

Sagittarius, Caspar,

Introductio in historiam ecclesiasticam & singulas ejus partes sive
notitia scriptorum veterum atque recentium qui vel histor. eccles.
universam vel regnorum aliarum que provinciarum ... historiam illustrant

Bd.: 1

Jenae 1718

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- 4 Th H 2307 -1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11227274-7

VD18 80491472-001

4° TLH

2307

-1-

CASPAR ALBERT ARNOLD
 Philosoph. et Theol. Doctor, German. Sax. Duc.
 a re. histor. Professor in Erlangen, German.
 Professor Ord. Chant. et Lit. (1731)
 Doctor et. h. n. (1734)

CASPAR SAGITTARIUS,
Philosoph. ac Theolog. Doctor. Sereniss. SAX. DUCVM
a re historica; Historiarum in Salana Jenensi
Professor Ord. Natus d. XII Sept. MD CXLIII;
Denatus d. XI Mart. MD CXCIV.

CASPARIS SAGITTARII, D.

HISTORICI SAX. ET HISTORICAR. P. P.

INTRODVCTIO

IN

HISTORIAM

ECCLESIASTICAM

ET SINGVLAS EIVS PARTES

SIVE

NOTITIA

SCRIPTORVM VETERVM

ATQVE

RECENTIVM

QVI VEL HISTORIAM ECCLESIASTICAM VNIVERSAM
VEL REGNORVM, ALIARVMQVE PROVINCIARVM, VRBIVM,
ARCHIEPISCOPORVM, EPISCOPORVM, ABBATVM,
SVPERINTENDENTIVM, MONASTERIORVM,
IMPERATORVM, PONTIFICVM ET CARDINALIVM ROMANORVM,
HÆRESIVM, CONCILIORVM, COLLOQVIORVM &c.

HISTORIAM

ILLVSTRANT.

OPVS II. TOMIS COMPREHENSVM,
INDICIBVSQVE NECESSARIIS INSTRVCTVM.

TOMVS I.

CVM PRIVILEGIO R. MAI. POLON. & ELECT. SAX.

I E N A E,

APVD IOH. FELICEM BIELCKIVM

M DCC XIX.

THE FIRST OF THE MONTH OF JANUARY 1861

IN THE CITY OF NEW YORK

MADE PUBLIC BY THE

OFFICE OF THE

CLERK OF THE

NOTICE

TO THE PUBLIC

AND

TO THE OFFICE OF THE

CLERK OF THE

CITY OF NEW YORK

AND

TO THE OFFICE OF THE

CLERK OF THE

CITY OF NEW YORK

AND

TO THE OFFICE OF THE

CLERK OF THE

CITY OF NEW YORK

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

JOANNES ANDREAS Schmidt

Prof. Publ.

M*iraris forte, Lector Benevole, libri
hujus frontem* **CASPARIS**
SAGITTARI, *aversam vero
paginam meum exhibere nomen. Sed scias velim,
hoc & inter extrema ultima voluntatis officia non
ultimo loco fuisse positum, quod amicus ab amico,
morti vicinus à me, inter mortuos per divini nu-
minis*

minis gratiam adhuc vivente, rogavit, contendit, exegit. Susceperat scil. magno conatu INTRODUCTIONEM IN UNIVERSAM HISTORIAM ECCLESIASTICAM ET SINGVLAS EIVS PARTES, susceptamque medios inter morbi acutissimi insultus, ut alia, quæ animum sæpe affligebant, taceam, improbo labore continuaverat. Absoluto de scriptoribus hæreseon in communi capite, statim ad concilia & ritus pergere tunc animus erat, sed certis postea inductus rationibus, recensioem nonnullorum hæreticorum specialem, instituere cœpit, & perficiendam mihi reliquit. Ultimo vitæ die, quo eum sæpius conueneram, summo mane sectioni de Manichæis, cum & manus & pes plane non, oculus & auris non satis apte suum amplius præstarent officium, plenis tamen ingenii viribus dictitando ultimam imposuit manum. Quo ipso Deus iussit, ut manum de tabula tolleret. Quamvis autem optatum hujus scripti metam obtinere non potuit, ad scopum nihilominus meliorem, quo semper cogitatione B. SAGITTARIUS noster collineavit, delatus

tus fuit. Sub finem hujus seculi transiit ad seculum alterum, quod sine fine erit. Ex seculo hoc, quo hæreticorum feracius non est aliud, (sive ex vero sive ex culpa quorundam, qui cæco fervore an furore correpti orthodoxam sæpe sententiam in cathedris adlatrant vel scriptis, ignorantie suæ testibus certissimis, hæreseos maculam etiam ὁρθόδοξοτάτοις adfricare volunt,) in Ecclesiam unam, veram, sanctam & catholicam evehctus, sine labe vivit. Desiit vivere in ecclesia revera militante & nunc cum cœlitibus, æterna pace gaudentibus, triumphat! Sed ne beatæ animæ angustis his paginis justa facere videar, quod Deo dante in

MEMORIA SAGITTARIANA fiet, de præsentī opere saltim hoc monendum duco, meos si exceperis labores, reliqua à B. Viro elaborata, non erubescere lectionem virorum, in his studiis versatorum. Opus enim est multorum annorum, quod non parum olei sapit, & mea non opus habet bedera. Quicquid autem ego, stans sæpe pede in uno, in summa librorum optimorum penuria, in materia, quæ hætenus omnes eruditos exercuit, brevibus adjeci, æquum expectat censorem, qui secum simul reputet, plus temporis interdum in cor-

rigendis, quam elaborandis quaternionibus his
fuisse insumtum. Urgebat enim bibliopola ad nun-
dinas properans, & varia alia, non mea duntaxat,
sed B. **SAGITTARIO**, post mortem quoque
præstanda, impedimento fuerunt, ut non nisi pauci
ex hæreticis antiquioribus adduci potuerint, recen-
tioribus ad alterum Tomum reservatis. In hoc re-
liqua, quæ titulus libri promisit, B. C. D. dabun-
tur, utpote sunt concilia, ritus, Bosianum sche-
diasma cum notis, & alia nonnulla, quæ vir Beatus
à me acceperat. Totus etiam in eo ero, ut B. Viri
manuscripta, quæ iniqua manus non detinet, tem-
poris successu publicæ luci communicentur. In-
terea catalogum scriptorum, ab illo secundum an-
norum seriem hucusque editorum, & adhuc opera
mea, si Deus vitam & vires concesserit, eden-
dorum, hac vice exhibemus. Vale Lector Bene-
vole & studiis nostris favere perge. Dabam è mu-
sæo, inter ipsas funeris Sagittariani curas, ad hoc
usque tempus protracti. Prid. Kalend. Maji A. O. R.
M DC XCIV.

I. N. I.

CASPARIS SAGITTARII

INTRODVCTIO

IN

VNIVERSAM HI-
STORIAM ECCLESI-
ASTICAM

ET SINGVLAS EIVS PARTES.

CAPVT I.

DE ACTIS APOSTOLICIS ET IN EA
COMMENTARIIS.

§. I.

Prima Ecclesiæ Christianæ historia a sanctis-
simis IV. EVANGELISTIS, Spiritus San-
cti amanuensibus fidelissimis petenda est.
Hi enim JESV CHRISTI, Ecclesiæ funda-
toris juxta ac fundamenti historiam, in-
stinctu Spiritus Sancti, in æternam Ecclesiæ salutem,
ac perennem memoriam, literarum monumentis
consignarunt.

Historia Ec-
clesiæ. petenda
ex IV. Evan-
gelistis.

A

§. II. Hi-

deinde ex Lu-
ca Actis Apo-
stolicis

§. II. Historiam Evangelicam excipiunt Apo-
stolorum Actus a S. *Luca* luculento puroque sermone
descripti, in quibus Petri præcipue, ac Pauli Apo-
stolorum peregrinationes, pericula & certamina, Ecclesi-
arumque singularium foundationes exponuntur.

diligenter le-
gendis ac rele-
gendis.

§. III. Et sane quisquis Historiam Ecclesiasticam
cum fructu cupit addiscere, ante omnia Acta Apo-
stolica cum studio legat atque relegat, & si fieri potest,
unum vel alterum interpretem adjungat.

Commentato-
res in Acta A-
postolica
Ex Veteribus
Chrysostom9,
Nicetas, Oecu-
menius.

§. IV. Placet hoc loco præcipuos horum in-
terpretum, item qui notas, vel commentaria in Acta
scripserunt, laudare. Huc pertinent ex antiquis, *Jo-
hannes Chrysostomus*, cujus succinctam expositionem
Actorum habemus inter ejus opera: *Nicetas*, He-
racleæ Episcopus, & *Oecumenius*, quorum uterque ex
diversis Patribus, græcis *Catenam Actorum* confecit:
quamvis *Antonius Possevinus Tomo II. Apparatus*,
Oecumenii Catenam *Johanni Bernardo Feliciano* tri-
buat. Sed satius est credere, hunc latinam civitate
donasse. Huc etiam referas *Theophylactum*, Bulga-
riæ Episcopum, seculi X. scriptorem, qui tamen ple-
runque Chrysostomum sequitur.

Theophylac-
tus.

Ex Lutheran.
Justus Jonas.
Menius.
Sarcerius.
Selneccerus.
Arcularius.
Lossius.

§. V. Ex recentioribus, & Evangelico-Luthe-
ranis quidem, commemorandi veniunt, *Justus Jo-
nas*, *Justus Menius*, *Erasmus Sarcerius*, *Nicolaus Sel-
neccerus*, *Christophorus Hegendorffinus*, *Daniel Arcu-
larius*, *Lucas Lossius*, & qui præ ceteris in antiqvi-
ta- Ecclesiastica excelluit, sed, quod dolendum,
in nonnullis ad Reformatorum castra deflexit,
Cbri-

Christophorus Pelargus, Professor Academiae Fran-
cosurtanae: cujus Commentario in Acta, subjuncta
est *Vita & peregrinatio S. Pauli*, scripta ab Euthalio
Diacono. Etiam B. noster *Gerhardus* in Acta com-
mentatus est, eademque commentaria *Johannes Er-*
nestus filius lectissimis analectis auxit. Loca vero
difficiliora Actorum non pauca singulari studio ex-
plicuit *Joh. Tobias Major*, Theologus nostras, Johan-
nis filius. Porro conciones in Acta habuit *Joh. Roth-*
malerus, Theologus Schvartzburgicus: & Hanno-
veranae Ecclesiae Pastorem laboriosum hoc in genere
moliri opus, apprime novi.

§. VI. Ex Pontificiis huc spectant *Thomas de*
Vio, sub *Cajetani* nomine celebrior Cardinalis, B. Lu-
theri antagonista: *Augustinus Triumphus*, qui ex Pa-
tribus Catenam collegit: *Benedictus Arias Montanus*,
cujus Eludicationes in Acta cum Elucidationibus in IV.
Evangelistas prodierunt: *Thomas Stapletonus*, An-
glus: *Antonius Perez*, Hispanus: &, qui singulariter
commendari merentur, tres Jesuitae, *Benedictus Pe-*
rerius, *Johannes Lorinus*, & *Caspar Sanctius*: item
Aloysius Novarinus, Clericus Regularis: ac denique
Bartholomeus Petrus Lintrensis.

§. VII. Ex Reformatis in Acta scripserunt ipse
Calvinus, *David Pareus*, *Otto Brunfelsius*, professione
Medicus, cujus annotationes in Acta cum annotationi-
bus in IV. Evangelistas prodire: *Ludovicus Capellus*,
cujus Historia Apostolica illustrata ex Actis Apostolo-
rum & Epistolis Paulinis studiose inter se collatis col-
lecta

Pelargus.

Gerhardus.

Major.

Rothmahler.

Ex Pontificiis

Cajetanus.

Triumphus.

Arias Monta-
nus.

Stapletonus.

Perez.

Pererius.

Lorinus.

Sanctius.

Novarinus.

Lintrensis.

Ex Reformatis

Calvinus.

Pareus.

Brunfelsius.

Capellus.

Striso,
Pricaus.

Ligtfootius.

Iecta Genevæ lucem vidit anno cix idc xxxiv. *Caspar Streso*, Anhaltinus: *Jobannes Pricaus*, cujus in Acta, cum ceteris in S. Scripturam annotationibus Philologicis habentur in opere magno Criticorum Anglicanorum: *Jobannes Ligtfootius*, anno cix idc lxxix. procurante D. Joh. Benedicto Carpzovio Lipsiæ recusus.

CAPVT II. DE HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ I. II. ET III. SECVLI, POTISSIMVM TAMEN SVPPOSITITIS SCRIPTORIBVS.

§. I.

Vbi Lucæ Acta
desinant.

QVia Actorum Apostolicorum Historia in Paulo Romam perducto desinit (quod factum sub Nerone, anno CHRISTI LX. quo idem Apostolus Romæ Ecclesiam cœpit colligere:) quid post hæc tempora in Ecclesia Dei memorabile sit gestum, & quis ipse status fuerit Ecclesiæ, de eo sacra tacent literæ. Necessum igitur est, ut aliunde petatur.

Hist. Eccl. pri-
oribus seculis
manca.

§. II. Verum non immerito dolendum, quod ex prioribus seculis pauci admodum ad manus nostras pervenerint, qui res in Ecclesia gestas, ut testes oculati, conceperint. Ac forte non sine sanctissima Dei id factum providentia, ne, (quod nimium contigit posterioribus seculis) plus æstimarentur humanitus, quam divinitus scripta.

Scriptores Ec-
cles. Hist. sup-
posititii.

§. III. Circumferuntur quidem aliquot scriptores, qui illo ævo vixisse dicuntur: quales sunt *Prochorus*

chorus, unus ex septem Diaconis, quos Apostoli ordinarunt, Actor. VI. v. 5. qui vitam Evangelistæ Johannis, quæ in Bibliotheca Patrum excusa est, conscripsisse dicitur. *Abdias Babylonius* (unus, si fas est credere, ex LXX. CHRISTI discipulis) qui de certamine Apostolorum libros X. scripsit, perperam a primo editore Wolfgango Lazio tanti æstimatos, ut dubitaverit, an S. Lucas sua Abdia, an hic S. Lucæ debeat. **Linus* Episcopus Romanus, de passione Apostolorum Petri & Pauli, in Bibliotheca Patrum editus: *Presbyterorum & Diaconorum Achajæ* de passione S. Andreae libellus: *Acta Pauli & Theclæ* virginis martyris.

Prochorus,

Abdias Babylonius.

Linus,

Acta Pauli & Theclæ.

§. IV. At enim hæc omnia, aliaque ejus generis supposititia esse, & inter apocryphos Historiæ Ecclesiasticæ libros merito computanda, jam pridem doctis viris est ostensum: nec ipsimet Pontificii, & inter illos, Baronius in *Annal. Ecclesiasticis* Bellarminus de *Scriptoribus Ecclesiasticis*, Sixtus Senensis in *Bibliotheca Sacra*, Melchior Canus in *Locis Communibus* id ausi sunt negare.

Scripta hæc sunt supposititia:

fatentibus ipsi Pontificiis.

§. V. Ex tertio item sæculo, qui vel integrum Historiæ Ecclesiasticæ corpus confecerit, vel insignem quandam ejus partem illustraverit, nemo superat: illaque *Dorothei Tyrii* Synopsis de Vita Prophetarum & Discipulorum CHRISTI, Eusebii operibus a Grynæo juncta, & in Bibliotheca Patrum, & alias quoque excu-

Secul. III.

Dorotheus.

A 3

fa

(*) Prodiit Laziana opella Parisiis anno 1560. post cum Ioachimi Perionii libro de *Vitis Apostolorum* Colon. ann. 1576. *Ψευδομαθης* ex priori editione cognoscitur, in qua Eusebius allegatur pag. 489.

sa, supposititius quoque videtur esse foetus. Certe fabulis scatere confesso est.

Hippolyti Canon Paschalis
& de Anti-christo.

§. VI. Nescio tamen an *Hippolytum* martyrem huc retuleris, sub Alexandro Severo, auctorem Canonis Paschalis, quem Iosephus Scaliger Notis illustravit. Ejusdem monumentum de AntiChristo primus e vetustis membranis vulgavit Marquardus Gudius, Parisiis, magnis exceptum studiis, etiam ab iis, qui supposititium hactenus jactatum sub tanti scriptoris nomine agnoscere noluerunt. Adeo nemo dubitat amplius, quin germanus foetus sit Hippolyti, qui nunc demum comparuit.

Hist. Eccl. ex Patribus eruen-
da.

§. VII. Ceterum quia hoc seculo floruerunt ex Latinis Ecclesiae Doctoribus, *Tertullianus*, *Minucius Felix*, *Cyprianus*; ex Graecis *Clemens Alexandrinus*, *Origenes*, alique, ex horum scriptis non pauca erui possunt Historiae Ecclesiasticae: & jam ab illis factum, qui in hoc studio paulo sollicitius elaborarunt.

CAPVT III.

DE SECVLI IV. SCRIPTORIBVS HISTORIAE ECCLESIASTICAE, PRÆCIPVE DE EVSEBIO.

§. I.

EVSEBIVS.

Quarto demum seculo cum florentiori Ecclesiae statu efflorescere coepit Historia Ecclesiastica. Tum enim *Eusebius*, Caesareae Palaestinae Episcopus, propter intimam cum Pamphilo Martyre amicitiam, *Euse-*

Eusebius Pamphili dictus, a nativitate Domini auspica-
tus, perque Tyrannorum tempora progressus, rerum
in Ecclesia gestarum seriem, Apostolorum aliorum-
que Doctorum Ecclesiae successiones, doctrinam Ev-
angelicam, martyria, persecutiones, hæreticorum va-
ria perversa dogmata, ad suam ætatem libris X. singu-
lari industria pertexuit. De vita etiam Constantini
Magni Imperatoris, qui Eusebium non parum æsti-
mavit, IV. libros scripsit. Et Eusebio quidem, utut
suis nævis non careat, nullus Ecclesiasticorum scri-
ptorum plura ad historiam veteris Christianismi con-
tulit: ut adeo hujus auctoris sollicita lectio insignem
fructum, & in doctrina, & in vita homine Christiano
digna, habitura sit.

Summa Hist.
Eecl. Eusebii.

§. II. Decem illos libros Historiæ Ecclesiasti-
cæ eodem seculo IV. latine vertit *Rufinus*, Aquilejen-
sis Ecclesiæ Presbyter: at tanta licentia, ut nec trans-
latio, nec paraphrasis dici meratur, sed proprium po-
tius opus, in quo tamen Eusebium plurimum exscri-
pserit. Nam nonnulla addidit, quædam detraxit, quin
ultimum librum prope totum prætermisit. Atque hoc
pacto ex libris decem Eusebii fecit novem, quibus duos
de suo adjecit, qui ab initio hæresis Arianae & Conci-
lio Nicæno incipientes, in morte Theodosii M. fini-
unt. Etsi vero non semper Rufino habenda fides;
nimis attamen durum videtur Josephi Scaligeri judi-
cium, qui *futilissimum scriptorem* appellavit.

R V F I N V S.
De ejus versio-
ne Eusebiana
judicium.

§. III. Superiori seculo Eusebii Historiam Ec-
clesiasticam latine vertit *Wolfgangus Musculus*, The-
olo-

EVSEBII versio-
nes & edi-
tiones.

Musculi.
Dadræi.
Christophor-
soni.
Grynæi,
Valesii,
Eusebii
Chronicon.
Editiones
Pontaci,
Scaligeri.
Mori.
Hieronymus
Chron. Euseb.
vertit, & con-
tinuavit,

ologus Helvetius. Prodierunt item Eusebii opera no-
vis annotationibus illustrata, cura *Ioannis Dadræi*, Pa-
risiensis Theologi, anno c15 15 LXXXI. Parisiis. Transtu-
lit item *Iobannes Christophorsonus*, Episcopus Anglus,
ac una cum ipso reliquos Historiæ Ecclesiasticæ aucto-
res veteres, Socratem scilicet, Sozomenum, Theodo-
retum, Evagrium (de quibus mox dicemus) edidit :
quod etiam a *Iob. Iacobo Gryneo* factum est: & anno
c15 15 CXII. a *Petro Rouverio*, qui insuper *Theodorum Lecto-
rem* (de quo item inferius) addidit. Anno c15 15 CLIX. &
c15 15 CLXXI. novam Eusebii Græco-latinam editionem
elegantissimis notis illustratam accepimus ab *Henrico
Valesio*, doctissimo Gallo, Parisiis editam, quæ anno
c15 15 CLXXII. recusa est Moguntia, sive Francofurti.

§. IV. Præterea Eusebius scripsit Chronica a
mundi exordio usque ad annum Christi CCCXXVI.
Horum priorem partem ipse Eusebius vocavit *Omni-
modam Historiam*; alteram *Chronologicos Canones*. O-
pus hoc cum veteribus libris collatum edidit, notas-
que addidit *Arnaldus Pontacus*, Episcopus Vazatensis,
Burdigalæ c15 15 c IV. fol. Idem castigavit, & animad-
versionibus illustravit *Iosephus Scaliger*, in profundæ
eruditionis *Thesauro temporum*, Lugduni Bat. anno
c15 15 c VI. emissio, post emendatius & auctius Genève,
ac demum curante *Alexandro Moro*, Ecclesiaste Pari-
sienfi anno c15 15 CLVIII. Amstelodami edito.

§. V. *Hieronymus* Eusebii Chronicon latine
vertendo suum fecit, multaque inseruit & continua-
vit ad annum CCCLXXVIII. Idem porro Chronicon
con-

continuavit *Prosper Aquitanus*, seculi V. scriptor, ad annum CCCCXLV. cujus Chronici aliquot habentur editiones: primo antiqua, Hieronymiano jungi solita: altera, eruditissimi Galli, *Petri Pitheoi*; tertia *Henrici Canisi*, Tomo I. Antiquæ lectionis: qui tamen & duas priores editiones addidit, quo facilius sit eas conferre. (a) Porro id ipsum continuarunt *Victor Tunnunensis* Ecclesiæ in Africa Episcopus, scriptor seculi VI. ad annum DLXV. *Ioannes Biclariensis*, a monasterio quod fundavit in Hispania, sic dictus, postea Episcopus Gerundensis, ad annum DXC. a Canisio primum evulgati; *Marcellinus Comes* Illyricianus ad annum DLVIII. *Itacius*, sive *Idacius*, Lemicensis in Galæcia Episcopus, desinens anno Leonis Imp. octavo. (b) Hæc omnia Chronica simul typis edenda curavit Josephus Scaliger in *Thefauro Temporum*, in quo porro comparent Excerpta quædam Chronica initium ducentia ab orbe condito, & finientia an. CCCLXXXVII.

Continuarunt
item Prosper.

Hujus editiones:

Victor, Tunnunensis.
Ioh. Biclariensis.

Marcellinus
Comes.
Itacius.

Qui habentur
in Scaligeri
Thefauro
Temporum.

§. VI. Sub finem IV. seculi floruit *Sulpicius Severus*, non Bituricensis Episcopus (hic alius est ab hoc Sulpicio) sed Primuliacensis in Africa Presbyter: cujus habemus *Historia sacra*, (uti vulgata præfert inscriptio) libros duos: quorum tamen nonnisi pars extrema in *Historia Ecclesiastica* occupatur.

SULPICIVS
SEVERVS
Primuliacen-
sis Presbyter.

(a) De aliis *Prosperi* editionibus vide *Iohannis Hallerfordii* Spicilegium de Historicis Latinis pag. 154. De duobus Prosperis agit *Hadrianus Valesius* Addit. ad Tom. I. Hist. Franc. p. 102.

(b) Vide *Gerhardum Ioh. Vossium* de Historicis Lat. lib. 2. c. 17. p. 130. *Itacii* fastos e Codice Biblioth. Claromontanæ edidit *Philippus Labbæus* Tomo I. Bibliothecæ novæ MSS.

Judicium de
ejus Hist. Sa-
cra.

Quinatti No-
tas & Com-
mentaria in
Sulp. scripse-
runt

tur (a). Etsi vero nonnulla affert Scriptor virgu-
lam censoriam commerita; tamen & propter styli
Sallustiani, quem imitatur, elegantiam, & quod Hi-
storias Biblicas, priscorumque temporum potiora,
per compendium non ineleganter persequitur, di-
gnissimus lectu scriptor est. Atque utinam in scho-
las ac Gymnasia receptus pluribus externis præfer-
retur: certe tunc pueri ac adolescentes una cum La-
tinitate castigata, etiam historias sacras magis, ac
fit plerumque, memoriæ infigerent. Sæpiusculè e-
ditus est Sulpicius, & quoque cum Notis ac Com-
mentariis clarorum virorum: nimirum Petri Galesini,
Victoris Giselini, Caroli Sigonii, Iohannis Drusii, Ge-
orgii Hornii, Hieronymi Merceri, Christiani Schotani,
Iohannis Vorstii. Et nos quoque, sicuti ante bienni-
um novam *Historia* hujus *Sacra* editionem in publi-
cum emisimus; ita novam luculentiorē, atque ac-
curato indice auctam molimur. (b)

OROSIUS.

§. VII. Non est quod multum dicamus de *O-
rosio*, Presbytero Hispano, qui svasu B. Augustini
Historiam ab orbis initio ad seculum usque quin-
tum Christianum libris septem pertexuit. Nam
quantulacunque est Historiarum Ecclesiasticarum
in illis seges! cum maxime propositi memor, in cla-
dibus Romanorum enarrandis sit distentus. Fre-
quen-

(a) Ut adeo vehementer errent, qui hos libros pro *Historia Ecclesi-
astica compendio* venditent. Pro *Epitoma Historiarum Sa-
crarum*, hoc est, Biblicarum, haberi possent, nisi illas quo-
que pluribus externis distinxisset. (b) Ut enim pridem hic
scriptor mihi fuit in deliciis, ita nunc per adversa quedam
factus est dulcissimus, suavissimusque.

quentius, & separatim, & in aliis operibus editus est Orosius. Annotationes in eum scripsit *Franciscus Fabricius* Marcoduranus, vitæ Ciceronianæ collector ille diligentissimus. (a) Editio Fr. Fabricii.

(a) Habeo editionem Coloniensem apud Maternum Cholinum impressam anno 1547. 8. Sed ex nuncupatoria Fabricii apparet, primam prodiisse anno 1561.

CAPVT IV.

DE SOCRATE, SOZOMENO, THEODORETO, ET EX ILLIS CONTEXTA HISTORIA TRIPARTITA.

§. I.

Historiam Ecclesiasticam Eusebii, cum quo & plurimumque solet edi, proxime excipit *Socrates* Scholasticus, patria Constantinopolitanus, seculi V. sub Theodosio II. scriptor: cujus extant septem libri Historiæ Ecclesiasticæ, a Constantino Magno incipientes, & per Constantii, Iuliani, Ioviani, Valentiniani & Valentiniani, Gratiani ac Theodosii II. tempora pergentes, ac demum in Theodosii II. regimine finientes. Cum SOCRATES.
Summa librorum ejus.
Quid in eo de- siderandum.
 iudicio tamen legendus est Socrates, quia in dogmatibus non satis accuratus est, (a) ac haut obscure Novatianis favet: quod præter alios quoque monuit *Iacobus Billius*, egregius ille Græcorum aliquot Patrum interpretes, *Observationum Sacrarum lib. I. cap. XXVI.*

§. II. Eodem seculo V. floruit *Hermias Sozomenus*, patria Salaminiis, qui Historiæ Ecclesiasticæ libros novem condidit, quos exorditur ab anno SOZOMENVS.

B 2

CCCXXIII.

(a) Photius in Biblioth. c. 22.

Quid singuli
libri contine-
ant.

Fides Sozo-
meni quanta.

THEODORI-
TVS.

Contenta li-
brorum ejus.

CCCXXIII. ac perducit ad imperium Theodosii ju-
nioris, cui opus inscripsit. Duo priores libri Con-
stantini Magni tempora repetunt: tertius, & quar-
tus, res gestas, sub triga filiorum Constantini con-
tinent: quintus & sextus, tempora Iuliani enarrant:
septimus, sub Gratiano & Theodosio acta recen-
set: octavus, quæ sub Arcadio contingere, memo-
rat: nonus denique ipsius Theodosii II. gesta us-
que ad obitum Honorii describit. Licet autem a-
liqui de fide dubitent Sozomeni: alii tamen senti-
unt aliter, ejusdemque candorem & veritatis studium
extollunt. Ultima editio Sozomeni æque ac Socratis
est Valesiana Parisiensis, anni MDCLXVIII. novennio
post Moguntia recusa.

§. III. Iisdem temporibus vixit *Theodoritus*,
Cyri (Syriæ hoc fuit oppidum) Episcopus, cujus ex
decem (sic legas apud Gennadium Massiliensem
de illustribus Ecclesiæ scriptoribus, & Honorium Augu-
stodunensem *de Luminaribus Ecclesiæ*: quinque ha-
bemus Historiæ Ecclesiasticæ libros, quos ab hæresi
Ariana orditur, & ad tempora Theodosii II. dedu-
cit. Primo, Historias Ecclesiæ sub Constantino
M. repetit: altero, tempora Constantini exponit:
tertio, quid gestum sub Iuliano Apostata, enume-
rat: quarto, in Ioviano, Valentiniano & Valente oc-
cupatur: sextus denique Gratiano, Theodosio Ma-
gno, & Arcadio tributus est. Dictio Theodoriti
non est inelegans: sed præcipue se diffundit in hi-
storia Concilii Ephesini. Aliquoties prodiit, tum
solus,

solus, tum cum Eusebio, & hoc ipso seculo Genevæ Græce & Latine, anno cxcxcxii. Ultima, optima-
que editio est Henrici Valesii Gallicana, in Germania repetita. Editiones.

§. IV. Ex his tribus, Socrate, Sozomeno, & Theodorito, *Magnus Aurelius Cassiodorus*, qui se-
culo VI. Theodorico Ostro - Gothorum in Italia, Regi ab epistolis fuit, postquam factus monachus, *Tripartitam*, ut exinde vocatur, *Historiam* confecit, postquam illos Epiphanius Scholasticus Latine ver-
terat. Atque hæc Historia Tripartita libris XII. con-
stans, sæpius est edita, & in Germanicam quoque
lingvam conversa. Eandem continuavit *Sigebertus Gemblacensis*, seculi XII. scriptor, usque ad annum
cxcxciii. quem iterum continuavit *Robertus Abbas de Monte*. (a) CASSIODORI
Historia Tri-
partita.

(a) De aliis Sigeberti continuatoribus lege *Vossium* de Hist. Lât. I. 2.
c. 48. p. 395. Et nos quoque infra de iis quædam afferemus.

CAPVT V.

DE PHILOSTORGIO, THEODORO ANAGNOSTE, ET EVAGRIO.

§. I.

SEculo V. sub Theodosio Juniore duodecim libros *Philostorgius*, nati-
onæ Cappadox: sed qui vel temporum injuria peri-
ere, vel inediti adhuc alicubi habentur. In com-
pendium tamen eos jam olim redegit Photius, Pa-
triarcha Constantinopolitanus, peculiari extra Bi-
bliotheca. PHILOSTOR-
GIUS.

bliothecam opere. Id compendium primus edidit Grace, Latineque verit & luculentis prolegomenis ac dissertationibus illustravit *Jacobus Gotbolfredus*. Prodiit hoc opus Genevæ anno ciro dcccxlvi. in 4to. Sed & hunc quoque scriptorem emendatiorem cum lectissimis Annotationibus suis denuo edidit Henricus Valesius.

THEODO-
RVS
Anagnostes.

§. II. Sequenti seculo VI. *Theodorus Anagnostes*, hoc est, unus ex lectoribus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, Historiam Ecclesiasticam a Constantini temporibus ad Iustini imperium, in iusta redigit Collectanea: quod Suidas testatur. Et habemus quidem Collectanea quædam Historiæ Ecclesiasticæ huic Theodoro lectori attributa: de quibus tamen non immerito dubitamus, an illud ipsum opus sint a Suida laudatum. Imo vero titulus libro primo præfixus fucum detegit. Nec enim Theodori Collectanea inscribuntur, sed Excerpta Historiæ ab ore (ἀπὸ φωνῆς) Nicephori Cællisti Xanthopuli. Excerpta illa denique cum Theodorito, Evagrio, & Philostorgio in lucem dedit Valesius.

EVAGRIVS.

Summa libro-
rum ejus.

§. III. Exeunte seculo VI. sub Tiberio & Mauritio claruit *Evagrius Scholasticus*, & ex præfectis, Epiphane urbe Coele-Syriæ oriundus. Ejus Historia Ecclesiastica sex libris constat. Incipit ab anno ecclxiii. quo periit Iulianus: desinit circa annum dxcxi. quo Tiberius Mauricium filium coronari fecit. Primo igitur libro Theodosii Junioris tempora complexus est: secundo, Martiani & Leonis Thra-

Thracis; tertio, Zenonis & Anastasii; quarto Iustini & Iustiniani; quinto Iustini II. & Tiberii II. sexto, Mauricii gesta, ad annum, quem dixi, persequitur. Evagrius Græcæ editus cum Eusebio Parisiis anno MDXLIV. Latine cum aliis prodiit ibidem anno MDLXXI. Græcæ & Latine iterum cum Theodorito Parisiis edi fecit Valesius: quam editionem *κατὰ πόδα* sequitur novissima Moguntina anno MDLXXIX. Editiones Evagrii.

§. IV. Atque hi fere sunt scriptores in VI. prioribus a nato CHRISTO seculis, quorum singulares in Historia Ecclesiastica labores ad nostram ætatem pervenerunt.

CAPVT VI. DE PRÆCIPVIS SCRIPTORIBVS; QVI SECVLO VII. ET SEQVENTIBVS HISTORIAS ECCLESIAE ORIENTALIS SCRIPTIS SVIS INSERERE.

NEMPE DE AVCTORE ANONYMO CHRONICI ALEXANDRINI, THEOPHYLACTO SIMOCATTA, THEOPHANE, NICEPHORO CONSTANTINOP. CONSTANTINO PORPHYROGENNETA, JOHANNE SCYLITZA, GEORGIO CEDRENO, NICEPHORO BRYENNIO, ANNA COMNENA, JOHANNE CINNAMO, JOHANNE ZONARA, MICHAELE GLYCA, NICETA ACOMINATO, GEORGIO PACHYMERE, NICEPHORO GREGORA, IOHANNE CANTACVZENNO, DVCA, GEORGIO PHRANZA.

Quæ

QUæ porro sequuntur in Historia Ecclesiastica Orientali, bonam partem tradiderunt sequentes scriptores Græci.

AVCTOR
CHRONICI
ALEXAN-
DRINI,

a Radero edi-
tus.

Cujus pars a
Sylburgio &
Schotto edita.

§. II. Qui sæculo VII. Heraclio imperante Constantinopoli vixisse creditur, *Auctor Chronici*, quod ab Hieronymo Surita in antiqua Sicilia Bibliotheca repertum, post ab Andrea Darmario, Græculo, e codice Antonii Augustini in Hispania descriptum, ad Isaacum Casaubonum, & ab hoc ad Fridericum Sylburgium, deinceps in Bibliothecam Augustanam Græcis præcipue miss. refertam, delatum, cum elogio *Alexandrini Chronici*, cumque interpretatione *Matthæi Raderi*, e Soc. Jesu, Monachii est editum anno MDCCXV. in quarto. Partem ejus, quæ Consules Romanos continebat, jam ante ediderat *Fridericus Sylburgius*, sub initium Tomi III. Scriptorum Historiæ Romanæ, eandemque bis ediderat a se emendatam *Andreas Schottus*, primo præfixam tomo II. Annalium Romanorum *Stephani Pighii*, deinde *Huberti Goltzii* Fastis Magistratum & Triumphorum Romanorum. Vterque cum Panvinio vocavit *Fastos Siculos*, quod in Sicilia inventi essent: perinde ac Scaliger *Chronicon Casauboni*, quod per Darmarium ad Casaubonum pervenisset. Atque idem Scaliger in *Thesaurο Temporum* hos Fastos multo auctiores ediderat. Integrum opus hoc ms. habuit Madriti Abbas de Farina Siculus, teste Labbeo in *Protreptico de Byzantina Historia Scriptoribus* anno MDCCXLVIII. edito, qui novam quoque

quoque hujus Chronici editionem promisit. (a) Et si autem non pauca istius Chronici ad Ecclesiasticam faciunt historiam, plurimis tamen erroribus refertum esse, docet *Thomas Reinesius* Variar. Lectionum lib. II. cap. XVII.

§. III. Heraclii etiam temporibus floruit *Theophylactus*, Sophista Christianus, cognomine *Simocatta*, sive, ut alii eum vocant, *Simocatus*, Locris in Græcia natus, sed ex Ægypto oriundus, Antigrapheus (b) & Præfectus, qui Imperatoris Mauricii gesta historiarum octo libris complexus est, Græce, & Latine, interprete *Iacobo Pontano*, e societate Iesu, Ingolstadii anno MDCCIV. in 4to. post cum ejusdem annotationibus, *Caroli Fabroti* Glossario Græco-Barbaro, & *Photii* Epitomis Græco - Latinis anno MDCCXLVII. Parisiis editis in fol. (c)

THEOPHY-
LACTVS
SIMOCAT-
TA.

§. IV. Exeunte seculo VIII. Constantino & Irene Constantinopoli imperantibus, *Eclogam Chronographiam*, ab initio orbis ad suam ætatem scribere aggressus est *Georgius* monachus, & Tarasii Patriarchæ Constantinopolitani *Syncellus*. (d) Morte tamen interceptus, non absolvit coeptum opus, sed tantum ad tempora Diocletiani perductum, cetera Theophani adjici-

GEORGIUS
STNCCELLVS

C

cien-

(a) *Plura de hoc Chronico affert B. Bosius* Introductione in Historiam universalem c. 5 §. 16 & seq. (b) De *Antigrapheis* vide Martinum Hankium *de Byzantinorum rerum scriptoribus Græcis*, parte 1. cap. 9 §. 8. pag. 188. (c) D editionibus antiquioribus videatur Hankius *d. l. §. 18. seqq.* p. 192. 193. (d) Quid *Syncelli* vox designarit, docent Ioh. Meursius in *Glossario Græco-barbaro*, Carolus Fabrotus in *Glossario Cedreni*, & Iacobus Goar in *Præfat. ad Syncellum*.

Iudicium de
eo.

cienda reliquit. Quamvis autem multa habeat
præclara, quæque vix legeris apud alios, in pluri-
bus tamen cæcutire, & graviter labi, jam pridem
doctis viris observatum. (a) His Eclogis usus Scali-
ger, multa inde in fragmenta Eusebii, suasque anim-
adversiones retulit, sed plurimis locis immuta-
ta, aut mutilata. Integrum opus anno MDCLII.
cum Latina versione notisque suis Parisiis excudi fe-
cit *Iacobus Goar*, ordinis Prædicatorum monachus
doctissimus. (b)

THEOPHA-
NES CON-
FESSOR.

§. V. Seculo IX. *Theophanes*, ob cultum ima-
ginum duriora quædam perpeffus, ac ob id ab aſſec-
lis *Confessor* (c) dictus, patria Constantinopolitanus,
Iſaacii Aegæopolitarum Præfecti, & Theodotæ filius,
Leonis Patricii, utut ab re uxoria alienus, gener, inter
aulæ Leonis Chazari Imperatoris ministros ſtra-
tor, (d) deinde inter Spatharios (e) allectus, deni-
que in regione Sigriana ex monacho Abbas; circa
annum DCCCXIX. mortuus, *Chronographiam* ſcripſit,
qua

Chronogra-
phia Scriptor.

- (a) Vide Boſſianam Introductionem d. I. §. 19. (b) Vide eandem
Introd. §. 20. (c) Georgius Cedrenus in Hiſtoriar. Com-
pendio: Cum multis aliis Theophanes quoque Eccleſia eſt
ejectus, infinitisque vexatus modis Confessionis coronam
reportavit. De illuſtri Confessoris titulo pluribus egimus
cap. 1. de Cruciatibus Martyrum: quem librum inſignite au-
ctum brevi iterum edemus. (d) Strator, qui Imperatoris
tum equum freno teneret: tum conſcendenti opem ferret.
Vide Gvilielmum Stevvechium ad Vegetium, Claudium
Salmaſium ad Hiſtoriae Auguſtæ ſcriptores, & Carolum du
Frefne in Gloſſario. (e) Spatharios, id eſt, corporis cuſto-
des, latioribus gladiis, quos Græci Spathas nominabant,
cinctos. Adi Voſſium de Vitiis ſerm. lib. 3. cap. 50. p. 607.
& Gloſſarium Eſſenianum.

qua res in Constantinopolitano imperio tum civiles, tum Ecclesiasticas complectitur. (a) Incipit illa ab Imperatoris Diocletiani anno 1. sive CHRISTI cclxxxv. ac Leonis Imp. Armenii, qui Michaeli Curopalatae a Bulgaris victo, ac paulo post monasticam vitam ingressus, successit, anno 1. hoc est, CHRISTI 1000. desinit. Prodiit hujus Chronographiae pars, *de Moamebica sectae primordiis Narratio*, quibusdam ex Anastasii Bibliothecarii Historia Ecclesiastica desumptis, interpretationis Latinae loco additis, cum *Friderici Sylburgii* Notis, in hujus *Saracenica* Heidelbergae editis, anno c1010xcv. Integra vero Graece & Latine exstat cum *Goari* Notis, & variis lectionibus, ut & *Francisci Combesii* Ordinis fratrum Praedicatorum, Notis, Parisiis excusa anno c1010cclv. in fol. In eandem Chronographiam Exegesi scripserunt *Godefridus Henschenius*, & *Daniel Papebrochius*, Sanctorum Actis ad Martium mensem relatis, tomo III. praemissam anno c1010cclxviii.

cujus partem
edidit Sylburgius.

integram Goar & Combesius

§. VI. Eodem seculo IX. floruit *Nicephorus* qui *Constantinopoli*, Theodoro Notario, & Eudocia, quae marito in exilio mortuo, vitam monasticam amplexa, natus, Constantino cum Irene matre imperantibus a secretis, hinc anno 1000. Constantinopolitanus Patriarcha renunciatus, sed anno 1000cxv.

NICEPHORI
Constantinopolitani.

C 2

hac

(a) Ipse in prooemio: Ex antiquis Historicis & Oratoribus omnia colligentes, singula propriis locis reposuimus, secundum temporum rationem, res gestas ordinantes, ut quoto anno quid factum sit, vel in bello, vel in Ecclesia, vel in Republica, vel in populari quolibet alio statu, lector in promptu habeat.

Breviar. Hi-
storicum.

Editiones.

Ejusdem
Chronogra-
phia compen-
diaria.

Editiones.

CONSTAN-
TINI Porphy-
rogeneta.

hac dignitate privatus, annoque 1000. in
monasterio Theodori Martyris intra Proconne-
sum sito mortuus fuit. Huic debemus *Breviarium
Historicum*, quod ab Imperatoris Mauricii obitu
anno 1000. incipiens, in Leonis IV. & Irenes nu-
ptiis anno 1005. celebratis definit. Prodiit Græ-
ce & Latine, interprete *Dionysio Petavio*, cum ejusdem
Notis, Parisiis anno 1006. in 8vo. ac iterum ibi-
dem anno 1008. fol.

§. VII. Præterea idem ille Nicephorus *Chro-
nographiam compendiarium* confecit: in qua recen-
set Israelitici populi Patriarchas, Iudices, Pontifices,
Reges; Persarum & Ægyptiorum Reges; Romano-
rum Imperatores, horumque conjuges; Hierosoly-
mitanos, Romanos, Byzantinos, Alexandrinos &
Antiochenos Episcopos. Exorditur eam ab Ada-
mo, finit in Imp. Michaelis anno ultimo, Theo-
phili primo, CHRISTI 1000. Nam quæ se-
quuntur illum annum, alium habent auctorem. Va-
rias hujus libri editiones enumerat Cl. Hankius *de
Byzantinis Scriptoribus* (b). Extrema editio est Græ-
co-Latina, interprete *Contio*, cum *Goari* Notis,
Georgii Syncelli Chronographiæ subjecta, anno
1000. fol.

§. VIII. Anno CHRISTI 1000. imperio
Constantinopolitano præesse cœpit *Constantinus* Im-
perator, Leonis Sapientis, ex Zoe, quarta conjuge fi-
lius,

(a) Plura de Nicephoro ejusque scriptis affert B. Noster Bosius In-
troduc. d. l. §. 21. ubi & alios plures laudat, qui de his ege-
runt. (b) parte I. cap. 12. §. 54. p. g. 245.

lius, primus cognomine *PorphYROGENNETA*, (a) ornatus, annoque 1000. infidiis filii sui Romani petitus, de vita decessit. Hic, pro ea, qua pollebat, eruditione singulari, de avi sui, *Basilii Macedonis, Constantinopolitani Imperatoris, vita narrationem historicam* composuit, quæ, promissis ante imperium a *Basilio* gestis, incipit ab hujus imperio anno CHRISTI 1000. inque ejus excessu desinit anno 1000. Græce & Latine comparet in Leonis Allatii *Simmiæ*, opera Bartholdi Nihusii Coloniae Agrippinæ anno 1000. editis.

Vita avi sui
Basilii Macedonis Imp.

Editio.

§. IX. Seculo XI. *Iohannes*, cognomento familiaris *Scylitzes*, natione Thracæ (b) primum Protovestiarius, (c) hinc magnus Drungarius Biglæ (d) deinde ad ipsam Curopalatæ dignitatem, Imperatoriæ proximam (e) evectus, Theophanis Chronographiam continuaturus, de *Constantinopolitanis Imperatoribus compendium historiarum* scripsit. Id cœpit ab Imperatoris Nicephori Logothetæ interitu, anno CHRISTI 1000. finit in Imperatoris Nicephori Botaniatæ, quem Alexius Comnenus

IOHANNIS
SCYLITZÆ

Compendium
Hist. de Constantinopoli-
tanis Impp.

C 3

Luc-

- (a) De hoc cognomine accurate disquirat Hankius parte I. cap. 25. § 2. seq. p. 462 ubi porro complures laudat alios de hac voce sollicitos. (b) Thracæ vocabulo veteres Asiam minorem appellarunt. (c) hoc est, supremus vigiliarum præfectus fuit. Vide Vossium de Vitæ sermonis lib. 2. cap. 5. p. 195. Glossarium Du Fresne, & Hankium part. 1. c. 27. § 3. p. 488 (d) De hac Curopalatæ dignitate, id est, Augusti Palatii curatela, pauca quædam observavit Vossius de Vit. Serm. l. 3. c. 7. p. 402. plura Meursius in Glossario & alii. (e) Protovestiarius, id est, Vestiariorum qui vestibus aliisque ornamentis Augustis asservandis proferendis, reponendis, & quocunque modo curandis præerant, princeps.

cujus pars
prior habetur
in Cedreno.

qui ex Scyli-
tza descripsit.

Editiones.

GEORGII
CEDRENI
Synopsis Hi-
storiarum.

successor se monasterio devovere coegit, amisso imperio, anno CHRISTI cīōlxxxī. Hujus compendii pars prior quia in *Cedreni* Historiarum compendio reperitur, nata est inter eruditos controversia, num Scylitzes illa Cedreno, an hic alteri debeat. Licet autem *Carolus Annibal Fabrotus*, itemque *Iacobus Bollandus*, & *Godefridus Henschenius*, prius asserant; placet tamen nobis contraria aliorum sententia, nempe Cedrenum omnia ex Scylitza descripsisse. (a) Prodiit Scylitzæ compendium historiarum integrum Latine, interprete *Iohanne Baptista Gabio*, Venetiis anno cīōlclxx. fol. Pensum vero, quod in Cedreno desideratur, id est, ab Isaacio Comneno anno CHRISTI cīōlclxvii. usque ad Nicephorum illum Botaniatem anno CHRISTI cīōlclxxxī. Græce, cum ejusdem *Gabii* Latina, sed per *Fabrotum* passim emendata interpretatione, & *Goari* Notis, Cedreno subjunctum, Parisiis anno cīōlclxlvii. fol.

§. X. Succedat nunc ipse *Georgius Cedrenus*, monachus, vel sacerdos, qui intra annos CHRISTI cīōlclvii. & cīōlclxxx. vixisse videtur. Et hujus quidem *Synopsin Historiarum* habemus a mundo condito, usque ad principium imperii Isaaci Comneni; sive annum CHRISTI cīōlclvii. productum. Hanc primus cum Latina interpretatione, brevibusque Notis Basileæ anno cīōlclxvi. edidit *Gvilielmus Xylander*, sed passim mutilam. At anno præsentis seculi

(a) Vide Hankium *part. 1. c. 27 §. 8. p. 491 & seqq.* & quos laudat, Iacobum Pontanum Vossium, Goarum, Conringium, Labbeum, Lambecium, Thomafium.

cusi XLVII. *Carolus Annibal Fabrotus* denuo Parisiis emisit, castigata passim versione *Xylandri*, & lacunis ingentibus tribus, multisque aliis e *Georgio Syncello* & *Iohanne Scylitza* restitutis, præfixo item Glossario verborum obscuriorum, additisque Notis *Goaris*. (a)

§. XI. Duodecimum seculum nobis sistit *Nicephorum Bryennium*, qui ex Orestide urbe Macedonia oriundus, Nicephori illius Bryennii ab Imp. Nicephoro Botaniate ob affectatum imperium victi, capti, oculisque privati, sive filium sive nepotem, Annæ Comnenæ, Alexio Imperatore genitæ maritum, qui ab socero Panhypersebastus factus, hoc est, Protosebasto prælatus, ac Cæsari honoribus æqvatus, itemque titulo Cæsaris mactatus fuit. Hujus Commentariorum, quos *de rebus Constantinopolitanis* scripsit, habemus libros quatuor. In illis, dum Imp. Alexii Comneni res ante susceptum imperium memorabiles enumerat, ab Imperatoribus Isaacio Comneno, Constantino Duca, Romano Diogene, Michaelle Duca Parapinacio, Nicephoro Botaniate gesta attingit. Et commentarios quidem suos incipit ab initiis Imperii, quod Isaacius Comnenus, Manuelis Comneni filius, Imperatoris Michaelis Stratiotici successor, anno CHRISTI CIO LVII. consecutus est: finit in expeditione, quam Imperator Nicephorus Botaniates adversus Nicephorum Melissenum, Imperii fasces auxiliis Persicis (*Turcicis*) affectan-

NICEPHO-
RVS BR TEN-
NIVS.

Summa li-
brorum Ni-
cephori.

(a) De Cedreno lectu dignissima sunt, quæ in *Introductione ad Historiam Univerſalem* affert Bosius.

affectantem, per Johannem Protovestiarium Eunuchum anno CHRISTI cıdLxxı. suscepit. (a) Hi Commentarii Græce & Latine prodierunt interprete *Petro Possino*, cum ejusdem Notis, Parisiis anno cıdıdclxi. fol. In eisdem commentarios, *Caroli Dufresnii* Notæ historicae & Philologicae, libris Historiarum, quas Johannes Cinnamus scripsit, subjunctæ, ibidem lucem adspexerunt anno cıdıdclxx. fol.

Editiones.

ANNA
COMNENA.

Scripsit vitam
Patris Alexii.

Editiones.

§. XII. Mariti commentarios suppletura *Anna Comnena*, Alexii Imp. & Irenes, Andronico Duca natæ filia, vitam patris universam opere singulari in XV. libros diviso descripsit, eique ut volunt recentiores, (b) *Alexiados* nomen tribuit. Hos exorditur ab expeditione, quam Alexius sub Imperatore Romano Diogene contra Persas, seu potius Turcos, circa annum CHRISTI cıdLxix. suscepit. Librum tertium incipit ab initiis imperii, quod Alexius gessit anno CHRISTI cıdLxxı. ultimum finit in Alexii excessu anno cıdclxviii. Octo priores libri Græce cum *Hæschelii* Notis sunt excusæ Augustæ Vindelicorum anno cıdıdclxx omnes xv. Græce & Latine cum *Hæschelii* Notis, & *Possini* Glossario. Paris. an. cıdıdclxı. prodierunt. In eisdem libros omnes *Dufresnii* amplissimæ Notæ Historicae & philologicae, libris historiarum, quos Johannes Cinnamus confecit, subjunctæ sunt anno cıdıdclııı. ac interum ibidem cıdıdclx.

§. XIII.

(a) Vñ fere sumus Hankii verbis *part. 1. c. 28. §. 21. p. 506.* (b) in primis Ioh. Bodinus *Methodi Historicae cap. 10.*

§. XIII. *Iohannes Cinnamus*, sive, ut alii scribunt, *Sinnamus*, Grammaticus Imperatorius, qui sub Imp. Manuele Comneno natus, sub ejus filio successore, Alexio Comneno potissimum floruit, res Imperatorum Johannis Comneni breviter, Manuelis Comneni multo plenius scripsit. Cœpit historias suas ab Imperatoris Alexii Comneni morte, qui Johannem Comnenum filium successorem habuit, anno CHRISTI cıccxviii. desinit in expeditione, quam Imperator Manuel Comnenus post cladem anno CHRISTI cıccclxxv ab Iconii Sultano acceptam, adversus eundem suscepit, totis viribus Iconium oppugnaturus, anno CHRISTI cıccclxxvi. (a) Prodiit hoc opus in quatuor libros divisum, quod Isaacus Vossius ex codice Vaticano descripserat, Græce & Latine, interprete *Cornelio Tollio*, cum ejusdem Notis, Trajecti ad Rhenum an. cıccclxii. in 4to. in sex libros distributum, quot libros codex Vaticanus habet: Græce & Latine, interprete Dufresnio, cum ejusdem historicis & Philologicis Notis copiosissimis, Parisiis anno cıccclxx. fol.

IOHANNES
CINNAMVS.

Editiones.

§. XIV. Eodem seculo XII. circa annum CHRISTI cıccxx. *Johannes Zonaras*, magnus primum Drungarius Biglæ, post Protosecretarius Alexii, & Johannis Comnenorum, denique monachus ordinis S. Basilii, & ex quorundam sententia, Constantinopolitanus, scripsit *Historiam universalem*, ab exordio mundi usque ad annum cıccxviii. in tres
D tomos

IOHANNIS
ZONARÆ

Historia uni-
versalis,

(a) Hankius part. I, cap. 30. §. 13. 15. pag. 520.

tribus tomis
distincta.

Editiones.

tomos divisam. Tomo I. egit de rebus a creatio-
ne universi inter fideles, & in populo Judaico, us-
que ad excidium Hierosolymorum. Tomo II. hi-
storiam Romanam exposuit, ab urbe condita usque
ad tempora Constantini Magni. Tertio reliquorum
Imperatorum gesta usque ad Alexii Comneni obitum
complectitur. Græce & Latine Zonaram edidit *Hie-
ronymus Wolffius*, Basileæ anno ciccclvii. fol. Latine
comparat in *Corpore Historia Byzantina*, cum Nice-
phoro Gregora, Laonico Chalcocondila, & Niceta
Choniata, Francofurti anno ciccclxviii. & post aliquo-
ties edito. Eundem Zonaram denuo Parisiis edere
voluit cum Wolffi versione castigata, suisque notis *Ja-
cobus Goar*: at eo vita functo, novam editionem pro-
misit Philippus Labbeus *tomo I. de Scriptoribus Ecclesi-
asticis*: quæ tamen nondum, ut puto, prodiit.

MICHAEL
GLYCAS.

Hic annales
Theodoro
Metochitæ
adscribuntur.

§. XV. Iisdem temporibus, quibus Zonaras,
Michael quoque *Glycas*, gente Siculus, floruisse cre-
ditur. Nam Vossius *lib. II. de Historicis Græcis*, sub
Iohanne & Manuele Comnenis existimat vixisse,
quorum prior anno ciccxviii. posterior an. ciccxlvi.
imperare coeperunt. Verum Henricus Ernstius
lib. II. Variarum observationum cap. xxxvi. refert,
Iohannem Meursium manifesto deprehendisse, An-
nales hos esse *Theodori Metochitæ*, fuisseque eos, si
diutius vixisset, Græcos e ms. codice auctiores edi-
turum. Quæ si ita se habent, non ad XII. sed XIV.
seculum hoc opus foret referendum. Nam Theo-
dorus.

dorus ille obiisse dicitur anno CHRISTI cccccxxxii. Prima pars agit de operibus sex dierum: secunda, feriem temporum comprehendit ab initio orbis usque ad naum CHRISTVM: tertia, ad Constantinum M. quarta ad Alexium Comnenum progreditur. Hi annales quadripartiti anno cccccclxxii. in 8vo. Basileæ Latine editi sunt ex Iohannis Sambuci Bibliotheca a *Iohanne Leunclavio*, vna cum appendice, sive supplemento rerum usque ad imperii Constantinopolitani everfionem: Græce vero, lacunis aliquot Latinæ versionis suppletis, sed fine quartæ partis mutili Parisiis dati sunt in lucem a Philippo Labbeo, anno cccccclx. fol.

Quid singulæ partes pertractent,

Editiones.

§. XVI. Tertio decimo seculo inclaruit *Nicetas Acominatus*, a Chona Phrygiæ urbe *Choniades* cognomine appellatus, Michaelis Acominati, Atheniensium Archiepiscopi frater: qui sub Alexio Comneno, scribis Augustis adscriptus, sub Andronico Comneno tyranno (hic Alexio anno cccccclxxxiii. trucidato imperium ad se traxit) cum se minus tutum videret, Constantinopoli digressus, studio juris se applicuit, sed Andronico hoc post biennium extincto, sub Isaacio Angelo Imperatore scribam denuo egit: posthæc ab Imperatoribus ad plures atque nobiliores semper dignitates evectus est, donec Alexius Ducas Murzuphlus tyrannus Nicetam nostrum, Logothetam secretorum, id est, arcanis imperii Constantinopolitani rebus administrandis præfectum, honorum fastigio dejecit anno ccccciv. Verum cum expugnata Constantinopoli, Murzuphlus

NICETAS
ACOMINATUS.

Summa vitæ
jus.

eodem anno per Balduinum Flandriæ Comitem imperio exueretur, Noster inter Senatores Constantinopolitanos locum accepit, atque sub Henrico, Balduini fratre, successore, secundo Græcorum ex Latinis Imperatore, decessit apud Nicænos, uxore Belisariotide, sorore Johannis & Michaelis, quos in Senatorio munere Constantinopoli collegas habuit Nicetas, liberisque puberibus & impuberibus relictis. Hic ipse Nicetas Historiam de Imperatorum Constantinopolitanorum rebus paulo ante sua tempora, maxime vero ætate sua gestis, conscripsit, ab Alexii Comneni morte orsus, in Balduino Flandro desinens. Univerſi operis in libros XXI. ac decem opuscula distributi, summam quia satis accurate complexus est. Martinus Hankius *de Byzantinis Scriptoribus parte 1. cap. xxxi. §. xxviii.* non est, cur in illa repetenda occupeimur. Atque idem ille editiones recensuit, quarum ultimæ sunt Parisiensis annorum CIOICXLVII. & CIOICLX. cum *Hieronimi Wolffii* annotationibus, *Anonymi* marginalibus & Chronologia, ut & *Fabroti* Glossario Græco-barbaro.

Editiones.

GEORGIUS.
LOGOTHE-
TA.

§. XVII. *Georgius*, non patria, sed familia *Acropolites*, in Johannis Ducæ Imperatoris aulam vel undecim, vel sedecim natus annos, a patre missus, anno ætatis septimo decimo ex eadem aula dimissus, Mathesin, Poeticam & Oratoriam Theodoro Exapterygo magistro, Logicam Nicephoro Blemmida præceptore didicit. Post illa, ut eruditionis, sic honoris semper altiore gradum adscendens, demum

demum sub laudato Imperatore Iohanne Duca, aut certe filio ejus Theodoro Lascare, ejusque successore Michaelē Palæologo, magnus demum Logotheta, hoc est, supremus Cancellarius evasit: sub quibus Imperatoribus crebras legationes obiit, aliisque muniis, ac anno demum ciccclxxxii. vita defunctus est. Scripsit is *Chronographiam* (Χρονικήν συγγραφήν) id est, Historiam de rebus in Imperio Constantinopolitano gestis. Eam orditur a Constantinopoli per Latinos expugnata, hoc est, ab anno Alexii Angeli Imperatoris tertio, CHRISTI cicciii. Iulii die xx. quo Balduinus Flander prima vice Constantinopolin occupavit: finit in Constantinopoli per Græcos recuperata, id est, anno Michaelis Palæologi Imper. altero, CHRISTI ciccxi. Iulii die xxv. quo Balduinus II. urbem istam amisit, Michael autem cepit. Hæc Chronographia Græce & Latine prodiit, interprete *Leone Allatio*, cum ejusdem Notis, Parisiis anno cicccli. in compendium autem redacta, sub Chronici Constantinopolitani titulo, Græce & Latine, interprete *Theodoro Douza*, cum ejusdem Notis, Lugduni Batavorum anno ciccxciv. Græce & Latine, eodem Douza interprete; sine Notis in tribus Historiæ Byzantinæ scriptoribus, Laonico Chalcocondylæ subjuncta, Genevæ anno ciccxcv. sub *Chronici Compendii* nomine, Græce & Latine, interprete *Allatio*, cum *Douza* Notis, Historiæ integræ subjectis Parisiis anno supra laudato. (a)

Editiones.

D 3

§. XVII.

(a) Vide Hankium *parte 1. cap. 33. §. 33. 34. pag. 564.*

GEORGII
PACHTME-
RÆ.

Summarium
vitz.

Historia.

§. XVIII. Inter Constantinopolitanos exules post expugnatam a Latinis urbem, Nicæam Bithyniæ digressos, *Georgii Pachymeris* pater fuit. Vnde *Georgius* origine Constantinopolitanus, Nicæam patriam nactus, circiter annum CHRISTI ccccxl. natus est. Clericis adscriptus primo Hieromnemonem Constantinopolitani Patriarchæ egit: (a) post majoribus muniis tam Ecclesiasticis, quam Palatinis admovebatur. Nam inter Clericos *Protecdicus*, (b) inter Politicos *Dicaophylax* (c) audivit. Quam diu vixerit, nondum certo constare puto. Petrus tamen Lambecius circa annum CHRISTI ccccxl. mortuum existimat. (d) Quomodo Pachymeres exemplo rariori centenario proximus diem supremum obiisset. Hic ipse autem Georgius Pachymeres *sui temporis res Constantinopolitanas*, quarum plerasque viderat, vel audiverat, sub duobus Imperatoribus Michaelē & Andronico Palæologis per xlix. annos gestas libris tredecim opere bipartito complexus est. Hujus operis pars prior complectitur res, quas Michael Palæologus ante imperium & in ipso gessit, libris sex constans. Incipit a rebus Michaelis

- (a) *Hieromnemon* Patriarchæ talis minister erat, qui curas rerum ad Evchologium, Thronum, & ordinationem pertinentium gerebat: ut innuit Georgius Codinus *de Constantinopolitanis Officiis cap. 1. §. 13.*, & ex eo Hankius *parte 1. cap. 34. §. 5. pag. 568.* (b) *Protecdicus*, hoc est, primarius captivorum defensor. Codinus d. l. (c) *Dicaophylax*, id est, juris assertor Imperatorius. Videatur ipse Pachymeres *lib. 1. cap. 1.* cujus verba repetit Hankius. (d) in Indice primo, quem *Commentariorum de Bibliotheca Casarea Vindobonensi libro III.* subjunxit. Adi Hankium *pag. 375*

chaelis circa annum cccccviii. quo Andronicus Michaelis filius in lucem editus : desinit in Michaelis Imperatoris excessu, anno CHRISTI cccccxxii. die Decembris undecimo. Pars posterior completur Historiam ab Andronico Palaeologo, Michaelis filio, temporibus imperii gestorum, ab initiis laudati imperii incipiens, inque anno ultimo vitae regiminisve, qui fuit CHRISTI cccccviii. finiens. Prodierunt hujus operis argumenta, singulorum librorum capitibus singulis res comprehensas indicantia, Latine; quæ Hieronymus Wolffius ex MS. Augustano deprompta, Nicephoro Gregoræ subjunxit, aliquoties edita. Vtraque pars integra, Græce & Latine edita, interprete Petro Possino, cum ejusdem ad partes singulas tribus *Observationum* libris (quorum primus Glossarium verborum obscuriorum, secundus Notas, tertius Chronologiam rerum exhibet) Romæ, prior quidem anno cccclxvi. posterior anno cccclxix. in fol. (a)

Editiones,

§. XIX. *Nicephoras Gregorus*, jam annos septem & viginti natus, privatis doctrinarum studiis in quibus etiam Astronomica locum habuere, relictis, benevolentiam Andronici Palaeologi senioris affectans, tantum oratione sua, qua hunc laudabat Imperatorem, perfecit, ut Chartophylacis (b) Ecclesia-

NICEPHORVS GREGORAS,

(a) Videatur Hankius §. 19. p. 577. ubi & fragmentorum a Petavio cum Nicephori Constantinopolitani *Breviario* editorum meminit. (b) *Chartophylax* est is, qui tabulas habebat chartaceas ad jura Ecclesiastica pertinentes, hoc est, literas, quibus privilegia & alia jura Ecclesie continentur; id est, judex

Historia.

Editiones.

IOHANNES
CANTACV-
ZENVS.

Ecclesiastici muneri destinaretur, quod tamen iuventutem causatus, declinavit. (a) Cum vero inter Andronicos Palæologos, avum & nepotem, civile bellum oriretur, ac junior urbem & Imperium Constantinopolitanum sibi uni subjiceret, Nicephorus Noster Andronico seniori addictus manens, eidem ex Imperatore in monachum converso, & morienti adfuit, & mortuo parentavit. Post in junioris Andronici aula versatus, ipsum ob matris obitum mœrentem consolatus, anno cccccxli. de vita decedentem oratione funebri extulit. Exin sub Johanne Palæologo, Andronici junioris filio aliquamdiu vixit, & quidem supra annum CHRISTI cccccv. Scripsit is *Historiæ Constantinopolitanæ libros XI.* in quibus tam res ante ætatem suam, quam postea gestas commemorat. Cœpit ab urbe per Latinos capta, id est, ab anno CHRISTI cccciv. definit in Imperatoris Andronici Palæologi junioris excessu, anno CHRISTI cccccxli. Græce & Latine editus est hic scriptor, interprete *Hieronymo Wolffio*, cum ejusdem Notis, Basileæ, anno cdcclxii. in fol. Latine sæpius cum aliis *Historiæ Byzantinæ* scriptoribus. (b)

§. XX. *Johannes* ex illustri *Cantacuzenorum* fami-

judex omnium causarum Ecclesiasticarum, & controversiæ matrimonialibus cognoscendis ac dirimendis præstat; quin & in ceteris Clericorum litibus judex est, tanquam dextra Patriarchæ manus: quæ verba sunt Codini de Officiis Constantinopolitanis cap. 2. §. 5.

(a) Videatur ipse Gregoras *lib. 8.* cujus verba repetit Hankius *parte 1. cap. 35. §. 5. p. 581.* (b) Consulatur Hankius *parte 1. cap. 35. §. 33. pag. 599.*

familia oriundus, patrem Peloponnesi Præfectum ab Imperatore Andronico Palæologo seniore creatum, novem & viginti annos natum, amisit puer. Matrem habuit Theodoram Palæologinam, Imperatoris Andronici Palæologi junioris cognatam, matronam prudentissimam. Ceterum cum huic ipsi Andronico juniore singulariter adhæreret, senioris, Ejus dignitates. cujus in aula Cubiculo Sacro præfectus erat, gratia excidit: at a juniore Magnus Domesticus (hoc est, rerum, ad domum, seu familiam pertinentium Procurator) & in Thracia Præfectus, renuntiatus fuit. Imo solus rerum potitus Andronicus ille junior, Johannem Cantacuzenum imperii collegam expetebat, sed reluctantem non obtinuit. A morte toties laudati Andronici, successoris filii Iohannis Palæologi tutor, imperium administravit, non semper optima ex fide. (a) Certe cum superstite Iohanne Palæologo, Imperatoria assumserit ornamenta, ac partem imperii ad se traxerit, culpa tyrannidis non videtur caruisse. Quidquid tamen sit, cum anno cccccxlvii. Constantinopolin occupasset, ab Isidoro Patriarcha coronatus, mox Helenam filiam Iohanni Palæologo Imperatori collegæ dedit conjugem. Imperium Constantinopolitanum ad se traxit. Atenim quia genero subtrahere, ac totum sibi proprium, filiisque suis hæreditarium Imperium reddere studuit, enato bello novo, Iohannes, in potestatem redacta Constantinopoli, Cantacuzenum

E de-

(a) Hanc in rem curatius inquirat Hankius *parte 1. cap. 36. §. 7 seqq. p. 605. seqq.*

Examinatus factus
inde mona-
chus.

Quid scripse-
rit.

Editiones.

DUCAS.

deponere fasces, ac vitam monasticam amplecti compulit: ex quo pro *Iobanne* nomen *Ioasaphi*, itemque *Christoduli*, assumens, in hoc otio plures annos consumsit. Hic igitur ex Imperatore in monachum conversus Cantacuzenus, sub nomine isto *Cbri-
stoduli*, historiam sui temporis Constantinopolita-
nam quatuor libris elucubravit: quæ a Michaelis Pa-
laologi II Andronico seniore nati, ejusdemque in
Imperio collegæ morte, hoc est, anno CHRISTI
civcccxx. initium fumens, desinit in Philothei, novi
Patriarchæ constitutione, anno CHRISTI civccclvii.
Prodiit hoc opus Latine, cum *Iacobi Gretseri* Notis,
Iacobi Pontani, & Notis, & dignitatum Palatarum,
Ecclesiasticarumque Constantinopolitanarum ex-
planatione, Ingolstadii anno civccxiii. fol. Græce &
Latine, cum iisdem additamentis omnibus, Parisiis an-
no civccxlv. Tomis III. fol.

§. XXI. *Ducas* ex imperatoria prosapia oriun-
dus, *Michaelem Ducam*, virum illustrem, avum habu-
it. Ipse post Constantinopolin a Turcis occupa-
tam, Principum Christianorum Turcis tributario-
rum in Lesbo insula minister, ad Turcos aliquoties
missus, atque adhuc in vivis fuit anno civccclxii.
Consignavit is Historiam Constantinopolitanam,
qua postrema imperii illius fata commemorat:
quam summis annorum ab orbe condito, ad An-
dronici Palæologi junioris mortem, anno civcccxli.
præmissis; incipit a Iohannis Cantacuzeni rebus, ter-
minat in Lesbo insula a Turcis subacta an. civccclxii.

Pro-

Prodiit Græce & Latine, interprete *Ismaele Bullialdo*, Editio.
cum ejusdem Notis, Parisiis anno MDCLIX. in fol. (a)

§. XXII. *Georgius Phranza*, patria Constanti-
nopolitanus, anno MDCCCI. diem xxx. Augusti, na-
talem; Gregorium Palæologum Mamonam, Ma-
gno Duce Mamona, qui Monembasiam aliquando
administravit, natum, habuit affinem: quem una
cum sorore, & puella filia unica, anno MDCCCXVII.
amisit. Ephebus annorum sedecim Cubicularius
ab Imperatore Manuele Palæologo creatus, anno
MDCCCXXIV. a Johanne Palæologo, Manuelis filio
Secretarius cum duobus aliis legatis ad Amurathem
Turcarum Principem de pace mittebatur. Ab ex-
cessu Manuelis, Iohannes ille Palæologus fratri De-
spotæ Constantino Palæologo, Phranzam longe cha-
rissimum inter ministros assumi concessit: qui ejus
opera in toga æque ac sago usus est. (b) Anno
MDCCCXXX. præfectus Patrensibus a Constantino
datus, biennio post ab eodem ad Iohannem Palæo-
logum missus, Protovestiarii dignitatem reportavit.
Anno MDCCCXXXVIII. uxorem duxit Helenam, A-
lexii Palæologi filiam, ex qua Iohannem, Alexium,
Andronicum, pluresque liberos suscepit. Anno
MDCCCXLVI. a Constantino, Spartana, oppidorumque
circumjacentium præfectura, annoque MDCCCXLIX.
titulo & honoribus Magni Logothetæ, ornabatur.
Expugnata Constantinopoli anno MDCCCLIII. die
Maji XXIX. ac Constantino Palæologo Imperatore

GEORGIUS
PHRANZA.

Brevis histo-
ria vitæ ejus.

E 2

oppres-

(a) Vid. Hankius *part. 1. c. 39.* (b) Quod pluribus ex ipso Phran-
za exponit Hankius *part. 2. c. 40. pag. 648. seqq.*

oppresso, Phranzes a Turcis captus, venditus, & Spartam in Peloponnesum abductus est; uxore liberisque pariter captis, venditis, & alio transportatis. Eodem anno filium, quem Mahumedes Turcorum Princeps emerat, ab eo muliebria pati nolentem necatum amisit. Eodem tamen anno finiente liberatus, Leontarim in Arcadia Peloponnesi provincia urbem primariam, ad Thomam Palæologum Despotam, Constantini Imperatoris fratrem, pervenit, qui eum inter Domesticos receptum, Certeza oppidulo donavit. Anno cccccclx cum Palæologi Despotæ fratres intestinis bellis opes suas in Peloponneso attrivissent, & hæc peninsula Turcis quoque rapina fieret, Phranza Thomam Dominum in Corcyram insulam, mox in quoddam Macedoniæ monasterium profugum, secutus, in eodem eventum rerum, quas in Peloponneso Turci gerebant, præstolabatur. At anno cccccclxvi. in Italiam discessit, ac postquam Romæ per semestre tempus substiterat, Venetias abiit: ac deinceps Corcyram regressus est. Anno cccccclxviii. Kl. Augusti cum uxore monasticam vitam deligens, ipse pro Georgio, *Gregorius*, illa, pro Helena *Eupraxia*, dici maluerunt: eoque in statu utrumque supremum diem obiisse, vero valde est simile. In vivis tamen adhuc fuit anno cccccclxxvii. quo Chronicon de rebus Constantinopolitanis sui potissimum temporis absolvit. (a) Cœpit hoc a Michaelē Palæologo, Andronico

Phranza in Italiam profectus.
Cum uxore fit monachus.

(a) Vitam Phranzæ ex diligentissimo eruditissimoque Hankio contraximus parte 1. c. 40.

dronici filio, Alexii nepote, Alexii Comneni Imp. pronepote, qui post Imperatorem Theodorum Lascarem juniorem, filii Iohannis Lascaris tutor imperium Orientis consecutus, Constantinopoli Latinos expulit anno CHRISTI cccccxli. finit in Muhamedis Turcarum Imperatoris rebus gestis anno cccccclxxvi. Hoc Chronicon auctor in quatuor libros diviserat: quod nescio quam bene *Iacobus Pontanus* editor in tres libros contraxit. Prodiit autem Latine, interprete *Pontano*, cum ejusdem Notis, & dignitatum tam Constantinopolitanarum, quam Turcarum explicatione, Theophylactæ Simocattæ subjunctum, Ingolstadii anno, ccccciv. Editiones.

§. XXIII. Atque ita per compendium egimus de præcipuis Historiæ Constantinopolitanæ scriptoribus Græcis, qui quidem annalem observant ordinem: ex quibus plurima sane ad Historiæ Ecclesiasticæ Orientalis notitiam pertinentia licuerit haurire. Nonnulli quidem huc referendum censent, *Laonicum Chalcocondylam*: sed nos id propter omisimus, quia quam maxime in Turcorum rebus, utut adversus imperium Constantinopolitanum gestis occupatur: (a) Ceterum non defuere etiam in rebus Byzantinis Latini scriptores: sed quia plerique Græcos sunt secuti, nostrum non erat, horum singulariter meminisse.

E 3

Et

(a) Vide de hoc scriptore Vossium *de Historicis Græcis lib. 2. cap. 30.* Bellarminum *de Scriptor. Ecclesiasticis*, & ad eum Phil. Labbeum *in Dissertat. Philologica Tomo 1 p. 8. & in App. p. 755. f.* Nimis duriter eum Barthius *ad Claudianum p. 338.* vocat *scriptorem insulsa imperitia.*

Et forte an de iisdem studio singulari agetis, quem toties jam laudavimus, & per quem nos profecisse non parum, libenter meritoque sumus facti, Vir celeberrimus, *Martinus Hankius*, inclyti jam Elisabethani Gymnasii Vratislaviensis, olim Mariæ-Magdalenei Rector optime meritus, amicus a pluribus retro annis summopere a me æstimatus, & observanter colendus: quem ut divina bonitas in egregium publicum diutissime conservet incolumem, ex animi sententia precor.

CAPVT VII.

DE NICEPHORO CALLISTI SINGVLARI HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SCRIPTORE GRÆCO.

§. I.

NICEPHO-
RVS
Castilli F.

PRIUS ex Oriente quam in Occidentem, & ab Ecclesia Græca ad Latinam descendamus, æquum iudicavimus aliqua afferre de *Nicephoro*, famoso illo Historiæ Ecclesiasticæ scriptore, ad quem plerumque solent confugere, qui meliores non noverunt, aut quibus non est integrum vetustiores consulere.

§. II. Floruit autem hic Nicephorus, Callisti Xanthopuli filius, seculo XIV. sub Andronico seniore, ejusque filio Michaelē, ac nepote Andronico juniore, Imperatoribus: uti patet ex præfatione Historiæ ab ipso conscriptæ, itemque *Catalogo metrico Impp. Constantinopolitanorum*, in Philippi Labbei *Protreptico*, Græce edito.

§. III.

§. III. Annum ætatis nec dum XXXVI. egressus scripsit *Historia Ecclesiastica libros xxiii.* quorum postremi quinque perierunt. Duodeviginti (qui ex reliquiis bibliothecæ Matthiæ Hunniadæ, Vngariæ Regis, Budæ in præda reperti Turcica) ab nato CHRISTO incipientes, pergunt ad exitum Phocæ, & initium Heraclii Imperatoris. Singulorum argumentum ipse Nicephorus in proœmio posuit: ex quibus patet, finiisse librum xxiii. in morte Leonis Imperatoris, cognomento Philosophi, quæ incidit in annum Domini cccccxi.

Ex libris 13.
Histor. Eccles.
quinque po-
stremi periere.

§. IV. Etsi autem dictione usus non inveniusta, nec ordine incommodo historias digessit; quia tamen errores non exiguos commisit, ac veritatem historicam multis conspurcavit fabulis, non est, quod tuto fidas homini, nisi quando cum antiquioribus consentit. Vnde Theodorus Beza in Notis ad Evangelium Lucæ, historiam ejus, *magnum nugarum volumen*, & ad Actorum cap. I. ipsum auctorem *ineptum ac ridiculum historia Ecclesiastica scriptorem*, Lambertus Danæus ad Augustinum de Hæresibus *magnum aliorum scriptorum compilatorem* ἡ παρὰ τὸν vocant. Isaaco Casaubono Exercitat. I. ad Annales Baronii sect. xii. auctor audit *vanissimus, futilissimus*, nec συγγεγραφεὺς hoc est, historicus, sed μύθων καὶ λήγων παρὰ τὸν, hoc est, *fabularum & nugarum compilator*. Et sect. xvii. sic scribit: *Nicephorum hunc fabulosisimum esse scriptorem, & judicii in literis nullius, satis notum est eruditis.* Quare eadem, quicquid apud

Judicium de
Nicephori
Hist. Eccles.

*puđ illum legitur, nisi alia accedat auctoritas, non plu-
ris facio, quam folia farfari. Labbeus tamen (a) Ca-
fauboni temeritatem (ut ait) damnans, illius pan-
nis purpuram aliquando intextam ex auctoribus, qui
periere, existimat, prudentisqve censet lectoris, preti-
osum separare a vili, & gemmas a sterquilinio colligere.*

Editiones,

§. V. Hi libri Historiæ Ecclesiasticæ xviii. cum
argumentis reliquorum, in calcem tamen operis re-
jectorum, Latine ex interpretatione *Iohannis Langi*,
Basileæ sunt excusi anno c1515lIII. ut & Parisiis anno
c1515lXII. Græce & Latine, ex ejusdem *Langi* versione,
opera & studio *Frontonis Ducæi*, e Soc. Jesu, recusa Pari-
siis duobus tomis anno c1515cXXX. In Germanicam
quoque linguam conversus Nicephorus Ingolsta-
dii excusus est anno c1515lXXXVIII.

CAPVT VIII.

DE ANTIQVIORIBVS HISTORIÆ
ECCLESIASTICÆ SCRIPTORIBVS LATINIS
HAYMONE, ANASTASIO BIBLIOTHECARIO
ET ORDERICO VITALI.

§. I.

Sicuti qui Græce Historiam Ecclesiasticam veterem
Singulari opera composuerunt, non contemnen-
dos habemus, eosdemque loco suo recensuimus,
scriptores; ita optandum esset, Latinorum quoque
in hoc genere plurimum superarent labores. Ve-
rum

(a) Dissert. Hist. de Script. Ecclesiasticis, quos attigit Bellarminus
Cardinalis tom. 2. pag. 102.

rum oppido paucos nobis integrum enumerare,
qui sint in lucem editi.

§. II. Ex seculo tamen IX. huc retuleris *Haymo-* HATMONIS
Halberstad.
Episcopi.
nem, sive *Hemmonem* (ut Annales Francorum Ful-
denses vocant). ex Anglo-Saxonum gente, venera-
bilis Bedæ, non fratrem, sed consanguineum, qui
Flaccum Alcuinum, Caroli M. præceptorem, ac postea
sanctiorem senatorem consiliarium, ex Anglia Tu-
ronas in Galliam secutus, hinc monasterii Fulden-
sis prænobili hoc ævo scholæ, atque exin Hersfel-
densi cœnobio monachus & ludimagister datus, non
vero Abbas Hersfeldensis creatus est: qui error in
Trithemii, Pithoei, Labbei, & Natalis Alexandri scri-
pta irrepsit. Anno 1000. Halberstadiensis Epi-
scopus ordine tertius a Ludovico Rege Germaniæ,
Ludovici Pii Imperatoris filio renuntiatus, veri Præ-
sulis officium docendo scribendoque, annoque
1000. finem vivendi fecit. (a) Inter alia autem Historia Ec-
clesiastica.
de memoria rerum Christianarum aureolum confi-
gnavit commentariolum, in libellos decem distin-
ctum, ac potissimum ex Rufino contractum: quem
post Colonensem geminam annorum 1000. &
1000. Romanam, Sulpicii Severi *Historiæ Sacre*
iunctam, cum Notis *Petri Galefinii*, MDLXIV, & Lugdu-
nensem Boxhornianam an. 1000. editiones an. 1000.
1000. cum vero *Historiæ Ecclesiasticæ* elogio, *Ioachi-*
mus Iohannes Maderus, amicus meus magnus, lon-

F

giori

(a) *Vitam Haymonis ante hos octodecim annos scripsimus in Halber-*
stadiensium Episcoporum Historia: cujus nova editio multi-
modis acta ad prelum parata est.

giori vita dignissimus Helmstadii publicavit. In Bibliotheca arcis Ambrosianæ prope Oenipontem, num. celxiii. Compendium hoc Haimonis manuscriptum fuit, nunc vero in Bibl. Vindobonensi est, hoc sub titulo : *Abbreviatio Historia Eccles. sive libri decem de Christianarum rerum memoria.* (a)

ANASTASIVS
Bibliothecarius

Scripsit Historiam Eccles.

ab Fabroto editam.

OLDERICVS
VITALIS

a Dufchesnio editus.

§. III. Eodem seculo IX. floruit *Anastasius* Ord. S. Benedicti Abbas Romanus, presbyter Cardinalis titulo S. Marcelli, & *Bibliothecarius* Gregorii IV. a Leone autem IV. in Synodo Romana anno 1000. exauctoratus, eo quod contra canonum decreta Ecclesiam suam quinquennio deseruisset. Is præter alia conscripsit *Historiam Ecclesiasticam*, sive Chronographiam tripartitam, in qua Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani Chronicon, & magnam partem Chronici a Georgio Syncello, & Theophane Confessore, ab initio mundi ad Leonis Armenii imperium deducti, Latine interpretatus est. Prodiit hoc opus cura *Caroli Annibalis Fabroti* Parisiis anno 1609. in fol.

§. IV. Medio fere seculo XII. anno nempe 1101. *Oldericus*, sive *Oldericus Vitalis*, monachus Vitiensis, Lexoviensis in Lugdunensi secunda, quæ nunc est Rothomagensis provincia Normannicæ regionis, diocesis, annos tum LXVII. natus, consignavit *Historiam Ecclesiasticam* : quam cum Rerum Normannicarum scriptoribus *Andreas Dufchesnius* edidit anno 1609.

CAPVT

(a) Vide Lambecium *tomo 1. de Bibl. Vindobonensi.*

CAPVT IX.

DE CHRONOGRAPHIS LATINIS
A SECVLO V. VSQVE AD XIV. QVI VARIA AD
HISTORIAM ECCLESIASTICAM PERTINEN-
TIA ATTVLERVNT.

NEMPE DE LVCIO DEXTRO, ISIDORO
HISPALENSI, BEDA, FRECVLPHO, ADONE,
RHEGINONE, LIVTHPRANDO, GLABRO RA-
DVLPHO, HERMANNO CONTRACTO, LAM-
BERTO SCHAFNABVRGENSI MARIANO SCO-
TO, SIGEBERTO GEMBLACENSI, OTTONE
FRISINGENSI, GODEFRIDO VITERBIENSI, CVN-
RADO VRSPERGENSI, GODEFRIDO COLONI-
ENSI, ALBERTO STADENSI, MARTINO POLO-
NO, VINCENTIO BELLOVACENSI.

§. I.

QVia singula prope secula suos habent Chronogra-
phos, Annaliumqve conditores, Latine quidem,
rarius tamen polite ac castigate scribentes, non pauca
qvoqve ex illis peti possunt Historiam Ecclesiasticam
illustrantia.

§. II. Huc igitur, præter illos, quos supra cap.
III. in Eusebio laudavimus, pertinent ex seculo V.
Flavius Lucius Dexter, prætorio præfectus, filius Pa-
ciani Barcinonensis Episcopi, B. Hieronymo coæta-
neus, qui & ejus *lib. II. adversus Rufinum, & de Illu-*
stribus scriptoribus libello meminit. (a) Dextri hu-
jus Chronicon, quod a CHRISTO nato ad annum
ccccxxx. progreditur, primus e tenebris eruit, am-
plis-

FL LVCII
DEXTRI

Chronicon

F 2

(a) Vide Vossium *de Hist. Lat. lib. 2, c. 10. p. 204.*

an sit genui-
num.

ISIDORI
HISPALEN-
SIS.
Chronicon

plissimisqve commentariis illustratum publici juris fecit *Franciscus Bivarius*, Madritensis, Lugduni in Gallia anno cixcxxxvii. fol. Continuavit illud *Marcus* quidam *Maximus*, Episcopus Cæsar-Augustanus: quæ continuatio una cum additionibus aliorum Episcoporum Cæsar-Augustanorum, edita est Madriti a. cixcxccl. Verum multis hoc Chronicon de sinceritate suspectum fuit visum. Sane Johannes Seldenus *Observation. ad Euthychii Patriarchæ Alexandrini Origines Ecclesiæ Alexandrinæ*, ait, plurima in eo esse, quæ seculum Dextri non sapiant. Confer sis Gabrielis Pennotti *Historiam Canonorum Regularium*, & quæ inde adducit Aubertus Miræus *parte II. Bibliothecæ Ecclesiasticæ cap. VI.* cujus tamen & aliorum dubitandi rationes refellere conatus est ipse Bivarius, editis duabus apologiis, quæ una cum Chronico impressæ fuere: prior quidem in operis initio, posterior vero ad calcem ejus. (a)

§. III. Ex seculo VII. *Isidorus* ex stirpe Gothica *Hispalensis* Episcopus, Severiano, Carthaginensis urbis præfecto, natus, frater Leandri, ante ipsum Hispalensis, & Fulgentii Carthaginensis Episcoporum: cujus habemus *Chronicon* ab mundi primordiis incipiens, annoqve CHRISTI icxxxvi. in Svinthiliano Gothorum in Hispania Rege desinens. (b) An hoc Chronicon ex quinto libro *Originum* sit decerptum; an potius liber ille ex Chronicis in *Origines* sit relatus, disquirat Vossius *de Historicis Latinis lib. II. cap.*

(a) Videatur Joh. Hallervordii *Spicilegium de Histor. Latinis p. 59.*

(b) Vossius *l. 2. c. 25. p. 264. de Hist. Lat.* ait Chronicon pertinere ad annum quintum Svinthiliani, qui CHRISTI fuerit icxxxvi.

cap. XXV. Emendavit Isidorianum Chronicon, ac scholiis illustravit *Garfias de Loaisa*, Canonicus Tole-
tanus. Continuavit illud ad annum ccccclxxv. mul-
tis tamen additis, nec paucis immutatis, *Lucas* Episco-
pus *Tudensis*. Primus illud divulgavit *Andreas Schot-*
ius Tomo IV. *Hispania illustrata*.

§. IV. Ex seculo VIII. *Beda*, presbyter Anglus,
cognomine *Venerabilis*, cujus opus *de sex mundi æta-*
tibus ab orbe condito incipiens, finit anno CHRISTI
ccccxxiv. quod uti in operibus Bedæ comparet tomo
II. ita eruditis scholiis illustravit *Iohannes Bronchorstius*
Noviomagus, Everhardi, Ic. Lugduno-Batavi pa-
rens, Coloniae editum anno cico cxxxvii.

BEDA
de sexmundi
ætatibus :

ab Ioh. Bron-
chorstio illu-
stratus.

§. V. Ex seculo IX. *Freculphus*, monachus
primum Fuldensis, post Lexoviensis Episcopus. Hic
Chronicon scripsit, opere bipartito: cujus pars prior ab
initio mundi progreditur usque ad nativitatem
CHRISTI: altera, ad usque Erancorum & Longo-
bardorum regna, annumque CHRISTI cccvi. Tho-
mas Dempsterus (a) *auctorem* vocat *optimum sed fæ-*
de in nominibus propriis sæpe corruptum. Sæpiusculè
editum est hoc Chronicon, tum seorsim, tum in *Bi-*
bliothecis Patrum.

FRECULPHI

Chronicon.

Editiones.

§. VI. Eodem seculo nono floruit *Ado*, Vi-
ennæ ad Rhodanum in Allobrogibus Archiepisco-
pus, doctrina, pietate, industriaque conspicuus. (b)
Hic non exiguum sibi nomen paravit *Chronico*, quod
ab orbe condito continuavit, non quidem usque ad

ADO
Arch. Viennæ.

F 3

annum

(a) in *Indice scriptorum* Rosini *Antiquitatibus præmissis*. (b) Quod
elogium ei tribuit Vossius *de Hist. Lat. l. 2. c. 37. p. 330.*

annum 1000LXXIX. quo natus est Carolus Simplex, Ludovici Balbi, ex secunda conjuge Adheleide, filius posthumus: sed ad annum forte 1000LXXIII. Neque enim ultra annum 1000LXXIV. quo vivere desiit, hoc Chronicon potuit producere: ut facile admittamus sententiam Philippi Labbei, *quod superest, ab aliquo homine ignoto, eoqve parum in rebus illorum temporum intelligenti, deinceps adjectum fuisse.* Divisum est in sex ætates: quarum prima pergit usque ad diluvium: altera, ad Abrahamæ nativitatem: tertia, ad Davidem: quarta, ad migrationem Babylonicam: quinta, ad CHRISTVM natum: sexta ad id usque temporis, quod diximus. Exstat Chronicon illud tum separatim editum, MDXXV. cum Gregorio Turonensi, Parisiis an. 1512. & 1517. opera *Gvilielmi Morelli*, tum in Historia Patrum *Laurentii Barrai*, & in Bibliothecis Patrum Margarini de la Bigne, Theologi Sorbonensis, Parisiensibus, tom. VII. p. 1009. ac Coloniensibus. *Has omnes tamen editiones innumerabilibus scaterere mendis, ex Mss. codicibus, ac conjecturis, si unquam siverit otium, non difficili opera emaculandis,* scribit Labbeus, a)

Editiones.

RHEGINO
Prumiensis,

Quousque in
Chronicis
pervenerit.

§. VII. Ex seculo X. *Rbegino*, Prumiensis cœnobii in Trevirensi archidiœcesi ordinis Benedictini monachus, deinde Abbas, anno 1000XCII. electus, sed æmulis agentibus cedere coactus, Richarium successorem habuit. Hic, jussu Ratbodi, Archiepiscopi Trevirensis, composuit *duos Chronicorum libros*, quos ab adventu Domini perduxit usque ad annum 1000CVI.

(a) Tom. I. ad Bellarm. de Script. Eccl. p. II.

1000000. Nam etsi ad annum 1000000. producere
voluit, tamen dicto tempore desuit: nisi forte duo
tresve anni in unum fuere compacti. Continua-
vit Rhegionem alius ad annum usque 1000000. vel
potius usque ad Ottonum II. qui imperare coepit
anno 1000000. quæ appendix, iudicio Gerhardi Joh.
Vossii de *Historicis Latinis lib. III cap. V.* vel *Romerium*
habet Auctorem, vel *Romerio* excerpta est. Editum
est Chronicon Rheginonis anno 1000000. Moguntia
a *Sebastiano de Rotenhan*, Franco, Icto & Equite au-
rato, qui Carolo V. inscripsit: ac porro cum Turpino,
de *vita Caroli M. & Rolandi*, Sigeberto Gemblacensi,
ejusque continuatore Roberto de Monte, & Lam-
berto Schafnaburgensi, Francofurti anno 1000000.
item a *Iobanne Pistorio*, tomo uno *Illustrum veterum*
scriptorum, qui rerum a Germanis gestarum historias,
vel annales posteris reliquerunt, Francofurti anno
1000000. ac iterum Argentorati, anno 1000000. u-
na cum Conrado Abbate Vrspergensis, & Lamberto
Schafnaburgensi. Manuscriptum exemplar in Bi-
bliotheca Cæsarea exstat, dignum, quod cum impres-
sis conferatur. (a)

Quis contin-
arit Rhegino-
nem.

Editiones,

§. VIII. Idem seculum nobis sistit *Liuthpran-*
dum, Ticinensis prius Ecclesiæ Diaconum, postea Cre-
monensem Episcopum, sed a Berengario, II. ejus no-
minis Italiæ Rege, qui antea ipsum plurimi fecerat, &
ad Constantinum Porphyrogenetam Imperatorem

LIVTH-
PRANDI

By-

(a) Petrus Lambecius *tomo 2. Commentar. de Bibliotheca Vindo-*
bonensi pag. 393.

Chronicon.

ab Hispanis
editum

fed suppositum.

Ejus Historia
de rebus in Eu-
ropa gestis.

Byzantinum anno 1000. miserat : Otto I. & II. Augusti eum misere ad Nicephorum Phocam, qui mortuo Romano filio Constantini proxime memorati, imperium occupavit. Sub hujus Liuthprandi nomine circumfertur *Cbronicon*, quod ab anno 1006. ad annum 1009. progreditur, in Operibus Liuthprandi ab *Hieronymo de la Higuera* Soc. Jesu, & *Laurentio Ramirez de Prado*, Consiliario Regio, ac militiæ D. Iacobi Equite, editum, eorundemque doctissimis Notis illustratum Madriti anno 1035. & Antverpiæ 1036. Verum supposititium esse foetum, tam certum est, quam quod certissimum: adeo quidem, ut Labbeus non verecundetur scribere: (a) *hæc Chronica cum quavisq; Iobannis Viterbiensis, & fabulis anilibus, aut Amadisiorum nugis, esse in Vtopiam Morboniamque insulam releganda. Ut mirum sit Bivaros, Tamayos, Ramiresios, similesq; viros τυσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τῶν ἀλασθῶρων ἐκτρώματα non tantum exosculari, & magnificare, sed etiam pro iis, indignante quacunque versum orbe literato, apologias conscribillare.* Aliter se res habet cum Liuthprandi *Historia de rebus suo tempore in Europæ gestis*, quam *Antapodosin*, quasi retributionem, dicas, nominavit. Nempe quia hoc libro, ut par pari redderet, quasi penicillo depinxit tyrannidem Berengarii II. a quo, ceu diximus, Episcopatu dejectus fuit. Opus illud sex libris constat; qui ab Arnulphi Germaniæ Regis ac Imperatoris temporibus exordium ducunt, ac desinunt in descriptione prioris lega-

(a) Tomo 2, in Bellarminum p. 36.

legationis Constantinopolitanae. Nam cetera capita ab alio quodam auctore assuta, styli diversitas, & rerum quæ narrantur, cum reliquæ historiæ corpore male cohærentium inconcinnitas, & Liuthprandi Cremonensis Episcopi iterata mentio, facile persuadent. Cœpisse librum III. (sic enim accipio: non de toto opere:) quem singulariter *Antidosin* inscripsit, Francofurti componere, *cap. I.* affirmat: ac vide quæ de se affert alia *lib. III. cap. V. lib. IV. cap. I. lib. V. cap. V.* In hac historia, quia libere tum de Imperatoribus agit, tum de Romanis Pontificibus, horumque vitia ac flagitia minime dissimulat; Romanæ, & tantum non totius Ecclesiæ Occidentalis faciem vivis nobis depingit coloribus. Habemus etiam alterius legationis historiam ab Ottonibus Impp. ad Nicephorum, a Liuthprando seorsim exaratam. Hanc sibi a *Marco Velfero* transmissam, qui eam a *Christophoro Brodvero* ex codice bibliothecæ Trevirensis descriptam acceperat, primus in lucem edidit *Henricus Canisius*, Ingolstadii anno cixc.

Historia alterius legationis,

a Canisio edita.

§. IX. Seculo XI. *Glaber Radulphus*, qui potissimum temporibus Conradi II. & Henrici III. claruit, ac primum S. Germani Antisiodorensis, post Cluniacensis fuit monachus, *Historiam libris V.* comprehensam nobis dedit, ab anno circiter icccxc. usque ad annum cixlv. *Scabriticm styli* ejus (sed quis in his hominibus quærat elegantias?) agnoscit Baronius Annalium Tomo XI. ad annum cixxiii. *In multis Reip. nostræ Germanicæ negotia Gallum hunc monachum*

GLABRI RADULPHI

Historia.

nacbum minus esse affectum, asserit Conringius de *Germanorum Imperio Romano cap. X.* Editus est Glaber a *Petro Pitbæo* Francofurti anno *cicloxvi.* inter *scriptores XI. veteres historiae Francorum*; ut & in *Corpore Scriptorum Historiae Francorum*, Andreae & Francisci du Chesne tomo IV.

HERMANNI
CONTRA-
CTI

Illustris Mo-
nachi

§. X. *Hermannus*, ex illustri Comitum Veringensium in Alpibus Sveviæ, & ad Danubium, supra Reutlingam olim habitantium, familia, patre Wolferado, matre Hiltrude natus, *Contracti* nomen accepit, a vitio membrorum, quibus ab infantia captus fuit. Et ob hanc forte causam monasticæ vitæ traditus, lingvis, artibus, ac disciplinis, tantam navavit operam, ut corporis nævos, diligentia, mentisque acumine singulari sarciret. Et vero non Latinam modo ac Græcam, sed & Arabicam (si Tritheimio credimus) lingvas calluit. Monachus fuit regalis coenobii Augiæ majoris, (*Reichenaviam* vulgo vocant) siti in insula lacus Cellensis, qui Bodamici appendix est, Ordinis Benedicti, in quod olim non nisi Magnatum filii recipiebantur. Obiit anno *ciclxiv.* teste ejus continuatore, his verbis: *Hermannus Wolferadi Comitis filius, ab infantia omnibus membris contractus, sed omnes tunc temporis viros sapientia & virtutibus præcellens, in Alesbusan prædio suo defunctus ac sepultus est.* Ex hujus scriptis superest *Chronicon de VI. mundi ætatibus*, a condito scilicet mundo, ad annum *cicxl.* in quo tamen maxime Bedam secutus, imo totum pœne ejus *Chronicon* descri-

Chronicon

scripsit. Editum hoc est Contracti Chronicon,
tum seorsim, tum a Iohanne Pistorio, *tomo I. Scripto-
rum rerum Germanicarum*: sed auctius legitur in illo
Germanicorum Historicorum tomo, quem Christiano
Vrstisio Basileensi Professori debemus: & adhuc ple-
nius *tomo I. Lætionis antiquæ* Henrici Canisii. Vos-
sius hanc diversitatem non tam ex eo arbitratur,
quod Hermannus sæpius auxerit Chronicon, quam
quod monachi nonnulli in privatum usum complu-
ra adjecerint: quare quid aliis ejusmodi scriptis ob-
tigisse, novi. Continuavit Hermannum, *Bertholdus*,
Presbyter *Constantiensis*, usque ad annum *ciō LXVI.*
ac insimul historiam sui temporis condidit ab anno
ciōLIII. usque ad annum *ciōc.* quo obiisse creditur.
Tempora Henrici IV. Imperatoris præcipue illu-
strat, in qua tamen affectibus nimium quantum in-
dulget. Quod non est mirum in homine Hildebran-
dinis partibus ita addicto, ut anathemate Papali so-
lutos per impositam pœnitentiam in gremium Ec-
clesiæ reciperet, quotquot a partibus Cæsareis ad
Pontificias desciscerent. Imo ipse Clericus in acie
stetit cum anno *ciōLXXVI.* Henricus IV. in orientali
Francia vinceretur. Quo de sic scribit Bertholdus:
*Ego quoque ipse, qui hæc Chronica ab ciōLIV. anno
Dominicæ incarnationis hæc usque perduxì, de prædi-
cto prælio non tam aliorum relatu, quam quæ ipsi vidi
& audiui, ad laudem & gloriam Dei, fidelibus annun-
ciare curavi.* Primus Bertholdum in lucem emisit
laudatus Vrstisius, qui a *Francisco Rechburgero*, tri-

aliquoties au-
ctum

Continuavit
BERTHOL-
DVS
Constantiensis

Hildebrando
Papæ adhæ-
rens

& contra
Henricum IV.
militans

ab Vrstisio e-
ditus.

buno plebis Basileensi acceperat. Chronicon autem Hermanni cum diversorum auctorum continuatio-
nibus (quarum postrema ab anno cccccx. ad cccccx. pertingit, & *Wichardo de Polheim*, Archiepiscopo Saltzburgensi tribuitur) ms. servat Bibliotheca Casarea inter codices Latinos num. cccix. teste Lambecio. (a)

LAMBERTI
SCHAFNA-
BURGENSIS

Chronicon

fatis Latinitum

& a multis
laudatum

§. XI. Eodem seculo XI. inclauit *Lambertus Schafnaburgensis*, sive potius *Aschafnaburgensis* (Aschafnaburgum, hodie Aschaffenburg, Moguntinae archiepiscopatus non ignobile est oppidum) monachus Abbatiae Herolsfeldensis, sive, ut pridem vocatur, Hirschfeldensis: quod monasterium ingressus anno cicolviii. eodemque anno, incio Abbate suo, peregrinationem Hierosolymitanam addiit, unde sequenti anno revertebatur. Hujus Chronicon ab seculo VIII. incipiens (nam quae praemittit a mundi exordio ab hanc aetatem, oppido pauca sunt) ad annum CHRISTI cicolxxvii. pertingit. Dictio hujus scriptoris plerumque satis pura est ac elegans, ac vere aemula veterum. Inde Caspar Barthius *Adversariorum libro XLIX. cap. IV.* non dubitavit scribere: *Lamberto Schafnaburgensi nemo politius inter veteres res Germaniae commisit: eundemque libro XLV. cap. XXIII. mira aetate suo eloquentia scriptorem vocat.* Paulo Langio (b) audit *nobilis Historicus Lipsio, egregius, ut illa tempora tulerunt, scriptor*: (c) Stephano Stephanio *Chrono-*

(a) Tom. 2. Comm. de hac Bibliotheca pag. 3. (b) in Chronico. Citi-
tizensi. (c) in *Monitis Politicis lib. 2. c. 11.*

*Chronographus doctissimus & accuratissimus: Con-
ringio (a) magni iudicii auctor; item (b) scriptor pru-
dens, peritus, ac disertus, ac prater hoc candidus. Ba-
ronius Cardinalis ad annum cicolxxiv. ita de ipso:
Scriptor horum temporum accuratissimus, & candidus:
quem neque privatus affectus sua gentis, suiue Prin-
cipis valuit a veritate dimovere. At vero de illa affe-
ctuum absentia non immerito dubites. Nam in re-
bus ad controversiam inter Henricum IV. & Hil-
debrandum, sive Gregorium VII. Papam, fidem ejus
claudicare, multorum iudicium est. Vnde Vir sum-
mus, Henricus Meibomius Iunior, *Introductione in
Historiam Saxoniam* sic scribit: (a) Bonum vero fa-
ctum, quod illorum temporum Historicum habemus,
*Hersfeldensem quidem cœnobitam tantum, sed virum
rerum seculi peritissimum, & prudentia insignem, Lamber-
bertum Schafnaburgensem, quem ultra ædum sapere,
antiquis multis parem, recentioribus plurimis superio-
rem omnes fatentur, nec in eo temere aliquid culpant,
praterquam quod studio Romani Pontificis Henrico IV.
Imperatori videatur iniquior.* Chronicon hoc Lam-
berti ex monasterii Augustiniani bibliotheca Witte-
bergenfi, jussu *Philippi Melancthonis* a Secerio pri-
mum exscriptum, & ἀνωρύτως editum (d) postea cura
Ludovici Schradini Tubingæ anno cicixxx. cum*

Gregorio ta-
men VII. Pa-
pæ nimis fa-
vens

Editiones.

G 3

hoc

(a) in *Censura Diplomatis Ludoviciani* cap. 10. p. 179. (b) in *Affer-
tione juris Moguntini in coronandis Romanorum Regibus.*
(c) pag. 95. (d) *Iob. Lomeierus* de Bibliothecis cap. 9. sect. 2.
p. 203. Alibi legi unicum exemplar existisse in bibliotheca
Augustiniana Basileensi. An ergo inde acceperunt *Vitte-
bergenfes*?

hoc elogio recusum : *Germanorum res praeclare olim gesta: itemque rerum aliarum fere memoratu dignissimarum per brevis & admodum jucunda quaedam annotatio, ab exordio mundi primum nascentis repetita.* Habetur etiam in *Germanicarum rerum quatuor Chronographis* Francofurti anno MDCLXVI. editis, & in *Tomo I. Scriptorum rerum Germanicarum Pistorii*: itemque in calce *Tomi I. Scriptorum rerum Germanicarum* Simonis Schardii. Excerpta inde quaedam a monacho quodam Hamerslebiensis coenobii in diocesi Halberstadensi collecta, in *Antiquitatibus Brunsvicensibus*, edidit Ioachimus Iohannes Maderus.

MARIANVS
SCOTVS.

Ejus Chroni-
con,

§. XII. *Marianus*, gente *Scotus*, sive ut alii volunt *Hybernus* (a) an. MDXXVIII. natus, relicta anno MDLVI. patria venit in Germaniam, & primo Coloniae ad S. Martinum factus monachus anno MDLVIII. biennio ibidem exacto, ad Fuldense monasterium translatus, per decennium huius monasterii alumnum egit. Inde Moguntiam migrans, propter eruditionum morumque sanctimoniam per complures annos in magno omnium honore fuit, annoque demum MDLXXXVI. obiit, atque ut Aventinus testatur, sepultus est in templo B. Petri extra urbem. (b) Scripsit ille *Chronicon* a mundi initio exordiens, annoque MDLXXXIII. finiens: quo in vetustioribus sequitur Cassiodorum, uti hic Eusebium. In schismate Hildebrandino a Pontificiis

(a) Videatur Iacobus Varus libro 1. de Scriptoribus Hyberniae.

(b) Aventinus lib. 5. Alii habent, *apud S. Martinum in majori Ecclesia.*

ciis stat partibus. Primum editum hoc est Chroni-
con ex Francofurtensi manuscripto: cum quo postea Editiones.
editum exemplar contulit Johannes Latomus, eique
sua manu epistolam præscripsit, cujus summam ex-
hibet Nicolaus Serarius *Moguntiacarum rerum lib. I.*
cap. XL. quo & breviter recenset vitam Mariani. In

Mss. locuple-
tiora super-
sunt.

Epistola Latomi, teste Serario, votum etiam exstat,
ut correctior recudatur Marianus: quod & nos o-
ptamus, præsertim ex optimo illo Oxoniensis biblio-
thecæ ms. cum præsertim Brianus Tvvynus *de anti-
quitate Oxoniensis Academia libro II.* testetur, *impres-
sum multo plura occultare, quam edere.* Quo forte
etiam faciet MS. quod in Cottoniana bibliotheca re-
periri, auctor est Seldenus in *dissertatione de Mari
clauso.* Contra Hadrianus Valesius ex Isaaco Vossio
se accepisse, testatur, in veterrimo Chronico Maria-
ni Scoti, quod scriptum in membranis penes se ha-
beret, cum plurima alia, quæ edita sunt, non inve-
niri, tum nihil omnino de Chlodionis Francorum
Regis victoriis. Habetur alias Mariani Chronicon
etiam *tomo I. Pistorii*, una cum appendice Dodechi-
ni. Nimirum continuavit Marianum usque ad an-
num cccc. qui ævo illo vixit, *Dodecbinus*, ex mona-
cho *Abbas S. Dysibodi*: quamvis in prototypo absque
huiusmodi nomine ac intercisione legi testetur La-
tomus. Idem *S. Dysibodi montem*, in quo Dodechi-
nus Abbas fuit, ostendit esse *Sobernheim*, non longe a
Moguntia monasterium. (b) §. XIII.

DODECHI-
NVS conti-
nuavit Mari-
anum.

(a) p. 289. (b) Videatur Serarius *Moguntiacarum rerum l. I. c. 40.*
p. 170. Alii hoc monasterium in diocesi Trevirensi situm volunt.

SIGEBERTI
GEMBLA-
ENSIS

Chronogra-
phia

in Chronolo-
gis vacillat

non facile in
rebus ipsis,

§ XIII. Ex seculo XII. cujus anno etiam XIII. su-
preum diem obiit, huc referendus, *Sigebertus Gem-
blacensis*, nobilis in Brabantia monasterii, quod per
nupera quoque bella Gallo-Belgica, cum damno
quantumvis suo inclaruit; post S. Vicentii Metensis
monachus, qui, Aventino teste, (a) *ut quisquam illa
tempestate esse potuerit, omnis divini humanique juris
fuit consultissimus.* De eodem monachus ille Nus-
sienis, *Magni Chronici Belgici* collector ad annum
CIXIV. *Venerabilis monachus Gemblacensis cœnobii,
vir in omni scientiâ literarum incomparabilis ingenii,
descriptor temporum III. Non. Oct. obiit.* Confecit is
Chronographiam, quæ ab anno CHRISTI ccclxxix.
vel (ut aliis placet) ccclxxxi. incipiens, perducitur
ad annum cixxiii. Etsi autem in Chronologicis non
semper accuratus est; ut Hadrianus Valesius *lib. XXIV.
Rerum Francicarum*, eum nuncupet *auctorem in dige-
rendis veterum Regum Francicorum successionibus ac
regni cujusque annis valde infelicem*; in rebus tamen
ipsis non est, quod boni multum in eo desiderent: &
in Historia Henrici IV. injurias Imperatori factas
aperit. Quod dum concoquere nequeunt Baronius,
aliique monarchiæ Papalis defensores, quomodo suæ
serviant scenæ, manifesto declarant. Editum sæ-
pius est Chronicon Sigeberti, & plerumque cum u-
no vel altero appendicum: de quibus mox dicemus.
Demum ad fidem autographi codicis Gemblacensis
comparatum anno cixxcviii. Antverpiæ in lu-
cem

(a) lib. 5. pag. 363.

tem dedit Aubertus Miræus. Vt autem ipse Sigebertus una cum aliis Eusebianum Hieronymianumque Chronicon, sive potius Tripartitam Historiam excepit: ita plures quoque ejus Chronicon continuarunt: in quibus præcipui eminent tres: I. *Anselmus Gemblacensis Abbas*, ab anno cixcxiii. ad annum cixcxxxiii. II. *Anonymus*, qui (ut Labbeus ait) (a) *falso hætenus creditus Robertus Abbas de monte S. Michaelis*: (sic in Pistoriana, & aliis editionibus vocatur) *cum potius, ex ejusdem Labbei conjectura, fuerit Religiosus aliquis ordinis Præmonstratensis in diœcesi Laudunensi, aut non procul ab ea commoratus*. III. *Robertus de Thorignio*, Abbas S. Michaelis de Tumba, sive in Periculo Maris: cujus Chronicon exstat post Gviberti Novigentini Abbatidis opera, studio *Luca Dacberii* anno cixccll. edita cum pluribus aliis.

Continuato-
res,

§. XIV. Circa annum Domini cixcxx. sub Ludovico Crasso, Rege Gallia, claruit *Hugo*, monachus *Floriacensis*: (Floriacum coenobium est agri Aurelianensis ad Ligerim situm) cujus Chronicon a Nino incipens, finit anno iccccv. in editione *Bernardi Rottendorffii*, Archiatri Reip. Monasteriensis, elegantibus Notis illustrata, quæ prodiit Monasterii anno cixcxxxvii. Nam quam *Basilius Iohannes Heroldus* molitus est editionem (ut ipse testis est *prefatione in Mariani Scoti Chronicon*) non puto comparuisse. Ediderat jam ante quædam ex hoc Chronico *Marquardus Freberus*, sub Ivonis Carnotensis Episcopi-

HVGONIS
FLORIA-
CENSIS

Chronicon

a Rottendorf-
fio editum,

Quædam ejus
Ivoni adscri-
pta,

H

pisco-

(a) Tom. II, in Bellarminum de Scriptor. Eccles. p. 35.

cxcxxxviii. Conradus III. frater ejus uterinus, va- & Episcopus
 canti Episcopatus Frisingensi præfecit: quam digni- Frisingensis.
 tatem annis viginti tanta cum laude gessit, ut non
 solum Episcopatus res labantes fulciverit, ac aliena-
 tas recuperaverit; sed etiam in publicis Ecclesiæ cau-
 sis coram Regibus ac Principibus eleganter ac viriliter
 peroraverit. Sane præter eximiam, qualis hæc se-
 culo esse poterat, eloquentiæ, tum prudentiæ lau-
 dem, id quoque Radevicus illius industriæ tribuit, Aristotelicam
 quod Aristotelicam Philosophiam in Germania pri- Philosophiam
 mus quodammodo excitavit, (a) sacrarum denique in Germ. re-
 literarum & mysteriorum cœlestis doctrinæ cogni- duxit
 tione cum omnibus sui temporis Germaniæ Ponti-
 ficibus certaverit. Gravibus eum consultationibus
 a Conrado II. & Friderico Imperatoribus adhibitum
 fuisse, constat. Anno cxcxlviii. cum laudato fra-
 tre Conrado Imp. aliisque cruce signatis in Terram In Palestinam
 sanctam profectus est. Anno cxcclix. (ita Radevi- profectus.
 cus, eundemque sequens Baronius: quamquam ju-
 niores sequentem annum ponant) ad conventum sui In itinere
 ordinis Morimundum ipsa hyeme profectus (neque Morimundum
 tamen, quod Labbeus alique recentiores putant, Epi- densi obiit
 scopatum plane reliquit) itineris longitudine, & ætatis
 senescentis imbecillitate in morbum incidit, cujus vi
 oppressus, post dies aliquot vitam cum morte com-
 mutavit. Sepultus est Frisingæ intra septa Ecclesiæ, Sepulcrum.

H 2

juxta

(a) *Verba hæc sunt:* Præter sacræ paginæ cognitionem, cujus sere-
 tis & sententiarum abditis præpollebat, Philosophicorum
 & Aristotelicorum librorum subtilitatem in topicis, analy-
 ticis, atque elenchis fere primus nostris finibus apportavit.

Elogium.

juxta majus altare : idque contra testamenti præscriptum, quo locum abjectum extra templum sepultura destinaverat. Elogium hujus Ottonis, & brevem totius vitæ ac obitus historiam scripsit Radevicus, *libro II. cap. XI.* cui sua debent, & Vossius, *de Historicis Latinis lib. II. cap. LIII.* & Vrstisius, in vita Ottonis, *tomo I. Scriptorum rerum Germanicarum* præfixa, quam nos iterum hoc loco secuti sumus. Confer. Jacobi Spigeli *Scholia ad Guntheri Ligurinum lib. IX.* ubi de genere Ottonis nobilissimo, & de vitæ ejus conversatione cum studio agit : (a) ut & Matthæum Raderum in *Bavaria Pia, num. XII.* (b). Exstant apud Radevicum duo epitaphia, quorum prius tumulo inscribi fecit auctor, qui sua manu se extrema Ottonis lumina clausisse testatur.

Epitaphia.

Chronicorum libri.

priores unde sumti.

De octavo libro.

§. XVI. Habemus hujus Ottonis Præsulis Frisingensis *Chronicorum libros VIII.* quibus res præcipuas ab initio mundi ad sua usque tempora commemorat. Quid de prioribus sex libris, & parte septimi sentiendum, sequentia ipsius scriptoris verba, quæ cap. XI. dicti libri septimi legas, arguunt : *Huc usque tum ex Orosii, quam Eusebii, & eorum, qui post ipsos usque ad nos scripserunt libris lecta posuimus. Ceterum quæ sequuntur (ab anno cxcvi. quo Henricus V. patrem exiit imperio) quia recentis memoria sunt, a probabilibus viris tradita, vel a nobis ipsis visa & audita ponemus.* Quod ad octavum librum attinet, non est Historicus, sed Theologicus, disputationem

(a) pag. 417. (b) p. 86. seqq.

tionem de Antichristo, resurrectione mortuorum, extremo judicio, & fine mundi complectens: in quo sunt quæ censuram mereantur. Hoc volumen Vienne in monasterio Scotorum repertum, primus in lucem protraxit *Iohannes Cuspinianus* anno MDLXV. Schurerii Argentoratensis typographi torculari expressum. Atque idem quoque primus produxit libros duos *de Gestis Friderici*, quos una cum Radevico, Canonico Frisingensi, continuatore Ottonis, laudato anno Argentorati excusos possideo: cui tamen editioni nulla vel Cuspiniani, vel recentioris cujusquam addita præfatio. *Chronicon* Ottonis, ut & vitam Friderici cum Radevico edidit quoque Christianus Vrstisius, *tomo I. Scriptorum rerum Germanicarum*. Atque eidem etiam debemus *Chronici Ottoniani* appendicem capitibus LII. constantem: cujus auctorem editor existimat esse *Ottonem monachum ad S. Blasium*: quod est monasterium Ordinis Benedictini in diocesi Constantiensi. Ottonem hunc, *nobilem & præstantissimum Historicum* vocat Langius, in *Chronico Citizenensi*: gravem auctorem, *atque ea clarissimum virum*, tum ob eruditionem, tum vita sanctimoniam, Spigelius ad *Guntheri lib. I.* minime inutilem *historiarum scriptorem*, Barthius, *Adversariorum libro IX. cap. XI. Historicum non contemnendum*, *Chronologia tamen negligentem*, Dempsterus.

Eos reperit
Cuspinianus.

Editio alia.

Judicia de eo.

§.XVII. Ex seculo eodem XII. nescio an memorare debeam *Godofridum, Viterbiensem* Presbyterum: (a)

GODEFRIDI
VITERBI-
ENSIS.

H 3

eo

(a). *Viturbensem* vocat Hadrianus Valesius *Rer. Francicarum lib. 24.*

p. 510.

Chronicon in
multis fabulo-
sum

Editiones

eo quod hujus *universale Chronicon* multis sit di-
stinctum fabulis, ac ineptiis, & in rhythmis suis
Panegyristam magis, quam *Historicum* videatur agere:
ceu pridem observavit doctissimus Jurisconsultus,
Jobannes Gryphander, mihiq; vel ob id etiam æ-
stimandus, quod ipsum inter antecessores in Histori-
ca professione mea numerem. Vide eum de *Weich-
bildis Saxonis cap. IX. §. IX.* Fuit autem Godefridus
a sacris scriniis *Conrado III. & Friderico I. Germaniæ*
Regibus, & Imperatoribus Romanis, ut & Henrici VI.
Sacellanus: ac peregrinatione quadraginta anno-
rum, qua multas excussit bibliothecas, magnam sibi
variarum linguarum notitiam, ac eruditionem non
vulgarem parasse dicitur: quætamen ex Chroni-
co illo non semper relucet. Hoc quia omnium fe-
re Principum historiam continet, ridicule prope-
modum *Pantbeon* nuncupavit. Exorditur illud ab
initio mundi, & perducit usque ad annum *CIOCLXXXVI.*
sive Pontificatum *Vrbani III.* cui & inscripsit. Primus
in lucem emisit *Basilius Jobannes Heroldus*, ac postea
Tomo II. Scriptorum rerum Germanicarum recudi fecit
Jobannes Pistorius. Præterea scripsit *Speculum Regum,*
ad Henricum VI. Romanorum Regem, de Genealogia o-
mnium Regum & Imperatorum, Trojanorum, Romano-
rum & Teutonicorum, a tempore diluvii usque ad Hen-
ricum VI. juxta Chronica Ven. Bedæ, Eusebii, & Am-
brofii: prout habet inscriptio ms. codicis, qui est in
Bibliotheca Cæsarea. Quod opus diversum a *Pan-*
theo

ibeo esse, testatur Lambecius *Tomo II. Commentario-
rum de hac Bibliotheca.* (a)

§.XVIII. Seculo XIII. *Cunradus* a Lichtenau, ex no-
bili prosapia, monachus ordinis Præmonstratensis,
& *Vrspergensis* monasterii ad Mindulam in diocesi
Augustana Abbas, anno cccccxl. mortuus, *Chronicon*
conscripsit, quod exorditur a Belo, primo Assyriorum
Rege: desinit anno cccccxxix. qui nonus est Fride-
rici II. Imperatoris. Verum si *Chronicon* illud,
prout nunc est excusum, intuemur, facile apparet,
non esse fœtum unius ejusdemque viri; sed, si non
ex variis confarcinatum, & expilatum, antiquiorem
tamen scriptorem fuisse: cui *Cunradus* sua addide-
rit: nunquam forte opinatus, vel monasterii sui
monachos, vel alios, ad quos pervenerit volumen,
sibi ea omnia tributurum, quæ is saltem observatio-
nibus & appendice auxerit. Enimvero si res sese
haberet aliter, cur *Cunradus* non immutasset ea, quæ
ita jam sunt comparata, ut ad hunc auctorem ne-
queant referri? Nempe cum ait, se interfuisse ex-
peditioni Godefridi Bullionei in Palæstina anno
cxcix. & Romæ fuisse, quando Paschalis II. excom-
municaret Henricum V. Imperatorem: & quæ sunt
hujus generis plura alia. (b) Ceterum quis ille
scriptor sit antiquior, quo usus *Vrspergensis*, in dis-
quisitionem venit. Plerique eruditorum vocant
mona-

CUNRADUS
VRSPER-
GENSIS

Chronicon
non est ab uno
auctore con-
scriptum.

Sunt in eo
quæ plane non
quadrant ad
Cunradum.

(a) pag. 774. (b) *Vide Vossium* de Histor. Lat. lib. 2. cap. 57. p. 461.
Jacobum Gretserum lib. 2. cap. 10. *Variarum rerum: Basilæ*
Exercitat. in periocham Iosephi de Iesu Christo, cap. 2. §. 10.
Jacobi Thomassi Dissertat. de Plagio literario §. 580. seqq.

monachum, sive Abbatem *Schvartzahensem*, vel *Schvartzheimensem*, qui in Chronico suo ad annum *cicclxxvi.* elaboraverit: quo Marquardus Freherus & Melchior Goldastus usi, quodque in Heidelbergensi bibliotheca Academica, magnus ille Ictus, Ericus Mauritius; in Augusta Wolfenbutteleni, illustris Conringius testantur asservari. (a) Jam exstat in publica hujus Academiae bibliotheca Chronicon vetustum membranaceum, res ab orbe condito per annos suos & parallelismos imperiorum Eusebianos distributas usque ad seculum Christianum XII. variis intersitis digressionibus enarrans. Geminum codicem, at paulo vetustiore, habuit B. antecessor noster Bosius, qui una cum integra optimi viri bibliotheca nunc publicae adscriptus est, qui desinit in annum *ciccvi.* sive initium imperii Henrici V. cum alter finiat anno *cicclxxxiv.* Sed posteriores illos annos *Lxxvi.* laudatissimus Bosius ab alio quodam Bambergensi monacho adjectos existimat, vix dubitans, quin hoc ipsum sit Chronicon, quod Cunradum expilasse, Vossius conjecerit. (b) At enim de his plura forte alibi dabimus & exactiora: si praesertim vitam nobis Deus tamdiu servarit, donec novum, quod pridem habuimus in animo, *Germaniae Historicorum Corpus* in lucem liceat edere. Ipsum illud Chronicon Cunradi Urspergensis saepius prodiit, & primum quidem anno *ciccxv.* procurante Cunrado Peutingero, Icto. Quae editio quia multis in locis erat depravata, Philippus Melancthon auctor fuit

Codices mss.
in Bibl. Je-
nensi,

B. Bosii opi-
nio.

Editiones
Chronici Ur-
spergensis,

(a) Videatur Bosius *d. l.* (b) Adi laudatam *Exercitationem* pag. 74.

fuit Cratoni Mylio, typographo Argentoratensi, ut recuderet: *quod*, ut is in præfatione ad Philippum Comitem Palatinum testatur, *in hoc genere scriptum hominis Germanici & de rebus nostratibus aliud reliquum non sit locupletius atque utilius, & nemo de rebus Germanicis plura collegerit.* Crato igitur duos Mss. nactus, alterum ex Wormatiensis Episcopi Iohannis Dalburgii, alterum ex cœnobii Augustinianorum Argentoratensium bibliothecis elegantius excudit & correctius. Hac in re usus est opera docti cuiusdam viri (is erat Caspar Hedio) qui supra curas Vrspergeni impensas, addidit *Paralipomena* ab anno c10cxxx. usque ad annum c10cxxxvii. quo hæc editio prodiit Argentorati (a) ac iterum anno c10cxl. (b) ac denuo c10ccix. sed & Basileæ anno c10cxlx.

Casp. Hedio-
nis Paralipo-
mena.

§. XIX. Eodem seculo *Godefridus*, ad S. Pantaleonem intra muros Coloniae Agrippinae, *Annales* scripsit diligentissimos, & rerum memoratu dignissimarum etiam in Ecclesiasticis plenissimos, ab anno c10clxii. usque ad annum c10ccxxxvii. Hunc scriptorem ex codice membranaceo Stephani Brœlmanni, Icti Agrippinensis descriptum *Tomo I. Scriptorum Rerum Germanicarum* Francofurti anno c10c10c. excuso inseruit *Marquardus Freherus*.

GODEFRIDVS COLO-
NIENSIS.

Editio.

§. XX. Præterea ALBERTVS, Germanus natione, vel, ut quidam volunt, Hetruscus, monachus Benedictinus, & Abbas Stadenensis cœnobii, postea re-
I
licta

ALBERTI
STADENSIS

(a) teste Hallerfordio in Spicilegio p. 51. (b) teste Ioh. Gotfrido Oleario in Abaco Patrologico p. 115. & Vincentio Placcio de Anonymis detectis cap. 5. p. 43.

Chronicon

a Reineccio e-
ditum.

Krantzius
multa eo ex-
scripsit.

Albertus ipse
antiquiores
compilavit.

V Vagneri
iudicium.

dicta Abbatia sodalis Franciscanus, ac denique totius
ordinis minister generalis, dum Abbas esset, *Chroni-
con* congeffit, quod ab orbis initio auspiciatus, ad an-
num cccccx. prosequi decreverat, postea autem
pertexuit ad annum cccccvi. Prodiit Helmstadii
anno cccclxxxvii. ex Henrici Ranzovii, Producis
Cimbrici bibliotheca, cura Reineri Reineccii, para-
titlis quibusdam & scholiis, ut & Genealogicis tabulis
auctum. Atque idem editor in ipso frontispicio
testatur, *boc opere cum aliis in partibus veterem histo-
riam, inprimis vero res Germanicas illustrari, tum Sa-
xoniae & Metropoleos Krantziana fundamenta apperiri.*
Et certum quidem est, Albertum Krantzius multa
ex hoc Chronico in opera sua transtulisse, rarissime
vero id nominasse. Verum ipse quoque Albertus
antiquiores, inprimis Hermannum Contractum, A-
damum Bremensem, Helmoldum Bosoviensem, &
Arnoldum Lubecensem, ut & Cunradum Urspergen-
sem, praeteritis eorundem nominibus, strenue descri-
psit. Vnde *Marcus Wagnerus Frimariensis*, Epistola
ad Henricum Ranzovium anno cccxciii. scripta,
libelloque Germanico *de Regno Thuringia in Pagos di-
tributo* (a) praefixa, non dubitat scribere: *Abbas Sta-
densis quod in lucem prodierit tua opera & impensis,
omnes historiae amantes tibi immortales agunt gratias,
agetque posteritas. Verum cum monachus iste in po-
litia non sit versatus, sed in clauistro, in angulo per to-
tam*

(a) Thüringen Königreich; daß es für und für und nach Christi
Geburt in Pagos getheilet gewesen; wahrhafter / kurzer
gegründeter Auszug aus *Antiquitatibus*. Jena 1692.

tam vitam suam delituerit, facile est divinare, eum multa ex suo cerebro addidisse, multa ex Annalibus vetustissimis de verbo ad verbum transcripsisse, multa denique ex relatione Politicorum istarum rerum minime peritorum infarsisse, & intempestive adduxisse, quæ instituto minime conveniunt. Quod autem eadem epistola monet Wagnerus; in Helmodo & Arnolde omnia cruditius & succinctius enarrata, inque meliorem ordinem redacta conspici & uberius inveniri; id nunc in discrimen non vocavero: at miror tamen, cum hæc scriberet Wagnerus, nondum vidisse edita hæc Slavorum Chronica, quæ jam per Schorckelium, & plenius per Reineccium prodierant. Collationem illam, quam optat Wagnerus, cum Helmoldo non modo Arnoldeque, sed & reliquis, quos Albertus exscripsit, omnibus, instituendam censeo: jamque bonam partem Alberti cum Adamo Bremensi conferre cœpi, perrecturus, si de novo illo *Opere Historicorum Germania* processerint curæ. In Chronologicis Albertum negligentio-rem esse, Reineccius (a) Conringius (b) alique pridem observarunt. Præterea advertere licet, quandoque eum in fabulas, aliquando in nugas delabi: id quod tamen & professione ipsius & temporum illorum infelicitati adscribendum, adeoque ignoscendum, censet Reineccius. Interea propius ad historias ævi sui progressus, ac in ætate sua, quædam affert singularia, quæque apud alios non

Albertus cum antiquioribus conferendus.

in Chronologicis negligentior,

interdum ad fabulas & nugas delabitur.

I 2

teme-

(a) in Epist. dedicatoria ad Henr. Ranzoyium. (b) de Finibus Imperii cap. 18.

Ms. Alberti
habetur Helm-
stadii.

temere legeris; ut de eo nihil dicam, quod aliquot illustrium familiarum genealogiæ mutilæ forent ac mancæ, absque Alberto si fuisset: quo de legenda est Reinecciana præfatio. Ms. illum codicem, unde Reineccii expressa est editio, integrum superare in Bibliotheca Iulia, testis est Illustris Conringius *Animadversionibus in Bullam Innocentii X.* (a) cuius integra verba non pigror repetere: *Ipse initio quidem egerat Abbatem Stadensem, cum monachi autem nolent redigi sese in ordinem probitatis, vir pius pertæsus illius malitiæ, Franciscanorum sanctæ vitæ opinione præ aliis tunc illustrium familiæ accessit. Itaque quod noluerit quidem posteritatem fictis narrationibus consulto decipere, non potest dubitari. Fuisse vero eundem intelligentem quoque rerum, & industrium pariter observatorem, abunde demonstrat Chronicon. De cuius primæ editionis a Reinerio Reineccio, Academiae hujus lumine & ἰσογροτάτω instituta bona fide, ne qua supersit dubitatio, provocamus ad codicem ms. unde expressa est editio, qui integer superat in Iulia nostra Bibliotheca. Recusum est hoc Chronicon Alberti Wittebergæ anno ccccxcviii. (b)*

MARTINVS
POLONVS
Archiepiscopus
Gnesnensis,

§. XXI. Nec indictus nobis abeat, qui eodem seculo XIII. floruisse creditur Chronographus, *Martinus*, vulgo *Polonus* dictus, ex ordine Prædicatorum, non *Consentinus*, nec *Beneventanus*, sed *Gnesnensis* in Polonia Archiepiscopus, a Nicolao Papa III. Viterbii

(a) cap. 10. p. 343. (b) teste Oleario in *Abaco Patrologico* p. 15.

terbii, anno cccccxxviii. X. Kl. Iulii creatus. Quamvis novam hanc sedem suam non viderit, eo ipse anno mortuus Bononiæ, atque inibi in templo S. Dominici sepultus. Monumenti inscriptio talis fuit: HIC IACET MARTINVS POLONVS ORD. PRÆD. ARCHIEPISCOPVS GNESNENSIS. Quemadmodum hæc ex Abrahami Bzovii *Annalibus Ecclesiasticis* repetit Vossius *de Historicis Latinis lib. II. cap. LX.* (a) nec indigna lectu sunt, quæ affert Simon Staravolscius Polonus, in *Elogiis & Vitis Illustrium Polonia Scriptorum*. Vero igitur valde est simile, Martinum gente *Polonum*, non *Scotum*, non *Italum* ex Carsula, sive Cascina Umbriæ, nec *Bojemum* fuisse. Bojemum quidem ex eo facit Aventinus, cuius hæc sunt lib. vii. (b) *Hæc ex Martino Bojemo Oppamensi* (c) *transuli*. Is proximus horum temporum scriptor piacularius *Rom. Episcoporum* fuit. Ac idem eodem libro (d) *Romano Episcopo a sacro auriculario & piaculari fuisse* scribit. Nimirum Nicolai III. qui Johanni XXI. successit, non Innocentii IV. Pontificis, qui anno ccccccliv. decessit, poenitentiarius fuit. Et hic quidem Martinus *Chronicon* scripsit *de summis Pontificibus & Imperatoribus*: quod ad Johannem XXI. Papam deduxit. Sic enim habetur in præfatione: *Ego Frater Martinus Domini Papæ Poenitentiarius & Capellanus ex diversis Chronicis & gestis summorum Pontificum &*

Bononiæ mortuus.

Fuit Polonus.

aut Bojemus:

Scripsit Chronicon de Pontificibus & Impp.

I 3

Im-

(a) pag. 486. (b) p. 435. (c) Quid? quod in ms. Bibl. Cæsareæ in præfatione se ipsum *de regno Boemia oriundum*, patria *Opimensem*, vel ut in alio ejus ms. legitur, *Oppaviensem* dicat. Ms. Helmstädiensi habet *Opamensem*. (d) p. 467.

Mss. mire va-
giant,

De Ms. Ienensi.

De Ms. Lipsi-
ensibus.

Imperatorum presens opusculum usque ad Johannem XXI. Papam deduxi inclusive. (a) Quousque pervenerit Martinus Polonus, nescio an demonstrari possit liquido, ob illam mss. diversitatem. Quæ tamen post annum CIOCLXXVII. in editis vel mss. codicibus sequuntur, non possunt non esse supposititia, & ab aliis adjecta: cum (ceu antea dixi) Martinus anno CIOCLXXVIII. vita excesserit. Jam quod ad Mss. attinet, aliquot servat Bibliotheca Cæsarea: sed & Nostra, Lipsiensis, & Helmstadiensis Academia habent ejusmodi exemplaria mss. *Nostra* papyraceum est, parum tamen sollicitè scriptum: eundemque anno CIOCV. *propter Deum fratribus minoribus Vinaria die S. Martini legavit Theodoricus de Wyzzenleuben, miles in Wolmerstet anno ætatis sue LI. nec non pro salute consortis sue legitime & per dilectæ Domine Elizabeth, anno ætatis ejusdem LXVI. ac omnium progenitorum in vita pariter & in morte:* (b) *Casibus Longi Dn. Bernardi super Decretales* Argentorati anno CIOCVIII. impressis compactum. Et huic quidem manuscripto passim aliqua leguntur inserta, quæ non reperis in editis: ac denique post vitam Alexandri Papæ, sequitur Auctor ille *de Ortu Landgraviorum Thuringia* anonymus, a Pistorio editus, verum longe auctior atque locupletior. *Lipsiensis* geminum habet codicem, membranaceum, & chartaceum. Ille quon-

(a) Hæc verba in plerisque fere editis codicibus reperiuntur, sed in mss. mire sunt interpolata. (b) Hæc verba inscripta sunt compacto libro.

quondam fuit monasterii veteris Cellæ, eidem dictus ex testamento *Doctoris Muntzemeisteri* anno ciii. Hic in Imperatoribus ad Rudolphum, in Pontificibus ad Honorium IV. pervenit : ac tum Appendix sequitur, quæ desinit in Henrico VII. Comite Lucelburgensi, & Iohanne XXII. qui anno cccccxxxiv. mortuus. *Helmstadiensem* olim habuerunt monachi Scoti B. Mariæ virginis Viennæ, quem eis per testamentum adscripsit *Stephanus Kayser*, ac postea, nescio quomodo, ad Flacium Illyricum devenit possessorem. Sed & *Iobannes Henricus Hoffmannus*, ærarii Ducalis magister Hannoveranus, duo habuit Mss. in quorum uno sequebatur continuatio Theodorici Engelhusii. Atque his quæ recensui, Mss. omnibus, usus est Vir Cl. *Ioachimus Iobannes Maderus*, cum novam editionem operose moliretur : at, cum antequam prodiret illa, cum magna publici jactura obdormiret, ac Mss. Maderiana pleraque in inclytam Augustam Wolffenbüttelanam transferrentur, Serenissimus Dominus *Rudolphus Augustus*, Dux Brunsvvicensis ac Lüneburgensis, maximus literatorum Mæcenæ, id dedit supplicibus meis, ut quicquid congefferat Maderus in Martino Polono, ad me mitteretur. Quamobrem non modo integrum, ut excusum habetur, mea manu descripsi Martini Chronicon, sed & quas Maderus collegerat variantes lectiones, ac denique quotquot Maderus vel ipse conscripserat, vel ab aliis conscribi fecerat appendices descripsi. Quando tamen ante paucos annos

Mader-

De Ms. Helmstetensi.

Mss. Hoffmanniana.

Maderus novam Martini Pol. editionem molitus.

Hujus opera ad me transmissa.

sed & in Bi-
bliothecam
Augustam re-
missa est.

Variae lectio-
nes ex Lips.
codice penes
me sunt,

ab Henr. Mei-
ero collecta.

De aliis Ms.

Hoc Chroni-
con Germani-
ce versum Ms.
habet I. Lud.
Zollmannus.

Maderiana illa clementissime repeterentur, nec satis mihi foret spatii, de nova editione certe aliquid statuere, non modo quicquid accepi, humillime remisi, sed & ipsum ms. meum laudatæ bibliothecæ dedicavi: ut adeo præter appendices illas nihil horum amplius sit in manibus meis. Id tamen benevolum lectorem celare nequeo, anno MDCLXXXVI. Lipsiæ me emisse editionem Coloniensem anni MDCCXVI. cura *Jobannis Fabricii*, cognomento *Cæsaris*, Gladbacensis Canonici, ab Gerharδο Grevenbruch, in folio (ut vocant) excusam, cui variae lectiones ex Lipsiensi quodam codice ms. erant adscriptæ. Quis id fecisset, diu anceps hæsi: tandem quia Henricum Meierum in eo desudasse, ex literis ejus ad Conringium anno MDCLVIII. VIII. Febr. exaratis, & a Madero (ni fallor) asservatis didici, parum abest, quin ab hujus diligentia id profectum sentiam. Sic autem ille ad Conringium: *Martinum Polonum non modo iterum inspe- xi: sed cum plurimis locis a Coloniensi exemplari differet, etiam cum eo conferre institui, tibi illam collationem, si opera pretium me fecisse intellexero, transmissurus. In Electorum ortu ipsi plane cum impresso convenit.* Et tantum quidem de Mss. Latinis mihi notis. Nam Regiomonte & Ultrajecti ms. haberi ex Hallervordio didici. (a) Ceterum superiori anno etiam antiquum exemplar Germanice versum inque membrana concinne satis scriptum, Coburgi apud Johannem Ludovicum Zollmannum, Jctum sum.

(a) Spicileg. de Historicis Latinis p. 134.

summe doctum ac prudentem, & Consiliarium Saxo-
nicum amplissimum vidi, qui dono id acceperat ab Au-
gusto Carpzovio, præfecto Brandenburg-Magdebur-
gensi in monasterio ad Salam *Dei Gratia* dicto. Et
dignus profecto hic est liber, qui sive separatim, sive
cum aliis ejusmodi scriptis prodeat. Exordium
hoc est: Wanne es sich wol füget/und nütze ist zu
wissen den meistern von der Göttlichen künste und an-
dern gelerten lüten die zit und die getat der Röm-
schen Keyser/unn der Pöbste. So han ich bruder
Mertin Penitencier urd ein Capplan unsers heiligen
Vaters des Pabstes dis gegenwertig buch gedacht
zunemen uz manigerlehe Cronicken von der tat und
der Zit der Keyser und der Pöbste/ un wil es machen
in ein puch nach der Targal unsers Herren Jesu Xsti.
Finit autem in Imperatoribus, in historia Ludovici Ba-
vari: ut adeo & huic augmentum accessisse appareat.
In Papali historia desinit in Clemente V. Ultima verba
sunt: Bideu Ziten wart der Templar Orden zerstö-
ret/ und Keiser Heinriche wart vergeben mit dem
Sacrament von einem Münche Prediger: Ordens/
der sin bychtiger was/ und starb/ und wart begraben
ze Wyse in dem Münster. Quod ad editiones typis
divulgatas attinet, præter, Coloniensem illam, notæ
mihi sunt *Basileensis*, anni cccccxix. curante Ioh. Bas-
ilio Heroldo. fol. cui juncta est appendix ex Fuldensi ms.
ad annum cccccxxx. *Antverpiensis*, opera *Suffridi Pe-*
tri Leovardiensis evulgata anno cccccxxiv. qui ta-
men errat graviter, dum Martinum anno cccccxx.

Verba initia-
lia hujus
Chronici.

Verba Chro-
nici extrema.

Martini Po-
loni
Editiones.

sub Johanne XXI. vixisse putat. Vfus est Suffridus tribus mss. quos a D. Jacobo Scipmanno Hondischotano, Soc. Jesu apud Lovanienses Rectore, & unum quidem ex Tongerloensi, alterum ex domestica ejus bibliotheca acceperat.

VINCENTII
BELLOVA-
GENSIS

Speculum Hi-
storiale.

§. XXII. Obsignabimus hoc caput cum *Vincentio*, natione Burgundo, monacho ordinis Prædicatorum, & postea *Bellovacensi*, ut volunt, Episcopo. Quamquam Labbeus non ab Episcopatu, quem nulum ibi nactus, sed a frequenti duntaxat commoratione in eadem urbe, sic dictum existimat. Ante annum MDCLXXI. vita fuit functus. (a) Hic Vincentius, Ludovico Sancto Gallia Rege sumtus suppetante, scripsit *Speculum Doctrinale, Historiale, Naturale, Morale*. In Historiali, quod libros XXXII. complectitur, *non solum per sanctarum scripturarum seriem* (quæ verba sunt Henrici a Gandavo, *Catalogi Scriptorum cap. XLII.*) *sed etiam per secularium historiarum ordinem usque ad sua deduxit tempora, multa-que hinc inde inseruit studiosis lectoribus profutura*. Hæc ille de *Speculo*, sed nec dum sibi viso. Et fatendum utique, multos juniorum hoc exscripsisse sollicitius; verum etiam eo ipso historiam, perinde ac ipsum Vincentium, fabulis incrustasse. Vnde Martinus Schockius *Fabula Hamelensis parte II. cap. II.* de ipso, ac Antonino Florentino, amplectitur judicium Melchioris Cani scribentis (b): *Non tam illos dedisse a-*
pe-

(a) Blondellius de Iohanna Papissa, *Vincentium obiisse scribit anno M CCLVI.* (b) LL. Theolog. Lib. II. c. 6.

peram, ut res veras certasque describerent, quam ne nil omnino praterirent, quod scriptum in schedulis quibuslibet reperiretur. Incipit Vincentius cum orbis initio, & desinit anno cccccxliv. Continuavit non nemo ad annum cccccxciv. Quadriga Speculorum edita est primo Moguntiae, anno CHRISTI cccccclxxiv. Ioh. Faustum post Basileae anno cccccclxxxi. Norimbergae an. cccccclxxxiii. deinde Venetiis an. cccclxxxi. ac denique Duaci an. cccclxxxiv, cum elogio *Bibliothecae Mundi*, procurantibus hanc editionem Theologis Benedictinis Collegii Vedastini in Academia Duacena.

CAPVT X.

DE CHRONOGRAPHIS LATINIS
QUI AD HISTORIAM QVOQUE ECCLESIASTI-
CAM FACIUNT EX XIV. & XV. SECVLIS NI-
MIRVM DE PTOLOMAEO LVCENSI, SIFFRI-
DO MISNENSI, HENRICO STERONE, HENRI-
CO REBDORFIENSI, ALBERTO ARGENTINEN-
SI, GOBELINO PERSONA, THEODORICO NIE-
MIO, THEODERICO ENGELHVSIO, WER-
NERO ROLEFINCKIO, AVCTORE RVDIMEN-
TI NOVITIORVM, ANTONINO FLORENTINO
BLONDO FLAVIO, MATTHAEO PALMERIO,
DONATO BOSSIO, HARTMANNO SCHE-
DELIO, JOHANNE LAZIARDO.

§. I.

VIdimus hactenus potiores Chronographos, qui a seculo IV. usque ad XIV. floruerunt: nunc etiam

illos enumerabimus, qui ipso illo XIV. ut & XV. seculis ejusmodi scriptis nomen sibi pepererunt, & quorum non vulgaris ad cognoscendas Historias Ecclesiæ, potissimum Occidentalis, erit usus.

PTOLOMÆI
LVCENSIS.

Annales.

Editio.

§. II. Et primo quidem hic occurrit *Ptolomeus de Luca*, sive *Lucensis*, Episcopus Torcellensis; cujus habemus *Annales*, quibus breviter tum sacra, tum civilia est persecutus ab anno cixl. usque ad annum ccccciii. quo tempore Albertus Austriacus, Rudolphi Habsburgici filius imperabat. Opus hoc Lugdunum in Gallia prodiit anno cixcix. Scripsit etiam *Historiam Ecclesiasticam* ad annum usque cccccxlii. quæ in Vaticana ms. superest. (a)

SIFFRIDVS
MISNENSIS.
Chronicon
compendific-
cit G. Fabri-
cius.

§. III. Succedat *Siffridus* (rectius *Sigfridus*) Misnensis Ecclesiæ Presbyter: cujus *Chronicon*, quod a creatione mundi usque ad annum Domini cccccvii. deduxit, in compendium redegit *Georgius Fabricius*, tum Rector illustris scholæ Misnensis, ac Lipsiæ anno Domini cixcix. excusum, D. Leonhardo Badehorno Iurisconsulto & Lipsiensi Consuli inscripsit. De auctore hæc affert Fabricius: (b) *Annalibus patriæ tuæ hunc adjicere auctorem placuit: & quia Misnensis fuit, & quia argumentum meo non valde dissimile tractavit, & quia temporum suorum vir non indiligens: vixit enim ante annos ducentos & sexaginta duos. Excerpsi ex illius libris hanc Epitomen, quæ ad nostrum propositum visa sunt aptis-*

(a) Vide Vossium de Hist. lat. lib. 2. c. 64. p. 509. (b) in Epist. ad Badehornum.

aptissima, & qua aut in aliis non inveniuntur, aut certe commemorantur brevius, vel obscurius. Nam post creationem mundi in suo opere ea recenset, quæ in libris sacris traduntur, & historias addit Ecclesiasticas Sanctorum, quæ apud scriptores veteres Græcos & Latinos leguntur ornatius & copiosius. Fabricianam editionem iterum expressit Iohannes Pistorius Tomo I. *Illustrium Scriptorum rerum Germanicarum*, Prodiit etiam Ienæ MDCLXXXVIII. fol. In rebus vetustissimis non magnam ejus esse auctoritatem, merito censuit Conringius de antiquissimo Helmstadii statu: (a) in rebus tamen sui ævi, & temporis propioris, quædam affert non contemnenda. Sed nec in Chronologicis accutatus est.

iterum edidit
Pistorius.

judicium de
eo.

§. IV. *Henricus Stero*, in Altaich inferiore monachus O. B. post, ut nonnulli volunt, Abbas in Piburg, Annales condidit ab anno MDCLII. usque ad annum MDCLXXIV. Primus eos inter aliquot rerum Germanicarum scriptores divulgavit *Marquardus Freberus*, post multum auctiores edidit *Henricus Canisius*, Tomo I. *antiquæ lectionis*. Appendicem usque ad annum MDCCCXXV. addidere *Vlricus & Conradus Wellingi* fratres, monachi ad S. Vlricum & Afram Augustæ Vindelicorum, quæ itidem in Opere Freheriano comparet. Ceterum quia hoc ipso seculo XIV. claruit *Eberhardus Altabensis*, Archidiaconus Ratisbonensis, atque *Annales* scripsit de *Ducibus Austria, Bavaria, Suevia*, ab anno MDCCCLXXIII. usque ad annum MDCCCv. eosdemque e codice Ms. monasterii S. Afræ

HENRICI
STERONIS
Annales

a Frehero,
& auctiores a
Canisio editi

a VVellingis
continuati.

Eberhardi Al-
tabensis An-
nales

K 3

&

cum Sterone
conveniunt.

& Vdalrici, quod est Augustæ Vindelicorum, divulgavit *Henricus Canisius*, tomo I. *Antiqua lectionis*; ex iisdem apparet, in plurimis convenire cum Sterone, seu res, seu etiam dictionem spectes: ut vix aliud dicere possimus, quam vel ex Eberhardo Steronem, vel ex hoc Eberhardum sua desumisse. (a)

HENRICI
REBDORFI-
ENSIS
Annales.

§. V. Hoc eodem seculo *Rebdorfium*, Augustiniani Ordinis in Episcopatu Eichstetenſi cœnobium monachum habuit *Henricum*, qui Annales ab anno ccccxcv. ad annum cccccxlii. contexuit. Opere eo complectitur gesta Adolphi, Alberti, Friderici II. Ludovici Bavari, & Caroli IV. Imperatorum: inprimis autem se diffundit in Ludovico Bavaro: in qua tamen narratione aliquando desiderat, quandoque nonnulla notat, *Georgius Hervvartus ab Hobenburg*, Cancellarius Bavaricus, in *Ludovico IV. Imp. defenso*, & *Bzovio injuriarum postulato*. (b) Primus *Rebdorfium* edidit *Marquardus Freberus* separatim, post Tomo uno *Scriptorum rerum Germanicarum*.

ab Hervvarto
notati.

a Frehero e-
diti.

ALBERTI
ARGENTI-
NENSIS
Chronicon

§. VI. Quæ Rudolphi I. electionem & Caroli IV. mortem intercessere, hoc est, ab anno cccccx. usque ad annum cccccxviii. etsi rudi stylo & interdum valde solœco, bona tamen cum fide exposuit M. *Albertus de Argentina*, sive *Argentoratensis*. Quod *Chronicon* primus in lucem protraxit *Iohannes Cuspinianus*, aut ejus potius fragmentum cum Consulibus Romanis fecit edi, ineunte superiori seculo, ab Opori-
no

a Cuspiniano
mutilum.

(a) Vid. *Vossius* de Hist. Lat. lib. 2. c. 62. pag. 502. (b) Vide *imprimis* cap. 10. p. 89. 90. 93.

no recusum Basileæ anno ciciocxl. & lili. Ac Cuspina-
nus quidem duo se Alberti antiqua exemplaria na-
ctum memorat, quorum unum præ carie legi non
posset; alterum a priori diversum, quod lacerum esset
ac mancum. Postea *Christianus Vrstisius* integrum
hunc scriptorem nobis dedit *Tomo II. Rerum Germani-
carum*, ex recentiori quodam, sed boni commatis apo-
grapho, quem cum vetusto codice membranaceo cœ-
nobii Ebersheimensis a Pistorio sibi submisso contulit.
Vrstisii præfatio, quæ legatur, digna: cui sua debet
Vossius *de Historicis Latinis lib. III. initio capitis III.*
Alberto in editionibus Vrstisianis (nam nova Franco-
furti prodiit anno cicioclx.) perinde ac mss. præ-
fixum est *Fragmentum Historicum*, ab anno iccxxxi.
incipiens, inque electione Rudolphi Habsburgici fini-
ens. Quod scriptum multis memoratu dignis utrius-
que Reip. historicis refertum deprehendent omnes,
qui cum cura legerint.

integrum ab
Vrstisio edi-
tum:

De Fragmento
Historico Al-
berto Arg.
præmisso,

§. XII. Ex seculo autem XV. in hunc censum re-
ferri meretur *Gobelinus Persona*, quod vocatur *Cosmo-
dromium*. Hujus auctor gente Westphalus, anno
cicccclviii. natus, anno CHRISTI ciccccxviii. quo
finem operi suo imposuit, sexagenarium egit. Italiam
pene lustravit universam, inque curia Romana diu
hærens, tam ipsis Pontificibus, quam Cardinalibus
& Episcopis familiaris fuit. Quæ res ipsi ad bene-
ficia Ecclesiastica aditum patefecit, sic ut primum
sacerdos inauguraretur: quod factum anno cicccc-
lxxxvi. Triennio post Rector capellæ S. Trinitatis in

GOBELINI
PERSONÆ

Summaria
vita:

Ec-

Ecclesia Paderbornensi constituitur. Præfuit de-
inde Paderbornæ templo forensi Ecclesiastes : cum-
que sub annum CHRISTI cccccv. decretum quod-
dam consulare pro concione reprehendisset multo-
rum odium incurrit, sic ut tempestati cedendum ra-
tus, sacerdotium illud cum alio commutaret, eoque
publico docendi munere hac occasione levaretur.
At enim ex Scylla incidit in Charybdim : cumque
Wilhelmi Episcopi Officialis, monachos Benedicti-
nos Paderbornæ necessariam reformationem de-
tractantes offendisset, periculum vitæ addiit, veneno
cibis ejus insperfo. Quamobrem Gobelinus re de-
fecta Bilfeldiam abiit, Comitatus Ravensburgici
metropolin, curia sua cum jurisdictione eo transla-
ta. Reclamatus quidem fuit a Capitulo: sed nec
mansuro defensio promissa, neque reformationis
negotium promotum est. Bilfeldiæ Gobelinus De-
canatum indipiscebatur, incertum quo anno. Tan-
dem negotiorum pertæsus, in monasterio *Bodekem*,
nuper reformato, monachum professus, precibus de-
inceps & literarum studiis vacavit, (a) inque mo-
nasterio Canoniorum regularium Wyndesemen-
sium Bodekenæ sepultus est. (b) Ac tum quidem in-
primis elaboravit in *Cosmodromio*, quod ita voca-
vit: quo historias ab orbe condito ad ævum usque
suum complexus, in sex ætates opus distinxit: qua-
rum prima, ad diluvium; altera, ad natum Abra-
mum;

Bilfeldensis
Decanus.

(a) Hæc contraximus ex *Vita Gobelini* ad Henrico Meibomio seniore
Cosmodromio præmissa. (b) Auctor Magni Chronici Bel-
gici pag. 361.

mum; tertia, ad Davidem; quarta, ad migrationem
 Israelitarum Babylonicam; quinta, ad nativitatem
 CHRISTI, sexta usque ad annum alterum Martini V.
 hoc est, ad annum cccccxviii. progreditur. Post-
 quam autem antiquiora illa, quæ rectius & melius ab
 aliis petuntur, recensuit, id habet præ ceteris, quo
 lectorem afficiat, quod gentium Germanicarum hi-
 storiam compendio explicet, earundemque origines,
 migrationes, colonias, religionem, & quomodo Chri-
 stianismo imbutæ eundem propagarint, aperiat. Sub
 finem operis exquisitè narrat, quæ sub Urbano VI. Bo-
 nifacio IX. Innocentio VII. Gregorio XII. in Italia
 contigerunt, quæque ipse vidit, & audivit. *Res, quas
 describit, magna collegit diligentia, summa perscripsit
 fide. Neque in eo quicquam desideres, nisi quod more
 sui similibus usitato, Papæ contra Imperatores plurimum
 tribuit:* quod est iudicium Meibomii: qui duo Mss. Editiones,
 nactus, unum a Matthæo Dressero, alterum ab alio a-
 micorum, sed lacerum, & in fine mutilum integrum
 nobis dedit *Cosmodromium*, ex Francofurtensi We-
 chelianorum officina anno cldxcix. Quam editio-
 nem secutus est Vir incomparabilis, *Henricus Meibo-
 mius* Iunior, in nova avitorum potissimum operum e-
 ditione *Tomo I. Rerum Germanicarum* Helmstadii an-
 no cldcclxxvi.

§. VIII. Eodem ferme tempore, floruit *Theo- THEODO-
 doricus Niemi* (de Nihem, sive Niem) a patria Ni- RICVS A-
 hemio, agri Paderbornis oppido, sic dictus: ut adeo NIEM,
 cespitet *Georgius Fabricius lib. I. Originum Saxo-
 L nica.*

Quædam de
vita Niemii.

nicarum Niemium *Magdeburgium* vocans. Septem & triginta annis, ac ultra, curiam Romanam sub V. Pontificibus, Gregorio IX. Urbano VI. Bonifacio IX. Innocentio VII. Gregorio XII. secutus, clericum Lucensis diœceseos egit: itemque literarum Apostolicarum abbreviatorem: qua appellatione aliqui Secretarium venire autumant. (a) Ex Italia in Græciam semel trajiciens, Græcorum sacerdotum vitia coram vidit. Post a Bonifacio IX. ad Episcopatum Verdensensem promotus, cum parum contra adversarium Ottonem, Magni Ducis Brunsvvicensis filium, ad Ecclesiam Bremensem postulatum, repetendo Rodenburgum, Verdensis Episcopatus castrum & præfecturam, proficeret, Romam rediit, paulo ante ab dicto Papa Episcopatum Cameracensem indeptus. Vide Krantzius *Metropol. lib. X. cap. XLII.* (b) Quia tamen Sammarthani Fratres in *Gallia Christiana*, Niemium inter Episcopos Cameracenses non numerant, non immerito dubites, an revera sedem illam Episcopalem tenuerit. Henricus Meibomius senior ad ipsum Niemium trahit, quæ de Verdensi electo *lib. III. de Schismate cap. XXXIX.* tradidit: verum Henricus Meibomius Junior existimat (c) per *Verdensensem electum* potius intelligi *Conradum de Vechta*, quem in locum

- (a) *Nicolaus Cisnerus. in præfat. Operum Cyni illi:* Aliquot Pontificibus a secretis fuit, & postea Antistes Verdonensis factus est. *Goldastus in Replicatione contra Gretserum:* Fuit Niemius aliquot Paparum intimus Secretarius, & arcanorum consiliorum particeps. (b) *Accuratius, hæc de re agam in Bremensi, quam præ manibus habeo, & prope jam affecta est, historia.* (c) *in Narratione de Niemio, vitæ Iohannis XXIII. præmissa.* (d) *in Narratione ad Elogia Niemii.*

cum Theodorici, Verdensi Ecclesiæ a Bonifacio Episcopum datum, narrat Krantzius. Plura scripsit Theodoricus, ex quibus ad nostrum propositum imprimis spectant libri tres *de schismate universalis*, quod inter Urbanum VI. Papam & Clementem VII. fuit. Hoc opus complevit anno cccccx. in festo S. Urbani, in quo Iohannes XXIII. Papa Alexandri V. successor, Bononiæ coronatus fuit. Postea addidit librum quartum, qui inscribitur *Nemus Unionis*. Triga illa librorum *de Schismate*, primum publicata Norimbergæ anno cccccxxxii. sed una cum quarto illo ex Ms. Basileæ postea imprimi fecit Simon Schardius: quæ editio repetita Argentorati anno cccccviii. Sunt autem penas laudatissimum Henricum Meibonium libri illi duo priores *de Schismate*, in pluribus variantes ab editis. Melchior Goldastus, hujus Niemii *Exhortationem ad Dominum Rupertum Regem Romanorum, ut surgat a diuturno somno, quodque ut exstirpetur schisma Pontificium ab Ecclesia, & jura Imperii refoventur, intendat*, publicavit anno cccccxiv. Tomo III. *Monarchia S. Rom. Imperii*. Tanta autem veritate rerum Historiam descripsit (verba Schardii repeto) ut in eo genere paucissimi scriptores inveniantur, qui ad incorruptam Historiam scribendam parem potestati voluntatem attulerint. Ut autem hic vellet, effecere pietas, probitas, & integritas, in toto quidem opere elucescentia, tum vero in prefatione, ubi diserte dicit, nisi veritas, quæ in Historia quam diligentissime conservari debeat, hoc exegisset, se libenter in gratiam Pontificum taciturnum fuisse.

Niemii libri
de Schismate
universalis.

Nemus Unionis.

Exhortatio ad
Rupertum Regem.

THEODO-
RICI EN-
GELHVSII
Chronicon
Madero edi-
tum.

MSS. hujus
Chronici.

Quibus usus
sit Maderus,

§. IX. Anno ciciocclxxi. typis Helmstadien-
sibus, Vir clarissimus, & de Historia Germanica meri-
tissimus, Ioachimus Iohannes Maderus integrum no-
bis dedit *M. Theodorici Engelhusii*, monachi Hildesien-
sis Chronicon, continens res Ecclesiæ & Reip. ab orbe
condito ab annum CHRISTI circiter ccccccx. cum
antea partem aliquam edidisset in *Antiquitatibus
Brunsvvicensibus*. An patria fuerit Eimbecanus, du-
bitat Maderus: utut id asserere ausi sint *Guilielmus
Budæus*, Medicus Halberstadenfis, in *Vita Alberti II.*
ex Ducibus Brunsvvicensibus *Halberstadenfis Episcopi*,
& Henricus Meibomius senior, in *Catalogo scripto-
rum, ex quibus Henrici Buntingii Chronicon Germani-
cum Brunsvvicense auxit & correxit*. Edere hoc Chro-
nicon ex bibliotheca Michaelis Neandri pridem voluit
laudatus Budæus: sed, *præ inani ut plurimum, nimis-
que rugosa crumena* (ut ipse ait) necessum habuit o-
mittere. Henricus Meibomius Iunior ad Maderum
scripsit, Chronicon Engelhusianum ex vetusto codi-
ce anno ciciocxliii. descriptum Ultrajecti se præsen-
te publica auctione fuisse divenditum. Maderus
autem usus est aliquot MSS. quæ Conringius, Hoff-
mannus, & Simon Finckius, aulæ Brunsvvico-Blan-
coburgicæ Consiliarius suppeditarunt. Et in hoc
quidem sequentia Bedæ de Gestis Anglorum clau-
dunt librum: *Lectorem suppliciter obsecro, ut si qua
in his, quæ scripsimus aliter, quam se veritas habet,
posita repererit, non hoc nobis imputet; quia vera lex
historia est, simul ea, quæ fama vulgante collegimus,*
ad

ad instructionem posteritatis literis mandare. Præterea omnes, ad quos hæc historia pervenerit, suppliciter precor, ut pro meis infirmitatibus & mentis & corporis apud supernam clementiam sæpius intervenire meminerint.

§. X. Nec indictus nobis abeat *Wernerus Rolevink de Laer*, gente Westphalus, Carthusianus domus S. Barbaræ Colonia Agrippinæ monachus, anno cxcxcii. mortuus, propter *Fasciculum* illum *Temporum* ab initio mundi ad suam ætatem productum. Primum defuisse videtur in an. cccccclxx. qui penultimus Papæ Pauli II. nec ulterius perrexit ms. Vossianus. (a) Exinde pauculis annis pertigit usque ad annum cccccclxxiv. eundemque Sixti IV. tertium. Atque hic finit Lovaniensis editio vetustissima, anno cccccclxxvi. procurata, quam excepit Coloniensis an. cccccclxxix. Postremo autem pertexuit usque ad annum cccccclxxx. Nomen auctoris in Lovaniensi illa, sed & Argentoratensi, quæ biennio post prodiit, desideratur. Continuavit hunc *Fasciculum* ad annum cxcxiv. *Johannes Linturius*, Hofiensis in Voigtlandia pastor, sic tamen ut præcipue in Voigtlandicis suis distineatur. Hanc appendicem una cum ipso Rolevinckii *Fasciculo* recudi fecit Pistorius *tomo II. Scriptorum rerum Germanicarum*. Ipse vero Auctor quamvis pene in omnibus *Marianum Scotum* sequi videatur; tamen ipse tam confidit sibi, ut in hæc erumpat verba in præfatione: *Nec mihi conscius sum aliquid me posuisse, quod non in fide*

VVERNERI
ROLEFINCK

Fasciculus
Temporum.

Editiones.

Linturii
Continuatio.

L. 3.

dignis

(a) Vide cum de *Hist. Latinis lib. 3. cap. 6. p. 570.*

dignis historiis habeatur, aut aliis libris Ecclesiasticorum doctorum, sive quod nunc (malim, non) ex eorum dictis aperte sequatur. Vbi autem dubium fuerit, an sic vel aliter, hoc ipsum etiam ita ut reperi, pari modo annutavi. Argentoratensem illam editionem anni cccccclxxxvii. per Johannem Pryss impressam ipse possideo: nec ingratum forte fuerit lectori, si repetiero, quæ chartæ, qua primus assler ligaturæ obductus, sub insignibus duorum, ut puto (nam penicillus crassior adhibitus) cycnorum, quorum colla invicem obversa sagitta sunt confixa, & quorum super capita duæ hæ literæ A & L. hærent, adscripta sunt. *Orate pro fratre Tylemanno Meyger, qui venit in habitu seculari ad monasterium, prius fuit in terra sancta pro quodam cive Lubeckzensi ubi in periculis maris promisit introitum religionis quem & servat usque in finem. Mortuus enim fuit inventus in lecto in parochia Sancti Iohannis. Qui tamen propter eandem parochiam fuit in curia Romana ubi magistraliter..... Et tamen eundem amisimus per Martinenses in civitate Magdeburgensi anno virginæ partus (MD) XXIIII. instigati & armati per quendam Augustinianum Martinum Luder, alias Lutber. Martinum Lutherum intelligere dubium mihi superat nullum, quippe quem lineola subjecta vocat Hussiticum hæreticum.*

AVCTOR
RVDIMEN-
TINGVITI-
ORVM.

§. XI. Hæc Lubecensia in memoriam mihi revocant alium quendam seculi XIV. Chronographum Lubecæ anno cccccclxxv. per M. Lucam Brandis de Schafs editum, cum elogio, *Rudimentum Novitio-*

7.1111. Nam & in hoc scripto, quod in variis, ac de-
nique B. Principis Juventutis, Domini Johannis Wil-
helmi, Rectoris nostri Magnificentissimi, bibliotheca
vidi, aliqua habentur ad Historiam Ecclesiasticam spe-
ctantia.

§. XII. At vero longe plura, ac plerumque me-
liora, hauseris ex *Antonini Archiepiscopi Florentini* ANTONINI
Ordinis Prædicatorum ab Hadriano VI. Papa in ordi- FLORENTI-
nem Sanctorum anno c1523. recepti, *Summa Hi-* NI
storiali, sive *Chronico* tripartito: ejus conditor flo- Summa histo-
ruit sub Cosmo Medice; ac Reip. suæ nomine sæpius rialis.
legationes obiit ad Nicolaum V. Calixtum III. &
Pium III. Vitam ejus scripsit *F. Vincentius Mainardus* Scriptores vi-
Geminianensis, Procurator ordinis Prædicatorum, tæ ejus.
qui anno claruit c1523. quæ exstat apud Lauren-
tium Surium *Tomo III. Sanctorum* ad diem II. Maji.
Descripsit quoque ipsius vitam *Franciscus Castilio-*
nensis, Presbyter & Canonicus S. Laurentii Florentiæ,
qui ultra octennium in ejus vixit ædibus: quam de-
scriptionem operi suo *de Illustribus viris ordinis Prædi-*
torii inseruit *Leander Albertus*. Carmine vitam il-
lius prodidit *Vgolinus Verinus*, Petri Criniti præce-
ptor. Ceterum pars prima Chronici ejus, ab orbe Contentat
condito incipiens, pergit ad Constantinum Ma- Chronici
gnum, & Sylvestrum Papam: altera, ad Henricum
VI. & Innocentium III. hoc est annum CHRISTI
c1098. tertia, ad Fridericum III. & Pium II. hoc
est, annum c1199. quo ipso VI. Non. Maji in vi-
gilia Ascensionis Domini obiit, ætatis suæ septuage-
simo,

Editiones.

Simo, in Ecclesia S. Marci sepultus. Primus hoc Chronicon anno CICCCCCLXXXIV. Noribergæ publicavit *Petrus Maturius*: ac postea prodiit Lugduni anno CIICLXXXVII. & alibi, una cum *Summa Theologica*. Matthiæ Berneggero in *Idolo Lauretano* Antoninus audit, omnium, qui in ista secta unquam fuerunt, monachus supersticiosissimus, sed idem diligentissimus scriptor: quod etiam elogium in Nicolai Henelii *Otio Vratislaviensi* legas cap. XXII. (a)

BLONDI
Decades.Elogium
Blondi ex Gobelino.

§. XIII. Huic porro proposito inservient *Blondi Flavii* Forojulienſis *Historiarum Decades tres*, ab inclinato Romanorum imperio, hoc est, anno cccc. ad usque annum CICCCCXL. Fuit hoc Blondus anno CICCCCXXXVIII. natus, Eugenio IV. ac pluribus successorum a secretis. De eo digna lectu sunt, quæ scribit Johannes Gobelinus lib. XI. *Commentariorum Pii II. Pontificis Maximi*: (b) *Pridie Nonas Junias hujus anni (CICCCCCLVIII.) Blondus Flavius obiit, historiarum scriptor egregius natione Foroliviensis; qui diu apud Pium II. P. P. Secretarium Apostolicum gessit, & Eugenio VI. Pont. Max. acceptissimus fuit. Ab Arcadio Honorioque Caesaribus (quo tempore inclinasse Romanum Imperium memorant) usque ad etatem suam, universalem scripsit historiam, opus certe laboriosum, & utile; verum expolitore, emendatoreque dignum. Procul Blondus ab eloquentia prisca fuit; neque satis diligenter, qua scripsit, examinavit: non quam vera, sed quam multa scriberet, curam habuit. Mortuus est*

Roma

(a) pag. 170. (b) pag. 310. Quem locum ante nos attulit Vossius de *Hist. Lat. Lib. 3. cap. 7. p. 586.*

Roma pauper, ut Philosophum decuit. Patrimonium, quod habuit tenue, dotium causa inter foeminas divisit: masculis, prater doctrinam, bonosque mores, nihil reliquit: id morienti sat fuit, ejus etatis filios dimisisse, qui sibi ipsi consulere possent. Henricus Bebelius Orat. de laude Germania scribit, Blondum, adulanter, ne dicam mendaciter, Federicorum gesta, ceterorumque Imperatorum, qui res magnas in Italia egerunt, vel extenuasse, vel transeunter effudisse. (a) Sepultus est in Capitolio, in ara coeli ante introitum templi S. Mariae, ubi tale ejus epitaphium exstare scribit Georgius Fabricius in Roma Cap. XXII. Blondo Flavio Foro-Julien-si, historico celebri, multorum Pontificum Romanorum Secretario, Blondi quinque filii patri bene merenti unanimes posuere. Vixit annos LXXV. Obiit prid. Non. Junii, anno salutis Christianae MCCCCLXIII. Pio P. M. sibi, natisque favente. (b) Editi sunt Blondi opera Basileae apud Frobenium anno MDLXXXI. ac iterum ibidem anno MDLXIX.

Sepulcrum

Epitaphium.

§. XIV. Hoc seculo XV. Prosperi Chronicon PALMERII (de quo cap. III. §. V. egimus) mille annis additis, ad duo. annum usque MDCCCXLIX. continuavit Matthaeus Palmerius, Florentinus, vir doctissimus, qui Concilio (pro quo habent Pontificii) Florentino, Ferrariae inchoato, interfuit anno MDCCCXXXVIII. An ut haereticus fue-

(a) Alia de Blondo judicia affert Martinus Hankius de Romanarum rerum scriptoribus part. I cap. 47. (b) Idem Epitaphium afferunt Laurentius Schradereus in Italiae monumentis, Nathan Chytraeus in Deliciis Itinerum, & Tobias Fenstius in Monumentis sepulcrorum.

fuerit combustus (id quod asseruit Tritthemius) dis-
quirit Vossius *de Hist. Lat. lib. III. cap. VIII* Matthæi
Chronicon iterum continuavit *Matthæus Palmerius*
Pisanus usque ad annum cccccclxxxi. (a)

DONATI
BOSSII Chro-
nicon.

§. XIV. Etiam *Donatus Bossius*, civis Mediolanen-
sis, *Chronicon* ab initio mundi ad sua usque tempora
contextuit: quod una cum ejus *Historia Episcoporum &*
Archiepiscoporum Mediolanensium excusum Mediolani
anno cccccclxxxix. (b)

HARTMAN-
NISCHEDE-
LI

§. XV. Præterea *Hartmannus Schedelius*, artium
& Medicinæ Doctor, *Chronicon mundi* congeffit, in quo
feriem Pontificum, Cæsarum, Regum, aliarumque re-
rum memorabilium ab orbis initio ad an. cccccxcii.
exhibet. Circa annum Domini cccccxc. Patavii
pedem fixisse Schedelium, monuit David Blondellus
de Iobanna Papissa. (c) Sequenti anno id prodiit No-
rimbergæ, ac ob id frequentius *Norimbergense Chroni-*
con solet appellari. Nam quæ de rebus inclytæ hujus
Reip. affert, oppido pauca sunt, ac talia aliunde peten-
da. Recusum hoc est Schedelii Chronicon Augustæ
Vindelicorum anno cccccxcvii. Germanice vertit
Georgius Altus: quæ versio Norimbergæ an. ccccc-
lxxxiii. & Augustæ an. cccccclxxxvii. lucem ad-
spexit. (d)

Chronicon
Norimber-
gense.

IOH. LAZI-
ARDI
Histor. Univ.
Epitome,

§. XVI. Sic *Iobannes Laziardus* Gallus, mona-
chus ordinis, Cœlestini *Historia universalis epitomen*,
ab orbe condito ad annum cccccxcvii. conscripsit:
quam teste, Vossio *de Hist. Lat. lib. III. c. XI.* maximam
par-

(a) Vide Vossium de Hist. Lat. l. 3. cap. 8. p. 607. (b) Voss. d. l. p. 620.

(c) Vide alias de eo Tritthemium in *Catal. Scriptor. Eccles.*
p. 398. & Vossii *lection, memorab. Tom. I. p. 927.* (d) Hal-
lervordius in *Spicilegio de Histor. Lat. p. 83.*

partem compilavit ex Gallo quodam auctore *Breviarii Historici* Continuavit eum ad ann. c1515XIX. *Hubertus Vellejus* Sabatenfis.

CAPVT XI.

DE PRÆCIPVIS CHRONOGRAPHIS ET HISTORIÆ VNIVERSALIS SCRIPTORIBVS SECVLI SVPERIORIS

SCILICET DE IOHANNE NAVCLERO, M. ANT. SABELLICO, IAC. PHILIPPO BERGOMATE H. MVTIO, AMANDO ZIERIXEO, IOHANNE CARIONE, ET SVB HVJVS NOMINE EDITO CHRONICO, IOH. LVCIDO, HADRIANO BARLANDO, PAVLO IOVIO, IOH. SLEIDANO, PAVLO CONSTANTINO PHRYGIONE, ONVPHRIO PANVINIO, ACHILLE PYRMENIO GASSARO ABRAH. BVCHOLCERO, CAROLO SIGONIO NATALI COMITE, SIM. SCHARDIO, LAVR. SVRIO, GERH. MERCATORE, MICH. NEANDRO, PETRO OPMEERO, GILBERTO GENEBRARDO PETRO LINDENBERGIO, DAVIDE CHYTREO, HENR. BVNTINGIO,

§. I.

INeunte seculo superiori inter nobiles Svevos flor- NAVCLERI
ruit *Iohannes Nauclerus*, *Johannis Vergæ* (quod nau-
tam signat) filius, (a) primus Tubingensis Academiae
Rector anno c1555LXXVII. Habemus ejus *Chroni-* Chronicon
con, duobus voluminibus, quorum prius *Generationes*

M 2

LXXIII.

(a) *Melchior Adami* in vita Naucleri : Hic loco nobili apud Svevos natus, patre Iohanne *Vergæ*, vulgo *Bergenhans* (quod *nautam* Germanis notat) unde *Naucleri* postea defluxit, & familiae adhæsit adpellatio.

a Melanch-
thone
emendatum

a Baselio con-
tinuatum.

Editiones.

De continua-
tione Surii.

SABELLI-
CVS

COCCIUS

an fabri filius.

LXXIII. ab Adamo ad CHRISTVM, posterius LI. *Gene-
rationes* continet, ab initio mundi usque ad annum
CICIC. pertingens. Sed prius id quam ederetur, Phi-
lippus Melanchton (ut in hujus vita Joachimus Ca-
merarius testatur: *partim disponendo, partim augen-
do, partim etiam retexendo, id præstitit, ut lectio libri
istius a plurimis expeteretur, & fructu voluptateque
non careret* Huic Chronico appendicem XIV. an-
norum adjecit Nicolaus Baselius, monachus Hirsau-
giensis: qui Naclerum ait, *insignem virum, ac Ale-
mannie decus, & lumen, non vanitatis studio, non cu-
riositatis instinctu, sed divino quodam spiritu afflatum,
rerum atque gentium facinora, gesta, dicta, facta, mo-
re apis, ex diversis Historiographorum flosculis varias
in unum apis argumentose congeisse alvearium histo-
rias.* Excusum est hoc Chronicon Naclerianum
cum appendice Baseliana Tubingæ, anno CICICXVI.
& Colonia anno CICICXLIV. Laurentius quoque Su-
rius Carthusianus paralipomena adjecit usque ad an-
num CICICLXIV. de quo Peucerus *Epistola libro V. Chro-
nicorum Carionis* præmissa sic scribit: *monachum il-
lum Sutrianum rectius scurræ vocari, quippe qui u-
trum rem seriam agat, an scurriliter, non facile dixe-
ris: cum impudenter res manifeste veras calumniatur
& depravet.* Sed de Surio plura inferius.

§. II. Eodem fere tempore vivebat Marcus An-
tonius Sabellicus, ex nobili Coccejorum familia. Certe
Coccius in sepulchrali monumento nominatur: teste
Vossio *de Historicis Latinis lib. III. cap. XII.* Ab aliis
tamen pro fabri ferrarii filio habetur. Pomponii
Lati

Læti, & Domitii Veronensis fuit discipulus, bonarum-
que literarum apud Venetos Professor. Obiit anno
cicciōvi. xviii. Aprilis: deque illius morte gemina e- de morte ejus,
pistola agit *Petrus Bembus*. Funebris oratione ipsum
prosecutus est *Baptista Egnatius*. Vitam ejus confi-
gnavit *Petrus Georgius Chalcedonius*. Hic nobis me-
moratur ob Historiam in *Enneadas XI.* distinctam,
a mundi primordiis incipientem, inque anno
cicciōiii. finientem. Habentur hæ *Enneades* Enneades tomo
I. & II. operum Sabellici, Lugduni in Galliis anno
cicciōxxxv. & Basileæ anno cicciōlx. excusorum: qua-
rum quinque enneades libris xlv. constantes tomum
primum implent: reliquæ sex enneades xlvii. libros
numerantes (nam enneas ultima non habet nisi li-
bros duos) altero tomo comparent: sic tamen ut
hic *Historiam* quoque ejus *Venetam* comprehendat.
De reliquis duobus tomis pro tempore non sumus
solliciti. *Prudentem & diligentem Scriptorem* vo- Laudes Sa-
bellici.
cat *Spigelius Notis ad Guntheri Ligurinum lib I.* De
eodem *Henricus Bebelius in Encomio de veteribus*
Germanis cap. X. Homo doctus, & quem ego alio-
qui admiror & colo in rebus Germanicis, sive favore,
sive (quod magis credo) aliorum temeraria jectantia
futilibusque prædicationibus indulgens, sæpe multum
errat a re gesta, & præsertim in bello Ducis *Sigismun-*
di Austriaci contra Venetos. De *Nauclero & Sabelli-*
co ita *Bœclerus, in Dissertatione de Utilitate ex Historiæ*
Universalis compositione capienda: Hi duo longe supra
priores, quibus vel temporis, vel ingenii consuetudo

minus propitia fuit, in Historia universali profecerunt. Ad legem tamen contextus Polybiani non adspirant.

I. P. BERGOMATIS

Supplementum
Supplementi.

§. III. *Iacobus Philippus Bergomas*, ex nobili *Forestorum* hodieque Bergomi florente familia oriundus, annos natus septendecim, Eremitarum Augustinianorum Ordini monastico sociatus, Innocentio VIII. Papæ summe dilectus, annoque *MDLXVIII.* octogenario major vita functus est. *Chronicon* composuit, quod *Supplementum Supplementi* inscripsit, ab orbe condito incipiens, annoque *MDLXIII.* in editione Veneta ejusdem anni (a) (aliam Venetam laudant anni *MDCCCLXXXV.* & *MDLXIII.* finiens. Nam Brixienfis, quæ anno præcedente prodierat, terminatur anno *MDCCCLX.* Parisiis quoque editum fuit cum accessione brevi historiarum ab anno *MDLXIII.* usque ad annum *MDLXXXV.* (b) Vossius *lib. III. de Historicis Latinis cap. XI.* Bergomatem habet pro viro multa lectionis, & judicii non vulgaris: sed qui in rebus antiquis sæpe codicum vitio, quibus usus fuerit, nomina mutavit. Vitam ejus in *Encomiæsto Augustiniano* scripsit *Philippus Elsius.* Elegantia sunt, quæ ipse Iacobus Philippus ad *Anto-*

(a) Titulus hujus editionis est: *Nobilissime historiarum omnium repercussiones nobiter a Reverendissimo patre Jacobo Philippo Bergomense, ordinis Heremitarum edite: quæ Supplementum Supplementi Chronicarum nuncupantur. Incipiendo ab exordio mundi usque in annum salutis nostræ MCCCCCII.* In calce hæc legas: *Explicit Supplementum Chronicarum Diligenter Et Accurate Revisum Atque Correctum. Venetiis Impressum per Albertinum de Liffona Vercellensem Regnan. Leonardo Loredano Venetiarum Principe A Nativitate Christi MCCCCCIII. Die III. Maji Cum Gratia Et Privilegio.* (b) Labbeus *de Scriptor. Eccles. tom. I. pag. 492.*

notum S. Praxedis Presbyterum Cardinalem, virum doctrina, pietate sanctimoniaque insignem, scribit in prologo: Potissima hujus nostri laboris suscepti causa fuit, ut Italicorum nostrorum Principum aliorumque regulorum ac tyrannorum multorum novissimam ejectionem describeremus: nec non & nobilium suorum proscriptiones, ac populorum fere omnium clades, & oppressiones aternitati mandaremus: ut quicunque ipsas legerint historias, meminisse debeant, sese inprimis, deinde suos liberos ita instituere, ut posthabita voluptate & immodica dominandi cupiditate; atque libidine, nihil in vita expectandum putent, nisi quod sit cum virtute & honestate conjunctum. Quod si ipsi Principes nostri facere voluissent, melius profecto ac sanctius sibi suisque populis fuisset consultum. Pie profecto ac ingenue!

Notatu digna
Bergomatis.

§. IV. Hugbaldus, sive Huldericus (nam de prænomine quædam dubitatiuncula est) Mutius, in villa Stockem, prope Episcopi Cellam urbem Turgo-viæ Helvetiorum (ut Melchior Goldastus lib. I. de Regno Bojemie scribit) natus Basileensis Gymnasii Professor, secundum annalem fere ordinem scripsit *Res Germanicarum* libros XXXI. Basileæ impressos anno MDXXXIX. ac porro in tomum alterum *Scriptorum German.* Pistorii relatos. Hunc librum cum animadvertisset Bœclerus, æstimari nimium, in præfatione *Commentario de rebus seculi IX. & X.* ista attulit: Sic ut non prorsus repudiandi sunt, qui a Mutio rerum Germanicarum principium autumant hodie repetendum, festinanter hac talia tractantibus; ita in plurimis a dele-

H. MUTIVS

scripsit Res
Germanicas.

Editiones

Bœcleri judi-
cium,

delectus & contextus accuratioris regula cum excidere, palam est. Scio quidem magnum quendam Ictum, & olim hujus, post alius etiam Academiae splendidum lumen, in publica quadam disputatione illud ipsum judicium Bœcleri pupugisse: nec video tamen, quid vir κριτικώτατ hac in causa scripserit, quod non ab aliis omnibus, qui antiquiores historias Germanicas paulo sollicitius tractarunt, exasse probetur.

AMANDI
ZIERIXEI

§. X. *Amandus Zierizeus, sive Zierixiensis, Ze-*landus, Ordinis minorum Lector Lovanii, post Minister Provincialis, ac iterum exacto cursu ministerii, Lectoris denuo munus amplexus, in eo, quoad vixit, perseveravit. Vir variarum artium, linguarumque fuisse fertur: quippe, qui Græcam, Hebraicam, ac Chaldaicam calleret, cum vix earum typi in Belgio innotuissent. (a) Decessit Lovanii anno c1515xxxiv. ad quem perduxit *Chronicon* a mundi exordio repetitum, inque libros sex distributum: quod *Scrutinium*, vel *Venationem veritatis historica* vocavit. Excusum est Antverpiæ anno c1515xxxiv. una cum ejusdem libro *de LXX. Hebdomadibus Danielis*. Præfationem addidit Franciscus Titelmannus *de auctoris vita ac scriptis*.

Chronicon

Editio.

IOH. CARIO.

§. VI. Anno c1515ccccxcix. in lucem editus est *Iohannes Cario*, qui a teneris optimarum literarum ac artium studiosus, in pluribus Germaniæ Academiis, præcipue autem Wittebergenfi, cum laude versatus, inprimis Mathesin excoluit, cujus & Professor

Mathematicus.

(a) *Valerius Andreas* in Bibliotheca Belgica pag. 45.

fessor aliquamdiu in Academia Francofurtensi ad Viadrum, post in aula Electorali Brandeburgo Berolinensi egit, ubi in flore ætatis anno MDLXXXVIII. extinctus est. *Is cum cœpisset contexere Chronicon, recognoscendum illud atque emendandum, prius quam prelo subiceretur, misisset ad Philippum Melanchthonem, hic, quod parum probaretur, totum abolevit una litura, alio conscripto, cui tamen Carionis nomen præfixit. Sed & hoc cum retexuisset, amici nomen & memoriam, a cujus primordiis αΦορμὴ prima Chronici contexendi nata atque profecta esset, titulo posteritati commendare voluit:* quæ verba sunt Casparis Peucerii, viri exquisitè docti, sed, quod postremis Philippi cogitationibus in capitibus fidei nimium esset additus ac diversa sentientibus infestus, summe infelicis, *in Epistola dedicatoria ad Augustum Electorem anno MDLXXII. perscripta. Enimvero quod Philippus ab creatione mundi cœpit, & ad Caroli Magni tempora libris tribus perduxit, exin quarto quintoque, usque ad Maximiliani I. excessum, qui ineunte anno MDLXIX. contigit, idem ille Peucerus continuavit. Et sane meretur hoc ipsum, quod vulgo Carionis, rectius tamen Philippo-Peucerianum appellaretur Chronicon, inter selectissima probatissimaque utriusque historiæ (Ecclesiasticæ ac civilis) monumenta computari, atque a studiosa juventute diligenter legi, lectumque aliquoties repeti.* (a) Vnum tamen

Melanchthon
ex Carionis
Chronico no-
vum confecit,
retento nomi-
ne,

Peucerii infe-
licitas.

Philippi cœ-
pta

continuavit
Peucerus.

N

illud

(a) Andreas Franckenbergerus in *Institutionibus Antiquitatis & Historiarum lib. 3. p. 237.* Chronicon Carionis magna sui parte

illud doleo, quod & Melanchthon, & Peucerus rarius laudaverint scriptores, unde sua hauserint: sic ut de re literaria magnopere mereretur, qui id in hoc Chronico institueret facere, quod in Alexandri ab Alexandro *Genialibus Diebus*, Andreas Tiraquellus, inque Sleidani libello *de quatuor summis imperiis*, Georgius Xylander, itemque Henricus Meibomius fecerunt: ostendendo scilicet, ex quibus fontibus hi rivuli sint derivati. Ipse profecto non defugerem hanc operam, modo non tot aliis occupationibus districto parum ad hæc superaret temporis: ut taceam annum, quem pœne jam absolvi ætatis quinquagesimum, ac valetudinem plerumque afflictam, vetare, quo minus spes longas inchoare liceat. Ceterum si ipse Cario (quod scribit Peucerus) ante editionem *recognoscendam atque emendandam* Philippo submisit hoc Chronicon; & ex quadam Melanchthonis ad Camerarium epistola (b) id constat, miror, ipsum Carionem illud edidisse. Sunt penes me duo Chronici hujus exemplaria Germanica,

Cario edidit
Chronicon
Germanice.

parte retextum tanto judicio, tantaque dexteritate perfecit (Melanchthon) ut nihil in eo genere & compendiaria ratione præstantius extare sciamus. Stephanus Prætorius in *Ordine studiorum anno 1597. VVitteb. edito.* Eruditissima & elegantissima Epitome omnium fere historiarum totius mundi est Chronicon Phil. Melanchthonis, quod qui non degustabit, is vere bardus est. Boeclerus in *Dissert. de utilitate ex Historia universalis compositione capienda* p. 16. In hoc (Chronico) ea sunt, ad summam rerum, & historiae universalis contextum spectantia, judicia, monita, præcepta, ut de alio hujus generis & instituti volumine similia polliceri nemo facile queat. (b) Ex qua quadam repetit Melch. Adam in *Carione*.

nica, quorum alterum forma octava impressum, frontispicio tamen carens, quod pergit ad anni c1510xxi. diem Aprilis xvi. quamvis epistola a Carione præmissa anno c1510xxx1. scripta sit. alterum vero formæ est quartæ, anno nescio quo excusum. Nam sollicitius etiam in reculis meis jam quærenti meo se subducit obtutui. Contra Philippus anno c1510lviii. ad Sigismundum Archiep. Magdeburg. scribit: Herman-
num Bonnum, ingenio, eruditione, consilio, & virtute excellentem, qui in inclyta urbe Lubeca & doctrinæ studia rexit, & Evangelium docuerit, ante viginti annos Germanicum libellum, cui titulus sit Chronicon Carionis latine interpretatum. Eam interpretationem cum postea viderit, non solum in manibus esse adolescentum, sed etiam vagari per exteras nationes, retexendam esse iudicasse, non tam ut augeret (etsi enim quædam addiderit, tamen compendii modum servandum fuisse) quam ut pbrasin Germanicam, quam interpres suo quodam consilio studiosius retinuerat, cum quidem facundus & disertus esset, propter adolescentes & exteros mutasse. Intercessisse tamen Melanchthoni cum Capnione singularem amicitiam, sequentia produnt, vel id propter repetenda, ut appareat, quantum studii in cognoscendis potioribus hujus universi historiis posuerit Philippus, Elector ad Rhenum Palatinus, quamque optandum sit, plures sui similes haberet Principes: Sape audivi narrare Capnionem, cum apud Philippum Principem Palatinum Electorem essent Dalburgius, Episcopus Vangionum,

Melanchthon
 Bonni inter-
 pretationem
 retexuit.

Amicitia Phi-
 lippi cum Ca-
 rione.

Philippus Ele-
 ctor Palat. hi-
 storiarum stu-
 diosus.

Rudolphus Agricola, & ipse, & non solum in familiaribus colloquiis, sed etiam in deliberationibus de Republica saepe narrarent insignia exempla, vel Persica, vel Græca, vel Romana, mirifice accensum esse Principem studio cognoscendæ historia, & dixisse, se animadvertere, distinctione temporum, gentium, & imperiorum opus esse, eamque ob causam petivisse, ut sibi ex tota antiquitate, quantum nota esset, ex Ebrais fontibus, & ex Græcis ac Latinis scriptoribus, ordine contexerent Monarchias, ut mente complecti tempora mundi, & seriem maximarum mutationum posset. Nulli tunc extabant scripta lingua Germanica libri de veteribus imperiis: nec Latina præter Justinianæ confusaneæ Epitomen, quæ tamen distinctione temporum caret, habebantur. Erat ocium tunc illis doctis viris, & hoc labore delectabantur. Ordine igitur ex Ebrais, Græcis & Latinis monumentis Monarchias recensent, & maxime digna memoria suo loco adhibita, temporum & gentium distinctione inserunt. Legit avidissime id scriptum Princeps ingeniosus, seque letari dicebat, didivinitus conservatam esse temporum seriem, & rerum præcipuarum memoriam. Ostenderant enim ei, continuatam esse mundi historiam ita, ut Herodotus inchoet suas narrationes paulo ante finem Prophetica Historia. Nam & ante regnum Persicum, de quo narrationes luculentæ extant in Daniele, Esdra & Nehemia, Regnum Assyriorum & Ægyptiorum, aliquot nomina sunt eadem in Prophetis & Herodoto. Apræ prædicit exitium Jeremias, quod describit Herodotus. Postquam Jeremias

miam interfecit Apryes, postea Amasis captam Regem
superbum strangulat. Agnoscere etiam se Princeps
Palatinus dicebat testimonia presentie DEI in constitu-
tione Monarchiarum, quia solis humanis viribus con-
stitui, & retineri non potuerint, & eo divinitus con-
stituta sint, ut essent custodes humana societatis, conjun-
gerent multas gentes, restituerent leges, judicia, pa-
cem, ut docere homines de DEO nossent. Sape igitur
repetebat Danielis verba: DEVS imperia transfert &
stabilit. Mutationibus etiam & Tyrannorum pœnis di-
cebat conspici judicium DEI, & moneri totum genus
humanum illustribus exemplis, ut agnoscat DEVM, sciat
ordinasse eum, & velle justa, & vere irasci violentibus
ipsius ordinem. Tales erant ejus Principis sermones,
considerantis ordinis imperiorum incrementa & ruinas.
Sed & alia sunt in hac Melanchthonis epistola de usu
historiarum etiam Ecclesiasticarum cedro digna, quæ
tamen juvenus studiosa per se potius cum integro li-
bro legat, quam hic ex mea repetitione accipiat. Di-
gnissima quoque lectu est Andreæ Franckenbergeri
Oratio de magnitudine rerum divinarum & politi-
carum, quæ in Chronico Philippi continentur, Witte-
berga anno MDLXXXIX. edita. (a) Quod ad Peuce-
rum attinet, pergit ejus quartus liber ad Friderici II.
electionem: in quinto autem se, post socerum, a Ge-
orgio Sigismundo Seldio, Caroli V. & Ferdinandi

N 3

fra-

Melanchthonis
Epistola lecta
dignas

(a) Idem suas Institutiones Antiquitatis & Historiarum ad Chroni-
con Carionis Melanchthonianum potissimum accommodavit.

Editiones
Chronici Ca-
rionis.

fratrum Procancellario (a) ut & Huberto Langue-
to singulariter adjutum testatur. Variæ sunt hujus
Chronici editiones, & ex ipso Melanchthone jam au-
divimus, Hermannii Bonni versionem anno MD-
XXXVIII. prodiisse: quam deinceps excepit ipsius Me-
lanchthonis, & huic postea juncta Peuceri opera mul-
toties recusa. Ipse dum hæc scribo, ad manus habeo
splendidam Wittebergensem a Johanne Cratone in
folio excusam anno MDLXXII. Sed & exstat editio an-
no MDLXXVII. sumtibus Samuelis Crispini impressa,
quæ continuationem accepit usque ad Rudolphi II.
Imp. excessum, sive annum MDLXXII. Germanice
Chronicon Carionis reddidit Eusebius Menius. (b)

IOHANNIS
LVCIDI

Chronicon
cum Hieron.
Bardi additi-
onibus

& Ioh. Mariæ
Tolosani.

§. VII. Circa annum MDXL. floruit *Iohannes
Lucidus* Samosatheus: qui triennio ante Venetiis pu-
blicavit *Chronicon*, sive Emendationem Temporum,
ab orbe condito usque ad annum MDXXXV. cum addi-
tionibus *Hieronymi Bardi*, Florentini Camaldulensis,
ad annum MDLXXV. Alioquin *Iohannes Maria Tolosa-
nus*, monachus Ordinis Prædicatorum divulgavit Ve-
netiis additiones suas ad emendationes temporum
Iohannes Lucidi. (c)

HADR. BAR-
LANDI

§. VII. *Hadrianus Barlandus*, a vico Beverlan-
diæ australis (*Zuytbedelant*) insulæ Zelandorum sic di-
ctus:

(a) Hinc *Reinerus Reineccius Orat. de Historia ejusque dignitate*: De
Germanicis opera Caspari Peuceri qui pleraque omnia a Ge-
orgio Sigismundo Seldio Jureconsulto, duorum Imperatorum,
Caroli V. & Ferdinandi fratrum, Procancellario accepisset,
insignis est. (b) Melch. Adami in *Vita Carionis* p. 105.
(c) Vossius in *Chronol. Mathematicorum* cap. 68. §. 3.
pag 398.

ctus: (a) qui Gandavi bonis literis imbutus, Lovanii artium insignia accepit, primusq; in Collegio trilingui Buslidiano (b) Latinam linguam professus est: mox Antonio Grimbergæ Domino Bergami Principis filio in Angliam profecturo comes datus, cum reversus esset, Iohanni Paludano Rhetori publico Lovanii suffectus, cum laude fructuque singulari docuit, circa annum MDXLII. vita defunctus. (c) Habemus ejus *Chronologiam brevem ac Historiam ab orbe condito ad annum MDLXXXII.* Brabantia Ducum Chronicis quandoque adjectam. (d)

Chronologia.

§. IX. *Paulus Iovius*, Novocomensis, puer patre orbatus, a fratre majore *Benedicto*, Historiæ Comensis scriptore in studiis bonarum literarum educatus, arti se addixit medicæ, inque Gymnasio Ticinensi ulteriorem doctrinæ cultum accepit. Ab anno ætatis XXXVII. in aula Romana vitam traduxit, apud Pontifices Leonem X. Adrianum VI. & Clementem VII. in pretio habitus. Nam Adrianus eum Canonicum templi cathedralis Comensis, & Clemens, cuius convictor & Prælatus domesticus erat, Episcopum Nucerinum, Carolus autem V. Imp. postquam ei *librum*

PAULI IO-
VII

Summa vita.

- (a) Videatur ipse in *Annotationibus ad selectas Plinii Epistolas.* (b) De hoc Collegio singularem libellum scripsit Valerius Andreas Desselius. (c) Videatur Valerii Andreae *Biblioth. Belgica* pag. 8. ubi laudat etiam ipsius Barlandi *de vita sua ac scriptis epistolam ad Iohannem Borsalem gentilem suum.* Confer porro ipsius Valerii Andreae *Fastos Lovanienses*, & Nicolai Vernulei *Historiam Academia Lovaniensis*: item Melch. Adami in *Vitis Germ. Philosopharum.* (d) Tomo tamen II. *Scriptorum de rebus Belgicis*, Francof. 1580. impresso. Brabantinum Chronicon habetur, non item hoc universale

brum de origine & successione Turcicorum Imperatorum
 dedicasset, equitem & comitem Palatinum creavit.
 An autem etiam pro eo ab Imp. Turcico acceperit
 ingentia munera, (a) ambigo. Florentiæ, quo æta-
 te profecta concesserat, mortuus anno MDLII. inque
 æde S. Laurentii humatus, statuam accepit marmore-
 am, cum hoc epitaphio: TVMVLVS. PAVLI IO-
 VII NOVOCOMENSIS EPISCOPI NVCKERINI
 HISTOR. SCRIPTORIS CELEBERRIMI HIC
 DEPOSITA SVNT OSSA, DONEC EXIMIA
 EIVS VIRTUTE DIGNVM ERIGATVR SE-
 PVLCHRVM.

Epitaphium,

HIC SITVS EST IOVIVS ROMANÆ GLORIA
 LINGVÆ
 PAR CVI NON CRISPVS, NEC PATAVI-
 NVS ERAT.

VIXIT ANNIS LXIX. MENS. VII. DIES XXII.
 OBIT III. ID. DEC. A. C. MDLII.

Historia Iovii

Præter complures alios libros Historicos composu-
 it *Historiam omnium pene populorum ab an. CHRISTI*
MDCCCXCIII. ad an. MDCLXL. in duos tomos librosque
 XLV. divisam, qui Florentiæ primum, post Venetiis, Pa-
 risiis, ac alibi prodierunt. Pleraq; Iovii Germanice vertit
 Henricus Pantaleon, ac anno MDCLIX. tribus tomis e-
 didit. Fidem Iovii non raro claudicare, calamumque ei
 fuisse venalem, multi docti viri observarunt, & in his
 Iosephus Scaliger *in epp.* Thuanus l. XI. Bodinus *in*
Metbodo Historiarum cap. IV. Tilemannus *in Discursu*

(a) Freherus in *Theatro virorum eruditione clarorum* pag. 1454.

su Philologico de Historicorum delectu, Lipsius in *Notis ad lib. 1. Polit. cap. IX.* Vossius *Artis Historica cap. IX.* Conringius *de Civiliprudentia cap. XIV.* Neque tamen ita comparatus est Iovius, ut omnia ejus damnes. Id certum, quod tam multa observaverit, ac recte scripserit in historia, ut ea etiam, in quibus vel dedita peccavit opera, ne dum in quibus cespitavit improvidus, quadamtenus eidem ignoscenda censeam. (a)

§. X. *Iohannes Sleidanus*, Sleidæ, oppido ad Eiflam in Westphalis, Comitum olim Manderscheidianorum sede, natus anno c1506. patrem Philippum, matrem Elisabetham Wanhelterianam, avum Sigebertum, qui Tura Sleidam concessit, fratres muneribus ac matrimoniis nobiles, sorores itidem honestis conjugis florentes habuit. Cum Iohanne Sturmio, cive suo, patriam frequentans scholam, Præceptore Iohanne Neburgio usus est. Anno ætatis xiii. Leodium continuandorum studiorum ergo profectus, quadriennio post vocatus domum, ac inde Coloniam missus, Iacobum Sobium, Iohannem Cæsarium, Iohannem Phryssemium, Bartholomæum Latomum, scriptores veteres Latinos & Græcos interpretantes, audivit. Ipse ibidem Epigrammatum lectissimorum auctor, primum a patria *Sleidanum* se vocavit, cum ante a patre *Philipsorius* diceretur. Colonia ægrotum, sed morbum suos celantem offendit,

O

ac

SLEIDANI
Vitæ Historia,

(a) Non pauca pro defensione Iovii versioni Germanicæ ejus de *Vitis illustrium virorum* operis, in scripsit Georgius V Vilhelmus Neumeier a Ramsla: quæ alibi forte afferam.

Sleidanus a
Bellajo Card.
fovetur.

Ob religionis
persecutio-
nem Galliam
relinquit.
Fit Prof. Ar-
gentorati.

Patronum ha-
bet Sturmium.

ac Lovanium abduxit Sturmius, ubi brevi, opera Me-
dici, convaluit. Hinc a Dieterico Comite Mander-
scheidio, Sleidæ Domino, ad erudiendum Franciscum
filium excitus, post annos aliquot pertæsus aulae, Lu-
tetiam Parisiorum profectus, ibidem cum Sturmio,
Latomio, & Winthero Andernacensi, Medico, vixit
concorditer. Postea Aureliis per triennium se to-
rum dedit juri, Licentiati etiam honoribus auctus:
a foro tamen abhorrens, multum in Latina eloquen-
tia, linguaque Gallicana elaboravit. Lutetiam dein re-
versus, & quartana diu vexatus, ibidem morabatur in
annum cicixxxv. quo Sturmius ad novum Argentora-
tense Gymnasium accedens, Sleidanum Iohan-
ni Bellajo Cardinali commendavit, qui eum in
delitiis habens, ac de annuo stipendio providens,
multorum arcanorum fecit participem. Deinceps
cum legato Gallicano ad Comitata Imperii Hageno-
am abiit, sed a Francisco I. Rege Galliae revocatus,
salutato Argentorati Sturmio, in Galliam rediit,
mansitque ad Ratisbonensia anni cicixxli. comitia.
Et mansisset diutius, nisi persecutione orthodoxy-
rum orta, vitæ ac fortunæ discrimen impendisset. In-
de Argentorati anno cxlii. excepto, Professorium
munus commissum, quod cum fructu publico, sui-
que laude sustinuit, multis subinde magnisque viris
innotescens familiaris, præcipue Iacobo Sturmio
a Sturmeck, viro de Republ. Argentoratensi infinitis
modis merito. Ac hujus præcipue ductu, præsidio-
que, historiam sui temporis conscribere coepit, exor-
dium

dium a repurgata religione, ac Caroli V. Imperio sumens. Qui labor, supra ceteras viri dotes, insignem prudentiam arguens, perfecit, ut una cum aliis in Galliam, ac post in Angliam, ad componendos dissidentium Regum animos mitteretur. Hoc iter faciens, Iohanni Braunio a Niedbruck, viro antiqua nobilitate innotuit, qui filiam Iolam ei non negavit sponsam: cum qua, nuptiis anno MDLXVI. celebratis, per novennium sine lite vivens, tres foemellas genuit, quarum una virgo demortua, ceteræ splendidis matrimoniis effulsere. Interim a Smalkaldici foederis proceribus Historici Ordinarii elogio, ac luculento stipendio auctus, multa historiae scribendæ, expolien-
dæque, antiqua novaque documenta accepit. Ceterum foedere, post Iohannis Friderici Saxonis Electoris, ac Philippi Hassi custodiam, exspirante, per Sturmium a Senatu Argentoratensi annuam pensionem impetrans, *Commentarios illos de statu religionis & Reip.* confecit. An. MDLXI. legatus Argentoratensium fuit in Tridentina Synodo, qua per armorum Mauricii Saxonis strepitum turbata, cum aliis re infecta discessit. Ad Henricum II. Regem Galliae per Lotharingiam ad Tabernas Alsaticas & Argentoratenses fines moventem, Sleidanus cum Petro Sturmio, & Friderico Gotteshemio missus, compositionem impetravit. Ab uxoris obitu ultra annum viduus, in morbum incidit, memoriae adeo inimicum, ut & filiarum nomina eriperet. Causa in venenum relata.

Conjugium
Sleidani.

Fit Historicus
Smalkaldico-
rum foedera-
torum.

Legationes
Sleidani.

Moribus me-
moriae inimi-
cus,
an ex veneno

Obitus.

Vitæ Sleidani
scriptores.

De ejus libello
de quatuor
summis impe-
riis.

(a) sed potior mihi visa, coalitum pedis vulnus, ex quo fanies antea profluens, cum non haberet exitum, cerebrum denique opplevit: unde illius calamitatis origo. Demum an. cccxlvi. morbo epidemio placide in JESV CHRISTO obdormivit Argentorati, ejusdemque funus Proceres Urbis & Academia magna frequentia comitati sunt. Hæc summam de vita Sleidani sufficiant: quibus cum conferre licet Henricum Pantaleonem, *parte III. Illustrium Germania Virorum*, Michaelen Beuterum *Prefatione editionis Germanicæ Sleidani*, Iohannem Iacobum Boissardum, *parte II. Iconum illustrium Virorum*. Thuanum, *Historiarum I XVII. Melchiorem Adamum, in Vitis Philosophorum & Philologorum*, Valerium Andream Desselium in *Bibliotheca Belgica*.

§. X. Libello autem isto *de IV. summis Imperiis*, præcipuas orbis universi, tam sacras, quam civiles historias per epitomam complexurus, persequitur maxime insignes casus, ac imperiorum mutationes, & temporum populorumque successiones ostendit. Præcipue vero, ubi ad Ecclesiæ recentiora certamina deventum, aperit ex ipsis fontibus horribiles Imperatorum & Pontificum collisiones, inde usque ab Henrici IV. ævo ad Carolum V. superiori seculo, in quo desinit: quod, quæ sequuntur, porro in *Commentariis de statu religionis & Reip.* copiose ac ornate exposuerit. Rationem consilii sui in

(a) Boissardus in *Iconibus*: Quamvis non desit apud quosdam dati veneni suspicio, ob edenda quedam historica, quæ tum ab ipso adhuc premebantur.

in scribenda illa epitome paulo ante obitum suum
 proposuit Sleidanus Epistola ad Eberhardum Du-
 cem Würtembergicum: ex qua paucula afferemus:
*Quia varium est, & multiplex, & impeditum hoc to-
 tum, quod diximus, argumentum latissimeque cam-
 pus iste patet, neque brevi aliquo tempore percurri
 potest, metodo quadam studiis juvenilibus consulen-
 dum est, quoad facti grandiores, per omne genus au-
 ctorum, suo Marte, quod ajunt, & libere vagari pos-
 sint. Et hac quidem de causa scriptionem hanc susce-
 pi, quo videlicet etas illa formam aliquam habeat at-
 que notationem eorum, quæ discenda sunt, quam in-
 terea velut filum aliquod sequatur, dum sensim ado-
 lescat in literis, & eo proficiat, ut hæc adjicere possit
 atque contemnere. Nec enim, ut his contenti sint,
 aut intra fines istos maneant, eo scripsi; verum ut gu-
 stum aliquem percipiant futura lectionis, & varietate
 rerum invitati, magis excitentur ad perlustrandum
 aliquando scriptores illos atque libros, unde sunt ista de-
 sumpta. Bene autem est, quod exquisitè doctus vir Gvi-
 helmus Xylander, prælectionibus suis in hunc libel-
 lum Sleidani anno MDCLXXII. habitis potiora copi-
 osiori sermone exposuerit, ac simul quoque pleros-
 que auctores ostenderit, quibus usus sit Sleidanus.
 Quia tamen integrum pensum non absolvit, pertexe-
 re telam coepit Theophilus Maderus, Medicinæ D. &
 Philosophiæ quondam in Basileensi, Heidelbergensi,
 & Altorfina Academiis Professor celebris, historia-
 rum diligens scrutator: ex cujus bibliotheca ea ab*

Xylander No-
 tas scripsit in
 hunc libel-
 lum:

quas continu-
 avit Theoph-
 Maderus.

amico accepit typographus Hanoviensis, Gvilielmus Antonius, & paululum quod deerat, aliunde supplevit. Huic editioni præmissa est epistola dedicatoria *Helia Putschii*, ad Ludovicum Wilhelmum Moserum, Electoris Saxoniae Consiliarium intimum, & Secretarium primorem, Stadæ anno ciciocvi. perscripta. Sed quia biennio post demum illa prodiit, novam hanc editionem non vidit Putschius, immaturo fato interim extinctus. Verum prius hæc Putschiana quam prodiret, pridem in argumento gemino, nempe in fontibus Sleidani indicandis, desudavit Henricus Meibomius, Lemgovia Westphalus, in illustri Julia Historiarum & Poeseos Professor celebratissimus: cujus prima forte est editio, quæ Helmstadii excusa anno cicioclxvi. cui præfixa Reineri Reineccii ad ipsum Meibomium epistola, de studio Viri, ejusque fructu quædam notatu digna afferens. Wittebergæ etiam anno ciciocxlii. recusus est Sleidanus Meibomii, a Francisco Schapero J. V.D. (uti præfert inscriptio) *accurate recognitus, ex historica veritate emendatus, & plusquam mille auctorum locis & singularibus auctus*. Nostri ætate hoc opusculum Sleidani ad annum cicioclxix. continuavit *Ægidius Strauchius*, ac porro novam, elegantissimamque continuationem adjecit *Conradus Samuel Schurtz fleischius* ad annum lxxvi. Sed forte ex re foret orbis eruditi, ac in primis cupida discendi juvenatæ, qui singulis minimum decenniis pari studio continuaretur Sleidanus, ne nostrorum temporum essemus

Putschiana editio.

H. Meibomii Notæ.

earum antiquiss. editio.

Continuatio Ægidii Strauchii,

& Schurtz fleischii,

Votum de perpetua conti-

femus ignari nimium, aut vel ex sinuosis *Theatrorum*, aliisque ejusmodi titulis superbientibus voluminibus, vel ex fugitivis *Novellarum*, & ex iis contextarum *Relationum* chartis, aut denique post multorum annorum decursum, ex bonis Scriptoribus, in quibus hodie merito eminet Illustris Pufendorfius, recentem historiam haberemus addiscere. Anno c1619. Lugduni Batavorum *Georgius Hornius*, novam nobis dedit editionem Sleidani, cum aliquibus suis, sed & Meibomianis Notis.

mutatione Sleidani.

Editio Hornii.

§. XI. Ad alterum nunc pergo opus, nempe *de Statu religionis & Reipubl.* Carolo V. Cæsare. Quia autem ipse auctor celeberrimus, de instituto per hunc librum suo, complura ad Augustum Electorem Saxonem, & quibus sit adjutus præsidis, perscripsit, ipsumque illud opus in omnium sit (certe esse debebat) manibus, non puto operæ fore pretii, multa ex eadem repetere. Id mirum alicui videatur, viro veritatis in tantum studioso, ut id propter gravibus periculis aliquoties fuerit expositus, adhuc dum vivente, & multo magis post beatum ejus ex hac vita excessum, quosdam fuisse repertos, qui fidem ipsi dubiam facere sint ausi. Verum bene est, quod uti ipse vivus de nonnullorum malevolentia edoctus, Apologiam singularem, quæ plerisque editionibus addita, conscripserit; ita & in eo vindicando docte ac diligenter elaboraverit in aurea præfatione æterni operis, *de bello Germanico inter Carolum V. Imp. & Smalcaldici fœderis capita & socios*

De Sleidani Opere de Statu Religionis & Reip.

Hoc immerito taxatur.

Caroli V. iudicium de Historia Sleidani.

Augustus Elector dedicat. remuneratus est,

Vnde Carolo vitii in Sleidanum livor,

socius gesto, Fridericus Hortlederus, Consiliarius Saxonicus exquisitè doctus, prudens, ac diligens. Et sane si ipse Carolus V. ob accuratam rerum etiam secretius habitarum recensionem, vel suos male custoditæ taciturnitatis, vel ipsum auctorem de genio hæc talia ipsi manifestante suspectos habuit, (a) non video cur ipsum hanc Cæsarem, bonos Historicos, & in his Philippum Cominæum summopere æstimantem, ipsi Sleidano audeamus opponere. Præterea quia Augustus Saxo Septemvir non modo bene accepit inscriptionem Historiæ Sleidanæ, sed & munifice remuneratus est, eo ipso (b) adversum rumorem contrarium tacite redarguit. De Christophori quidem Carolovvitzii livore in Sleidanum aliqua accepimus, ex ore Matthæi Dresseri: (c) sed facile crediderim hunc virum magnæ dignitatis, atque in aulis Saxonis potestatis non vulgaris, optasse, aliter nonnulla, de consiliis præcipue Mauritanis, a Sleidano scripta fuissent, atque secundum Acta, quibus usus est Historicus, factum: ac id propter non adeo bene ipsi ejusque Commentariis voluisse. An autem hic ipse Carolovvitzius aliqua dispunxerit in Sleidano ac correxerit, ambigo: ex literis

(a) Ioh. Lampadius *Mellificii Historici* parte 3 p. 320. Constat Carolum ipsum de Sleidano dixisse: *Aut proditores habemus consiliorum. aut scriptor ille familiaris spiritus revelatione ista didicit.* Confer *Matthia Berneggeri Idolum Lauretanum* pag. 77. (b) Matthias Flacius in der gründlichen Widerlegung des langen Coments der Abiaphoristen. (c) Dresserus in *Oratione de ordine, veritate & usu in historiarum lectione spectando*, Lipsia habita 1582. 17. Jan.

teris tamen M. Iohannis Lindneri, emeriti Rectoris
scholæ Numburgensis, quas ad Hortlederum anno
ciciccx. xviii. Aprilis perscripsit, in bibliotheca Zoll-
manniana dedici, quod autographum Sleidani a
Christoph. Carolovvitzio emendati & correcti apud
eos, quos voluerit Hortlederus, inquirere voluerit.
Sed quicquid sit de Carolovvitzio, eidem merito op-
ponimus virum non minus nobilem ac præclarum,
Iacobum nempe Sturmium a Sturmeck, qui per an-
nos amplius triginta versatus in publicis & arduis ne-
gociis maxima cum laude, cum sua Sleidanum dignare-
tur amicitia, dubitantem & hærentem aliquando in va-
dis atque scopulis, peritus ipse gubernator subinde redu-
xerit in viam æquabilem, minimeque salebrofam, & ma-
jorem oneris partem, ante morbum, quo sublatus inte-
riit, auctoris ipsius rogatu, & quorum oportuit, diligen-
ter admonuerit: ceu ipse testis est Sleidanus, in illa ad
Augustum Electorem epistola. Hinc etiam Anto-
nius Wolfius, Reip. Argentoratensi tum a consiliis
anno ciciccxvii. die viii. Novembris ad Hortle-
derum ita scripsit: *Sleidanus pæne nihil aliud egit,
quam quod relationes, protocolla, literas & acta, in ta-
bulariis Argentoratensibus reperta Latinitate donave-
rit. Cum enim ipse (Wolfius) diversas Iacobi Sturmi,
olim Reip. Argentoratensis Prætoris, & multis vicibus
legati literas cum Sleidanianis contulerit, se reperisse,
quod iisdem verbis Sleidanus Latine tantum redditis
usus sit.* (a) De Philippo Melanchthone quidem ali-

Carolovvitzio
Iac. Sturmius
opponitur,

Anton. V Vol-
fii pro Sleida-
ni fide testi-
monium.

P cubi

(a) Idem anno 1618. 21. Martii ad Hortlederum hæc perscripsit: *Wuff
Sleidanus mag der Herr in Gottes Nahmen nur sicherlich*

Sleidanus lau-
datus

a Thuanus

et Aubignæo.

cubi refert Caspar Sciopius, quoties ipsi ab adole-
scentibus, ut ei memoria causa nomen suum inscriberet,
oblatum cum indignatione humi abjecisse, addita causa:
quod tam impudenter sit mentitus, ut propter illum co-
ram Papistis Protestantes erubescere cogantur. At e-
nim quis fidem rabido huic cani, & tot bonorum fa-
mam vellicanti arrodentique fidem habeat, & non
eundem in his talibus ab omnibus bonis cavendum
esse duxerit? Quid? quod non modo summis laudi-
bus in cœlum extulerint Sleidanum tot ex Nostrati-
bus docti, candidi, ac veritatis amantes sed & id
fecerint Evangelico-Lutheranæ religioni minime ad-
dicti viri: ex quibus Vir summe illustris, Iacobus
Augustus Thuanus, notior fere est, quam ut nunc
a me allegari debeat. (a) Nobilis ille ac prudens
Historicus Gallus Aubignæus testatur, *Sleidanum suo
ævo non lectum satis atque aestimatum esse. Omnia
eum intellexisse probe, animique affectus contra vitia
vertisse; suamque diligentiam non nisi in rebus laude
dignis occupasse, & pro sua celsitudine nihil omisisse
tamen, quod ad historiam pertineat, eidemque bene
conveniat. Quæ quidem se ad Sleidanum non vo-
lupta-*

pochen u. trocken/ denn es befindet sich auch/ daß er seine ganz-
e Historiam alhier vor einem ganzen Regiment dieser Stadt
ablefen müssen/ehe etwas daran gedruckt worden. Darnach
als mans abgehört die Warheit der Geschicht befunden/und
über diesem Buch ihm Hand zu bieten zugesagt/ ist er damit
umb desto getroster hervorkommen. Quod nescio an ab ullo
alio, qui de Sleidani historia scripsere, observatum: ac ipse cre-
do Sleidanum certis motum rationibus reticuisse. (a) Videat-
ur Thuanus *fine lib. 17.*

luptate legendum induxerint. (a) Quid igitur Iohannes Cochläus, quid Laurentius ille Surius, quid Caspar Gennepus, typographus Coloniensis, quid Iohannes Fridericus Matenensius, pumiliones illi, adversus hunc Herculem Musagetam valuerint? Et quid sibi vult infrunita maledicentia Valerii Andreae, in *Bibliotheca Belgica* scribentis: *Sleidanium cum ex conducto videatur Lutheranorum & Protestantium gesta scripsisse, non veritum in eorum gratiam undecies millies mentiri?* cum certum sit, ne unum quidem Sleidani mendacium, sponte nimirum ac temere commissum demonstrari posse. (b)

Valerii Andreae maledicentia notetur.

§. XII. Prima editio operis, vivo Sleidano Argentorati prodiit, a Wendelino Rihelio typographo coepta, & ab hæredibus ejus absoluta, forma majori, sive in folio, anno MDCLV. Atque hæc una est editio, quam ipse procuravit Sleidanus. (c) Hanc mox excepit alia, formæ octavæ, ex officina *Simonis a Bosco*, (Antverpiæ fortassis) inscio quidem, & invito Sleidano, qui Rihelio soli (ut versa post titulum prioris editionis pagina publice professus est) potestatem editionis fecerat. Indignatus itaque est Sleidanus, quod alii lucri illiciti cupidine, Rihelio nocerent, & librum suum ejusque versionem Germanicam pro-

De Editionibus Sleidani.

P 2

cude-

(a) Vide Martinum Zellerum *Epist.* 272. p. 804 ubi quædam affert verba Auctoris Gallicana. (b) Confer Tilemannum in *discursu Philol. de Historicorum delectu* pag. 245. (c) Ita Seckendorffius, ab Hermanno ab Haart, Prof. Helm. edoctus: in *Supplemento Indicis Historie Lutheranismi*. Nam Hortlederius in *præfat. Operis de Bello Germanico* bis uno anno Argentorati Sleidanum produsse, scripsit.

endere ausi sint: quapropter nulla genuina exempla agnoscere se testatur, quam quæ ex Rihelii officina exierint. Hanc Sleidani denunciationem, Riheliani hæredes editioni in folio anno c1519. triennio ab obitu Sleidani præfixerunt, addito simul, qui in prioribus deest, libro xxvi. itemque *Apologia* Sleidani, obtrektoribus, & nominatim Cochlæo opposita. (a) Interea tamen jam anno LVII. aliena prodierat editio, pseudonymorum typographorum (sic censeo) P. Jacobi Polani, & A. Rebuli nomina referens. (b) Et Rihelianas illas tot aliæ secutæ sunt editiones, ut si quis in iis recensendis, distinguendis, ac notandis, eam, quam Thuano (uti infra videbimus) celeberrimus vir, Iohannes Petrus Titius impendit, infunderet operam, non parum de Rep. literaria mereretur. Quod autem ad continuatores Latinos attinet Sleidani, ut anonymos quosdam taceam, inter illos Goblerum, Pantaleonem, Typotium, Lauterbachium, & Lundorpium reperio. *Iustinus Goblerus*, Goslariensis, Ictus & Poeta insignis, ac Francofurtensi ad Mœnum Reip. a consiliis, Sleidanum ab anno c1516. ad annum c1517. continuavit: cuius opera una cum ipso Sleidano Francofurti primum impressa anno c1518. De *Henrico Pantaleone* paulo post dicemus. Quousque *Jacobus Typotius*, & *Conradus Lauterbachius* Thuringus, pervenerint, non habeo dicere: quippe qui horum notitiam non nisi

De continua-
toribus,
Sleidani

Goblero

(a) Videatur Seckendorffius *d. l.* cuius & verbis usi sumus. (b) Hortlederius in præfatione illa.

nisi ex Bolduani *Historica* (a) & Draudii *Classica* (b) *Bibliothecis* hauserim. *Michaelis Casparis Lundorpii, Philo-Historici* (uti se vocat) continuatio tomis tribus distincta, prior incipit ab anno -LVI. finit anno -LXIX. alter tomus abit ad annum -xcv. tertius pergit ad annum ciciocix. Primus anno ciciocxiv. secundus sequenti, ultimus anno -xix. Francofurti sunt excusi, forma octava. Novam etiam editionem Sleidani, cum Notis & additionibus suis molitum esse Fridericum Hortlederum, ex variis ad eum epistolis in bibliotheca Zollmanniana didici. Huc etiam quodammodo revocare posses *Gothardi Arthusii Dantiscani Mercurium Gallobelgicum*, utpote *Sleidano succenturiatum*, sive rerum in Gallia & Belgio aliisque regionibus ab anno ciciolv. usque ad annum ciciolxx. gestarum, inq; multos tomos distinctarum: ut & *Casparis Ens Annales* sive *Commentaria Mercurio Gallo - Belgico succenturiata*: qui libri etsi non semper exacto cum iudicio, sed potissimum ex *Novellis & Relationibus* sunt confarcinati; (c) suo tamen fructu non plane carent, & ad Historiam quoque Ecclesiasticam recentiore aliquid conferunt utilitatis. Vix autem ediderat Historiam suam Sleidanus, cum eadem ipso, ac Rihelianis hæredibus nesciis, in Germanicum, nec satis bene verteretur: (d) nec multo post in Italicam ac Gallicam linguas conversa est. Inter illos qui Germanice verterunt, primus forte

Lundorpio.

Noviter Sleidanum recensere voluit Hortlederus.

De Versionibus Germanicis,

P 3

est

(a) pag. 45. (b) pag. 1136. Sed forte *Historia rerum Svecicarum* Typotii ipsum illud Sleidani supplementum est. (c) Vide quæ diximus hoc capite §. 10. extremo, (d) Hortlederus in præfat. Operis de Bello German.

Pantaleonis

Beutheri

Schadzi,

est *Henricus Pantaleon*, qui versionem suam anno MDLVI. publicavit, eandemque postea tribus libris Latine & Germanice scriptis continuavit. (a) Hunc secutus est *Michael Beutherus*, qui porro continua annorum serie usque ad annum MDCLXXXIII. perduxit, ac Senatui Gryphisvaldensi inscripsit. Postea Sleidanum ad annum MDCCXX. continuatum, Germanico idiomate nobis dedit, *Osius Schadaeus*, ad D. Nicolai V. D. Minister, & ad D. Thomam Canonicus Argentoratensis: quod opus Argentorati impressum anno MDCCXXV. Præmissa est vita Sleidani ex Pantaleone, Beuthero, Boissardo, Thuano, Reusnero, Melchiore Adami, & Ms. anonymo: addita sunt etiam judicia, & elogia varia, ut & effigies affabre æri incisa, cum invadenda hac epigraphe:

QVIS HIC?

Candidus, intrepidus, verax, studiosus honesti,

Nil metuens Papa fulmina bruta; pius.

Cosmographus prudens, vigilans, teres ore Latino,

Delicium celsis Principibusque viris.

Cbronologus, Rhetor, Polyhistor, Livius alter,

Seposito affectu fortia facta notans.

Qualibet arte gravis, consultus, nobilis usque,

Dignus amore hominum, dignus amore Dei.

Vno ore SLEIDANVS.

P. CON-
STANTINI
PHRYGIO-
NIS

§. XIII. *Paulus Constantinus Phrygio*, Selesta-
diensis Alsatus, Basileæ Theologicis & Historiarum
studiis excultus, ac Doctoris titulo ornatus, quam a
Zyving-

(a) Melch. Adamus in *Vita Pantaleonis* p. 461.

Zyvinglio & Oecolampadio hauserat, doctrinam aliis tradere iussus, ædis ad D. Petri primus Pastor designatus, Ulrico vero Duci Wurtembergico, cum apud Basileensis aliquamdiu exul vixisset, charus fuit. Et hic quidem anno c1533xv. per Philippum Hassiæ Landgravium restitutus Ducatui, anno proximo Phrygionem ad constituendam Ecclesiam Tubingensem vocavit: ubi anno c1534xliii. i. Augusti decessit. (a) *Chronicon* hic reliquit Regum, regnorumque omnium catalogum, & perpetuam ab exordio mundi temporum seculorumque seriem complectens, ex optimis quibusque Hebræis, Græcis, & Latinis auctoribus congestum. Prodiit Basileæ anno c1533xv.

Chronicon

§. XIV. *Iohannes Funccius*, mense Februario anni c1533xviii. Werdæ in suburbio Norimbergæ natus, Pastor Regiomonte Palæopolitanus, & post concionator, ac demum Confiliarius factus aulicus, (b) qui ab proceribus Prussiæ accusatus, & ab iratis Sigismundi Poloniae Regis legatis, ob politicas, quibus temere se implicuerat turbas, oppressus (c) anno c1534xvi. una cum duobus Alberti Brandenburgici Confiliariis, Matthia Horstio, ac Iohanne Snellio, capite truncatus est Regiomonte, annos natus XLVIII. Magnam

IOH. FVNC-
CIVS

ob πολυπρα-
γμοσύνην capi-
te plexus,

(a) Vide Melch. Adamum in *Vitis Theologorum*, ubi & Epiraphium Phrygionis affert. (b) Chytræus *Saxonia lib. 21. p. 560.* (c) Ita David Blondellus *lib. de Iohanna Papissa.* Inter posteriora crimina fuit, quod Friderico Duci svaserit, ut, quando neminem in Prussia amplius fidum haberet subditum, in Germaniam ad gentiles suos se reciperet. Chytræus *d. l.* Thuanus *lib. 38.* Vossius in *Chronologia Mathematicorum* cap. 41. p. 231. Inprimis hic legendus Hartknochius in *Historia Eccles. Prussica.*

Chronologi-
am scripsit.

Editiones,

gnam vitæ suæ partem ipse enarrat epistola ad lauda-
tum Marchionem, quam *Chronologia* suæ præmisit.
Hujus primam partem divulgavit anno *CICIDXLIV*. inte-
gram vero emisit octennio post. Cumque ea editio
tantum pertingeret ad annum *CHRISTI CICIDLII* po-
stea ab auctore non solum est correctæ, sed etiam pro-
ducta ad annum *CICIDLX*. (a) Ferunt Funccium ad
Chronologiam illam, a doctis non parum æstimatam,
(b) magna ab Osiandro socero subsidia impetrasse. E-
ditiones hujus operis sunt complures: mihi Basileensis
anni *CICIDLIV*. & Wittebergenses annorum *CICID-
LXXVIII*. & *CICIDCII*. innotuerunt.

ONUPHRI-
VS PANVI-
NIUS.

Farnesii Card.
cliens.

§.XV. *Onuphrius Panvinius*, Veronensis Italus, ex
Augustinianorum Eremitarum ordine, quem anno
CICIDLIX. ætatis trigesimo ingressus, cum Romæ age-
ret, Antonii Augustini, Rotæ (sic audit tribunal
Pontificium) auditoris, post Tarraconensis Archie-
piscopi, bibliotheca frequenter usus, magnam eru-
ditionis copiam collegit. Demum Alexandrum
Farnesium, Ecclesiæ Romanæ Cardinalem & Pro-
cancellarium, Mæcenatem præcipuum, comitatus in
Siciliam, Panormi, cum annum attigisset ætatis no-
num & trigesium, anno *CHRISTI CICIDLXVIII*. die
xv. Martii (alii xii. Februarii ponunt:) obiit. Quam-
vis autem multa scripserit, ac varia, quorum pars in-
fra locis seis laudabitur; hic tamen inprimis recen-
sen-

(a) Vossius in *Chronolog. Mathemat. cap. 41 §. 6. p. 281*. (b) Thua-
nus lib. 38. *Opus Funccii Chronologicum tanquam exactissima
ratione putatum ab eruditis omnibus maxime putatur.*

sendus erat, ob *Fastorum quinque libros*: in quibus Imperii Romani, tum Occidentalis, tum Orientalis, adeoque Romanorum, Græcorum, Germanorumque præcipua monumenta suos ad annos retulit. Incipiunt a Roma condita, desinunt in Carolo V. imperiis sese abdicante, anno *ciciclv*. Hos *Fastos* ipse auctor commentariis illustravit. Prodierunt absque commentariis, *Jacobi Strada* cura, Venetiis anno *ciciclvii*. sed cum iisdem Heidelbergæ anno *ciciclxxxviii*. Parum etiam abest, quin ad hanc classem retulerim libellum Onuphrii *de Comitibus Imperatoriis*, in quo de diversis Imperatores creandi modis, & antiquis & recentioribus, Imperii Orientalis ortum, Occidentalis & occasum, & restitutionem; Principum Electorum originem, aliaque ad Romanum Imperium spectantia docet. Prodiit una cum Panvinii *Romanis Principibus*, Basileæ anno *ciciclviii*. item *Scriptoribus de Imperatorum inauguratione* junctus, Hanoviæ anno *cicicxiii*. Eundem libellum separatim, addita tamen aurea Caroli IV. Bulla edidit, ac annotamenta quædam adjecit *Fridericus Hortlederus*, tum Ducum Saxo-Vinariensium in Salana nostra informator, Argentorati anno *cicicxiii*. impressum: & superat in Zollmanniana bibliotheca exemplar manu Hortlederiana Notulis quibusdam auctum.

Panvinii lib.
de Comitibus
Impp.

Editiones.

§. XVI. *Achilles Pyrminius Gassarus*, Lindaviæ, GASSARI patre Chirurgo, sed & expertæ militiæ viro, quique Maximiliano I. charus erat, anno *cicicv*. natus, Augustanæ Reip. per complures annos Medicus fuit, anno-

Q

Epitome
Chronico-
rum,

Annales Au-
gustani.

ABRAH. BV-
CHOLCE-
RVS

Summa viri
auctoris.

annoque *cicicLxxvii.* obiit. *Epitomen is Chronicorum* adornavit ab orbe condito ad annum *cicicxxxii.* Basi-
leæ & Antverp. *cicicxxxvi.* excusam. De ejus *Anna-
libus Augustanis* magna cum industria confectis, alibi
dicemus.

§. XVII. *Abrahamus Bucholcerus*, in pago *Scho-
nau*, prope Dahmam in Saxonia, non Schonhovia
in Batavis (a) anno *cicicxxxix.* die xxviii. Septem-
bris, natus patre *Georgio*, Præposito Berolinensi, avo
Andrea, qui genus suum ad Iohannem Bucholcerum,
anno *cicccclxxx.* in cives Brandenburgenses
receptum, retulit. (b) Grunbergensis primum in
Silesia Scholæ Rectorem egit, post Sprottaviensis Ec-
clesiæ ministrum: ac ibidem cum fide & industria do-
cuit ad annum usque *cicicLxxiii.* quo a *Catharina
Brandenburgica*, Henrici Ducis Brunsvicensis vidua,
in aulam Crosnensem vocatus fuit. Et hæc quidem
Princeps aliquoties dicere solita, unum Bucholcerum
ceteris ministris suis esse dissimilem, quod illi assidue
& importune flagitarent, hic contra ne teruntium-
quidem supra salarium exigeret, ultro etiam oblata do-
na accipere nollet. (c) Anno *Lxxiv.* ab Euphemia,
Fabiani a Schoneich, nobilissimi, & scriptis etiam hi-
storicis celeberrimi viri, uxore, *Freistadium* (d) per-
tractus, magna cum dexteritate, vitæque singulari
innocentia, inibi prædicavit Evangelium: ac licet
interdum per duas horas peroraret, nemini tamen
audien-

(a) Ita tamen Thuanus in *utraque Genevensi, & altera Francofurtensi
editione lib. 80.* (b) Videatur Melch. Adami in vita No-
stri satis accurate scripta, in *Theologis* p. 548. 561. (c) A-
dami d. 1. (d) *Fraustadium* perperam vocat Thuanus,

audiendi tedium irrepsit. A nimis Theologorum disputationibus, in rixas & litigia desinentibus, abhorrens, sæpe ad amicos dixisse fertur: *Desii disputare, coepi supputare*: id nimirum designans, velle se magis in studio Historico-Chronologico, quam in foro illo male-disputatorio occupari. Quamobrem quicquid a sacro munere vacabat temporis, id totum Chronologicis supputationibus impendit: ac præter *Chronologiam*, cui tam sacras, quam res Græcas, atque Romanas memorabiles inseruit, ab orbe condito incipientem, inque Iudæorum captivitate Babylonica finientem; ac *Isagogen Chronologicam*, qua seriem annorum in sacris Bibliis per varias epochas contextendirationem, & fundamenta proponit, ab orbe condito exordientem, inque anno CHRISTI MDCLXXVI. desinentem, *Indicem* reliquit *Chronologicum*, in quo præcipuarum gentium res, tam civiles, quam Ecclesiasticas, ad suos annos reductas verbis paucis exponit. Incipit ab orbe condito, desinit in Henrici Lusitanorum Regis obitu, anno MDCLXXX. (a) Vulgavit etiam *Chronologia* suæ partem I. quæ est a mundi exordio usque ad deletum Salomonis templum. Altera futura erat usque ad Hierosolymam a Tito everfam: tertia hinc ad sua usque tempora. Sed has etiam absolvere parantem, rector temporum ad meliorem evocavit vitam anno MDCLXXXIV.

A nimis Theologorum
disput. abhorrens.

Scripta ejus
Chronologica

Moritur.

Q²

XIV.

(a) De editionibus vide Hankium de Scriptor. Historiæ Rom. part. 2. cap. 68. p. 375. Addimus *Francosfurtensem ad Oderam* anni 1577. *Isagoga Chronologica* junctam: quæ tamen pars prior tantum est, anno Christi LXXI. desinens.

xiv. Iunii : postquam per continentes septemdecim annos in Chronologicis investigandis desudasset.

CAROLI SIGONII

§.XIIX. *Carolus Sigonius*, Mutinæ in Italia natus, Romulo Amasæo præceptore usus, cum non vulgarem eruditionem sibi comparavisset, primum in patria Francisci Porti Cretensis, Græcæ Linguae Professoris, locum occupare iussus, XXII. annum nondum egressus docendi munus accepit. Hinc ad eloquentiam facientes humaniores literas Iohannis Baptistæ Egnatii successor, Venetiis docuit: postea in Patavina, ac demum Bononiensi Academia, Professore egit. Tandem in patriam profectus, senectuti suæ tranquillam stationem paraturus, brevi post ibidem extinctus est anno CIOICLXXXV. cum sexagesimum ætatis annum explevisset. Hoc autem loco nobis potissimum com-

Historia de
Occidentali
Imperio.

mendandus venit, primum ob *Historiarum de Occidentali Imperio libros XX.* in quibus res civiles & ecclesiasticas, non modo sub Romanis Imperatoribus, sed etiam sub barbaris Regibus in Occidentis imperio memorabiles, enarrat: ac incipit a Diocletiano, anno CHRISTI CCLXXXIV. desinit in Iustiniani I. obitu anno ICIXV. qui Bononiæ prodierunt anno CIOICLXXXVIII. ac iterum Basileæ anno CIOICLXXXIX. deinde propter

Hist. de Regno
Italia.

Historiarum de regno Italiae libros XX. in quibus exponit res in Italia, non modo sub Regibus Longobardis, sed etiam sub Imperatoribus Germanis, quorum primus Carolus Magnus, postremus ipse est Rudolphus I. gestas. Exorditur ab Imperatoris Iustiniani I. obitu anno CHRISTI ICIXV. finit in anno CIOICLXXXVI. quo

quo Imperator Rudolphus I. Italici obsequium Romano Germanorum imperio præstare contumaciter recusantibus sæpe hactenus affectatam libertatem concessisse fertur. Prodierunt priores XV. libri Basileæ MDLXXV. eodemque anno Francofurti: item Francofurti & Hannoviae anno MDLXXIII. Quinque libri posteriores ibidem anno MDLXXVIII. excusi sunt. (a) Etsi autem plurima singularia, & a nemine ante ipsum observata, in gemino illo habentur opere; quod ad posterius tamen, notandum, Germanicæ nostræ nationi, ac Imperatoribus ac Germania Romanis, eorundemque juribus non satis semper esse æquum.

Iudicium de
posteriori li-
bro.

§. XIX. *Natalis Comes*, Venetus, supra Mythologica, & varia Carmina, etiam scripsit *Universæ Historiæ sui temporis libros XXX. rerum toto orbe ab anno MDLXLV. usque ad annum MDLXXXI. gestarum expositionem* complexos, ac anno sequenti Venetiis editos. (b) Qua fide id fecerit, sequentia Petri Albini arguunt, in *Progymnasmatibus Historiæ Saxonicæ*: (c) De eo scribitur, *Historiam illius, antequam ederetur, ad magnam quendam missum fuisse, ut huius arbitratu corrigere-
tur, quicquid id esset, quod ei minus arrideret: pro ea vero adulatione mille aureos coronatos in mensam ei effusos perhibent.* Hoc opus, studio & opera Casparis Butschii, Icti, habemus recensitum, atque an. MDLXXII. Argentorati editum.

NATALIS
COMITIS

Historia sui
temporis.

Editio Bit-
schiana.

§. XX. *Simon Schardius*, anno MDLXXXV. in Saxo-

SIMONIS
SCHARDII

(a) Videatur Hankius *de Scriptor. Histor. Rom. l. 1. parte 1. cap. 70. & l. 2. parte 2. c. 70.* (b) Pars I. Venet. 1572. prodit. Bolduanus in *Biblioth. Hist.* pag. 47. (c) pag. 153. a.

Opus Histori-
cum,

Cisnerus no-
vam editio-
nem med. ta-
tus est.

Saxonia natus, postquam Wolffgangi, Ducis Bavariæ, & Palatini Bipontini, Consiliarium egerat, inter assessores Spirensis Dicastrii allectus, anno MDCLXVI. in eo munere ad vitæ finem ita se gessit, ut fidem suam, abstinentiam, ac industriam omnibus bonis comprobaret. Anno MDCLXXII. i. Junii in febrim & colicos dolores incidit, quibus XXV. die post oppressus, inter mortales esse desiit. (a) Reliquit præter alia singularis doctrinæ & usus monumenta, *Opus Historicum*, in quatuor tomos divisum: quorum primus Germaniæ antiquæ descriptionem ex priscis & recentioribus auctoribus continet: alter, ea, quæ sub imperio Caroli V. gesta; tertius, quæ in regimen Ferdinandi I. inciderunt, ab anno MDLVIII. ad finem anni sexagesimi tertii; quartus ea, quæ Maximiliano II. imperante acciderunt, usque ad annum LXXIV. complectitur. Et vero quæ post dimidium annum LXXII. sequuntur, typographi rogatu, alius supplevit. *Nicolaus* quidem *Cisnerus*, Mosbaco-Palatinus, non Ictus solum, sed & Historicus, Orator, Poeta, & Philosophus, quæ ad Schardianum opus ornandum & absolvenum pertinerent, se additurum epistola quadam (b) promisit: in qua & quid in Schardii tomis desideret & quo ordine Historici, qui de Germania scripserunt, disponendi sint, exponit; verum ipse quoque plurimis occupationibus, κακογρηφία, (c) & tandem morte

(a) Vide Auctorem præfationis in quartum tomum Schardii (b) Quæ habetur in *Opusculis Cisnerianis* a Quirino Reutero Francofurti editis anno 1611. (c) Reuterus in *Vita Cisneri*: Tanta κακογρηφία fuit Cisneri, ut a nullo manus ejus satis posset agnosci, sensumque subinde discernere oporteret.

morte præeditus, non satisfecit expectationi. Schar-
dian in opus prodiit Basileæ anno c1515LXXIV. sed anno
c1515CLXXIII. cum titulo *Scharidii Redivivi*, ac Indice
auctorum rerumque locupletissimo, recusum est Gies-
sæ anno c1515CLXXIII. opera *Hieronymi Thoma*, I. V. Li-
centiati.

§. XXI. *De Laurentio Surio* in Naclero quæ-
dam diximus: sed juvat nunc de eo afferre plura.
Parentibus Evangelico-Lutheranis Lubecæ natus,
puer Coloniam missus, ac Pontificia imbutus religio-
ne, Ordini Carthusiano nomen dedit, ac adhortante
Patre Gerhardo Hamontano, primum variis operi-
bus ex vernacula in Latinum vertendis se exercuit:
post ipse etiam ad scribendum se applicuit. Obiit
Colonix anno c1515LXXVIII. xxiii. Maji ætatis LII. pro-
fessionis Ecclesiasticæ XXXVI. (a) *Commentarius* au-
tem ejus *brevi rerum in orbe gestarum, ex optimis* (ut
ait) *auctoribus* congestus. in editione Colonienfi anni
c1515CLXVII. ab anno c1515. ad hunc ipsum annum per-
tingit: quam secutæ sunt editiones duæ Colonien-
ses, in folio & octavo anni c1515CLXXIV. ad jam dictum
annum pergentes. Continuavit Surianos illos Com-
mentarios ab anno c1515CLXVI. usque ad annum
c1515CLXXXV. *Michael ab Iffelt*, Amersfortius, qui diu
Colonix Agrippinæ, Noviomagi, ac Hamburgi vixit:
atque hic quidem Italis quibusdam mercatoribus con-
cionando & Sacramenta administrando operam de-
dit,

LAVR. SV-
RIVS
Lubecensis

fit Carthusia-
nus.

meritur.

Commentari-
os rerum in
orbe gestarum

continuavit
Michael Iffelt

(a) Freherus in *Theatro Virorum eruditiorum*.

Fabricius Su-
ritium
Vlembergius
Isseltum
Germanice
verterunt.

Surii maledi-
centia denuo
notatur.

dit, annoque c1515xcvii. (a) in monasterio (quod ita vocatur) veteri supremum diem obiit. Isselti opel-
la Colonia anno c1515c11. edita hunc refert titulum:
*Michaelis ab Isselt Amorsfortii sui temporis Historia;
in qua res in toto orbe terrarum geste, tum præcipue mo-
tuum Belgicorum sub Philippo II. Hispaniarum Rege con-
cinatorum origo & successus perspicue & accurate de-
scribuntur.* In præfatione ad lectorem typographus
non dissimulat, Surium plus intentum fuisse aperiendis
lapsibus aut technis Sleidani, rebusque & ritibus Catho-
licis stabiliendis, quam plana gestarum relationi. Vbi
Isseltus desinit, Mercurius Gallo-Belgicus, fictitio Iacobi
Doccomensis nomine (b) cœpit. Surianum opus Ger-
manice vertit Henricus Fabritius Aquensis, Chor-
episcopus Spirensis; Isseltianam autem continuatio-
nem Caspar Vlenbergius, Pastor & Canonicus S. Cu-
niberti Coloniensis: quorum versiones in quatuor di-
stinctæ tomos Colonia anno c1515cLxxxvi. editæ. Et-
si autem Thuanus lib. LXV. Surium vocat *virum
pietate & candida simplicitate præditum*; nequaquam
tamen id ex scripto hoc historico apparet, sed potius in-
credibilis maledicentia, & convitiandi pruritus im-
modicus: sic ut merito Illustri Seckendorffio in *Histo-
ria Lutheranismi*, (c) audiat, *cæcus & camina latrans
rabie*: ac iterum: *perfriçtæ frontis homo, & impudem-
tissimus calumniarum & convitiarum architectus.* (d)

§. XXII.

(a) Mirum ergo, qui Valerius Andreas scribat, Isselti Historias ad
annum M D VCXII. pertingere: in *Bibl. Belg. pag. 674.*
(b) Idem Andreæ. (c) lib. 3. add. 2. §. 52. pag. 148. (d) lib.
3. §. 107. p. 437.

§. XII. *Gerardus Mercator*, Flander, anno Domini cixcxii. V. Martii, parentibus Iuliacensibus natus Rupelmundæ, apud patrum *Gilbertum*, ejus oppidi Pastorem, primum educatus, post Sylvæ-Ducis in Brabantia, Grammaticam, & Dialecticam, sub Georgio Macropedio didicit. Deinde Lovanii in pædagogio Porci, Magisterii gradum adeptus, cum reliqua Philosophia tam continenter Mathesin junxit, ut sæpe nec cibum interdium, nec somnum noctu caperet. A Carolo V. (huic crySTALLINUM cœlestem, ligneum terrestrem globus, & alia instrumenta mathematica confecit, quæ partim in bello Smalcaldico succensa sunt:) (a) inter aulicos, a Gvilielmo Iuliacensi ac Clivenfi Duce in Cosmographum adscitus est. (b) *Chronologiam* suam a mundi exordio usque ad annum cixcxlxviii. partim ex S. Bibliis, & optimis quibusque scriptoribus, partim ex eclipsibus, & omnium temporum astronomicis observationibus, exscribi fecit Colonia anno cixcxlxviii. (c) & Basileæ anno cixcxlxxvii. Quanti Mercatorem fecerit, & quam avide ejus *Chronologiam* expectaverit Onu-

GER. MERCATORIS

Chronologia.

R pbrius

(a) In notitiam Imp. felicissimæ recordationis Caroli V. venit: illiusque Majestati quam plurima instrumenta Mathematica artificiosissime paravit: quæ in bello Saxonico, non procul ab Ingolstadio in Ducatu Bavarie, in horreo quodam (ut illi Imperator post reditum ex Germania Bruxellis retulerat) igne ab hostibus clam succenso liquefacta consumpta fuerant. Quapropter jussit sibi per Mercatorem confici novæ. Melch. Adami in *Vita Mercatoris*: Confer Thuanum lib. 109. (b) Valerius Andreas in Bibl. Belg. p. 280. Vossius in *Chronol. Mathematicorum*, (c) Vossius in *Chronol. Mathem.* c. 41. p. 230. ponit annum sequentem.

De morbo ac
morte Merca-
toris,

MICH. NE-
ANDER

Ilfeldensis
scholæ Rector.

Compendium
Chronicorum

phrius Pandvinus, commonstrat ejus ad Iohannem Metellum Sequanum lc. epistola, Chronologiæ huic præfixa. (a) Mercator autem Duysburgi in Clivia, in ministerio Iohannis Guilielmi Ducis, decessit anno cjdxciv. 11. Decembris: cum ante paralyfi sinistri lateris correptus, diuturnisque laboribus confectus esset. Vixit annos LXXXII. hebdomadas xxxvii. cum pronepotes jam vidisset.

§. XXIII. *Michael Neander*, Soravia-Silesius, anno cjdxcv. natus, in schola patria præceptore usus M. Henrico Theodoro, Hilperhulæ-Franco, post Superintendente Ducatus Lignicensis, ita invigilavit studiis, ut Wittebergam concedens, magno cum fructu Melanchthonem, aliosque Professores audiret. Anno cjdxcix. Northusam vocatus, in schola Senatoria cum laude docuit. Cum autem Thomas Stangius, Ilfeldensis (b) Abbas, Evangelium amplexus, cœnobium illud in scholam converteret, in qua adolescentes, Latina, Græca, ac Hebræa linguis excolendi, liberaliter alerentur, Neandrum ei præesse voluit. In hoc phrontisterio per multos annos diligenter admodum juventam erudit, ac feliciter, adeo ut ex eo, tanquam ex Trojano equo, plurimi prodierint utrique Reip. summe idonei viri. Ipse autem pientissime obiit anno cjdxcv. (c) die vi. Maji. Habemus ejus *Compendium Chronicorum*, sive *Historiarum omnium atatum, gentium, imperiorum,*

ac

(a) Ex hac quædam repetit Vossius d. l. (b) Thuanus perperam appellat *Isfeldensem*. (c) Chytræus *Saxon. lib. 30. pag. 906.* Melch. Adami *in vita ejus p. 396.*

ac regnorum, tum veterum, tum recentium maxime insignium, Lipsiæ anno MDCLXXXVI. una cum Orbis terræ divisione compendiaria, publicatum: item Chronicon, sive Synopsis Historiarum, qua res gestas præcipuarum in orbe gentium a rebus humanis conditis, ad hanc usque nostram ætatem, certa expositionis imperiorum, gentium, rerum variarum & maxime insignium, annorum item & temporum serie annotatas & expositas continet. Sic enim habet inscriptio editionis Lipsiensis anno MDLXXC. quam aliæ præcesserunt. Incipit a creatione hujus universi, desinit in gestis Amurathis III. Imp. Turcici.

Synopsis Historiarum.

§. XXIV. Petrus Opmeerus, Amstelodami anno MDCLXXXVI. XIII. Septembris, gente patricia Hollandiæ septentrionalis, patre Petro, matre Maria Acherslootia, nobili, natus, inque patria Alardo Amstelodamo, & Petro Caninio, usus præceptoribus, postea Lovanii in Collegio Trilingui, Petrum Nannium audivit, Tornaci Gallicam linguam & Mathesin addidit. In patriam ab matre unicus hic filius, & ad ducendam uxorem, revocatus, ut erat ingenio facili, & disciplinarum omnium capaci, ac insuper felici memoria, (a) ἀνὸδιδαν Theologiam, Iura, Medicinam (de Græcis dubito: (b) quia jam Nannii fue-

P. OPMEERI

R 2

rat

(a) Nam septuagenarius omnes Terentii Comædiæ, ac Horatii Odas absque ulla hæsitacione recitare potuit: Valerius Andree in vita Opmeeri, Chronologia præfixa. (b) Quod affirmat Valerius Andree in Bibl. Belg. p. 752. Et tamen in vita ejus scribit: Græcas literas ætate jam probectior ita addidit, ut quicquid Græce scriptum esset, nullo negotio intelligeret: usus ad

Chronogra-
phia

ab alio par-
umper aucta

Historia Mar-
tyrum Bata-
via.

rat discipulus) didicit. A Reformata religione alic-
nior, Lugdunum Batavorum ad Franciscum Valdesi-
um, legionis Lombardicæ tribunum se contulit, eique
a consiliis fuit militaribus, donec patriis excedere fi-
nibus compulsus, in Hannoniam cum Valdesio profe-
ctus est. Inderursus a Petro Longo Pratore, in pa-
triam revocatus, ut in Pontificia religione suos con-
firmaret, cum diutius id ei agere non liceret, Delphos
se contulit, ubi anno cicixcv. xiii. Novembris deces-
sit, sepultus in æde D. Hippolyti. Hujus viri habemus
*Chronographiam a mundi exordio ad sua usque tem-
pora historias continentem, & elogia summorum Pon-
tificum, Imperatorum, Regum, Illustrumque ac Docto-
rum omnium ætatum Virorum.* Exorditur ab initio
mundi, desinit in anno suo emortuali. Quamquam
ultima sunt ab alia manu: id quod sequentia in calce
libri arguunt: *Hoc quidem CHRISTI anno M. D. XCV.
extinctum ferunt Petrum Opmeerium Ambstelreda-
num, Chronographia hujus Univerſi auctorem.* Quam-
obrem nihil amplius appendere placuit. Legat, qui vo-
let, *Laurentii Beyerlinck Appendicem, vel aliorum avi
nostri, sed Catholicos omni exceptione majores Chrono-
logos.* Nos Martyrum Bataviæ historiam typis ha-
ctenus non visam, ad piorum solatium adjiciendam cu-
ravimus. Et hæc quidem sumſimus ex editione Co-
loniensi anni cicixcxxv. cui illa *Martyrum* (pro quibus
venditantur) *Historia* addita est.

§.XXV.

*ad eam rem manu ductore Petro Resensio, Schola Delphensis
Gymnastarcha, Græce admodum perito. Non igitur fuit
autodidactus in Græcis.*

§. XXV. *Gilbertus Genebrardus*, Arvernus, GILB. GENE-
BRARDI
Hebrææ linguæ Parisiis Professor Regius, & Archie-
piscopus Aquensis: quam dignitatem a Gregorio
XIII. Pontifice adeptus fuit, non intercedente regia
auctoritate. Vnde Rege Henrico IV. rerum potito,
rebusque per pacem ordinatis, hac dignitate exutus
est. (a) Demum Salmurii in Heduis opimum nactus
sacerdotium anno cixcxcvii. (b) in vivis esse desiit,
sexagenario major. Scripsit *Chronographia libros IV.* Chronogra-
phia.
Priores duo sunt de rebus veteris populi, & præcipuis
quatuor millium annorum gestis. Posteriores e D.
Arnaldi Pontaci Vasatensis Episcopi (nam huic libros
suos recensendos transmisit) (c) *Chronographia* aucti,
recentes historias complectuntur: Parisiis anno cix-
cclxxx. Reliquos Genebrardi libros Chronologicos
alii enumerant. (d)

§. XXVI. *Petrus Lindebergius*, patre Caspare, Se- P. LINDE-
BERGII
natore Rostochiensis, matre Anna Wittingia, genitus,
anno cixcclxii. Postquam Sverini bonis literis eruditus
fuit, in patriam Academiam redux, potissimum Io-
hannis Posselii, qui tum Collegio *Portæ Cæli* præ- summa vita,
erat, fidei fuit creditus. Anno cixcclxxxiii. omnes
fere Germaniæ, Italiæque Academias perlustravit,
gravibus quandoque defunctus periculis, ac Romæ
R 3 etiam

(a) Thuanus lib. 119. (b) Bulengerus in *Historia sui temporis*, ha-
bet annum 1596. lib. 10. p. 310. (c) Id factum vult Vossius
anno 1584. in *Chronolog. Mathemat.* cap. 68 Sed Lovanii
jam an. 1572 Parisiis anno 1580. prodiit *Chronographia*.
Forre igitur reponendum 1574. (d) In his Bolduanus in
Bibl. Historica pag. 72. 73.

etiam per Inquisitores hæreticæ (ut vocant) pravita-
tis ad necem quæsitus. Anno - LXXXV. Daniam, Nor-
yvegiam, & Sueciam peragravit, & Pomeraniam quo-
que invisit. Exin totum se dedit poetices, historia-
rum atque juris studio: cumque postea Nicolai ab A-
lesfeld, præcipuæ nobilitatis inter Holsatos viro ab in-
formandis esset filiis, socero ejus, Henrico Ranzo-
vio, ProRegi Cimbrico, toga ac sago inclyto Heroi
innotuit, qui singulari eum favore complexus est.
Anno - xciv. Rostochiensium primus lauru poetica
redimitus; coronam cœlestem impetravit sequentis
anni die xvi. Julii: quo placide admodum obiit,
conjugi ante triennium ductæ, matri viduæ, bonis-
que omnibus incredibile relinquens desiderium. O-
rationem parentalem habuit laudatus Præceptor ejus
Posselius. (a) Scripsit Lindenbergius *Commentaria*
rerum memorabilium in Europa ab anno MDLXXXVI. ad
annum - xci. gestarum, Hamburgi dicto anno - xci.
edita.

Res memora-
biles Europæ

DAV. CHT-
TRÆI
Historiola vi-
ta,

§. XXVII. *David Chytraus*, Matthæi, V. D.
Menzingæ in Greichgovia Ministri, & Barbaræ Nei-
bergeriæ filius, anno MDLXXX. xxvi. Febr. in Duca-
tus Wurtembergici oppido Braeckheikmo (b) natus,
septennis Gemmingæ, Wolffgangi Busii disciplinæ
fuit commendatus, ubi etiam Franciscum Irenicum
audi-

(a) Videatur Melch. Adami *in vita ejus*, ex funebri programmate &
oratione Posselii contracta. (b) *Braenbeikemam*, vocat Thu-
anus lib. 126. Königius in *Biblioth.* Chytraum appellat *In-*
gelsingensem Sævum: VVittrius, *Menzingensem*, in
Diario.

audivit. Post a patre Tubingam ductus, Hieronymum Gerhardum, Iohannem Mendlinum, & Michaelem Vajum privatos praeceptores habuit. Tubinga Wittebergam concessit, sumtus studiorum sufficiente Petro a Menzingen, equite aurato: ubi per sesquiannum Lutherum audivit, Philippo etiam familiaris usus, ejusque factus domesticus, prope instar filii ab ipso fuit habitus. Tempore belli Smalcaldici Chytræus Heidelbergam, ac inde rursus Tubingam se contulit, docendo disputandoque se & juventam exercens. Finito bello anno MDXLVIII. rediit Wittebergam, ac magno cum applausu in auditorio veteris Collegii, diebus extraordinariis, hora IV. pomeridiana, *Locos Communes* Melanchthonis explicuit, aliasque prælectiones utiles habuit in museo suo, quod erat in Collegio novo, quo ipse antea Philippus uti consueverat. Anno -XLIX. cum M. Andrea Martino Rostochiensi in Italiam profectus, ac inde redux feliciter, Rostochii, Professor renuntiatus anno -LI. die XXI. Aprilis docendi fecit initium. Anno -LIV. Christianus III. Daniæ Rex, triennio post Otto Henricus Elector Palatinus in suas ipsum Academias vocare non dubitarunt. At Rostochii manendi cupidus anno -LXI. insignia Doctoratus Theologici impetravit. Post illa doctrinæ & virtutis fama auctus, multi Reges, Principes, alique Magnates, opera ejus in gravissimis Ecclesiæ Reique publ. negotiis feliciter usi sunt. Maximilianus nimirum II. Imp. Christianus III. & Fridericus II. Daniæ, Ericus XIV. Sveciæ Reges

Chytræus a
Magnatibus
æstimatus.

Moritur.

Chronologia.

Saxonia

Reges, ipsum ad constituendas in terris suis scholas & Ecclesias vocarunt; vocatum gratiose exceperunt; & rebus ex sententia compositis, magnifice donatum dimiserunt. Ad Academiae Helmstadiensis constitutionem multum contulit: ac insuper utilem, ac vere salutarem operam Nobilitati Austriacae, Stiriacae, ac Carinthiacae, praestitit, dum vocatus puram Evangelii doctrinam, Ordine Ecclesiastico rite constituto, promulgare coepit. Demum vitae ac honorum satur anno MDCC. die xxv. Iunii rebus humanis valedixit Rostochii, cum in hac Academia per annos continentes XLIX. magna cum gloria docuisset, ac immortalem nominis famam reliquisset. In memoriam ejus orationem habuit *Christophorus Sturcius*, I. V. D. & Historiarum Professor, ex qua summam vitae contraximus. (a) Fuit autem Chytræus Theologus æque ac Historicus peregregius. Hic autem ejus facienda erat mentio, non modo ob *Chronologiam Historiae Herodoti & Thucydidis*, cui *adjecta series temporum mundi a prima conditione, usque ad instantem annum MDCCXCII. deducta*: quæ eodem anno Rostochii excusa: sed & ob luculentum illud Annalium integri superioris seculi opus, libris xxxi. constans: quod, Albertum Kranzium secutus, *Saxoniam* voluit inscribere. Per partes

(a) Habetur in *Supplemento Saxoniae Chytræi* p. 31. seqq. Confer. Melch. Adami *Vitas Germanorum Theologorum* & Seekendorffii *Historiam Lutheranismi* lib. 1. pag. 247. In adversariis meis reperio *Goldsteinium* quendam de *vita Chytræi* scripsisse.

tes primum id prodiit minores, annis cīōīxcīī. & sequentibus: donec illæ in justum corpus coalescerent, Hoc ipsum aliquoties recognitum, ac denique ad annum hujus ævi xi. a nonnemine continuatum, Lipsiæ excusum est dicto anno cīōīcxi. Conringius *de antiquo Helmstadii statu*, Chytræum vocat *Polybistora maximum: & c. XV. de Finibus Imperii, rerum Septentrionalium peritia nihilo Krantzio inferiorem.* Adscribemus etiam Meibomianum elogium, ex elegantissima in *Historiam Saxon cam Introductione*: (a) Quæ præterea in Saxonia etiam latissime accepta integro seculo sexto decimo contigerunt maxime memorabilia, illa egregie exposuit jam ante nobis laudatus Theologus & Polybistor clarissimus, David Chytræus in Saxonia sua, Nolim quidem ab erroribus præstare eum immunem, Qui enim potuerit vir unus, isque a Magnatibus non adeo multum adjutus, tot terrarum, in quibus Saxonius sermo viget, historiam, & quidem integri seculi, accuratissime, ut non alicubi impingeret, tradere? Et post pauca: Talis certe est Historia Chytræi, qua carere nemo, qui Saxonia & septentrionalium regnorum notitiam, quæque in eo integro seculo acta, acquirere si velit, potest.

§. XXIX. Quando obierit *Henricus Buntingius*, HENR. BVN-
Hannoveranus, Pastor Ecclesiæ Dei in Grunovv (b) TINGII
nondum habeo compertum. Quia tamen dubito, an præsens seculum attigerit, ad calcem hujus capitis quædam de eo volui afferre. Natus est anno cīōīcxlvi. & confecit *Chronologiam*, hoc est, *omnium temporum Chronologia*.

(a) pag. 127. (b) Vossius in *Chronologia Mathematicorum* c. 6. §. 44.

Et annorum seriem, ex sacris Bibliis, aliisque fide dignis scriptoribus, ab initio mundi ad nostra usque tempora fideliter collectam, Et calculo Astronomico exactissime demonstratam Et confirmatam: cui inserta sunt ipsa pictura Et imagines Eclipsium Solis Et Luna, aliorumque motuum cœlestium observationes, Et tabulis Prutenicis retro supputata, ad initium usque mundi, adscripto ipso calculo, additis etiam communibus in locis, integris Calendariis Hebraicis, Græcis, Ægyptiis, Latinis. Continentur hoc libro res gesta omnium temporum, qui fuerint videlicet Doctores in Ecclesia, qui Monarchæ ac Imperatores orbem terrarum rexerint, qui Reges ac Duces proximum ab eis locum obtinuerint. --- Inserta est etiam huic operi irreprehensibilis Defensio anni Juliani, Et certissima refutatio Calendarii Gregoriani per theses Et antitheses. Liber excusus est Zervestæ anno cıııııııı. & Magdeburgi anno cıııııııııı.

CAPVT XII.
DE CHRONOGRAPHIS, ET HISTO-
RIÆ VNIVERSALIS SCRIPTORIBVS
PRÆSENTIS SECVLI

PHILIPPO GLASERO, IOH. IACOBO BEVRE-
RO, NICOLAO REVSNERO, GEORGIO NIGRI-
NO, CHRISTOPHORO PEZELIO, MATTHÆO
DRESSERO, PANTALEONE CANDIDO, HORA-
TIO TVRSELLINO, ELIA REVSNERO, SETHO
CALVISIO, IACOBO AVGVSTO THIVANO,
CHRISTOPHORO HELVICO, VBBONE EMMIO,
LAVR. BEYERLINGIO, IANO GRVTERO, CHRI-
STOPH.

STOPH. HEIDMANNO, IVL. CÆS. BVLENGERO,
 IOH. CLVVERO, HENR. GVTHBERLETO, DAN.
 ANGELOCROTARE, CHRISTOPHORO BESOL-
 DO, IOH. HENR. ALSTEDIO, PETRO LAVREM-
 BERGIO. IAC. GORDONO, HENR. ALTINGIO,
 NICOL. VERNVLÆO, CHRIST. GVEINZIO, IO-
 NA MAGNI WEXIONIO, ADOLPHO BRACHE-
 LIO, DION. PETAVIO, M. ZVERIO BOXHORNIO,
 IOH. MICRÆLIO, IOH. PHIL. A VORBVRG,
 CONR. THEOD. LINCKERO, IAC. GOVTOVLA,
 THEOPH. RAYNAVDO, HENR. ERNESTIO, IOH.
 CVNR. DIETERICO. PHIL. BRIETIO, GEORG.
 HORNIO, IOH. HENR. BOECLERO, PHIL. LAB-
 BEO, IOH. IANO SVANINGIO, IOH. GABR.
 DRECHSLERO, HENR. KIPPINGIO, CHRISTOPH.
 SCHRADERO, PETRO LAMBECIO, TOBIA WA-
 GNERO, FRID. HILDEBRANDO, GABR. BVCELLI-
 NO, FRANC. BVSSIERIO, IACOBO FABRICIO,
 IOH. LVD. GOTHFRIDO, MARTINO SYLV. GRA-
 BE, IOH. IONSTONO, HENR. KITSCHIO, IOH.
 LÆVO, PAVLO PIASECIO, AVCTORE SYNOPS.
 HISTORiar. G. P. A, S. WILH. STRATEMANNO,
 IO. BVNONE, GREGORIO BLECH. CHRISTOPH.
 CELLARIO, GVIL. HOELIO, IOH. HOFFMANNO,
 VLR. HYBERO, PETRO MEGERLINO, DAV. VL-
 MANNO, IOH. IVSTO WINCKELMANNO, ET
 TABVLIS ALIQVOT CHRONOLOGICIS,

§. I.

REstant Chronologi, atque Vniuersalis Historiæ
 scriptores, ex hoc, quod jam ad occasum vergit,

PHIL. GLA-
SERI

seculo: quorum plerique vita sunt defuncti, aliqui ta-
men in praesenti florent.

Synopsis Hist.
Universalis

a filio iterum
edita:

§. II. Ex illis succurrit primo *Philippus Glaferus*, Argentoratensis, Graecae Linguae, post Historiarum, ac demum Iuris in Acad. patria Prof. & Canonicus ad S. Thomam, qui anno CICICXLIV. natus, supremum diem obiit anno CICICCI. I. Augusti. Habemus ejus *Historia universalis Synopsis theoricam & practicam*, hoc est, *Narrationem compendiosam praecipuarum historiarum mundi ab orbe condito ad annum CICICCI. in quatuor libros digestam*, opera & studio Casparis Dornavii, Philos. & Medici, Gorlicii anno CICICCXV. editam. Exin anno CICICCXXIX. Philippi filius, *Philippus Fridericus Glaferus*, Argentorati edidit Patris *Syngramma Historicum*, quo in continentur I. *Prolegomena de Historia*, ejusque accidentibus. II. *Dissertatiuncula de praestantia cognitionis Historiarum*. III. *Narratio compendiosa rerum praecipuarum ab O. C. ad annum CHRISTI CICICCI.* IV. *Admonitio de recte legenda Historia*. V. *Catalogus Historicorum selectissimorum dives, & ordine bono digestus: omnia in gratiam studiosorum Historicae Facultatis jampridem conscripta & collecta*, nunc autem *Narrationis compendiosae continuatione ab anno CHRISTI CICICCI. usque ad annum CICICCXXVIII. adau-cta, rerumque & verborum indice locupletata.*

IOH. IACOBI
BEVRERI

Synopsis
Historiarum.

§. III. Succedat (utut de anno ejus emortuali, quem hic inprimis sequimur, nondum sum edoctus) *Iohannes Iacobus Bevrerus*, in Friburgensi Brisgoviae Academia Graecae L. & Historiarum Prof. P. *Synopsis* is scripsit *Historiarum, & methodum novam*, in qua

προθεωρίας λόγοι ad facilem, jucundam, uberem & fru-
ctuosam Historiarum non solum cognitionem, sed & de-
monstrationem proponuntur. Deinde ipsa Historiarum
immensitas illustri, clara, Epitomica, & Anthologica by-
potyposi ad nostra usque tempora pertinente ob oculos
ponitur, libris duobus, Hanoviae anno cicixciv.
editis. In Praefatione Auctor sic scribit: Dedi ope-
ram, quantum quidem licuit, & potuit in his epitomi-
cis angustiis, idque per synchronismos temporum maxi-
me tentavi, ut historiarum, & rerum in mundo gesta-
rum immensitas propemodum infinita in unum quasi
conspectum lectori veniret: quo juvenis rerum gesta-
rum varietate, copia magnitudine illecta, historias
tanto avidius legere, ardentius amare, & sese illarum
cognitione adversus omnes hujus vitae casus instruere
& salutaribus consiliis in omnem rerum eventum abun-
dare posset.

Propositum
Auctoris.

§. IV. Nicolaus Reusnerus, Leoberga Silesius, ex per-
antiqua & nobili familia oriundus, lucem hanc adspe-
xit anno cicixcv. ii. Februarii. Undecennis a Franci-
sco patre Goldbergam missus, ibidem per biennium
in schola, ac totidem annos in Elisabethana Vratista-
viensium Gymnasio commoratus, non exiguam in
Latinis, Graecis, ac Poesi, doctrinam collegit. Wit-
tebergam, paulo post Melanchthonis excessum,
quem unice desideraverat videre, ac audire, perve-
nit, atque illic Philosophiae cursu absoluto, pro Geor-
gii Wirthii, Medici cognati consilio, Lipsiam con-
tendit, Modestini Pistoris, Jacobi Tomingii, Leon-

NICOLAI
REVSNERI

Summa vitae.

hardi Badehornii, aliorumque Ictorum informatio-
ne usus. Sed amor Wittebergæ eum in Ioachimi
Beustii, Iohannis Schneideyvinii, ac Valentini For-
steri disciplinam retraxit. Post editis jam aliquot in
Græca ac Latina lingua scriptis, ad comitia profectus
Augustana, in urbe illa florentissima locus ei inter
scholæ Præceptores assignatur: quem anno sequenti
resignavit, carminibus eleganter scriptis, multis ma-
gnisque, sed & Principibus viris se insinuans. Jam-
que ipse Maximilianus II. Cæsar, ex commendatione
cujusdam Consiliarii eum in exteras terras ad conse-
quendum majorem ingenii cultum mittere decreve-
rat, cum inter Professores Gymnasii novi Lavingani
receptus, Græcos Latinosque auctores haberet expli-
care, in classibus, ut vocant, Doctoris primarii elo-
gio functus. Deinde & jura docuit, & Rectoris Spar-
ta per undecim annos functus, anno *MDLXXXIII*.
Basileæ summis in jure honoribus ornatus, & Spiren-
sis Dicasterii Assessor designatus est. Docuit exin
Argentorati in annum *-LXXXVIII*. quo a Saxonæ Du-
cibus in hanc Salanæ vocatus, ægre ab Argentora-
tensibus dimittebatur. (a) Hic Senioris cum elo-
gio singulari, publice ac privatim profitendo, sed &
varios scribendo libros, quam ante collegerat, nomi-
nis gloriam, mirifice auxit: sic ut anno *MDLXXV*. a
Friderico Wilhelmo, Electoratus Saxonæ Admini-
stratore, una cum Cæsareis ac Brandenburgicis lega-
tis,

Fit Professor
Ienensis.

(a) Loco impensatum in iter factarum mille & quadringentos flo-
renos accepit. Beierus in *Nomenclatore Prof. Ienensium*
pag. 576.

tis, in Poloniam mitteretur, socia adversus Turcos arma expetiturus. (a) Eo ante quam iret, in comitiis Ratisbonensibus a Rudolpho II. Augusto, laurea poetica & Comitis Palatini dignitate fuit ornatus, illustri etiam accessione insignibus Reusnerianis facta. (b) Ex hac vita gloriose discessit in Rectoratu suo, anno MDCCII. die XII. Aprilis, luculentum epitaphium in aede Academica nactus. (c) Sed & potius corporis Reusneriani (erat illud amplum & procerum) imago (d) Bibliothecae publicae illata est. Dominicus Arumæus oratione ei parentatus est. Hic autem potissimum Reusnerum memoravimus, ob *summorum Regum, sive Imperatorum Assyriorum, Persarum, Graecorum, Romanorum, Byzantinorum, Germanicorum libros VII. iisque junctam Chronologiam Historicam*, jam anno MDCLXXVIII. edita, ac aliquoties recusa, donec anno MDCCVIII. opera *Conradi Bachmanni* noviter recensita prodirent.

Moritur, Academiae Ienensis Rector.

Scripta in Universali Historia.

§. V. Eodem quo Reusnerus anno, sed die x. Octobris, decessit *Georgius Nigrinus*, Battenberg-Hassus, primum scholae Buchaviensis in ditione Plavienfi moderator, deinde in Noribergensi typographia Corrector, postea Collaborator scholae Poeticae Monachii in Bavaria, tum Pastor Hombergensis, inde Græfensis, denique Ecclesiae Echzellanae Pastor &

GEORGII NIGRINI

(a) Vide Beierum *d. l.* (b) Hæc ex Melch. Adami *Vita Reusneriana* potissimum contraximus in *lctis* pag. 379. (c) Hujus epigraphen attulimus in *Epitaphiis templi Academici Ienensis, Historiæ hujus templi junctis*. (d) Nam reliquæ minores sunt, non nisi dimidium corporis habitum representantes.

Chronologia. & Superintendens Alsfeldensis Niddanus. (a) Con-
cinnavit *Chronologiam ab orbe condito ad sua tempo-
ra; ex Sacris Bibliis, & probatis Historiis.* (b)

**CHRISTOPH
PEZELII** §. VI. *Christophorus Pezelius*, Plavia-Nariscus,
primo in patria Cantor, postea Theol. D. & Prof. VVit-
tebergensis, demum Bremensis Gymnasii Professor,

**Mellificium
Historicum.** anno ciciaciv. mortuus, *Mellificium Historicum* ad du-
ctum Epitomes Sleidani de IV. summis Imperiis con-
gessit, ejusque partem primam anno ciciacii. Bre-
mæ emisit: quod postea *sub incudem revocavit, &
perfecit, ac Chronologia Scaligerana, & Prophetiarum
V. & N.T. complementis* (sic habet inscriptio) illustra-
vit & locupletavit *Johannes Lampadius*, in schola pu-
blica Bremensi S. Theolog. & Historiarum Profes-
sor, & Pastor ad D. Stephanum: Marburgi anno
ciciacxvii. Sed auctior & correctior est editio Mar-
burgensis anni ciciacxxxi. cui ad partem iii. juncta
*Solida calumniarum, quibus auctor Theandrum Luthe-
rum & alios orthodoxos Theologos cum in tertia parte
hujus operis, tum in prefatione epistola dedicatorie de-
formare, & eum in finem multas historias depravare
conatus est.* Prima pars complectitur historiam trium
Monarchiarum, Chaldaica, sive Assyriaca, Persica, Gra-
eca, & rerum omnium, quæ a morte Alexandri Magni
a successoribus ejus gesta sunt in regnis diversis: pars
ii. Historiam Romanæ Reip. videlicet initia urbis condi-
ta, Regnum, autore Romulo, usque ad Tarquinium

**a Lampadio
continuatum.**

**De nova edi-
tione Marbur-
genfi.**

Suo

(a) Henninges VVittius in *Diario Biographico.* (b) Bolduanus in
Bibl. Hist. p. 72. Draudius pag. 1069.

Superbum: Gubernationem Consulum, Dictatorum, Ducum Reipubl. Romanae, usque ad tempora Sylla & Iulii Caesaris, Imperatorum Romanorum a Iulio Cesare usque ad Constantinum Magnum, sed quo facta est mutatio religionis Ethnicae in Christianam, a Constantino Magno ad tempora Mahometi, qui religionis Christianae mutationem indexit, & magnam partem orbis terrarum pertraxit in Mahometismum: Pars III. Historiam quinque ultimarum periodorum N. Testamenti: Saracenicam, ab Heraclio & Mahometo, ad Carolum Magnum; Germanicam, a Carolo Magno usque ad Henricum IV. Turcicam, quae belli sacri fata describit, ab Rudolpho I. ad Carolum V. Postremam, a morte Lutheri ad finem mundi, quae Apocalypsi cap. XIV. XVII. XVIII. XIX. praedicta est: adiectis ubique synchronismis. Anno autem MDCCXLIX. Francofurti nova exiit editio Mellificii, ad Ferdinandi III. tempora continuata: in cuius epilogo agnoscit Auctor, se centonem potius, quam filum historiae ex diversis scriptoribus adornasse, juxta copiam scriptorum sibi factam: itaque lectorem minime miraturum, sermonis aequor quod non sit servatum. (a) Johannes etiam Wankelius Mellificii Historici Supplementum conscripsit. (b)

De edit. Francofurtensi.

T

§. VII.

(a) Integer titulus hujus editionis sic habet: *Mellificium Historicum* cujus partem I. de Chaldaeorum, Persarum, Graecorum monarchiis usque ad Romanos; II. de Rom. Rep. usque ad Mahometum, Christophorus Pezelius SS. Th. D. juxta explicationem Epitomes Joh. Sleidani de summis orbis terrarum Imperiis; tertiam de eventibus N. T. usq. ad Carolum V. Imp. Joh. Lampadius SS. Th. D. juxta eadem vestigia Sleidani continuabit. Quibus accessit IV. pars a Carolo M. usque ad Ferdinandum III. Imp. historiam exhibens. (b) V. Vitiarius in *Diario Biographico* an. 1618. II. Jun.

MATTH.
DRESSERVS

An Ienæ fue-
rit Professor.

Isagoge Histo-
rica.

§. VII. *Matthaus Dresserus*, Erfurti anno MD-
LXXXVI. XXIV. Augusti natus, Islebiæ literis imbutus,
post Wittebergam se contulit: deinde in patriam
reversus, in Græcis Martinum Sidemannum præ-
ceptorem, annoque MDCLIX. Magistri nactus est elo-
gium. Anno -LX. in Professores allectus, humanio-
res literas, ac Græcam linguam docuit. Anno MD-
LXXIV. Ienam accersitur ad Eloquentiæ & Historia-
rum Professionem, loco Iusti Lipsii, qui paulo ante
clanculum discesserat. (a) Paulo post Scholæ Misnensis
Rectorem egit per sexennium. Ab anno MDCLXXXI. in
Acad. Lipsiensi utramque linguam ad finem vitæ do-
cuit, eidemque Historiæ Saxonicae a Fabricio coeptæ
continuatio, cum honesto stipendio, ex Electorali aula
est demandata. Naturæ concessit Lipsiæ die V. Octobris
an. MDCCVII. in Collegio Paulino sepultus *De ortu &*
progressu Professionis suæ, Lipsiæ quam habuit oratio-
nem, typis est expressa. Scripsit Dresserus *Isagogen Hi-*
storicam, in millenarios divisam. Pars I. complectitur
acta præcipua in Ecclesia & politiis, ab orbe condi-
to per millenarios mundi IV. Pars II. sive millena-
rius V. comprehendit res maxime memorabiles in u-
traque Rep. a baptismo CHRISTI usque ad Ottonem
III. Pars III. sive millenarius sextus progreditur usque
ad an. xci. IV. quæ est II. hujus millenarii repræsentat
fami-

(a) Adrianus Beierus in *Nomencl. Prof. Philos.* p. 988. scribit, se in
Athenis Salanis (Mss.) refutasse Melchiorem Adamum,
quod Dresserum Lipsio successisse scripserit, & an. 1574. men-
se Nov. Ienæ habuisse Orationem de Eloquentia & Historia-
rum studio. Fortasse Dresserus (inquit porro Beierus) ta-
lem elaboravit orationem, & Ienæ habere decrevit, si vocatus
fuiſſet, & eo profectus, Sed *Matricula PP.* tacet.

familias Imperii, Electores, Archiepiscopos, Duces, Comites, Barones, Dynastas : denique pars V. agit de præcipuis Germaniæ urbibus pene ducentis. Separatim partes singulæ, auctore vivo, partim Lipsiæ, partim Ienæ prodierunt, ac ultima denique Lipsiæ anno cixxcvi. Sed & conjunctim pleraque in folio excusa Lipsiæ anno cixxc. (a) Etsi autem longe plurima sunt in Dressero optimi commatis, atque in historiis Principum ac urbium non pauca observavit ἀξιολογητέα, quia tamen ad tantos conatus accurate perficiendos, non fuit necessariis semper instructus præidiis, interdum etiam auctores secutus proletarios, mirum videbitur nemini, quod non modo sæpius sit lapsus, sed & post hanc messem, novam iis reliquerit, qui ad hæc talia conscribenda animum voluerint advertere. Interim sic satis se præmunivit Dresserus in præfatione millenarii VI. ad Baronem Ericum Sparrium, Equitem auratum, regni Sueciæ Consiliarium, & Procancellarium scribens: *Quod si alicui deflexisse a veritate videbor, is moderationem & equitatem banc adhibeat, ut non prius damnet id, quod improbandum ducit, quam accurate exploraverit, aut cum authoribus, unde quæque decerpta sunt, contulerit. Et siquidem erratum deprehenderit, ipsos accuset: sin meum, humani a me & se nihil alienum esse meminerit. Multa & ego ab aliis dicta & scripta lego, quæ neque probo, neque laudo, sed & suis authoribus relinquo.*

Judicium de
Dressero,

§.VIII. Pantaleon Candidus, Austriacus, anno cix-
cxl. patre Wolfgango Weisio, Petzenkirchæ natus,

PANT.CAN-
DIDI

T 2

primo

(a) Bolduanus in Bibl. Hist. p. 64.

Tabb. Chrono-
nologicæ.

primo scholæ Bipontinæ Rector, post in diversis Bipontini Ducatus locis Ecclesiæ Minister, denique Bipontinorum Pastor, & Ducatus totius Antistes, anno MDCCVIII. III. Februarii ministerii XLIII. vivere desiit.

(a) Anno MDCCXVII. *Tabulas edidit Chronologicas, continentes seriem annorum mundi, & brevem annotationem, tanquam indicem precipuarum personarum & rerum memorabilium, ab initio mundi usq; ad annum CHRISTI MDCCXI. Inscripsit illas Johanni, Friderico Casimiro, & Johanni Casimiro, Iohannis Principis Palatino-Bipontini filiis, & ad eosdem inter alia ita: Hanc necessitatem, quæ in temporum momentis sita est, cum animadverterem, cura mihi fuit, præcipua intervalla annorum & seriem Monarchiarum annotare. Et si vero cum de eligenda certa Chronologia primum cogitarem; multique tales multorum optimorum auctorem de annis mundi libri extarent: tamen ex eorum variis sententiis eam potiore annorum distributionem, & præ ceteris imitandam, & perpetuo retinendam esse duxi, quam a præstantissimis viris commendari audivissem: & cuius ego qualemcumque notitiam jam dum memoriæ meæ tradidissem: quæque apud plerosque in Germania doctos homines in usu esse animadverteretur. Ea est ratio numerandi annos mundi, quam nobis communis olim Præceptor Philippus Melancthon p. m. & in lectionibus publicis, & in Chronico suo dictavit & demonstravit. Quæ distribu-*

(a) Vide Melch. Adami in *Vitis Germ Theologorum*, quem sequitur Freherus in *Theatro Virorum eruditione clarorum*.

butio cum Funccii præstantissimi Chronologi numeratione proxime convenit. Huic deinde congruere videtur Davidis Chytræi Chronologiam: quam hæcenus sum imitatus, & ad ejus filium hæc memorialis, ut ita nomen, seu Indicis Chronologici tabellas, quæ apparent, contexui & concinnavi. Quas cum docti quidam viri non improbarent, publicatio hæc instituta est. Continuavit postea has tabulas Pantaleon ad annum MDCCII.

§. IX. *Horatius Tursellinus*, Romanus patria, in primo adolescentiæ flore Societatem Iesu ingressus, & cum aliis, tum humanioribus potissimum literis excultus, illas per multos annos in Collegio Romano docuit: sed & Collegii Florentini ac Lauretani Rector fuit aliquamdiu. Obiit Laureti anno Domini MDCCIX. (a) VI. Aprilis. Reliquit *Epitomen Historiæ Universalis*, ab orbe condito ad annum MDCCVIII. libris X. quæ Colonia, Parisiis, ac alibi excusa, sed & Gallice ac Italice versa, ac ab aliquibus continuata est. Et prima quidem continuatio sumpta ex Spondani Auctario Annalium Baronii, ab anno MDCCVIII. usque ad annum MDCCXXII. Quæ deinceps sequuntur usque ad mensem Octobrem anno MDCCXXX. alius opera (literæ nominis initiales sunt I. L.) congesta. In editione Coloniensi anni MDCCCLV. accessit Philippi Bebi Leodiensis *Chronologia*. Gallice continuavit *Ludovicus Coulon*; Ita-

H O R A T.
T U R S E L
L N I I

Epitome Hist.
Univerf.

Continuata.

T 3

lice

(a) Secuti sumus Ianii Nici Erythræi *Pinacothecam* alteram, p. 160. Sed Lud. Iacob. a S. Carolo in *Biblioth. Pontif. lib. 2. p. 141.* & Freherus in *Theatro* ponit annum 1599.

Historia Lau-
retana

a Berneccero
reputata.

ELIÆ REVS-
NERI

Isagoge Histo-
rica,

lice *Ludovicus Aurelius Perusinus* : ad an. c1515L. sup-
plementum addidit *Bernardinus Oldoinus*. Idem *Tur-*
sellinus *Historiam Lauretanam* composuit, *boc est*, Do-
mus S. Mariæ, divinitus (ut volunt Pontificii) ex Ga-
lilæa in Dalmatiam, ac inde in Italiam Lauretum trans-
lata, moguntia an. c1515LXXXIX. Colonia an. c1515CXII.
& alibi excusam : cui Mathias Berneccerus *Idolum Lau-*
retanum opposuit. Adversus quem iterum calumum
strinxit *Petrus Roëstius*. (a)

§. X. *Elias Reusnerus*, Leorinus, Nicolai (de quo
paulo ante diximus) frater anno c1515LV. VII. Se-
ptembris natus, Historiarum Professor in Salana no-
stra renuntiatus anno c1515XCI. brevique post Licen-
tiati Medicinæ titulo ornatus fuit. Vivere desiit an-
no c1515CXII. XXX. Septembris. Carmine heroico ei
parentatus est Iohannes Gryphiander, qui ipsi in Hi-
storiarum ac Poet. Professione successit. Hoc Poe-
ma una cum epitaphio, ac catalogo scriptorum Reuf-
nerianorum *Memoria Philosophorum, Oratorum, Poe-*
tarum, Historicorum & Philologorum nostri seculi, inse-
ruit singularis amicus noster, *Henninges Wittius*,
Prof. Gymnasii Rigensis summe celebris. Ex libris
ejus Historicis ad nostrum propositum spectant *Isa-*
goges Historiæ libri II. quorum unus Ecclesiasticam, al-
ter politicam continet historiam, secundum cujusque æ-
tates exacte definitam : quarum illa ad traditionem do-
mus Eliæ, hæc ad quatuor mundi regna in bestiis IV.
a Daniele Propheta adumbrata, accomodata est, cum
veterum Historicorum, tam Græcorum, quam Latinorum
Chro-

(a) V Wittius in *Diario Biographico* 1642. 14. April.

*Chronologia: Ienæ anno cicioc. Accessit Principum
& Comitum, virorumq; doctorum Catalogus Chronolo-
gicus. Incipit Reusnerus a mundi creatione, finit in
Iaurino a Christianis recuperato anno ciciocxviii. in
editione Ienensi anno cicioc.*

§. XI. *Sethus Calvisius*, Gorschlebio-Thurin-
gus, (a) Iacobi Kalvvitzii, ruricolæ filius, primum in
Saxonica Electorali Portensi schola per annos x. (b)
Cantor, dein Lipsiæ Scholæ Thomanae collega, &
chori Musici Director fuit: cujus viri operam di-
versæ Academiae & Resp. expetierunt. Sed maluit
in statione Lipsiensi manere, ubi anno ætatis sexage-
simo febri quartana correptus, insecuta tabe, anno
ciciocxv. placide obiit: (c) relicto Setho filio, Qued-
linburgensi Pastore, qui de edendis partim noviter
paternis scriptis, partim recensendis bene fuit me-
ritus. Inter hæc palmam merito obtinet *Opus* *Opus Chrono-*
illud *Chronologicum*, ex auctoritate potissimum S. Scri-
pturae, & Historicorum fide, dignissimorum ad motum
luminarium cælestium tempora & annos distinguen-
tium, secundum Characteres Chronologicos contextum,
trecentis fere Eclipsibus annotatis confirmatum, & de-
deductum usque ad nostra tempora. Cui præmissa
est *Isagoge Chronologica: in qua cum tempus Astro-*
nomicum de numerandis motibus luminarium cælesti-
um,

SETHI CAL-
VISII

Opus Chrono-
logium.

Isagoge Chro-
nologica.

(a) Pagus est prope Saxoburgum, arcem Thuringiæ. (b) Duodecim
habet VVittius in *Diario Biographico*. (c) Videantur Theo-
philus Spizelius in *Templa Honoris referato Num. 41. p. 321.*
seqq. Paulus Freherus in *Theatro Virorum eruditione cla-*
rorum p. 1513. qui anno 1617. obiisse scribit.

Chronologia
Calvisii a Sca-
ligeri laudata.

nm, & eorundem Eclipsibus, tum diversæ diversorum
in omnibus Epochis annorum quantitates & forma di-
lucide explicantur, characteres infallibiles ostenduntur,
& quid in unaquaque epocha verum falsumve sit, ex
veris fundamentis Chronologicis aperte demonstratur.
Hunc enim titulum præfert editio Francofurtana
ad Viadrum anni c161cxx. Primo autem hanc
Chronologiam publici juris fecit Calvisius anno c161c1v.
cumque Josephi Scaligeri vestigiis insisteret, tan-
ti id fecit Scaliger, ut epistola ad Heliam Putschium
jam laudato anno Non. Decembris Lugduno-Bata-
vorum scripta, *Opus eternitate dignum* appellaret: (a)
& ad ipsum Calvisium non dubitaret scribere: *Tam
eximio labore id consecutus es, ut quia primus hanc glo-
riam arripuisti, solus eam possideas; neque quisquam
tibi præripere eam possit. Sed & mihi præteritorum
studiorum fructus præclare constat; quod quum ego
nihil impensius optarim, quam rem Chronologicam eo
deduci, ut haviolorum injuria ac tyrannidi opportuna
amplius non esset: ac eodem tempore tot canes argu-
menta nostra ac rationes adlatrarent; unus tandem eas
amplexus sis, qui instar omnium esse possit. Itaque se-
rio triumpho, eoque magis quod letitia mea cum pu-
blica utilitate conjuncta est. Nemo enim beneficii tui
meminerit, quin & vigiliarum mearum meminerit. Vi-
det igitur, videt opus hoc, sacrarium temporum, scri-
nium eternitatis, perpetuorum Fastorum conditorium.*

Iam

(a) Vide Epist. Scaligeri lib. 4. num. 404.

Iam desitum est in Chronologia nugari. Nihil in eo ineptum, nihil futile. Omnia plane, perspicua, ita inter se apta, ut ultima a primis pendeant, media utrisque bareant. (a) Et alia ad eum epistola: *Certe hac tua summa laus est, quod primus omnium bonum Chronicon scripsisti.* (b) Ac iterum de Thesibus ejus Chronologicis: (c) *Theses, quas de Chronologia ad me misisti, tanti hic habentur a doctis, ut quum unicum tantum illud exemplar hic sit, nunc id per manus illorum obambulet. Et certe jam homines caelo oculos attollere, & generosum aliquid spirare incipiunt. Nam omnes boni, exemplo tuo insistentes, Chronologica ex iisdem praeceptis, & tuis vestigiis, instituunt.* Recusum aliquoties est Calvisianum opus, ac demum Francofurti anno MDCLXXXV.

Editiones.

§. XII. *Jacobus Augustus Thuanus*, Regius in sanctiori Consistorio Consiliarius, & in suprema Galliae curia Parisiensi Praeses, anno MDLIII. ex illustri familia natus, annoque MDLXXVII. denatus, quia ipse vitam suam curate scripsit, atque erudite, tam pulcherrimo corpori nihil addi potest: eam autem in summam brevem contrahere, instituti non est nostri. Consignavit vir summus *Historias sui temporis*: quae quidem primum *Parisiis* prodire forma octava: pars prima, ejusque tomus alter, anno MDLXIV. tomus II. pars I. & II. anno MDLXVI. pars III. an. -VIII. Mox alia editio *Parisiis* evulgata tomis III. in folio:

L. A. THUANVS

Vitam suam ipse scripsit.

De variis editionibus operis.

V

quo-

(a) lib. 4. Ep. 308. p. 561. (b) lib. 4. num. 309. p. 565. (c) lib. 4. num. 314. p. 571.

quorum I. & II. an. -vi. ac partim an. -vii. tertius an. -ix. exierunt: ut illa *Parisiensis minor*, hæc *major* appellari possit. Sed item alia Parisiis anno ciciocix. excusa, formæ XII. quæ reliquis duabus ob dotes varias longe præferenda. Majorem hanc Parisiensem excepit *Francofurtensis* I. item in folio, cujus tomos I. an. circiter -viii. alter -xvii. Appendix an. -xviii. lucem viderunt. Secutæ sunt editiones duæ, quæ & *Aurelianenses* & *Genevenses* inscriptæ, item in folio: prior an. -xx. posterior an. -xxvi. & partim -xxx. Vtraque in tomos V. distributa. Tomos tres prætulit *Francofurtensis* II. quorum duo priores exiere an. -xxv. tertius eadem methodo jam præcesserat an. -xxi. Quomodo autem hæ editiones mirifice interdum inter sese differant, singulari, ac summe diligenti tractatione commonstravit *Iohannes Petrus Titius*, Gymnasii Dantiscani Prof. optime meritis: quæ anno ciciocclxxxv. Gedani excusa, ut in multorum esset manibus, optarem. Iam ea quæ in Parisiensi altera, nec non in Francofurtana, vel exstant addita, vel desiderantur addenda peculiari studio collegit Auctor anonymus, libello singulari, quem *Thuanum restitutum* inscripsit, Amstelodami an. ciciocclxiii. excuso. Et peti quædam etiam possunt ex libello Gallico, qui anno ciciocclxix. editus, præfixo titulo Latino: *Thuana, sive Excerpta ex ore Iacobi Aug. Thuanæ per F. F. P. P.* quibus literis fratres Puteanos indigari credimus. Ceterum in his Historiis suis ab anno ciciocxvi. telam suam orditi voluisse, certum est, co-

ptam

Ioh. Petri Ti-
tius Thuanæ vo-
luminum hi-
storiarum
recensio.

ptam nempe libro præcipue secundo. Nam in primo prolixius velut præfatus, atque haut pauca altius repetens, viam operi commode parandum censuit. Cum autem augustum illud opus, sive primum potius ejus specimen in lucem venisset; mirifice quidam applaudere, & laudibus ad cælum efferre: alii contra vellicare, ac dente Theonino circumrodere, prout cuique animus erat, & affectus in Thuanum, vel integer, vel corruptus. Diligentia, scientia, eloquentia, elegantia, atque etiam prudentia laudem, invidia ac malignitas eripere viro haut poterat: candorem ac fidem arguere, perdifficile videbatur. Libertatem autem Viri ac *παρρησίαν*, multi ægre ferebant. (a) Id quod vel ex Epistolis cognosci potest, quas *Georgius Michael Lingelsheimius* editioni Genevensi præmisit, a *Petro Denaisio* Curia Imperialis Assessore, ad Thuanum ipsum scriptis. Quod inter censores illos *Marcus* quoque *Velferus* fuerit, invitus accepit Thuanus: a quo tamen suspicionem illam amoliri *denaisius* contendit. Sed fuisse illum *iniquiorem sibi visum*, & *pene subacerbum in Historiam Thuanum*, testatur *Scipio Gentilis*. Epistola ad *Jacobum Bongarsium* perscripta: ex qua disputationem super ea re illorum virorum in vulgus non editam, *Annotationibus* suis in *Taciti Historias Politicis ad lib. II. cap. II.* inseruit *Boeclerus*. Sic *Lipsius*, Thuanum, iudicium de opere suo quærenti, respondens, id *a labore, industria, stylo*, laudat, *victurumque & placiturum* ominatur: sed

Varia, & sinistra quædam de Thuanum iudicia.

V 2

que

(a) Vñ fere sumus verbis Titii s. 10. pag. 4.

qua majori quadam libertate, quam avum hoc fecerat, scripta essent, emendari ac corrigi optat, & suadet: & Scio, inquit, Te scire, quæ offendant. (a) Et sciebat, inquit Titius (b) haud dubie satis vir sagacissimus: sed quæ suprema lex, & velut anima Historia habenda esset, cogitandum sibi perpetuo etiam esse, credebatur. Tum eo se loco positum cernens, ut nec odia offensasque metuere, nec gratia spem dispendio veritatis redimere opus esset: nisi tam raris bonis, quæ sors ei sua indulserat, quam integerrime, quamque religiosissime uteretur, parum hoc grati animi judicabat. Post illa tamen tanta multorum fuit malitia, ut virum gravissimum inter atque profanosque, vel in religionis negotio inconstantes retulerint: ceu ait laudato loco Bœclerus. (c) At bene est, quod universa Gallia, certe Proceres ejus, tanti fecerint Thuanum, ut personati Iohannis Baptiste Galli Notæ in Historiam Thuani virulentæ (d) ex decreto Parisiensis curiæ, manu carnificis crematæ sint. Manet ergo, & manebit, quod graviter Bœclerus censuit: *Thuanus est, cui nemo historiarum scriptor, ex eo quo*

- (a) Epistola illa Lipsii Lovanii scripta an. 1604. 7. Id. Nov. est in prætermisissis, quæ Offenbaci an. 1610. cum *Commentariis ad Sueton.* editæ Dec. 6. n. 2. (b) s. XII. p. 5. (c) Inter illos, qui de Thuani religione irreverentius consueverint, *Vitus* quoque *Ebermannus* Iesuita est: cujus verba quædam repetit Spizelius in *Scrutinio Atheismi* pag. 31. Seckendorffius in præloquio *Hist. Lutheranismi* scribit: *Virum immortalis laude dignissimum, exigua gratiam a multis ex suis civibus, & ab importunis quibusdam Germanis reportasse.* (d) Ingolstadii prodierunt 1614. Verus auctor est Ioh. Bapt. Machaud, sive Macaldus, Iesuita, teste Alegambe, in *Bibl. Iesuitica* Videatur etiam V Vitius in *Diario Biographico* ad annum 1618. 15. Martii.

qdo vixit tempore, per omnia potest comparari. (a) Neque tamen ab omni prorsus nævo immunis est Thuanus: nam & in nominibus locorum ad genium Latinum flectendis, dum pronuntiationem Gallicam simul spectavit; & in historia quoque doctorum virorum cespitavit aliquoties: ceu bene observat Vossius: (b) qui tamen simul id tanto viro ignoscendum censet, *partim ob graves occupationes, quæ singula ad amussim expendere non patiebantur, partim etiam ob merita præclara erga Gallias suas, ac Rempubl. literariam.* (c) Ceterum nondum habemus integrum Thuanum: nam operis pars ultima offensam seculi metuens, hætenus sollicitè vel ab hæredibus Thuanis, vel ex decreto etiam regali fuit suppressa, nescio annon aliquando proditura in lucem. Quisquis fuerit, qui Historias Thuani continuavit ab anno **MDCCVIII.** usque ad annum **MDCCXVIII.** ad dotes & gloriam Thuaneam non accedit; licet industriæ nomine commendari mereatur. Continuatio illa Francofurti, una cum ipso Thuano (hic tamen jam triennio ante imprimi cœperat) excusa est anno **MDCCXXVIII.** De Gerhardi a Stöcken *Thuano enucleato* alibi agemus.

Continuatio
Thuani.

§. XIII. *Christophorus Helvicus*, Sprendlingæ, qui vicus est Hassiacus unum milliare distans Francofurto ad Moenum) anno **MDCLXXXI.** natus est, patre

V 3

Chri-

(a) Confer Gramondum *Hist. lib. 3* Heinsium in *Epist. ad Thuanum*, in *præfationibus, quæ Orationibus adjectæ.* (b) Vide Vossii *Artem Historicam cap. 12.* & præfationem Operis *de Historicis Latinis.* (c) in dicta *præfatione.*

Christophoro, ejus loci Pastore, cujus cura, bonis omnibus literis egregie imbutus, magnos in studiis sublimioribus fecit progressus. Ad novam Academiam Gieffensem vocatus, Hebræam Græcamque linguas, ac postea etiam Theologiam, magno cum discentium fructu docuit. Publicæ utilitatis gratia aliquando Augustam Vindelicorum est profectus, suaque in docendo singulari methodo (a) & dexteritate, non exiguam passim consecutus est celebritatem. Sæpiusculè sibi tantum ætatis optavit, quo omnium linguarum Orientalium absolutas Grammaticas, & Lexicà conscribere, Historias Ecclesiasticas in ordinem redigere, & Piscatorianæ Bibliorum versionis examinationem perficere posset. (b) Verum aliud decreverat divinum Numen: siquidem anno ævi hujus XVII. ætatis XXXVI. X. Septembris, febri maligna exstinctus est. Epitaphium ejus legas in *Freberi Theatro*. (c) Orationem *de vita ac morte ejus* habuit Iohannes Winckelmannus, Theologus Gieffensis. Confecit is *Theatrum Historicum*, sive *Chronologia Systema novum*, equalibus denariorum, quinquagenariorum & centenariorum intervallis; cum assignatione Imperiorum, Regnorum, Dynastiæ, Regum, aliorumque virorum celebrium, Prophetarum, Theologorum, Ictorum, Medicorum, Philosophorum, Oratorum,

Systema Chronologiae.

(a) Qua de vide singularia apud Spizelium in *Templo Honoris referato* pag. 49. 50. (b) Spicelius *d. l.* (c) In quo pro *Novæ Dialecticæ auctore* reponendum puto, *Novæ Didacticæ*. Ex eodem patet, quod continuis studiis sibi in valetudinem attraxerit.

rum, Historicorum, Poetarum, Hereticorum, Rabbina-
rum, Conciliorum, Synodorum, Academiarum, itemque
usitatarum Epocharum, ita digestum, ut universa tem-
porum & historiarum series a mundi origine animo fa-
cillime comprehendendi, & perpetuo circumferri possit. Sic
enim fere habet inscriptio editionis Marburgensis anni
MDCXXIX. ad quem etiam hoc opus continuatum est.
Nam prima editio anni MDCXVIII. (a) non nisi huc
pertingit: ac altera in nundinis Francofurtensium au-
tumnalibus an. MDCXVIII. absque viduæ & orphano-
rum Helvicianorum voluntate evulgata, & eorum,
quæ editori non arriserunt, omissione, depravata est.
Marburgensem illam editionem, nomine viduæ & li-
berorum Helvici, Oligero Rosæcrantz, Daniæ Regis
Consiliario, & Vicario in Dalum, inscripsit *Iob. Steube-
rus*, olim in Gießensi, Phys. & Græcæ Linguae, post in
Marburgensi Academia Theol. Prof. Stipendiatorum
Ephorus, & ad D. Elisabetham Pastor. Et hic quidem
Helvicum vocat *hominem multarum lectionum, laboris
patientem, in Astronomicis & Arithmeticis exerci-
tatum, rerum & circumstantiarum observatorem
accuratum, Linguarum (Latina, Græca, Hebrai-
ca, Chaldaica & Syriaca) peritissimum, in scriptis
tum sacris, tum profanis versatissimum.* Hoc
opus deinde a *Johanne Balbasare Schuppio* (tum
Eloquentiæ & Historiarum in Academia Marbur-
gensi

De Editioni-
bus,

(a) Vossius in *Chronol. Mathematicorum* cap. 68. §. 23 p. 60. scribit
Helvicum jam an. 1612. hoc *Systema* edidisse. Imo ex catalogo li-
brorum Biblioth. Francof. ad Viadrum comparat, jam an. 1609.
fuisse editum. (b) *Scoppium* perperam appellat Vossius d. 1. Ipse
Schuppius etiam quædam edidit in *Chronologicis*.

genſi Profefſore ad annum ciciꝝclx. a *Johanne Juſto Winckelmanno*, Hiſtorico & Conſiliario tum temporis Haſſiaco, & Oldenburgico, nunc etiam Brunſvico-Luneburgico (quem Deus ſervet!) ad annum ciciꝝclxv. continuatum & emendatum eſt. Id ſingulare puto, quod ſi nos non fallit Ouzelianorum librorum index) Oxoniæ recuſum ſit Helvici opus anno ciciꝝcli.

VBBONIS
EMMII
Summa vitæ.

§ XIV. *Vbbo Emmius*, ex Orientali Friſia Grethanus, patrem habuit Emmonem Dixenium, Eccleſiaſten ibidem, avum Diconem Mettium, ruricolam opulentum, curatorem clauſtris aquarum præfectum, matrem Elſam, Ecberti Tiardæ, Nordanorum per continentes xxx. annos Conſulis filiam. Natus anno ciciꝝxlvii. v. Decembris, novennis in Embdanam miſſus ſcholam, ultra octennium adhæſit Præceptoribus. Exin Iohanni Molano, Grammatico celebri, Bremeniſis juventutis rectori fideliffimo commiſſus eſt anno -Lxv. Roſtochium ſe contulit annos natus xxiv. ac potiffimum Davidem Chytræum, & Henricum Bruçæum, illum in Theologicis, & Hiſtoricis, hunc in Medicis, & Mathematicis audivit. Quo tempore parum aberat, quin epidemio ſcorbuti morbo extingueretur. Jam tertium Roſtochii exorſus erat annum, cum in Gallias cogitantem, matris literæ, patris exceſſum nuntiantes, domum revocarent. Ibi quadrigæ fratrum, & genitrici, (hujus acerbum ex mariti funere dolorem, unicæ filiæ Norda Gretham redituræ, navicularii culpa ſubmerſæ, triſtiſſimus hic caſus graviorem effecerat) per aliquot annos

annos in solatium aderat. Anno demum ætatis xxviii. in Galliam iter parans per Germaniam ac Helvetiam, Genevæ substitit, inprimis Theodori Bezae fama stimulatus. Cujus, ut & Lamberti Danæi, Francisci Porti, aliorumque diligens auditor, Hermanum Vultejum, Sibrandum Lubbertum, Johannem Wittenium, Eberhardum Altingium, familiares studiorum socios habuit. Domum reverso cum Ecclesiasticum alterum, alterum scholasticum offerretur munus, posterius amplectebatur, timore compulsus, ne talem se in cathedra oratorem, qualem in libris scriptorem, probaret auditoribus. Sic igitur anno cicioclxix. Nordanae scholæ factus Rector, hanc Spartam in annum ciciolxxxvii. ornavit: quo a Nordanis Reformatam religionem excludentibus, vel mutare sacra, vel statione jubetur decedere. Fecit posterius, sine provincia, ac stipendio, apud Nordanos hyemem transigens. Leranae postea scholæ gubernator, rem literariam egregie provehebat. Id quod multo factum magis, cum anno ciciocxciv. per bellum civile collapsa, sed nunc in integrum restituto Groningensium Gymnasio præficeretur, communium Scholarchis, assumendi, removendique Collegas, jure donatus. Denique anno ciciocxciv. novæ Groningensis ex Gymnasio factæ Academiæ primus Rector designatus, Historias Græcamque linguam magno cum applausu professus est. Cum annos lxxviii. vixisset, decessit anno ciciocxxv. die ix. Decembris, quatrinduo post honorificentissime sepultus:

Vbb. Emmii
Chronologia.

LAVR. BET-
ERLINGII

Summa vitæ.

præsente & ipso Ernesto Casimiro, Comite Nassovio, Frisiæ, Groningæ, Omlandia, ac Drentiæ Gubernatore. Iacentis effigiem in tabula depictam Senatus Groninganus, publico decreto, in curiam, honoris & memoriæ causa reponi jussit. (a) Præter *Historiam Frisicam*, opus immortale, ac alia scripta peregregia, confecit *Chronologiam omnium temporum*. Continet ea non modo rerum Chronologicarum commentarios v. libris distinctos, sed etiam Canonem chronicum triplicem, primarias gentium res indicantem. Has canones incipit ab orbe condito: finit, priores duos in initio Imperii Romani, quod Matthias suscepit, an. CHRISTI ciciocxii. postremum in obitu Matthiæ hujus Imp. an. ciciocxix. Prodiit Groningæ ciciocxx.

§. XV. *Laurentius Beyerlinck*, Antverpianus, mense Aprili anno ciciocxxviii. natus, prima studiorum tyrocinia fecit in patria sub Patribus Soc. Iesu. Hinc Lovanium ablegatus, Philosophiam excoluit, ac juvenis adhuc Poeticen & Rhetoricam in Collegio Vaulxiano, vulgo Gandensi, porro Philosophiam

(a) Debemus summam vitæ Emmianæ potissimum Martino Hancio *de Rom. rerum scriptoribus lib. 2. part. 1. cap. 45.* qui sua partim ex ipsius Emmii scriptis, partim ex Nicolai Mulerii Med. D. & Math. Prof. elogio, quod postea maximam partem in *Vitas Prof. Groningensium* an. 1664. editis, insertum, accepit. In his etiam vitis, quas ad manus habeo, Scaligeri, Thuanii, Douzæ patris, Gruteri, Scriverii, Heinsii, Chytræi, Bouricii, VVinshemii, Vulteji, & Kirchmanni elogia Emmiana comparent. Confer Valerii Andreæ *Bibliothecam Belgicam*, p. 242. Vossium *de Philol. cap. 13. p. 69. & de Scientiis Mathematicis. cap. 41. p. 237.* Benthami *Hollandsisch Kirchen- und Schulen-Staat* P. 2, p. 196. seqq.

am in Bethleemitico Canonorum Regularium cœnobio tradidit : mox Pastor in suburbio, & Decano Christianitatis (ut vocant) in urbe ipsa datus adiutor, a Matthia Hovio Mechliniensium Antistite, demum anno c1613v. ab Iohanne Miræo Episcopo Antverpiano, in patriam vocatus, primam seminarii, si-
ve Collegii Episcopalis institutionem & præfecturam suscepit: nec multo post beneficium Canonicum inter eos, quas *Graduatos* dicunt, obtinuit : cui deinceps Archipresbyteri dignitas in Ecclesia cathedrali, ac Antverpiensi diœcesi accessit. Vitam cum morte commutavit anno c1613c xxvii. xxii. Iunii ad D. Virginem in sacello D. Thomæ sacro apud parentes depositus. (a) Conscripsit *Opus Chronographicum* ab anno c1613Lxx. usque ad annum c1613c xii. quod Chronici Opmeeriani est auctarium, anno c1613c xii. Antverpiæ excusum.

Opus Chronographicum.

§. XVI. *Ianus Gruterus*, parentibus nobilibus in lucem editus est Antverpiæ, anno c1613c Lx. iii. Decembris. Ipse alicubi scribit (b) se ab matre & avia, & esse, & audire Anglum, eaque in insula vixisse, adolevisse, studuisse, aut Norvvichi, aut Cantabrigiæ, ab anno ætatis ix. usque xix. Reliquum adolescentiæ egit Lugduni Batavorum, I. Lipsii toto septennio auditor, Doctor Iuris promotus, dum in patriam cogitat, domicilium fixurus ; vix ingressus urbem,

IANVS GRUTERVS

X 2

ab

(a) Vid. Franciscus Svveertius in *Athenis Belgicis*, Valerius Andreæ in *Biblioth. Belg.* p. 618. Lud. Iacob. a S. Carolo in *Biblioth. Pontif. lib. 2* p. 384. Henninges VVitte in *Diario Biographico*. Bayle, art. Gruterus (Ianus) (b) in *pref. Florilegii magni*.

Bibliotheca e-
jus diripitur.

Moritur.

De ejus Chro-
nico Chroni-
corum.

ab Alexandro Parmensi Duce mox obsidendam, Pa-
rentis jussu, in Galliam secessit. Inde plerasque
Europæ provincias obiit, ad publicam Historiarum
professionem interim a variis invitatus. Placuit au-
tem ipsi Heidelbergæ, ubi inclutæ illæ bibliothecæ
Palatinæ præfectus fuit. Sed in direptione urbis a
milite Bavaro anno c1515cxxii. facta, & Bibliothecæ
privatæ, quam quadraginta annorum spatio, vix
duodecim aureorum millibus sibi comparaverat, &
reliquæ suppellectilis jacturam fecit omnimodam, so-
lumque vertere coactus, Argentorati paulisper, sub-
stitit. Sed ultimam vitæ stationem deligit Brettæ apud
generum, obiitque demum in Bernheldiano prædio
suo, proxime Heidelbergam, anno c1515cxxvii. xx.
Septembris iii. Octobris Heidelbergæ sepultus in æ-
de S. Petri. (a) Orationem de vita, morte & libris
Gruteri edidit *Fridericus Hermannus Flayderus*, Tu-
bingæ an. c1515cxxxviii. Sed & vitam ejus & laudes
prolixè scripsit *Balthasar Venator*, in Panegyri-
co, quem Henninges Wittius *Memoriis Philosopho-
rum* nostri seculi inseruit. (b) Locum autem hic acce-
pit Gruterus, ob *Chronici Chronicorum Politici*, sub
Iohannis Gualterii Belgæ ficto nomine Francofurti
c1515cxiv. editi partem, quam *Chronologiam Ecclesia-
stico-Politicam rerum pace belloque toto fere orbe ge-
starum*, inscripsit. Hæc incipit a nato CHRISTO,
finit

(a) In hac recensione secuti sumus Valerium Andream in *Bibliotheca Belgica* p. 438. Confer P. Lotichium in *Biblioth. Poetica*. (b) pag. 212, seqq.

finis in anno MDLXIII. ac obitu, & sepultura Wolfgangi Episcopi Ratisbonensis. Collegit illam ex Eusebio, Annalibus Baronii, item Fastis, Ephemeridibus, Kalendaris, Chronologiis, ac porro nominatim ex Emilio, Aenea Sylvio, Artho, Aventino, Beyerlingo, Bembo, Bizarro, Boethio, Bonfinio, Botero, Bucholcero, Buntingio, Calvisio, Carione, Cavitello, Crantzio, Chytræo, Collenutio, Cromero, Curæo, Cuspiniano, Genebrardo, Gordono, Heutero, Iovio, Massonio, Matthievio, Meterano, Meyero, Michovio, Nauclero, Opmeerio, Panvinio, Pontano, Reusnero, Roserio, Rubeo, Suffrido Petri, Sigonio, Tritthemio, Thuano, Zenocaro. Rarius tamen historiis adscripsit, unde sint petita: quod videret *sapissime peccatum ab junioribus, notabilem aliquam narrationem imputantibus, non ei, qui eo seculo dixerat, aut ab eo prorsus abfuerat, sed a tertiis & quartis, quique solum transcriptores dici merebantur, redocare autem omnia ad fontes suos, non fuisse otii sui, non festinationis typographi.* Annos CHRISTI secutus est, quibus usus Bucholcerus.

Ex quibus auctoribus collecta.

§. XVII. Eodem anno vitam cum morte commutavit *Christophorus Heidmannus*, Helmstadiensis, primum in Academia patria Eloquentiæ, deinde in regia equestri Danica Sorana Professor: qui *Epitomen Historiam*, cujus pars I. ab orbe condito ad C. Iulii Cæsaris imperium pertingit: pars II. est de

X 3 Im-

CHRISTOP.
HEIDMAN-
NI

Epitome Hi-
storica

(a) De hac emigratione sua orationem habuit Helmstadii, ac typis commisit, lectu dignam.

a Meiero
Prof. Helmst.
edita,

Emendatio-
rem pollicitus
Ernstius,

I. C. BVLEN-
GERI

Imperatoribus a C. Julio Cesare usque ad Constantini Magni filios, & translatum Imperii sedem Byzantium, quæ ex illo tempore est Constantinopolis. Additum est singulis Impp. qui status Ecclesiæ tum fuerit: & qui eruditione, sapientia, aut eloquentia excelluerint. Et sic fere habet inscriptio operis posthumi, quod Gebbardo Theodoro Meiero, Theologo Helmstadiensi, debemus anno cicioclx. editum. Sed ex ipsius Auctoris præfatione apparet, quod partem alteram in tres libros distinxerit, quorum primus res in civili gubernatione, & Ecclesiæ illustriores a Iulio Cesare ad Constantinum usque Magnum, & translatum ab eo Byzantium Imperii decus habuerit: alter, a Constantino hoc, sive ab initio Imperii Constantinopolitani ad Carolum Magnum: tertius, a Carolo ad nostram usque memoriam. An integrum absolverit pensum, non ausim affirmare: id scio tamen, minimum, quas Meierus edidit partes, apud Henricum Ernstium Consiliarium regium Danicum exstitisse longe emaculatiores, atque emendatiores, ipsumque etiam Excellentissimum Virum (nam id in præsentem mihi indicavit Hafniæ anno cicioclxiii.) voluisse propediem in lucem dare. Sed quia non diu post excessit vita, ac porro de optimo ejus filio pridem nihil inaudiverim, quid in posterum de hoc Heidmanniano, sed & multis aliis, in primis autem Caselianis operibus, sit factum, nescio.

§. XVIII. *Julius Cesar Bulengerus, Iulioduno Gal-
lus, Societati Jesu juvenis nomen dedit: at patre fra-
tri-*

tribusque demortuis, urgente matre, ut nepotum parvulorum curam susciperet, eidem valedixit, cum jam in ea per duodecim annos hæssisset. Sic pietatis illud officium per viginti amplius annos in Parisiensi, Tolosana, aliisque Academiis implevit. At cum illi jam rebus suis prospicere possent, docendi munus in Academia Pisana suscepit. Quo per sexennium defunctus, in societatem Jesu se postliminio recepit, ac Theologiæ Doctor, quinquennio Theologiam, sacram Scripturam triennio interpretatus, septuagenario major, Cadurci anno c16cxxviii. iii. Augusti e vita discessit. (a) Exstant hujus Bulengeri *Historiarum sui temporis libri XIII. quibus res toto orbe gesta ab anno c16cxlvi. ad annum usque c16cxcii. continentur*: Lugduni c16cxcix. Montacutius libro *dedita CHRISTI* (b) gravibus Bulengerum incessit convitiis, *hominem nullius pretii, rei, momenti, terra filium, nescio quem ex Jesuita murcum, murcidum cucullatum asinum, semidoctum literatorem, Theologastrum stultum*, vocitans.

Historia sui
temporis.

§. XIX. *Jobannes Cluverus*, Michaelis patre, IOH. CLV-
sartore ac mercatore, anno c16cxciii. xvi. Februarii VERI
Crempæ in Stormaria natus, a matre Margareta Vita summa.
Meizendorfia, legere edoctus ac scribere, anno æta-
tis decimo studio Latinæ linguæ se dedit, instinctu
scholæ patriæ Rectoris, Pauli Evandri, invito fere
patre

(a) Hankius *de Scriptoribus rerum Romanar. parte 1. cap. 86. pag.*
281. ex ipsius Bulengeri *Epistola, quam Opusculorum suorum*
tomo 1. præfixit. (b) pag. 243.

patre, qui filium sartoriæ destinarat. Sic brevi profecit in Græcis & Latinis, ut anno ætatis xiv. continuandorum studiorum gratia Hamburgum mitteretur, ab Hieronymo Mullero Canonico pro pædago receptus. Anno cııııcx. Hamburgensi scholæ valedicens, Rostochium se contulit, ubi cum Philosophiæ ac SS. Theologiæ se dedidisset, per biennium an. -xiii. plures urbes Germaniæ, & Academias perlustravit, ac redux artium Magister Rostochii renunciatus est. Hinc Logicam & Hesiodum commilitonibus prælegit: post Fac. Philos. Adjunctus Metamorphosin Ovidianam in auditorio Philosophico tam dextre explicuit, ut inter candidatos Prof. Poet. locum haberet præcipuum. Anno proximo -xiv. cum ludimagister scholæ patriæ designatus esset, ac interea tam ad Meldorpiensem in Dithmarsia Ecclesiam, quam ad Conrectoratum Haderslebiensem vocaretur, Meldorpiam elegit Spartam, ac per integrum septennium verbum divinum docuit. Anno -xxi. Marnensium in Dithmarsia Pastor, biennio post innova equestri Sorana Danorum Academia annoq; -xxvi. in Hafniensi (Rostochiensis Fac. Theol. dispensante) Theol. D. renunciabatur. Anno -xxx. e Dania in Dithmarsiam Meldorpium remissus, ejus provinciæ Superintendens regius est constitutus. Tandem anno xxxii. amissa foecunda & morigera uxore, ipse anno sequenti in Natalitiis CHRISTI obdormivit. (a)

Hu-

(a) Vitam patris scripsit *M. Michael Cluverus*: cui sua Freherus, huic nostrâ debemus. sed contracta. Vide & *V. Vittii Theologus*, Dec. 3. num. 7.

Hujus viri habemus *Epitomen Historiarum totius mundi, usque ad annum MDCCXXX. ex sexcentis amplius auctoribus sacris profanisque deductam*, ac aliquoties editam. Accessit deinde continuatio ad annum MDCCXXXIII. ac iterum ad annum LIII. & denuo ad annum MDCCCLXVII, Lipsiæ anno MDCCCLXVIII. Ceterum vel Christianus Kortholtius, vel Adamus Tribbechovius, mihi narrarunt, exstare apud hæredes Cluveranos exemplar multimodis emendatum: ad quod si nova exprimeretur editio, bene esset. Ipse de opere suo sic scribit Auctor: *Hæc Epitomes nostræ digestio est ad sacras tabulas accommodata. Rerum narratarum veritatem, aut citati margine Autores adstruunt, aut in ipso orationis decursu nominati. Exuto partium studio, nudam, ut est, veritatem, in ea Dei veri gloriam sectamur. Privati judicii parci, quotiescunque opponere aliquem calculum decet, aut divini canonis, aut aliorum scriptorum vestigiis insistimus.* Bœclerus ita de eo: (a) *Ioannes Cluverus, Epochas Biblicas & Propheticas aliter judicio & contextu sequitur: in quantum habuit, qui præirent. Aut, si dicendum clarius est, Historiæ Ecclesiasticæ aptavit, quicquid ad connexionem rerum pertinet.*

Epitome historiarum.

aliquoties continuata.

Bœcleri judicium.

§. XX. *Henricus Gutbberletus*, Hirsfeldiæ in Hassia natus anno MDCLXXII. cum in schola patria, & Academia Marburgensi, tanta esset doctrina, excultus, ut Ecclesiæ reique literariæ prodesse posset, initio Dillenburgum vocatus, scholam ibidem rexit

H E N R.
GVTHBER-
LETI

Y

auli-

(a) in dissert. de utilitate ex Hist. Vniuers. contextu capienda.

aulicam. Inde Herbornæ Nassoviorum in Pædago-
gio, singulari cum dexteritate Rectorem egit: donec
anno ciciocv. in Gymnasio Herbornensi etiam Phi-
losophiæ Professor constitueretur: quam Spartam
ad annum usque ciciocxvii. ornavit. Nam tunc ad
regendam Hammonensem in Marckano Comitatu
scholam discessit. Quam in statione postquam per bi-
ennium, & amplius, substitisset, a magistratu Reip.
Daventriensis ad classicæ scholæ Rectoratum evoca-
tur: cumque in ea urbe illustre Gymnasium erige-
retur, Professionem quoque Logicam & Moralem in-
deptus, hanc per quinquennium egregie exercuit.
Mortuus est Daventriæ anno ciciocxxv. xxvii. Mar-
tii sepultus. (a) Paulo ante obitum absolvit *Chro-
nologia*, ab orbe condito, ad an. ciciocxxxiv. quæ
ab obitu ejus Amstelodami edita anno -xxxix. ac ite-
rum anno -LVI.

Chronologia,

DAN. AN-
GELOCRA-
TOR.

§. XXI. *Daniel Angelocrator*, Corbaco - Wal-
deccus, patre Iusto Engelhardo, tenuis fortunæ pisto-
re, sed qui ob animi probitatem ad consulatum oppi-
di evectus, anno ciciolxix. xix Octobris natus, ab anno
ætatis sexto in patria, post per biennium in Laubaco-
Solmensi Schola, literis imbutus, anno ætatis xii. Cor-
bacum rediit, jam Logicam & Mathesin addiscens.
Tum Cassellis per biennium sudavit & alsit, ac inde
ad Marburgensem Academiam abiit. Posthæc Stadæ
ad

(a) Debemus hæc Progr. funebri, quod *lib. VI. Historia Daventriensis*
inseruit Iacobus Revius pag. 699. Expungendum autem
sphalma ex Vossii *Chronolog. Mathem.* cap. 68. §. ult. p. 407.
quod Guthberletum an. 1642. agnoscit vivum.

ad Albim biennio scholæ præceptorem egit: sed ejus laboris pertæsus, Mertenhagæ prope Cassellas Ecclesiasticum impetravit munus: quo per quadriennium functus, Isthæ ad Wolfshagium, quatuor annos cum dimidio, tum Francobergæ per sexennium docuit. Ab anno cicicxi . Marburgensis Ecclesiæ Archidiaconus fuit, in annum -xiv. quo Superintendens ibidem renuntiatus est. Anno -xviii. a Mauritio Hassiæ Landgravio, ad Synodum Dordracenam una cum aliis Theologis mittebatur. (a) Anno -xxiv. a Ludovico Hassio, cum ceteris Ecclesiæ Ministris, & Academiæ Professoribus, ob Reformatæ religionis professionem, ab officio fuit remotus, annoque proximo jam Gudensbergæ pastor, a Cæsareis militibus spoliatus, ac cum uxore & liberis male tractatus est. Anno -xxvi. inter Assessores Consistorii Cassellani locum habuit. Anno -xxvii. a Ludovico, Principe Anhaltino, ad Pastorum & Ephoriam Cöthenianam vocatus est, ac ibidem anno cicicxxxv . iii. Julii decessit. (b) Hic anno cicicci . jam *Chronologiam* edidit *avtopticam*, in qua *Beroaldistarum* (sic vocat) *deliria* deprehendit Scaliger ac alia $\alpha\sigma\upsilon\varsigma\alpha\lambda\alpha$ annotavit Vossius *de Scientiis Mathematicis cap. LXVIII. §. XVIII.* In *Theatro Freberiano* enumerantur opera ejus literaria: & primo quidem *Chronologicum*, in quatuor libros divisum: ex quo ad propositum nostrum perti-

Dordrac. Synodo interfuit.

Opus Chronologicum,

Y 2

net

(a) Vossius in *Chronol. Mathematicorum cap. 68. §. 18. p. 402.* Memini Synodum Nordrechtanæ interesse apud Batavos anno 1618. (b) Freherus in *Theatro*, qui non addit, unde hæc acceperit, Confer VVittii *Biograph. Tom. II. pag. 44.*

net quartus: nempe *Annalium tabula*, quibus per quinquagenos annos continua serie & connexione nobiliorum ararum & regnorum res maxime memorabiles indicantur, a *Genesi* usque huc: deinde *Operis Historici* tomi quatuor, & ex tomo. I. liber V. *Index* scilicet *Ecclesiasticus*, qui sub N. T. ostendat, I. puriores *Ecclesie Doctores*: II. *Hæreticos* & eorum deliria: III. *Concilia* & eorum sancita: IV. *Decreta*, & ritus *Romanorum Pontificum*: V. *Epitomen Conciliorum*: VI. *Academiarum* & *Scholarum illustrium indicem*. Ex Tomo II. de *Regimine Ecclesiastico*, huc spectant, liber II. quo describuntur *Episcopi Orientales* sub N. T. nempe *Hierosolymitani*, *Antiocheni*, *Alexandrini*, *Ephesini*, *Cæsareenses*, *Constantinopolitani*: liber III. quo *Episcopi*, *Patriarchæ*, & *Pontifices Romæ in Italia*: IV. *Cardinales Ecclesie Romanae*, *Mediolanenses Archiepiscopi*, *Aquilejenses* & *Gradenses*, *Ravennates*, *Papienses*: IV. *Germania VII. Archiepiscopi*, & horum omnium *Suffraganei*: VI. *Gallie Episcopi*: VII. *Episcopi in Hispania*: VIII. *Anglie Episcopi*, cum *Appendice*. Ex tomo III. liber V. *Romanum Imperium in Oriente* & *Occidente*: VI. *Reges* & *Duces in Germania*: VII. *Reges* & *Duces circa Germaniam*, enumerantes. Porro integer tomus IV. qui est *Alphabetarium historicum*, continens ordine alphabetico *vitas* & *res gestas eorum illustrium*, quorum certa series & successio in tempore non potuit haberi, ut sunt quidam *Reges*, *Principes*, *Comites*, *Barones*, *Milites*: *Prophetae*, *Apostoli*, *Martyres*, *Confessores*, *Scriptores*, *Doctores*, *Professores*, *Philosophi*, *Poetae*, *Iurisperiti*, *Theologi*; *Fratres omnium Ordinum*, *Hæreti-*

retici, artifices, rerum inventores & alii undecunque
 clari viri. Quatuor istis tomis Historicis adiecit bre-
 vem Ideam Chronici Mundani. An autem tam inte-
 grum Opus Chronologicum, quam hi quatuor Historia
 Universalis tomii prodierint, non immerito dubita-
 verim. In Wittii quidem *Diario*, ad diem emortua-
 lem, laudatur opus Historiarum Univerſale: item *Ra-
 tiones Temporum & rerum totius orbis memorabilium*:
 verum forte Vir clarissimus hunc, aut alium ejusmodi
 indicem, secutus, non ipse vidit Opus illud.

Dubium, an
 editum.

§. XXI. *Christophorus Besoldus*, I. V. D. anno
 MDCLXXVII. in lucem editus, primum in patria Tu-
 bingenſi Academia docuit, dein, postquam a religione
 Evangelico-Lutherana defecit, Cod. & Juris publ.
 Prof. Ingolſtadii, nec non Consiliarius Cæsareus
 & Bavaricus, anno MDCCXXXVIII. xv. Septembr.
 mortuus, consignavit *Synopsin rerum ab orbe gesta-
 rum* usque ad Ferdinandi II. imperium, annumque
 MDCCXIX. magnam partem ex Sleidano de IV. Mo-
 narchiis desumptam. Hujus editio quarta, & posthu-
 ma, ex ipsius Auctoris annotatis autographis passim
 aucta, Ingolſtadii excusa est an. XLIII. Accessit *Leſſus
 Acad. Ingolſtadianæ*, dictus in tricesimo funeris Besol-
 diani, una cum *Catalogo librorum Auctoris*, & nonnul-
 lis de suprema agitudine, atque obitu ipsius, specia-
 libus: studio & opera Job. Jacobi Speidelii, I. V. Lic.
 In hanc *Synopsin Besoldianam* observationes recon-
 dita eruditione plenissimas, conscripsit *Christophorus
 Adamus Rupertus*: quas *Christoph. Arnoldus*, Norim-
 bergæ ad S. Mariam Ecclesiastes, & Eloq. Poet. ac

CHRISTOP.
 BESOLDI

Synopsis Hist.

Græcæ L. Prof. recensuit, & ad Leopoldum usque Cæsarem Nostrum, supplementum addidit, Norimb. MDCLIX.

ALSTEDII

Historica

& Chronologia

§. XXII. *Johannes Henricus Alstedius*, Philosophiæ & Theol. Professor in schola Nassoviana Herbornensi, post Albæ Juliæ in Trans-sylvania, ubi anno MDCCXXXVIII. mortuus, *Encyclopediam* scripsit, septem tomis distinctam, annoque MDCCXXX. Herbornæ editam. In hac liber XXIII. *Historicam* exhibet capitibus XXIV. ex quibus huc referendi cap. XX. *de articulo primo IV. Monarchia*, a C. Julio Cæsare; usque ad CHRISTVM natum: cap. XXI. *de III. Articulo*, ab Augusto usque ad Constantinum M. cap. XXII. *de III. articulo*, usque ad Carolum M. cap. XXIII. *de IV. articulo*, usque ad Carolum V. *De V. articulo*, usque ad Ferdinandum II. Hanc *Historicam* excipit libro XXXIII. *Chronologia* Alstedii, ab orbe condito incipiens, inque anno MDCCXXXIX. ac Vesalia, stratagemate, Sylva-Ducis, deditioe, ab Ordinibus foederati Belgii captis, desinens. Iam ante tamen, nempe an. MDCCXXVIII. separatim ediderat *Thesaurum Chronologicum*, jamjam laudato anno, in gestis Cæsareo-Danicis finientem. Anno MDCCCL. Boineburgius ad Prüschenckium scribebat: (a) *Alstedius captui incuriosorum hominum (loquitur autem de Chronologia) est multum accommodus, & operas negotiosorum compendifacere aptissimus.*

§. XXIII.

(a) Epistolam hanc cum multis aliis Boineburgianis servat. I. L. Zollmannus, Consil. Saxonicus.

§. XXIII. *Petrus Laurembergius*, Rostochiensis, P. LAVRENB-
 VVilhelmi, Medici & Mathematicum Doctoris, filius, BERGII
 die xxvi. Augusti anno ciciolxxxv. natus, Philoso-
 phia initio in Academia Gallia Montalbanensi ab
 anno ciciocxi. deinde Physices & Matheseos in
 Gymnasio (cujus ab anno - xv. ad xx. cum M. Hen-
 rico Rumpio fuit Director) Hamburgensi ab anno
 xxxiv. Professor, anno ciciocxxxix. xiii. Maji phthi-
 si consumtus obiit. (a) Reliquit is *Cronium*, sive *se-* Cronius
riem compendiosam rerum illustrium gestarum a mundi
exortu. Incipit ab origine mundi, finit in Ferdinan-
 do III. Imp. Huic libello non nemo adjecit Appendi-
 cem, ex Iohannis Bunonis *Idea* potissimum deprom- continuatus
 ptam, ad annum cicioclxxii. quo anno Geræ hæc
 continuatio cum ipso *Cronio* prodiit. Anno au-
 tem cicioclxxxviii. hoc scriptum Laurembergianum illustratus, ac
 cum perpetuis Notis, plurimisque additionibus Ham- iterum conti-
 burgi edidit, ac ad annum laudatum produxit *Daniel* nuatus,
Hartnaccius, jam Scholæ Slesvicensis Rector, qui de in-
 stituto suo, in epistola ad lectorem brevicula, quædam
 præfatur.

§. XXIV. *Jacobus Gordonus* Lesmoræus, Aber- IAC. GOR-
 donensis Scotus, Theol. D. & in Sœc. Iesu Prof. Col- DONI
 legiorum Tolosæ ac Burdigalæ Rector, tandem Regi Opus Chrono-
 Gallia Ludovico xiii. a confessionibus, qui an. cici- logicum
 ocxli. xvii. Nov. obiit, natus anno lxxxviii. (b) Scri-
 psit *Opus Chronologicum rerum per universum orbem*
gestarum

(a) Ioh. Mollerus Flensbürgensis, in *Isagoge ad Historiam Ducatus*
nm Slesvicensis & Molsatici, part. 4. cap. 10. pag. 614.

(b) Lud. Jacob. a S. Carolo in *Biblioth. Pontif. lib. 2. p. 344.*

Opuscula tria,

gestarum seriem; brevemque a CHRISTO ad annum
cicidcxlii. complectens narrationem. Tomis constat
 duobus: quorum prior ad CHRISTVM se exten-
 dit: alter ad annum CHRISTI cicidcxiv. Prodiit
 Colonia Agrippinae. (a) Ejusdem habemus Opuscu-
 la tria, *Chronologicum, Historicum, & Geographicum.*
I. de varia anni ratione, & anno saepius per intercala-
tionem reformato, cyclis item variis, & arte fingendi
annum, quem vocant, civilem. II. *De modo recte le-*
gendi Historias. III. *In quo urbium atque regionum,*
quae in Europa, Africa, Asia minore, Syriaque nunc
sunt, summaria descriptio continentur: Coloniae cic-
 idcxxxvi.

HENR. AL-
TINGI

Vita

§. XXV. *Henricus Altingus*, patre Mensone,
 Ecclesiae Embdanæ Pastore, matre Maria Bischo-
 pia, anno cicidlxxxiii. xviii. Febr. natus, ex schola pa-
 tria, Groningam primo, ad Vbbonem Emmium, post
 Herbornam ablegatus est, ubi Ioh. Piscatorem, Mat-
 thiam Martinium, & Guilielmum Zepperum audi-
 vit. Triennio ibi exacto, anno cicidcvi. per trigam
 laudatorum Theologorum Reformatorum, Iohan-
 ni Seniori, Comiti Nassovio, commendatus, Guili-
 elmi Nassovii, Conradi Ludovici Solmenis, & Phi-
 lippi Ernesti Isenburgici, Comitum juvenum, Seda-
 ni, una cum Friderico V. Palatino, post Bohemiae Re-
 ge, literis incumbentium, Ephorus destinatus est. Sed
 anno sequenti cum iis sese Heidelbergam, ac porro
 Iohannem Conradum Rheingravium instituendum
 reci-

(a) Vide Vossii *Chronol. Mathem.* cap. 68. §. 14. p. 405.

recipit. Anno MDCCVIII. una cum Zacharia Colbio, Friderici illius Palatini studiis præfectus, cum eodem Sedanum denuo fuit ablegatus. Electore Patre anno MDCCX. demortuo, cum Principe filio Heidelbergam reversus, anno -XII. eundem in Angliam comitaturus, in lacu Harlemensi, una cum Abrahamo Sculteto, præsens vitæ periculum adiit. Anno -XIII. nuptiis Friderici cum Elisabetha Britannica, Iacobi Regis filia, interfuit, ac Heidelbergam reversus, Theologicam *Locorum Communium professionem*, præsentate Electore, & universa, aula XVI. Aug. auspicatus, ac mense Nov. Theologiæ Doctor renunciatus est. An. -XVI. præcipua cura *Collegii* (quod ita vocabatur) *Sapientia* eidem committebatur, annoque -XVIII. Dordracenam Synodum, cum Abrahamo Sculteto, & Paulo Tossano, invisit. An. -XXI. Academia per bellicos tumultus turbata, ipse, familia sua Heilbrunnam dimissa, in statione perstitit imperterritus, Collegiique Sapientiæ membra in officio continuit. An. -XXII. Heidelbergam per Tillium vi occupata, Altingus tristi hoc accepto nuntio, occluso museo, ad preces se convertit: & ecce adventat Scholæ Rector Seehufius, eum monens, ut per posticum se in ædes Cancellarii subduceret, quas Tillius direptioni exemptas voluerat, ob publica ibidem reposita monumenta. His asservandis destinatus Protribunus Hohenzollerani Comitatus, graves in Altingum (sed quem non noverat) adductum, spirabat minas, cumque quæreret, quis esset, respondit: *Ludi magister in*

Collegio Sapientia. At cum postridie a Tillio hæ ædes Iesuitis assignarentur, legatus illis repente excedens, nihil habuit spatii, ad Altingum *Ludimagistrum* qui in supremum sese receperat tabulatum, conqui-
rendum, atque abducendum. Dum autem Tillii culinæ unus ex coquis Palatinis præficitur, is Altingo non solum de victu clanculum, sed & de aliquo præsidio militari prospexit. Hoc suffultus, cum domum suam inviseret, omnia expilata, & in museo dominantem reperit centurionem; cui, nunc omnia sua esse glorianti, respondit: *Si tua sunt, Deus diuturniorem tibi eorum possessionem, quam priori Domino largiatur.* Tertio demum die elapsus, per varias lethi imagines, Heilbrunnam, inde Schorndorfium, ubi suam offendit familiam, pervenit. Hinc a Rege Bohemiæ evocatus in Belgium anno -xxiii. difficili itinere, per patriam Embdam (hic familiam reliquit) ad Batavos se confert, Friderici Henrici, Regis primogeniti studiis præficiendus. Quam Spartam iteratæ ad Embdanæ Ecclesiæ ministerium vocationi prætulit. Evocata igitur Embda ad se familia sua, Lugdunum commigrat: sed, propter luem ibi grassantem, bonam anni-xxv. partem cum filiis Regis Honslardici exegit, ac novam ad successionem Sibrandi Lubberti in Academia Franequerana vocationem, Rege ita volente, declinavit. At quando anno -xxvi. ad Professionem Theologicam primariam, in nova Academia Groningensi, ab obitu Hermannii Ravensbergeri vacantem, invitaretur, commeatu a Domino impetrato,

trato, eo venit anno -xxvii. munusque publicum
xvi. Iunii auspiciatus est: ac multa postea beneficia
huic Academiæ impetravit. Ecclesiæ Croningensis
per septennium Senior fuit: sed & alia gravissi-
ma munera administravit. Ceterum anno -xxxii.
a Ludouico Philippo, Palatinatus Administrato-
re, Heidelbergam, ad Professionem Theologicam,
constituendumque Senatum Ecclesiasticum, revoca-
tus, postquam per varia pericula Francofurtum us-
que processisset, clades Nordlingana spem illam in-
tercepit, & ipse per extremas Galliæ oras, Principa-
tum Sedanensem, & provincias Belgii Hispanicas, ad
suos, quarto post abitum mense, reversus est. Ab
obitu conjugis Susannæ Belieræ (id factum anno
-xlili.) variis affligebatur symptomatibus, sic tamen
ut per intervalla Professioni vacaret. Anno ccccxliv.
xxv. August. placide obdormivit, cum ante suis præ-
dixisset, ante occasum Solem se ad Dominum abitu-
rum. Filios reliquit duos, quorum natu major
Menso, V. J. D. rationibus Americanæ Societatis per
complures annos præfectus, post Daventriæ Iuris
Professor fuit: alter *Iacobus*, in Anglicana Ecclesia
primum sacra docuit lingua Anglicana, deinceps in
Academia Groningensi Linguarum Orientalium
Professor Ordinarius & Ecclesiastes factus (a) Ora-
tionem in obitum Altingi scripsit *Samuel Maresius*,
celebris ille Theologus. Memoriam clarissimi hujus

De morte Al-
tingi.

De filiis.

Z 2.

apud

(a) Vide *Vitas Proff. Groningensium*, ex quibus sua sumsit Freherus
in *Theatro*. Add. Bayle art. Henri Alting, & Jacques Al-
ting.

Compendium
scripsit Histo-
ricum
& Theologi-
am Histori-
cam.

NICOLAI
VERNVLÆI.

Epitome Hist.
Vnivers.

CHRISTIA-
NI GVEIN-
TZII

Chronologia.

apud Reformatos Theologi, voluimus hoc loco repe-
tere, vel propter ejus *Compendium Historia externa*,
a Daniele Pareo, titulo *Medulla Historia profana* edi-
tum. De ejusdem *Theologia Historica*, sive *Systema-
tis Historici locis quatuor*, (a) alibi dicemus.

§. XXVI. *Nicolaus Vernulaus*, ex Ducatu Lu-
xemburgico oriundus, Robelmontii, vico Vertonen-
sis agri, patre Petro de Vernultz, quondam in exer-
citu regio apud Belgas centurione, natus, humanio-
rum literarum & Philosophiæ studiis, partim Trevi-
ris, partim Colonia Agrippinæ operatus, cursum
Theologicum Lovanii absolvit. Docuit ibidem Rhe-
toricam in Gymnasio Porcensi ab anno MDCCVIII.
Eloquentiam vero in Academia ab anno -XI. Cæsa-
reus, ac Hispaniarum Regis Historicus demum re-
nuntiatus. (b) Obiit anno MDCCXLIX. Scripsit hic
inter multa alia, *Epitomen Historia ab orbe condito ad
sua usque tempora*.

§. XXVII. *Christianus Gveintzius*, Gubena-
Lusatus, Gymnasii Halla-Saxonici Rector, anno
CHRISTI MDCCCL. ætatis LVIII. muneris publici XXII.
ipso die Christiani (III. Aprilis) supremum diem
obiit. (c) Hujus mentio facienda erat, ob *Synopsis
Historico-Chronologicam, quæ Fiti Historica, id est,
Historicorum Classicorum Græcorum & Latinorum,
synoptica analysi*, juncta, ac Hallis edita anno
MDCCXLVIII.

(a) In *Vitis Proff. Groning.* hic liber adhuc inter inedita recensetur
anno 1654. (b) *Svveertius in Athenis Belgicis*, Valerius An-
drex in *Fastis Lovaniensibus*, & in *Biblioth. Belgica*. (c) D.
Gottfried Olearius in *Halygraphia* pag. 439.

cicicxlviij. quæ in compendiariorum illo scribendi genere nequaquam contemnenda est.

§. XXIX. *Jonas Magni Wexionius*, Suecus, VVEXIONE
primum Philosophiæ Practicæ Professor, post SS.
Theol. D. ejusdemque in Academia Vpsaliensi Pro-
fessor, ac denique Episcopus Scarenfis, anno ciciccli.
iii. Aprilis demortuus, confecit *Synopsin Historiæ Uni-*
versalis. (a)

Synopsis Hist.
Universalis.

§. XXIX. *Adolphus Brachelius*, Belga, *Histo-*
riam scripsit *nostri temporis rerum bello & pace per Eu-*
ropam atque in Germania maxime gestarum ab anno
ciciccxviii. usque ad annum cicicclii. ex optimis
(ut habet inscriptio) & probatissimis hujus seculi scri-
ptoribus, per seriem annorum ordine distributam. Pri-
mo quidem Auctor brevem narrationem belli Ger-
manici, ab ejus initio, ad finem usque, per triginta
annos deduxit: sed distractis omnibus exempla-
ribus, cum editio altera urgeretur, priori adjecit
adhuc quatuor annos, ad dictum annum Lii. quo ipso,
die xiii. Septembris decessit. (b) Prodiit hæc alte-
ra editio Coloniae, multis distincta iconibus. Con-
tinuarunt postea Brachelium, successu tamen impari,
Christophorus Adolphus Thuldenus, & *Henricus Bre-*
verus Iuliacensis, Theol. Lic.

BRACHELII
Historia no-
stri temporis.

Continuata.

§. XXX. *Dionysius Petavius*, Aurelianensis, DION. PE-
in Soc. Iesu Rhetoris per annos xi. & sacrarum li-
terarum per xxiv. annos Professor Parisiensis, anno
TAVII

Z 3

cic-

(a) Scripta VVexionii recenset Ioh. Scheferus in *Vpsalia antiqua* cap.
22. p. 403. (b) VVittius in *Diario*.

Rationarium
Temporum,

Editiones,

BOXHOR-
NII Summa
vitæ,

CICIDCLII. XI. Decembris vivere desiit. In obitum ejus Orationem habuit *Henricus Valesius*, quæ, una cum *Catalogo librorum Petavianorum*, ab anno ætatis XXI. usque ad LXX. quo decessit, editorum, in novissimam Operum Epiphanii editionem relata est. Ex variis ejus scriptis huc spectat, *Rationarium Temporum*, in partes II. libros XIII. distributum, in quo ætatum omnium sacra profanaque historia Chronologicis probationibus munita summam traditur. Sæpius hic liber est excusus. Mihi nunc ad manus est editio Parisiensis anni CICIDCLXIII. Summam operis ejus *de Doctrina Temporum*, exhibet Vossius *de Scientiis Matbem. cap. XLI. §. XXIV.*

§. XXXI. *M. Zverius Boxhornius*, Bergo-Zomio Brabantus, anno CICIDCXII. natus, ac literis a puero egregie excultus, adeo profecit brevi, ut annum agens duodecimum, Lugduni Batavorum inter cives studiosos reciperetur, frequens inprimis Danielis Heinsii auditor. Annos natus sedecim jam scribere, ac edere libros cœpit. Quibus cum in sui amorem, & tantum non admirationem, præclarissimos viros convertisset, publica Eloquentiæ professio eidem demandata est: quam postea Historiarum & Politices professione permutabat. A Suecorum ad foederatos Belgii ordines legato, cum Regina, tum Procerum nomine, oblatis amplissimis in Suecia dignitatibus, amorem patrii soli præposuit. Rebus humanis valedixit Lugduni Batavorum die III. Octobris anno CICIDCLIII. Orationem in excessum ejus habuit

buit *Caspar Barlaeus*, Collega. (a) In honorem civis sui, *Bergo-Zomenfes* illius effigiem in curia dedicaverunt. *Historiam Universalem* composuit, *sacram* & *profanam*, a *CHRISTO* nato ad annum usque *MDCL*. in qua illustrium gentium ac Principum origines, res gestae, variae mutationes in Ecclesia & Rep. aliaque ex variis etiam hactenus ineditis monumentis traduntur. Finit *Boxhornius* hanc historiam in *Caroli I.* magnae Britanniae Regis interitu, anno Domini *MDCLXIX*. De proposito suo in epistola ad lectorem differit, ex qua nonnulla afferam: *Mihi id potissimum* non cura fuit, plerisque eorum, quae vulgo nata, & passim obvia, vel omissis, vel obiter tantum narratis, exhibere in primis origines, hoc est, fontes veluti ac causas, ex quibus insignes publicarum rerum imperiorumque exorta sunt mutationes. Facile autem, ut spero, illi mihi ignoscent, qui cogitaverint, maturanda editionis non perfecti hujus operis, necessitatem mihi ab his fuisse impositam, quos jam in eo esse intelligebam, ut, malo more, inconsulto me ac invito, rudimenta quaedam qualiscunque hujus cura nostra, quae cupida Historiarum juventuti ante annos aliquot privatim tradideram, quorumque exemplar, cum mihi nullum domi esset, accurate nitideque scriptum, florentissimi ingenii, doctissimusque & paternarum virtutum heres juvenis, *Iobannes Erpenius* exhibuit, in lucem darent, nisi ego ipse manum operi admoderem. De

Historia Universalis

Propositum Boxhornii

bona

(a) Vide *Valerii Andreae Biblioth. Belg.* pag. 641. *Hanckium de Romanarum rerum scriptoribus*, part. 1. cap. 91 p. 195. & *VVittii Diarium Biographiarum*.

bona fide, qua singula narrata ac exposita sunt, nemo ambigat. Et ne quis ambigeret, plerumque, ubi necesse erat, ipsis Authorum, quos sequor, quamvis Barbarorum, incomptorumque verbis usus sum. Nec deerunt forte, qui Historiæ leges limitesque nonnullis me digressionibus dissertationibusque excessisse iudicabunt. At sciant illi, velim, haud præter veterum ac laudatissimorum Scriptorum exemplum, & illustrandi ea, quæ obscuriora offerebantur, causa, id a me identidem factum esse. Præterea Boxhornius Chronologiam Sacram & profanam in Tabulas distinctam confecit: in qua illustrium Imperiorum, Gentium, Principum, origines, incrementa, mutationes, aliasque tum civiles, tum etiam Ecclesiasticas, commemorat. Eam incipit a Nimrodo, Babyloniorum Rege, terminat in Lusitanorum ab Hispanis defectione anno ciciocxli. Prodiit Bosii Nostri studio, in hac Salana anno cicioclx. Et ipse quidem B. Bosius multa ad has tabulas collegit ἀξιωματικόν, ac semper habuit in animo, easdem recensitas cum continuatione denuo edere: id quod præmaturum Viri factum vetuit. Etiam magnus Ecclesiæ nostræ Theologus, ut & insignis Historicus, Christianus Kortholtius, has ipsas tabulas Boxhornianas multis auxit observationibus, quas mss. apud Virum summum vidi anno cicioclxvi. Iterum easdem, una cum continuatione sua, paucos ante annos edidit Daniel Hartnaccius.

De Tabb.
Chronologi-
cis Boxhornii.

a Bosio editis.

CHRISTIA-
NI MAT-
THÆ

§. XXXII. Christianus Matthia, gente Dithmar-
sus, sub ævi superioris finem in lucem editus, pleris-
que

que nobilioribus Germaniæ Academiis peragratis, in Altdorfina Norimbergensium Theologicos honores æque, ac Spartam Professoriam, impetravit. Post illa Christianus IV. Daniæ Rex, ad Theologiæ in Academia Sorana Professionem, & Ecclesiarum Dithmarsicarum inspectionem, eum vocavit. Hic cum per plures annos cum fide docuisset, amplissimo munere abdicato, in foederatum migravit Belgium, & Ecclesiæ Hagensis Pastorem Evangelico-Lutheranum ad extremum usque halitum egit: quem quidem exspiravit anno MDCLV. XXII. Januarii. (a) Nominis sui memoriam, tum scriptis aliis, propagavit, tum *Theatro Historico-Theoretico-Practico*, in quo IV. Monarchiæ novæ & artificiosa methodo describuntur. Excusum illud aliquoties in Belgio, ac Germania, ac denique ad annum MDCLXXXIX. continuatum est. Boeclerus, Auctorem, *svavitare & novitate quondam methodi sua ad monarchiæ excerpta adornasse*, judicat. (b) Spizelius *perfectum Historiæ pariter ac Moralis disciplinæ exemplar exhibuisse*, scribit. (c) Sed de perfectione dubitaverim, utut institutum omni laude dignum censeam.

Theatrum
Historicum.

§. XXXIII. *Iohannes Micrælius*, natus est Cöslini in Pomerania, anno MDLXXII. XI. Sept. patre Iohanne, ibidem Archidiacono, matre Margareta, filia Laurentii Krügeri, Pastoris Ecclesiæ Jamundensis, qui raro exemplo annum ætatis xcix. attigit, ac octoginta posteros vidit. Puer auspiciis Iacobi Vol-
Aa lii,

MICRÆLII
Vita.

(a) Vide Spizelium in *Templo Honoris referato* pag. 203. seqq. Omnes in *Gloria Academia Altdorfina* p. 28. (b) de utilitate ex *Hist. Univ.* compos. capienda pag. 16. (c) d. l. p. 206.

fii, Rectoris scholæ patriæ, doctrinarum cursum in-
 choans, ad studium Musicum, Græcæ L. & Poeseos
 singulariter ferebatur. Anno c17cxi. ab Georgio
 Messerschmidio, Francisci Pomeraniæ Ducis Con-
 cionatore aulico, ad spectandam funebrem Christiani
 II. Electoris pompam, deductus Dresdam, aulam, &
 quæ in ea sunt, naturæ ac artis miracula, curiose con-
 spexit. Inde reversus, per triennium substitit in pa-
 tria: annoque demum c17cxiv. Gymnasio Steti-
 nensi nomen dedit, privatæ commissus curæ M. Jo-
 achimi Prætorii, Archidiaconi, Theol. & Hebrææ
 L. Prof. cujus bibliotheca ipsi patuit: publice autem
 M. Hunichium Rectorem, M. Kihlmannum & M.
 Kohlium, Philosophica; D. Danielelem Cramerum,
 Theologica docentes, audivit: sub Prætorio etiam
 publice habens disputationem. Anno xvii. Regio-
 montem concessurus, commodum invenit comitem,
 Philippum Frenckingium, Electori Brandenburgi-
 co à secretis, cui in transferendis in Latinum actis
 juredicialibus, quod non nisi hac lingua conscribe-
 rentur in tribunali Polonico, sedulam navavit ope-
 ram. Solertiam vero mox Academiae probavit,
 cum horis matutinis ac pomeridianis, sub M. Christo-
 phoro Eilardo, *de veritate transcendentali Metaphysica*
 publice disputaret. Jam in Poloniam, cum Kreutziiis
 Nobilibus Prusis, iter facturi, propositum, utriusque
 parentis funus turbavit: ac ipse Gryphisvaldiam
 navigaturus, à tempestate procellosa jactatus, pau-
 lulum à morte aberat. Non multo post Johannis,
 Luca

Luca Puschio, mercatore ac Senatore Gryphisvaldensi, nati, doctrinæ ac moribus præfectus, cum eodem Hamburgum, Rostochium, Wisnariam & Lubecam perlustravit: inde Stetinum & Cöslinum, mox & Gryphisvaldiam repetens, Krackevvitzii, Batti, & Maschovii prælectionibus sedulus interfuit, annoque ccccxxi. tiara magisteriali ornatus, inter quatuor Candidatos principem accepit locum: postquam agnatus Joh. Micrælius, sub ipsius præsidio, *de Meteoris* disputasset. Anno-xxii. Henrico, & Henningi ab Osten, Henningis filiis, præpositus, Lipsiæ in convictu Joh. Ruperti Sultzbergeri Medici vixit, annoque sequenti per Wittebergam, & Berolinum, domum reversus est. Quando autem anno-xxiv. repetiisset Lipsiam, mox in Gymnasium Stetinense ad Eloquentiæ Professionem; sed anno-xxvii. ad Rectoratum scholæ Senatoriæ, post L. annorum doctrinam sedulam emerito Rectori, M. Lolæo sufficiens, vocatur. Anno-xli. ex decreto Christianæ Reginæ Sveciæ, cathedram aperiente legato, Johanne Oxenstierna Comite, in Regio Pædagogio Stetinensi, ab obitu M. Martini Leuschneri, Rectoratum cum Philosophiæ Professione capeffivit. Atque id etiam datum est Micrælii precibus, ut Juris, Medicinæ, & Mathematicum Professores constituerentur, ac convictus liberalis juvenibus pauperioribus cederet. Anno-xlix. sumtibus regiis, SS. Theologiæ Doctor renuntiabatur, ex quo Professionem Theologicam in Stetinensi Gymnasio Philosophicæ conjungere

jussus erat. Anno LIII. ab illustri Præside Lilien-
stromio in Sveciam deductus, & à Regina ad collo-
quium admissus, non sine gratiosæ munificentiae
experimento, domum remissus est. Anno LVI.
cum tres Theologiae, duo Juris Doctores in Academia
Gryphisvaldensi, ab Oxenstierna legato proclaman-
di essent, Micraëlius Procancellarii vices subiit, deque
hodierno Atheismo, memoriter perorando, actum illum
augustiore reddidit. Cum à prima aetate, integra
fuisse valetudine, extremo demum triennio, cum ne-
phritide colluctari coepit graviter: cui quando ischu-
ria, ac denique urinae omnimoda suppressio accede-
rent, interno isthoc tortore exstinguitur anno
MDCLVIII. III. die Decembris. Ipsi cum B. Patre
meo singularis intercessit amicitia, mutuis epistolis
confirmata: id quod inter alia me movit, Micraëlia-
nae vitae summam paulo fusius ex *Freberiano Theatro*
repetere. (a) Multa scripsit vir exquisitè doctus, & in
his *Syntagma Historiarum Politicarum*, quod tertia e-
ditione Stetineni, ad æram CHRISTI MDCLIV. con-
tinuatum, & sic locupletatum, ut indicum adjunctorum
tabularumque Genealogicarum & Chronologicarum be-
neficio, instar *Lexici Historici* esse possit. Quid Boecler-
us de hoc labore senserit, sequentia ejus verba ar-
guunt: (b) *Pezelii & Micraëlii opera*, docentis ingenio ac-
commodari, auditoribus visa sunt. *Ceteris haud æ-*
que rñs ἀποζῶνς ἐπιστάτως, quam in Historia univer-
sali

Syntagma
Histor. Politi-
carum.

Boecleri de eo
judicium.

(a) pag. 809. quod sua debet Henrici Schævii Gr. L. & Poef Prof. mo-
numento literario, & D. Joach. Fabricii Sermoni funebri.
(b) Dissert. de utilitate ex Hist. Univ. comp. capienda pag. 17.

salii Polybius spectat, copiam praeberere putantur. Separatim etiam edidit Micraelius Tabellas Historicas, ad millenaria & secularia regnorum & Rerump. tempora dijudicanda necessarias.

§. XXXIV. *Johannes Philippus à Vorburg, Prae-* VORBURGII
positus Monasterii Grandis Vallis, Consiliarius Moguntinus & Herbipolensis, anno ciciiclx. vita functus (a) ingens *Opus Historicum*, secundum Annalium *Opus Historicum.* seriem dispositum, molitus est, cujus xii. praeliminares tomi prodierunt. Quid de hoc viro, ejusque vasto opere, judicaverit illustris Boineburgius, indicant, quae adjiciam verba, ex epistola ejus ad Zachariam Prüschenckium x. Decembris, anno ciciiclx. Francofurto perscripta: (b) *Heri innotui illustri illi à Boineburgio laudatum.* Germanicae rei ex historia omnino a vi scriptori Vorburgio. Germanum gaudium est, talem noscere, nosci talibus. Ejus opera, quae jam prodierunt, procul dubio nota sunt. Est is pro Mog. Archiepiscopo in concilio Circuli Electoralis. De Vorburgio adjungo, tibi placitura, quae edidit in illustramentum rei nostratis. Orsus inde à rerum conditu, jam ultra Karoli M. tempora appropinquabit. Habebimus in eo, si compleverit omnia ex instituto, Bibliothecam Memoriarum, & Historiam Antiquitatum Germanicarum genuinam. Tam spissamolis opera instruit vero, ut Ecclesiae rebus post centuriatores Baronius. Verum hoc est, Vorburgio multum debebimus. Germani, quem, utpote cum maximo fructu nostro conjunxerimus cum Lebmanno, Sleidano,

Aa 3

Cby-

(a) *Vittius* Tomo II. Diarii Biograph. pag. 83. (b) Quae ms est in Zollmanniana bibliotheca.

& H. Meibomio.

Cbytrao, Hortledero, Lundorpio, Goldasto, Frebero, Conringio, Lindenbrogio. Sed & Meibomianum votum ex Introductione in Historiam Saxoniam repetemus: (a) Utinam vero tandem prodirent, quæ illustris & magnæ dignitatis vir, Johannes Philippus à Vorburg, cum ad omnis historia Germanicæ, tum Saxonicæ imprimis, illustrationem dudum promisit. Vbi enim Vir ille in tanta dignitate, tot inter Reip. curas & ejus causa obitas legationes, incredibilem Historiæ Germanicæ apparatus sine exemplo congressit, tot documenta situ & squalore obsita ex monasteriorum Principumque archivis eruit; sic exactissimum ipsius judicium, & imprimis Φιλαλήθεια, quæ in duodecim integris tomis præliminariis nulla non pagina apparent, omnes rei peritos incitant, ut ab heredibus tantum opus, ad Germaniæ & Saxonie æternum decus exposcant. (b)

LINCKERI

Theatrum
Historicum.

§. XXXV. Anno cldcclx. xxx. Decembris decessit Conradus Theodorus Linckerus, Marburgo-Hafus, Med. D. ejusdemque, & Oratoriæ in Acad. patria Prof. Construxit is Theatrum Historico-Politicum, Tabulas Chronologicas, vicissitudines juxta regnorum variorum, eventuum, & in terrarum orbe summorum Principatum, sacrarum & Politicarum rerum seriem, temporum motus, personarum characteres, actionum quasi aquarum ductus, prudentiæ civilis fundamenta, à condito mundo, in seculum quod currit, facili memoria succincte exhibens: Marburgi anno cldccliv.

§. XXXVI.

(a) pag. 94. (b) Sed audio, quicquid editum est Operis Vorburgiani, in Judæorum Francofurtensium venisse manus.

§. XXXVI. Anno cīdīcxlī. vi. Decembris vī-
tam cum morte commutavit *Jacobus Goutoulas*, To-
losa Gallus, e Soc. Jesu, humaniorum literarum le-
ctor, præfectus scholarum inferiorum: Spiritualis ad-
jutor, (a) qui Latine duobus tomis edidit *Universalem*
Historiam profanam, à *CHRISTO* nato ad annum
cīdīcxl. cum Imperatorum Regumque Franciæ ico-
nibus, Parisiis anno cīdīcclīī.

JACOBI
GOVTOV.
LÆ

Hist. Univer-
salis.

§. XXXVII. *Theophilus Raynaudus*, Cespitellen-
sis, Soc. Jesu scriptor πολύγραφος xxxi. Octobris anno
cīdīcclīīī. demortuus, *Breviarium* composuit *Chro-*
nologia sacra & humana: quod primo prodiit tacito
auctore, Lugduni in Gallia, deinde cum auctario *Claudi*
Clementis, nomine auctoris expresso. Opera
Raynaudi omnia xix. voluminibus distincta Lugduni
sunt excusa anno - Lxv. (b)

THEOPH.
RATNAVDI

Breviarium
Chronologiae,

§. XXXVIII. *Heinricus Ernstius*, Helmstadiensis,
anno cīdīcclīī. xvi. Febr. natus, J. V. D. Antecessor
in Academia Sorana, post *Friderico III.* Daniæ Regi
à consiliis, & tribunalis supremi Assessor, Vir pientissi-
mus, ac prudentissimus, anno cīdīcclxv. vii. Aprilis
vivendi finem fecit Hafniæ. (c) In usum is adolescen-
tuli, *Axellii Sehestedii*, filii *Christiani Thomæ*, Regis
Danorum Cancellarii, conscripsit, & Hafniæ anno
cīdīcxl. excudi fecit *Brevem delineationem Historiæ*
universæ. Sed & *Medullam Historiæ universæ* eodem
anno Soræ edidit.

HENRICI
ERNSTII

Delineatio &
Medulla Hist.
Universæ.

§ XXXIV.

(a) Vittius in *Diario Biograph.* (b) Quid quolibet tomo contineatur, vide parte III. *Ephemeridum Gall.* pag. 68. seqq. (c) Vide Epitaphium in *Petri Resenii Inscriptionibus Hafniensibus* p. 159.

J. H. VRSINI
Vita.

§. XXXIX. *Iohannes Henricus Vrsinus*, Spiræ natus est die xxvi. Januarii, anno cxcviii. patre Iohanne, Notario Cæsareo, Iudicii Procuratore, ac denique scriba Senatorio, multis periculosis ablegationibus, præsertim sub initium belli Germanici tricennalis, defuncto: avo Iohanne Behr, qui Deysfeldii in præfectura inferioris Hassiæ Wendelburgana habitans, per annos lvi. in unico vixit conjugio. Matrem habuit Annam Mariam Luzigiam, Spirensis, quam maritus anno cxcxxii. xi. Nov. demortuus, viduam cum octo liberis reliquit: quos omnes tamen, ut in re mediocri, honeste educavit, ac Nostrum primogenitum, ut & Johannem Marcum, Gymnasii postea Spirensis Conrectorem, post ad Augustinianos Ecclesiæ Ministrum, in cathedra ecclesiastica vidit: Iohannem Georgium, Pharmacopolam Vördanum in Bremensi archidioecesi factum, audivit: Petrum in Academiam ablegavit: anno demum xxxviii. de vita decedens. In patria Noster Præceptores præcipuos habuit, M. Christianum Tholdium Rectorem, & Henricum Valentinum Achanbachium Conrectorem: ac illi quidem, in sermone funebri; huic, in inscriptione *Postilla* (uti vocavit) *Salomoneæ*, pro fidei informatione singulares egit gratias. Anno cxcxxvi. Kl. Martii in album Studiosorum receptus Argentorati, Johannis Leusleri Pastoris primarii, filium unicum privatim informare coepit. Licet autem non nisi per annum agere potuerit Argentorati, magnis tamen Theologis, Johan-

Iohanni Schmidio, & Iohanni Georgio Dorscheo, familiariter innotuit. Anno-xxvii. urgente matre, inter scribas publicos receptus est, rem promovente D. Petro Paulo Steyernagelio, Advocato, & procuratore Camerae Imperialis: sed anno-xxix. honorifice dimissus, apud matrem in annum-xxxii. se continuit, novos quosdam studiosos in literis ac artibus erudiens: quo tempore praecipui aliquot Nobiles, Doctores, ac Advocati, convictu matris usi, multum sua conversatione, ac colloquiis, fructum ei attulere. Spira vero anno jam dicto ab Hispanis occupata, cum aliis quibusdam Theologiae Studiosis factus exul, dum Lubecam, ad Schabbelium, & Tankium, Doctores, Patronos suos, cogitat, quod per appropinquantes copias Svecicas tuto ei iter facere non liceret, Moguntiae cogitur consistere: ubi, per miram Dei providentiam, nomine Oxenstiernae Cancellarii, a D. Donnero primus novi Gymnasii Evangelici Rector renuntiatur: si tamen ut postea Cantoris quoque, ac, qui nulli aderant, reliquorum quoque Praeceptorum vires subire necessum haberet: qua quidem in statione inconstanti, in annum sequentem, per diligentem, sed non sine valetudinis detrimento, boni doctoris fecit officium. At enim anno c1010cxxxiii. relicta Moguntia, Argentoratum, Argentorato Spiram regressus, a Nobili Weingartensi ad Pastorum Weingartensem vocatur: unde sequenti anno, post pugnam Nordlinganam, cum plerisque dioecesanis in patriam Spirensensem se recipere coactus est. Exin Weingartensi-

tenſibus auditoribus extinctis fere, ac diſpuliſ, Pro-
rector Gymnaſii Spirenſis, poſt Auguſtinianæ, hinc
Georgianæ ædis Paſtor conſtituitur. Anno c1010CLV.
a Senatu Ratiſbonenſi ad Ephoriam miniſterii Evan-
gelici vocatus, ægre ab patria Eccleſia divellitur. Sic
tamen vixit Ratiſbonæ, ut & optimi Doctōis Eccle-
ſiæ munus, tam doctri-næ puritate, quam vitæ inno-
centia, expleverit, ac inſuper quampluribus libris,
Eccleſiaſticam æque ac literariam Remp. inſignite
juverit: donec variis morbis ſubinde miſere excru-
ciatus, anno c1010CLXII. XIV. Maji exſtingueretur. (a)
Conſcripſit Vir diligentiffimus, *Iſagoges Hiſtorico-
Chronologica in Hiſtoriam ſacram & profanam, uni-
verſalem & particularem, libros quatuor, in uſum po-
tiſſimum SS. Theol. Studioſorum. I. liber de Chronogra-
phia in genere, II. de Biblica, Veteris Novique Testamen-
ti, agit: III. Hiſtoria Eccleſiaſtica Epitomen comple-
ctitur. IV. Monarchias quatuor ſiſtit. Prodiit hoc
ſcriptum non contemnendum Francofurti anno
c1010CLXII.*

Iſagoge Hi-
ſtorico-Chro-
nola

IOH. CVNR.
DIETERICI
Summa Vitæ.

§. XL. *Iohannes Cunradus Dietericus*, Butisbaci
in Wetteravia, Iohanne Patre (hic magni illius Theo-
logi, Conradi, Antiſtitis Vlmenſis, fuit frater,) ex Pas-
tore Butisbacenſium, facto Giſſenſi Superinten-
dente, natus eſt anno c1010CXII. XIX. Ianuarii. In
Marburgenſi, Argentoratenſi, Ienenſi, ac aliis Acade-
miis, humanioribus inprimis, ſed & Theologicis
ſtudiis

(a) Pleſaque ſumſimus ex hiſtoriola vitæ, ab ipſo Vrfino Germanice
conſcripta. Confer *Theatrum* Freheri, qui ex Vitæ curri-
culo, concioni ſunebri juncto, ſua hauſit.

studiis sese mancipans, Argentorati, præ ceteris, Net-
terum, & Schmidium; Ienæ, Gerhardum, & Himmeli-
um, audivit, ac sub horum præsidio publice disputavit.
Erudita vero admodum est dissertatio, quam anno
cicicxxxv. præside Michaelæ Dilherro, *de usu lectio-
nis Scriptorum secularium & Antiquitatis, quem in
aliori etiam literatura præstant*, habuit: (a) ex qua
postea insigne Opus illud *Antiquitatum Sacrarum* (b)
natum est. Ab obitu Patris, anno cicicxxxv. in Bel-
gium excurrit, ac Amstelodami, Vossium & Barlæum
salutavit: Lugduni, Boxhornio, Heinsio, & L'Empe-
reurio præceptoribus, sed & hic Bibliotheca Acade-
mica frequentius usus est. Ex Belgio in Daniam
progressus, Meursii, Stephanii, & Laurembergii favo-
rem expertus, tantamque gratiam consecutus est, ut
per Cancellarium Regi, per Regem Hafniensi Acade-
miæ commendaretur, inter Professores recipiendus,
Anno in Dania exacto, in Prusiam solvens, Regiomon-
tecum applausu exceptus est. Anno - xxxix. in nostra
Academia honoribus Philosophicis, a Daniele Stahllo,
Philosopho acutissimo, ornatus, brevi post a Georgio
II. Hasliæ Landgravio, Marburgum, ad linguam Græ-
cam & Historias docendas, vocatur: ubi medicis quo-
que operatus studiis, egregios quosdam in illa arte scri-
psit libros, a praxi tamen abstinens. Exortis in Haslia
intestinalis dissidiis, primum Landgravii sui jussu, in au-
lam, ad disponendum Archivum, post venia ad tempus

Bb 2

impe-

(a) Relata est in Tomum I. *Disp. Academicarum* Dilherri, num. 8. p.
100. 299. (b) Vide de eo Hanckium *de Script. rer. Romanar.*
l. 3, part. 1. c. 50. p. 194.

impetrata, Hamburgum an. - XLVIII. secessit, tranquilla quidem patriæ expectans fata, sed simul maiorem bibliothecæ (nam magnus librorum erat helluo) apparatus quærens. Quo tempore cum innotuisset Proceribus, Osnabrugam missus est ab Hamburgensi Capitulo. Hic Iohanni Adlero Salvio, Svecorum legato, Græcæ linguæ accuratiorem notitiam affectanti, monitor opportunus aderat. (a) Anno MDCLIII. Giesam ad pristinum docendi munus reversus, ad extremum usque spiritum in eo perstitit, vita defunctus anno MDCLXVII. XXIV. Iunii. (b) Orationem ei parentalem scripsit *Henricus Phasianus* Prof. P. Ex compluribus doctissimi viri scriptis huc referendum *Breviarium Historicum, breviter & summatim per capita exhibens Historiam Reip. Iudaicæ & IV. Regnorum Catholicorum, quæ Monarchiæ titulo clarent*: quod ab orbis exordio incipiens, desinit in Leopoldi Cæsaris anno II. CHRISTI MDCLX. quo Sveci cum Polonis & Danis pacem inierunt. Cum antea jam prodiisset, emendatius & auctius recensum est Giesæ an. MDCLXIII.

Breviarium
Historicum

PHILIPPI
BRIETII

Chronologia

§. XLI. *Philippus Brietius*, Abbavillæus Gallus, Ambianensis in Soc. Jesu humaniorum & Rhetorices Prof. anno MDCLXVIII. IX. Decembris vivere desiit. (c) Composuit ille *Annales mundi, sive Chronicon universale secundum optimas Chronologorum epochas ab Orbe condito, ad annum MDCLXIII. exeuntem.*

(a) Hanekius *de scriptor. Hist. Rom. lib. 2. part. 2. c. 50. p. 193.* (b) In Freheri *Theatro* pag. 1555, habetur annus 1669. (c) VVitius in *Diario Biographico.*

tem. Continuavit ipse postea hoc opus ad annum
CICLXXIII.

§. XLII. *Georgius Hornius*, in Palatinatu ad
Rhenum natus, in Norico-Brandenburgicis primam
ætatem transegit. Nam Palatinatu per militiam Ba-
varicam vastato, Creusenam, ruderibus Hohenzol-
leranæ arcis nobilitatam, delatus, prima ibi litera-
rum fundamenta sub fidelibus magistris posuit. De-
structa anno CICLXXXII. Creusena, neque Byruthi
tuta fuit mansio. Sola Plassenburgum munitione
sua texit cum matre profugum. In his miseriis lu-
stravit tamen Neustadii ad Culmum monumenta
Principum magnifica: ubi mater ejus humata est:
perinde ac antea pater Creusenæ. Exin Branden-
burgico-montana, inter ancipites bellorum casus, ma-
gno periculo incoluit, & semel per medios hostes ac
latrones peragravit: quibus in plusquam Vlysseis er-
roribus, Curia Nariscorum, clauso ad Bernburgum
in Anhaltinis, duobus exercitibus, Sala flumine, solus
redux, in oppidum Leythen per asperrimas rupes e-
jectus, hospes unius noctis fuit. (a) Hardervvici ali-
quandiu docuit, ac inter discipulos habuit Wilhel-
mum, Comitem ab Hoorn. (b) In Academia Lugdu-
no-Batava, Historiarum Professore, magno cum
Studioforum fructu, sui que cum ingenti gloria, egit.
Et licet ex nimio mœrore, ob circumventionem sibi

Ex
G. HORNII
Vita quædam
singularia.

Bb 3

ab

(a) Hæc ipse graphice describit in *Orbis Politici* dedicatoria ad Ca-
rolum Æmilium, & Fridericum, Friderici VVilhelmi Ma-
gni, Electoris Brandenb. filios, anno 1666. (b) Ipse iterum in
dedicat, *Orbis Imperantis*, an. 1667.

De scriptis
Hornii.

ab impostore chemico factam, in morbum inciderit, a quo vir optimus diligentissimusque divexatus non parum; sic tamen comparata fuit ægritudo, ut paroxysmis defunctus, lætior semper & alacrior ad publicas privatasque rediret diatribas. (a) Præfuit ibidem, ante Professor quam constitueretur, in Spanhemianis ædibus, studiis Nobilissimi juvenis Thomæ Morgani. (b) Decesit anno c1615CLXX. (c) Celebre autem in primis nomen est indeptus, ob compendiarum in Historicis scribendi rationem: in qua tam inveniendò, quam momenta præcipua breviculis thesibus includendo, & easdem luculentis ecthesibus illustrando, paucos habuit pares, nescio an aliquem superiorem. Interea tamen in conciso illo scribendi genere, tantum variarum historiarum cumulum complexo, fieri non potuit, quin aliquid humanitus obtigerit viro: ut adeo e Reip. literariæ foret usu, quod in *Orbe ejus Imperante*, Ioachimus Fellerus; in *Orbe Politico*, Otto Menckenius, celeberrimi Professores Lipsienses, fecerunt, ac libellos hos utilissimos doctissimis animadversionibus illustrarunt, in reliquis quoque Hornianis fieret scriptionibus. Præter geminum illum *Orbem*, sæpicule editum, habemus ejus *Arcam Noë*, id est, omnium a condito mundo totius orbis imperiorum regnorumque per-

- (a) Acepi hac de re singularia, ex literis Dan. Braunii, Ludovico Salf. Antistite nati, ad I. L. P. scriptis anno 1668. (b) Ipse in dedicat. *Historiæ Philosophicæ*, ad VV altherum Stricklandium, armigerum, Confiliarium Status Reip. Angl, ac iterum ad Mauritium, Bevervvaerdæ & Leccæ Dominum, cui *Arcam Moysi* inscripsit. (c) V Vitius in *Diario Biograph.*

perpetuam ad nostra usque tempora seriem, successionem, origines, incrementa, decrementa, conjunctiones, divisiones & exitus, (a) & de gente in gentem translationes. (b) *Introductionis ad Historiam Universalem* posthumæ editionem, Amplissimo, doctissimoque Viro, Friderico Rudolphi, Duci Saxo-Gothano a secretis, singulari amico nostro, debemus.

§. XLIII. *Iohannes Henricus Bœclerus*, anno MDCCXI. mense Februario Cronhemii in Franconia natus, patrem habuit Iohannem, V. D. ibidem Ministrum, matrem Magdalenam, Hermanni Summeri, Rectoris scholæ Feuchtvvangianæ filiam. Domi sub paterna disciplina ita profecit, ut jam anno ætatis decimo in Heilsbrunnense Gymnasium mitteretur: ubi primum paternis vixit impensis, post etiam, tum aliorum, tum præcipue Iohannis Snoilskii, Ecclesiastæ, & Hebrææ Linguae Professoris, liberalitate, ac denique extraordinaria Christiani, Marchionis Brandenburgici, munificentia sublevatus. Integrum igitur in hoc Gymnasio exegit decennium, tantamque in linguis, artibus, scientiis, ipsaque Theologia, collegit doctrinam, ut non modo reliquos superaret commilitones, sed & varia subinde eruditionis specimina ederet. Anno MDCCXXXI. Altorfio ac Turinga salutatis, Argentoratum perrexit, ac singularem in Iohanne Schmidio, Theologorum coryphæo, pa-

IOH. HENR.
BOECLERI
Vitæ summæ.

(a) Sic ipse interpretatur in dedicat. ad Gvilielmum III. Arausio-
nensem Principem anno 1666. (b) Hæc addit in præfatione
ad lectorem.

patronum invenit : qui cum M. Samueli Schallesio, Ecclesiae Neo-Petrinae Pastori commendavit, ut cognominis filii studiis praeponeretur. Exin cum Matthiae Berneggero Historiarum Prof. innotesceret, sicuti Bœclerus ab illius ore pependit sedulus, ita is Bœclerum instar filii dilexit, inque convictum recepit. Anno - xxxvi. quo & magistri auctus titulo, Latinitatis in quatuor superioribus Gymnasii classibus suscepit curam : sed anno - xxxvii. Oratoria Professio Academica eidem demandata est. Anno - xl. in numerum Canonorum ad S. Thomam receptus, eodemque, Rector Universitatis proclamatus est. Anno - xlviii. a Christina Sveciae Regina, ad Professionem Eloquentiae Regiam in Vbsaliensi Academia vocatus, sequentis anni die xiv. Februarii Argentorato valedixit. Hic postquam per annum docuisset, laudata Regina ipsum Holmiam accersivit, ad Historici Regii munus explendum. Exacto & hic, non sine molestiis, biennio, cum in Germaniam, ceu rationibus suis convenientem magis, redeundi veniam impetrasset, cum elogio Historiographi regii, ac pollicitatione octingentorum Imperialium, in singulos annos salarii, clementissime a Regina dimissus est. Cum igitur Argentoratum rediisset, denuo ei Professio Historiarum fuit damandata, ac, ut olim, ita nunc denuo, jus civitatis gratiose donatum. Anno cxciclxii. ab Iohanne Philippo Electore Moguntino, in numerum Consiliariorum est receptus : nec dubitavit laudatus Archipræsul ejus quo-

quoq; opera in tractatibus Heilbrunnensibus, de componenda inter duos Electores pace uti. Sed & in Moguntino ministerio aliquot in causa Erfurtenſi ſcripſit libros, qui majoris (ſic puto) æſtimarentur, ſi nimium fervorem cohibere, ac ab acerbis dictis in adverſarios, antea ab ipſo ſingulariter æſtimatos, ac vere æſtimandos, ſibi temperare potuiſſet. Anno - LXIII. a Leopoldo Cæſare, Conſiliarii, ac Comitſ Palatini dignitate, & hac quidem hæreditaria, pro dignis natu majoribus poſteris, auctus eſt. Ludovicus etiam XIV. Galliæ Rex, dignum, ob raram eruditionis famam, judicavit, cui per annos aliquot ſingulare regalis munificentiæ documentum exhiberet : perinde ac idem ſunt experti, Conringius, Reineſius, Wagenſeilius, ac nonnulli alii. Gloriæ igitur ſatur, ad cœleſtia adſpiravit ex animo, ac, quoad animæ ſalutem, aſſecutus eſt menſe Septembri anno MDCLXXIII. (a) Hoc autem loco imprimis nobis celebrandus erat, ob eruditiffimos *de rebus ſeculi a CHRISTO nato IX. & X. per ſeriem Germanicorum Cæſarum commentarios*, Argentorati anno -LVI. editos. Idem magno animo *Hiſtoriam Univerſalem* aggreſſus: qua de conficienda tam præclariffima utiliſſimaque dederat, præcipue ex Polybio deſumta, præcepta: cujus tamen operis non niſi pars I. *a mundo condito uſque ad CHRISTI nativitatem*, cura ampliſſimi, celeberrimique generi ejus, *Vlrici Obrechtii*, Argentorati anno MDCLXXX. prodiit. Præmittitur huic opuſculo *Hiſtoria Principum ſchola*, itemque *Diſſerta*

Scripſit de rebus ſect. IX. X.

Et prima Hiſtor. Univerſ.

Cc

ſerta

(a) Præcipua *Vita Bæclerianæ* Programmati funebri debemus,

sertatio illa de Utilitate ex Historia Universalis capienda, quæ antea separatim evulgata.

PHIL.
LABBEI

Scripta Chro-
nologica.

§. XLIV. *Philippus Labbeus*, Bituricensis Gallus, Societatis Iesu, Rhetor. & Theol. Moralis Professor anno MDCLXXIV. vita defunctus, (a) plurimis inclauit scriptis : ex quibus huc referri merentur : *Concordia sacra & profana Chronologia*, Parisiis, anno MDCCXXXVIII. *Auctarium Concordie* : ibidem, eodem anno : *Epitome Historia sacra & profana* ; Paris. an. -LII. *Concordie Chronologicae tomus V.* Rothomagi an. MDCLXX. edita. Hac occasione moneo, eundem Labbeum, *hortatu & impendio* Boineburgii (sic ipse loquitur) (b) opus *elucubrare voluisse, ad luculentiores omnis ætatis profectum, de notitia & usu monumentorum veterum, quæ exstant, idque ordine successionis per secula formato, adeoque & identidem adjecto auctorum delectu, argumento, nexu, fructu.* Maledicentiam Labbeanam perstringunt Bosius Noster, in *Schediasmate de Comparanda Notitia Scriptorum Ecclesiasticorum cap. II. §. XII.* & Iacobus Thomasius *de Plagio literario §. CII.*

IOH. IANI
SVANINGII

§. XLV. Anno MDCLXXVI. vivendi finem fecit *Iohannes Iani Svaningius*, Ripa-Iutlandus, Regiæ Scholæ Soranæ Rector, post in Samsoa maris Balthici insula Præpositus, atque Ecclesiarum Onsber-

(a) Ita Hallervordius in *Bibliotheca Curiosa* p. 335. ubi tamen delendum sphalma typograph. & Konigius in *Bibliotheca*. VVittius in *Diario* habet an. 1667. 17. Martii. (b) in Epist. ad Pruschenckium an. 1665. 25. Apr. scripta, quæ est in Zolmanniana bibliotheca.

bergenſis & Beſſerenſis Paſtor, præter *Coloſſum Nebu-
cadnezaris, ſeu de quatuor Monarchiis, & Chronologiam
Danicam*; anno ciciſclxxi. ætatis lxxii. *Aureum Cbro-* Chronologic.
nologorum Horologium, vigilantibus profuturum, Haf- Herologium
niæ edidit: quod uti ex Iani Birckerodii SS. Theol.
Prof. P. ut & Fac. Philoſ. Decani cenſura apparet, jam
menſe Februario anno - lxi. fuit compoſitum. Duo-
bus abſolvitur quaternionibus, ſed tam eleganti me- laudatum.
thodo fabricatis, ut inter lectiſſima compendia Chro-
nologica pridem retulerim.

§. XLVI. *Iohannes Gabriel Drechslerus, Wol-* DRECHS-
ckenſteinia-Miſnicus, SS. Theol. in Acad. Lipſ. re- LERI
nuntiatus Baccalaureus, Gymnaſii Hallenſis Collega,
vir pius, probus, doctus, anno ciciſclxxiv. vita de-
functus, anno ciciſclxxiv. edidit *Historica-Chronolo-* Compendium
gicam Compendiorum Compendium, ſine diſpendio: in Historico-
quo omnes a nato CHRISTO Imperatores Occidentales Chronologi-
& Orientales, cum vitis & ſymbolis, Reges Italia; Sum- cum
mi Pontifices, cum vitis; Concilia & Perſecutiones;
Patres & Doctores; Hæretici; Reges Perſarum; Gal-
lie, cum vitis; Hiſpania, Anglie, Scotia, Suecia, Da-
nia; Regna varia; Scriptores prophani; Reſ geſte in
Oriente & Occidente, tanquam in nucẽ, ingenti memo-
ria adjumento, exhibentur: cum indice multiplici, quo
ordine alphabetico, Imperatores, Pontifices, Concilia, Pa-
tres, Hæretici, Scriptores prophani, & Regna, adſcripto
ſeculo, facile evolvi poſſunt: Francofurti ciciſclxxiv.
Ex præfatione pauca quædam ſubjicio: *Perfectam*
hiſtoriarum notitiam hiſce præceptis juventuti inſtilla-

re, nec temere spero, nec audax intendo; nihilominus, dum prima & civilis, & Ecclesiastica historia rudimenta methodice, secundum seculorum seriem irado: secula in annos dispenso & margini adscribo; quæ observatu dignissima sunt, suo loco annoto: nihil est, quod de fructu plane desperem.

HENR. KIP-
PINGII

Recensus Hist.
Univ.

§. XLVII. *Henricus Kippingius, Rostochien-
sis, ex milite Svecico Philosophiæ Magister, & scho-
læ metropolitanæ Bremensis Collega factus, anno
cicicclxxviii. xxviii. Febr. rebus humanis valedixit.
Vir fuit multæ lectionis, ac scriptionis, ac inter reli-
qua nobis reliquit Recensum Historiæ Universalis no-
vum & methodicum, libris xxiv. quo continentur res
gestæ summorum orbis imperiorum, & celebriorum per
Europam, Asiam, Africam, gentium: describuntur ori-
gines & successus domi ac militia, emigrationes, muta-
tiones, occasus illustrium Regum, Principum, Populo-
rum, Virorum, a reparato generis humani statu post
diluvium, serie continua, ad usque præsentis anni cur-
riculum: prolatis ad fidem abunde faciendam testi-
moniis Historicorum, Fastorum, veteris recentiorisque
ævi Annalium, summa fide, & industria (sic habet ti-
tulus) debita: nec non temporum supputatione ad
marginem consignata, quæ accuratissima perbibetur:
Bremæ & Francofurti anno cicicclxv.*

CHRISTOPH
SCHRADERI

§. XLVIII. *Christophorus Schraderus, Oratoriæ
in Academ. Helmstadiensi per complures annos Pro-
fessor, Bergensis ad Helmstadium parthenonis Præ-
positus, & scholarum in Ducatu Brunsvvicensi, sed &
studiorum meorum per annos aliquot ob Salde-
rianum*

rianum stipendium Inspector, anno c1515CLXXX.

xxiv. Aprilis demortuus, *Tabulas* composuit *Chro-* TabulæChro-
nologicæ.
nologicas, ab eruditis, discendique cupidis, multum æ-
stimatas, ac ob id sæpicule recusatas, ac denique ad an.
c1515CXCI continuatas. Eadem a Christophoro Ar-
noldo, Rupertinis in *Historia universa Synopsis* Besol-
dianam *Animadversionibus*, additæ sunt.

§. XLIIX. *Petrus Lambecius* Hamburgensis, anno P. LAMBECH
c1515CXVIII. patre Heinone, Arithmetico etiam scri- Summa vitæ.
ptis celebri, genitus, ex Gymnasio patrio in Acade-
mias profectus Belgicas, in istis, ac porro itineri-
bus Gallico-Italicis, sumtibus avunculi, Luca Hol-
stenii, Canonici Romani, ac Vaticanæ Bibliothecæ
Custodis primarii, studia Iurisprudentiæ ac Polyma-
thiæ, magna cum felicitate tractavit, sed & amorem
adversus religionem Pontificiam contraxit. E-
nimvero Claudius Sarravius, Senator Parisiensis
jam anno c1515CXLVII. Salmasio significavit, Lambe-
cium a Sirmondo & Milleterio persuasum, ad Ponti-
ficios defecisse. (a) Interim *Prodromo Lucubrationum*
Criticarum in A. Gellii Noctes Atticas, ac *Dissertatione*
de vita & nomine A. Gellii, Parisiis jamjam laudato
anno editis, ac Holstenio avunculo inscriptis, (b)

Cc 3

ap-

- (a) Habuit hanc epistolam Marquardus Gudius, teste Ioh. Mollero
in *Isagoge ad Historiam Sleebico-Holsaticam* parte 4. c.
8. p. 539. ac memini laudatum Gudium anno 1676. singu-
laria mihi multa de Lambeciana vita enumerasse. (b) Na-
ctus sum exemplar affabre compactum, cui hæc inscripta:
Egregia indolis & optimarum artium studiosissimo Iuveni
IOANNI PLOCIO primum huncingenti factum decimo octa-
vo ætatis anno a se editum donavit Petrus Lambecius Ham-
burgensis I. V. L. MDCLL

applausum jam Eruditorum haud vulgarem prome-
ruit, sic ut totius *Gellii* recensio, ac *Macrobianae* in
Gellium Exercitationes avide expectarentur. Romæ
in aula Francisci Barberini, & propria doctrina, &
patrocinio doctorum, florentissimi Cardinalis, inte-
gro mansit biennio, Tolosæ autem in palatio Archi-
episcopali Caroli Montchalii, octo menses exegit.
Historiarum in Gymnasio patrio professionem ine-
unte anno - LII. Rectoratum autem anno - LX. trien-
nio post obitum Ioachimi Iungii, auspicatus est, cum
aliquot ante annis I. V. Doctor in Gallia esset renun-
tius. Quod autem in solo natali non omnia flue-
runt ad nutum, ac suspicionibus de heterodoxia ejus,
quorundam malevolentia accederet, inprimis autem
tædium ob contractum infelix matrimonium (a)
ipsum urgeret, haud difficulter a Christina, Sve-
corum Regina, Hamburgum delata, persuaderi sibi
passus est, ut vix duabus hebdomadis post nuptias e-
lapsis, patriam & uxorem, die XIV. Aprilis anno LXIV.
relinqueret, ac per Magdeburgum, Lipsiam, Dres-
dam, Pragam, commigraret Viennam. Ibi ab Phi-
lippo Mullero, Sec. Iesu sacerdote, qui a sacris con-
fessionibus erat Leopoldo Imperatori, huic insinua-
tus,

(a) Videatur Mollerus d. l. pag. 538. Ipse lib. I. *Commentar. de Bi-
blioth. Cesarea* pag. 3. sic scribit ad Renatum Franciscum
Slusium, Canon. Leodicensem, & Electoris Colonienfis Con-
siliarium: Si quaesieris, quæ hæc sint anigmata, hoc responso
velim contentus sis, personas hujus dramatis, quæ sordi-
dissima avaritia sua & hinc profecta intolerabili iniquita-
te, mutandi generis vitæ necessitatem mihi imposuerunt, in-
dignas esse, quarum memoria ad posteritatem propagetur.

tus, vi. Maji clementissime admissus, ac brevi post torque aureo donatus est. (b) Exeunte Majo Italicum iter aggressus, Venetias venit xxiii. Junii, ac inde discessurus, per literas Rectoratui Hamburgensi renuntiavit. Romam delatus, a Barberino Cardinali, Holstenii ex asse hærede, humaniter exceptus, dolorem tamen ob bibliothecam avunculi, ejusque testamentum, dissimulare postea non potuit. (c) Romæ Alexandri VII. Pontificis pedes Augusto mense osculatus, ac post humanissimum colloquium dimissus, sequenti die ad Papam rediisset, privatam ejus bibliothecam spectaturus; nisi infesta illa inter præsidarios milites Corsicanos, & Crequii legati Gallici ministros pugna, propositum turbasset: Factum tamen id post ridie, non quidem ipso Pontifice, sed Iacobo Nino, supremo sacri Cubiculi Præfecto, præsentem. Roma mox digressus, Florentiæ aliquamdiu se ob bibliothecam Mediceam continuit, ac post Oenipontem abiit, Ferdinando Carolo Archiduci commendatitias Barberinianas oblaturus. Viennam rediit declinante Septembri, ac tum primum Bibliothecam spectavit Casaream: cujus non multo post Bibliothecarius vicarius designatus; sed ex quo antecessori ejus, Matthæo Mauchtero, Theol. D. & Canonico cathedralis Ecclesiæ, factum satis, *Bibliothecarius*, item- *Fit Bibliothecarius Casareus*, que *Historicus Casareus*, constitutus est. Factum hoc est mense Majo anni MDCLXIII. & ex hoc tempore ele-

(a) Vide ipsum d. I. p. 6. 7. (c) Vide iterum laudatum *Comm. de Bibl. Cas. l. I. p. 13.*

Commentarii
de
Bibl. Cæsarea.

Tabb. Chrono-
graph.

clementissima semper gratia usus est Cæsarea, multosque libros in publicum utilissimos, præsertim autem illos *de Bibliotheca Vindobonensi Commentarios* rarioribus observationibus plenissimos edidit. At dum talem telam cœpit contexere, cui nec plurimum ex ordine sibi succedentium, ne dum unius, utut diligentissimi hominis, vita sufficeret, mirum non est, in medio laboris cursu, ex stationis æque ac mortalitatis cursu abiisse anno *MDCLXXX*. mense Aprili. (a) Henricus Meibomius junior, epidemia peste, at successor ipsius Daniel Nesselius, hydrope extinctum tradunt. (b) Bibliotheca ejus Hamburgo Viennam de-
vecta Cæsareæ annumerari meruit. Hic vero Lambecius potissimum celebrandus erat ob duas *Tabulas Chronographia universalis*, quas composuit Hambur-
gi, cum Ioh. Iacobi Frisii Tigurini *Bibliothecam Chronologicam classicorum auctorum* privatim explicare aggrederetur. Iunxit eas *Prodromo Historia literaria* Hambur-
gi edito an. *MDCLIX*. Ad lectorem earum scribit, *non mirari ipsum debere de Historia tam sacra quam profana in hisce tabulis plurima desiderari, cum dedita opera in præsens ea silentio præterierit, utpote contentus res tantum maxime celebres exhibere, quarum synchronismo unumquodque seculum, tanquam certissimo caractere mnemonico, distingui ab aliis omnibus possit & illustrari.*

§. XLIX.

(a) VVittius in *Diario* obitum refert in mensem Sept. ann. 1679.
(b) Vide Molleri *Isagogen* pag. 540. qui *de Historia* ejus *Hamburgensi* agit pluribus.

§. L. Præsentis etiam seculi anno octogesimo, octogenario major vita excessit *Tobias Wagnerus*, Heidenheimensis, primum Diaconus, post Pastor Eslingensis, mox SS. Theol. D. inde Ecclesiæ Tübingensis Decanus, illustris Stipendii Ephorus, Theologiæ Professor, demum Præpositus ibidem, atque Academia Cancellarius. Conscripsit is *Historicarum Institutionum libros VII.* quorum I. *de Historia in genere*, II. *de Monarchia in genere*, III. *De Monarchia I. Babylonica*, IV. *de Monarchia II. Persarum*, V. *de Monarchia III. Græcorum*, VI. *de Monarchia IV. Romanorum*, VII. *de Imperatoribus Romanis usque ad Imp. nostrum Ferdinandum III.* agunt. Editio II. *accurate* (ut habet inscriptio) *recognita, multisque in locis scitu dignissimis locupletata*, excusa est Vlmæ anno MDCLII.

TOB. VVAGNERI

Historicæ Institutiones.

§. LI. *Fridericus Hildebrandus*, Northusanus, primum scholæ patriæ, post Mersburgensis, Rector, in vivis esse desiit xv. Decembris anno MDCLXXXVII. ætatis LXXV. (a) Scripsit *Synopsin Historiæ universalis*, quæ aliquoties emendata, continuata, & aucta fuit. In historiis potissimum sequitur Iohannis Cluveri *Epitomen*, in Chronologicis Christophori Schraderi *Tabulas*. Separatim prodiit *Supplementum & continuatio* hujus Synopsæ, continens *Historiam præcipue nostri temporis, & res in bellis novissimis ab anno MDCLXXII. ad annum usque - xc. gestis memorabiles*.

FRID. HILDEBRANDI

Synopsis Hist. Universalis.

§. LII. Circa annum MDCCXC. Francofurti P. LVD. vita defunctus est *Philippus Ludovicus Authaus*,
Dd I. V.

AVTHÆI

(a) Acta Eruditor. Lips. an. 1688. m. Jan. p. 48.

Synopsis Hi-
storica.

I. V. Doctorandus: cujus habemus *Synopsin Historicam de IV. Monarchiis*, Francofurti MDCLXXXIII. editam. Incipit a diluvio, annoque MDCCXIX. desinit. In vetustioribus potissimum sequitur Sleidani *Epitomen*.

§. LIII. Haftenus illos praesentis seculi Chronographos, ac universalis Historiae scriptores enumeravimus, de quorum anno, plerorumque etiam die emortuali, nobis constitit: nunc autem illos secundum seriem alphabeticam afferemus, qui itidem jam demortui, sed quando id sit factum, nondum satis edocti sumus.

GABR. BV-
CELINI

§. LIV. Ex his primus sit *Gabriel Bucelinus*, Ordinis S. Benedicti Monachus, Theologus Imperialis monasterii Weingartenensis, Prior S. Ioh. Baptistae in oppido Rhætiae superae Veldkirchensi. Hujus *Ημερησιαυτο-*

Nucleus Hi-
storica.

Γεμεα Χρονογγραφιας Nucleus, insigni lectionis varia fructu locuples, Historia cum sacra, tum profana cognitione compendiosissima atque utilissima praestans, excolenda juvandaque memoria perquam accommodus, excusus est primum Vlmæ anno MDCLIV. post Augustæ anno MDCLIX. Et *Sacra* quidem *Historia Nucleus* in priori editione a principio mundi exordiens, in nato Iohanne Baptista desinit: *Nucleus* autem *Historia universalis* e compendio & symbolis Annalium Ecclesiasticorum ipsius Auctoris excerptus, incipit a CHRISTO nato, finit in anno MDCLII. Anno MDCLIX. Augustæ impressum *Nuclei* hujus *Historia Universalis ad dies annosque relate Auctarium*, variis utriusque fructibus foecundum & locuples, plurimis,

tam ad Historiam ducentibus, quam pertinentibus, Geographi-
 cis non minus, quam Genealogicis tabellis instru-
 ctum atque adornatum est. Porro Francofurti anno
 -LXIV. prodiit *Auctarii pars II. regnorum quinque Eu-
 rope celebriorum Chronologia utili compendio redhi-
 bita.* Huc etiam referas Ejusdem Germaniam Topo-
 Chrono. Stemmatographicam sacram & profanam: Germania To-
po-Chrono-
Stemmato-
graphica.
 in qua brevi compendio regnorum & provinciarum e-
 jusdem amplitudo, situs & qualitas designantur, Chro-
 nologica dein relatione sacra profana Historie utiliter
 commiscetur, & juxta varios rerum successus propaga-
 tum per viros Apostolicos CHRISTI regnum, promota
 per Eruditos res literaria, aliaque memoratu digniora
 describuntur. Recensentur ex ordine cathedralium
 Ecclesiarum Pontifices, & ab illis preclare gesta obiter
 memorantur, diversorum Abbatiali maxime titulo illu-
 strum cœnobiorum catalogus texitur, & nonnullorum
 Præsides enumerantur. Germanæ demum Nobilitatis
 eminentia commendatur, & variis tabulis Stemmato-
 graphicis contra receptissimam multorum opinionem e
 vetustissimis monumentis familiarum precipuarum o-
 rigines docentur, & generationes deducuntur: Augustæ
 Vindelicorum anno cicioclv. Librum hunc B. Bosius
 alicubi non parum auxit observationibus mss. Fuisse
 Bucelinum ultra morem horum hominum non mo-
 do admodum humanum, & affabilem; sed & perspectis De Bucelino
singularia.
 religionis nostræ principiis, externisque ceremoniis,
 eidem haut iniquum, ab illustri Prüschenckio, qui
 non raro cum eo Ratisbonæ conversatus est, accepi.

At vero in *historia* perquam audacem illud deprehen-
dit Conringius, (a) non certis & antiquis testimoniis
suffultum narrantem qualibet, sed ex affectu animi buc
illuc flexo: nec prout gesta sunt res, sed ut geri potue-
runt: ubi tamen potissimum de ejus *Rhetia* agit, alibi
a nobis adducenda. Hoc video, Bucelinum non sem-
per expendisse scriptores, unde sua hauriret; sed o-
mnia, prout offerebantur, corrasisse atque convasaf-
se: id quod non potest non variis erroribus aperire
januam.

FRANC.
BUSSIERII

Flosculi Hi-
storici.

Germanice
vers.

§. LV. *Franciscus Bussierius*, Bellijocensis Gal-
lus, Soc. Iesu scriptor ingeniosissimus, *Historiæ Uni-*
versalis Compendium concinnavit Lugduni in Gal-
liis editum, anno-XLIX. sed postea auctum, ac anno
-LXI. cum sequenti titulo recusum. *Flosculi Historici*
delibati, nunc delibatiores redditi: sive Historia Uni-
versalis, tam sacra, quam prophana, rerum memorabi-
lium, tam pace, quam bello gestarum, usque ad annum
CIDICLVI. Accessit huic Editioni Chronologia Prin-
cipum, id est, series & successio Romanorum Pontificum,
Augustiss. Impp. S. R. I. Electorum, Regum, Ducum, Prin-
cipum, lectu non injucunda. Cui annectuntur de sum-
mis Pontificibus S. Malachie Prophetia, SS. Ecclesiæ Con-
cilia, Schismata, nec non Symbola Cesarum Aphorismis
Politicis illustrata. In editione Colonienfi anno-LVI.
quæ primam Lugdunensem sequitur, auctoris nomen
non est expressum. Germanice hunc librum vertit
Ferdinandus Albertus, Dux Brunsvvicensis ac Lune-
bur-

(a) in *Censura Diplomatica Ludoviciana* cap. 10. p. 177.

burgensis, Augusti, Germaniæ Nestoris, ex posteriori matrimonio filius, ante paucos annos demortuus.

§. LVI. *Georgius Fabricius*, Historicus Saxonicus celebris, scholæque Misnensis per sex & viginti annos Rector, jam quidem superioris seculi anno -LXXI. vivere desiit: at quia liber, de quo mox dicemus, magis filii M. Iacobi Fabricii, quam Patris diligentia (sic equidem existimo) debetur, & is præsentis ævo floruit, malimus in hunc locum recensionem ejus rejicere. Nempe *Rerum Germaniæ Magnæ & Saxonie universæ memorabilium mirabiliumque volumen* (duo sunt) *primum*: quo summæ solummodo rerum gestarum, quæ non tam priscis illis temporibus, antiquorum Imperatorum indictissimorum, Regum, Ducum, & Principum celsissimorum & præclarissimorum Saxonie universæ, quam recentioribus accidere plurimæ: Gubernationes itidem, & obitus eorundem, juxta Romanorum & Germanorum Impp. ab Augusto Cesare, primo Monarcha, ex ordine insequentium seriem: nec non sessiones Pontificum, Antistitum, ac Præfulum quorundam enarratione quadam succincta, secundum annorum numerum, usque ad hæc præsentia tempora, currentemque annum, congestæ, evolvuntur, libris duobus contentæ: altero vero volumine *Rerum Misnicarum* libris septem comprehensarum acta, brevissima recensione enodantur, & explicantur, una cum iis, quæ auctarii loco bis adjecta, & addita sunt, opera fideli & studio indefesso a M. Iacobo Fabricio, Auctoris filio, collecta: Wittebergæ an. ciciicix.

IACOBI FABRICII

Germaniæ magnæ & Saxonie memorabilia.

IOH. LVD.
GOTHFRI.
DVS
de IV. Mo-
narchiis.

§. LVII. *Iohannes Ludovicus Gotbfridus*, etli-
Germanice Historiam Vniversalem scripsit, (a) tan-
ta tamen id fecit cum industria, iudiciiue rectitudi-
ne, ut multis, qui id Latiali egerunt lingua, merito
eum præferre debeamus. Quod etiam Boeclerus vi-
sus est agnoscere, dum *ad usum communem, epitomi-
cum tamen, uberiores & frequentiores hunc scripto-
rem*, tradit. (b) Prodiit hic liber primum forma quar-
ta, Francofurti, anno *MDCCXXXI*, partibus V, volumini-
bus duobus, ac iterum anno *MDCCXLIV*. post ibidem
forma majori, annis -LVII. LXXIV. ac demum anno
-LXXIII. Atque hæ novæ editiones me faciunt dubi-
tare de certitudine asseverationis, Viro summo *Iohan-
ni Christophoro Wagenfeilio*, a nonnullis factæ, ac si Au-
gusta quondam Sveciæ Regina, *Christina*, capta ico-
nū, quibus opus est distinctum, pulchritudine,
typos emerit, & inaurari curaverit: & ob id li-
brum cum suo ornatu amplius edi non posse. (c)
Vbi desinit Gothfridus, sumtuosum illud Opus
Theatri Europæi incipit: cuius *Tomum I. Iohannes
Philippus Abelinus* ab anno *MDCCXVII*. ad annum
-XXIX. continuavit. *Tomus secundus* ad an. -XXXIII.
tertius ad -XXXVIII. *quartus* ad -XLIII. *quintus* ad
-XLVII. *sextus* ad -LI. *septimus* ad -LVIII. *octavus* ad
-LXI.

(a) Titulus operis hic est: *Historische Chronica oder Beschreibung
der fürnehmsten Geschichten/ so sich von Anfang der Welt
bis auf das Jahr Christi 1619. zugetragen. Nach Abthei-
lung der 4 Monarchien/ und beigefügter Jahr Rechnung
aufs fleißigste in Ordnung bracht.* (b) *de Utilitate ex Hist.
Vni. contextu capienda* p. 16. (c) Vide *VWagenfeilii Diss.
Epist. ad Ioh. Fechtium de Infundibulo suo*, hoc ipso anno
1693. editam.

-LXI. nonus ad -LXVI. decimus ad -LXXI. undecimus ad
 -LXXIX. duodecimus ad -LXXXVII. pergunt. Licet au-
 tem in vasto illo opere plurima reperiantur obelo
 notanda, transfigendaque, nec collectores debitam
 semper industriam adhibuerint, atque prudentiam;
 habebit tamen Ecclesiasticæ non minus, quam civilis
 Historiæ Studiosus, quod in usum publicum priva-
 tumque ex eo converterit: modo satis ipsi fuerit ocii
 singula curatius cognoscere, falsa que a veris discerne-
 re. Atque idem iudicium esto de *Diario*, quod sic De *Diario*
 vocari meruit, *Europæo* vel ob id etiam multum æsti- *Europæo*.
 mando, quod integra Acta publica cum fide optima
 recenseat, ac insuper variæ scriptiunculæ, separa-
 tim alioquin editæ, & brevi se subducentes, aut carius,
 si postea desiderentur, redimendæ, his voluminibus
 insertæ sint. Cœpit iste labor cum anno MDCLVII.
 desiit anno MDCLXXIX. Nec contemnendæ sunt
Relationes Historica memoratu dignæ rerum præcipua- De Relationi-
rum toto terrarum orbe gestarum: studio & opera *bus Historicis*
Ernesti Bogislai Moscheroschii, Lib. Reip. Francof. Pro- *Latinis Fran-*
 curatoris, cœptæ. Neque enim hæ vulgares illas sem- *cofurt.*
 per sequuntur Novellas, sed & alia scripta momenti
 ponderisque majoris. Atque o utinam clarissimus
 Auctor in instituto perrexisset, quod anno -LXXXVII.
 cœpit, nempe peculiari capite *de re Academica & li-* De lectione
teraria nostri temporis in Germania agere. Quid? *Novellarum*
 quod ipsa etiam frequens & diligens *Historicarum* *Historica-*
Novellarum lectio non parum faciat ad promovenda *rum.*
 utriusque Historiæ studia. Et vero non diffiteor,
 nun-

Christ. VVeiffi
Schediasma
de lectione
Novellarum
laudatur.

ut & Ahas-
veri Fritschii
de Novell. usu
& abusu.

nunquam ad excolenda a pueris studia Historica ita me comparavisse, nisi paterna manu ductio in legendis istis Novellis fundamentum hac in re jecisset. Quicumque autem cum vero studiorum fructu in voluerit facere, diligenter antea, svadeo, legat *Christiani Weiffi*, ingeniosissimi æque ac doctissimi, sed & mihi amicissimi Viri, Schediasma curiosum, *de lectione Novellarum, quantum scilicet illa usum habeant in Geographicis, Historicis, & Politicis, imo quovis curiosorum genere.* Cui etiam addidit *Specimen, quasi Nucleum Novellarum, scilicet ab anno MDCLX. ad annum usque - LXXVI.* Quod scriptum Weissenfelsensibus typis exscriptum est dicto anno LXXVI. Non nego quidem, abuti multos Novellarum ejusmodi lectione: id quod egregie docuit pientissimus æque ac eruditissimus, diligentissimusque Politicus, ac Iureconsultus, *Abasverus Fritschius*, in discursu, *de Novellarum bodierno usu & abusu*, Ienæ - LXXVI. edito: sed, ut in tempore accedat Præceptor bonus, qui bona a malis discernere, ac istud etiam nimium nova audiendi narrandique studium, quo olim Athenienses flagrabant, pie coercere noverit, moneo, voveoque. Qui externa tantum, & ipsas res gestas, ac non item ad illarum origines, rationes, mutationes, circumflexiones, quam maxime autem ad divinam, quæ hæc mundana mirifice ad sui gloriam, ac bonorum salutem, moderatur, respexerit providentiam, toto aberrabit cœlo, certe pro nucleo putaminibus delectabitur.

§. LIIX. *Martinus Sylvester Grabe*, SS. Theol. D. & Historiar. in Academia Regiomontana Prof. P. nec non Electoralis Bibliothecarius (a) composuit *Tabulas Synopticas Monarchiarum IV. regnorumque parallelorum quindecim*. Secundis illæ curis Rostochii impressæ anno MDCLXXII. Singularem in iis conficiendis non modo industriam adhibuit Auctor; sed & plures rariores libros in illis commendavit lectoribus.

MARTINI
SYLVEST.
GRABE

Tabulæ Sy-
nopticæ Mo-
narchiarum.

§. LIX. Quod *Iohannem Ionstonium* Medicinæ Doctorem, Cibeniaci (b) in Lignicensi Principatu Dominum, huc referam, non alia de causa factum est, quam quod, cum jam notitia de eo esset excudenda, haberetque in manibus schedam meam typographus, commodum mecum communicaret amicus quidam Eliæ Thomæ memoriam Ionstonianam, cum elogio *Lampadis Perenni-Luce*, Germanice tamen scriptæ, Brigæ Silesiorum excusam: ex qua virum celeberrimum anno MDLXXV. VIII. die Iunii, vita defunctum apparet. Et vero quoniam huic scripto juncta quoque est vitæ Ionstonianæ in vernacula nostra recensio, ex eadem potiora placet repetere. Nimirum ex perantiqua, & generosa Ionstonorum de Crogborn familia Scotica oriundus, patrem habuit Simonem, avum Iohannem, genitricem *Annam Beckeriam*, in egenos admodum liberalem, ac ob id *matrem eleemosynarum* dictam;

IOH. ION-
STONI
Vita.

E e aviam

(a) Nuperrime mihi narravit amicus, *Grabium* denique in Pomerania munere Ecclesiastico auctum, ante sexennium decessisse.

(b) Ziebindorff.

aviam paternam, Marianam, Iohannis Mori, Domini ab Anneston filiam. Natus est anno c1515c111. in Septembris Sambteræ in majori Polonia : annoque xi. mense Martio, Ostrorogam, ubi tum Ecclesia ac schola erant Confessionis Bohemicæ, missus, Ambrosio Halesio commendabatur. Ibidem in annum -xiv. subsistens, Iohannem Hypericum, Iohannem Cunradium, Gregorium Zgnielezcium, & Davidem Vrsinum, audivit, multum super commilitones proficiens. Laudati anni mense Novembri ad Gymnasium Beuthena-Viadrinum missus, in Germanicis ac Græcis, Ambrosium Schneevveissium, Henricum Retelium, & Davidem Scandelium ; in Ethicis & Historicis, M. Schoenium ; in Musicis, Abrahamum Bernhardi ; in Logicis, Rhetoricis, ac rudimentis Theologicis, M. Adamum Libigium, doctores natus est. Matre anno xvii. ac patre, sequenti anno, demortuis, a patruo Francisco Ionstono, & reliquis tutoribus domum revocatus est : sed paulo post cœpta studia majori continuavit ardore, operam in iis sentiens adjutabilem Casparis Dornavii, Danielis Vechneri, Petri Titii, Ieremiæ Coleri, Matth. Polenii, & Balthasaris Exneri. Anno -xix, qui ætatis erat sextusdecimus, ad Gymnasium ablegabatur Thorunien- se, ubi sub D. Iohanne Turnovio, in Theologicis ; Cunrado Grafero, in universali Historia ; Freitagio, in Physicis ; Basilio Clobero, in Philosophia practica ; Iohanne Tamnitzio in Metaphysicis, præclaros hausit profectus, semel etiam in splendida Senatus &

& Eruditorum concione, de *fraudibus contra Lipsium* perorans memoriter. Anno -xxii. Thorunio relicto, cum domi rebus prospexisset privatis, Gedano in Angliam navigavit, ubi mox Cottono, Theol. Licent. Roberti Cottoni, Equitis eruditissimi, & antiquitatum amantissimi, cognato, innotuit. Hinc in Scotiam concedens, Academiae Andreanae, Regio-que ibidem Collegio nomen dedit, inque annum -xxv. studia magno cum fervore illic profecutus est: impense vero dolens postea, quod multas bonas horas in rimandis Scholasticorum tricis consumpsisset. In Hebraicis tamen quæ addidicit, in tantum valere, ut etiam alios hanc linguam docere potisset. Non parum autem sibi gratulabatur, quod in Historia Ecclesiastica ducem accepisset fidum, Iohannem Gladstonum, Academiae tum temporis Rectorem, qui bibliothecæ suæ usum ei non negavit. Archiepiscopus illa tempestate Andreanus erat Iohannes Spotsvodus, Scotiae Primas, Regnique Cancellarius, cui ab Archithesaurario regni, Comite Marria, commendatus, ab eodem inter duodecim alumnos Regios recipiebatur. Cum his quia ex singulari decreto triga semper Professorum victum capere necessum habet, dici non potest, quantum horum dissertationes familiares ei fuerint fructuosæ. Et vero in his Professoribus præcipue utebatur D. Hovæo, D. Wedderburio, post Episcopo, & D. Melvinio, Hebr. L. Prof. nec minus etiam singulariter eum diligebant Marchio Argothelanus, & Comes

Areskinus, Comitis Marriæ filii. Præterea Iohannes Arnoldus, Archiepiscopatus Andreani Cancellarius, quo per vertentem annum usus hospite, ejusque fratres, Iacobus, Wilhelmus, & Georgius, non parum ei favebant: sic quidem ut Bibliotheca ipsi multum pateret, ac præscitu etiam Bibliothecarii, domum deferre posset libros. Anno-xxv. domum contendens, in Oceano Norvvagico, ac iterum in Hellesponto Danico, summum vitæ adiit periculum: salvus tamen Gedanum denique pervenit, ac per Thorunium, Sambteram perveniens, rebus domi confectis, in Scotiam reverti cogitabat. Erat hoc tempore in Polonia, ob luem pestiferam, calamitas ingens, adeo ut ipse per aliquot hebdomadas in sylva quadam se continere cogeretur. Divina attamen providentia fecit, ut studiis moribusque præficeretur Vladislai, & Andreæ, filiorum Comitis Kurtzbachii & Zavydæ, quibuscum Lissæ mansit in annum usque-xxviii. Exin præcipue sese consecrans studiis Medicis, conscribere coepit *Thaummatographiam*, elegans Historiæ Naturalis enchiridion. Mense Junio in Germaniam profectus, in Francofurtana Academia, cum Pelargo, Bergio, & Franco, Theologis, cumque Medico Scarlachio, itemque Philosophis, Vrsino, & Magiris, frequenter conversatus est. Lipsiæ cum fratribus Avianis contraxit amicitiam, ac Wittenbergæ, Franzium, Sennertum, & Iacobum Martini; Zervestæ, Wendelinum, & Becmannum Magdeburgi Svevum; Berolini, Electorales concio-

nato-

natores aulicos, Mencilium & Crellium salutavit. Anno - xxix. per Albim Hamburgum, post Gronin-
gam, ac porro Doctoris Magdovelli, milita-
ris dicafterii præfidis, olim Andreani Philosoph.
Prof. Scotici, commendatitiis instructus, Franeque-
ram devenit, ubi per annum studiis medicis opera-
tus est. Ibidem Gomarus, Winsemius, Mauovius,
Schotanus, Amesius, Verhelus, & Amama summopere
eum dilexerunt, ac nobilis ille Mathematicus, Adria-
nus Metius mathematica instrumenta sua ipsi com-
monstravit. Anno ineunte-xxx. Lugdunum se contu-
lit, in anatomicis, sub Heurnio & Falckenburgio;
in botanicis, sub Adolpho Vorstio, sese exercens
strenue. Et hic quidem uti *Thaummatographiam* fini-
vit; ita *Enchiridion* illud *Etbicum* congerere cœpit.
Porro a Gerhardo Iohanne Vossio, & Matthia Mar-
tinio, Archiepiscopo Cantuariensi commendatus,
cum in australi Hollandia aliquot spectasset urbes,
& in Zelandia quoque Vlissingam & Mittelburgum;
inde navigavit in Angliam, Londiniumque perve-
nit incolumis. Iam Edmundus ille Wilsonus, etiam
per incommodam ob angustias intestinorum vale-
tudinem impense diligens, idemque summe do-
ctus vir, medicinæ arcana ei aperuit complura: quod
magis etiam fecit Robertus Fluddus a Fluctibus: ac
insuper a Iohanne Hunniade, & Thoma Coco, Che-
micis nobilissimis, modos in hac arte procedendi va-
rios addidit. Sæpius invisebat mechanicum cele-
brem, Cornelium Drebellium, qui varia ei instru-

menta, ad inveniendum perpetuum mobile, conspicienda dabat, & hæc inter tubum opticum, cujus ope, nocte astris relucente, ad mille passus literas liceret legere. Præterea Iohannis Willioni, Episcopi Lincolnensis, Decani Westmonasteriensis, & sub Iacobo Rege Cancellarii, D. Primerosii, Sacellani regii, Iohannis Pymii, præcipui Assessoris Parlamenti, favorem locupletem est expertus. Hinc ad perantiquam Cantabrigiensem Academiam profectus, a Wardo, Collinio, & Iosepho Medo, Doctoribus, perhumaniter excipiebatur: scripsitque, ac edidit ibidem libellum de *Constantia Nature*, ut & alium de *quatuor Monarchiis*. Quasi vero in salutem Ionstoni concurrere videretur fortuna, eodem ferme tempore, Primerosius, Archithesaurario Hybernico, ad certum munus; D. Nicolaus Vedelius, ad Professionem Philosophicam in Gymnasio Daventriensi, ipsum commendarunt; Palatinus autem Belzicensis, Weivvoda Belczkii, ad Ephoriam quandam evocavit. Et hanc quidem vocationem, amore soli patrii, præ reliquis amplexus, jam linguæ gnarus Anglicanæ, mense Iulio, cum classe Archithalassi Hamiltonii in Daniam navigavit: deinde inter comites Ducis militiæ Leslie receptus, Wolgastum pervenit, ac porro per Stettinum & Landsbergam, ubi tamen lues vehementer grassabatur, anno - xxxi. exeunte Augusto, Lissam attigit. Hinc Varfaviam ad Belzicensem Palatinum pergens, negotio de Ephoria composito, in mensem Ianuarium anni sequentis apud eundem commoratus

tus est: cum interea temporis ab Evangelica Synodo in minori Polonia ad Rectoratum Gymnasii Belzicensis vocationem necessum haberet declinare. Anno - xxxii. mense Februario, Bogislaum Comitem Leznovium, qui postea in majori Polonia Imperator militaris, ac regni factus thesaurarius, itemque Vladislaum Dorostoyckium, Marscalci Lithuaniae filios, in Belgium ducturus, Stetinum, Gryphsvvaldiam, Stralsundam, Rostochium, Wisnariam, Lube-
cam, Hamburgum, Embdam, Gröningam, Leovvardiam transiens, Franequerae in Augustum mansit: unde Lugdunum commigraturus, Enckhusæ celeberrimi illius Paludani rariora naturæ potissimum cimelia, quæ deinceps in aulam Holsato - Gottorpiensem translata, spectavit. Lugdunum perveniens, cum magnis viris, Heinsio, Golio, Cunæo, Polyandro, Riveto, Vorstio, L'Empereurio, Burgersdicio, Thyzio, Dede-
lio, ac inprimis Claudio Salmasio, amicitiam contraxit: ex quibus fere nemo fuit, qui non ad Bibliothecam suam perlibenter eum admiserit. Deinde officinas monetarias cum Comitibus suis invisit Dordraci, & Hardervvici: atque ex singulari decreto Belzicensis Weivvodæ arcana fabricæ monetariæ, artisque metalla explorandi (a) curiose rimatus, familiaritate interim Iohannis Beverovicii, Ioh. Isacii Pontani, ac Antonii Matthæi Icti, doctissimisque eorum colloquiis frequentius usus est. Interim Lugduni in gratiam suorum Comitum, *Skeleton Historia Universalis* conscri-

(a) Die Probirung.

scripsit, dieque xv. Aprilis Doctoris Medici elogium ex merito accepit. Sic mense Majo trajiciebat in Angliam, ac relicto Londinio, Oxoniam primo, post sese contulit Cantabrigiam: ubi in concilio Procerum præstito juramento, inter Doctores Academicos receptus, omnium privilegiorum factus est particeps. Mox eum, & sua, & fidei suæ creditorum Comitum curiositas deduxit in thermas Bathenses, Bristolianas, & Neo-Sarisberienſes: & hic quidem ab Episcopo Iohanne Davenantio honorifice excepti sunt. Londinium regressus Ionſtonus, Bibliothecario regio, Patricio Iunio, ac illustri Viro, Iohanni Seldeno se inſinuavit. Postquam etiam reversos Cantuariam, Emericus Casaubonus, Isaaci filius, perhumaniter acceperat, dimiseratque, ex Darverno (a) solventes, in portum Iccium (b) delati, Gravelingam, Duinkerkam, Ostendam, Brugas, Gandavum, Bruxellas, Antverpiam, ac Lovaniam inviserunt: ubi Noster Erycium Puteanum singulariter sibi devinxit. Porro Montibus, Hannoniæ metropoli, Valentinianis, ac Cameraco perlustratis, per Picardiæ urbem Peronam, ac Sylvanectum (c) Lutetiam Parisiorum profecti, quicquid ibi visu, auditu, lectu dignum, observarunt. Quod autem Ionſtonus, a Salmasio Puteanis fratribus erat commendatus, iisdem intercedentibus, tam regia, quam Thuanea bibliotheca ei patuit frequentius. Agebant tum temporis Parisiis, Samuel Petitus, & Andreas Rivetus, excellentes inter Reformatos Theologi,

(a) Douvers. (b) Cales. (c) Senlis.

gi, religionis suæ negocia ibidem procurantes : in quibus non minus, ac in aliis viris celeberrimis, præcipue Drelincurtio, Claveo, Thevartio, Riolano, Morello, patronos ac fautores invenit. Mense Martio anni-xxxv. Stampas (a) Aurelianum, Blesas, Turonas, & per Ligerim, Salmurium profectus, ibidem celebratissimam Philippi Mornæi, Plessiaci Domini bibliothecam pervolutavit : ubi mirifice ipsum affecit quoque conversatio cum Mose Amyraldo, Ecclesiaste & Prof. Theologo, Duncano, Medicinæ Prof. Huyssenio, Advocato regio, Patricio Piblæo, Regente Academiæ, suo olim Beuthenæ contubernali. Septembri mense porro per Ligerim ad Oceanum usque meridionalem contendens, Andegavum, Ruppellas, Burdigalam, Agennum, domicilio ac sepulchro Iulii Cæsaris Scaligeri nobilitatum, nec minus etiam Montalbanum, Tolosam, Carcassionem, Leignanum, Bliteras (b) vidit : hic quidem a Gubernatore Occitaniæ (c) Schombergio Principe, clementer admodum tractatus. Postea montem Pessulanum, Collegio & horto medico illustrem, profectus, Francisco Ranchino, Consiliario Regio, & Archiatro innotuit. Nemausi (d) Amphitheatrum Alexandri Severi Imp. prope integrum, ac rudera templi Dianæ non incurioso oculo perlustravit. Ex quo amicitiam cum Samuele Petito renovaverat, pontem Caji Marii, quem nunc vocant *Gardium*, inter duos montes & lapidibus quadratis constructum, intuitus,

E f

tus,

(a) *Estamps*, (b) *Beziers*, (c) *Languedoc*, (d) *Nismes*.

tus, Arelatum contendit, & Masiliam. Exin Lugdunum cogitans, medio Octobri, per Aquas Sextias, ubi thermæ fere collapsæ, Avenionem, Arausionem (hic eum, & Comites, Christophorus Comes a Donau liberaliter habuit) Valentiam, Iulii Pacii Icti doctrina clariorem redditam, & Viennam abiit. Lugduno ne descenderet Genevam, pestis ibi grassans prohibuit: unde Augustam Taurinorum (a) iter facturus, Camerinum (b) Sabaudia metropolin, ac per avia montana, ad nobilem illam Carthusiam, Generalis hujus ordinis sedem, perrexit. Vidit etiam pro invincibili tum habitam Montismeliani (c) arcem: sed inde digressus, cum die xxiii. Octobris per Alpes equitat, in summum vitæ discrimen incurrit. Nam dum in crepusculo equus quidam ductori se subducit, ac ab Ionstono, & nonnullis aliis requiritur; (ceteri jam præcesserant) is ex præcipitio montis in aquam delapsus, tamdiu cum undis luctatur, donec agrestes ex proximo vico cum facibus advolantes, opem ei tulere, ac lacui extractum in viam reducere. Taurino digressus VII. Novembris per Ducatum Salutianum (d) Carmaniolam (e) ac partem Ducatus Montisferrati (f) Savonam, castrum Genuensium pervenit, non sine periculo, quod a latronibus, quos Banditas vocant, ipsi ac comitibus imminebat. Ex portu Genuensi solvens, Segestam (g) appulit: unde Sergianum, Massam, Pe-

(a) Turin. (b) Chamberi. (c) Montmelian. (d) Saluzzo, (e) Garinagnola. (f) Montferrato. (g) Sestri.

Petram sanctam, Pisas, Florentiam, ac denique Senas (a) pervenit. Hic febris quotidiana, quæ ab extremo anno superiori in Martium anni-xxxvi. ipsum exercuerat, defunctus, Romanum iter aggrediebatur: relictisque Aquila (b) & monte Phylconis (c) (hic Ernestus, Marchio Brandenburgico-Iägerndorfius accessit comitatui) Viterbio, & Monte Rosulo (d) Romam assequitur die xiii. Martii. In urbe statim assecutus est favores Pozzani, (e) equitis S. Stephani; Lucæ Holstenii Hamburgensis, & Thomæ Aldini: quorum alter Barberino Cardinali a secretis; alter ejus archiater, ac Chemicus erat. Compendio illo orbis, ejusque dotibus satis pro tempore lustratis, accinxit se ad iter Neapolitanum, ac Neapolin pervenit die Aprilis tertio, cum Veletas, Anxur (f) Sulmonem (g) Privernum (h) Fundos, (i) Capuam, & Averfam tetigisset. Visis ad Neapolin variis naturæ, sed & quibusdam humanæ artis miraculis, Romam revertebatur: ac mox Lauretum perrecturus, Otriculum, Narniam, Interamniam (k) Spoletum, Maceratam pertransiit: donec Ancona, Senogallia (l) Pisauo (m) Arimino (n) Cæsena, Foro-Livii (o) ac Corneli (p) relictis, Bononiam, adventaret. Hinc porro itum Ferrariam, (q) ac Pado per Fossam Claudii transmissa, in Adriaticum mare, ipsasque Venetias delatus est. Solennem ibi a

Ff 2

Du-

(a) *Siena*. (b) *Aquapendente*. (c) *Monte Fiasco*. (d) *Monterosi*.
(e) *Del Pozzo*. (f) *Terracina*. (g) *Sermonetta*. (h) *Pi-
perno*. (i) *Fundi*. (k) *Terni*. (l) *Sinigaglia*. (m) *Pesaro*.
(n) *Rimini*. (o) *Ferlini*. (p) *Imola*. (q) *Ferrara*.

Duce factam maris desponsationem, ut & thesaurum S. Marci vidit. At Patavii dum agit, triste accipit nuntium, de obitu Belzicensis Palatini: unde altera feriarum Pentecostalium, Patavinæ Academiae valedicens, festinato itinere, per Marchiam Tarvisianam, Carinthiam, Stiriam, Austriam, Moraviam, superiorem Silesiam, rediit cum suis in Poloniam, ac festo S. Iohannis Baptistæ Lublinium accessit. Aula tum regalis erat Vilnæ, ubi postquam funebribus interfuerat solemnibus, per Lembergum contendebat Lissam, eoque xv. Novembris Comites curæ suæ commissos salvos reduxit. Etsi autem cum eo agebatur de Bogislao Radzivilio, Principe Lithuanico, ad exteras terras deducendo, tamen jam peregrinationum satur, maluit talento suo, & Deo, & proximo, domi inservire: ac ob id anno-xxxvii. uxore ducta Rosina, Samuelis Hortensii filia, eademque brevi demortua, anno sequenti alteram sibi junxit Annam Rosinam, Matthæi Vechneri, Archiatri Polonici, filiam unicam: cum qua per annos xxxvii. concorditer vixit, ac cum Matthæus, Iohannes, & Anna Maria, liberi decessissent, ex relicta gnata unica, Anna Regina, Patritio Vratislaviensi, Samueli a Schaff, nupta, nepotem cum gaudio vidit Iohannem Samuelem. Anno-xlii. ab Electore Brandenburgico ad Professionem Medicæ Academiae Francofurtensis, & alio tempore a Lugdunensis Academiae Curatoribus, ad hanc vocabatur. Sed & istas, & vocationes illustres alias, præ amore vitæ privatæ, modeste rejecit: ac forte Poloni-

loniam deseruisset nunquam, nisi Cosacici primum, post Svecici belli flamma latius se diffudisset, ac regnum universum concussisset magnopere. Sic igitur Georgii Rudolphi, Ducis Lignicensis, Bregani ac Wohlaviani, peculiari gratia permotus, Zibendorffium, nobile Ducatus Lignicensis prædium coemit, ac Cibiniacum appellans, literis in illo, ac praxi medicæ summa cum diligentia invigilavit. Quamvis autem ipsum anno ætatis LVI. familiaris doctorum tortor, morbus ille hypochondriacus, invaderet, ita tamen ei ivit obviam, ut ad annum usque septuagesimum parum ejus senserit insultus. Annum ætatis attigit LXXII. (is erat, ceu ante dixi, præsentis seculi-LXXV.) quo placide in CHRISTO Servatore obdormivit VIII. Junii, xxx. Septembris Lissæ in majori Polonia perhonorifice sepultus. Ex libris ab ipso compositis pluribus, ad propositum nostrum facientes jam laudavimus de *Quatuor Monarchiis, & Skeleton Historie Universalis*. Et ex his procul dubio nata est *Historia Civilis & Ecclesiastica, ab orbe condito, ad annum ciccxcxxii*. quæ sæpius & in Germania, & in Belgio recusa, demum a nonnemine ad annum ciccxcxc. continuata est. Additur *Applicatio gemina historie, tum civilis, sub IV. monarchiis, ad Colossum Danieliticum, tum Ecclesiastica, ad Prophetiam Apocalypticam*. Ejusdem exstat *Polyhistor, seu rerum ab ortu universi ad nostra usque tempora, per Asiam, Africam, Europam, & Americam in sacris & profanis gestarum succincta & methodica enarratio*: item, *Polyhistor continuatus,*

sive rerum toto orbe a Carolo M. ad Albertum II. Austriacum, in Europa, Asia, Africa, America gestarum, tam sacrarum, quam prophanarum succincta & methodica series, libris sex absoluta. Et hoc quidem scriptum geminum cum anno MDCLXVII. in hac Academia recuderetur, celeberrimum Nostrum Bosium multum in eo emaculando desudasse, novimus.

H. KITSCHII
Chronologica
cum exegefi
Historica.

§. LX. *Henricus Kitschius*, Lipsiensis, Anhaltinus in aula Dessaviensi Bibliothecarius, tum aliis inclaruit scriptis, tum *Normis Chronologicis miscellaneis, una cum earundem exegefi historica rerum memorabilium ab anno MD. usque ad annum MDCC.* Lipsiae anno MDCCX.

IOH. LATI
Compendium
Histor.

§. LXI. *Iobannes Latus*, auctor est *Compendii Historie Civilis & Ecclesiasticae, tam Romanae, quam Protestantium*, ab Augusto Imp. ad annum usque CHRISTI MDCCXL. Prodiit Lugduni Bat. anno MDCCXL. Amstelodami anno - LIII. Continuavit hunc Latum *Ioachimus Fellerus*, Prof. Lipsiensis, ad finem anni MDCCCLXXVIII.

a Felleri con-
tinuatum.

PAULI PIA-
SECI

§. LXII. *Paulus Piascius*, Polonus, circa annum MDCLXXIX. natus, adolescens novendecim annorum (anno MDXCVIII.) studia sua tractavit Romae, (a) annoque MDXCIX. Clementis VIII. solennia Iubilæa ibidem spectavit. (b) Anno MDCCXXV. Abbas Claræ Tumbæ (c) annoque - XXVII. Cameracensis (d) ac denique Episcopus Præmislensis factus est. Hujus illustris viri habemus *Chronica gestorum*

(a) Ipse Piascius in *Chronica* pag. 194. (b) Idem p. 207. (c) Idem pag. 440. (d) Idem pag. 469.

florum in Europa singularium, Cracoviæ primum anno
 cidiocxliii. ac (nisi nos fallit inscriptio) eodem anno
 etiam Amstelodami excusa. Incipit a Stephani Battori,
 Principis Transylvani in Regem Polonum electio-
 ne anno cidiolxxv. desinit in anno cidiocxlviii. In-
 scripsit elegantissimum opus Iacobo Piafecio, Abbati
 Claræ Tumbæ, Vladislai IV. Regis Secretario, nepoti
 suo: ad quem de instituto suo sic præfatur: *Talis eris
 ratio hujus instituti, quod nonnisi mei temporis memo-
 rabilia, quæ diligenti studio ex relationibus non susce-
 ptis acquisivi, & plura, quibus ipse interfui, singula in
 suis annis signabuntur. Istorum vero principia, quæ
 meam memoriam superant, ex commentariis fidei pro-
 bata summatim collecta præcedent, quo melius totius
 narrationis cohereat argumentum. Vnde primum æ-
 tæ antecedentis ætatis in compendium contracta sub
 Imperio regis Polonia Stephani ponentur, deinde mea
 coæva ab initiis regni Divi Sigismundi III. distinctius in
 ordine annorum succedent. Claudit denique librum
 verbis sequentibus: Usque huc, mi Nepos, tibi meum
 desudavit ingenium, dum adolevit tuum. Exin vero
 Nosce tuapte tuum seclum, memoranda futuro
 Scribe, malis ne cede, meosque imitere labores.*

Chronica ge-
 storum in Eu-
 ropa singula-
 rium.

§. LXIII. Auctor ille *Synopses Historiarum*,
 Moguntia anno cidiocxliv. editæ, qui non nisi ini-
 tiales nominis sui literas, nempe G. P. a S. prodere
 voluit, a Nimrodo incipiens, inque capta Constanti-
 nopoli anno ccccccliii. desinens, utut in præfatio-
 ne

AUCTOR
 Synops. Histo-
 riar. G. P. a S

ne ad lectorem opellam extenuet, non tamen laude boni epitomatoris defraudandus est.

STRATE-
MANNI
Theatrum
Historicum.

§. LXIV. *Wilhelmus Stratemannus*, Osnabrugae-Westphalus, in hac ipsa Academia Ienensi anno MDCLVI. concinnavit *Theatrum Historicum*, exhibens memoria juvanda causa per decem Exitus, & per omnia secula, omnes Reges, Imperatores, Pontifices Romanos, viros celebres --- universarumque Historiarum sacrarum & profanarum seriem, a mundi origine ad dictum annum. Sæpius postea hic liber est recusus, ac demum ante biennium Francofurti.

§. LXV. Atque sic etiam illos Historiæ Universalis scriptores recensuimus, qui hoc ipso seculo de vita decesserunt, sic tamen, ut plerorumque tempus obitus nondum nobis innotuerit. His denique subjungemus, ordine alphabetico, qui, quantum nobis constat, adhuc dum sunt in vivis.

IOH. BV-
NONIS

§. LXVI. *Iobannes Buno*, Franckenbergensis, postquam in Marburgensi, Sorana, ac Regiomontana Academiis cum laude vixit, in Luneburgensi ad S. Michaelem schola Rectorem, itemque in illustri, quod ibidem erectum erat, Gymnasio Professore, cum summo juventutis fructu, egit: nunc etiam a compluribus annis, in æde Michaelitana Pastor, & Inspector optime meritus: magnus & B. Parentis mei, sed & meus singularis amicus: cui porro vividam ac revirescentem senectam ex animo apprecor. Dici non potest, quanto cum applausu excepta fuerit

rit ejusdem *Vniuersæ Historiæ cum sacra, tam profane*
Idea a condito ad præsens ævum deducta : sicut ab il-
 lo tempore, quo primum coëpta edi (factum id, nō
 fallor, anno LXIV.) pluries recusa, ac semper aucta
 sit. Præfationem habet duplicem: quarum una, *Reg-*
num Danie ab antiquis temporibus hæreditarium fuisse
ostendit ; altera vero *de Historiæ agit constitutione*.
 Idem etiam celeberrimus vir in *Historia uniuersa*
 per artificiosas imagines instillanda, non modo solli-
 cite, sed & feliciter elaboravit.

Idea Historiæ
 Vniuersæ.

§. LXVII. *Gregorius Blech*, Lubenavia Lusatus,
 scholæ Michaelitanæ in patria mea Luneburgo per
 complures annos Conrector, ac demum in ptocho-
 trophio ad S. Nicolaum prope Bardevvicum Pastor,
 bene meritus, Vir jam grandævus, an. cicioclx. Bruns-
 vvici excudi fecit *Nucleum Historiæ & Chronologiæ uni-*
uersalis, qua sacra, qua profana, ad suos genuinos for-
tes, id est, duces uniuersæ historiæ perpetuos, quam sic-
ri potuit, compendiosissime & evidentissime revocata,
& ab orbe condito ad diluvium, indeque per quatuor
summa mundi imperia, ad nostra usque tempora, serie
seculorum & historiæ perpetua & luculenta dedu-
cta, & ad eruditorum fastidium levandum, & ad tiro-
num famem in historiæ cognitione tam ciendam,
quam sedandam, apprime utilem : cum *Appendicibus*
complusculis, aliis orationibus soluta, aliis ligata, eidem
instituto, ipsique adeo mnemonica deservientibus. Ap-
 pendices orationis solutæ sunt. I. & II. *Imperia & Regna*
alia, alio mundi tempore regi coëpta & desita, subinde

GREGORII
 BLECHS

Nucleus Hi-
 storiæ &
 Chronologiæ.

cum Appen-
 dicibus.

etiam mutata. III. *Symbola Romanorum Impp.* ex Reusnero, Goltzio, Lauterbachio, Schoffero, Borbonio, Seumio collecta. IV. *Historia brevicula Conversionis Gentium per universum orbem ex Historia Eccles. Epitome D. Pappi & aliorum.* V. *Historia Romanorum Pontificum.* VI. *Catalogus brevis Academiarum, imprimis Europæarum, ex Theatro Historico Helvici.* VII. *Totius terrarum orbis faciei præsentis adumbratio.*

CHRI-
STOPH.
CELLARI

Historia. an-
tiqua.

§. LXVIII. *Christophorus Cellarius*, Smalcaldiensis, primum Weissenfelsensis Gymnasii Professor, post a mense Julio anni MDCLXXIII. Vinariensis Scholæ Rector, dein anno-LXXVI. XIII. Julii ad Cizensem, anno autem-LXXXVIII. III. Maji ad regendam Mersburgensem scholas concessit: nunc denique ad Professionem Historiarum in nova Academia Brandenburgico-Hallensi vocatus. Hic vir ad juven-
das literas promovendasque natus, primo *Historiam* composuit *antiquam*; cujus prior editio meæ par-
vitati; altera *multis accessionibus aucta, & emendata, cum Notis perpetuis, & tabulis Synopticis* honoratis-
simo conjunctissimoque Collegæ meo, D. Georgio Schubarto, tum Academiæ hujus Salanæ Rectori magnifico, mihiq; est inscripta anno MDCLXXXV. Editione prima ab initio imperiorum ad natum mundi Servatorem progressus; altera ad Con-
stantinum M. seriem perduxit. Id vero imprimis ipsi fuit curæ, ut quæ vulgata historiarum compen-
dia prætermittunt, vel levius attingunt, accuratius persequeretur, & optimorum auctorum fide, qui
singul-

singula tradiderunt, confirmaret. Nec intactas reliquit nobiliores controversias, & eruditorum disensiones, sine tamen ullius læsione, aut iudicii acerbitate. Addidit *tabulas synopticas*, quibus plura, quam in historia, sectatus, ut illæ hujus complementum esse queant, & uno intuitu exhibere, quæ vel strictim enarrata in superioribus fuerant, vel instituti ratione postulante prætermissa. (a) Anno

CICIDCLXXXVIII. addidit Auctor clarissimus *Historiam medii ævi a temporibus Constantini Magni ad Constantinopolin a Turcis captam deductam*. Nimirum universam Historiam Constantinopolitanam, a dedicatione urbis, usque ad Turcorum in eadem dominationem, exponit: tum quæ ubipue terrarum illis seculis in Oriente & Occidente gesta sunt, singula suis temporibus distributa, breviter quidem (ita postulante breviarii ratione) at dilucide enarrat. Nec solum Civilis ac Ecclesiasticæ rei, sed literariæ etiam in quolibet seculo rationem habet, & ea tam in serie contextus, quam in Notis tractat, quæ in tam arcte concinnatis Historiarum compendiis non facile reperiuntur. (b) Sudat jam sub prelo

Historia media

Ejusdem *Historia nova*, quæ ad nostram usque ætatem compendiarium illud filum egregie pertexet.

Historia nova

§. LXIX. *Guilielmus Hoelius*, Anglus, LL. D. scripsit *Elementa Historiæ ab orbe condito usque ad Monarchiam Constantini Magni, Imperiorum res*

GVIL. HOE-
LII.
Elementa Historiæ.

Gg 2

gestas

(a) Vide præfat. ad Lectorem: & confer *Acta Eruditorum Lipsiensia* anno 1685. p. 357. (b) Videantur laudata *Acta Lipsiensia* an. 1688. m. Maji pag. 272, 273.

gestas complexa, novo ordine & metodo, simul & Regno-
rum Rerumpublicarumque illis coetanearum una cum
Politiarum Magistratuumque succincta & brevi enar-
ratione. Prodierunt Londini MDCLXXI.

JOH. HOFF-
MANNI

Isagoge Chro-
nologiae.

§. LXX. *Iobannes Hoffmannus*, ex scholæ Del-
menhorstanae Rectore, Concionator insulæ Wan-
gerogæ, *Isagogen* edidit *Chronologiae Theologo-Politi-
cam, & Politico-Theologicam* qua res quaedam rare,
notatu dignæ, Annorum ac Monarchiarum series cele-
briores; Viri Religiosi literati, atque cujusvis sectæ
seu Haresios Autores, ex S. Codice, orthodoxa antiqui-
tate, fideque dignorum virorum veritate historica, ac-
curate describuntur: Hamburgi anno MDCLXVIII.
Incipit cum orbe creato; finit cum pace inter Reges
Angliæ, Galliæ, Daniæ, & Belgii foederati provincias
composita anno - LXVII.

VLRICI HUB-
BERI

Institutiones
Historiæ ci-
vilis.

§. LXXI. *Vlricus Huberus*, Antecessor Frane-
queranus, Vir meritis, scriptis, & fama inclytus, nec in
forensi modo, sed omni disciplina eximius, (a) mo-
litur *Institutionum Historiæ civilis* tomos III. Iam
anno superiori (- XCII.) prodiit *tomus I.* qui est *ab or-
tu Imperiorum ad presentem Imperii Romano-Germa-
nici statum anno CHRISTI MDCCCLVI. stabilitum.* In-
sertus est tractatus *de temporibus ante Cyrum*, olim
editus. In calce hujus tomi adjectum est *Specimen
Observationum Iuris Historici.*

PETRI ME-
GERLINI

§. LXXII. *Petrus Megerlinus*, I.V. & Philos. D.
Math.

(a) Elogium hoc est Frid. Spanhemii, *Epist. I. ad Leideccerum de
fabula Acceptilationis pag. 30.*

Math. in Acad. Basileensi Prof. P. anno **CICICLXXXIII.**
 Basileæ edidit *Theatrum divini regiminis, a mundo
 condito usque ad nostrum seculum, delineatum in Ta-
 bula Mathematico Historica, qua secundum revolutio-
 nes conjunctionum & oppositionum magnarum Satur-
 ni & Iovis post octo proxime secula redeuntes, Histo-
 ria Ecclesiastica & Politica per omnes mundi partes, o-
 mnesque provincias Europa, in suas periodos & secula
 accurate distributa, uno intuitu conspicienda proponi-
 tur: cum Indice Historico-Chronologico locupletissimo,
 rerum gestarum annos & scriptores, horumque libros
 & capita sive sectiones indicante. Adjectus est Com-
 mentarius Chronologicus, quo ratio distributionis &
 calculi in Tabula adhibiti redditur, Chronologia capita
 quadam controversa illustrantur, ejusque principia &
 usus in historicis ostenditur, cum cyclis Planetarum &
 Eclipsium. Index ille Historico-Chronologicus magna
 cum cura confectus est, ut pœne pro Lexico Historico
 haberi possit.*

Theatrum di-
 vini regiminis:

cum Indice
 Historico-
 Chronolo-
 gico.

§. LXXIII. *David Vlmannus, Islebiensis, I.V.C.*
 & Scholæ Ascherslebiensis Rector, anno **CICICLXXV.**
 edidit *Historia tam sacra, quam profana Synopsis.*
Accessit in fine tabula Chronologica, & brevis ad Geo-
graphiam manuctio. Fatetur in præfatione, se po-
 tissimum Bunonis *Ideam* secutum; sed & in primo
 libro, *Compendio Hist. Eccles. Gotbano*, & *X. Historia*
sacra libris a Georgio Fabricio editis, adjutum: &
 in quarta monarchia sibi placuisse Hieronymi Kro-
 mayeri *Ecclesiam in Politia.*

DAV. VL-
 MANNI

Synopsis Hi-
 storica.

IOH. IUSTI
VWINCKEL-
MANNI

Amphithea-
trum Histori-
co-Polit.

§. LXXIV. *Iohannes Iustus Winckelmannus*,
Consiliarius Brunsvico Luneburgensis, Hassiacus,
& olim quoque Oldenburgicus, varia nobis dedit
scripta Chronologica, & ad Historiam universalem
facientia. In his, meo quidem iudicio, eminet,
*Amphitheatrum Orbis Politico-Historicum, exhibens
breve compendiolo, Historiam utramque, sacram &
profanam, Cosmographiam, Stematographiam, &
brevissimam annotationem rerum memorabilium, Im-
periorum, Regnorum, & Provinciarum origines, situs,
qualitates, instituta, incrementa, decrementa, conjun-
ctiones, divisiones, exitus, & de gente in gentem trans-
lationes*: Oldenburgi impressum anno MDCLXVIII.
In capite præfationis monet, se ante annos septende-
cim in Academia Giessensi nobilissimis quibusdam,
& Historiarum cupidissimis juventibus universalem
Historiarum methodum in arbore perpetuo florida,
intercedentibus figuris æneis, repræsentasse: cum-
que auditores non exiguum laboris & studii fructum
sensissent, tantoque brevi tempore in Historicis fecis-
sent progressum, ut omnibus admirationi essent, ro-
gasse ipsos, ut Universalem Historiarum methodum
ceu Locos Communes, typis demandaret. Amicis
itaque contendentibus, specimen quoddam ejus ope-
ris tanquam prodromum se edere pollicitum, at præ-
cipue per iter ad Frisios & Westphalos fuisse impe-
ditum. Hinc methodum illam Historicam, & qua-
tuor orbis partes, in Tabulam concatenatam conci-
pere voluisse, quam postea plenior tractatio cum al-
lega-

legatione auctorum, ex quibus singula defumta, exciperet. At vero post fata terræ Oldenburgicæ acerbiora, circulos ipsius ita fuisse perturbatos, ut nec hæc potuisset perficere. Demum tamen *Amphitheatrum* illud chartaceum in famæ proscenium produxisse: in quo *Univerſa Hiſtorie genius, variarum regionum idea, fluminum fontiumque origines, Sereniſſimarum & Illuſtriſſimarum familiarum totius fere Chriſtianitatis origo, cujuſlibet regni vel ditionis ſtatus Eccleſiaſticus & Politicus, vetuſtus & hodiernus, adumbratur: ut ii, quibus per ætatem proluxa aliorum volumina lectitare ac relegere non liceat, ad Hiſtoriam Univerſalem & Geographiam, item ad juris publici Scriptores compendiarium haberent manuſductionem. Servet Deus Virum de civili æque ac literaria Rep. ſummo opere meritum, ut reliqua, quæ ſub manibus habet ſcripta lectiſſima, & in his *Hiſtoriam Haſſiæ* magna cum cura elaboratam brevi in lucem dare valeat.*

Hiſtoria Haſſiæ.

§. LXXV. Denique ad calcem hujus capitis monendum, ex *Antonii Viſzii*, Wetzſarienſis, Chalco-graphæo Giſſenſi anno cicciclx. *Tabulam* prodiiſſe *Cbronologicam, Imperatorum ſummorum Pontificum, Regum, Dynaſtarum, rerum, virorumque illuſtrium a CHRISTO nato ad annum cicciclxiv.* Senatui Wetzſarienſi inſcriptam. Sunt penes me & aliæ ejusmodi *Tabula Cbronologica*, & in his una, Cellis anno - lv. typis Holvveinianis impreſſa, continens *res geſtas a CHRISTO nato, nempe Impp. Romanos, Mutationes Rerump. Doctores Eccleſiæ, & alios pios homines, Propagationem*

Varia. Tabb.
Chronologi-
co-Hiſtoricæ.

tionem fidei, Persecutiones & Martyres, Schismata, item Pont. Rom. incrementa & mores, Hereticos, Concilia. Item correctæ Iobannis Cuspiniani Tabula Imperatorum Rom. Imperii omnium, cujusque seculum, ordinem, nomina, Parentes, patriam, tempus ære Christiana, regni, ætatis, symbolum, mortem, locum sepultura, uno in conspectu posita exhibens: sumtibus Erhardi Bergeri, Bibliopol. Bremensis anno MDCLV. edita. Vt & alia Tabula Synopsis Historico-Chronologico- Genealogicam Imperatorum & Pontificum Romanorum exhibens: Ienæ anno MDCLXXXV. apud Ioh. Iac. Bauhoferum, typographum.

CAPVT XIII.

DE CENTVRIIS MAGDEBVRGENSIBVS, EARVMQVE COLLECTORIBVS: IN-
PRIMIS MATTHIA FLACIO, IOHANNE WIGANDO, MATTHÆO IVDICE, BASILIO FABRO. DE MARCO WAGNERO MVLTÀ SINGVLARIA. DE ELEEMOSYNIS HVNC IN FINEM COLLECTIS. DE MÆCENATIBVS QVIBVSDAM, SED ET ADVERSARIIS. SVMMÀ TOTIVS OPERIS. SINGVLARVM CENTVRIARVM TITVLI. LAVDES OPERIS, ET NÆVI. EDITIONES. VERSIONES. EPITOME LVCÆ OSIANDRI. CONTINVATIO.

§. I.

ATque hi fere sunt *Chronographi*, itemque *Vniuersalis Historiæ scriptores*, ad meam qui cognitionem

tionem venerunt. Nunc tempus exigit, ac instituti ratio, ut de iis speciatim agamus, qui singulariter in conscribenda, atque illustranda Historia Ecclesiastica fuerunt occupati. Iam certum utique est, hanc studiorum partem, ab illa demum Pontificiæ religionis, facta per Lutherum ejus *συνέργος* re-purgatione, ac nata inde vehementi dissensione, & ingenti discrimine, sollicitius explicatam, ac innumera, quæ hætenus in Cimmeriis quasi delituerant tenebris, in clarissimam lucem fuisse reposita.

§. II. Hac in re autem glaciem fregisse videntur, qui *Centurias* illas *Magdeburgenses* collegunt: quarum præcipuus auctor fuit *Matthias Flacius*, ex Albona, oppido Illyrici oriundus, ac ob id *Illyricus* plerumque dictus, (a) patre *Andrea*, matre *Iacoba Lucia*, anno c1510xx. iii. die Martii natus. Et hic quidem Veneriis Iohannem Baptistam Egnatium audivit, post abdicato, quod conceperat juvenis, monachatus desiderio, in Germaniam venit, omni pene viatico destitutus, ac primum Basileæ an. c1510-xxxix. a Simone Grynæo amice exceptus, non solum eo hospite, sed etiam in orthodoxias, veræq; pietatis capitibus præceptore usus est. Basilea Tubingam concessit, ubi Matthias Garbicius, popularis ejus, literas Græcas profitebatur, ususque est hospitio Garbicii, pro facultatibus

Centuriarum
Magdeb. præ-
cipuus auctor
Flacius.

Summa vitæ
Flacii.

H h

tatibus

(a) A vulgo *Liræ*: qua de re singulare exemplum affert Christoph. Henr. Löberus in *Historia Eccles. diæceseos Orlamunda*. Adrianus Beierus in *Nomenclatore Prof. Ienensium* p. 453. observat, eum quoque *Francoßitz* dictum: cujus cognominis etiam meminit Königius in *Bibliotheca*.

tatibus illius, non illiberali, Ioachimi etiam Camerarii, qui eo ante biennium venerat, aliorumque benevolentiam expertus. Anno MDLXI. per Ratisbonam, qua in urbe comitia celebrabantur, Wittebergam contendebat: ubi Lutherum & Melanchthonem, in Theologicis, Winshemium, in Græcis, aliquamdiu audivit: vixitque ex didactro discipulorum, quos privatim illic in Græcis & Hebraicis instituit. Hic acerbis tentationes, quibus tunc temporis divexabatur, inprimis *de peccatis*, *de ira Dei*, *de prædestinatione*, primum ad Pomeranum Wittebergen-
sum Antistitem, deinde ad ipsum Lutherum detulit: & his tandem, post preces etiam publice pro eo habitas, admissis S. Scripturæ solatiis, liberatus est. Melanchthon autem, præclara omnia de ejus ingenio sperans, studio singulari ipsum fovit, juvit, & ornavit, suis facultatibus quandoque etiam sustentans. Post bonarum artium Magistri titulum assecutus, dataque ei est uxor; ac publicæ in Hebraicis doctrinæ munus, ex decreto Iohannis Friderici Electoris, anno - XLIV. ipsi fuit demandatum. Orto bello Smalcaldico, relicta Witteberga, Brunsvicum, a Nicolao Medlero invitatus, abiit, ibidemque docendo famam nominis sui late diffeminavit. Sub autumnum anni - XLVII. bellicis motibus sedatis, ad pristinum munus Wittebergam rediit: ubi, paulo post divulgato codice illo *Interimistico*, cum Melanchthon, & alii, pacandæ Ecclesiæ causa, *de rebus mediis*, & quæ *adiaphora* vocantur, remittendum aliquid statuerent;

rent; ipse cum ὁμοψήφοις Theologis Lubecensibus, Hamburgensibus, Luneburgensibus, & Magdeburgicis, sese opposuit: ac per res illas medias Pontificiæ religioni januam denuo aperiri, contendit. Venit eodem tempore, relicta statione sua Ratisbonensi, Wittebergam, *Nicolaus Gallus*, periculum fugiens, quod iis imminerebat, qui reclamabant Interimisticis Augustæ decretis. Cum hoc conjunxit sese Flacius, & discedentem clandestino abitu Magdeburgum secutus est, nulla publici stipendii spe ostensa, officinæ interim typographicæ præfectus. Ea in urbe, ab Carolo Imp. proscripta, confidenter Papatum, adiaphora, & quæcunque Augustanæ repugnare Confessioni viderentur, oppugnavit. Prodiit quoque tunc *Andrea Osiandri*, de justificatione hominis peccatoris coram Deo, ad essentialem hujus justitiæ eandem restringentis, dogma. Id Flacius inter primos refutavit, ac insuper in *Casparis Schwenckfeldii* deliria calamus strinxit. Interea Academiam in hoc Ienensi oppido novam, a Patre jam designatam, aperuerunt filii, Duces Saxonie illustrissimi. Ad eam igitur excolendam evocatus & Flacius, venit huc anno - LVII. Sed quinquennio ibi vix exacto, cum inter ipsum, & *Victorinum Strigelium*, super libero, quod Theologi vocant, arbitrio, contentiones essent exortæ, ac diu Vinariæ fuisset disceptatum publice; præ nimia, quam postea revocare noluit, linguæ præcipitantia, ac sanioris Philosophiæ ignorantia, peccatum ipsam hominis sub-

stantiam esse asseruit, & defendit præfracte. Itaque anno MDCLXII. IX. Ianuarii exulatum abiit, disputationibus Mansfeldiæ, Fuldæ, ac alibi de opinione sua circa naturam peccati habitis. Ratisbonæ postquam se aliquamdiu continuisset, eum anno - LXVII. liberum religionis exercitium civibus Antverpianis esset permissum, vocatus est eo, cum Cyriaco Spangenbergio & Hermanno Hamelmanno, Flacius, qui Ecclesias Augustanæ confessioni addictas mutuis operis ibidem constituerent. At cum paulo post omnia interverterentur, dimissis Theologis, ipse Argentoratum commigravit: ubi *Glossas in Novum Testamentum* edidit. Exin Francofurtum ad Moenum concessit, usus præstantium virorum, multijugam doctrinam, ac diligentiam, sed & zelum ejus æstimantium, patrociniis: cum ceteroquin, promotis inter Ecclesiæ doctores *de peccati originalis essentia*, contentionibus, a plerisque defereretur, insinulatus hæreseos Manichææ: paucis ipsum defensoribus, ac Lutherum eadem fuisse in sententia, perperam licet, confirmantibus. Atque hanc ob causam, credo, imaginem Flacii in bibliotheca nostra Academica, reliquis Theologicis exemptam, in loco separato fuisse repositam. Fatis concessit Francofurti anno MDCLXXV. XI. Martii, ætatis LV. præsentem Adamo Lonicerum, Reip. Francof. Archiæatro, cum anno superiori LXXIV, XII. Maii in arce Silesiæ Langenau cum Jacobo Colero colloquium habuisset. Exequias funebri sermone decoravit *Caspar Heldelinus*, Cronbergensis, qui una cum epicediis divulgatus typis. Quamquam

quam vero cum aliis, tum inprimis heterodoxo illo, *de peccati substantia*, non exiguas Ecclesiae CHRISTI turbas dedit; talia tamen, ac tanta censeo reliqua viri huius merita, ut mitius minimum ac moderatius tractandus, nec tam acerbè insectandus fuisset: licet forte in illis talionem aliquis agnoverit, dum ipse Flacius Melanchthonem præceptorem, ac Macenatem, a regia deflectentem, majori moderatione in viam revocare debuisset. Nam certum est Flacianam importunitatem summopere conturbasse bonum senem, ac robur cordis ejus admodum debilitasse.

§. III. Ceterum, ut ad *Centurias* illas *Magdeburgicas* revertamur, hoc nomen inde acceperunt, quod quolibet libro centum anni, adeoque singulis singulorum seculorum res gestæ habeantur. Præterea cognomen illis adhæsit ab inclyta illa Saxoniae inferioris, olim Thuringiae borealis urbe, Magdeburgo, ubi *quatuor priores*, & partim *quinta*, confectæ sunt *Centuriae*. Nam pars *quinta*, in Academia Ienensi, *sexta*, in exilio auctorum (Flacii, Wigandi, & Iudicis) *septima*, in Ducatu *Megapolensium Principum* (sic habetur in frontispicio) *octava* in civitate Wismaria, cum sequentibus reliquis in eodem Ducatu, Wismariae contextæ sunt. Et si vero, ceu antea dixi, præcipuus huius operis auctor ac ἐγγραφέων fuit Flacius, eundem tamen adjuverunt Iohannes Wigandus, Matthæus Iudex, Basilius Faber, Andreas Corvinus, & Thomas Holthuter: utpote quorum nomina dedicationibus subscripta reperimus.

Flacii Adjutores,

De
IOH. VVI-
GANDO

§. IV. Et *Wigandus* quidem ille ipse est Theo-
logus, qui postquam diversis in locis, ac Magdeburgi
ab anno - LII. ad annum - LX. Ecclesiasten egisset, in A-
cademia hac Salana Theologiae Professor constitui
meruit: sed brevi post cum Flacio ac Iudice, ob adia-
phoristicas, quas Stösselius coepit, controversias, so-
lum mutare iussus est. Deinde quando per aliquot
menses se continuisset Magdeburgi, anno - LXII. Wis-
mariam vocatus, insequenti anno Rostochii Theol.
D. renuntiatus est. Septennio Wismariae exacto,
Ienam revocatus, ea demum lege a Duce Mecklen-
burgico dimittitur, ut post vertentem annum redeat.
Verum tamen mansit Ienae ad annum usque - LXXIII.
quo post obitum Iohannis Wilhelmi Ducis, occasione
novorum motuum Theologorum, iterum solum
vertere compulsus est. Post illa in Academia Regio-
montana per biennium docuit, factus demum Episco-
pus Pomezanensis: in cujus cathedrali tum sede Lie-
benmühlana XI. Octobris anno MDCLXXXVII. decessit,
ac IX. Novembris magnifice humatus est. (a)

De
MATTHÆO
IUDICE

§. V. *Matthæus Iudex*, Dippolsvalda-Misni-
cus, Magdeburgi ad D. Vlrici Ecclesiastes, inde Ienam
vocatus anno MDCLX. colloquio illi Vinariensi inter
Flacium & Strigelium interfuit. Hinc ob synergi-
smi Strigeliani improbationem, cum Flacio & Wi-
gando remotus anno - LXII. Rostochii ad promotio-
nis

(a) Vide Hartknochii *Hist. Eccles. Prussicam* lib. 2. cap. 6. pag. 501.
ubi & summam vitae exponit, & *Conradi Schlussemburgi* o-
rat. funebrem in schola VVismariensi habitam laudat.

nis actum Wismaria accitus, vivendi finem ibidem fecit xi. Iunii anno - LXIV. in æde D. Iacobi sepultus, relicto filio cognomine, Philos. & Med. D. ex re & vero laudato ab Neandro *parte I. Orbis terrarum.* (a)

§. VI. *Basilus Faber*, Soranus, diu commoratus Magdeburgi, anno ciciolvi. ibidem capta vii. priora aurei *Commentarii in Genesin* B. Lutheri Germanice vertit : ut ex præfatione ejus apparet laudato anno xxix. Septembris scripta. (b) Annos xxxvi. juventuti erudiendæ impendit, (c) annoque ciciolxxi. jam Collegii Augustiniani Erfurti Rector, (d) *Thesaurum Eruditionis Scholasticæ* primum divulgavit, votivis ob id carminibus a Georgio Fabricio, Adamo Sibero, Iacobo Fabricio, Scholæ Halla-Sax. Rectore, Iohanne Fraxineo Gothano Michaelē Neandro (hunc Faber sobrinum vocat) (e) Iohanne Clajo, laudatus. Augustus Buchnerus, qui primus *Thesaurum* illum locupletavit, eum vocat *Virum perquam eruditum, & dum fata Deusque sinebant, ad informandam bonis literis juventutem prope unicum.* (f) Neque tamen Faber in omnibus & singulis elaboravit Centuriis, sed tantum in prioribus quatuor.

§. VII. De *Andrea Corbino*, qui in xi. xii. ac xiii. Centuriis occupatus fuit, non est, quod moneam singulariter : uti nec de M. *Thoma Holtbutero*, cujus nomen in xii. ac ultima comparent Centuriis. Præterea
in

(a) Vide Beieri *Nomenclator. Prof. Ienens. p. 460.* (b) Videatur Seekendorffius *Hist. Lutheranismi lib. 3 p. 690. n. 26.* (c) Ipse in præfatione *Thesauri Eruditionis Scholasticæ.* (d) In dicta præfat. (e) *Ibid.* (f) In præfat. ad lect. ann. 1625.

in calce inscriptionis Centuriæ V. ad Ericum Sveciæ Regem monent Flacius, Wigandus, & Iudex, quod in hac Centuria ipsos adjuverit *M. Pancratius Velibeck*. His nonnulli annumerant Nicolaum Amsdorfium, Nicolaum Gallum, Martinum Copum, & Ebelingum Almannum, quorum priores duo ex historia & scriptis superioris seculi satis superque sunt noti. *Copus* autem Medicinæ D. *Almannus*, (Almanniana familia domi pridem nobilis) Consul Magdeburgensis fuere. Et hi quidem cum Flacio, Wigando, & Iudice, illo Pastore, hoc ministro Evangelii apud Magdeburgenses, Marco Wagnero dederunt testimonium *ultima Septembris* anno *ciciclxii*. in quo profitentur, quod *in arduo ac difficili valde labore conscribendi Historiam Ecclesiasticam paulo pleniorē, quam vulgo habetur, versantes, non solum in officina sua Magdeburge quotidie aliquot industrios & pios cooperarios necesse fuerit, & sit, alere: sed fuerint etiam ipsis quidam in alia loca mittendi, qui apud literatos bonos viros, & honestarum artium fautores, antiqua monumenta vel inquirerent, vel quovis modo impetrarent, vel saltem quadam ad institutum Ecclesiasticum facientia exciperent, describerent, vel colligerent. Nam omnia, quæ maximis sumptibus, & durissimis ac periculosissimis laboribus ab ipsis, & aliis fiant, ad publicam, & communem totius ubique terrarum Ecclesiæ utilitatem spectare.* (a) Supra hos in qua-

(a) Vide V Wagneri libellum *de Regno Thuringia olim in Pagos distributo*, lit. K. & L.

quadam Centuriatorum *Narratione*. (b) laudantur Ambrosius Hidfeld, David Cicelerus, Caspar Leunculus, Wilhelmus Radensis, Nicolaus Beumullerus, Bernardus Niger, Petrus Schraderus, Conradus Agrius: sed de quibus nihil hactenus observavi dignum memoratu.

§. IIX. Inter illos autem, qui a Centuriarum collectoribus ad alia loca missi sunt, si non præcipuus, non postremus certe fuit *Marcus* ille *Wagnerus*, Frimaria-Thuringus: id quod ex variis ad eum epistolis apparet, quas in libello Germanico, de *Regno Thuringia olim in Pagos diviso*, anno MDLXXIII Ienæ Tobia Steinmanni typis imprimi fecit: ex quibus nonnulla afferam. Et primo quidem anno MDLXXIII. exeunte Februario, Wagnerus egit Hafniæ, ubi tum etiam commorabatur Hubertus Languetus, qui se Wagneri *diligentiam in perquirendis vetustissimis monumentis abunde cognovisse*, scribit: ac promittit, se illum Seldio, *antiquitatis amantissimo*, commendaturum. Laudat in hac epistola *Herbipolensem Abbatem a Spangheim bibliothecam*, in qua *talia monumenta exstent, qualia vix in tota Germania quæquam invenire posse*, existimet, *excepta Fuldensi*: item: *Herbipoli in cathedrali Ecclesia Canonicum esse, magni nominis virum, qui in Bibliotheca sua multos habeat codices mss.* Eodem anno, a Christiano Daniae Re-

Ii

ge

(a) Titulus hic est: *De Ecclesiastica Historia, quæ Magdeburgi contextitur, Narratio, contra Menium & Scholasticorum VVittebergensium Epistolas, & Gubernatoribus & Operariis ejus Historie.*

ge in Scotiam fuit ablegatus, ut inquisitionem institueret in libros membranaceos & codices antiquissimos, ac se in Edinburgo, in S. Andrea, talia mss. reperisse gloriatur, qualia vel in Dania, vel in Germania, vel in Italia, neque viderit, neque legerit, neque exstare meminexit. (a) Anno - LV. Ottonis Henrici, Palatini Electoris commendatitiis, & comitatu stipatus, ad Cancellarium Electoralem Moguntinum, perquirendorum antiquissimorum monumentorum ergo, fuit missus; ac porro apud Seldum, hominem (ut vocat Wagnerus) historiarum & sacrarum, & profanarum, imprimis autem rerum vetustissimarum amantissimum, liber ipsi patuit aditus: ut adeo multum temporis consumserit in perlegendis rebus antiquissimis, & evolvendis codicibus mss. mattis & ligneis partim exesis, partim rubigine absumptis; in eum finem, ut colligeret materias utiles ad historiae conscriptionem, & rerum praeclare gestarum investigationem. Anno - LVII. die Purificationis D. Virginis Mariae, Urbanus Episcopus Gorcensis, Concionator, aulicus Caesareus, testatur, Marcum Wagnerum, nomine Maximiliani II. Archiducis Austriae, Regis Hungariae & Boemiae, ablegatum esse, ut monumenta vetustissima vel inquirat, vel legat, vel prece vel pretio comparet, vel describi curet, si uspiam ea invenerit, & imprimis eos codices observet mss. in quibus mentio fiat rerum gestarum Germanorum Caesarum, ut Caroli M. Ludovici Pii, aliorumque, qui vitam suam

pro

(a) Ipse Wagnerus in Epistola ad Henr. Ranzovium: quae exstat in calce libelli de Regno Thuringiae.

pro aris & focis profuderunt, & libertatem aliquam
 vendicaverunt, hostes bellis devincendo, & sub iuga
 servilia severiter adigendo. Eodem anno, XVIII.
 Febr. Flacius ipsi nuntiat Magdeburgo, *functio-*
nem ei non esse renuntiatam, sed ratam ipsi mansuram:
sed profectionem versus Viennam putare inutiliter su-
mi, nisi forte Φ (per hunc forte Niedbruckius intelli-
 gitur) diceret, se ibi aliqua plura habere vetustissi-
 ma, quæ ad tempora ante Carolum M. prodesse possent.
 Porro communi nomine injungit: ne quicquam
 colligat, quod faciat ad historiam post millesimum,
 a nato CHRISTO annum. Nam in istis recentiori-
 bus, nisi essent admodum rara & eximia, adeo abun-
 dare, ut dubitent, ubi incipere aut desinere debeant
 colligendo.--- Si quando etiam libros Conciliorum, aut
 aliquorum veterum Patrum colligat, videndum sem-
 per ipsi esse, ut cum impressis conferat, & an illa im-
 pressa sint, quæ colligat.--- Magnis sumptibus se indi-
 gere, quod forte posthac duo architecti fuerint.--- Sum-
 mam de Hæresibus, & earum confutationibus inprimis
 diligenter colligendam, suadet. Claudat epistolam
 hoc voto: Vale, & Deum exora, & ora, ut huic ne-
 gotio benedicere velit. V. Martii Marcum monet
 Illyricus, ne colligat impressos libros, si impressiones
 sint communes, quod rectius ac felicius Magdeburgi col-
 ligantur.-- Vitas Sanctorum ne colligeret quasvis, sed po-
 tissimum veterum Episcoporum & Episcopatum.--- Si
 amicus si aserit, ut secum Viennam proficiscatur faciat,
 si modo ille velit sumptus facere mense, sicut dudum

coram spem fecerit. Nova & memorabilia, quae isthic in comitiis acciderunt, praesertim religionem quoquo modo attingentia, diligenter annotet. XXIV. Martii, Paulus Scalichius ad eum Ratisbonae scribit, Alcuini scriptum de S. Trinitate impressum & Ms. una cum apologia pro Ludov. IV. & excerpto vetustissimarum praeclare gestarum rerum a maioribus longe retro seculis, una cum supplicatione, praesentibus Rev. G. Zasio, Nidpruckio, & Hallero, Rom. Cas. Maj. se obtulisse. Quae Maj. ejus non solum maxime fuerint voluptati, sed etiam sibi injunctum sit, ut ipsi commendatitias ad G. P. conficeret, ut in toto Imperio vetustissima monumenta inquirendi occasionem liberrimam habeat: quare ipsi xxv. Martii in edibus R. praesinat. --- Staphylum Marco familiarissimum, in mensa nuper retulisse, eum in Borussia egregiam operam navasse contra Osiandristum, & Dantis, & in Regiomonte multa vetustissima monumenta collegisse, & in Polonia vetustissimos codices corrasisse, & inprimis librum quendam membranaceum de Rutenicis missis impetrasse per Nostvicium in Borussia Principis Alberti bibliotheca XII. Julii, Caspar a Nidpruck D. inter alia de Martyrologiis Wagnero renuntiat Ratisbonae, quod Fulda aliquot talia sint volumina, & singulis mensibus unus liber deputatus sit. Die Pentecostes Iohannes Baptista Heinzeli, Augusta Vindelicorum ei nuntiat, Andream Fuggerum in hac erupisse verba: Istum hominem (Wagnerum) libenter viderem. Quare & mea Bibliotheca ei patebit, & ubi opus fuerit, sumptus suppeditabo. Igitur hortatur,

ut arrepta commoda occasione, & negotiis transactis
 isthic, Augustam quam citissime advolet. Scribit
 etiam, Achillem (Gassarum) monumenta multa hinc
 inde collecta habere, quæ non gravatim sit communica-
 turus, modo commendatitiis literis Φ instructus sit.
 IV. Augusti, Copus, Wigandus, Alemannus, & Iudex,
 quibus gubernatio & inspectio operis historici commissa
 erat, testantur Magdeburgi, M. Wagnerum aliquando
 in ipsorum officina collectionem adjuvisse: deinde et-
 iam ab ipsis rogatum, ut quasdam profectioes in ea lo-
 ca, & ad eos homines susciperet, ubi vetustos libros in-
 veniri posse putaverint. Fuisse igitur hanc ob causam
 in Dania, Scotia, Bavaria, Austria, Prussia, aliisque lo-
 cis, maximosque labores & pericula itineris sustinuisse,
 ac fidem & diligentiam singularem prestitisse. Fa-
 tentur igitur, eum de opere historico præclare meritum,
 & agunt ei bis etiam literis gratias. --- Libenter etiam,
 pergunt, huius Marci opera, perspecta ejus fide atque
 industria, nisi fuisset, verum cum in patria sua occupa-
 tionibus necessariis sit impeditus, nolimus ejus commo-
 dis obesse. Concludunt denique: se Wagnero, amico suo,
 publicum testimonium dedisse, quod summa fide histo-
 riam Ecclesiasticam adjuverit, & non aliam ob causam
 peregrinatus sit, nisi, ut libros necessarios piis rationi-
 bus, nempe vel prece, vel pretio ipsis conficeret. Atque
 hæc uberius declarantur in novo testimonio, ultimo
 Septembris a Flacio item subscripto, ex quo non pos-
 sum non afferre sequentia: Testamur nos omnes bo-
 na fide, quibus inspectio & gubernatio Operis historici

commiffa est, Marcum Wagner cum D. Illyrico aliquot monasteria perlustrasse, & cum ipso nulla alia de causa peregrinatum fuisse, quam ut pinum hunc conatum pro sua tenuitate javaret. Quem cum satis idoneum esse ad obeundum istud officium, conquirendi scilicet vetustissima monumenta, videremus, rogavimus illum, & literis commendaticiiis instruximus, quibus communicationem istorum monumentorum a doctis & bonis viris petivimus; ut prosecutiones solus susciperet in exteras nationes, praesertim ad ea loca, ubi plurimos libros inveniri posse existimavimus. Hac igitur de causa fuit in Dania, Austria, Bavaria, Palatinatu, aliisque in locis, maximosque labores & pericula tam in mari, quam in terra sustinuit, & fidem ac diligentiam suam praestitit in explorandis ac conquirendis antiquis codicibus. Testamur etiam, ipsum Wagnerum in nostro opere per aliquot annos fideliter collectionem adjuvisse.--- Non subiit tot labores & pericula tam dura, ut eruditorum virorum sententiam de motis controversiis audiret, aut ut eos in Illyrici opinionem pertraheret, aut ut Principes, aut alios Dominos, Illyrici literis instructus, adversus Wittembergenses, aut alios quosdam ejus adversarios incitaret, ut quidem de ipso & literis & sermone fabulose contestantur, ipsum Wagnerum fuisse vasallum Illyrici, & ad tam multa loca missum fuisse, ut Illyrico aliquam pecuniam corraderet, ac de statu tam Politico, quam Ecclesiastico diligenter attenderet, & postea ad Illyricum perscriberet, quo ille sciret, quid in ista vel illa religione ageretur, & sic haberet

beret occasionem scribendi contra istum vel illum Principem, Episcopum, Aulicum &c. Horum nihil nos certo scimus vel D. Iulycum cogitasse, vel M. Wagnero somniasse, aut aliis de talibus scripsisse, aut profectum suum ideo instituisse, ut esset explorator novarum rerum: sed quod Deus inspector omnium cordium novit, hoc unicuique ipsum egisse & spectasse in peregrinis & barbaris locis, ut misero CHRISTO, cujus Ecclesie quantum in ipso esset, prodesset, ejusque utilitatem promoveret. Item hac quoque in re, ab iis magnam injuriam fieri scimus, qui scribunt & dicunt, ipsum ex urbe Magdeburgica ex historico negotio se clam subduxisse, & nobiscum non transactis omnibus aufugisse. Verum ad hoc sic dicimus, Wagnerum, postquam suam profectum perfecit, nos convenisse, & nobis indicasse, se impediri multis occupationibus necessariis, ita ut discedendum ipsi sit propter obitum matris sue, & propter alia quedam negotia: & simul nobiscum de omnibus ante discessum suum amanter contulisse, & pie transigisse, quæ vel ad ipsum, vel ad nos pertinebant, nec discessisse ut negotii nostri calumniatorem, sed ut decet pium & ingenuum adolescentem. Luculentum quoque ei testimonium impertitus est Caspar ille a Nidpruck, I. V. D. Rom. Cæs. Maj. Consiliarius, Viennæ, die Helisæi scriptum, quo eum Antiquitatum Inquisitorem vocans, sua commendatione instructum, in variis Europæ bibliothecis non sine gravi periculo haut pauca monumenta collegisse, in sua bibliotheca vero per dimidium annum cum laude fuisse versatum, asserit. Post annos aliquot
nomi-

nomine *Studioforum Wittebergensium*, acerbum scriptum prodiit, *Narrationi Centuriatorum de Ecclesiastica sua historia* editæ oppositum, quod Academiae Salanae Rector (Iohannem Stigelium fuisse, opinor) quodammodo confutavit programmate propemptico: in quo testatur nomine publico, Wagnerum, Iena versatum prope biennium, & cum in aliis Academiis & eruditionem & singularem prudentiam ex longinquis profectionibus, adjuvanda Ecclesiae causa in Europa quas susceperit, collectam attulisset, pietatis quoque studia singulari diligentia & profectioe amplexum, ita vixisse in costu suo, ut morum gravitate cursum vitae & studiorum recte ornaverit. Anno *MDCLXXVII.* tempore obsidionis illius Gothanae, multa passum esse Wagnerum; captum, in vincula coniectum, bibliothecam direptam, ac dissipatam, ex Cyriaci Spangenbergii ad eum epistola diu post (xxiv. Iulii an. *LXXXIX.*) scripta constat. Facile credo, inquit, in ista proxima obsidione Gothana in Bibliotheca tua per militum furores etiam praclarissimos mss. codices partim dispersos, partim Vulcano traditos, partim vi ablatos, partim ita divenditos esse in peregrinis locis, ut copia eos acquirendi non amplius dari possit, nedum videndi, praesertim cum catenis constrictus, miserrima custodia contraditus fueris ab adversariis tuis, & tandem, utpote innocens Rom. Cæs. Maj. praefati Iacobi a Schultenburg nobilissimi viri, & Historiarum & sacrarum & prophanarum amantissimi, (praesertim earum, quae

Ger.

Wagnerus
tempore obli-
dionis Gotha-
nae captus.

Germania insignia facta & res gestas pro aris & focis sanguine parias referrent, & heroum vitam aliquo modo redolentes continerent) consilio & auctoritate iterum liber dimissus, in edibus tuis Germania tua opera in conquirendis antiquissimis monumentis in posterum iterum potestatem pristinam haberes. Vbi jacturam praeclarissimarum materialiarum te insignem fecisse non dubito, quas magno sudore & labore conquisitas, redimere quovis pretio homines Antiquitatum decet.

Anno -LXXIX. Sebastianus Leonhardus Lipsia ad eum scribit: *captivum Principem* (is procul dubio fuerit Iohannes Fridericus II.) *dudum ipsius librum accepisse, sed nullum se vidisse responsum.* Scio (sic pergit) *te versari in colligendis antiquissimis monumentis, & opto, ut ad conficiendum laborem tam utilem non solum sumptus habeas necessarios, sed etiam adjumenta doctorum virorum, & felices occasiones.* Eodem anno *Apologiam* quandam Francisco Pfeilio D. Magdeburgum misit, qui eam typographo Franco tradidit excudendam: sicut id Wagnero renuntiat xxii. Decembris. Anno -LXXXII. v. die Nov. ei respondit Georgius Ludovicus Huttenus, ex Nobilitate Franconica, quod *facile credat, iter illud longum, molestum ei durumque accidisse, doleatque periculosissimis, ut scripserit, temporibus, nulla praesertim necessitate, ab ipso esse susceptum.* Anno -LXXXIII. die Ascensionis CHRISTI, Frimaria, Iohanni Ernesto a Teutleben, in minori Sommerda (*Wenigen Sommern*) Iudicii provincialis aulici Ienensis Praesidi, & Consilia-

K k
rio

rio supremo quæstorio, (Ober Cammerrath) Io-
hanni Melchiori a Witterda, Electorali ac Ducali
Consiliario Saxonico, & Gangolpho Tangelio, in Fron-
stet, Dicasterii provincialis Lipsiæ Assessori, inscri-
psit Collectanea de Regno Thuringia in pagos distincto.
In his protestatur, quod multas in Europa bibliote-
cas, cum magna sollicitudine, labore & impensa, non
sine dispendio & periculo valetudinis & vite ultra
XLIII. annos, terra marique indiviserit: se porro in
Thuringia natum, in cultura artium liberalium educa-
tum, ab adolescentia studiis incubuisse historicis, potio-
rem vite partem, in antiquissimis rebus, tam ad Ec-
clesiasticum, quam Politicum statum pertinentibus, &
libertatem Germaniæ aliquomodo redolentibus, & il-
lustrum familiarum initia, progressus & fines conce-
lebrantibus consumpsisse. Eodem anno die III. Maji
ad Conradum Schinkophum, & Thomam Bacho-
vium, Coss. Gothanos, scribit: se majorum donatio-
nes, ex antiquissimis monumentis, epistolis, Chroni-
cis, codicibus Lombardicis minutis fracturis distorte con-
scriptis, actis variarum rerum, certa methodo valuisse
comprehendere: & jam per annos tres & quadra-
ginta in hoc studio fuisse occupatum, ac patrocinio com-
mendatione & sumtibus Ecclesiasticorum ac Politico-
rum adjutum, hæc duo præ ceteris observasse, ut
& vetustissima monumenta, codices antiquos & libros
mss. quæ de Christiana religione egerint, & quæ de
Germanorum libertate & rebus gestis aliquid solidi
consignarint, conquireret, colligeretque: si insignia
quæ

quedam fragmenta & codices membranaceos offendere-
 rit, vel per se descripsisse, aut per adjunctos sibi mini-
 stros curasse describi: laudatq; in se commendando sin-
 gulare studium Huberti Langueti, viri multarum re-
 rum peritissimi, & variarum linguarum non ignari.
 Anno -LXXXV. Henricus Merckelius Senatui Magde-
 burgensi a secretis, rescribit Wagnero: quod ipse ad
 conscriptionem Historie Ecclesiasticae principaliter non
 adhibitus, nec unus Collectorum fuerit, promoverit ta-
 men ipsum opus pro viribus. Id sibi satis constare, Il-
 lyricum pie memoria, ac Wagnerum potissimum in
 itineribus, colligendisque libris ac testimoniis fuisse oc-
 cupatum. Ex literis Christophori Witekindi, I. V.
 D. & Syndici Bremensis, XVIII. Augusti anno-LXXXVIII.
 scriptis, apparet, olim quoque Bremæ egisse Wag-
 nerum, in colligendis Antiquitatibus occupatum.
 Anno -XCI. Bartholomæus Hubnerus, M. D. epistolam
 XXVII. Decembris scriptam his finit verbis: Tibi &
 otium magis suppetit, & itinera per universum pene
 orbem, perquisitaq; Bibliotheca quamplurima, omnia
 pleniora facere puto. Poteris autem, ut lectio &
 jucundior, & labor calumniis minus expositus sit, præ-
 cidere πᾶσι γὰρ hinc inde aspersa, quæ parum ad hi-
 storiam faciunt, & sunt alterius fori, ne te conciona-
 torem magis, quam historicum agere sciolī cavillentur.
 Atque hæc sunt, quæ ex Epistolis illis, vel ob id, ex-
 cerpenda esse duxi, ut appareat, & quantum operæ
 studii, laboris, Centuriatores Magdeburgenses im-
 penderint in colligendis vetustis ad Hist. Eccl. per-

inentibus monumentis; & quam diligenter & feliciter in itineribus partes suas impleverit Marcus Wagnerus: sic ut hic vir egregiam insuper universæ rei literariæ navare potuisset operam, si occasionem, ordinem, seriem, ac cetera peregrinationis suæ memorabilia, per annos ac dies disposita, annotasset, ac edidisset. Verum sicuti raram viri industriam miror, & exosculor; ita judicium ejus sæpius vacillare deprehendo: quod vel ex hoc ipso, unde hæc collegi, libello demonstrare possem. Ex variis quæ, alias edidit, scriptis, ad manus meas venit Germanicum *Selectum Chronicon de gestis Caroli M.* anno MDLXXXIX. Magdeburgi cum D. Sigfridi Sacci, cathedralis Eccl. Pastoris præfatione editum: (a) item *Collectanea ejus* Germanico-Latina *de Matrimonio veterum Germanorum*: (b) item: *Narratio, quomodo per Nicolaum Storckium seditio in Thuringia & vicinia cæperit.* (c) Ex Apologia quadam Pauli Schalreuteri, Quæstoris Gothani, anno MDLXIII. scripta apparet, quod Pastor fuerit Bufflebianus, ac Flacio in doctrina *de Peccato* addictus: quippe quem etiam clanculum apud se habuerit per

(a) *Mugerlesenes Chronicon von den Herrligen / Wunderlichen / und grossen Thaten CAROLI MAGNI des großmächtigsten Ersten Deutschen Keyfers / durch Marcum Wagnern zu Freymarc / alten Historien besondern Liebhabern / mit Fleiß zusammen gezogen.* (b) *Der Altherten Deutschen Ehestand / sampt einer Propheceyung Elgeri / Braven zu Hohnstein / von Deutschlandt: Erfurt / 1583.* Nominat in titulo se *Theologum & Historicum*, alter *monumentorum* besondern Liebhabern. (c) *Einfältiger Bericht / wie durch Niclaus Storcken die Auffruhr in Thüringen / und umliegenden Revier sey angefangen worden. 1596.*

per duas noctes, ac postea Fuldam devehī curaverit. In hac Apologia scripti cujusdam Wagneriani fit mentio, die Wundergeburt inscripti.

§. IX. Supra hos, quos hactenus enumeravimus συνεργαῖς, plures fuisse alios in hoc opere occupatos, patet ex Centuriæ I. ad lectorem præfatione in qua simul etiam formam modumque auctores graphice repræsentant. Ex illa ut præcipua repetantur, digna utique judico. *Totum opus habet quosdam gubernatores, quinque numero; quibus hac cura incumbit, ut regant consilia, partiantur operas in colligendo & scribendo: corrigant tum delineationes primas, seu rudiores rerum, tum ipsas etiam scriptiones: quædam etiam pro rerum necessitate & ipsi contexunt, operarios conducunt, & stipendiis alunt. Eleemosynæ parvæ, seu spontaneæ sacrificia, sane modica & tenuia, viro cuidam honestissimo & integerrimo in eo collegio creduntur: is habet accuratam acceptorum & expensorum rationem singulis anni quadrantibus: presentibus etiam aliis gubernatoribus seu collegis numerat stipendia operariis, ac subducitur ratio de singulis: idque ita solícite, ut parati simus cuilibet postulanti, honestam exhibere ejus rei rationem. Aluimus autem hactenus operarios decem: estque laborum ratio distributa in tres ordines. Primum septem eruditi Studiosi tantum collectioni, juxta normam methodi, ex optimis auctoribus, vacant, excerptes quasi apiculæ quædam industrie ex floribus variis, certo judicio, ordine & modo, ea quæ ad historia partes facere videntur. Duo alii, reli-*

De Centuriarum occupationibus in hoc Opere singularibus.

quis etate, doctrina, iudicio prestantes, oblatam materiarum sylvam, juxta methodi regulam digerunt. Res digestas quibusdam e Collegio gubernatoribus exhibent, neque ulla res gravis scribitur, nisi prius delineatione illa dijudicata. Vbi vero res atq; collocatio singulorum membrorum approbata fuerit, tum demum compositioni student. Compositum quodlibet caput, rursum mox quibusdam inspectoribus exhibetur: qui denuo limam, prout exigere necessitas videtur, adhibent. Præter hos unus est, qui tantum commoda manu, quæ hoc pacto sunt composita, mundius describat.

§. X. Quæ cum ita se haberent, ac multæ impensæ essent faciendæ, mirum non est, si homines plerique privati, certe opima Sparta non ornati, de aliena liberalitate fuerint solliciti, eandemque publicis privatisque literis expetierint. Hinc in dicta præfatione Centuriæ I. sic scribunt: Postremo, quia plures personæ alende sunt, & labores immensi faciendi, eaque historia ad totam Ecclesiam CHRISTI pertinet, nec est possibile absque sumptibus tot homines alii; rogamus pios Ecclesiæ Dei cives, ut nos etiam sumptibus juvare non dedignentur, si modo cæptum opus continuari debeat. Non quesivimus, nec querimus nobis inde thesauros ingentes: sed ut mediocriter pergere, ac necessaria operariis præbere possimus. Ac scimus, non modo pios hoc officii debere CHRISTO, cujus historiam conamur contexere, sed etiam hanc nostram petitionem justam & piam esse. Reddemus autem rationem totius distributionis, non modo collatoribus, sed etiam ipsis,

*ipsis, si velint, nostris calumniatoribus. Et ad Christianum
Daniae, & Maximilianum Bohemiae Reges, scribunt:
(a) Eam operam, si dicamus Reges ac Principes propter
sumptuum & laborum amplitudinem debere adjuvare,
quia in commodum Ecclesiae fit, quicquid fit: existima-
mus nos id jure, honeste, & pie facere. Item ad Iohan-
nem Fridericum II. Iohannem Wilhelmum, & Iohan-
nem Fridericum juniorem fratres, Saxoniae Duces; Io-
hannem Albertum, & Ulricum, Mecklenburgenses
Duces, & Wolffgangum Principem Anhaltinum: (b)
Decet Principes operam dare, ut propter propagationem
vera doctrinae, historiae bona & graves dextre connectan-
tur. In eo proposito cum nos jam versemur, & ve-
rendum sit, ne inopia fractis, id quod bene coeptum est,
deserendum rursus sit; speramus vos quoque vestram
opem & auxilium collaturas esse: idque non in nos,
sed in CHRISTVM, ejusque Ecclesiam. Et ad Ericum
Regem Sueciae: (c) Petimus quanta possumus cum sub-
jectione, ut R. T. M. hunc nostrum laborem, difficilem
certe, & maximos sumptus requirentem, ut omnes pii
facile judicare possunt, sed (ut speramus) Ecclesiae CHRI-
STI salutarem, sereno vultu accipiat, & istos pios cona-
tus adjuvet. Item ad Anarckum Fridericum, Do-
minum in Wildenfels & Ronneberg: (d) Hanc etiam
ob causam visum fuit tuae Clementiae inscribere hunc
nostrum laborem, quia bonam de te spem concepimus,
te pium Ecclesiae verae Nutritorem futurum, & fidos
IESV CHRISTI ministros amanter promoturum esse.*

§. IX.

(a) in dedicat. Cent. 1. (b) in dedic. Cent. 3. (c) in dedicat. Cent. 5.
(d) in dedic. Cent. 13.

De Mæcenati-
bus hujus O-
peris.

§. XI. Neque etiam defuerunt Mæcenates & Patroni, qui ad tantum opus continuandum, ac recte excolendum, impensas suffecerunt: ceu quadam tenus ex illis patet, quæ ex Wagnerianis epistolis repetivimus; ac elucet præterea ex nonnullarum Centuriarum inscriptionibus. In *Octava* hæc habentur, ad Augustanos quosdam, & Noribergenses: *Altera causa est, quod agnoscimus, nos eam significationem gratitudinis & publicum honorem vobis debere, cum vestra munificentia etiam ista historia CHRISTI hætenus suos progressus fecerit. Decet igitur vos aliquam partem honoris istius historiae, ad posteritatem ferre. Etsi autem non ignoramus, vos id minime desiderare, tamen id nobis non esse negligendum putavimus. Erit autem locus, ubi ista opera longe excellentiorem encomiastem & remuneratorem accipiet. In Decima, ad Hermannum Riedesel, Marschalcum Hassiæ hæreditarium: Cum significationem quandam benevolentia tua exhibueris, testimonium hoc quaecunque gratitudinis rependere voluimus, ut quamdiu DOMINVS DEVS hanc Historiam superesse voluerit, lector cognoscat, equestres quoque viros nostro ævo, eosque Dei beneficio non paucos, Historiarum fuisse studiosos: teque unum ex illis non exstitisse postremum, cum viro nobilitate generis, pietatis, sapientiae, & omnium virtutum clarissimo, totique Imperio Romano ex multis nobilissimis de religione actionibus notissimo, Eberardo a Than, patrono ac fautore nostro omni reverentia colendo, quem honoris gratia nominamus, In Undecima ad*
Coss.

Coss. & Senatum Lindaviensem : *Neque illud dissimulamus, nos gratitudinis etiam ratione motos esse, ut hanc vobis Historia nostra partem nuncuparemus. Nam liberalitate vestra eximia, hosce labores praeclare adjuvistis : quod sane beneficium, ad aeternam ejus memoriam conservandam, hic adscribere volumus, grataque mentis significatione predicare, ac publice testatum facere, non inutiliter a vobis collocatum esse.*

§. XII. Nullum tamen dubium est, quin a pluribus Magnatibus, Rebus publ. atque opulentis hominibus privatis magis fuissent sublevati, nisi malevoli obrectatores obstitissent, & nunc his, nunc istis calumniis eos onerassent. In I. igitur Centuriae dedicatione ad Reges scribunt : *Speramus pios, bonos, ac prudentes Principes, re perspecta, in posterum adulatorem aulicos, qui sibi potius praedam captantes, ejusmodi bonos conatus vel aspernantur fastidiosè vel calumniis tetrìs aspergunt, ac conculcant insidiosè (quam ad rem quidam obrectatores improbi ac maledici scurræ flammæ suggerunt) nos audituros, sed rectius & dexterius de hoc nostro instituto opere judicatuuros esse.* Et in ejusdem Centuriae praefatione : *De sumptibus vere profiteamur, nos paucissimos habere, qui annuatim aliquid conferunt : nec pro laborum conditione operarii satis sustentantur, sicut ipsi met optimi testes sunt : imo nisi Deus nobis quosdam Meccenates adhuc excitavit (quod tamen ne fiat, multi invidi strenue laborant) neque progredi satis expedite poterimus : neque forte totum Opus, ut est institutum, absolvere.*

*bolicum est mendacium, & criminatio tetra istius scurra, qui nuper in maledico & famoso scripto, (Wittebergen-
se illud intelligunt:) sine nomine edito (ubi tamen aliam
saltat fabulam) Sardonio risu, & virulento sarcasmo
nostrum opus historicum Aureum appellat: eo quod ex
multo auro Germanico sit conflatum. Non vidit scelera-
tus iste scurra Opus, & tamen non veretur canino, aut
viperinopotius dente arrodere. Deinde non habet cog-
itas rationes nostras iste conviciator ac criminator: &
tamen ut Semei, nos false irridet, ac mentitur splendide.
Nam quam pauci, & quam parce dent, quam frugaliter
alantur bujus instituti operarii, poterat iste irrisor ex-
plorare, non a profugis, sceleratis, pollutis, mendacibus,
quibus gubernationis nostra ratio ne nota quidem est, sed
a nobis ipsis. In V. dedicatione: Non ignoramus qui-
dem solere interdum etiam optimorum animos, calumni-
atorum virulentas linguas perturbare, & a favore ejus-
modi piorum necessariorum ac utilium laborum adverte-
re. Verum nos speramus, R.T.M. non ex malevolorum
sermonibus, sed ex rebus ipsis, hoc in libro ordine perspi-
cuo expositis, iudicium facturam esse. In dedicatione
VIII. Monemus etiam omnes in Domino IESU CHRI-
STO confratres, qui hunc laborem Ecclesie Dei utilem
& necessarium judicant, ut nos suis precibus adjuvent:
& inter alia hoc etiam orent, ut calumniatoribus & ob-
trektoribus, qui impulsu Diabolorum, hosce salutares
conatus impedire manibus pedibusque, quod dici solet,
nituntur, ipse Dominus Deus resistat.*

§. XIII. Sicut autem Centuriarum collectores
non

non immerito in Eusebio, Socrate, Sozomeno, Theodoret, & aliis Historiæ Ecclesiasticæ scriptoribus considerant, quod de doctrinæ forma, quæ quolibet seculo in Ecclesia CHRISTI exstiterit, pauca consignaverint; ita ipsi eo studiosius hoc caput tractarunt atque operosius: cumque ab aliis id vellicari, ac notari intelligerent, propositum non contemnendis rationibus defenderunt. Ceterum Centuriæ singulæ sequentibus absolvuntur capitibus. I. est *Argumentum Centuriæ*. II. *de loco & propagatione Ecclesiæ*. III. *de tranquillitate, & persecutione, pœnisque persecutorum*. IV. *de doctrina ejusque inclinatione*. V. *de Hæresibus*. VI. *de Ceremoniis diversis in locis*. VII. *de gubernatione Ecclesiæ*. VIII. *de Schismatibus, & certaminibus levioribus*. IX. *de Conciliis*. X. *de Personis illustribus in Ecclesiâ: potissimum de Episcopis & Doctoribus*. XI. *de Hæreticis seu seductoribus*. XII. *de Martyribus*. XIII. *de Miraculis & prodigiis*. XIV. *de rebus Judaicis externis seu Politicis*. XV. *de Religionibus extra Ecclesiâ, ut Iudaismo, Gentilismo*. XVI. *de mutationibus politicis Imperiorum*.

In singulis
Centuriis ca-
put de forma
doctrinæ co-
piose tracta-
tur.

Summa capi-
ta singularum
Centuriarum.

§. XIV. Integer totius operis titulus in editionibus prioribus ita habet: *Ecclesiastica Historia integra Ecclesiæ CHRISTI Ideam, quantum ad Locum, Propagationem, Tranquillitatem, Doctrinam, Hæreses, Ceremonias, Gubernationem, Schismata, Synodos, Personas, Miracula, Martyria, Religiones extra Ecclesiâ, & statum Imperii Politicum attinet, secundum singulas Centurias perspicuo ordine complectens singulari dili-*

Titulus totius
Operis.

De Centuria
prima

gentia & fide, ex vetustissimis, & optimis Historicis, Patribus, & aliis Scriptoribus congesta, per aliquot studiosos, & pios viros in urbe Magdeburga. Centuria I. in libros duos est divisa: quorum primus, decem; alter, reliqua habet capita. Prior inclytis & potentissimis Regibus ac Dominis, Christiano & Friderico, Christiani filio, Dania, Norvegia, Gotthorum & Henetorum Regibus, Ducibus in Schleswico & Holsatia, Dominis Dithmarschorum &c. Comitibus in Oldenburg & Delmenhorst &c. & Inclyto & Potentissimo Regi ac Domino, D. Maximiliano, Regi Bohemia, Archiduci Austria, Duci Burgundia ac Silesia, & Marchioni Moravia &c. Comiti in Tyroli &c. inscriptus est. Liber autem II. Illustrissimis Principibus ac Dominis, D. Ottoni Henrico, S. Rom. Imp. Archidapifero, & Principi Electori &c. Comiti Palatino Rheni, Duci Bavaria, &c. & D. Augusto, S. Rom. Imperii Archimarschalco & Electori, Duci Saxonia, Landgravio Thuringia, Marchioni Misnia & Burggravio Magdeburgensi, &c. Secunda Centuria Illustrissimis & Pientissimis Principibus ac Dominis, Dn. Iohanni Friderico II. Dn. Wilhelmo (ita habetur in edit. Basil. omisso Iohannis nomine) Dn. Iohanni Friderico Iuniori, fratribus, Ducibus Saxonia, Landgraviis Thuringia, Marchionibus Misnia, & Burggraviis Magdeburgensibus: Dn. Iohanni Alberto, & Dn. Ulrico, Ducibus Megapolensium, Principibus Vandalorum, Comitibus in Schdverin, Rostoch ac Stargarden: D. Wolfgango, Principi Anbaldino, Comiti in Ascania, & Domino in Bernburg. Tertia Centuria, Generosis & Inclytis

De Centuria
secunda.

De Centuria
tertia.

*elytis Dominis, Dn. Gunthero, Comiti ac Domino in
Schvartzburg &c. Dn. Gebhardo, Dn. Alberto, & Dn.
Iohanni Georgio, & Dn. Iohanni Alberto, & Dn. Vol-
rado, Alberti filio, & Dn. Christophoro, Gebhardi fi-
lio &c. Comitibus Mansfeldensibus, & Dominis in
Schrappelabb & Heldringen, &c. Dn. Ludovico & Dn.
Henrico, Dn. Alberto Georgio, & Dn. Wolffgango
Ernesto, Dn. Bodoni, Dn. Iohanni, & Dn. Henrico &c.
Comitibus a Stolberg, Königstein, Rutzefort, & Werni-
geroda, Dominis in Epstein, Mintzenberg, Breuberg, &c.
Tertia huic Centuria in editione Basileensi accesse-
runt Castigationes & Additiones locorum aliquot in
prima editione depravatorum, vel omissorum. Quarta
Centuria, continens descriptionem amplissimarum re-
rum in Regno CHRISTI, quæ quarto post ejus nativi-
tatem seculo acciderunt, cum Imperium Romanum gu-
bernarent, Constantinus Magnus, ejus filii, Iulianus, Io-
dianus, Valentinianus, Valens, Gratianus, Theodosius
major: & multa præclara lumina Doctorum in Ecclesia
CHRISTI fulgerent: eodem illustri ordine ac veritate,
quo priores Centuria, ex vetustissimis & optimis Hi-
storicis, Patribus & aliis scriptoribus contexta: inscri-
pta est Serenissima ac Potentissima Regina, ac Domina
D. Elizabethæ, Angliæ, Franciæ, & Hybernæ Regina.
Quinta Centuria continens descriptionem --- qua V. De Centuria
--- seculo acciderunt: cum Imperium Rom. governa-
rent, Arcadius, Honorius, Theodosius, Valentinianus,
Martianus, Leo, Zeno: & multi præclari Doctores, inter
quos sunt Chrysostomus, Augustinus, Cyrillus, Hesy-
chius,*

De Centuria
quarta.

De Centuria
quinta.

De Centuria
sexta.

chius, Iunilius, Primasius, Eucherius, Salonius, Prosper Aquitanicus, Sedulius, Salvianus, & similes in Ecclesia CHRISTI passim fulgerent &c. inscribitur Serenissimo, Illustrissimo, & Potentissimo Principi ac Domino, Domino Erico, Suecie, Gottorum & Vandalorum Regi &c. Sexta Centuria, continens descriptionem -- qua VI. -- seculo acciderunt, cum Imp. Rom. gubernarent Anastasius, Iustinus senior, Iustinianus, Iustinus junior, Tiberius & Mauricius: & Doctores in Ecclesia precipui emerent, Fulgentius, Ferrandus, Avitus Alcimius, Maxentius, Hormisda, Boetius, Evodius, Iustus Origelitanus, Fortunatus, Cassiodorus, Gregorius Magnus, Olympiodorus, Andreas Hierosolymitanus, Gildas, Rusticus, & alii quidam, &c. inscripta est Illustriss. Principibus ac Dominis, D. Barnimo seniori, & D. Iohanni Friderico, D. Bouslao, D. Ernesto Ludovico, D. Barnimo, D. Casimiro, Ducibus Stetinsium, Pomerania, Cassubiorum, & Vandalorum, Principibus in Rugia, & Comitibus in Gutzkoy, &c. Septima Centuria continens descriptionem -- qua VII. -- seculo acciderunt: cum Imperium Romanum gubernarent, Phocas, Heraclius, Constantinus ejus filius, Heraclionas, Constans, Constantinus Pogonatus, Iustinianus II. & Leontius: & Doctores in Ecclesia precipui emerent, Iohannes Episcopus Constantinopolitanus, Isidorus Iunior Hispalensis, Clemens Arelzensis, Adelbelmus, Iulianus Pomerius Toletanus, & alii quidam &c. inscribitur Nobilissimis viris, pietate, virtute, prudentia, fortitudine & genere prestantis-

De Centuria
septima.

stantissimis, Christophoro a Steinberg, Ludolpho & Ioachimo ab Alvensleve fratribus, Hartvico a Werder, Andreae a Meiendorff, Henrico ab Assenburg, & Achacio a Velthem. Octava Centuria, continens descriptionem -- quæ VIII. -- seculo acciderunt: cum Imperium Romanum gubernarent Absimar, Iustinianus, Philippicus, Artemius, Theodosius, Leo Isaurus, Constantinus Copronymus, Leo filius ejus, Constantinus & Irene, & Doctores in Ecclesia præcipui excellerent, Beda, Iohannes Damascenus, Albinus, Aponius, Bonifacius Moguntinus Episcopus, Paulus Aquilejensis, & alii quidam: &c. inscribitur Amplissimis, Ornatissimis & honestissimis viris, D. Ioanni Bap. Heincelio, Consuli Reip. Augustanae, D. Achilli Gassaro, Med. D. & Aug. Reip. Physico, D. Christophoro Harsdorffer, D. Iohanni Meinschein, D. Iacobo Peck, D. Thomæ Irtenberger, D. Andreae Ortel, Civibus Reip. Nornbergensis, & D. Bartholomæo Schober, exuli CHRISTI. Nona Centuria continens descriptionem --- quæ IX. seculo acciderunt: cum Imp. Rom. gubernarent, Carolus Magnus, Ludovicus Pius, Lotbarius, Ludovicus II. Carolus Calvus, Carolus Crassus, Arnulphus: & Doctores in Ecclesia præcipui excellerent, Hincmarus, Haymo, Angelomus, Rabanus, Remigijs, Ionas Aurelianensis, Pascasius, Bertramus, Idiota, & alii quidam &c. inscripta est Illustribus ac Generosis Baronibus ac Dominis, D. Hugoni & D. Wolffgango de Schionburg, Dominis in Glaucha & Waldenburg, Domino Georgio, Comiti in Gleichen, ac Domino in Tonna: & D. Henrico Medio & D. Henrico

De Centuria
octava

De Centuria
nona

De Centuria
decima.

rico Iuniori, fratribus Rutenis, Dominis de Plauen, Dominis in Grez, Cranichfeld & Gera. Decima Centuria continens descriptionem, --- quæ X. --- seculo acciderunt: cum Imperium Romanum gubernarent Ludovicus III. Cunradus I. Henricus I. Otto I. dictus Magnus: Otto II. & Otto III. & Doctores in Ecclesia precipui in Ecclesia excellere, Gilbertus, Ansbertus, Rodolphus de Pictoris, Rudolphus, Theophylactus, Smaragdus, & alii quidam: inscribatur Nobilitate generis & virtutum magnifico & prestantissimo viro, D. Adolpho Hermanno Ridesel in Eisenbach, Marschallco Hassie hereditario.

De Centuria
undecima.

Vndecima Centuria, continens descriptionem, quæ XI. -- seculo acciderunt: cum Imp. Rom. gubernarent, Henricus II. Cunradus II. Henricus III. & Henricus IV. & Doctores in Ecclesia precipui excellere, Berno Augiensis Abbas, Algerus, Bruno Herbipolensis, Petrus Damianus, Leo IX. Lanfrancus, Anselmus Cantuariensis, Ivo, Mebinbardus, & alii quidam: inscripta est Prudentissimis, Clarissimis, & Ornatissimis viris, Dominis Consulibus, Senatoribus, totique Reip. & Ecclesie Lindaviensi ad lacum Podamicum sita.

De Centuria
duodecima

Duodecima Centuria, continens descriptionem --- quæ XII. --- seculo acciderunt, cum Imperium gubernarent, Henricus IV. Henricus V. Lotharius Saxo, Cunradus III. Fridericus Barbarossa, Henricus VI. & Doctores in Ecclesia precipui excellere, Petrus Alfonsus, Honorius Angustodunensis, Hugo S. Victoris, Rupertus Tuitiensis, Bernardus, Richardus, Petrus Cluniacensis, Petrus Lombardus

bardus, Hugo Heterianus, Iohannes Salesburienſis, Anſelmus Avelbergensis, Potbo preſbyter, Berengofius, Eckbertus, Hildebertus Cenomanenſis, Petrus Bleſenſis, Petrus Cantor, & alii quidam: inſcripta eſt Illuſtriſſimo Principi ac Domino D. Iulio, Duci Brunſvicenſi & Lunaburgenſi. Decima tertia Centuria Eccleſiaſtica Hiſtoriae continens deſcriptionem ampliffimarum rerum in regno CHRISTI, quæ XIII. poſt ejus nativitatem ſeculo acciderunt: cum Imp. Romanum gubernarent, Philippus Barbaroffæ filius, Otto IV. Fridericus II. Cunradus, Rodolphus, Adolphus: & Doctores in Eccleſia celebres eſſent, Gulielmus Pariſienſis, Ioachim Abbas, Alexander de Ales, Innocentius III. Bonaventura, Thomas de Aquino, Albertus Magnus, Egidius Romanus, Iohannes Duns Scotus, Hugo, Iacobus de Vitriaco, & alii quidam: eodem ordine, diligentia, fide, ut ſuperiores Centurie, ex Hiſtoricis: Patribus & aliis ſcriptoribus. Inſcripta domum eſt Illuſtri ac Generoſo Domino, D. Anarcko Friderico, Domino in Wildenfels & Ronneberg.

De Centuria
decima tertia.

§. XV. Iam ſi reſpicimus dotes novi huius tum temporis operis, id in confefſo, eſt, ac manet, quod Chriſtianus orbis eruditus ſimile antea non viderit, ſive inventionem ſpectes; ſive diſpoſitionem; ſive obſervationum in Hiſtoria Eccleſiaſtica cumulum: ut jure adeo typographus (ſub cujus nomine ipſi procul dubio latent collectores) totius corporis frontispico jure inſcribere potuerit: *Hoc Opere nullum aliud, ab orbe condito, ejusdem quidem ar-*

Laudes huius
Operis.

Ioh. Sturmii.

Richardii
Montacutii.

gamenti, Reipub. Christiana & utilius & magis neces-
sarium, in lucem esse editum, æquus atque sinceri ju-
dicii lector, vel ex præfatione, qua etiam contexendi
hujus causa exponuntur, adjectaq; inprimis historici o-
peris metodo, ac singulorum capitum metis generali-
bus facile deprehendens. Iohannes Sturmiius jam an-
no MDCLIX. tale de hoc Opere tulit judicium: Mag-
demburgensium labor in conficienda historia Ecclesiasti-
ca & necessarius fuit, & nostra ætate utilissimus. Qua-
tuor in ea virtutes esse sentio: Veritatem, diligen-
tiam, ordinem, perspicuitatem. Quas cum Historicus
affecutus est, nihil video, quod ei deesse possit: si ac-
cedat sermonis Latini puritas, & conveniens historia o-
ratio. (a) Ultimi Sturmii verba aliquid habere vi-
dentur in recessu: & si quid video, tacite tangunt,
quod rarius adhibuerint historicum dicendi genus,
invicem apte cohærens; sed in suos quasi communes
locos, philosophico prope more, omnia retulerint.
Verum propositum hujus collegii vix aliam admit-
tebat methodum, cum præsertim animus esset, ple-
raque ipsissimis scriptorum, unde sua hauserant, di-
ctis exprimere. Inter præcones hujus operis forte
non postremus est, Richardus Montacutius, tum Epis-
copus Cicestrensis, cujus verba repetit Degoreus
Wbear, in Oxoniensi Academia prælector Cambde-
nia-

(a) Hoc judicium anno 1585. M. VVagnero misit Henricus Mercke-
lius, Secr. Magdeb. & habetur in illius libello de Regno Thu-
ringia.

nianus (a) in *Relectionibus hyemalibus, de ratione & methodo legendi Historias civiles & Ecclesiasticas, parte 1. sect. XLII.* & nos quoque non pigramur denuo afferre: Post tabulas & delineationes Chronologicas seculorum, ab Apostolis decurrentium, in quibus leviori opera, sed non inutili, lineamentorum quedam adumbratio, non τὸ σῶμα vel τὸ σύνολον representabatur; post nonnullas hinc inde, prout tulerat occasio, per partes decerptas Historia Ecclesiastica racemationes, inventi tandem sunt, qui serio rem aggressi, plenissimam nobis vindemiam expresserunt: Centuriatores nimirum, qui dicuntur Magdeburgici, facinus aggressi pulcherrimum, opus arduum, Herculeam molitionem: qui de disiectis hinc inde, & vage varieque dispersis rudibus antiquitatis, collisæ plerumque dissipatæ & disiectæ, ædificium quoddam insigne, ac usu eximium, orbi Christiano construxerunt. -- Certe quidem rerum ordo ille splendidus; series & methodus singularis, rerum & temporum dispositio enucleata; quam per singulas annorum Centurias observant & proponunt, ita ut sigillatim exhibeantur Fidei exæstis discipline πρᾶξις, mores hominum, virtutum progressus & incrementa, labes iterum atque novi, hæreses, errores, aberrationes a vera & sincera pietate, scismata ex ambitione & factiones concitata; viri celebres per ætates singulas, eruditionis fama, & sanctitatis commendatione. Hæc inquam, & similia Centuriarum ornamenta, que negari nec possunt, nec debent, mentes movent,

M m 2

jucum.

(a) Guil. Cambrdenus in Acad. Oxoniensi historicam professionem instituit. Vide Christoph. Arnoldum in præfatione libri *VVbæriani*, Norimb. 1660. recusi.

jucunda luce perfundunt; non ipsas solummodo res enarrandas, sed vitam quoque Historie, veritatem, commendant: & ad se legentium oculos animosque blandissime alliciunt insinuando. Quod nobis edificium Historicum dum construunt, fundamentum ejus imprimis statuunt ἐν καλῶς super lapidem illum pretiosum angularem: a DEO structorum omnium ἀρχιτεκτονικῶτατος excisum de monte, dedolatum, exasciatum, positum & fundatum in Scripturis sacrosanctis quatuor sanctissimorum Evangelistarum: ab Apostolis & illorum demum ministerio, excultum dein, & perpolitum: quum scriptæ epistolæ ad Ecclesias, & actus contexti de Ecclesiis, ad eternitatem propagarunt. Hinc jam provec̃ti ulterius in apertum & immensum pelagus, discipline formam exteriorē: fidei Ecclesiasticæ normam & tenorem: mutationes in moribus, & conversatione: Hereticorum fraudes, imposturas, impietates, adversariorum ἐναντιώσεις: Militum, Ducum & Pancratiastarum IESV CHRISTI colluctationes, & agonismata, per partes illius operis luculentissimi, cum multiplici aliarum rerum veritate, exhibent & exponunt, indagatores certe solertissimi, enarratores expediti. -- Ista quidem omnia sic corrasa undecunque convasata, in unum velut acervum contulerunt, de scriptis diegematicis, commentariis & explicationibus credendorum: de sermonibus panegyricis, & homiliis: de Actis imprimis synodalibus: de epistolarum tabulis, ad diversos de diversis rebus: Historiis Veterum ad extremum, quæ de clade temporum superiorum nobis

adbuc

ad huc supersunt pauca, vel integra, vel redacta in epitomen, lautam sane supellectilem, & quoad fieri potuit, instructissimam. Idem etiam fatetur, utilissimum Reip. Christianae existisse illud hominum laboriosissimorum ἐκπόνημα: Opus esse omni laude & acceptatione dignum. Sic vir magnus, Isaacus Casaubonus, in epistola dedicatoria *Exercitationum Anti-Baroniarum*, ad Iacobum Magnae Britanniae Regem, scribit: *Summum hujus instituti laudabilem, & Ecclesiae nostris temporibus apprime fuisse utilem, nemo alienarum vigiliarum iudex aequus negaverit.* Et Iohannes Hornbeekius, eruditissimus Ecclesiae Reformatae Theologus, *Miscellaneorum Sacrorum lib. I. cap. i. §. XIV.* Opus vocat arduum, & egregium, ubi non historiam modo habeas Ecclesiae integram, & perfectiorem quidem, quam ea ullibi extat; sed & iudicium quoque de doctrina, & rebus in Ecclesia gestis concinne additum. Taceo alia aliorum, praesertim ex Nostratibus, elogia.

Isaaci Casauboni,

Ioh. Hoornbeckii.

§. XVI. Neque tamen mirum, in tam pulchro corpore aliquot naevos, & in tam vasto opere quaedam deprehensa παραρρέματα. Vnde Casaubonus in laudata Epistola: *Nota sunt Tuae Majestati, quae dicuntur Centuria Magdeburgicae, a viris quibusdam doctis in eum maxime finem contextae, ut, quae fuerit Ecclesiae fides per singula secula, quae disciplina forma exterior, quae mutationes illi acciderint, ob oculos hominibus ponerent.* Etsi autem in partibus operis illius luculentissimi, desiderari possunt non pauca, vel propter τὴν ἀμέλειαν τῆς ἀνδολεχῆς, semper inimicam veritati, ut

De naevis Centuriarum

a Casaubono.

& Montacutius
observatis.

jam olim querebatur Basilius: vel quia unus e primariis, illius incepti auctoribus, (Flacium intelligit) magna potius, quam bona apud viros pios fuit fama. Et Montacutius non verecundatur scribere: In hoc opere, multa sunt, quae laudes, & admireris; nec pauciora, quae nequeas comprobare. Atque idem etiam, Whearior teste, in Apparatu suo, luculenter ostendit, in quibus Centuriatores peccarint. Quamquam parum abest, quin suspicer, Episcopum illum in notandis erroribus fuisse nimium, ac nodum quandoque in scirpo quassivisse. Et bene est, quod ipse eos excuset his verbis: Si quid operi instituto de perfectione defuit vel debita, vel destinata, ex equo & bono, more majorum possit excusari, tum quod principes rem aggressi, aliis intentatam, illibatam: tum, quod secundas curas non adbibuerint, ut illa, quod fieri per ἐκτανοῦς ὥστεis solet, quae minus exacte vel enucleate fuerant ab initio delineata, vel delibata, limatius deinceps exaccurare, & majori cura atque diligentia possent perpolire.

Pontificiorum
convicia in
Centuriatores.

§. XVII. Quae cum ita se habeant, & si quid a Centuriatoribus peccatum, ex imbecillitate humana, nequaquam autem dedita id factum opera; facile licet animadvertere, quis spiritus illos ex Papatu homines dementaverit, qui, optimos illos Centuriarum collectores, nebulones scelestissimos, & Erebi ergastulis constricta mancipia, (a) impurissimos ganeo-
nes, (b) vocavere: quique planstra mendaciorum edide-
rint:

(a) Christoph. Gevvoldus addit. ad V Vigulei Hundii Episcopos Frisingenses tom 1 Metropol. Salisburg. fol. 216. (b) Gretserus lib. 4. Observat. in Comm. Philippi Ep. Eystetensis p. 294.

runt: (a) & quorum præcipuum studium fuerit, ut tamquam emortua musca perderent odorem unguenti. (b) Interea velex his aliisque conviciis apparet, quam ægre tulerint Pontificii, quod falsa, quam hætenus creparunt, antiquitati, larva detegi, & præcipuum fulcrum tam dogmatibus falsis, quam rituum non necessariorum, partim etiam impiorum congeriei cœperit eripi.

§. XVIII. Quot Tomi Centuriarum Magdeburgi primum prodierint, nondum mihi certo constat. Ab anno tamen *cicicixli*. usque ad *cicicclxxiv*. Basileæ in officina Oporiniana in iis excudendis elaboratum est. (c) Præsentia autem seculo *M. Ludovicus Lucius*, Basileensis Academiae Professor, has Centurias fideliter recensuit, ac tribus voluminibus Basileæ fecit excudi anno *cicicclxxiv*. (d) Quam editionem vel ob id æstimos, quod testimonia Doctorum aliis typis (*cursivos* vocant operæ) sint expressa: id quod lectorem multum juvare, in propatulo est.

De Editionibus.

§. XIX. Ipsi quoque Centuriarum collectores Germanice vertere cœperunt opus. Sic enim scribunt in capite Centuriæ VI. *Quod ad Germanicam attinet*

De Versionibus.

(a) Aubertus Miræus in *Elogiis Belgicis* p. 67. (b) Baronius in *Notis ad Martyrolog. Rom. Id. launar.* pag. 26. a. (c) Tres priores quidem Centuriæ in exemplari, quod ipse possidet, præfixunt annum 1562. sed in *Catal. librorum Biblioth. Francos.* a Becmanno edito pag. 104. item in Georgii Draudii *Bibliotheca*, habetur annus 1559. *Quarta* 1560. *quinta & sexta* 1562. *septima & octava* 1564. *nona* 1565. *decima & undecima* 1567. *duodecima* 1569. *decima tertia* 1574. impressæ. (d) Primum volumen, priores *iv.* centurias, II. centurias V. sequentes, III. quatuor extremas complectuntur.

net linguam, nos sicuti semel eam curam suscepimus, ita etiam deinceps eam retinebimus, ut nostra opera Germanica haec historia prodeat, & extet: ejusque rei plurimas & potissimas habemus causas. Ideo rogamus, ne quis vel ambitione, vel temeraria quadam rapacitate qua plurimi velut peste quadam laborant, Germanicae translationis & editionis studium nobis, prater nostram voluntatem evertat, aut abalienet: eaque in re equitatem saltem spectet, & consideret. Ibidem quoque dolent, quod verti coeperit opus in Gallia, minime tamen integrum, sed multi modis decurtatum, atque mutilum: optantes simul, ut aliquis totum opus integre vertat Gallice. Verba sic habent loco laudato: *Vidimus, idq; obiter tantum, quadam in Galliis de nostra hac Ecclesiastica historia translata esse: verum cum multa, & quidem non postrema in hoc opere omissa, pleraq; etiam aliter locata sint, ut de caeteris nihil amplius hic dicamus, optaremus aliquos in Galliis totum opus, sicuti a nobis scriptum, editum, totique Ecclesiae CHRISTI donatum & exhibitum est, interpretari, eaque in re clarissimae Gallicae nationi operam egregiam prestare. Idem etiam a caeteris petimus, si qui forte vel jam, vel alio tempore putarent hanc Historiam in patrias suas linguas esse commutandam.*

De
Lucæ Osiandri
Epitome,

§. XX. Vastum illud Centuriarum opus in Epitomen, mutata tamen methodo, redegit, *Lucas Osiander*, Andreae filius, Norimbergæ natus, qui primum Diaconus fuit Gœppingensis, biennio post Pastor & Superintendens Blabeurensis, tum Stuttgardianus ad S. Leonhardum, porro Concionator ibidem

dem Aulicus, & Consistorii Ecclesiastici Assessor, hinc Abbas Adelbergensis, & demique Pastor Eslingensis, annoque MDCLIV. XVII. Septembris mortalitatem explevit. (a) Centuria hujus Epitomes I. II. & III. Tübingæ anno MDLXXII. *quarta*, an. -XCV. *quinta*, anno XCVII. *sexta*, an. -XCVIII. *septima*, an. -XCIX. *octava*, an. MDLXXII. *nona*, *decima*, *undecima*, *duodecima*, & *tertia decima*, una cum *Epitome novarum Centuriarum* XIV. & XV. an. -MDLCLIV. prodierunt. His accessit *Epitomes Historiæ Ecclesiasticæ Centuriæ XVI. pars prima*, continens annos quinquaginta: & pars altera in Colloquio Ratisbonensi anno MDLCL. desinens. Prior pars Tübingæ anno MDLXXII. posterior sequenti anno excusæ sunt. (b) Hanc ipsam autem Centuriam extremam Osiander prius, quam septem priores confecit: partim quod annum agens ætatis LXVII. de longiori vita desperaret; partim quod ab Apostolorum temporibus nulla Historiæ Ecclesiasticæ pars sit, quæ piis hominibus cognitu magis sit utilis & necessaria, quam hæc ipsa seculi superioris: id quod pluribus in præfatione persequitur. (c) Has Osiandri centurias Germanice vertere instituit, nescio an integras absolvit, M. David Fœrterus. Certe aliquot Centuriæ Francofurti anno MDLXXVII. & sequentibus typis sunt expressæ. (c)

Nn

§.XXI.

- (a) Summa vitæ hujus Osiandri exstat in *Theatro Freheriano* p. 331. 332. ex concione funebri M. Ioh. Magiri, Præpositi Stutgardiani. (b) Centurias igitur nonam cum quinque sequentibus non vidit VVhear: qui *part. 1. sect. 45 p. 273.* scribit: *Osiandrum centurias octo priores in compendium reduxisse.* (c) Id quod me nuper bibliopola nostras docuit. Nam ipse versionem nondum vidi.

Continuatio
Centuriarum
Magdeburg.

§ (282) §

§. XXI. Denique lectorem benevolum celare nequeo, quod jam a compluribus annis, celebris Theologus Helmstadiensis, *D. Gebhardus Theodorus Meierus*, in continuandis *Centuriis Magdeburgensibus* occupatus sit, & ut eo fortius etiam ac felicius in utilissimo opere pergat, insigni Serenissimorum Ducum Brunsvvico-Luneburgensium liberalitate sublevari mereatur. Annuat Deus Opt. Max. coeptis istis, faciatque, ut tam egregius labor brevi finiatur, magnumque Ecclesiae nostrae commodum afferat.

CAPVT XIV.

DE CÆSARIS BARONII, CARDINALIS ROM. ANNALIBVS, CENTVRIIS MAGDEBVRGENSIBVS OPPOSITIS. DE EORVM PRIMARIO SCOPO. DE CENSORIBVS BARONII PONTIFICIIS. DE FATO TOMI XI. PER HISPANICAS TERRAS ACERBO. DE SINGVLIS ANNALIVM TOMIS. DE EDITIONIBVS, VERSIONIBVS, EPI TOMIS. DE CASAVBONI EXERCITATIONIBVS IN BARONIVM. DEQVE HVIVS ADVERSARIIS, ET DEFENSORIBVS. DE ALIIS BARONII CENSORIBVS, DE ABRAHAMO BZOVIO, ET QVIBVS DAM ALIIS EIVS CONTINVATORIBVS.

§. I.

CVM intelligeret Roma, eo pejus res suas habituras in posterum, & immensam, quam a pluribus retro seculis sibi arrogasset, atque vendicasset, domina-
tio-

tionem, itemque nova, quæ procudisset dogmata, eo citius expugnatum iri; quo plenius atque accuratius in antiquitatem, & universas veteris Ecclesiæ historias inquireretur; serio de contrariis mediis coepit dispicere. Hinc igitur Magdeburgensibus illis suas *Centurias*, aliaque scripta opposuere *Gvilielmus Eifengrinus*, *Petrus Canisius*, *Conradus Brunus*, *Alanus Copus*, & nonnulli alii: de quorum uno alterove forsan inferius aliquid afferendum erit.

Pontificii sed
Magdebur-
gensibus Cen-
turiis oppo-
suerunt.

§. II. Sed majori conatu, longeque majoribus præfidiis id fecit CÆSAR BARONIVS, ex Sora Apuliæ urbe, non procul ab Arpino, patria Cicero- nis, oriundus, Congregationis Oratorii a *Philippo Nerio* Florentino, (a) (hic a Gregorio XV. in Sanctos est relatus) Romæ instituto, Presbyter: post a Clemente VIII. Protonotarius; ut vocant, Apostolicus, hinc Cardinalis titulo SS. Nerei & Achillei, (b) ac denique Bibliothecarius Vaticanæ Pontificiæ (c) creatus, annoque ætatis LXVIII. præsentis ævi VII. die xxx. Iunii, tabe ex assiduo studiorum labore concepta (d) vita

inprimis
BARONIVS.
Summa vitæ
ejus.

N n 2 fun-

(a) Vitam hujus *Nerii* scripserunt *Antonius Gallonius*, & *Iacobus Bat- cius*: illius scriptum Moguntia 1602. hujus Romæ 1635. pro- diit. (b) Hoc titulo deinceps insignitur ab *Tomo Annal. 7.* (c) Hujus, uti recentis in se collati beneficii, meminit in de- dicatione *Tomii Octavi* ad Clementem VIII. (d) Ianus Ni- cius Erythræus in elogio Baronii, quod est in *Pinacotheca* l. p. 87. Obiit tabe ex assiduo studiorum labore concepta: qua ita cibos omnes fastidiebat, ut nullum esset tam nitidum, tam delicatum, tam lepide sedaviterque conditum obsonium, ut posset in ejus, atate morboque confecto stomacho edendi ap- petitum excitare: imo cum ad cœnam vel prandium vo- cabatur, tanquam ad supplicium se rapi dicebat, Freherus

functus Romæ ac in æde S. Mariæ de Vallicella sepultus, cum epitaphio marmoreo, ei & Francisco Mariæ Taurisio communi. In funere ejus, xiii. Julii, orationem habuit encomiasticam Michael *Angelus Buccius*, Romanus, Congregationis Oratorii Presbyter. Habemus etiam *Iusti Baronii*, Veteracastrensis, Theologi, Icti, & Consilarii Moguntini, in obitum hujus Cardinalis, ad Nicolaum Serarium, *Parentalia*, quibusdam editionibus præfixa. (a) Vitam Baronii scripsit *Hieronymus Barnabeus*, Perusinus, Congregationis Oratorii Presbyter, quæ Romæ an. ciciicli. edita. (b)

Baronius totum se dedit studiis Hist. Ecol.

§. III. Hic igitur Baronius, Nerio illo instigante, unice se mancipavit studiis Historiæ Ecclesiasticæ: ac prius quam operosum illum Ecclesiasticorum Annalium foetum excluderet, totius Ecclesiæ historiam in Exercitationibus Congregationi illi consue-

tis
in *Theatro* p. 65. In cadaver dissecto Medici tria ulcera in ore Ventriculi invenerunt, unde rebellis ejus nausea stupor fuit sedatus. Ultima non satis capio, ac forte minus recte ex Italico versa sunt. (a) Hic apostata fuit, ac antea *Calvinus* dicebatur. Ita autem de sacra adoptione sua, ac nominis immutatione, in *Parentalibus* illis: Nosti, quanta mihi cum hoc lumine Cardinalium --- intercesserit cognatio, quanta ejus in me merita, ut si quis nunc parentandi officium sibi sumpturus, justa illi persolvere, vel laudum monumenta exstruere velit nemo id meliori jure aut possit, aut debeat; quam ego unus, filius ipsius quasi adoptivus, quem Romæ in basilica S. Iohannis Laterani anno abhinc circiter sexto, sacramento Confirmationis solenniter sibi genuit, impressoque perpetuo cognominis, impressoque perpetuo cognominis arrhabone in familiam suam lubens volensq; cooptavit. Qua de re quia jam pridem tertius *Epistolarum* mearum liber (*Epist.* 9. 10. 13. 14.) plenius uberiusq; testatus est, pluribus hic verbis uti desino. Scripsit Apologiam pro Rom. Ecclesia, piaque sua (uti venditat) ad eam transmigratione, Moguntiae editam an. 1601. (b) Vide Hallervordii *Bibliothecam Curiosam* p. 130.

tis septies repetitam absolvit. Testem eius rei ipsum habemus Baronium, ad Sixtum V. Pontificem ita scribentem: (a) *Nota est Sanctitati V. vetus consuetudo Oratorii nostri; in quo singulis diebus, pomeridianis horis, panis verbi Dei sic parvulis frangitur, ut non illo sublimi dicendi genere, quod in sacris concionibus adhiberi solet, sed aliquanto submissiore, verum ad permovendos audientium animos (ut diuturno experimento comprobatum est) valde accommodato, res cominus, quasi ex aequo loco, cum unoquoque agi videatur. Quam ob causam inter alia ex variis diversisque Sanctorum Patrum scriptis ad mores optimos instituendos accepta, Sanctorum vite & Ecclesiastica gesta narrantur; quod ad virtutis & pietatis studium in auditorum animis excitandum, exempla magnam vim habeant. Cum ergo ea de causa res gestas Ecclesia, atque Vitas Sanctorum legerem; cœpi illius auctoritate & hortatu, qui mihi & ceteris fratribus meis parentis loco est in CHRISTO prefectus (Nerium intelligit) in ea lectione paulo accuratius ac diligentius versari, eodemque suavore, atque impulfore, ad veteres Ecclesiasticae historiae scriptores agnoscendos examinandosque animum penitus appuli. Cumque delectatione ipsa jam trabente, longius pergerem, multaque exciperem, & notare, suisque locis seponerem atque distribuerem; sensim ac paulatim factum est, ut magnam rerum copiam, tanquam in aliqua cellam penariam una congresserim, praesertim contra Novatores nostri temporis, pro sacrarum tradi-*

Nn 3

cio-

(a) in dedicat. Tom. I. Annalium.

tionum antiquitate, ac S. Romana Ecclesia potestate. Sicque cum jam sex lustris ipsa Ecclesiastica historia fuerit a me septies ordine temporum repetita, accidit, ut amicorum cohortatione, & mea sponte de Annalibus Ecclesiasticis pertexendis serio cogitarem. Et in præfatione ad lectorem: Cum atate florente bujuscemodi studiis oblectaremur, qui Christi loco propositus tunc nobis Pater erat, ad hæc impulit, invitos licet, cum plus oneris certe, quam nostra imbecilla vires ferre possent, imponeret, sicque triginta circiter annos in his pro viribus, Dei gratia favente, insudavimus: pene enim imberbes eramus, cum hæc exordiremur, nunc undique canis aspersi hæc scribimus: semperque in Vrbe versati, diversas, quæ in ea sunt, bibliothecas nobiles, Vaticanam præcipue, quam ditissimum rerum antiquarum penu, promptuariūq; dicere consuevimus, perlustravimus, ac cum eruditis viris, quorum magna copia hic esse solet, omnia contulimus, modo consulentes, modo differentes, une magna facta est rebus nostris accessio. Et in Gratiarum actione ad ipsum Nerium jam demortuum, Tomo VIII. Illud a nobis symbolum exegisti, quo res gestas Ecclesie in medium asferemus. Quod tua jussione semel cœptum, ad triginta annorum spatia est feliciter propagatum, ipsa integra rerum gestarum serie, dicendo, jam septies in Oratorio repetita. Quo loco parum abest, quin queratur de nimis acri in sese concitando inflammandoque studio. Abstabas jugiter operi (sic pergit:) urgens præsentia, instabas verbis, durus semper (ignoscas si hoc dixero) diurni pensi existens exactor, adeo

adeo ut piaculum putares, si interdum ad alia enarranda divertissem, dum nec minimum quidem ab instituto deflectere patereris. Sape vero & in eo humani aliquid passus sum, fateor, cum nondum intelligens rem ipsam occulte abs te apud Deum precibus confici, meas ipse metiens vires, quererem, mecum ferme agi tyrannice, quod non solum aliquis non jungeretur ex fratribus, qui ad collaborandum eidem subjiceret collum jugo, sed multiplicato labore, nec datis paleis multiplex opera exigere-
tur: cum inquam & adhuc alii ad susceptum munus negotiorum fasces imponerentur, cura videlicet animarum, publicum de suggestu ministerii verbum Dei, prefectura domestica, prater alia quamplurima, quæ inopinate & importune molestiores quotidie ingererent interventores. Diuturnum illud in fingendo ac formando opere tempus pungens Casaubonus, sic scribit ad Iacobum Magnæ Britanniae Regem: (a) Narrat ipse juvenem se a Philippo Nerio, Congregationis Orationis fundatore, posteaquam Magdeburgensium Centuria Romam erant allata, fuisse designatum, cujus humeris componenda Historia adversus illas Centurias comparata provincia imponeretur. Annos igitur, non decem, quo spatium temporis elephantorum partus eduntur, sed ter decem, ei studio, sub Nerii ductu, operam navasse, priusquam aliquid ederet. Orbem universæ Historiæ, a primordiis Ecclesiæ, ad nostra tempora, in Congregationi illi consuetis exercitationibus septies repetisse, & absolvisse, dum ad susceptum opus sese accingit.

§. IV. Ne-

(a) in dedicat. Exercitat. AntiBaronianarum.

Baronius ad-
versus Centu-
rias Magdeb.
insurrexit.

§. IV. Neque vero dissimulat Baronius, sese, contra Centurias illas Magdeburgicas in aciem ut prodiret, a Nerio fuisse excitatum, confirmatumque. Sic enim legas in dicta *Gratiarum Actione*: *Exastuans tu quidem --- exastuans, inquam, zelo Ecclesie laborantis: ubi mente illa tua divino perfusa lumine, ac prophetico (dicere liceat) afflata spiritu vidiſti e portis inferis in Ecclesie detrimentum progressas esse. Centurias Satanæ: ex adverso consurgens pro domo Israel praliaturus pralia Domini, non majori, vel pari saltem numero militum, compensato certamine, decernendum putasti -- puerum tuum, fratrum minimum, & bebetioris ingenii delegisti, quem unum, eundemque inermem, tot objiceres armatis hostibus.* Ab istis quoque Centuriis Baronium fuisse excitatum, agnoscit *Henricus Albi* Iesuita, in *Historia Cardinalium*, Gallice scripta: cujus verba quædam in Latinum versa repetit *Hoornbeekius Miscellaneorum sacrorum lib. 1. cap. I. §. XI.* qui porro pluribus etiam observationibus ex ipsis Annalibus, hoc comprobat. Huc etiam referas sequentia *Stanislai Carnovii*, Archiepiscopi *Gnesnensis*, ex epistola anno *MDCCXII.* scripta: (a) *Cum Centuriatores figmentis mendaciisque suis (bona verba, quæso!) historiis Ecclesiasticis tenebras offudissent; te potissimum elegit Dominus, qui tenebras istas depelleres, lumenque clarissimum Orbi universo inferres.*

§. V. Edendorum suorum Annalium auctorem primum, qui hoc continuo apud eum urserit, &

(a) Quæ præfixa Tomo I. Annalium.

& auctoritate sua efflagitarit, præ omnibus celebrat
Antonium Carafam, titulo SS. Iohannis & Pauli Pres-
 byterum Cardinalem, ac Bibliothecarium Pontifi-
 cium. Sic enim ad Sixtum Papam: *Etsi dimide ad-*
modum tam crudito seculo lucubrationes has meas in
lucem mittebam, easque diutius intra domesticos pa-
rietes comprimendas censebam, me tamen optimi, & de
me optime meriti Cardinalis, Antonii Carafæ, Bibliothe-
carii Apostolici auctoritas impulit, ut hoc tanquam es
alienum aliquanda dissolvere inciperem. Et ad ipsum
 Carafam Cardinalem: *Tua gravissima auctoritate per-*
motus, Cardinalis Amplissime, tuisque cohortationibus
confirmatus, in lucem emitto primum Annalium nostro-
rum Ecclesiasticorum volumen. Idem Tomo III. ad
 annum cclx. ubi de hujus Cardinalis excessu num-
 tium accepisset, in hæc erumpit: *Quo auctore, mo-*
nitore dicam & impulsore; Annales hi nostri, quales-
cunque sint, intra ipsa tamen septa domesticæ cellule,
instar puella, sese verecundius continentes, prodire
tandem coeperunt in lucem. --- *Quanta vero putas*
illum sollicitudine pro te (lector) laborasse, cum nutu,
voce, quin & clamore impellebat ad cursum, & adde-
bat currenti calcaria? Iuvat etiam nonnulla ex laudi-
 bus hujus Cardinalis, quæ dicto habentur loco, repe-
 re: *Quis unquam pluribus retro decursis seculis adeo de*
Christianis literis bene meritus reperitur? cujus indu-
stria, inter mortua Editio Septuaginta duorum redidiva
in expectata comparuit; & nostra Vulgata, plurimo
excusso pulvere, enitescit: cujus & diligentia, Decume-
nica

Antonius Car-
 rafa Card. præ
 ceteris urfit
 editionem An-
 naliū.

Laudes hujus
 Cardinalis.

nica antiqua Concilia, tam Latine, quam Græce conscripta, quæ Fredericus Borromæus, S. R. E. Diaconus Cardinalis amplissimus, ei in adeo honestissima functione dignus bares accedens, recognita & aucta sub prælo habet. Sed & ejusdem venerandæ memoriæ viri industria tres etiam tomi Epistolarum Romanorum Pontificum, ingens plane Ecclesiæ Romanæ thesaurus e ruderibus antiquitatis effossus jam habentur excusi. Præter hunc Carafam, etiam Augustinus Cusanus Cardinalis Presbyter, cum primum oculos in lucubrationes Baronianas adhuc plane informes & rudes conjicit, illarum amore captus, ad eas excolendas, & ocyus absolvendas, opem sedulo contulit. (a)

Propositum
Baronii in his
Annalibus,

§. VI. Iam quid in isto Annalium Ecclesiasticorum Opere potissimum pertractere voluerit Baronius, sic ipse in præfatione ad lectorem exposuit. *Vna cum nascentis Ecclesiæ primordiis ipsa Christianæ Religionis fundamenta primitus jacta, divinas leges, pias functiones, sacra Concilia, editos canones (ut instituti ratio postulabit) sigillatim recenserebimus. Ad hæc Catholica Ecclesiæ visibilem monarchiam a Christo Domino institutam (b) super Petrum fundatam, ac per ejus legitimos verosque successores, Romanos nimirum Pontifices indiolate conservatam, religiose custoditam, neque unquam interruptam, vel intermissam, sed perpetuo continuatam; semperque hujus mystici corporis CHRISTI, quod est Ecclesiæ, unum caput visibile, cui pareant membra cætera, esse cognitum & obser-*

(a) Baronius in dedicat. Tomi III. ad eum. (b) Quot verba, tot sequuntur errores.

observatum, per singula tempora demonstrabimus. Quibus porro incrementis Christiana Religio per totum orbem terrarum se diffuderit, ac successionem temporum longe lateque in unius visibilis capitis conjunctione coagmentata, atque in uno spiritu fuerit propagata, aperiemus. Bella insuper, sive externa, sive civilia, quae a tyrannis, aliisque hostibus, quaeve ab haereticis, vel schismaticis adversus Catholicam Ecclesiam sunt conflatata, eademque Christi veritate, quomodo profligata, atque extincta fuerint, adjicimus. Res gestas Imperatorum, quae tamen ad Ecclesiae statum spectare videbuntur, una cum ceteris rebus Ecclesiasticis, annis singulis intexemus. Clades etiam divinitus immixtas ad eos puniendos, qui contra Dei Ecclesiam, superbire, & in ea quid temere moliri ausi sunt, quibus divinum quoddam consilium ac providentia in Ecclesia gubernanda ac protegenda admirabili quodam modo declaratur, suo quoque ordine referemus. Qui item cunctis seculis viri sanctitate conspicui atque eruditione sublimes claruerint, quandoque ex hac vita decesserint, -- subinde adnotabimus. In his omnibus percensendis, nec ab instituto alienum; nec ingratum nos facturos putamus, si obscuras Ecclesiasticas voces, & glossemata, quae inter legendum occurrunt, loca insuper perplexa & obscura, quae in antiquorum scriptis interdum reperiuntur, pro viribus elucidare conabimur.

§. VII. Sicut autem, quod sibi proposuerat Baronius, pro virili conatus est explere, ita potissimum

Baronius potissimum elaborat in stabilienda Monarchia Pontificia.

simum in secundo capite, nempe in stabilienda visibili Ecclesiae monarchia, a Petro Apostolo (uti sibi imaginatur) ad Pontifices Romanos derivata, ingenti cum sollicitudine, maximoque cum nisu elaboravit. Unde non immerito cordatus ille Gallus, *Petrus Pitboeus*, cum primum priores Annalium tomos vidisset, dixisse fertur: *Non Annalium Ecclesiasticorum, sed de potestate Papae verum nomen ipsis futurum.* Qui vir optimus (ita Casaubonus) (a) si postremos tomos vidisset, quid dicturus fuit? Et Iohannes Launojus, eruditissimus Doctor Sorbonicus, de eodem ejusmodi in *Epistolis* fert judicium: *Nemo nescit, tum sedis Romanae opportunitatum assertorem esse cupidissimum, & ubicunque, quomodocunque erogare, quae illius amplitudini, commodis, honori inserviunt.* Ac alibi: *Baronius nullam praetermittit occasionem amplificandae dignitatis Romani Pontificis.* Casauboni quoque digna sunt, quae repetantur, sequentia. (b) *Quod res arguit manifestissime, Caesar, Baronius quando ad scribendum animum appulit, non id sibi negotii credidit dari, ut faciem veteris Ecclesiae, qualem inveniebat, qua in Scripturis, qua in Patrum, & historiarum antiquissimis monumentis, & qualis vere fuit, penicillo suo simpliciter exprimeret: sed potius ut talem ei fingeret σοφία quaedam κακοσυδέτω (sapientia male conciliata) ut est apud Epiphani-*

um.

(a) in dedicat. *Exercitationem, Anti-Baronianarum.* (b) ex eadem dedicat. Confer. Ioh. Henr. Heideggeri *Historiam Papatus* pag. 307. 308.

um, & perpetuis, in primo praesertim tomo anachroni-
smis, qualem Romana Ecclesia susceptum patrocinium
postulabat. Omnes hodierna de negotio religionis contro-
versiae ad duobus capitula, nisi fallor, commode possunt re-
vocari; doctrinam de dogmate ritibusve, & de Rom. Pon-
tificis potestate ac Monarchia. In utroque horum ca-
pitulum, eam rationem tenuit Baronius, ut omissa qua-
estione, de voluntate Domini, & vera antiquitate, omnia
sine exceptione defenderet, quae hodie, & a paucis secu-
lis, Roma sciebat probari: in quo etsi subdolam artem
interdum adhibet, quam nos appellamus *negotium*, ple-
rumque tamen animi sui mentem ita palam praese fert,
ut pueram esse, vel caecum oporteat, qui Annales hos le-
gat, & consilium auctoris non intelligat. --- Cujus An-
nales eo periculosius in manibus juventutis & rudium
veritatis lectorum versantur: quo majore arte sco-
pum suum, in primis praesertim tomis, dissimulat. In
Prolegomenis ad lectorem & haec reperias: Denique
ita se gessit Baronius totis XII. suorum Annalium tomis
ut qui dubitari nollet, praecipuum sibi scopum fuisse, Pa-
palem Monarchiam stabilire, amplificare, & ad caelum
usque evehere. Idem in iisdem: Et spirituales &
temporalem dominationem ita amplam Papis vindicat,
ut per ejus doctrinam Imperatoribus, Regibus, & Prin-
cipibus nihil restet aliud, nisi Romano Pontifici servire,
& ad jussa ejus humiliter capeffenda, mature sese com-
ponere. Atque hoc ita esse, mox luculentis documen-
tis ex corpore Annalium sumtis demonstrat. Iohan-
nes Hoornbeekius in aliquoties jam laudatis Sacris

Miscellaneis (a) ita de Baronio : *Eo excepto, id est, nisi tantus Papista hic Auctor fuisset, & Cardinalis, qui- que calamum obnoxium habebat isti sedi; cui & pileum debebat suum, & cujus fastigium ei semper obversaba- tur; & quod si tam protervo animo, pro sede atque doctrina Romana non traxisset qualibet & confudisset, atque in Orthodoxos scripsisset; sane opus istud Anna- lium incomparabile dicerem, cui ob Auctoris diligentiam, laborem & eruditionem (religionem semper exci- pio) quantum deberet, vix satis sciret eruditorum orbis.*

Laudes Operis
Baroniani,

§. VIII. Et ne putes Casaubonum, dum vitia per- stringit, & multiplicia errata demonstrat Baronii, virtutum viri, & quarundam etiam dotium Operis, oblitum plane; ecce hæc subjungo ex dedicatione Exercitationum : *Vnus Caesar Baronius, magnis suis laboribus postea Cardinalatum meritus, omnium priorum luminibus facile obstruxit, vir ejus eruditio- nis, tanta diligentia; itaque necessariis plerisque præ- sidiis ad opus quod parabat, instructus; ut mirum videri non debeat, tantam ipsi suas in eo genere lucu- brationes apud omnes nationes nominis celebritatem peperisse.* Et in Prolegomenis : *Hic est, qui primus omnium totius orbis Christiani res gestas, præsertim autem quæ ad Ecclesiam pertinebant, in continuam annorum seriem sic digessit, ut si unius urbis Fastos concinnaret; qui nescio unde ex abdito, tam multa plane*

(a) lib. 1. cap. 1.

plane prius ignota, primus prompsit in lucem; qui Antiquorum Episcoporum in magnis urbibus successiones, veterum haeresion originem, progressum & finem; tempora Ecclesiae, sive tranquilla, sive turbulenta, tam accurata diligentia explicuit: qui denique merita sua in Ecclesiam, si immoderato partium studio non corrupisset, dignus erat sine controversia, cui omnes, & veteres, & recentiores, qui illam eruditionis partem nunquam attigerunt, assurgerent, & fasces submitterent. Ac iterum: Quod ad diligentiam attinet, ea in Baronio tanta fuit, ut vix desiderari major queat. Retulit ille in suos Annales, non solum quaecunque a prioribus omnibus Historiographis, sive Graecis, sive Latinis erant commemorata: sed etiam quaecunque apud Patres, aut alios cujuscunque generis scriptores sparsim leguntur ad res Ecclesiae pertinentia. Neque fuit ei satis, auctores vulgo notos & publicatos in consilium adhibere: sed celebriorum plerarumque Bibliothecarum forulos, vel ipse, vel per amicos est scrutatus, ut ad plenam rerum Ecclesiasticarum cognitionem nihil, quoad ejus fieri poterat, pratermitteret. Et sane fitantas ab hoste, sed veritatis patrono, reportavit laudes; non mirum, a suae sectae hominibus vocari consideratissimum scriptorem: virum in tantum laudandum, in quantum virtus & doctrina intelligi possit: (a) omnis antiquitatis peritissimum & restituenda precipue Ecclesiasticae Historiae natum: (b) accuratissimum

(a) M. Vellserus Rer. Boicarum lib. 3. p. 103.
Tab. Pontingerianae. p. 725.

(b) Idem. in Explicat.

simum rerum Ecclesiasticarum: (a) eruditum, pius, ac diligens, scriptorem: (b) virum doctrinæ, probitateque juxta venerabilem & amabilem, & de Historia Ecclesiastica, ejusque studiosis optime meritum: (c) magno judicio, magnaue antiquitatis peritia excellentissimum: (d) incomparabilem Catholicae fidei & historice veritatis propugnatorem: (e) verum Historie patrem & Annalium Ecclesiasticorum consummatissimum conditorem. (f)

Baronius nec
ipsis satisfecit
Pontificiis.

§. IX. Cave tamen putes, omnes & singulos religioni Pontificiæ addictos viros tanti æstimare Baronium, ac pro incomparabili Chronologo ac Historico habere. Ex quo enim illud antiquitatis, legitimæque criseos studium etiam nonnullos Pontificiorum occupavit, dici non potest, quantam cespitationum, erratorumque Baronianorum conflugem consignaverint. Atque ut taceam Hispanum illum, qui Iacobum Apostolum venisse in Hispaniam, singulari libro, quem *Vindicias Tutelares Hispaniarum* inscripsit, (is ab Erycio Puteano Latine versus) (a) demonstrare voluit, in Baronium insurrexisse: quis nescit, in media nuper Italia, *Henricum de Noris*, Augustinianum Theologiæ Professore, in *Historia Pelagiana*, gravissimos errores Baronii luci publicæ exposuisse? Idem jam ante complures annos fecit

(a) *Tomafius de Donariis cap. 48.* (b) *Pererius in Genesin. c. 5.* (c) *Idem in Gen. cap. 25.* (d) *Serarius Moguntiacarum Rerum lib. 4. p. 630.* (e) *Mallincrot de Archicancellariis Imperii lib. 4. p. 630.* (f) *Aub. Miræus de scriptoribus seculi 16.* (g) Editus est Lovanii 1608.

cit *Petrus Halloixius*, in *Notis ad Sanctorum primi secundiq; seculi Vitas & Documenta*. Fecit id quoq; *Natalis Alexander*, novissimus *Historia Ecclesiastica* scriptor Gallicanus: ac magna itidem id fecit cum industria, judicioque exquisito, *P. Antonius Pagi*, Ord. Minor. Conventus S. Francisci: cujus *Critica Historico-Chronologica in Annales Baronii* Tomus I. anno MDCLXXXIX. Parisiis excusus, ejusque summa in *Acta Eruditorum* Lipsiensia relata est. (a) Sic *Ianus Nicius Erythræus* in elogio *Alexandri Tassoni* Mutinensis, observat, (b) hunc in *Ecclesiastica historia sua pluribus in rebus a Baronio dissentire, veritatis, non contentionis, ut ipse agebat, studio addictum*. *Perronius* quoque Cardinalis non dubitavit *Baronium* collegam sic perstringere: (c) *Bonus homo multis in locis historiae suae deceptus fuit: magni in eo paracronismi, in infinitis locis fallitur, minime est exactus, ne in ipso quidem stylo. Non nisi laboriosum est opus*. Quid, quod non incerto rumore circumferatur, solum *Lucam Holstenium* aliquot millia errorem *Baronianorum* observasse, ac consignasse? Quomodo si res processerit, atque id non nemo in se suscepit laboris, haut difficulter insigne volumen *Anti-Baronianum* ex solis Pontificiis colligi posset.

§. X. At commodum nos monet tempus, ut aliquid hic dicamus de peracerbo *Tomi Annalium XI.*

Pp

fato

(a) *An. 1690. m. Aug. p. 369. seqq.* (b) *Pinacoth. l. p. 187.* (c) In *Posthumis Perronianis ab Heideggero laudatis in Hist. Papa-
tus p. 310.*

fato: cui inseruit Cardinalis Baronius longam de *Monarchia Siciliae* disputationem, quam contra usurpationem Hispaniarum Regis, sedi Pontificiae vindicare voluit. Nam ob id vehementer commotus Rex Philippus III. peculiari edicto (a) III. Octobris anno ciciocx. perscripto hunc xi. Annalium tomum proscripsit, & a subditis suis sub gravi poena haberi & legi vetuit: ut duo etiam librarii, qui contra edictum exemplaria habuissent, ad triremes damnarentur. (b) Iam Cæsar Baronius tomo illo publicato, Ascanii Columnæ Cardinalis super ea re iudicium exquisiverat: qui ex Hispania reversus, exarata ad ipsum epistola, moderationem in hac dissertatione requirebat, & de acerbitate illius conquerebatur, rem ipsam non attingens. (c) Ad quam prolixo scripto respondit Baronius. (d) Interim Columna Cardinalis gratia Clementis VIII. excidit, adeo ut vix quisquam ex aulicis, quibus hæc Pontificis

(a) Quod exstat apud Goldastum *Tom. III. de Rom. Monarchia.* (b) Thomas Maurocenus *lib. 16. Hist. Venetæ*, Thuanus *lib. 134* Gramondus *lib. 1. M. Anton. de Dominis lib. 4. de Rep. Eccles. cap. 3. §. 29. & lib. 6. c. 12.* Paulus Sarpus Venetus in *Hist. Inquisitionis*, ab Andrea Colvio Latine versa *p. 163. seqq.* Gisb. Voetius in *Desperata causa Papatus lib. 2. p. 387.* Conringius *de Finibus Imperii. cap. 22. & Animadv. in Bullam Innocentii X. p. 164.* Limnæus *de Jure publ. l. 8. c. 10.* Hoornbeek *lib. 1. Miscellan. sacrar. cap. 1. pag. 21.* Heideggerus in *Hist. Papatus pag. 311.* (c) Hoc iudicium habetur quoque in Goldasto d. l. (d) Vid. Thuanus d. l. Tractatus Baronii *de Monarchia Siciliae cum Apologetico adversus Cardinalem Calumniam* Paris. 1609. editus. Contra Iohannes Beltramus de Guevara *Discursum de principio Monarchia in Sicilia adversus Card. Baronium* scripsit.

cis voluntas nota erat atque perspecta, auderet se illi, amicitiae vel honoris gratia, comitem addere: unde invitatus a Rege Hispaniarum, ut regno Tarraconensi, pro Rege, praesset, accepit conditionem illudque summa cum aequitatis laude per triennium administravit: ac deinde reversus est Romam, ubi demum exiit e vita. (e) Ceterum postquam Pro-Reges Neapolis & Siciliae de Baronii scriptis apud Pontificem expostularunt, non dubitavit is Siculi Pro-Regis literas etiam his Thraconicis male ex Scriptura petitis retundere: *Melius est, mihi mori, quam, ut evacuetur gloria mea. Deus meam laudem ne taceris, quoniam os peccatoris, & os dolosi apertum est super me: quippe cum hac accusatio, non tam in me & meos Annales directa sit, quam adversus ipsum Pontificem, & S. Sedis Majestatem, qui eos vidit, & cunctis Cardinalibus examinandos praeiit. Petrus vidit, Petrus approbavit. Huic petra atque adeo rupi infixus minime vereor, ne loco moveri, aut concuti possim.* Tum postquam haec causa in Leonis XI. conclavi ab Hispanis multum agitata, non diu post Leonis obitum Paulo V. creato, Baronius ad ipsum Philippum Regem literas exaravit: in quibus, *scriptum suum a tribus Cardinalibus examinatum, magno Clementis VIII. plausu probatum fuisse, asseverat. Et cum multi, inquit, post Clementis obitum contra me tanquam patrocini destitutum insurrexissent, fiduciam a veri-*

Pp 2

tate

ate & causa iustitia majorem sumpsi, quippe quod scripsissem, scriptum Petri jussu, confirmatum a Petro, & ex ipsa Petri sede prodiit, denique supra petram fundatam est, quæ confractura eos, qui in eam minus caute offenderint, aut super quos ipsa ceciderit. (a) Thuanus, qui hæc excerpta Baronii epistolæ nobis dedit, hæc tunc liberius scripta, & a Philippo, quam ob causam incertum, pro tempore dissimulata, tradit: satis habuisse, dicens, Antverpiæ, ubi Annales eodem fere tempore recudebantur, illius tomi editionem probibuisse, & Romæ excusa exemplaria in terris suis, atque adeo in utriusque Sicilia Regno venalia proponi vetuisse: id quod paulo ante paucis indicavimus. Quod si tamen in hoc tomo sibi temperare potuisset Baronius, nec pro Pontificia in Siciliam potestate tam acriter adversus Hispanos disputasset, a Clementis VIII. obitu ad solium Papale evectus, ardui laboris mercedem reportasset. (b) Et vero cum iterum post excessum Leonis XI. parum ab hoc abesset apice, nonnemo Cardinalium restitit, & clara voce, se nunquam suffragio suo tantum illi bonorem delaturum dixit, nec nisi coactum electioni illorum assensionem suam præbiturum: & quo testator esset ejus rei memoria, non recusare, quo minus in Annales Ecclesiasticos referretur, se omnium postremum, quoniam aliter

Baronius a solio Papali excluditur,

(a) Forte hæc est Epistola illa Baronii ad S. Reg. Maj. Hispania, de Monarchia Sicilia, quam Ioachimus Morfius Lugduni 1691. edidit. (b) Gramondus l. i. Factione Hispana excluditur a prima sede, ad quam virtute & suffragiis vocabatur.

ter fieri non posset, suam cum ceteris Patribus voluntatem conjunxisse: quæ verba sunt Nicii, in elogio Baronii: qui porro subjungit: Neque his vocibus nihil est actum: nam continuo rerum commutatio facta est: illoque relicto, sua Patres studia in Cardinalem Burgesium contulerunt, cumque Pont. Max. Pauli V. nomine declararunt. Et Baronii objurgationes eo majorem vim habebant, quod cum procero esset corpore, inerat in ejus vultu illepedo, inamæno, tristis severitas, inter cujus quasi nubes, baud scio, an ullus unquam risus emicare visus sit.

§. XI. Nunc ut ad singulos Baronii Tomos accedam; primus, ab adventu Domini nostri IESU CHRISTI incipiens, perducitur usque ad Trajani Imp. exordium, annos centum complexus. Inscriptus est Sixto V. Papæ, ac Antonio Carafæ Cardinali. Secundus, incipiens ab exordio Trajani Imp. perducitur usque ad Imperium Constantini: complectitur annos CCV, sextum ex parte tantum attingit. Inscriptus est iterum Sixto V: & Federico Borromæo Cardinali. Tertius, incipiens ab Imperio Constantini M. perducitur usque ad Constantii ejus filii obitum: complectitur annos LV, sextum ex parte tantum attingit. Inscriptus est Philippo II. Hispan. Regi, & Augustino Cusano, Cardinali. Quartus, incipiens a Iuliano Apostata Imperatore, perducitur usque ad obitum Theodosii Augusti: continet annos xxxiv. Inscriptus est Clementi VIII. Pontifici, & Octavio Paravicino Cardinali. Quintus, incipiens ab exordio Imperii Arcadii & Honorii Augu-

Quid singuli
Baronii Tomi
contineant.

De Tomo I.

De Tomo II.

De Tomo III.

De Tomo IV.

De Tomo V.

- storum, anno Domini CCCXCV. perveniens usque ad CCCCXL. continet annos XLV. ita dispositus, ut commodè sextus tomus a S. Leone Magno Pontif. Max. inchoetur. Inscriptus est iterum Clementi VIII. & Guilielmo, Comiti Palatino Rheni, utriusque Bavariæ Duci*
- De Tomo VI. *Sextus, incipiens ab anno Domini CCCCXL. perveniens usq; ad CCCCXVIII. inchoatur ab Imperio Iustini senioris, complectitur annos LXXVIII. Denuo inscriptus est Clementi VIII. & Petro Aldobrandino Cardinali.*
- De Tomo VII. *Septimus, incipiens ab anno Domini 15XVIII. perducitur usque ad annum 15XC. nempe ab anno primo Iustini Senioris, usq; ad quintum Mauriti Augusti. Complectitur annos LXXIII. Accesserunt ad finem tomi parerga de conversione Ruthenorum ad Christianam religionem, & eorundem ad Romanæ Catholicæ Ecclesiæ communionem reversione, sub Clemente VIII. Pont. Max. Et*
- De Tomo VIII. *hic quoque inscriptus est Clementi VIII. Octavus, incipiens ab anno Domini 15XC. perveniens usque ad 15CCXIV. nempe a Gregorio Magno Rom. Pontifice, usque ad Gregorium II. Iste item Clementi VIII. inscriptus est, & Philippo Nerio, Congregationis Oratorii fundatori, jam demortuo. Nonus, incipiens ab anno*
- De Tomo IX. *Redemptoris 15CCXIV. perducitur usque ad annum, 15CCCXLII. quo & orto hoc seculo in Oriente, debellata est penitus Iconoclastia, ut plane qui hunc tomum Panopliam dixerit adversus impios Iconoclastas, veritatis scopum attinget. Continet annos cxxviii. Henrico IV.*
- De Tomo X. *Francorum & Navarræ Regi inscriptus est. Decimus, exordium sumens ab anno Domini 15CCCXLIII. perducitur*

tur ad annum M. inclusive: complectitur annos CLVIII.

Inscriptus est Rudolpho II. Rom. Imp. Undecimus, De Tomo XI.

incipiens ab anno Domini MI. perducitur usque ad annum CIOXCIX. inclusive. Appositus est ad calcem libri

tractatus Humberti Silva Candida Episcopi Cardinalis

de Azymo & Fermentato. Inscriptus est Sigismundo,

Regi Poloniae. Duodecimus, *incipiens ab anno Do-* De Tomo XII.

mini CIOCC. perducitur usque ad annum MCXCVIII. nempe

ab anno primo Paschalis Papa II. ad ultimum Celestini

III. continet annos xcviii. Inscriptus est Paulo V. Pon-

tifici. Et in hoc tomo ultimo sequentem legas su-

Contestatio
Baronii in hoc
ultimo Tomo.

premi Auctoris contestationem, ex principiis Pon-

tificiae religionis haustam. *In vita bujus limine con-*

stitutus, & futuram mortijam propior recogitans, oro

te atque obtestor, Christiane lector, quicumque cum Ro-

mana Catholica Ecclesia communicas, si quem unquam

ex his Annalibus nostris ad tuam aliorumque adificatio-

nem fructum capies, primum ut Deo Opt. Max. bono-

rum omnium largitori acceptum feras: deinde banc

mibi vigiliarum lucubrationumque, quas tua causa tot

annos libens pertuli, gratiam reponas, ut anima mea,

cum ex hac vita excessero, bene precari, ac opem ferre

ne graveris, tum ceteris suffragiis, quae defunctis imper-

tiri in Ecclesia mos est, tum maxime sacrosancti &

salutaris Missae sacrificii oblatione. Hanc a te, inquam,

dicem peto. Tibi vero tribuat Deus, ut pie semper vi-

das, ut supernis benedictionibus repleare.

§. XII. Vbi jam ad edendos Annales acces-

Singulis fere
annis novus
Tomo pro-
diit.

serat, singulis fere annis tomum dabat: hinc Fran-

ciscus

ciscus Bencius e Soc. Iesu in carmine præfixo tomo V.

*Quis tibi tam validas, Caesar doctissime, vires
Sufficit, & tantis cumulat pia pectora donis,
Ut quoties novus annus init, novus exeat a te*

Fructus, & in messem pariter nova gramina crescant

Et Tomo VIII. excusat se ob eum traditus editum, quam quo promiserat singulos singulis annis edere.

De editioni-
bus Annalium
Baronii,

§. XIII. Prima editio *Romana* est, in typographia, quam Sixtus V. instituit, Vaticana exscribi coepta anno MDLXXXVIII. &, ut apparet, sumtibus Pontificiis. Vnde in dedicatione Tomi I. *Iam in tuo nomine primum Annalium nostrorum volumen e tua nobili Vaticana typographia prodit, quam nuper nullis parcens impensis instituisti.* Et in dedicatione Tomi II. *Hec Sanctitas tua satis sibi cognita atq; probata, Vaticanis quoque excudenda fore prelis, apposito sacro chirographo, sua auctoritate, mandavit.* Romanam hanc exceperunt *Coloniensis* prior, *Antverpiana* prior, ann. MDLXCVII. *Coloniensis* altera, anni MDLXXXIV. & seqq. *Moguntina*, an. MDLXCI. *Coloniensis* tertia, anni XLV. & *Antverpiensis* novissima, anni MDLCLXX. Sæpius autem correxit & adauxit præcedentes Annalium editiones Auctor: ac in Antverpiensi multa accessere, quæ ante singulos tomos indicantur, præcipue *primum & secundum*; varia philologica, de sacris ritibus, numismatibus. Optima autem & plenissima habetur *Moguntina*, utpote ab auctore ipso recognita, quamque omnium aliarum postea edendarum prototypum esse voluit. *Tomus XI.* in quo de

de regno Siciliae adversus Hispanos agit, seorsum Parisiis excusus est anno ciciocix. in 8vo. Ad Tomum X. appendix accessit addendorum, ubi in variis tomis subjungenda & interferenda indicantur. Corrigit etiam saepe in Annalium posterioribus editionibus, quæ in *Notis ad Martyrologium Romanum* temere posuerat, errorem ipse agnoscens suum.

§. XIV. In alias quoque linguas conversi sunt Annales. Et in Germanicam quidem linguam id facere instituit Marcus Fuggerus, Baro in Kirchberg & Weisenhorn, Rudolpho Cæsari a Consiliis: quo de ad ipsum Baronium die xvi. Decembris anno ciciolxxxix. sic scribit: *Laborem meum in vertendo primo tomo tuorum Annalium in linguam paternam tibi probari, per libenter ex tua accepi epistola. --- Aggressus sum animo magno primum tomum interpretari, in eoque hactenus laboravi sedulo. Contra Baronius ad eundem: Quid gratius atque jucundius, quidve honorificentius accidere potuisset, quam ut nostri Annales Ecclesiastici in Germanicam linguam germane atque fideliter verterentur, a tali tantoque potissimum viro. --- Studueram (probe nosti) susceptum laborem aliqua saltem ex parte minuere cum superioribus meis datis ad te litteris suaderem, ut prætermisiss quibusdam prolixioribus questionibus, licet ad historicam facultatem ac veritatem maxime pertinentibus, aliisque nonnullis, quæ rudis lector esset haud facile percepturus, ex eis Epitomen potius Germanica lingua conficeres: sed redditis ad me literis, id facere renuisti, ac plane exhorruisti,*

De Versionibus Annalium.

De Germanica.

De Italica.

sti, perinde quasi religio esset ex illis vel apicem unum excidere; sic in omnibus fidelis & accurati munere perfuncturus interpretis. Porro in linguam Italicam convertere coepit Annales F. Franciscus Panagrola, Episcopus Astensis & Comes: ad quem idcirco ita Baronius: Cum Roma populum pro concione doceres, non satis tibi visum coram frequentissime cœta summis laudibus nostros Annales efferre; sed & quo eos in omnium animos penitus insinuares, ut ex illis omnes aequè proficerent, in Italicum idioma reddendi eos consilium iniisti, explorataque nostra voluntate, & facultate concessa, --- primum Annalium totum compendiosa translatione lingue materna, dicto citius reddidisti, cœterisque idipsum in aliis linguis præstandi viam aperuisti. Verum argens necessitas a cœptis te inditum avulsit; ipsa inquam jussio Pontificia, quæ Legato a laicis te consultorem adjunxit. --- Cum jam feliciter confecto negotio, redeuntem te auctis coronis bilaris tua recepit Ecclesia --- tuis literis significasti, ut cœptas in Annalibus lucubrationes persequereris. Reperio etiam Franciscum Mariam Taurisium, Politianum, ex Congregatione Oratoria Presb. Cardinalem priora volumina Baronii Italice vertisse. (a) In Polonicam, quoque linguam verti curavit Stanislaus Carnicovius, Archiepiscopus Gnesnensis, Metropolitanus regni Poloniae. Nam ita scribit ad Baronium, ex arce Loviciensi v. Augusti anno cicixcii. Si permittes, curabo, ut in Collegio Patrum Societatis Iesu Calissii nuper a me fun-

De Polonica.

(a) VVittius in *Diario Biograph.* an. 1608. 11. Junii.

fundato & erecto, in linguam nostram Annales isti transferantur, ut tu veluti civis Polonus, de universa Rep. Ecclesiastica optime meritus, nostro nobiscum idiomate loquaris. Quod autem cum ipso Baronio de vertendo ejus opere agerent laudati Viri, ob id potissimum fiebat, quia Sixtus V. Papa singulari bulla Romæ xxvii. Iunii anno ciciolxxxviii. Pontificatus anno iv. data, sub excommunicationis majoris pœna caverat, ne quis Annalium tomum primum jam editum, & sequentes ab ipso edendos, per proximum ab editione decennium absque ejus licentia imprimere, aliove titulo vel forma quovis pretextu mutatos, vel alio quocunque idiomate versos edere, vel sic editos vendere, seu venales tenere audeat.

§. XV. Magnum opus Baronianum in epitomas, sic satis tamen adhuc grandes, redegerunt *Johannes Gabriel Bisciola*, Mutinensis Italus, ex societate Iesu, & *Henricus Spandanus*, Mauleosolensis Gallus, Episcopus Apamiensis, & Regi a sanctioribus consiliis. Et ille quidem *duobus tomis* id fecit, forma IV. *Coloniae* an. ciciocii. -iv. (a) editis, ad annum usque CHRISTI millesimum, sive ad *Tomum Baronii* X. supra quem Cardinalem non progressurum putavit Iesuita: quem cum accepisset ultra niti, usque ad sua vel suis proxima tempora, jamque xi. apparari Tomum, statuerat quoque tertium epitomes dare, si eo usque prævissset Baronius: verum uterque in o-

De Epitomis
Annalium.

Bisciola.

Qq 2

pere

(a) in Catal. Biblioth. Francof. Acad. laudatur editio Colon. anni 1612.

Spondani.

Lud. Aurelii.

pere defecit. (a) Spondanus autem ex Reformato factus Pontificius (b) integros XII. Baronii tomos in epitomen contraxit duobus voluminibus; Moguntiae anno MDCCXVIII. Parisiis an. -xxxix. Coloniae anno -xl. Lugduni an. -lx. editis. Ad hos Annales Ecclesiasticos Spondani, Anonymus quidam *Observationes* scripsit, cuius verum auctorem Iohannes Petrus Iacobus Villanus Senensis in *Larva detracta continuatione*, Parmae anno -Lxxxix. edita, nobis indicat Hieronymum de Marinis, Equitem Genuensem. (c) De hoc Spondani opere, ita Whear, in *Methodo legendi Historias*, sect. XLIV. Voluminosum illud Cardinalis opus in Epitomen contraxit Spondanus, homo Iesuita, sed maledicus, & convitiator egregius: qui tamen diligentia sua meritas fortasse posset reportare laudes, nisi Baronianis nimis superstitiose insistentes vestigiis, Papalem omnipotentiam astrueret, Regum Principumque maiestatem imminueret; & perniciosissimum Hildebrandinae doctrinae venenum lectoribus ebibendum, quasi aliud agens, propinaret. Longe autem strictius, sed & elegantius horum Annalium est compendium, quod Ludovicus Aurelius, Perusinus Italus concinnavit, ac Urbano VIII. Pontifici & Francisco Cardinali Bar-

(a) Hoornbeekius *Miscellan. Sacror. lib. 1. cap. 1.* Vide porro de Bisciola Petrum Ribadeneiram in *Catal. Scriptorum Soc. Iesu.* (d) De quo exstat historia Gallice scripta, *de l'apostasie du Sieur de Sponde*, Biturici an. 1595. edita Casaubonus in *Proleg. Exercitat.* Spondanus inter Protestantes fuit educatus, quem nisi fallor, ego vidi Geneva cum aliis fratribus literis operam dantem. (c) Vid. *Acta Eruditorum Lips.* mense Iulio an. 1690. p. 365.

Barberino, Eccl. Rom. Vice-Cancellario inscripsit. Postquam id semel atque iterum in Italia excusum, primum in Germania publicatum est Monasterii Westphalorum anno MDCCXXXVIII. in 8vo. (a) Præterea ex octo tomis prioribus *Epitomen* confecit *Cornelius Schultingius*: sic tamen ut ordine Alphabetico Antiquitates Ecclesiasticas compilaret. (b) *Petrum Scargam*, Nobilem Polonum, Soc. Iesu Sacerdotem demum Sigismundi III. Regis Concionatorem aulicum, Baronianos Annales lingua Polonica in compendium rede- gisse, Petrus Alegambe auctor est in *Bibliotheca Iesuitica*, & Simon Starovolscius *de centum Scriptori- bus Polonis num.* xcviii. p. 129.

Corn. Schul-
tingii.

§. XVI. At enim postquam in lucem prodi-
issent Annales Baroniani, eosdemque percurrens *I-
saacus Casaubonus*, & tam propositum in stabilien-
da Papali illa monarchia animadvertisset, quam in
historia Ecclesiastica gravissimas passim hallucina-
tiones deprehendisset; optare ingenti cupiditate
cœpit, ut veritati pessime interdum a Baronio ac-
ceptæ, seculo hoc tam erudito ne deesset patrocini-
um: sed potius, ut e numero prope infinito do-
ctorum hominum, quos nostra hæc ætas in omnibus
Europæ regionibus tulit, aliquis existeret, qui veram
antiquitatem adversus novitates Baronianas gene-
roso animo susciperet defendendam. Quam autem
is ab aliis expectabat operam, eadem cœpta est ab

De Isaaci Ca-
sauboni Exer-
citationibus
in Baronium.

Q q 3 ipso

(a) Konigius in *Biblioth.* p. 74. *Hoc opus multi commendant.* Calix-
tus in *Apparatu Theologico* pag. 196. *commodissimum com-
pendium talique nomenclaturæ respondens*, vocat. (b) Ipse
nondum vidi Schultingium. Innotuit autem ex *Biblioth. A-
cad. Francofurt. Catalogo.*

ipso Casaubono exigui : neque id Gallorum duntaxat
 suorum quotidiano prope convivio, dum erat in pa-
 tria ; sed etiam præstantissimorum Theologorum,
 aliorumque hortatibus, qui ea super re ex Anglia, i-
 ipsa enim Italia, literas ad eum dederunt creberrimas.
 Quorum cohortationes tantum denique valuerunt,
 ut qui induci non potuerit, quamdiu fuerit in Gal-
 liis, ut operi manum admoveret ; inductus sit tamen
 ut de Historia Ecclesiastica illustranda dies noctes-
 que cogitaret. Verum a cæde Henrici IV. cum Ludo-
 vicus XIII. successor filius, & Regina Mater fecissent
 Casaubono potestatem commorandi in Iacobi Magnæ
 Britannia Regis aula, & Majestati ipsius inserviendi,
 quamdiu id ipse non nolle videretur, novam faculta-
 tem adeptus est, res veteris Ecclesiæ, omissis aliis curis
 omnibus, illustrandi, quæque dubium in eo literarum
 genere erat commentatus, in lucem proferendi, at-
 que eadem opera Baronianos Annales ad veritatis
 amussim examinandi, & veram Antiquitatem con-
 tra Novitatem asserendi : sicuti hæc fusius exponit in
 illa ad Iacobum Regem epistola Londini anno cio-
 rcxiv. perscripta. Et merentur ex eadem sequen-
 tia quoque repeti : *Mibi hoc unicum bona conscientia
 profiteri licet, summam voti in hac scriptione versan-
 tis, hanc fuisse ; ut Iudæ Apostoli præcepto obtemperans,
 pro fide semel tradita decertarem, & falso credite an-
 tiquitati larvam detraberem. Quod si vitam Domi-
 nus JESVS dederit, ceteros quidem tomos strictim
 percurrere fert animus ; primum vero, ut in quo legi-
 time*

time victoria certa spes est posita, religio mihi fuit, non quanta maxima poteram diligentia examinare. Nam si probatum semel fuerat, initio nascentis Ecclesie omnia illa fuisse incognita, quæ hodie fidei articulis interseruntur, ac propterea in controversiam vocantur, conclamata est causa Pontificia: cui penitus evertenda, vel illa sola Filii Dei verba, NON SIC FUIT A PRINCIPIO, aut Iuda illud unicum SEMEL, abunde sint suffectura. Licet autem Casaubonus cum primum ad scribendum serio cœpit animum appellere, illa solummodo Baronii voluerit attingere, quæ ad iura Principum pertinerent: quod autem postea ne illa quidem prætermiserit, quæ ad alias spectant de religione controversias, studio, ait, factum illustrande pro viribus antiquitatis Ecclesiasticæ; etiam in illa parte. Baronium igitur præcuntem κατὰ πόδας sequens, occasionem habuit multa in eo genere sibi observata in lucem proferendi. Quædam breviter attigit: quædam paulo uberius tractavit, ut doctrinam de SS. Eucharistia: de qua dum vestigia Baronii premit, tres scripsit disputationes: unam, de variis ejus Sacramenti apud veteres appellationibus: alteram, de Transubstantiatione: tertiam, de genere Sacrificii Christianorum; conatus primorum seculorum doctrinam, non minus candide, & ἀφελῶς (simpliciter) quam accurate exponere. Prima disputatio habetur Exercitatione XVI. reliquæ duæ propter typographi festinationem, quia fuerunt longiusculæ, in Exercitationibus non sunt editæ. Quoniam autem

autem Cardinalis in primo operis sui tomo, capita hodiernarum controversiarum pleraque omnia putavit sibi tractanda; ideo & Casaubono imitandi ejus exemplum necessitas incubuit. Inde illa tam luculenta rerum copia, de quibus aut jam egit in priori parte; aut restabat deinceps agendum in posteriore. Ita enim visum commodius dividere, quæ rescripsit ad I. tomum. In priore multa ex Evangelica historia occurrunt tractanda: posterior, nascentis Ecclesiæ formam, qua internam, qua externam, accurate descriptam complecti debuit.

Casaubonus
immortuus
huic Operi,

§. XVII. Verum tamdiu non superavit Casaubonus, donec alteram illam ad tomum I. Baronii *Exercitationum* partem potuerit absolvere: sed eo ipso adhuc anno hujus seculi XIV. quo partem I. edidit, rebus humanis est exemptus: ut adeo in his Exercitationibus XVI. nonnisi annos Baronii XXXIV. magna tamen cum sollicitudine ac dexteritate excussos habeamus. Postquam autem semel in Anglia excusum illud Opus Casaubonianum est, complures deinceps editiones sunt secutæ: in quibus enumerandis non est, qui nunc nostra occupetur industria.

De adversariis
& defensoribus
Casaubo-
ni,

§. XVIII. Ceterum in has ipsas *Exercitationes* Baronii magno impetu insurrexerunt Andreas Eudæmon Iohannes, Heribertus Rosvveydus, Iulius Cæsar Bulengerus, & Petrus Lanßelius: contra eum defenderunt Iacobus Cappellus, & Richardus Montacutius. *Andreas* ille *Eudæmon Iohannes* ex Creta oriundus, Societati Iesuiticæ addictus, cum jam vivum Casau-

Casaubonum, ob epistolam ad Frontonem Ducæum, fuisset aggressus, nunc mortuo etiam leoni *Refutatione Exercitationum* libris II. insultare coepit. Porro Rosvveydus Antverpiæ an. -xiv. libellum edidit, cui titulus: *Lex Talionis XII. Tabb. Card. Baronio ab Isaaco Casaubono dicta, retaliante Heriberto Rosvveydo*. De his duobus, ita Adamus Tribbechovius: (a) *Uterque nequam & indoctus, siquidem in vitam moresque Casauboni invehendo defungi se optime posse crediderunt; ceterum argumentorum colori cum pares opponere lacertos non possent, linguas tantum affricuerunt.* (b) Præterea Bulengerus *Diatribas* suas adversus illas ipsas *Exercitationes* Lugduni in Galliis anno cldccxvii. in lucem dedit. De quo iterum Tribbechovius: *Bulengerus sociennos suos & fide & doctrina multum antecelluit, ac ingenuum adeo se prestitit, ut sæpius contra Casaubonum, nonnunquam etiam pro illo sentiret; qua libertate alias quoque usus, vix suis se probare potuit; ceu videre est ex Bibliotheca scriptorum societatis IESV, quam edidit Alegambe.* His autem triumviris se objecit Iacobus Capellus, Theologus & Ecclesiastes Sedanensis, editis Sedan anno -xix. ac Francofurti eodem anno recusis *Vindiciis pro Casaubono, continentibus examen precipuarum controversiarum, quas adversus illum moverunt, Heribertus Rosvveydus, Andreas Eudamon*

Rr

Iohan-

(a) in Prolegom. *Exercitat. ad Baronii Annales*. pag. 2. (b) Hoornbeekius quoque in *Misc. Sacris l. i. c. i. p. i.* scribit: Andream Eudamonem *scurriliter* Casauboni *Exercitationes* excepisse. Etiam Ioh. Prideaux *Castigationem* pro Casaubono contra Eudamonem scripsit.

Iohannes, Iulius Caesar Bulengerus. Tribbechovius de eo sic scribit : *Nec Casaubono defuere parastata, ac primum quidem Iacobus Capellus antagonistarum trigam Vindiciis suis excepit confecitque, causa bonitate & ingenio multum hostibus superior, etsi lectione Casaubono inferior aliquantum, cui Rosvveydus bistriónico more suo rursus respondit.* Nimirum hic *Anticapellum* fabricavit, sive *Explosionem Naniarum Iacobi Capelli*, quas funeri Isaaci Casauboni ad legem XII. Tabularum in Vindiciis suis accinuit : Antverpiæ an. XIX. cumque etiam Capellus *Affertionem bonæ fidei* eodem anno MDCCXX. edidisset, Rosvveydus *Syllabum malæ fidei Capellianæ ex mendaci Affertione ejus excerptum*, in proscenium attulit. Pro Casauboni etiam *Exercitationibus*, adversus Bulengeri *Diatribas* singulariter *Antidiatribis* suis anno MDCCXXV. insurrexit *Richardus Montacutius*, primum Cicestrensis, deinde Norvicensis in Anglia Episcopus : qui tamen non adeo bene audit apud Tribbechovium, hæc de eo scribentem : *Præter Capellum Richardus Montacutius, Presbyter primum, dein Episcopus in Anglia, majori cum apparatu, nec sine fastu, contra Bulengerum præcipue in arenam descendit : qui majori in pretio apud omnes fuisset, nisi doctrinæ laudes impotentis ac parum constantis animi fervore decoxisset.* Omnium siquidem hypercriticus, nemini ferme se probavit, jam perstringens, jam quoque defendens Casaubonum, & Baronium pari modo nunc in astra laudibus evebens, nunc projecta viliores algæ exigens atque conculcans. Unde

de & bilem suis movit, postquam Papismi suspicionem antea, nec popularium tantum odia, sed & calamos Riveti, Blondelli & Molinei in se concitavit. Quod ad Petrum Lansselium attinet, is Grevelinganus Flander patria, ex societate item Iesuitica (a) in *Dispunctione* elaboravit calumniarum, quæ Iustino Martyri ab Casaubono (ut putat) iniusta: cui an quædam sint opposita, nondum mihi perspectum satis. Præterea I. A. C. in Senatu Franciæ Advocatus, *Animadversiones in Annales Ecclesiasticos Casaris Baronii S. R. E. Cardinalis*, & *Isaaci Casauboni Exercitationes* Parisiis evulgavit: in quibus Baronius quidem tanquam ab Aristarcho arguitur, sed a Casauboni, tanquam Phalaridis sagittis liberatur. Insuper Iohannes Dartes, nobilis Ictus, & Professor Parisiensis in Baronium æque ac Casaubonum animadvertit *parte III. Operum Canonorum* anno c1616. editorum. Atque ex his aliisque scriptis adversariis omnibus, si ea, quæ ad plenius confutandum Baronium, ac defendendum, illustrandum, atque excusandum facerent Casaubonum, bona cum fide excerpta in ordinem redigerentur, ac cum nova Casaubonianarum Exercitationum editione luci exponerentur, fortassis & ex totius Philologici studii, & sigillatim ex Historiæ Ecclesiasticæ id foret commodo.

§. XIX. Adhæc *Abrahamus Scultetus*, Heidelbergensis Academiae Professor, ac demum Pastor Ecclesiæ Embelanae, Disputationes in Baronium pollicitus est: quæ tamen in prima velut herba viden-

De Abrah.
Sculteti in
Baronium
Dispp.

tur suppressæ. Sic autem legas in *Synthesi* ejus *Theologica Eusebii Casareensis cap. VI.* Dignissima *Historiographo* vox est *Casaris illa Baronii* (Annal. tom. III. an. CCCXXIV. n. XIII.) *Annales nostros omni suspitione mendacii carere volumus. Quod si quam animose, hoc scripsit, tam fortiter id prestitisset, esset profecto cur de Annalibus istis orbi Christiano gratularemur. Verum enim vero tantum abest, ut a mendaciorum suspitione sibi temperarit Baronius, ut mendacia ipsa magno numero in Annales suos congerisset. Quæ si quis melioris judicii falce rescuerit, non jam amplius solidum Historiæ corpus, sed exsangue, & vix ossibus suis barens sceleton est habiturus. Vera me scribere, docebunt Disputationes in Baronium meæ, quas suo tempore, (volet modo Deus) cum vera antiquitatis & veritatis studiosis communicabo. Quæ verba cum repetiisset Tribbechovius, subjicit: Potuisset hic, si quisquam alius, contra Baronium experiri, & fortassis etiam Casaubono palmam facere dubiam, si quantum in lectione Patrum, tantum quoque in profana literatura ægrius profecisset: ne autem cæpta pertexeret, fata manum injecere.* Idem quoque Tribbechovius ex Posthumis Scaligeranis a Fratribus Puteanis collectis, repetit liberiores illam Iosephi Scaligeri vocem: *præter se ac Casaubonum sua ætate idoneum reperiri neminem, qui Baronium confutare possit.*

De Adami
Tribbechovii.

§. XX. At ipse nostra ætate id ausus est *Adamus* ille *Tribbechovius*, Lubecensis, primum in Kiloniensi Holsatorum Academia Sacræ & Civilis Historiæ Professor

fessor celeberrimus, post Consiliarius Ernesti Pii Ecclesiasticus, ac denique Superintendens Generalis, qui anno MDCLXXXVII. cum magno bonorum omnium, sed & meo singulari dolore, ante diem obiit. Is enim, cum adhuc in Holsatica ageret Academia, *Exercitationes ad Baronii Annales* scribere coepit, ubi desit Casaubonus, & ad disputandum proposuit. (a) Sunt autem *Exercitationes V.* in certas sectiones divisae: quarum *prima* ab anni CHRISTI xxxiv. numero ccxxii. (in hujus anni numero ccxxi. substituerat Casaubonus) incipit, *quinta* in ejusdem anni numero cclxxxvii. definit. Quanta autem variae, rariorisque doctrinae seges in his Exercitationibus collecta sit, deprehendent omnes illi, quibus volupe est easdem cum curalegere: sic ut non immerito doleamus, auctorem tum per occupationes alias, tum nova illa in Thurin-gia munera, ab tam utili labore fuisse abstractum.

Exercitationibus ad Baronium.

§. XXI. Neque indictae nobis abeant summi inter Nostrates, & tam exasciata doctrina, quam singulari pietate florentissimi Theologi, Christiani Kortholtii *Disquisitiones Anti-Baroniana*: quarum I. agit de *Domo Nazarethico-Lauretana*: II. de *suffragiis pro defunctis*: III. de *Purgatorio*: IV. de *Confirmationis Sacramento*: V. de *Ordinis Sacramento*: VI. de *extrema Unctione*: VII. de *Traditionibus non scriptis*. Servet Deus vitam Viro celeberrimo, ut tam in aliis ad Historiam Ecclesiasticam pertinentibus argumentis, quam in his quoque Anti-Baronianis dissertationibus, porro feliciter elaborare valeat.

Christiani Kortholtii Disquisitiones Anti-Baroniana.

Rr 3

§. XXII.

(a) Quo anno id sit factum, ex inscriptione non apparet.

Blondelli
quædam in
Baronium e-
didit Andr.
Magendæus.

§. XXII. Alioquin *Davidi Blondello* etiam in animo fuisse Baronianos Annales excutere, testantur ejus Animadversiones ipso Annalium Operi adscriptæ: quarum autographum, ab obitu Blondelli, Amstelodamensi publicæ Bibliothecæ cessit. Ex his anno MDCLXXIX. Lugduni Batavorum quædam edidit *Andreas Magendæus*, una cum *Epitome Lucubrationum Criticarum Casauboni*, suisque in *Baronii Annales Animadversionibus*, quibus titulum fecit: *Anti-Baronius Magenelis*. Neque tamen in iis, quæ ad nos a bibliopolis allata, ultra Tomi I. annum xxxiv. in quo & Casaubonus, itemque Tribbechovius subditere, progreditur Auctor: sed quem jam longius processisse, sequentia dedicatoriæ docent verba: *Peculiariter trium seculorum Annales libellæ Patrum appendimus: quia potissimum Baronius in iis sudavit, & anbelavit, ut erroribus Ecclesiæ suæ pro virili patrocineretur.*

Ioh. Henrici
Ottii Examen
Annal. Baro-
nii.

§. XXIII. Adhæc *Iohannes Henricus Ottius*, Histor. Eccles. Prof. in Gymnasio Tigurino anno MDCLXXVI. *Examinis perpetui in Annales Baronii, Centuriam I. II. & III.* separatis libris Tiguri emisit: quarum prima continentur *Vita & triumphus CHRISTI, cursus & certamen Apostolorum, virorumque Apostolicorum, Evangelii plantatio & propagatio, Ecclesiarum præcipuarum fundatio & successio, persecutiones, hereses, Concilia, Doctorum monumenta, & si quæ alia.* II. & III. *Viri Apostolici (III. Viri illustres) Evangelii cursus, Ecclesiarum vel fundatio, vel successio, persecutio-*
nes

nes &c. Contra primam autem Centuriam cum *Augustinus Reding*, Abbas Einsidlensis, *Vindicem*, (uti appellavit) *Veritatis* spisso volumine scripsisset anno -LXXX. sequenti statim anno Ottius *Vindicias* huic *Vindici*, una cum succincta tractatione de schismatis Paparum Romanorum, opposuit.

§. XXIV. Denique *Iohannem Fridericum Krebsium*, olim Philosophico Ordini in hac Academia Ad-junctum, post per complures annos illustris Gymna-sii Heilsbrunnensis Rectorem, nunc autem Pasto-rem ibidem, ac SS. Theol. Professore, Virum re-conditæ doctrinæ, contra Baronii Annales egregia quædam moliri, apprime novi : jamque ejus operis specimina quædam, prodromi instar, edidit, in ali-quot dissertationibus contra Baronium, quibus in-primis Translationem illam Imperii Romani ex Ori-ente in Occidentem discussit.

I. Frid. Krebsii
conatus Anti-
Baroniani

§. XXV. A Censoribus venio demum ad Con-
tinuatores Baronii. In his non incelebre nomen
habet *Abraham Bzovius*, (a) Polonus, Dominicani
Ordinis Professus : qui annales Baronianos tomis no-
vis sex auxit, sive illos duodecim ad octodecim per-
duxit : qui ab anno cxcxcxvi. usque ad cxcxcxxx.
Coloniæ Agrippinæ prodierunt. Verum hic non
modo in eundem, quem Baronius, impegit lapidem ;
verum eum etiam superavit, scilicet in turpi, &
nefanda Papæ ac Romanæ sedis adulatione : in reli-
quis ingenio, judicio, rerum usu, ac eloquio mul-
tū

De Continua-
toribus Baro-
nii.

(a) Vide de eo Niciūm *Pinacotheca* l. num. 115. pag. 199.

contra quem
scripsit I. G.
Hervvartus.

tum inferior Baronio : id quod ex ipsis Pontificiis clarissime demonstravit *Iohannes Georgius Hervvartus* ab Hohenburg, Maximiliano Bavariæ Duci, post Electori, ab intimis consiliis, Præses Svabæ, & Bavariæ Ordinum Cancellarius. Cum enim in *altero Annalium tomo*, Ludovicum IV. Imp. totius familiæ Bavaricæ Progenitorem, præter meritum, æquum & verum, acerbe tractasset ; idque in totius Domus opprobrium ac contumeliam vergere videretur, Maximilianus Dux, laudato Hervvarto, cujus in veterum historiis peritiam compertam habebat, singulari decreto IX. Martii anno c1c1ccxviii. Monachii perscripto, mandavit, & serio injunxit, ut Progenitorem ipsius Cæsarem Ludovicum a Bzovianis injuriis vindicaret, veritatemque propugnaret. Quod quidem a viro nobilissimo æque ac eruditissimo peregre factum est, libro, cui sequentem præfixit titulum : *Ludovicus IV. Imperator defensus ; Bzovius injuriarum postulatus, Quod eundem Divæ memoriæ Imperatorem, Serenissimorum Bavariæ Ducum Progenitorem, contra jus, fas, æquum, verum, in mendosissimis Annalibus suis infectatus, gravissimis calumniis oneravit. Accessit Mantissa aliorum Bzovii errorum.* Monachii apud Nicolaum Henricum c1c1ccxviii. Et si autem Bzovius de proposito Hervvartiano edoctus, ad eundem dicto anno scripsit Roma xxix. Decembris, totamque peccati sui noxam, non incallido consilio, in alios derivavit ; nihil tamen id valuit apud Hervvartum, sed potius literis Monachii xxvi. Januarii anno

.xix. datis, mascule respondens, ad rescribendum eum
 invitat, ea tamen lege, ut *præcipua capita lubrico pede
 ne prætereant, aut dissimulando transiliat; firmet gres-
 sum in potissimis; quæque non satis mature profudit,
 idoneis testibus corroboret.* Ac claudit denique epi-
 stolam his verbis: *In his R. T. vires suas exerat, quæ-
 que scripsit, propugnet, sed clare. Certe & hæc, &
 alia omnia, quæ silentio involverit, deplorataque reli-
 querit, inter data concessaque numerabo, & numerabo
 plurima.* Antea monui, Bzovium dotibus Baronio
 longe fuisse inferiorem. Atque id est, quod in præ-
 fatione ad Maximilianum Ducem aliquoties inculcat
 Hervvartus, cuius aliqua placet repetere: *Subiit
 Bzodio spacia gloriæ Baroniana nondum perfectæ in-
 gredi, & plane pleneque paribus casibus decurrere, vi-
 susque est nonneminis probare scitos, & veloces pedes.
 Atque etiam invenit, velut in Olympiaco pulvere vin-
 centi, acclamantes spectatores. Verum enimvero an-
 tiquæ historiæ peritorum iudicium longe alio tendit,
 Bzoviumque non ignarum solum rerum, sed omnibus
 Historici partibus destitutum, non modo deprehendunt,
 verum etiam palam complures censent: quippe cui so-
 lertia verum indagandi nulla; memoria dictorum in
 progressu nulla; diligentia scribendi parva; fides exi-
 gua; affectus partium plurimus: & tamen audet non
 universi orbis solum, sed etiam multarum ætatum histo-
 rias aggredi, omnesque mortales docere, docendus ipse.
 Debuerat certe meminisse, cui viro succedere conaretur,
 nempe Baronio, non Italia solum, sed totius Ecclesiæ lu-
 mini,*

Bzovium Ba-
 ronio longe
 inferiorem,
 docet Her-
 vvartus.

non
 omnibus

mini, cui omnis prope vita fuit legere, examinare, scribere, inducere, emendare, in senectute demum edere. ---
 Quod Bzovius? quae legat, nescio, quae scribat, scio. Ipsene triginta annos parturientem uterum contineret, ante quam primum foetum effunderet? semestri spacio prae grandis illi Tomus nascitur, & tametsi Bzovius id non dicat, apparet tamen esse properatam, & informem, confusis adhuc membris, ursa massam. Iam iudicet lector benevolus, quid ex Bzovii annalibus habeat expectare, & quanta illi cum cura & industria sint scripti. Rectius sane is fecisset, si, quod primum animo conceperat, Compendium ex Baronio concinnasset, nec ad illam se accinxisset continuationem: qua non modo omnibus adversariis sacrorum Romanorum, sed & multis cordatis inter Pontificios, magno se exposuit ludibrio. Scio quidem Hervvarti librum alicubi inter Pontificios Superiorum decreto vetitum: eo ipso tamen ab hominum manibus statim fuisse depulsum; Iano Nicio licet affirmanti (a) vix crediderim.

De Henr.
Spondano,

§. XXVI. De Henrico Spondano antea diximus, quod in compendium redegerit Baronium. Verum non acquievit is in hoc labore, sed porro etiam tribus tomis eundem continuavit ad annum usque cxiocxli. in quorum posteriori saepius Nostratum scriptis usus est: sic tamen, ut quomodocunque id fieri posset, scenae suae Romanensi diligenter inserviret. (b) Prodi-
 runt hi tomus Parisiis an. cxiocxli.

Con-

(a) Pinet. I. pag. 199. (b) Vide Difenbachium de morte Henrici VII. p. 243.

§. XXVII. At enim quoniam ipse Baronius Congregationis Oratorii Presbyteris continuandi operis sui curam præcipue reliquit, memoriasque suas omnes, ac quicquid ad propositum foret usui, illis concessit: hoc adminiculo adjutus *P. Odoricus Raynaldus* Annales Baronianos ad annum usque *cicloxiii*. continuavit, & secundum Baronii exemplum, ac consilium, fundamentum operis sui posuit archiva Vaticani, eorumque præcipua tomis octo inseruit, *cccxxxvi*. annorum historiam complexis. Ex his porro octo tomis ipse elegans fecit compendium, uno tomo absolutum, annoque *lxxvii*. Romæ fecit excudi. Quid hoc in opere præstiterit, *Ephemerides Eruditorum Gallicana*, a Friderico Nitzschio Latine versæ nos docent *Tomo III*. (a)

De Odorico
Raynaldo.

(a) pag. 188 seqq.

CAPVT XV.

DE SCRIPTORIBVS VNIVERSALIS

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

EX LVTHERANIS.

DE CUNMANNO FLINSBACHIO, IOH. PAPPO, CONR. HORNEIO, ELIA EHINGERO, GEORGIO CALIXTO, IOH. MICRÆLIO, COMPENDIO HISTOR. ECCLES. GOTHANO, IOHANNE CONR. DANNHAWERO, HIERON. KROMAYERO, IOH. HENICHIO, BALTH. BEBELIO, PHIL. LVDOV. AVTHÆO, MARTINO NESSELIO, IOH. GEORGIO LAYRITZIO, IVSTO SÖFFINGIO, IOH. STVBNERO, AVCTORE ANON. BREVIARII HISTOR. ECCLES. CHRONOLOGICO, IOH. WOLFG. IAGERO.

Postquam per Centuriatores illos Magdeburgicos Historiæ Ecclesiasticæ studium magna cum cura fuit excultum, reperti postea sunt inter Nostræ, ut & Ecclesiæ Reformatæ Doctores haud pauci, qui in eodem studio, sed methodo paulo concisiori, ac stylo etiam Historiæ convenienti magis elaborarunt.

CUNMAN-
NI FLINS-
BACHII

Summa Vita.

§. II. Et ex illis quidem primum nobis succurrit *Cunmannus Flinsbachius*, Tabernæmontanus, Iacobi filius, Petri nepos, anno c1515xxvii. natus, Argentorati ac Wittebergæ, (huc eum Melanchthonis traxit affinitas) bonis literis, & Philosophico studio, sed & Theologicis doctrinis eruditus, postquam illic anno -xliz. magisterii titulo ornatus per biennium privatim docuisset, Academia ob pestem dissipata, Argentoratum rediit: ubi totum, se Theologiæ addixit. Hinc vocante Wolfgango Palatino, cuius munificentia aliquot annos vixerat, anno c1515lii. Ecclesiæ Bipontinæ Diaconatus, & reliquarum illius Ducatus Ecclesiarum gubernatio ei fuit demandata. Mompelgardensem & Hanoviensem Ecclesiam reformavit, & cum Argentorati graves dissensiones inter Theologos exarsissent, eas cum aliis doctis viris restrinxit. Ex tractu demum Mosellano, ubi in Ecclesiis componendis desudaverat, domum reversus, subito graviter agrotare cœpit, ex toxico, ut suspicio fuit, a quodam Pastore Pontificio clam propinato, quartoque post die placide obdormivit Biponti XI. Septembris anno c1515lxxi. In monasterio Virginum

ginum tale ejus exstat Epitaphium : D. O. M. S. CVNMANNO FLINSBACHIO TABERNÆMONTANO, DIACONO ET SUPERINTENDENTI VIGILANTISSIMO, CVM EVANGELIVM PER ANNOS XIX. HIC POSTREMIS ETIAM PASTOREM AGENS, PVRE DOCVISSET : ALIBI REFORMATIONI ECCLESJARVM INTERFVISSET, VTI-
LIA SCRIPTA EDIDISSET, DIE XI. SEPT. A. MDLXXI. ÆTATIS XLIII. CVM LACRYMIS BONORVM DEFVNCTO, MEMORIÆ ERGO HEREDES POSVERVNT. (a) Inter *utilia illa scripta* referri meretur *Chronologia Ecclesiastica*, ab orbe condito incipiens, & ad annum MDCLII. pergens. (b)

Chronologia
Ecclesiastica.

IOH. PAPPI
Vita.

§. III. *Iobannes Pappus*, anno MDCLXIX. XVI. Ianuarii, patre *Hieronymo*, Consule Lindaviensi, viro toga sagoque claro, & de Republ. optime merito, matre *Barbara*, Balthasaris Funckii, Cos. Memmingensis filia, natus est. Hic postquam in schola patria a Martino Bremio Isnensi, rudimenta linguarum, sed & principia Dialectica ac Rhetorica percepisset, anno MDCLXXII. a parentibus ad Argentoratense Lyceum missus est : ubi ad classem primam promotus, eam adhibuit industriam, ut anno proximo ad publicas auscultationes ab Ephoris Academiae admitteretur. Anno-LXIV. Tubingam profectus, ibidem anno ætatis XV. primum in Philosophia gradum est adeptus. Inde anno-LXVI. in aulam Fal-

Sc 3

cken-

(a) Vide Melch. Adamum in *Vitis Theologorum* pag. 458. quem contraxit Freherus, in *Theatro* pag. 226. (b) Draudius in *Bibliotheca* pag. 1082.

ckensteiniam vocatus, Wolfgangi, & Friderici Melchioris, Comitum juvenum, privatam institutionem suscepit. At non multo post pater filium ex aula ad continuandum studium Theologicum revocat: unde anno -LXVII. Argentoratum reversus, totum huic studio se dedidit, præceptore potissimum usus *Iobanne Marbachio*, Prof. Theologo, & Ecclesiæ Antistite. Et vero tantos per divinam gratiam fecit progressus, ut biennio post Reichovveileram missus sit, ubi tanta cum fide sacrum munus obiit, ut Nicolao Carcerino Superintendenti charus acceptusque esset. Inde anno -LXX. ætatis XXI. ad Argentoratensem Academiam vocato, lectio primum linguæ Hebraicæ, mox propter singulares ingenii dotes, etiam Professio Theologica, & docendi munus in Ecclesia demandabatur: annoque -LXXI. a Professoribus Basileensibus Magisterii gradu ornabatur. Anno -LXXIII. honorifico Facult. Theolog. Argentoratensis testimonio instructus, Tubingæ, post conscripta specimina, S. Theologiæ D. renuntiatus est. Sic igitur Argentorati Theologica magna cum dexteritate professus, Historica quoque aliquamdiu docuit, ad id vocatus anno -LXXXVII. Anno sequenti Pastor summi templi factus, anno -XCIII. ob multas alias Academicas & ecclesiasticas occupationes, Spartam hanc deposuit. Conventui Ecclesiastico ab anno -LXXXI. per sequentes XXIX. præfuit, in eoque magnam circumspersionem ac prudentiam adhibuit. Sed & exteris ob nominis celebritatem innotuit, annoque

-xc. Ementingam, ad habendum cum Pontificiis colloquium, annoque proximo Augustam, una cum Nicolao Selneccero, ad componenda intestina, quæ ibidem exorta erant, dissidia evocatus est. Cum autem annos XLII. Ecclesiæ & Academiae pro virili inserviisset, corpore curis atque molestiis enervato, nihil nisi placidum anhelavit obitum: qui eidem XIII. Iulii, anno MDCCX. obtigit: quem annum ipse hoc versu sibi in inscriptionibus familiari expresit:

AD finem si quis se parat ILLE sapit. (a)

Scriptit Pappus *Epitomen Historia Ecclesiastica, de Conversionibus Gentium, Persecutionibus Ecclesiæ, Hæresibus, & Conciliis Oecumenicis, ex præcipuis scriptoribus Ecclesiasticis collectam*: eandemque anno MDCCXXXIV. Georgio Gustavo, Comiti Palatino Rheni, Duci Bavariæ, Comiti Veldentiæ, inscripsit. In illa autem epistola memorat, quomodo, cum Historiam Actuum Apostolicorum in scholis Academicis explicasset, aliqui auditorum petierint, ut, quoniam S. Pauli, potissimum gesta hoc libro continerentur, brevem quoque *σύνοψιν* rerum a ceteris Apostolis gestarum, ex probatis auctoribus collectam publice proponeret. Qua in re dum ipsis gratificari studet, progressum longius, cetera quoque adjecisse, quæ in inscriptione libri memoraverit: quorum summam deinde ulterius exponit. In ipso Opusculi initio bene inter SACRAM, & ECCLESIASTICAM Historiam distinguit,

Epitome Histor. Ecclesiastica

(a) Hæc contraximus ex Melchione Adami, qui sua debet Programmati, & Concioni funebri.

ab Eusebio
Bohemo con-
tinuata,

item a Kip-
pingio aucta-
riis & Notis
illustrata.

CONR.
HORNEII

Summa Vitæ.

guit, ac illam vocat, *quæ ipso Scriptura Sacra canone
contineatur*: hanc vero, *quæ post Evangelistas & A-
postolos, ab aliis viris Ecclesiasticis conscripta sit*. Non
inelegantem illam Pappi epitomen primum conti-
nuavit *Eusebius Bohemus*, Eusebii, Archidiaconi
Cycneani filius, Diaconus primum Wittebergensis,
post SS. Theol. Lic. & in patria Superintendens: qui
tamen eo ipso, quo novum munus suscepit, anno
MDCXXXIII. demortuus est. (a) Libellus *Bobemi* pri-
mum Wittebergæ excusus est anno -XXVI. Postea
Pappi Epitomen recognovit, auctariis & Notis variis
illustravit *Henricus Kippingius*. Accesserunt *Supple-
menta* ejusdem, ab Hussi martyrio incipientia, & de-
ducta ad annum MDC LXI. quo Francofurti liber ille
prodiit.

§. IV. *Conradus Hornejus*, anno MDCXC.
XXV. Novembris natus, patrem habuit *Iobannem*, Ec-
clesiasten Brunsvvicensium Olperanum & Watten-
büttelanum; matrem *Sophiam Nielandiam*. Ab ipso
patre ad annum ætatis XI. institutus, post in schola pa-
triæ Cathariniana per integrum octennium, a *Ioban-
ne Becmanno*, Rectore, & *Iobanne Redekenio*, Conre-
ctore, in Græcis & Latinis optime fuit exercitus. V-
troque jam Parente orbatus, a Becmanno, *Iobanni
Caselio*, Viro vere incomparabili, commendatus, in
domum ejus & familiam receptus, ac ob raram illam
in pangendis carminibus Græcis solertiam, prope in-
star filii fuit habitus. Sed & in Philosophicis, præci-
pue

(a) Videatur Tobia Schmidii *Chronicon Cycneanum parte 2. cap. 2.
pag. 399.*

pue sub Cornelio Martini, & Nicolao Gratio, tantos fecit progressus, ut anno MDCCXII Philosophico pileo ab ipso Martino ornaretur. Ex quo autem aliquamdiu singulas Philosophiæ partes privatim docuisset, editis etiam libellis perspicuitatis laude florentibus, anno - XIX. Ethices, annoque - XXII. a morte Corn. Martini, Logices Professionem adeptus, sed anno - XXVIII. in Theologorum ordinem cooptatus est. Vir ipse ex animo pius probusque non minus, quam exquisitè doctus, cum bonorum operum necessitatem vehementer urgeret, ob phrasin *Concordiæ Formulæ* adversam, multorum contradictionem excitavit: quocum per reliquam vitam conflictari necessum habuit. Obiit anno MDCCXLIX. XXVI. Septembris, postquam decem tantum diebus ex ventris torminibus decubisset. (a) Defunctum oratione parentali laudavit *Christophorus Schraderus*, Oratoriæ Prof. P. Hornei hujus *Historia Ecclesiastica priorum trium seculorum* (b) Brunsvici anno MDCCXLIX. edita, omne meretur punctum.

Historia Eccl.
priorum trium
seculorum.

§. V. *Elias Ebingerus*, anno MDCLXXIII. VII. Septembris, patre cognomine, tunc in Ottingensi Carthusia, *Christgarten* dicta, post Augustæ ad S. Spiritum Pastore, natus, ac anno - LXXXIV. Augustam a
T t paren-

ELIÆ E-
HINGERI
Summa Vitæ.

- (a) Vide D. Gebhardi Theodori Meieri *Memoriam Theologorum Helmstadiensium*, num. 18. pag. 54. & Henningem V Vitium in *Memoriis Theologorum nostri seculi dec. 6. num. 6.*
(b) Integer titulus hic est. *Compendii Historiæ Ecclesiasticæ liber I. II. & III. quæ a Christo nato usque ad initium Imperii Constantini M. in Ecclesia gesta sunt, complexi.*

parentibus deductus, in schola ad S. Annam præceptorem habuit *Hieronimum Bavarum*. Anno-LXXXIV. ibidem inter alumnos Evangelici Lycei receptus, per sexennium sub disciplina Georgii Saltzhaberi, & Davidis Schrami, tantos fecit in studiis progressus, ut anno-XCIII. Wittebergam cum fructu adierit, biennio post Magisterii honoribus auctus. Anno-XCVII. Tubingam concedens, mox ab Matthia Hafenreffer, ministerio Ecclesiastico inauguratus, & a *Davide*, Barone *Enenckelio*, in Austriam inferiorem accitus, sexenni spacio concionatoris aulici ministerio defunctus est. Hoc Barone demortuo, ab alio Barone, *Iohanne Wilbelmo a Zelcking*, in Austriam Superiorem vocatus, Kefermarckii Pastorem egit. Sed mox suborta per Austriam reformatione Pontificia, cum uxore & liberis exul in patriam rediit, annoque MDCCV. Rotenburgi ad Tubarim scholæ Rector constitutus est. Anno MDCCXVIII. Professor & Gymnasiarcha Augustæ renuntiatus, hanc Spartam ad annum-XXIX. egregie ornavit: quo denuo factus exul, paulo post Electoralis Scholæ Portensis Rectoratum accepit. Anno-XXII. pace quadam Augustanis redita eo reversus, turbis bellicis brevi ingruentibus, iterum migrare compulsus est. Ab anno-XXXV. Ratisbonæ Gymnasii Poetici Rectoratum fideliter administravit, donec senio ingruente, & viribus deficientibus, rude donaretur. Tandem morbis exhaustus, morte beata sublatus est die XXVIII. Novembris, anno

anno MDCLIII. ætatis octogesimo. (a) Habemus opus ejus posthumum, quo *Seculi XV. Historiam Ecclesiasticam, in gratiam purioris Antiquitatis* (ut habet inscriptio) *Studioforum proposuit*, Francofurti anno - LXII. editam. De quo scripto ita Theophilus Spizelius in *Templo Honoris*, in elogio Ehingeri: *Pro singulari eo, quo in Patrum (quos sibi jugi revolutione per longioris vite sue spatium familiarissimos & notissimos reddiderat) lectionem ferebatur amore, vere doctrinae consensum in antiquiori Ecclesia observatum & ab Apostolorum ævo ad nostra usque tempora derivatum, legitimo modo omnium oculis objecit, & hoc armorum aptissimo genere instructus, contra nominis Evangelici hostes sæpius felicissime pugnavit, cum primis in memorabili Historia Ecclesiastica opere, quod in purioris Antiquitatis studioforum gratiam quidem concinnatum, attamen ultima parentis sui cura destitutum in lucem prodiit. Equidem si quid video, id egit Ehingerus, ut partem aliquam Centurias Magdeburgicas continuaret: quæ tamen spes, quod forte sero coeperit laborem, & senectæ morbiq; affligerent virum optimum, decollavit.*

Historia Eccles.
seculi
XV.

§. VI. Georgii Calixti, Holsati, magni nominis Theologi Helmstadiensis, anno MDCLXXXVI. XIV. Decembris nati, annoque MDCLVI. XIX. Martii denati, (b) *Fragmentum habemus Historia Ecclesiastica Occidentalis,*

GEORGI
CALIXTI

(a) Videatur Spizelii *Templum Honoris* pag. 364. seqq. & Freheri *Theatrum*, qui sua contraxit ex concione funebri ab Andrea Stejnoro, Seniore Concionatore Ratisb. habita. (b) Vitam D. Calixti vide in *Memoriis Theologorum Helmstadiensium*

Fragmentum
Historiae Eccl.
Occidentalis.

dentalis, seculis VIII. IX. X. & XII. quando Pontificius dominatus & corruptela invaluerunt : quod in calce Apparatus Theologici, seu Introductionis ad studium Theologicum, edidit filius, Fridericus Vlricus Calixtus, Helmstadiensis itidem Theologus, jam Facultatis suae Senior. Editio altera e B. Auctoris ms. aucta prodiit Helmstadii anno MDCLXI. in cuius praefatione editor monet, quod haec Patris Historia insigniter nos docere possit, quales jam ab antiquo Romanorum Pontificum & curiae ipsorum artes, quae studia fuerint, & quibus adminiculis sacra illa, & humano generi inusitata, non visa certe, nec audita tyrannis, in illud, quod cernimus, Regibus ipsis, & terrarum Dominis timendum excreverit fastigium.

IOH. MI-
CRÆLII
Syntagma
Historiarum
Eccl.

§. VII. *Iohannes Micraelius, (de quo supra egimus cap. XII. §. XXXIII.) singulari opera conscripsit Syntagma Historiarum Ecclesiae omnium : quo ab Adamo Iudaicae, & Salvatore nostro Christianae Ecclesiae Politiae, Ritus, Persecutiones, Transplantationes, Halcyonia, Doctores, Synodi, Hæreses & Schismata, perspicue & eo ordine proponuntur, ut beneficio Indicis locupletissimi, Tabularumque Chronologicarum, instar Lexici esse possit. Tertia illud editione Stetinensi posthuma, ad annum, quo impressum, MDCLX. post etiam a Daniele Hartnaccio ulterius continuatum, ac Lipsiae editum est anno MDCLXXIX.*

ab Hartnac-
cio continua-
tum.

§. VIII.

Gebh. Theod. Meieri num. 15. p. 32. & in *Theatro Freheri* pag. 586. seq. Programma funebre repetiit Henninges V Vitius in *Memoriis Theologorum dec 9 num. 1. pag 1132.* Panegyricis eum orationibus Helmstadii celebrarunt Gerbardus Titius, & Christoph Schraderus, Collegæ.

§. VIII. Anno cidioclx. *Compendium Historia Ecclesiastica*, quod ab urbe, in qua typis est excusum, *Gothanum* appellari solet, primum prodiit, ex sacris literis, & optimis, qui extant, auctoribus, libris duobus compositum, & ab orbe condito ad nostra usque tempora deductum: ea quidem cum cura, atque distinctione, ut tam incipientibus, quam provecioribus commodum esse possit. Qui hoc Compendium concinnarunt, id ex Serenissimi Saxoniae Ducis ERNESTI decreto, cuius & id propter in ipso libri titulo fit mentio, fecerunt. Auctores autem hujus scripti censentur Illustris Seckendorffius, & celeberrimus Bæclerus. (a) Et quod ad Seckendorffium attinet, non amplius de eo habemus dubitare, vel propter sequentia verba, quæ in Præloquio Historiæ Lutheranismi reperimus: *Cum affinitatem non exiguam cum hoc studio habeat notitia Historiæ Ecclesiasticæ, recordatus sum opera, quam olim, dum Gotha in Ducis (quem debiti honoris causa nominavi) Ernesti aula viverem, impendere illi coeperam. Quid tunc præstiterim, non ignotum est (quanquam pauci superstites sint) amicis. Sed plura præstare vel potuisssem, vel tentasssem si multitudo, quibus cumulabar, negotiorum bene cogitata non elisisset. Et vero illam ipsam negotiorum multitudinem etiam in ipsius Historiæ Ecclesiasticæ prolegomenis tangit, ex quibus nonnulla adscribemus: Id dum inter multos variosque labores scribebamus, semper tamen in oculis auribusque fuit propositio ratio: consulere nimirum volumus potissimum.*

De Compendio Historiæ Eccl. GOTHANO.

Cujus præcipuus auctor Seckendorffius.

T. 3

simum.

(a) Severinus VValtherus Sluterus in *Propylæo Historiæ Christianæ* pag. 12.

sumum atque primario juventuti, & incipientibus, de-
 inde etiam illis, quibus datum non est, ut Bibliothecis
 historicis fruantur, aut alia desinit adminicula, quae ne-
 cessaria sunt illis, qui majori cum profectu hisce studiis
 operam dare valent. Ex hoc instituto nostro secutum est
 illud haud difficulter, ut uteremur stylo plano, ordine
 naturali facillimo, remotis Erotematum aliisque metho-
 di involucris. Segreganda etiam putavimus, certiora ab
 incertis, generalia a specialibus, utilia ab inutilibus; vul-
 gata & protrita brevius, abstrusiora, & quae ex auto-
 ribus minus vulgaribus petenda fuere, plenius exhi-
 bere statuimus. In iisdem prolegomenis fatetur Au-
 ctor, quod in Chronologicis plerumque calculum Sethi
 Calvisii secutus sit, sic quidem, ut vexatissimos Chro-
 nologorum scrupulos haud facile praeierit; sed potius
 in discipulorum gratiam, ea qua par fuerit brevitate,
 probabilem quandam sententiam, aut plures etiam pas-
 sim indicaverit. Atque o utinam extrema verba qui-
 bus obsignatur hoc Compendium, in omnium ani-
 mis radices agerent firmissimas! Ex hoc etiam, quod
 huc usque perduximus, Ecclesiastica Historia Compendio,
 exempla observemus, per quae ad sinceram religionis &
 vitae Christianae professione digna studium animemur, a
 corruptelis immensum in modum ingruentibus intacti.
 Deoque Servatori nostro ad extremum usque spiritum
 patienter & fideliter in castris militantis hujus Ecclesiae
 servientes; donec ad beatam illam & triumphalem
 Hierarchiam, tempore, quod supremus Imperator noster
 destinaverit, felici per ipsam mortem, vel supremam
 etiam

etiam, qua seculo inflat, consummationem, transitu per-
rumpamus. In utilissimum hunc librum copiosum
indicem confecit M. Henricus Ernestus Treiberus, Poe-
ta laureatus, & tunc temporis Alumnorum Ducali-
um Inspector Gothanus : qui primum editus anno
CICIDCLXXIII.

§. IX. Iohannes Conradus Dannhaverus, O-
rator, Philosophus & Theologus excellens, qui pa-
tre *Conrado*, Ecclesiae Kundringano in Brisgovia,
matre *Magdalena, Augustini Brunnii*, Pastoris Iesin-
gensis prope Tubingam, Historici non incelebris, fi-
lia, anno CICIDCIII. XXIV. Martii natus, per complu-
res annos in Academia Argentoratensi magna cum
gloria docuit, annoque CICIDCLXVI. VII. Novembris
decessit; (a) inter multos, quos conscripsit, li-
bros, etiam consignavit *Christeiden*, sive *Drama sa-
crum*, in quo *Christiana militia primum enigmatice*,
post aperto *Commentario est exposita*. Continet au-
tem hic liber Argentorati editus an. -XLVI. priorum
trium seculorum Historiam Ecclesiasticam : de quo
Baltasar Bebelius in *Antiquitatibus Ecclesiasticis se-
culo I.* ita scripsit : *Sufficiat vel eruditissimis labor in-
comparabilis nostri Dannhaveri, quem vocavit Chri-
steidem. Nam in hoc novissimas Papistarum, quoad
tria priora secula, fraudes & effugia felicissime adver-
sit, detexit, confutavit.*

IOH. CONR.
DANHA-
VVERI

Christeis.

§. X. Hieronymus Kromayerus, SS. Th. D. & Lipsiae
Prof. primarius, Theol. ibidem Facultatis, ut & Præ-
sula-

HIER. KRO-
MAYERI

(a) Vide Spizelii *Templum Honoris* pag. 284. & Freheri *Theatrum*
pag. 664. seqq.

Summa vitæ.

fulatus Ingenui Miinensis, nec non Misnicæ Nationis Senior, Consistorii Electoralis & Ducalis Saxonici Assessor, Collegii minoris Principum Collegiatus, Alumnorum Electoralium Ephorus, & Academiae Lipsiensis Decemvir, anno hujus seculi decimo, xviii. Januarii Cizæ natus est. Patrem habuit *Hieronymum*, primum Ecclesiæ primariæ Cizensis ad D. Michaelis Pastorem, postea Superintendentem Plaviensem in Voigtlandia, qui ex antiqua & nobili stirpe Silesiæ oriundus fuit: matrem, *Mariam Magdalenam*, M. Jacobi *Lindneri*, Cos. Numburgensis filiam, quæ maternum genus ad bigam Theologorum celeberrimorum, Nicolai Selnecceri, & Danielis Greferi referebat. Vix quadrimus cum Patrem, cujus filius fuerat unicus, amisisset, paternam naturam induit vitricus, *Erhardus Lauterbachius*, Superintendens Præfulatus Numburgo-Cizensis, & Consistorii Episcopalis Assessor, qui privignum in vera pietate, optimisque artibus & moribus, tam in Episcopali schola, quam per domesticos Præceptores, fidelissime curavit institui. Octodecennis anno ciciocxxviii. Lipsiam ablegatus, inque numerum Alumnorum Electoralium cooptatus, Professoribus Philosophiæ indivulso nexu adhæsit. Anno sequente postquam primum in Philosophicis gradum ascenderat, in VVittebergensem Academiam, annoque -xxx. in Ienensem nostram se contulit. Sed quando Lipsiensi potissimum studia sua consecrasset, redux factus, summos in Philosophia honores impetravit
anno

anno - xxxii. cum interim *de Eclipsi Solis ac Luna*,
de Anno, de Linguis, ut Præfens; *de tribus causarum ge-*
neribus, ut Respondens, publice disputasset; per fe-
 rias autem caniculares (ut fert mos Lipsiensis) Lecto-
 rem egisset, auditoribus eruditas theses *de Sirio* pro-
 ponentem. Cum ob bellicos motus, luemque pestife-
 ram aliquamdiu abfuisset Academia, anno-xxxiii. re-
 versus, *de conspectis in cælo stellis*, disputans, locum
 inter Magistros accepit. Exin vero habendis privatis
 scholis, & se, & alios exercens gnaviter, in omnibus
 Philosophiæ ac artium bonarum partibus sollicitè e-
 laboravit, ac facultatem quoque, qua pollebat, poe-
 ticam aliquoties comprobavit. Anno-xxxviii. ha-
 bitis pro loco, *de anno magno*, deque *origine animæ hu-*
manæ, disputationibus, in Philosophicum Collegium
 receptus, biennio post Nationis Misnicæ Senior fa-
 ctus est. Anno-xliii. Cunrado Bavaro, in Historia-
 rum, ac quinto post anno, Andreæ Corvino, in Ora-
 toriæ Professione succedit: cumque anno-l. To-
 bias Heidenreichius, Ictus, Annalium Lipsiensium
 scriptor diligentissimus, obiisset, in minori Princi-
 pum Collegio sedem accepit. Cum anno-xl. Theo-
 log. Facultatis Baccalaureus, ann.-xlv. Licentiatus
 esset renunciatus, extraordinaria Theolog. Profesio
 sequenti anno ei credita, ac anno-li. Theologiæ Do-
 ctoris titulo ornatus est. Ordinariam Theol. Profesio-
 nem adiit an.-lvii. anno proximo Electoralium a-
 lumnorum Ephoriam, ut & Cizensem Canonicatum
 adeptus, quem ab excessu Hulfemanni Theologi,
 Uu anno

Ejus Ecclesia
in Politia.

anno - LXI. Misnensi mutavit. Academici denique Decemviratus initium anno - LXII. debuit. Placide admodum obiit anno MDCLXX. III. die Iunii, cum vixisset annos LX. mensesque quatuor cum dimidio. (a) Atque hic quidem Kromayerus, cum anno MDCCXXXVIII. *Historia Ecclesiastica*, ac Apostolorum usque temporibus repetita, inque praesens seculum deducta, *Epitomen* Lipsiae numerofo auditorio praegisset, subinde postea eandem expolivit, donec anno - LXVI. cum sequenti titulo ederet Lipsiae: *Ecclesia in Politia*, (a) sive *Historia Ecclesiastica Centuriae XVI. cum praesente dimidiata*, quibus propter *Synchronismos Imperatorum res gestae praecipue praemissa*. Recusus postea hic liber est anno - LXVIII. & LXXIII. Patruus ipsius *Iohannes Kromayerus*, Ducatus Saxo-Vinariensis Ephorus generalis itidem in *Historia Ecclesiastica* aliquid ediderat: sed hanc operam ipse Hieronymus in praefatione *nimis succinctam* vocat.

IOH. HENI-
CHII

Epitaphium
summam vitam
exhibens,

§. XI. *Johannes Henichii*, Theologi Hassio-Rhintelensis vitae summam, vel ex sequenti epitaphio, quod Gerhardus Wolterus Molanus, nunc summe Reverendus Abbas Loccumensis, ei posuit, cognoscemus. M. S. HAC VRNA CLAUDITVR QVICQVID HVMARI POTVIT IOHAN. HENICHI, VIRI IN TANTVM LAVDANDI, IN QVANTVM PIETAS, DOCTRINA ET VIRTVS INTEL-

(a) Vitae Kromayeri summam contraximus ex *Programmate funebri*: quod & in V. Vittii *Memoria Theologorum* comparet D. c. 13. p. 1686. seqq. Videatur etiam Spizelii *Templum Honoris* pag. 304. seqq. (b) Hunc titulum praefixit, quoniam (ut in praefat. loquitur) *Ecclesia versatur in politia*, & in Imperiis suos habet nidulos.

TELLIGI POSSUNT. ERAT IS VETERIS PRIMVM BARDOVICI, MOX SCHAVMBVRGENSIVM SUPERINTENDENS, SACROS. THEOLOGIE D. EIVSDEMQUE IN ACADEMIA RHIN-
THEL. PROFESSOR PRIMARIVS, AC SERENISSIMÆ CATTORVM PRINCIPI A CONSILII EC-
CLESIASTICIS. DIEM SVVM OBIT V. CAL. IVL. CIOICLXXI. ANNOS NATVS LVI. LONGIORE VITA DIGNVS, IMMORTALITATE DIGNIOR, QVAM TAMEN ET IPSAM DIVINARVM HVMANARVMQUE RERVM SCIENTIA SINGVLARI EDIT SQVE IN PVBLICVM DO-
CTIS VOLVMINIBVS DVDVM PARTAM FAMA SVPERSTES HENICHIANO NOMINI CERTO PRÆSTABIT. PLVRA LAPIS NON CAPIT. VIATOR. VALE IGITVR VIROQVE PACEM DVM VIVERET, NON MINVS QVAM VERITATEM SECTANTI SEDVLO ILLVD MITISSIMI SERVATORIS ACCLAMA, BEATI PACIFICI, FILII ENIM DEI VOCABVNTVR. EXIGVVM HOC MAGNI AFFECTVS MONVMENTVN BENE DE ECCLESIA, DE SE MERITO PRO MVNERE SVPREMO D. S. P. PONI CVRAVIT GERHARD WOLTER MOLANVS. (a)

Et hic quidem in Veterum lectione versatissimus Theologus, *Historia Ecclesiastica* (b) priora quinque secula tribus partibus exposuit; quarum *prima* Rhin-
telii an. CIOICLXXI. *secunda* an. LXX. *tertia* an. LXXIV. prodierunt. Pars I. tria secula priora, altera *quar-*

Historia Ecclesiastica, part. III.

Ille 2

tum,

(a) Programma funebre exhibet VVittius in *Memoria Theologorum Dec. 13. pag 1716. seqq.* (b) Titulus quidem etiam *Civilem* Historiam memorat: sed quam maxime se diffendit Auctor in Ecclesiasticis.

rum, tertia quintum complectitur. B. quidem No-
ster Bosius *sex* seculorum ineminerat in *Schediasma-
te de comparanda Notitia Scriptorum Ecclesiasticorum* :
sed postea aberrationem agnovit, ac manu sua in e-
xemplari privato correxit : ut adeo acrem illam
Clarissimi *Sluteri* censuram (a) non videatur meru-
isse. Et quam facilis in his talibus sit lapsus, unus-
quisque intelligit. Ceterum Henichianum opus
vel eo etiam nomine meretur commendari, quod in-
tegra auctorum veterum testimonia adscribat, quo-
rum summam prius attulerat.

BALTH. BE-
BELII

Antiquitates
Ecclesiae.

PHIL. LVD.
AVTHÆI
Index Histo-
ricus rerum
in Religione
sup. sec. gesta-
rum.

§. XII. *Balthasar Bebelius*, Argentoratensis, SS.
Theol. D. ejusdemque in Academia patria per com-
plures annos, ac demum in Academia Wittebergen-
si Professor, & Circuli Saxonici Superintendens, qui
anno *CICICLXXXVI. II. Octobris* Wittebergæ decessit,
postquam *Antiquitates Evangelicas & Iudaicas ex
quatuor Evangelistis* magna cum cura eruerat, *Anti-
quitates Ecclesiae* in quatuor prioribus post natum,
CHRISTVM seculis, *Evangelica*, & *hodierna* ὁμοψή-
Φ8, quibusvis heterodoxiis, modernis præsertim oppo-
sitas conscripsit: cujus operis primus tomus tria secula
complectens Argentorati lucem vidit an. *CICICLXIX.*

§. XIII. *Philippus Ludovicus Autbaeus*, Ictus Fran-
cofurtensis *Indicem* conscripsit *Historicum rerum potis-
simarum in negotio Religionis gestarum ab anno* *CIC-
ICXXVII. ex scriptis & actis variis excerptum* : qui lu-
cem vidit Francofurti anno *CICICLXXV.* Usus est potis-
simum

(a) in *Propylæo Historia Christiana* pag. 26.

mum (uti in dedicatoria fatetur) *Sleidano, Tbuano, Chytrao, variisque Commentariis, itemque Actis Hortlederi & Goldasti*: quorum dicta nude & candidè, omni affectu vacuus, quasi in tabella annotavit. Finit opusculum, studiosæ inprimis juventuti ad cognoscenda per compendium superioris ævi gesta fructuosum, in Iubilæo Evangelicorum anno MDCCXVII.

§. XIV. *Martinus Nesselius*, Poeta coronatus qui aliquamdiu Verdæ vixit, (a) ex *Epitoma* Iohannis Cluveri, *Compendium Historia Ecclesiastica* composuit: quod Rhintelii excusum anno MDCCXLV.

MART. NESSELII
Compend.
Hist. Eccles.

§. XV. *Iohannes Georgius Layritz*, cum adhuc in Gymnasio Baruthino Historiæ Sacræ & Civilis Professore ageret, *Synopsin Historia Ecclesiastica, præcipuo Iuventutis studiosæ bono, dextro & congruo ordine* concinnavit, idque typis exscribi fecit Baruthi anno MDCCCLXXVIII. Vnumquodque seculum in quatuor membra dispescuit: quorum *primum* potissimum complectitur Ecclesiæ incrementum; *alterum* duplex ejus decrementum, tum per persecutiones intrinsecus; tum interius per hæreses, ac schismata: *tertium*, Concilia, Synodosque potiores, & Patres ac Doctores Ecclesiæ: quibus Historicos Ecclesiasticos, item Ictos, Medicos, Philosophos & Philologos adnexuit: *quartum*, Historiæ Iudaicæ, litterariæ maxime, breviculam concinnationem ex Hottingero.

IOH. GEORG. LAYRITZ
Synopsis Hist.
Eccles.

Uu 3

Huic

(a) Nam an. 1646. in dedic. *Commentationis Mortalitatæ*, prædicat Senatus Verdenfis *beneficium non contemnendum quo ipsum affecerint, dum apud eos hospitalitios lares incoluerit.*

Huic ultimo subjunxit partim scriptorum gentilium celebriorum nomina, partim vero Mahumetanorum historiam, gesta, & si qui inter eos claruerunt, viros eruditos. Annorum calculum ex Calvisii, & Helvici *Chronologia*, & quandoque ex Gualteri (*Gruteri*) *Chronico Chronicorum* lateri apposuit. Finit elegans libellus, qui & in Germanicam conversus linguam, in anno præsentis seculi - LXXIX.

IVSTI SOFF-
FINGII
Historia sup.
seculi

§. XVI. *Iustus Söffingius*, SS. Theol. D. & Superintendens Rudolstadio Schvartzburgicus, *Res in Ecclesia & Politia Christiana ab anno MDX. usque ad annum MDCC.* quas in schola provinciali Rudolstadio-Schvartzburgica proposuerat, anno MDCCCLXX. in lucem emisit. Hunc libellum postea excepit anno MDCCCLXXIV. *Historia Quinquesecularis, seu res in Ecclesia & Politia Christiana gesta per secula a CHRISTO nato I. II. III. IV. & V.* Ienæ impressa anno MDCCCLXXIV. Sed & reliqua postea secula accesserunt.

& Hist. Quin-
que secularis.

IOH. STVB-
NERI

Introductio
ad Hist. Eccles.

§. XVII. *Iohannes Stübner*, Gymnasii Heilsbrunnensis Conrector, anno MDCCCLXXXIV. Norimbergæ emisit *Ad Historiam Ecclesiasticam N. Test. Introductionem, memorie iuvandæ ergo, per tabulas Synopticas adornatam, quibus Ecclesia Christiana faciem sub Imperatoribus, præcipuis Doctoribus, Pontificibus Romanis, Tyrannis, Heterodoxis, una cum Scriptorum Historiæ Ecclesiasticæ, Conversarum gentium, Eruditorum pariter & potissimorum Conciliorum, Colloquiorum, Academiarum syllabo, representatur.*

§. XVIII.

§. XVIII. Anno cldcclxxxix. Francofurti prodit Anonymi *Breviarium Historia Ecclesiastica Chronologicum, ex sacris literis, & optimis autoribus compositum, & ad nostra usque secula deductum.* Cui præfigitur *Introductio in Historiam Ecclesiasticam N. T.* Sed hæc *Introductio* nihil aliud continet, quam laudati Stubneri *Catalogum Scriptorum Historia Ecclesiastica*, Tabulis ipsius præmissum. An autem id volente, an nescio Stubnero, factum, affirmare nequeo.

ANONYMI
Breviar. Hist.
Eccl.

§. XIX. Denique anno cldccxci. Iohannes Wolfgangus Iägerus, S. S. Theol. Lic. & Mor. Phil. P. P. Tubingæ emisit *Historiam Ecclesiasticam præsentis seculi xvii. in qua fata Ecclesiæ Protestantium indicantur, Conclavia Pontificum Romanorum referantur: diversimodis & sebiismata in Ecclesia CHRISTI, & in primis Syncretismus, Naturalismus, Bobemismus, Borrisismus, Quietismus, Arminianismus, Amyraldismus, Iansenianismus, Cartesianismus, Cocsejanismus, recentesque in Gallia & Anglia controversiæ ob oculos dilucide exponuntur: tum parallelismo profane, decennium primum.* (a)

IOHANNIS
VVOLFG.
IAGERI
Hist. Eccles.
huius seculi.

(a). Vide *Acta Erud. Lips. m. Majo 1692 pag. 218.*

CAPVT XVI.

DE SCRIPTORIBVS VNIVERSALIS HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ EX REFORMATIS.

DE IACOBO CAPELLO ABRAH. SCVLTE-
TO, DAN. PAREO TIMANNO GESSELIO IOH.
HENR. HOTTINGERO, GEORGIO HOR-
NIO, FRID. SPANHEMIO,

§. I.

§. I.

IAC. CAP-
PELLI

Histor. Eccles.
Centuriæ V.

Iacobus Cappellus, Sedanensis, Iacobi, Senatoris in
suprema curia Parisiensi filius, an. c1616LXX. natus,
Ecclesiæ Sedanensis Minister, ibidemque tum Hebr.
L. tum Theol. Prof. qui anno c1616CXXIV. vii. Se-
ptembris, (a) vitam cum morte commutavit, Sedani
anno c1616CXXII. publicavit *Historia Ecclesiastica Centu-
rias quinque, ab Augusti nativitate, ad Imperatorem Va-
lentinianum III.* Accesit *Historia Synopsis, ab orbe con-
dito usque ad annum Domini c1616CXXII. partim ex Scri-
ptura, partim ex aliis scriptoribus collecta.* In illa Sy-
nopsi continentur: *Series Historicorum, pro ratione
temporum, quorum historiam describunt:* in præfatione.
Poetarum illustres epochæ. Ex Scriptura: *Patriarcharum
ad Moysen usque series. Indices Israelitarum. Reges tam
decem, quam duarum tribuum Israelis.* Ex Canoni-
bus Cl. Ptolomæi: *Reges Babyloniorum, Persarum,
Græcorum, Romanorum, ad M. Aurelium usque.* Con-
tinuatio Canonum Ptolemæi, continens I. *Imperato-
res Orientis.* II. *Imperatores Occidentis.* III. *Reges
Francorum.* IV. *Episcopos Romanos.* V. *Episcopos Con-
stantinopolitanos.* VI. *Doctores Iudeorum.* Ejusdem
Capelli habemus *Historiam sacram & exoticam, ac-
curata diligentia ad temporum rationem concinnatam:*
quæ Sedani prodiit anno c1616CXIII.

ABRAHAMI
SCVLTETI

§. II. *Abramus Scultetus*, Grunbergæ in Sile-
sia xxiv. Augusti anno c1616LVI. natus, patrem habuit
Geor-

(a) Videatur *Acta Erudit. Lips. an 1689. m. Aug. pag. 382.* ex Ludo-
vici Capelli *Commentario de Capellorum gente.*

Georgium, tribunum plebis, matrem *Catharinam*,
 viri consularis filiam. Fundamentis literarum in pa- *Vitæ summa.*
 tria schola, sub Petro Titio, Iacobo Eberto, & Paulo
 Bernavo positis, anno-LXXXII. Vratislaviam conces-
 sit: ubi commilitones inter alios nactus est Bartho-
 lomæum Pitiscum, Amandum Polanum, & Christo-
 phorum Pelargum. Inde Freistadium abiit, ad audien-
 dos Nicolaum Ludovicum Glogaviensem, & Abraha-
 mum Bucholtzerum; ac porro Gorlicium contendit:
 quo eum Laurentii Ludovici, & Martini Mylii, ibi-
 dem docentium celebritas traxit. Hinc Equitis Si-
 lesii, Ioachimi a Bergen, liberalitate adjutus, Witte-
 bergam salutavit, Philosophicis inprimis studiis ope-
 ram navans. Ante Saxoniam quam relinqueret,
 Dessaviæ invisit Casparem Peucerum, ex diuturne
 carcere dimissum. Anno-xc. Heidelbergæ a Danie-
 lis Tossani, & Francisci Iunii ore pependit. Ex quo an-
 no sequenti honore Magisterii auctus, docendi facul-
 tatem impetraverat, ac in habendis sermonibus sa-
 cris sese exercuerat, ab Electore Palatino Concionator
 Aulicus constituitur, annoque ciorcxii. cum Frideri-
 co V. in Angliam abiit: ac postea ad docendam in Hei-
 delbergenfi Academia Theologiam vocatus, Doctora-
 lem titulum a promotore Davide Paræo accepit anno
 -xviii. Quo ipso anno etiam Synodo Dordracenæ, cum
 Paulo Tossano, & Henrico Altingo interfuit. Anno
 -xix. jam Consiliarius Ecclesiasticus, comitiis Franco-
 furtenfibus, in quibus Ferdinandus II. Cæsar electus,
 interfuit. Exin cum Domino in Regem electo pro-

fectus in Bohemiam, post miserabilem in Albo ad Pragam monte cladem, variis casibus jactatus, sedem tandem reperit Embdæ in Orientali Frisia: ubi anno ciciocxxv. xxiv. Octobris vitam cum morte commutavit. (a) Magno hic cum studio composuit *Annalium Evangelii passim per Europam xvi. salutis parte seculo renovati Decades*: quarum tamen non nisi duæ (prior incipit an. ciciocxvi. posterior ad annum ciciocxxxvi. pergit) prodierunt Heidelbergæ anno -xlix. & xx. cum reliquæ in direptione Pragensi periissent. Germanice eas vertit Reinbardus Wolfius. Ob has Decades Scultetus Illustri Seckendorffio audit, *insignis ex Reformatis*, (b) itemque *accuratus scriptor*. (c)

DAN. PAREI
Medulla Hist.
Eccles.

§. III. Daniel Fareus, Davidis filius, scripsit *Historia Ecclesiastica Medullam*, Francofurti anno ciciocxxxii. & Amstelodami anno ciciocxli. editam: *Opusculum* (verba sunt Sluteri in *Propylæo Historia Christiana*) (d) propter perspicuitatem cum brevitate conjunctam, primitias *Historia degustaturo non inutile futurum*.

TIMANNI
GESSELI
Historia sacra
& Eccles.

§. IV. Timannus Gesselius, Ultrajectinus, Medicinæ Doctor, consignavit *Historiam sacram & Ecclesiasticam*, ordine Chronologico ex optimis scriptoribus compendiose digestam, ab orbe condito, ad annum CHRISTI ciciocxxv. in qua ad pacem Ecclesie Christianæ

(a) Exstat de ejus *curriculo vitæ*, imprimis *Serô de Actionibus Pragensibus Narratio*, Embdæ excusa an. 1625. (b) *Histor. Lutheranismi lib. 2. sect. 5. §. 5. p. 17. a* (c) *lib. 2. sect. 6. §. 10. pag. 30. a*. (d) pag. 16.

ne viam aperire pio conatur affectu. In fine addita sunt scripta quædam Irenica, potissimum Iohannis Durei, & Consilium Auctoris de universali Concilio Amstelodami convocando. Prodiit liber Trajecti ad Rhenum (Ultrajecti) anno MDCLIX, Sluterus in Propyleo (a) notat, hunc librum Boineburgio, accurato quondam librorum censori, fuisse adamatum: uti a viro fide digno Norimberga acceperit.

a Boineburgio
æstimata.

§. V. Iohannes Henricus Hottingerus, anno MDCLXX. x. Martii natus, patriam Tigurum, patrem habuit Iohannem Casparem, nautis præfectum, matrem Annam Thumiseniam, matronam summe religiosam, & in precibus devotam. Puer præclaræ indolis, memoriæque felicitis, in scholam ductus patriam, quinque illius classes brevi tempore emensus est. At cum feriatis horis delectaretur piscium captura, grave aliquando periculum vitæ incurrit. Ex schola in Gymnasium receptus, ad studia linguarum præcipue animum applicuit: in quibus Iob. Iacobo Wolfio, Linguarum Prof. multum se debere non semel est professus. Anno-XXXVIII. publicorum sumtum impensa Genevam cum Ioh. Henrico Ottio profectus, præter ceteros viros egregios, Fridericum Spanhemium ibidem audivit. Mox peragrata Gallia, Flandria, Zeelandia & Hollandia, Groningam Frisiorum, sedem delegit studiis Academicis, ubi in ceteris Orientalibus linguis Iudæo, inque Arabicæ literaturæ principiis Matthia Pasore præceptore usus est. Et hujus quidem linguæ amor eum Lugdunum, inque familiam

IOH. HENR.
HOTTINGER
Vita.

traxit *Iacobi Golii*: cuius liberis informandis simul dedit operam, sed & ab homine Turca majores in Arabica, nec contemnendos in Turcica linguis profectus hausit. Ibidem etiam ex Goliana, quam in Oriente is collegerat, bibliotheca non paucos Arabicos codices descripsit: sic ut ipse Golius Cornelio Hagæ, legato fœderati Belgii per triginta annos Constantinopolitano, fassus sit, *Hottingerum plures manu sua exiguo temporis spatio descripsisse libros, quam alii per totam vitam sint lecturi: nec in orbe Christiano hac ætate quempiam se scire, qui in his studiis paria cum eo possit facere.* Cum igitur anno -xli. *Guilielmus Boswellus*, Hagæ succedens, Constantinopolin iter paraturus, Hottingerum a concionibus sacris adsciscere sibi vellet comitem, hic Patrum Tigurinorum consensum impetrare non potuit. Ab iis igitur in patriam revocatus, prius in Angliam transfretavit, eadem cum Carolo Ludovico Palatino navivectus. Londini Iacobo Vsserio, & Iohanni Selveno; Oxoniæ Edoardo Pocockio; Cantabrigiæ Abrahamo Wheloco, familiariter innotuit. Ex Anglia se contulit in Galliam, & Parisiis Hugonem Grotium compellavit: nec minus Drelincurtium, Dalaum, Mestrezatium, Theologos & Pastores Reformatos, vidit & coluit. Gabrielem etiam Sionitam, Syrum, & Marinum Mersennum, monachum Hebraice doctissimum convenit, ut cum illis de Orientali literatura sermones conferret. In patriam reduci *Historia Ecclesiastica* Professio publica in superiori

riori Collegio anno - XLII. fuit demandata : eique sequenti anno accessit *Theologia Catechetica*, in Collegio Humanitatis, & Linguarum Orientalium in Collegio supremo : tantamque in linguis illis facultatem adeptus est, ut non Hebraice modo, sed & Chaldaice, Syriace, Arabice, Coptice, Turcice, & Persice loqueretur. Anno - LIII. *Oratoria in Logica* ordinarius, & *Theologia Vet. Test.* ac *Controversiarum* extra ordinem Professor designatus, Historiæ Eccl. & LL. Professionem retinuit. Anno - LV. ad V. Test. & LL. Orientalium professionem Heidelbergam vocatus, Carolo Ludovico, Electori Palatino, qui ob id ad Senatum Tigurinum scripserat, ad triennium permisus est, relictaque die III. Iulii patria, Basileæ ad recipiendum Doctoris elogium paulisper substitit. Ineunte Augusto venit Heidelbergam, habitaque oratione inaugurali, *de Scriptura & Linguarum Orientalium ante Reformationem contemptu*, Genesin & Psalmos interpretari aggressus est. Eodem anno Ephoria & Oeconomia *Collegii Sapientie* ipsi commissa est : cui paulo post accessit provincia Senatoris Ecclesiastici. Anno - LVI. Rector Academiae invitatus propemodum & reluctans renuntiabatur. Anno - LVIII. cum Electore ad comitia Francofurtensia profectus, ibidem cum *D. Iacobo Wellero*, de Pace Ecclesiastica sermones miscuit, & cum *Hiobo Ludolpho*, Æthiopicae linguæ & Historiæ callentissimo, intimam familiaritatem contraxit. Heidelbergam reversus, finito jam triennio, de reditu in patriam sollicitus erat : sed Ele-

Et or, scriptis ad Senatum Tigurinum literis, mansionem ipsi longiorem impetravit. Anno-LIX. ad Eberhardum Ducem Wurtembergicum a Republ. Tigurina magna de publica re legatus mittebatur. Anno-LXI. cum a Senatu Daventriensi, ad successionem emeriti Theologi, Henrici a Diest; a Landgravio Hassiæ, ad Theologiam Professionem Marburgi; & ad eandem a Bremensi Senatu vocaretur, irrita omnium fuere studia. Nam Patriæ Patres enixe jam ab Electore repetebant Hottingerum: quem & hic dimisit gratiose, honoraria Consilarii Ecclesiastici provincia ornatum. Sic itaque Novembri mense Tigurum rediit, publico omnium gaudio exceptus. Anno-LXIII. iter suscepit in vicinam Sveviam, ut cum D. Valentino Heidero, Reip. Lindaviensis Syndico, de subsidiis adversus Turcos, infesta tunc per Vngariam arma circumferentes, consilia communicaret. Anno-LXIV. in Germaniam & Belgium gravis negotii curandi causa, profectum instituit. Anno-LXVII. a Proceribus foederati Belgii in Academiam Lugdunensem per literas ad Senatum Tigurinum scriptas bis vocatus, his tandem ægre, & nonnisi ad certum tempus, annuentibus, v. Junii in viam sese dedit, cum uxore *Anna*, Ioh. Henrici Huldrici, Ecclesiastæ ad S. Spiritum filia, tribus liberis, ancilla, affine Guilielmo Freigio & Georgio Schneebergero, cohortis equestris præfecto, committens se Limago fluvio, ad prædium suum duabus a civitate milliaribus distans, cui *Pacimontii* (Friedberg) nomen dederat, descen-

De flebili
morte Hot-
tingeri,

scensurus, & nobili Toparchæ certa conditione illud
utendum fruendumque elocaturus. Cum vix unius
teli jactu navis a civitate abesset, ad scopulum, quem
intumescences aquæ texerunt, impacta, repente sub-
mersa, navigantes omnes excussit. Ipse Hottinge-
rus, nec non Nobilis, & Affinis, natando ad vadum
eluctati, jam videbantur extra discriminis aleam po-
siti: sed cum & conjugem & liberos in summo vitæ
periculo versari cernerent, denuo fluvium iis suppe-
tias laturi petierunt. Dum id agunt, Hottingerus &
Nobilis comes, incertum an apprehensi a liberis, an
vorticibus abrepti, submersi sunt: & cum aliquamdiu
sive inter insultantes fluctus jactati natarent, sive ad
obstantes scopulos alliderentur; tandem exhausti
viribus, ab accurrentibus spiritum extremum ducen-
tes ex aquis extracti sunt. Conjux, affinis, & ancilla,
postquam diu fluctuanti cymbæ adhærentes certa-
runt, & novissima jam instabant, mire liberati sunt.
Filia natu maxima, *Margareta*, & minima *Elisabetta*,
nec non filius *Iobannes*, eodem fluvio hausti, & post a-
liquot horas procul abrepti sunt. Mortuorum corpo-
ra collecta in vicinis ædibus Nobilis Oeconomi Edil-
bachii nocte concubia feretris recondita, in urbem de-
lata, & die VII. Junii, qua nix decidens magno damno
segetes affecerat, tumulo illata sunt. Octiduo ante tri-
stissimum hunc casum, in cathedra publica, quam præ-
lecturus conscenderat, pensili tabulæ inscriptum re-
perit versum hunc: *Carmina jam moriens canit exequi
alia cygnus.* Cujus scriptor nunquam exin cognosci

Historia Ec-
cles. Tomi IX.

potuit. (a) Sollicite autem tantus Vir, pro muneris
sui apud Tigurinos ratione, in Historia Ecclesiastica
fuit occupatus, ac denique nobis dedit Operis Histo-
rici *Tomos IX.* quorum summam, prout eandem in In-
scriptionibus (excepto tomo ultimo posthumo) ipse
expresit Auctor, repetemus. *Historia Ecclesiastica Novi
Testamenti Enneas, seu pars I. quares Christianorum,
Iudeorum, Gentilium, Muhammedanorum, juxta no-
vem post natum CHRISTVM primorum seculorum
seriem, breviter, succincte, & aphoristice primo propo-
nuntur, fusius dein explicantur, capita etiam doctrinae,
tum verae, per commodam & luculentam uniuscuiusque
seculi συββασιν, tum falsa, per ελεγχον subji-
ciuntur, sicque ad multiplicem usum necessariamque re-
rum Ecclesiasticarum notitiam applicantur:* Tiguri-
CIDICLI. *Historia Eccles. N. T. Dyas, seu pars II. jux-
ta duorum X. & XI. post CHRISTVM natum seculo-
rum seriem:* Ibidem eodem anno. *Hist. Eccles. Trias,
seu pars III. juxta trium, XII. XIII. & XIV. seculorum
seriem.* Ibid. an. - LIII. *Hist. N. T. seculum XVI. seu pars
V. qua res Christianorum, potissimum Orientalium &
Occidentalium, breviter, succincte, & aphoristice pri-
mo proponuntur; deinde fusius ita explicantur, ut Re-
formationis Ecclesiasticae superiori seculo instituta ne-
cessitas haut obscure evincatur.* Ibid. an. - LV. *Seculi
XVI. pars II. in qua de Reformationis necessitate, prodromo-*

(a) Contraximus hæc ex Ioh. Henr. Heideggeri *Historia vita & o-
bitus Hottingeri:* quem & Freherus in *Theatro* secutus est.
De flebili etiam obitu Hottingeri agit Thomas Svicerus in
Thesauro Ecclesiastico, voce "Ezod".

mis, gradibus, scandalo Infidelium, Iudeorum & Tur-
 carum, qui de corrupto Christianismi statu non modo
 ab aliquot seculis gravissimas, sed & justissimas mo-
 verunt querelas: de causis Reformationis, tam prin-
 cipali, quam instrumentalibus, Zvinglio praesertim, Lu-
 thero, & Calvino &c. agitur. Ejusdem accedunt
 Prolegomena, Hypotyposis Operis, Epistola de ratione
 conscribenda Historiae Reformationis. Ibid. CXCCLXV.
 Tomo II. Seculi XVI. parte III. de causis impulsivis
 Reformationis, tam internis, quam externis prolixius
 agitur: Indulgentiarum deinde classes distinctae pro-
 ponuntur, variisque exemplis illustrantur. Elencbus
 porro modestus subjicitur, rationes insuper, cur merito
 Majores nostri apparatus Indulgentiarum, Confessio-
 narium, Taxae Pœnitentiarum, Dispensationum, rejece-
 rint, breviter indicatur. Plenior etiam accessit De-
 monstratio doctrinae de Satisfactionibus, tum Iudeorum,
 tum etiam Muhammedanorum: Catalogus denique Col-
 loquiorum de religione superioris potissimum seculi pri-
 mariorum, Wormatiensis cum primis, Possiaceni, &
 Westmonasteriensis, ex scriptis fere à venditoris primum
 jam collecta: Ibidem an. - LXV. Tomus VIII. Seculi
 XVI. pars IV. qua continentur I. Vocatio Reformatorem,
 tam ordinaria, generalis, specialis & specialissima, quam
 extraordinaria. II. Comparatio Reformationis Iosiae, &
 Majorum nostrorum. III. Consensus Ecclesiarum Refor-
 matarum in fundamentalibus, tum aliunde, tum ex Col-
 loquio Marpurgensi erutus. IV. Εξοχή Ecclesiarum illa-
 rum, quae nec Imagines in Templis, nec oralem corporis &
 Ty san-

*sanguinis CHRISTI in cœna Dominica manducationem retinuerunt. V. Apologia pro Zvinglio, ejusque doctrina de causa salutis, peccato Originali, Providentia Dei, Sacramentis, Morte. VI. de Prædestinatione, ejusque inde a Reformatione in Ecclesia Helvetica consensu. VII. Antiquitates Ecclesie Tigurinae. VIII. Florentinus, Glareanus de Legione Thebæa. Ibidem an. - LXVII. Tomus IX. Seculi XVI. pars v. quæ Reformationis causas tum adjuvantes, tum impediētes tradit. Accedit Oratio Inauguralis in inclita Lugduno-Batavorum Academia, si ita supremo Numini visum fuisset, dicenda. Præfigitur Historia Vita & obitus ejusdem, auctore Iob. Henr. Heideggero, D. Tiguri anno MDCLXVII. De hoc Opere Hottingeriano sic scribit Sluterus in Propyleo Historiæ Christianæ: (a) *Vir πολυμαθὲς αὐτὸς ἔγραψε* scripsit non sine paratu variorum autorum, nec sine ordine sic satis commodo Historiæ Ecclesiasticæ IX. Tomos. --- In his multa alibi non exstantia, maxime quod Historiam Orientalem attinet, quam tamen etiam peculiari libro an. MDCLXI. Tiguri in IV. emissio, nobis dedit. Vbi ad nostros accessus sit, vebementia, ut solent religionis adversarii, non destituitur. Stylus paulo horridior: sed hoc pensatur rerum raritate.*

Sluteri judi-
cium.

GEORGI
HORNII

Hist. Eccles.
& Polit.

§. VI. Præter illa, quæ cap. XII. §. XLII. Georgii Hornii, Prof. Lugdunensis, commendavimus, scripta, ejusdem habemus Historiam Ecclesiasticam & Politicam, aliquoties recusam. De qua sic scribit Sluterus: (b) *Bellus libellus, maxime pro incipientibus, si quadam in nostros, partim jam tum vita functos, par-*
tim

(a) pag. 15. (b) d. l. pag. 13.

tim etiam nunc superstites, in praefatione & alibi in-
mentius dicta demas. Habet enim etsi haud adeo ma-
gnas sit, quae alibi frustra quaesieris. Inprimis notatu
digna, quae de sectis Anglia differuit, & ipsa tamen com-
parentia, ac fusius quidem, in ejusdem libro commenta-
rio de Ecclesia Britannica statu bodierno, sub nomine Ho-
norii Reggii Kemnatensis emissio. Præterea Hornius
separatim scripsit *Historiam Ecclesiasticam*: quam Lugd. Bat. anno - LXXXVIII. Melchior Leydeckerus noviter edi-
dit, Notis suis, & Observationibus, quibus fontes historiae
& antiquitatis aperiuntur, illustratam. Accedit Ludo-
vici Cappelli *Historia Iudaica compendium*, & continua-
tio ab an. - LXVI. ubi desinit Hornius, usque ad LXXXVII.
Hæc continuatio sex articulis comprehenditur, quo-
rum primus res Belgicas, secundus Gallicas, tertius Ro-
manas, quartus Britannicas, quintus Hungaricas, &
sextus Pedemontanas complectitur. (a)

Histor. Eccles.

§. VII. Anno MDCLXXIV. Lugduni Batavo-
rum prodit *Friderici Spanhemii Introductio ad Hi-
storiam & Antiquitates sacras*, sed edita ex discipuli
cujusdam apographo, atque in scio ipso recusa. Quam
cum non pluribus tantum mendis, sed & magnis hinc
inde hiatibus defœdatam deprehendisset, castigatio-
rem & auctiorem repræsentare illam induxit in ani-
mum. Sic itaque anno - LXXXIII. Lugduni Bat. edi-
dit *Introductionem ad Chronologiam & Historiam
Sacram*, ac præcipue Christianam, ad tempora proxi-
ma Reformationi, cum necessariis castigationibus Ce-
saris

FRID. SPAN-
HEMII

Introductio
ad Chronol. &
Historiam sa-
cræ, præci-
pue Christia-
nam.

Ty 2

(a) Vid. *Acta Erudit. Lips.* 1688. m. Aug. p. 408.

saris Baronii. Præmissa nimirum *Introductione ad Chronologiam*, in qua de principio temporis, de diversis annis, mensibus, septimanis, diebus, diversis etiam epochis, aliisque huc spectantibus, disseruit, *Brevem*, ut vocat, subjungit *Introductionem ad Historiam Ecclesiasticam Vet. Testamenti*, & hac absoluta, *Brevem Introductionem ad Historiam Ecclesiasticam N. Testamenti*. Sed hæc ad VI. tantummodo post CHRISTVM natum seculi finem perducta in hoc opere est. Cum enim operæ typographicae (utimur verbis *Actorum Eruditorum Lipsiensium*) (a) ad res Christianas jam aliquo usque processissent, & vero prolixior sibi tractationem, incepta in Baronium, ejusque exscriptores, nec non Valesium, Allatium ac Maimburgium animadversiones requirerent, Autor in duos tomos, necessitate quadam compulsus, divisit hunc laborem, atque adeo priorem tantum, quamvis & alterius pars aliqua jam prelo evasisset, præmittere hoc anno voluit. *Introductionem* autem hanc non eo, quo Baronius loco finisse, & tempore, sed telam historicam produxisse paulo longius, & quidem ad tempora usque Reformationis proxima, profitetur. Quod priorem tomum hunc attinet, (sic pergunt Lipsienses) percensentur in eo *Ecclesiastica Antiquitatis archiva*; *Indaica & Christiana origines*; *doctrinae cœlestis propagatio*, eique immixti identidem errores; *Ecclesiarum Orientalium & Occidentalium diversa veluti phasces, seu incrementa ac decrementa*; *res Christianorum,*

(a) Mensis Octobr. anni 1683, pag. 422.

num, modo afflictæ, oppressæ, extinctæ, mox ex cineribus
velut renascentes, veteres disciplinæ ac publicorum ri-
tuum constitutiones, mutationes, aliorumque ex aliis
propullulans multitudo; hereses, heresiumque oppu-
gnatores; res item gentilium contemporaneæ, aliæque
pluræ tam ad Iudaicam, quam Christianam historiam
intimius pernoscentiam facientia. Ceterum Tomus Tomus In-
trod. II.
pulcherrimi hujus Operis. secundus Lugduni Ba-
tavorum anno cicioclxvii. prodiit: quo IV. secu-
lorum res, nempe VII. VIII. IX. & X. copiosa & per-
utili expositione complectitur. (a) Ejusdem Span-
hemii *Summa Historiæ Ecclesiasticæ a CHRISTO nato* Summa Hist.
Eccles.
ad seculum XVI. inchoatum, Lugduni impressa est
anno -Lxxxix.

(a) Videantur *Acta Eruditorum Lips.* an. 1688. m. Majo, p. 271.

CAPVT XVII.

DE SCRIPTORIBVS VNIVERSALIS HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ EX PONTIFICIIS.

DE ONVPHRIO PANVINIO, GVIL. EISENGREI-
NO, ALANO COPO, SIVE NICOLAO HARPSFEL-
DO, ARNOLDO MERMANNO, IOHAN. RIOCHE,
AVG. MANNO, IOH. MARIO AVANTIO, IAC.
GAVLTERIO, AVBERTO MIRÆO, MATTHIA CHEF-
NEVX, AVGVST. RIBOTTO, IACOBO GRANDA-
MICO, IOH. HORATIO SCOGLIO, NATALI
ALEXANDRO, FRANC. MACEDO,
GVIL. MARCELLO.

Superfunt universalis Historiæ Ecclesiasticæ Scriptores Pontificii, quos quotquot nobis innotuerunt, hoc capite enumerabimus.

ONVPH.
PANVINII
Chron. Eccle-
siasticum.

§. II. Onuphrius Panvinius (de quo cap. XL §. XV. actum) *Chronicon Ecclesiasticum* scripsit: in quo cum Iudaicæ, tum Christianæ Ecclesiæ res, ad Romanorum, & Consulium, & Imperatorum annos accommodatas, recenset. Post Indicem V. T. Patres, Pontifices, Reges complexum, quem ab Adamo exorditur; incipit a C. Iulii Cæsaris secundo, & P. Servilii Vatiæ consulatu, quo Iulius, perpetuus Dictator creatus, imperium suscepit, anno V. C. MCCVI. ante CHRISTVM natum XLVI. desinit in Pii V. Pontificis Rom. coronatione, anno CHRISTI MDLXVI. Prodiit Coloniae an. MDLXVIII. & Lovanii an. MDLXXIII. (a) Ejusdem Auctoris *Historia Ecclesiastica* Ms. in Vaticana asservatur.

GVIL. EISENGREIN
Centenarii
contra Mag-
deburg.

§. III. Guilielmus Eisengrein, de Nemeto Spirensis, anno MDLXVI. Ingolstadii edi fecit *Centenarios XVI. continentes descriptionem rerum memorabilium in Ecclesia, contra Matthiam Flacium Illyricum*. Quo autem fine illud fecerit, unicuique, ex odio, quo adversus religionem Evangelicam flagrabat, facile licebit judicare.

ALANI COPPI
Dialogi
Centur. Mag-
deb. oppositi.

§. IV. Inter eos, qui se Centuriatoribus Magdeburgensibus opposuere, supra (cap. XIV. §. I.) *Alanum* quoque *Copum* retulimus. Nimirum sub hu-

(a) Vide Mart. Hanckium *de Scriptor. Rer. Romanarum lib. 2. part. 2. cap. 59. pag. 361.*

jus nomine circumferuntur *Dialogi VI. de Historia Magdeburgica, contra summi Pontificatus, monastica vita, Sanctorum, & sacrarum imaginum oppugnatores & Pseudo-Martyres*, Antverpiæ apud Plantinum excusi anno MDLXVI. At enim verum hujus libri auctorem esse *Nicolaum Harpsfeldum*, Anglum, qui ob periculum, quod temporibus Elisabethæ Reginae, ex sui nominis confessione metuebat, amico suo Alano, tum in exilio agenti, eum commiserit edendum, ex Iohanne Pitseo *de Illustribus Anglia scriptoribus*, docuit Iacobus Thomasius *de Plagio literario* §. CLXXXVI. qui porro in hanc rem laudat Miræum *parte II. Bibliotheca Ecclesiastica*, & Raynaudum *Erotematum num. CLXXIV.* ac confer Vincentium Placcium *in Pseudonymorum librorum Catalogo num. XVI. (a)*

Eorum auctor
est NICOL.
HARPSFELDUS.
DVS.

§. V. *Arnoldus Mermannus*, Aloftanus, Ord. Minorum Theologus, variis apud suos muneribus, cum Provincialis, tum Definitoris, ac Lectoris, aliisque defunctus, Lovanii vita excessit an. MDLXXVIII, v. Septembris, epidemia lue tunc passim grassante. (b) Inter alia reliquit *Theatrum Conversionis Gentium*, five *Chronologicam de vocatione omnium populorum, & propagata per universum orbem fidei Christianaque religionis descriptionem*: qui liber aliquoties editus, (c) postea in *Chronicon Chronicorum Ecclesiastico-Politico* Iani Gruteri relatus est. Hic tamen in dedicatoria ad Andream Schottum monet, *id ipsum scripsisse*

ARN. MERMANNI

Theatrum
Conversionis
Gentium.

(a) pag. 137. Laudatur alias Alani Copi *Syntaxis Historia Ecclesiastica*, Lovanii 1572. edita. (c) Valerius Andrea in *Bibl. Belgica* p. 83. 84. (c) Antwerp. 1563. & 1572.

ptum pro hujus ætatis eruditione accurata videri posse commatis protritioris.

IOH. RIO-
CHE
Comp. Hist.
Ecclef.

§. VI. *Iohannes Rioche*, (a) Minorita composuit *Compendium temporum Historiæ Ecclesiasticæ*, ab ascensione CHRISTI, ad sua usque tempora, Parisiis editum anno cidiolxxv. Vossius *de Historicis Latinis lib. III. cap. VII*, (b) eum non tam inter scriptores, quam exscriptores, qualemcunque mereri locum, censuit.

AVG. MAN-
NI
Selectæ Hist.
Ecclef.

§. VII. *Augustinus Mannus*, scripsit *Selectas Historias rerum in Ecclesia Dei*, Romæ editas anno cidiocxii. (c)

IOH. MARI
AVANTII

Hist. Ecclef.

§. VIII. *Iohannes Marius Avantius*, Italus, Patricius Rhodiginus, Orator Poeta & Ictus, ac in patria aliquamdiu fisci Patronus, qui anno cidiocxxii. die ii. Martii Patavii vivere desuit, *Historiam Ecclesiasticam* scripsisse memoratur. (d) Verum ex Iacobi Philippi Thomadini *Elogiis Virorum literis & sapientia illustrum* (e) apparet, *Historiam* illam *Ecclesiasticam a Lutberi* (ut vocat) *apostasi, ad sua usque tempora*, ms. apud filios exstare: ut adeo nondum forte prodierit in lucem.

IAC. GAVL-
TERII

§. IX. *Iacobus Gaulterius*, Annoæensis, e Soc. Iesu, qui Philosophiam Turnoni, Theologiam autem & Hebræam linguam Lugduni docuit, ac aliquam-

(a) *Ioh Riocke*, vocat Konigius in *Bibliotheca* p. 693. (b) pag. 577. (c) Laudatur in *Thomæ Hyde* Protobibliothecarii Oxoniensis *Catalogo impressorum librorum Biblioth. Bodlejane* pag. 427. & Konigii *Bibliotheca* pag. 403. (d) Konigius in *Bibliotheca*, pag. 70. VVittius in *Diarii Biograph. Tomo 2. pag. 28*. (e) *Volum altero an. 1644. edito pag. 157*.

quamdiu in Collegio Gratianopolitano Rectorem e-
git, ubi & vita functus anno ætatis LXXIV. CHRISTI
CICIDCXXXVI. XIV. Octobris, (a) *Tabulam* composuit
Chronographicam Status Ecclesie Catholice, a CHRI-
STO nato, ad annum CICIDCXIV. deductam: quæ Pa-
risiis dicto anno, & Lugduni anno-XXI. excusa. (b)
Sluterus in *Propylæo* notat (c) *quod, quia Gaulterus*
Calvinismo inibi se maxime infensum præbeat, Mare-
sum nactus sit adversarium.

Tab. Chrono-
graph. Status
Eccle. Cath.

§. X. *Aubertus Miræus*, Bruxellæ, anno CIC-
IDLXXIII. XXX. Novembris, patre *Guilielmo*, Quæsto-
re, natus, patrum habuit *Joh. Miræum*, Episcopum
Antverpiensem. Literis politioribus Duaci in Col-
legio Regioimbutus, Philosophiam quoque ibi disce-
re cœpit, ac Lovaniî in Pædagogio Falconis absolvit:
ubi & humaniores ipse literas professus est, Lipsiâ
interim continuus fere auditor, atque ex interioris
admissionis discipulis, & amicis. Studiis porro sa-
cris dans operam, in Collegium Theologicum migra-
vit: cui tum præerat *Johannes Clavius*, Theol. D. quo
agente beneficium Canonicum in Ecclesia cathedrali
Antverpiensi accepit an. CICIDCXVIII. Antverpiam ubi
venit, varias functiones obivit, *Scholarchæ*, *Sigilliferi*,
Bibliothecarii: quibus licet occupatus nimium, sem-
per tamen aliquid legit, observavit, ac scripsit. Anno
CICIDCX. a patruo Episcopo Antverpiensi primo in

AVB. MIRÆI
Summa Vice.

Zz

Bata-

(a) Vid. Alegambe *Bibl. Jesuitica* p. 169. (b) Hic liber in *Catalogo*
Bibl. Francof. p. 214. per errorem (ut puto) librarii, adscri-
bitur *Joh. Gualtero*, (Iano Grutero) *Chronici Chronicorum*
collectori. (c) pag. 14.

Bataviam, deinde in Galliam, promovendæ Pontificiæ religionis ergo, missus est. An.-xi Duaci elogio Doctoris Theologiæ a *Guilielmo Estio* ornatus; non diu post a sacris oratorii Sereniss. Principum Alberti, Austriæ Archiducis, & Isabellæ Claræ Eugeniæ, Pastor ac Bibliothecarius Aulæ, Protonotarius Apostolicus; ac demum a morte Iohannis Delrionis, anno -xxiv. Decanus renunciatus est Antverpiensis, atque Episcopatus ejusdem Vicarius Generalis. Mortuus est Antverpiæ an. ciciocxl. xix. Octobris. *Vir fuit, teste Valerio Andrea, in Bibliotheca Belgica, (a) de Ecclesiasticis in Belgio præsertim antiquitatibus optime meritus: qui hoc unum agebat maxime, ut ævêndos hætenus, & cum blattis tincisque luctantia, in lucem aspectumque publicum proferret: ut Ecclesiæ statum ac regimen ob oculos poneret, ut sacrorum Ordinum initia progressusque erueret, ut Principatum Belgii origines hætenus obscuras illustraret, ac pleraque alia Belgicæ antiquitatis arcana hætenus abdita recluderet, idque non ex conjecturis aut fabellis popularibus, sed ex probata nota Historicis ac Chronographis, quin imo ex ipsis Principum diplomatibus, quæ in eam rem ex publicis privatisque bibliothecis atque archivis plurima ingenti labore ac sumptu collegit, & publici juris fecit. Etsi autem varia scripsit Miræus ad Historiam Ecclesiasticam pertinentia, ad universalem tamen potissimum*

(a) pag. 89. 90. unde & cetera de *Miræo* hausimus. Summam vitæ brevibus complexus est Vossius de *Scientiis Mathem. cap. 68. p. 407.* & Freherus in *Theatro* pag. 1533. ex *Sveertii Athenis Belgicis.*

num spectant: *De statu religionis Christianæ per Europam, Asiam, Africam, & Orbem novum libri IV.* (a) *Ad Chronica rerum toto orbe gestarum a CHRISTO nato, auctoribus Eusebio, Hieronymo, Sigeberto, Anselmo aliisque, Auctarium ab anno ccccc. ad annum cccccviii.* (b) An plagii reus sit Miræus, disquirunt Bosius noster *de Notitia Scriptorum Ecclesiasticorum cap. III. §. XXX.* & Iacobus Thomasius *de Plagio literario §. cccviii. & seq.*

De statu relig.
Christianæ.

Auctarium ad
Chronica uni-
versalia.

§. XI. *Matthias Chefneux, Leodiensis, Augustinianus, Ecclesiæ Catholicæ ab origine mundi ad CHRISTVM, & a CHRISTO ad nos usque Speculum formavit Chronographicum, Tomis II. expositum: quorum alter libros V. continet, juxta numerum totidem ætatum, quibus universus seculorum ortum CHRISTI præcedentium ordo digeritur: alter vero libros XVII. juxta totidem seculorum a CHRISTO ad nos ferme elapsorum numerum complectitur.* Tomus ille I. Leodii prodiit anno cccclxi. Tomi vero II. *pars I. continens libros IX. ac proinde secula novem, ibidem anno - lxxvi.* (c)

MATTH.
CHEFNEUX

Speculum
Chronogra-
phicum.

§. XII. *Augustini Ribotti Epitome totius Historiæ Ecclesiasticæ* Parisiis prodiit anno cccclxvi. (d)

A. RIBOTTI
Ep. Hist. Eccl.

§. XIII. *Iacobus Grandamicus, e Soc. Iesu, anno cccclxix. Parisiis emisit Chronologiam Christianam de CHRISTO nato, & rebus gestis ante & post ejus incarnationem.* Hujus libri summam referunt Au-

I. GRAND-
AMICI
Chronol.
Christiana.

Zz 2

ctores

(a) Coloniz ed. 1619. & Lugduni 1620. (b) Antverpiæ 1608. excus.
(c) Pars hujus tomi *secunda* nondum ad conspectum meum pervenit. (d) Konigius in *Biblioth.* p. 689.

tores Gallicani *Ephemeridum Eruditorum*, a Friderico Nitzschio Latine versarum, Tomo V. (a) scribuntque tertiam ejus partem continere exactam Chronologiam illorum omnium, quæ ab Incarnationis tempore ad seculum usque XVI. evenere: ac occurrere ibi, inter alia Dissertationes peculiare, de tempore martyrii D. Polycarpi, mortis D. Martini, & D. Benedicti, aliasque quaestiones difficiles.

IOH. HOR.
SCOGLIUS
Hist. Eccles.

§. XIV. Iohannes Horatius Scoglius, Cathacensis, scripsit *Historiam a primordio Ecclesiae, cum Chronologia ab Orbe condito, ad annum cxcxcxl*. Romæ editam anno cxcxcxlii. Huic libro sequentes præfixi sunt versiculi:

*Quæ Baronius Cardinalis, & ultra
Mille bis centum alii conscripsere annis
Voluminibus diffusa innumeris
Historia auctor digere breviloqua
Integer, verax, clarus in historia.*

Ipsæ autem auctor ad calcem operis ita: *Baronium accuratissimum antiquitatis indagatorem in hoc nostro Historia decursu Ducem & Antesignanum elegimus: sed non adeo ejus elucubrationibus addicti, ut non alia plurima ab aliis etiam auctoribus mutuaremur.*

FRANC.
MACEDI
Medulla Hist.
Eccles.
NAT. ALEX-
ANDRI

§. XV. Franciscus Macedo, a S. Augustino, Lusitanus, Ord. Minorum, Professor Patavinus, Vir πολύγλωσσος Medullam scripsit *Historiæ Ecclesiasticæ*. (b)

§. XVI. Natalis Alexander, Ord. Fratrum Prædicatorum, in Facult. Parisiensi D. Theologus, & in

(a) pag. 7. seqq. (b) Opera hujus viri recenset Gregorius Leti in *Italia regnante*.

in majori Conventu & Collegio Parisiensi ejusdem ordinis S. Theol. Prof. & Studii Regens, *Universam Historiam Ecclesiasticam*, continuata Tomorum serie, in publicam lucem emisit. Quo in opere ea Auctori placuit methodus, ut succinctam seculi cujusque Synopsin in certa capita divisam, Historicis, Chronologicis, Criticis & Theologicis Dissertationibus illustraret, & Panopliam, ut vocat, adversus veterum, & recentiorum, quos existimat, hæreticorum errores, e Scriptura, Traditione & Patrum doctrina subministraret. (a)) Ex hujus autem Viri *Selectis Historiæ Ecclesiasticæ capitibus, & in loca ejusdem insignia Dissertationibus Historicis, Chronologicis, Criticis, Dogmaticis*, afferemus Syllabum singularum Dissertationum. Nimirum seculi I. pars I. Parisiis anno MDCCCLIX. edita, sequentes continet Dissertationes :: I. *de libris Sybillinis* :: II. *de annis Nativitatis, Baptismi mortisque CHRISTI* :: III. *de Epistola Iesu ad Abgarum* :: IV. *de S. Petri & Rom. Pontificum primatu* :: V. *de Christianæ religionis origine* :: VI. *de usu sortium in sacris electionibus. Vtrum liceat sortes adhibere in electionibus Ministrorum Ecclesiæ; idque ex facto Apostolorum in electione S. Matthiæ probari possit?* VII. *de Diaconorum electione. Vtrum electi fuerint ad sacræ, communisve mensæ ministerium?* VIII. *de jure Christianæ plebis in sacrorum Ministrorum electione. Vtrum jure divino electiones illæ ad plebem pertineant, idque ex septem Diaconorum electione probari possit?*

Selecta Hist.
Eccl. capita &
in ea Dissertationes.

Secl. I. part. I.
Dissertationes

Lz 3

XI. de

(a) Videantur Acta Eruditor. Lips. an. 1682. m. Jun. p. 205.

Dissertationes
Seculi I.
partis II.

IX. de abstinentia a sanguine & suffocatis, Apostolico precepto. Vtrum esus animalium suffocatorum, & sanguinis, etiamnum sit Apostolica lege prohibitus? X. de reprehensione S. Petri a Paulo. Vtrum vere, & ex animo, an ex simulatione S. Paulus Apostolorum Principem reprehenderit? XI. de Symbolo Apostolorum. Vtrum illud Apostoli condiderint? XII. De sessione S. Petri Romæ. XIII. de proximis S. Petri successoribus in Antiochena sede, & Romana. XIV. de fidei propagatione in Hispaniis. Vtrum Hispaniensis Ecclesia a SS. Apostolis Paulo & Iacobo fratre Iobannis fundata sit? Seculi I. pars II. eodem anno Parisiis edita sequentes habet Dissertationes: XV. de prædicationis Evangelicæ in Galliis exordio. XVI. de B. Mariæ Magdalena, Lazari, & Marthe in Galliis appulsu: deque illorum Reliquiis Provincia vindicatis. Observ. Historica: de fictitio miraculo liberationis Caroli II. Salernæ Principis e Barcinonensi carcere, B. Magdalena virtute. Ad præcedentem Diss. Mantissa: Vtrum una sit, vel multiplex mulier Evangelica, quæ Dominum unguento perfudit? XVII. de Canonibus Apostolicis. XVIII. de Constitutionibus Apostolicis. XIX. de novem Canonibus Concilii Antiocheni Apostolorum. XX. de Epistolis Decretalibus veterum Pontificum Romanorum, usque ad Siricium. Appendix: de variis Iuris Canonici Collectionibus. XXI. de scriptis S. Dionysii. XXII. de S. Ignatii Epistolis. XXIII. contra Simonem Magum. XXIV. adversus Saturnini hæresim. XXV. adversus Basilidem. XXVI. adversus Cerinthum.

thum. XXVII. *adversus Ebionem.* XXVIII. *adversus Nicolaitas.* Seculi II. pars I. Paris. MDCLXXX. excusa complectitur has Dissertationes : I. *de liberatione commentitia Trajani Imp. ab inferis.* II. *de Marcionis aetate, errore, & confugio ad Ecclesiam Romanam.* III. *de Montani fide circa mysterium sanctissima Trinitatis.* IV. *de Ieiuniis Montanistarum, & Catholicorum : adversus librum Iob. Dallai de Ieiuniis & Quadragesima.* V. *de Controversia, quæ II. seculo emerfit circa celebrationem Paschatis.* VI. *de navis doctrina S. Iustino affectis.* VII. *de navis S. Irenæi, & ejus vindicie adversus Magdeb. Centuriatores.* VIII. *de doctrina Clementis Alexandrini, & de navis ipsi vere, aut perperam, affectis.* IX. *de doctrina Tertulliani.* Seculi II. pars II. eodem anno impressa, affert istas : X. *de Sacramento Confirmationis.* XI. *de Scripturae S. Translationibus, quibus IV. primis nominis Christiani seculis usa est Ecclesia.* XII. *adversus Helcesitas.* XIII. *contra Gnosticos.* XIV. *adversus barefim Marcionis.* XV. *contra Valentinianos.* XVI. *adversus Valentinianos, Gnosticos, & Marcionitas.* XVII. *adversus Tatianum & Encratitas.* XVIII. *adversus Montanistas.* XIX. *contra Theodotium, & Melebisedechianos.* XX. *adversus Hermogenem.* Seculi III. pars I. itidem anno - LXXX. impressa istas sistit Dissertationes. I. *de fide Zephirini Rom. Pontificis.* II. *de statu controversiae inter Lapsos in persecutione Decii, & Clerum Romanum S. Cypriano, ejusque Collegis consentientem.* III. *de Libellis Indulgentiae, quos Martyres Lapsis concedebant.* Quis eorum

Dissertationes
Seculi II.
part. I.

Seculi II.
part. II.

Seculi III.
part. I.

Seculi III.
part. II.

rum modus, quæ vis esset? IV. de potestate Diaconorum, qui in carceres mittebantur, ut Martyrum desideria exciperent, & consiliis suis dirigerent. V. de Libellaticorum facinore, & variis eorum generibus. VI. de Peccatis, publicæ Pœnitentiæ legibus, tertio seculo & deinceps obnoxiiis. VII. de Absolutionis denegatione, in supremo vite discrimine, quorundam criminum reis. VIII. de variis Pœnitentiæ publicæ gradibus. IX. de tempore, quo Sacramentalis Absolutio primis Ecclesiæ seculis concedebatur. X. de unitate Pœnitentiæ. XI. de Pœnitentiâ Clericorum. XII. de progressu Controversiæ, quæ S. Cyprianum & Africanos Episcopos, Firmilianumque & Orientales cum Stephano Rom. Pontifice commisit. XIII. de Stephani Pont. M. decreto circa Baptismi collationem in nomine CHRISTI. XIV. de fide S. Stephani Rom. Pont. circa Baptismum Hereticorum. Seculi III. pars II. dicto item anno excusa, has complectitur: XV. de moribus Origenis. XVI. de fide ejus. XVII. de Origenis defensoribus. XVIII. de Canone XI. Epist. Canonica S. Gregorii Neocæsariensis. XIX. de sententia S. Dionysii Alexandrini circa mysterium SS. Trinitatis. XX. de lapsu Marcellini Rom. Pontificis, & de Sinuessana Synodo. XXI. de Concilio Illiberitano. XXII. adversus Novatianos. XXIII. & XXIV. adversus Rebaptizantium errorem. XXV. contra Praxeanos, Noetianos, & Sabellianos. XXVI. adversus Manichæos. XXVII. contra Origenistas. Seculi IV. pars I. an. ccccclxxix. impressa. (a) nullas singu-

(a) Quod hi libri serius impressi, inde est, quod priorum jam habemus editionem secundam. Forte enim tam cito divendita sunt exempla, ut typographus necessum habuerit recudere.

singulares habet Dissertationes, sed capitibus ordinariis absolvitur: at pars II. eodem anno edita istas affert: I. *de Donato a Casis Nigris, Schismatis Donatistarum Auctore.* II. *de Concilio Cirtensis epocha.* III. *de Concilio Rom. sub Melchiade contra Donatistas celebrato.* IV. *de Concilio Arelatensi.* V. *de Iure Constantini Imp. in causis Cæciliani, & Felicis Aptungitani, nec non in Schismatis Donatistarum negotio.* VI. *de absolutione Cæciliani.* VII. *de collatione Carthaginensi.* VIII. *de Meletii Schismate.* IX. *de visione S. Petri Alexandrini circa Arium, & de Actis ejusdem S. Patriarchæ & Martyris.* X. *de II. Concilio Alexandrino contra Arium.* XI. *de Nicæni Concilii convocatione.* XII. *de ejus Præsidente.* XIII. *de ejusdem Epochæ.* XIV. & XV. *de voce ομολογίου.* XVI. *de Conc. Nicæni subscriptionibus.* XVII. *de fide Eusebii Cæsariensis.* XVIII. *de numero Nicænorum Canonum.* XIX. *de sensu VI. Canonis Nicæni.* XX. *de Synodo Tyria.* XXI. *de S. Athanasii ad Iulium. Rom. Pontificem confugio.* XXII. *de Baptismo Constantini.* XXIII. *De fide, in qua Constantinus Imp. mortuus est.* XXIV. *de Constantini Donatione.* XXV. *de Synodi Antiochenæ Canonibus.* XXVI. *de Synodi Sardicensis convocatione, præsidentibus & auctoritate.* XXVII. *de jure Appellationum Episcopaliū ad sedem Rom. quod Sardicense Concilium suis Canonibus asseruit.* XXVIII. *de Fidei professione adscripta Concilio Sardicensi.* XXIX. *de Fide Marcelli Ancyran.* Sequuntur Dissertationes partis III. sæculi IV. XXX. *de Concilio Sirmienti.* XXXI. *de Liberii Ossique lapsu, nec non de Pontificatu Felicis,*

Seculi IV.
part. II.

Seculi IV.
part. III.

Seculi V.
part. II.

XXXII. *de Patrum Ariminensium orthodoxia.* XXXIII. *de Magni Meletii orthodoxia.* XXXIV. *de controversia, quæ circa nomen hypostaseos in Ecclesia orta est.* XXXV. *de conuocatione & presidentia II. Synodi Oecumenicæ, Constantinopolitane I.* XXXIV. *de Symbolo Constantinopolitano.* XXXVII. *de Concilii Constantinop. I. canonibus.* XXXVIII. *adversus Donatistas.* XXXIX. *adversus Arianos.* XL. *adversus hæresim Macedonianorum.* XLI. *adversus Aerianam hæresim.* XLII. *adversus hæresim Apollinaris.* XLIII. *adversus Priscillianistas.* XLIV. *de perpetua virginitate S. Deiparæ Mariæ, adversus Helvidium, Iovinianum, & Bonosum.* XLV. *de sanctæ virginitatis merito contra Iovinianum.* Appendix: *De Canone XLVIII. Concilii III. Carthaginensis.* Seculi V. pars I. nullis iterum gaudet Dissertationibus: contra pars II. post duo capita postrema, illas promittit: I. *de Synodo Palæstinæ adversus Pelagium.* II. *de appellatione Celestii ad Sedem Apostolicam.* III. *de Zosimi iudicio in causa Celestii.* IV. *de Semipelagianorum Hæresi.* V. *de Prædestinataria Hæresi.* VI. *de Hæresi Nestorii.* VII. *de Concilii Ephesini, quod est III. Oecumenicum, conuocatione.* VIII. *de S. Cyrilli Alexandrini Epistolis, & XII. anathematismis adversus Nestorium.* IX. *de fide Iohannis Antiocheni.* X. *de Eutychetis errore.* XI. *de Synodi Chalcedonensis conuocatione, & Præside.* XII. *de Epistola S. Leonis dogmatica ad Flavianum, in Concilio Chalcedonensi approbata.* XIII. *de Dioscori damnatione.* XIV. *de disciplina erga Theodoretum observata actione VIII. Concilii Chalcedonen-*

donensis. XV. de Concilii Chalcedonensis Canonibus. XVI. de causa Iuvenalis Ierosolymitani, & Maximi Antiocheni in Synodo Chalcedonensi composita. XVII. de causa Domni Antiocheni. XVIII. de Zenonis Imp. Henotico. XIX. de causa Acacii. XX. de causa Euphemii & Macedonii. Et in Panoplia adversus Hæreses V. seculi hæ habentur eodem volumine Dissertationes : I. de peccato Originali contra Pelagianos. II. de necessitate Gratia CHRISTI, contra Pelagianos & Semipelagianos. III. adversus Hæresim Nestorii. IV. adversus H. Vigilantii. In Historiam Ecclesiasticam seculi VI. Seculi VI. anno - LXXX. perinde ac duo sequentia secula, impressi, has Alexander scripsit Dissertationes : I. de Synodi Romana palmaris iudicio in causa Symmaci Pont. Max. II. Vtrum Scythæ monachi Eutychiani fuerint? III. de V. Synodi Oecumenicæ convocatione, Præside, auctoritate. IV. de trium Capitulorum damnatione. V. de sensu anathematismorum V. Synodi. VI. adversus Aphthartodocetas : qua probatur, CHRISTI corpus ante Resurrectionem corruptibile fuisse. VII. contra Agnoetas. In seculo VII. hæ sunt Dissertationes : I. de Seculi VII. convocatione & præsidentia VI. Concilii Oecumenici. II. de Honorii damnatione in VI. Synodo Oecumenica. III. de Concilii Trullani epocha, & canonibus. IV. de Wamba Regis abdicatione. V. adversus Hæresim Monothelitarum. VI. adversus Mahometanam sectam. VII. de cultu religioso Dominicæ Crucis, adversus Paulicianos. In Seculo VIII. istas reperimus : I. de Gre- Seculi VIII. gorii II. Rom. Pont. erga Leonem Isaurum Imp. moderatione.

Seculi IX. &
X. part. II.

*tlione. II. Translatione Regni Francorum a Cbilde-
rico Rege, ad Pippinum Majorem Domus. III. de con-
vocatione & presidentia VII. Synodi. IV. de fide Ico-
nomachorum circa Eucharistiam. V. de Felicis & Eli-
pandi errore. VI. adversus Hareses VIII. seculi, vete-
res novosque Iconomachos: ac presertim contra libros
IV. Iob. Dallai. VII. contra Felicis & Elipandi heresim.*
Seculi IX. & X. pars I. an. LXXXI. excusa nullas com-
monstrat Dissertationes: sed pars II. eodem anno
impressa, illas: I. de Translatione Imperii a Grecis ad
Carolus Magnum. II. de Ludovici Pii Imp. exauctora-
tione & restitutione. III. de Papissa fabula. IV. de
Photiano schismate, & VIII. Synodo Oecumenica. V.
de causa Gotteschalci, ejusque erroribus, ac damnatione,
impugnatoribus, ac Patronis? VI. de causa Rothadi
Sveffionensis Episcopi, cum Hincmaro Remensi Archie-
piscopo. VII. de causa Wulfadi, aliorumque Clerico-
rum ab Ebone Remensi Archiepiscopo ordinatorum,
cum Hincmaro ejus successore, & de Synodis Sveffionen-
sibus II. & III. & Trecenti. VIII. de causa Hincmari Lau-
dunensis Episcopi, cum Hincmaro avunculo Remensi Ar-
chiepiscopo, deque Conciliis in ea celebratis. IX. de di-
vortio Lotharii Regis, & Teutberge Regine. X. de Pa-
schasio Radberto, ejus scriptis & doctrina. XI. de Raba-
no Mauro, ejus scriptis, ac nevis. XII. de Amalario, ejus-
que Operibus, ac nevis, in re presertim Eucharistica.
XIII. de Ratramo, & ejus Operibus, ac precipue de li-
bro sub nomine Bertrami vulgato, De corpore & San-
guini Domini. XIV. de Iobanne Scoto Erigena, ejus-
que

que Operibus, & erroribus. XV. de fide Christianorum
X. seculi circa Eucharistiam, XVI. de exaucloratione
Iobannis XII. a Romana Synodo. XVII. de Septem E-
lectorum Imperii institutione. XVIII. adversus Pho-
tium, aliosque Gracos Schismaticos. De Processione Spi-
ritus S. a Patre & Filio. A Seculi XI. & XII. parte I.
anno -LXXXIII. excusa iterum absunt Dissertationes :
verum pars II. & III. eodem anno editæ plures con-
tinent. Et illa quidem, I. de causa Berengarii. II.
de diffidio, quod Gregorium VII. Pont. Max. cum Hen-
rico III. Imp. commisit. III. de Gregorii VII. dictatu.
IV. de Investituris Episcopatum & Abbatiarum : &
de Synodo Oecumenica Lateranensi prima. V. de
Goffridi Vindocinensis Abbatis, & Marbodi Redonensis
Episcopi Epistolis, Roberto de Arbrifello inscriptis. VI.
de Concilio Lateranensi II. Oecumenico X. Hæc autem :
VII. de varia Petri Abalardi fortuna, erroribus, damna-
tione & pœnitentia. VIII. de Concilio Lateranensi III.
Oecumenico XI. IX. de contentione inter S. Rom. Ec-
clesiæ Cardinales, & Gallicanos Præsules exorta in Con-
cilio Remensi anno CIOCLXVIII. occasione Symboli contra
Gilberti Porretam errores ab istis editi. X. de causa
S. Thomæ Centuariensis Episcopi & Martyris. XI. de A-
zymorum usu in confectioe Eucharistiæ adversus Gra-
cos Schismaticos, XII. de præsentia reali corporis & San-
guinis CHRISTI in Eucharistia : & de Transubstana-
tione Panis & Vini, in Corpus CHRISTI, & Sangui-
nem : adversus errores Berengarii, Sacramentorum
Parentis, a Petrobusianis, Henricianis; Waldensibus, Al-

Seculi XI. &
XII. part. II.

part. III.

Seculi XIII. &
XIV. part. II.

Sec. XIII. &
XIV. part. III.

Seculi XV. &
XVI. part. II.

*bigensibus, Wiclefistis propagatos, & in Calvinistis redi-
vidos: in qua precipua Albertini Calviniani Ministri
argumenta solvuntur. XIII. de Baptismo Infantium,
contra Petrobusianos, in Waldensibus, Albigenibus &
Anabaptistis Redivivos. Seculi XIII. & XIV. pars I.
II. & III. anno-LXXXIV. impressa sunt. Pars II. repræ-
sentat sequentes Dissertationes: I. de Concilio Latera-
nensi IV. Oecumenico XII. II. de Orthodoxia Ioacchini
Abbatis. III. in Canonem III. Concilii Lateranensis
quarti. IV. de Sensu Canonis: Omnis utriusque se-
xus fidelis, postquam ad annos discretionis pervene-
rit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, sal-
tem semel in anno, proprio sacerdoti &c. V. de cete-
ris Lugdunensis Concilii Actis & Decretis. VI. de Sum-
ma, scriptisque ceteris S. Thomæ Aquinatis. Pars III.
autem has: VII. de Concilio Lugdunensi II. VIII. de
jure Regaliæ ad can. XII. Concilii II. Lugdun. IX. de
dissidio Bonifacii VIII. Rom. Pont. & Philippi Pulchri,
Regis Christianissimi. X. de Concilio Viennensi Oecu-
menico, XI. de causa Templariorum. XII. de sententia
S. Facultatis Parisiensis, circa propositionem illam F. Iob.
de Montefono: Solius sedis Apostolicæ est declarare,
damnare, & probare: Et eorum quæ tangunt fidem,
ad solum Pontificem pertinet Examinatio, & Decisio.
XIII. de Sacrificio Missæ adversus Albigenes & Wickle-
fistas, in Lutheranis & Calvinistis redivivos. Secu-
lum XV. & XVI. in quatuor partes divisa, anno
-LXXXVII. excusa sunt. Pars II. istas habet Dissertatio-
nes: I. De Schismate, quod Pisano & Constantiensi
Con-*

Concilio occasionem dedit. II. de Concilio Pisano Oecumenico. III. de Concil. Constantiensi Oecumenico, rerum in eo gestarum summam exponens. IV. de auctoritate & sensu Decretorum sessionum IV. & V. Synodi Constantiensis, Concilii Generalis auctoritatem spectantium. Pars III. illas: V. de mente Concilii Constantiensis circa potestatem Ecclesiae in temporalia Regum. VI. Apologetica Fr. Natalis Alexandri, adversus libellum F. Francisci de Engbien Dominici, Lic. Lodanensis, de Auctoritate Sedis Apostolicae in Reges. (a) VII. de Literis liberi commeatus, sive Salvi-Conductus Iobanni Hus & Hieronymo Pragensi datis. VIII. de Conciliis Senensi & Basileensi. IX. de Annatis ad Decreta Conc. Basil. sessionibus XII. & XXI. X. de Synodo Florentina. Denique Seculi XV. & XVI. pars quarta & ultima has: XI. de Synodo Lateranensi V. deque pragmatica Sanctione & Concordatis. XII. de S. Synodo Tridentina. Quibus annectitur Trophaeum adversus Haereses XV. & XVI. seculi, potissimum in encomiis Ludovici XIV. Galliae Regis, ob extirpatum in Regno religionem Reformatam, occupatum. Atque haec paulo operosius ex Operibus Natalis Alexandri volui excerpere: non, ut vel meo, vel lectoris otio abuterer; sed, quoniam hic Auctor hodie praecipuus fere est inter Scriptores Historiae Ecclesiasticae Pontificios, & paucorum tamen Studiosorum fortuna doctrinaeque ratio permittit, familiarem illum sibi reddere, hi indicinam habeant, in quibus materiis majori cum cura

Seculi XV. &
XVI. part. III.

Part. IV.

(a) De hoc libro Angvieni vide *Acta Eruditor. Lips. an. 1685. mense Decembr. pag. 590.*

ra atque apparatu is elaboraverit. Ita enim occasione ferente, unum atque alterum tomum evolvere, quæque ex re videbuntur, in usus suos poterunt convertere: modo insimul consideraverint, a quo hæc talia sint conscripta: nempe ab homine sacris Pontificiis imbuto, atque innutrito, quique, utut in nonnullis in gratiam Regis & Regni Galliæ omnimodæ Monarchiæ Papali adversetur, in reliquis tamen eadem, qua ceteri, lyra oberret, hoc est, dogmata ac ritus Pontificios S. Scripturæ etiam ac puriori Antiquitati adversos defenderit. Ceterum a Seculo IX. & X. ad finem usque Operis summam nobis dederunt nunquam satis laudandi Lipsienses *Actorum Eruditorum* Collectores: quorum opera sicuti in aliis omnibus vere est egregia; ita in hoc quoque Natali Alexandro merito æstimari ac commendari debet. (a) Quod diximus, Alexandrum Monarchiæ Papali adversari, id ex variis totius operis apparet locis. Etsi enim quavis occasione Rom. Pontificis benevolentiam captat, ejusque primatum & cetera privilegia ruetur, aliisque modis suum erga Romanam sedem obsequium approbat; non pauca tamen inter has blanditias occurrunt, quæ Pontifici possessionem dignitatis suæ omnibus modis sartam tectam conserva-

(a) Nimirum *Seculum IX. & X.* habetur an. 1682. m. Julio, p. 209. - 214. *Sec. XI. & XII. pars I.* 1684. m. Maio, p. 221. - 225. *pars II* m. Julio, p. 315. - 319. *pars III.* m. Septembr. p. 406. - 410. *Seculum XIII. & XIV.* 1685. m. Julio, p. 329. - 332. *Sec. XV, & XVI. pars I.* 1687. m. Aug. p. 434. - 440. *pars II.* 1688. m. Febr. p. 110. - 115. *pars III. & IV.* m. April. eod. anno, p. 184 - 193.

recupienti non possunt esse non ingrata. (a) Vnde etiam Innocentius XI. Pontifex Rom. tomos omnes XII. priorum seculorum historiam complexos, una cum ceteris Auctoris operibus, de Cardinalium quorundam consilio, & ex ea, qua se pollere putat, Apostolicæ potestatis plenitudine, proscribendos & damnandos censuit, eorumque omnium & singulorum impressionem, descriptionem, lectionem, & usum omnibus & singulis Christianis, sub pœna excommunicationis, a qua nemo, nisi in mortis articulo constitutus, a quoquam, præterquam a Pontifice Rom. absolutionis beneficium obtinere valeat, severe interdixit. Id quod factum anno cicioclxiv. x. Iulii. (b) Neque tamen fulmen hoc deterruit Natalem, quo minus in cœpto opere pergeret, & ad finem tandem deduceret.

§. XVII. Hoc ipso anno ciciocxciii. Hambur-
gi ex officina libraria Schultziana prodiit *Guiljelmi Marcelli Conspectus Chronologia, methodo inprimis curiosa, compendiosa, ac facili, ita digesta, ut Status Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis; Concilia item Generalia & Particularia; ut & Scriptores Ecclesiastici; nec non Schismata, Hereses, & Opiniones ab Ecclesia damnate, ordine ac planissime oculis exhibeantur: Opus* (uti refert titulus) *non minus jucundum atque utile, quam omnino necessarium omnibus illis, qui Historiam Sacram in promptu habere cupiunt.* Quæ in Admonitio-

G. MARCEL-
LI
Conspectus
Chronologiæ
Ecclesiast.

Bbb

ne

(a) Ita eleganter *Lipsienses Eruditi*, m. Iul. 1685. pag. 330. (b) *Acta*
Lips. d. l. ut & an. 1687. m. Aug. p. 434.

ne ad lectorem afferuntur, utique digna sunt, quæ repetantur: *Quamvis Author libelli bujus Marcellus minime sua sit defraudandus laude, utpote qui res in Ecclesiâ gestas nova, eademq, non injucunda methodo tradidit, proptereaque dignus habitus, qui civitate Latina donaretur: non in omnibus tamen bona fide egit. Quo addictior enim est Pontificiorum partibus, eo inimiciorum se præbet Evangelicæ Religionis Parastatis, Luthero, nimirum & Melanchthoni: de quibus diversis in locis male sentit: dum more sacrificulorum eos perperam variarum hæresium superiori seculo exortarum authores fingit; cujus generis calumnias ab aliis nominata Sectæ sparsas Evangelici vel centies ante diluerunt: id quod ne forte lector orthodoxus hac inspiciens offenderetur, monendum duxi.* Celeberrimi Lipsienses in *Actis Eruditorum* fatentur, (a) Auctorem hunc, *Tabellis chronologicis, tum civilibus, tum, quæ latius se diffundunt, Ecclesiasticis, applausum doctorum promeruisse.*

(e) m. April. 1688. p. 207.

CAPVT XVIII.

DE CHRISTOPHORO SANDIO ARIANO, EIVSQVE NVCLEO HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ.

§. I.

HActenus Universalis Historiæ Ecclesiasticæ scriptores ex Lutheranis, Reformatis, atque Pontificiis enarravimus: sed restat aliquis, quem piaculum foret, uni harum classium inferere. Est autem is *Christophorus Sandius*, Arianismo nimium quantum infe-

infectus: quod venenum a Patre suo Christophoro
 haustum scriptis etiam historicis studuit diffundere.
 Jam quod ad dictum Patrem ejus attinet, is patria
 Cruciburgensis, Philippo natus, in Ducatu Prussiae,
 ejusque metropoli Regiomontana inter Secretarios
 aulicos principem habuit locum. (a) Hic cum jam
 per complures annos dogmata fovisset Ariana, pu-
 blice id profiteri non est ausus: gravi tamen hete-
 rodoxias suspicione laboravit, quod a sacris publicis,
 ac Eucharistiae sacramento abstineret. Domi inte-
 rim suae confedit, diurna nocturna; manu pervolu-
 tans antiquissimos Graecae Latinaeque Ecclesiae Do-
 ctiores, ac quicquid in illis cum praconceptis sen-
 tentiis Arianis quomodocunque putaret convenire,
 magno cum studio annotans. Tandem re ad Ducale
 Regimen delata, in jus vocatus, male sanum proposi-
 tum relinquere jussus est. Quod cum facere detrecta-
 ret, primo quidem Theologi Academiae cum eo sunt
 commissi: quos inter *D. Melchior Zeidlerus*, ex trium-
 priorum seculorum Patribus aeternam IESV CHRI-
 STI divinitatem singulari ms. demonstravit: nec mi-
 nus etiam alii admodum sollicite operam navarunt,
 ut Sandium tam enormiter aberrantem in viam re-
 ducerent. Verum quando laterem (quod est in pro-
 verbio) lavarent, ac ipse comminationes quoque Re-
 giminis insuper haberet, anno MDCLVII. Sparta ei
 fuit ademta. Ab isto tempore domi fere se continuit,
 ita tamen ut plerumque in nudinis bibliopolia in-

DE
 CHRISTOP.
 SANDIO
 Patre

Bbb 2

vise-

(a) Ober-Secretarius.

viferet, quid novorum allatum esset librorum, speculatus: id quod denique etiam omisit. Contra multi ipsum privatim convenerunt, quorum aliquos non satis confirmatos fluctuare fecit. Cum Studiosis quibusdam Iuris Hugonem Grotium *de Iure Belli & Pacis* interpretari decrevisset, primores Regiminis Consilarii (a) id permittere noluerunt: quamvis rumor percrebuerit, aliquos tamen, sive huius, sive alius doctrinae ergo, clanculum ipsum adiisse. Interea filia ejus graviter coepit decumbere: quæ cum Ecclesiasten Evangelicum vehementer expeteret, permittere id tamen noluit pater, ut adeo in hoc statu rerum demortua, absque ullis consuetis ceremoniis monumento paterno illata sit. (b)

DE
C. SANDII F.

Nucleo Hist.
Eccl.

§. II. Ad filium igitur ut accedamus Christophorum, is major natus, a Patre in primis ad linguam Græcam addiscendam, ac porro ad Arianismum ita fuit incitatus, ut juvenis adhuc hæreseos suæ specimina ederet non vulgaria: præsertim in illo *Historia Ecclesiastica Nucleo*, cui *Tractatus de Veteribus Scriptoribus Ecclesiasticis præfixus est*: qui primum anno MDCLXIX. prodiit. (c) Hic liber secunda editione ab Auctore locupletatus, & emendatus, cum titulo *Nuclei Historiæ Ecclesiasticæ, exhibito in Historia Arianorum, tribus libris comprehensa*, anno -LXXVI. impressus est, (d) eidemque præfationem addidit Pater, in qua vir-

rus

(a) Ober-Räthe. (b) Hanc omnem notitiam debeo Christophi Hartknochii *Historiæ Ecclesiæ Prussicæ* lib. II. p. 646. 647. (c) *Cosmopoli* (ut habet inscriptio) apud *Liberium Pacificum*. (d) *Colonia*: ut tradit inscriptio: sed, ut ab aliis accepi, *Amstelodami* excusus est.

rus suum non dissimulat. De editione autem ipsa scribit: *quod ex filii literis perceperit, ita auctam esse ac correctam, ut nisi antiquum ferret titulum, non immerito novum opus crederetur.* Quæ verba, ad literas filii provocantia, docent, a Patre nondum visum fuisse scriptum gnati, cum præfationem illam contexeret.

§. III. Ceterum quando unice id ageret Sandius, ut Arii dogma de CHRISTO fidei Catholicæ contrarium in Ecclesia semper obtinuisse, comprobaret; ab hac blasphemi dogmatis infamia ut Patres, qui ante Nicænum Concilium floruerunt, liberaret, *D. Samuel Gardinerus*, S. Th. P. & Regi Britanniaë a Sacris, *ἡ προϋπώσσει* suæ, sive *Catholicæ circa SS. Trinitatem fidei, Delineationi, ex scriptis Patrum Ante-Nicænorum desumptæ*, anno insequenti annexuit *Responsionem brevem*, qua laudatos modo Patres contra *ἐγκλήματα* Sandii defendit. Quo facto Sandius anno -LXXVIII. *Appendici addendorum, confirmandorum & emendandorum, ad Nucleum Historia Ecclesiastica*, editæ, subjunxit tres epistolas: quarum *prima* ipsius est ad Gardinerum apologetica: *altera*, Gardineri ad Sandium, in eadem causa Patrum, qui ante Concilium Nicænum vixerant: *tertia* iterum Sandii, qua contra Gardinerum thesin Arianam pergit defendere. Sed hanc ultimam Sandii epistolam Gardinerus *Valedictoria responsione* Londini anno MDCLXXXI. refutavit, luculenter ostendens, Patres Anti-Nicænos dogmati Ariano minime favisse. Sub calcem Responsionis *Cingallum* (sub quo nomine Sandium latere arguit) tangit, qui Gou-

Sandio se opposuit Samuel Gardinerus.

da anno -LXXVIII. vulgaverat libellum, cui titulus *Scriptura S. Trinitatis Revelatrix*: in quo, ut laudatus Gardinerus observat, ipse multos Scripturæ locos, qui SS. Trinitatis *ὁμοσίαν*, coæternitatem, & coequalitatem validissime probant, unius vel alterius, recentis nonnunquam interpretis, auctoritate nixus, enervat, & dum contra Socinianos animose disputare videtur, Arianorum argumentis prolixè satis propositis, brevissime, quasi aliud agens, & negligentius satisfacit. Atque hæc, quæ de *Gardineri* atque *Sandii* controversis epistolis dixi, celeberrimis *Actorum Lipsiensium* collectoribus me debere, lubens meritoque fateor. (a) Quod idem Sandius *Notas & Animadversiones in Gerhardi Iob. Vossii libros tres de Historicis Latinis* ediderit, (b) non est ignotum eruditibus: Quæ alia scripsit, ex *Bibliotheca* ejus *Antitrinitariorum* posthuma, anno MDCLXXXIV. evulgata (c) addiscimus. Decessit Sandius Amstelodami anno MDCLXXX. xxx. Novembris. (d)

(a) Vide *Acta Eruditorum* an. 1682. mense Septemb. pag. 281. (b) Amstelod. 1677. (c) Vide *Acta Lipsiens.* an. 1684. mense Junio p. 283. (d) Hartnochius pag. 647. V. Vittius in *Diario Biographico*.

CAPVT XIX.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ PARTICVLARIS IN SINGVLARIBVS REGNIS, REBVSPVBLICIS, PROVINCIIIS, ETC.

NEMPE

NEMPE ÆGYPTI, ÆTHIOPIÆ, AFRICÆ, ALEXANDRIÆ, ANGLIÆ, ANHALTINATVS, ARMENIÆ, BAVARIÆ, BELGII, BOHEMIÆ, CATALAVNIÆ, CHINÆ, CVRLANDIÆ, DANIÆ, FRISIÆ, GALLIÆ, GERMANIÆ, GRÆCIÆ, HASSIÆ, HELVETIÆ, HIBERNIÆ, HISPANIÆ, HOIÆ, ET DIEPHOLTI, LAPONIÆ, LAPPONIÆ, INDIAE, LVSI-TANIÆ, MANSFELDENSIS COMITATVS, MARONITARVM, MOSCOVIÆ, NAMVRCI, NORMANNIÆ, PALATINATVS, PARAQVARIÆ, PEDEMONTII, PERVVIAE, POLONIÆ, POMERANIÆ, PRVSSIÆ, RHÆTIÆ, SAXONIÆ, SICILIÆ, SILESIAE, SLAVONIÆ, SLESVVICI, STIRIÆ, SVECIÆ, THVRINGIÆ, VENETIARVM, VNGARIÆ, WALDENSIVM, WESTPHALIÆ.

§. I.

Sicut hi, quos hactenus longa serie enumeravimus, Scriptores Historiam Ecclesiasticam Vniuersalem, vel certorum seculorum, aut unius demum seculi, tradidere; ita multi occupati fuere in conscribenda singularium Regnorum, Rerumpubl. aut Provinciarum Historiis Ecclesiasticis: quos quidem, quotquot ad nostram pervenerunt notitiam, in medium afferemus.

§. II. Quod ad ÆGYPTIACAM attinet Ecclesiam, huc spectat *Iohannis Ernesti Gerbardi*, Theologi Nostratis celeberrimi, *Exercitatio Theologica Ecclesiae Copticae, hoc est, Christianorum Ægyptiaca ortum, progressum, principuaque capita representans.* (a) Sic in Leonis Allatii *Symmetis*, lib. I. (b) reperimus *Rituale Ecclesiae Ægyptiaca, sive Coptitarum, quod jussu Cardinalium*

Histor. Eccles.
sive ÆGYPTI-
ACÆ
Ioh. Ern. Ger-
bardii

(a) Ienæ, an. 1666. (b) Num. II. p. 239, seqq.

dinalium S. Congregationis de propaganda fide ex lingua Coptica, & Arabica in Latinum transtulit Athanasius Kircherus, e Soc. Iesu Presbyter, anno MDCLVII.

ÆTHIOPI-
CÆ

§. III. Ægyptiacam excipiat Ecclesia ÆTHIO-
PICA, sive HABESSINICA: de cujus scriptoribus, po-
tissimum ad ductum Viri magni, Iobi Ludolfi, in *Com-
mentariis ad Proœmium Historiæ Æthiopice*, agemus.
Primas autem cum ipso dabimus exiguo libello, cujus
hic est titulus: *Legatio magni Indorum Imperatoris,
Presbyteri Iobannis, ad Emanuelem Lusitaniæ Regem,
anno Domini MDCLXIII. in qua de Indorum (a) fide, ce-
rimonis, religione &c. per Matthæum illius legatum plu-
ribus agitur.* Epistola est *Damiani a Goes*, Equitis Lu-
sitani, ad Iohannem Magnum Archiepiscopum Vpsa-
liensem, tunc temporis Dantisci exulem, Kl. Decembr.
MDCLXXX, scripta (b) Capita libelli recenset Ludolfus:
ex qua ad nostrum propositum faciunt Matthæi
relatio I. continens: *Confessionem Fidei Indorum,
deque ceremoniarum & religionis cultu*; II. *de eorum
Patriarcha, ejusque officio.* Multa in iis de rebus Ec-
clesiasticis esse falsa, Ludolfus *Comm. lib. III. cap. I.* do-
cuit. Deinceps idem *Goesius* libellum conscripsit *de
Religione ac moribus Æthiopum sub imperio Presbyteri
Iobannis degentium*, aliquoties editum. (c) De eo
judicium Balthasaris Tellezii, a Ludolfo laudatum,
repe-

(a) Notat Ludolfus, in ipso libello non *Indos*, sed *Ebessinos* passim
vocari. (b) *Antverpiæ*, primum excusa an. 1532. *Dordraci*,
recusa an. 1618. (c) *Parisi, & Lovanii* 1534. Habetur quoque
Tomo II. Historiæ Illustratæ ab Andrea Schotto collectæ, &
Francof. editæ, 1603.

repetemus: Quandoquidem ab Æthiopia tam procul abfuit, ut neminem contradicentem habuerit, multa scripsit sine fundamento, & non locutus est veritatem.

(a) Prodiit post hæc *Itinerarium Francisci Alvarezii*, Franc. Alvarezii, Sacerdotis Lusitani, qui acta legationis Roderici Limæ per sexennium in Habessinia detenti narrat. *Itinerarium* hoc in varias linguas, & in vernaculam quoque nostram relatum est. (b) Sed observat Ludolfus, *Itinerarium illud*, non verum esse opus Alvarezii, sed tantum ejus epitomen ab imperitiore quodam homine concinnatam. Etenim Job. Baptista Ramusius, cujus *Italica editio* Alvarezii optima est, in *Navigacionibus & Itineribus* suis (c) dixerat: *Damianum a Goes descriptionem habuisse Itinerarii Alvarezii, ejusq; copiam amicis Italicis fecisse: qui cum id imprimere vellet, intellexerint, illud jam Vlyssipone jussu Regis in lucem editum, idque e Lusitania afferri curavisse, atque cum suo exemplari contulisse, sed notabiles in eo defectus reperisse. Defuisse enim Alvarezii proœmium multa loca scitu dignissima omissa, præter errores plurimos in nominibus locorum & personarum commissos. Idcirco Ramusius in præfatione & dissertatione super isto Itinerario, graviter dolet, quod hæc Epitome manca & mutila sit, addito: Labor iste breviandi tam luculentum volumen committendus erat hominibus peritis & doctis.* Quibus hæc subjicit Ludolfus: Ex

CCC

qui-

(a) *Damiani a Goes* vita habetur Tomo II. *Hispania Illustrata* num. 6. & in Freheri *Theatro* pag. 1451. (b) *Islebiæ* excusum 1567. fol. per M. Ioachimum Hellerum, Astronomum Mansfeldensem. Alia editio Germ. 1573. (c) *Italice* Venetiis edita sunt an. 1588.

quibus lector satis intelligit, quam exigua fidei sint editiones, quae fulgo circumferuntur, ex Lusitanico factae; ejusque defectus Alvarezio imputandos non esse. Sola Italica ceteris praestat, quam Ramusius ex ms. exemplari Damiani Goeshi & Lusitanico impresso, licet utroque mutilato, & imperfecto componere coactus fuit. Egregium alias est testimonium, quod Alvarezio tribuit Tellezius, his verbis: Eum composuisse stylo plano & sincero Historiam Aethiopiae, cui (teste P. Emanuele Almeyda) fides haberi possit in omnibus, quae diceret se vidisse; fuisse enim hominem candoris prisci, & veracem: neque hodierno tempore aliquid reperiri, quod ejus affirmationi e diametro repugnet, in iis autem, quae alii, praesertim Habessinii retulerint, cautela opus esse. Istos enim res suas erga peregrinos in majus augere, & plus justo extollere. Ipse Alvarezius de se praedicat, quod sex annos in Aethiopia commoratus fuerit, quod quadam visa, quadam audita ex aliis, qui bene sciverint, scripserit: scilicet visa, tanquam visa; & audita, tanquam audita: addito juramento: quod mendacium nullum dicturus esset. Paulo ante laudatus Ramusius porro testatur, quod Alvarezius res Aethiopum justo tractatu, quinque libris fuerit complexus: quorum ultimo (nam reliquorum summam praetereo) retulerit, quae ad Religionem & cultum divinum pertinent, circa solemnia, templorum cultum, funerum exequias, celebrationem nuptiarum, monachorum vitam, aliaque hujuscemodi. Addit Ludolfus: Talis tamque utilis liber cur oppressus, & non impressus

sus fuerit, alii judicent. Post Itinerarium illud Alvarezii, anno - LXV. prodiit libellus *Iohannes Bermudis*, qui ex Æthiopia redux, Alexandria & Æthiopiæ Patriarcha a Paulo III. nominatus, in Habessinam reversus fuit. Libellum hunc Lusitanice Ludolfus nondum vidit: monet tamen: *Purcham Anglum eum in itineribus suis Anglice versum habere*; ac post censuram de simplicitate hominis, addit: *Alioquin lectus non injucundus est, quia ingenua simplicitate fatetur ea omnia, quæcunque a se & Lusitanis suis in causa religionis contra Regem Claudium importune & imprudenter admodum acta fuerunt.* Ex paucis istis libris, & ex Pauli Iovii *Historiarum libro XVIII.* profluxerunt, quæ superiori seculo a nostris scriptoribus de rebus Habessinorum sparsim relata fuerunt. Posthæc omni commercio cum Lusitanis interrupto, nihil quidquam amplius de Habessinis apud Europæos in lucem prodit, donec hoc seculo Patres Soc. Iesu in Æthiopia invalescerent, atque magnam de reductione Habessinorum ad Latinam religionem spem Romanis facerent. Gliscebant enim fama in Europa, de prona Æthiopum erga sedem Romanam voluntate, quam unus & alter Habessinus Papæ beneficiarius, Romæ ultro augebat. Inde occasionem sumsit *Ludovicus Vrreta*, Dominicanorum Ord. Monachus Valentinianus, in sua *Historia Ecclesiastica, Politica, Naturali & Morali grandis & remoti Regni Æthiopiæ*, Æthiopiam, tanquam monarchiam quandam omnibus numeris absolutam nobis repræsentandi, simulque

Ioh. Bermudes.

Lud. Vrreta
fabulosus
Scriptor.

audacter mentiendi, quod Æthiopia a sede Romana nunquam defecerit. Liber Hispanice scriptus, editus est Valentia anno ciciocx. cum licentia, approbatione, & laude omnium Censorum. Cum vero non tantum claros Scriptores, Ioh. Petrum Maffejum, Petrum Ribadeneiram, & alios Historicos Lusitanicos, imperitiæ & falsitatis argueret; sed etiam de Patribus Soc. Iesu, qui Spartam hanc exornandam in se receperant, imo de tota Lusitanorum natione admodum indigna traderet, ipsosque summos Pontifices, & Lusitaniæ Reges oblique carperet, quasi obreptitiis relationibus fidem habuissent; ideo necessum duxerunt Patres Societatis, impudentiæ hujus Viri obviam ire. Etenim illo ipso tempore, dum veræ *Patrum relationes ex India de annis ciciocvii. & -viii.* Vlyssipone sub prælo servebant, supervenit hæc fabulosa historia. Igitur *Additionem de rebus Æthiopicis* subungere necessum habuerunt, qua falsitas *Vrreta* detegeretur: quæ *libro V. dictarum Relationum* anno ciciocxi. impressarum reperitur. Eas cum *P. Nicolaus Godignus* (a) adeptus esset, pro conservanda Societatis suæ existimatione, & veritate tuenda, *Vrretam* edita opera refutandum suscepit in libro *de Rebus Abassinorum, ut & de rebus sub Patriarchis, Nonio Barreto, & Andrea Oviedo in Abassia gestis*: qui Lugduni editus est anno ciciocxv. Nomini tamen illius pepercit, & tantum *Novum Auctorem* vocavit. At multo prolixior est in illo referendo, quam refel-

lendo

Vrreta
a Iesuitis me-
rito refuta-
tus

præsertim a
Nic. Godigno.

(a) Hic an, 1616, obiit. Vid. Alegambe in *Bibl. Ies.* p. 352.

lendo: quia fere integra capita ex eo describit, eaque uno verbo vana atque falsa esse dicit: mox vera, quatenus ex ipsis epistolis Patrum habere potuit, subjungit. Ceterum infamia *Vrreta* minime territus, illius vestigia gnaviter premere, & nomine *Itinerarii* figmentis Habessinici orbi literato denuo imponere ausus fuit *Iacobus Baratti*, Italus, eo magis culpandus, quod Nicolao Godigno & Balthasare Tellezio jam exstantibus, ipsam lucem tenebris suis obfuscare voluerit. Pluribus de eo agit Ludolfus, aitque, *sibi videri militem fuisse, bonarum artium rudem, bellica rei stolidum solertem*. Et tamen liber ille in linguam a G. D. Anglo versus, & Londini impressus est anno MDCLXX. (a) Post fabulosos illos auctores, tandem prodiit P. Balthasaris Tellezii vera Historia Aethiopica, stylo florido & jucundo Lusitanice conscripta, secutus inprimis P. Emanuelem Almeydam, cujus Epitomator fuit. Sic enim in libri titulo ait: *Historia Generalis Aethiopiae superioris, sive Presbyteri Iohannis, & de iis, quae Patres Societatis Iesu in ea gesserunt, in ipsa Aethiopia composita a P. Emanuele Almeyda, Provinciali & Visitatore Indiae, sed in compendium redacta, revisa, & nova methodo*

Iac. Barratti
fabulosus i-
tem scriptor.

Balth. Telle-
zius,

(a) Vide Ludolfum in *Comm. ad Proem. n. 4. pag. 25.* De Baratto idem in ipso Proemio *Hist. Baratti Italus, confictarum narrationum exscriptor, vel repertor, pleraque Habessinorum in Itinerario suo ita refert, non prout revera se habere, sed prout ille ex ingenio suo se habere, vel ab aliis fieri voluit.* Ad fabulosos illos scriptores etiam referas *Adami Conzenii, Jesuitae, Methodum Doctrinae Civilis, sive Abissini Regis Historiam* Colon. editam an. 1628. de qua vide iudicium Ludolfi *Comm. ad Proem. Hist. pag. 24.*

Tellezium se-
cutus Ludol-
fus,

Andreas Cor-
fali.

Franc. Titel-
mannus.

do composita a P. Balthasare Tellezio, Provincia Lusitaniae Provinciali. Quandoquidem ergo ex Actis scriptisque Patrum opus suum composuit, qui omnes Regni illius regiones quaquaversum peragrarunt, & triginta fere annos in eo floruerunt, utique verissima de rebus Habessinorum tradere potuit, & certe, si facta, & res gestas spectes, tradidit. Eam ob rem Ludolfus jure merito illi filius, & in toto opere frequentius secutus est, monens tamen, haud æque bonum esse Criticum & Philologum, quam Historicum: cum Græcæ linguæ modice, Hebraicæ & Æthiopicæ plane non fuerit peritus. Et hi quidem sunt primarii rerum Æthiopicarum scriptores editi: nam *Emanuelis Almeyde, Petri Pays, Alphonsi Mendezii, & Hieronymi Lupi*, Provincialis Goani, Patrum Soc. Iesu, scripta inedita prætereo. Pergit deinde Ludolfus ad alios scriptores minus principales, & primum quidem ad eos, quos Antonius de Leon, in *Epitome Bibliothecæ Orientalis & Occidentalis* Hispanice conscripta laudaverit: ex quibus tamen præter *Andream Corsali, & Franciscum Titelmannum*, neminem reperio, quem hic commendem singulariter: cum plerique lingua scripserint Lusitanica. Corsali *Epistola de itinere Eduardi Galvani, Lusitani, anno MDCLXIV. ad Magnum Hetruriae Ducem* datae, quas Ioh. Baptista Ramusius *Tomo I. Navigationum & Itinerum* habet, exstant in *Alvarezii* tam Gallica, quam Germanica versione *Itinerarii*, ac memorabilia multa continent. Titelmanni autem Hasseletani, Ord. Minorum apud Lovanien-
ses

ses Philosophi & Theologi, Romanæ demum Provin-
ciæ Vicarii seu Prælati, (a) *de religione, moribus & ce-
rimonis Æthiopum*, Latine prodiit Antverpiæ anno
MDLXXXIV. una cum Chronico *Amandi Zierixiensis*
a Titelmanno edito. (b) Iam meum non est, ex iis,
qui obiter rerum Æthiopicarum in scriptis suis men-
tionem fecerunt, aut ex scriptoribus Religionum to-
tius orbis, aut res Ecclesiasticas, vel Chronologias, vel
Orbis terræ, ejusque partium, vel etiam Imperiorum
& Regnorum Historias universales scripserunt, (de
quibus omnibus sollicitus fuit Ludolfus) quosdam ex-
cerpere, cum non nisi de iis dicere proposuerimus,
qui singulari opera in rebus Æthiopicis, præcipue au-
tem sacris, elaborarunt. Ex his autem supersunt:
Matthæi Dresseri *Oratio de statu Religionis & Ecclesiæ
Æthiopica sub Pretioso Iohanne*: (c) de quo in *Catalogo
Auctorum* Cominentario præfixo, notat Ludolfus, *quod
vetera & falsa retulerit*. M. Iohannis Vlrici Wildtii
Argentoratensis, *Ecclesiæ Æthiopica breviter adumbra-
ta, & præside D. Ioh. Conrado Dannhæddero disputationi
solenni submissa* Argentorati an. MDLCLXIV. edit. secun-
da MDLCLXXII. M. Dieterici Lüders, *Disputationes V. de
Historia Imperii Abyssini*, vel ipso Ludolfo teste, *diligen-
tissime congesta*, ac Wittebergæ habitæ MDLCLXXI. Præ-
terea

Matth. Dres-
serus.

Iohan. Vlr.
VVildtius.

Diet. Lüders.

(a) Obiit Anticoli in agro Romano 1553. 12 Sept. Vide de eo Val.
Andream in *Bibl. Belg.* p. 24. seqq. & Ioh. Mantelii *Ord.
Eremitarum S. Aug. Hasselati oppidi descriptionem cap. 16.
p. 103. seqq.* (b) Ita Andreæ in *Bibl. Belg.* pag. 245. At Lu-
dolfus, p. 13. *Latine cum libellis Damiani & Goes anno
1544. editus est, sed peculiare nihil habet.* (c) Lipliæ
habitæ 1584. & cum aliis orationibus recusa an. 1606.

Alia scripta
in Æth. Hist.

De
IOBI LV.
DOLFI
Scriptis in Hi-
storia Æthio-
pica,

terea Tomo II. *Hispania illustrata* habentur: *De le-
gatione Imp. potentissimi Æthiopie, ad Clementem VII.
Pontificem*: item: *Epistole aliquot Preciosi Iohannis
Æthiopum Regis, Damiano & Paulo Iovio interpretibus*:
ut &: *Davidis Regis bina literæ ad Clementem VII. Pon-
tificem*. Sic Romæ anno MDCLIX. prodiit, *Modus
baptizandi, & Preces Ecclesiæ Æthiopum, cum Oratio-
nibus in Sacramentis Baptismi & Confirmationis, ex Æ-
thiopico Latine versa*. Et *Magna Bibliotheca Patrum*,
anno præsentis seculi LXX. editæ, Tomo XXVII. com-
paret, *Missæ, quæ Æthiopes communiter utuntur; quæ
etiam Canon universalis appellatur*: item: *Ordo Be-
nedictionis Puerperæ; Ordo Baptismi & Confirmatio-
nis secundum usum Æthiopum*. Porro Lucæ Holstenii
Dissertatio de Abissinorum Communionem sub una specie,
habetur in *Symmiæ Leonis Allatii lib. II.* (a) Rem-
tamen cum hac Communionem se habere aliter, Do-
minus Ludolfus aliquoties demonstravit. (c) Cete-
rum ut ad ipsum *Jobum Ludolfum*, Erfurtensem,
Consiliarium Cæsareum, ut & Saxonicum Ducalem
intimum, accedamus, is cum jam *Grammaticam &
Lexicon* edidisset *Æthiopicum*, eoque in Eruditorum
corona magnum applausum meruisset, tantam sibi
rerum Æthiopicarum sacrarum atque civilium co-
gnitionem comparavit, tum ex scriptis variis; tum
ex familiari ac diuturna cum Abba Gregorio Æthio-
pe Amharensi, tam Romæ, quam Gothæ in aula Er-
nesti

(a) Num. 8. pag. 435. (b) In *Comment. ad Proœmium* p. 2. & ad-
dis ad lib. 3. cap. 6. num. 58. pag. 378. seq.

nesti Pii, conversatione; nec minus cum hoc, & aliis gestorum Æthiopicorum gnaris, commercio literario; ut serio tandem de scribenda Historia Æthiopica cogitaret. Sic itaque anno MDCLXXVI.

Sciagraphiam nobis dedit *Historia Æthiopica, sive Regni Abessinorum, quod vulgo perperam Presbyteri Iobannis vocatur*, in hac Academia impressam: quam

Sciagraphia
Hist. Æthiop.

plenum deinceps Opus secutum est Francofurti excusum anno-LXXXI. nempe *Historia Æthiopica, sive Brevis*

Hist. Æthiopica.

& succincta Descriptio Regni Habessinorum, quod vulgo male Presbyteri Iobannis vocatur: in qua libris quatuor agitur I. *de natura & indole regionis & incolarum*

II. *de Regimine politico, Regum successione, &c.* III. *de*

statu Ecclesiastico, initio & progressu Religionis Christiane &c. IV. *de rebus privatis, literatura, Oeconomia.*

Hujus libri summam sequenti anno mense Martio in *Actis Eruditorum* recensuerunt Lipsienses.

(a) Quanti hæc Historia etiam ab exteris sit æstimationa, indicio est, quod non modo in Anglicam, Gallicam, ac Belgicam, linguas conversa sit; sed, ut in linguam quoque Moscoviticam converteretur, ipse Autocrator Russorum jussit. (b) Quod autem celeberrimi Lipsienses, & de Rep. literaria meritissimi optarunt, publicoque adeo Nobilissimum Auctorem ro-

garunt nomine, ne uberibus, quos pollicitus est, Commentariis carere diutius literarium orbem patiatur; id ipsum impletum est anno MDCCXI. quo Franco-

D d d

fur-

(a) pag. 64. seqq. (b) Vide quæ hac de re affert Ludolfus in *Additione Commentarii ad Proæmium* pag. 47. 48.

De Comment.
ejus in Histor.
Æthiopicam.

Appendix ad
Hist. Æthiop.

furti prodiit: *Ad Historiam Æthiopicam Commentarius* in quo multa breviter dicta fusius narrantur: contraria refelluntur, atque hac occasione præter res Æthiopicas multa Autorum, quedam etiam S. Scriptura loca declarantur: aliaque plurima Geographica, Historica, & Critica, inprimis vero Antiquitatem Ecclesiasticam illustrantia, alibi haud facile obvia, exponuntur: ut variarum Observationum loco haberi possit. Continet igitur hoc Opus (ut Doctores Lipsienses in *Actis Eruditorum* loquuntur) (a) non solum uberiores expositionem rerum ad Historiam Æthiopicam, ac descriptionem Æthiopiae pertinentium, & refutationem contrariorum, cum documentis, epistolis, & actis publicis, in primo opere promissis: sed etiam multa singularia: & quedam plane nova, ad varias eruditionis partes spectantia, quæ occasione data, prolixè & luculenter tradit, ut multa ad hunc diem obscura, vel ignota inde declarentur & illustrentur. Et vero quia tertius liber Historiæ Ludolfinæ res Ecclesiasticas complectitur, idcirco & in Commentario de iisdem cum cura agit: sic tamen, ut non solum Habessinorum, sed aliorum quoque Christianorum, præsertim primitivæ Ecclesiæ gesta mirifice illustret. Ad hanc *Historiam Æthiopicam* ejusque *Commentarium* hoc ipso anno -xciii. Appendix accessit, ex *Nova Relatione de bodierno Habassinie statu* concinnata: de qua Lipsienses in *Actis* mense Junio prolixè egerunt. (b) In hac Appendice multa quoque habentur ad notitiam præsentis status Ecclesiastici

(a) an. 1691. m. Augusto p. 361. (b) pag. 280. seqq.

stici in Æthiopia facientia; adeoque non minus ac reliqua summi Viri, accuratiori lectione digna sunt. Inter alia autem ex ea apparet, adhuc dum Habessinios acerrimos Ecclesiæ Romanæ hostes esse, illique addictos in perpetuum ex regno suo proscripsisse, tanta sævitia, ut si quisquam eorum intraverit, ab incolis proximi pagi lapidandus veniat. Et tantum quidem de scriptoribus sacrae Historiæ Æthiopicae: quibus coronidis loco adjiciemus, ac Eruditis considerandum offeremus locum ex Chronico Ottonis Episcopi Frisingensis, de Iohanne Rege Presbytero: Sic enim legas lib. VIII. cap. XXXIII. *Narrabat etiam (de Syria Gabulensis Episcopus) quod ante non multos annos quidam (qui ultra Persidem & Armeniam, in extremo Oriente habitans, Rex & sacerdos cum gente sua Christianus est, sed Nestorianus) Persarum & Medorum Regis fratres, Samiardos dictos, bello petierit, atque Ecabatani, --- sedem Regni eorum expugnaverit. Cui dum præfati Reges cum Persarum, Medorum & Assyriorum copiis occurrerent, triduo usque mori magis, quam fugere volentibus, dimicatum est: PRESBYTER IOHANNES (sic enim eum nominare solent) tandem versis in fugam Persis, cruentissima cæde victor exstitit, --- Fertur iste de antiqua progenie illorum, quorum in Evangelio mentio fit, esse Magorum, eisdemque, quibus & isti gentibus imperant, tanta gloria & abundantia frui, ut non nisi sceptro Smaragdino uti dicatur.*

Otto Frising.
Presbyteri Iohannis meminit.

§. IV. AFRICANÆ Veteris Ecclesiæ Historiam illustrandam sibi sumsit Emanuel a Schelstrate,

AFRICANÆ
Em. a Schelstrate.

Ddd 2

Theol.

Theol. D. & Ecclesiæ cathedralis Antverpiensis Canonici ac Cantor, ac denique Custos Bibliothecæ Vaticanæ, in libro, cui titulum fecit, *Ecclesia Africana sub Primate Carthaginiensi*. Opus continet IV. Dissertationes: quarum I. agitur *de exordio Africanæ Ecclesiæ, ejusq. notitia, & regimine sub Primate Carthaginiensi non autocephalo*: II. *de fide & ritibus Africanæ Ecclesiæ, uti a Romana mutuatis, ita & eidem consonis*: III. *de Conciliis Africa, cum variis eorum editionibus, notis ac scholiis*: IV. *de successione Episcoporum Carthaginiensium, & variis Ecclesiæ Africanæ incrementis & decrementis, usque ad ejus interitum seculo VIII. per irruptiones Saracenorum introductum, & huc usque continuatum*. Prodiit Parisiis anno MDCLXXIX. Quod autem & in hoc, & in reliquis libris suis, *Schelfstratius* Romanæ sedis nimium quantum velificetur, nemini inter Nostrates est ignotum. *M. Antonii Capelli* Dissertatio *de Appellationibus Ecclesiæ Africanæ ad Romanam Sedem*, Parisiis excusa est anno MDCCXXII. Egregius autem liber est, statumque veteris Ecclesiæ Africanæ perspicue ob oculos ponit, quem anno MDCCXC. *Melchior Leydekerus*, SS. Theol. D. & Prof. Vtrajecti publicavit, ac *Historiam Ecclesiæ Africanæ illustratam* inscripsit. (a)

§. V. De Originibus Ecclesiæ ALEXANDRINÆ monumentum Arabicum *Eutychii Alexandrini*, cum Notis *Iohannis Seldeni*, Londini prodiit anno

Ant. Capellus.

Melch. Leydekerus.

ALEXANDRINÆ
Eutychius.

(a) Hujus summam nobis dederunt Lipsienses in *Actis Erud.* 1690. m. Octobr. pag. 487. seqq.

anno cīōīōcxlīī. Sed postea Annales Eutychii integri lucem adspexerunt Oxoniæ, cum interpretatione Latina *Edoardi Pocockii* anno cīōīōclvīī. *Eutychius ille*, alias *Said Ibn Batrick*, hoc est, *Said, filius Batrici*, sive *Patricii*, aut *Batricides*, dictus (*Said* Arabibus idem est, quod Græcis *Eutychius*) Fustati in Ægypto anno Juliano īcccclxxvi. natus Carolo Calvo imperante, Medicus celebris, seculi sequentis anno xxxīī. Orthodoxorum Patriarcha factus fuit, cum Macarius esset Iacobitarum, seu Eutychianorum obiitque anno īccccxl. Complectitur autem ille liber a Seldeno & Pocokio editus, plurima ad Historiam, tum sacram, tum externam attinentia, quæ nullibi apud scriptores, sive Latinos, sive Hebraicos, sive Arabicos, leguntur. (a) Historiam *Saidi Batricida* subinde allegat *Georgius Elmacinus*, Arabs Christianus, in *Historia Saracenica*, Arabice scripta, sed a Thoma Erpenio Latine versa, ac obitum ejus tangit *lib. III. cap. I.* Wilhelmus Tyrius in præfatione *Historia Hierosolymitana* scribit, se rogatu *Amalrici Regis*, ipso *Arabica exemplaria subministrante*, *historiam a tempore seductoris Mahumeth, usque in annum ab incarnatione Domini cīōclxxxīī. per annos quingentos septuaginta decurrentem conscripsisse, & auctorem maxime secutum virum venerabilem Seich (Said) filium Patricii, Alexandrinum Patriarcham.*

§. VI. Ad ANGLICANAM nunc accedimus Ec- ANGLICA-
Ddd 3 cle- NÆ

(a) Confer Rupertum in *Epp. ad Reinesium* num. 40. pag. 321.

Beda.

De Edd. Bedæ,

clesiam, cujus historiam jam seculo octavo libris V. scripsit BEDA ille venerabilis, gente Anglo-Saxo, patria Girvicensis, auctore inprimis ac adjutore Albino Abbate: quem una cum aliis operam ipsi suam conferentibus, prædicat in præfatione ad *Ceolwulphum* Regem Northumbriæ: cui id opus dicavit, & apud quem in magno honore fuit. Incipit a Iulii Cæsaris in Britanniam adventu, ac pertingit usque ad annum Domini MCCXXXI. qui ab adventu Anglo-Saxonum in Britanniam fuit CCLXXXV. ut extremo hoc opere ipse ait Beda. (a) Exstat non modo in operibus Bedæ, sed & aliquoties separatim prodiit, (b) item cum *Galfredo*, aliisque *rerum Britannicarum scriptoribus* Heidelbergæ editis an. MDLXXXVII. ubi & continuationem ejus ab incerto auctore Britanno libris tribus factam reperiēs. Desinit is initio Henrici Regis, qui Guilielmo patri anno MDLXXXVII. successit. (c) Et cum hoc continuatore editus quoque est Beda Colonia Agrippinæ anno MDI. Adhæc historia Bedæ cum paraphrasi Saxonica *Alvredi* Regis, cumque Notis *Abrahami Wheloci*, Arabica Ling. in Academia Cantabrigensi Professoris, ac Bibliothecarii, addita etiam *Chronologia Saxonica & Latina*, prodiit Cantabrigiæ anno MDCCXLIII. in fol. Quæ editio sequenti anno repetita, additis insuper legibus Anglo-Saxonicis, Saxonice & Latine, & legibus

(a) Vide Vossium *De Histor. Lat. lib. 2. cap. 17. pag. 167.* (b) Haganoæ 1506. Argentor. 1514. Antverp. 1550. (c) Vide Voss. *d. l. c. 47. p. 386.*

bus *Edvardi, & Gvilielmi Bastardi*, Latine, & *Wilhelmæ Conquestoris*, Gallice ac Latine, & *Henrici I.* Latine tantum. Etiam *Rogerus Hovedenus*, qui inter domesticos Henrici II. Anglorum Regis fuit, ubi Beda desit, *libros duos Anglicanorum Annalium* composuit, perductos ad Iohannem Regem, qui regnare coepit anno cxcix. Exstant inter Auctores rerum Anglicanarum ab *Henrico Savilio* Londini anno cxcvi. & Francofurti an. cxcxi. editos. (a) Elogia Bedæ supersedemus congerere, contenti unico hoc Auctorum præfationis ad vitam Ælfredi Regis: *Quæ Reges nostri antiquiores præstiterint, ex unico Beda cognoscimus, scriptore tum fideli, tum erudito: sed qui provincia sua fere contentus, pauca admodum de secularibus, plurima de negotiis Ecclesiasticis tradidit.* Reliquos *Historia Ecclesiastica Anglicana* scriptores, tam domesticos, quam externos, eosque partim Reformatæ religioni, partim Pontificiæ adiectos, secundum seriem alphabeticam recensēbimus, eisdemque anonymos quosdam subjungemus. *MICHAEL ALFORDVS*, Londinensis, Soc. Iesu, Philosophiæ in Hispania, & post Theolog. interpres Lovaniensis Romæ Poenitentiarius Pontificius, Collegii immaculatæ Conceptionis Rector, anno cxccli. xi. August. mortuus (b) scripsit *Annales Ecclesiasticos Britannorum, Saxonum, & Anglorum a nato CHRISTO ad annum*

Mich. Alfordus.

(a) De hoc Rogerio Hovedeno vid. Vossius l. 2. de Hist. Lat. c. 56. p. 449. Labbæus ad Bellarminum de Script. Eccles. Tom. 2. p. 301. Olearius in Abaco p. 415. (b) Vid. Alegambe Bibl. les. pag. 342.

Gvil. Amesius.

Gvil. Apollonius.

Dan. Bartolus.

Gvil. Burnet.
rus.

annum CIOCLXXXIX. tomis IV. (a) Ejusdem *Britannia illustrata* accessit Appendix *de Paschate Britannorum, de Clericorum nuptiis, & num olim Britannia coluerit Romanam Ecclesiam.* GVILIELMI AMESII, Angli, in Acad. Frisiorum Franequerana Prof. Theologi, anno CIOICXXXV. vita defuncti, exstat *Puritanismus Anglicanus*, sive *præcipua dogmata eorum*, qui inter vulgo dictos Puritanos in Anglia rigidiores habentur. (b) GVILIELMI APOLLONII *Consideratio quarundam controversiarum ad regimen Ecclesie Dei spectantium, quæ in Anglia Regno hodie agitantur.* (c) Apollonio se opposuit Iohannes Nortonus, *Responsione ad Apollonii Syllogen ad componendas controversias in Anglia.* (d) DANIELIS BARTOLI, e Soc. Iesu, *Historia de Societate Iesu in Anglia*, Gallice scriptæ, summam nobis tradiderunt *Ephemerides Gallicane* a Nitschio Latine versæ, *Tomo V.* (e) GVILIELMI BVRNETI (hic denique Episcopus Salisburienfis in Anglia, & primarius Wilhelmi Regis Eleemosynarius factus) *Historia Reformationis Ecclesiasticæ in Anglia*, Anglice primum scripta, post a Domino de Rosemond Gallice versa est. Hujus prior pars anno CIOICLXXXIII. posterior an. - LXXXV. Londini prodierunt. Summam utriusque partis celeberrimis *Actorum Eruditorum* Lipsiensium auctoribus debemus. (f)

PETRI

(a) Leodii ed. 1663 in fol. (b) Francof. ad M. 1610. (c) Lond. 1644. (d) Ib. 1648. (e) pag. 19. seqq. (f) Prior habetur m. Aug. 1684. p. 382. seqq. posterior an. 1689. m. Jan. p. 27. seqq. Iidem agunt de Abbate Gallo, *Joachimole Grand*, qui Burneto se opposuit: item de Censuris Burneti in *Antonii Varillasi Historiarum* libros, 1687. m. Febr. p. 65, an. 1688. m. Sept. p. 461. seqq.

PETRI CASSIODORI, Equitis Angli, *Epistola de tyrannide Pontificis Romani in jura Regni & Ecclesie Anglicane*, a Melchiore Goldasto Tomo I. *Monarchie S. Rom. Imperii* inserta est. *Ecclesie Anglicane Politiam* in Tabulas digessit RICHARDVS COSIN, LL. D. Rich. Cosin.
Decanus de Arcubus, & Cancellarius seu Vicarius Generalis Archiepiscopi Cantuariensis: quas, postquam Auctor anno cixcviii. obiit (a) Londini anno presentis seculi IV. edidit *Thomas Crompton* ac Hagæ re-
cusæ sunt anno cixclxi. & Oxonii -Lxxxiv. (b) *Defensionem Ecclesie Anglicane contra M. Antonium de Dominis*, suscepit RICHARDVS CRAKANTHORP. Rich. Crakan-
thorp.
GVILIELMVS DVGDALE, Anglus, elucubravit *Monasticum Anglicanum*, sive Pandectas Cœnobiorum Guil. Dugdale.
Benedictinorum, Cluniacensium, Cisterciensium & Carthusianorum, a primordiis usque ad dissolutionem, ex archivis & vetustis monumentis, adjuvante
Rogero Dodsworth. (d) IOHANNES DVRELLVS, Joh. Durellus.
Presbyter Anglicus, Regi a sacris (e) Historiam scripsit *Rituum Ecclesie Anglicane, nec non de jure Episcopatus, de secta Presbyteriana, & Independentium*.
Ejusdemque habemus *Vindicias Sancte Ecclesie Anglicane adversus iniquas atque inverecundas Schismaticorum criminationes*. (f) Hujus operis recensio-
nem instituit *Matthias Zimmermannus* Analectorum
Ecc men-

(a) Vitam & obitum *Cosini* scripsit *Gvil. Barlow*, Londin. 1598. (b) Vide *Acta Erudit. Lips. m. Martio* 1685. p. 106. (c) Londini 1625. (d) Ibid. 1655. seqq. Tom. IV. (e) Hic Durellus vocatur alicubi *Cætus Gallici in Sacello Sabaudico Anglicano Pastor*. Londini 1672. 4. (f) Londini 1669.

Nicol. Fitz-
bert.

Io. Forbesius.

Ioh. Foxus.

Franc. God-
win.

Nicol. Harps-
feldius.

menstruorum *Eruditionis sacra & profane mense X.*
(a) NICOLAI FITZBERTI (seu FIERBERTI) *de antiquitate & continuatione Catholicae Religionis in Anglia* liber, Romæ lucem vidit anno c1515viii. *De Veterum Anglorum conversione ad Christianam veritatem a Paganismo, tempore Gregorii I. Papæ Romani facta*, egit IOANNES FORBESIVS, Th. Doctor & Professor, Aberdonensis, in *Instructionibus Historico-Theolog. lib. III. cap. XXX.* IOHANNIS FOXI, Theologi Oxoniensis, anno c1515clxxxvii. mortui, operosum *Ecclesiæ Anglicanæ Martyrologium*, Anglice scriptum (b) duobus constans voluminibus, in compendium contraxit Clemens Cottonus. (c) Ejusdem Foxi habemus *Rerum in Ecclesiâ gestarum Commentarios a tempore Wiclevi.* (d) FRANCISVS GODWIN, Hanningtona-Northamptoniensis, Episcopus primum Landavenensis, post Herefordiensis, anno c1515cxxxiii. xxx. Aprilis vita functus contexuit *Annales rerum Anglicarum, regnantibus Henrico VIII. & Eduardo VI.* aliquoties editos: (e) quos filius Morganus Godwin, in vernaculam Anglicanam transfudit: ac porro Fr. Godwin Anglice scripsit *de Conversione Britannia ad religionem Christianam.* NICOLAI HARPSFELDII Archidiaconi Cantuariensis, *Historia Ecclesiastica Anglicana*, una cum *Historia Wiclefiana* Duaci an. c1515cxxxii. edita, a Richardo Gibbon, Wintonien-

(a) pag. 493. seqq. (b) Londini ed. 1583. (c) Martinus Kempius in *Bibliotheca Anglorum Theolog. cap. 20. p. 539.* (d) Pars I. sex libris constans, Basileæ impressa 1559. cum antea primus horum librorum Argentorati prodisset 1554. (e) Londini 1616. 1628. 1630. Hagæ C. 1652. (f) Londini 1616. 1628. 1630. Hagæ Com. 1652.

tonienſi Anglo: item cum *Narratione divortii Hen-*
rici VIII. Regis Angliæ, ab *Edmundo Campiano ſcripta*.
 In calce libri habetur *Catalogus religioſarum ædium*,
quas Henricus VIII. ſubvertit, integras reliquit, vel a-
lii erexerunt. GEORGI HORNII (nam is eſt, qui Georg. Horni-
 ſus.
 ſub HONORII REGGI nomine voluit latere (a)
 Prof. Lugdunenſis liber *de Statu Eccleſiæ Anglicana*
 multa habet recentiore Eccleſiæ illius faciem, &
 ſchiſmata, quæ ſunt in ea varia, ſingulariter illuſtran-
 tia. (b) IOHANNIS IVELLI, ſeu IEVVELLI, Devo- Ioh. Iuellus.
 nienſis, Episcopi Sarisberienſis, *Apologia Eccleſiæ Angli-*
cane aliquoties impreſſa eſt. (c) WILHELMII LLOY- VVilh. Lloydus.
 DII, Episcopi Aſaphopolitani, *Hiſtoricam relationem*
de Regimine Eccleſiaſtico Magnæ Britannia & Hybernia
 opusculum varia eruditione refertum, eleganter com-
 pendificerunt Eruditi Lipſienſes. (d) CHRISTO- Christoph.
 PHORVM LOVIVM, *de Liturgia Anglorum*, laudat Lovius.
 Mart. Kempius in *Bibliotheca Anglorum Theologica*.
 (e). FRANCISCVS MASONVS, Archidiaconus Franc. Maſo-
 Norfolciensis, qui anno ciiiocxxi. deceſſit, condidit nus.
Vindicias Eccleſiæ Anglicanæ, ſeu de legitimo ejusdem
ministerio, & Episcoporum ſucceſſione, conſecratione, e-
lectione, nec non de Presbyterorum & Diaconorum ordi-

Eee 2

na-

- (a) Vid. Placcius in *Catal. Scriptorum Pseudonymarum* pag. 211.
 Hoornbeekius *Summa Contrav. lib. 10. pag. 812.* (b) Pri-
 mum (ut habet inſcriptio) *Dantiſci* an. 1648. ac poſt ali-
 quoties prodiit. (c) *Londini ævovimus* 1584. poſt. 1591. 1606.
 Vitam Iuelli ſcripſit *Laurentius Humphredus*. Pleraque
 Iuelli opera ex Anglico in Latinum vertit *Gvilielmus VVhi-*
takerus, Genevæ 1585. Heidelb. 1600. Vide quæ mox dice-
 mus in *Mocketo*. (d) in *Actis m. Martii* an. 1685. pag. 110.
 ſeqq. Libri Anglice ſcripti ſecunda editio prodiit Londini
 1684. (e) cap. 20. pag. 524.

Rich. Mocket.

ratione libris V. (a) RICHARDVS MOCKET, Dorsetensis, Custos Collegii Omnium Animarum, & Theolog. Prof. Oxoniensis, Abbato, Archiepiscopo Cantuariensi a sacris domesticis, qui vita excessit anno MDCCXVIII. VI. Iulii, *Liturgiam Ecclesiae Anglicanae* Latinitate donatam in lucem emisit. Porro ipse Latine scripsit tractatum *de Politia Ecclesiae Anglicanae*. Nova ejus editio Londini typis est impressa anno MDCCCLXXXIII. Cui accesserunt *Richardi Zouchii LL. D. Descriptio Iuris & Iudicii Ecclesiastici, secundum Canones & Constitutiones Anglicanas, & Descriptio Iuris & Iudicii Temporalis secundum Consuetudines Feudales & Normannicas*. Mocketi liber, licet innoxius, sicut ex praefatione apparet, flammis aliquando passus, eo quod editus esset una cum Iuelli *Apologia pro Ecclesia Anglicana*, & aliis quibusdam libris, qui suspecti quid, & statui Ecclesiastico istius regni non admodum congrui crederentur continere. Scopus Auctoris eo maxime tendit, ut Hierarchiae Anglicanae ordinem in compendio exhibeat, doceatque insimul ex antiquioribus scriptorum atque Conciliorum monumentis, ejus formam, uti nunc est, minime a Papatu derivatam, sed potius ab ejusdem abusibus vindicatam, & primitivae Ecclesiae praxi restitutam, habendam esse. (b) HENRICVS MORVS, Essexiensis, Soc. Iesu, Rector Collegiorum Anglorum Audomaropoli, aliisque muneribus defunctus elaboravit

Henr. Morus.

Histo-

(a) *Anglice*, Lond. 1613. *Latine*, ibid. 1625. 1638. (b) Vide *Acta Eruditior. Lips. m. Martio* 1685, p. 100. seqq. ut inde hoc, & Zouchii libro pluribus agunt.

Historiam missionis Anglicanae Soc. Iesu ab an. ciciolxxx. usque ad ciciolcxxxv. MATTHÆVS PARKERVS Marth. Parkerus.
 Archiepiscopus Cantuariensis, *de Antiquitate Ecclesiae Britannicae, & nominatim de Privilegiis Ecclesiae Cantuariensis, atque de septuaginta ejus Archiepiscopis e-*
git: Hanoviae ed. an. ciciolciv. ROBERTVS PARSONS Rob. Parsons.
 (PERSONIVS) Somersetenſis Anglus, Soc. Iesu Sacerdos, Collegii Anglicani Romae Rector anno ciciolcxxx. Aprilis demortuus. (a) plura suppresso nomine in publicum emisit, pleraque tamen Anglice. In his sunt: *de tribus Angliae Conversionibus: Causa adventus sui in messem Anglicanam: de mitigatione erga Catholicos in Anglia.* ADAMVS REVTERVS edidit Adamus Reuterus.
Libertatis Anglicanae defensionem, seu demonstrationem, Regnum Angliae non esse feudum Pontificis, oppositam Martino Becano. (b) GEORGII RITSCHELII, *de* Georgius Ritschelius.
Ceremoniis Ecclesiae, cum primis Anglicanae Dissertatio, in qua usus earum licitus ostenditur, & a Superstitionis ac Idololatriae crimine vindicatur, ex museo Magni Hesenthaleri, juxta exemplar Londinense recusa est. Stutgardiae anno -LXXII. IOH. ROBERTI, Ioh. Roberti
 Arduennas, Soc. Ies. Theol. D. & Duaci, Treveris, Herbipoli, ac Moguntiae Prof. Rector quoque Collegii Paderbornensis, qui anno praesentis seculi LI. xiv. Febr. obiit, (c) *Ecclesiae Anglicanae Reformatae basin & imposturam adversus duas Synodos Anglicanas edidit.* (d)

Ecc 3

NICO-

(a) Vide Alegambe in *Bibl. Ies.* pag. 412. ac imprimis *Eduardum Gee, in Actis Eruditor. Lips.* 1691. p. 2. 3. Anton. a VVood in *Historia & Antiquitatibus Universitatis Oxoniensis* lib. 2. pag. 78. (b) *Londin.* 1619. (c) Val. Andreae in *Bibl. Belg.* p. 553. Alegambe in *Bibl. Ies.* p. 270. (d) *Luxemb.* 1619.

Nic. Sanderus. **NICOLAUS SANDERUS**, Anglus, Theolog. Doct. Pontificius, qui cum ex Hispaniis in Hiberniam ad Romano-Catholicos, (hi tum arma pro religione sumpserat) erigendos concessisset, non multo post, continuis laboribus, rerumque necessariorum inopia, ceterisque difficultatibus pressus, anno MDCLXXXI. vita excessit; (a) reliquit *Historiam Schismatis Anglicani, de ejus origine ac progressu*, tribus libris comprehensam, primum per *Eduardum Rishtonum*, ac demum Appendice ex *Petri Ribadeneira* libris auctam, & castigatius editam, Coloniae an. MDCCXXVIII. (b) Habemus contra Anonymi cujusdam *Anti-Sanderum*, duobus Dialogis, in quibus *Sanderi & aliorum calumniae in Elizabetham Reginam refelluntur*. (c) **RICHARDI SMITHEI**, Episcopi Chalcedonensis, & titulo Lincolnienensis, exstant *Florum Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum libri VII. ex quibus* (uti praefert inscriptio) *dulcissimum mel Catholicae religionis, ejusque admirabiles fructus in ea gente copiosissime colliguntur*. His adjuncta est *Epistola ejusdem ad Iacobum Angliae Regem, de mutuis officiis inter summos Pontifices, & M. Britanniae Reges*: Parisiis MDCLIV. **EDVARDI STILLINGFLEETHI**, SS. Theol. D. Decani ad D. Pauli, & Regiae Majestatis Sacellani ordinarii, *Antiquitates Britannicarum Ecclesiarum*

Rich. Smith-
us.

Ed. Stilling-
fleet.

(a) Rishtonus in praefat. libri *Sanderi*. (b) Antea prodiit Ingolstadii 1586. & Colon. 1610. In posteriori illa Colon. editione *Appendix, sive liber quartus ex Ribadeneira libris excerptus est, in quo de nonnullorum martyriis ac de iis rebus agitur, quae a prima Sanderi partis publicatione in Anglia Regno contigerunt*. (c) Cantabrigiae ed. 1593.

rum Londini anno c1616LXXXV. Anglice prodierunt. Hujus summam singulari cum cura confectam in *Actis Eruditorum* nobis tradiderunt Lipsienses. (a) IACOBUS VSSERIUS, Dubliniensis, anno c1616LXXX. natus, Archiepiscopi Armachani, & Hiberniæ Primatis, anno c1616CLV. XXI. Martii vita defuncti. *Britannicarum Ecclesiarum Antiquitates*, hujus ævi anno XXXIX. Dublini evulgatæ, anno - LXXXVII. Londini recusæ sunt. (b) IOHANNES VTENHOVIUS *Narratio, de instituta, ac demum dissipata Belgarum aliorumque peregrinorum in Anglia Ecclesia*, lucem vidit anno c1616LX. THOMAS WORTINGTONVS, Anglus, Blinscovia - Lancastriensis, qui ad Pontificios transiens, demum Doctor ac Sacerdos Rhemensis fuit, annoque CHRISTI c1616CXXVI. vitæ valedixit (c) publici juris fecit *Catalogum Martyrum in Anglia ab anno c1616LXX. usque ad c1616CXII. cum Narratione de origine Seminariorum Anglorum*. Sequuntur nunc scripta quædam anonyma ad Historiam Ecclesiasticam Anglicanam pertinentia. Anglorum *Epistole ad Germanos de primordiis Reformationis suæ, & mirabilibus quarundam Imaginum historiis*. (d) *Reformatio Legum Ecclesiasticarum Angliæ per Henricum VIII. & Eduardum VI.* Londini c1616LXXI. Auctor judicatur Gualterus Had-donus. (e) *Ecclesiastica Disciplina & Ecclesiæ Anglicanæ ab illa aberrationis Explicatio*. Rupellæ c1616LXXIV.

Iac. Vsserius.

Ioh. Vtenhovius.

Th. Wortingtonus.

Scripta anonyma.

Con-

(a) an. 1688. m. Jan. p. 24. seqq. (b) Vide Acta Erud. Lips. an. 1688. m. Aug. p. 431. (c) Alegambe in *Bibl. Ies.* p. 438. (d) Memoratur in *Catal. Bibl. Acad. Francof.* p. 20. (e) Ita Thomas Hyde in *Catal. librorum impressorum Bibl. Oxoniensis Bodlejane* pag. 222.

Concertatio Ecclesiae Catholicae in Angliā, adversus Calvinos Papistas & Puritanos. (a) *Doctrinae Ecclesiae Anglicanae ab Eduardo VI. Elizabetha & Iacobo stabilita: cum Apologia pro discessione ab Ecclesia Romana.* Londini MDCCXVII. *Declaratio Catholicorum Laicorum Angliae, circa auctoritatem, quam Reverendissimus Episcopus Cbalcedonensis in eosdem vendicat, & quae ad hanc spectant, Acta.* Antwerp. MDCCXXXI. *De hodierno statu Ecclesiarum in Anglia, Wallia, Scotia & Hybernia, Narratiuncula* an. MDCCCLIV. I. B. Theol. Prof. *Diatriba de antiqua Ecclesiae Britannicae libertate, atque de legitima ejusdem Ecclesiae exemptione a Romano Patriarchatu.* MDCCCLVI. (b) H. V. P. ad B. *de nuperis Angliae motibus Epistola, in qua de diversum a publica religione circa divina sententium differitur tolerantia.* Londin. MDCCCLXXVI. (c) *Apologia Ecclesiae Anglicanae, qua demonstratur, falso eam a Romana schismatis accusari.* Amstel. MDCCCLXXXVIII. (d) *Religio & Libertas Angliae per Principem Orangii restituta.* Amstelod. -LXXXIX. (e)

ANHALTINAE
Barth. Pitiscus.

§. VII. Pro ANHALTINARVM Ecclesiarum reformatione, librum scripsit Bartholomaeus Pitiscus, Grunberga-Silesius, Palatini Principis informator, deinde Concionator aulicus, Theol. D. & Prof. Heidelberg.

(a) *Spissum Volumen* vocat Martinus Kempius *Biblioth. Anglorum Theologicae* cap. 20. p. 524. (b) Hoc scriptum an. 1687 cum duobus Opusculis *Vsserii* recusum Londini. Vide *Acta Erudit. Lips.* 1688. m. Mart. p. 128. (c) Vide dicta *Acta Lips. m. Mart.* 1686. p. 177. seqq. (d) Ex Anglico Gallice verba est. Vide *Acta Lips. m. Jun.* 1688. p. 294. seqq. (e) Hollandice scriptum, a Lipsiensibus recensitum est 1690. m. Jan. p. 52. seqq.

delbergensis, anno cıııııııı. xvii. Iulii Heidelbergæ demortuus. (a)

§. VIII. Ad Ecclesiam ARMENAM pergentibus nobis occurrit, *Theoriani* Græci, ab Emanuele Comneno Imp. ad Armenos ab erroribus revocandos anno cıııııııı. missi, *Dialogus Orthodoxi cum Catholico, hoc est, Archiepiscopo seu Primate Armenorum, & Gesta legationis illius*: Græce & Latine prodierunt Basileæ, *Iobanne Leunclavio* interprete anno cıııııııı. Latine saltem *Tomo IV. Bibliotheca Patrum* editionis Parisiensis, & *Tomo XII. Colonienſis*. (b) Anno huius seculi quinquagesimo, Romæ typis *Congregationis de propaganda fide*, *Operis de Conciliatione Ecclesiæ Armenæ cum Romana* Tomus prior, & alter anno -Lxi. prodiit: in quo prolixæ habentur Disputationes Theologicæ, de Controversiis, quæ Latinos inter & Armenos per plura secula fuerunt agitata. Compararet vero in ejusdem operis Tomo I. *Clementis Galani*, *Surrentini*, *Clerici Regularis Theologi*, & *Pontificiæ sedis ad Armenos Missionarii*, *Historia Armena*, rebus memorabilibus distincta pluribus. Nam singularis momenti esse videntur, quæ Auctor affert de *Synodis Manaschiertensi, Thevenſi, & Tharsensi*, in quibus decreta decretis contraria fixa & reſixa sunt: ut

Fff

ARMENÆ
Theorianus.

Clem. Galani.

Historia Ar-
mena.

(a) Vita ejus habetur in *Adami Theologis Germanis*: quam contraxit *Freherus in Theatro pag. 370.* Vide quæ de *Pitiseo* collegi ad *Magirum p. 310.* (b) Vide *Labbeum in Bellarmin Tom. 2. p. 453.* *Olearium in Abaco p. 453.* *Mallincrotium in Paralipomenis de Historicis Græcis p. 63.* qui tamen ipsum *Theorianum* non vidit, sed ex *Meursio, & Allatio* laudat.

pote quarum Synodorum nulla fit in *Tomis Concilio-
rum* mentio: quemadmodum nec in ipsa *Collectione
Conciliorum Maxima* mentio sit *Concilii Charnensis,
Sisensis, & Adanensis*. Ut adeo non immerito dignus
hic liber fuerit habitus, qui in Germania anno
MDCLXXXVI. cum titulo, *Historia Armena Ecclesia-
stica & Politica*, Colonia recuderetur, cujusque sum-
mam in *Acta Eruditorum* referrent Lipsienses. (a)
Tilemanni Bredenbachii *liber de Armeniorum mori-
bus, ritibus & erroribus*, Basileæ anno MDCLXXVII. ex-
cusus est. Nec indigna lectu est Martini Kempii *Dis-
sertatio de Armenia Statu Ecclesiastico & Politico*, tam
pristino, quam hodierno, in hac Academia, præside Ioh.
Ernesto Gerbardo anno -LXV. publice proposita. De
ritibus Armenorum scripsit Matthæus Bem-
bus, Posna-
nien-
sis Polonus, e Soc. Iesu, Collegii Posnaniensis, &
Domus Professæ Cracoviensis Rector, Sigismundi III.
Regis Poloniae Concionator aulicus.

Til. Breden-
bachius,

Mart. Kem-
pius,

Matth. Bem-
bus,

ARAGONIAE
Vinc. Blascus,

Ioh. Alvarus,

BAVARIA
Sancta Matth.
Raderi,

§. IX. Historias Ecclesiæ ARAGONVM li-
teris consignavit Vincentius Blascus. (b) Foundationes
omnium monasterium Ordinis Cisterciensis per re-
gnum Aragonia, Cæsar augustæ anno MDLXXV. edidit
Iohannes Alvarus, Cisterciensis monachus, & Abbas,
ac denique Celsonensis in Catalaunia Episcopus, qui
anno MDLXXXI. decessit.

§. X. De BAVARIÆ Sanctis tria volumina
edidit Matthæus Raderus, Soc. Iesu Presbyter, Mona-
chii

(a) Mense Iulio 1686. pag. 336. f. (b) Ita Matth. Konigius in *Bibli-
oth.* pag. 114.

chii annis cldccxv. xxiv. & xxvii. Idem etiam *Ba-* Ej. Bavaria
Pia.
variam Piam in lucem emisit anno-xxviii. Incerti
Auctoris fragmentum de *Conversione Bajoariorum &*
Carentbanorum ad fidem Christianam, habetur in *Re-*
rum Bobemicarum Scriptoribus, a Marquardo Frehero
editis.

§. XI. In Historia Ecclesiastica BELGII plu- BELGII
Egid. Buche-
rius.
res elaborarunt. Ex his succurrunt *Aegidius Buche-*
rius, Atrebas, e Soc. Iesu, (a) cujus habemus *Belgium*
Romanum Ecclesiasticum & Civile: in quo *Historia*
Occidentalis universa, celebres de anno *Nativitatis &*
Passionis CHRISTI questiones, *Constantini ad CHRI-*
STI fidem in Belgica conversio, *Romani in Occidente*
Imperii casus ac ruina, *Francici in Gallia regni successio*
continentur, *tabulis Chronologicis & indicibus necessa-*
riis illustrantur, a *sine commentariorum Caesaris ad an-*
num CHRISTI vulgarem 1511. Leodii an. cldccclv.
Aegidius Gazeus, Artesius, Canonicus Aeriensis, Pastor Eg. Gazeus.
ad S. Mariam Magdalenam Atrebatii in patria, an-
no cldccii. ibidem mortuus; qui *Historiam Ecclesia-*
sticam Belgicam, Belgice tamen, scripsit: quam a mor-
te ejus hæredes ediderunt Valencenis impressam an-
no cldccxiv. *Nicolaus Vernuleus*, de *propagatione* Nicol. Ver-
nuleus.
fidei Christiana in Belgio per sanctos Hibernia viros; Arn. Raissius.
Coloniæ cldccxxxix. *Arnoldus Raissius*, Duacensis, in
D. Petri æde Canonicus: *Hierogazophylacium Bel-*
Efff 2 *gicum*

(a) Val. Andr. in *Bibl. Belgica* pag. 23. vocat, *multa virum lectionis*,
in annorum temporumque calculis subducendis versatissi-
imum.

gicum, sive de Reliquiis sacris in Belgio : (a) item *Origines Carthusiarum Belgii* (b) scripsit : *Iohannes Molani*, civis & Theologi Lovaniensis, *Natales Sanctorum Belgii* a morte ejus editi sunt, *Petri Louvvi* cura, cum *Chronica Sanctorum Belgii recapitulatione*. (c) Ad hos *Natales Sanctorum Belgii Auctarium* edidit laudatus *Raiffius*. (d) *De Sanctis Belgii ex Ordine Prædicatorum*, librum singularem composuit, *Hyacinthus Choquetius*, Insulensis, Ord. Præd. Theol. D. (e) *Auberti Mirai*, *Notitia Ecclesiarum Belgii* exstat : (f) Ejusdem *Donationum Belgicarum libri II. in quibus Ecclesiarum & Principatum Belgii origines, incrementa, mutationes, & alia cum sacra, tum politica antiquitatis monumenta ex ipsis tabularum publicarum fontibus hausta proponuntur, Notisque illustrantur* : (g) Ejusdem, *Codex Regularium & Constitutionum Clericalium*, cum Notis. (h) Item : *Origines Canobiorum Benedictinorum in Belgio*. (i) *Iacobi Baseli*, Ecclesiastæ Kerckvverviensis, *Sulpitius Belgicus, sive Historia Religionis instaurata, corrupta, & reformata*, Lugduni Bat. prodit CIOICLVI. *Martini Schoockii Historia Reformationis Ecclesiarum Belgicarum* : in qua & de antiqua *Belgarum fide* agitur. *Ludovicus a Castro*, Leodicensis Ord. Seraphici, (k) de *divisione prætense religionis provinciarum Belgicarum, quæ se Fœderatas nuncupant*, seu

(a) Duaci 1628. (b) Ibid. 1632. (c) Antverp. 1595. & Duaci 1616 Vid. Val. Andreæ *Bibl. Belg.* pag. 540. (d) Duaci 1626. (e) Ibidem 1618. (f) Antverp. 1630. (g) Bruxellis 1624. Antverp. 1629. (h) Ibid. 1638. (i) Ibid. 1606. (k) Vide de eo. Valer. Andreæ in *Biblioth. Belg.* pag. 634.

seu de dissectis Calvinii sectis. Festi Hommii, Frisii, Naratio Historica ortus & progressus controversiarum Belgicarum. Friderici de Vry Initium & progressus turbarum Ecclesiasticarum in Hollandia. (a) Iusti Reifenbergii Historia pacata Religionis in Belgio. (b)

Festus Hommii.

Frid. de Vry.

§. XII. BOHEMICÆ Ecclesiæ Adumbrationem Chronologicam debemus Zacharia Theobaldo: (c) Narrationem Historicam de Fratrum Orthodoxorum Ecclesiis in Bohemia, Moravia & Polonia, Ioachimo Camerario. (d) De eorundem Fratrum Bohemorum origine, & rebus gestis, libris octo agit Iohannes Lassitius. Ex quibus tamen non nisi octavus liber integre editus est. Nam priorum septem tantum exigua habemus excerpta, quæque ex ms. Iohannes Lætus, & Andreas Wengerscius attulere. Huc etiam pertinet libellus, ab Ioh. Amoso Comenio editus, cuius hæc est inscriptio: Ratio disciplina ordinisque Ecclesiastici in unitate fratrum Bohemorum, notisque illustrata, cum præfatione, de Ecclesiæ Bohemicæ ortu & progressu: Amstelod. cııııclx. Dissertationem Historicam de Ecclesiæ Bohemica, scripsit Georgius Greenius, Histor. Prof. Wittebergensis. (e) Historia Persecutionum Ecclesiæ Bohemicæ ab anno ııcccxcıv. usque ad cıııııııııı. in Belgio anno xlvıı. omisso Auctoris nomine, fuit divulgata. Sub nomine Collegii Pragensis, Iulius Solimannus, Italus, Firmianus, Soc. Iesu Rhetor, emisit

BOHEMIÆ

Zach. Theobaldus.

Ioach. Camerarius.

Ioh. Lassitius.

Am. Comenius.

Georg. Greenius.

Iul. Solimannus.

Fff 3

Bohe-

(a) Hunc librum Amstelodami 1621. editum e Belgico Gallice vertit Ioh. Crucius: teste Theodoro Schrevelio in Harlema. p. 257. (b) Herbornæ 1620. (c) V Vitteb. 1611. (d) Lips. 1605. (e) V Vitteb. 1673.

G.B. Pontanus

Boh. Balbinus.

Bohemiam exorientem, Gentilem, Christianam, piam, bellicosam, regnantem, imperantem, Austriacam. Sic

Georgius Beriboldus Pontanus composuit Bohemiam Piam, hoc est, Historiam brevem, pietatem a vitam Bohemiae miraculis, Ducibus & Regibus, sanctis quoque Episcopis, Archiepiscopis, & aliis ostendentem, libris tribus comprehensam. (a) In *Bobuslai Balbini*, e Soc.

Iesu, Miscellaneis Historicis Regni Bohemiae Decadis I. liber quartus Hagiographicus est, seu Bohemia Sancta, continens Sanctos & Beatos Bohemia, Moravia, Silesiae Lusatie, tam eos, qui publicis fastis, aut ipso immemorable temporis decursu in censum Divorum venerunt; quam eos, qui licet hoc titulo careant, aut morte ob CHRISTI fidem fortiter tolerata, aut a scriptoribus idoneis virtutum & sanctimonie merito commendantur.

(b) Ejusdem Decadis liber V. est *Parochialis & Sacerdotalis*, in duas divisus partes: quarum prior *Parochias omnes Veteris Bohemiae, per X. Archidiaconatus recitat: pars altera, Sacerdotia, vulgo Capellaniae, earumque foundationes, ex authenticis XIII. Voluminibus Erectionum -- exscriptas, adducit, & Notis Historicis illustrat.* Opus (uti habet inscriptio) *ad universalem Ecclesiarum Veteris Bohemiae Notitiam pernecessarium, & erudita curiositate dignissimum: in honorem a vita Bohemorum Pietatis adornatum.* *(c)* Liber VI. *Archiepiscopalis est, in duas partes distributus, quarum prior, Literas publicas Summorum Pontificum, Cesa-*

(a) Francof. 1608. (b) Pragae 1682. Vide *Acta Eruditor. Lips.* 1682. m. Dec p. 400. (c) Pragae 1683. Vide *Acta Erudit. Lips.* 1685. m. Jan. pag. 19.

Cesarum, Regum ac Principum, ad Archiepiscopatum Pragensem, vel ad diocesim spectantes recitat: posterior Titulos eorundem Praesulum hereditarios (S. R. Imp. Principis, Primatis Regni, Legati Nati) tum praerogativas, & privilegia adducit, & explicat: dein successionem singulorum, praecipuas res gestas, ac sede per centum & amplius annos vacante, Administratores enumerat, denique Humationes & Sepulturas Praesulum consignat. (a) Non parum quoque ad cognoscendam Historiam Ecclesiasticam Bohemicam faciunt scriptores actorum bellicae Hussiticae, & hos inter, Iohannis Cochlaei *Historia Hussitica* (b) Ioh. Agricolae Islebiensis *Historia Hussitica*, quam ex Latino scriptore, qui omnia praesens intuitus erat, Germanice transtulit. M. Zachariae Theobaldi junioris *Bellum Hussiticum*, Bohemice, Germanice, & Latine editum. (c) D. Christophori Walpurgeri *Hussus combustus, non convictus*. (d) Ioh. Laurentii Langermanni, *πολεμογραφία Hussitica*. (e) Adami Rechenbergii, *Iohannes Hus Martyr, Historice descriptus*. (f) Samuelis Martini Horzovini *De vita & gestis Hussi & Lutheri*, liber, Pragae lucem vidit. an. MDCCXVIII. Galli Zalanskii *Conciones de vita Hussi*, aliquoties laudat Bohuslaus Balbinus in *Epitome Rerum Bohemiae*: uti & Bilejovium *de mutatione religionis in Bohemia*. Doctrina Hussi duobus voluminibus descripta, medio superiori seculo Norimbergae pro-

Scriptores Actorum & Belli Hussitici.

(a) Pragae 1684. V. Acta Lips. Erud. d. l. (b) Moguntiae 1549. (c) Latina versio Francofurti excusa 1621. (d) Gerae 1624. (e) Gieslae 1667. (f) Lips. 1671.

prodiit. (a) *Epistola quedam piissima & eruditissime Io-
hannis Hus, que sole satis declarant Papistarum pieta-
tes esse Satanae furias*: (his verbis conceptus est titu-
lus) Wittebergæ sunt excusæ anno c1515xxx. cum præ-
fatione D. Martini Lutberi, in qua Theologos monet
ut exemplo Hussi proficiant, nec ad Papistarum Concilia
veniant.

CATALAV-
NIÆ
Anton. Dome-
nec.

§. XIII. Antonius Domenec, Gerundensis Cata-
launus, Ord. Dominicani ad D. Catharinæ Barcino-
nensis, Philosophiæ & Theol. ibidem lector anno c15-
15CVI. xxx. Octobris demortuus, reliquit *Historiam V-
niversalem Sanctorum CATALAVNIÆ*. (b)

CHINÆ
Nic. Longo-
bardus.

§. XIV. In Historia sacra CHINÆ, sive SI-
NÆ, legenda: Nicolai Longobardi *de statu rei Chi-
nensis ad Claudium Aquavivam, Iesuitarum Gene-
ralem, Epistola*, anno c1515xcviii. scripta: Nicolai
Trigantii, Duacensis Belgæ, e Soc. Iesu, qui apud
Chinenses obiit anno c1515cxxxviii. xiv. Novembris (c)

Nic. Trigau-
tius.

*Literæ e regno Sinarum, annorum c1515cx. - xi. item
annorum-xx. & xxi.* (d) item: *De Christiana apud Sinas
suscepta expeditione libri V.* ex P. Matthæi Riccii me-
moriis adornati, ad Paulum V. Pont. Rom. (e) *Alva-
ri Semedi* Portalegrensis Lusitani, S. I. Philos. Præ-
lectoris, dein Missionarii in Indiam, *Literæ e Sinis an.
c1515cxxii. - xxiii.* Item *Relatio de propagatione Eccle-
siæ*

Alv. Semedus.

(a) an. 1558. in officina Ioh. Montani, & Vlrici Neuberi: quo in Ope-
re quoque Historica de Ioh. Hussio & Hieronymo Pragenfi
comparent. (b) VVittius in *Diario Biographico*. (c) Val.
Andreas in *Bibl. Belg.* p. 697. Alegambe in *Bibl. Ies.* p. 357.
(d) Antverp. 1615. (e) Augustæ 1615. Lugd. 1616. & auctiores
Colon. 1617. item *Gallice* Paris, 1618.

sie in Regno Sinarum: (a) Martini Martinii, Triden- Mart. Marti-
mini, Soc. Iesu Missionarii ad Chinenfes, anno hujus nius.
seculi LXI. VI. Iunii demortui, Relatio de numero &
qualitate Christianorum apud Sinas: (b) Ejusdem Si-
nicae Historiae Decades: (c) Item: Historica Relatio de
ortu & progressu fidei orthodoxae (Pontificiae) in Regno
Chinensi, per Missionarios Societ. Iesu, ab anno CXCIC-
LXXXI. usque ad annum praesentis aevi LXIX. novissi-
me collecta, ex literis eorundem Patrum Soc. Iesu, pra- Ioh. Adama.
cipue R. P. Iohannis Adami Schall, Colonienfis. (d) Schall.
Quadamtenus etiam huc facit Athanasii Kircheri, Ath. Kirche-
Fuldensis, S. I. Herbipolensis, Avenionensis, ac de- rus.
nique Mathematicum in Collegio Romano Professo-
ris, Chinae monumentis quae sacris, quae profanis, nec
non variis naturae & artis spectaculis, aliarumque re-
rum memorabilium argumentis illustrata: Amstelo-
damian. LXVII. item: Historia foeminae cujusdam Chi-
nensis Christianae: cujus occasione etiam de moribus
gentis, de stabilimento religionis, de institutis Missio-
nariorum, & de exercitiis pietatis novitiorum ejus re-
gionis Christianorum tractatur. Liber hic Gallice
scriptus, absque nomine prodiit anno LXXXVIII. Sed
 Ggg aucto-

(a) Madriti 1641. Vid. Alegambe p. 24. Mortuus est anno 1659.

(b) Colon. 1655. (c) Harum prima Monachii prodiit 1658.

(d) Primae edit. tit. hic est: Ioh. Ad. Schall Narratio de initio
 & progressu missionis S. I. apud Chinenfes, ac praesertim in
 Regia Peguinenfi. Viennae 1665. Editio altera Ratisb. ex-
 cusa 1672. Schallius ille, Missionarius ad Sinas, Pequini, su-
 premi ac Regii Tribunalis Mathematicum Praeses an. 1666. 15.
 Aug. obiit. (e) De Kircheri China vide Ephem. Gallie.

Nitzschii Tom. 4. p. 95.

auctorem esse *Philippum Coupletium*, e Soc. I. Basnagius in *Novis Eruditorum Ephemeridibus*, Gallicana lingua scriptis affirmavit: ejusque summam retulerunt Lipsienses in *Actis Eruditorum*, mense Julio, anni jam jam laudati.

CVRLANDIAE
Paul. Einhorn.

§. XV. Ad CVRLANDIAE Historiam Ecclesiasticam referri meretur, *Pauli Einhorn*, Livoni, Pastoris Mitaviensis, & Superintendentis Curlandiae, liber Germanicus de *Reformatione Gentis Lettica in Ducatu Curlandiae*: item *Historia* ejus *Lettica*, de populi *bujus origine, moribus, religione, Republica, & aliis.*

DANIAE
Ioh. Olai Slangendorffius.

§. XVI. De initiis doctrinae, Religionis propagatione, & incrementis in DANIA scripsit (a) *Iohannes Olai Slangendorffius*, SS. Theol. D. & Prof. in Acad. Hafniensi anno MDCCXCVI. XXVII. Decembris demortuus. (b) *Orationem Theologico-Historicam, de religionis per Lutherum reformatae origine & progressu in Germania, & ejusdem in regnis Dania & Norvvegiae ab anno MDCCXVII. ad annum bujus seculi XXI. plantatione, irrigatione, propagatione, & conservatione*, edidit (c) *Cunradus Aslæus*, Berga Norrvvegus, SS. Theol. in Acad. Hafniensi Prof. primarius anno MDCCXXIV. VII. Febr. denatus. (d) Huc etiam quodammodo referas *Laurentii Nicolai*, Norrvvegi, Theol. D. Sacerdotis Soc. Iesu in Belgio, Austria, Moravia, Bohemia, anno MDCCXXII. v. Maji vita functi, *Confessionem Christianam de via Domini, quam populus Christianus in regnis Dania, Norvvegiae & Sveciae plus annis*

Cunr. Aslæus.

Laur. Nicolai.

(a) Hafn. 1591. (b) Vide *Erasmii Vindingii Academiam Hafniensem* p. 158. (c) Hafniae 1621. (d) *Vindingius* d. l. p. 198.

annis 100. confessus est. Quod scriptum refutavit Hermannus Samsonius, Riga Livonus, Gymnasii patrii Prof. Pastor & Superintendens per Livoniam Regius. (a) Eidem Nicolai tribuitur a nonnullis, quæ sine auctoris nomine prodiit, *De Reformatione Religionis Christianæ per Ministros Evangelicos introducta Deliberatio, a Studiosis Norvvegis proposita Professoribus Academia Havnensis die I. Octobris anno 1610.* (b) Nec denique hic præmittendus est Ælnothus, monachus Cantuariensis, *de vita & passione S. Canuti, Regis Dania:* quem cum Anonymo *de passione S. Caroli, Comitis Flandriæ ejus filii*, ex codice Bibliothecæ Hafniensis descripsit, edidit, & notas addidit Iobannes Meursius. (c)

quem Herm.
Samsonius re-
futavit.

Ælnothus.

§. XVII. De primis veteris FRISIÆ Apostolis Diatribam composuit Willebrordus Boschaertus, Bergzomius, Canonicus Regularis Norbertini Ordinis in Tongerloensi cœnobio apud Brabantos, & S. Theol. Professor, (d) Mechliniæ anno 1610. excusam. De iisdem *Syntagma biographicum* pollicitus est Iobannes Lydius, Theologus Batavus, in Epistola ad Iohannem Meursium anno 1610. scripta. (e)

FRISIÆ
Willebr. Bos-
schaertus.

§. XVIII. De GALLICANA Historia Ecclesiastica bene meritus est Franciscus Bosquetus, Prætor pri-

GALLIÆ
Fr. Bosquetus.

Ggg 2 mum

- (a) Giesæ ed. 1615. (b) Alegambe in *Bibl. les* p. 299. quem sequitur Placcius *de Anonymis detectis* cap. 2. pag. 26. & procul dubio VVittius in *Biogr. Diario* 3. Maji 1622. (c) Hafniæ 1631. (d) Valer. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 850. ubi enim vocat, *Virum accurate doctum & in sacra profanaque historia juxta versatum.* (e) Quam ms. allegat Ioh. Mollerus, *Isagog. ad Hist. Chersonesi Cimbr. part. 2. cap. 2. pag. 10.*

Carolus Coin-
tius.

mum Narbonensis, post Episcopus Lutevensis, ac demum Monspeliensis, qui anno cicioclxvi. xxiv. Iunii extinctus, aliquot tomis *Historiam Ecclesiasticam Galliae* edidit Parisiis ciciocxxxvi. in 4to. Item: *Carolus le Cointe*, Trecensis, Congregationis Oratorii Presbyter, in *Annalibus Ecclesiasticis Francorum*: quorum *primus Tomus*, præmissis Apparatu Chronologico, ab anno ccxxxv. incipit; finit anno iclxi. *Tomus II.* pertingit ad annum iccxxxiii. *Tomus III.* pergit ad annum icclxxx. *Tomus IV.* ad ann. icccxxxvii. *Tomus V* ad ann. icclxxi. *Tomus VI.* desinit anno icccciv. *Tomus VII.* ad annum iccccxxviii. historiam contexit. *Tomus VIII.* anno iccccxlvi. subsistit. Et *Cointius* quidem, cum ad quadringentesimam paginam tomum hunc perduxisset, vivis exemptus est. Parisiis anno cicioclxvi. Reliqua ex schedis auctoris *Gerbardus Du Bois*, Congregationis item Oratorii Presbyter adjecit, qui & in præfatione ultimi hujus tomi *Cointii* vitæ curriculum descripsit. (a) Præterea *Casparem a Mornieu*, Consiliarium Regium in curia præfidiali, & præfectura Lugdunensi, *Historiam Ecclesiasticam rerum in tota Gallia præclare gestarum*, meditatum ex Antonii Grenu, Socii sui, literis intellexit *Petrus Halloix*: qui id in *Notationibus ad caput XII. vitæ Irenæi* memorat. *Veteris Ecclesiae Gallicanae Querelam*
e pri-

(a) *Tomus I.* Paris. editus an. 1665. *Tom. II.* ann. 1666. *T. III.* an. 1668. *T. IV.* an. 1670. *T. V.* an. 1673. *T. VI.* an. 1676. *T. VII.* an. 1678. *T. VIII.* an. 1683. De prioribus tribus Tomis agunt Ephem. Gallicanae *Nitzschii Tom. 2.* p. 13. & 433. *Tom. 4.* p. 148. de toto autem opere, Lipsienses in *Actis Eruditor. m. Jul.* 1685. p. 338. seqq.

e priscis monumentis Parisiis anno cixcxiij. edidit
Ioh. Filefacus, Theologus Parisiensis. Ludovici Servi-
 ni, Icti Galli & advocati regii magni concilii, anno cix-
 cxxvi. de mortui, *Vindiciae secundum libertatem Eccle-*
siae Gallicanae & Regii Status Gallo-Francorum exstant
 apud Goldastum Tomo III. *Monarchiae S. Rom. Imperii.*
De Ecclesiae Gallicanae juribus librum scripsit *Vidus Co-*
quillius Romanejus, Novioduno-Gallus, Ictus, & Gene-
 ralis Provinciae Procurator, qui octogenario major an.
 cixcxiij. v. Maji obiit. De *libertatibus Ecclesiae Galli-*
canae commentatus est *Petrus Pithæus*: De *libertate*
 antiqua & canonica Ecclesiae Gallicanae *Iacobus Le-*
schafferus, Ictus & advocatus regius in suprema Curia
 parisiensi. (a) Sed vere incomparabile opus est *Petri*
de Marca, Nobilis Galli Barenfis, Praesidis primum Par-
 lamenti Navarresiensis, dein Episcopi Cossierani &
 Tholosani, demum Archiepiscopi Parisiensis, an. cix-
 cclxii. xxix. Junii vita defuncti, (b) quod *de Concordia*
Sacerdotii & Imperii, sive *de Libertate Ecclesiae Galli-*
canae inscripsit, cujus alteram editionem Parisiensem
 anni -LXIX. *Stephanus Baluzius*, Tutelensis, insignibus
 Additamentis auxit. Iam quidem prior editio anni
 -LXIII. sequenti anno die xvii. Novembris in Catalogum
 damnatorum prohibitorumque librorum relata erat
 Romae: sed bene observant Auctores Ephemeridum
 Gallicanarum anno -LXV. (c) *hoc Decretum impedire*

Ioh. Filefacus.

Lud. Servinus.

Vidus Coquil-
lius.

Petr. Pythæus.

I. Leschafferus

Petrus de Mar-
ca.

Ggg 3

non

- (a) Francofurti 1613, 1621. Extat tomo III. Monarchiae Imp. Goldasti.
 (b) Vitam ejus scripsit *Baluzius* huic operi praemissam. Et hic in
 dedicat. *Agobardi* eum vocat *virum magnum, omniumq. seculorum*
memoria dignum: item: *Ecclesiae Gallicanae jurium ac libertatis*
propugnatorem & studiosissimum ac fortissimum. (c) Tom. I. p. 120

non posse, quo minus in magno semper, ut antea pretio hic liber habeatur: cum nihil aliud contineat, nisi regulas certissimas, quæque optime stare possint, salvis Monarchiæ hujus legibus fundamentalibus Idem Marca Epistolam ad Henricum Valesium scripsit anno -LVIII. de tempore, quo primum in Galliis suscepta est CHRISTI fides: quæ cum Valesii Eusebio edita, adversarium nacta est

Joh. Launoy. Iohannem Launoyum, Constantiensem, Theologum Parisiensem, (a) cujus exstat *Dispunctio* illius *Epistole*. Nec minus hic idem scriptor *Lazari & Maximini, Magdalene & Marthe in Provinciam appulsum commentitium esse*, ostendit peculiari tractatu, Parisiis anno -LX. edito. (b) Summam ejus affert Zimmermanus in *Analectis miscell. mense ultimo*. Atque huc etiam pertinent ejusdem Launoyi *Dissertationes III.* quarum una *Gregorii Turonensis locus de septem Episcoporum adventu in Galliam*; altera, *Sulpitii Severi de primis Gallie martyribus locus defenditur*: tertia *quid de primi Cenomanorum Antistitis epocha sentiendum demonstratur*. (c) *Gallicanum Martyrologium* Parisiis anno MDCCXXXVII. editum est cum supplemento *Andree Saussagii* (du Saussay) Parisini ex Ecclesiæ SS. Aegidii & Lupi Pastore, Officialis Parisiensis, Episcopi & Principis Tullensis. Idem libro *de mysticis Gallie Scriptoribus, qui prima Ecclesiæ centuria flore-*

And. Saussa.

(a) Martinus Schoockius *Fabula Hamensis parte 2. cap. 10. pag. 158.* Launoyum vocat, *serium & eruditum veritatis antistitem & vindicem*; ac pag. 155 ait, ejus *scripta uni veritati erumenda dicata esse.* Elogium Launoyo an. 1678. 10. Martii de mortuo scripsit Anonymus Londini editus 1685. quo de vide *Acta Eruditorum Lipsf. anno 1686. mense Julio.* (b) pag. 342. (c) Paris, 1651. altera auctior edita Paris. 1670.

ruerunt, adiecit tractatum polemicum de *Apostolatus Gallico S. Dionysii Areopagita*. (a) Sic *Vindicatam Ecclesiam Gallicanam gloriam de suo Areopagita Dionysio*, Parisiis publicavit anno ciciocxxxviii. *Germanus Milletus*. Verum quid de hujus *Dionysii Areopagita* adventu in Galliam, & post Atheniensem, Parisiensi Episcopatu, sentiendum, pridem ostendimus *libro de Martyrum Cruciatibus* cap. VII. (b) Sed ut ad *Libertatem Ecclesiae Gallicanae* revertamur, anno cicioclxxxiv. Leodii prodiit scriptum, cuius hic est titulus: *Tractatus de Libertatibus Ecclesiae Gallicanae, continens amplam discussionem declarationis factae ab Illustrissimis Archiepiscopis & Episcopis Parisiis mandato regio congregatis anno -Lxxxii.* auctore M.C. S. Th. D. cuius summam exhibent *Lipsienses Eruditi* an. Lxxxvi (c). Ceterum superioris seculi an. Lxx. editi sunt *Rerum in Gallia ob religionem gestarum libri tres*, Regibus Henrico II. Francisco II. & Carolo IX. historiam ab anno cicioclvii. ad -Lxi. pertexentes: His anno sequenti successerunt *Secunda partis Commentariorum de statu Religionis & Reip. in Regno Gallia libri tres*, Carolo IX. Rege: quibus continuatur praecedens historia libro IV. V. & VI. nec non *Tertiae partis Commentariorum libri VII. VIII. & IX.* ad tertii usque belli Civilis Gallici finem, postremo Pacis edicto conclusum, Carolo IX. Rege: eodem anno Lxxi. editi: ac demum, *Quartae partis Commentariorum libri X. XI. XII.* Carolo IX. Rege, usque ad illius obitum: impressi anno -Lxxv.

Anon. de rebus in Gallia ob relig. gestis.

(a) Paris. 1639. (b) §. 6. seqq. pag. 64. seqq. Confer *Acta Eruditorum Lips. an. 1682. pag. 330. & Supplementor. Tom. 1. sect. 7. p. 383.* (c) in *Actis m. Majo an. 1686. pag. 231. seqq.*

De Auctore
horum libro-
rum.

Auctor de mo-
ribus Galliae.

-LXXV. Ejusdem libri alia editio prodiit anno LXXVII. quæ priorum trium quarta; posterioris autem, sive quarta, secunda dicitur: addita parte V. quæ libris tribus annorum - LXXIV. & duorum sequentium Historiam sub Henrico III. Rege complectitur, impressa an. MDLXXX. Hos libros quidam *Francisco Hotomanno* Icto tribuunt: sed *Andreas du Chesne* in *Bibliotheca Gallica Scriptorum ad Historiam & Typographiam Gallie pertinentium parte I. cap. X.* eos *Iobanni Serrano* adscribit: quem sequitur *Vincentius Placcius de Aponymis detectis cap. V.* cui & hanc de gemina horum librorum editione notitiam debemus. Porro *Frankfurti* anno MDLXXXVI. excusa sunt *de postremis moribus Gallie utriusque partis scripta scitu dignissima*, ex Gallico Latine versa: in quibus ad res Ecclesiasticas imprimis pertinent: I. *Summa secreti cujusdam consilii habiti inter Papam & viros quostam, quibus maxime fidebat, reperta inter schedas Advocati Davidis ann. MDLXXVI.* V. *Declaratio Regis Navarre, qua crimen heresis & schismatis a Confederatis sibi objectum diluit.* VII. *Edictum Henrici III. Regis de revocatione Edictorum Pacificationis, & reunionem subditorum suorum in sinum Ecclesie Romanae.* X. *Declaratio Regis Gallie ad edictum promulgatum de revocandis subditis suis ad unitatem Ecclesie Romanae.* XI. *Sixti V. Papae excommunicatio contra Regem Navarrae, & Principem Condaem, cum ejusdem excommunicationis censura.* XII. *Responsio Regis Navarrae & Principis Condaem ad eam, Roma publice affixa.* XVII. *Consilium Regibus Gallie*

Gallia & Navarra datum ad sopienda schismata, per Ananiam de Ieraucourt. Qui huic collectioni præfationem præscripsit, sub initialibus literis T. B. A. latere voluit. Sic anno -xci. itidem Francofurti est impressum *Pium Consilium Papæ Sfondrati, dicti Gregorii XIV. monitorialibus, ut vocant, Bullis, & Excommunicationis, atque Interdicti in Gallia Regem, Ecclesiam & Regnum minis, e Francorum majorum nostrorum exemplis in rebus iisdem repetitum a Tuffano Bercheto, Lingonensi e Gallico in Latinum sermonens conuerso.* Quod autem religio Reformata in Gallia regno sæpe gravibus persecutionibus obnoxia, multique adeo supplicio fuere affecti, aut alias misere afflicti, id movit nonneminem *Martyrologium Gallicum* componere, quod ab anno cicixxiii. incipit, & continuatur ad annum ciciLxix. Hoc scriptum in compendium est redactum, ac anno præsentis seculi -Lxxxiv. Amstelodami Gallice editum, *cum considerationibus & rationibus necessariis, quibus demonstratur, quomodo illorum exempla imitari debeant, qui nunc persecutionem patiuntur.* Licet autem Iacobus Severus, Theologus Sorbonicus Operi illi Martyrologico *Anti - Martyrologium* opposuerit, Lugduni anno ciciLxxii. editum, admonitusque de eo fuerit Compendii hujus auctor; tam miserum tamen & ineptum id scriptum esse statuit, ut refutationem neutiquam mereatur. (a) Partem etiam historiae Ecclesiasticæ Gallicanæ recentioris non contemnendam

De Martyrologio Gallico

in compendium redacte.

Hhh

facit

(a) Vide *Acta Erudit. Lips. 1684. m. Martio p. 109.*

Controversia
de Regaliis.

Scriptores de
Regaliis.

Hier. a Costa.

facit nobilis illa inter Regem & Pontifices Romanos de REGALIIS controversia. *Regalia* autem olim erant jura Principis in terras Ecclesiasticorum, quorum vigore poterant ipsarum nomine eadem omnia exigere, quae antea debebantur, cum seculari adhuc potestati subessent. Successu temporis commutatum adjectivum plurale in substantivum singulare, & coarctata vox est ad significandum jus illud, quo vocante sede Princeps utitur. Atque id hodie duabus partibus constat: *Nominatione novi Episcopi*, quae in locum electionis successit: & *Collatione beneficiorum simplicium*, ut vulgo audiunt, *sine cura*, *redituumque Episcopatum perceptione*, quamdiu vocaverit sedes. Iam contendit Rex Galliae, Regaliam sibi jure majestatico competere, nec expectandam eo nomine esse Romanae Sedis indulgentiam: contra Pontifex disputat, Regaliisque Principibus hoc jus ex munificentia Ecclesiae deberi, omnesque adeo Ecclesias, in quibus nominatim nihil istorum jurium Regi cessum sit, ab ejusmodi onere liberas intelligi. De hac igitur controversia, magno cum fervore a partibus Regis, cujus in hac causa *Declaratio* an.-LXXIII. emissae, nec sine persecutione adversantium, agitata, legenda: *Hieronymi a Costa* (fictitium nomen est) Iur. D. & Protonot. Apostolici *Historia de origine & progressu Redituum Ecclesiasticorum: in qua ex veteri & novo jure tractatur, quidquid pertinet ad materiam Beneficiorum, Regalium, Investiturarum, Nominationum, & aliorum jurium, quae Principibus attribuuntur*: Francof. anno

anno CIOICLXXXIV. cujus potiora capita nobis re-
 præsentarunt Lipsienses in *Actis Eruditorum* anno
 -LXXXIV. *menſe Novembri*: Anonymi *Tractatus de Re-* Anonymus.
galia, quo Regium jus oppugnat. Colon. an. -LXXX.
 Guilielmi Burneti *Historia Iurium Principis, circa* Gv. Burnetus.
beneficia Ecclesiastica, & territoria Ecclesie, Anglice
 quidem scripta, ac Londini edita an. -LXXXII. sed in
 compendium redacta in *Actis Lipsiensibus*: (a)
 Matthæi Larroquii *Tractatus novus de Regalia*, post Matth. Lar-
 obitum Auctoris, Roterodami editus an. -LXXXV. cu- roquius.
 jus summam itidem exhibent Lipsienses: (b) Fran- Franc. Picton.
 cisci Pictonis *Tractatus de Afflictione Ecclesie, & rigor,*
quo Episcopi, Presbyteri, Religiosi & Religiosæ, aliique
pii in hoc regno, quæ aulica consilia, & doctrinam Iesu-
itarum non probant, tractantur: Colonia anno
 -LXXXVIII. quo de libro iterum agunt laudatissimi Li-
 psienses: (c) *Celestini Sfondrati*, Mediolanensis, S. Cœl. Sfondra-
 Rom. Imp. Principis, & Abbatis S. Galli, *Gallia Vin-* tus,
dicata, in qua testimoniis exemplisque Gallicanæ præ-
sertim Ecclesie, quæ pro Regalia & quatuor propositio-
nibus a Ludovico Maimburgo aliisque producta sunt,
refutantur: edita anno CIOICLXXXVIII. quem librum
 in *Supplementis* excusserunt Lipsienses *Tom. I. Sect. III.*
 (d) Atque idem *Sfondratus* Auctor est *Regalis Sacer-* Fr. Pinſſonius.
dotii Romano Pontifici asserti, sub Eugenii Lombardi
 nomine editi. (e) Francisci Pinſſonii, veterani in

Hhh 2

Par-

(a) An. 1683. m. Decembr p. 548. - 555. (b) dicto anno & mense p.
 556. seqq. (c) an. 1689. m. Majo p. 264. - 269. (d) pag.
 118. seqq. (e) anno 1684. Vide *Acta Erud. Lips.* m. Aug. 1685.
 pag. 376. - 384.

Parlamento Parisiensi Advocati, *Tractatus singularis de Regalibus, sive de juribus Regis circa beneficia Ecclesiastica: Item: Collatio super Edictis Regiis Contrasignature (Contrôle) & Insinuationum Ecclesiasticarum causa ante hac publicatis. Accesserunt plurimae aliae Instructiones de materia beneficiaria: Paris. an. -LXXXVIII. cujus libri Gallicani summam itidem Actis Lipsiensibus debemus Supplem. Tom. I. Sect. XI.*

Ioh. Adam. Osiander. (a) *Ioh. Adami Osiandri, Theologi Tubingensis, Dissertatio de Iure Regaliae. M. Ioh. Ernesti Gerbardi, Ioh. Ernesti filii, Iohannis nepotis, Ius Tertii in causa Regaliae inter Galliae Regem & Pontificem Romanum disceptata, Dissertatione Ecclesiastica evolutum: Jenae an. -XCI. At enim uti haec de Regaliis antiquior est controversia; ita nova de Iure Asyli, (b) quo Regis Galliae legati (perinde ac aliorum Magnatum) palatium Romae fruebatur, ab Innocentio XI. sublato, cum hoc Pontifice Ludovicum XIV. commisit. In hac Pontificis causam egerunt, Auctor libelli Italici, qui Pontificis bullam contra Marchionis Lavardini Apologiam defendit: & alius, qui Gallico sermone Talonii Regii Advocati Declamationem confutavit: item paulo ante laudatus Celestinus Sfondratus, S. Galli Abbas, in Legatione Marchionis Lavardini Romam, ejusque cum Romano Pontifice Innocentio XI. dissidio: ubi agitur de jure, origine, progressu & abusu Quartieriorum, Franchitiarum, seu Asyli, & refutantur rationes a Lavardini Advocato productae: anno -LXXXVIII.*

Scriptores de Iure Franchitiarum Romae.

Anon. Italus.

Anon. alius.

Emil. Sfondratus.

(a) Con

(a) pag. 570. 574. (b) Von der Quartiers-Freyheit.

(a) Contra pro Rege decertat Auctor *de jure Asyli, sive* Anonymus.

Francbitiarum in regione urbis Romana, in qua legati Gallici diversantur, & de nullitate Excommunicationis a Pontifice in Marchionem Lavardinum vibrata. Ac-

Scriptores de
nupera Refor-
matorum per-
secutione in
Gallia.

cedit Consideratio canonis XII. Lugdun. Concilii II. de jure Regalia: Amstelodami dicto anno. Agmen in

Notitia Historiæ Ecclesiasticæ Gallicanæ claudent Scriptores, qui de vehementissima Reformatorum Persecutione nupera egerunt. Huc enim referri

G. Burnet.

merentur, Guiljelmi Burneti Animadversiones in A-

cta nuperorum Comitiorum Generalium Cleri Gallicani, sive Examen Communesactionis pastoralis, & methodo-

rum, quas Clerus proposuit. Quod opus ex Anglico Gallice a Domino de Rosemond versum, Londini excu-

Ioh. Claudius.

sum est anno -LXXXIII. (b) Ioh. Claudii Considerationes ad Epistolam Circularem Cleri Gallicani anno -LXXXII.

Anonym. ali-
quot.

congregati: Hagæ dicto anno editæ. (c) Anonymi Gallia tota Catholica, sub regno Ludovici Magni: sive

Colloquia Protestantium Gallorum, qui sectam suam impiam & regno perniciosam deprehendentes,

laudando consilio interitum ejus maturare decer-

nunt. Accedit Apologia Ecclesiæ Romanæ adversus Sa-

tyram, cui titulus, Parallelismus Papismi & Calvinismi, omnesque alios a Protestantibus editos libellos: To-

Hhh 3

no

(a) Vide *Acta Eruditor. Lips. m. Majo* 1689. p. 278. - 286. (b) Vide eadem *Acta Erud. 1683. m. Majo* p. 210. seqq. (c) Ad *Acta Lips. 1683. m. Jun. p. 255.* (d) Vid. ead. *Acta 1685. m. Mart. p. 132. seqq. & April. p. 137. seqq.*

Ioh. Dartis.

Car. Ancillonius.

GERMANIÆ

no -LXXXV. cum considerationibus M. D. S. B. (a) *Litteræ Protestantium Gallicæ Nationis, qui omnia ob causam Evangelii reliquerunt, ad omnes alios Protestantes Evangelicos, fratres in IESU CHRISTO. Item Epistola ad Reges, Electores, Principes & Magistratus Protestantes: anno MDCLXXXVI.* (b) *Anonymi Admonitio ex charitate profecta, ad illos, e quibus quondam Pictorum Ecclesiæ constabant, quique nunc sub oppressione gemunt.* (c) *Anonymi Historia & Apologia Recessus Pastorum propter Persecutionem Gallicam. Iudicium integrum de abitu Pastorum ex Gallia, sive Examen libri, cui titulus: Historia & Apologia R. P. P. P. G. Daventriæ MDCLXXXVIII.* (d) *Ioh. Dartisii, Ministri Ecclesiæ Gallicæ Berolinensis, Defensio Apologia pro Pastoribus Gallis, adversus librum, cui titulus: Iudicium integrum &c. Francof. dicto anno.* (e) *Eodem item anno Amstelodami prodiit Edicti Nannetensis irrevocabilitas, ex principiis juris & politicis demonstrata, per C. A. Legum D. & Gallicæ Nationis Iudicem.* (f) *Sequenti autem anno ibidem excusa est Demonstratio, quod intersit Gallie, ut Edictum Nannetense redintegretur.* (g) *Caroli Ancillonii Historia Receptionis Gallorum exulum in ditionem Serenissimi Electoris Brandenburgici: Berolini laudato an.* (h) *§. XIX. De Ecclesiarum GERMANICARVM Ori-*

(a) Vid. *Acta Erud. Lips.* 1686. m. Mart. p. 140. seqq. (b) Vid. ead. *Acta d. anno m. Majo* p. 271. seqq. (c) *Acta Lips.* 1687. m. Majo p. 268. (d) *Acta Lips.* 1689. m. Iun. p. 324. (e) Ibid. p. 329. (f) Ibid. p. 260. seqq. (g) Eadem *Acta* 1690. m. Mart. p. 117. (h) Vide eadem *Acta Eruditor. Lips.* 1691. m. Martio pag. 120. seqq.

Origine & Progressu, ab adscensione Domini, usque ad Carolum M. Compendium Historicum cum appendicibus variarum quarundam Lectionum & Observationum conscripsit Ioh. Henricus Vrsinus, Norimbergæ editum anno MDCLXIV. De Libertate Ecclesiarum Germanie limatissimum Opus libris VII. composuit summus Ictus, Iohannes Schilterus: quod Ienæ excusum anno -LXXXIII. (a) *Historiam Ecclesiasticam de mutatione religionis in Germania per Lutherum*, edidit Paulus Iani Coldingius, Coldinga Danus (b) Ioh. Henr. Hottingeri Dissertatio, de Necessitate Reformationis, superiori seculo, prima est in *Analectis* ejus *Historico-Theologicis* anno -LII. editis. *Historiam & necessitatem Reformationis Evangelicæ per B. Lutherum instituta, ex scriptis Dn. Georgii Principis Anhaltini, dilucide exposuit, & valide asseruit, nec non gravissimis insigniam in Gallia virorum testimoniis munivit Elias Vejelius*, D. Vlmenſium Superintendens optime meritus: Vlmae anno MDCCXCII. Ceterum, ut alia hujus generis scripta taceam, alibi forte majori cum studio enarranda, quia in plerisque Ecclesiis Germanicis Reformationis Historiam, incredibili cum cura, ac vere stupenda industria, accuratissimoque judicio scripsit Dn. Vitus Ludovicus a Seckendorf, cujus memoria sit in benedictione; æquum est, ut hoc opus æstimemus, ejusque lectionem Studiosæ juventuti sollicite commendemus. Ipse hujus voluminis summam epistola singulari complexus est, quæ in *Actis Eruditorum Lipsiensium* initio mensis Augusti anno MD-

Ioh. Henr. Vrsinus.

Ioh. Schilterus
P. Iani Coldingius.

I. H. Hottingerus.

El. Vejelius.

(a) Vide *Acta Erudit. Lips.* 1683. m. Apr. p. 129 seqq. (b) Hassniæ 1614, in 4to.

Carolus Cara-
fa.

CICICXC. (a) comparet. Hujus extrema placet re-
petere. Si quid commodi ad Ecclesias nostras in veri-
tate confirmandas, aut adversarias ad eandem conuer-
tendus, vel saltem ad equiorem erga nos animum pa-
cisque sincerum studium induendum, conferre labor hic
mesem possit, id omne Deo Opt. Max. acceptum fero, illi-
usque benignitati gratias ago, qui mihi ad opus diffici-
le & ingens, ad hanc usque metam perducendum vires,
inter tot senectutis & valetudinis incommoda, largi-
tus est. Excitet is alios, qui me ingenio, eruditione,
judicio, atque facundia superent, ut ista vel augeant,
vel emendent, vel etiam quae ego, fessus annis & morbo
fractus, omittere cogor, eadem fide, majori vero cum
industria & ornatu, prosequantur & perficiant. Quid
inprimis Ferdinandus II. Caesar Bonorum Ecclesiasti-
corum per Germaniam repetitione molitus sit, ac
multis in locis perfecerit, pates ex *Caroli Carafa*, Epi-
scopi Averfani, *Commentariis de Germania Sacra re-*
staurata, & ad annum -XLI. continuata, sub Pontificibus
Gregorio XV. & Urbano VIII. regnantibus Ferdinan-
do II. & III. Imperatoribus. Accesserunt Decreta, Di-
plomata & Privilegia aliqua ex multis, quae in favo-
rem Religionis Catholicae & Catholicorum in Germania
emanarunt ab anno CICICXX. usque ad annum -XXIX.
ex Cancellaria Aulica Imperii, nec non ex Cancellariis
Regni Vngariae, Regni Bobemiae, Archiducatus Au-
striae, Stiriae, Carintiae, Carniole, & aliarum provin-
ciarum, quae sunt hereditariae Domus Austriacae, & ex
Cancellaria Camera Aulica. (b) §. XX.

(a) pag. 345. - 357.

(b) Francof. 1641.

§. XX. In Historia Ecclesiæ GRÆCÆ quia GRÆCÆ, complures elaborarunt, eosdem secundum ordinem Alphabeticum enumerabimus: quibus aliquos simul intexemus, qui generatim de Ecclesiis in Oriente variis fuere solliciti. LEO ALLATIVS, Græcus, ex Leo Allatius, Chio oriundus, Custos demum Bibliothecæ Vaticanæ, scripsit *de libris & rebus Ecclesiasticis Græcorum Dissertationes & Observationes varias*. Harum I. Divinorum officiorum potiores & usitatiores libri percensentur: altera Triodum, Pentecostarium, & Paracletice examinantur: (a) item: *Bibliothecam de Scriptoribus Græcis, profanis & Ecclesiasticis*: Item: *De Mensura Temporum antiquorum, & præcipue Græcorum*: (b) item: *De Ecclesiæ Occidentalis atque Orientalis perpetua consensione libros tres*. Ejusdem exstant *Dissertationes de Dominicis & Hebdomadibus Græcorum, & de Missa Præsanctificatorum*: una cum Bartoldi Nihufii *ad hanc annotationibus de Communionem Orientalium sub unica specie*. (c) Edidit etiam *Epistolam de quorundam Græcorum opinionibus*: ut alia ejus scripta hoc in genere præteream: de quibus tamen observari mereatur, quod, dum Allatius Græcæ Ecclesiæ consensum cum Pontificia in omnibus ostendere conatur, nimium erga hanc affectum prodiderit, adeoque nostratum æque ad Reformatorum (d) censuram meruerit.

Iii

CHRI-

- (a) Paris. 1646. (b) Colon. 1645. Vide Vossium *de Scientiis Mathematicis*, cap. 41. pag. 238. (c) Colon. 1648. (d) Vide Hottingeri *Bibliothecarium* lib. 3. cap. 5. pag. 426. & singularem ejus librum, qui inscribitur: *Leo Allatius nimis temeritatis convictus*: Fhelavium in *Annotat. ad Angelum* cap. 14. pag. 168. & alibi.

Christophorus Angelus.

a Georg. Fhelavius editus.

Anonymous.

Anonymous
Historiae Criticae auctor.

CHRISTOPHORVS ANGELVS, Græcus, Peloponæio oriundus, vir eruditus, probus, piusque, qui ob religionem Christianam plurima a Turcis perpeffus, patriæ tandem valedicere coactus, in Angliam anno c1618. venit, ac in Cantabrigiensi Academia substitit, (a) *Enchiridion de Statu bodiernorum Græcorum* Græce scripsit: quod *Georgius Fhelavius*, Ecclesiastes Dantiscanus in templo Parochiali, Latine vertit, & cum *annotatis*, quibus & *Græcorum* & *Moscovitarum Religio, vita, mores, & reliqua*, clarius proponuntur, & *dilucide explicantur*, Francofurti anno-LV. edidit. Postea autem *Fhelavius* ipsum Angeli *Enchiridion* Græce, cum versione Latina e regione posita, ac annotationibus multo quam ante hac locupletioribus adornatum Lipsiæ fecit excudi. (b) ANONYMI *Instructio super ritibus Græcorum*, Latine: ac *Litteræ quadam Apostolica* (Papales) *ad ipsos Græcos, & eorum ritus pertinentes*, Latine: *nec non Forma Professionis fidei a Græcis ad Rom. Ecclesiam venientibus faciendæ*, Græce & Latine, Romæ prodierunt anno c1617. ANONYMI *Historia Critica de Religione & ritibus populorum Orientalium*, edita est a *Domino de Moni*: Francof. c1618. Collectores Actorum Eruditorum Lipsiæ conjiciunt, auctorem libri esse *P. Richardum Simonem*, ex *Historia Critica Bibliorum* notissimum. (c) Iidem afferunt syllabum capitum hujus libri, quem & nos repetemus. Cap. I. *de religione & ritibus Græcorum*

(a) Fhelavius in dedicat. *Enchiridii* Angeli. De suis tribulationibus ipse *Angelus* libellum scripsit, quem citat in *præf. Enchiridii*. (b) Annus impressionis in titulo est omissus. (c) *me. Nov. 1684. p. 490.*

Græcorum hodiernorum. II. asseritur, a *Græcis Trans-*
substantiationis dogma recipi. III. ostenditur, quomodo
Græci Sacramentum Eucharistiae adorent. IV. tractat
de religione Melchitarum. V. & VI. de *Georgianis, sive*
Iberis, Colchis, & Mengreliis. VII. de *Nestorianis.*
VIII. de *Indis, sive Christianis S. Thomæ vulgo dictis.*
IX. de *Iacobitis.* X. de *Coptitis.* XI. de *Abyssinis & Æ-*
thiopibus. XII. de *Armeniis.* XIII. & XIV. de *Maho-*
metanis. Adjectæ sunt in fine *Notitiæ Ecclesiarum sub*
Patriarcha Constantinopolitano: una, quam *Leo Alla-*
tius; altera, quam *Thomas Smithus* Anglus edidit:
dein & *Ecclesiarum Armeniæ sub Patriarcha Egmiatbi-*
no, dictata Amstelodami ab *Vscamo,* Episcopo Arme-
no. PETRVS ARCVDIVS Corcyræus, (a) de *Con-*
cordia Occidentalis atque Orientalis Ecclesiæ in septem
Sacramentorum administratione: Parisiis anno MD-
CXXVI. Ejusdem *Versio ac Notæ ad varia Opuscula*
Græca de Processu Spiritus S. Romæ an. - xxx. IOH. IA-
COBI BEVRERI *Angariæ Turcicæ hodiernæ Ecclesiæ*
Græcæ; Friburgi an. MDXCXV. ABRAH. CALOVII
& IOH. MEISNERI, Theologorum Wittebergen-
sium *Dissertationes Panegyricæ, de Græcorum fide, ac re-*
ligione moderna, in solenni promotione quatuor
Doctorum Theol. Wittebergæ anno - LVIII. XXVIII.
Nov. habitæ (b) DAVIDIS CHYTRÆI, *Oratio de*
statu Ecclesiarum hoc tempore in Austria, Græcia, Asia,

Iii 2 Ægypto,

P. Arcudius.]

Ioh. Iac. Beu-
rerus.

Abr. Calovius
& Ioh. Meis-
nerus.

Dav. Chy-
træus.

(a) De hoc *Arcudio* ejusque scriptis videantur *Nicius Erythræus Pi-*
nacoth. I. pag. 225. & *Leo Allatius in Apibus Urbanis p. 216.*
& de *Eccles. Occident. & Oriental. Consens. l. 3. c. 7. p. 998. f.*
(b) V Vitteb. sunt excusæ an. 1663.

Metrophanes
Critopulus.

Mart. Crasius.

Phil. Cyprius.

a Nic. Blan-
cardo

& Henr. Hi-
lario editus.

Ægypto, Vngaria, Bobemia, & aliis regionibus, Ro-
stochii habita, cum post reditum ex Austria ad Chro-
nici prælectionem reverteretur anno MDCLXIX. XVIII.
Octobris. (a) Idem varias Epistolas de rebus Constan-
tinopolitanis edidit: item: Confessionem fidei a Gen-
nadio Patriarcha, Mahometi II. Imp. Turcico exhibitam;
item, Epistolam Constantinopolitanæ Ecclesiæ ad Robe-
mos. METROPHANIS CRITOPVLI, Hieromo-
nachi, & Patriarchalis Constantinopolitani Proto-
syngeli, Confessio Ecclesiæ Orientalis, Græce, cum Lati-
na versione Iobannis Horneji, Græcæ L. in Academia
Helmit. Prof. an. -LXI. MARTINI CRVSII, in A-
cad. Tubing. Græc. & Lat. Ling. Prof. Turco-Græciæ
libri VIII. utraque lingua editi, quibus Græcorum sta-
tus sub Im. Turcico, in Politia & Ecclesiæ, Oecono-
mia, & Scholis, jam inde ab amissa Constantinopoli, ad
hæc usque tempora luculenter describitur: Basileæ an-
no MDCLXXXIV. PHILIPPI CYPRII, Protonota-
rii Constantinopolitani Chronicon Ecclesiæ Græcæ, sive
potius Catalogus Patriarcharum Constantinopolitano-
rum, cum ms. in manus Nicolai Blancardi, in Frane-
querana Acad. Iuris & Historiar. Prof. manus inci-
disset, Latine vertit, & una cum Christophori Angeli de
statu bodiernorum Græcorum, versione Fhelaviana e-
didit Franequeræ anno-LXXVIII. Sed cum id Chroni-
con jejenum valde, nec ab erroribus immune depre-
hendisset Henricus Hilarius, Scholæ Cellerfeldensis,
dum

(a) Edita est inter *Orationes Chytræi* Hanov. 1614. pag. 384. seqq.
cum antea separatim prodiiisset Gorlicii 1575. V Vitteb. 1580.
Francof. 1583.

fixam scripsit Epistolam ad Iohannem Vtenbogardum, Theol. Reformatum in Belgio, anno c1515cxiii. quæ habetur in *Volumine præstantium virorum Ecclesiasticarum & Theologicarum*, Amstelodami an. - Lx. edito. Idem Cyrillus anno c1515cxxxix. confecit *Confessionem Fidei*, quæ aliquoties Græce & Latine edita, (a) & ab Hottingero in *Annalectis Historico-Theologicis* Scripturæ & Patrum testimoniis vestita; sed ab ipsis Græcis gemina Synodo reprobata fuit, ac damnata: altera sub *Cyrillo Berrboensi*, Constantinopolitano Patriarcha, prioris Cyrilli successore, anno - xxxix. habita; altera vero sub *Parthenio*, itidem Patriarcha Constantinopolitano: quæ utraque multis Patriarcharum, Episcoporum & Sacerdotum subsignationibus roborata prodiit. (b) Ejusdem Confessionis ab Anonymo quodam lingua Græca vulgari facta *Confutatio* Romæ excusa est anno - xxxxi. GABRIELIS SEVERI, Philadelphiensis Metropolitæ (hic Pontificia Theologia superiori seculo imbutus est Patavii) (c) Opuscula *de Fide Ecclesiæ Orientalis* cum interpretatione Latina & Notis Richardi Simonis, Paris. ed. IACOBI GOAR, Ordinis Prædicatorum Theol. Lectoris, *Ευχολόγιον, Græcorum*, sive *Rituale orantium* e mss. editum, ac Notis illustratum, Græce & Latine: Paris an. c1515cxlvi. De hoc libro ita Gisbertus Voetius, *Polit. Eccles. parte I. lib. II. tract.*

Gab. Severus.

Iac. Goar.

(a) Genève 1620. 1633. (b) Græce & Lat. an. 1645. Confer. Fhelavii Annotat. ad præfat. *Enchiridii* Angeli, lit. D.E. & seqq. ubi contra Hottingerum Cyrilli Confessionem defendentem disputat. (c) Act. Lips. 1684. p. 490. ex Auctore *Hist. Critica* 1686. p. 132. & an. 1687. p. 93. Sæpius etiam hujus Gabrielis meminit Crusius in *Turco-Græcia*: Vide pag. 207. 525. seq. 533. 535.

*tract. I. cap. I. Euchologium, Rituale Græcorum, complectens ritus & ordines divina Liturgia, Officiorum, Sacramentorum, Consecrationum, Benedictionum, Funerum, Orationum &c. Græce & Latine editum Parisiis an. XLVII. ac Iacobo Goar, Ord. Prædicatorum, cum Observationibus seu Commentariis, quibus Rituales Græcorum exponuntur, ex antiquis & recentioribus ibi citatis, imprimis ex Simeonis Episcopi Thessalonicensis Sacramentario. Hic liber vicem multorum scriptorum ritualium & liturgicorum præstare posset, & ad Historicam cognitionem præsentis Græcorum cultus in publicis Ecclesiis manuducere. Deprehendet hoc, cui editoris præfationem & commentaria legere vacabit. (a) In PETRI HABERKORNII, Theologi Hassio-Giessensis *Apologia Anti-Foreri* habentur etiam sex Disputationes de Græcorum & Orientalium Ecclesia: nempe XXI. & quinque sequentes. ISAACI HABERTI, Ἀρχιερατικόν, sive *Liber Pontificalis Ecclesiæ Græcæ ex probatis Auctoribus collectus, & Notis illustratus*: Parisiis editus an. c1804. IOH. HENRICI HOTTINGERI, *Bibliotheca Orientalis: Historia Orientalis: Ἀρχαιολογία Orientalis*: in quibus tamen magis de Muhamedismo, ejusque sectis, quam de Græcis agit. IOH. IACOBI HVLDRICI *Disquisitio Theologica & Historica de Religione Ecclesiarum Græcanicarum, tum veteri, tum hodierna*, Tiguri prodiit anno c1801. MICHAELIS NAV, e Soc. Iesu Presbyteri. *Ecclesiæ Romana Græcæque vera effigies, ex variis tum recen-**

P. Haberkornius.

Is. Habertus.

I. H. Hottingerus.

Ioh. Iac. Huldricus.

(a) Vide plura de eo in Phelavii *Annotat. ad præfat. Angelii lit. A. B.*

eibus, tum antiquis monumentis singulari fide expressa, Romanis Græcisque exhibita, quo intelligant admirabilem utriusque consensionem, & in tanta matrum concordia nefas esse pugnare, & odisse inter sese ingenti damno liberos. Accessit Religio Christiana contra Alcoranum, per Alcoranum pacifice defensa ac probata: Pa-

Christoph. Pelargus.

ris. an. MDCLXXX. CHRISTOPHORI PELARGI Enchiridion Hymnorum & Precationum, quas Christiani Græci hodie inter Barbaros recitant: Francof. ad

Ant. Possevinus.

Oderam an. MDXCIV. ANTONIVS POSSEVINVS, de Statu Ecclesiarum hodie in Græcia, Asia, Africa,

Paulus Rykaut.

Hungaria, Bohemia, contra Davidem Chytræum. PAVLI RYKAUT, Equitis Angli Historiam Status presentis Ecclesiarum Græcæ & Armenicæ (qualis nempe fuit anno MDCLXXVII.) ex Anglico Gallice vertit Rose-

Thom. Smith.

mundus, e Gallia in Angliam profugus. Prodiit Medioburgi in Zeelandia anno -XCII. Summam hujus libri exhibent Lipsienses in Actis Eruditorum hoc ipso anno -XCIII. mense Ianuario. (a) THOMAS SMITH, Ecclesiæ Anglicanæ Presbyter anno MDCLXXVIII. Londini Epistolam edidit de Ecclesiæ Græcæ hodierno statu. Ejusdem Miscellanea, anno -LXXXVI. Londini prodierunt: in quibus hæc habentur ad Historiam Ecclesiasticam Græcanicam pertinentia. I. Præmonitio ad lectorem, de infantum communionem apud Græcos: II. Defensio libri (sive Epistolæ) de Græcæ Ecclesiæ statu, contra objectiones Auctoris Historiæ Criticæ, (Richardi Simonis) super fide & riti-

(a) pag. 6. seqq.

ritibus Orientalium. III. *Brevis & succincta Narratio de vita, studiis, gestis & martyrio D. Cyrilli Lucarii, Patriarchæ Constantinopolitani.* IV. *Commentatio de Hymnis, matutino & vespertino Græcorum.* (a) Porro anno -xc. alia ejusdem Scriptoris *Miscellanea* Londini sunt impressa : quorum caput I. est *Responsio ad nuperas Simonii in libro super fide Græcorum de dogmate Transsubstantiationis cavillationes.* (b) Reliqua ad nostrum propositum proxime non spectant. ELLÆ VEIELII, Vlinensis, jam in patria Superintendentis & Theol. Prof. optime meriti, *Exercitatio Historico-Theologica de Ecclesia Græcanica hodierna*, Leoni Allatio potissimum, Petro Arcudio, & Bartholdo Nihusio, opposita : sub præsidio D. Iob. Conr. Dannhaveri, Argentor. an. -Lxi. habita, edit. secunda 1666. Huic cum *Allatius* quædam reposuisset (c) laudatus *Vejelius* *Defensionem* peculiarem conscripsit, cui *Christophori Arnoldi*, Prof. & Ecclesiastæ Norimb. *Epistola* præfixa est. WVRTEMBERGENSIUM THEOLOGORVM *Acta* & scripta cum Patriarcha Constantinopolitano *Ieremia*, quæ utrique ab anno MDCLXXV. usque ad -LXXXI. de Augustana Confessione inter se miserunt ; Græce & Latine ab iisdem Theologis edita sunt Wittebergæ anno -LXXXIV. (d) *Acta* illa Mss. cum per Archimandritam quendam indeptus esset *Stanislaus Socolovius*, Stephani Poloniæ Regis Theologus, Latine transtulit, & *Censura*

Elias Vejelius.

VVV R-
TE MB.
Theologi.

(a) Londini 1686. 8vo. Vide *Acta Erud. Lips. m. Febr. p. 92. -99.* (b) Vide eadem *Acta 1691. m. Febr. p. 81. seqq.* (c) in Appendice *Tractatus de octava Synodo Photiana*, Romæ ed. 1662. item *Francof. 1666. 4t.* (d) Vide *Hottingeri Bibliothecarium lib. 3. c. 5 p. 425. seqq.*

sura Orientalis Ecclesiae titulo, cum annotationibus publicavit, & Gregorio XIII. inscripsit. Cum autem ipsi Wurtembergenses eadem Acta utraque lingua, cum praefatione edidissent, *Socolovius* Responsionem denno adornavit, & *sententiam definitivam* *Ieremie Patriarchae* adjecit, cum *Antidoto ultima responsionis Wurtembergensium ad Censuram Patriarchae de articulis Confessionis Augustanae*. Sed & Iohannes Baptista Fiklerus l. c. *Spongiam* scripsit *contra Wurtembergensium adspersiones*. Quam controversiam quia Illustris Thuanus dignam aestimavit, ejus meminisset libro LXIII. nos quoque paucis tangere volumus. (a) Denique EVSTRATH IOHANNIDIS ZIALOWSKI, Rutheni, *Brevem Delineationem Ecclesiae Orientalis Graecae*, inter foceri sui, Iohannis Vogelii, Rectoris Scholae Sebaldinae, scripta repertam, ac nunquam antea editam, cum *Notis* suis evulgavit *Wolfgangus Gundlingius*, Eccles. ad D. Laurentii apud Norimb. Minister, Norimbergae anno-LXXXI. (b)

Eustrat. Ioh.
Zialovvski:

HASSIAE
Erasm. Sab.
Hohfnerus:

Henr. Leuch-
terus:

Helvicius Gar-
thius:

§. XXI. Historiam Ecclesiasticam HASSIACAM quodammodo illustrant *Erasmus Sabinus Hohfnerus* in *Antiqua fide Hassorum*, Cassellis edita anno MDCCVI. *Henricus Leuchterus*, SS. Theol. D. & Superintendens Hasso Darmstadinus, in *Antiqua Hassorum fide Christiana & vera*: (c) *Helvicius Garthius*, Alsfeld-Hassus, S. Theol. D. Ecclesiae primum Olfatiensis, dein Freibergensis Superintendens, denique Templi Ser-

vato-

a) De Socolovio legendus etiam Starovolscius *de Centum Scripior. Polon. num. 62. p. 82.* (b) Vide *Acta Erudit. Lips. m. Jan. 1682. pag. 6.* (c) *Germaniae Darmst. ed. 1607.*

vatoris Germanici Pragæ Antistes, & Consistorii Evangelici Assessor, de Reformatione in Hassia: ut & Sigfridus Clotzius, Wetzlariensis, I. V. D. Consiliarius & Cancellarius Hassiacus, in Apologia de Reformatione Ecclesiarum in Hassia.

Sigf. Clotzius.

§. XXII. Ad Historiæ Ecclesiasticæ HELVETICÆ notitiam comparandam quodammodo facit Henrici Mureri, Carthusiani, *Helvetia Sancta*, sive de Sanctis Helvetiæ liber, Germanice scriptus, ac Lucernæ editus anno MDCLXVIII. Sic Ranuccius Comes Scottus, Placentinus, Burgi S. Comini Episcopus, Nuncius Pontificis Romani apud Lucernates, *Helvetiam profanam & sacram* scripsit: qui liber Italice prodiit anno MDCLXII. Et in *Sacra* quidem tantum proponit, quæ ad ἐπισκοπὴν Pontificiam pertinent: ut sunt: I. *Nuntiatura Helvetica*, & qui ad nostra tempora Roma ad Helvetios missi sunt Nuntii. II. *Ritus Pontificiorum Ecclesiastici*. III. *Episcopatus Nuntiaturæ subiecti*, Constantiensis, Sedunensis, Lausannensis, Curien- sis, Basileensis. IV. *Abbatia*, San-Gallensis, Eremitana, Muriensis, Rbinaviensis, Fischbingensis, Fabariana, Engelbergensis, Desertensis, Maristella, aliæque plures in agro Sævico, Wurtembergico, Helvetiæ vicina. De hoc scripto ita Hottingerus in *Methodo legendi Historias Helveticas*: (a) Habet nonnulla, a quibus Historia Helvetica lux accedit: cetera a nostris mutuavit: non tamen, sive rem ipsam spectes; sive nomina propria: sive Chronologiam; satis bona fide. Henrico Bullin- gero

H. Murerus.

Ranuccius Comes Scottus.

Kkk 2

gero

(a) in *Dissert. Miscellan. pentade*, Tiguri ed. 1654. pag. 235.

Henr. Bullin-
gerus.

HIBERNIÆ
Mich. Clerus.

Franc. Por-
terus.

Thomas Mes-
singhamus.

Iac. Vsserius.

HISPANIÆ
Ioh. de Ma-
rieta.

gero in *Historia Helvetica, accuratam Reformationis Historiam debemus* : inquit laudata *Methodo*, (a) Hottingerus. Atque ipse etiam ostendit, quomodo *Historia Ecclesiastica Helvetica* legenda sit. (b)

§. XXIII. HIBERNIÆ *Annales sacros & profanos* edi curavit *Michael Clerus*, Ultoniensis Hibernus, anno MDCCXLIII. mortuus. (c) *Compendium Annalium Ecclesiasticorum regni Hiberniæ* conscripsit *Franciscus Porterus*, Ord. Minorum, olim in Romano S. Isidori Collegio Theol. Prof. primarius, & nunc Theol. Lector Iubilatus, Iacobi, Britanniae Regis Theologus & Historicus, Romæ editum MDCCXC. (d) Atque idem nunc, iussu Regis sui, totus est in componenda *Ecclesiastica Hiberniæ Historia*. (e) *Florilegium, seu Vitas & Acta Sanctorum Hiberniæ, cum Patricii Purgatorio, & Malachiae Prophetia de Summis Pontificibus*, Parisiis an. - xxxiv. edidit *Thomas Messinghamus*. Non pauca etiam ad antiquam Historiam Ecclesiasticam Hiberniæ facientia habentur in *Iacobi Vsserii*, Archiepiscopi Armachani, *Sylloge Veterum Epistolarum Hibernicarum, quæ partim ab Hibernis, partim de Hibernis, vel rebus Hibernicis sunt conscriptæ*, aliquoties edita. (f)

§. XXIV. HISPANIÆ Historiam Ecclesiasticam, sed patria lingua, scripsit *Iohannes de Marieta*, Victorienſis Hispanus, Ord. Dominicani. Nonnulla etiam

(a) pag. 214. (b) pag. 328 - 557. (c) Vid. Lucas VVaddingus in *Biblioth. Ord. Minorum* p. 259. (d) Vid. *Act. Erud. Lips. m. Mart.* 1691. p. 143. (e) Ead. *Acta* 1693. m. Iul. p. 335. (f) Dublini 1632. Paris. 1665.

iam huc pertinentia collegit *Andreas Schottus in Hispanie Bibliotheca Tomo I. cap. I. & V.* Quodammodo ad hanc classem quoque referas Iacobi Bledæ *Defensionem fidei in causa Neophylorum, seu Moriscorum regni Valentia & totius Hispania.* (a)

Iac. Bledæ

§. XXV. *Historiam renati Evangelii in COMITATU HOIENSI & DIEPHOLTENSI*, qui nunc in ditione sunt Serenissimorum Ducum Bransvico-Luneburgensium, conscripsit *Hermannus Hamelmannus.* (b)

HOIENSIS
ET DIEP-
HOLT. CO-
MITATVS
Herm. Hamel-
mannus.

§. XXVI. *HOLSATIÆ* perinde ac Slesvicensis Ducatus *Historia Ecclesiastica Systema*, vernaculo sermone scriptum expectamus a *Trogillo Arnkielio*, Præposito Apenradensi, qui Operis *συναγχαφία* cum Cl. Viro, Ioh. Mollero, Flensburgensi, communicavit. (c) Eidem *Arnkielio* debemus eruditum librum Germanicum *de Ethnica Cimbrorum religione* anno - xci. editum, & a laudato Mollero commendatum. (d)

HOLSATIÆ

Trog. Arnkie-
lius.

§. XXVII. De Statu religionis Christianæ in *IAPONIA*, & persecutionibus adversus eam motis, complura licet addiscere tum ex Epistolis *de rebus Iaponicis*, tum ex aliis scriptis, quæ bonam partem ex his *Epistolis* contexta sunt. Ejusmodi *Epistolarum* habemus *libros IV.* una cum *Emanuelis Acostæ* Lusitani *Rerum a Societate Iesu in Oriente gestarum Commentario*, per *Iohannem Petrum Maffejum* editos, ex Hi-

IAPONIÆ

Epp. de rebus
Iaponicis.

Kkk 3

spani-

(a) Valentia ed. 1610. (b) Est hæc pars I. *Historia renati Evangelii per inferiorem Saxoniam* anno 1598. edita. De altera parte inferius agemus. (c) Vide hujus *Isagoges ad Historiam Chersonesi Cimbricæ* part. 2. cap. 2. pag. 13. (d) d. l. cap. x. pag. 3. 4.

Spanico Latine versos, (a) ac Dilingæ impressos anno MDCLXXI. Scriptæ illæ sunt anno MDCLVIII. usque ad ann. - LXIV. a *Petro Alcaceba, Aloysio Almeida, Aria Blandonio, Consalvo & Iobanne Fernandes, Aloysio Froes, Baltasare, Gago, Laurentio & Paulo Iaponio, Ioh. Bapt. Montio, Melchiore Nummo, Francisco Perezio, Aria Sanctio, Duarte a Sylva, Cosmo Turrensi, Caspare Vilela, & Francisco Xaverio*. Ejusmodi Epistolas ab anno MDCLXXII. usque ad -xcviii. exaravit *Petrus Gomezius, Hispalensis, Soc. I. Philos. & Theol. interpres, postea Missionarius in Iaponiam, ac primum ibidem in regno Burgensi, tum totius Iaponiæ Vice-Propincialis Præpositus*: (b) item *Organtinus Soldus, alias Gneccus, Brixienis, Iesuita & Missionarius ad Indos*: ab anno MDCLXXVII. ad MDCLXXXVIII. item, *Alexander Valignanus, Italus, Theatinus Nobilis, primo Cardinalis Altempis Auditor, deinde Soc. Iesu, & Visitator in India*, (c) ab an. MDCLXXX. usque ad -xcix. item, *Franciscus Pafius, Bononiensis, e Soc. I. Missionarius ad Indos, denique Provinciæ Sinicæ & Iaponicæ Præpositus & Visitator*; ab anno MDLXCVIII. usque ad MDCL. (d) Sic *Iacobus Buseus, Noviomagus, Andreas Schottus, & Iobannes Bollandus*, varias literas de rebus Iaponicis; prior ab anno CHRISTI MDLXCI. ad an. MDLXC. alter, ab anno MDLXCIX. ad -xi. ad P. Claudium Aquavivam, Gene-

(a) Actor. Lips. auctores m. April. 1680. pag. 173. *Quis epistolas superiori seculo a Iesuitis ex Iaponia Lusitanice scriptas a Ioh. Petro Maffejo Bergomate, ejusdem Soc. viro, Latine versas ob eximium styli nitorem non summa legat cum voluptate?*
 (b) Vid. Alegambe *Bibl. Ies.* p. 382. (c) Idem Alegambe p. 13. (d) Moguntia: ed. 1604.

Generalem Præpos. Soc. Ies. a P. Provinciali ejusdem
in Iapone Soc. missas; tertius, ab anno cīōīcxxviii. ad
-xxx. ex Italica Latine verterunt: (a) quod ex Hispa-
nica fecit *Iohannes Oranus*, Leodiensis, Soc. Iesu, Theo-
logiæ interpres Parisiis, & aliquot Collegiorum Re-
ctor, demum Provinciæ Belgicæ Vice Provincialis: (b)
ac porro *Literæ Iaponicæ* an. cīōīcvi. Antverpiæ an.
-xi. & an. cīōīcxxii. Monasterii an. -xxvii. impressæ
sunt. Et ut ab Epistolis ad alios scriptores acceda-
mus, exstant: Aloysii Frois, Begiensis Lusitani, *Rela-
tio Historica de statu rei Christianæ in Iaponia*: (c) Lu-
dovici Sotelii, Ord. Minorum *Relatio de Ecclesia Iapo-
nica statu*, ad Urbanum VIII. quæ cum Iuniperi de
Ancona *Consultatione de Disciplina Iesuitarum* anno
cīōīcxxxiv. prodiit, ac recusa an. -liv. cum Casp.
Sciopii *Astro inextincto*: Alexandri Valignani, *Com-
mentarii ad Iaponios, & ceteras India nationes Chri-
stiana fide imbuendas*: Gregorii Roseffii, Landishûta
Boji, Soc. Ies. Sacerdotis ultra quinquaginta annos in
cathedrali Ecclesia Augustana, Rectoris item & Pro-
vincialis, *Iter legatorum Iaponiorum ad Gregorium
XIII. Pontificem*: Alexandri de Rhodes, Avenionensis
Galli, e Soc. Iesu Missionarii ad Indos & Persas, anno
cīōīcclx. demortui, *Relatio de Patrum Soc. Iesu actio-
nibus in Iaponia*: Antonii Vasconcelli, Olyssiponensis
Iesuitæ (d) *Relatio Persecutionis Iaponicæ annis*

Aloys. Frois.

Lud. Sotelius.

Alex. Vali-
gnanus.

Gr. Roseffius.

Al. de Rhodes.

(a) Istæ, partim Colon. 1596. partim Moguntia 1600. illæ, Colon.
1615. hæ, 1636. Antverpiæ prodierunt. (b) Vid. Alegambe p. 260.
& Valer. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 545 seq. (c) Moguntia ed.
1598. Videatur Alegambe p. 311. (d) V. idem Aleg. p. 45.

Ludov. Cer-
queira.

Nic. Trigau-
tius,

Franc. Solie-
rus,

INDIÆ

P. Martyr.

CICIDCLXXXVIII. & sequenti. Ludovici Cerqueira, Alvi-
tensis Lusitani, Soc. Ies. D. & Prof. Eboræ, post Episco-
pi Iaponensis, qui anno CICIDCXIV. Nangalachi obiit,
(a) *Mors gloriosa sex Martyrum, qui anno CICIDCIV.
in Iaponia pro fidei confessione passi sunt.* Idem literas
de rebus Iaponiæ scripsit. Nicolai Trigautii, *de Christianis
apud Iaponios triumphis, sive, de gravissima ibidem
Persecutione exorta contra CHRISTI fidem, ab anno
CICIDCXII. ad - XX. libri V. in annos totidem summa cum
fide ex annuis Soc. Iesu literis continua historie serie di-
tributi sunt.* (b) Ejusdem habemus *Rei Christianæ a-
pud Iaponios Commentarium, ex literis annuis Soc. Iesu
annorum CICIDCIX. & trium sequentium.* Denique,
Historiam Ecclesiasticam Iaponiæ a Francisco Solerio,
Iesuita ad annum CICIDCXXIV. perscriptam, expolivit,
& continuavit Abbas de T. Gallice, *Tomis II.* (c)

§. XXVIII. Ceterum uti *Iaponiam* Indiæ Orien-
talis partem, in scriptoribus de rebus ejus Ecclesiasti-
cis, spectavimus; ita nunc qui generatim de *INDIÆ*
rebus sacris commentati, enumerabimus. Ex his
autem primo succurrit *Petrus Martyr*, Anglariensis,
Protonotarius Apostolicus, Prior Archiepiscopatus
Granatensis, & Ferdinando Catholico Hispan. Regi
a Consiliis: cujus *Epistola duæ de felicissimo Evangelii
apud Indos incremento*, cum Ferdinando Cortesio *de
Insulis nuperrime inventis*, aliquoties prodierunt. (d)

A Iose-

(a) Alegambe p. 308. (b) Monachii ed. 1623. cum auctario Ra-
deri, & iconibus Sadelerianis. (c) Vide Acta Erud. Lips. an.
1680. m. Aprili & Majo, pag. 173. - 182. & pag. 239. - 249. (d)
Colon. 1537. Roderod. 1616. Ejus Epistolarum libri 38. Com-
pluti anno 1530. & Amstelod. 1670. impressi.

A Iosepho Acosta Methymnenſi accepimus *libros VII.* Iof. Acoſta,
de Promulgatione Evangelii apud Barbaros, ſeu de pro-
curanda Indorum ſalute, Colonia impreſſos anno
 MDXCVI. & Lugduni anno MDCLXX. una cum *libris*
duobus de Natura novi Orbis. (a) *Iuſti Heurnii*, Io- Iuſtus Heur-
 hanne Medico naſi, qui diu in India Orientali Eccle- nius.
 ſiaſten egit, *Admonitio de legatione Evangelica ad In-*
dos capeſſenda, lectu non modo, ſed & conſideratu
 digna eſt. (b) *Quod & dictum velim de Hoornbeekii*, Ioh. Hoorn-
 SS. Th. D. & in Ultrajectina primum, dein in Lug- beekius.
 dunenſi Batavorum Academia Prof. celeberrimi,
libri duobus, de converſione Indorum & Gentilium.
 (c) Martinum de Valentia *de Indis converſis*, laudat Mart. de Va-
 Sluterus in *Propylæo Hæſtoria Chriſtiana*. (d) De rebus lentia.
 a Soc. Ieſu in India geſtis, inter alios ſcripſere Nico-
 laus Pimenta, & *Sebaſtianus Gonzalez*, Bracharenſis Nic. Pimenta.
 Luſitanus, Soc. Ieſu, qui anno MDCCXIX. vivere deſiit. Seb. Gonzalez.
 (e) *Pimenta etiam Epistoſa ad Claudium Aquavivam*
de felici ſtatu & progreſſu rei Chriſtiane in India Ori-
entali, ſingulariter prodiit. (f) *Vitam Franciſci Xavie-* Scriptores
ri, deque rebus ipſo vivente in India geſtis, libros de- vitæ
cem composuit Iohannes Lucena, Luſitanus, Soc. Ieſu Fr. Xavieri.
 in Academia Eborenſi Philoſ. Prof. & Eccleſiaſtes,
 anno MDCC. demortuus. (g) *Ejuſdem Xavieri* (qui pri-

L II

mus

- (a) Hanc ſcriptorem, qui an. 1600. obiit, mirifice prædicat Chriſtianus
 Funccius in *Breſſario Orbis hodie imperantis part. 2. p. 361.*
 365. (b) Lugd. Bat. ed. 1618. (c) Amſtelodami edit. 1669.
 (d) pag. 89. (e) Pimenta *Relatio de rebus geſtis in India O-*
rientali a Ieſuitis an. 1598. & ſeq. Moguntia edita an. 1601.
 Gonzalez *tres tomos* conſcripſit. Vid. Alegambe p. 419. (f)
 Conſtantia 1603. (g) Vide Alegambe *Bibl. les p. 354.*

De Eppis Indi-
cis

mus regionem Christianam in Iaponiam intulisse dicitur, ac a Gregorio XV. inter Sanctos relatus est.) vitam *Horatius Tursellinus* sex libris exposuit. (a) Habemus etiam *Francisci Mariae*, Episcopi Portuensis, librum *de vita, sanctitate, canonizatione & miraculis Francisci Xavieri*. (b) Epistolæ *Indicae & Iaponicae* a Patribus Soc. Iesu, superiori seculo Lovanii anno- LXVI. & LXX. sunt editæ, quibus continentur variæ Relationes, inprimis de negotio Religionis per Iesuitas promoto: e quibus multa excerpserunt, qui postea Itineraria illa Chinensia & Iaponica conscripserunt. Certe Daniel Georgius Morhofius in *Polyhistore lib. I. cap. XXIV*. (c) observat, Nienhofium in *Itinerario Cbinesi*, quod *Latina, Belgica, & Germanica lingua prodit, pene omnia capere ex his Epistolis, Trigautii Expeditione Sinensi, aliisque ejus argumenti scriptoribus, addito tantum suo Itinerario*. Nicolai Trigautii Epistolam *de sua in Indiam navigatione*, Goæ perscriptam anno MDCCVII. XXIV. Decembris, Petrus Iarricus in *Tbesauro Rerum Indicarum Tomo III. lib. I. cap. XLI*. repetiit. Idem Trigautius vitam composuit *Casparis Barzai*, e Soc. Iesu, Franc. Xavieri in India comitis, *libris III*. (d) Quod autem ad Epistolas illas attinet, licet quotannis adhuc scribantur, a pluribus tamen annis non amplius fuerunt editæ: in quo arcanas procul dubio rationes habuerint Iesuitæ.

LAPPONIAE

§. XXIX. De religione LAPPONVM prima, nempe

(a) Antverp. edit. 1596. (b) Dillingæ edit. 1622. (c) pag. 311. (d) Antverp. 1610. Colon. 1611.

nempe Gentili, & secunda, sede Christiana, Iohannes Schefferus egit cap. VII. & VIII. Laponia. (a)

I. Schefferus.

§. XXX. LVSITANICAM insulatam & purpurata, seu Pontificibus Romanis & Cardinalibus illustratam, debemus Antonio de Macedo, Conimbriensi, e Soc. Iesu. (b) *Ismaelis Bullialdi pro Ecclesiis Lusitanicis ad Clerum Gallicanum libellos duos*, Argentorati anno cldclvi. recudi fecit Albertus Portnerus, Reip. Ratisbon. Camerarius, & S. Cæs. Majest. Confiliarius, & in academia Iulia tunc Professor Ernestus Salomo Cyprianus, 1700. in 4to.

Antonius de Macedo.
Ism. Bullialdus.

§. XXXI. De Statu Ecclesie Evangelicae in Comitatu MANSFELDENSIS, a Reformationis tempore, ad annum cldclxxx. egit Michael Emmerlingius, Pastor & Superintendens Generalis Islebiensis.

MANSFELD.
COMITATUS
Mich. Emmerlingius.

§. XXXII. MARONITÆ, montis Libani incolæ, five a Marone, hæretico Monothelita; five a S. Marone Abbate; five a terra Maronia ita dicti, (c) peculiarem in Oriente Ecclesiam constituunt. Et hi ab anno cldlxxxii. se Romanis sacris subiecere: sed postea ad priorem Græcorum religionem conversi, denuo sub Gregorio XIII. & Clemente VIII. ad Romanos relapsi sunt. Vnde Antonius Possevinus in Apparatu de iis scribit: *Hi fidem erga Romanum Pontificem, & sedem Apostolicam, uni ex omnibus Orientis populis sat integram retinuerunt.* Atque id propter

MARONITARVM.

LII 2 Romæ

(a) Francof. 1673. Qui liber etiam Germ. & Anglice versus. (b) Prodiit Paris. 1663 (c) De nomine Maronitarum vide Abrahamum Echellensem Epist. ad Ioh. Morinum, quæ est in *Diss. Epistol. de Eccles. Orientalis antiquitatibus*, 85. pag. 623. seqq. & Hoornbeekium *Summa Contravers. lib. 11. pag. 963.*

Gabr. Sionita,

Abt. Echell-
ensis.

Ioh. G. Muller-
rus
MOSCOVI-
TICÆ.
Scriptores
varii Spiræ
excusi.

Romæ seminarium Maronitarum pro juvandis illis erectum est. De *Ritibus Maronitarum* nonnullis, quædam scripsit *Gabriel Sionita*, e monte Libano oriundus, ipse Maronita, Orientalium LL. Prof. Parisiensis Regius, quæ sunt inter *Σύμμικτα Leonis Allatii, sine libri I. Capita Epitomes Constitutionum Ecclesiæ Maronitarum, quæ Syriace leguntur in eorum Ecclesiis; Modum administrandi Sacramentum Pœnitentiæ; & Figuram Ecclesiæ Maronitarum*, cum Iohanne Morino communicavit *Abraham Echellensis*: quæ habentur in *Differtat. Epistoliceis ad Ecclesiæ Orientalis Antiquitates pertinentibus*. (a) Multa etiam de Maronitis affert *Leonhardus Raudvolffius*, Medicus Augustanus, *Itinerarii in Orientales provincias* (b) *part. II. cap. XII. & XIII. & part. III. cap. I. & inprimis cap. XVIII.* Singularem autem de *Ecclesiæ Maronitarum* Disputationem in hac Academia sub *D. Iohannis Ernesti Gerbardi*, tum Rectoris Magnifici, præsidio, anno *lxxviii.* habuit *M. Iob. Georgius Mullerus*, Dotensis Misnicus.

§. XXXIII. Iam ad MOSCOVITICAM Ecclesiam accedimus, quæ Græcanicarum pars est. Vbi primo monendum anno *cmclxxxii.* Spiræ librum esse editum, cuius hæc est inscriptio: *De Russorum, Moscovitarum & Tartarorum Religione, Sacrificiis, Nuptiarum, Funerum ritu, & diversis scriptoribus.* Et in hoc quidem sequentia habentur ad nostrum propositum pertinentia: I. *Quæstiones Theologicæ* Iohannis Basilides, *Magni Ducis Moscoviæ*, ad quas Iohannem Rohi-

(a) num. 67. pag. 478-seqq. (b) Impressum est Lavingæ an. 1582.

Rohitam, *ministram CHRISTI* (Ecclesiae fratrum Bohemorum) in conspectu legatorum Sigismundi Augusti Regis Poloniae in urbe Moscu an. *CICISLXX.* respondere iussit : II. Responsio Iohannes Basilii, Magni M.D. ad hanc Rohitae Confessionem fidei, data ipsi in urbe Moscu dicto anno : Ioannis Lasicii, (*Lasitzki*) Vera religionis Apologia, falsa Confutatio : IV. Ioh. Fabri Religionis Moscoviticae descriptio seu laudatio : (a) V. Iohannis Saraceni, Canonici Cracoviensis, libellus, quo XL. errores Moscovitarum sive Russorum & XII. secessiones Graecorum a Romana Ecclesia ostenduntur : VI. Petri Scargae, Iesuetae Appendix de iisdem Russorum erroribus, & causis, propter quas Graeci a Romana Ecclesia defecerunt : VII. Alexandri Gvagnini, Veronensis, Equitis aurati, de Religione Moscovitarum omniumque Ruthenorum : VIII. Narratio de Russorum & Tartarorum religione, ritibus nuptiarum, funerum, victu, vestitu & moribus, ad Davidem Chytraum recens scripta. Anno autem *CICISLXX.* Francofurti prodierunt Rerum Moscoviticarum Auctores varii, unum in corpus congesti, quibus & Gentis Historia continetur, & regionum accurata descriptio. Ex hoc opere laudari merentur : II. Sigismundi Lib. Baronis in Herberstain, Neyberg, & Gvettenhag, Russiae, & quae nunc eius metropolis est, Moscoviae brevissima Descriptio : Chorographia denique totius Imperii

Scriptores
Francof. editi

(a) Tubingae exarata an. 1525. excusa Bas. 1526. & habetur etiam in Opere Historiarum Bas. 1541. edito. Inscripta est Ferdinando I. cui Faber fuit a confessionibus, & post Episc. Viennensis, an. 1541. mortuus.

perii Moscici, & vicinorum quorundam mentio. De Religione quoque varia inserta sunt, & quae nostra cum religione non conveniunt. Itineraria etiam duo in Moscoviam sunt adjuncta. (a) III. Pauli Iovii Novocomensis, de legatione Basilii Magni, Principis Moscoviae ad Clementem VII. Pontificem Max. liber: in quo situs regionis antiquis incognitus, Religio gentis, mores, & causa legationis fidelissime referuntur: IV. Iohannis Fabri Moscovitarum iuxta mare glaciale Religio: VI. Omnium regionum Moscoviae Monarchae subjectarum, Tartarorumque campestrinum, arcium, civitatum praecipuarum, morum denique gentis, religionis & consuetudinis vitae, sufficiens, & vera descriptio. Adjuncta praeterea Gesta praecipua, Tyrannisque ingens moderni Monarchae Moscoviae, Iohannis Basilidis nuper perpetrata, descripta ex Alexandri Gvagnini, Veronensis Sarmatia, Spira a Bernharde Balbino edita. Praeterea huc pertinet Pauli Oderbornii, Iohannis Basilidis, Magni Moscoviae Ducis Vita, tribus libris conscripta, ad Henricum Iulium, Episcopum Halberstadensem, Brunonisvicorum & Luneburgensium Ducem magnanimum & illustrissimum. (b) Item Antonii Possivini, Mantuani, Soc. Iesu Sacerdotis, (c) qui nomine Gregorii XIII. variis legationibus functus, bis

P. Oderbornius.

Ant. Possivinus.

(a) Hoc Herbersteinii scriptum Basileae prodit ex officina Ioh. Oporini 1551. una cum Iovii Historia legationis Basilii ad Clem. VII. & recusum est Antverpiae an. 1557. (b) V Vittemb. ed. 1585. & Francof. 1600. Germanice, Gorkicii 1596. (c) Vide de Possivino Ferrariae an. 1611. de mortuo, Ribadeneiram in Catal. Scriptor. S. I. Alegambe Bibl. Ies. pag. 41. Bokum in Not. Eccles. Scriptor. cap. 2. pag. 16.

bis ad M. Moscoviæ Ducem abiit, ac inter Moscos
& Polonos pacem feliciter confecit, liber, cui
hunc præfixit titulum: *Moscovia, & alia opera de sta-
tu hujus seculi, adversus Catholica Ecclesiæ hostes: nunc
primum in unum volumen collecta, atque ab ipsomet
auctore emendata & aucta, Colonia anno MDCLXXXVII.*
(a) Nam in eo sequentia exstant, potissimum ad reli-
giosa negotia Moscorum facientia: I. *Commentarias
I. ad Gregorium XIII. P. M. in quo difficultas, spes, ra-
tiones afferuntur promovendæ Cathol. Religionis tam
Moscoviam, quam in Russiam eam, quæ Polonia Regi
subjecta est.* II. *Commentarius alter ad eundem Gre-
gorium, de statu rerum Moscoviticarum; de gentis in-
genio, de ratione legationis ad eum obeunda, postremo
conscriptus ab Auctore, cum ex Urbe in Poloniam Mosci
legatos reduxisset, quos antea ex Moscovia Romam ad-
duxerat.* III. *Colloquia de religione Catholica, publi-
ce ab Auctore habita cum Magno Moscovia Duce in ejus
Regia, frequenti Procerum confessu.* IV. *Capita, quæ
Magnus Dux ab Auctore petiit, quibus Græci & Ruthenæ
a Latinis in re fide diffenserunt, postquam ab Ecclesiæ
Catholica sese præciderunt: & eorum errores.* V. *Scri-
ptum ab Auctore traditum Magno Duci, cum Angli mer-
catores Moscua tunc commorantes clam eidem Magno
Duci per quendam Anabaptistam libram obtrussissent,
quo Pont. Max. blasphemæ vocabant Antichristum.*
VI. *Interrogationes & Responsiones de Processione Spi-
ritus S. a Patre & Filio, desumptæ, ac breviori & diluci-
diori ordine digestæ, ex libro Gennadii Scholarii, Pa-
triar-*

(a) An. 1586. jam aliqua hujus libri excusa Vilna.

Dan. Priatz

triarcha Constantinopolitani. Sic Daniel Printz a
Bucbau, Impp. Maximiliani & Rudolphi ubivis se-
cundus Consiliarius, nec non bis ad Iohannem Basili-
dem, Magnum Ducem Moscoviæ, Legatus extraordi-
narius, *de rebus Moscoviticis* libellum scripsit, anno
cicidclxxxi. cum titulo, *Moscovia ortus & progressus*,
Gubenæ in Lusatia recusum, cujus caput II. *de Religio-
ne*, V. *de matrimonio* agit Ruthenorum. Quod in Ba-
ronianorum Annalium Tomi VII. Appendice quædam
compareant ad Historiam Ruthenicam Ecclesiasti-
cam spectantia, supra (cap. XIV. & XI.) ostendimus.
Sed hic necessum habemus monere, quod scriptum
illud Baronii Cardinalis Coloniae an. cicxcviii. separa-
tim sit excusum, cum hac epigraphæ: *Historica Rela-
tio de Ruthenorum origine, eorumque miraculosa con-
versione, & quibusdam aliis ipsorum Regum rebus
gestis.* Item: *Quomodo progressu temporis ab agni-
ta veritate defecerint; a modo vero partim ad com-
munionem S. Sedis Apostolicæ recepti fuerint.* Iacobi
Vlfeldii, Domini in Vlfeldsholm, & Selsou, Regii
Consiliarii, & Equitis Dani, a Friderico II. ad Ma-
gnum Moscoviæ Ducem legati, *Legatio Moscovitica,
sive Hodæporicon Ruthenicum*, opera Melchioris Golda-
sti, Francofurti impressum est anno cicidcxxxvii. (a)
Petr. Petrejus. *Petri Petreji, Vpsaliensis Chronicon rerum Moscovi-
ticarum* eo magis est æstimandum, quoniam cum Le-
gatis Regni Specici Muskoviam ingressus, ea consigna-
vit.

Iac. Vlfeldius

Petr. Petrejus

(a) Error igitur est Konigii in Bibliath. scribentis: Iacobus Vlfel-
dius legationem Polonicam an. 1627. literis commisit.

vit, quibus ipse interfuit : quæ verba sunt Iohannis Schefferi, *Vpsalia antiquæ cap. XX.* (a) Iohannis Botvidi, Gothi, SS. Theol. D. & Concionatoris Regii Svecici, *Theses de Quæstione, Vtrum Muscovitæ sint Christiani?* jussu S. R. M. Sveciæ ad publicam Disputationem in Academia Vpsaliensi sunt propositæ anno MDCCXX. *Adami Olearii*, Ascaniensis, Bibliothecarii & Mathematici Holsat. - Gottorpiensis *Itinerarium Moscovitico-Persicum* rerum quoque Ecclesiasticarum plenum est. (b) *Iter in Moscoviam*, Augustini, Liberi Baronis de Mayersberg, Camerae Imp. Aulicæ Consiliarii, & Horatii Guilielmi Caluuccii, Equitis, ac in Regimine interioris Austriæ Consiliarii, ab Augustiss. Rom. Imp. Leopoldo, ad Tzarem & Magnum Ducem Alexium Michalovvicz, anno MDCCXI. ablegatorum, *descriptum est ab ipso Augustino L. B. de Mayerberg, cum Statutis Moscoviticis ex Russico in Latinum idioma ab eodem translatis.* (c) Michaelis Siricii, Lubecensis, Theologi Giessensis, *Religio Moscovitica per certa, lectu digna, & utilia capita*, Giessæ ad disputandum est proposita a M. Ludero Kramero, Riga-Livono, anno MDCCXI. quam hic sequenti anno Germanice etiam versam edidit. (d) *De religione, ritibusque Ecclesiasticis Moscovitarum, Dissertationem Theologicam*, Præside D. Iob. Ernesto Gerbardo, in hac Academia anno - LXV. publicæ disquisitioni submit

Ioh. Botvidus.

Ad. Olearius.

Aug. de Mayerberg.

Mich. Siricius.

Lud. Kramerus.

M m m

Ioban-

(a) pag. 400. Chronicon hoc Germanice prodiit Lipsiæ 1620. (b) Aliquoties editum est Slesvici, ac demum an. 1666. (c) Vbi & quando elegantissimus liber sit impressus, non additur. (d) Titulus est: *Moskowitischer Irrglaube.*

Ioh. Schwabe. *Iohannes Schwabe*, Revalia-Livonus. Anno - LXVII.

Mich. v. Oppenbusch. *Exercitatio Historico Theologica*, in qua Religio Moscovitarum breviter delineata, sub praesidio D. Iob. Conradi Dannbavveri Argentorati est exhibita a M. Michaele von Oppenbusch/ Amstelodamense.

NAMVRCI §. XXXIV. **NAMVRCENSIS** Comitatus Sacrarium edidit Aegidius du Monin, Canonicus ad S. Albanum Namurci, post Soc. Iesu: (a) quo in libro recenset Sanctorum reliquias, & religiosa loca, quae in illo sunt. (b) Statuta & Decreta Synodalia Diocesis Namurcensis, Lovanii anno c1515cv. publicari fecit

Fr. Bufferetus. *Franciscus Bufferetus*, Montensis, Philosophiae Profess. Lovanii, post Iur. Vtr. Doctor, Canonicus & Decanus Cameracensis, tum Episcopus Namurcensis, ac tandem Archiepiscopus & Dux Cameracensis, qui in ipsis Praesulatus hujus auspiciis anno c1515cxv. 11. Maji, vitam cum morte commutavit. (c)

NORMANNICAE §. XXXV. **NORMANNICAM** Historiam Ecclesiasticam praecipue tractavit, quem inter Scriptores Historiae Ecclesiasticae antiquiores *cap. VIII. §. IV.* retuli, *Ordericus Vitalis*, natione quidem Anglus sed Vticensis in Francia monasterii alumnus, libris XIII. ab Andrea Duchesnio editis. Anno c1515cxli. quo opus hoc absolvit, aetatis annum LXVII. inchoavit. Haec enim extrema scriptoris verba sunt: *Ecce senio & infirmitate fatigatus librum hunc finire cupio, & hoc ut fiat, pluribus de causis exposcit ratio: nam sexagesimum septimum aetatis mea, in cultu Domini nostri IESU CHRISTI*

(a) Val. Andreæ in *Bibl. Belg.* p. 27. Alegambe in *Bibl. Ies.* p. 8. (b) Leodii 1619. (c) Val. Andreæ in *Bibl. Belg.* p. 275.

STI perago: & dum Optimates hujus seculi gravibus infortunis, sibi que valde contrariis comprimi video, gratia Dei roboratus, securitate subjectionis, & paupertatis tripudio. En Stephanus Rex Anglorum in carcere gemens detinetur, & Ludovicus Rex Francorum expeditionem agens contra Gothos & Gascones pluribus curis crebro anxietur.

§. XXXVI. PALATINÆ ad Rhenum Ecclesiæ Historiam a temporibus Reformationis usque ad Iohannem Casimirum Administratorem, scripsit Henricus Altingus Theologus. Nondum tamen liber hic in lucem prodiit: sed sæpius tum ab Hottingero, tum ab aliis (a) laudatur, & loca integra ex eo allegantur. Quod denique factum est ab Illustri Seckendorffio in *Historia Lutheranismi*: qui lib. I. sect. XIII. addit. I. (b) sic scribit: *Est apud me Henrici Altingii, clarissimi inter Reformatos Theologi Narratio Historica de Ecclesiis Palatinis Groningæ eleganti stylo composita. Describere eam fecit Heidelbergæ, ante annos plus minus viginti frater meus Henricus Gottlob a Seckendorff, cum Serenissimo Carolo Ludovico Electori Palatino a consiliis esset.* Exstat etiam Davidis Paræi *Oratio de Statu quinquagenario Palatinæ Ecclesiæ.*

PALATINA-
TVS
Henr. Altingus.

David. Paræus.

§. XXXVII. PARAGVAIA, sive PARAQVARRIA, ampla Americæ meridionalis est Provincia. In

PARAQVARRIÆ

M m m 2

hanc

(a) Hotting. in *Bibliothecario* pag. 447. & alibi: Frid. Spanhemius in *Animadversionibus adversus fictiones Joh. van VVeyen*, pag. 387, qui & pag. 399. vocat *Historiam Palatinæ Reformationis*. (b) pag. 29. atque vide porro sect. 35. §. 82. add. 1. p. 131. b. item sect. 54. §. 133. add. p. 226. b.

Iac. Ranzonierus.

hanc anno ciciocxxvi. navigavit *Iacobus Ranzonierus*, Soc. Iesu, ibique in prima messe missionis, ac flore ætatis, obiit. Scripsit is *Literas annuas Paraquariæ Soc. Iesu, annorum xxvi. & xxvii.* Antverpiæ editas an. - xxxvi. (a)

PEDEMONTII
P. Allixius.

§. XXXIIX. *Annotationes aliquas super Historiam antiquarum PEDEMONTII Ecclesiarum* consignavit *Petrus Allixius*, Theol. D. cujus libri summam exhibuerunt celeberrimi Lipsienses in *Actis Eruditorum* anno xci. mense Iunio. (b) Bonam partem hic liber in *Waldensium* historia occupatus est: de cujus scriptoribus nos paulo inferius singulariter agemus.

PERUVIÆ.

Ioach. Brulius.

§. XXXIX. *Relatio rerum in Provincia PERUVIANA (Americæ) a Patribus Soc. Iesu gestarum* Moguntia prodiit anno ciciociv. *Ioachimi Brulii*, Ord. Eremitarum S. Augustini *Historia Peruana Ordinis sui*, Antverpiæ excusa est anno hujus seculi li.

POLONIÆ
ET LITHVANIÆ.

Ioh. Argentus.
Stanisl. Lubien-sky.

§. XL. *De Statu Soc. Iesu in POLONIA & LITHVANIA*, ad Sigismundum III. librum scripsit *Iohannes Argentus*, Mutinensis, Soc. Ies. (c) *Historiam Reformationis Polonica* composuit *Stanislaus Lubieniecus*, Eques Polonus: in qua tum Reformatorum, tum Antitrinitariorum Origo & Progressus in Polonia, & finitimis provinciis narrantur. (d) Exstat & Marti-

(a) Val. Andr. in *Bibl. Belg.* p. 427. (b) pag. 254. seqq. (c) Ingolstadtii impress. 1616. Vid. Alegambe *Bibl. Ies.* 218. seqq. (d) Freistadii, sive, (ut puto) Amstelodami, excus. 1685. De hoc *Lubienecio*, Sociniano, qui an. 1675. 18. Maji cum biga filiarum veneno periit Hamburgi, vide Ioh. Molleri *Isagogen ad Hist. Cimbr.* part. 2. cap. 5. p. 105.

*ni Gratiani Gertichii Narratio de prima Ecclesiarum V-
nitatis Fratrum in Polonia origine : & Matthai a Co-
sten Cohortatio Ecclesiarum Sarmaticarum ad avi-
tam (Pontificiam) religionem. (a) Miscellanea rerum
ad statum Ecclesiasticum in Magno Ducatu Lithuania
pertinentium congeffit Albertus Kojalovvitz, Launen-
sis Lithuanus, Soc. Iesu, Collegii Vilnensis Rector, hu-
jus Acad. Procancellarius, & Domus Professæ Præfe-
ctus anno cidioclxvii. vi. Octobr. demortuus.*

Mart. Grat.
Gertichius.

Alb. Kojalo-
vvicz.

§. XLI. POMERANIÆ *Historiam Ecclesiasticam*
Germanice scriptam debemus *Danieli Cramero*, Retzia-
Neomarchico, primum Org. Aristot. Prof. Witteber-
gensi, post Archidiacono Ecclesiæ Marianæ Steti-
nensis, ut & in Pædagogio Prof. ac Consistorii Asses-
sori, demum Theol. D. ejusdem Ecclesiæ Pastori, ac
Pædagogii Inspectori, qui anno cidiocxxxvii. v. O-
ctobris obdormivit. (b) An altera hujus libri locu-
pletior editio, cujus titulus a Cl. Michaeli Hertzio in
Bibliotheca Germanica affertur, lucem viderit, vel id
propter dubito, quod in Ioh. Micrælii *Catalogo*, quo
Pomeranica scripta ab anno hujus seculi sexto usque
ad trigessimum septimum impressa cum cura enume-
rat, (c) non reperitur.

POMERA-
NIÆ
Dan. Crame-
rus.

§. XLII. *Historiam Ecclesiasticam* PRVSSICAM
singulari cum fide, magnaque cum industria Germani-
ce item scripsit *Christophorus Hartknochius*, Gymnasii

PRVSSIÆ

Christoph.
Hartknoch.

Mmm 3

Tho-

(a) Cujus meminit Staravolscius *de Centum Polonia Scriptor. p. 26.*

(b) Vide Micrælii *lib. 5. Hist. Pomer. German. scriptæ p. 351.*
fine *lib. 5. sive ultimi. Liber ed. Francof. 1602.* (c) Habetur is in

fine *lib. 6. Hist. Pomeranicae an. 1639. Stetini impressæ.*

Thoruniensis Professor, vir longiori vita dignissimus: (a) qui etiam aliū operi, cui *Prussiae Veteris ac Novae* fecit titulum, (b) multa subinde immiscuit ad hoc argumentum pertinentia: ac *parte II. c. V. egit de introductione ac propagatione Religionis Christianae in Prussia*. Nec minus etiam huc retuleris *Petri de Dusburg*, Ord. Teuthonici Sacerdotis, *Chronicon Prussiae*, in quo Ord. Teutonicī origo, nec non res ab ejusdem Ord. Magistris ab an. *CIƆCCXXVI. usque ad an. CIƆCCCXXXVI. in Prussia gesta exponuntur: cum Incerti Auctoris continuatione usque ad ann. CIƆCCCXXXV.* Quod opus itidem laudatissimo *Hartknochio* debemus: qui & in *Dusburgium* elegantes Notas scripsit. (c) De aliis rerum Prussicarum Scriptoribus ipse agit *Hartknochius*, tum in *Selectarum Dissertationum de variis rebus Prussicis*, cum *Dusburgio* editarum, *prima*, quæ est *de Scriptoribus Historiæ Prussicæ*; tum in præfatione Operis *de Veteri ac Nova Prussia*, & in his quoque de *Iohannis Meletii Archipresbyteri Lyccensis Epistola, de Veterum Prussorum idololatria*, ad *Georgium Sabinum*, sæpius edita. Nec minus ipsius *Hartknochii* *Dissertatio XIV. in Originibus Christianæ religionis in Prussia occupata est.* De *Religione* etiam *Prussorum* in *Prolegomenis*

(a) Titulus ita habet: *Preussische Kirchen-Historia darinnen von Einführung der Christl. Religion in diese Lande/wie auch von der Conservation, Fortpflanzung / Reformation, und dem heutigen Zustande derselben ausführlich gehandelt wird. Nebst vielen denkwürdigen Begebenheiten/ so sich biß an diese Zeiten in dem Kirchenwesen daselbst zuges tragen. Francfurth am Mayn und Leipzig an. 1686.* (b) *Alt und Neues Preussen: Francofurti & Lipsiæ. 1684.* (c) *Liber impressus est Ienæ 1679.*

nis ad *Manuale Prutenicum* prolixè egit *Cælestinus Mislenta*, SS. Theol. D. in Acad. Regiomontana Prof. P. *De Statu Ecclesiarum Prutenicarum*, Petrus Sikius in Acad. Regiomontana Theol. Prof. anno c1616LXXII. *Orationem* habuit : cui anno sequenti scriptum opposuit *Petrus Scalicbius*. (a)

§. XLIII. RHÆTICARVM Ecclesiarum Reformationem prolixè describit *Fortunatus Sprecherus* a Berneck, in *Chronico Rhatia* Germanice scripto, ac aliquoties edito. (b) Aliqua etiam Ecclesiastica habet *Gabriel Bucelinus*, in *Rhatia Sacra & Propbanda*, *Topo-Chronico-Stematographica*, quæ Augustæ excusa est anno c1616CLXVI. RHÆTIÆ Fort. Sprecherus, Gabr. Bucelinus.

§. XLIV. *Impietatem domitam a liliis*, seu *Historiam SAXONIÆ a Corolo M. domita* concinnavit *Nicolaus Caussin*, Trecensis Gallus, e Soc. Iesu, Oratoriae in pluribus locis Professor, ac demum Ludovico XIII. Galliae Regi a sacris confessionibus, qui anno præsentis seculi LI. II. Iulii finem vivendi fecit. (c) *Historiam Ecclesiasticam renati Evangelii per INFERIOREM SAXONIAM ET VVESTPHALIAM* debemus *Hermanno Hamelmanno* : cuius operis minimum partes II. prodierunt. In secunda (nam in prima explicuit *Historiam renati Evangelii in Comitatu Hojensi & Diepholtensi*) (d) agit de Ecclesiis *Goslariensi, Magdeburgensi, Halberstadiensi, Quedlenburgensi, Ducatus Brunsvicensis, Luneburgensi, Brunsvici*

(a) Vide Hartknochii *Hist. Eccles. Pruss.* l. 2. c. 4. p. 441. (b) Basileæ 1622. & 1676. (c) Vide Alegambe pag. 251. (d) Vide huius capitis §. 24.

Dav. Chy-
træus.

Henr. Hopf-
nerus,

*svvicensi, Eimbeccensi, Hannoverensi, Hamelensi, Gottingensi, Hildesiensi, Hamburgensi, Lubecensi, Ducatus Megapolensis, Ducatus Holsatiae & Ditbmarsiae. In hujus II. partis dedicatoria promisit, se in tertia inter alia de Mindensi ac Verdensi Ecclesiis acturum. Davidem quoque Chytraum complura hujus argumenti in Saxoniam suam retulisse, non est ignotum Eruditis. Ad SAXONIÆ etiam Historiam sacram illustrandam conducet Henrici Hopfneri, Theologi Lipsiensis celeberrimi, (a) *Saxonia Evangelica*, Cutssemii *Saxonie Catholicae* opposita. (b) Nimirum opus *Antevangelicum* (utor Theophili Spizelii verbis in *Templo Honoris*) (c) ediderat quidam Ecclesia Coloniensis Chorepiscopus Petrus Cutssemius. Saxoniam id vocaverat Catholicam, & Germania nostra nobilissimam Provinciam ad Romanæ Ecclesiæ communionem tantum non compellere statuerat: quos ramen conatus, conscriptasque a Petro Cutsanto copias longe solidiori scripto (quod Saxoniam Evangelicam nuncupavit) tam feliciter profligavit, ut nihil illi in hunc usque diem reposuerint adversarii. Tanta equidem argumentorum & rationum vi prostravit fere singula, quibus sedes Pontificia innititur) dogmata, & Papæ ipsius in Principes Terrarum potestatem excussit, ut in istis stabiliendis frustra partium Romanensium fautores sint laboraturi. Contra eundem Cutssemium calumum*

(a) Obiit an. 1642. Vide de eo Spizelii *Templum Honoris* p. 141. seqq. & VVittii *Memorias Theologorum* pag. 491. (b) Lipsiæ excusa an. 1625. recusa 1672. Cutssemii libellus prodiit Coloniæ 1621. (c) pag. 149.

rum strinxit *M. Samuel Müllerus*, tum Muchlæ Thuringorum Pastor, post Superintendens Sangerhusanus, scripto, cui titulum fecit: *Spes vana Papistica: id est, Consideratio libelli Colonienfis, a quodam Sacrificio Pontificio P. Cutsenio editi, sub titulo, Saxonia Catholica: instituta in Vindicationem & Confirmationem inclytæ Nationis Saxonice, B. Lutheri doctrine Catholice & Sacrosanctæ animatus addictæ. Accessit Dn. D. Matthiæ Hoe, in Aula Saxon. Elect. Concionatoris & Theologi primoris Epicrisis.* (a)

Samuel Müllerus.

§. XLV. Historiam Ecclesiæ SCOTICÆ lingua Anglicana composuerunt *Iobannes Knoxus*, (b) & *Iobannes Spotisvodus*, Episcopus in Scotia Andreanus: (c) sed Latine XIX. libris, *Thomas Dempsterus* a Muresk: (d) quibus *Apparatum* præmisit libris duobus, scilicet *Martyrologio Scotico*, & *Elencho Scriptorum Scoticorum*. (e) Verum Dempsterum, ut Scotos suos ad eruditionis palmam efferret, multa commentum, monet Labbeus in *Bibliotheca Bibliothecarum*: (f) quem sequitur Martinus Kempius in *Bibliotheca Anglorum Theologica*. (g) Eique peregrinum non esse, aliqua fingere, in *Spicilegio de Historicis Latinis*, scribit Martinus Hallervordius. (h) *Iacobus Tyrius* e Soc. Iesu sub nomine Georgii Thomsoni, de *Antiquitate Ecclesiæ*

SCOTIÆ
Ioh. Knoxus.
Ioh. Spotisvodus.
Thom. Dempsterus.

N n n

Sco-

(a) Lipsiæ excusus est 1623. VVittius etiam in *Diario Biogr.* citat *Cutsenium secundo ablegatum*. (b) Anno 1572. Edinburgi obiit. Vitam ejus scripsit *Thomas Smetonius*: item *Brianus Duppa*: quæ Spotisvodi Historiæ præfixa. (c) Hujus Historia Anglice prodiit Londini 1655. (d) Banoniæ 1627. (e) Ibid. 1622. De *Dempstero* vide Ianum Nicium *Pinacotheca* l. p. 24. seqq. (f) pag. 199. (g) cap. 20, pag. 523. (h) pag. 8.

Hier. Phila-
delphus.

Lud. Molinae.

Georg. Co-
naeus.

Dav. Camera-
rius.

Andr. Bayllus.

SICILIÆ
Alb. Piccolus.
Const. Cajeta-
nus.

Scotica, scripsit : quod scriptum Antonius Possevinus *lib. XVI. Bibliotheca sect. VII.* inseruit : & esse Tyrii, testatur Dempsterus *in Apparatu ad Historiam Scotticam lib. II. cap. XIII.* De Regimine Ecclesie Scotica habemus Epistolam Hieronymi Philadelphi, anno circiter scriptam : Ejusdemque *Vindicias contra calumnias Iohannis Spotisvodi* : item Iohannis, Fani S. Andreae Archiep. *Refutationem libelli de Regimine Ecclesie Scoticae.* (a) Irenæus Philalethes *Commentarium rerum nuper in Scotia gestarum, & Apologiam de motibus ibidem obortis circa religionem* composuit. (b) At vero sub hoc fictitio nomine latere *Ludovicum Molinaum*, Histor. Prof. Oxoniensem, annotarunt Iacobus Revius in *Examine Episcopatus Vedeliani*, (c) & Martinus Kempius d.l. (d) Georgii Conæi *de duplici statu religionis apud Scotos libri II.* Romæ prodierunt anno hujus seculi xxviii. Davidis Camerarii *de Scotorum fortitudine, doctrina, ac pietate, deque ortu ac progressu heresis in Anglia ac Scotia libri IV.* Parisiis editi anno circiter cxxxix. De Andrea Bayllii, Theologi Glascuens, *Ecclesie & Disciplinæ Scotica Defensione*, in Hollandia scripta, & Anglice edita, videatur Gisbertus Voetius *Tomo II. Disp. Selectarum.* (e)

§. XLVI. De antiquo jure Ecclesie SICVLÆ scripsit Albertus Piccolus. (f) Octavius quoque Cajetanus, Nobilis Syracusanus, Soc. Iesu, Collegiorum Ma-

(a) Londini 1620. (b) Dantisci 1641. (c) pag. 14. (d) pag. 527. (e) pag. 351. (f) Messanæ 1623. teste *Catal. Bibl. Bodl.* p. 56. *Alexandrum* vocat Konigius in *Biblioth.* p. 637. b.

Mamertini & Panormitani, nec non Domus ibidem Professæ Rector, qui anno ciciocxx. viii. Martii decessit, varia consignavit ad Historiam Ecclesiasticam Siciliae pertinentia : nempe, *Ideam Operis de Vitis Sanctorum Siculorum famae sanctitatis illustrium : Martyrologium Siculum in singulos anni dies : De Vitis Sanctorum Siculorum*, aliaque. (a)

§. XLVII. SILESIACÆ *Historia Ecclesiastica* SILESIÆ *Prolegomena* edidit Gotfridus Ferdinandus Buckischius, Regiminis Regii Brigenſis Secretarius. Vir Gotfr. Ferd. Buckischius. etiam Nobilissimus, Reformatæ religioni addictus, qui sub *Friderici Liechtſternii* nomine, *Silesiacam Ducalem Coronam* (Schlesische Fürsten Krone) conscripsit, *Discursibus VI. VII. & VIII.* in Ecclesiastica Silesiæ Historia occupatur : quibus cum tamen conferantur, *Curiosi* (uti se vocare voluit) *Silesii*, Annotationibus in *librum Liechtſternii*. (b) Fr. Liechtſternius

§. XLVIII. *Systema Historico-Chronologicum Ecclesiarum* SLAVONICARVM *per Provincias varias, præcipue Polonia, Bohemia, Lithuania, Russia, Prussia, Moravia &c. distinctarum*, Adrianus Regenvolſcius adornavit, continens *Historiam Ecclesiasticam a CHRISTO & Apostolorum tempore*. Prodiit Trajecti ad Rhenum an. ciciocliii. 4t. Auctorem hujus libri esse *Andream Wengerſcium*, aliquoties monuit Christophorus Hartknochius in *Historia Ecclesiastica Prussica*. (c) Et vero hoc etiam nominis præfert editio Am- Andr. VVengerſcius.

Nnn 2

stelo-

(a) Vid. Alegambe *Biblioth. les* p. 358. (b) *Liechtſternii* liber Francof. ed. 1685. *Annotationes* autem C. S. VVeisenfelsæ anno 1687. (c) *lib. 2. cap. 2. p. 205. & cap. 5. p. 463*, ut & in *Indice*.

stelodamensis anni cmioclxix. cuius integrum afferemus titulum : *Andreae Wengerfcii libri IV. Slavoniae Reformatae, continentes Historiam Ecclesiasticam Ecclesiarum Slavonicarum, inprimis Polonicarum, Bobemicarum, Lithuanicarum, Russicarum, Prussicarum, Moravicarum, ab Apostolorum tempore usque ad nostra tempora. Quibus additur appendix variarum monumentorum ad res Ecclesiasticas Slavoniae pertinentium : nimirum Epistola Iobannis Smeræ ad Regem Russorum Vlodimirum : Narratio compendiosa de ortu & progressu Socinianorum in Polonia. Catalogus Patriarcharum & Episcoporum Ephesiorum, Smyrnen-sium, Palestine & Cappadociae, Tyrriorum : Historia de Catharina Zalassovia : Erasmi Otvinovii Heroes Christiani : Colloquium Roznoviense habitum inter Pontificios & Socinianos.*

SLEVICEN-
SIS DVCA-
TVS
Ant. Heim-
reichius.

§. XLIX. Sacram Ducatus SLEVICENSIS Historiam illustravit *M. Antonius Heimreichius Waltherus, Trindermarsa - Strand - Frisius, Parochus in insula natali ab anno cmiocclii. ad emortualem - Lxxxiv. Mohrensis, libellis quatuor vernaculis ; in quibus abrogationem idololatriæ gentilis ; introductionem, Religionis Romano - Catholicæ, Episcoporum vitas, Reformationem, & postea exortas hæreses, cum aliis rebus Ecclesiasticis, complexus est, anno - Lxxxiii. Iohannes Mollerus in Isagoges ad Historiam Cimbri- cam parte II. cap. I. (a) monet, eum Acta temporum Reformationem antegressorum, quæ libris prioribus exhibuit, bene omnia Ioh. Adolphi Cypræi Annali- bus*

(a) pag. 13. ubi & Germanicum titulum libri Heimreichiani affert.

bus Episcoporum Slesvicensium debere; in quarto autem de personis, eventibus, & certaminibus sacris, complura Cypræo, aliisque indicta attulisse. Longe vero complura atque accuratiora ab *Trogillo Arnkielio* expectanda, idem docet *Mollerus*: jamque ejus rei supra in *Holsaticis* meminimus.

§. L. De acerbissima persecutione S. Evangelii in STIRIA, Relationem habemus *Davidis Rungii*, Stargardia Pomerani, Theologi Wittenbergensis, anno cixxciv. demortui. (a) STIRIÆ
Dav. Rungii.

§. LI. SVECIAE Historiam Ecclesiasticam debemus *Iohanni Baazio*, Ionecopensi Smalando Sveco, ex Episcopo Wexionensi, & post Scarenfi, Archiepiscopo demum Regni, Academiae Upsaliensis Pro-cancellario, & Consistorii Ecclesiastici Præsidi; qui anno cixxcxxxi. finem vivendi fecit. Liber Linco-piæ editus est anno cixxcxlii. ex quo, quia rarus, singularia ad Reformationis Historiam pertinentia excerptit *Illustris Seckendorffius Historia Lutheranismi* SVECIAE
Ioh. Baazius. libro I. (b) Huc etiam referas *Ioh. Vastovii, Gothi, Vitæ Aquiloniam, seu Vitas Sanctorum in Scandinia magna, & regnis Gotthorum Svecorumque.* (c) *Claudii Ohrnhälmii Historia Ecclesiastica Sveo-Gothica*, quæ Ioh. Vastovius
Ohrnhälmii. ex laudato *Ioh. Mollero* nobis innotuit, nondum ad manus nostras pervenit.

Nnn 3

§. LII.

(a) Integer scripti titulus est: *Relatio Historiæ tristissimæ Persecutionis, quæ in Styria contra orthodoxos Doctores ac reliquos Aug. Confessioni addictos Christianos favore Iesuitarum instituta & peracta est. Addita est Ignis purgatorii indulgentiarumque Papalium explosio.* (b) Sect. 57. §. 149. add. 2. pag. 266. seqq. (c) Colon. 1623.

THVRIN-
GLÆ

REIP. VE-
NETÆ

Scripta de
controversia
inter Paulum
V. P. & Vene-
tos,

§. LII. *Antiquitates Gentilismi & Christia-
nismi THVRINGICI* anno-LXXXV. publicavi :
quas non indignas censuerunt celeberrimi Lipsienses,
quibus eodem anno locum aliquem in *Actis Erudito-
rum* assignarent. (a)

§. LIII. Quod ad inclutam Rempubicam VE-
NETAM attinet, inprimis memorabilis est contro-
versia inter eam, & Paulum V. Pontificem agitata,
quæ demum in Excommunicationem Venetorum
erupit xvii. Aprilis anno ciciocvi. promulgatam.
Huc pertinet *Historia Inimicitiarum, quæ Paulo V. Pont.
R. cum Rep. Veneta intercessere* : quam ex Italico An-
glice vertit *Christophorus Potter*, Canonicus Windel-
forianus, & Decanus Wigorniensis, an. ciciocxlv.
mortuus. (b) Ceterum quia tum temporis scripta
prodierunt varia, eademque ex Italico in Latinum
sermonem conversa singulari opere exstant, ho-
rum syllabum cum benevolo lectore communicare
non pigrabimur. I. *Breve Excommunicationis Pauli
V. Pontificis, quo Venetos excommunicavit*. II. *Leonar-
di Donati, Ducis Venetorum Literæ ad Clerum in Do-
minio Reip. Venetae vi. Maji anno cicioc. datæ*. III. *Li-
teræ Reipubl. ac Senatus Venetiarum ad suos municipales
& subditos*. IV. *Antonii Quirini, Senatoris Veneti
Dissertatio de Iure Reipubl. Venetae in turbis, quæ illi
moventur a Papa Paulo V. ad Patriam suam, & univer-
sum ipsius Reipubl. Dominium*. (c) V. Patris Magistri
Pauli

(a) Augusto mense pag. 363. seqq. (b) Lond. 1629. De Pottero vide
Ant. a VVood in *Histor. Universit. Oxon. lib. 2. pag 120.* (c)
Hoc scriptum etiam Germanice versum possideo.

Pauli Veneti, de Servorum Ordine, *Consideratio supra Censuris S. Pauli V. contra Venetiarum Rempubl.* VI. *Tractatus de Interdicto Sanctitatis Pauli V. in quo demonstratur, non esse legitime publicatum, ac multis de causis non obligari Ecclesiasticos illud exsequi, nec illud ab ipsis sine peccato observari: compositus ab infra scriptis Theologis: Petro Antonio Archidiacono, & Vicario Generali Venetiarum: F. Paulo, Ord. Servorum, Theologo Ser. Reipubl. Veneta: F. Bernardo Iordano, Minore Observante Theol. P. Michael Angelo, Minore Observante Theol. F. Marco Antonio Capello, Minore Conventual. Theol. F. Camillo, Augustiniano Theol. F. Fulgentio, Ord. Servorum Theologo. (a) VII. Cas. Baronii, S. R. E. Presbyteri Card. Tit. SS. Nerei & Achillei, Sedis Apostolicæ Bibliothecarii *Paranesis ad Rempubl. Venetam.* VIII. Duorum clarissimorum Italiae Ictorum *Epistole ad Paulum V. Pontif. Max. & Sententia Card. Baronii, & Columna.* IX. *Responsio D. Theologi ad Epistolam sibi scriptam a Reverendo quodam Amico suo. De Monitorio Censurarum a Sanctitate Pontif. Pauli V. promulgatarum contra Dominos Venetos: & de nullitate illarum Censurarum, e sacris literis, Sanctis Patribus, aliisque Catholicis Doctoribus desumpta.* X. Card. Bellarmini *Responsio ad libellum precedentem.* XI. *Defensio Iohannis Marsilii, in favorem Responsi octo Propositiones continentis: adversus quod scripsit Card. Bellarminus.* XII. Ioh. Gersonis, Theol. & Cancell. Paris. *Tractatus & Resolutio circa**

(a) Exstat. Barth. Vgolini e Montescutulo Itali Icti *Responsio ad Tractatum VII. Theologorum in causa Veneta: Moguntia: ed. 1607.*

- circa valorem Excommunicationum.* XIII. Card. Bellarmini *Responsio ad libellum præcedentem.* XIV. P. M. Pauli Veneti, O. S. *Apologia adversus oppositiones factas a Card. Bellarmino ad Tractatus & Resolutiones Joh. Gersonis.* XV. Zefirieli Thomæ Bovii Veronensis *Epistola ad Papam Paulum V.* Atque hæc quidem scripta in Latina habentur editione: sed in Italica, duo vel tria alia superant, momenti tamen non adeo magni. Præterea *Nicolaus Crassus*, civis Venetus, Philosophus & Ictus, scripsit *Antiparanesin ad Card. Baronium, pro Republ. Veneta*, Patavii ed. an. 1607. 4t. quam *Tomo III. Monarchie S. Rom. Imp.* inseruit *Melchior Goldastus*. Sed eam excepit *Nicodemi Macri*, sive potius, *Afcanii Persii*, Gr. L. Prof. Bononiensis, cum *Nicolao Crasso*, de *Paranesi Card. Baronii ad Rempubl. Venetam Disceptatio*, Monachii edita an. 1615. Habemus etiam *Nicolai Vignierii Dissertationem de Venetorum Excommunicatione adversus Casarem Baronium Card.* in qua vera *Excommunicationis ratio, tum ex Scriptura, tum ex antiquis Ecclesie Christiane monumentis breviter & dilucide demonstratur*: Salmurii edita an. 1616. Contra adversus Venetos scripsere duo Hispani, *Iohannes de Carthagera*, ex Soc. Iesu Presbytero Franciscanus regularis observantiæ, Theol. Prof. S. Petri montis aurei in cœnobio Transtiberino, & *Iohannes Beltramus de Guevara*, Archiepiscopus Salernitanus, ac denique *Compostellanus Metropolita*.
- VNGARIÆ. §. LIV. *Regni VNGARIÆ Annales Ecclesiasticos* edidit *Melchior Inchoferus*, Viennensis, Soc. Ies. Philos. Mathem. ac Theol. Prof. Messanæ in Sicilia, qui

qui anno cxcxlviii. xxviii. Septembris fuit demor-
tuus. (a)

§. LV. WALDENSIVM mentionem feci-
mus in Pedemontanis. Sed quia de horum Ecclesia
plura habemus scripta, singulariter de iisdem agere,
necessum duximus. Nomen autem *Waldenses* de-
bent *Petro Waldo*, civi Lugdunensi opulento, & inter
suos honorato, qui medio seculo XII. scandalosa Cle-
ricorum vita & doctrina offensus, Scripturam S. dili-
gentius coepit legere, & Papisticas corruptelas relin-
quere. Iam varia Waldensibus imposita sunt no-
mina: quorum aliqua originem debent propagato-
ribus doctrinae *Petri Waldis*: quaedam locis, in quibus
commorati; aliqua dogmatibus ipsis; nonnulla de-
nique per calumniam iisdem attributa sunt. Sic
Arnoldista dicti, ab *Arnoldo Hott*, Waldis socio, qui in
Septimariam descendit, & Albiae Augustae haesit: i-
tem *Lollardi*, a *Lollardo*, Doctore eorum in Anglia:
Leonini, seu *Leonista*, a *Leone* quodam Gallo: *Speroni-*
ta, & *Iosephista*, a *Sperono*, qui Arnoldo successit, &
Iosepho, itidem ejusdem successore, & Dionsium prae-
cone. A locis vocabantur, *Pauperes de Lugduno*:
postquam scilicet una cum *Waldo* magistro *Lugduno*
ejecti, jacturam bonorum fecerunt: *Aginenses*, ab
Aginno Occitaniae urbe: *Albigenses*, seu *Albanenses*,
(hi tamen ab aliquibus distinguuntur) ab oppido *Albi*
Ooo in

VWALDEN-
SIVM.

Vnde dicti.

De VValden-
sium variis
nominibus.

(a) De *Inchofero* vide *Alegambe Bibl. Ies. p. 330.* & *Placcium in No-*
tis ad Ioh. Rhodii Auctores supposititios pag. 43. 44. Tomus
I. Annal. Eccl. Regni Hungariae Romae prodiit 1644.

in Tolosano agro : unde & crebro *Tolosani Hæretici* dicuntur : *Piccardi*, vel a *Picardia*, Galliæ provincia : quamvis alii a *Begardo* aliquo, ejus sectatores *Begardi*, a vulgo imperite & corrupte *Piccardi*, dicti ; ac item alii, ab obsoleto vocabulo *Piccard*, quod *textorem* denoter, (a) hanc vocem arcessant. Propter vitam & dogmata appellabantur *Fratricelli*, quod se mutuo fratrum instar diligerent. A calumniis denique profecta nomina *Publicanorum*, & *Catharorum* live *Gazarorum*. Iam ad Historiam Waldensium pertinent scripta sequentia : *Petri Vallis Sarnensis*, Ord. Cisterciensis Monachi *Historia Albigensum*, & *sacri belli in eos anno ccccix. suscepti Duce Simone a Monteforti*, Innocentio III. Pontifici inscripta, cujus hortatu bellum illud susceptum erat. Hanc ex mss. codicibus primus luci exposuit *Nicolaus Camuzatus*, Trecensis Canonicus, Trecis anno cccxcv. Habetur etiam *Tomo V. Historia Francorum Duchesnii*. Christophori Richardi *Historia Persecutionum bellorumque in populum Waldensem, & regionis Pedemontana valles incolentem ab anno cccclv. ad -lxi. religionis ergo gestorum* : Genevæ anno cccclxxx. Latine & Gallice. Georgii Abbot *Historia Cadis Valateline* : Anglice, Londini an. cccclxxxii. Petri Wesenbecii *Oratio de Waldensibus & Albigenibus Christianis*. (b) Balthasaris Lydii *Waldensia*, id est, *Con-*
servatio

Petrus Monachus.

Christoph. Richardus.

Georg. Abbot.

P. Wesenbecius.

(a) Boxhornius in Hist. Univ. p. 711. *Mihi non est dubium, quin id nomen fluxerit ab obsoleto vocabulo Piccard, quod Textorem significat.* (b) Habita an. 1585. postea cum Principum & Ord. Protestantium Epistolis huc pertinentibus Servestæ excusa 1603.

servatio vera Ecclesie, demonstrata ex Confessionibus Taboritarum & Bobemorum, Tomis II. (a) Iohannis Pauli Perrini *Historia Christianorum Abigensium & Waldensium, tripartita*, Gallice. (b) Petri Gillii, Pastoris Ecclesie Reformatae Turonensis, *Historia Ecclesie Waldensis*: itidem Gallice. (c) Auctor *Chronicorum Waldensium*, ab anno cxcclx. ad ann. cxcclv. etiam Germanice editorum. Samuelis Morlandi *Historia Evangelica Ecclesie Waldensis in Piedmontio*: Anglice: (d) Aegidii Strauchii *Disquisitio Historico-Theologica de Waldensibus*: (e) Samuelis Maresii *Dissertatiuncula Historico-Theologica de Waldensibus*: (f) Joachimi Hesterbergii, Hamburgensibus, *Ecclesia Waldensium, Orthodoxa Lutherana testis & socia*. (g) Domini de la Valette *Parallelismus Hereseos Albigensum & Calvinismi*: Gallice. (h) Contra Waldenses plures scripsere ex Pontificiis, & in his *Eckbertus*, ex Presbytero Bonnenfi Scho-naugiensis Abbas: *Ebrardus* Bethuniensis: *Bernhardus*, Abbas Fontis-calidi: *Ermengardus*: *Lucas*, Diaconus primum, post Episcopus Tudenfis: *Reinerius*, Ord. Prædicatorum: *Petrus de Pilichdorf*: *Iacobus Zieglerus*: *Antonius Olomucensis*: *Claudius Seysfellus*, & *Cladius Cousfordus*. Et *Eckbertus* quidem, qui teste Trithemio in *Catal. Illustrum Virorum*, claruit anno cxcclx. scripsit *Sermones XIII. contra Catharos, seu Waldenses*, tum in

Ioh. Paul. Perrinus.

Petrus Gillius.

Chronica
V Waldensia.

Sam. Morlandus.

Aegid. Strauchius.

Sam. Maresius.

Ioach. Hesterbergius.

Dn. de la Valette.

Qui contra
V Waldenses
scripsere.

Eckbertus.

000 2

Bibli-

- (a) Quorum primus Roderod. 1616 secundus Dordraci 1617. editus. (b) Genevæ 1618. & 1619. in 8vo. (c) Genevæ 1655. (d) Londini 1658. (e) V Virteb. 1659. habita, & 1663. recusa. (f) Groningæ 1666. (g) Argentor. 1668. (h) Paris. 1686. Vid. *Acta Erud. Lipsan.* 1688. m. April. p. 126. f.

Ebrardus.

Bernhardus.

Ermengardus.

Lucas Tuden-
sis.

Reinerius
Sachonus.

M. Alanus.

Iac. Zieglerus,
Ant. Olomu-
censis.

Claud. Seys-
sellius.

Alia scripta
ab Hottingero
citata.

Bibliothecis Patrum, tum cum aliis ejusmodi scripto-
ribus contra Waldenses, a Jacobo Gretsero Ingolstadii
cum *Notis & Prolegomenis* editos an. c1510cxii. *Ebrar-*
dus, sive *Eberhardus*, itidem a Gretsero editus est:
perinde ac *Bernhardus*, *Abbas Fondis calidi*: ut & *Er-*
mengardus: Ingolstadii an. -xiv. ac habentur in calce
Tom. XXIV. Bibliothecae Patrum, novissimæ editionis
Lugdunensis. *Luce*, primum Diaconi, post Episcopi
Tudensis in Hispania, *libros tres de altera vita, fideique*
controversiis contra errores Albingensium, cum *Notis*
Iob. Mariana suisque edidit Gretserus Ingolst. an. -xii. &
cum horum & *Andrea Schotti* *Notis* recusi sunt Coloniae
an. -xviii. ubi & *Reinerii Sachoni*, Placentini, Ord. Prædi-
catorum, & *Petri de Pilichdorf*, aliorumq; hujus farinae
libri conjunctim impressi sunt: qui fere etiam *Tom. XXV.*
dictæ *Biblioth. Patrum* exstant. Magistri *Alani* Opus
contra Hæreticos Waldenses, qui postea Albigeneses dicti,
editum cura *Iob. Papirii Massoni*, Parisiis an. c1510cxii.
(a) *Iacobi Ziegleri, ac Antonii Olomucensis* (b) scripta
contra Waldenses, Lipsiæ anno c1510cxii. & *Claudii Seys-*
selli Disputationes contra errores & sectam Walden-
sium Parisiis an. c1510cxx. *Claudii* autem *Cousfordi*
Confutatio errorum Waldensium & aliorum, ibidem
an. -XLVIII. prodierunt. Citat porro Hottingerus
in *Bibliothecario lib. III. Cap. VI. (c) Brevem Narra-*
tio-

(a) Citat hanc editionem *Catalogus Biblioth. Bodlejane pag. 17.* Sed
quia *Massonus* superiori anno obiit, scriptum fuerit posthu-
mum. (b) Reperio alias *Augustini de Olmuc* Tractatum *de*
Secla VValdensium Olomuzii editum 1529. ut in prænominis
fortassis error sit. (c) pag. 448.

tionem Introductionis Hereticorum in Valles Pedemontanas Marci Aurelii Rorenci : *Lucernam Christianae veritatis ad cognoscendam veram Ecclesiam a falsa praetensa Reformata : Apologiam ad Epistolam cuiusdam Ministri*, Rorenci : Vtrumque refutatum scribit a Gillio, nomine *Considerationis* : sed mox *Considerationem* ipsam laudat, & *Responsionem* in duas Epistolas, alteram Rorenci, alteram Belvedere, factam per quendam Ecclesiae Pastorem : cui tamen praemit tit Theodori Belvedere *Relationem ad Congregationem de propaganda fide, de locis quibusdam Pedemontanis* : & *Turrim contra Damascum, oppositam Considerationi P. Gillii*, auctore Belvedere. Pro VValdensibus vero sequentia porro ad cognitionem meam venerunt scripta : *Professio fidei Fratrum Waldensium ad Vladislaum Hungariae Regem missa* : *Excusatio Fratrum Waldensium contra binas literas Doctoris Augustini datas ad Regem anno MDLVIII.* (a) *Apologia verae doctrinae eorum, qui vulgo appellantur Waldenses vel Piccardi* (b) *oblata Dn. Georgio Marchioni Brandenburgensi* : nunc demum multis in locis aucta & correcta : anno MDCLXII. (a) *Apologia Ecclesiarum Reformatarum in Pedemontio*, an. MDCLXII. Multa etiam pro Waldensibus in *Historia sua Universalis* congescit Boxhornius. (d)

Scripta pro
VValdensibus

Ooo 3

§. LVI.

- (a) Haec duo scripta comparent in Volumine an. 1519. in fol. edito, in quo varia habentur Historico-Theologic. item in *Script. Rer. Bohem.* Freheri. (b) In titulo additur : *Retinuerunt enim Iohannis Hussitae Doctrinam, cum Scripturis Sanctis consentientem.* (c) Prodierat jam ante an. 1535. Atque idem libellus esse videtur, de quo agit Dn. Seckend. in *Supplem. Ind. Hist. ad Lutheranismum*, num. 58. (d) pag. 708. 728.

VVESTPHA-
LIAE
Gerh. Klein-
forgius.

Nic. Schaten.

§. LVI. WESTPHALIAE *Chronicon Ecclesiasti-*
cum MS. Gerhardi Kleinsorgii aliquoties laudant Bern-
hardus a Mallincrot, in de *Archicancellariis Imperii*,
& Hermannus Stangefolius, in *Annalibus Circuli*
Westphalici. Sic Nicolai Schaten, Soc. I. *Historia West-*
phalica, opere posthumo ann. cııııııııı. Paderbornæ
editæ pars III. *Christiana* est: cum prima *Romanam*,
altera *Francicam* & *Saxonicam* complectantur. (a)

(a) Vide *Acta Erud. Lips.* 1691. m. Iulio p. 323.

CAPVT XX.

DE SCRIPTORIBVS, QVI HISTO-
RIAM PATRIARCHARVM, ARCHIEPISCOPO-
RVM, EPISCOPORVM, ABBATVM, SVPERIN-
TENDENTIVM, CONSIGNARVNT.

NIMIRVM EPISCOPORVM ABERDONENSIVM,
AICHSTEDENSIVM, ALBIGENSIVM: PATRIAR-
CHARVM ALEXANDRINORVM: ARCHIEP. ET E-
PISCOPORVM ANGLORVM: EPISCOP. ANTVER-
PIENSIVM, ARGENTORATENSIVM, ARISITEN-
SIVM, ATREBATENSIVM, AVGVSTANORVM,
AVRELIANENSIVM, BAMBERGENSIVM,
BARCINONENSIVM: ARCHIEPISC. BARENSIVM,
SVPERINT. BARYTHINORVM: EPISC. BASILEEN-
SIVM: ABBATVM BECCENSIVM, EPISC. BELGII,
BELLICENSIVM: ABB. BERGENSIVM: EPISC.
BITVRICENSIVM: ARCHIEP. BONONIENSIVM,
BREMENSIVM: SVPERINT. BRVNSVICENSIVM:
EPISC. BURDEGALENSIVM, CADVRCENSIVM,
CAMMINENSIVM: ARCHIEP. CANTVARIENSI-
VM:

VM: ABBAT. CASINENSIVM: EPISC. CENOMA-
 NENSIVM, CHYEMENSIVM, CLAROMONTII;
 ABB. CLVNIACENSIVM: ARCHIEP. COLONIEN-
 SIVM: EPISC. CONSTANTIENSIVM: ABB. CORBE-
 IENSIVM: EPISC. CRACOVIENSIVM, CVLMEN-
 SIVM, CVRIENSIVM: ARCHIEP. ET EPISC. DANIAE:
 EPISCOP. DAVENTRIENSIVM, DOLENSIVM:
 ARCHIEP. EBORACENSIVM: ABB. EGMONDA-
 NORVM, EINSIDELENSIVM; EPISC. EMERITA-
 NORVM: ABB. EPTERNACENSIVM, FARFEN-
 SIVM: EPISC. FRISINGENSIVM: ABB. FVLDEN-
 SIVM: ARCHIEP. ET EPISC. GALLIAE: ABB. S. GALLI:
 SUPERINT. GERANORVM: ARCHIEP. ET EPISC.
 GERMANIAE: ARCHIEP. GNESNENSIVM: EPISC.
 HALBERSTADENSIVM, HAGVLSTADENSIVM:
 PRÆSVLM HIBERNIAE: PATRIARCH. HIEROSO-
 LYMITANORVM: EPISC. HILDESIENSIVM, HI-
 SPANIAE, ISLANDIAE, ITALIAE, LAVDVNEN-
 SIVM: EPISC. ET ABB. LEMOVICENSIVM: EPISC.
 LEODICENSIVM; ABB. LERINENSIVM, LODI-
 ENSIVM: EPISC. LODOVENSIVM, LVRECEN-
 SIVM, LVCENSIVM: ARCHIEP. LVGDVNENSIVM:
 EPISC. MAGALONENSIVM: ARCHIEP. MAGDE-
 BURGENSIVM: ABB. MARIENTHALENSIVM:
 ARCHIEP. MEDIOLANENSIVM: EPISC. MERSE-
 BURGENSIVM, METENSIVM: MINDENSIVM:
 ARCHIEP. MOGVNTINORVM: EPISC. MONASTE-
 RIENSIVM, MONTIS REGALIS: ABB. MONA-
 STERIO-SCHWARTZACHENSIVM: EPISC. MV-
 TINENSIVM, NVMBVURGENSIVM: ABB. OGNIA-
 CENSIVM: EPISC. OLOMVCENSIVM: SUPERINT.
 ORLAMVNDANORVM: EPISC. OSNABRVGEN-
 SIVM, PADERBORNENSIVM, PASSAVIENSIVM:
 ARCHIEP.

ARCHIEP. EPISC. ET ABB. PEDEMONTII: EPISC. PETAGORIENSIVM, PICTAVIENSIVM, PLOCENSIVM, POMESANENSIVM, POSNANIENSIVM: ARCHIEP. PRAGENSIVM: EPISC. ET PRESB. PRUSSO-REGIOMONTANORVM: EPISC. RACEBURGENSIVM, RATISBONENSIVM, RAVENNATENSIVM: ARCHIEP. REMENSIVM: ABB. RIDDAGESHVSANORVM: EPISC. RIPENSIVM: ARCHIEP. ROTOMAGENSIVM: EPISC. SAGIENSIVM: ARCHIEP. SALISBURGENSIVM: EPISC. SALONITANORVM ET SPALATENSIVM, SAMBIENSIVM: ARCHIEP. ET EPISC. SAXONIÆ INFERIORIS: EPISC. SENENSIVM: ARCHIEP. SENONENSIVM: EPISC. SICILIÆ, SISTERICENSIVM, SPIRENSIVM, SLESVICENSIVM: ARCHIEP. ET EPISC. SVECIE: EPISC. SVERINENSIVM: ARCHIEP. SYRACVSANORVM: EPISC. TOLOSANORVM, TORNACENSIVM, TRAIECTENSIVM, TRECENSIVM: ARCHIEP. TRÉVIRENSIVM: EPISC. TRIDENTINORVM: ABB. TRVDONENSIVM: ARCHIEP. TVRONENSIVM: EPISC. VALENTINOR. VIVARIENS. ET DIENSIVM, VARMIENSIVM, VERCELLENSIVM, VERDENSIVM, VERONENSIVM, VIENNENSIVM, VIRDVNENSIVM, VLADISLAVIENSIVM, ULTRAIECTENSIVM: ARCHIEP. VPSALIENSIVM: EPISC. VRATISLAVIENSIVM: ABB. WALKENRIEDENSIVM: EPISC. WICCORVM: ABB. WIREMVTHENSIVM ET GIRWICENSIVM: EPISC. WORMACIENSIVM, ET WURTZBURGENSIVM.

§. I.

Postquam scriptores illos vidimus, qui Historiam Ecclesiasticam certarum provinciarum scripserunt, nunc de iis etiam dispiciemus, qui Catalogos aut

aut Historias *Patriarcharum, Episcoporum, Abbatum, Superintendentium*, sive in Regnis, aut majoribus provinciis, sive in uno aliquo tractu, aut singulis etiam urbibus, itemque monasteriis consignarunt. Dum enim virorum de suis Ecclesiis bene, interdum etiam secus meritorum gesta, his in scriptis traduntur, ipsarum quoque, quibus isti præsuerunt, Ecclesiarum historia in iisdem continetur.

§. II. Duos tamen præmittendos censeo, nempe *Aubertum Miræum, & Carolum a S. Paulo*. Et illic quidem habemus *Notitiam Episcopatum Orbis Christiani, sive Codicem Provinciale Romanum*, quem ante annos fere quingentos scriptum publicavit, Notisque illustravit. (a) Fuit liber ille primum Romæ anno cxcviii. deinde Lutetiæ, Lugduni, & alibi, itemque a *Petro Rebuffo* cum *Praxi Beneficiorum* editus, ac vulgo *Provinciale Romanum, seu Provinciale omnium Ecclesiarum Cathedralium* appellatur. Hujus exempla varia cum mss. tum typis evulgata dum colligit Miræus, quatuor calamo exarata Parisiis ei obven-
runt. Primum ex bibliotheca *Claudii Puteani*, Senatoris olim Parisiensis, accepit: cui annexus fuit *Catalogus Abbatiarum Orbis Christiani*: alterum ab *Iacobo Sirmondo*, Soc. Iesu Sacerdote: reliqua duo ex publica S. Victoris Parisiensis bibliotheca: quæ quidem cum ipso communicavit *Iohannes Picardus*, illius monasterii sodalis & Bibliothecarius. Eidem Mi-

Aub. Miræi
Notitia Episcopatum
Orbis Christiani.

Ppp

720

(a) Paris. primo editum 1610, post Antwerp. 1613 in 8vo. Francof. 1614. ac porro in *Chronicon Chronicorum* Iani Gruteri relatum.

Ejusd. Mirai
Geographia
Ecclef.
Car. a S. Paulo
Geogr. Sacra.

pro debemus *Geographiam Ecclesiasticam*, seu *Descripti-
onem locorum titulo Episcopali illustrium*. (a) Caroli
autem a S. Paulo extat *Geographia S. sive Notitia anti-
qua Episcopatum universae Ecclesiae, adjectis Notitiis
variis Patriarchatum, Sedium Patriarchalium, Me-
tropolitanorum, Acephalorum, Archiepiscoporum, Epi-
scoporum, Provinciarum item & Urbium Imperio Con-
stantinop. subjectarum e mss. codicibus depromptis*. (b)

Hector Boe-
thius.

§. III. De ABERDONENSIBVS in Scotia Epi-
scopis singulariter egisse dicitur *Hector Boethius*, Deido-
nanus Scotus : (c) cujus alias habemus *Historiae Sco-
ticae libros XIX.* jam anno superioris seculi XXVI. a Io-
doco Badio Ascensio editos : quibus postea accessit
Iohannis Ferrerii Pedemontani continuatio. (d)

Iac. Gretserus.

§. IV. AICHSTEDENSIVM sive EYSTETEN-
SIVM Episcoporum omnium usque ad Ioh. Christo-
phorum a Westersteten, *Historicum Catalogum* edidit
Iacobus Gretserus Jesuita : & subjunxit Philippi Ec-
clesiae Eystetensis xxxix. Episcopi, *de ejusdem Eccle-
siae Divis Tutelaribus S. Richardo, S. Willibaldo, S. Wu-
nibaldo, S. Walpurga Commentario, & II. in eum Ob-
servationum libris*. (e) De iisdem Episcopis agit *Ca-
spar Bruschius*, Egranus, Poeta laureatus, ac Comes
Palatinus, *de Germania Archiepiscopatibus & Episco-
patibus cap. X.*

Caspar Brü-
schius.

§. V. ALBIGENSIVM Episcoporum, & Ab-
batum CASTRENSIVM Chronicon ab an. 1097.
ad an. 1600. Tomo VII. *Spicilegii* publicavit *Lucas
Dacherius*.

§. VI. A-

(a) Lugduni 1620. (b) Paris. 1641. in fol. (c) Vossius *de Hist. Lat. lib. 3.
c. 13 p. 688.* (d) Paris. 1565. & 1580. (e) Ingolstadt, edit. 1617.

§. VI. ALEXANDRINORVM *Patriarcharum Catalogum* ad nostram fere ætatem, Coptice & Arabice exhibet Athanasius Kircherus, in *Lingua Ægyptiacarestituta*. (a) Ath. Kircherus.

§. VII. *Guilielmi Malmesburienfis*, monachi Guil. Malmesburienfis. Benedictini, qui seculo XII. floruit, *libros IV. de Gestis Pontificum ANGLORVM*, in *Collectione Scriptorum Hist. Anglicana* edidit Henricus Savilius: (b) qui ita de eo in Præfatione: *Inter rerum Anglicarum scriptores, & narrationis fide, & iudicii maturitate, principem locum tenet Guilielmus Malmesburienfis, homo, ut erant illa tempora, literate doctus.* (c) *Francisci Godvini de Episcopis Angliæ Commentarius*, Anglice & Latine prodiit. (d) *Ex hoc Godvini libro, Iohannem Pitseum*, Franc. Godwin. Ioh. Pitseus. *librum suum de Episcopis & Apostolicis Viris Angliæ*, qui cum elogio, *Congregationis Anglicanæ Ord. S. Benedicti* prodiit (f) transcripsisse, ex *Antonii a Wood lib. II. Historia Universitatis Oxoniensis* patet.

§. VIII. ANTISSIODORENSIVM *Episcoporum Historia*, cuius scriptor creditur Henricus Monachus, H. Monachus. auctor vitæ S. Germani, exstat *Tomo I. Bibl. Mss. Novæ Philippi Labbei*.

§. IX. ANTVERPIENSIVM *Præsulum Famapostbura* a Rhetoribus Iesuitis vulgata est Antverpiæ an. c. 1601. Rhetores Iesuitæ.

Ppp 2

§. X. AR-

(a) cap. 2. p. 518. seqq. (b) Lond. 1596. ut & Francof. 1601. (c) Vide de *Malmesburienfi* Vossium *de Hist. Lat. l. 2. c. 51. p. 414.* & Sandium *in Not. ad Vossium* p. 125. Labbeum *ad Bellarminum Tom. I. p. 405.* (d) *Anglice* Lond. 1601. & 1615. *Latine* 1616. & an. 1621. additamentis quibusdam auctior redditus. *De Godvino* quædam diximus *cap. præced. p. 401.*

Iac. VVimp-
ghelingius.

§. X. ARGENTORATENSIVM *Episcoporum*
Catalogum Iacobi *Wimpbelingii*, Selestadiensis, Presby-
teri Ecclesiæ Spirensis, & Heidelbergensis Gymnasii
Professoris, Oratoris, Poetæ, & Historici ineunte su-
periori seculo non vulgaris, (a) *rerum vetustate, ver-*
borumque pondere nobilissimum (sic legas in calce li-
bri) *formis* excussit *Iohannes Grieninger*, civis Argen-
tinensis anno cicioviii. castigatoribus *Iobanne Adolphe*
Mülingo, Argentinenſi, & *Gervasio Souphero*, Bris-
goico. Hunc ad sesquiseculum desideratum resti-
tuit *Iohannes Michael Moscherosch*, Hanoviensis, anno
cicidli. (b) De iisdem Episcopis singularem librum
Franc. Guilli- Commentarium edidit *Franciscus Guili-
mannus*, in
Friburgensi Academia Histor. Prof. (c) Vide & *Bru-*
schium laudati libri *cap. V.*

Th. Aquinas
a S. Iosepho.

§. XI. De ARISITENSIS in Gallia Narbo-
nensi *Episcopatus nomine, situ, institutis, progressu &*
Præsulibus, scripsit *Thomas Aquinas a S. Iosepho*, Car-
melita.

Æg. Gazeus.
Baldericus.

§. XII. *Catalogum Episcoporum* ATREBA-
TENSIVM & CAMERACENSIVM confecit *Ægi-*
dus Gazeus. (d) Sed jam olim de his Episcopis egit
Baldericus, sacellanus primo, & a secretis Gerardi,
primi ejus nominis Camerac. & Atrebatensis Episco-
pi, hinc a secretis Liedberto, posteaque Gerardo II.
qui

(a) Vide de eo Tritthemium in *Catalogo illustrium virorum* p. 175.
Gyraldum *Dial. 2. de Poetis sui temporis*, Melch. Adamum
in *Vitis Germ. Theol.* Vossium de Hist. Lat. l. 3. c. 10. p. 640.
(b) Quo & *Argentorati* editus & an. 1660. recus. (c) Fri-
burgi edit. 1608. (d) Vide Val. Andreæ *Bibl. Belg.* p. 136.

qui sedere coepit anno cixlxxvi. exin Canonicus & Cantor Ecclesiæ Morinensis : tandem Noviomensis & Tornacensis Episcopus : idque in *Chronici Cameracensis & Atrebatensis Ecclesiæ libris tribus* : qui anno cxcixv. in 8v. in lucem prodierunt Duaci, cura Georgii Colvenerii, Duacensis Theologi. (a)

§. XIII. AVGVSTANORVM *Episcoporum Catalogus* prodiit Augustæ anno cxcixiv. Eorundem *Præfulum Indicem* paulo ante mortem suam tenuisse *Marcum Velferum*, Duumvirum Augustanum, auctor est Gretserus in præfat. ad lectorem *Historici Catalogi Episcoporum Eystetensium*. De iisdem Episcopis Augustanis agit Bruschius *cap. VIII. & Carolus Stengelius*, Abbas Anhusanus, Ord. S. Benedicti, in *Rerum Augustano-Vindelicarum Commentario ab V. C. ad nostra usque tempora*. (b) Et nos quoque in *Historia Augustana MS.* non parum de his Episcopis fuimus solliciti.

M. Velferus.

C. Bruschius,
Car. Stengelius

§. XIV. AVRELIANENSIVM Episcoporum Historiam in *Annalibus Aurelianensibus* conscripsit *Carolus de la Sausfay*, Decanus Aurelianensis.

Car. Sausfay.

§. XV. De BAMBERGENSIBVS (Papebergensibus) Episcopis egit Martinus Hoffmannus, Ictus, in *Annalibus Bambergensibus*, Iohannes Cygnæus in *Annalium Bambergensium Prodromo* : (c) & Caspar Bruschius *cap. XV.*

Mart. Hoffmannus.
Ioh. Cygnæus.

Ppp 3

§. XVI.

(a) Vid. Vossius *de Hist. Lat. l. 2. c. 47. p. 386.* & Sandius in *Notis ad Eum p. 136.* (b) *Ingolstadt. excus. 1647. Mantisæ ad eum prodiit Augustæ an. 1650.* (c) *Mogunt. 1630.*

Hier. Paulus.

§. XVI. *Hieronymi Pauli, Barcinonensis, Urbis BARCINONENSIS Descriptio, & Episcoporum Catalogus habetur Tomo II. Hispania Illustrata. Nomina illorum Episcoporum ex hoc scriptore repetuntur in Chronico Chronicorum Gruteri.*

Ant. Beatillus.

§. XVII. BARENSIS & CANVSINÆ Ecclesiæ in
Apulia Archiepiscoporum Catalogus additus est Antonii
Beatilli Historiæ Vitæ ac Mortis S. Sabini, Episcopi Ca-
nusini. (a)

Lud. Liebhardus.

§. XVIII. De BARVTHINIS in superiori
Bruggraviatu Norico *Superintendentibus*, *Orationem*
Valedictoriam in Gymnasio Baruthino habuit *Ludo-*
vicus Liebbardus, hactenus Hist. Prof. P. & Alumno-
rum Brandenb. Inspector, nunc Ecclesiæ Monacho-
montanæ vocatus Pastor & Superintendentens. (b)

Christ. Versti-
ficus.

§. XIX. *Series Episcoporum BASILÉENSIVM*
habetur in Christiani Vrstisii *Epitome Historie Basile-*
ensis, aliquoties edita. (c) Exstat etiam *Basilea Sacra*
feu *Episcopatus & Episcoporum Basileensium series Re-*
verendiss. & Illustriss. Principi, Iohanni Conrado, *ad*
sacram inaugurationem a Collegio Bruntrutano, *Soc.*
Ies. dicata ac consecrata. (d)

Colleg. Brun-
trutenſe, S. I.

Milo Crispi-
nius,

§. XX. BECCENSIVM aliquot *Abbatum Vi-*
tas scripsit *Milo Crispinus*, Cantor Beccensis, editus
post *Lanfrancum* *Lucae Dacherii*. *Chronicon Beccen-*
se, cum *Vita Hirluini* & quatuor priorum *Abbatum*
eiusdem monasterii *Parisiis* prodiit an. *ciōicxlviii*.

§. XXI.

(a) Neapoli edit, 1629. (b) Baruthi 1693. (c) *Latine* Basil. 1577.
Germanice 1580. (d) Bruntruti 1658.

§. XXI. *De BELGICÆ Provincia Episcopis* scripsit *Arnoldus Raisius*, Duacensis, in *Belgica Christiana*. (a) *De Ereptione novorum Episcopatum in Belgio* librum habemus *Arnoldi Havensii*, Sylvæducensis Carthusiani, qui Gandavi obiit anno c1515. (b) Reperiuntur in hoc libro etiam *Vitæ Guilielmi Lindani*, ac *Henrici Cuyckii*, Episcoporum Ruræmundensium.

Arn. Raisius.

Arn. Havensius.

§. XXII. *BELLICENSIVM* in Gallia Episcoporum *Chronographicam seriem* edidit *Samuel Gvichenonius*, Burgi Sebusianorum Advocatus. (c)

Sam. Gvichenonius.

§. XXIII. *BERGENSIVM* Abbatum prope Magdeburgum *Historiam*, in *Chronico Bergensi* conscripsit *Henricus Meibomius*, senior; sed edidit demum Nepos ejus, *Henricus Meibomius*, junior, Helmstadii anno-LXIX. ac porro in *Tomum III. Historia Germanica* retulit.

Henr. Meibomius.

§. XXIV. *BITVRICENSIVM Episcoporum Indicem*, Philippus Labbeus Gallice; *Patriarchium Bituricense* Anonymus scripsit.

Phil. Labbeus.
Anonymus.

§. XXV. *De BONONIENSIBVS Episcopis*, *Carolus Sigonius*, libros V. composuit. *Archiepiscopale Bononiense*, five de *Administratione* ejus *Archiepiscopatus* librum (d) habemus *Gabrielis Paleoti*, Cardinalis, & Archiepiscopi a Pio V. creati, qui obiit Romæ anno 1597. xi. Aug.

Car. Sigonius.

Gab. Paleotus.

§. XXVI. *Anonymi BREMENSIVM Archiepiscoporum Historiam* aliquoties edidit *Erpoldus Lin-*

Anonymus.

(a) Duaci 1634. (b) Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 80. (c) Paris. 1642.
(d) Romæ edit. 1594.

Henr. V Vol-
terus.

Al. Krantzius.
V Vilh. Dilli-
chius.

De Ademo
Bremensi.

Lindenbrogius. (a) De iisdem *Henrici Wolteri*, Canonicis S. Ansharii, *Cbronicon*, primus divulgavit *Henricus Meibomius*, Junior, *Tomo II. Histor. German.* De iis item multa collegerunt Albertus Krantzius, in *Metropoli*, & Wilhelmus Dillichius, in *Cbronico Bremensi*. (b) Et nos quoque in *Ms. Historia Urbis Bremensis* eorundem Archiepiscoporum vitas & res gestas cum studio exposuimus. Non possumus autem non hoc loco mentionem facere *M. ADAMI*, Canonici Bremensis *Historia Ecclesiastica*, religionis propagatae gesta ex Hammaburgensi potissimum atque Bremensi Ecclesiis per vicina Septentrionis regna libris IV. representantis : utpote in qua primorum *Archiepiscoporum Hamburgensium*, & deinceps *Bremensium*, vitae ac gesta fideliter enarrantur : sic ut ob id in *ms. quodam codice Gesta Pontificum Ecclesiae Bremensium*, inscribatur. Anonymus primum fuit, & Aimoino a Bartholomæo Cypræo perperam tributus : sed vero eum auctori restituit, primusque ex codice membranaceo Bibliothecæ Soranæ publicavit *Andreas Severini Vellejus*, Friderici II. Daniæ Regis Historicus, Canonicus atque Ecclesiastes Ripensis. Hunc secutus *Erpoldus Lindenbrogius*, Canonicus Hamburgensis, qui primo separatim Lugduni Batavorum anno cixcxv. deinde inter ceteros *Rerum Septentrionalium Scriptores* Francofurti anno cixcix. edidit. Novissima editio est Helmstadiensis *Ioachimi Iohannis Maderi*, anno cixcclxx. (c)

§.XXVII.

(a) Primo *Lugd. Batav.* post in *Syntagmate Historicorum Germ. Septentrionalium*. (b) *Cassellis* edit. 1604. (c) Vide *Ioh. Molleris Isag. ad Hist. Chersonesi Cimbricae* P. I. c. 6. p. 66. seqq.

§. XXVII. BRUNSWICENSIVM *Superintendentium Elogia* Anonymus quidam Magdeburgi excudi fecit anno ciciocliv. (a)

Anonymus.

§. XXVIII. BURDEGALENSIVM *Episcoporum Catalogum* confecit *Antonius Demochares*, Ressonæus.

Ant. Demochares.

§. XXIX. CADURCENSIVM *Episcoporum* in Aquitania *Seriem & Acta* edidit *Guilielmus de la Croix*. b)

Guil de la Croix.

§. XXX. CAMMINENSIVM *Episcoporum* brevem *Historiam* nobis dedit *Iohannes Micrælius Historia Pomeranica lib. II. part. III.* (c) At *Historiam Episcopatus Camminensis ab originibus ad præsentem usque statum repetitam*, anno cicioclxvii. in hac Academia perscripsit *M. Michael Zulichius*, Stolpa Pomeranus, jam Ecclesiastes hujus oppidi, doctrina vitæque exemplo optime meritis : in cujus proœmio laudat

Ioh. Micræli9.

P. Wuja Canonici Irregularis Camminensis *Historicam Synopsin Episcoporum Camminensium*, sibi tamen nondum visam.

Mich. Zulichius.

§. XXXI. CANTVARIENSIVM *Archiepiscoporum Vitas* ab Augustino usque ad Hubertum, descripsit *Gervasius*, Dorobernensis, sive Cantuariensis, monachus Benedictinus, qui medio & exeunte seculo XII. vixit. (d) Has una cum aliis *Gervasii* scriptis, inter quæ & *Tractatus de Dorobernensis Ecclesiæ combustione* (facta anno cicioclxiv.) & *reparatione*, edidit

P. VVuja.

Gervasius Dorobernensis.

§. XXXI. CANTVARIENSIVM *Archiepiscoporum Vitas* ab Augustino usque ad Hubertum, descripsit *Gervasius*, Dorobernensis, sive Cantuariensis, monachus Benedictinus, qui medio & exeunte seculo XII. vixit. (d) Has una cum aliis *Gervasii* scriptis, inter quæ & *Tractatus de Dorobernensis Ecclesiæ combustione* (facta anno cicioclxiv.) & *reparatione*, edidit

299

Roge-

(a) Integer titulus est : *Duodenarius sacer, complectens Elogia eorum, qui post repurgatam in Ecclesia Brunsvicensi doctrinam Ecclesiæ isti per 120. & plures annos primo loco præfuerunt.* (b) Cadurci (Cahors) 1623. (c) pag. 636. seqq. (d) Vid. Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 56. p. 452. & Sandius in Notis ad Vossium pag. 148.

- Mar. Victorius. *Regorius Twysden.* (a) Eorundem *Archiepiscoporum Catalogum* a Mariano Victorio confectum reperimus in *Gerardi Vossii*, Præpositi Tungrensis *Miscellaneis aliquot Sanctorum Patrum Græcorum & Latinorum*, quæ Gregorio Thaumaturgo subjunxit, brevesque huic Catalogo Notas addidit, & ad *Reginaldum Polum* Cardinalem continuavit. Porro *Guilielmus Lindvodus*, Henrici V. Angliæ Regis secreti sigilli custos *Catalogum quorundam Archiepiscoporum Cantuariensium* edidit. *Iocelini de Furnes*, monachi Angli Cisterciensis *Opus de Vitis & rebus gestis Cantuariensium Episcoporum* Hanoviæ in lucem exiisse, testatur *Paulus Colomesius* in *Opusculis*. (b) *De antiquitate Ecclesiæ Cantuariensis & LXX. ejus Archiepiscopis* scripsit *Matthæus Parkerus*, ipse Archiepiscopus Cantuariensis.
- Iac. VVaræus. §. XXXII. CASSELIENSIVM & TVAMENSIVM Archiepiscoporum in Hibernia *Vitas* edidit *Iacobus Wæraus*, Hibernus, Eques auratus. (c)
- Camillus Peregrinus. §. XXXIII. CASSINENSIVM *Abbatum seriem* contexuit *Camillus Peregrinus*: cujus habemus *Historiam Principum Longobardorum*. (d) *Marci Antonii Scipionis*, Placentini monachi congregat. *Cassinensis Elogia Abbatum S. Monasterii Cassinensis*, addita sunt *Elogiis Virorum illustrium ejusdem cœnobii*, a *S. Placido Martyre*, ad *Constantinum Afrum*, & *Olibanum Comitem*. (e)
- Mart. Ant. Scipio. §. XXXIV. CENOMANENSIVM *Episcoporum Acta* cum variis Regum etiam primæ stirpis di-

plo-

(a) Londini 1652. (b) pag. 59. Vossius de Hist. Lat. lib. 3 p. 710. tantum scribit: *Condidit opus de Britonum Episcopis*. (c) Dublini 1626. (d) Neapoli ed. 1643. (e) Ibid. 1630.

plomatibus, & aliarum illustrium personarum instrumentis, ex archivo Cenomanensis Ecclesiae depromta, edidit *Iohannes Mabillonius*, Presbyter ac monachus Ord. S. Benedicti e Congregatione S. Mauri *Tomo III. Veterum Annalectorum*: qui *Stephani Baluzii* singularem prædicat humanitatem, quod ex Colbertina bibliotheca secum communicaverit codicem, *Cenomanensium Pontificum seriem & gesta* velut in compendio complexum, & *Andree du Chesne* manu propria descriptum: ex quo nonnulla potuerit in *Actis* suis supplere. (a)

Ioh. Mabillon

§. XXXV. *Catalogus brevis Episcoporum CHYEMENSIVM* exstat *Tomo VI. Antiquæ lectionis Henrici Canisii*.

§. XXXVI. CLAROMONTII (urbs est Galliae, Arverniae provinciae primaria) *Antiquitates, & Catalogum Episcoporum ejus urbis* edidit *Iohannes Savaro*, Regius Consiliarius, Praeses & Praefectus Arverniae. (b)

Ioh. Savaro.

§. XXXVII. *Bibliotheca CLUNIACENSIS, in qua Abbatum Cluniacensium acta, vite, miracula & scripta recensentur & publicantur*, cura *Martini Marrier*, Ord. Bened. monachi, & *Andree Quercetani*, prodiit Parisiis anno cldccxiv.

Mart. Marrier.

§. XXXVIII. *COLONIENSIVM Archiepiscoporum Catalogum*, ab *Levoldo a Northof*, Equite Marcano, Canonico Leodiensi, & Abbate seculari Visetensi, anno cldccclxxviii. xxi. Ianuarii nato (c) conscriptam

Lev. a Northof.

299 2

Tomo

(a) Vide *Acta Erud. Lips.* anno 1684 m Febr. p. 67. (b) Paris. 1608.

(c) Vitam Northofii ex *Chronico* ejus *Markano* collegit *Henr. Meibomius*, senior, & habetur *Tomo I. Meibomii Junioris* pag. 375.

Tomo II. Rerum German. in lucem dedit Henricus Meibomius, Iunior: eidemque adjecit *Catalogum Episcoporum, Archiepiscoporum & Electorum*, ex Herm. Crombachii *Vrsula Vindicata*. Qui ante centum annos *Catalogum Electorum Ecclesiasticorum* edidit, P. Merffæus. *Petrus Merffæus Cratopolius*, Minorita, primum Colonienfibus locum dedit: estque is liber in *Gualterii*, sive Gruteri *Chronicon Chronicorum* relatus. De iisdem plura afferuntur in *Ægidii Gelenii* libro, de *admiranda sacra & civili magnitudine Colonie Agrippinensis*. (a) Porro *Michael ab Iffelt* scripsit de *Bello Colonienfi* libros IV. hoc est, *Rerum ab Electione Gebhardi Truchsessii in Archiepiscopum Colon. usq; ad recuperatam ab Ernesto, Duce Bavaria, ejus successore, Westphaliæ, tota diœcesi gestarum, vera & succincta Narratio*. Cui præfixa est *Historia Defectionis & Schismatis Hermannii Comitis de Weda, Colon. quondam Archiepiscopi*, & ad calcem subjuncta rerum per totam diœcesim, & in ipsa civitate Colonienfi gestarum, ab an. cccclxxxiv. ad nostra usque tempora fidelis itidem & perbrevis *Relatio*, auctore *Arnoldo Mesbovio*. (b)

§. XXXIX. CONSTANTIENSIVM Episcoporum Historia habetur in *Iacobi Manlii*, Brigantini, *Chronico Episcopatus Constantiensis*: quod postea auxit Anonymus. Editum est una cum *Magno Chronico Belgico*, & aliis scriptis a *Iob. Pistorio*. Legendus etiam de his Episcopis *Gabriel Bucelinus*, in *Constantia sacra*, &

(a) Colon, ed. 1645.

(b) Ibid. 1620.

Et profana : ut & Caspar Bruschius *cap. IV.* Exstat quoque *D. Ioh. Suageti*, Constantiensis & Basileensis Ecclesiae Canonici *Tractatus super Controversia Ecclesiae Constantiensis*, in quo ex jure ostenditur, reservationem & provisiones Apostolicas de Ecclesia dicta per Papam Sixtum IV. factas, esse validas, & Concordata Nationis Germanicae illis in nullo obstare, sed adstere : & ostenditur evidens injustitia Ottonis de Sonnenberg, & suorum complicum : Item : Ejusdem *Suageti* Oratio lamentabilis, qua ostenditur justitia Ludovici de Freiberg, Episcopi & injustitia Ottonis de Sonnenberg. (a)

Caspar Bruschius.
Ioh. Svagetus.

§. XL. CORBEIENSIVM *Abbatum Chronicon* Germanicum conscripsit *Iohannes Letznerus*, Har- desianus, Pastor Iberanus : quod aliquoties auctius fuit editum. (b) Anonymi *Chronicon Corbejense* habetur in Appendice ad *Witichindi Monachi Corbejensis Annales*, ab Henrico Meibomio seniore editos : qui & *Notas* in illud scripsit. (c)

I. Letznerus.
Anonymus.

§. XLI. CRACOVENSIVM *Episcoporum Vitas* scripsit *Christophorus Conckius*. (d) *Acta, & Beneficiorum in Dioecesi Cracoviensi Ecclesiasticorum Synopsis* composuit *Iohannes Dlugoffus*, Canon. Cracoviensis, & nominatus Episcopus Leopoliensis. (e)

Christoph. Conckius.
Ioh. Dlugoffus.

Qq q 3

§. XLII.

(a) Vide Antonii Reiseri *Indicem Mss. Bibliothecae Augustanae* p. 93. Schisma illud inter *Ludovicum* & *Otonem* per septennium duravit. *Ludovicus* mortuus an. 1484. *Otto* an. 1491. (b) Secunda editio est *Hamburgensis*, an. 1590. tertia *Hildesienfis* cum *Vita Ludovici Pii Imp.* an. 1604. (c) Habetur & *Tome I. Rer. German. H.* Meibomii Junioris p. 75. seqq. (d) Teste *Starovolscio* in *Centum Scriptor. Polon. n. 27.* (e) Idem *num. 14.*

§. XLII. CVLMENSIVM *Episcoporum* in Prussia *Catalogum*, ex Schützio, Grunodio, & Hennenberge-
ro, Chronicorum Prussicorum Scriptoribus, conte-
xuit Christophorus Hartknochius Dissert. XIV. de variis
rebus Prussicis, & Histor. Eccl. Prussica l. I. c. III.

§. XLIII. De CVRIENSIBVS Rhætorum *Epi-
scopis* egit Bruschiuss de Archiep. & Episcopatibus Ger-
mania cap. III.

§. XLIV. De Archiepiscopis & Episcopis DANIAE
Chronicon singulare lingua vernacula composuit Ha-
raldus Huitfeldius, Regni Daniae Senator, ac Cancel-
larius: quod sub initium hujus seculi seorsim Hafniae
excusum, post cum Historia ejus Danica anno
MDCLII. recusum est.

§. XLV. DAVENTRIENSIS *Episcopatus Hi-
storiæ*, sive Notitiæ ex Ecclesiarum membranis, mona-
steriorum tabulis, authenticis annotatis, & classicis au-
thoribus eruit, ac publici juris fecit Iohannes Lindebor-
nius, Daventriensis. (a)

§. XLVI. Baldrici Aurelianensis *Gesta Pontificum
DOLENSIVM* cum Vita Roberti de Arbrifello, Funda-
toris monasterii Fontebraldensis, primum eruit, No-
tisque recensuit Michael Cosnier, Pictavensis paro-
chus. (b)

§. XLVII. De EBORACENSIBVS *Archiepiscopis*
librum scripsit Thomas Stubbs, sive Stubaes, vel Stobaes,
Eboracensis, Dominicanus, S. Theol. D. (c) Reperi-
tur is inter *Scriptores Anglicanos* a Ioh. Seldeno edi-
tos.

(a) Colon. ed. 1670. (b) Vide Sandii Notas in Vossium de Hist. Lat.
p. 306. (c) Voss. de Hist. Lat. l. 3. s. 2. p. 536.

tos. De iisdem librum composuit *Simeon Dunelmensis*, monachus Benedictinus, & D. Theologus Oxoniensis. (a) Eum edidit Rogerius Tvvysden, & postea Labbeus, *Tomo I. Novæ Biblioth. Mss.* sed mutilum, ex cod. ms. Epistolarum Ivonis Carnutensis.

Simeon Dunelmensis.

§. XLVIII. EGMONDANORVM in Belgio *Antistitum* (Abbatum) *Catalogum & Historiam*, cum brevi *Catalogo & Historia Episcoporum* Ultrajectensium in lucem dedit *Petrus Cornelissonius Bockenbergius*, Goudanus, Hollandiæ Zelandiæque Historicus, anno cldcxlvi. natus, anno cldcxcvii. die xvi. Ianuarii denatus. (b)

Petrus Corn. Bockenbergius

§. XLIX. EMERITANORVM *Episcoporum Gestæ* consignavit *Paulus Diaconus* Emeritanus, a Francisco Bivario edita cum *Chronico Pseudo-Maximi*.

Paulus Diaconus.

§. I. *Abbatum EINSIDELENSIVM* in Helvetiis Historia ex Christophori Hartmanni *Annalibus Heremi Deipara Matris* (c) & Bruschi *Chronologia Monasteriorum Germaniæ* petenda est.

Christophorus Hartmannus, Casp. Bruschius.

§. LI. EPTERNACENSIVM *Abbatum Catalogum* edidit *Iohannes Bertelius*, Ord. S. Benedicti Abbas in urbe Luxenburgensi, post Epternacensis, anno cldccvii. demortuus. (d)

Ioh. Bertelius.

§. LII. *Abbatum FARFENSIVM* (*Farva*, castrum Italiæ cum Abbatia celebri, in ditione Pontificis Rom.) Catalogum texuit *Iohannes Mabillonius* Tomo I. *Musæi Italici*.

Ioh. Mabillonius.

§. LIII. FRISINGENSIVM *Episcoporum* Notitiam habere.

(a) Vossius de H. L. l. 2. c. 52. p. 417. (b) Val. Andreas in *Bibl. Belg.* pag. 752. (c) *Friburgi* ed. 1612. (d) Val. Andr. in *Bibl. Belg.* p. 459.

VVig.Hundig. habemus in Wigulei Hundii *Metropoli Salisburgensi*,
& in Iani Gruteri *Chronico Chronicorum*.

§. LIV. FULDENSIS *Abbatia Historiam* curate
Christophor9 pertractat *Christophorus Brovverus*, Arnheimiensis
Browerus. Gelder, Soc. I. Philos. Lector Trevirensis, postea Ful-
denfis Collegii Rector, qui anno ciciocxvii. in vivis
esse desiit, libris quatuor *Antiquitatum Fuldensium*:
(a) quorum quartus complectitur *Chronographiam*
Abbatum Ecclesie Fuldensis. Brovverum (sed qui
perperam *Pronverius* a typographo scriptus) sequi-
tur laudatus Collector *Chronici Chronicorum*. Porro
Catalogum horum *Abbatum*, a quodam S. Petri Præ-
posito Fuldensi descriptum, auxit, suæque *Chronolo-*
Casp. Bru- *gie Monasteriorum Germanie* inseruit *Bruschius*. Ex-
schius. stat etiam *Eberhardi Fabricii*, Giesſa Hassi, I. V. L.
Eberh. Fabri- *Gloria Fulde, Abbatie Ord. Bened. potentissima*, id est,
cius, *Vita & Res gestæ Abbatum Fuldensium, quotquot ab*
Abbatie origine an. idccxliv. ipsi præfuerunt, immixtis
variis singularibus, versibus comprehensæ, auctoritate
Historicorum & aliorum scriptorum firmatæ. (b)

§. LV. Hierarchie GALLICÆ *Topographiam*
Rob.Coenalis. divulgavit *Robertus Cœnalis*, primo Regiensis, post
Episcopus Arboricensis, seu Abrincensis. *Notitiam*
Ioh.Pap.Maf- *Episcopatum Gallie, qua Francia est*, edidit *Iobannes*
sonus. *Papirius Massonus*. (c) Archiepiscoporum & Episco-
porum Gallie Historiam scripsit *Iobannes Chenu*,
Ioh. Chenu. Bituricus. (d) Sic habemus *Claudii Roberti*, Lingo-
Claud.Rober- nensis *Descriptionem Diœcesium Francie & Ditionum*
tus, *vici-*

(a) Antverp. 1612. (b) Giesſa ed. 1655, in 8v. (c) Paris. 1610. in 8v.
& 1636. (d) Ibid. 1621.

vicinarum, & Presulum seu Episcoporum, qui in eis.

(a) Quod opus auxerunt & continuarunt Scevola & Ludovicus Sanmarthani Fratres, in Gallia Christiana, sive Serie omnium Archiepiscoporum, Episcoporum & Abbatum totius Gallie. (b)

Sanmarthani Fratres.

§. LVI. S. GALLENSIVM in Helvetia Abbatum Historiam illustrant Scriptores varii, de Origine & diversis Casibus Monasterii S. Galli, a Melchiore Goldasto editi, Notisque illustrati Tomo I. Scriptorum Rerum Alamannicarum: nempe Ratpertus, Monachus Thuregiensis: Ekkehardus Junior, Coenobita S. Galli: Burckhardus, Monachus item S. Galli: Cunradus de Fabaria, Presbyter S. Othmari: Bertholdus, Monachus S. Galli: Ioachimus Vadianus, Med. D. & Profess. quondam in Academia Viennensi Austriae, post Consul urbis S. Galli, Theologus, Philosophus, Orator, Poeta & Historicus incomparabilis, (c) qui obiit anno cicioli. Delitescit etiam hinc inde πρὸς ὡπορχαφία Abbatum San-Gallensium Ms. ab anno cccccxxxv. seu a Cunrado de Busnang incipiens. (d) Porro Catalogum horum Abbatum a prima fundatione ad sua tempora ex variis antiquitatum monumentis collegit Bruschi in Chronol. Monasteriorum Germaniae, aitque se in eo non mediocriter adjutum a Iob. Mergellio, Med. D. & Physico Lindaviensi percelebri.

Ratpertus.
Ekkehardus.
Burckhardus.
C. de Fabaria
Bertholdus.

Ioach. Vadianus.

Anonymus.

Casp. Bruschi-
us.

§. LVII. De GERMANIAE Archiepiscopatibus &

Rrr

Epi-

(a) Paris. 1626. fol. (b) Opus 4. voluminibus Paris. prodiit 1656. fol.

(c) Quod elogium ei tribuit Goldastus in Notitia de Auctoribus Tomi I. Rer. Alamann. ubi monet Iob. Kesslerum S. Gallensem ejus vitam scripsisse, quæ in Biblioth. Reip. S. Galli aservetur. (d) Hottingerus in Methodo legendi Histor. Helvet. p. 224.

Caspar Bru-
schius.

Episcopatibus singularem librum scripsit, ac Norimbergæ excudi fecit anno MDCLXIX. *Caspar Bruschius*: in quo agit de Archiepiscopatu Moguntino, & Episcopatibus Curienti, Constantiensi, Argentinenſi, Spirenſi, Wormatiensi, Augustano, Herbipolensi, Aystetenſi, Hildesiano, Paderbornensi, Halberſtadenſi, Verdenſi, & Babenbergensi: Quem librum in *Chronicon Chronico- rum* retulit *Ianus Gruterus*. De eo sic scribit *Gret- ferus* in *præfat. Catalogi Histor. Episcoporum Eystetten- ſium*: Bonam operam navavit *Caspar Bruschius* Æ- granus, tametsi jam quinti Evangelii genio afflatus, cum *Catalogos Episcopatum, & qui eos administrarunt, Episcoporum collegit, collectosque in lucem dedit*. Audio alteram hujus libri partem ms. alicubi superesse. Quod si est, miror cur non publicetur. Etiam *Pe- trus Merſſæus Cratopolius* librum edidit de *Germania Episcopis & Orthodoxis Doctoribus, qui populum ad CHRISTI religionem ibidem converterunt.* (a)

Petr. Merſſæus.

L. F. Koberus.

Steph. Dama-
levicius.

§. LVIII. De *Superintendentibus GERANIS* in Voigtlandia *Dissertatiunculam* scripsit Clarissimus il- lustris Rutheni Rector, *Johan. Fridericus Köberus.* (b)

§. LIX. GNESNENSIVM *Archiepiscoporum* in Polonia *Seriem, eorumque res gestas* edidit *Stephanus Damalevicius.* (c) Præterea eorundem Archiepisco- porum *Vitas* condidit *Bartholomæus Patroccius, Ma- ſovienſis, anno MDCCXIV. mortuus: Clemens Ioanni- cius, & Christophorus Conckius.* (d) LX.

(a) Colon 1592. Vid. Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 733. (b) Geræ 1682. (c) Varſaviæ 1649. (d) De Patroccio & Ioannicio le- gendus *Starovolscius de C. Scriptor, Polon.* n. 89. & 27. p. 119. & 48. ubi etiam in margine *Conckii* meminit. *Ioannicius* ed. Cracov. 1574.

§. LX. *De Statu & Episcopatu Ecclesie HAGVLSTADENSIS* in Britannia, jam olim scripsit *Iohannes de Hexham*, sive *Hagulstadenfis* (non enim hi diversi sunt) (a) monachus & Prior Benedictinus.

Ioh. de Hexham.

§. LXI. *Catalogum Episcoporum HALBERSTADENSIVM* Heroico carmine scripsit *Melchior Neofanius*, Brunsvicensis, ex Scholæ in Holsatia Husumensis Rectore, Ecclesiæ patriæ Petrinæ Pastor: eidemque inseruit præcipuas Historias, *quæ a tempore Caroli M. primi Imp. Germanorum, & primi fundatoris Episcopatum per Saxoniam usque ad annum CXCIXLXXXV. in Germania his potissimum oris Saxonis acciderunt.*

Melch. Neofanius.

(b) Multum postea in Halberstadium Episcoporum Historia elaboravit *Gvilielmus Budens*, Medicus Halberstadenfis: sed cujus non nisi *Albertus II.* nec integer tamen, prodiit in lucem. Et de hujus Alberti, ex *Ducibus Brunsvicensibus Episcopi Halberstadenfis XIX. rebus gestis, Narrationem Historicam in Tomum II. Scriptorum Rerum Germanicarum* retulit *Henricus Meibomius Junior*. Laudat is sæpius *Annales Halberstadenfes*, & loca integra ex iis affert. Et nos quoque sub primordia Professionis Historicæ anno -LXXV. *Historiam Halberstadiensem ab originibus per singulos Episcopos ad præsentem statum repetivimus: usi inter alia subsidia Ms. Halberstadenfi Chronico Iohannis Winnigstadii.* Porro *Origines Halberstadenfis Reip. per singulos ejus Episcopos ad nostra usque tem-*

Gvil. Budens.

Ioh. VVinnigstadius.

Rrr 2

pors

(a) Vid. Sandius *ad Voss.* p. 125. 130. (b) Servestæ excus.

Ioach. Rulff. *pora Carmine heroico deduxit Ioachimus Rulff*, Bur-
genfis Saxo, Phil. & SS. Theol. Stud. (a)

§. LXII. *De HIBERNIÆ Præfulibus, a prima*
gentis Hibernica ad fidem Christianam conversione, ad
sua usque tempora, Commentarium elucubravit Iaco-
Iac. VVaræus. *bus Wæareus*, Hibernus (b).

§. LXIII. *HIEROSOLYMITANORVM*
Patriarcharum Catalogum peculiari tractatu exhibet
Dan. Papebro- Daniel Papebrochius, *Tomo III. Sanctorum mensis*
chius. *Maji præfixum.*

§. LXIV. *De HILDESIENSIBVS Episcopis* exeun-
te seculo XIII. scripsit *Egehardus*, Vragiensis Abbas, edi-
tus a Christophoro Brovvero: ac porro de iis legendi
Egehardus. *Krantzius in Metropoli, & Bruschius cap. XI.*

§. LXV. *Catalogum Episcoporum universæ HI-*
Hieron. a S. *SPANIÆ composuit Hieronymus a S. Maria Hispanus.*
Maria.

§. LXVI. *Annales omnium Præfulum ISLAN-*
Snæb. Tor- *DIAE scripsit Snæbiornus Torpheus*, Islandus. (c)

§. LXVII. *Episcopatum ITALIÆ Notitiam*
Vidus Coqui- *debemus Vido Coquilio.* Sed ingens opus est *Ferdi-*
Ferd. Vghelli. *nandi Vghelli*, Florentini, Abbatis SS. Vincentii & A-
nastasio ad Aquas Salvias Ordinis Cisterciensis, quod
Italiam Sacram inscripsit, sive *de Episcopis Italia, & in-*
sularum adjacentium, rebusque aliis præclare gestis ad
nostram usque ætatem, in XX. provincias divisam. Tomi
novem prodierunt Romæ ab anno ciciocxlii. Vghel-
liani hujus operis *Synopsin*, cum illius ad præsens tem-
pus

(a) Opusculum cum Notis marginalibus VVittebergæ ante pau-
cos annos excusum est. (b) Londini ed. in fol. (c) Haf-
niæ 1656.

pus continuatione, expectamus ab *P. Iulio Lucenti*, Abbate Ord. Cisterciensis, ac Vghelli quondam alumno. (a)

§. LXIIX. LAVDVNENSIVM *Episcoporum gesta* scripsit *Guibertus*, Abbas S. Mariæ de Novigento: *Guibertus*, cuius Opera seorsim edidit *Lucas Dacberius*.

§. LXIX. LEMOVICENSIVM, *Episcoporum nomina ac gesta* usque ad annum ciccclxxii. edidit Labbeus *Tomo II. Bibl. Mss.* suntque ea pars *Speculi Sanctoralis* Bernardi Gvidonis, Dominicani. Eodem *Tomo* habetur *Abbatum Basilicæ S. Martialis Apostoli Commemoratio*, in appendice *Helie de Roffiaco* Henrici II. Regis Anplix Capellani. *Bernh. Gvidonis.*

§. LXX. De LEODICENSIBVS, sive TVNGRORVM *Episcopis* complures egerunt medii ævi scriptores, quos una cum nonnullis recentioribus, magno studio collegit, tribus tomis (b) edidit ac notis & censuris illustravit *Iohannes Chapeavillius*, Eburo, S. Theol. Lic. Lovaniensis, ibidemque ad S. Gertrudem Professor, Canonicus & Archidiaconus in D. Lamberti, ac Vicarius Episcopatus Leodicensis, qui inter vivos esse desuit x. Iunii anno ciccxcvii. In his sunt *Ægidius*, Aureæ vallis monachus: *Anselmus*, Leodicensis Canonicus: *Herigerus*, Lobienensis Abbas: *Iob. Hocsemius*: *Radulphus* de Rivo: *Ratherius*, alii-que. (c) Ex recentioribus scriptis ibidem comparet *Ægidii Bucherii* Disput. Historica de primis *Tungrorum*, seu *Leodicensium Episcopis cum Chronologia posteriorum*. *Varii Scriptores a Iohan. Chapeavillio editi.* *Ægid. Bucherius.*

Rrr 3

Su-

(a) Vide *Acta Er. Lips. m. Febr. 1693. p. 95.* (b) Leodii ed. 1612. 1613. 1616. (c) Vid. Val. Andréas in *Bibl. Belg. p. 479.*

Superiori etiam seculo *Catalogum Antistitum Tungren-
sium, Trajectensium ac Leodicensium*, ad Erardū de Mar-
ca, Cardinalem, & Episcopum Leodicensem, scripsit Ioh.
Placentius, Trudonensis, Ord. S. Dominici cœnobii
Trajectensis ad Mosam monachus: quem Boxhornius
Reip. suæ Leodiensi inseruit. (a) At vero in hunc Ca-
talogum multa ex anilibus fabulis relata sunt: quo
nomine tamen Placentium excusat Hubertus Tho-
mas Leodius, in *prefatione Commentarii de Tungris &
Eburonibus*: (b) eo quod, *uti repererit, ita & tradide-
rit*. De iisdem Episcopis videatur Petrus Merſſæus
cap. IV. Ab excessu autem *Chapeavillii* in Historia E-
piscopali Leodicensi prodierunt scripta sequentia:
Ioh. Robertus, *Iohannis Roberti, Soc. Ies. Theologi, Historia S. Huber-
ti, Principis Aquitani, ultimi Tungrorum, & primi Leo-
diensium Episcopi, cum Notis, Paralipomenis, & Que-
stionibus Hubertinis*. (c) Ejusdem Legia Catholica, qua
ostenditur, *Leodienses Episcopos omnes a S. Materno
Catholicos fuisse*. (d) Laurentii Melart, Hujensis, plu-
ries ibidem Consulis, *Chronologia Comitum & Episco-
porum Leodiensium*, addita ejus *Historie castri & op-
pidi Hujensis*, idiomate vernaculo scriptæ. (e) Barthe-
lomei Fisen, Leodiensis, e Soc. Ies. *Historia Ecclesie
Leodiensis*. (f) Iacobi Lobbetii, Leodicensis, S. Iesu
Theol. *Gloria Leodiensis Ecclesie, petita a Summor. Pon-
tificum*

(a) Amstelod. ed. 1632. (b) apud Sim. Schardium *Tom. I. Scriptor.
Rer. Germ. p. 337*. (c) Luxemburgi 1621. (d) Leodii 1633. (e)
Ibid. 1641. (f) Hujus pars I. prodiit Leodii 1642. cum hoc
titulo: *Sancta Legia Rom. Ecclesie filia*. Vid. Val. Andreas
in *Bibl. Belg. p. 105*.

tificum majestate, a purpura Cardinalitia, ab insula pedoque, ab Imperatorum, Regum, Ducum, Comitum, Baronum filiis, in D. Lamberti Canonici, a sanctitate Episcoporum per septem prima secula continuata serie. (a) Ioh. Erardi Fullonii, Leod. e Soc. Ies. *Compendium Historiae Leodiensis*. Huc etiam referas Stephani Raufini, Bellorami e Ducatu Luxemburgico, I.V.D. *Leodium Ecclesiae Cathedralis, sive de Dominio, Regalibus, mero mixtoq; Imperio, & omnimoda jurisdictione Episcopo & Principi in urbe Leodiensi S. Rom. Imperio mediate subiecta*. (b) item Alexandri Wiltbeimii, Luxemburgensis Iesuitae *Diptychon Leodicense, ex Consulari factum Episcopale, & in illud Commentarium*. (c) Ejusdem *Appendicem* in quo aliud *Leodicense Diptychon* explicatur. (d)

I. Er. Fullonius.
Steph. Raufinus.

Alex. Wiltbeimius.

§. LXXI. LERINENSIS (*Lerina insula est maris Gallici, in ora Provinciae*) *monasterii Sanctorum, Abbatum, illustriumque virorum Chronologiam cum annotationibus* in lucem edidit Vincentius Barralis, Salernus, Ord. S. Benedicti monachus Lerinensis. (e)

Vinc. Barralis.

§. LXXII. LOBIENSIVM Abbatum vitas habemus in *Chronico Lobienfi* Fulcuini.

§. LXXIII. LODOVENSIVM Episcoporum *Historiam* scripsit Iohannes Plantavitius, Episcopus Lodovenfis, aliis quoque scriptis celebris. (f)

Ioh. Plantavitius.

§. LXXIV. Priorum LVBECENSIVM Episcoporum

(a) Leodii 1660. (b) Namurci 1639. (c) Leodii 1659. (d) Ibid. an. 1660. Vide Labbei *Biblioth. Bibliothecarum* pag. 343. (e) Lugduni ed. 1613. (f) Quorum aliqua enumerantur in Thomae Hyde *Catal. Biblioth. Bodlejane parte 2. p. 63.*

porum Historiam debemus *Helmoldo*, Presbytero sec. XII. Bosoviensi, ejusque continuatori *Arnoldo*, Abbati Lubecensi, ab *Henrico Bangerto*, opt. quondam Praeceptore meo iterum editis. Eorundem *Chronicon* consignavit *Albertus Crummedyckius*, & ipse seculo XV. Episcopus Lubecensis: quod cum *Continuatione Chronica Anonymi* habetur *Tomo II. Meibomiano*. (a) Praeterea Episcoporum Lubecensium historiam *Metropoli* suae inseruit *Albertus Krantzius*. Praesulum quoque horum seriem in *Epicedio Eberhardi ab Holle*, Episcopi *Lubecensis* pertexuit *Melchior Neofanius*. (b) Et nos quoque, ubi *Cl. Iacobus a Mellen*, Lubecensis, jam in patria Ecclesiastes optime meritus, qui in hac Academia bonam partem *Historiae Lubecensis* (c) scripsit ac me praeside publico exposuit examini, desit in hac opera perreximus, Episcopalis Historiae non immemores. At vero quando haec & alia lucem sint visura, non habeo affirmare. Novissime libello vernaculo de his Episcopis egit *Fridericus Cogelius*, Mitavia Semigallus, Scholae Eutinenfis in Wagria Conrector. (d)

§. LXXV. LVCENSIVM *Episcoporum Catalogus*, ex veteri codice, exstat apud *Mabillonium Tomo I. Musei Italici*.

§. LXXVI. LVGDVNENSIVM in Gallia *Archiepiscopatus Antistitum, Hierarchica successionis, & Suffra-*

(a) Vide *Molleri Isagog.* ad *Histor. Cherfon. Cimbr. part. 4. cap. 4. p. 423. seqq.* (b) *Servestæ* ed. 1586. (c) ab *V. C.* ad annum 1400: quatuor *Dissertationibus*, quarum 1. & 2. an. 1678. *tertia*, an. 1678. *quarta*, 1679. impressæ. (d) Vid. *Mollerus d. l. pag. 426.*

fraganearam diocesum Chronologiam Historicam tribus libris conscripsit *Iacobus Severtius*, Belli-jocensis, Theologus Paris. Canonicus & Ecclesiastes Lugdunensis. (a) *Petri de Marca* *Dissertatio de Primatu Lugdunensi, & ceteris Primatibus, cum Notis ad canones Concilii Claromontani* prodiit. (b) Præterea *Iohannes Baptista de la Mure* *Historiam Ecclesiasticam Lugdunensem* conscripsit.

Iac. Severtius

Pet. de Marca

Ioh. Bapt. de la Mure

§. LXXVII. *De Episcopis MAGALONENSIBVS* scripsit *Arnaldus de Verdala*, Episcopus Magalonenfis, qui obiit anno cccccii. Editus est a Labbeo *Tomo I. Bibliotheca Mss.* De iisdem Gallice egit *Petrus Gariellus*.

Arn. de Verdala

P. Gariellus

§. LXXVIII. *Anonymi Chronicon Archiepiscopatus MAGDEBURGENSIS* usque ad an. cccccxii. & in eo Archiepiscoporum historia reperitur *Tomo II. Henrici Meibomii Junioris*. De iisdem Archiepiscopis sollicitus fuit *Krantzius in Metropoli*. Ipse etiam postquam anno -Lxxxiv. *Antiquitates Archiepiscopatus Magdeburgensis, quam plurimis nunquam antea editis Ottonis I. diplomatibus bullisque Pontificiis distinctam* conscripsi, postea integram *Archiepiscoporum omnium Historiam* magno (quod absque jactantia dixerim) studio & labore composui. Hoc opus, ut in lucem edatur, quia Potentissimus Elector Brandenburgensis singulari decreto jam pridem clementissime permisit, quid hætenus editionem moretur, peculiari forsan scriptiuncula brevi commemorabo.

Anonymus

Al. Krantzius

§. LXXIX. *MARIENTHALENSIVM* Abba-

SSS

81677

(a) Lugduni ed. 1607, & 1628. (b) Paris. 1644.

Henr. Meibomius,

tum in Ducatu Brunsvicensi, Historiam in *Chronico Marienbalensi* nobis dedit *Henricus Meibomius* senior: quod opusculum *Tomo III.* nunc comparet *Scriptorum Rerum Germanicarum* H. Meibomii Junioris.

L. Mabillonius

Don. Bossius,

Ioh. de Deis.

Eug. Cataneo.

Aug. Valerius.

Car. Borromaeus.

§. LXXX. MEDIOLANENSIVM Episcoporum & Archiepiscoporum historiam habet Mabillonius *Tomo I. Musei Italici.* (a) Eorundem Historiam ad annum Seculi XV. nonum & octogesimum scripsit, quo tempore floruit, *Donatus Bossius*, civis Mediolanensis. (b) *Successores Barnabae Apostoli in Ecclesia Mediolanensi*, ex *Bibliotheca Vaticana*, & ex Mss. *Cardinalis Syrleti* per Iohannem de Deis collecti, jussu *Pii V. Pont. Max.* anno *MDCLXXI.* deinde ab Eugenio Cataneo, ex *Societate Clericorum Regularium S. Pauli* decollati, aucti & illustrati, & in ampliorem formam redacti sunt anno *MDCLXXXIV.* (c) Inter scripta etiam *Augustini Valerii*, Patricii Veneti, Episcopi Veronensis, ac demum Cardinalis, refertur *Episcopatus Mediolanensis.* (d) An autem liber mere sit Historicus, nondum mihi constat. Archiepiscopos Mediolanenses ex *Actis Ecclesiae Mediol.* *Caroli Borromaei* Cardinalis (e) in *Chronico Chroniconum* repraesentat Gruterus. Huc forte etiam referas *Placidi Puccinelli Zodiacum Ecclesiae Mediolanensis.* §. LXXXI.

(a) pag. 109. seqq. (b) Prodiit Mediolani 1497. Vid. Vossius *de Hist. Lat. lib. 3. cap. 8. p. 610.* (c) Romae edit. 1589. (d) Ab Henn. VVittio in *Diario Biogr. an. 1606. 20. Maji*, quo obiit Valerius. Vide alias *Nicium Pinacoth. I. p. 170.* qui eum supra no. opuscula Latino sermone scripsisse asserit: & *Theatrum Italicum Virorum Eruditorum* Ghilini: ex quo quaedam repetit Freherus in *Theatro* pag. 64. (e) Hac *Acta Eccl. Med.* jussu *Federici Card. Borromaei*, Archiep. Mediol. edita Mediolani 1599. recusa Paris. 1645.

§. LXXXI. MERSEBURGENSIVM Episcoporum Historiam, quomocunque potuit, in *Chronico Merseburgensi* Germanico conscripsit Ernestus Brotufius. (a) Ern. Brotufius, cujus fidem sequitur Gruterus in *Chronico Chronicorum*.

§. LXXXII. De METENSIBVS Episcopis jam seculo VIII. flagitante Angilrammo, Archiepiscopo Metensi, librum scripsit Paulus, Warnefridi filius, Longobardus, *Diatonus* Aquilegiensis. Paul. Diac-nus, Ex hoc excerpta quadam nobis dederunt Marquardus Freherus, in *Corpore Historiae Francicae*: Andreas Duchesne *Tomo II. Scriptorum Historiae Francicae*: ut & Lucas Dacherius *Tomo VI. Spicilegii*. Plenior *Episcoporum Metensium Historiam* scripsit Martinus Meurissius. Mart. Meurissius,

§. LXXXIII. MINDENSIVM Episcoporum *Chronicon*, incerto collectore, cum Ecclesiae illius privilegiis xxx. Caesareis, cum *Chronico Magno Belgico* publicavit Ioh. Pistorius. Alius Anonymi *Chronicon Mindense* Anonymus, cum Hermannii Lerbecii *Chronico Comitum Schoburgensium* in lucem produxit Henricus Meibomius senior: (b) quod postea in *Tomum I. Scriptorum Rerum Germanicarum* relatum est a nepote ejus, Henrico Meibomio, juniore. Mindensium quoque Episcoporum historiam in *Metropoli* sua tradidit Albertus Krantzius, & in *Catalogo Archiepiscoporum & Episcoporum* P. Merflæus. *Catalogum* horum Episcoporum Germanice singulariter edidit M. Iulius Schmidius. (c) Alb. Krantzius, Iul. Schmidius,

Sss 2

§. LXXXIV.

(a) Budissina, 1556. Lipsia, 1606. (b) Francof. 1620. (c) Rhintelii 1659.

P. Merſſæus.

Caspar Bru-
schius.

Nic. Serarius.

Georg. Hel-
vichius.

Al. Krantzius.

§. LXXXIV. MOGVNTINORVM *Archiepi-
scoporum Annales* a Petro Merſſæo compoſiti, in *Chro-
nicon Chronicorum* Gruterianum relati ſunt. Iiſdem
Archiepiſcopis *caput II.* libri ſæpe laudati dicavit Bru-
ſchius. Pleniorẽ autẽ eorum hiftoriam *libris V.*
Rerum Moguntiacarum, ab initio, uſque ad Iobannem,
Schvvichardum Archiep. Francofurti an. cicciciv. e-
ditis, conſignavit Nicolaus Serarius, Rambervilla-Lo-
tharingus, Soc. Ieſ. Theol. D. & in Acad. Mogunt. Prof.
qui anno ciccicix. Kl. Iulii deceſſit. (a) *Conradi*, in-
certæ ſedis Epifcopi *Vetus Chronicon Rerum Moguntia-
carum ſub Friderico I. & Henrico VI. geſtarum*, nempe
ab an. ciccxl. ad cicccl. aliquoties editum eſt. (b)
Exſtat etiam Georgii Helvvichii, Moguntini, Metropol.
ibidem Eccleſiæ Vicarii, liber *de Nobilitate Eccleſiæ Mo-
guntina, ejusque Canonicis*, ab anno ciccio. (c) Idem
compoſuit *Moguntiam devictam*, hoc eſt, de *Diffidio*
Moguntinenſi, quod fuit inter duos Archiepiſcopos,
Dietherum Iſenburgium, & Adolphum Naſſovium,
*Comites, de Archipraſulatu contendentes: ac de ur-
bis illius expugnatione, direptione, & devaſtatione la-
mentabili anno ciccclxii. ipſa SS. Simonis & Iude*
*vigilia facta, aliisque circa eandem in Moguntino terri-
torio eodem tempore geſtis, Narrationem Hiſtoricam.* (d)

§. LXXXV. De MONASTERIENSIBVS in
Weſtphalia Epifcopis egerunt Krantzius in *Metropoli,*
&

(a) Vid. Alegambe *Bibl. Ieſ.* p. 353. (b) Nempe cum *VVitichindo*,
Baſileæ 1532. & in *Tomis Rer. German.* Chriſtiani Vrſiſii &
Juſti Renberi. De *Conrado* Auctore vid. Voſſius *de Hiſt.*
Lat. l. 2. c. 59. p. 479. & Sandius in *Notis ad Eum* pag. 170.
(c) Moguntia ed. 1614. (d) Francof. ed. 1626.

& Petrus Merfæus in *Catalogo Archiep. & Episcoporum cap. VI.* Petrus Merfæus.

§. LXXXVI. De MONTIS REGALIS in Sicilia *Præsulibus & Statu Ecclesiæ* scripsit Aloysius Lellus. Al. Lellus.

§. LXXXVII. *Catalogum & Descriptionem Abbatum Monasterii D. Felicitatis, vulgo MVNSTERSCHWARTZACH, Ord. Bened. in Francia Orientali,* composuit Conradus Dinnerus, Acronianus, Iuris D. & Friderici ac Iulii Episc. Wurtzburgensium Consiliarius vir Græce & Latine doctissimus, pater Andreae, Icti Altdorfini. (a) De iisdem Abbatibus vide, quæ consignavit Bruschi in *Chronologia Monasteriorum Germaniæ.* (b) Conr. Dinnerus. Casp. Bruschi.

§. LXXXVIII. MVTINENSIVM *Episcoporum Catalogum* elaboravit Casp. Silliagardus. (c) Casp. Silliagardus.

§. LXXXIX. *Episcoporum NEAPOLITANORVM Catalogum ab Apostolorum temporibus ad annum MDCLXIII.* conscripsit Bartholomæus Chioccarellus: qui eodem anno Neapoli prodiit.

§. LXXXX. Plerorumque NVMBVRGENSIVM *Episcoporum Historiam Chronico suo Citizen- si* inseruit Paulus Langius, Cycneus, monachus coenobii Bozoviensis prope Cizam: quod ex Bibliotheca Henrici Petrei Tomo I. *Historicorum Germanicorum* inseruit Ioh. Pistorius. Et nos quoque *Episcoporum Numburgensium historiam a prima Episcopatus origine, ad presentem statum* singulari Dissertatione exposuimus anno MDCLXXXIII. Ceterum quæ de Za-

Sss 3 deri

(a) Liber V Vurzburgi ed. 1590. (b) in *Schwartzachio* p. 524. (c) Mutinæ ed. 1606.

Ioh. Zaderus. *deri Historia Numburgensi* attulit Illustris Seckendor-
fius *Historia Lutheranismi lib. III. Sect. XXV. §. XCV.*
(a) non incommodum fuerit repetere: *Nostre eta-
te* Ioh. Zaderus, *Concionator templi Cathedralis Num-
burg. vir doctus, Historiam Episcopatus, duarumque e-
jus urbium ex bonis documentis Germanice compilavit,
industria baud contemnenda, in qua tamen sunt, quae
emendationem poscunt. Asservatur ms. in Bibliotheca
Reverendissimi & Serenissimi Principis, Mauriti
Gvilielmi, Saxonia Ducis, Administratoris Numburg.
(Mauritii filii primogeniti) Domini mei Clementissimi,
qui summi generis decori, & patriis avitisque virtutibus,
pro magna ingenii felicitate, uberrimam omnium re-
rum, quae Heroum notitia dignae sunt, cognitionem
junxit.*

Franc. Mo-
schus.

§. XCI. OGNIACENSIS Monasterii ad Sabim
Belgii fluvium siti, *Antistitum Catalogum & Elogia, in
Cœnobiarcha Ogniacensi scripsit* (b) *Franciscus Moschus,*
Nivellensis Brabantus, a S. Piatum apud Siclinium
Melanthesiorum in Flandria Canonicus. (c)

Ioh. Dubra-
vius.

§. XCII. OLOMVCENSIVM Moraviae Episco-
porum brevem Historiam *Iohannes Dubravius, & i-
pse Olomucensis Episcopus composuit: quae ejus
Historia Bohemica jungi solet.* (d) In eodem argu-
mento occupatus fuit *Augustinus Moravius, supremus
Regis Vngariae Secretarius: eundemque in recensio-
ne horum Episcoporum, in Chronico Chronicorum
secutus est Ianus Gruterus.*

Aug. Mora-
vius.

§. XCIII.

(a) pag. 387. b. (b) Duaci ed. 1598. (c) Val. Andreæ in *Bibl. Belg.* pag.
235. (d) in edit. Basil. 1575. & Freheriana Hanovienfi an. 1602.

§. XCIII. De Superintendentibus ORLAMVNDANIS in Thuringia & plerisque ejus dioeceseos Pastoribus singulari cum cura egit *Christophorus Henricus* Lobetus Philosophus & Theologus doctissimus, libello quem inscripsit: *Indiculus Historia Ecclesiastica, præprimis ad Eboriam Orlamundanam spectantis.* (a)

C. Henr. Loberus.

§. XCIV. OSNABRUGENSIVM Episcoporum Historiam habemus in *Erdvini Erdmanni* Chronico Osnabrugensi: cujus editionem Henr. Meibomio juniore debemus *Tomo II. Scriptorum Rerum Germanicarum*: qui & de hoc Erdmanno insigne attulit encomium Hermannii Hamelmanni, ex ejusdem *Epitome Chronici Osnabrugensis*. Obiit Erdmannus an. ciciiv. xxx. Maji. De iisdem Episcopis videatur Krantzii *Metropolis*, & Petri Merffæi *Catalogus* cap. vii.

Erdvv. Erdmannus.

§. XCV. PADERBORNENSIVM Episcoporum *Catalogum* concinnavit *Hermannus Kerssenbroch*, nondum tamen nobis visum. In horum Episcoporum Historia maxime se diffudit *Gobelinus Persona*, Decanus Bilsfeldiensis, in *Cosmodromio*: ac multa quoque ex historia horum Episcoporum affert *Ferdinandus Furstenbergius*, Episcopus Paderbornensis, ac postea etiam Monasteriensis, in *Monumentis Paderbornensibus*. Quem Episcopum summe doctum etiam in pleniori Historia Paderbornensi occupatum fuisse novimus (b) De iisdem Episcopis legendus Krantzii in *Metropoli*, & Bruschi *cap. XII.*

Herm. Kerssenbroch.

Gob. Persona.

Ferd. Furstenbergius.

§. XCVI. PASSAVIENSIVM Episcoporum Historiam in *Metropoli Salisburgensi* etiam tractavit *Wiguleus Hundius*.

VVig. Hundius.

(a) Ienæ 1689. (b) Et brevi forte prodibit Nic. Schaten. *Hist. Paderb.*

Fr. August. ab Ecclesia. §. XCVII. PEDEMONTANÆ regionis Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum & Abbatum Historiam Chronologicam composuit Franciscus Augustinus ab Ecclesia, Salutarum Episcopus. (a)

§. XCVIII. Fragmentum de PETRAGORICENSIBUS Episcopis exstat Tomo II. Bibliotheca Mss. Labbei.

Ioh. Beslius. §. XCIX. PICTAVIENSIVM Episcoporum Historia Gallice scripta est a Iobanne Beslio.

Ioh. Dlugoss9. §. C. PLOCENSIVM Episcoporum in Polonia Vitas scripsit Iobannes Longinus, sive Dlugossus: quas in Operibus suis edidit Stanislaus Lubienskius.

Christ. Hartknochius. §. CI. POMESANENSES sive RISENBURGENSES Episcopos in Prussia recenset Hartknochius Dissert. XIV. de Rebus Prussicis, & in Historia Ecclesiastica Prussica lib. I. cap. III.

Ioh. Dlugoss9. Th. Treterus. §. CII. POSNANIENSIVM Episcoporum in Polonia Seriem & Acta consignavit laudatus Iobannes Dlugossus: quas a Iacobo Brzemezki, Suffraganeo Posnaniensi continuatas edidit Thomas Treterus, Canonicus Varmiensis. (b)

Boh. Balbinus. §. CIII. PRAGENSIVM Archiepiscoporum Historiam Bohuslaus Balbinus e Soc. I. scripsisse, capite proximo §. XII. monuimus.

Georg. Colbius. §. CIV. Presbyterologiam PRUSSICOREGIONEM, ab anno ciciocxx. usque ad an. ciciocxvi. in lucem emisit Georgius Colbius (c).

§. CV.

(a) Augusta Taurin. ed. 1648. (b) Brunswick ed. 1604. De Tretero vide Starovolscium de C. Script. Polon. n. 52. p. 70. (c) Regiom. ed. 1657.

§. CV. RACEBURGENSIUM *Episcoporum* Catalogum cum aliquibus eorum gestis affert Krantzius Alb. Krantzius.
in Metropoli. us.

§. CVI. RATISBONENSIVM *Episcoporum* Historia habetur in Hundii *Metropoli Salisburgensi.* De VVig. Hundius.
Abbatibus RATISBONENSIBVS AD S. EMMERANVM præcipue egit Cœlestinus, ipse ibidem Abbas, Cœlestinus Abbas.
in Mausoleo S. Emmerani, libro Germanice scripto, aliquoties edito. (a)

§. CVII. RAVENNATENSIVM *Episcoporum* *Vite* carmine sunt expressæ a Iacobo Minghino, Icto. Iac. Minghinus.

§. CVIII. REMENSIVM *Archiepiscoporum* Historiam in *Metropoli Remensi* tradidit Gvilielmus Marlotus. Gvil. Marlotus. (b)

§. CIX. RIDDAGESHVSANORVM *Abbatum* Historia exstat in *Chronico Riddagesbusano* Henrici Meibomii senioris, Helmstadii edito, & post a Henr. Meibomio juniore aucto, inque *Tomum III. Historie German.* relato.

§. CX. RIPENSIVM *Episcoporum* in Iutia *seriem* elegantibus tetraſtichis comprehendit Iohannes Laurentii, Ripensis, Med. D. & in patria Practicus, Ioh. Laurentii.
ac Canonicus. (c)

§. CXI. ROTOMAGENSIVM *Archiepiscoporum* *Chronologiam* consignavit Iohannes Dadraus. Ioh. Dadraus.
Plenam autem eorum Historiam Gallice conscripsit Franciscus Pommerajus, monachus Benedict. Congreg. Franc. Pommerajus.
Ttt S. Mau-

(a) Tertium edit. Ratisbonæ 1680. (b) Paris. 1666. (c) Hafniæ ed. 1791. Vid. Molleri *Hag. ad Hist. Cimbr. part. 3. c. 1 p. 231. seqq.*

S. Mauri. (a) *Acta* horum *Archiepiscoporum*, quorum scriptor vixit sub Gregorio VII. habentur Tomo II. *Analectorum* Mabillonii. *Rotomagensis Ecclesiae Chronici Fragmentum* Lucas Dacherius Tomo II. *Spicilegii*; ejusdem *Ecclesiae Benedictionale*, Iacobus Petitus, cum Theodori *Pœnitentiali*, edidit.

Ant. Demochares
Ægid. Brii
§. CXII. SAGIENSIVM *Episcoporum* in Normannia sub Archiepiscopatu Rotomagensi *Catalogum* scripsit *Antonius Demochares*. Sed multo accuratior est, quem *Ægidius Brii*, Dominus de la Clegerie *Historia Perticensium Comitum ac Ducum Alencontorum* subjunxit.

VVig. Hundius
us.
§. CXIII. SALISBURGENSIVM *Archiepiscoporum ac Co-Episcoporum Frisingensium, Ratisbonensium, Patavienarium, ac Brixienarium Historiam* in Metropoli Salisburgensi, scripsit *Wiguleus Hundius* a Sulzenmos, Ictus, ac supremi Bojorum Senatus Monachii Præses, ediditque Ingolstadii an. MDCLXXXII. Sed alteri editioni Monachienfi anni hujus seculi XX. accesserunt, præter *Diplomata summorum Pontificum, Imperatorum, Regum, Principum &c. historia insuper continuationem, Notæ Christophori Gervoldi, I. D. & Bojariæ Duci a Consiliis*. Tomus vero alter continet *Fundationes & Erectiones Monasteriorum & Ecclesiarum Collegiatarum per Baioariam, & loca quedam vicina, cum Diplomatis summorum PP. Imp. Regum, Principum &c. & Notas Christophori Gervoldi*. Porro habemus Iohannis L Dom. Hess. Dominici Hessi *Catalogum Antistitum & Archiepiscoporum*

(a) Vid. *Ephem. Erud. Gall.* Nitzschii Tom. 3. p. 184. seqq.

porum omnium, qui Ecclesia Metropolitana Salisbur-
genſi a D. Ruperto totius Bavaria Apoſtolo in hunc us-
que diem ordinaria ſucceſſione præſuerunt. (a) Cata-
logus Episcoporum, & Archiepiſcoporum Salisburgen-
ſium ex Iohanne Alberto Widmanſlettero, in Chronico
Chronicon Gruteri comparet. Iohannis Baptiſtæ
Maieri Chronicon Saltzburgenſe Germanice ſcriptum
eſt. Geſta Episcoporum Salisburgenſium, auctore Ano-
nymo, S. Eberardi Archiepiſcopi Salisburgenſis di-
ſcipulo, exſtant apud Henricum Caniſium, I. V. D.
Tomo II. Antiquæ lectionis. Tomo vero VI. compa-
rent Monumenta Salisburgenſia in X. partes diſtri-
buta, collectore Iohanne Stainbauer, Senatore Salis-
burgenſi: hoc eſt: I. *Hiſtoria de Miraculis S. Vitalis*,
primi Abbatis monaſterii S. Petri Salisburgi, & ſecun-
di Episcopii ibidem. II. *Hiſtoria S. Rudberti, Episcopii*
Salisburgenſis. III. *Vita & Miracula S. Erentrudis,*
Virginis Abbatiſſæ monaſterii Nunbergenſis Salisbur-
gi. IV. *Vita S. Rudberti primi Episcopii Salisburgenſis,*
auctore S. Eberhardi, Archiep. Salisburgenſis diſcipulo,
auctior ea, quæ II. Tomo habetur. V. *Notitia Dona-*
tionum factarum Eccleſiæ Salisburgenſi, & S. Petro. VI.
Vita & Miracula S. Virgilii, Episcopii Salisburgenſis.
VII. *Vita S. Eberhardi, Episcopii Salisburgenſis*. VIII.
De S. Hartvvico, Episcopo Salisburgenſi. IX. *Brevis*
Catalogus Episcoporum & Archiepiſcoporum Salisbur-
genſium. X. *Vita S. Gebhardi, Salisburgenſis Archie-*
piscopii. Accedunt Chronica Salisburgenſia, ex Biblio-

Iohan. Bapt.
Maierus.

Varia de hiſ
Archiepiſco-
pis in Henr.
Canii An-
tiq. L.

Ttt 2

theca

thea D. Hungeri usque ad annum cccccclxxv. De *Iudaviensis sive Salisburgensis Ecclesie Origine & Diocesi* fragmentum pervetus, scriptum circa ann. Domini mcccclviii. habetur in *Rerum Bobemicarum Scriptoris* Marquardi Freheri. Denique *Ruperti & Virgilii Antistitum Salsburgensium Vitas* scripsit *Cornelius Curtius*, Bruxellensis, Eremita Augustinianus. (a)

Thomas Spalat. §. CXIV. *Thoma*, Spalatensis Archidiaconi an. ccccc. nati, an. cccccclxviii. denati, SALONITANORVM atque SPALATENSIVM Pontificum Historiam usque ad annum cccccclxvi. in Opere suo *de Dalmatia ac Croatia* divulgavit Iohannes Lucius. (b)

Christ. Hartknochius. §. CXV. SAMBIENSIVM Episcoporum in Prussia Catalogum exhibet Hartknochius *Dissert. XIV. de rebus Prussicis, & lib. I. Hist. Eccl. Prussicae cap. III.*

Al. Krantzius. §. CXVI. De SAXONIAE inferioris Archiepiscopis & Episcopis, quanto suo ævo potuit, cum studio, in Metropoli sua egit *Albertus Krantzius*, Hamburgensis: cujus summam vitæ in *Isagoge ad Historiam Chersonesi Cimbricae parte I. cap. VI.* (c) diligentissime scripsit *Iob. Mollerus*, Flensburgensis: ubi etiam alios laudat Krantzianæ Vitæ scriptores. Libri *Metropoleos* sunt XII. in qua (ut habet inscriptio editionis Basileensis anni cccccclxviii.) *Auctor docet, quomodo inde usque a Carolo M. primum religio Christiana in Saxoniam inducta & propagata, & optimo consilio piissimorum Principum, duodecim Episcopi constituti sint, quo-*

(a) Ingolstadt. 1621. (b) Amstelod. 1666. (c) §. 19. seqq. pag. 94. seqq.

quorum vitam, mores, studia & facta, usque ad hac
(sua) tempora diligenter describit, ac simul etiam alia-
rum nationum, Regum, & Principum res gestas copiose
recenset. Historiam autem his in libris tradidit Ar-
chiepiscoporum, Hamburgo. Bremensium, & Magde-
burgensium: Episcoporum autem, Aldenburgo-Lu-
becensium, Halberstadiensium, Hildesiensium, Minden-
sium, Monasteriensium, Osnabrugensium, Paderbornen-
sium, Raceburgensium, Sverinensium, Verdensium. Pri-
ma libri II. V. IX. & XII. capita etiam Pontificum Ro-
manorum brevem exhibent Catalogum atque Histo-
riam. Primus hanc *Metropolin*, Melanchthonis hor-
tatu, ex unico, quod exstabat ms. exemplari, eodem-
que Krantzii autographo, Parenti suo ab Henrico
Bucholtzio, Episcopo Lubecensi, donato, edidit
Ioachimus Mollerus, junior, Hamburgensis, Er-
nesti, ceterorumque Ducum Brunsvico-Lunebur-
gensium Consiliarius, & Praepositus Bardevvicensis,
anno ciciolxxxviii. mense Augusto vita functus. (a)
Krantzianam *Metropolin* ab anno ciciiv. ad fi-
nem usque seculi XVI. continuare, & recensu Epi-
scoporum, qui ceteris Ecclesiis in Saxonia & Vanda-
lia veteri cathedralibus, a Kranzio neglectis (Misnensi
scilicet, Mersburgensi, Numburgensi, Havelbergen-
si, Brandenburgensi, Lebusiensi, Camminensi, &
Slesvicensi) eodem temporis intervallo praefuerunt,
augere in animo habuit *David Chytraeus*. Operis
hujus affecti Prodrumus, sola Episcoporum nomina,

Ttt 3

cum

(a) *Iob. Mollerus* d. l. p. 104. ubi etiam de editionibus *Metrop.* agit.

cum annis electionis atque obitus, enumerans, & seorsim est impressus (a) & *Continuationi Saxonie ac Vandalie* adjunctus (b) hoc titulo: *Proœmium Metropolis, seu Successionis Episcoporum, in Ecclesiis Saxonie & Vandalie veteris Cathedralibus XX. ab A. C. MDIO. ubi Krantzius desinit, ad nostram usque ætatem deducta: Liber singularis.* Et habetur quoque in editione *Saxonie* Chytræi Lipsiensi anni MDIOCXI. Ut taceam in ipsa illa *Saxonie* Chytræum de plerisque his Episcopatibus non parum fuisse sollicitum.

Cæsar, Orlandinus.

§. CXVII. *De SENÆ urbis, ejusque Episcopatus antiquitate* egit Cæsar Orlandinus. (c)

Iac. Tavellus.

§. CXVIII. *Archiepiscoporum SENONENSIVM vitas actusque* edidit Iacobus Tavellus: (d) quem *Virum in historia sagacem & peritum* vocat Paulus Petavius, in *Syntagmate de Nitbardo Caroli M. nepote.* *Catalogus Archiepiscoporum Senonensium ad fontes Historia noviter accuratus* prodiit auctore (e) Hugone Mathoud, Presbytero monacho Ord. S. Benedicti, e Congregatione S. Mauri: quo de libro agitur a *Lipsiensibus Eruditis* in *Supplementis Actorum Tomo I. Sect. VII.* (f) *SENONIENSIS Abbatie Historiam* scripsit Richerius monachus, qui vixit anno MDCLXVII. Habetur *Tomo VIII. Spicilegii Dacheriani.*

Hugo Mathoud.

Richerius.

Rocchus Pyrrhus.

§. CXIX. *SICVLARVM Episcopatum* Notitiam Rocchus Pyrrhus abbas S. Eliæ conscripsit.

§. CXX. *De SISTARICENSIBVS Episcopis* in Provincia egit Iohannes Columbus. §. CXXI.

Ioh. Columbus

(a) an. 1582. (b) an. 1586. (c) Exstat in *Scriptoribus Italia illustrata.* (d) Senon. ed. 1608. (e) Paris. an. 1688. 4to. (f) p. 386.

§. CXXI. SPIRENSIVM *Episcoporum Descriptionem Historicam* Germanice edidit *Philippus Simonis*, Phil. Simonis. Collegio Canonicorum Spirensium a secretis. (a) Eorundem Historiam *Chronico* suo *Spirensi*, libro docto, ac utili, inseruit *Christophorus Lehmannus*: (b) Christ. Lehmannus. in cuius præfatione de *Wilbelmi Eisengreinii Chronico Spirensi* Dillingæ c1514. edito, ut & de dicto *Philippo Simone*, Eisengreinii errores sequente, & augente agit. Idem in ipso Opere aliquoties laudat *Episcoporum Spirensium Designationem* ms. De iisdem Episcopis legendus *Bruschius cap. VI.* Casp. Bruschius.

§. CXXII. SLESVICENSIVM *Episcoporum accuratam Historiam* debemus *Paulo & Iohanni Adolpho Cyprais*: utpote quorum habemus *Annales Episcoporum Slesvicensium, unius, vera, sancta, Catholica & Apostolica Ecclesiæ statum, quoad ejus originem, propagationem, ac mutationem in Regno Dania, & finitimis Slesvici ac Holsatiæ Ducatibus, aliasque res, quovis seculo in Ecclesiæ ac Politia admirandas, vereque memorabiles illic gestas & perpetratas, una cum inserta brevi ac rotunda Regum Dania, & Ducum Slesvici ac Holsatiæ Genealogia, libris tribus breviter ac dilucide complementes ac explicantes.* (c) Operis hujus lineamenta duxit *Paulus Cypræus*, Slesvicensis, Adolphi, Friderici, Philippi, & Iohannis Adolphi, Ducum Holsatiæ Consiliarius, Basilicæ patriæ Canonicus, & Iuris aliquamdiu in Gymnasio Professor, anno c1510. vivis ex-
emtus. Affectum hunc Parentis laborem continuavit

(a) Friburgi Brisg. ed. 1608. (b) Francof. primum prodit 1612, postea aliquoties recusum. (c) Colon. ed. 1634.

quavit, auxit, & a Caroli M. temporibus, ad seculi usque praesentis initium perduxit filius *Iohannes Adolphus*, ædis in civitate patria Michaelitanae Ecclesiae ad annum usque .xxxiii. Hoc enim ineunte, in Belgium, Medicis aeris mutationem febris quartana diuturna laboranti suadentibus, obsecutus, excurrit, & inde non multo post Coloniam digressus, Ecclesiae Romanae nomen dedit. Quam de utroque Cypræo notitiam debeo Viro Clarissimo Ioh. Mollero, in *Isagoge ad Historiam Chersonesi Cimbricae cap. VII. (a)* ubi etiam de hoc Opere egregium legas iudicium, in quo & hæc sunt: *Nihil illo libro doctius, nihil elegantius, nihil Veterum testimoniis, magno cum delectu conquistis, ornatius, nihil denique accuratiori scriptum cum iudicio, me de rebus nostris legisse fateor, & proinde eundem Historie patriæ studiosis, præ omnibus aliis hujus scriptoribus cupio esse commendatissimum.* Breviorem Notitiam Episcoporum Slesvicensium exhibet *Nicolaus Helduaderi de Civitate Slesvicensi* libellus vernaculus aliquoties editus. (b)

Nicol. Helduaderus.

Ioh. Magnus.

Ioh. Messenius

§. CXXIII. *Iohannis Magni* liber de *Vitis Pontificum SVECIÆ*, Romæ, opera Olai fratris editus est anno MDCLIV. *Iohannis Messenii*, Ostro-Gothi, Iuris & Politices Vpsaliae Professoris, *Chronicon Episcoporum per Sveciam, Gothiam & Finlandiam* ab anno MDCCXXV, ad annum MDCCXI. juxta exemplar Holm-

(a) pag. 126. (b) Primum Slesvici 1603, post recusus 1617. & 1673. Titulus hic est: *Kurze Beschreibung der alten Stadt Sleswig in Cimbrica Chersoneso, nebst Succession der Herzogen und Bischöffe zu Sleswig; aus allerhand Documenten zusammengefasst.*

mienſe Lipſiæ anno cidiſclxxxv. recudi fecit Virce-
leberrimus, Adamus *Rechenbergius*.

§. CXXIV. *SVERINENSIVM Episcoporum Hi-*
ſtoria ex Krantzii potiffimum Metropoli petenda eſt. Alb. Krantzius
Bernhardi Hederici *Chronicon Sverinense*, quod in Bernh. Hede-
Notis ad Gerhardi Præpoſiti Stederburgenſis *Narra-*
tionem de Henrico Leone laudat Henricus Meibomius,
ſenior, neſcio an in lucem prodierit. *Ordinarium*
Episcopatus Sverinensis impreſſum eſt Roſtochii anno
cidiſclxxxix. (a)

§. CXXV. *De antiquo urbis SYRACVSARVM*
Archiepiscopatu, Diſſertationem Historicam & Chrono-
logicam contexuit *Antonius de Amico*. (b)

§. CXXVI. *Bernardi Guidonis*, Ord. Prædicato-
rum, Episcopi Lodovenſis, qui floruit anno cccccxx. Ant. de Amico
Gesta Episcoporum & Comitum TOLOSANORVM Bernh. Gvi-
exſtant in Gvilielmi Catelli *Comitibus Tolosanis*. (c) donis.

§. CXXVII. *Ferdinandum de Cardevacque*, A-
trebatenſem, virum domi nobilem, anno cidiſclxxxiv. Ferd. de Car-
demortuum, *Hiſtoriam Episcoporum TORNACEN-*
SIVM conſcripſiſſe, Valerius Andreas in *Bibliotheca*
Belgica auctor eſt. (d) devacque.

§. CXXVIII. *De Episcopatu TRAIECTENSI*
ad Moſam, Diatribam Historicam ſcripſit (e) *Godefridus* God. Henſche-
Henſchenius, Venradenſis Gelder, e Soc. Ieſu anno nius.
cidiſclxxxii. xii. Septembris mortuus.

§. CXXIX. *TRECENSIVM Episcoporum Ca-*
Uuu talo-

(a) Integer titulus habetur *Tomo II. Autographorum Lutheri* Herm.
ab Haart. pag. 84. (b) Neapoli ed. 1640. (c) Tolosæ ed.
1623. (d) pag. 216. (e) Antverp. 1653.

Nic. Camuzatius.

atalogum, ex Nicolai Camuzatii, Tricassini, *Promptuario sacrarum Antiquitatum Tricassinae Dioceseos*, Augustae Trevarum edito anno MDCCX. in *Chronicon Chronicorum* retulit Iannus Gruterus sub Iohannis Gualterilatens nomine.

P. Merffæus.

W. Vilh. Kyriander.

§. CXXX. *Archiepiscoporum TREVERENSIVM Catalogum* suppeditat Petrus Merffæus cap. III. Multa quoque de illis affert Wilhelmus Kyriander, IC. Syndicus Treverensis, in *Augustae Treverorum Annalibus*, sive *Commentariis Historicis*, quibus Urbis in universo terrarum orbe antiquissima origo & status, ab anno mundi MDCCCCLXVI. usque ad hanc nostram ætatem, ex ipsis Archivis, ea fide & diligentia describitur, ut illis tot illustrium Archiepiscoporum vita, & gravissimarum rerum monumenta, tanquam in uberrimo Cornucopia, rei litteraria exhibeantur. (a) At majori id cum apparatu, ac studio, egerunt Christophorus Brovverus, Arnhemio Geldrus, & Iacobus Masenius, Iuliaci-Dalensis, e Soc. Iesu. Istorum enim habemus *Antiquitatum & Annalium Treverensium libros XXV.* duobus tomis comprehensos: quorum ille *Proparascen* cum *libris XXII. Annalium* scripsit: hic, præter *Additamenta Proparascenes*, & *Historie tres reliquos Annalium libros cum luculentis Indicibus* adjecit. (b) Iam ante tamen Brovverus scripsisse dicitur *Historiam Archiepiscoporum Treverensium, & Episcoporum Ecclesie Treverensis Suffraganeorum, Metensium, Tullensium*

Christophor. Brovverus.
Iac. Masenius.

(a) Primum Biponti excus. 1603. recus. 1625. (b) Leodii 1670.

ac Verdunensiam, Coloniae editam an. ccccxxvi. (a)

§. CXXXI. *Pontificum TRIDENTINORVM*
Vitas libris duodecim exposuit *Ianus Pyrrhus Pincius*,
Mantuanus. (b) Quibus postea adjecit *Originem urbis*
Tridentine, & gesta Ducum Tridentinorum.

I. Pyrrhus Pin-
cius.

§. CXXXII. *Gesta Abbatum TRVDONEN-*
SIVM (diocesios Leodiensis) in *Cbronico Abbatie*
S. Trudonis libris XIII. ab anno mccccxcix. usque ad
annum cixcxxxvii. composuit *Rudolphus*, S. Trudonis
Abbas: quod edidit Lucas Dacherius *Tomo VII. Spi-*
cilegii. Laudatur & *Iohannis Latomi*, Bergizomii,
Canonici Regularis S. Augustini, *Historia brevis Cæ-*
nobii sive Abbatie Trudonopolitane. (c)

Rudolph. Ab-
bas.

Ioh. Latomus,

§. CXXXIII. TVRONENSIVM *Archiepiscopo-*
rum *vitas* tradidit M. Iobannes Maan, D. Theol. in li-
bro, quem inscripsit *Sancta & Metropolitana Ecclesia*
Turonensis. (d)

5. CXXXIV. VALENTINORVM, VIVARIEN-
SIVM & DIENSIVM in Hispania Episcoporum res
gestas scripsit Iohannes Columbus. (e)

Io. Columbus,

§. CXXXV. VARMIENSIVM in Prussia *Episcoporum Catalogum* texuit *Thomas Treterus*. Eundem exhibet *Hartknochius Diff. XIV. de rebus Prussicis, & Hist. Eccles. Prussicæ lib. I. cap. III.*

Th. Treterus.
Christophor9
Hartknoch.

§. CXXXVI. De VERCELLENSIBVS *Episcopis*

Uuu 2

ресу-

(a) Ita titulum Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 156. Hallervordius in *Bibl. Cur.* pag. 47. & Hertzius in *Biblioth. Germanica* n. 1329. referunt. (b) Mantuæ edit. 1546. (c) apud Val. Andream in *Bibl. Belg.* p. 524. (d) Aug. Turonum ed. 1668. Vide *Ephem. Eruditor. Gall.* Nitzschii *Tom.* 4. p. 102. (e) Lugdunæ 1638.

I. Steph. Ferrerius. peculiarem librum scripsit *Iohannes Stephanus Ferrerius*.

Krantzius & Bruschius. §. CXXXVII. VERDENSIVM *Episcoporum* notitia Historica ex Krantzii *Metropoli*, & Bruschii *cap. XIV.* haurienda est.

Aug. Valerius. §. CXXXVIII. VERONENSIVM *Sanctorum Episcoporum monumenta* edidit *Augustinus Valerius*, Episcopus Veronensis, paulo ante laudatus. Ejusdem exstant *Antiquitates Ecclesie & Urbis Veronensis*. (a) De Episcopis Veronensibus quoque agit *Onuphrius Panvinius* in *Antiquitatum Veronensium libris VIII.* (b)

V Volf. Lazius. §. CXXXIX. VIENNENSES in Austria *Episcopos*, ex *Wolffgango Lazio* (c) recenset *Ianus Gruterus*, in *Chronico Chronicorum*.

Bercharius. §. CXL. VIRDVNENSIVM *Episcoporum Gesta* consignavit circa an. 1000. *Bercharius*, sive, ut alii volunt, *Bertharius* Presbyter: (d) quæ *Laurentius*, Leodicensis monachus S. Vitoni ad annum 1100. produxit. Videatur *Spicilegium Dacherianum Tom. XII.*

Steph. Damalevicius. §. CXLI. VLADISLAVIENSIVM *Episcoporum* in Polonia *Vitas* scripsit *Stephanus Damalevicius*.

Hadr. Barlandus. §. CXLII. ULTRAIECTENSIVM *Pontificum Indigumenta & Res gestas*, auctoribus *Hadriano Barlando*, & *Gerardo Geldenbaurio Noviomago*, exhibet *Petrus Sriverius*, in *Batavia illustrata*. (e) Idem de urbis

(a) Venet. 1576. (b) Veronæ 1648. (c) Procul dubio ex *Rev. Viennens. Commentariis* Basileæ ed. 1540. (d) Meminit ejus *Vossius* de *Hist. Lat.* l. 3. p. 698. (e) Lugd. Bat. 1609. *Geldenbaurii Catal. Episcoporum Ultrajectinorum* jam Marburgi prodit 1542.

urbis Ultrajecti situ, origine, Episcopis, ex Lamberto Hortensio, Aenea Sylvio, Raphaelle Volaterrano, & Hadriano Iunio: *Excerpta* dedit, eodem libro. *Chronicon Episcoporum Ultrajectensium, & Comitum Hollandiae*, a S. Willibrordi temporibus ad an. cccccxvii. auctore Iohanne Gerbrando de Leydis, Carmelita Harlemensi, qui anno cxciv. obiit: (a) cum Reineri Snoji, Archiatri Goudani, *Annalibus Comitum Hollandiae*, ut & Aegydi de Roya, Abbatis Montis-Regalis *Annalibus Belgicis*, edidit Franciscus Siveertius. (b) *Catalogum & Historiam Episcoporum Ultrajectensium, & Antistitum Egmondanorum* conscripsit (c) Petrus Cornelissonius Bockenbergius, Goudanus. (d) De iisdem Episcopis legendus P. Merissæus *cap. V.* Insignem autem operam in ornanda *Ultrajectensium Episcoporum Historia* navavit Arnoldus Buchelius, IC. & apud *Ultrajectinos Advocatus*, qui Iohannem de Beza, Canonicum *Ultrajectinum*, & Wilbelmum Hedam, Præpositum *Arnhemensem*, *de Episcopis Ultrajectinis* recognovit, & *Notis Historicis* illustravit. Accessere Lamberti Hortensi *Secessionum civilium Ultrajectinarum & bellorum ab anno xxiv. supra cxc. usque ad translationem Episcopatus ad Burgundos libri VII.* & Suffridi Petri, *Leovardiensis Frisii, Appendix ad Historiam Ultrajectinam.* Elegantissimum hoc opus, cura Gisberti Lappii a Waveren, ICti *Ultrajectini*, editum est *Ultrajecti* anno cxcxlii. cum Bu-

Ioh. Gerbr. de
Leydis.

Ioh. de Beka.

VVilh. Heda.

Lamb. Hortensius.

Suffr. Petri.

Uuu 3

che-

(a) Vid. Andreas in *Bibl. Belg* p. 505. Theod. Schrevelius in *Harlemo* p. 251. (b) Francof. 1620. (c) Lugd. Bat. ed. 1585. (d) Vide supra §. 48.

Hild. Gofre-
dus,

Anonymus.

Iohannes &

Olaus Magni.

Steph. Dama-
levicius.
Nic. Henelius.

Henr. Eckstor-
mius.

Ioh. Vossius.

chelius anno MDCLXI. annos natus LXXVII. de vita decessisset. (a) *Statuta Episcoporum Ultrajectino- rum*, ab Hildebrando Gofredo, Frisio, Theologo, & Pastore Husemensi, in Leovvardiensi ditione, anno MDCL. mortuo, collecta sunt. (b)

§. CXLIII. Anonymi Veteris Sveci breve *Chronicon Archiepiscoporum & Sacerdotum VPSALI- ENSIVM*, e Ms. cum Notis suis edidit Iohannes Schef- ferus. (c) *Iohannis Magni*, Archiepiscopi Vpsaliensis *Historia Metropolitana Ecclesie Vpsaliensis*, edita & au- cta per Olaus Magnum, Romæ prodiit MDCLX.

§. CXLIV. VRATISLAVIENSIVM *Episco- porum Vitas* conscripsit Stephanus Damalevicius. Eo- rundem brevis *Catalogus* habetur in Nicolai Henelii *Silesiographia cap. VI*. Horum Episcoporum *Sy- nodalia Statuta* prodierunt Norimbergæ anno MDCLXII.

§. CXLV. *Catalogum Abbatum WALCKENRE- DENSIVM*, qui ab anno CHRISTI MDCCXXVII. continua serie monasterio Walckenreda præfuerunt, ex archivis & fide dignis monumentis in *Chronico Walckenredensi* collegit Henricus Eckstormius, Poeta coronatus, Prior & Parochus Walckenredanus (d).

§. CXLVI. *De WICCORVM Episcopis*, Opus Io- hannis Vossi, laudat Vossius *de Historicis Latinis lib. II. cap. LI*. (e)

§. CXLVII.

(a) Val. Andreas in *Bibl. Belg. p. 79*. (b) Item in *Bibl. Belg. pag. 390*. & ex eo procul dubio Hallervordius in *Bibliotheca Curiosa pag. 138*. Goudæ sunt impressa an. 1484. (c) Vpsaliæ 1673. (d) Helmst. 1617. (e) pag. 417.

§. CXLVII. WIREMVTHENSIVM & GIRWICENSIVM aliquot *Abbatum Vitas* reliquit Venerabilis *Beda*: quas cum annotationibus edidit *Jacobus Waræus*. (a) *Iac. VVaræus.*

§. CXLVIII. WORMACIENSIVM Episcoporum Historia petenda est ex *Bruschii* libro *de Archiepiscopis & Episcopis Germania cap. VII.* C. Bruschius.

§. CXLIX. Idem Bruschius WVRTZBURGENSIVM Episcoporum Historiam repræsentat eodem libro *cap. IX.* Plenum autem *de Episcopis Wurtzburgensibus* Opus conscripsit *Laurentius Frise*: quod Laur. Frise, duobus tomis ms. asservatur in Bibliotheca Ducali Gothana.

(a) Dublini 1664.

CAPVT XXI.

DE SCRIPTORIBVS, QVI CERTARVM VRBIVM HISTORIAM ECCLESIASTICAM CONSIGNARVNT.

UTPOTE ARGENTORATI, AVENIONIS, ARELATI, AVGVSTÆ, BERNÆ, CÆSAR-AVGUSTÆ, CARNOTI, CARTHAGINIS, CLAROMONTII, COLONIÆ, CORDVBÆ, DANTISCI, DINIÆ, EBORÆ, FORI-IVLII, GRANATÆ, LAVRETI, HALLARVM SAXON. ET IN HANNONIA, HAMBURGI, HAMELÆ, IENÆ, LAVRETI, LIPSIAE, LVBECAE, LVGDVNI, MASSILIAE, MONASTERII IN WESTPHALIA, MEDIOLANI, MESSANÆ, NEAPOLIS, NORDLINGÆ, NORIBERGÆ OR-MVTI

MVTI, PAPIÆ, PETROBURGI, PLACENTIÆ, PO-
SONII, RATISBONÆ, REMORVM, RIGÆ, ROMÆ,
SANGALLI, SCAFHVSII, SYLVÆ-DVCIS, TA-
RANTASIÆ, TIGVRI, TRAIECTI AD MOSAM,
TRECARVM, TVDÆ, VALENTIÆ,
VLTRAIECTI.

§. I.

NEque in his, quæ hætenus attulimus, quievit Hi-
storicorum industria: verum aliqui ulterius pro-
gressi, singularum quarundam urbium, vel universum
statum Ecclesiasticum, vel ejus partem aliquam de-
scripserunt, in quibus quandoque & Episcoporum,
itemque Abbatum, si qui in urbibus habuerunt locum,
fecerunt mentionem. In his enumerandis præsentī
capite erimus occupati.

ARGENTO-
RATI

Balth. Bebeli-
us.

Os. Schadaus.

§. II. *Antiquitates Germaniæ primæ, & in hac*
ARGENTORATENSIS *Ecclesiæ Evangelicæ*, e variis
impressis, & manu exaratis monumentis, congeffit,
& explicuit *Balthasar Bebelius*, Argentoraten-
sis, SS. Theol. D. & P. P. nec non Ecclesiastes summi templi
in Patria Vniuersitate & Ecclesia. (a) Ejusdem ha-
bemus *Dissertationem Appologeticam pro orthodoxa*
fide, & venerando Ministerio Ecclesiæ Argentoratensis,
contra calumnias cujusdam Tenebrionis Pontificii, qui
utrique nuper insultavit in Animadversione glossogra-
phica. (b) *Ecclesiam Argentoratensem cathedralem,*
lingua vernacula descripsit *Osias Schadaus.* (c) *Re-*
lationem de S. Wilhelmo, & Collegio Wilhelmitano;
item

(a) Argentor. 1669. De Bebelio diximus cap. 15. §. 12. p. 340. (b) Argentor.
1662. (b) Beschreibung des Münsters zu Straßburg. 1617.

item de *Canobio Stephaniano*, & utriusque loci monumentis edidit *Iohannes Huberus*, Argentoratensis, Ioh. Huberus, primum Ecclesiæ Dorlisheimensis, post in patria ad D. Wilhelmi Pastor, demum emeritus, nec non ad D. Stephani Canonicus senior, qui anno MDCLXXVI. VII. Aprilis obiit. (a)

§. III. De *AVENIONE Urbe*, & quatenus ea ad Pontificem Rom. pervenerit, Exercitat. Historicam composuit *M. Magnus Petrus Oldecop*, Oeselia-Livonus. (b) AVENIONIS Magnus P. Oldecop.

§. IV. *ARELATENSIS Ecclesiæ Diptycha*, a vulgatis Indicibus diversa *Tomo III. Analectorum* edidit *Ioh. Mabillonius*. (c) ARELATI

§. V. *AVGVSTANVM Chronicon Ecclesiasticum* conscripsit *Sigismundus Gossenprot*, sive, ut ab aliis vocatur, *Grossenbrot*, Religiosus (Monachus) ac Abbat *Iohanni de Gilttingen* dicavit anno MDCCCLXXXIII. Primus illud cum *Magno Chron. Belgico*, aliisque rerum German. scriptoribus, publicavit *Iob. Pistorius*. Aliud *Augustense Chronicon* monasterii SS. Vdalrici & Afræ ab anno MDLII. usque ad annum MDCLXV. *Tomo I. Scriptor. Rer. German.* edidit *Marq. Freherus*. Exstat etiam *Bernhardi Heltfelderi*, monasterii SS. Vdalrici & Afræ Prioris, *Basilica SS. Vdalrici & Afræ Augustæ Vindel. historice descripta*, atque aeneis figuris illustrata, cum brevi *Chronico* ejusdem, ab anno CHRISTI XLVI. usque ad nostra tempora. (d) Quid in Ecclesiâ parochiali *Discalceatorum*, ab ejus usque ori-

Xxx

gine

(a) VVittius in *Diar. Biog.* Augustæ 1627. (b) Ienæ 1691. (c) Paris. ed. 1682. (d)

Ioh. Bauer.

Domin. Custos.

BERNÆ
Christop. Luthardus.

CÆSAR-AVG-
GVSTA
Ioh. Bapt. de
Lezana.

gine, ad nostra tempora, dignum memoratu actum, singulari studio exposuit libello Germanico *M. Iohannes Bauer*, Diaconus ædis Discalceatorum Evangelicus: qua occasione etiam *Franciscanorum Nudipedum* historiam per compendium tradidit. (a) *De Statu Religionis Evangelicæ anno hujus seculi XXVIII. & duobus sequentibus Relatio*, una cum documentis eo pertinentibus, singulariter prodiit. Nec minus exstant *Acta motuum ob receptionem Calendarii Gregoriani superiori seculo concitatorum*: in quibus multa passus est *D. Georgius Mylius*, post hujus, & demum Wittebergenfis Acad. Theologus optime meritus. *Sanctos Augustinos* æri incidit, ac cum Explicationibus vulgavit *Dominicus Custos*, Antverpiensis, civis & Chalcographus Augustanus. (b)

§. VI. Ad BERNATIVM historiam Ecclesiasticam spectat *Christophori Luthardi Brevis Demonstratio, doctrinam Bernensium non esse novam*: item: *Præpotentem Rempubl. Bernensem sufficientes habuisse rationes ab Ecclesia Romana secedendi*: cujus scripti etiam edita est *Apologia*.

§. VII. *Columnam immobilem, & Turrim Davidicam, seu de Angelicæ, Apostolicæ, & miraculosæ Ecclesiæ S. Mariæ majoris de Columna CÆSARAVGVSTANÆ perpetua cathedralitate*, scripsit *Iohannes Baptista de Lezana*, Madritensis, Carmelita, anno MDCLXXIX. Martii demortuus. (c)

§. VIII.

(a) Augustæ 1686. (b) Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 193. (c) VVic-
tius in *Diario Biogr.*

§. VIII. *Historiam Ecclesiasticam* CARNOTEN-SEM Gallice scripsit *Sebastianus Rolliardus*.

CARNOTI
Seb. Rolliar-
dus.

§. IX. CARTHAGINENSIS Ecclesiae *Calendarium* vetustum jamjam laudato *Analectorum Veterum Tomo III.* in lucem dedit *Mabillonius* cum observationibus.

CARTHAGI-
NIS.

§. X. *De Sanctis Ecclesiis & monasteriis* CLAROMONTII libelli duo Anonymi, qui vixit circa annum 1000. recensiti, & Notis illustrati sunt a *Iob. Savarone*, Regio Consiliario, Praeside & Praefecto Arverniae, editique anno 1718. etiam a *Labbeo* in *Tomum II* b. Mss. Nova relati sunt. (a)

CLARO-
MONTII
Anonymus.

§. XI. Ad COLONIAE AGRIPPINAE *Historiam* sacram spectat *Erhardi Winsbemii*, Carthusiani, *Sacrarium Agrippinae*, sive *Designatio omnium Ecclesiarum & Reliquiarum Urbis Coloniensis*: (b) item: *Iob. Friderici Matenesii* *Peripateticus Christianus*, seu *Theopbaria liberae civitatis Coloniensis vindicata*, cum *Sanctarum Processionum Apologetico*: (c) item: *Hermani Crombachii*, e *Soc. Ies. Primitiarum Gentium*, sive *Historia & Encomii SS. trium Magorum Evangelicorum* *Tomus III.* quo eorum *reditus, gesta, martyrium, translationes & cultus* cum *effigie angustissimi Coloniensis metropolitani templi continentur*. (d) *Directorium Ecclesiasticae Disciplinae*, Coloniensi praesertim Ecclesiae accommodatum, Coloniae impressum est anno 1717.

COLONIAE
Erh. Wint-
hemius.

L. Frid. Ma-
tenesius.

Herm. Crom-
bachius.

§. XII. *De Ecclesia Magne* CONSTANTINOPOLITANAE *Officiis* librum conscripsit *Iulius Caesar Bulengerus*: in quo de *Patriarcha, Syncello, Sacellario*,

CONSTAN-
TINOPOLIS
Iul. C. Bule-
gerus.

XXX 2

Sce-

(a) Confer. cap. praec. §. 36. (b) Colon. 1607. (c) Ibid. 1619. (d) Ibid. 1654.

Georg. Codinus.

Car. du Fresne.

CORDVBÆ.

*Soedophylace, Chartulario, Protecrico, Logotbeta, Can-
striso, Referendario, Hypomnematographo, aliisque mul-
topluribus Ecclesiasticis Officiis agit. (a) De Officiis ac
Dignitatibus, tam Aula, quam Magne Ecclesie Constan-
tinopolitanae, scripsit Georgius Codinus, Curopalates,
qui anno cccccxli. superstes fuit: quem Franciscus
Junius, & Iacobus Gretserus ex Græco in Latinum con-
verterunt, suisque Notis (in quibus in Iunium
valde maledicus est Gretserus) illustrarunt. (b) Po-
stea Iacobus Goar, novam molitus est editionem,
quæ Græce, cum versione Gretseri, & hujus tribus
Observationum libris, & Goari Notis amplissimis Pa-
risiis prodit. (c) Aliqua etiam scripta ad sacram Hi-
storiam Constantinopolitanam facientia habentur
in Originum Rerumque Constantinopolarum Ma-
nipulo variorum Auctorum, a F. Francisco Combefis,
Congregationis S. Ludovici Ord. Domin. editorum,
Latine versorum, ac Notis illustratorum. (d) Deni-
que huc pertinet Caroli du Fresne, Domini du Cange,
Regi Galliae a Consiliis, & apud Ambianos Quæstoris,
Historia Byzantina duplici Commentario illustrata: quo-
rum posterior complectitur Descriptionem Urbis Con-
stantinopoleos, qualis exstitit sub Imperatoribus Chri-
stianis. (e)*

§. XIII. Officia Sanctorum Ecclesie CORDV-
BEN-

(a) Prodit Appendicis loco de Romano Imp. libris additus, Lugduni
1618. (b) Junii editio Græco-Latina, ex Iulii Pacii Biblioth.
prodit Francof. 1588. Gretseriana autem itidem Gr. Lat. Paris.
1625. (c) An. 1648. (d) Paris. 1664. (e) Ibid. 1680. Ipse
autem Fresnius qui domicilium Ambianis Parisios transtule-
rat, ibidem obiit an. 1688. 23. Octobris.

BENSIS collegit *Martinus de Roa*, Cordubensis Hispanus, e Soc. Iesu, qui anno hujus seculi XXXVII. V. Aprilis vivere desiit.

§. XIV. *De mutatione Religionis in urbe* DANTISCANA Anonymus quidam *Eclogam Historicam* scripsit. (a) DANTISCI Anonymus.

§. XV. Petri Gassendi *Notitia Ecclesie* DINIENSIS, (*Dinia*, urbs Galliae Narbonensis, nunc in Provincia, Episcopalis) tum separatim antea edita, tum in *Tomum V. Operum* ejus (b) relata est. DINIÆ Pet. Gassendus.

§. XVI. De EBORENSIS in Lusitania *Ecclesia Sanctus*, Ludovici Andreae Resendii, Lusitani, *Epistola*, exstat *Tomo III. Hispania Illustrata* Andreae Schotti. EBORÆ Lud. Andr. Resendius.

§. XVII. *De initiis Ecclesie* FORO-IVLIENSIS (*Dissertationem Historico-Chronologicam, Criticam, Profano Sacram* anno ciciiclxxx. in lucem edidit *Iohannes Antelmus*, Theol. D. Foro-Iuliensis. Canonicus, Officialis Generalis. FORI-IVLII Ioh. Antelmus.

§. XVIII. GLARONÆ, civitatis Helvetiae *Æta de anno ciciiclx. in Bibliothecario lib. III. cap. VI. (e)* laudat Hottingerus. GLARONÆ.

§. XIX. *De GOENSIVM & aliarum Gentium barbararum superstitione Dialogos* emisit *Emanuel de S. Matthia*, Lusitanus, Ord. Minor. Evangelii dispensator apud Indos Orientales, qui v. Iunii anno ciciicxxxii. decessit. (d) *Relationis de Inquisitione, qua Goa est in India*, multis refertæ memorabilibus, Gallice scriptæ, GOÆ Eman. de S. Matthia.

Xxx 3 anno-
(a) *Historischer Auszug von Veränderung der Religion in Danzig* ed. 1697. (b) Lugduni ed. 1658. (c) pag. 447. (d) *VVittius in Diar. Biog.* Anonymus.

annoque -LXXXVIII. Parisiis editæ summam Lipsienses celeberrimi *Supplementis Actorum* inseruerunt. (a)

GRANATÆ
Fr. Berm. de
Pedraza,

§. XX. *Historiam Ecclesiasticam de principio & progressu urbis GRANATENSIS* in Hispania, vernacula lingua adornavit *Franciscus Bermudez de Pedraza*, Granatensis, Hispanus I.V.D. in patria, & regia curia Madritensi Advocatus, Ecclesiæ Granatensis Canonicus, & Thesaurarius anno MDCLV. mortuus. (b)

HALLARVM
SAXON.
C. Gveinzius,

§. XXI. *Secularem recordationem redintegratæ HALLIS* (in Saxonia) *Eucharistie* conscripsit *Christianus Gveinzius*, Gymnasii Hallensis Rector.

HALLARVM
IN HAN-
NOV.
I. Lipsius,

§. XXII. De miraculis (uti volunt Pontificii) imaginis S. Mariæ HALLIS in Hannonia, egit Iustus Lipsius in *Diva Virgine Hallensi*: (c) cui Anonymus quidam *Dissertationem de Idolo Hallensi* opposuit. (d)

Cl. Maillardq.

Scriptit & *Claudius Maillardus*, Lotharingus, Iesuita *Historiam B. Virginis Mariæ Hallensis*.

HAMBVRGI
Steph. Kemp-
pius,

§. XXIII. HAMBVRGENSIS Ecclesiæ *Reformationis Historiam* consignavit *Stephanus Kempius*, primus ejusdem urbis Pastor Lutheranus: quæ tamen nondum edita. (e) Reliqua scripta ad Historiam Ecclesiæ Hamburgensis pertinentia, & in his etiam *M. Petri Hesselii*, in Ptocheo patrio V. D. *Ministri Historiam Ecclesiasticam Hamburgensem*, Germanice scriptam, sed itidem ineditam, laudat Cl. *Johannes Mollerus* (f).

P. Hesselius.

HAMELÆ

§. XXIV. *Chronicon Cathedralis Ecclesiæ HAME-
LENSIS*

(a) *Tomo I Sect. 2. p. 61. seqq.* Idem libellus Germanice quoque versus est. (b) V. Vitti in *Diar. Biogr.* (c) Scriptum separatim editum postea in *Tom. III. Operum* relatum est. (d) An. 1605. (e) Mollerus *Isag. Histor. Chers Cimb. parte 2. c. 4. p. 84. & parte 4. c. 10. p. 568.* (f) *parte 4. c. 10. p. 572.*

LENSIS, auctore *Johanne de Polda*, Seniore illius *Ioh. de Polda*, Ecclesiae, Tomo II. *Rer. German.* edidit Henricus Meibomius junior.

§. XXV. *Historiam Templi IENENSIS Academia una cum Epitaphiis & Inscriptionibus hujus Templi ipse in lucem dedi.* (a) IENÆ.

§. XXVI. In LAVRETANA Historia jam *Tarselinum, Berneggerum, ac Ræstium* laudavimus. (b) Sed porro innotuerunt *Francisci Turriani Responsio apologetica contra Petri Pauli Vergerii librum de Idolo Lauretano*: (c) *Felidis Marianelli Arcana Domus Lauretana perstricta Relatio*: (c) *Marci Lima, Retino-Cretensis, e Soc. I. Theol. moralis Lectoris, & multis annis pro natione Græca Pœnitentiarii in æde Lauretana, an. cicioclxiv. viii. Aprilis mortui* (e). *Narratio translationis S. Domus Lauretana in Picenum, seu Compendium Historia Lauretana Græce scriptum*: *Nicolaï Bralionis, Ord. Præd. Presbyteri Historia Sacelli Lauretani*: (f) *Ioh. Baptiste Passeri, Romani Emimentia augustissima Domus B. M. V. Lauretana. Litanæ in Domo Lauretana cantari solita seorsim prodierunt.* (g) LAVRETI Fr. Turrianus. Felix Marianellus. M. Lima. Nic. Bralio. Ioh. B. Passerus.

§. XXVII. LIPSIAM Evangelicam, sive *Historicam Relationem, quomodo Lipsiensis urbs anno ciciocxxxix. ad Religionem Evangelicam pervenerit*, Germanice LIPSIÆ

(a) Ienæ 1685. (b) cap. 12. §. 9. pag. 150. (c) Ingolst. 1684. (d) Firmæ 1650. (e) V. Vittius in *Diar. Biog.* (f) *Gallice*. Paris. 1665. Vide *Ephem. Gall.* Nitzschii Tomo II. p. 63. ubi etiam laudantur *Sylvii Seraglii. Nobilis Hetrusci liber de hoc Sacello*: ut & *alius Benzorii, Episcopi Recinetensis Vergerio* oppositus. (g) Lugdun. 1594.

de S. Albino, Nobilis Gallus, Soc. Ies. Rhetor, Lector & concionator Ioh. de S. Albino.

§. XXXI. MASSILIAM Gentilem & Christianam per Annales descripsit Iohannes Baptista Gvesnay, (a) Aquæ-Sextienfis Gallus, Soc. Ies. Phil. & Theol. Lector, Collegiorum Bisuntini, Arelatensis, & Vienneſis Rector, qui anno cicioclviii. iv. Nov. obiit. MASSILLÆ Ioh. Bapt. Gvesnay.

§. XXXII. Ecclesiæ MEDIOLANENSIS Historiam tribus partibus complexus est Iosephus Ripamontius, Mediolanensis, ordinis Ambrosianorum. (b) MEDIOLANI Ios. Ripamontius.

§. XXXIII. De MESSANENSIVM pietate Melchiorum Inchoferum magnum volumen fuisse molitum, auctor est Leo Allatius ad Antiquitates Etruscas Inghirami. (c) MESSANÆ Mel. Inchoferus.

§. XXXIV. Historiam, quomodo Evangelium MONASTERII in Westphalia cœperit, ac per Anabaptistas fuerit dissolutum, consignavit Henricus Dorpius. (d) MONASTERII Hen. Dorpius. Epistolam de miserabili Monasteriensium Anabaptistarum excidio, ad Georgium Spalatinum scripsit Antonius Corvinus. (e) Conradi Heresbachii Historiam Anabaptistarum Monasteriensium, cum Notis suis edidit Theodorus Strackius, Parochus in Clivia Budericensis. (f) De aliis eo pertinentibus scriptis videatur B. Domini Seckendorffii Supplementum Indicis Histor. de Lutheranism, num. LIV. Ant. Corvinus Contr. Heresbachius.

§. XXXV. De sacris Ecclesiæ NEAPOLITANÆ monumentis librum habemus Antonii Caraccioli Neapoli- NEAPOLIS Ant. Caracciolus.

Yyy

(a) Lugduni 1657. (b) Mediol. 1618. (c) pag. 116. 117. (d) VVitteb. 1536. (e) VVitteb. An. 1536. (f) An. 1636. recus. Amstelod. 1650.

Fr. de Magi-
stris.

NORDLIN-
GÆ.

NORIM-
BERGÆ
Christ. Erdt-
mannus.

Gallus Korn-
ius.

politani, Ord. Clericorum Regularium. *Statum re-
rum memorabilium, tum Ecclesiasticarum, quam Politi-
carum, ac Aedificiorum civitatis Neapolitanae*, scripsit
Franciscus de Magistris: cui libro *Notas* addidit *Iose-
phus de Magistris*, auratae milliae Eques. (a)

§. XXXVI. NORDLINGENSIS Ecclesiae re-
novatio, & ratio omnibus reddita de quorundam in-
stitutione per Diaconos, ibidem est emissa an. ciciocxxv.

§. XXXVII. Ut Norimbergensibus, quantum
in se esset, ægre faceret, *Christianus Erdtmannus*, ho-
mo Pontificius, NORIMBERGAM edidit in *Flore
a vita Romana Catholica Religionis*. (b) Ejusdem ha-
bemus *Relationem Historico-Paraneticam de Sacrosan-
ctis S. Rom. Imperii Reliquiis & Ornamentis*, quibus Ro-
manorum Cæsares inaugurari, coronari, solennique ri-
tu investiri consueverunt, aliisque sacris Lipsanis in
Imperiali Thesauro collectis, ac Norimberge asservatis.

(c) Galli Kornii *Relationem*, quid Dominicano mona-
cho ejusque sociis ob Evangelicam veritatem Norimber-
ge obtigerit anno ciciocxxii. laudat, ejusque summam
in *Historia Lutheranismi* affert illustris Dn. *Seckendor-
fius*. (d) Atque idem agit de libro Germanico, cujus
hic est titulus Latine versus: *Fundamentum & Ratio
ex Scriptura, cur & quomodo Reverendi duarum paro-
chiarum S. Sebaldi, & S. Laurentii Norimberge Præpos-
ti, abusus circa sacram Missam, ut & circa anniversaria,
sal & aquam benedictam, cum aliis quibusdam ceri-
moniis*

(a) Neapoli ed. 1681. (b) 1629. (c) Eodem anno. (d) In *Supplem.
ad Ind. Histor. num. 47.*

monis abrogaverint & omiserint. (a) *Historicam Enarrationem de Gymnasii Ægidiani apud Norimbergenses origine, incremento, decremento, translatione duplici, ac propagatione* Iohannes Held, S. Ling. Prof. P. & Gymn. Ægid. Rector, præmisit Ioh. Sauberti *Orationi inaugurali* in Gymnasio Ægidiano an. ciciocxxxiii. habitæ, quæ inscribitur: *Pietatis & iustitiæ Restitutio ex Scholis.* (b) *Viti Wolfrumi Demonstratio, quod Ecclesia Norimbergensis erroribus Calvinianis semper contradixerit*, Germanice scripta, Ienæ anno superioris seculi xcix. fuit impressa. *Acta inter Ordinem Teutonicum & Senatum Norimbergensem, de Exercitio Religionis (Pontificiæ) in Domo Teutonica & locis quibusdam aliis, ab anno ciciocxx. ad -xxxi. proxime dicto anno Norimbergæ sunt excusa.*

Ioh. Held,

Vitus Volf-
cum.

§. XXXVIII. *De rebus ORMVTINIS, seu Armuzianis, deque ejus urbis* (Ormus in India, ad sinum Persicum sita) *ad fidem Orthodoxam conversione, duas, easque prolixas habemus Epistolas Casparis Barzai, quarum altera ad Socios Conimbricenses iv. Idus Decembris anno ciciocxlix. altera, ad Lusitanos anno -li. perscripta est.* (c)

ORMVTI.

Casp. Barzai.

§. XXXIX. *Sanctuarium PAPIÆ, in quo Historia habetur omnium Sanctorum Ticinensium, fabricavit Iohannes Gvalla, Ictus.* (d)

PAPIÆ

Ioh. Gvalla.

§. XL. *Historiam Ecclesiæ PETROBURGENSIS (Petroburgum Northamptoniæ urbs ad Ninum*

PETROBUR-
GI

Yyy 2

fluvi-

(a) Vide Seckend. lib. i. sect. 61 §. 173. pag. 299. (b) Norimb. ed. 1673.

(c) Vid. Alegambe Bibl. les. p. 147. (d) Papiæ 1505.

Sim. Gunt-
nus.
Sim. Patricius.

fluvium in Anglia) *Simon Guntonus*, Magister Artium, & Præbendarius, dum viveret, illius loci, ac *Simon Patricius*, Theol. D. & Petroburgensium Decanus, singulari studio lingua vernacula condiderunt. (a)

PLACEN-
TIÆ
P.M. Campus.

§. XLI. *Ecclesiæ PLACENTINÆ Historiam* composuit *Petrus Maria Campus*.

POSONII.

§. XLII. *Historiam Ecclesiarum Scholæque POSONIENSIVM* Evangelicis a Pontificiis ademptarum, magna cum industria Germanice consignavit is, qui sub *Raimundi Rimandi* nomine voluit delitescere. (b) Narratio rei admirabilis ad *Posonium gesta de Spiritu quodam*, habetur in *Gisberti Voetii Selectis Disputationibus*. (c)

RATISBO-
NÆ.

§. XLIII. Ad *Historiam Ecclesiasticam RATISBONENSEM* referas *Camerariorum & Senatus* hujus urbis *Relationem & Admonitionem ob dimissos* anno MDCLXXXVIII. *quinque Ecclesiæ Ministros*: (d) item, *Scripta, de nova Evangelici Templi structura*: (e) & *De Encaniis novi hujus Templi*. (f)

REMORVM.
Frodoardus.

§. XLIV. *Ecclesiæ REMENSIS Chronicon* ab anno MDCCCXIX. ad annum MDCCCLXVI. scripsit *Frodoardus*, (alii *Flodoardum* vocant) Presbyter & Canonicus Remensis: quod in *Annalium & Historiæ Fran.*

(a) Lond. ed. 1686. Vide *Acta Erud. Lips.* Suppl. Tom. 1. sect. 6. p. 288. seqq. (b) Titulus hic est: *Preßburger Kirchen- und Schuls Verlust*. Altera editio prodiit an. 1678. (c) part. 2. num. 72. pag. 1141. (d) Bericht und Ermahnung E. Er. Cämmerer / und Raths der Stadt Regenspurg / deren im Jahr 1587. ges-
inlaubten fünff Kirchendiener halber. 1588. Regenspurg.
(e) Regenspurgischer Neuer Kirchen-Bau / und was bey Les-
gung der ersten Steine sürgangen. Ibid. 1628. (f) Regens-
spurg. Kirchweyh. oder Bericht / was bey Einweyhung der
Evangel. Kirchen sürgangen. Ibid. 1633.

Francorum Scriptoribus edidit Petrus Pithœus. (a) E-
jusdem libri IV. *Historia Remensis*, una cum *Appendice*
Anonymi, antiqui tamen, a Jacobo *Sirmondo* editi
funt: (b) ac iterum cum Notis *Georgii Colvenerii* pro-
dierunt. (c) Gvilielmi Marloti *Metropolin Remen-*
sem Parisiis editam capite proximo §. CVIII. laudavi-
mus. Sed in *Ephemeridibus Eruditorum Gallorum*,
quas sequitur Corn. a Beughem in *Apparatu ad Histo-*
riam Literariam novissimam (d) citatur hujus Marloti,
D. Theol. S. Nicasii Remensis Ord. S. Bened. Majoris
Prioris, *Metropolis Remensis Historia, sive Supple-*
mentum Frodoardi, ab anno MCCCCLXX. ad nostram æ-
tatem productum: opus posthumum Remis editum,
MDCCLXXIX. Disquisitionem de *Ampulla Remensi*, cum
Parergo de Vnctione Regum, contra Iacobum Alexan-
dram Tenneurium, composuit Iobannes Iacobus
Chifletius, Eques, ac Regius Hispanicus Archiatro-
rum Comes: (e) cui in Opere, quod *Genealogie Fran-*
cicæ plenior Assertionem inscripsit, (f) se opposuit
David Blondellus.

Gvil. Marlo-
tus.

Ioh. Iac. Chif-
letius.

§. XLV. *Memoriam Reformationis in Ecclesia RIGENSI in Livonia, anno MDCCXXII. exeunto Octobri in Petrino primum templo susceptæ, Disputatione quadam renovavit M. Iobannes Breverus, Pastor, Prof. & Inspector Rigensis. (g) Historia Monasterii Virginum Ord. S. Benedicti Rige a tempore orientis (uti loquitur Auctor) hæresis Lutherana conservati,*

RIGÆ

Ioh. Breverus.

Yyy 3

usque

(a) Paris. 1588. Francof. 594. (b) Paris. 1611. (c) Duaci 1617. (d) Amstelod. 1689. ed. (e) Antverp. 1651. (f) Amstelod. ed. 1654. (g) Rigæ 1680.

usque dum Patribus Soc. Iesu traderetur, Ingolstadii anno ciorcxv. est impressa. Eandem Germanice vertit *Conradus Vetter*, Svevus, Soc. Iesu sacerdos.

ROMÆ
Gvil. Brevin9.

On. Panvinius

Attil. Serranus,

Ferd. Carolus.

Cæs. Raspon9.

P. de Angelis.

Dec. Memmolus.

Const. Cajetanus,

§. XLVI. De septem principalibus ROMÆ Ecclesiis jam seculo xv. scripsit *Gvilielmus Brevinus*. De iisdem *primariis Urbis Romæ Basilicis, quas septem Ecclesias vulgarus appellat*, *Onuphrius Panvinius* Italice egit: quem Latine vertit *M. Antonius Lanfrancus*. (a) De iisdem *septem Ecclesiis* libellum habemus *M. Attilii Serrani*. (b) Porro *Panvinius de Urbis Romæ Stationibus, id est, solennibus ad diversa templa processionibus* librum confecit. (c) *De Templo Vaticano* scripsit *Ferdinandus Carolus*, *Parmensis*. (d) *De Basilica & Patriarchio Lateranensi, ejusq. Patriarchis libros IV.* in lucem emisit *Cæsar Rasponus*, *Basil. Later. Canonicus*. (e) *Basilica S. Mariae majoris Descriptionem & delineationem* debemus *Paulo de Angelis*, *Syracusano, Abbati Italo*. (f) *De eadem Basilica Dialogum* Italice composuit *Decius Memmolus*, *Patricius Arianensis, Paulo V. Pont. a secretis*. (g) *De Ereptione Collegii Gregoriani in Vrbe Dissertationem Epistolicam Encyclicam* scripsit. (h) *Constantinus Cajetanus*, *Syracusanus, Abbas Congregat. Cassinensis, Ord. S. Benedicti, & Præsides Collegii Gregoriani in Vrbe. Modum Visitandi Basilicam S. Petri Apostolorum Principis de Vrbe* composuit (i) *Carolus*

(a) Romæ 1570. Colon. 1584. (b) Colon. 1600. (c) *Qui Platina* sub-
junctus Lovanii prodiit 1574. item Colon. 1574. & 1626. (d)
Romæ 1621. 1622. Vide *Lud. Iacobi Biblioth. Pontif. lib. 2 p.*
305. (e) Romæ 1656. (f) *Ibid.* 1621. & 1646. (g) *Lud. Iacob d. l.*
p. 297. (h) Romæ 1622. (i) Teste *Lud. Iacobo* p. 286.

las Borromæus, Archiep. Mediol. & dein Cardinalis. C. Borromæus.
Franciscus Maria Turrigius, Romanus, Canonicus Fr. Maria
 S. Nicolai in Carcere Tulliano, *de sacris Grottis, sive* Turrigius.
Cryptis Vaticanis Romæ conspicuis librum edidit Ita-
 lice. (a) *Romam Subterraneam* lingua Italica conficere Romæ Subter-
 cœpit *Antonius Bosius*, Romanus: quod opus posthu- raneæ Scripto-
 mum disposuit *Iobannis Severanus*, de S. Severino, res,
 Congregat. Oratorii Presbyter: (b) sed postea mul-
 tis iconibus illustratam Latine edidit *Paulus Arin-*
ghus, Presb. item Congr. Oratorii. (c)

§. XLVII. *De Reformatione Urbis SAN-GAL-* S. GALLI
LENSIS exstat *Concio Iacobi Hoffmanni*. (d) Iac. Hoffma-
 nus.

§. XLVIII. *Historiam Reformationis Ecclesiæ* SCAFHVSI
SCAFHVSIANÆ in Helvetia scripsit *Leonbardus* Leonh. Meie-
Meierus. (e) rus.

§. XLIX. *Refutatio pugne oblata Catholicis a* STLVÆDV-
quatuor ministris Calvinianis SYLVÆ-DVCENSI- CIS.
BVS, qui statim a capta per ipsos urbe eo condolaverant,
 tacito auctoris nomine Antverpiæ fuit edita per *Iohan-*
nem a Gouda, Iesuitam Belgam. (f) Ioh. a Gouda.

§. L. *Anastasius Germonius*, Archiepiscopus & TARANTA-
 Comes Tarantasiensis, *Acta TARANTASIÆ Ecclesiæ,* SIA.
 habita anno cidiocx. libris V. exposuit, Romæ editis Anast. Ger-
 anno cidiocxx. monius.

§. LI. De TIGVRINÆ Ecclesiæ gestis plures scripse- TIGVRI
 runt, quos hoc ordine laudat Hottinger in *Bibliotheca-*
rio:

(a) Viterbii 1639. (b) Romæ 1632. De *Ant. Bosio* v. I. Nicium Erythræ-
 um *Pinasoth. I. p. 233.* (c) Romæ 1651. (d) Ab Hottingero
 laudata *Biblioth. lib. 3. c. 6. p. 448.* (e) Idem d. l. (f) Alegam-
 be in *Bibl. Ies. p. 247.* & ex eo Placcius *De Anonymis detectis*
 cap. 2. p. 26.

Varii Scripto-
res.

Ioh. Henr.
Huldricus.

TOLETI
Hier. de la Hi-
guera.

rio: (a) Bullingeri *Antiquitates Tigurinae*: Ejusdem *de Reformatione Ecclesiae Tigurinae* ms. Ejusdem *vita & obitus per Simlerum & Stuckium*, ubi *compendium Historiae Ecclesiasticae Tigurinae*: Ejusdem *Historiae Ecclesiasticae compendium* ms. Lavateri *de ritibus & institutis Ecclesiae Tigurinae*. Carolstadius *de schola, Synodis, Prophetia &c. Ecclesiae Tigurinae*: *Apologia pro Ecclesia Tigurina Reformatione ad aliquos Helvetios* CIOIOXXV. Iacobus Huldricus *de Religione antiqua & Catholica Felicis & Regulae, Protomartyrum Tigurinorum*. (b) Bullingeri *Querela Dei ad Helvetios*, cum Ioh. Wirzii *prolixa Apologia*. Ioh. Fabricii *Epistola ad Hyperium de Ecclesia & Schola Tigurina*, Ms. Breitingerus, *de Regimine Ecclesiastico & Scholastico Tigurinorum*. (c) Osvaldi Myconii *ad Sacerdotes Helvetiae, qui Tigurinis male loquuntur, Suasoria, ut male loqui desinant*, Hottingeri *Oratio, de magnis in Remp. Scholam, & Ecclesiam Dei tum beneficiis, tum poenis*: (d) Ejusdem *Schola Tigurinorum Carolina, Bibliotheca Tigurina, cum appendicibus de origine, progressu, & privilegiis Collegii Carolini*. His adde Ioh. Henr. Huldrici, Prof. L. *Græcæ Tigurini Orationem de Patria magnisque in eam Dei beneficiis*. (e)

§. LII. *Historiam suam Ecclesiam Urbis TOLETI*, citat Hieronymus de la Higuera, Hispanus, e Soc. J. in *Notis ad Liuthprandi Chronicon*. (f) Ejusdem

(a) l. 3. c. 6. p. 448 (b) Tiguri ed. 1628. (c) Ejusdem Ioh. Iac. Breitingeri reperio *Sermonem ad Clerum Tigurinum, de Ecclesiarum antiquissimarum & Reformatarum Nostrarum sensu atque consensu*: Tiguri ed. 1617. (d) Habetur in calce *Methodi legendi Historias Helveticas* p. 559. seqq. (e) *Quam* ms. in *Methodo L. H. Helv.* laudat Hottingerus p. 558. (f) ad. an. 624.

dem *Diptychon Toletanum*, sive *de Tabulis Toletanis Episcoporum Primatum ejus sedis*, ubi de Gestis eorundem fuse agitur, habetur in calce *Operum Luitprandi*, Antverpiæ anno ciciocxl. editorum. Et forte hunc ipsum libellum loco laudato intelligit Auctor. *De Vitis Sanctorum Ecclesie Toletane* scripsit *Antonius de Quintana Duennas*, Alcantarensis Hispanus, S. I. Missionarius. *Officia propria Sanctorum Ecclesie Toletane* collegit *Petrus Ribadeneira*.

Ant. de Quintana.

P. Ribadeneira

TRAIECTI

§. LIII. Beneficia ac Miracula S. Mariæ Virginis TRAIECTI AD MOSAM (uti putant Pontificii) patrata, in sua *Diva Virgine Mosæ - Trajectensi*, (a) exposuit *Henricus Sedulius*, Clivius, Ord. Minorum in Belgio Minister Provincialis, qui Antverpiæ decessit anno ciciocxxi. iii. Martii. (b)

Henr. Sedulius

§. LIV. *Promptuarium Sacrarum Antiquitatum TRICASSINÆ Diœcesos* construxit *Nicolaus Camuzatius*. (c)

TRECARVM
Nic. Camuzatius.

§. LV. TVDENSIS in Hispania *Ecclesie & Civitatis Antiquitates* conscripsit *Prudentius de Sandoval*, Pinciensis Hispanus, Ord. Bened. Regis Hispaniæ Historiographus, primum Tudensis, post Pampilonensis Episcopus, anno ciciocxx. demortuus. (d)

TVDÆ
Prud. de Sandoval.

§. LVI. VALENTINORVM in Hispania *Historiam Ecclesiasticam* consignasse dicitur *Michael Iobannes Vim-Bodinus*, Theologus Hispanus.

VALENTIÆ
Mich. Ioh. Vim-Bodinus.

§. LVII. VLMENSIS *Reformationis Historia* e-

VLMÆ

Zzz

gregie

(a) Antverp. ed. 1609. (b) Val. Andreas in *Bibl. Belg* p. 369. Hal-
lervord. in *Bibl. Cur.* pag. 125. (c) Augustæ Trekar. 1610.
(c) VVittius in *Diario Biogr.*

Conrad, Dietericus.

Ioh. Etterlinus.

VLTRAIECTI.

gregie est exposita in *Concionibus Sacris* a Ministerio Evangelico anno ciciocxvii. in festo Iubilæo annoque sequenti editis: quarum prima est *D. Conradi Dieterici*, Superintendentis, Theologi celeberrimi. Hæ conciones cum in manus meas venissent, ac cum illustri Seckendorffio communicassem, summam rerum gestarum ex iis elegantissime contraxit, ac æterno Operi *Historiæ Lutheranismi* inseruit. (a) Iohannis Etterlini *Fidelem Admonitionem ad Senatum Vlmensem*, quibus hætenus damnis a monachis sint tractati, in *Bibliothecario* laudat Hottingerus. (b)

§. LVIII. *De Canonicis VLTRAIECTINIS* in Belgio Controversiæ quædam inter Theologos sunt coortæ, potissimum *Gisberti Voetii*, *Samuelis Marsii* & *Martini Schoockii*, scriptis nobilitatæ.

(a) Lib. 1. Sect. 55. §. 139. addit. 1. pag. 242. (b) Lib. 3. c. 6. p. 449.

CAPVT XXII.

DE SCRIPTORIBVS, QVI MONASTERIORVM HISTORIAM, AVT CHRONICA MONASTICA CONDIDERVNT.

NEMPE (POST RECENSIONEM ALIQVOT SCRIPTORVM IN HISTORIA MONASTICA VNIVERSALI) AFFLIGHEMI, S. AGNETIS, ALTAHÆ INFERIORIS, ANDECHS, S. MARIE ALTISIODORI, S. ALBINI, ET S. NICOLAI ANDEGAVI, ANDRENSIS, ASPRICOLLIS, AVLÆ REGIÆ, AVRILIACENSIS ABBATIÆ, BAVARIÆ, BELLIFONTII, S. STEPHANI CADOMI, CAPELLÆ BRUXEL-
LIS

LIS, CARBONENSIS, CASAURIENSIS, CASSINI, CA-
 TALAVNENSIS *S. PETRI*, CENTVLENSIS, CLA-
 REVALLENSIS, CLVNIACI, *DOMINICANORVM*
 COLMARIE, CONSENDIE, CREMIFANI CROI-
 LANDII, *S. DIONYSII PARIS. DIVIONE S. BENI-*
GNI, DOLENSIS, DVNENSIS, EGMONDENSIS, EL-
 WANGENSIS, FARVENSIS, FLAVINIACENSIS.
 FONTANELLENSIS, GANDERSHEMII, GEREN-
 RODÆ, *S. GERMANI PARISIIS*, GERMANIÆ,
S. GISLENI, *S. VITI IN GLADBACH*, GOZECÆ,
 GRATIA-PLENÆ, HAGVLSTADII, HAINÆ IN
 HASSIA, HEMMENRODÆ, *S. MICH. IN HILDES-*
 HEIM, HVIESBURGI, LÆTIENSIS, LAVRISHA-
 MI, *S. AVGVSTINI LEMOVICENSIS*, LOTHENSIS,
 MAILROSENSIS, MARGANENSIS, *B. MARIE DE*
 MERITONA, *S. MARTINI MASSIACENSIS*, *S.*
 MARTINI DE CAMPIS, *S. MAXIMINI*, *S. MON-*
 TIS IN BOHEMIA MONTIS-SERENI, MORI-
 GNIACENSIS, MOSOMENSIS, MVRENSIS, NON-
 NENBOSCHI, NOVALIACI, *D. IVSTINÆ PATA-*
 VII, PEGANI, *S. PETRI VIVI SENONENSIS*, PLA-
 CENTIÆ *S. SIXTI*, PORTÆ, POSTVLANI, PRE-
 ZÆ, RASTEDII, REICHERSBERGÆ, REOMAI,
 SELEBII, *S. PETRI SENONENSIS*, SPANHEMII.
 STEDERBURGI, SVESSIONENSIS *S. MARIE ET*
S. MEDARDI, SVPERATENSIS, TORNACENSIS, *S.*
 MARTINI, TORNVSIANI, VICONIENSIS, *S. VIN-*
 CENTII, VINDOCINENSIS, VIRDVNENSIS *S.*
 MICHAELIS, ET *S. VITONI*, VIRIDIS VALLIS, VI-
 ZELIACENSIS, WALBECCENSIS, WAVERLEI-
 ENSIS, WINDBERGÆ, WINDESEMENSIS, WVR-
 TEMBERGICORVM, *S. IACOBI MAIORIS*
 WURTZBURGI.

Qui genera-
lem Monaste-
riorum Histo-
riam tradide-
runt.

Prosper Stel-
lartius.

Corn. Curtius.

Casp. Jongeli-
nus.

DEnique etiam reperias, qui MONASTERIO-
RVM Historiam tradiderunt, aut Chronica Mo-
nastica conscribere: in quibus quidem plerumque
ad monasteria, eorumque Antistites, in quibus fere
Scriptores egerunt, nonnunquam ipsi prae-
fuerunt; sed simul alia multa rerum Ecclesiasti-
carum ac civilium admiscuere. Ad ejusmodi Scri-
ptorum notitiam comparandam, in quibus plures
sunt anonymi, hoc ipsum caput viam pandet. Præ-
mittemus tamen aliquot Scriptores, qui in genere de
Monasteriis egerunt, ac reliquos alibi afferemus.

§. II. *Annales Monasticos, sive Chronologiam
Monasteriarum* libris XVII. totidemque seculis distin-

ctam scripsit *Prosper Stellartius*, Eremita Augustinia-
nus, Theol. D. & Conventus Tornacensis in patria
Prior, totiusque Provinciae per Belgium Visitator, ac
Domus Duacensis primus Superior, qui Romam pro-
fectus, Cajetæ in Campania decessit. (a) *Stellartii Opus*
auxit, & supplevit *Cornelius Curtius*, Bruxellensis, iti-
dem Eremita Augustinianus, anno MDCCXLVII. mor-
tuus. (b) Idem *Stellartius Fundamina & Regulas o-*
mnium Ordinum Monasticorum & militarium edidit.

(c) Sic *Caspar Jongelinus*, Antverpiensis, Ord. Ci-
sterciensis, eluctus Abbas Disenbergensis, *Notitiam Ab-*
batiarum Ordinis Cisterciensis per orbem universum li-
bris X. conscripsit: quibus singulorum monasterio-
rum origines, & incrementa, Benefactorum, alio-
rum.

(a) Val. Andr. in Bibl. Belg. p. 783. (b) Idem p. 148. (c) Duaci 1626.

rumque illustrium virorum diplomata, donationesque recensentur: (a) ac porro *Origines & Progressus ejusdem Ordinis Abbatiarum Equestrum, de Calatrava, Alcantara &c.* exposuit. (b) *Chronologiam Monasteriorum Ordinis Cisterciensis* composuit *Carolus Viseb.* Ord. Cist. Prior Cœnobii B. Mariæ de Dunis in Flandria, S. Theol. Prof. (c) *De Foundationibus Cœnobiorum Italiae* scripsit *Iohannes Michael Pius*, Bononiensis, Ord. Prædic. (d) *Catalogum celebriorum Ord. Præmonstratensis Abbatiarum* confecit *Bartholomæus Honorius*, Leodicensis, Canonicus Floreffiensis Ord. Præmonstr. in Comitatu Namurcensi. *Nicolaus Crusenius*, Trajecti ad Mosam natus, Ord. Augustin. edidit *Monasticum Augustinianum*, complectens omnes Ordines sub S. Augustini regula militantes. (e)

§. III. AFFLIGHEMENSIS *Monasterii Historia*, AFFLIGHE-
desinens anno cicolxxxiii. exstat in *Luca Dacherii*, MII
Quintinopolitani, Monachi S. Benedicti, Congregationis S. Mauri *Spicilegii Veterum aliquot Scriptorum, qui in Gallie Bibliothecis, maxime Benedictinorum latuerunt*, Tomo II.

IV. *Chronicon Monasterii S. AGNETIS* apud S. AGNETIS.
Svvolam, Transilvania oppidum, conscripsit *Thomas de Kempis* Th. de Kempis.
Canonicus Regularis in dicto monasterio, qui anno cccccclxxi. obiit, (f) ob libellum

Zzz 3 de

(a) Colom. 1640. (b) Ibid. 1641. (c) Prodiit Col. 1656. cum *Biblioth. Scriptor. Ord. Cisterc.* (d) Bonon 1600. Vide *Labbei Bibl. Biblioth. p. 126.* (e) *Sylvæ-Ducis* ed. 1584. Vide *Val. Andr. Bibl. Belg.* p. 106. (f) *Monach.* 1623. (f) Vitam ejus scripsere *Abdocus Badius Ascensius, & Franc. Tolensis*, Canonicus Reg.

de Imitatione CHRISTI pientissimum summe cele-
bris. Editum est ab *Heriberto Rosvveydo* (a)

ALTAHÆ
INFER.

Henr. Stero.

§. V. Ex *Chronico* Monasterii ALTAHÆ IN-
FERIORIS (*Niederaltaich*) *Henricus Stero*, hujus
monasterii, Monachus, & Capellanus *Excerpta* congef-
sit rerum sub Impp. Rudolpho, Adolpho, Alberto, Hen-
rico VII. ab an. cccccxvi. ad ccccc. cui Appendicem
addiderunt *Vlricus & Conradus, Wellingi* fratres,
Monachi S. Vdalrici apud Augustam ad ann. ccccc-
xxv. Quæ habentur *Tomo I. Scriptorum Rerum Ger-
manicarum* Marquardi Freheri. Sed Steronem longe
locupletiolem, & ab anno cccclii. incipientem in lu-
cem produxit *Henricus Canisius Tomo I.*

ANDECHS.

§. VI. De *Monasterio* ANDECCENSI Ord. S.
Benedicti in Bavaria, in dioecesi Episcopatus Augu-
stani, singulare exstat *Chronicon* Germanicum Mo-
nachii editum. (b)

ALTISSIO-
DORI S. MA-
RIANI,
Robertus.

§. VII. *Cœnobii S. Mariani* apud ALTISSIO-
DORVM Regulæ Præmonstratensis *Chronicon*, Ro-
bertus monachus perduxit a nato CHRISTO, ad an.
cccc. quod *Nicolaus Camuzatius* edidit. (c)

ANDEGA-
VENSIS
S. ALBINI

§. VIII. *Chronicon* Monasterii S. Albin ANDEGA-
VENSE ab anno cccccxix. cio. ad an. ccccc. exhibet
Phi-

ac Herib. Rosvveydus. Vide porro Bellarm. *de Script. Eccles.*
Labbeum in *Diff. Hist. ad Eum Tom. 2. p. 441.* Val. Andreana
in *Bibl. Belg. p. 836* Vossium *de Hist. Lat. lib 3. p. 806.* Henr.
Vhartonum in *Append. ad Gvil. Cæse Hist. literar. p. 89.*
ut & Gabr. Naudæum in *Bibliotheca Kempensi, sive eorum,*
qui dissertationibus, aut libris editis Thomæ Kempensis
causam tuendam susceperunt. (a) Antverp. 1615. & 1622.
Confer Lindebornii *Hist. Episc. Daventr. c. 7. p. 309. seqq.*
(b) An. 1598. Integrum titulum affert Hertzius in *Bibl. Ger-
man.* num. 977. ubi plura de hoc monasterio. (c) Anno 1608.

Philippus Labbeus *Tomo I. Bibliotheca Nova Mss.* ac aliud ab 1556. *Tomo IV. Historiam* autem *Monasterii S. Nicolai ANDEGAVENSIS* scripsit *Laurentius Pelleterius.*

S. NICOLAI.
Laur. Pelle-
terius.

§. IX. *ANDRENSIS Monasterii Chronicon* ab an. 1012. ad 1558. auctore *Guillelmo Andrensi* Abbate, habetur *Tomo IX. Spicilegii Dacheriani.*

ANDREN-
SIS
Guillelmus.

§. X. *Beneficia ac Miracula B. Virginis* in *ASPRICOLLE*, juxta *Sichemium*, *Brabantiae* oppidum, scripto consignare, ac prelo mandare coeperat *Iohannes Miræus*, *Bruxellensis*. Ab eo postea sua hauserunt *Lipsius*, in *Divæ Virginis Sichemensi* (a) & *Philippus Numannus*, S. P. Q. *Bruxellensi* a secretis, qui sermone patrio fere ad verbum omnia interpretatus est. (b) Etiam *Erycius Puteanus* *Divam Virginem Aspricollensem*, nempe *Beneficia ejus ac Miracula novissima* scripsit. (c)

ASPRICOL-
LIS

Ioh. Miræus.

I. Lipsius.
Phil. Numan-
nus.

§. XI. *Partem II. Chronica AVLÆ REGIÆ* (monasterii *Bohemiae* ad ripam *Muldaviae*) in qua potissimum de *Iohanne Rege Bobemiae*, *Caroli IV. patre*, & sub eo in regno, nec non in *Germania* gestis, agitur, ab anno 1347. usque ad 1438. in *Rerum Bobemicarum Scriptoribus antiquis*, edidit *Freherus*. (d)

AVLÆ RE-
GIÆ.

§. XII. *AVRILIACENSIS* in *Arvenia* *Abbatie* *Chronicon* ad annum 1559. pertingens *Tomo II. Analectorum* in lucem protulit *Ioh. Mabillonius*.

AVRILIA-
CENSIS
Abbatia.

§. XIII. *Historias Foundationum nonnullorum insignium Monasteriorum per partes BAIORIAE*, An-

BAVARIAE

(a) Separatim primo, post in *Operibus* edita. (b) Val. Andr. in *Bibl. Belg.* p. 538. (c) Lovan. 1622. (d) Hanov. 1602.

Andreae Ratisbonensis ejus *Chronico de Principibus Terra Bavarorum* subjunctas habemus. (a) Sunt autem monasteria sequentia: *S. Emerani Ratispona: Altaba inferius: Tegernsee: Weselprun: Meten: Obermünster, in Ratispona: Diesensee: Ebersperg: Pruel: Scotorum Ratispona extra muros: Scheyren: Collegium Canonorum in Haybach: Dyetramzell: Prusung: Reichenbach: Waldsachsen: Altaba superius: Casariense: Prioratus S. Petri extra muros civitatis Ratisponensis: Fürstenfeld: Cella B. Virginis: (unser Frauen Zell) Etbal: Carmelitarum in Straubing: Monasterium in Langenzend: Montis Gratia.*

BELLIFONTII

Er. Puteanus.

§. XIV. Historiam BELLIFONTII, Cœnobii prope Vesontionem Burgundiæ superioris urbem, in *Diva Virgine Bellifontana* in Sequanis, scripsit *Erycius Puteanus*. In eo libro Hierotoparchas id est, *Priores*, quos Bellifontium habuit, recenset. (b)

CADOMI
S. STEPHANI

§. XV. *Chronicon S. Stephani CADOMENSIS* (in inferiori Normannia) ab an. 10cxxxiii. ad 10cxciii. habetur in Andreae Duchesnii *Scriptoribus Rerum Normannicarum*.

CAPELLÆ
BRUXELLIS

Dav. a Mauden.

§. XVI. *Alethologiam, sive Veritatis Explicationem, qua Præpositura, nuncupata CAPELLÆ* (quæ ab aliquibus a *Godefrido Barbato*, Duce Brabantia fundata asseritur) *ad incudem revocatur*, conscripsit *David a Mauden*, Antverpianus, Bruxellæ in Ecclesia

(a) Andream Ratisb. edidit Freherus Ambergæ 1601. Quam editionem expressit Kulpisius in *Script. Hist. German.* cum Aënea Sylvio de *Vita Friderici III.* Argentor. an. 1685. excusis.
(b) Vid. Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 105. & Hanckius de *Scriptor. Hist. Rom.* lib. 2. part. l. c. 49. p. 190.

clesia B. Mariæ de Capella Pastor, & Bredæ in Ecclesia Collegiata D. Petri Decanus, qui Bruxellæ demortuus anno cxcixli. (a)

§. XVII. CARBONENSIS Monasterii, Ord. S. Basilii *Historiam* (b) composuit *Paulus Æmilius Sanctorius*, Urbini Archiepiscopus, qui anno cxcxxxv. obiit. (c)

CARBO-
NENSIS.
P. Æm. San-
ctorius.

§. XVIII. *Historiam de Fundatione Monasterii CASAVRIENSIS*, ab anno mccccliv. ad cxcclxxxii. scripsit *Iohannes Berardi*. Hujus pars prior exstat *Tomo III. Scriptor. Histor. Francorum* Duchesnii, altera *Tomo V. Spicilegii Dacherii*.

CASAVRI-
ENSIS

Ioh. Berardi.

§. XIX. CASSINENSIS, celebris in Latio monasterii, *Chronicon* libris tribus scripsit *Leo Marsicanus*, ex monacho Cassinensi, Episcopus Ostiensis, qui inunte seculo XII. floruit. (d) Incipiunt a B. Benedicto, sive anno lxxlii. quo is obiit, ac pergunt ad obitum Papæ Victoris III. hoc est, annum cxcxxxvi. Leonem postea libro quarto continuavit *Petrus Diaconus Cassinensis*: qui desinit in morte Leonis Antipapæ anno cxcxxxviii. (e) *Chronicon* hoc Cassinense Venetiis editum anno cxcxlii. ac deinde anno cxcxciii. Parisiis, cum *Aimoini Historia Francica*, aliisque, curante *Brenlio*, Ord. Benedicti. Postea cum *Notis Matthæi Laureti*, Hispani, Monachi Cassinensis prædixit Neapoli

CASSINEN-
SIS

Leo Ostiensis.

Pet. Diaconus.

(a) Val. Andr. in *Bibl. Belg.* p. 174. (b) Romæ edit. 1601. (c) Vide de eo Nicii *Pinacoth.* III. n. 18. (d) Vide *Vossium de Histor. Lat.* I. c. 48. p. 392. & *Sandium in Notis ad Eum* p. 104. *Labbeum ad Bellarminum Tom. II. pag. 18.* & in *Add.* p. 757. *Olearium in Abaco pag. 290.* (e) *Voss. d. l. c.* 49. p. 409.

Victor III.

poli anno cixcxvi. ac iterum cum Notis *Angeli de Nuce*, Neapolitani, Abbatis CXXXVI. Parisiis anno cixcclxviii. Appendix ad has Notas Romæ lucem vidit anno cixcclxx. Ejusdem monasterii Cassinensis miracula suo tempore facta exposuit *Victor III.* Pontif. Rom. *quatuor Dialogorum libris*, quorum unus periit, reliqui ex Vaticana Bibliotheca deprompti & Notis illustrati sunt a *Iob. Baptista Maro*: (a) qui itidem Petri Diaconi libellum *de Viris illustribus Cassinensis* cœnobii edidit, ac illustravit. (b)

CATALAVN.
S. PETRI.

§. XX. *Chronicon S. Petri CATALAVNENSE* ab anno cixix. ad cixccxxiii. exstat *Tomo I. Bibliotheca Mss. Labbei.*

CENTV-
LENSIS

Hariulfus.

§. XXI. *CENTVLENSIS*, seu *Monasterii S. Richarii*, in diœcesi Ambianensi, *Chronicon*, ab anno icxxv. ad annum cixlxxxviii. consignavit *Hariulfus*: quod habetur *Tomo IV. Spicilegii Dacheriani.*

CLARE-
VALL.

§. XXII. *CLAREVALLENSE Chronicon* ab anno cixcxlvii. ad cixcxcii. edidit *Petrus Franciscus Chisletius*, cum *Odone de Diogelo*, & aliis.

CLVNIACI.

§. XXIII. *CLVNIACENSIS Monasterii Ord. Bened. antiquiores Consuetudines*, collectore *Vdalrico* monacho Benedictino, dicto *Tomo IV. Spicilegii* edidit *Lucas Dacherius.*

COLMARIE
DOMINI-
CAN.

§. XXIV. *COLMARIENSIVM Dominicanorum Chronicon*, incipiens anno cixccxi. ac an. cixcccn. desinens, *Tomo II. Illustrium Germaniæ Historicorum* publicavit *Christianus Vrstisius.*

§. XXV.

(a) Parisi edit, 1666. (b) Romæ 1655.

§. XXV. *Consendonæ*, seu *Cænobii Canonico- rum Regularium Ord. S. Augustini de* CONSENDIA
scripsit *Iohannes Latomus*, Francofurtensis, Decanus Collegii ad S. Bartholomæum an. c1510c. mortuus. (a) Ioh. Latomus.

§. XXVI. *Monasterii* CREMIFANENSIS CREMIFANI
(*Kremsmünster*) in *Austria superiori Annales* compo-
suit *Simon Rettenpacher*, Ord. S. Benedicti ibidem, Sim. Retten-
Professus. (b) pacher.

§. XXVII. CROILANDENSIS *monasterii* in CROILAN-
Anglia, ejusque Abbatum *Historiam* ab anno 1064. DII
ab annum c1067. scripsit *Ingulfus*, cujus pater erat Ingulfus.
unus ex aulicis Eduardi, ultimi Regum stirpis Angli-
canæ. Ipse Gylielmo Normanniæ Duci fuit a secre-
tis, ac postea Hierosolymam adiit. Vnde rever-
sus in Normanniam, factus est monachus Benedicti-
nus: sed postquam Gylielmus ille Dux Conquestor
regnum Angliæ adeptus, Croilandiensis ab eo Abbas
constitutus est. (c) Ingulfus una cum aliis *Rerum*
Anglicarum Scriptoribus, cura *Henrici Savilii* prodiit:
(d) sed quia ex mutilo codice editus, post ex perfectio-
ri Ms. Iohannis Marshamii suppletus, cum aliis *Rerum*
Anglican. Scriptoribus ex Theatro Scheldoniano anno
c1524. fuit emissus. Ingulfi *Historiam* excipit
ejus *Continuatio*, auctore *Petro Blesensi*, Bathoniensi Pet. Blesensis.
primum, inde Londinensi Archidiacono. Vltimum
hujus Operis scriptum est alia *Croylandensis Historie*

Aaa a 2

Con.

(a) VVattius *Diarii Biogr. Tom 2. p. 3.* ubi tamen dubitat, an lauda-
tum, & alia quædam viri scripta prodierint. (b) *Salisburgi*
ed. 1677. (c) *Vossius de Hist. Lat. l. 2. s. 47. pag. 387.* (d)
Londini 1601.

Continuatio, manca quidem alicubi, sed quam editores adjiciendam putarunt, tum quod Auctores ejus operam suam *Ingulfo & Petro Blesensi* succenturiatam voluisse videantur; tum quod posteriora *Henrici VI.* & integra *Edvardi IV.* tempora percurrat, a nemine hactenus Anglorum Latine tradita. (a)

S. DIONYSII
PARIS.

Iac. Doubletius.

§. XXVIII. *Historiam Monasterii S. DIONYSII* juxta Parisios, singulari cum cura, sed vernacula lingua, conscripsit *Jacobus Doubletius*. *Chronicon* breve *S. Dionysii* ad annum cccccxxiv. habetur *Tomo II. Spicilegii* Lucae Dacherii.

DIVIONE
S. BENIGNI.

§. XXIX. DIVIONENSIS *S. Benigni* Ord. *S. Benedicti Chronicon* ad annum cccccxxv. *Tomo I. Spicilegii* laudatus edidit *Dacherius*.

DOLENSIS.

§. XXX. DOLENSIS in Bituricum provincia *Cænobii Chronicon* cum Notis suis publicavit *Philippus Labbeus* in *Miscellaneis Curiosis*, & postea *Tomo I. Bibliotheca Mss. Nova*.

DVNNE-
SIS

Adr. Muelemannus.

§. XXXI. *Annales Monasterii DVNENSIS* composuit *Adrianus Muelemannus*, Flander, monachus Dunensis, Academix Duacensis Theologus: qui etiam suppresso nomine elaboravit *Deductionem difficultatis, quæ est inter Religiosos B. Mariæ Dunis, & Principem Orangia*. (b)

EGMONDA-
NI

§. XXXII. EGMONDANI apud Batavos Ord. *S. Benedicti monasterii Chronicon*, ab anno idcxlvi. ad annum cccccv. ex bibliotheca *Andræi Schotti*,
Fran.

(a) Vide *Acta Erud. Lips.* añ. 1685. m. *Aprili* p. 143. (b) V. Vittius in *Diario Biogr.* añ. 1649. 7. *Martii*, quo decessit *Muelemannus*.

Franciscus Sybertius edidit. (a) Quod auctius, & cum *Gvilielmi Procuratoris* (cognomen hoc adeptus a cura coenobii Egmondani) qui vixit an. cccccxxxii. continuatione edere voluit *Petrus Scriberius*. (b) Denique superiori anno (xcii.) Lugduni Batavorum prodit *Antonii Matthæi Chronicon Egmondanum*.

Gvil. Procura-
tor.

Ant. Matthæ-
us.

§. XXXIII. *ELWANGENSIS Monasterii Chronicon Excerptum* per D. Matthæum Mareschalcum a Pappenheim, exhibet *Freherus Tomo I. Germanicarum Rerum Scriptorum*. Vide quoque de hoc monasterio, ejusque Abbatibus *Bruschium in Chronologia Monasteriorum Germanie*. (c)

ELVVAN-
GENSIS.

§. XXXIV. *Chronicon Monasterii Acutiani*, sive *FARVENSIS* in Ducatu Spoletano, ab an. idclxix. ad *Ottonem I. Imp.* est inter scripta *Tomi III. Historia Francorum Duchesnii*.

FARVENSIS.

§. XXXV. *Analecta Cœnobii FLAVIANACENSIS* in Burgundia exstant *Tomo I. Bibliotheca Mss. Labbeanae*.

FLAVINIA-
GENSIS.

§. XXXVI. *Chronicon Monasterii FONTANELSIS*, seu *Abbatie S. Wandregisili*, in Normannia, ad annum cicoliii. pertingens, cum II. *Appendicibus Tomo III. Spicilegii* exhibuit *Lucas Dachorius*.

FONTA-
NELLEN-
SIS.

§. XXXVII. *De Constructione Cœnobii GANDESIANI* (Gandersheim) in Ducatu Brunsvvicensi, perfectione quoque & defectione ejusdem, *Syntagma*

GANDERS-
HEMII.

Aaaa 3 habet

(a) In *Rerum Belgicarum Annalibus, Chronicis & Historicis*: Francof. 1620. (b) Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 332. (c) pag. 171. seqq.

Henr. Bodo. habemus *Henrici Bodonis*, in Coenobio Clusa (quod proxime adjacet Gandershemio) monachi Benedi-
ctini, *Tomo II. Rerum Germanicarum Henrici Meibo-*
Mich Rupius. *mii*, Junioris. Exstat etiam *M. Michaelis Rupii*,
Pastoris & Superintendentis Gandersheimensis *Chro-*
nicon Gandersheimense, Germanice scriptum, ad fi-
nem usque seculi superioris pergens.

GEMBRACENSIS

§. XXXVIII. GEMBLACENSIS in Brabantia
monasterii Chronicon ab anno 1555 ad annum
1655. reperitur *Tomo VI. Spicilegii Dacherii*.

GERENRODÆ

And. Hoppen-
rodus.

§. XXXIX. *Annales GERENRODENSES* (Ge-
renroda illustre coenobium est Virginum ad sylvam
Hartzicam prope Quedlinburgum) admodum dili-
genter scripsit *M. Andreas Hoppenrodus*, Pastor Hec-
stediensis in Comitatu Mansfeldensi. Eosdem cum
Henrico Meibomio communicavit *Iob. Henricus Egge-*
lingius, Reip. Bremensi a secretis, veteris recentioris-
que Historiæ peritissimus, omnisque solidæ & ele-
gantis eruditionis curiosissimus: quo elogio ex re
& vero eum mactat laudatissimus ipse Meibomius. Et
hic quidem illos non modo *Tomo II. jamjam celebra-*
ti Operis inseruit, se & elegantissimis *Annotationibus*
illustravit.

S. GERMANI
PARISIIS

Loh. Bapt. Ha-
melius.

§. XL. *De Privilegiis Ecclesiæ & Monasterii S. GER-*
MANI Parisiensis, Dissertationem scripsit *Iohannes*
Baptista Hamelius, Ecclesiæ Bajocensis Cancellarius,
post P. S. L. & Regiæ Scientiarum Academiae a Se-
cretis. (a) Ejusdem monasterii privilegia quædam
pro-

(a) Paris. ed. 1668. Vide *Ephemer. Gallic. Nitzschii Tomo IV. p. 35 seqq.*

propugnavit *D. Robertus Quatremarius*, Congreg. Rob. Quatremarius.
S. Mauri Monachus Benedictinus, libello, qui inscribitur: *Regalis Ecclesie S. Germani de Pratis Iura propugnata.*

(a) *Inquisitionem in Chartam Immunitatis, quam B. Germanus Episcopus Parisiensis dicto monasterio dedisse fertur, instituit Iohannes de Launoy.* (b) Io. de Launoy.

Ejusdem habemus *Affertionem hujus Inquisitionis.* (c)

§. XLI. *De Collegiis Monasteriisque GERMANIAE* GERMANIAE
Veteribus libros duos reconditæ eruditionis plenissimos scripsit *Ioachimus Vadianus*, Patricius ac Consul Ioach. Vadianus.
San-Gallensis: quos cum *Bartbolomæi Schobingeri* Icti
San-Gallensis *Additionibus Tomo III. Rerum Alamannicarum* inseruit *Melchior Goldastus*. Sed Germania precipuorum ac maxime illustrium Monasteriorum *Chronologiam*, in qua *Origines, Annales, ac celebriora* cujusque monumenta bona fide recensentur, quanto potuit cum studio, congeffit *Caspar Bruschius*: quilibet Ingolstadii primum editus, C. Bruschius.
anno MDCL. Sultzbaci anno hujus seculi LXXXII. recusus est.

Non pigrabimur autem nomina monasteriorum, de quibus hoc in Opere agit Auctor, vel ob id repetere, ut appareat, quænam Germaniæ monasteria adhuc indigeant lampadis Historicæ. *Abusum*:
(Unhausen) in Svevia: *Alba Augia Brigantina*: (die Meerow) *Alba Augia Norici*: (Weissenau im Nordgow) *Alba Augia Sveviæ*: (die Minderow) *Album Castrum*, sive *Weissenburgum*: *Andlov* ad *Vasagum* mon-

(a) Paris. anno 1668. Vide laud. *Ephem. d. Tomo p. 71.* (b) Paris. 1657.
(c) Ibid. eod. anno.

GERMANIÆ montem: *Anbusium* in Rhiæsa: *Augia Dives*, (*Rei-*
Monasteria. *chenom*) in Svevia: *Bantum* (*Banß*) in Franconia:
B. Virginis Lutzburgense: *Bona Cella* (*Gutezell*)
in Svevia: *Buchaugia*, in Svevia: *Burrohnium* (*Blau-*
beroren) itidem in Svevia: *Biblingum*, item in Sve-
via: *Casarea* (*Kaisersheim*) iterum in Svevia: *Cam-*
pidona; (*Rempten*;) *Castellum*: *Cella Dei superior*:
in Franconia: *Cella Monachorum* (*Ethmünster*;) ad Ni-
gram Sylvam: *Cæli Corona* (*Himmelfron*) in Voigt-
landia: *Coxiense*, in Rætia superiori: *Dominarum*
Aurachium (*Frauen Aurach*) in Franconia: *Domina-*
rum Monasterium (*Frauenmünster*) Tiguri: *Ebracum*:
Edelstetum: *Eichenbrunnum*: *Elchingum*: *Egidia-*
num Norimbergæ: *Elbvangense*: *Everbardica Clu-*
sa: (*Eberhartsflausen*) *Fabarium*: (*Pfefferß*) *Fons Sa-*
lutis: (*Heilsbrunn*) *Fuldense*: *Gandersheimium*: *Gra-*
tia Mons: *Heckenbachium*: (*Heppach*) *Heremitarum*,
in Nariscis: (*Waldsassen*) *Heremitarum* in Helve-
tiis: (*zum Einsidlen*) *Horreum Treverense*: *Isnense*:
Iuvaviense, extra muros *Salisburgi*: *Kintzingense*:
Lanckenheimium: *Lindaviense*: *Marie ad Martyres*,
infra Treverim: *Marie Wormaciense*: *Martalense*:
Mauri monasterium: (*Maurmünster*) *Michaelis Cam-*
pus: (*Michelsfeld*) *Mons Monachorum*, extra muros
Bambergæ: *Maulbrunnum*: *Murbachium*: *Neres-*
heimium: *Neuburgense*: *Ochsenbusium*: *Oeningum*:
Pergenium, sive *Bergense* in Eistetenſi Episcopatu:
Petersbusium: *Pildenreicum*: *Pirckensfeldum*: *Poun-*
dum: *Rebdorsium*: *Regii Fontis*: *Rogkenburgum*: *Ro-*
tum

tum: (Münchbroth) Salomonis Villa: (Salmensweiler) GERMANIÆ
S. Clara, Curia Voigtlandorum: S. Clara, Noriber- Monasteria.
gense: S. Crucis, Augustanum: S. Crucis, Donauver-
dæ: S. Crucis Vallis: (Wasserschapsen) S. Galli: S. Geor-
gii, Augusta: S. Lucii, extra muros Curia Rhætorum:
S. Magni, Faucense: S. Maria, Boppardia: S. Martini,
Colonienfe: S. Martini, Treverense: S. Matthie, extra
muros Treverenses: S. Mauricii, Tholegiense: S. Ma-
ximini, prope Treverim: S. Michaelis Wengense, Vl-
mæ: S. Naboris, in Lotharingia: S. Petri, Salisburgi:
S. Stephani, Augusta: S. Theodori, (S. Oders) Bam-
bergense: S. Vdalrici, Augusta: S. Walburgis, Aich-
stadii: S. Willibrordi, Epternacense: Schlüsselbovium,
in diœcesi Bambergensi: Schwartzachium, ad Mœ-
num: Seccingense, in insula Rheni: Sesslingum, ad Vl-
mam: Spainsbartum, in superiori Palatinatu: Sum-
muntorium: (Hohenwarth) Thierhauptum, in Bavaria:
Truttenbusium, in Alsatia: Tuiciense, e regione Colo-
niæ Agrippinæ: Vaccarum rivus (Rûbach) in Baya-
ria, Vinearum (Weingarten) in Constantiensi diœ-
cesi: Vrsinium, live Irsingum, in Svevia: Vrspergum,
in Svevia: Vrsperingum, in Constantiensi diœcesi:
Vittenburga (Ottenbeuren) in valle Guntiana: Wald-
sebenfe, in Svevia: Wettenbusium, in Marchionatu
Burgoviensi: Weichenstephanum, prope Frisingam:
Zwifaltum, in Svevia: Schyrenfe, in Bavaria. Præ-
terea Ioachimus Iohannes Maderus, in calce Chroni-
ci Montis-Sereni exhibet Fundationes quorundam Ger-
mania monasteriorum, collectas quondam per Mona-

GERMANIAE
Monasteria,

thum Benedictinum, sed Anonymum. Nomina illorum monasteriorum hæc sunt: *Wissenburgense*, in Franconia: *S. Petri*, in *Erpburdia* (cujus tamen Diploma Dagobertinum in *Antiquitatibus Thuringicis* confictum esse demonstravi:) *S. Blasii*: *S. Trutperti*, in *Brisgovia*: *Ottensburen*, in *Svevia*: *S. Petri*, in *Nigra fylva*: *De Vineis* (*Weingarten*) in *Svevia*: *Alperspach*: *Morbach*: *Casariense*: *Trutenbusen*, in *Alsatia*: *Rebdorf*, in *Svevia*: *S. Georgii*, in *Nigra Sylva*: *Ad Duplices Aquas*: (*Zwifalten*) *Petri Domus* (*Peterhusen*) prope *Constantiam*: *Eberbach*: *Lorch*: *Kempten*: *Waldsachsen*: *Furstenfeld*: *Vallis S. Georgii* (*Jörgenthal*) in *Thuringia*: *Ichterbusen*, ibidem: *Cella Paulina*, ibidem in *Thuringia*: *Andechs*: *Althe inferius*: *Althe superius*: *S. Emmerani*, *Ratisbonæ*: *Montis S. Petri*, prope *Rosenheim*: *Benedictenburn*: *Glabacense*: *Schutterense*, *S. Oponis Cella*: *Buchaugiense*: *Augenoven*: *Schafbusen*: *Reichenbach*: *Etall*: *Vispach*: *Hirsau*: *Ettenmünster*: *Tegernsee*: *Piensee*: *Ebersberg*: *Pruel*: *S. Petri*, extra muros *Ratisbonæ*: *Geysenfeld*: *Bosaugiense*, ad *Cizam*: *Prumiense*: *Selgenstadense*: *Quedlinburgense*: *S. Iob. Baptista* prope *Magdeburgum*: *Lintburgense*: *S. Iacobi*, ad *Moguntiam*: *B. Mariae Virginis* in *Schuttern*; *Canonicorum Regularium* in *Kyrbgarten* prope *Wormatiam*: *S. Walpurga*, in *S. Sylva*; *Kunigesbergense*, in *Franconia*: *Ebersheimense*. Etsi vero aliqua in his repereris observatu non indigna, non pauca tamen & in hac tumultuaria collectione habentur censuram commerita. *Carolus*
qui-

quidem *Stengelius*, tum Ord. monasterii SS. Vdalrici & GERMANIAE
Monasteria.
Afrae Augustae Vindelicorum Professus, post Abbas

Anhusanus, *Monasteriologiam* imprimi fecit Augustae
anno cidiæcxix. in qua *insignium aliquot monasterio-
rum Familiae S. Benedicti in Germania Fundatores, cla-
rique viri ex eis oriundi describuntur, eorundemque
ideæ erincise oculis subjiciuntur*: admodum tamen

pauca sunt monasteria, nec accurate satis descripta.

Nimirum (ut ipse in præfatione ad lectorem scribit)

collegerat ordine Alphabetico aliquot centena supra

mille Ordinis Benedictini cœnobia: sed dum editio-

nem differt, eaque augere, & origines ac progressus

eorundem penitus indagare laborat, Auberti Miræi

Origines Benedictine prodeunt. (a) Suam itaque col-

lectionem suppressere constituit, donec tandem, Vi-

rorum dignitatibus Ecclesiasticis præfulgidorum sva-

si, dictum librum edere non dubitaverit. Monaste-

riorum a Stengelio descriptorum nomina subjicio:

SS. Vdalrici & Afra, Augustæ: S. Petri, Salisburgi:

S. Magni, in Faucibus: S. Emmerani, Ratisponæ: Man-

see: Benedictbeurn: Nidern Altaich: Tegernsee: Trier-

bauplen: Campidona: Metten: Einsideln: Petershausen:

Seon: S. Crucis, Werdeæ: Lambach: Scheuren: Nores-

heim: Elcbingen: Vrsin: S. Mons: Andechs: Deckingen.

§. XLII. *Chronicon vetus Monasterii S. GISLE-* S. GISLENI.

NI, cujus auctor *Gesta Comitum Flandriæ* breviter

Bbb b 2

pro-

(a) Miræus primum *Origines Monasteriorum Benedictinorum per Bel-
gium*, Antverpiæ an. 1608. post *Benedictinum*, sive plerorum-
que *Benedictinorum Cœnobiiorum Origines* ibidem 1614. pu-
blicavit.

Galopinus.
GLADBACH
S. VITI

prosequitur ab anno 1555. usque ad 1595. edit
dit *Galopinus*. (a)

§. XLIII. *Historia Foundationis monasterii S. Viti*
in GLADBACH, Ord. Bened. diocesi. Coloniensis
scripta anno 1595. habetur *Tomo XII. Spicilegii*
Dacherii.

GOZECÆ. §. XLIV. *Libellum de Fundatione Monasterii*
GOZECENSIS (ad Salam, haut procul Numburgo)
in duas partes distinctum, ab anno 1595. ad annum
1595. integrum edidit cum *Chronico Montis Sere-*
ni Cl. Maderus: ex quo Reinerus Reineccius solum
partem eam, quæ *Antiquorum Saxonie Palatinorum* fa-
miliam concernebat, *Widcbindo Corbejensi* an. supe-
rioris seculi LXXVII. Francofurti a se edito, subjunxit.

GRATIA-
PLENÆ.

§. XLV. *Typicum, seu Regulam Monasterii* GRA-
TIA-PLENÆ, ab Imperatrice *Irene Ducana*, Alexii
Comneni uxore, quæ monasterium illud ædificave-
rat, monialibus præscripta, in *Analectis Græcis*, sive
Variis Opusculis Græcis hætenus non editis, repræsent-
runt Monachi Benedictini Congregationis S. Mauri,
(b) *Tomo I.* Subjectæ sunt Typico tabellæ aliquot,
partem reddituum illius monasterii plurimis perplexis
& minus usitatis characteribus exprimentes, in quibus
legendis & explicandis editores se multum desudasse
dicunt. (c)

HAGVL-
STADII
Johan. Prior.

§. XLVI. *Iohannis Prioris Hagulstadenensis Hi-*
storia

(a) Montibus Hannoniæ an. 1643. teste Ioh. Iac. Chiffletio *Vindiciar.*
Hispan. cap. 7. pag 58. (b) Monachi illi sunt: *Iacobus Lop-*
pin, Antonius Pouget, & Bernhardus de Montfaucon. Pari-
siis ed. 1688. (c) Vide *Acta Erudit. Lips. Supplem. Tom. I.*
sect. 5. pag. 257. seqq.

Floria Ecclesia HAGVLSTADENSIS xx. annorum
Londini edita anno cicioclii.

§. XLVII. *Monasterii & Hospitalis HAINANI*
in Hassia Descriptionem Historicam Germanice confe-
cit diligentissimus scriptor *Iohannes Letznerus*, Har-
deffianus, Pastor Iberanus. (a)

HAINÆ
IN HASSIA.

§. XLVIII. *Manipulum Rerum memorabilium*
Claustri HEMMENRODENSIS, Ord. Cisterciensis,
in Archidioecesi Trevirensi, congeffit *Nicolaus Heesi-*
us, Religiosus monasterii Hemmenrodensis. (b)

HEMMEN-
RODÆ

Nic. Heesius.

§. XLIX. *Chronicon Monasterii S. Michaelis in*
HILDESHEIM ab anno iccccxciii. usque ad annum
ciciocxxi. habetur *Tomo II. Meibomii*. Aliud anti-
quius *Chronicon Hildesheimense* ab anno icccxiv. ad
annum ciciocxxxviii. exstat *Tomo III. Hist. Francorum*
Duchesnii.

HILDES-
HEMII
S. MICHAEL.

§. L. *HIRSAVGIENSIS Monasterii Chroni-*
con scripsit *Iohannes Trittbemius*, Spanheimensis pri-
mo, deinde D. Iacobi Majoris apud Herbipolin, Ab-
bas: quod in Basileensi, ut & Freheriana *Operum*
Trittbemii Historicorum editione Francofurtensi an-
ciciocci. *Tomo II.* anno CHRISTI iccccxxx. incipit,
cum anno ciccclxx. desinit. At vero ulterius per-
rexisse Auctorem, ex aliis ejus scriptis, quorum verba
in calce hujus Chronici laudavit Freherus, apparet.
Bene igitur, quod tandem integrum hoc *Hirsaugien-*
se Chronicon anno ciciocxc. S. Galli fuerit editum.

HIRSAV-
GIÆ
Ioh. Tritthe-
mius.

§. LI. Anonymi *Chronicon Monasterii HVIES-*
Bbb b 3 BVR-

(a) *Mulhusii* impressa. (b) Colon. edit. 1641.

HVIESBVR- **BVRGENSIS** in dioecesi Halberstadensi, una cum
 GI
 Anonymus, *Catalogo Abbatum*, qui a primo eorum *Eggebardo*
 incipit, in xxxv. *Georgio Püstermackero* anno cidiexc.
 demortuo finit, habetur in calce *Tomii II. Meibomii*.
 At vero plenos hujus monasterii *Annales* expectamus
 Chr. Fr. Paul- a *Christiano Francisco Paullini*, Isenacensi, Medico æ-
 linus, que ac Historico doctissimo: quem eosdem mss. ante
 aliquot annos mecum communicasse, grata mente
 agnosco.

LÆTIENSIS §.LII. *Vitas & Effigies precipuorum Fundatorum*
Religiosorum Ord. in Ecclesia LÆTIENSIS Monasterii
 Ord. S. Benedicti, Antverpiæ anno cidiexcxxxiv. excudi
 Steph. Binet9. fecit *Stephanus Binetus*, Divionensis Gallus, Soc. I. va-
 riorum Collegiorum Rector, qui anno cidiexcxxxix. iv.
 Julii obiit. (a)

LAVRIS- §.LIII. *Chronicum LAVRISHAMENSE*, (Lorsch) a
 HAMI prima vetustissimi ejus cœnobii fundatione per *Can-*
corem, Comitem Rhenensem, sub Pipino Franco-
 rum Rege anno idcclxiv. usque ad cidiexcxxix. dedu-
 ctum, ex pervetusto ipsius monasterii membranaceo
 ms. *Tomo I. German. Rerum Scriptorum* publicavit
 Georg. Hel- Freherus. Habemus etiam *Georgii Helvvichii*, Mo-
 vvichius, guntini, Metropolitanæ Ecclesiæ ibidem Vicarii, *An-*
tiquitates Laurisbameses, seu *Chronologiam præillu-*
stris, nobilis ac famosi quondam monasterii S. Nazarii,
Laurisbami in Strata montana siti, primum *Benedi-*
ctinorum, postmodum *Præmonstratensium Ordinis &*
Regula, Francofurti editas an. cidiexcxxxi.

§. LIV.

(a) Alegambe B. I. pag. 425.

§. LIV. Bernardi Gvidonis *Historia brevis de Fundatione Ordinum Grandimontensis & Artigia*, ut & *Monasterii S. Augustini LEMOVICENSIS* ad an. ciccxxiii. deducta, habetur apud Labbeum *Tomo II. Bibl. Nova Mss.* LEMOVICENSIS S. AUGUSTINI

§. LV. *Chronicon Monasterii LONGI-PONTIS* Ord. Cisterciensis, in Dioecesi Sveshionensi, contexuit *Antonius Muldrac*, dicti coenobii Prior. (a) LONGI-PONTIS Ant. Muldrac.

§. LVI. *Monasterii in LOTHEN* dioecesis Mindensis, per *Widelindum*, Nobilem Advocatum de Monte anno ciccclxv. fundati, & post in oppidum Westphaliae *Lemgo* translati, *Chronicon*, anno ciccxcxlvii. desinens, exstat *Tomo altero Meibomiano.* LOTHENSIS

§. LVII. *Chronica Monasterii MAILROSENSIS* in Scotia, ab an. mcccxxxv. ad an. ciccclxx. incertorum Auctorum, & plerumque breviuscula, sed ex quibus multa scitu non injucunda, Scotorum praecipue Regum series, aliorumque in borealibus istis oris Principum, Episcoporum, Abbatum successiones peti possunt; *Rerum Anglicanarum Scriptoribus Oxoniae* an. -lxxxiv. editis inserta sunt. (b) MAILROSENSIS Anonymi

§. LVIII. Ejusdem operis *Volume II.* quod anno -lxxxviii. comparuit, habentur Annales *MARGANENSES*, in coenobio Margan, quod fuit olim in Wallia, sed dubium quo auctore, & quo tempore concinnati. Iis quam brevissime (unde & *Chronica Abbreviata* audiunt) enarrantur, quae ab anno cicolxvi. quo Edvardus S. Gvilielmo Normanno haerede relicto obiit, usque ad an. ciccxxxii. quo Henricus

(a) Paris. 1692. (b) Vide *Acta Erud. Lips.* an. 1658. m. April. p. 144.

ricus III. rerum potiebatur, non in Anglia tantum, sed & Francia ac Palæstina gesta. (a)

B. MARIE
DE MERI-
TONA.

§. LIX. *Monasterii B. MARIE DE MERITONA Historiam* condidit *Thomas Wiccius*. (b)

S. MARTINI
MASCIA-
CENSIS.

§. LX. S. MARTINI MASCIACENSIS in Biturigibus *Cænobii breves Annales* ab an. MCCXXII. ad an. CIOXIII. repereris *Tomo II. Bibliotheca Mss. Labbei.*

S. MARTINI
DE CAMPIS
Mar. Marrier.

§. LXI. *Historiam Monasterii Regalis S. MARTINI DE CAMPIS*, Parisiensis, Ordinis Cluniacensis, sex libris complexus est *Martinus Marrier*, Ord. Bened. monachus.

S. MAXIMI-
NI
Nic. Zyllesius.

§. LXII. *Defensionem Abbatiæ Imperialis S. MAXIMINI*, juxta muros Trevirenses, an. CIOICXXXVIII. in se suscepit *Nicolaus Zyllesius*, ejusdem Abbatiæ officiorum Præfectus supremus: *qua respondetur libello contra præfatam Abbatiæ* ab Auctore anonymo anno CIOICXXXIII. Treviris edito. Hic liber, vel propter partem III. quæ complectitur *Diplomata Pontificum, Imperatorum, Regum, aliorumque, de iuribus dicti monasterii*, eorundemque sigilla ære expressa, magnopere æstimandus est.

S. MONTIS
Georg. Constantius.

§. LXIII. *Historiam monasterii S. MONTIS* in Bohemia in lucem dedit *Georgius Constantius*, Bohemus, Soc. Iesu, qui anno CIOICLXXIII. XXIV. Martii decessit. (c)

MONTIS-
SERENI
Anonymus.

§. LXIV. Anonymi monachi *Chronicon MONTIS-SERENI*, sive *LAVTERBERGENSE* (vulgo S. Petersberg dicti) olim Archidioceseos, nunc Ducatus Magdeburg.

(a) Vid. *Lips. Acta Suppl. T. I. sect. 2. p. 108.* (b) *Konigius in Biblioth. p. 868.* (c) *V Vicius in Diar. Biogr.*

deburgensis, quod incipit anno ciccxxiv. desinit in anno ciccxxv. jamdudum a Marquardo Frehero, atque Henrico Meibomio promissum, una cum Veterum Misnia Marchionum in eodem monumento ariinciso, aliorumque monasteriorum Chronicis vetustis, ac foundationibus ex codd. Mss. edidit Ioacimus Iohannes Maderus, Amicus meus, dum viveret, integerimus. (a)

§. LXV. MORIGNIACENSIS Monasterii Chronicon, auctore Teulfo monacho, ab anno ciccvii. exhibuit Duchesnius Tomo IV. Histor. Francorum.

MORIGNIACENSIS
Teulfus.

§. LXVI. MOSOMENSIS Monasterii Chronicon, ab an. idccccxxi. ad an. ciccxxxiii. habetur Tomo VII. Spicilegii Dacherii.

MOSOMENSIS.

§. LXVII. Origines MVRENSIS Monasterii in Helvetiis, atque adeo Europa universa celeberrimi Ordinis S. Benedicti, cum variis Privilegiis Apostolicis (Pontificiis) ac Cesareis, Principum aliorumque fidelium antiquis largitionibus, atque imprimis antiquissima Comitum Habsburgensium Genealogia, qua vera Austriacae Domus origo certissime demonstratur, & Iacobi Valdesii, Hispani, fragmenta destruuntur; Spirembergii prodierunt anno ciccxcxvii.

MVRENSIS.

§. LXVIII. De Origine, Progressu, atque Institutis Monasterii Virginum de NONNENBOSCHE, ob turbas civiles ex Iprensi agro in urbem translatis, scripsit Carolus Houckius, Canonicus & Archidiaconus Ipris Flandrorum. (b)

NONNENBOSCHII
Car. Houckig.

Cccc

§. LXIX.

(a) Helmstadt. 1665. (b) Vid. Val. Andreae Bibl. Belg. p. 121.

NOVALIA-
CI

§. LXIX. *Chronicon* NOVALIACENSIS *Monasterii*, ab Hugone & Lothario Italiae Regibus incipiens, & ad Conradum usque Salicum pergens, exstat *Tomo III. Hist. Francorum* Duchesnii.

D. IVSTINÆ
PATAVII
Iac. Cavacius.

§. LXX. *Historiam Monasterii* D. IVSTINÆ PATAVINÆ *libros sex* scripsit *Iacobus Cavacius*, Patavinus, Monachus Congregat. Cassinensis. (a)

PEGANI.

§. LXXI. *Chronicon* PEGANVM (Pegau oppidum ad Elstram in diocesi Numburgo-Cizensi) *Monachi Pegaviensis* edidit *Reinerus Reineccius*. (b) Hoc, ut & *Continuatoris* ab eo prætermissi *Epitomen*, a temporibus Henrici III. ad annum ccccxi. cum *Chronico Montis Sereni* in lucem protraxit *Maderus*. (c)

S. PETRI VI-
VI SENO-
NENSIS
Clat. Monach.

§. LXXII. *Monasterii* S. PETRI VIVI SENONENSIS, *Chronicon*, anno cccclxxxiv. desinens, auctore *Clario Monacho*, comparet *Tomo II. Spicilegii* Dacheriani.

PLACENTIAE S. SIXTI
Fel. Passarus.

§. LXXIII. *Laudes Monasterii* S. SIXTI PLACENTIAE deprædicavit *Felix Passarus*, Neapolitanus Monachus Cassinensis, qui circa annum cccxc. clauit. (d)

PORTÆ

§. LXXIV. *Chronicon* PORTENSE, duobus libris distinctum, quorum prior continet *Veteris PORTÆ* (ad Salam) *Fundationem, Translationem, Abbates, Indulgentias, Fraternitates, Renovationem* itidem & *Repurgationem*: posterior, *Nova PORTÆ* post repurgatam *Doctrinam, statum & formam, cum Præceptoribus*

(a) Venet. ed. 1606. (b) Francof. 1580. (c) Titulus est: *Libellus de*
Fundatione Cœnobii Bigaugiæ. (d) Placent. ed. 1593. Vide
Hallervordii Bibl. Cur. p. 79.

ribus, Oeconomis & Discipulis, inde ad Remp. Christianam iuvandam emissis: prodiit opera & studio M. Iustini Pertuchii, Tenstadiensis, ejusdem monasterii Rectoris: Lipsiæ an. cxcxcxii. Iust. Pertuchius.

§. LXXV. *Dissertationem Historicam de Origine & Progressu Cœnobii POSTVLANI*, Ord. Præmonstr. PVSTVLANT in Brabantia, dum Rev. D. Iohannes du Chesne in secundum ibidem Præsulem benediceretur, emisit (a) Augustinus Wichmannus, Antverpiensis, Canonicus Regularis Ord. Norbertini in Cœnobio B. Mariæ Tungerloensi, S. Theol. Baccalaureus, primum Ecclesiæ Mirloensis, ac districtus Helmondani, post Tylborchi, districtusque Hilvaris-Becani Pastor, & Archipresbyter, ac demum anno cxcxcxii. in Coadjutorem D. Theodori Verbraecken, Abbatis, assumptus. (b) Aug. VVichmanns.

§. LXXVI. PREZENSIS, sive (ut olim vocabatur) POREZENSIS in Holsatia Cœnobii Virginei *Annales* debemus Viro doctissimo, Iohanni Mollero, in *Isagoge ad Historiam Cimbricam parte IV. cap. II.* PREZÆ Ioh. Mollerus.

§. LXXVII. Anonymi *Chronicon Monasterii RASTEDENSIS*, in Comitatu Oldenburgico, quid incipit anno cxcix. finit an. cxcxcxcxiii, ex tabulariis Oldenburgensibus depromptum in lucem protulit Henricus Meibomius, Innior, *Tomo II. Rerum Germanicarum.* RASTEDII Anonymus.

§. LXXVIII. *Chronicon Monasterii REICHERSBERGENSIS* Canonorum Regularium S. Augustini ad Oenum, quod desinit anno cxcxciv, primus REICHERSBERGÆ

Cccc 2. edi-

(e) Antwerp. 1628. (b) Valer. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 95. seqq.

edidit *Christophorus Gervoldus*, IC. & Maximiliano Bavariae Ducis Consilius. (a)

REOMAI
Pet. Roverius.

§. LXXIX. *Petri Roverii*, Avenionensis, Soc. Ies. Philos. & Theol. Prof. anno MDCCXLIX. XXVIII. Iulii demortui, REOMAVM, seu *Historia Monasterii S. Iohannis Reomaensis*, in tractu Lingonensi, Parisiis prodiit anno MDCCXXXVII.

SELEBII.

§. LXXX. *Historia Monasterii SELEBIENSIS* in Anglia, cuius auctor vixit anno MDCLXXXIV. exstat *Tomo I. Biblioth. Nova Mss. Labbei.*

SENONEN-
SIS S. PETRI
Richerius.

§. LXXXI. *Chronicon Cœnobii S. Petri SENONENSIS*, Ord. Benedictini in diœcesi Tullensi, auctore *Richerio*, monacho ibidem, tempore Ludovici S. Francorum Regis post an. MDCLXII. perscriptum, luci exposuit *Dacherius Tomo III. Spicilegii.* (b)

SPANHEMII
Ioh. Tritthemius.

§. LXXXII. *Iohannis Tritthemii Chronicon Monasterii SPANHEIMENSIS*, diœcesis Moguntinensis, ab anno MDCCXXIV. usque ad an. MDCCXXVI. primum e tenebris eruit, ac *parte II. Operum Historicorum Tritthemii* publicavit *Marquardus Freherus.*

STEDER-
BVRGI

§. LXXXIII. *Anonymi Chronicon breve Monasterii STEDERBURGENSIS* ab *Henrico Meibomio Seniore* editum, in *Opusculis Historicis* Avi, Helmstadii an. MDCLX. recudi fecit *Henricus Meibomius Iunior*, ac nunc comparet *Tomo I. Rerum Germanicarum.* Incipit anno MDI. explicit anno MDCLXXX.

SVESSION-
ENSIS S.
MARIAE
Mich. Germanus.

§. LXXXIV. *Historiam Monasterii S. MARIAE SVESSIONENSIS* composuit *Michael Germanus*, Benedictinus. §. LXXXV.

(a) Monachii 1611. & Ingolstadii 1618. (b) Vide Sandium in *Notis ad Vossium de Hist. Lat. p. 211.*

§. LXXXV. *Chronicon Abbatie S. MEDARDI SVESSIONENSIS* ab anno MCCCCXLVII. ad annum MDCLXIX. *Tomo II. Spicilegii* exhibet Lucas Dacherius. Sic *Iobannes de Launoy* scripsit *Inquisitionem in Privilegium, quod Gregorius I. huic monasterio dedisse dicitur: (a)* itemque *Affertionem hujus Inquisitionis. (b)*

§. LXXXVI. Historiam Monasterii SUPERATENSIS composuit *Bernardus Cardillo Villalpandus*, Segoviensis Hispanus, Monachus Cisterciensis, qui anno MDCCXXXVII. obiit. (c)

§. LXXXVII. *Herimannus*, Abbas S. MARTINI TORNACENSIS, Historiam monasterii sui scripsit ad annum MDCLX. quod exstat *Tomo XII. Spicilegii Dacherii.*

§. LXXXVIII. Historiam Monasterii Regalis TORNVSIANI edidit *Petrus San-Julianus*, Balluræus, Decanus Cabilonensis.

§. LXXXIX. TRVDONENSIS Monasterii *Chronicon* scripsit *Radulfus*, Abbas Trudonensis: quod habetur *Tomo IX. Spicilegii Dacheriani*, & *Tomo II. Annalætorum Mabillonii.*

§. XC. *Chronicon Abbatie VALCIODORENSIS* an. MDCCXXIX. finiens, reperitur *Tomo VII. Spicilegii Dacheriani.*

§. XCI. VICONIENSIS Monasterii Historia ad ann. MDCCXV. comparet *Tomo XII. laudati Spicilegii.* Scripsit etiam *Nicolaus Montignius*, Castelli S. Martini

- ni ad Scarpum Abbas *Annales Monasterii Viconiensis*. (a)
- §. XCH. *Chronicon* S. VINCENTII prope Vultur-
turnum, in provincia Capuana, habetur *Tomo III. Hist. Franc. Duchesnii.*
- VINDOCINENSIS §. XCIII. *Inquisitionem in Chartam Foundationis & Privilegia* VINDOCINENSIS Monasterii instituit Iohannes de Launoy. (b)
- VARDVNENSIS S. MICHAELIS. §. XCIV. S. MICHAELIS VIRDVNENSIS *Chronicon* a Iohanne Mabillonio editum est *Tomo II. Analectorum.*
- ET S. VITONIS. §. XCV. *Chronicon* S. VITONI VIRDVNENSE ab an. 1555 incipiens habetur *Tomo I. Bibl. Mss. Labbei.*
- VIRIDIS-VALLIS §. XCVI. *Monasterii VIRIDIS-VALLIS Necrologium* edidit Marcus Mastelinus, Bruxellensis, Canon. Regularis Ord. August. in Viridi-Valle, demum Prior Cœnobii Septem-Fontium.
- VIZELIACENSIS, Hugo Pictav. §. XCVII. VIZELIACENSIS Ord. Bened. *Monasterii Historiam* iussu Pontii Abbatis, scripsit Hugo Pictavinus: quæ habetur *Tomo III. Dacheriani Spicilegii.*
- VVALBECENSIS. §. XCVIII. *Chronicon* WALBECCENSE (*Walbeca*, hodie Walpfe/pagus est haut procul Helmstadio, in quo Ecclesia cathedralis) Germanice scripsit Henricus Meibomius, senior: (c) cuius Latinam versionem ab Henr. Meibomio Iuniore expectamus.

§. XCIX.

(a) Carolus du Fresne in *Indice Auctorum* Glossario præfixo. Meminit huius scriptoris quoque Vossius de *Hist. Lat.* l. 3. c. 9 p. 791. (b) Paris. 1658. Vid. Val. Andr. in *Bibl. Belg.* p. 640. (c) Helmst. ed. 1619.

§. XCIX. *Tomo II. Scriptorum Historia Anglica* VVAVER-
na Oxoniæ an. cldcclxxxvii. editorum comparent LETENSIS
 etiam *Annales Waverleienſes*, a pluribus Au-
 ctoribus confarcinati: quos omnes tamen *Cænobii*
Waverleienſis Cisterc. Ord. in agro Surregienſi mona-
 chos fuiſſe, cum in ejus Monasterii rebus narrandis
 adeo diligentes ſint, verosimile eſt. (a)

§. C. *Brevem Relationem de Origine, Fundatio-*
ne, & progressu Monasterii WINDBERGENSIS in WVINDBER-
Bavaria, Ord. Præmonſtratenſis, ex ejusdem monaste- GÆ.
rii codice edidit Henricus Caniſius Tomo VI. Antiquæ
Lectionis.

§. CI. *De Origine Cænobii & Capituli Congre-* VVINDE-
gationis WINDESEMENSIS, quædam ſcripſit Io- SEMENSIS
bannes Buſchius, Canonicus Regularis S. Auguſtini in Ioh. Buſchius.
 eodem cænobio: quæ edidit Heribertus Roſvvey-
 dus. (b)

§. CII. *De Monasteriis WVRTEMBERGICIS* VVVRTEM-
ſingulari Opere egit Chriſtopherus Beſoldus, Ictus. BERGICO-
 enim auctor eſt libri, qui inſcribitur: *Documenta Redi-* RVM
viva Monasteriorum præcipuorum in Ducatu Wurtem- Chriſt. Beſol-
bergicoſitorum: quæ integro & juſto ſeculo, in Archi- dus.
vo Ducali, aliſque locis abditiffimis, condita & aba-
ſcondita, tandem ab Ferdinando II. & III. reſuſcitata,
revocata, priſtinisque communicata Dominis. Præ-
miſſa eſt Summaria Deductio Libertatis, Immedietatis,
aliorumque Jurium illis Monasteriis competentium. (c)

Parte

(a) Vide *Acta Erud. Lipſ. Suppl. ſect. 2. p. 109.* (b) Antverp. 1611.
 Vide *Bibl. Belg. Valerii Andreae pag. 473. Labbeum Bibl. Bi-*
blioth. p. 106. (c) *Tubingæ ed. 1636. 4to.*

Parte autem I. agitur de monasteriis Virorum : *Adelbergensi: Alba Dominorum: (Herren-Alb) Alpirspacensi: Anbusano: Bebenbusano: Denckendorfsi: Hirsaugiensi: Königsbrunnensi: Laureacensi: Maulbrunnensi: Blabeurensi: Herbrechtingensi:* Parte autem II. de Monasteriis Virginum Sacrarum : *Pfuldingensi: Steinheimensi: Lichtensternensi: Weilerano, prope Eslingam: Maria Reutbin, prope oppidum Wildberg: Gratia-Cella: Dominarum de Zimmern. (Frauen-Zimmern.)* Quorsum hoc opere spectaverit Besoldus, non ignotum est illis, qui statum illorum, temporum turbulentum noverunt.

VVVRTZ-
BURGI
S. IAC. MAI.
Ioh. Tritthe-
mius.

§. CIII. Chronicon S. IACOBI MAIORIS in suburbio WVRTZBURGENSI scripsit *Iohannes Tritthemius*, in Operibus Tritthemii a Iohanne Busæo editum, (a) Moguntiae 1604.

CAPVT XXIII.

DE SCRIPTORIBVS, QVI SINGVLIS EERE SECVLIS IMPERATORVM ROMANORVM AC PORRO REGVM GERMANIÆ HISTORIAM CONSIGNARVNT, QVIQVE EANDEM EX NUMISMATIBVS ILLVSTRARVNT.

§. I.

Sic igitur vastum emensi sumus mare, ac quotquot nobis cogniti Scriptores, qui vel universam Historiam Ecclesiasticam per omnia, vel aliquot secula aggressi, vel statum Ecclesiæ in certis Regnis, Provinciis

ciis, Episcopatibus, Urbibus, Monasteriis docuere, quanta potuimus cum cura recensuimus. Nunc animus est, Deo Opt. Max. favente, pergere ulterius, ac singulariter ostendere, quinam certa aliqua Historiæ Ecclesiasticæ capita illustraverint.

§. II. Etsi autem varia hujus Historiæ sunt capita, pleraque tamen ad sex sequentia licuerit revocare: ut *primum* sit de Imperatoribus Romanis, ac Regibus Germaniæ: *alterum* de Pontificibus Romanis: *tertium*, de Hæreticis: *quartum*, de Conciliis: *quintum*, de Doctoribus & Scriptoribus Ecclesiasticis: *sex- tum*, de Ritibus & Ceremoniis.

Historiæ Eccl.
partes.

§. III. Quod igitur ad primum attinet, pervulgatæ est notitiæ, quod post Theodosii I. excessum, magnum illud Imperii corpus in duas partes fuerit divisum ac porro Orientis Imperatores Constantinopoli, Occidentis Romæ, ac post aliquamdiu Ravennæ haberint sedem: donec post paucos, ac invalidos in Occidente Imperatores, Romanum ibi imperium desineret, ac non nisi exeunte seculo VIII. utcunque restitueretur. Cujus quidem argumenti accuratior tractatio ad propositum nostrum proxime non spectat.

Imperium Ro-
man. in Orien-
tale & Occid.
divisum.

§. IV. Id tantum hic monendum, in notitia Scriptorum de Imperatoribus Romanis, æque locum habere, qui Romanorum speciatim olim ita dictorum, quam qui Novæ Romæ, hoc est, Constantinopolitanorum Cæsarum historiam tradiderunt.

§. V. Interea, quia plerosque, qui sigillatim,

Dddd

Vitas

Vitas & Historiam Constantinopolitanorum Imperatorum scripsere, supra jam attulimus, nunc eos potissimum enumerabimus, qui de Romanorum Imperatorum, tam veterum illorum ad Augustulum usque, quam recentiorum a Carolo Magno ad Leopoldum usque Nostri res gestas consignarunt. Inter quos tamen non deerunt, qui Imperatorum Orientis historiam pro re nata scriptiōni suæ inseruerunt.

§. VI. Ceterum licet pauci in his fuerint, quorum opera unice inserviat Historiæ Ecclesiasticæ, cum tamen singulorum scripta aliquam, nonnullorum magnam lucem ei foenerentur, plerosque omnes, qui in meam venerunt cognitionem, afferre decrevi: & hoc quidem capite, qui vel de omnibus, vel de pluribus, proximo autem, qui de certis Imperatoribus fuere solliciti, enumerabo.

SCRIPTORES
SECVLI II.
Tacitus.
Suetonius.
Plutarchus.
Dio Cassius.

§. VII. Itaque ineunte seculo II. Historiam Cæsarum Latine scripsere: *C. Cornelius Tacitus*, ab Augusti excessu, ad Domitiani mortem: & *C. Suetonius Tranquillus*, primorum XII. Cæsarum vitas: ut & Græce Galbæ ac Othonis, *Plutarchus* Charonenfis. quo etiam retuleris posteriores libros *Dionis Cassii*, Historiæ Romanæ Græce scriptæ, quorum ultimus, nempe LX. in morte Claudii Cæsaris, anno CHRISTI LIV. desinit. Dionis Epitomator est *Iohannes Xiphilius*, Patriarcha Constantinopolitanus seculo XI.

SECVLI III.
Vulc. Gallicanus.

§. VIII. Seculo III. (ut *Vulcatium Gallicanum*, qui non nisi unius *Avidi Cassii* (a) vitam consignavit, tace-

(a) *Avidius* ille *Cassius* falso de M. Antonini a Quadis occisi nuncio deceptus, in Oriente Imperium arripuit, quod per tres menses & sex dies usurpatum cum vita perdidit an. C, 175

taceamus) *Trebellius Pollio* scripsit vitas Imp. *Valeriani* (hujus pars prior periit:) *Cæsaris Valeriani*, *Valeriano* Imp. nati, Imp. *Gallieni*: ejus filii *Salonini Gallieni* (in qua nihil, præter puerile factum commemorat) *XXX. Tyrannorum*: in quibus duæ foeminae, *Zenobia*, & *Victorina*: & Imp. *Claudii*. Præterea *Herodianus* Romanam sui temporis historiam libris octo Græce condidit: quam a M. Aurelii Antonini Imp. obitu, an. C. CLXXX. orditur, & in initio Imperii a Gordiano suscepti an. CCXXXVIII. terminat.

Treb. Pollio

Herodianus.

§. IX. Seculo IV. ineunte floruerunt *Ælius Spartianus*, *Ælius Lampridius*, *Iulius Capitolinus*, & *Flavius Vopiscus*. Ex his *Spartianus* descripsit Vitas Imp. *Ælii Hadriani*: *Ælii Veri*, ab Hadriano adoptati, sed ante susceptum imperium mortui: Imp. *Didii Iuliani*: Imp. *Septimii Severi*: *Pescennii Nigri*, Imp. *Sept. Severo* adversi; Impp. *Antonini Caracalla*, & *Antonini Geta*. *Lampridius* autem Vitas Impp. *Antonini Commodi*: *Antonini Diadumeni*, Imp. *Opilio Macrino* nati; *Antonini Heliogabali*, & *Alexandri Severi*. Tum *Capitolinus*, Impp. *Titi Antonini Pii*: *M. Antonini*: *L. Antonini Veri*: *Helvii Pertinacis*: *Clodii Albini*: *Opilii Macrini*: *Maximini*, & *Cæsaris Maximini*: trium *Gordianorum*, patris, filii, & nepotis; *Maximi* denique, & *Balbini*. *Vopiscus* vero Impp. *Aureliani*, *Taciti*, *Floriani*, & *Probi*: Tyrannorum quoque, *Firmi*, *Saturnini*, *Proculi* & *Bonosi*: itemque Impp. *Cari*, & filiorum, *Numeriani* atque *Carini*.

SECVLI IV.

Æl. Spartianus.

Æl. Lampridius.

Iul. Capitolinus.

Flav. Vopiscus.

Sex. Aur. Victor.

§. X. Ex eodem seculo IV. *Sexti Aurelii Victoris*

Dddd 2

ris

Julianus Imp.

Eutropius.

aPæanioSoph.
Græce versus,
Sex, Rufus.

Ammianus
Marcellinus.

is libellum de *Cesaribus* habemus: quorum primus est *Augustus*, ultimus *Constantius*, Constantini Magni filius, in cuius anno xxiii. qui est CHRISTI ccclix. desinit. Ipse etiam Imperator *Flavius | Claudius Iulianus* de *Cesaribus* librum Græce scripsit: quo ple-
rorumque Cæsarum, a Iulio exorsus, nonnulla gesta, ficto inter illos & Deos colloquio, paucis attingit, Sa-
tyricus tamen magis, quam Historicus. Hunc librum Iuliani Imp. Notis & Numismatibus lingua Gallicana illustravit *Ezechiele Spanhemius*, in quibus multa ra-
riora numismata proponit & explicat. (a) Huc etiam referas *Eutropii Sophistæ* ex decem *Historiæ Romanæ libris*, quatuor posteriores, utpote in Impp. Roma-
norum rebus ab Imperio Augusti ad Imp. Ioviniani obitum an. C. cccxlv. occupatos. Eutropium ex Latino Græcum fecit *Pænius* Sophista. Et habet quoque *Epitome*, sive, ut ab aliis vocatur *Breviarium*, *Sexti Rufi* nonnulla ad historiam Imperatorum per-
tinentia. Orditur illud ab Urbe condita, terminat in pace per Iovianum Imp. initia cum Persis anno C. cccclxiii. Eodem seculo IV. rerum a Romanis gesta-
rum libros XXXI. scripsit *Ammianus Marcellinus*, quos a Cæsaris Nervæ principatu, hoc est, anno CHRISTI xcvi. exorsus est. Ex his priores tredecim, injuria temporum amissimus: reliquorum primus, sive XIV. incipit a rebus Galli, quem patruelem suum *Constantius* Imp. Cæsarem dixerat: ultimus, finit in Imp. Valen-

(a) Heidelbergæ 1660. & Paris, 1683. Vide *Acta Erud. Lips. an. 1684. m. April p. 164. seqq.*

Valentis excessu, rebusque paulo post mortem gestis, anno C. ccclxxviii. Auctoris ignoti de *Constantio Cblero, Constantino M. & aliis Impp.* Excerpta, ab Henrico Valesio primum cum ejus *Ammiano Marcelino* edita, post in *Miscella Antiquæ lectionis*, Argentorati recusa sunt. (a)

§. XI. Seculo V. *Zosimus*, Comes & Exadvocatus fisci *Romanarum Historiarum libros VI.* cum e-
logio *Historie Novæ*, Græce conscripsit: quorum *primo*, quem ab Augusti imperio incipit, Imperatorum usque ad Diocletianum gesta breviter describit; in quinque ceteris cuncta tradit copiosius. Ultimum, in quo pauca desiderantur, in *Sari*, Gothorum Ducis, post captam ab Alarico eorundem Rege Romam, ad Imp. Honorii partes transitu, anno C. ccccx. terminat. Prodiit *Zosimus* Græce, cum *Iob. Leunclavii* Latina interpretatione, & *Friderici Sylburgii* annotationibus *Tomo III. Hist. Romana Scriptorum*: (b) Græce item ac Latine cum Notis Variorum, accurante *Christophoro Cellario*. (c)

SECVLI V.
Zosimus.

§. XII. Ex seculo viii. in hunc censum retuleris *Pauli Longobardi*, cognomine Winfridi, Warnefrido, & Theodolinda nati, *Diaconi Aquilegiensis*, & Desiderii, ultimi Longobardorum Regis Cancellarii, post monachi Casinensis (d) libros quinque: quibus Eutropium continuavit. Nam qui consequuntur libri, ad *Landulphum Sagacem*, qui seculo IX.

SECVLI VIII.
Paulus Diaconus.

(a) Anno 1664. (b) Francof. 1590. (c) Cicæ 1679. (d) Vide Vossium de *Hist. Lat. l. 2. c. 30. p. 290.* & quos laudat p. 293. *Leonem Ostiensem, Petrum Diaconum, & Trithemium.*

SECVLI IX.
Annal. Fran-
cor. Scripto-
res.

Lotharii Aug. temporibus vixit, auctorem referuntur.

§. XIII. Seculo potissimum IX. vixerunt varii illi *Annalium Francorum*, plerique anonymi scriptores, a Petro Pithœo, Iusto Reubero, Marquardo Frehero & Andrea Duchesnio editi: utpote in quibus nonnulla repereris ad Caroli Magni, ejusque successorum in Imperio Occidentis historiam facientia. Adscribam de iisdem Hadriani Valesii judicium, ex libro *XXIV. Rerum Francicarum*: Multum jejunis istis aridisque scriptoribus debemus, quod pro captu mediocritatis sue, & ut illa ferebant tempora, Annales qualescunque composuerunt, & quæ ex majoribus natu acceperant, utcunque in epitomen coacta posteris velut per manus tradiderunt, nobisque haud pauca memoratu digna reliquerunt, in quibus suam quisque solertiam sagacitatemque exercercmus, plerosque Caroli principatus annos sine ulla mentione transmissuri, si nihil ipsi literis mandavissent.

SECVLI X.
V Vitichindus.

§. XIV. Ex seculo X. hic commemorandus est *Witi-
chindus*, quem alii *Windichinum*, nonnulli *Winduchin-
dum* vocant: (neque enim diversi sunt scriptores, ut putavit Pantaleon, ab Irenico forte deceptus:) Corbe-
jensis cœnobii in Saxonia Ord. Benedictini monachus, propter *libros tres Annalium*, in quibus præcipue Hen-
rici I. Aucupis, ac Ottonis I. gesta descripsit. (a) Pri-
mum

(a) Videantur de eo Sigebertus *de Script. Eccles. cap. 129.* & in *Chronico ad an. 973.* Adamus Bremensis *lib. 2. c. 6.* Tritthemius in *Chron. Hirsaug.* ad an. 952. 954. in *Catalogo Scriptor. Ecclesiæ.* & in *Viror. illustrium Germania.* Vossius *de Hist. Lat. l. 2. c. 41. p. 350.*

num illi editi sunt Basileæ anno cixcxxxii. apud Iohan-
nem Hervagium: deinde anno cixcclii. cura *Martini*
Frechtii, ex concionatore Ulmenſi Theologi Tubin-
genſis: poſtea ſtudio *Reineri Reineccii*, Francofurti
anno cixcclxxviii. Diſtractis vero exemplaribus no-
vam editionem Francofurti anno cixcxcxi. procura-
vit *Henricus Meibomius*, Senior, Notasque elegantes,
ac alia hujus generis ſcripta addidit: quæ demum una
cum ipſo Witichindo in *Tomum I. Rerum Germanica-*
rum retulit *Henricus Meibomius*, Junior.

§. XV. Seculo XI. floruit *Ditmarus*, Sigfridi Sa-
xonici Comitis filius, anno idcccclxxvi. natus, qui
primum monachus fuit cœnobii S. Iohannis Magde-
burgi ſub Ridago Abbate, hinc Præpoſitus Walbec-
cenſis per ſeptennium, ac tandem Mersburgenſis E-
piſcopus. Omnium ille primus eſt, qui ex Germa-
niæ Optimatibus Hiſtoriæ patriæ ſcribendæ manum
admovit. Nimirum habemus *Chronicorum* ejus li-
bros VII. quibus complectitur geſta Henrici I. Otto-
num I. II. III. & Henrici II. & in hujus quidem rebus,
utpote quibus partem interfuit, diffuſus eſt. Neque
tamen omnia Henrici II. in Ditmaro habemus: quip-
pe qui anno cixxviii. atque adeo ſexennio ante Hen-
ricum obiit. Vitam Ditmari ex codice ms. *Chronici*
cujusdam *Antiftiti Mersburgenſium* edidit Reinerus
Reineccius: qui & ipſe editioni ſuæ Francofurtenſi
anno cixcclxxx. junxit *Expoſitionem de Ditmari vita*,
& *materna ſtirpis familia*, e Chronico ipſius contex-
tam. Ultima Ditmari editio eſt Maderiana Helm-
ſtadi-

SECVLI XI,
Ditmarus
Mersb.

stadiensis anni cicioclxvii. Ipsum Ditmari avto-
graphum in quo tamen ab initio aliquot folia resecta
sunt, habetur in archivo Dresdensi, mihiq[ue] anno
-LXXVI. commonstravit Vir Amplissimus, *Antonius*
Weckius, Electoralis Secretarius. Cum hoc collatum
exemplar possidet *Henricus Meibomius Junior*: quo
utinam usus fuisset B. Maderus. Multa enim superant
in hoc scriptore lucis indiga.

SECVLI XIV.
Theod. Meto-
chita.

Benev. de
Rambaldis.

§. XVI. Ex seculo xiv. huc revocavero *Theodo-
rum Metochitam*, quem Andronicus Palæologus I.
magnum Logothetam creavit, postea autem junior
Andronicus Didymotichum (maritimum Bithyniæ
est oppidum) relegavit. (a) Scripsit is *Compendium*
Historiæ Romanæ, ab Iulio Cæsare usque ad Constanti-
num Magnum: quod Lugduni Batavorum anno
ciciocxviii. cum interpretatione ac Notis suis edidit
Iohannes Meursius. Sed non aliam esse hanc Historiam,
quam Glycæ *Annalium librum III.* demonstrat Theo-
philus Raynaudus *de bonis & malis libris*: (b) cui
proinde vapulat *Meursius*. Eodem seculo *Beneve-
nutus de Rambaldis*, Imolensis, Orator, Poeta, &
Historiographus Cæsareus, *de Vitis Cæsarum* libellum
composuit, qui dicitur *Augustalis*, ac desinit in Wen-
ceslao Imp. Caroli IV. filio. (c) Argentorati prodiit
anno ciciocv. ac cum Petrarchæ Operibus etiam con-
jungitur. Eundem cum *supplemento Ænææ Sylvii*
usque

(a) Vid. Vossius *de Hist. Gr. lib. 2. c. 29 p. 308.* (b) pag. 156. (c) Vid.
Gesnerus in *Biblioth.* pag. 143. Vossius *de Hist. Lat. l. 3. c. 3.*
p. 538. Dieffenbachius in *Dissertat. de morte Henrici VII. scilicet.*
l. 5. II. pag. 34.

usque ad Fridericum III. *Tomo II. Rerum Germanicarum* repræsentat Marquardus Freherus. Ejusdem seculi anno LXXIV. vivere desiit, *Franciscus Petrarcha*, patria Aretinus, origine Florentinus; (a) cujus habemus *Vitas Imperatorum & Romanorum Pontificum*, sed Italice scriptas. (b)

Franc. Petrar-
cha.

§. XVII. Seculo XV. *Æneas Sylvius*, Piccolominæus, patria Senensis, postea, cum ad Pontificium solium evectus esset, *Pius II.* dictus, in *Cosmographia* sua (c) etiam de Cæsaribus agit. Idem, sed dedita opera, facit *Iulius Pomponius Lætus* in *Historiæ Romanæ Compendio*: quod a Balbino & Pupieno an C. CCXXXVII. incipit, & in Imp. Constante, Heraclii nepote, qui anno C. DCCLXVIII. in Sicilia, in balneo necatus est, desinit. (d) Etiam *Bernardinus Corius*, Mediolanensis, qui anno MDCCCXCIX. decessit, *Imperatorum Vitas* ab Iulio Cæsare usque ad Fridericum I. edidit. (e)

SECVLI XV.
Æn. Sylvius.

Iul. Pomp. Læ-
tus.

Bern. Corius.

§. XVIII. Superiori seculo ineunte, *Iohannes Stella*, sacerdos Venetus libellum *de Imperatoribus Romanis* composuit, quem perinde ac Rambaldus, *Augustalem* nominavit. (f) Nec indigna lectu est *Iacobi Wimpbelingii Epitome Imperatorum ac rerum in*
Eee e *Ger-*

SEC. XVI.
Ioh. Stella.

Iac. VVim-
phelingius.

(a) Vitam Petrarchæ scripserunt Xicco Polentonius, Hieronymus Squar-
zaficus, Iacobus Philippus Tomasius, & Andreas Schroderus: ac
confer Vossium *de Hist. Lat.* l. 3. c. 1. p. 524. & *de Poet. Lat.* cap. 7.
p. 77. Hankium *de Script. Rer. Rom. lib. 1. part. 1. cap. 42. pag. 192.*
seqq. & lib. 2. part. 2. c. 42. pag. 331. (b) Florentiæ ed. 1478. & ibid.
recusa 1615. Venet. 1507. (c) Quæ in Operibus Sylbii edita. (d)
Prodiit Venet. 1499. & *Tomo II. Hist. Rom. Scriptor.* Sylburgii,
Francofurti 1588. (e) Voss. *de Hist. Lat.* l. 3. c. 8. p. 617. (f) Ve-
net. ed. 1503.

- Germania gestarum*: (a) quippe censente Thoma Wolfio, Iuniore, Argentoratensi, *labore multo, fideque tanta scripta, quasi fides ipsa dictitasset.* Neque sua laude fraudanda est *Henrici Bebelii*, Iustingensis Svevi *Apologia pro Imperatorum Germanicorum dignitate*, contra Leonardum Iustinianum Venetum, illorum & nominis & coronationis honori detrahentem. (b) Alb. Krantzius, Albertus quoque Krantzius, in *Saxonia* sua, brevem primo omnium Imperatorum Romanorum historiam, ac eandem a temporibus Carolinis paulo fufius repetiit. At singulariter *Cesarum historiam libris III.* signavit a. C. Cæsare usque ad Maximilianum I. *Iohannes Baptista Egnatius*, sacerdos Venetus, & in patria bonarum literarum Professor, qui adhuc in vivis fuit an. c1610. & ad magnam senectutem pervenit. (c) Integrum autem *de Caesaribus & Imperatoribus Romanis* opus composuit *Iohannes Cuspinianus*, Sveinfurtensis, Poeta, Medicus & Orator Maximiliani Augusti: cuius vitam scripsit *Nicolaus Gerbelius*, IC. quæ cum *Cesaribus* Cuspiniani conjungitur. In hoc autem Opere res gestas, cum Occidentis, tum Orientis Imperatorum, Latinorum, Græcorum, Germanicorum, Turcicorum, describit; a Iulii Cæsaris ortu incipiendo, & in Maximiliani I. excessu, an. c1619. finiendo. (d) *Onuphrius Panvinius*, Veronensis, Eremita

(a) Basil. 1532. Hanov. 1594. & apud Schardium *Scriptor. Rer. Germ. Tom. I.* (b) Scripta est an. 1508. & postea in Schardii *Tom. I.* & Goldasti *Politica Imperialia* relata. (c) Voss. *de Hist. Lat. l. 3. c. 12* p. 678. (d) Prodiit Argentor. 1540. & cum *VVolfg. Hungari* annotat. Francofurti 1601. Confer Hanckium *de Script. Rer. Rom. l. 2. part. 1. c. 16. pag. 128.*

Augustinianus *Romanorum Principum libros IV.* composuit; quibus non modo Occidentis, tum etiam Orientis Imperatorum, sed etiam Gothorum, Longobardorum, Francorum, Sicularum, Mediolanensium res exponit. (a) *Hardevvigus a Dassel*, Patritius Lunenburgensis, *Panegyricos tres* conscripsit, *continentes Vitas & Res gestas trium Invictiss. Impp. Constantini, Caroli & Ottonis*, quibus ob res laudabiliter gestas Magni nomen inditum est. (b) Ejusdem habemus *Imperatorum ac Caesarum Romanorum ex Archiducum Austria familia oriundorum breves & accuratas descriptiones*. (c) *Franciscus Hotomannus*, Ictus magni nominis, qui anno cldioxc. xii. Febr. obiit, conscripsit *Cesarum Indicem a Iulio ad Iustinianum I.* qui Ejusdem *Consolationi*, qua res totius veteris Ecclesiae notabiles ex Bibliis in certa capita redegit, junctus prodit Hanoviae an. cldioxcxiii. (d)

Hard. a Dassel.

Franc. Hotomannus

§. XIX. Ex praesenti demum seculo succurrunt sequentes scriptores: *Christophorus Sturcius*, Livo- nus, I. V. D. & Prof. Rostochiensis, anno cldioxcii. xiii. Aprilis demortuus: cujus exstat liber *de Imperio Germanorum*: in quo *Vitae Impp. consilia varia, consiliorumque eventus & rationes politice explicantur*. (e) *Hermannus Witekindus*, Radensis Westphalus, Rector Scholae Rigensis, post Gr. L. & Math. Prof. Heidelb.

Christ. Sturcius.

Herm. Witekindus.

Eeee 2

qui

(a) Prodierunt Basileae 1558. & in Gruteri *Chronico Chronicorum Politico*, Confer Hankium *lib. 2. part. 2. c. 59. pag. 361.* (b) An. 1589. Oratio *de Carolo M.* antea excusa est Augustae 1583. (c) Hamb. 1590. (d) Vid. Hankius *l. 2. part. 2. cap. 72. pag. 385. 386.* (e) Rostoch, 1600.

Henr. Ratel.

Aug. Brunnig.

Balth. Mencius.

Dion. Gothofredus.

qui an. cccciii. vii. Febr. obiit, Latinitate donavit *Vitas Caesarum*, prout apud Suidam Lexicographum reperiuntur. *Henricus Ratel*, senior: qui *Constantini, Caroli, & Ottonis Magnorum Vitas*, ac gesta ex optimis scriptoribus Germanice complexus est. (a) *Augustinus Brunnig*, Annæmontanus, Pastor Ecclesiæ Iesingensis prope Tubingam: qui conscripsit *libellum synopticum, de Imperatorum, Regum, Electorum & Principum annis natalibus, nuptialibus & mortualibus*, ab an. cccc. usq; ad an. cccc. (b). *Balthas. Mencius*, Niemeccanus, Prof. P. Wittebergenensis: qui *Enchiridion Romanorum Caesarum* edidit a *Carolo M. usq; ad Rudolphum II.* (c) *Christophorus Varsevicus*, Masovia-Polonus: cuius huc referas. *Speculum analogie vitarum parallelarum aliquot Magnatum, hoc est, Caesarum, Regum, & maximorum Principum.* (d) *Dionysius Gothofredus*, Parisiensis, Ictus, ac primo Prof. Genevensis, post Parlamenti patrii Consiliarius extraordinarius, tum Argentoratensis, ac demum Heidelbergensis Prof. qui anno ccccxxii. vii. Sept. vivere desuit. Hujus Historiæ antiquæ pars altera agit *de Imperatoribus Romanis*, & liber quidem IV. a *Iulio Cesare ad divisum Imperium*, sub *Constantino Irenes, & Carolo M.* liber V. ab hoc *Constantino ad Constantinum ultimum, & captam a Turcis Constantinopolin*: liber VI. a *Carolo M. ad Rudolphum II.* Hoc autem opus concinnatum est ex integris verbis *Epitomatoris Livii, Flori, Sexti Rusti,*

(e) Gorlicii 1603. (b) Francof. 1608. (c) V Vitteberg. 1605. (d) Francof. 1604. & 1608. De ipso Varsevicio legendus Staravolskius de C. *Scriptor, Polon. n. 92. pag. 121.*

Rufi, Eutropii, Aufonii, Sexti Aur. Victoris, Cassiodori, Pauli Diaconi, Suida, Pomp. Leti, Volaterrani, & Egnatii. (a) Continuavit postea hanc operam ad nostra usque tempora, & cum titulo *Historia Universalis* edidit Magnus Hefenthalerus, Prof. Tubingensis. (b) Iob. Petrus Lotichius, Hanovienfis, celebris Poeta & Medicus, qui anno MDCLII. decessit, reliquit *Impp. Romanorum a Iulio Cesare usq. ad Ferdinandum II, Vitas & res gestas*. (c) Henricus Thomas Chiffletius: cujus habemus *Seriem Chronologicam a Iulio Cesare ad Ferdinandum III*. (d) Iohannes Conradus Dietericus, Prof. Gieffensis, scripsit *Historiam Imperatorum Augusti, Tiberii, Caligulae, Claudii & Neronis*: (e) item: *Impp. ex familia Saxonica, Henrici I. Ottonis I. II. III. & Henrici II*. (f) Sic & Christianus Caldenbachius, Prof. Tubingensis, eorundem *Impp. Saxonorum vitas*, sed paulo concisius pertractavit in *Pentade Imp. Romano-Saxonum*. (g) Sigismundus a Bircken, Comes Palatinus Caesareus qui Norimbergae an. MDCLXXXI. XII. Iunii obdormivit, in *Speculo Honoris Austriaco* Germanice edito (h) *Historiam Regum ac Imperatorum ex Domo Austriaca oriundorum summa cum cura perscripsit*. Simon Bornmeisterus, Poeta Laureatus, primum Scholae ad S. Spiritum, post ad S. Sebaldum Norimbergae Rector, qui anno exeunte LXXXVIII. vita excessit, in *Intro-*

Franc. Pona.

Io. P. Lotichig.

Henr. Thomas
Chiffletius.

Ioh. Conr Dietericus.

Christ. Caldenbachius.

Sigism. a Bircken.

Simon Bornmeisterus.

Eee e 3

ductio.

(a) Prodiit Lugduni 1591. (b) Verona 1641. Vid. Hallervordii. *Bibl. Cur.* p. 88. (c) Hanov. 1622. (d) Antverp. 1656 (e) Gieffa 1666. (f) *Ibid.* eod. anno. (g) *Tubinga* 1675. (h) *Norimbergae* 1668.

ductione ad Historiam universalem Monarchicam (a) de Imperatoribus fere singulis per quaestiones & responsiones agit. *Iobannes Lebmannus* Theatrum *Historicum* composuit, in quo omnes ex ordine Heroes quatuor summorum Imperiorum usq; ad bodiernum Imp. Leopoldum per *Exercitationes Academicas* concinna brevitate exhibentur. (b) *Iobannes Palatius*, I.V.D. in Veneto Lyceo publico Prof. & Venetorum plebanus, tribus distinctis voluminibus emisit *Aquilam inter lilia*: *Aquilam Saxoniam*, & *Aquilam Sanctam*, sive *Bavaricam*: quorum primo, *Francorum Caesarum a Carolo M. usque ad Conradum I.* altero, *Impp. Saxonum ab Henrico Aucupe usque ad Henricum Sanctum*: tertio, *sequentium aliquot Impp. historiam, elogiis, hieroglyphicis, numismatibus, symbolis, imaginibus*, majori tamen (ni fallor) cum pompa, quam usu illustravit. (c) *Iobannes Iustus Winckelmannus*: cujus *Cesareologia*, seu *quarta Monarchie Descriptio a C. Iulio Cesare ad Imp. Leopoldum*, aliquoties prodiit. (d) *Iobannes Christophorus Wagenfeil*, I. V. D. Iuris publ. ac Linguarum Oriental. Prof. Altorfinus summe celebris: qui *Disputationes elegantissimas* habuit, ediditque, exhibentes *Catalogum Impp. Francicorum*: item, qui post *Francicos ad Interregnum usque Imperio Germanico praefuerunt*. (e)

§. XX. Quoniam autem scriptores illi, qui in Numismatibus Imperatorum Romanorum illustrandis

Ioh. Lehmannus,

Ioh. Palatius.

Ioh. Iustus Winckelmannus.

Ioh. Christ. Wagenfeil.

Scriptores qui Historiam Impp. ex Nu-

(a) Norimb. 1669. (b) VVitteb. 1670. (c) Primum opus 1671. alterum 1673. tertium an. 1674. Venetiis prodire. (d) Lips. 1666. 1670. (e) Altdorphi 1675. 1676.

dis fuere occupati, interdum etiam nonnulla ad Hi-
 storiæ Ecclesiasticæ pertinentia explicuerunt, co-
 rum etiam notitiæ hoc loco inculcabitur. Ce-
 terum *Nummorum Veterum in illustranda Imperato-
 rum Romanorum historia usum*, publico Program-
 mate, *Historiarum & Antiquitatis Cultoribus* osten-
 dit Vir etiam in hoc nummario studio excellens,
Henricus Meibomius, Junior. (a) Elegantiæ hujus ex-
 colendæ principem fuisse *Iacobum Sadoletum*, Cardi-
 nalem, in *Illustrum Imaginibus*, Leoni X. Pontifici
 Rom. inscriptis (suppressio tamen nomina, quamvis
 suum præmittere non dubitarit *Andreas Fulvius*) Ca-
 rolus Patinus in *Historia Numismatum* cap. xxiv. ob-
 servavit. Eum secutus *Iohannes Huttichius*, Mogun-
 tinus, in *Imperatorum Rom. libello una cum imagini-
 bus ad vivam effigiem expressis.* (b) In hoc enim
 non tantum Impp. Occidentis & Orientis, Latino-
 rum, Græcorum & Germanorum vitas describit, sed
 & eorum imagines, quales in nummis reperiun-
 tur, exhibet. Imagines tamen *Fulvii* describendo,
 etiam errores studiose confectatum, iterum monet
 Patinus d. l. Orditur a Iulio Cæsare, finit in Carolo
 V. (c) Porro *Iacobus Strada*, Mantuanus edidit *Epi-
 tomen Thesauri Antiquitatum*, hoc est, *Imperatorum
 Romanorum, Orientalium & Occidentalium, Iconum
 ex antiquis Numismatibus fidelissime delineata-
 rum.*

numismatibus
illustrantur.

Iac. Sadoletus

Iohan. Hutti-
chius,

Iac. Strada,

(a) Helmst. 1684. (b) Ed. Argent. 1525. & Ioh. Sambuci cura auctior
 ibidem 1552. item Lugduni 1550. & 1554. (c) Vid. Hankius *de
 Script. Rer. Rom. l. 2. part. 1. c. 18. p. 133.*

Æn. Vicus.

rum. (a) Librum hunc, sed Gallice a *Iob. Loveau*, Aurelianensi versum, idem cum iisdem imaginibus edidit *Strada*. (b) Succedit *Æneas Vicus*, Parmensis, qui ab adolescentia cognoscendis, maxime quales in nummis reperiuntur, antiquitatibus ætatem consecravit. Ob id duodecim annos intra Italiam, & extra eam, inquirendis nummis impendit: quorum obviorum figuras sua manu depinxit, atque tabulis æneis insculpsit. Hinc ingens de Romanis nummis opus in xxiii. libros divisum elaboravit: sed quorum non nisi primus in lucem ab ipso auctore (ut puto) editus. Nam ne reliquos perficeret, subitanea mors prohibuit: siquidem repente concidit, cum Duci Ferrariensi nummos quosdam monstraret. (c) Is autem liber continet I. *C. Iulii Cæsaris vitam*: II. *Tabulas VIII.* in quibus nummorum partim a Cæsare, partim ab aliis, in memoriam Cæsaris cusorum, figura conspiciuntur. III. *Commentarium, quo figura nummorum explicantur.* Prodiit Venetiis ciciolx. Atque ita Martinus Hankius de *Romanarum Rerum Scriptoribus. lib. II. parte I. cap. XXVI.* Verum Patinus vetustiore editionem laudat Venetam anni cicioliv. Præterea habemus ejus *Augustarum Imagines*, cum illarum vitis. Quod opusculum incipit a Marcia, Iulii Cæsaris avia; finit in Domitia, Domitiani Cæsaris uxore. Latinum ex Ita-

(a) *Lugduni* 1553. *Romæ* 1557. *Tiguri* 1558. ed. *Andr. Gesnero*. Philippus Labbeus in *Bibliotheca Nummaria* p. 259. inter ipsum *Thesaurum & Epitomen* ejus distinguit, ac istum 1551. *Lugd.* prodiisse, perhibet. Iudicium de hoc libro vide apud Patinum cap. 24. p. 184. (b) Integrum titulum Gallicanum affert Labbeus d. l. (c) Patinus in *Hist. Numism. cap. 24. pag. 189.*

Italico fecit *Natalis Comes*. (a) Reliqua librorum
Aenea Vici ad Imperatorum Historiam, a *Iulio Cæsa-*
re, usque ad *Lucium Verum*, a *Iacobo Franco*, Chal-
 cographo Veneto, Venetiis edita sunt anno cicioci,
 ac porro (perinde ac liber I. de C. *Iulio Cæsare*) a *Iob.*
Baptista Duvallio, Ling. Oriental. interprete Parisiensi
 restituta sunt. (b) *Vico* iungimus *Antonium Zanta-*
num, Comitem & Equitem Italum, qui primorum XII.
Cæsarum imagines, ex antiquis Numismatibus desum-
 ptas, addit a per brevi cuiusque *Vitæ* descriptione, ac di-
 ligenti eorum, quæ reperiri potuerunt, Numismatum a-
 verse partis delineatione, uno volumine complexus
 est. Prodiit altera vice multis nummorum figuris
 auctius, *Aenea Vico* sculptore (cui ob id a *Patinio*; a-
 liisque tribuitur) anno cicioliv. (c) *Constantius* (Con-
 stantinum vocat *Patinus*) *Landus*, patria Placentinus,
 Complani Comes, Alciati, Panciroli aliorumque
 doctissimorum virorum consuetudine non medio-
 crem antiquitatis notitiam sibi comparavit, *Veter-*
umque Numismatum Romanorum Miscellaneas Expli-
cationes vulgavit. In eo commentario nummos,
 quorum tamen figuras non addidit, Romanos (in
 quibus etiam aliquot exteros, *Lysimachi Thracum*,
 & *Antiochi Soteris*, Syrorum Regis, exhibet) Au-
 gustos a *Iulio Cæsare*, ad *Iustinianum I.* non ordine

Ant. Zantano

Const. Landus

Eff f

qui-

(a) Venet. ed. 1556. ut habet *Patinus*: sive 1558. ut *Hankius*. Burchar-
 dus Gotthelfius Struvius in *Bibliotheca Numismatum* cap. 1.
 §. 38. scribit etiam Latine prodiisse, an. 1619. cura *Iob. Bapt. du*
Vall. (b) Paris. 1629. (c) Vid. *Hankius lib. II. part. 1. c. 23. p.*
 137. *Patinus* in *Vico* laudat edit. Venetam anni 1553. & *Lab-*
beus ac *Hallervordius* tertiam edit. Romanam 1614.

quidem temporis, sed quem auctori commoditas
 suavit, locatos, describit. (a) Venetiis primum, de-
 Hub. Goltzius. in Lugduni excusus est an. ciciolx. *Hubertus Goltzius*,
 Venlona Gelder, anno ciciolxxvi. patre Rutgero
 Würtzburgensi, Venlonensium pictore natus, Marci
 & Guidonis, Laurinorum fratrum nobilium, ac do-
 ctrina clarorum opera ac hortatu, an. ciciolxviii. an-
 tiquitatum investigandarum gratia, Germaniam,
 Galliam ac Italiam summo cum fructu lustravit. E-
 nimvero omnia omnium musea illi patuerunt, anti-
 quorumque monumentorum armaria plusquam non-
 genta & septuaginta. Senatus vero Romanus, ad-
 venam licet ac peregrinum, non solum in Capitolium
 admisit, sed & reliquos Urbis thesauros aperiendos
 curavit, ac civitate donavit. Tantam hinc nomi-
 nis famam impetravit, ut eruditi totius Europæ vi-
 ri ad illum explicanda mitterent, quæ aliis abstrusa vi-
 debantur. Decessit Brugis anno ciciolxxxiii. xxiv.
 Martii. (b) Ex variis Viri operibus huc potissimum
 pertinent: *Icones Imperatorum Romanorum e priscis*
Numismatibus ad vivum delineatae, & brevi Histori-
ca narratione illustrata, a Julio Cæsare, usque ad Fer-
 dinandi I. annum secundum, CHRISTI vero
 ciciolxvii. aliquoties editæ, (c) & in Hispanicam, Gal-
 licam & Germanicam linguas versæ. (d) Ejus-
 dem

(a) Hankius d. l. c. 14. p. 138. f. (b) Melch. Adamus in *Vitis Philoso-*
phor. Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 391. Hankius *de Script. Rer.*
Rom. l. 1. part. 1. c. 67. 239. (c) Antverp. edit. an. 1557. Patinus
 Brugensem an. 1558 laudat. (d) Labb. in *Bibl. Nummar.* p. 255.
 & Patinus p. 194.

dem Goltzii *Thesaurus rei antiquariae uberrimus* ex antiquis tum Numismatum, quam marmorum inscriptionibus conquisitus, & in locos communes distributus, bis prodiit Antverpiæ. (a) Omnia autem Goltzii *Opera Numismatica* ad Romanæ & Græcæ antiquitatis illustrationem spectantia, exceptis *Fastis*, ac *Thesau- sauro*, Tomis III. Antverpiæ edidit Balthasar Moretus anno ciciocxliv. & sequenti. (b) Denique omnia Goltzii opera *VI. Tomis* conjunctim prodierunt Antverpiæ anno cicioclx. (c) *Martinus Rota*, xxiv. Mart. Rota. Romanorum Impp. effigies, a C. Iulio Cesare ad Alexandrum Severum ex antiquis marmoribus & Numismatis desumptas excudi fecit Venetiis anno cicioclx. (d) *Thoma Treteri*, Posnaniensis Poloni Impp. Th. Treterus. Romanor. effigies a C. Iul. Cesare ad Rudolphum II. Romæ prodierunt, cura Iob. Bapt. de Cavalleriis. (e)

§. XXI. Et ut ad præsens seculum accedamus, anno ejus quinto, Augustæ Vindelicorum octogenarius senex decessit, *Adolphus Occo*, Medicus, Adolphorum, Medicorum Augustanorum, filius & nepos, ex antiqua Occonum Frisiorum familia oriundus. (f) Hic *Imperatorum Romanorum Numismata a Pompejo M. ad Heraclium* accurate descripsit, inspersis subinde doctissimis commentariis. Prodiit hic utilissimus liber primum Antverpiæ anno cicioclxix. absque ta-

Efff 2 men

a) Primum 1579. post. 1618. studio Iob. Bæi. Labb. p. 256. (b) Titulum singulorum voll. affert Labbeus *d. l.* (c) Struvius in *Bibl. Numism.* p. 39. (d) Labb. p. 270. Konigius in *Bibl.* p. 703. (e) Anno 1583 & 1590. (f) Vid. Melch. Adamus in *Vitis Med. Germ.* Hankius *De Script. Rer. Rom. l. 1. part. 1. c. 78. p. 262.*

Læv. Hulsius.

Hier. Megiserus.

Iac. Biaus.

Ioh. Hemelari-
rius.

men figuris: sed postea multis nummorum millibus locupletatus, Augustæ anno cicioci. Idem *Iconibus, perpetuis Historico-Chronologicis Notis, pluribusque additamentis illustratus fuit atque auctus*, studio & cura *Francisci Mediobarbi Biragi*, S. Rom. Imp. Comit. & Regiæ civitatis Papiæ Decurionis: Mediolani anno cicioclxxxiii. (a) *Lævinus Hulsius*, Gandavensis, Notarius Imperialis, Geographus & Mathematicus edidit xii. *primorum Cesarum & LXIII. ipsorum Parentum & uxorum Numismata*: (b) quæ postea auctiora a *C. Iulio Cesare ad Rudolphum usque II.* prodire. (c) *Hieronymus Megiserus*, Stutgardiensis, Comes Palatinus Cæsareus, Archiducum atque Ordinum Austria Historiographus, anno ciciocxix. Ilintzii demortuus, construxit *Theatrum Historico-Poeticum*, quo *omnium & singulorum Rom. Imp. cum Icones ex antiquis Numismatibus expressæ, tum vitæ describuntur, cum Elogiis ex optimis quibusque Poetis collectis*. (d) *Iacobus Biaus*, vulgo *de Bie*, Antverpiæ anno ciciolxxxi. natus, rei antiquariæ, præsertim in Numismatibus, scrutator assiduus, ac sculptor insignis, (e) *Numismata primum aurea Imp. Roman. a C. Iulio Cesare ad Heraclium* edidit cum Commentariis *Ioh. Hemelarii*, Hagien-
Sunt

(a) De hac editione vid. *Acta Erud. Lips. an. 1684. m. Mayo p. 199. seqq.*

(b) *Spira* 1590. *Francof.* 1597. (c) *Francof.* 1603. & 1605. Vid.

Val. Andr. in Bibl. Belg. p. 608. & Patinus p. 102. (d) *Len-
tiis ad Istrum* 1616. *Augustæ* 1617. (e) *Val. Andreas in Bibl.*

*Belg. p. 401. Hankius de Scriptor. Rer. Rom. l. 2. part. 1. cap. 43.
p. 173.* (f) *Val. Andreas d. l. p. 514.*

Sunt autem ea Numismata, quæ Carolus Croyus, Dux Arschottanus collegerat. Postea prodierunt adjunctis Antonii Augustini XII. *Dialogis*, sed absque interpretatione, cum hoc titulo: *Numismata Imperatorum Romanorum Aurea, Argentea, Aerea, a C. Iulio Cesare usque ad Valentinianum Aug. opera* Iacobi Bizi, Antverpiani, æri graphice incisa. (a) Demum cum insigni Auctario, & docti cujusdam viri (is erat Caspar. Gevartius) Commentario sunt edita. (b) In eundem exstant Alberti Rubenii Commentaria. (c) Octavius de Strada, Iacobi filius, antiquitatis studio non minus celebris, quam Imperatoribus, quorum cimeliarchiis præerat, gratus (d) hanc literarum partem exornavit libro, quem inscripsit: *De Vitis Imp. & Cesarum Rom. tam Occidentalium, quam Orientalium: nec non Vxorum & Liberatorum eorum, item Tyrannorum &c. a C. Iulio Cesare ad Matthiam Austria-cum.* Opus novum ac longe præclarissimum, olim incredibili labore, sumptu magno, peregrinationibus multis iisque periculosis, Octavii de Strada, a Rosberg, Civis Romani, & S. C. M. Rudolphi sacratissimi memoria Nobilis Aulici, & Antiquarii. (e) Hujus alteri editioni (f) accesserunt *Historia & series belli Bohemico-Germanici, & Genealogia Ducum, Archiducum, Regum & Imperatorum ex illustrissima familia Austria-*

Oct. de Strada

Ffff 3

Austria-

- (a) Antverp. 1615. (1614. apud Val. Andream) 1627. In prima editione Hemelarii nomen est omissum: idque, ut ex Andrea Bibl. Belg. patet, ex stipulatione Bizi. (b) Ibid. 1654. Confer Patinum p. 205. (c) Struvius p. 45. (d) Quod elogium rei tribuit Patinus p. 204. (e) Francofurti 1615. & Germanice ibid. 1618. (f) Francofurtensi an, 1629.

Franc. Siveer-
tius.

Casp. Gevar-
tius.

Ezech. Span-
hemius.

Car. Patinus.

Ioh. Vaillan-
tius.

Austriaca prognatorum. Franciscus Siveertius, Fran-
cisci filius, Antverpianus an. MDCLXVII. natus, an-
noque hujus seculi XXIX. Antverpiæ mortuus, (a)
XII. Caesarum Icones e Numismatibus expressas, & hi-
storica narratione illustratas, ex Analectis Andreae
Schotti vulgavit. (b) Nec prætereundus est, licet
nunc operibus Goltzianis insertus sit, *Caspar*, sive,
ut vocari maluit, *Casperius Gevartius*, IC. Archi-
grammateus Antverpianus, Consiliarius Regius
Hispanicus, & Historiographus Cæsareus: siqui-
dem Huberti Goltzii Operibus addidit *Imperatorum
Romanorum seriem ab Alberto II. Augusto ad Ferdinan-
dum III.* (c) Multa quoque ad Historiam Cæsaream
pertinentia affert Vir summus, *Ezechiel Spanhemius*,
in aurea *de Præstantia & Usu Numismatum Dissertatio-
ne*: quæ primum Romæ an. MDCLXIV. post longe
auctior & variis Numismatum iconibus locupletior
Amstelodami prodiit anno MDCLXXI. (d) *Carolus
Patinus*, Guidonis filius, Parisiensis, Prof. Patavinus
summe celebris, inter complura scripta ad rem num-
ariam pertinentia in lucem quoque dedit *Imperato-
rum Romanorum Numismata ex ære, mediæ & minimæ
formæ, cum Commentariis*, magna eruditionis copia
refertis. (e) *Iohannes Vaillantius*, Bellovacensis, D.
Medicus, & Regis Galliæ Antiquarius, *duobus Tomis*
(f) edidit *Numismata Imperatorum Romanorum præ-
stantiora a C. Iulio Cesare ad Posthumum & Tyrannos*:
quorum primus continet *æreos*, alter *aureos & ar-
genteos*

(a) Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 243. (b) Antwerp. 1612. (c) Lab-
beus p. 256. Patinus p. 207. (d) Vid. Patinus p. 209. (e) Ar-
gent, 1671. (f) Paris. 1674.

genteos. (a) Idem porro exhibuit *Numismata ærea Imperatorum, Augustorum & Cesarum, in coloniis, municipiis & urbibus Latii donatis, ex omni modulo percussa.* Quo in opere Numismata ærea a C. Julio Cæsare ad Commodum usque, serie Chronologica; Coloniæ vero nummos, alphabetica explicat. Prima pars prodiit Parisiis anno MDCLXXXI. altera autem, qua ad Gallienum perrexit, ibidem anno -LXXXVIII. (b) Denique Constantinopolitanorum Imperatorum Numismata illustrat *Carolus du Fresne, in Historiæ Byzantine Commentario priori:* quippe qui familias ac stemmata Imp. cum eorundem Numismatibus & aliquot iconibus exhibet. (c) In ejusdem *Glossarii ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis* tomo II. Numismatum inscriptiones in honorem Imperatorum Constantinopolitanorum continentur. (d)

Car. du Fresne.

(a) Vide Parinum in *Hist. Numism.* p. 211. (b) Vide *Æt. Lips. Supp.* Tom. I. p. 472. (c) Paris. 1680. (d) Prodiit hoc opus Paris. 1678. Francos. 1681. & Lugd. 1688.

CAPVT XXIV.

DE SCRIPTORIBVS, QVI IN PARTICVLARI IMPERATORVM ROMAN. AC REGVM GERMANIÆ HISTORIA FVERE OCCVPATI.

§. I.

SVpra hos Scriptores, quos proximo capite recensuimus, in universa fere Cæsarum historia occupatos, complures habemus, qui particulariter Imperatorum

De Scriptori-
b9 Hist. Imp.
particularis.

torum Romanorum ac Regum Germaniæ Historiam, siue totam, siue partem aliquam, integris libris, aut dissertationibus, disputationibus, orationibus, epistolis, aliisque scriptis illustrarunt. Et vero quoniam in iis non raro obveniunt, quæ lucem Ecclesiasticæ Historiæ foenerentur, non ingratum, nec inutile (ceu puto) fuerit lectori, si eorum notitiam singulari opella tradidero.

AVGVSTI.

Messala.

Nic. Damascenus.

Hub. Goltzius

§. II. Initium autem faciemus ab OCTAVIANO AVGVSTO, sub quo sanctissimus Salvator noster IESVS CHRISTVS natus est. De *Augusti Caesaris progenie* exstat libellus sub *M. Valerii Corvini Messala* nomine: quem primus in lucem protulit *Jacobus Bedrotus*, Pludentinus. (a) Sed scriptorem esse supposititium, jam pridem a doctis viris est ostensum. (b) Ejusdem Cæsaris institutionem libro singulari scripsit *Nicolaus Damascenus*, Herodis Iudæorum Regis scriba, & aliquamdiu in Rhetoricis præceptor, ipsi Augusto charus & perfamiliaris. (c) Ex eo *Excerpta* quædam reperiuntur, nonnullorum Augusti factorum morumque juvenilium narrationem continentia, ab Henrico Valesio cum reliquis *Excerptis Peirescianis* edita. (d) *Vitam & res gestas Augusti Cæsaris* ex nummis & inscriptionibus antiquis operose exposuit *Hubertus Goltzius*. (e) *Examen Chronologi-*
cum

(a) Vid. Hankius *de Script. Rer. Rom. l. 1. part. 1. c. 7. p. 51. 52.* ubi & varias ejus editiones reconser. (b) Et in his, a Barthio *Adversar. l. 19. c. 14.* ad quem provocat Vossius *de Hist. Lat. l. 1. c. 18. p. 88.* item ab Andrea Schotto *libro de claris apud Senecam Rhetoribus.* (c) Vide Vossium *de Hist. Græcis l. 1. c. 4. p. 177.* Hankium *l. 2. part. 1. c. 7. p. 37. seqq.* (d) *Paris. 1634.* (e) *Brugis 1577.*

cum Scaligerana sententia de Natali die Octaviani Augusti instituit *Fridericus Mullerus*. (a) Dissertationem de Imperatorio Augusti titulo; (b) & aliam, *An Casari Augusto quidquam de Nativitate CHRISTI innotuerit*, (c) scripsit *Iob. Fridericus Köberus*. Orationem de Principatu Augusti habuit *Iobannes Gerhardus Arnoldi*, Rector Durlacensis. (d) *Regnatricis prudentia Augusti exemplum in novo Imperio querendo, constituendo & augendo, Historica Exercitatione* exhibuit *Adamus Tribbechovius*. (e) Augustum de successore sollicitum ad Taciti *Annal. l. III.* stitit *M. Polycarpus Lyserus*. (f) *Augusta Caesaris Octaviani Augusti, & Augusti Ducis Brunsvvic. & Luneburg.* inter se contulit *Ioachim Hildebrandus*, Theol. Helmstadiensis, ac denique Cellensis. (g) *De Nummo Augusti, cujus Epigraphæ, Asia Recèpta*, inter *Albertum Rubenium*, & *Casperium Gevartium* disceptatum est: quorum lucubrationes conjunctim prodire. (h)

Frid. Muller9.

I. Frid. Köberus.
I. Gerh. Arnoldi.

Ad. Tribbechovius.
Polyc. Lyser9.

Ioach. Hildebrandus.

Alb. Rubenius,
Casp. Gevartius.

§. III. De TIBERIO Dissertationem scripsit *B. Noster Iobannes Andreas Bosius*. (i) Singulari libro politico *Aulam Tiberii* pervestigavit *Cyriacus Lentulus*. (k) Comparationem *Tiberii & Cromwellii* instituit *Petrus Schultzius*. *Tiberii Numismata* vulgavit *Hubertus Goltzius*: quæ cum *Cæsaris & Augusti Nummis* doctissimis *Commentariis* illustravit *Ludovicus Nonnius*, Alvari, Medici Lusitani filius, Medicus Antverpianus. (l) Exstat enim *Iacobus le Roy*, L. Baronis S. Rom.

TIBERII
I. And. Bosius.
Cyr. Lentulus.

P. Schultzius.

Hub. Goltzius.

Gggg

Imp.

(a) *Giesse* 1664. (b) *Geræ* 1674. (c) *Ibid.* 1679. (d) *Durlaci* 1668.
(e) *Kilonii*. (f) *Lips.* 1684. (g) *Helmst.* 1662. (h) *Vid. Struvius in Biblioth. Numism. p. 54.* (i) *Ienæ* 1661. (k) *Herbornæ* 1663.
(l) *Antverp.* 1620. & 1644.

Imp. *Acabates Tiberianus*, five *Gemma Casarea*, antiquitate, argumento, arte, historia prorsus incomparabilis, D. Augusti apothecae in Imp. Cas. Tiberii, Augustaeque Julia Domus seriem & icones, gentesque bello captas representans, Notis historicis illustrata. (a)

CALIGVLÆ
Philo,

§. IV. De CAII CALIGVLÆ sceleribus & flagitiis librum scripsit Philo Iudæus, quem per cavillationem de Virtutibus inscripsit: postmodum Claudio ad Imperium evecto, coram universo Senatu illum ferretur recitasse. Qui quidem tanta omnium admiratione exceptus est, ut ejus scripta digna deinceps judicata sint, quæ in publicis Bibliothecis consecrarentur. Eusebius *Hist. Eccles. l. II. cap. XVII.*

CLAVDII
Seneca,

§. V. De CLAUDII Imp. morte agit L. *Annæus Seneca*, in libello Satyrico, *Αποκολοκύνθωσις* inscripto: qui tempore Erasmi in Germania repertus est. (b)

NERONIS.
Hier. Cardanus,

§. XI. Hieronymi Cardani *Encomium NERONIS*, quo facta ejus describens, partim commendat, partim excusat, sæpius prodiit. (c) Nummos quosdam Neronis intellectu difficiles a Carolo Patino in *Thesauro Numismatum* propositos illustrat *Iohannes Henricus Eggelingius*, Reip. Bremensi a secretis, Amicus meus singularis, inde *Numismatibus quibusdam abstrusis Imp. Neronis Disquisitione per Epistolas* inter *Carolus Patinum & seipsum*. (d)

Ioh. Henr. Eggelingius,

§. VII.

(a) Antverp. 1683. Vide *Acta Erudit. Lips. m. Jun. 1684. p. 225. seqq.* (b) Vid. Adagium Erasmi: *Aut Regem, aut fatuum nasci oportere.* De eodem libello vide Barthium *Adversar. l. II. c. 20.* & in *Clau-dianum pag. 202.* Boxhornium *Quæst. Rom. 15. p. 85.* & imprimis singularem Danielis Heinsii *Dissertationem*, Orationibus ejus subjunctam. (c) Editiones recenset Hankins *De Script. Rer. Rom. l. 2. part. 1. c. 30. p. 149.* (d) Bremæ 1681.

§. VII. De *Neronis Excessu*. & *GALBÆ Principatu*, Henrici Savilii, Equitis Angli, libellus ab *Isaaco Grutero* ex Anglico latine versus est. (a) De *Principatu Galbæ* Orationem scripsit & habuit *Augustus Buchnerus*. (b) Historiam *Galbæ Imp.* Disputatione complexus est *M. Daniel Waltherus*, Region. Prussus. (c) *Galbæ Nummum Ægyptiacum* explicat Epistola *Nicolai Toinardi* ad Franciscum Dronium. (d)

G A L B Æ

Henr. Savilius,

Aug. Buchnerus,

Daniel VValtherus.

Nic. Toinardus.

§. VIII. De *M. SALVII OTHONIS Nummis æreis*, acris disceptatio fuit inter Eruditos: siquidem *Henricus Thomas Chifletius* adhuc dum juvenis, in *de Ottonibus æreis* docta Dissertatione (quæ cum *Claudii Chifletii de antiquo nummo* tractata, & *Nicolai Drackvvitzii de Othone æreo falso*, ad *Ferdinandum III. Epistola* an. cicioclv. scripta, sequenti anno prodit Antverpiæ) unquam percussos esse negavit, omnes, quos exstant, supposititios arguens. Sic *Antonius le Pois*, Medicus Lotharingus *Sambucum* sagillat, quod *Othonem æreum* in lucem protraxerit, quem nec ipse, nec *Itolorum antiquariorum* ullus viderit. (e) At enim *Chifletius* fortioribus argumentis, ac infallibili a'vtopsiæ motus, sententiam suam in *Epistola* ad *Patinum* scripta revocavit. (f) Porro *Iob. Baptiste Capponi*, Med. Prof. Bononiensis *de Othone æreo* Commentarius Bononiæ an. cicioclxix. impressus, Patino

OTHONIS

Controversia de Ottonibus æreis.

Gggg 2 teste

(a) *Amstelod.* 1649. (b) Quæ primum separatim edita, post cum aliis ejus *Orationibus* recusa est. (c) *Jenæ* 1689. (d) *Paris.* 1689. [e] *Patinus in Hist. Numism.* c. 21. p. 155. (f) Quæ exstat inter *Impp. Patini Numismata sub Othone*. Ac ipse *Patinus in Hist. Numism.* d. 1. scribit, se 26. *Othones æreos* vidisse.

teste. (a) πολυμαθεία & argumenti varietate præstans est. Quæ B. Bosius in hac materie molitus fuit, (nam & ipse *Othonem æreum* possedit: qui una cum omnibus illis antiquis nummis Bosianis ad me pervenit) in Collectaneis subistere, nec unquam (quod putat Cl. Almelovius in *Bibliotheca promissa & latente*) integram de ea Dissertationem confecit. De M. Salvii *Othonis Αυτοχειρία Dissertatione Historica* egit M. Georgius Lütken, Hamburgensis. (b)

Georg. Lütken.

FL. VESPASIANI

I. F. Köberus.

§. IX. Ad FLAVII VESPASIANI Historiam spectat Iob. Frid. Köberi Dissertatiuncula *de Templo Pacis Vespasiano*. (c)

TITI VESPASIANI

Matth. Berneggerus.

Egesippus.
Apoll. Collatius,

§. X. *Ex Vita* TITI FLAVII VESPASIANI *Speculum boni Principis* repræsentavit Matthias Berneggerus. (d) Huc etiam referas *Egesippum*, sive *Hegesippum*, utut supposititium, *de Excidio Hierosolymorum* scriptorem: (e) ut & *Petrum Apollonium Collatinum*, Presbyterum Novariensem, qui *de Excidio Hierosolymorum libros IV.* heroico carmine scripsit. (f) Laudatus etiam Köberus edidit Dissertationem *de Excidio Hierosolymitano, & Templo in specie Sacrosancto, quatenus Gentibus innotuit*. (g)

I. F. Köberus.

§. XI. De

(a) In *Hist. Numism.* c. 24. p. 210. (b) Lips. 1685. (c) Gera 1680. (d) Argentor. 1625. (e) De quo vide Gesnerum in *Biblioth.* pag. 300. Casaubonum ad *Svetonii Vespas.* cap. 4. Voss. de *Hist. Lat.* l. 3. parte 2. p. 706. Henr. Valesum ad *Euseb.* l. 4. cap. 8. Barthium ad *Claud.* p. 204. & 545. Labbeum ad *Bellarminum* Tomo I. p. 419. *Olearium in Abaco* p. 200. (f) Paris. ed. 1516. & Antverp. in *Append. Poetar. Christianor. Bigneana.* ac Tomo XII. *Bibl. Patrum.* (g) Gera 1684.

§. XI. De DOMITIANI Nummo *Isiaco*, ad Eliam Brackenhoferum elegantem Epistolam scripsit *Vlricus Obrechtus*. (a)

DOMITIANI

Vlr. Obrechtus

§. XII. TRAIANI Imp. Historiæ dicatus est Cunradi Rittershusii Ic. *Optimus Princeps Trajanus*. (b) Habentur in hoc Opusculo: *Nerva & Trajani Impp. Vita ex libello de Caesaribus S. Aurelii Victoris, & Epitome ejusdem: Eutropii Breviario Hist. Rom. Eusebii & Hieronymi Chronicis: Paulo Orosio, Suida, I. B. Egnatio Veneto lib. I. Rom. Principum: & Elogium ex Aufonii Caesaribus. II. Plinii ad Trajanum Epistole, & Trajani ad Plinium Rescripta: inter qua eminet illud de Inquisitione & suppliciis Christianorum. III. Trajani Rescripta alia ex Pandectis & Institutionibus in unum collecta locum. IV. Cunr. Rittershusii in hac, & maxime in lib. 8. Epist. Plinii Commentariolum. V. Franc. Balduini Commentar. in Consultationem Plinii & Rescriptum Trajani de Christianis. Porro in Plinii De Christianis Epistolam commentati sunt Gerhardus Iohannes Vossius, & Christianus Kortboltius. De Vita moribusque Trajani Orationem habuit M. Zverius Boxhornius cum Panegyricum Plinii huic Imp. dictum interpretaretur. (c) Historiam utriusque belli Dacici a Trajano Casare gesti, ex simulacris, quæ in ejusdem columna Romæ visuntur, luculenter exposuit Alphonsus Ciaconius, Ord. Præd.*

TRAIANI
Cunr. Rittershusius.

Comment. in-
Plinii Epist ad
Trajanum de
Christianis,

M. Zv. Box-
hornius.

Alph. Ciaco-
nius,

Gggg 3

Dedica-

(a) Argentor. 1677. (b) Ambergæ ed. 1608. (c) Quæ recusa est cum Plinii Panegyrico Ioh. Frischmanni Annotat. illustrato, Argentor. 1635. (d) Romæ 1576, recus. 1673.

P. Galefinius.

Nic. Toinardus.

Dedicationem Columnae Trajani Cas. Augusti edidit *Petrus Galefinius*, Protonotarius Pontificius. (a) *Traiani Alexandrina duo Numismata* interpretatus est *Nicolaus Toinardus*, Paris. 1689. Fuerunt etiam olim monachi, qui crediderunt animam Traiani precibus S. Gregorii ab infernis liberatam: unde *Alphonsus Ciaconius*, Apologiam composuit, *pro historia Traiani, quem precibus S. Gregorii Magni Papae ex inferno ajunt quidam in coelum ascendisse.* Contra *Bernardus Bruscius*, Veronensis scripsit *Redargutionem Historiae de anima Traiani ex inferni suppliciis liberata.* Confer *Gisbertum Voetium Selectar. Dispp. parte V.* (b) *Ioh. Meisnerum*, & *Christianum Kortholtium de Persecutionibus primitivae Ecclesiae*: & ex ipsis Pontificiis *Bellarminum lib. II. de Purgatorio cap. VIII.* & *Melchiorum Canum lib. II. de Sanctis cap. II.*

HADRIANI

Claud. Nicasius.

§. XIII. HADRIANI Imp. laudes celebravit *Claudius Nicasius* Divionensis, in *Dissertat. de Nummo Pantheo Hadriani*: in qua, praeter nonnulla de consecrationibus Veterum, illarumque origine, peculiaris quaedam instituitur comparatio inter *Hadrianum* & *Alexandrum Magnum*, multaque illis communia demonstrantur. (c)

ANTONINI

PII
Rob. Keuchenius.

§. XIV. In *Vitam ANTONINI PII Excursus Politicos* scripsit *Robertus Keuchenius*. (d) *Singularem Antonini Pii Nummum*, in quo *judicium Paridis de tribus Deabus* latum exprimitur, docta *Epistola* explicuit *Caro-*

(a) Romae 1587. (b) pag. 538. (c) Lugduni 1689. Vid. *Ala Erud. Lips. Suppl. Tom. I. sect. 7. pag. 372.* (d) Amstelod. 1667.

Carolus Patinus. (a) *Selectos nummos Antoninianos, quorum primus anni novi auspicia, alter Commodum & Annium Verum exhibet; eruditissime exposuit Iobannes Petrus Bellorius, Romanus.* (b)

Car. Patinus.
I. P. Bellorius.

§. XV. *De Vita sua ipse libros XII. composuit MARCVS ANTONINVS, Imp. Philosophus vulgo dictus: Philosophum tamen agens magis, quam Historicum; in quibus multa arroganter jactat se fecisse, quæ nemo unquam potest præstare ex Philosophia Stoica. Hi libri band paucis repurgati, suppleti, restituti, versione insuper Latina nova, lectionibus item variis, locis parallelis ad marginem adjectis, & commentario perpetuo explicati atque illustrati sunt, studio operaque Thomæ Gatakeri, Londinensis.* (c) *De hujus Imp. Philosophia Dissertationem scripsit Iacobus Schallerus, Prof. Argentoratensis. De M. Aurelii Antonini Nummo (uti vocatur) contourniato, ad Χαρίεσσατον Archiatrum nostrum Georgium Wolfgangum Wedelium, superiori anno Epistolam scripsit M. Ioh. Christoph. Olearius, Hallensis, Ioh. Gotfridi filius. Columna Antoniana M. Aur. Antonini, Aug. rebus gestis insignis, Germanis simul, & Sarmatis gemino bello devictis, ex Sc. Roma in Antonini Foro ad viam Flaminiam erecta, utriusque belli imaginibus anaglyphice insculpta, nunc primum a Petro Sancti Bartolo, juxta delineationes in Biblioth. Barberina asservatas, ab illo cum antiquis ipsius Columnæ signis collatas ære incisa,*

M. ANTONI-
NI
Ipse Imp.

Iac. Schallerus

I. Chr. Olearius.

(a) Patavii 1679. Editionem an. 1683. laudat Struvius in *Bibl. Numism.* p. 98. (b) Romæ 1678. (c) *Cantabrig.* 1652. Confer. Hankium de *Script. Rer. Rom.* l. 1, part. 1. c. 19. p. 120. & part. 2. p. 291.

- Ioh. P. Bello-
rius.
Paul. Voetius.
COMMODI
Nic. Toinar-
dus
CARACAL-
LÆ
Carolus Pati-
nus.
Gabr. Carola
Patina.
PHILIPPI
ARABIS
Christ. Kort-
holtius.
Iohan. Georg.
Neumann.
I. Fr. Köberus.
P. de la Faye.
DIOCLETI-
ANI
- la, & in lucem edita cum Notis, Excerptis, & Declara-
tionibus Iob. Petri Bellorii. Huc etiam faciunt Pauli
Voetii Notæ ad Herodiani Marcum & Commodum
Impp.
§. XVI. De ætate COMMODI in nummis in-
scripta commentatus est Nicolaus Toinardus. (a)
§. XVII. ANTONINI CARACALLÆ Num-
mum Iovis natalitia representantem, Epistola singulari
illustravit Carolus Patinus. (b) De alio Nummo Ca-
racallæ, in quo Phoenix expressa, Epistolam emisit Ga-
brielis Carola, Caroli Patini eruditissima filia. (c)
§. XVIII. De PHILIPPI ARABIS & ALE-
XANDRI Mamae, item Plinii Iunioris, & Annae Se-
nece Christianismo, Dissertatione Historica egit Christia-
nus Kortboltius. (d) De Philippo Arabe, primo, ut vi-
detur, Christianorum Imperatore itidem Dissertat. Hi-
storicam conscripsit M. Iob. Georgius Neumann, Belti-
cio-Saxo. (e) Exstat etiam Iob. Frid. Köberi Dissertatiuncula de Philippo Arabe, utrum primus Christianus
Imp. fuerit, an potius Constantinus Magnus. (f) De ea-
dem Quæstione ante triennium Dissertatio prodiit P.
de la Faye. (g)
§. XIX. In DIOCLETIANI Historia mul-
tum occupatus est liber, qui inscribitur: Antonii
Bembellona de Godenliis, Tempestivum Suscitabulum
pro Principibus, sive Commentarius ad Edictum Diocle-
tiani

(a) Paris. 1690. (b) Patav. 1681. (c) Venet. 1685. (d) Rostoch. 1662.
(e) Witteb. 1684. (f) Gera 1680. (g) Basil. ed. 1690. Vide A-
cta Erud. Lips. d. an. p. 492.

tiani Imp. in Christianos, Cod. Hermog. de Maleficis & Mathematicis, pro Defensione Autonomiae & Eunomia in Imperio Romano concessa & statuta. (a) At verum libri auctorem esse, Bartholomeum Goericum, ex Limnaeo annotavit Vincentius Placcius in *Catalogo Pseudonymorum*; (b) ac parum abest, quin credam, eundem esse cum Bartholomeo Oherico; de quo fuse a nobis actum in Prolegomenis ad *Historiam Principum Anbaltinorum*. De duobus Nummis Diocletiani & Licinii, ex cimeliis Leopoldi Card. Medicei, *Dissertationem*, cum *Auctario Chronologico de Votis decennalibus Imp. ac Caesarum*, edidit (c) Franciscus Henricus Noris, Veronensis, Augustinianus, Magni Hetruriae Ducis Cosmi III. Theologus, & in Ecclesia Pisana Histor. Eccl. Prof. jamque Custos Bibl. Vaticanae.

Barth. Goericus.

Fr. Henr. Noris.

§. XX. CONSTANTINI Magni *Vitam* *libris* quatuor scripsit Eusebius Pamphili, Caesariensis in Palæstina Episcopus: item *Orationem de Constantini Imp. laudibus*, in ejus Tricennalibus anno CHRISTI cccxxv. habitam. Quæ quidem in plerisque Eusebii editionibus comparent. (d) *Orationem de Constantino Magno*, Wittebergæ anno cxcix. habuit D. Ioachim Beust. (e) Iohannis Christfriedi Sagittarii, Patruelis mei, tum Historiar. in hac Salana Prof. *Disputatio Historica de Constantino Magno*, anno cxcix. habita, reperitur in *Dispp.* ejus

CONSTANTINI M. Eusebius.

Ioach. a Beust.

Ioh. Christf. Sagittarius.

Hhh h Aca.

(a) *Serbesta* 1602. (b) pag. 162. (c) *Florent.* 1675. 4. Struvius citat edit *Paris.* 1676. fol. (d) Vid. Hankius *de Byzantinæ Rerum Scriptor.* Græcis parte I. cap. 1. p. 80. 87. (e) Exstat. *Tomo 6. Oration. Wittebergensium.*

- Academicis, cum titulo Oris Ienensis conjunctim editis.*
- Ch. Kormart. *Christophorus Kormart de hoc Imperatore Dissertationem Politicam; (a) Historicam, M. Job. Frid. Durrinus, Fac. Philos. in hac Academia Adjunctus (b) conscripserunt. Thematibus quibus primi Christianorum Imperatoris Antiquitates illustrantur, exposuit, Conradus Samuel Schurtz fleisch, Histor. Prof. Wittebergensis celeberrimus. (c) Iohannes Reiskius, iam Scholæ Gvelferbytanae Rector optime meritus, Programma elaboravit, quo Constantini Imp. Historiæ Vindiciæ continentur. (d) Sic Petrus Franciscus Chifletius, Vfontiensis, e Soc. I. Presb. Dissertationem scripsit de loco & tempore, & ceteris adjunctis conversionis Constantini M. ad fidem Christianam. (e) Balibasar Gvaltherus Diatriben Elencticam de Imperatoris Constantini M. Baptismo, Donatione, & Legatione ad Concilium, Nicanum Oecumenicum, contra Card. Baronium institutam in lucem dedit. (f) De Baptismo Constantini M. Disp. Theolog. scripsit Ioh. Busæus, Noviomagensis e Soc. I. (g) Constantinum M. Evangelicum, Iodoci Keddi Iesuitæ Constantino Romano-Catholico opposuit Andreas Kunadus, SS. Theol. D. & PP. Consist. Eccles. Adressor, & Electoralium Alumnorum Ephorus Wittebergæ. (h) Ad Constantini M. Epistolam Irenicam ab Eusebio l. II. de Vita Const. M. cap. LXIII. & seqq. Socrate lib. I. cap. IV. Nicephoro lib. VIII. cap. XIII. recitatam, Exercitationem Historico-Theologicam conscripsit*
- (a) Lips. 1665. (b) Iena 1684. (c) V Vitteb. 1679. (d) Gvelferbyti 1618. (e) Quæ cum duabus aliis Diss. Paris. edita 1676. (f) Iena 1617. (g) Mogunt. 1589. (h) V Vitteb. ed. 1660. recum, 1666.

scripsit Balibasar Bebelius, Theologus Argentoraten-
 sis. (a) *Constantinum M. sive Commentarium de ejus*
legibus Ecclesiasticis atque civilibus congeffit Franciscus
 Balduinus, Ictus. (b) *Constantini nummum argenteum,*
 cum figura utriusque lateris majuscula ligno incisa
 Iosephus Iustus Scaliger exposuit: quæ *Dissertatio u-*
 na cum Marquardi Freberi *Diatriche de eodem nummo,*
 aliquoties impressa est. (c) *De nummo aureo, quem*
Constantinus M. accepto SS. Baptismate jussit signari,
 ad Cosmum III. Magnum Hetruriae Ducem Episto-
 lam scripsit Job. Frid. Hekehus. (d) Idem aliam ad Io-
 hannem Georgium II. Saxoniae Electorem *Epistolam*
exaravit, de Nummo illo argenteo, quem Constanti-
nus M. cudi jussit, cum anno Imperii sui ultimo Filiis
suis Imperium est partitus. (e) *Crucem in aere somnis-*
que a Constantino M. visam, cum numismatibus con-
tulit conjunctissimus Collega noster, Johannes An-
dreas Schmidius, in his quoque elegantioribus non
minus, quam severioribus studiis exercitissimus. (f)
 CONSTANTINI M. *Donationem Sylvestro Papæ*
 (ut volunt) factam, ex editione Bartholomæi Picer-
 ni de Monte Arduo, cum Laurentii Vallæ in *Do-*
nationem illam Declamatione, & Vlrici Hutteni ad
Vallæ Declamationem præfatione, & alio rem de ea-
dem Donatione judicis, Ottovinus Gratius in Fasci-
culo Rerum expetiendarum & fugiendarum publica-
 vit.

Franc. Bal-
duinus;

Ios. Scaliger.

Scriptores
de Donatione
Constantini M.

(a) Argentor. 1663. (b) Ibidem ed. 1652. (c) Paris. 1604, 1610. (d)
 Dresde 1679. (e) Ibid. 1680. Vtræque recusa est an. 1693. (f)
 Habetur in *Ocio ejus Negotioso* hic impresso, 1692.

vit. (a) Eandem *Donationem*, non ut a Gratiano *truncatim*, sed *integre edita*, cum *versione duplic.* Theodori Balsamonis, & Matthæi Blastaris, & *Commentariis illustratam*, vulgavit Marquardus Freherus. (b) *libros V. de hac Donatione* sub alieno nomine in lucem dedit *Raphael Castellus*, Bononiensis, Soc. I. (c) Fictitiam commentitiamque hanc *Donationem* complures singularibus scriptis ostenderunt, & in his *Caspar Biuschius*, Ic. Argentoratensis, *Ioachim Hildebrandus*, (d) Helmstädiensis, *Iohannes Himmeli* (e) Ienensis, & *Gisbertus Voetius*, Ultrajectinus Theologi: (f) *M. Michael Haynovius*: (g) ut alios taceam, partim ab Hottingero in *Elencho Scriptorum suppositiorum* (h) laudatos.

CONSTANTII
Iulianus Imp.

Marq. Freherus.

§. XXI. *Iuliani Imp. de CONSTANTII Imp. laudibus Orationes II.* cum reliquis Iuliani *Operibus* prodierunt. (i) *Sapphirum Constantii Imp. Aug.* anno ccccii. exposuit *Marquardus Freherus*: quam scriptiunculam cum *Notis* suis iterum edidit *Henricus Guntbertus Tüblemarius*, I. V. D. & Heidelb. Acad. Prof. (k)

§. XXII.

(a) Colon. 1535. Eadem scripta a Simone Schardio edita sunt Basil. 1566. 8. inter *Scriptores de Potestate Imperiali*. Vallæ *Declamatio* separatim prodit Lugd. Bat. 1620. Vallæ autem sigillatim se opposuit *Augustinus Steuchus Eugubinus* libris duobus Lugd. 1547. editis. (b) *Heidelb.* Quod latuisse videtur Henr. VVhartonium in *Append. ad Hist. literar. Gvil. Cæbe*: quem vide in *Matth. Blastare* p. 21. (c) VVittius in *Diar. Biogr. an.* 1655. 5. Apr. (d) *Helmst.* 1661. (e) *Iena* 1608. (f) *Select. Disp. part. 2. num. 55 p. 805.* (g) *Regiom.* 1688. (h) in *Pentade Dissertat. Miscellantar. pag. 77.* (i) Vid. Hankius de *Script. Rer. Rom. l. 2. part. 2. c. 30. p. 300.* (k) *Heidelb.* 1681.

§. XXII. IN IVLIANVM Imp. Orationes duas **IVLIANI**
Gregorius Nazianzenus; libros vero X. contra eundem **Gregor. Nazi-**
scripsit Cyrillus Alexandrinus: quæ in eorum Operi- **anzenus.**
bus habentur. De Iuliani Imp. Apostasia singularem **Cyrillus Alex.**
Dissertationem edidit celeberrimus Lipsiensium Prof.
Adamus Rechenbergius. (a) De Philosophia Imp. Iuliani **Adam Rechen-**
singulari libello (b) egit Paganinus Gaudentius, Theol. **berg.**
& Ic. in Academia Pisana Eloq. Professor scripsit eti- **Pag. Gauden-**
am de Iuliano Apostata Magnus Matthie, Danus. **tius.**

§. XXIII. IOVIANVM Imperatorem, seu **IOVIANI**
Historiam Fortune adversæ, cum Elegiis aliquot, produxit Lam- **Lamb. Thom.**
bertus Thomas Schenckelius, Sylvæducensis. (c) **Schenckelius.**

§. XXIV. In VALENTINIANI II. sive Iunio- **VALENTI-**
ris funere Orationem habuit Ambrosius, Mediolanen- **NIANI**
sis Episcopus: quæ in Operibus ejus exstat Tomo **B. Ambrosius.**
III. (d)

§. XXV. THEODOSIVM Magnum ex variis au- **THEODOSII**
ctoribus adornavit Ioachimus ab Hirtenberg, Pastorius. **M.**
(e) De Theodosio M. Imperatore (ab Ambrosio) excom- **Ioach. Pasto-**
municato Dissertationem Historicam habemus laudati **rius.**
Rechenbergii. (f) Oratio, quam de obitu Theodosii, **Ad. Rechen-**
die XL. depositionis ejus, habuit Ambrosius, dicto Tomo **berg.**
III. Operum ejus comparet. **B. Ambrosius.**

§. XXVI. Ad THEODOSII II. Historiam per- **THEOD. II.**
tinet Matthæi Raderi, e Soc. Ies. Aula S. Theodosii Iu- **Matth. Rade-**
nioris, S. Pulcheria sororis Eudocia uxoris Augg. res **rus.**

Hhhh 3 com-

(a) Lips. 1684. (b) Pis. ed. 1641. (c) Pragæ 1617. Vid. Val. Andreas
in Bibl. Belg. p. 615. (d) in Colon. ed. an. 1616. Tom. V. (e) Qui
una cum alijs ejus scriptis Politicis ed. Iena 1664. (f) Lips. 1683.

complexa. (a) Orationem *de laudibus Theodosii II.* scripsit Eberhardus a Weybe.

IVSTINIANI

Procopius

IVSTINIANI

IVSTINIANI

IVSTINIANI

IVSTINIANI

IVSTINIANI

IVSTINIANI

IVSTINIANI

IVSTINIANI

§. XXVII. IVSTINIANI Imp. Historia complures nacta est scriptores. Et ex veteribus quidem *Procopius Casariensis*, res maxime sui temporis, quas Constantinopolitanorum Imperatores, præcipue Iustinianus I. gesserunt, octo libris complexus est. (b) His, quos imperante Iustiniano edidit, addidit nonum, editorum quoddam supplementum, ac *Avédoxa*, primus autem ejus editor Nicolaus Alemannus, *Historiam Arcanam* inscripsit: quo, quæ a Belisario, post ab ipsis Iustiniano primo, & conjugē illius Theodora, scelerate gesta, aperte exponit. Verum uti id magna cum cura agit Alemannus, ut veritatem hujus historiæ probet; ita contra *Thomas Rivius*, (c) *Iobannes Eichelius*, (d) *Balthasar Bonifacius* (e) sollicitè in eo elaborarunt, ut dubiam suspectamque fidem facerent *Procopii*. Quam litem heic loci meam non fecere. Præterea *Procopius de Imp. Iustiniani ædificiis* libros sex composuit; in quibus urbes, templa, monasteria, pontes, vias, muros, & alia quæ Iustinianus Imp. passim seu condidit, seu reparavit, describit. (f) Quædamtenus etiam Iustiniani historiam illustrant ejusdem *Procopii de Bello Vandalico*, duo, & *de Bello Gothico*

(a) *Augusta* ed. 1608. (b) De editionibus vide *Hankium de Byzant. Rer. Scriptor. part. 1. c. 5. p. 154.* (c) in *Defensione Iustiniani contra Alemannum* an. 1628. edita, & opera *Eichelii* recusa cum *Procopio*, Helmstadii 1654. (d) in præfat. *Historia Arcana* *Procopii* præmissa. (e) in *litteris ad Dominicum Molinum*: cujus verba repetit *Hankius d. l. p. 161.* (f) Vide de *edd. Hankium* p. 157, 158.

abito, quatuor libri: quorum priores in anno Iustini-
niani XIX. posteriores in anno imperii ejus xxviii.
terminat. Speciatim autem *Templum Constantinopo-*
politenum, S. Sophia dicatum, quod Iustinianus Imp. a
seditionis anno imperii sui V. CHRISTI 1533. flam-
mis deletum, maximis a se impendiis instauratum,
anno imperii xxxvi. solenniter iterum Divinae Sapi-
entiae consecrari curavit, *Paulus Silentarius*, id est, *Se-*
cretarius, carmine prolixo descripsit: quod *Carolus*
du Fresne cum amplissimo *Commentario*, Iohannis
Cinnami historiarum libris subjecit. (a) Porro *Ag-*
athias Scholasticus Iustiniani I. res ultimis imperii an-
nis gestas libris V. complexus est: in quibus histo-
rias & sui temporis exponit, & Procopii historiam
continuat. (b) Ex recentioribus vitam, studia, ac re-
liqua gesta Iustiniani exposuerunt *Obertus Gifanius*,
Franciscus Baldvinus, (c) *Aegidius Perrinus*, (d) *Franci-*
scus Gvinetus (e) *Conradus Tiburtius Rango* (f) *Cor-*
nelius Margarinus. (g) Iustinianum Imp. Optimum O-
ratiuncula ostendit *Iohannes Staden*. (h) Eundem Imp.
contra Cardinalem Baronium defendit *Richardus*
Krakanthorpius. Iustinianum Orthodoxum assertuit *Con-*
radus Samuel Schurtz fleischius. (i) De Iustiniani se-
culi moribus nonnullis Dissertationem scripsit *Paga-*
ninus

Paulus Silen-
tarius.

Agathias.

Scriptores
varii.

Ioh. Staden;
Rich. Krakana-
thorpius.
C. S. Schurtz-
fleisch.

(a) De hoc *Paulo* vide Hankium d. l. cap. 6. p. 163. seqq. (b) De *A-*
gathia, & edd. ejus v. eundem Hankium cap. 7. p. 172. seqq.
(c) *Basil.* 1560. (d) *Paris.* 1576. (e) *Paris.* 1628. *Gifanius* & *Gvi-*
netus etiam conjunctim excusi. *Norib.* 1660. (f) *Frankof.* ad
Od. 1661. (g) in *Iustiniano M. Antica familia restituta.* (h)
Altdorphi 1622. (i) *VVitteb.* 1682.

Pag. Gauden- *ninus Gaudentius.* (a) *De nummo Aureo Iustiniano*
tius. (qualem Imp. in legibus intelligat) *Disputationem ad-*
Fr. Hotoman- *versus Iacobum Cujacium* emisit *Franciscus Hotoman-*
nus. *nus, Ictus.* (b)
CAROLI M. §. XXVIII. Inter scriptores Vitæ **CAROLI**
Eginhardus. **MAGNI** primas merito damus **EGINHARDO**, qui
& Eginbartus & Einbardus scribitur, ex Ottoniano
 nemore oriundo, Caroli ipsius Cancellario, ac præ-
 fecto regionum ædificiorum in palatio Aquisgranen-
 si, post Monacho Benedictino, atque Abbati primo
 cœnobii Mullenheimensis, quod postea *Salingenste-*
dense dictum. Hunc Caroli generum multi credi-
 derunt, decepti relatione *Chronici Laurisbamensis*, ad
 annum 1000. (c) Scripsit autem is Vitam Caroli
 tam terse atque eleganter, ut Vossius *de Historicis Lat.*
lib. II. cap. XXXIII. in suspicionem venerit, ac si *Her-*
mannus Comes Nuenarius, primus ejus editor, passim
 floridius loquentem induxerit. (d) Ac vero non ali-
 ter scripsisse Eginhardum, loquuntur mss. codices, te-
 stanturque excerpta apud Albertum Stadensem, &
 Conradum Urspergenssem Abbates, in *Chronicis*.
 Post *Nuenarium*, cujus editio prodiit Colonia anno
 1001. Carolo V. inscripta, aliquoties editus est E-
 ginhar-

(a) Quæ juxta ed. Florent. recusa *Argentor. 1654.* (b) Prodiit cum
 Hotomanni *de re nummaria* libro Genevæ 1585. (c) Apud
 Freherum *Tomo I. Rerum German.* Quam narrationem et-
 iam *Scriptor. Germ.* a se editis præfixit *Iustus Reuberus*. Confer.
 Hub. Thomam Leodium *de Palatinorum Origine*, Lipsium *lib.*
II. Monit. Polit. cap. 12. Ioh. VVolfium *Cent. 8. Rer. Memorab.*
 ad annum 800. Christoph. Lehmannum *Chron. Spirensis lib.*
3. c. 32. (d) Vossio prævit Freherus, in Iudicio de Eginhardo
Corpori Hist. Franciscæ præmisso.

ginhardus : nempe Basileæ anno cixlxxxii. in Iusti Reuberi *Tomo Rerum Germanicarum Scriptorum*, Marquardi Freheri *Corpore Historia Francica*, Andreae du Chesne *Tomo II. Scriptorum Historia Francorum*: eundemque subjunxit *Historia de Carolo M.* Iohannes Ioa- chimus Franzius : denique cum elegantissimis an- notationibus publicavit M. *Fridericus Besselius*, Til- sa-Prussus. (a) Eginharto succedat *Monachus cœnobii Engolismensis* S. Eparchii, scriptor *Vite Caroli M.* a Petro Pithæo editus. (b) Sequatur *Monachus San- Gallensis*, cujus habemus *libros II. de Gestis Caroli M.* ad Carolum Crassum Imp. scriptos, & ab *Henrico Canisio* e bibliotheca Monachienli (c) editos : eidem- que Canisio debemus Incerti Auctoris *Carmen de Ca- rolo M. & Leonis Papæ ad eum aduentu*. (d) Aliorum de gestis *Caroli M. Annalium libros V.* Auctoris quidem an- onymy, sed Paderborna Saxonis, & Historici & Poe- tæ antiquissimi, Arnulfo Imp. æqualis, ex Gvelfer- bytana Bibliotheca in lucem protulit, ac Notis illu- stravit *Reinerus Reineccius*. (e) Ex recentioribus huius Imp. vitam conscripsit *Donatus Acciajolus*, Ne- rri filius, ab antiqua stirpe Florentinus, Mediolani mor- tuus an. cixccccclxxiii. qui tamen pleraque ex *Eginbar-*

Monachus
Engolismensis

Monachus
San-Gallensis.

Anon. Poeta.

Alius Poeta
Anon.

Don. Accia-
jolus.

Iiii

do

(a) Helmstadii 1667. *Lipsiensem* Eginhardi edit. anni 1617, laudat Val. Andreas in *Bibl. Belg.* pag. 196. (b) in *Annalium & Hist. Francorum Script. coætaneis* Paris. 1588. ed. & Francof. recu- sis 1594. item a Kulpisio, cum *Æn. Sylvii vita Frid. III.* Ar- gent. (c) Tomo I. *Antiq. Lctionis*. Vide Vossium *De Hist. Lat. l. 2. c. 38. p. 333*. (d) Tomo V. *Ant. Lect.* (e) Helmstadii 1594. Idem Poeta editus est a Kulpisio cum *Æn. Sylvii Vita Friderici III.*

do hausit. (a) *Selectum Chronicon de Gestis Caroli M.* congeffit *Marcus Wagnerus*, Frimariensis. (b) *Gemina Chronica de ejusdem Imp. Gestis*, Germanice scripserunt *Erpoldus Lindenbrogius*. (c) & *Iob. Letznerus*. (d) *Carolus M. Redivivum*, hoc est, *Caroli M. Germanorum, Gallorum, Italarum, & aliarum Gentium Monarchæ potentissimi, cum Henrico M. Gallorum & Navarrorum Rege florentissimo comparationem, & in eo utriusque Regis historiam* nobis dedit *Iob. Guilielmus Stuckius*, Tigurinus. (e) De ejusdem Imp. Regis & Principis vita togata, commentatus est *Arnoldus Schleuserus*. (f) De eodem in Academia Marburgensi Orationem habuit, ediditque *Bartboldus Becmannus*. Historiam *Caroli Magni Imp. Rom.* ex præcipuis Scriptoribus eorum temporum concinnavit *Iohannes Ioachimus Frantzius*, Argentoratenfis. (g) Historicam de *Carolo M. Disputationem* in hac Academia an. cıııııı. *Iohannes Christfried Sagittarius*, Prof. P. (h) & in Wittenbergensi anno cıııııııı. habuit *M. Gottlieb Balduinus*, Cycneus. *Discursum Politicum de Carolo M. quatenus vitam ejus describunt* *Claudius Fauchetus*, & *Iohannes Serres*, Scriptores Gallici, instituit *Christianus Weisius*, tum Poli-

M. V. Wagner.

Erp. Lindenbrogius.

Iob. Letznerus.

Ioh. Guil. Stuckius.

Arn. Schleuserus.

Barthol. Becmannus.

I. Ioach. Frantzius.

Ioh. Christfr. Sagittarius.

Gottl. Balduinus.

Christ. V. Weisius.

(a). Vid. Vossius *d. l. 3. c. 8. p. 642.* Habetur in *Corpore Hist. Francicæ Freheri.* (b) *Auserlesenes Chronicon von den herrlichen, wunderlichen und grossen Thaten Caroli M. &c. Magdeb. 1579.* (c) *Neuvermehrte Chronica von dem Grossmæchtigsten ersten Deutschen Kayser Carolo M. &c. Hamburgi 1593.* (d) *Historia Caroli M. des Grossm. Christl. Römischen und ersten Deutschen Kayser.* Hildesheim 1602. (e) Tiguri 1592. (f) 1590. (g) Argentor. 1644. (h) *Quæ in Otium ejus Iovense solata.*

Politices Prof. Gymnasii Augustei Weisenfelsensis. (a)
De Statura Caroli M. Φιλοπόνεια habemus *Marquar-*
di Freheri : & *de Sororibus Caroli M.* Disputationem
 ejusdem *Henrici Güntheri Thulemarii*. (b) Huc etiam
 referri merentur, qui *de Translatione Imperii Romani*
a Græcis ad Francos, sive Germanos, commentati : in
 quibus sunt *Marsilius Patavinus*, *Menandrinus dictus*,
 scriptor seculi XIV. ac Ludovici IV. Imp. temporibus
 doctissimus : (c) *Radulphus de Columna*, Romanus,
 Canonicus Carnotensis : (d) *Michael Coccinius*, Tu-
 bingensis : (e) *Matthias Flacius*, Illyricus : (f) *Ro-*
bertus Bellarminus, qui se Flacio ; (g) *Franciscus Ju-*
nii (h) & *Matthæus Dresserus* (i) qui se iterum Bel-
 larmino ; *Gaspar Hap*, Posnaniensis, Theol. Bacca-
 laureus & Auditor (k) qui se vicissim Dressero, oppo-

Marqu, Fre-
herus.

Hen. Gunth.
Thulemarius.

Scriptores
de Translatio-
ne Imperii.

liii 2

sue.

- (a) VVeisenfelsæ 1674. (b) Heidelberg. 1681. (c) Cujus Tra-
 ctatus de *Translat. Imperii* extat in *Antilogia Papæ a Fla-*
cio & VVeissemburgio edita Basil. 1555. item apud Golda-
 stum *Monarchiæ Imperial. Tom. II.* & in Appendice ad
Fasciculum Rerum Expetendarum Ortovini Gratii recudi
 fecit *Eduardus Broëbn*, Londini 1690. Vide *Acta Lips.* anno
 1691. m. Martio p. 136. (d) Apud Schardium in *Syntagm.*
de Iurisdic. Imper. & Goldastum *Tom. II. Monarch.* (e) A-
 pud Schardium d.l. (f) Basil 1566. & Francof. 1612. (g) *Li-*
bris III. Antverp. 1589. & Colon. 1599 editis. (h) *Animad-*
versionib. ad tres libros Bellarmini Genevæ editis. (i) In
Confutatione commentitiæ opinionis Rom. Bellarmini de
Translat. Imp. Rom. Vrsellis 1591. Francof. 1592. (k) In
Defensione librorum Card. Bellarm. de Translat. Imperii
adversus Dresserum, Moguntia ed. 1601. qua insequitur ine-
 ditum Apologeticum, quod Possevinus editum putaverat, Lu-
 dovici Rogorii, Itali.

suerunt. Gisberti Voetii *Questio Historico-Theologica de hac Translatione Imperii*, in *Selectis* ejus *Disputationibus* habetur. (a) De eodem argumento Dissertationes Historicas M. Iob. Ernestus Heringius, Wittebergæ (b) Henricus Vagedes, Rhintelii, (c) *Exercitationes Anti-Baronianas*, Iobannes Fridericus Krebsius, tum Heilsbrunnensis Gymnasii Rector & Prof. (d) scripserunt. Taceo Henningem Arniseum, Dominicum Arumæum, Arnoldum Engelbrechtium, Henningem Grossium, Danielelem Ottonem, ac, qui Germanice de hoc argumento egit, M. Iacobum Charicum, Quedlinburgensem, Pastorem & Superintendentem Francohusanum. (e)

LVDOV. PH

Theganus.

§. XXIX. LVDOVICI PII vitam & res gestas, ipso adhuc superstite, scripsit Theganus, Chorepiscopus Trevirensis, a P. Pithæo editus in *Annalium & Historiæ Francorum Scriptor. coætaneis*, inque *Tomum II.* Andreæ du Chesne relatus. (f) Hunc librum *Walafridus Strabo*, Abbas Augiensis in partes sive capita LVIII. secuit, ac singulis argumentum suum præfixit. Desinit anno Imperii ipsius non xxiii. ut Pithæus & ex ipso Vossius habent: sed, uti Petrus Lambecius *lib. II. Comm. de Bibliotheca Cesarea* (a) de-

(a) Parte II, num. 56. p. 882. (b) an 1668. (c) De ludibriis Aulæ Rom. in transl. Imperii Rom. 1678. (d) Onoldi impress. 1678. seq. (e) *Teutsches Keyserthumb. Das ist: Ein gründlicher Bericht/ wie das Römische Keyserthumb auf den Fränckischen/ und nach Abgang desselbigen auf den Sächsischen Stamm gebracht &c. Mühlhausen 1594.* (f) Editus est etiam a Kulpisio cum *Æn. Sylvio de vita Frideric. III. Imp.*

(a) demonstrat xxv. idque ex *Codice membranaceo ms. Historicorum Latinorum num. cccxvi.* ex quo etiam *Appendicem duorum annorum*, qui apud Pithœum considerantur, adjecit. Paulo fusius ejusdem Imperatoris vitam consignavit *Anonymus*, itidem a Pithœo, sed & a Iusto Reubero, atque emendatius ex mss. Palatinis a Marquardo Frehero, ac denique ab Andrea Duchesnio editus: qui extrema etiam Ludovici, mortemque ejus exponit. Vixisse ipsum temporibus Ludovici quæ de cometa an. 1000xxxvi. observavit, edocent. Ex junioribus *Vitam hujus Imp.* Germanice quidem, sed satis curate conscripsit *Iohan. Letznerus.* (b)

Anonymus.

§. XXX. LOTHARII I. Imp. Ludovici Pii majoris natu filii, ejusque fratrum historiam non parum illustrat *Nithardus*, Angilberti filius, Caroli M. ex Bertha filia nepos: qui vitam monasticam amplexus anno 1000cxliv. Centulensis Abbas postea factus est: cui tamen monasterio paucis diebus præfuit: siquidem in prælio adversus Danos, qui oram Franciæ maritimam vastabant, occubuit. Habemus ejus *lib. IV. de dissensionibus filiorum Ludovici Pii*: quos ab excessu Caroli M. exorsus, ad annum 1000cxlvi. producit. Ediderunt eum Pithœus, Duchesnius, & Kulpissus. Quamvis autem Iohanni Gryphiandro *de Weichbildis Saxonie cap. IV. §. XVI.* suspecta est narratio Nithardi, qua se Carolino steminati inseruit, alia tamen mens est

LOTHARII I.

Nithardus.

Iiii 3

Barthio

(a) cap. 5. n. 31. p. 391. (b) Chronica, und historische Beschreibung des Lebens / der Handl und Thaten des Aller-Großmächtigsten und Hoherleuchten andern und teutschen Röm. Kayserß Lodovici Pii, Hildesheim. 1604.

Barthio *Adversariorum lib. XLVI. cap. IX.* cujus verba repetit Vossius *de Histor. Latinis lib. II. cap. XXXIV.* ac dignum lectu est Pauli Petavii, in Franciæ Curia Consilarii, *Syntagma de hoc Nithardo ac tota ejus prosapia:* quod ex ejus *Bimestri Rerum prolatarum Otio* desumptum, Andreas du Chesne suæ Nithardi editioni *Tomo II, Scriptorum Hist. Francorum* præmisit.

HENRICI I.
AVCVPI
Ernestus C.
Mansfeld.

§. XXXI. De HENRICO I. AVCVPE *Orationem* habuit *Ernestus*, Comes & Dominus in *Mansfeld.* (a) De eodem Rege Wittebergæ *M. Iohannes Fridericus Artzberger*, Westhemio-Francus, (b) & Lipsiæ (c) *M. Conradus Hulsus*, Disputationes Historicas habuerunt.

Conr. Hulsus.

OTTONIS I.
Helena a Ros-
low.

§. XXXII. *Historiam*, seu *Panegyricum de Ge-
stis OTTONIS I. Magnique*, heroico carmine, tem-
pore Ottonis II. composuit *Helena a Rossow*, vulgo
Hrosvitba dicta, monialis in Gandersheim, ætate sua
doctissima. Prodiit ille *Panegyricus* cum reliquis
hujus monialis operibus *Conradi Celtæ Protucii Fran-
ci* studio, qui ea in monasterio quodam Benedictino
invenerat. (d) Postea hoc scriptum *Iustus Reuberus* in
Syntagmate Scriptorum Rerum Germanicarum, ac ite-
rum cum *Witichindi Annalibus* recudi fecit, suasque
Notas

(a) Quæ cum aliis ejus *Orationibus* Ienæ, cum Rectorem Magnifi-
centiss. ibi ageret, recitatis, Francof. prodiit 1581. (b) 1675. (c)
1686. (d) Titulus ita habet literis majusculis: *Opera Hros-
vite illustris virginis & monialis Germanice, gente Saxonica
orte, nuper a Conrado Celte inventa.* In calce hæc legas:
*Finis Operum Hrosvithe Clarissime virginis & monialis
Germanice gente Saxonica ortæ. Impressum Norunbergæ
sub privilegio sodalitis (sodalitatis) Celtica a senatu rhomani
Imperii impetrata. Anno Quingentesimo supra millesimum.*

Notas addidit Henricus Meibomius, senior: ac de-
mum in *Tomum I. Rerum Germanicarum* relatum est
ab Henrico Meibomio Iuniore. *Dissertationem Histo-*
ricam de Ottone Magno, Wittebergæ (a) edidit M. Ni-
colaus Christophorus Remlingius.

Nic. Christ.
Remlingius.

§. XXXIII. De OTTONE III. ejusque institu-
to Conciliorum Imperatoriorum, & Septemviris Electo-
ribus Orationem conscripsit, ac Heidelbergæ habuit,
Nicolaus Cifnerus, IC. & Camerae Imperialis Asses-
sor. (b)

OTTONIS
III.

Nic. Cifnerus.

§. XXXIV. *Libri II. de Vita* HENRICI Imp.
II. sive *Sancti*, qui apud Laurentium Surium *Tomo II.*
Sanctorum ad XIV. Julii, Henricum Canisium *Tomo*
VI. Antiquæ Læctionis, & Iacobum Gretserum in *San-*
ctis Bambergensibus, exstant, Adelboldo, Viro Nobili ac
inclyto tribuuntur, qui monasticam vitam amplexus,
anno cldviii. Episcopus Ultrajectinus factus est, anno-
que cldxxvii. xxvii. Novembris obiit. (c)

HENRICI II.

Adelboldus.

§. XXXV. *Vitam* CONRADI II. SALICI scri-
psit, ac Henrico III. inscripsit *Wippo* Presbyter, facel-
lanus ipsius Conradi II. & Henrici III. Primus eam in
lucem protraxit Ioh. Pistorius. (d)

CONRADI
SALICI
VVippo.

§. XXXVI.

(a) an. 1680. (b) Quæ cum aliis quibusdam Orationibus Cifneri
excusa Argentor. 1608. & in *Operibus Cifnerianis* a Quirino
Reutero Francof. an. 1611. editis comparet. (c) De Adelboldo
vide Ioh. a Beka in *Hist. Episcop. Ultrajectinorum* p. 37. &
VVilh. Heda in *eorundem Episc. Hist.* p. 110. Valer. Andreæ in
Bibl. Belg. p. 5. Voss. de *Hist. Lat.* l. 2. c. 42. p. 359. Gvil. Cave in
Hist. literaria p. 418. (d) cum *Magnò Chronico Belg.* & aliis.
Quis autem sit *Marinus* qui VVipponem Francofurti an. 1607.
publicasse dicitur Lehmanno *Chron. Spir.* l. 5. c. 18. p. 416. b.
nondum mihi constat.

HENRICI
III.

§. XXXVI. In laudem HENRICI III. exstat Carmen cum *Tetralogi* titulo, apud Canisium *Tomo II. Antiq. Lect.* quod laudato Wipponi etiam solet tribui. Verum de eo vel ob id dubites, quod in Historia Conradi scribat Wippo: *Quidam de nostris in libello, quem Tetralogum nominavit, & postea Regi Henrico, cum Natalem Domini in Argentina civitate celebraret, presentavit, inter alios duos versus edidit.* Nisi dicere velis, modestiæ ergo nomen suum reticuisse Wipponem.

HENRICI
IV.

§. XXXVII. HENRICI IV. Vita & res gestæ plures nactæ sunt scriptores: qui tamen mirum inter se discrepant, aliis, & paucioribus quidem pro Henrico facientibus, longe vero pluribus in gratiam sedis Pontificiæ, & Gregorii illius VII. qui antea Hildebrandus, a Germanis vero nostris Hellebrandus vocabatur, in contrarium abeuntibus. Plerosque hoc scriptores in *Notis ad Helmoldi Chronicon Slavorum lib. I. cap. XXVIII.* recensuit Henricus Bangertus: ex quibus præcipuos afferemus, &, quod a Bangerto plerumque est omissum, ubi reperiantur, ostendemus. Ad priorem igitur classem pertinet Anonymus *Auctor vitæ Henrici IV.* quæ primum ab *Aventino*, Ratisbonæ in æde S. Emmerani reperta, ac cum Epistolis quibusdam ad Regem Franciæ, Principes & Episcopos, anno cixcxviii. Augustæ publicata est. Postea *Ioannes Herwagius*, Typographus Basileensis, opera Martini Frechti, cum Witichindo Corbejensi, vitam hanc Henrici & Epistolas illas edidit. Biennio post

Auctor vitæ
Henrici IV.
De variis ejus
editionibus.

Ort-

Ortyvinus Gratius in Academia Coloniensi Prof. in libro, qui inscribitur, *Fasciculus Rerum expetendarum & fugiendarum*, publicavit, lectorem monens, in ea admiranda quadam lectuque digna & rara admodum reperiri. Edita porro est cum Commentariis *Aeneæ Sylvii de Concilio Basileensi*, aliisque multis nunquam antea impressis: in quo tamen volumine locus annusque impressionis desiderantur. Deinceps *Reinerus Reineccius* hunc libellum cum Epistolis Imperatoris *Helmoldo* a se locupletato adjecit, & *Frankfurti* anno *MDLXXXI.* excudi fecit. Porro *Iustus Reuberus* *Scriptoribus Rerum Germanicarum* *Frankfurti* anno *MDLXXXIV.* evulgaris inseruit. Denique *Christianus Vrsisius* in primum Tomum *Historiarum Germaniae illustrium* transtulit *Basileæ* impressum an. *MDLXXXV.* Tot igitur hujus libelli vetustas cum habeamus editiones, mirum quid *Baronio* Cardinali in mentem venerit, suspicanti, ac si *Reineccius* eundem primum sit commentus: a qua suspicione egregie nuper *Reineccium* vindicavit Vir summus, *Henricus Meibomius* Junior, in *Introductione ad Historiam Saxoniam*: (a) qui apologiam tandem his concludit: *Sane, aut extrema hæc est malitia, aut cum turpi oscitantia conjuncta insultandi bonis libido.* Etsi autem, quisquis fuerit hujus scripti auctor, metu *Romanæ curiæ* nomen suum reticuit, *Melchior* tamen *Goldastus* in *Dissertatione de Auctoribus Apologiae pro Henrico IV. adversus Gregorii VII. Criminationes* (b) num.

Kkkk

XI.

(a) p. 95. seqq. Confer *Calixtum de Conjug. Cleric.* p. 588. (b) *Hannovæ* ed. 1611.

27. valde fecit verosimile, *Orbertum*, seu Obertum Leodicensem Episcopum esse scriptorem. Certe, non ex plebe aliquem, neque ex minori nobilitate, sed ex Optimatibus, & Principibus Imperii, potentem in Cæsaris palatio, familiaremque ipsi fuisse, satis legentibus manifestum est. Guielmus Cave in *Scriptor. Ecclesiast. Historia Literaria seculo XII.* scribit, se Reuberianum volumen accepisse, quod olim possederit Isaacus Casaubonus, eique sententia inscripserit: *Ex omnibus scriptoribus, qui hoc volumine continentur, nullus conferendus ulla ex parte cum eo, qui vitam maximi Principis Imp. Henrici IV. descripsit. Quo in libello quid prius admirer, nescio: elegantiam sermonis illis temporibus stupendam; an sententiarum gravitatem; an pietatem, quæ fuit ingens in eo auctore. Quem equidem si felicioribus seculis vixisset, putem nemini veterum, aut Latinorum, aut Græcorum postponendum; nec illud opusculum postposuerim Taciti libello de Vita Agricola.* Quod tanti viri elogium merito excitare deberet Juventutem Studiosam, hoc scriptum cum cura ut perlegat. Sequitur *Auctor Historiæ de Bello Saxonico*, hexametris versibus conscriptæ libris III. in Reuberiano *Syntagmate*, & Goldasti *Apologiis* editus. Pervenit is usque ad finem anni ciorlxxv. quo Principes Saxonix se Imp. potestati permiserunt. Succedat *Walramus*, Episcopus Numburgensis, qui in *Epistola ad Ludovicum Landgravium Thuringie*, Imperatorem strenue defendit. Servavit illam *Dodeabinus*, Abbas S. Dyssibodi, in Appendice ad Mariani Scoti

Auctor de
Bello Saxon.

Walramus

Scoti Chronicon an. cixc. apud Pistorium *Tomo I. Scriptorum Rer. German.* Idem creditur *Auctor Apologie pro Imp. Henrico* primum ab Ulrico Hutteno, cum titulo *de Unitate Ecclesie*, post a Marqv. Frehero *Tomo I.* edita, & a Goldasto Opere laudato *in tres libros* distributa: in cujus tamen *libro III.* quædam desiderantur. Male autem Bangertus inter hanc *Apologiam*, & Venerici Vercellensis librum *de Unitate Ecclesie conservanda* distinguit: cum hæc *Apologia*, id nominis in quibusdam præferat, ac a nonnullis pro Auctore ejus Venericus ille habeatur. De summa ipsius scripti pluribus egit Goldastus in dicta *De Auctoribus Dissertatione*. Et in hoc ipso quidem Goldastino Fasciculo porro comparent Num. V. *Episcoporum & Clericorum Imperialium Apologetica pro Imperatore, contra Pape excommunicationem*, ex Aventino desumpta: Num. VI. *Conradi Episcopi Trajectensis Oratio pro Imp. contra Papam, dicta in Conventu Gerstungensi an. cixlxxxv.* cujus summam refert VValtramus *lib. II. Apologie*, integram excerptit Aventinus *lib. V.* Num. IX. *Ivonis Episcopi Carnotensis Epistola ad Hugonem Archiep. Lugdunensem, de Investituris Episcoporum & Abbatum, pro Henrico IV. Imp. & Philippo I. Rege Francorum, contra Urbani II. Pape novationes*, scripta an. cixcix. estque inter Ivonis *Epistolas* a Francisco Jureto editas LX. Num. X. *Sigeberti Gemblacensis Epistola, nomine Ecclesie Leodiensis an. cixciii. scripta contra Epistolam Paschalis II. Pape, Ecclesias Henrico Cesari & Imperio fideles ex*

Varia scripta
pro Henr. IV.

communicantis & devastantis Num. XIV. Eberhardi Archiepiscopi Salisburgensis Oratio de Hildebrandi Papae Antichristiano Imperio, recitata in Comitibus Imperii Ratisponensibus sub Friderico II. Imp. Aug. habitis: apud Aventinum lib. VII. Alterius generis Scriptores, qui Gregorio adhaeserunt, ejusque causam defensitarunt, in Notitia Historiae Pontificiae potissimum afferemus, contenti hic adduxisse virulentum

Bruno de bello Sax.

Brunonis Monachi libellum de bello Saxonico: quem in Bibliotheca Fuldensi repertum, primum Ulricus Huttenus, post Marquardus Freherus Tomo I. Scriptor. Germanicorum ediderunt. Præterea Excellentissimus Collega noster, Georgius Schubartus, I. V. D. Henricum IV. Imp. exemplum turbatae Reip. eleganti Dissertatione Politica descripsit. (a)

G. Schubartus.

LOTHARII II.
Iac. Stintius.

§. XXXVIII. De LOTHARII II. Imp. laudibus *Orationem* in hac Academia scripsit *Jacobus Stintius*, Hamburgensis, I. V. D. (b)

FRIDERICI
I. Otto & Radevicus Fris.

§. XXXIX. De gestis FRIDERICI I. *Ottonem* Episcopum Frisingensem *libros II.* scripsisse, eosdemque Radevicum Canonicum Frisingensem continuasse, jam supra (*cap. IX. §. XIV.*) (c) monuimus, ac primum *Cuspinianeam*, ut & *Vrslistanam* editionem laudavimus. Quod ad Radevicum attinet, eum Vien-

(a) Ienæ 1680. (b) Hamburgi ed. 1599. De hoc Stintio an. 1615. 16. Febr. sic ad Hortlederum Heiderus: *Non sum animi dubius, quin olim noveris D. Jacobum Stintium, virum quidem bonum, sed infeliciorem, & quarta luna, quod dici solet, natum. Decessit ille, & uxorem viduam, liberos orbos, & rem familiarem prope nullam reliquit.* Epistolam ms. servat Dn. Zollmannus, Conf. Saxon. (c) pag. 61.

Viennæ primum reperit Iacobus Spigelius. Quo
de in *Notis ad Guntheri Ligurinum* lib. V. ita scribit :
Qui sequuntur duo de rebus item Ænobarbicus libri,
sunt Radevici, alumni nuper Ottonis ipsius atque Fri-
singensis Canonici : quos nobis debes, lector candide,
qui in eos casu apud eam Scotorum Viennæ Austria inci-
dentes, primum Cuspiniano & Chelidonio prodidimus.
Quoniam autem *Radevici* obitum Imp. non est vi-
vendo affecutus, alius *Append. XI.* annorum historiam
complectentem adjecit. Ligato autem sermone hujus
Imperatoris gesta præcipue autem Italica lib. X. profe-
ctus est *Guntherus*, Monachus Elnonensis Belga, Poe-
tarum sui seculi princeps. Quod opus *Ligurinum* pro-
pterea vocavit, quia Imperatori inprimis belligeran-
dum fuit cum Mediolano, Ligurum metropoli. Hunc
Poetam in Franconiæ quodam monasterio a Conra-
do Celte repertum primus edidit *Conradus Peutinger-*
rus : post doctissimis scholiis illustratum *Iacobus Spi-*
gelius, Selestadiensis : eandemque editionem Synta-
gmatis suo inseruit *Reuberus*. Denique multis eum
locis, quinque editionibus inter se collatis, restituit,
& luculentis *Notis* illustravit *Conradus Rittersbusius*,
Ictus. (a) *Ottonis Morena*, Laudensis, *Acerbique* ejus
filii *Historiam Rerum Laudensium tempore Friderici I.*
Imp. cum *Notis* edidit Felix Osius. (b) *Burchardi*,
Notarii Imp. ad Nicolaum Sigebergensem Abbatem
tem *de Victoria Friderici Imp. & excidio Mediolanensi*
Epistola ex ms. edita est a Frehero *Tomo I.* In cujus
Kkkk 3 Appen-

(a) Tubingæ 1598. (b) Venet. 1639.

- Tageno.** *Appendice* etiam exstat *Tagenonis* Decani Patavini, (*Passaviensis*) oculati testis *Descriptio Expeditionis Asiaticæ in Turcas Friderici Imp.* Et habetur Tomo V. *Antiq. lect.* Henrici Canisii, *Friderici I. Imp. Expeditio Asiatica, & ad sepulchrum Domini, ab æquevo auctore conscripta.* Præterea Vitam hujus Imp. ex variis aucto-
Jo. Adolphus. ribus contexuit *Iohannes Adolphus*, Medicus Schafhusianus : quam postea Germanice etiam vertit. (a) Singularem *Orationem de hoc Imperatore* scripsit *Mart. Crusius*, Prof. Tubingensis. (b) Duas de eodem Imp. ex *Historia civili Disputationes* Wittebergæ habuit *M. Elias Wicemajerus*. Vlm. (c) Quæ de hoc Imperatore, quod ab Alex. III. Papa Venetiis pedibus ignominiose fuerit calcatus traduntur, singularibus scriptis examinarunt, *Georgius Remus*, cuius exstat *Dissertatio, qua commentum esse, calcasse collum Imp. Friderici Alexandrum III. Pontificem Rom. ostenditur.* (d) *Fortunatus Vlmus*, Italus, Abbas Benedictinus Congregat. Casinensis : cuius habemus *Historiam de occulto adventu Venetias Alexandri III. Pontif. Max.* Italice scriptam. (e) Ad hanc Animadversiones scripsit *Felix Contelorius Cæsius*, Theol. & Iuris D. & ex Custode Bibliothecæ Vaticanæ Camera Apostolicæ Commissarius. (f) Contra M. *Ieremias Hoffmannus Disputationem*

(a) Germ. edit. prodit Argent. 1535. Vide Herm. ab Haart. Tom. III. *Astograph.* Lutheri p. 245. (b) Francof. ed. 1593. (c) An. 1689. (d) Norimb. 1615. (e) Venet. 1629. (f) Libri Paris. 1632. editi titulus ita habet : *Concordia inter Alexandrum III. summum Pont. & Fridericum I. Imp. Venetiis confirmata Narratio ad Veritatis scriptum stabilita. Criminationes*

tionem Historicam scripsit, de tyrannica ignominia, quam Friderico Abenobardo Imp. intulit Alexander III.

Pont. Rom. (a) At Ludovicus Liebhardus Apologiam composuit pro Friderico Imp. quem a Rom. Pontifice pedibus conculcatum esse, nonnulli scribunt. (b) Verum

Lud. Liebhardus.

M. Ioh. Daniel Artopæus Dissertat. Anti-Baronianam elaboravit, Num Alexander III, Fridericum Barbaros-

Ioh. Dan. Artopæus.

sam calcaverit peditus. (c) Et affirmanti quidem sententiae multis a se rationibus munita accedit quoque

Vir celeberrimus Ioh. Christophorus Wagenfeilius, in Disp. circulari, exhibente Catalogum Imperatorum, qui

Io. Christoph. Wagenfeil.

post Francicos, ad Interregnum usque Imperio Germanico praefuerunt. (d)

§. XL. Apologiam pro Divo Imp. Cæs. OTTO-

OTTONIS IV.

NE IV. contra falsas criminationes & convitia, quibus Opt. Principem onerare & insectari non sunt veriti

Conradus Abbas Vrsperg, Ioh. Cuspinianus, Sebastianus Munsterus, quique hos sequuntur, recentiores nonnul-

li, composuit ediditque Henricus Meibomius senior. (e)

Henr. Meibomius.

§. XLI. Nicolai Cisneri Oratio de FRIDERICO

FRID. II.

iones ab Auctore Aetorum Alex. III. & Chronico Romualdi Archiep. Salernitani depulsa. Caesaris Caræ. Baronii auctoritas a calumniis vindicata, ex Notis & Animadversionibus Felici Contelorii. Bibl. Vat. Castodis ad Fortunati Vlmi libellum de Alex. III. occulto adventu Venetias an. 1578. Contelorio, teste Lud. Iacobo in Bibl. Pontif. lib. 1. p. 9. consentit N. Bardius in explicatione picturarum palatii majoris S. Marci, ed. Venet. Idem ibid. laudat Andreæ Saussani Concordiam Alexandri & Friderici. (a) V Vitteb. 1661. (b) Baruthi 1668. (c) Lipsiæ 1673. (d) Altdorphi hab. 1676. (e) Helmst. 1624. & habetur in Ejus Opusculis Historicis variis ibid. an. 1660. & Tomo III. Rer. German. ab Henr. Meibomio juniore editis.

CO II. Imp. Heidelbergæ anno ciciolxii. habita, totam ferme hujus Imp. vitam complectitur. (a) *De Interregno Imperii Germ. ab excessu Conradi IV. ad Rudolphum Habsburgicum*, Exercitationem Historicam scripsit M. Ioh. Ioachim Zentgrafe. (b)

RVDOLP. I. §. XLII. *De RVDOLPHO I. Habsburgico Panegyricum Historicum* edidit Caspar Dornavius. (c) Eundem *Imperatorem Germaniæ Instauratorem* descripsit, & Ioh. Henr. Bœclero præside, solenne ad examen proposuit Iohannes Sebastianus Gamburgius, Argentoratensis. (d)

ALBERTI I. §. XLIII. ALBERTVM I. Austriacum itidem *Panegyrico Historico* celebravit laudatus Dornavius. (e)

HENR. VII. §. XLIV. *Historiam Augustam* HENRICI VII. Cæsaris libris XVI. scripsit Albertinus Mussatus, Patavinus, *Historicus prudens & gravis, & pro temporibus illis, quibus tum vivebatur, elegans ac disertus, tum veritatis longe amantissimus*: (f) qui Clodii exul obiit an. cccccxix. cadavere Patavium relato. Hoc opus, auspiciis Dominici Molini, Senatoris Veneti, edidit, ac animadversionibus notisque doctissimis illustravit Felix Osius, Eloq. in Acad. Patavina Prof. additis etiam Laurentii Pignorii *Spicilegio*, & Nicolai Villani *Castigationibus*. (g) Conradi Vecerii, qui Maximiliano I. Imp.

Conr. Vecerig

(a) Recusa est Argent. 1608. cum aliis *Cisneri Orat.* & habetur etiam in *Opusculis Cisnerianis* Francof. 1611. editis. (b) VVitteb. 1668. (c) Gorlici 1613. & habetur *Tom. I. Orationum Dornavii* Gorlicii ed. 1677. num. 1. (d) Argentor. 1672. (e) Bethaniæ hab. 1619. Exstat Tomo II. *Orat.* ejus n. 2. (f) Quod elogium ei tribuit Vossius *de Hist. Lat. lib. III. parte 4. cap. 9. pag. 792.* ubi plura de eo. (g) Venet. 1636. Confer Hertzii *Biblioth. German. n. 759.*

Imp. a secretis fuit, libellus de *rebus gestis Henrici VII.* sa-
pius est editus. (a) *De vero mortis genere, ex quo Henricus*
VII Imp. obiit, eruditissimam Dissertationem conscripsit
Mart. Diefenbachius, Ecclesiastes jam in patria Fran-
cofurto optime meritus: *qua quicquid ejus apud an-*
tiquos pariter ac recentiores Historicos reperiri potuit,
discutitur, variaq. scitu non injucunda admiscetur. (b)

Mart. Diefenbachius.

§. XLV. *Iohannis Georgii Herwarti ab Hohen-* LUDOVICI
burg LUDOVICVM IV. *Imperatorem defensum, Bzo-* IV.
vium injuriarum postulatum, quod eundem Diva me- L. G. Herwar-
morie Imperatorem, contra jus--- *gravissimis calumniis*
oneraverit, jam in alio argumento supra laudavimus.

IV.

L. G. Herwar-
tus.

(c) De eodem Imperatore *Nicolaum Burgundum*, ele-
gantissimæ doctrinæ Ictum, singularem librum scri-
psisse, ex optimi Præceptoris mei, B. Conringii ore me
audire memini. Ipsum tamen scriptum ad conspe-
ctum meum nondum pervenit. De hoc ipso item
Imperatore *M. Iob. Franciscus Buddeus*, Anclama-Po-
meranus, qui superiori anno Gymnasii Coburgen-
sis, hoc autem, quo hæc scribo, Octobri mense anno
xciii. novæ Academiæ Hallensis Prof. factus, Dispu-
tationem habuit. (d) De *Marsilii Patavini, Guilielmi*
Ockami, aliorumque pro hoc Imperatore contra *Io-*
hannem XXII Pont. Rom. scriptis, alibi forte erit agen-
dum. Ipsi *Iohannis Bulla, qua Ludovico Imp.* (quan-

Nic. Burgun-
dus.

LIII

tum

(a) Haganoæ 1531. cum V Vitichindo Basil. 1532. ibid 1541. item inter
Scriptores a Reubero, ut & *Vrftisio* editos. Vide quæ de eo af-
fert Diefenbachius *de morte Henrici VII.* p. 209. f. (b) Fran-
cof. 1685. Summam hujus libri exhibent *Acta Erud. Lips.* m.
Jun. an. 1686. ac insigni elogio Auctoris concludunt p. 313.
(c) Cap. 14. §. 25. pag. 320. (d) Ienæ 1689.

tum in se erat) *Imperium abdicavit an. cccccxxiii.* una cum *Imperatoris Appellatione*, exstat apud Goldastum *Tomo I. Constitut. Imperialium*. Ejusdem *Imperatoris contra Iohannis XXII. Papæ Bullam Responsio*, concernens *Iura Regni & Imperii*; ut & *Alia Informatio de Nullitate Processuum Papæ Iohannis XXII. contra Ludovicum Bavarum*, habentur in *Appendice Tomo I. Freheriani*. *Henrici Cbachemii*, Franciscani, & Cancell. Imperialis in aula Ludovici IV. *Informationem de nullitate processuum Papæ Iohannis XXII. contra Ludovicum Imp.* exhibet Goldastus *Tomo I. Monarchie*.

GVNTHERI
SVVARTZB.
Abasv. Frit-
schius.

§. XLVI. GVNTHERI SCHWARTZBUR-
GICI, *Regis Romanorum Gesta singulari Discursu Hi-*
storico illustravit pientissimus æque ac doctissimus
Ictus, Abasverus Fritschii, Cancellarius Schvartz-
burgicus. (a)

CAROLI IV.
Ipse Carolus.

§. XLVII. *Vitæ suæ Historiam ipse CAROLVS*
IV. Imp. admodum diligenter scribere cœpit: quod
Fragmentum cum titulo Commentarii de Vita Caroli
Bohemie Regis, & postea Imp. IV. in Rerum Bohemica-
rum antiquis Scriptoribus edidit Marquardus Frebe-
rus. (b) Plerique etiam Icti, qui in Auream Caroli IV.
Bullam commentati, de vita & gestis hujus Imp. fue-
re solliciti. Ex his mihi innotuerunt *Dominicus A-*
rumæus, Iohannes Volckmannus Bechmannus, Gerla-
cus Buxtorfius, Benedictus Carpzovius, Iacobus Andreas
Crusius, Georgius Dietericus, Nicolaus Mylerus ab Eh-
zenbach, Martinus Rumelinus. Sermo post mortem
Imp.

Comment. in
Aur. Bullam

(a) An. 1677. (b) Ex edit. Vecerii jam prodiit Helmstad. 1585.

Imp. Caroli IV. ab Iohanne Archiepiscopo Pragensi
feria IV. post Epiphaniam habitus, laudatæ Caroli IV.
vitæ in Opere Freberiano subiectus est. *Causam pru-*
dentis, sapientis Caroli IV. Romano-Germ. Imp. in O-
ratione quadam Altdorfii habita, egit *Iohannes Iaco-* Ioh. Iac. Seypp-
buss Seyppelius, Noribergensis. (a) *Quod Carolus IV.* pelius.
Aug. non dissipaverit Imperii patrimonium, quatenus
pertinet ad Regnum Arelatense, singulari Dissertatione C. S. Schurtz-
asseruit celeberrimus Schurtzfleischius. (b) fleisch.

§. XLVIII. *Sententia Exauctorationis & pri-* WENCES-
vationis WENCESLAI Rom. Regis lata, & pronuntia- LAI.
ta anno ccccc. exstat apud Goldastum Const. Impp.
parte I. & alibi.

§. XLIX. *De FRIDERICI, Ducis Brunsvic, & FRIDERICI*
Luneburgensis in Imperatorem Romanum Electione, ele-
gantem habemus Dissertat. Historicam Henrici Mei- H. Meibomig
bonii junioris. (c)

§. L. *Ramassi Vitam Cesaris SIGISMVNDI, SIGISMVN-*
in Epitome Rerum Bobemicarum aliquoties laudat Bo- DI.
buslaus Balbinus. Ramassus.

§. LI. *Diarium Vita FRIDERICI III. (rectius FRIDERICI*
V.) manu ipsius propria exaratum, & inchoatum an- III.
no cccccxxxvii. ætatis xxii. ex ms. codice Biblio-
thecæ Vindobonensis Petrus Lambecius Diario Sacri Ipse Imp.
Itineris Cellensis inseruit. (d) *Ænea Sylvii, Episcopi* Æn. Sylvius.
Senensis, postea Pii Papæ II. Historiam Rerum Frideri-
ci III. Imp. ex ms. optimæ notæ, cum specimine An-

LIII 2 nota-

(a) Ana 663. (b) V Vitteb. 1684. (c) Quæ Helmst. edita 1681. & post
 in Tomum III. Rerum & German. relata. (d) Viennæ ed. 1666.

notationum Ioh. Henr. Bœcleri in eandem, edidit Iob. Georgius Kulpis, in Acad. Argentor. Instit. Impp. & Iuris publ. Prof. Ord. (a) Accesserunt *Diplomata & Documenta varia, rebus Friderici III. illustrandis, ut & figura, imagines, Nummi.* Neque tamen integram Friderici Imp. Historiam absolvit Æneas, sed in motibus Vngaricis substitit. (b) *Antonii Panormita*, ab Alphonso Rege Arragoniæ legati, *Oratio, Romæ in coronatione Friderici III. Imp. Romæ habita anno cccccclii.* Iannotius Manetus, ut & *Iannotii Maneti*, Florentinorum legati, *in eadem coronatione sub Nicolao V. Pontifice facta, ad utrumque Oratio Gratulatoria*; item, *de Friderici Imp. in Italiam profectione votiva, anno cccccclxviii. suscepta, Narratio*, e libro Ceremoniali desumta, habentur *Tomo III. Germanicarum Rerum Scriptorum* Freheri. (c) *Augustini Patricii*, sub Innocentio VIII. Ceremoniarum magistri, dein ab anno cccccclxxxiii. Episcopi Porentini, *Descriptio adventus Friderici III. Imp. ad Paulum Papam II. primus eruit, inque lucem dedit Ioh. Mabillonius Musei Italici Tomo I. parte II.* Sic Tomo II. Freheriano multa apparent monumenta literaria ad vitam resque gestas hujus Imp. pertinentia: utpote *M. Iacobi Motzii*, Theol. Legati Cæsarei, coram Seren. Alphonso Rege Portugalliæ *Oratio, pro filia ejus Leonora Friderico Cæsari desponsanda.* Incerti Auctoris *ad eundem Regem Oratio Gratulatoria, de Connubio Friderici & Leonora.* Legati Cæsarei *Oratio pro Coro-*

(a) Argentor. 1685. dignaque lectu est præfatio Kulpisiana *de Instituto hujus editionis.* (b) Vid. Bœclerus. in *Annot. n. 1. pag. 131.* (c) Hanov. ed. 1611.

Coronatione Friderici R. Rom. ad Nicolaum V. P. R. cum petitione ad eundem pro Concilio Generali, habita anno MDCCCLII. Oratio svasoria ad Nicolaum V. P. R. ut Casarem Fridericum in Turcos passagium parantem modis omnibus adjuvare velit. Thadæi Quirini, Patricii Veneti ad Fridericum Imp. nomine sue Reip. Oratio Gratulatoria. Alia Oratio pro Vicario Cremona, ad eundem Imp. Fridericum adventantem, habita penes Lauretum. Michaelis Apostolii, Byzantini, Oratio acclamatoria ad Imp. Frider. III. rogatu Aristonymi habita an. MDCCCLLVII. Aeneæ Piccolominei, Senensis, Cardinalis, de his, quæ Friderico III. imperante in Germania, & per totam Europam gesta sunt. Iacobi Piccolominei, Senensis, Card. Narratio de Friderici Imp. in Italiam profectioe votiva, & honorifico Romam adventu, quidque ibi cum Paulo II. Pont. egerit, ex Commentariorum ejus lib. VII. Ex Augustini Patricii Commentationibus de Comitibus Imperii sub Friderico Imp. apud Ratisbonam celebratis anno MDCCCLXXI. Ioh. Antonii Campani ad Iacobum Card. Papiensem ex iisdem Comitibus, de rebus ibi gestis, Epistolæ familiares. De congressu Friderici III. Imp. & Caroli Ducis Burgundionum apud Treverin factò anno MDCCCLXXIV. Historiola perelegans, ex Arnolde de Lalain. Epistola Gallica a Rudolpho Agricola versa. Friderici III. Imp. Epistolæ aliquot.

Thad. Quirinus.

Mich. Apostolius.

Æn. Sylvius.

Iac. Piccolomineus.

§. LII. Ad Historiam MAXIMILIANI I. pergentibus obvenit Historia vitæ & rerum gestarum Friderico V. & Maximiliani Imp. ab ipso Maximiliano I. prosa oratione composita, & a Secretario ejus Marco

MAXIMILIANI

Treitzsaurwein ab Ehrentreitz pure descripta, atque elegantissimis imaginibus ligno insculptis exornata. Quod opus MS. in Bibliotheca Casarea asservatur. Deinde huc pertinent *Adversaria Historia rhytmica* *variorum periculorum Imp. Maximiliani I.* vernaculo sermone, sub titulo *der Theurdand* scriptæ, variisque imaginibus distinctæ: cujus libri Auctor habetur *Melchior Psintzingus*, Patritius Norib. ad S. Sebaldum Præpositus Noriberg. & Caroli V. Capellanus. (a) Porro *Tomo II. Freberi* reperiuntur sequentia scripta ad Maximiliani I. historiam facientia: *Iasonis Mayni*, IC. *ad Maximil. R. Rom. in Ejus, & Augustæ Blance Mariæ Nuptis Epithalamium.* Pandulphi Collenutii, IC. & Equitis, Ferrariæ Ducis legati, *ad Max. Imp. Oratio.* Henrici Glareani *ad Maxim. Imp. Panegyricon.* (b) Maximiliani I. Imp. *Privilegium Erektionis Collegii Poetarum & Mathematicorum in Vienna.* Vincentii Longini Eleutheri Silesitani, Art. & Phil. D. Poetaque laureati, *ad Maximil. R. Rom. Panegyricus, pro instituto & erecto Collegio Poetarum & Mathematicorum in Vienna Panonnia.* Henrici Bebelii *Ecloga triumphalis de Victoria Cesaris Maximil. contra Bohemos, cum quibusdam aliis ejus Carminibus.* Michaelis Coccinii Tubing. *de bello Maximil. Imp. cum Venetis gesto anno MDLXI. liber unus.* Hieronymi Nogaroli Comitiss, *ad Max. Caf pro Vicentinis habita Oratio.* Ioh. Cuspiniani *Diarium de Congressu Cesaris Maximiliani, &*

Melch. Psintzing.

Ias. Maynus.

Pand. Collenutius.

Henr. Glareanus.

Vinc. Longinus.

Henr. Bebelius.

Mich. Coccinius.

Hier. Nogarolus.

Ioh. Cuspinianus.

(a) Vid. Mart. Zeilerus *part. II. Hist. & Chronol. p. 209.* Vincentius Placciu. *de Script. Anonymis detectis cap. 11. p. 91.* (b) Habetur etiam *Tomo I. Schardii.*

trium Regum, Vladislai Hungariae, Ludovici Bohemiae,
 & Sigismundi Polonia, in urbe Viennensi facta XVII. Ju-
 lii anno CIOIOXV. (a) Richardi Bartholini, Perusini Ho-
 doeporicon, seu Itinerarium Matthæi, Cardin. Gurcen-
 sis, quæque in conventu Maximil. Cæs. & Regum Vla-
 dislai, Sigismundi & Ludovici, memoratu digna gesta
 sunt, multis insignibus Orationibus, Epistolis, Carmini-
 bus insertis. Iacobi Manlii, Friburgensis Historiola duo-
 rum actuum anno CIOIOXVIII. Augustæ habitorum: I. In-
 vestitura Cardinalitæ dignitatis Alberto Brandenb. Ar-
 chiep. Moguntino collata. II. Gladii & Pilei per Pontificis
 legatum Maximil. I. Imp. donati. Ioh. Fabri, Theol. Ora-
 tio funebris in depositione gloriosiss. Imp. Maximiliani, in
 oppido Wels Austria, die XVI. Ian. anno CIOIOXIX. (b) Geor-
 gii Sauromanni Oratio ad Augg. Principes, Carolum, ele-
 ctum Rom. Imp. & Ferdinandum Germ. post obitum Ma-
 ximiliani. Basil. 1520. cum panegyricis aliquot vet. im-
 pressa. Petri Ægidii Genuodia, qua Genius Maximiliani
 Cæsaris inter præfæcas in pompa funerali mortem ejus de-
 plorat, cum scholiis Spiegelianis. (c) Tomo vero III. Fre-
 heri hæc comparent scripta: Incerti Auctoris Descriptio
 accurata Electionis Maximiliani Regis Romanorum apud
 Francofurtum anno CIOCCCCCLXXXVI. legitime factæ: item-
 que Coronationis ejusdem continuo subsequente apud A-
 quisgranum. Henrici VIII. Angliæ Regis ad Maxi-
 mil.

Rich. Bartho-
linus.

Iac. Manlius.

Ioh. Faber.

Georg. Sauro-
mannus.

Pet. Ægidius.

Anonymus.

(a) Hoc Diarium etiam *Openi* ejus de Cæsaribus subjunctum in edit.
 Argentor. 1540. & Francof. 1601. (b) Excusa primum Au-
 gustæ 1519. Vide Herm. ab Haart *Tom. III. Autographorum*
Lutheri & coactan. p. 35. (c) Prodiit primum Antverp. 1519.
 Vide Andreae *Bibl. Belg. p. 710. & Tom. III. Autograph. p. 29.*
 item Augustæ 1519. (Vide *Autograph. p. 35.*

- mil. Regem & Principes in Comitibus habitis Confluentie anno cccccxcii. legatio, cum eorundem Responsoria.*
- Bil. Pirckheimerus. *Bilibaldi Pirckheimeri, Noriberg. & Cæsarei postea Consilarii, Maximiliani Cæsaris Bellum Svitenfe, sive Helveticum anno cccccxcviii. gestum. (a)*
- Camillus Gilinus. *Camilli Gilini, Romani, de ejusdem Cæsaris expeditione Italica anno cccccxcvii. suscepta, Commentariolus.*
- Ioh. Tritthemius. *Ioh. Tritthemii, Abbatis tunc Spanheimensis, Belli Bavarici anno cidiiv. Philippo, Palatino Electori, & Ruperto Filia a Maximiliano Imp. indicti. Leonis X. Pontif. Epistola tres, super obitu Maximiliani I. Imp. & novi Cæsaris electione facienda, ad Ludovicum Electorem Palatinum an. cidixix. missa. Præterea in Bilibaldi Pirckheimeri Operibus Politicis a Goldasto editis reperiuntur: Currus Triumphalis, honori & memoria immortalis D. Maximiliani I. Imp. dicatus, cum figuris æneis Alberti Dureri: Iohannis Stabii, Consilarii & Historiographi Cæsarei Porta Honoris, eidem Imp. dicata, cum figuris æneis ejusdem Dureri: Maximiliani I. Imp. Mausoleum Oeniponte in aula nova conspiciendum. Præterea habemus Iustini Göbleri, Goarini, Icti, Erici Ducis Brunsvico - Luneburgensis Consilarii, & Curia Iudicis, Chronica Actorum bellicorum Maximiliani I. contra Venetos & Gallos, ab Erico Duce Brunsv. & Luneb. ut & Casimiro, Marchione Brandenb. gestorum, Germanice scripta: (b) Iacobi Balde, Soc. I. Maximiliani I. Res gestas, novo scribendi gene-*

(a) Hoc scriptum etiam habetur in Operibus Pirckheimeri Francof. an. 1610. a Goldasto editis. (b) Francof. ed. 1566.

genere, modo sententiis metro illigatis, modo in diffusius dicendi genus affine epidictico sparsis explicatas : (a) Hermolai Barbari Orationem, qua Maximiliano nomine Reip. Venetæ de electione in Regem Rom. gratulatur : (b) Bartholomæi Latomi *Imp. Cæsarem Maximilianum defunctum*. (c)

Barth. Lato-
mus.

§. LIII. CAROLI V. Cæsaris Genealogiam scripsit Iohannes Guilielmus Ruchius, Gandavus Presbyter. (d) *De Ortu Caroli V. & omnium Archiducum Austriae ac Comitum Habsburgicorum* egit Hieronymus Gebweillerus. (e) *De Caroli Hispan. Regis praeminentia* commentatus est Cyprianus Benetus, Aragonius, Ord. Domin. Theol. D. Paris. qui post an. 1510 obijt. (f) *De Electione & coronatione Caroli V. Imperatoris* aliquot scripta prodierunt, quæ collegit, ac conjunctim edidit Christianus Eberhart, Histor. in Acad. Helmstad. Prof. (g) Scripta autem sunt sequentia : I. Phil. Melanchthonis *de electione & coronatione Caroli V. Historia*, primum sub nomine Georgii Sabini edita. (h) II. *De ejusdem Caroli electione* Excepta ex Franc. Gvicciardini *Histor. lib. XIII.* Arnoldi Ferroni *de rebus Gestis Gallorum lib. V.* Erasmi Roterod. lib.

CAROLI V.
Ioh. Guil. Ru-
chius.

Hieron. Geb-
weillerus.

De ejus Elect.
& coronatio-
ne scripta va-
ria.

Mmmmm

XIII.

- (a) Absque auctoris nomine libellus primum prodiit Ingolst. 1631. & auctarium ejus Monach. 1639. (b) In Orat. clarorum hominum in Acad. Veneta 1559. editis p. 39. (c) Augusta, 1519. (d) Prodiit Hagan 1530. & cum Achillis Gassari *Historiar. Epitome* Antverp. 1536. (e) Hagan. 1530. Lovan. 1550. (f) Vide Henr. VVarthonum in *App. ad Guil. Cave Hist. liter. Scriptor. Eccles. p. 136.* ubi hoc scriptum cum ejus *Dialogo de excellentia & utilitate Theologiae* Romæ an. 1518. prodiisse monet. (g) Helmst. 1660. (h) Exstat. sub Sabini nomine apud Schar-
dium Tomo II.

XIII. Ep. IV. Iac. Aug. Thuani *Histor.* l. I. Polydori Vergilii *Anglic. Hist. lib. XXVII.* III. S. Rom. Imperii Principum Rescriptum datum Legato Rom. Pontificis. IV. Caroli Hispan. R. Archid. Austriae Mandatum procuratorium super sua electione acceptanda, & praestanda. V. Electi Rom. Regis Imp. Pacta, seu Articuli obligationis praestanda Principibus Electoribus Francofurti in Electione, & Aquisgrani in coronatione. VI. Caroli V. Imp. Aug. Iuramentum post impositam sibi coronam Regiam Aquisgranensem. VII. Collatio Caroli V. Imp. & Francisci Gall. Regis ex Francisci Belcarii *Comment. Rer. Gallic. l. XVI.* VIII. De abdicatione Imperii a Carolo V. facta, ejus in Hispaniam discessu, obitu & virtutibus, e Thuani *Histor. l. XVI. & XXI.* IX. Imperatorum Austriacorum a Friderico III. Imp. & Regum ex eadem familia Hispanorum series. Habemus etiam Hartmanni Mauri Consil. Archiep. Colon. de Coronatione ad Carolum V. Imp. apud Aquisgranum scriptum : (a) & Hieronymi Balbi, Episcopi Gurcensis, de futuris Caroli V. successibus, Vaticinium : (b) Qui idem & de Coronatione Caroli scripsit, Item : Nicolaus Mamerani, Luxemburgii, Poetae & Historici *Historiam Electionis Caroli V. Imp.* In Freheri autem Tomo III. comparent : Francisci I. Regis Francorum Legatio ad Principes Electores Francofordiam missa, pro suffragiis ad Imperium conciliandis : Hermanni, Comitis Nuenarii, in eisdem Comitibus ad Senatum Electorum

Hier. Balbus.

(a) Basil. 1574. Francof. 1614. & apud Schardium Tomo II. (b) Apud Eundem d. l.

*Etorum pro Carolo electo Rege Rom. Oratio perelegam
itemque ad ipsum Regem electum Gratulatio nomine
Studioforum Germania: Iacobi Sobii LL. D. Exbor-
tatio Nobilium Germania, ad Eundem Imp. (a) Prin-
cipum Electorum legatio ad Carolum Hisp. Regem
decretum Electionis ei insinuans: qua functus est
Fridericus Palatinus anno cldixix. perorante Bern-
hardo Wurmsero Ic. cum responsoria Ejusdem Regis,
electi Caesaris, per Mercurinum Albonensem de Gat-
tinaria, Cancellarium: Litera, quibus Rex Carolus
Electoribus gratias egit, quod eum Augustum designa-
verint. (b) Flandriae Ordinum legatio ad Carolum
Regem in Hispaniam, edita per Stephanum Comitum
Bellocassium, cum quibusdam ejus Poematis de Caro-
lo V. Hypotheses Spectaculorum apud Antverpiam
in honorem Caroli V. Ces. editorum, per Petrum Aegi-
dium descripta: Clementis VII. Pont. R. Litera, seu
Brevia, in quibus, quas potuit, criminationes, etiam
falsissimas, adversus Carolum Ces. congescit: Et ad
easdem Caroli Imp. Responsio, cum appellatione, Et ge-
neralis Concilii postulatione ad Collegium Cardina-
lium, acta anno cldioxxvi. (c) Capitula Foederis, quod
Sanctissimum vocarunt, inter Clementem VII. P. R. Re-
gem Gallorum, Remp. Venetam, Franciscum Sfortiam,
Mmmm 2 Ducem*

(a) Hæc præcedentia scripta una cum aliis jam an. 1519. excusa sunt.
Vide *Abtographorum T. III. p. 29.* (b) VVurmseri, & quæ
sequuntur scripta habentur etiam in *Orat. doctorum viro-
rum* Hannov. ed. 1613. (c) Colon. jam ed. 1527. ac iterum
cum aliis uno fasciculo comprehensis Moguntia: eod. anno
Vid. *Tom. III. Abtogr. Lutheri p. 150.*

Ducem Mediolani, ac Florentinos, adversus Caesarem Carolam percussi. Porro de capta a milite Caesareo ROMA, exstant: Caesaris Grolieri *Historia expugnata & direpta urbis Romae per exercitum Caroli V. Imp.* (a) *Commentarius captae urbis, ductore Carolo Borbonio ad exquisitum modum confectus, ubi non modo ordine magis, quam haecenus ab aliis exposita omnia, sed multa etiam aliter reperire liceat, Auctoris innominati.* (b) *Direptio expugnatae Urbis Romae ab exercitu Caroli V. Caesaris, a Caspare Barthio ex Italico Latine versa.* (c) Multa etiam singularia de hac Histori reperi as in Georgii & Casparis Frundspergiorum *Vita & rebus gestis bellicis ab Adamo Reisnero* scriptis. (d) *De duplici coronatione Caroli V. Caesaris apud Bohoniam, Historiolam* scripsit Henricus Cornelius Agrippa, armatae militiae Eques auratus, V. I. D. & S. Cae. M. Consil. (e) *Expeditionem Caroli Caesaris in Africam ad Algieram* descripsit Nicolaus Villagagnonius, Eques Rhodius. (f) Iacobi Sluperii *de Bello Africano a Carolo V. gesto* libros decem, laudat Valerius Andreas in *Bibliotheca Belgica*. (g) *De Aphrodisio a Carolo expugnato, Commentarium* composuit Iohannes Christophorus Calvetus Stella. (h) De bello Caroli V. ad-

(a) Paris. 1537. (b) Ibid. 1538. (c) Edita est cum Barthii Pornodidascalo Cycnae 1660. (d) An. 1568 ed. (e) Exstat apud Schardium Tomo II. & parte IV. *Polit. Imperial.* Goldasti. (f) Ibidem & cum Auctoribus aliquot *Commentariorum rerum a Carolo V. in Africa gestarum* prodiit Antverp. 1554. item separatim Norimb. 1542. (g) pag. 429. (h) Apud Schardium Tom. II. Non igitur simpliciter *de Aphrodisio* commentatus est: uti habet *Bibliotheca Konigii*.

adversus Protestantes, foederis Smalcaldici socios gesto, præter Sleidanum, scripsere *Ludovicus ab Avilo* (a) *Lambertus Hortensius*, *Hieronimus Faletus*, *Iobannes Godojus*, & Græce, *Ioachimus Cameraarius*, a Simone Stenio, Latine versus. (b) Quo etiam referas *Nicolai Mamerani* *Diarium Belli Germanici*. (c) *Historiolam de Abdicatione, seu Renuntiatione Imperii & Regnorum a Carolo V. Imp. facta anno MDCLV. & Electione Ferdinandi Imp. rebusque, quæ inter utrumque acciderunt*, debemus *Wilhelmo Godelevæo*. (d) *De Morte Caroli V. Evangelica*, Dissertationem emisit *D. Ioh. Fridericus Maierus*, Lipsiensis. (e) Incerti Auctoris *Oratio funebris*, ut & *Iohannis Antonii Viperani* *Laudatio funebris Caroli V. Imp.* ad Mamertinos, habita Messanæ anno MDCLVIII. exstat *Tomo III. Freheri*. *Georgii Ederi*, V.I.D. *Oratio funebris Caroli V.* habetur in *Orationibus doctorum virorum Hanoviae editis*. *Immortalitatem Caroli V. Caesaris Rom. Imp. Max. & fortissimi*, exposuit *Anatolius des Barres*, Sequanus, Philippi Hisp. Regis Nobilis Domesticus. Insuper, *de Republ. Vita & Gestis Caroli V. Aug. libros septem* composuit (f) *Guilielmus Zenocarus*, alias *Snoekaert* dictus, a Schavvenburgo, Brugensis, Eques, Carolo V. Caesari a Bibliothecis, & in Hollandiæ Senatu

Scriptores
Belli Smalcaldici.

V Vilh. Godelevæus.

I. F. Maierus.
Anonymus.
Ioh. Ant. Viperanus.

Georg. Ederus

Anatolius des Barres.

Guil. Zenocarus.

Mmm 3 a Con-

(a) Quem Latine *Guilielmus Molina*, Germanice vertit *Philippus Magnus*, Dux Brunswico-Luneburgicus. (b) Exstat Græce & Lat. apud Freherum *Tomo III.* (c) Latine apud Chytraum in *Appendice Saxonia*; Germanice apud Hortlederum *de Origine & Causis Belli Germanici*. (d) Apud Schardium *Tom. II.* (e) Lips. 1682. (f) Gandavi 1560.

Ioh. Voerthufius.

David. Chytræus.

Iac. Masenius.

F E R D I -
N A N D I I.

Wolfg. Lazius.

Bas. Ioh. Heroldus.

a Consiliis. (a) *De dictis & factis Caroli V.* commentatus est *Bartholomæus Honorius*, Leodiensis, Canonicus Florensiensis Ord. Norbertini in Comitatu Namurcensi. (b) *Iohannes Voerthufius*, Zutphaniensis, Canonicus Ecclesiæ Metropolitanæ Trajecti ad Rhenum, Præpositus Daventriensis, edidit *Phœnicem* sive *Apotheosin Consecrationis Augustæ*: quo libro Caroli Magni, & Caroli Maximi, Cæsarum, res gestæ, consilia, eventus & utriusque seculi historiæ invicem componuntur. (c) *Orationem* insignem *de Carolo V. Imp. Cæsare Aug.* scripsit David Chytræus, a Belga quodam recitatam, (d) & a Iohanne Georgio Godelmanno, Icto, Germanice versam. (e) *Animam Historiæ* bujus temporis in iuncto Caroli V. & Ferdinandi I. Fratrum imperio, repræsentavit *Iacobus Masenius*, Soc. Ies. (f)

§.LIV. Ad FERDINANDI I. Historiam pertinent *Iob. Iessenii a Iessen*, Equitis Vngarici, Cæsareique Medici Divorum Impp. Ferdinandi I. & Maximil. II. Progenies *Augusta*: (g) Wolfgangi Lazii *Rei contra Turcos gestæ an. MDLVI. brevis Descriptio cum adjecta Chorographia*, ubi præliorum pugnarum, oppugnationum & expugnationum, locorum item, in quibus præclarum quidquam gestum, religionisque situs & consinia elegantissime exprimuntur: (h) & Basilii Iohannis Heroldi *Rerum contra Turcas, auspiciis Ferdinandi Austriaci Cæsaris in Intere*

(a) Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 336. (b) Idem p. 105. (c) Antverp. 1562. (d) Quæ prima est inter *Orationes* Chytræi Hanov. an. 1614. editas. (e) Lips. ed. 1595. (f) Colon. 1672. (g) Francof. 1613. ed. una cum Eiusdem *Panegyrico ad Matthiam Cæsarem Boemia regnum capeffentem*. (h) Apud Schardium Tomo II.

teramnensi Pannonia gestarum Historiola. (a) Idem Heroldus *Orationem in obitum hujus Imp.* conscripsit. (b) De eodem Imp. *Orationem* doctam composuit *Chytraus*, anno *CICIDLXXIV.* Graciae in Stiria post Introductionem Scholae Provincialium, a Sigismundo a Sarau recitatam. (c)

Dav. Chytræg.

§. LV. De MAXIMILIANO II. Imp. quæ sequuntur scripta, collegit, & in *Tomum III.* retulit Simon Schardius: *Vera Narratio, quo modo & forma Maximilianus --- electus fuerit in Regem Romanorum apud Francofurtum anno CICIDLXII. XXIV. Novembris:* Altera *Narratio de gloriosa & solenni coronatione Rom. R. Maximiliani facta eodem loco & anno, die vero ultimo Novembris:* *Convivii Cæsarei Descriptio eodem die celebrati:* *De Electione & Inauguratione Maximil. R. Rom. Historia per Adamum & Nicolaum Heydenos, fratres gemellos, ad Iohannem a Leyben, Archiep. & Electorem Trevirensensem:* *Iohannis Posthii, Germershemii Carmen Gratulatorium ad Maximilianum R. R. Iohannis Lauterbachii ad Eundem Maximil. Regem Rom. Carmina Gratulatoria, & in Ejusdem Coronationem Epigrammata:* *Catalogus Electorum, Principum, Legatorum, Comitum, Baronum, Nobilium, & Doctorum Virorum, qui huic inaugurationi interfuerunt.* Porro de majorum Maximiliani II. monumentis scripsit Iacobus Menlius: (d) *Iohannes Voertbusius* in lucem dedit *Academia Veteris & Novæ Legationem:*

MAXIMI-
LIANI II.
Scripta varia.

Iac Menlius.
Ioh. Voertbusius.

qua

(a) Ibid. In *Orat. doctor. Viror.* Hanov. impressis 1613. habetur ejus *Panegyricus Ferd. I. dictus pro rebus contra Turcam feliciter gestis an. 1556.* (b) *Francof. 1564.* (c) Quæ secunda est inter *Orat. Chytræi,* (d) *Augustæ 1593.*

qua Maximiliano II. Aug. recens inaugurato doctorum hominum nomine gratulatur. (a) Prolixum huic Imp. *Panegyricum* dicavit *Basilius Job. Heroldus*. (b) *De Symbolo Maximiliani II.* Dominus providebit, libros duos emisit *Iohannes Hantfchmannus*. (c) In mortem Maximiliani II. Imp. Rom. *Orationem* Ratisbonæ anno cidiolxxvi. scripsit *Christophorus Varssevicius*, Eques Polonus. (d) In eundem Cæsarem mortuum, Florentiæ anno cidiolxxiv. *Orationem* habuit *Petrus Victorius*. (e) Exstant etiam *Iob. Cratonis & Craftheim*, Medici (f) & *David Chytrai*, de hoc Imperatore *Orationes*. (g)

Ioh. Hantfchmannus.

Chr. Varssevicius.

RVDOLPH. II.

Mat. Meisartus.

Chr. Varssevicius.

§. LVI. *Singularia quæ RVDOLPHI II. Imp. temporibus contigerunt*, Germanice enarravit *Mattb. Meisartus*. *Christophori Varssevicii* ad Rudolphum II. *Oratio de Christianorum contra Turcas victoria, in Slavonia ad Sisck parta*, habetur in *Orationibus doctorum virorum*. Funebri *Oratione* hunc Imperatorem laudavit *Aubertus Miraus*. (h) Super ejusdem Imp. obitum *Panegyricum* in Academia Giessensi habuit *Christophorus Helvicus*.

MATTHIÆ.

§. LVII. *Historica Relatio actus Electionis & Coronationis MATTHIÆ Imp. & Annæ Austriacæ Conjugis*, singulariter prodiit. (i)

§. LVI.

- (a) Val. Andreae *Bibl. Belg.* p. 578. (b) In *Orat. doctor. viror.* p. 255. seqq. (c) Lips. 1591. (d) Quæ Ratisbonæ dicto anno edita, & Rudolpho Imp. inscripta. (e) Quæ exstat in *Orat. doctor. viror.* Hanov. ed. (f) Vratislav. 1577. (g) Chytrai tertia est inter *Orationes*. Prodierunt etiam *Orationes* ejus de *Caroli V. Ferdin. I. & Maximil. II.* Argentor. 1570. & V Vitteb. 1593. (h) Antverp. 1612. Exstat in *Orationibus doctor. vir.* Hanov. 1613 edit. (i) Francof. 1612. Integrum titulum affert Hertzius in *Bibl. Germ. n. 853*.

§. LVIII. De FERDINANDI II. Vngariæ & Bo- FERDIN. II.
hemix Regis, parentela, electione, & coronatione in Re-
gem Romanorum, libros tres conscripsit *Iob. Frider. I. Fr. Matenc-*
Matenesius, S. Th. D. & Prof. Colon. ad D. Cuniberti Ca-
nonicus & Pastor, R. Eccl. Protonotarius. (a) Totam
Ferdinandi vitam quatuor libris complecti voluit
Guilielmus Lamormaini, S. I. Sacerdos: quorum *primus* *Guil. Lamoc-*
ageret de ejus nativitate, & exercitiis juventæ: *alter*,
quomodo terras suas hæreditarias ut Princeps rexe-
rit: *tertius* de Gestis ejus Imperatoriis: *quartus*, de
ipsius virtutibus. Ex his ultimus primum scriptus
singulariter prodiit: quem mox *Iobannes Iacobus*
Curtius, itidem Sacerdos Ord. Ies. Germanice vertit.
(b) An autem reliqui etiam lucem adspexerint, non
habeo affirmare. Ad hujus quoque Ferdinandi, ut
& filii ejus successoris, FERDINANDI III. historiam
spectant scriptores *de Bello Tricennali Germanico* va-
rii: quorum aliquos jam supra laudavimus, reliquos
autem (si vixerimus) alibi enumerabimus.

§. LIX. Potiora LEOPOLDI Nostri AVGV- LEOPOLDI.
STI Gesta aliquot voluminibus exposuit Italice, *Ga-*
leacius Gvaldus, Abbas.

§. LX. De IOSEPHI in Regem Romano- IOSEPHI
rum electione & coronatione Augustana, complura
scripta prodierunt.

(a) Colon. 1612. (b) Viennæ ed. 1638.

CAPVT XXV.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIÆ
PONTIFICVM ROMANORVM
VNIVERSALIS.

§. I.

cod. Jacobi
Carmelitæ.

Biblioth. Pon-
tificia.

Cæsareologia absoluta pergimus ad Historiam Pontificum Romanorum. Et hujus quidem non vulgarem notitiam pandit *Ludovicus Iacobus a S. Carolo*, Cabilonenfis Burgundus, Ordinis Carmelitarum alumnus, in *Bibliotheca Pontificia*, duobus libris distincta: quorum primo *agitur ex professo de omnibus Romanis Pontificibus a S. Petro usque ad Urbanum VIII. ac de Pseudopontificibus, qui scriptis claruerunt: in secundo vero, de omnibus Auctoribus, qui cum in generali, tum in particulari eorum vitas, & laudes, nec non præcellentiam auctoritatemve posteritati consecrarunt. Cui adjungitur Catalogus Hæreticorum, qui adversus Romanos Pontifices aliquid ediderunt. Quia igitur hunc librum Lugduni in Gallia anno cldccxliii. editum benevole mecum nuper communicavit Thomas Ittigius, Lipsiensis, SS. Theol. Licent. celeberrimus, & ad ædem D. Nicolai in patria Archidiaconus optime meritis, Vir in Historia Ecclesiastica summe eruditus, non parum per eundem nos profecisse, merito fatemur: sic tamen ut & aliam methodum (quæ alphabetica est Jacobi, nostra Chronologica) delegerimus, errores etiam auctoris aliquot annotaverimus*

mus, ac multa denique cum cura hoc argumentum
suppleverimus.

§. II. Iam seculo IV. Valentiniani & Valentis
temporibus floruit *Damasus*, Antonii filius, Hispa-
nus, qui primum Ecclesiæ Romanæ sub Liberio Dia-
conus, post Presbyter, denique anno cccLxvi. Episco-
pus constitutus, cum annis xvii. sedisset, prope octo-
genarius tempore Theodosii I. mortuus est. Sub hujus
nomine circumfertur *Pontificale*, sive liber *de Gestis
summorum Pontificum*. At neutiquam esse foetum Da-
masi, Episcopi Romani; sed vel *Damasi*, Portuensis
Episcopi, vel *Anastasi* Bibliothecarii, ipsi scriptores
agnoscunt Pontificii. (a) Quamquam nec Anastasi
esse potest, quia ab scriptoribus Anastasio antiquiori-
bus citatur. Ex variis igitur Pontificum Romano-
rum Catalogis, pro varia temporum sorte, & interpo-
latorum ingenio, ortum & incrementa accepisse, ve-
ro admodum est simile. Et prima hujus opusculi
fundamenta posuisse videtur Anonymus, qui sub A-
lexandro Severo scripsit: cujus solus superest titulus: ut
patet ex Indice præfationis ad librum *de Divisione &
Generat. Gentium*, post Henricum Canisium in *Antiqua
Lectioe*, a Philippo Labbeo editum Tomo I. *Bibliotheca
Nove Mss.* ubi hæc habentur verba: *Nomina Epi-
scoporum Romæ, & quis quos annos præfuit.* Hunc
indiculum expressit, & ad sua usque tempora perdu-
xit Catalogi auctor, qui in Liberio desinit, & sola Pon-

Scriptores
Hist. Pontif.
Sec. IV.
DAMASVS.

De Scriptori-
bus Catalogo-
rum Pontif.
Rom.

Nnnn 2

tifi-

(a) Vide Bellarminus *de Script. Eccl.* & ad Eum Labbens *Diff. Philol.*
Tom. I. pag. 252, Vossius *de Hist. Lat. lib. 2. cap. 8. pag. 100.*

nificum nomina, successionem & tempora cum Impp. & Coss. concurrentia notat. *Commentariis* illum suis inseruit *Cuspinianus*; paulo magis integrum, *Ægidius Bucberius* suo in *Victorem Commentario*. Istum additamentis aliquot auxit Catalogi conditor, qui sub Iustiniano vixit, primum ab *Gothofrido Henschenio*, deinde a *Daniele Papebrochio* editus. Quem postea interpolaverunt alii, & non modo Pontificum Rom. nomina atque tempora, verum etiam patres eorum, gentem, sepulturae loca, ordinationes & decreta, sedisque vacantis dies addiderunt: atque ita tandem in hanc, quam habemus, formam excrevit *liber Pontificalis*. Denique probabile est, Anastasium, additis nonnullis totum opus recensuisse, cuius proinde nomen vulgo praefert. (a) In hunc Catalogum Pseudo-Damasi commentatus est *Petrus*, Caroli VI. Francorum Regis Capellanus: teste Iacobo du Breul, *Notis ad cap. X. lib. II. Aimoini*.

SECVL. IX.
ANASTASIVS
BIBLIOTH.

§. III. Seculo IX. non vulgare inter doctos ejus ævi nomen habuit *Anastasius*, Abbas Romanus, Ecclesiae Romanae Presbyter & Bibliothecarius, qui anno 1000 cum Suppone & Eberhardo Comitibus a Ludovico II. Imp. Constantinopolin missus est. Si vera est Baronii Chronologia, ad annum 1001 vitam perduxit. (b) Huic Anastasio tribuitur *Historia de Vitis Romanorum Pontificum*: quarum ultima est Nicolai I. Sed Baronius Cardinalis Hadriani

(a) Videatur V Vilh. Cave *Hist. literaria Scriptor. Eccles. pag. 129. 130.*

(b) De ætate Anastasii vide quae fuisse differit Spanhemius in *Papa Formosa* §. 55. pag. 271. seqq.

driani II. & Stephani VI. vitas, quas alii *Guilielmo*,
 Romanæ itidem Ecclesiæ *Bibliothecario* tribuunt, ipsi
 quoque adscribit Anastasio. Quod autem pars libri
 prior, quæ a S. Petro ad Liberium protenditur, Ana-
 stasium non habeat auctorem, inde probat Labbeus,
 (a) quod viderimus. codicem optimæ notæ, tempore
 Caroli M. exaratum, in quo vitæ illæ jamjam Dama-
 so adscriptæ, ante quam aut natus esset Anastasius,
 aut saltem ex primis infantia crepundiis emerisset.
 Codicem haut dissimilem in Bibliotheca Cæsarea ha-
 beri, Petrus Lambecius testatur. (b) Neque tamen de-
 sunt, qui Anastasium hujus foetus auctorem nolunt
 admittere, eo quod is Græce & Latine impense fuerit
 doctus; hæc autem scriptio multum sæpe rudis &
 agrestis, ac indigna Bibliothecario Romano sit. Ex-
 stat qualiscunque Historia ista Pontificia in *Concilio-*
rum editionibus, ac anno ciciocii. Moguntia prodiit
 cura *Iohannes Busæi*, e S. I. item Parisiis anno ciciocxx.
 studio *Iacobi Sirmondi* senioris, Soc. I. Theologi, &
 Confessarii Regii: nec non ibidem ciciocxlix. ad cal-
 cem *Historia Ecclesiastica*, cum Notis *Caroli Annibalis*
Fabroti; ac iterum ibidem an. cicioclxix. cum Notis
 & Observationibus *Antonii Dadini Alteserræ*, V. I. D.
 Prof. & Decani Tolosani. Dignus autem lectu li-
 ber est *Iohannis Ciampini*, Romani, Magistri Brevium
 Gratia, nec non Majoris Præsidentia Abbreviatoris,
 ac in utraque Signatura Referendarii, quam inscri-
 psit *Examen libri Pontificalis, seu Vitarum Romano-*
Nann 3 rum

De Edd. Ana-
 stasi.

(a) Tomo I. ad Bellarm. p. 252. in Damaso. (b) lib. 2. Comment. p. 927.

rum Pontificum, quæ sub nomine Anastasii Bibliothecarii circumferuntur: Romæ editum an. cīdīcLxxxviii. cuius summam nobis repræsentarunt celeberrimi Lipsienses. (a)

SEC. X.
LIUTH-
PRANDVS.

§. IV. Seculo X. vixit *Liuthprandus*, Ticinensis Ecclesiæ primum Diaconus, dein Episcopus Cremonensis. Huic adscribitur liber *de Pontificum Romanorum Gestis a S. Petro usque ad tempora Formosi Papæ*, cum Anastasio Moguntia a Busæo editus, & in Operibus Liuthprandi Antverpiæ anno cīdīcXL. recusus. Sed ipsi suspectus est editori primo, qui auctorem conjicit fuisse monachum Corbejensem, vel Hirsfeldensem, ac partim sub Pontificibus ante Formosum, partim sub Formoso claruisse. Nam, si Liuthprandus Historiam Pontificiam scribere voluisse, procul dubio ad sua tempora perduxisset: quippe qui vixit L. annis post: intra quod spacium plures fuerunt Pontifices. (b)

ABBO
FLORIA-
CENSIS.

§. V. Eodem seculo exeunte floruit *Abbo*, Aurelianensis Gallus, Lati & Ermengardæ filius, qui sub Wilfaldo Abbate in cœnobio Floriacensi educatus, & in Parisiensi, Remensi, & Aurelianensi Academicis bonis literis imbutus, demum monasterii Floriacensi scholæ præfectus est. Postea ab Osvaldo, Episcopo Wigornienſi in Angliam accitus, ac Presbyter factus, cœnobii Rameſejensis a se nuper fundati scholæ præponebatur: sed post biennium Floriacum repetiit,

(a) *Suppl. Tom. I. sect. 4. p. 167.* (b) Vide Vossium *de Hist. Lat. l. 2. c. 40.* p. 344. & Labbeum *Tom. II. ad Bellarm. pag. 351.*

repetiit, ubi ab Oylboldi morte Abbas electus est. Post annum **1366** Romam proficiscebatur, ut privilegia monasterio suo ampliora a Iohanne **xvi.** obtineret. Post annum **-xcvi.** Romam iterum petiit, ut Arnulpho Remensi Archiepiscopo sede sua per injuriam spoliato apud Gregorium V. patrocina- retur, utque monasterium Floriacense Episcopi Au- relianensis ditione eximeretur, impetravit. Anno **civ.** ad monasterium Squirs (hodie *Regulam* vocant) in Vasconiam itinere suscepto, ut res istius Coenobii Floriacensibus pristino jure subjecti disponderet, orto inter comites suos, & monachos Vascones tumultu, lancea ventrem transforatus obiit Idibus Novembris, natali die S. Briccii, ac inter martyres a suis fuit repo- situs. (a) Scripsit hic Abbo *Epitomen de Vitis Pon- tificum*, ex Anastasio excerptam: quæ cum Anastasio, cura Busæi, Moguntia prodiit.

§. VI. Seculo **XI.** claruit *Bonizo*, Sutrinus & Pla- centinus Episcopus, anno **c12Lxxxix.** occisus, qui com- posuit *Epitomen Historie Pontificum Rom. a S. Petro usque ad Urbanum II.* Videatur de hoc scripto Lam- becicus *lib. II. Biblioth. Vindobonensis*, & ex eo Haller- vordius in *Spicilegio de Historicis Latinis*.

§. VII. Seculo **xii.** *Pandulphus Masca*, Pisanus Tuscus, Rom. Eccl. Presbyter Cardinalis titulo SS.

SEC. XI.
BONIZO

SEC. XII.
PAND. MA-
SCA.

XII.

(a) Vid. Vita *Abbonis* per Aimoinum monachum scripta apud Pi- rhœum in *Annal. Francor.* ut & in *Bibliotheca Floriacensi*, Iohannis a Bosco, Cœlestini, an. 1605. Lugduni publicata unde sua contraxit Cave in *Hist. literar. pag. 410.*

xii. Apostolorum, scripsit *Romanorum Pontificum Vi-
tas a S. Petro usque ad Innocentium III.* (a)

SEC. XII.
GVIL. GA-
TADEGVVS.

§. VIII. Medio seculo xii. floruit, ac circa an-
ciocclvi. obiit *Guilielmus Gatadegus*, Parmensis,
scholarum Magister, Rom. Eccl. Vicecancellarius &
Bibliothecarius, qui *Vitas Rom. Pontificum*, consigna-
vit a *S. Petro usq.* ad *Innocentium IV.* (b) Quem tamen,
ut & *Iobannem Rufum*, Anglum, Ord. Præd. Theolo-
gum; *Landulphum de Columna*, Canonicum Car-
notensem; *Gervasium Ricobaldum*, Ferrariensem;
Martinum Carsulanum; *Bernardum Guidonem* (*Spe-
culum* is scripsit *Historicum Romanorum Pontificum*,
atque Imperatorum & Regum Gallie (c)) prætermit-
tere licet; quod eorum labores in Historia Pontificia
nondum publicæ luci fuerint expositi. Neque et-
iam ea, quæ *Iacobus Zenus*, Patricius Venetus, Epi-
scopus Patavinus, anno ciocccclxxiii. demortuus, in
eodem argumento elaboravit, (d) publicata credo.

SEC. XV.
BONIF. SI-
MONETA.

§. IX. Seculo XV. finiente *Bonifacius Simoneta*,
nobilis Mediolanensis, Iohannis Historici fratris fi-
lius, (e) Ord. Cisterciensis Monachus, ac demum
Abbas monasterii S. Stephani de Cornu, in regione Pla-

(a) Venet. ed. 1547. & 1600. Vid. Lud. Iacob *Bibl. Pontif. lib. 2. p. 410.*
& Voss. *de Hist. Lat. l. 2. c. 53. p. 437.* (b) Lud. Iacob in *Bibl.*
Pontif. l. 2. p. 330. (c) MS. servat *Bibliotheca Avenionensis*,
Colbertina, Paris. Lugdunensis-Batav. Vitam huius Guido-
nis affert Labbeus *Tomo II. Bibl. Novæ MSS.* (d) Vide Vos-
sium *de Hist. Lat. l. 3. p. 604.* (e) Vhartonus in *Suppl. Hist.*
Lit. Cave p. 120. *Bonifacium* vocat *Iohannis patrum*: contra
Vossius *lib. 3. de Hist. Lat. p. 626.* Iohannem dicit Bonifaciū
fuisse patrum.

Placentina. Scripsit is ad Carolum VIII. Galliae Regem *Commentarios de Persecutionibus Christianis, & Pontificum Rom. historia*, a S. Petro usque ad Innocentium VIII. Hos tamen non continuo narrationis filo contexuit, sed nova plane methodo Epistolarum libris sex complexus est. Prodiit hoc opus Mediolani anno cccccxcii. & Hieronymi Emseri cura, Basileae cccccix. Vossius ait, *scriptorem fuisse non exiguae lectionis, sed qui, quantum videre possit, nihil habeat ceteris indictum, ut carere eo tuto possit Historiae studiosus.* (a)

S. X. Nunc ad *Baptistam Sacbum*, sive de *Sac-*
chis, nos convertimus, in vico *Platina*, agri Cremonensis natum, ac ob id *Platinam* dictum. (b) *Bartolomeum* multi eum vocant, ac pro hoc praenomine potissimum pugnant Vossius (c) & Whartonus: (d) sed *Baptista* prolixè defendit Lambecius. (e) Obscuris parentibus genitus, juventutem militiae dedit. Annis provector, non infelicem literis navavit operam, ac sub Calixto III. in urbem veniens, a Bessarione Cardinale inter Domesticos adscitus est. Mox a Pio II. Abbreviator Apostolicus factus, opima sacerdotia accepit. Post Pii mortem a Paulo II. loco motus est,

BAPT. PLATINA.

Oooo

&

(a) de Hist. Lat. d. l. (b) Ipse in vita Cononis Papae: *Hunc* (Iohannem Platinam Exarchum) *ego crediderim dedisse nomen meo natali solo, quod Platina appellatur, in agro Cremonensi positum.* Hodie vicus ille *Piadena* dicitur. (c) de Hist. Lat. l. 3. c. 7. p. 589. (d) in Supplem. ad Cave Hist. lit. p. 103. ubi inprimis provocat ad Richardi Flemyngei Cremonensis *Lucubrationum Tiburtinarum lib. 1.* (e) in Annotat. ad Hist. ejus *Mantuanam*, 1675. Viennae etiam pag. 443. f.

& bonis omnibus spoliatus, non alio nomine, quam quod apud Pium in honore fuisset. Egrediamur admodum id tulit Platina, & palatium continuis viginti diebus obsidens, cum ad Pontificis colloquium nequaquam admitteretur, missa epistola, se ad Reges & Principes dilapsurum minabatur, eosque adhortaturum, ut Concilium ipsi indicerent, in quo gestorum rationem redere cogeretur. Platina hanc ferociam carcere durissimo & compedibus castigavit Paulus: in quibus postquam per quadrimestre spacium egisset, Pauli Gonzagæ, Cardinalis Mantuani precibus liberatus, in hujus Cardinalis clientelam transiit. Post triennium Paulus illum iterum comprehendi jubet, læsæ majestatis reum agit, negantem equuleo imponit, & gravissimis tormentis excruciat. Cum vero nulla scyritia criminis confessionem extorquere posset, miserum hominem hæreseos accusavit: ideo scilicet, quod de *Anime immortalitate* disputare soleret, & Platonis aliorumque Philosophorum scripta frequenter legeret. Bessarionis demum & Gonzagæ Cardinalium precibus fatigatus, Pontifex Platinam post annuam moram dimisit, & biennio sequenti dignitatis restituendæ vana spe lactavit. At Sixtus IV. Pauli successor, doctrinæ ac innocentia Platinae satis conficius, eum inter contubernales recepit, ædibus in Quirinali donavit, & Bibliothecæ Vaticanæ præfecit. Obiit Romæ pestilentia anno cccccclxxxi. ætatis sexagesimo, in æde S. Mariæ majoris sepultus. Auctor ille est *Historia de Vitis Pontificum Romanorum* a

CHRI-

CHRISTO nato ad Pauli II. obitum, seu ad annum
CDECCCLXXXI. Sixto IV. nuncupata, ac sapissime edi-
ta. (a) De fide Platinae in utramque sententiam ha-
bemus testimonia. Sane Volateranus lib. XXI. ait,
virum fuisse gravem, & procul mendacio: & Iacobus
Spigelius in scholiis ad Guntheri Ligurinum lib. X. scri-
bit: *Platina historia de vita & moribus Pontificum a-*
liquanto verior est existimanda, quod eam ex publicis
tabulis & diplomatis aliisque legitimis documentis,
deprompserit. Contra Robertus Creighton in *Notis*
ad Sylvestri Sguropuli Historiam Concilii Florentini: (b)
Platinam, auctorem siccum & strigosum, saepe verba,
sape sensus, multoties rerum experientia, nonnunquam
integritas destituunt. Et quod magis miremur, nun-
quam lapsus est gradus, quam in *Eugenii vita*, sub cuius
temporibus floruit.

§. XI. Platinae Operibus supplementum a Sixto
IV. incipiens, scripsit Onuphrius Pandinius. Sed
quorsum pervenerit, non satis liquet. Quo de non
pigrabor adscribere integram Martini Hankii obser-
vationem ex *libri II. de Romanarum rerum scriptori-*
bus parte II. cap. LIX. (c) Vbi desierit, diu non habui-
mus exploratum satis, eorum culpa, per quod hoc supple-
mentum, alterius cura nonnihil adauctum, sub Onuphrii
Pandinii nomine totum est editum, nullo inter ipsum
Pandinii laborem, & accessionem alienam relicto discri-
mine.

Platinam
continuavit
ON. PANDI-
NIUS.

(a) Venet. . . . Colon. 1479. Norimb. 1481. 1485. Colon. 1529.
1540. 1562. 1568. 1574. 1593. 1599. 1600. 1610. 1612. 1626. & Ger-
maniae Monachii 1604. Francofurti 1615. (b) *sect. 5. cap. 12.*
(c) pag. 360.

mine. Quod cum petendum fuerit ex editione, seu prima, seu prima omnino respondente, qualis conspectum nostrum subterfugerat, ultima, in quibus acquievit Pandinius anno 1568. mortuus, invenire non potuimus. Quippe supplementum istud, cum additamento suo, in Pii V. Pontificis excessu, anno 1572. desinit: sicut autem ad Onuphrio relictum nobis est, terminatur in ejusdem Pontificis coronatione, quam die Januarii XVII. anno 1566. peractam narrat. Nempe, cum Pii V. res omnes consignare non potuerit, quicquid de Pio V. scripsit Pandinius, hoc in editionibus recentioribus missum, sive potius substituta, nescio quo auctore, vita Pii V. universa, permutatum deprehenditur. (a) Lingua Italica Onuphrium continuavit Hieronymus Beroaldus, Italus, Ord. Prædic. a Gregorio XII. usque ad Paulum V. (b)

Alii continuatores Platine.

§. XII. Postea Platinam continuavit Iohannes Antonius Petramellarius, Bononiensis, nempe a Paulo IV. usque ad Clementem VIII. (c) item Antonius Cicarellus, a Pio V. usque ad eundem Clementem. (d) Etiam in Epitomen redactus est Platina, cumque iconibus Iohannis a Glano Leodii impressus. (e)

Panvini alia scripta in Hist. Pontificia.

§. XIII. Ipse præterea Panvinius *Epitomen Romanorum Pontificum* elaboravit: in qua non modo Pontifi-

(a) De Editionibus ita Hankius ibidem: Prodiit integrum, sicut ab Onuphrio confectum est, Palatina subjectum, Lovanii 1572. in fol. Colonia Agrippina 1574. in fol. Usque ad Pium IV. cum vita Pii V. sed alio, quam Onuphrio auctore, scripta, Platina subditum, Colonia Agrippina 1616. in 4. (b) Venet. 1612. (c) Prodiit Bonon. 1599. (d) Colon. 1600. ed. & postea alibi. (e) An. 1597.

tificum vitas, sed etiam Cardinalium, & qui creaverunt quemque Pontificem, & quos creavit quisque Pontifex, nomina, dignitatum titulos, insignia, legationes, denique fatales annos exponit. Eum incipit a S. Petro, terminat in Carolo Carafa, quem Paulus IV. anno cldclv. die vii. Iunii Cardinalem Diaconum fecit. (a) Idem insuper *Pontificum Romanorum Chronicon* composuit: quo in Pontificum natales, electionis, coronationis & fatales annos, cum paucissimis aliis rebus, tradit. Exorditur a S. Petro, desinit in Pii V. coronatione, quam anno cldclxvi. xvii. Ianuarii peractam refert. (b)

§. XIV. *Albertum Krantziū* Metropoli suæ inseruisse brevem Pontificum Romanorum historiam, jam capite xx. §. cxvi. monuimus. (c)

Alb. Krantzius.

§. XV. Adhæc superiori seculo Historiam Pontificiam scripserunt duo Angli, *Robertus Barns*, & *Iobannes Baleus*. Et ille quidem S. Theol. D. ac Prof. & Henrici VIII. Capellanus, aliquamdiu in Germania, ac potissimum Wittebergæ egit: ubi etiam *Vita Romanorum Pontificum* collectæ, ac cum præfatione Lutheri anno cldcxxxvi. sunt editæ. Incepit a S. Petro, & pervenit ad Alexandrum III. Inscriptas eas Henrico Regi die X. Septembris an. - xxxv. laudatque Regis

Rob. Barns.

Oooo 3

gis

(a) Prodiit Iacobi Stradæ cura, Venet. 1557. & multis in locis immutatus in *Chronico Chronicorum Ecclesiastico* Iani Gruteri, Tomo I. (b) Prodiit Platinae conjunctum Levanii 1572. Colon. 1562. 1574. & 1626. (c) Hoc si Lud. Iacobi constitisset, non scripsisset lib. 2. *Bibl. Pontif.* p. 243. Alb. Crantzius, natione Germ. edidit *de Romanis Pontificibus, & præsertim de Victore II. Papa, alias Episcopo Aistetenfi.*

gis consilium, quod Papæ tyrannidem sustulerit : & hunc ita culpat, ut Cæsares & Reges, quos Papæ persecuti sint, inter Martyres & Sanctos Dei numerandos, Papas vere persecutionis auctores, pro *Domitianis*, & *Neronibus* habendos esse statuatur. Sub finem libelli reliquorum quoque Pontificum historiam scripturum se esse pollicetur, si Rex mandaverit. (a) Postea tamen in Angliam reversus, Evangelicæ religionis causa damnatus, vivusque exustus est anno ciciixl. Confessionem ante supplicium a Barnesio editam, Lutherus Germanice vertit, ac cum præfatione sua publicavit : in qua & hæc legas : *Quis ante annos decem hoc decus in Barnesio quaesivisset, & quod CHRISTVS ipse in eo versatus esset? Domesticum enim & commensalem habuimus.* (b)

Isb. Balæus.

§. XVI. Quod autem ad *Balæum* attinet, is patris Suffolciensis, Ordini Carmelitarum addictus, postea falsis Papatus dogmatibus renuntiavit, ac inter alia scripta *Romanorum Pontificum Acta* usque ad Paulum IV. libris septem complexus est. (c) Ipse anno cicixlvi. sive, ut Waræus refert, an. lxi. obiit. Verum sicuti alias in antiquioribus non raro claudicat Balæi fides : ita quoque in Historia Pontificia non semper accuratus est. Barnesium æque ac Balæum recensuit, & additionibus locupletavit *Johannes Martinus Lydius*. (d)

§. XVII.

- (a) Vid. Seckendorffius in *Suppl. Ind. Historici Historia Lutheranismi* num. 10. (b) Confer. Eundem *Hist. Lutheran.* l. 3. sect. 21. p. 78. pag. 261. b. 262. & Burneri *Hist. Reform. Angl.* l. 3. p. 465. seqq. (c) Francof. 1567. (d) Lugd. Bat. 1615.

§. XVII. Porro superiori seculo in Historia Pontificia occupati fuere, *Alphonsus Alvarez Gverrero*, Hispanus, Consiliarius Regius : cuius *Speculum sacrorum ac summorum Pontificum, Imperatorum, Regum ac Episcoporum, seu utriusque dignitatis, tam Ecclesiastica, quam politica*, aliquoties prodiit. (a) *Petrus Canisius*, Noviomagus, Soc. I. Theologus, Eriburgi apud Helvetios anno cdmxcvii. xxi. Decembris demortuus (b) qui *Catalogum Romanorum Pontificum a S. Petro, usque ad Paulum V.* edidit. *Franciscus Ioanctus*, Italus, Ictus Bononiensis : cuius liber *de Romanis Pontificibus* Bononia impressus est. (c) *Georgius Lilius* ; qui *Pontificum Romanorum seriem* ex Antonii Possevinii *Apparatu sacro* desumpsit. (d) *Ianus Pyrrhus Pincius* : cuius exstant libri xii. *de Vitis Pontificum*. (e) *Henricus Schorus*, cuius habemus *Breviarium Romanorum Pontificum*. (f) *Iobannes Stella*, sacerdos Venetus : cuius superest liber *de Vitis ac moribus Pontificum Romanorum* usque ad Iulium II. sive an. cdm. (g) *Jacobus Strada* : cuius *Romanorum Pontificum Epitomen* in lucem emisit Onuphrius Panvinius. (h) *Stephanus Szegedinus*, Pannonius, qui *Speculum composuit Pontificum Romanorum* : in quo *Imperium, Decreta, Vita, prodigia, interitus, elogia* proponuntur cum *jucundis de Traditionibus Pontificis*

Alph. Alvarez
rea. 1597

P. Canisius

Fr. Ioanctus

Georg. Lilius

I. Pyrrhus Pincius

Ioh. Stella

Iac. Strada

Steph. Szegedinus

Qua-

(a) Venet. 1559. Florent. 1563. Colon. 1581. 1586. 1607. (b) Vid. Val. Andreæ *Bibl. Belg.* p. 729. (c) An. 1570. Lud. Iacob. in *Bibl. Pont.* l. 2. p. 312. (d) Venet. 1548. Lud. Iacob. d. l. p. 321. (e) Mantuae 1546. (f) Argentor. 1588. (g) Venet. 1504. Basil. 1507. & alibi. (h) Venet. 1567. Lud. Iacob. p. 347.

- Dom. Tempesta.** *Questionibus.* (a) *Dominicus Tempesta*, Romanus, qui *Vitas Summorum Pontificum usque ad Clementem VIII.* Latino Italicoque sermone breviter conscripsit, cum effigiebus eorum ex nummis & picturis excerptis. (b)
- C. Vrf. Velius.** *Caspar Vrsinus Velius*, Silesius, Cardinali Gurcensi primum, post Maximiliano I. a Secretis, qui *Monesticha* scripsit *Summorum Pontificum*. (c) *Richardus Wassebergius*, Gallus, Archidiaconus Virdunensis; cujus *Compendium* laudatur *Vitarum Rom. Pontificum & Cæsarum*. (d) *Georgius Wicelius*, qui *Epitomen Romanorum Pontificum a S. Petro usq. ad Paulum III.* scripsit. (e)
- §. XVIII. Denique præsentī seculo floruerunt sequentes Historiæ Pontificiæ scriptores: *Christophorus Besoldus*: qui *Romanorum Pontificum seriem & Vitas* consignavit. (f) *Iob. Franciscus Bordinus*, Congregation. Oratorii de urbe Presbyter, Theol. & Archiepisc. Avenionensis, qui *Romanorum Pontificum Vitas* ex Baronii Annalibus contraxit. (g) *Iobannes Antonius Brandus*, Salernitanus Siculus, Anno ciciiccxxvi. demortuus, qui *Chronicon Pontificum Romanorum* condidit. (h) *Abrahamus Bzovius*, cujus habemus *Pontificem Romanum* in tres tomos distinctum: hoc est, *de præstantia, officio, seu auctoritate, virtutibus, felicitate, rebusque præclare gestis summorum Pontificum a S. Petro usque ad Paulum V. Commentarium* (a)

(a) Genevæ 1584. Francof. 1592. Basil. 1599. 1602. (b) Romæ 1596. & 1600. Leod. 1597. (c) Viennæ ed. 1517. & Francof. cum *Epit. Chron. mundi*. (d) Paris. 1549. (e) Colon. 1549. (f) Argentor. 1633. (g) Paris. 1604. (h) VVittius in *Diar. Biogr.*

(a) *Franciscus Carriere*, Aptensis Minorita, cujus
 exstant *Digesta Chronologia Pontificia. Alphonsus Cia-* Alph. Ciac-
conius, Biacensis Hispanus, Ord. Prædic. Pœniten-
 tiarius Apostolicus: qui *Vitas ac res gestas Pontifi-*
cum Romanorum, & Rom. Eccl. Cardinalium, cum eo-
 rundem insignibus edidit: (b) cui mox accessit con-
 tinuatio *Francisci Cabrera Moralis*, Hispani, a Pio III. Franc. Cabre-
 usque ad Clementem VIII. (c) Sed auctiores prodie-
 runt studio *Andreae Viçorelli*, Bassanensis Itali, Pres- And. Viçore-
 byteri & Theologi, & *Ferdinandi Vghelli*, Florenti-
 ni, Ord. Cisterciensis, & Abbatis Trium Fontium Ferd. Vghelli.
 extra muros Romæ. (d) *Annotationes marginales*
in Ciaconium, & collationes ejus historie cum Baronia-
na, suppresso tamen nomine, scripsit *Cæsar Becillus*, Cæs. Becillus.
 Urbinas Italus, Presb. Congregat. Orator. de Vrbe.
 (e) Denique Ciaconii & aliorum *Vita & Res gesta*
Pontificum Romanorum, & R. E. Cardinalium, ab ini-
 tio nascentis seculi usque ad Clementem IX. ab *Aug-* Aug. Oldoino.
ustino Oldoino, S. Iesu recognita, & ad quatuor tomos
 ingenti ubique rerum accessione productæ sunt.
 (f) Ejusdem Oldoini habemus *Atbenæum Romanum*,
 in quo *Summorum Pontificum, & Pseudo-Pontificum*
nec non R. Eccl. Cardinalium & Pseudo-Cardinalium
 scripta publice exponuntur. (g) *Iobannes Conra-* Io. Conr. Die-
duß Dieterichius, Prof. Acad. Giessensis: cujus *Brevia-*
rium Pontificum Rom. breviter succincteque exhibet

Pppp

ex

(a) Colon. 1679. fol. (b) Lugduni 1663. (c) Ibid. 1602. (d) Romæ 1630.
 typis Vaticanis. (e) Lud. Iacob. in *Bibl. Pont.* p. 285. (f) Romæ
 1677, fol. (g) Perusæ 1676, 1678.

ex testimoniis auitis & domesticis Vitam omnium Pontificum a Lino usque ad Alexandrum VII. (a) *Andreas Duchesnius*, Turonensis Gallus, Historiographus Regius, anno cldccxl. Parisiis vita functus, cuius *Romanorum Pontificum vitæ a S. Petro usque ad Paulum V.* duobus tomis, sed Gallice, prodierunt. (b) *Lucas Holstenius*, Hamburgensis, primum Card. Barberino a Bibliotheca, post Custos Biblioth. Vaticanæ & Canonicus S. Petri, cuius habemus *Collectionem Romanam in II. partes* distinctam. *Wilhelmus Hulsus*, qui itidem *Vitas Romanorum Pontificum* scripsit. (c) *Pap. Masson9.* *Papyrius Massonus*, cuius prostant libri sex *de Episcopis Urbis, qui Romanam Ecclesiam rexerunt, eorumque rebus gestis.* (d) *Hieronymus Megiserus*: qui *Icones & Vitas Paparum una cum eorundem insignibus*, nobis conspiciendas dedit. (e) *Claudius du Molinet*, Canonicus Regularis Augustini S. Genovefæ, Congregationis Gallicanæ anno cldccclxxxvii. vi. Septembris extinctus: qui *Historiam summorum Pontificum a Martino V. ad Innocentium X. per eorum Numismata*, ab anno cldccccxvii. ad an. cldccclxxxviii. illustravit. (f) *Danielis Papebrochii Conatus Chronico-Historicus ad Catalogum Romanorum Pontificum* elegantissimis figuris exornatus, tum separatim, tum ante *Tomum IV. Sanctorum Maji* prodiit. *Camillus Peregrinus*, Italus, utriusque Signaturæ Referendarius; cuius

(a) Giesæ 1663. (b) Paris. 1616. (c) Vesaliæ 1639. (d) Paris. 1586. *Scriptorem admodum accuratum & eruditum* vocat Guil. Cave in *Prolegom. ad Hist. literar. Script. Eccles. sect. 6. s. 4.* (e) Germanice Francof. 1602. (f) Paris. 1679.

ius *Vita summorum Pontificum a S. Petro usque ad Clementem VIII.* simul cum eorundem effigiibus prodierunt. (a) *Theodorus Petrejus*, Campensis Belga, Carthusianus, qui tam *Romanorum Pontificum*, quam *Imperatorum Historiam Chronologicam* consignavit: & illam quidem, a B. Petro usque ad Urbanum V. (b) *Iacobus Revius*: (*Rivium* perperam vocat Ludovicus Iacob (c)) qui edidit *Historiam Romanorum Pontificum contractam, & compendio perductam usque ad an. MDCCXXXII.* (d) *Emanuel a Schelstrate*, qui *Seriem Chronologicam Romanorum Pontificum* vulgavit.

Theod. Petre-
jus.

Iac. Revius.

Em. a Schel-
strate.

(a) Romæ 1596. (b) Colon. 1626. & 1628. (c) *Bibl. Pontif. l. 2. p. 346.*
(d) Amstelod. 1632.

CAPVT XXVI.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIÆ PONTIFICIÆ PARTICVLARIS.

§. I.

Qui in particulari Historia Pontificia elaborarunt, distinguui possunt in eos, qui vel de pluribus, aut aliquot, aut tantum de unico Pontifice fuere solliciti. Et illi quidem vel nomen considerarunt Pontificium; vel nominis numerum; vel patriam, unde oriundi Pontifices; vel ordinem, in quibus ante Pontificatum fuere, sacrum.

§. II. Ad primam igitur classem spectant, *Iacobus Heerbrandus*, Theologus Tubingensis, qui *Orationem scripsit de septem ejus nominis CLEMENTI-*

Iacob. Heer-
brandus.

Greg. Polydo-
rus.

Steph. Bona-
faccius.

Thom. VVe-
gelinus.

Ioh. Rivadel-
lus.

Franc. Bos-
quetus.

Pet. Frizonius.

Fr. Cavazzo-
nius.

BVS Romanis Pontificibus. (a) *Gregorius Polydorus* Pistoriensis Hetruscus, Ord. S. Augustini Theologus, cuius habemus *Gregorianum*, quo in libro *de quatuordecim GREGORIIS Summis Pontificibus, de XIII. Gregoriis Episcopis, de uno Gregorio Presbytero, eorum de*

vitis, moribus, & rebus gestis agit. (b) *Stephanus Bonafaccia*, qui *Opus de decem STEPHANIS Pontificibus, ac simul de omnibus illustribus viris, qui Stephani no-*

men habuerunt, conscripsit. *Thomas Wegelinus*, Augustanus, Theologus Argentoratensis, qui *de quinque PAVLIS Episcopis Romanis Orationem emisit.* (c) §. III. Ad alteram classem referendus est *Iobannes Rivadellus*, Tarvisinus: qui scripsit *Elogia Bonifacii V. Iohannis V. Stephani V. Leonis V. Benedicti V. Gregorii V. Innocentii V. Hadriani V. Coelestini V. Clementis V. Urbani V. Martini V. Nicolai V. & maxime Sixti V. Romanorum Pontificum.* (d)

§. IV. In tertia classe locum habent *Franciscus Bosquetus*, Narbonensis Gallus, qui scripsit *Historiam Pontificum Romanorum, qui e Gallia oriundi, in eadem ab anno cccccv. usque ad cccccxcv. sederunt.* (e)

Petrus Frizonius, Gallus, D. Parisiensis, ac Canonicus Remensis, cui debemus *Galliam purpuratam*, in qua *de omnibus Romanis Pontificibus & Cardinalibus e Gallia oriundis dispicit.* (f) *Tabulam Pontificum & Cardinalium Bononiensem* edidit *Franciscus Cavazzonius*. *Bononiensis.* (g)

§. V. (a) Tubingæ 1580. (b) Florentiæ 1598. (c) Tubingæ 1609. (d) Romæ 1581. (e) Paris. 1632. (f) Paris 1638. fol. (g) Hanc multis falsitatibus plenam, testatur Ciaconius in *bita Honorii II.*

§. V. In quarta classe sunt, *Caspar Longelinus*, Casp. Longelinus.
Antverpiensis, Ord. Cisterciensis, ad S. Salvatorem
in patria monachus, deinde Abbas Eusserthalensis in
diœcesi Spirensi: (a) qui conscripsit *Purpuram D. Bern-*
bardi, sive Elogia & insignia gentilitia Pontificum, Car-
dinalium, Archiepiscoporum, & Episcoporum, qui ex Or-
dine Cisterciensi assumpti in S. Rom. Ecclesia floruerunt.
(b) *Ferdinandus Vghellus*, qui itidem *Elogia Pontificum*
& Cardinalium Ord. Cisterciensis composuit. (c) Ferd. Vghellus.

§. V. Iam etiam ordine considerabimus, qui
de uno aliquo Pontifice scripserunt, initium facturi a
S. PETRO Apostolo: non, quod eum cum Pontifi-
ciis pro primo Romano Papa habeamus; sed ut com-
plures afferamus scriptores, qui in ejus vita ac laudi-
bus desudarunt. Duæ autem quæstiones potissimum
inter nos & Pontificios controversæ agitantur: pri-
ma, *An unquam Petrus Roma fuerit*: altera, *An*
Urbis fuerit Episcopus, adeoque Pontificum Romanorum
primus.

§. VII. Quod ad primam, pridem eam supe- An. PETRVS
fuerit Romæ.
riori seculo negavit, sententiamque suam multis ra-
tionibus confirmavit *Vlricus Velenus*, Minihoniensis: Vlr. Veienus.
sive id verum nomen fuerit auctori, sive alius sub eo-
dem latuerit. (d) Huic se opposuit *Iobannes Cochleus*, Ioh. Cochleus.
Artium & Theol. Prof. atque Ecclesiæ D. Virg. Fran-
cofurti Decanus, libris IV. *de Petro & Roma*: (e) item *Iobannes*

Pppp 3

(a) Ita Hallervordius in *Bibl. Cur.* p. 98. sed *Electum Abbatem Diesenbergensem* vocavimus pag. 548. secuti Val. Andreae *Bibl. Belg.* p. 256. (b) Colon. 1644. (c) Florent. 1624. (d) Ed. 1520. recus. Argentor. 1660. Habetur etiam *Tomo III. Memoræ Imp. Goldasti.* (e) Colon. 1525.

- Ioh. Fisherus. *bannes Fisherus*, Episcopus Roffensis in Anglia, & Cardinalis Rom. jussu Henrici VIII. cujus divortium & supremam in Ecclesiasticis potestatem improbat, securi percussus, anno cidixxxv. Sed contra
- Simon Hessus. eundem Apologiam scripsit *Simon Hessus*, super *concertatione cum Vlrico Veleno, An Petrus fuerit Roma, & quid de Primatu Rom. Pontificis sit censendum.* (a)
- Greg. Cortesius. De eodem argumento (*Quod S. Petrus Roma fuerit*) singularem librum scripsit (b) *Gregorius Cortesius*, Mutinensis, Ord. S. Bened. Abbas Cassinensis, deinde Rom. Eccles. Cardinalis, qui anno cidiXLVIII. vivere desiit. Sic Francisci Agricola exstat *Attestatio SS. Patrum, tam Graecorum, quam Latinorum, Petrum Romae fuisse.* (c) Librum, *Quod Petrus sit sub Nerone martyrio affectus*, composuit *Iohannes Fabri*, ex Monacho Tornusiano diocesis Cabilonensis, Abbas Vedastinus Atrebatensis, & Cancellarius Ludovici Andegavensis, Siciliae Regis, deinde Episcopus Carnotensis. (d) Contra *de temere credita Petri in Urbem Romam profectio*, elegantem Dissertationem scripsit *Fridericus Spanhemius*, filius. (e) Item *Ioh. Henricus Otto*, Quaestionem Theologico-Historicam, *An & Quando B. Petrus fuerit Roma.*
- An PETRVS Rom. fuerit Episc. Æg. Hunnius. §. VIII. Alteram sententiam multi ex Nostratibus ut & Reformatis impugnarunt, & in iis *Ægidius Hunnius*, tractatu singulari Germanico. (f) Sic habet-

(a) Impress. 1523. (b) Vener. 1573. (c) Colon. 1605. (d) Lud. Iacob. *Bibl. Pontif. l. 2. p. 362.* (e) Quae est in *Dissert. Histor. Quaternione* Lugd. ed. 1679. (f) An. 1618.

habemus Ioh. Georg. Brunneri *Orationem de causis corrupti Papatus, & in specie nullitate & vanitate Petrini Episcopatus contra modernos Papicolas, inprimis Card. Bellarmini* Φλυαγίας. (a) Contra de hoc Episcopatu & Primatu Petri, inter alios ex Pontificiis scripserunt *Franciscus Agricola*, Parochus Rhodisingensis in Ducatu Iuliacensi, jamjam laudatus. (b) *Laurentius Arthurus*, Anglus, Soc. Iesu. Theologus, qui Vilnæ in Polonia decessit anno cidiōxci. (c) *Iacobus Latomus*, Camberonensis; Hannonius, Canonicus & Prof. Lovaniensis, qui anno cidiōxliv. xxix. Maji decessit. (d) *Iobannes Maria Verratus*, Ferrariensis, Ord. Carmelitarum Theol. Ac fere in hoc argumento occupantur, qui de *Primatu Pontificio, & contra eundem* scripserunt: quos magno numero inferius enumerabimus.

I. G. Brunner.

Franc. Agricola.

Laur. Arthurus.

Iacob. Latomus.

Io. M. Verratus.

§. IX. Præter illos, qui Vitas Apostolorum omnium consignarunt, singulariter de S. PETRI vita scripserunt, *Fridericus Nausea*, Blancicampanus, Consiliarius Cæsareus, & Episcopus Viennensis; *Theodorus Bibliander*, Theologus Helvetius anno cidiōlxiv. mortuus. (e) *Antonius Georgius*, Bononiensis, Archipresbyter S. Mariæ Rotundæ de Urbe. (f) Petri ac Pauli Vitas simul contexuit *Paulus Æmilius Sanctorius*, Casernas Italus, utriusque Signaturæ Referendarius, Consultor S. Officii, Pœnitentiariæ Datarius, ac Archiepiscopus Cusentinus. (g) Idem ligato sermone fecerunt *Annibaldus Ceccanus*, Romanus, primum Archie-

Qui de Vita S. PETRI scripserunt.

Frid. Nausea.

Ant. Georgius.

Paul. Æmilius Sanctorius.

Annibaldus Ceccanus.

(a) Francof. 1614. (b) Colon. 1599. 1605. (c) Lud. Jacob. in Bibl. Pont. 1.2. p. 384. (d) Val. Andreas in Bibl. Belg. p. 416. (e) Basil. 1550. (f) Romæ ed. 1570. (g) Ibid. 1597.

chiepiscopus Neapolitanus, post Episcopus Cardina-
lis Tusculanus, qui anno cccccxxvii. floruit : (a) &
Amatus, monachus Cassinensis.

Amatus.

PONTIFICES SEC. I.

LINI.
Io. Iac. Chifletius.

CLEMENT. I.
Bernhardus.
Iohan. Diac.

§. X. LINI Papæ elogium exstat in Ioh. Iacobi Chifletii *Vesontione*. (b)

§. XI. De CLEMENTE I. Pape & Martyre superest *Bernhardi* Abbatis Clarevallensis *Homilia*. Gesta *S. Clementis I.* scripsit *Iobannes Diaconus*, Monachus Cassinensis, R. Eccles. Card. qui claruit anno cccclx. (c) *De Exceptione Capitis S. Clementis Papa & Martyris ab Constantinopoli in Cluniacum translati*, tempore Hujonis Abbatis XVI. tractatum scripsit *Rostangus*, Monachus Cluniacensis, qui habetur in *Andreae Duchesnii Bibliotheca Cluniacensi*.

Rostangus.

SEC. II.

TELESPHORI M. Ant.
Alegre.

§. XII. TELESPHORI Elogium legitur in *M. Antonii Alegre* de Casanate, Turiasonensis Hispani, Ordin. Carmel. Theol. *Paradiso Carmelitici Decoris*. (d)

ANICETI.

I. Ang. ab Altaemps.

§. XIII. ANICETI Papæ & Martyris *Vitam*, cum *rebus memorabilibus*, quæ eo Pontifice sedente in *Ecclesia acciderunt*, exposuit (e) *Iobannes Angelus ab Altaemps*, Romanus, Galleſii Dux, Soriani Marchio, Tuffigrani Comes, qui anno cccccxx. obiit. (f)

SEC. III.

CORNELII.

§. XIV. De CORNELIO Pape & Martyre *Hy-*

(a) Vossius *de Hist. Lat.* l. 2. c. 64. p. 310. (b) Lugd. ed. 1618. (c) Lud. Iac. in *Bibl. Pont.* l. 2. p. 361. (d) Lugd. ed. 1639. (e) Romæ ed. 1617. (f) VVittrius *Diar. Biogr.* T. II. p. 16.

Hymnus, exstat *Cornelii Musii*, Delphensis Batavi, qui in patria sacris Agathæ Virginibus præfuit, annoque *cicicLXXII. x.* Decembris Lugduni Batavorum fuit interfectus. (a)

§. XV. Vitam *DIONYSII* Papæ *Iobannem Damascenum* scripsisse, non memini me alibi, quam in Ludovici Iacobi *Bibliotheca Pontificia* legisse. (b) Ejusdem *Vita* habetur in M. Antonii Alegre *Paradiso Carmelitici Decoris*, & Petri Thomæ Saraceni Bononiensis, Ord. Carmel. Theol. & S. Inquisitionis Consultoris, *Menologio Carmelitico*. (c)

§. XVI. *Acta* S. *CAII* Papæ & Martyris, cum Notis suis edidit *Cæsar Becillus*, Urbinas, Presbyter Congreg. Orat. de Vrbe. (d) De eodem fuse agit *Iobannes Tomeus*, Episcopus Bosnensis in Sardinia, libro *de unica Gentis Aureliæ Valeriæ Salonitanæ Dalmaticæ Nobilitate*. (e)

SEC. IV.

§. XVII. De *MARCELLO* Papa & Martyre, scripsit *Petrus*, cognomine *Venerabilis*, Nobilis Arvernus, Mauricii & Raigardæ filius, Abbas Cluniacensis IX. qui Cluniaci an. *cicclviii.* decessit. (f)

§. XVIII. De *SYLVESTRO* I. Papa pluribus agit *Iobannes Morinus*, Blesensis Gallus, Congreg. Orat. Presb. & Theol. in *Historia Constantiniana*. (g)

§. XIX. *DAMASI* *Vita* præmissa est operibus

(a) Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 162. (b) lib. 2. p. 361. (c) Bonon. ed. 1625. (d) Romæ 1628. (e) Ibid. eod. anno. (f) Vossius de *Hist. Lat.* l. 2. c. 50. p. 410. (g) Paris. 1630.

Mart. Milefius
Sarazanius.

bus ejus cum Notis Martii Milefii Sarazanii, Ic. Ro-
mani editis. (a)

SEC. V.

LEONIS I.
P. Canisius.

§. XX. LEONIS I. Magni *Vitam* scripsit Petrus
Canisius, Soc. I. Theol. quæ præfixa est Operibus Leonis.

SEC. VI.

GREGORII I.
Paulus Diac.

§. XXI. GREGORII I. Magni *Vita* conscripta
est a *Paulo Diacono*. Quæ an supersit, non satis liquet.
Nam licet Henricus Canisius, *Tomo VI. Antiquæ Le-*
ctionis, sub ejus nomine illam ediderit, ipse tamen
eo inclinatur, ut potius alterius sit. (b) Deinde in e-

Iohan. Diac.

jusdem *Vita* elaboravit *Iohannes Diaconus*, Card. Mo-
nachus Cassinensis, *libris quatuor*, quos Laurentius
Surius expressit *Tomo II. Sanctorum ad diem XII. Mar-*
tii. Meminerunt hujus operis Ekkehardus in *vita*
Notkeri cap. IX. & Sigebertus Gemblacensis in *Chro-*
nico ad an. 1000. & in *Catalogo cap. CVII.* Ex

Fronto Ducæ

recentioribus *Vitam* ejus consignavit *Fronto Ducæus*,
Burdegalensis Vasco, Soc. I. Theol. *Scholia in S. Gre-*
gorii M. ejusque parentum imagines, & a Iohanne Dia-
cono diligentissime descriptas, atque in eorundem ve-
stimenta, & calceamenta, præsertim vero in sandalia
S. Gregorii, hoc est, in calceos Pontificios cruce insigni-
tos, ad summi Pontificis pedes osculandos, nec non in
Pallium Pontificium, ac denique in tabulam quadratam
ad oeciput ejusdem Sancti effictam, scripsit *Angelus*

Ang. Rocca.

Rocca, Camerinus, Augustinianus, D. Theol. ex Apo-
stolici

(a) Romæ 1638. (b) Vid. Vossius de *Hist. Lat.* l. 2. c. 36. p. 326.

SEC. VIII.

LEONIS III.
Flaccus Alcuinus.

§. XXII. De laudibus LEONIS III. *Poema* scripsit *Flaccus Alcuinus*, sive *Albinus*, natione Anglus, Caroli M. præceptor, ac postea eidem a sanctoribus consiliis. Edidit illud Andreas Duchesnius in *Vitis Pontificum*.

SEC. IX.

De
IOHANNA
PAPISSA.

§. XXIII. Ventum nunc est ad IOHANNEM VIII. de quo acris est controversia, *An fœmina fuerit, nec ne.* Et sane diutissime id fuit creditum, cum præsertim scriptores, qui hoc affirmarunt, diu ante Reformationis tempora vixerint, utpote in quos nulla cadere potuit suspicio, ac si hoc in odium Romanæ sedis confinxerint. At enim postquamprehenderunt Pontificiū, magnam labem sacro Papatui inustum iri, si pro vero haberetur hæc traditio, eandem impugnare certatim coeperunt, ac, quantum in ipsis fuit, destruere. Ceterum quod primus, eodem, quo res gesta, seculo literarum monumentis id consignaverit *Anastasius Bibliothecarius*, docent quidam ejus auctoris mss codices, quorum unum in Bibliotheca Regia Parisiensi vidit Samuel Maresius: (a) nec diffitetur David Blondellus, nonnulla *Anastasi exemplaria manu exarata Iohanna mentionem facere*: (b) item: *existisse penes Cl. Virum Gabrielem Naudæum Anastasi ms. codicem,*

An ejus meminerit Anastasius Bibl.

(a) Vide Maresii *Papissam Restitutam* pag. 32. Ac idem forte codex est, de quo ad Salmasium Sarrauius in Epp. an. 1649. *disertis verbis in eo legi Vitam Iohanna Papissæ.* Sic Carolus Annibal Fabrotus de Codice utroque Regio, & Mazarinio: *Hæc interseritur Vita Iob. Anglici, in utroque Codice.* (b) in *Anastasi de Iohanna Papissa* p. 47.

codicem, in quo *Papissa* elogium habeatur. (a) Quid? quod Iesuitæ Moguntini Anastasium anno c1600. edituri, ex bibliotheca Palatina duo acceperint mss. sed ea lege, ut publici juris facerent, quicquid illis contineretur: qui tamen contra datam fidem, non nisi in duobus exemplis Heidelbergam cum mss. mis-
sis ea de Iohanna reliquerint, ex reliquis vero omni-
bus expunxerint. Quo de non possum non repetere, quæ ex Claudii Salmasii ore excepit Iohannes Henricus Boeclerus, ac *Commentario de Rebus Seculi IX. & X.* inseruit. (b) Agebat se Heidelbergæ agente, & incomparabili isti Bibliotheca operam dante, factum esse, ut Moguntini, Anastasium Bibliothecarium edituri, duos codices manuscriptos a Serenissimo Electore peterent, acciperentque. Quibus remissis adjuncta fuisse aliquot exempla novæ editionis, in quibus Historia Iobannis fœmina ex mss. bona fide expressa erat. Id cum aliqui mirarentur, apud ceteros ortam suspensionem, dedisse occasionem, ut & in cetera exempla per officinas Bibliopolarum inquireretur: tum fraudem manifestam fuisse; dum omissa deprebendebantur in omnibus, quæ paucis inserta diximus. Ea de re clarissima memoriæ virum Marquardum Freberum, epistolam ad amicum exarasse; quam in aliquot Bibliothecis reperiri dicebat Salmasius. --- Confirmabat mihi denique in Svecia, se, ut primum per valetudinem posset, literis mandaturum, quæ ad adstruendam rei fidem pertinerent. (c) Addit

Iesuitæ editores corrupe-
runt Anastasium.

Qqqq 3

Boecler-

(a) Ibid. p. 57. (b) pag. 88. (c) Spanhemius in *Papa Fœmina* p. 294. Partim Miltoniano bello, partim scriptis aliis, distractus, mox interceptus fato, fidem haud præstitit.

Boeclerus: Hoc equidem inter ea, quae circa hoc negotium comperi, palmarium est: quod ob causas non unas, reticendum hoc loco minime videbatur. Blondellus quoque hujus imposturae facit mentionem, his verbis: A. D. plus minus 1600. cum Augustanae Reip. lumen M. Velferus, Anastasium nunquam antea editum Albino, typographo Moguntino excudendum tradidisset, commendatae editionis procuratores Iesuite, literis ad Amplissimum, totaque Europa celeberrimum Marquardum Freberum datis Heidelbergensium codicum copiam sibi fieri rogarent, ea lege, ut quicquid communicatis Codicibus expressum invenirent, bona fide publici juris facerent, voti compotes redditi, conditionem non nisi in speciem impleverunt, eo nomine a Frebero os sibi praefer spem penissime sublitum querente publico scripto exagitati. Subjungit quidem Blondellus: Cujus hodie (post direptam Palatinam Bibliothecam adiectamque librariam praedam) ne minimus apex ostendi potest, sed sola in Freberiana indignationis testium animis restat memoria. At vero quam facile ex Vaticana (modo eo pervenerint) exulare jussi sunt duo illi codices impressi Anastasiani, ut vere hodie ne minimus eorum ostendi possit apex. Quae Salmasius Boeclero narravit, ab eodem item accepit Maresius: (a) ac adolescens admodum, Fridericus Spanhemius: (b) qui & sequentia affert ab Andrea Riveto codici suo adscripta: Iob. Fermine ab hoc ipso Anastasio inter Papas fuisse relatam, in exemplari MS. Freberi, auctor mihi fuit Cl. Salmasius.

(a) Ut testatur in *Papissa Restituta* p. 178. (b) Quem vide in *Papa Fermine* p. 292.

sius. Quod exemplar editoribus Moguntinis communicatum fuisse ipsi fatentur. Quod cum restituerent, miserunt ad eundem duo exemplaria impressa, in quibus Historiam illam expresserunt, in aliis omnibus omis- sam aut rejectam, ut in hoc nostro. De qua fraude con- questum fuisse publice Freherum, testatus mihi idem Salmasius. Ut nihil jam superfit, nisi ut epistola illa Freheriana in lucem proferatur, ne Salmasius toties a Iesuitis mendacii accusetur. Post deperditam, aut vitiatam illam Anastasii scripturam, antiquissimus nunc est rei auctor *Marianus Scotus*, qui in Chronico Mar. Scotus, ad annum 1000. ita: *Leo Papa obiit Kl. Aug. Huic successit IOANNA mulier, annis II. mensibus V. diebus IV.* (a) Deinde Seculo XII. Sigebertus Gemblacensis ad Sig. Gemblac, annum 1000. ita: *IOANNES Anglicus. Fama est hunc Ioannem foeminam fuisse, & uni soli familiari tantum cognitam, qui eam complexus est, & gravida facta pepe- rit Papa existens. Quare eam inter Pontifices non nu- merant quidam, ideo nomine numerum non facit: item Radulphus Flaviacensis, sive, ut quidam volunt, Flai- censis in diocesi Bellovacensi Monachus: (b) Otto Frisingensis Episcopus in Chronico: Galfridus Ar- thurus, Monumethensis Ecclesiae Archidiaconus, in Historia Britanniae: (c) Godefridus Viterbiensis, in Pantheo. Seculo XIII. Martinus Polonus, in Chroni- co,*

Plures alii
Scriptores,

(a) Alii *Herchempertum*, sive *Herembertum* monachum auctorem *Hi- storiae Longobardicae*, vel *Chronici*, editi cum aliis Neapoli an. 1626. Mariano praeponunt. Vide Spanhemii *Papam Foeminam* p. 341. (b) Hunc quidem alii vetustiore faciunt, ac ante Maria- num Scotum vixisse volunt. Vide Spanhemium d. l. p. 342. (c) Paris. 1517. & inter *Scriptores Britanniae* Heidelb. ed. 1587.

co, & Iohannes Parisiensis Dominicanus, *Libro de potestate regia*. Seculo XIV. Bernardus Guido, Lutevensis Episcopus, in *Cronico*: Amalricus Augerii, in *Cronico Pontificali*: (a) Ranulphus ab Hygeden, in *Polychronio*: Gvilielmus Occam, in *Dialogo inter Magistrum & Discipulum, adversus usurpationes Papales*: Theodoricus Niemius *de Privilegiis & Iuribus Imperii*: qui primus statuæ Romæ in memoriam partus Papissæ positæ meminit: (b) Iohannes Boccacius, Certaldus, *libro de claris Mulieribus*: Franciscus Petrarcha, *de Pontificibus & Imperatoribus*. Seculo XV. Antoninus, Archiepiscopus Florentinus, in *Cronico*: Matthæus Palmerius Florentinus, in *Cronico*: Guil-
 lelmus Brevinus, in *libro de septem principalibus Eccle-
 siis Urbis Romæ*: qui primus attrectationem genita-
 lium in Paparum electione ex hoc casu quondam in-
 stitutam memorat: (c) Baptista Platina *de Vitis Pon-
 tificum*: Baptista Fulgosus, Genuensis, in *Dictis &
 Factis memorabilibus*: Wernerus Rolevinck de Laer,
 in *Fasciculo Temporum*: Martinus Minorita in *Cro-
 nico*, cui titulum fecit, *Flores Temporum*: (d) Iacobus
 Philippus Forestus, Bergomas, Augustinianus, in
Supplemento Chronicorum, & de claris mulieribus: Ro-
 deri-

(a) Apud Voss. *de Hist. Lat.* l. 3. c. 1. p. 530. (b) Statua Iohannæ Senis
 posita nondum (quod falso putavit Baronius) est abolita,
 sed anno 1634, adhuc superfuit: Launojo teste: five in viri-
 lem speciem immutata, Zachariæ nomen accepit. Ita Ma-
 billonius in *Museo Italico*. Vide Spanhemii *Papam Fæmi-
 nam* p. 101. (c) Alii Robertum Gallum, Dominicanum, scri-
 ptorem *Visionum*, primum auctorem tradunt. Vid. Spanhe-
 mius d. l. p. 152. (d) Vlmæ impress. 1486.

dericus Sanchez in *Historia Hispanica*: Hartmannus Schedelius, in *Chronico Noribergensi*. Denique ex seculo superiori: M. Antonius Sabellicus, in *Enneadibus*: Iohannes Nauclerus, in *Chronico*: Raphael Volaterranus, in *Anthropologia*: Iohannes Lucidus, in *Chronico*: Iohannes Stella, *de Vitis Pontificum*: Caspar Vrsinus Velius, in *Monostichis Summorum Pontificum*: Iohannes Pierius Valerianus, in *Apologia pro Sacerdotum Barbis*: Iohannes Major, Belga, in *Promptuario Conciliorum*: Albertus Krantzius, in *Metropoli*: Baptista Mantuanus in *Alphonso*, seu *de Granata a Ferdinando & Isabella expugnata*: Liber Romanarum Indulgentiarum, Romæ ed. c1515xv. Iohannes Tritthemius in *Chronico Hirsaugiensi*: Iohannes Laziardus, in *Epitome Historiarum*: Franciscus Irenicus, in *Exegeti Germania*: Iohannes Nevizanus, Astenfis IC. in *Sylva Nuptiali*: Christianus Massæus Cameracensis, Ord. B. Hieronymi in Gandavo Presbyter, in *Chronico*: Ludovicus Cælius Rhodiginus in *Antiquis Lectionibus*: Iohannes Episcopus Chemenfis in *Onere Ecclesiæ*: Nicolaus Ægidius, Regi Galliæ ab Epistolis, in *Annalibus Francorum*: Henricus Corn. Agrippa, *de Vanitate Scientiarum*: Andreas Tiraquellus, in *Legibus Connubialibus*: Auctor *Annalium Aquitaniæ*: Iohannes Ravisius Textor, in *Officina*: Amandus Ziriczæus, in *Chronico*: Achilles Pirminius Gassarus, in *Epitome Historiarum*: Leander Albertus Dominicanus, in *Descriptione Italiæ*: Iohannes Marconville *de bonitate & malitia fœminarum*:

Rrrr

rum:

rum: Marcus Gvazzus in *Chronico*: Petrus Mexias, Eques Hispalensis, in *Diversis lectionibus*: Alphonsus a Castro, in *de justa Hereticorum punitione*: Iohannes Noviomagus, in *Continuatione Chronici Bedae*: Dominicus a Soto, in *Ius Canonicum*: Bartholomaeus Caranza, in *Summa Conciliorum*: Suffridus Petri, *Notis in Chronicon Mart. Poloni*: Petrus Bellojus, fisci in Tolosano Senatu Patronus, in *Mediis abusu aduersus Bullam Sixti V.* Ioh. Nicolaus Dolionus, in *Compendio Histor.* Huc accedunt e Græcis, Barlaam Calaber, S. Basilii monachus, ac ex in Hieracensis Ecclesiae Præsul, *de Primatu Papæ*, & Laonicus Chalcocondylas *de rebus Turcicis*: item e Iudæis, Rabbi David Gans, in *Zemach*: Abraham Zachut in *libro Iucbasin*, & auctor *Schalschelet-Hakkabbala*, a Ioh. Christoph Wagenseilio laudati. (a)

Qui contra
IOHAN-
NAM PAP.
scripserunt.

§. XXIV. Ceterum historiae ejus veritatem negare, ac partim refellere ausi sunt sequentes Scriptores: Iohannes Aventinus in *Annalibus Bojorum*: Michael Buchingerus ut & Onuphrius Panvinus in *Hist. Rom. Pontificum*: Nicolaus Sanderus in *Visibili Monarchia*: Alanus Copus, sive potius Nicolaus Harpsfieldus, *aduersus Summi Pontificis oppugnatores*: Gilbertus Genebrardus, in *Chronographia*: Papirius Massonus, *de Vitis Romanorum Pontificum*: Arnaldus Pontacus, in *Chronico*, Baronius Cardinalis in *Annalibus*, ejusque Continuator Abraham Bzovius: Aubertus Miræus in *Scholiis ad Chronicon Sigeberti*: Nico-

(a) In *Catal. Imp. Francieorum* §. 7. Confer Spanhemium p. 208. f.

Nicolaus Serarius in *Rebus Moguntiacis* : Iacobus Gretserus in *Defens. Bellarmini Tomo II. lib. 3. c. 24.* Iodocus Coccius *Tomo I. Thesauri Catholici* : Petrus Maturus in *Annotat. ad Chronicon Antonini Flor.* Georgius Schererus, e Soc. Ies. *libro singulari Italice & Germanice edito* : (a) Anonymus in *Simplici Narratione, indicante & exponente, meretriculam quandam Anglam nunquam Papam fuisse, neq. unquam in rerum natura exstitisse, & unde figmentum illud originem duxisse creditur.* (b) Florimundus Ræmundus, Vasco, Senator Parlamenti Burdegalensis, sub cuius nomine Ludovicus Richeomus, Iesuitici Sodalitii Theologus, Gallice scripsit *Errorem popularem de Iobanna Pseudo-Pontifice, dicta Papissa*, Latine postea versum, a filio Io. Carolo Ræmando. (c) Iohannes Stalenus, Pastor & Canonicus Resensis, in libro, quem inscripsit : *Papissa monstrosa, & mera fabula, seu Dissertatio Historico-Theologica, qua ex vulgi errore ortum de Papissa figmentum, ex vera Chronologia & alto Scriptorum in subsequentibus annis de ea silentio, uti & levi ac incerta recentiorum narratione penitus profligatur, & eliminatur.* (d) Marcus Antonius Petilius, Monte Corvinas, IC. Neapolitanus, qui edidit *Fabula de Iobanne id nominis VII. Papæ parturientis rationem.* (e) Leo Allatius in *Confutatione fabule de Iobanna Papissa ex recensione Bartoldi Nibu-*

Rrr r 2

sii,

(a) Titulus Germ. ita habet : Gründlicher Bericht/ obß wahr sey/ Daß auf eine Zeit ein Pabst zu Rom schwanger gewesen / und ein Kind gebohren habe. Ingolst. 1584. (b) Anno 1588. Citatur a Lud. Iacobo in *Bibl. Pontificia lib. 2. p. 260.* (c) Gallice Burdegala 1605. Latine, Colon. 1624. [d] Colon. 1639. (e) Vid. Lud. Iacob *Bibl. Pontif. l. 2. p. 394.* & Leonem Allatium in *Apibus urbanis.*

ſi, adjunctis *Prologo, Epilogo, ac Teſcopio*. (a) Idem Allatius jubente (ut ipſe in *Apibus Urbanis* habet) *Urbanò VIII. Commentationem* ſcripſit in *Iohanna Papiffa fabulam*. (b) Inter alios autem Allatium excitavit *Alexander Raynaldus*, Italus, I. V. D. & Cuſtos Bibliothecæ Vaticanæ: quippe qui in lucem dedit *Parenæticon*, quo eum hortatur ad ulteriorem deſenſionem *Romanæ Apoſtolice ſedis ſuper impoſtura Iohanna Papiffæ*. Porro hanc hiftoriam negant Iohannes Launojus, in *Epiftolis*, & in *libro de Auctoritate Negantis argumenti*: Iohannes Chifletius in *Iudicio de Fabula Iohanna*. (c) Natalis Alexander *Hiſtor. Eccleſ. Sec. IX. & X. parte II. Diff. III.* Iohannes Mabillonius in *Muſeo Italico, & Itineris Italici Tomo I.* Philippus Labbeus in *Cenotaphio Iohanna Papiffæ everſo*: quod habetur *Tomo II. ad Bellarminum de Script. Eccleſ.* Denique ex Reformatis David Blondellus, Catalaunensis, olim in Gallia Paſtor, poſt in Gymnaſio Amſtelodamensi Hiſtoriæ Eccleſiaſticae Prof. *Elucidationem* edidit de hoc argumento, fratriq; ſuo inſcripſit. (d) At cum Gallica uſus eſſet lingua, poſt Latine eundem, ſed non parum immutatum emittere voluit. Verum fato occupatus, id fecit *Stephanus Curcellæus*, Amſtelodamensium Remonſtrantium primipilus, & Socinianus famoſus. Titulus libelli Amſtelodami anno *MDCLVII.* emiſſi hic eſt: *De Ioanna Papiffa, ſive Famoſæ Queſtionis, An Fœmina ulla inter Leonem IV. & Benedictum III. Romanos Pontifices media ſederit*, *Ανάγκη*. In eandem

(a) Colon. ſeu potius Amſtelod. 1645. nam primum Romæ edita 1630. & habetur quoque inter *Symmiæta* 1633. edita. (b) Romæ 1630. ſeparatim & cum Ciacconio. (c) An. 1658. Antvv. 1684. 4to. edito. (d) Amſt. 1647.

dem sententiam concedunt M. Zverius Boxhornius, & Timannus Gesselius in *Hist. Universali*, Martinus Schoockius in *prefat. Fabula Hamelensis*: & Gvilielmus Cave in *Histor. literaria Scriptor. Ecclesiasticorum*, in Martino Polono.

§. XXV. Contra pro veritate hujus historiae masculine decertarunt: *Hermannus Witekindus*, tractatu singulari, *Quod mulier fuerit Papa*: (a) *Alexander Cooke*, in *Dialogo inter Pontificium & Reformatum*, qui inscriptus, *Iobanna Papissa toti orbi manifestata*. (b) *Conradus Deckerus*, Iuliacensis Collegii Sapientiae Heidelbergae Praeceptor, qui an. ciciocxx. de vita decessit, in *de Papa Romano, & Papissa Romana*. (c) *Egbertus Grim*, Anglus, S. Theol. Lic. in Vefaliensi Gymnasio aliquamdiu Professor doctissimus, sed praematura morte, aetatis suae anno xxxvi. mundo ereptus: qui anno ciciocxxxvi. paulo ante obitum lingua Belgica *Commentarium* locupletissimum de *Iobanna Papissa* evulgavit: in cuius parte I. cxxxv. testimonia produxit, quorum nemo Protestantium castra secutus est. (d) *Blondello* autem se speciatim opposuerunt *Cognardus* in Normannia quondam Advocatus, libro Gallice scripto, & *Samuel Maresius*, Theologus Groningensis, in *Iobanna Papissa Restituta*, sive *Animadversionibus, & Annotationibus Historicis ad Davidis Blondelli librum posthumum de Ioanna Papissa*. (e) Cui tamen Auctor incognitus opposuit

Scriptores pro
IOHANNA
PAP.

Rrr r 3

Ani

(a) Laudatur a VVittio in *Diar. Biogr.* 1603. 7. Febr. (b) Vide Antonii a VVood. *Hist. & Antiq. Vni6. Oxoniensis lib. 2. p. 64.* (c) Oppenh. 1612. (d) Vide Maresii *Papissam Restit.* p. 12. (e) Groningae 1658.

Animadversiones Chronologicas. (a) Auctor *Historie Iobannis VIII. Romani Pontificis Virum primum simulantis, postea sexum suum partu in publica via edito pro-
dentis, a Iesuitarum inprimis technis vindicatis.* Ac-
cedunt in fine Viri cujusdam Clarissimi (*Matthia Ber-
neggeri*) celebrisque Critici *eandem in rem Collecta-
nea.* (b) *Rudolphus Capelle* in *Dissertatione de Ioban-
na Papissa*, Gieslæ Præside Iohanne Cunrado Dieteri-
chio habita. *M. Iohannes Lebmannus*, Fac. Philos. in
Acad. Witteb. Adjunctus, in *Infelici puerpera
Iobanne Pontifice.* (c) *M. Iohannes Daniel Artopaus*,
Traubacensis, in *Iobanne VIII. Papissa.* (d) *Petrus
Megerlinus* in *Disquisitione Chronologica de Iobanna
Papissa.* (e) *Fridericus Spanbemi*, in *Disquisitione
Historica de Papa Fœmina inter Leonem IV. & Bene-
dictum III. qua, ut Onuphrii, sic precipue Allatii, Labbei,
Blondelli, Launoji, Mabillon, adversus Papissam præ-
sidia excutiuntur.* (f)

SEC. X.

§. XXVI. SYLVESTER II. Magiæ a nonnullis
scriptoribus accusatur: quorum testimonia afferunt
Iacobus Vsserius, Archiepiscopus Armachanus in *de
Christiavarum Eccl. successionem*: (g) *Ioh. Cunradus Die-
terichus* in *Ottone III. Imp. & Breviario Pontificum*:
sed

(a) An. 1661. 4to. Ex V. Vitti Diar. Biogr. an. 1678. 10. Nov. didici, Au-
ctorem esse *Danielem Zbikerum*, Dantiscanum, Med. D. Soci-
nianum. (b) Helmstad. recus. 1662. in 4to. (c) V. Vitteb. 1669. (d)
Lips. 1673. (e) Quæ habetur in fine *Commentarii Chronologici
in Tabulam Mathematico-Historicam.* (f) Lugd. Bat. 1691.
(g) cap. 3, §. 15. seqq.

SYLVESTRI
II.

Iac. Vsserius.
I. C. Dieteri-
chius.

sed ab hoc crimine eum vindicat *Gabriel Naudæus* in *Apologia pro claris viris, qui falso Magia insimulati sunt* cap. XIX. (a) De eodem Pontifice scripsit *Alexander Raynaldus*. (b)

Al. Raynaldus.

SEC. XI.

§. XXVII. IOHANNIS XX. *Vitam* scripsit *Bernhardus Gvidonis*: quam publici juris fecit *Franciscus Bosquetus*.

IOHAN. XX.
Bernh Gvidonis.

§. XXIIIX. LEONIS IX. *Vitam* consignarunt *Wibertus* Archidiaconus Tullensis, ipsi Leoni coævus: (c) & *Bruno*, Abbas Cassinensis, deinde Episcopus Signien-
sis, & Rom. Eccl. Cardinalis, qui obiit anno cixxxv. (d) *Itinerarium Leonis IX. ex Vrbe in Germaniam & Galliam*, composuit *Anselmus Remensis*, Monachus Benedictinus, qui anno cixl. claruit. (e) Ex junioribus hujus Papæ *Vitam* scripsit *Iacobus Sirmondus*, Ricomagensis Arvernus, Soc. I.

LEONIS IX.

Brano Card.

Anselmus
Rem.

Iac. Sirmondus.

§. XXIX. STEPHANI X. *Vitam* in *Monarchia Francorum Sancta*, sive *Fastis Regis*, exposuit *Thomas Aquinas a S. Iosepho*, Claro-Monferrandus, Arvernus, Carmelita Excalceatus. (f)

STEPH. X.
Thomas Aqu.
a S. Ioseph.

§. XXX. GREGORII VII. antea Hildebrandi dicti, *Vitam* scripsit *Benno*, Germanus, Eccl. Rom. Archipresbyter & Cardinalis, a Clemente III. Antipapa in Gregorii VII. sententia Synodali depositi locum anno cixlxxx. a Concilio Brixienfi surrogato, factus

GREGOR.
VII.

Benno Card.

(a) Liber Gallicæ scriptus Paris. ed. 1653. (b) Lud. Iacob. l. 2. p. 245. (c) Prodiit Paris. 1615. (d) Habetur in Oper. Brunonis Venet. 1651. editis. (e) Vide Sigebertum Gemblac. in *Catal. cap. 153*. (f) Lud. Iacob. p. 444.

factus, qui anno cixcviii. Concilio Romano inter alios Cardinales subscripsit. Vita hæc, tum ab Ortvino Gratio (a) & Matthia Flacio, (b) tum ab aliis edita, (c) lectu est dignissima. Baronius quidem horrendis Bonnonem convitiis proscindit. Enimvero *Historici bujus plura mendacia esse, asserit, quam verba: nec Historicum dicendum, censet; sed satyricum, eundemque columniosum invecctorem, falsarum rerum contextorem, fabularum consarcinatorem: nam mentiendi, carpendi, detrabendi, monstruosaque de insignibus pietate viris fingendi, de nequissimis vero optima quæque componendi, sumsisse sibi licentiam.* (d) Idem de eo: *Admireris ampliusque detesteris Bennonis nebulonis impudentem ad mentiendum atque calumniandum procaciam. Ac iterum: Benno mendax improbus, nundinator pudendarum mercium.* Verum hæ intemperiæ ob id agitant Baronium, quod veris vivisque coloribus depinxerit Gregorium, hominem illum peccati, & Deo, Deique his in terris præcipuo vicario, Imperatori Rom. tam præfracte adversum. Quam in rem graviter Goldastus in *Dissertat. de Autoribus Apolog. pro Henrico IV.* Convicia Bellarmini, Baronii, Gretseri, & consimilium furiosorum hominum flocci non facimus, & eodem loco ponimus, quo Antichristianorum blasphemias esse habendas Apostoli & SS. Patres præmonuerunt. Si Benno pro Hildebrando

in
(a) In Fascic. Rer. Expetendarum. (b) In Catalogo Testium Veritatis. (c) A Melch. Galdaſto in Variis Opusculis Anti-Gregorianis, Hanov. 1611. & separatim Franc. ad Viadrum 1581. editis. Goldastus etiam Reineccianam & VVolfianam editionem laudat. (d) Annal. Tomo XI, ad. an. 1048.

in Henricum Imp. arma stili sui distrinxisset, nemo illo doctior, nemo eruditior, nemo nervosior, nemo orthodoxior, nemo καθολικώτερος, nemo beatior, aut sanctior apud Papanos celebraretur: nunc quia CHRISTVM, & unctum ejus Imperatorem, propugnavit; indoctus, insulsus, barbarus, & inconditus columnioso horum judicio habetur. Quod tanti apud Catholicos bonos ac laudatos aestimetur, quanti fungus putidus. Negare equidem non possumus, Gregorium VII. suos contra pracones & defensores nactum, & in his Paulum Bernrietensem: Stephanum Herrandum: Lambertum Gerochum, Reichersbergensem: Gebbardum, Archiepiscopum Salisburgensem: Anselmum Mantuanum, Lucensem Episcopum, & Rom. Eccl. Presbyterum Cardinalem: quos partim Melchior Goldastus (a) partim Iacobus Gretserus, Goldasti adversarius, (b) Sebastianus Tegnagelius (c) & Henricus Canisius (d) ediderunt. At enim uti aliquos temporum illorum infelicitas abripuit, ita nonnulli nimis aperte adulantur sedi Pontificiae, adeoque & se & causam Hildebrandinam evidenter prostituunt. Praeterea *Vitam & res gestas* hujus Papae, quinque libris se descripsisse, memorat Onuprius Panvinius. (e) Orationem de hoc Gregorio VII. edidit Zacharias Schaeferus.

§. XXXI. An VICTOR III. veneno in calice immixto sit extinctus, disquirat Christophorus Sandius

Scriptores pro
Greg. VII.

VICTORIS
III.
Chr. Sandius.

(a) In *Apolog. pro Henrico IV* (b) In *Defensione Goldasti* opposita.
(c) In *Monumentis hactenus ineditis pro Gregorio VII. aliisque Pontificibus*: Ingolst. 1612. (d) In *Antiqua Litterione* Tomo 6.
(e) In *Notis ad Platinam*.

in Notis & Animadversionibus ad Vossium de Historicis

Mart. Diefenbachius.

Lat. (a) & Martinus Diefenbachius, de Morte Henrici VII. Imp. (b)

SEC. XII.

PASCHAL. II.
Henr. Meibomius.

§. XXXII. PASCHALIS II. Historiam mirifice illustrat Henrici Meibomii Tractatus, *De Jure Investitura Episcopalis, Imperatoribus Romanis a Pontificibus per vim & tyrannidem adempto.* (c)

GELASII II.
Pandulphus Pisanus.

§. XXXIII. GELASII II. Vitam scripsit Pandulphus Masca, Pisanus, qui vixit circa annum cxcclxxxiv. quam Constantinus Cajetanus edidit, ac Commentariis illustravit. (d)

CALIXTI II.
Thom. Aquin. a S. Ioseph.

§. XXXIV. CALIXTI II. Vitam habemus in Thoma Aquinatis a S. Ioseph, *Monarchia Francorum Sancta.*

LVCII II.
Io. Bap. Signig.

§. XXXV. LVCII II. Vitam e mss. Annalibus fuisse describit Iohannes Baptista Signius, libro de *Ortu & Statu Canonico cap. VI.*

EVGEN. III.
Hugo Card.

§. XXXVI. De obitu EVGENII III. ad Bernardum Abbatem Claraevallensem scripsit, Hugo Gallus, Monachus Cisterciensis, Abbas monasterii SS. Vincentii & Anastasii ad tres Fontes Romæ, deinde Presbyter Cardinalis, Episcopus Ostiensis & Veliternus.

HADR. IV.
I. Chryf. van den Sterre.

§. XXXVII. HADRIANI IV. Vita exstat in Iohannis Chrysofomi van den Sterre, Sylvæ Ducensis, Ord. Præmonstr. Theol. Prioris, ac demum Abbatis S. Michaelis Antverpiæ (e) *Natalibus Sanctorum Ord. Præ-*

(a) Pag. 195. (b) pag. 148. seq. (c) In Meibomii *Opusc. Historicis Variis*, & Tomo III. *Rer. Germ.* recusio. (d) Romæ 1638. (e) Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 483.

Præmonstratensis. (a) item in *Elogiis* Antonii Sanderi. (b)

§. XXXVIII. De Quæstione An. ALEXANDER III. Friderici collum conculcaverit, actum in *Historia Cesarum* cap. xxiv. §. xxxix. Huc etiam pertinet Petri Opmeeri, *Concordiæ inter Alexandrum III. & Fridericum I. Imp. Venetiis confirmatæ Narratio.* (c)

§. XXXIX. VRBANI III. Elogium legas in Donati Bossii & Iosephi Ripamontii *Archiepiscoporum Mediolanensium Historiis.*

§. XL. COELESTINI III. *Vitam*, sub nomine Cencii Camerarii scripsit Honorius II. Papa anno ccccxxvii. mortuus. (d)

§. XLI. Gesta INNOCENTII III. cum ejusdem Epistolis edidit Stephanus Baluzius. (e)

SEC. XIII.

§. XLII. Compilationem Epistolarum Decretalium HONORII IV. ope trium veterum mss. Bibliothecæ Albiensis, in lucem produxit, Notisque ac Observationibus suis illustravit, *Innocentius Cironius*, Acad. Tolosanæ Cancellarius. (f)

§. XLIII. GREGORII IX. *Elogium* exstat Tomo I. *Collectaneorum Doctorum, tam veterum, quam recentiorum, in Ius Pontificium* universum (g) *Augustini Barbosa*, Vimaraniensis Lusitani, Protonotarii Apostolici, Ecclesiæ Vimaraniensis Thesaurarii Majoris, & S. Congregationis Iudicis in Vrbe Consultoris. (h)

SSSS 2

§. XLIV.

(a) Antverp. 1625. (b) Lovan. 1626. (c) teste L. Jacob. in *Bibl. Pont.* l. 2. p. 424. (d) L. Jacob. *lib. 1. p. 41. & 112.* (e) Paris. 1682. (f) Tolosa 1645. (g) Lugd. ed. 1636. (h) Lud. Jacob. l. 2 p. 270.

COLEST. III.

ALEX. III.

P. Opmeer.

VRBANI III.
Don. Bossius.
Ios. Ripamont.

COELEST III.
Honorius III.

INNOC. III.

HONOR. IV.

Inn. Cironius.

GREGOR. IX.

Aug. Barbosa.

COELECT.
IV.

Ant. Nigrinus.
CLEMEN. IV

Cl. Clemens.

GREGOR. X.
Sylv. Petra-
sancta.

Petr. Maria
Campus.

COELECT. V.
Ipse Papa.

P. ab Alliaco.

Dion. Faber.

Iac. Cajetanus.

§. XLIV. COELECTINI IV. *Elogium* scripsit
Antonius Nigrinus. (a)

§. XLV. CLEMENTEM IV. hoc est, *librum de*
Eruditione, vita sanctimoniam, rerum gestarum gloria,
& Pontificatu Clementis IV. composuit (b) *Claudius*
Clemens, Oniacensis Burgundus, Soc. I. anno cxiicc-
xlvi. xxiii. Decembris demortuus.

§. XLVI. *Vitam* GREGORII X. scripsit *Syl-*
vester Petrasancta, Romanus, Soc. Ies. Human. litera-
rum & Philos. Prof. Picenus, postea Collegii Laureta-
ni in Italia Rector, qui anno cxiiccxlvii. vi. Maji
obiit. *Petrus Maria Campus*, Italus, Canonicus Pla-
centinus, *Relationem* ad Gregorium XV. misit anno
cxiiccxlii. x. Martii *super processu & causa canon-*
izationis seu beatificationis Gregorii X. quæ deinceps ab
eodem remissa fuit S. Congregationi Rituum exami-
nanda. (c)

§. XLVII. *Relationem de Vita propria*, configna-
vit COELECTINVS V. quæ exstat inter *Opera* ejus a
Coelectino Telera, Sipontino Theol. D. & Abbate Ord.
Coelectinorum edita. (d) Eandem scripserunt *Petrus*
ab Alliaco, Archiepiscopus Cameracensis, & Cardina-
lis, qui Avenione decessit an. cccccxv. (e) *Diony-*
sius Faber, Gallus, Prior Coelectinorum Parisiensium,
qui Parisiis vita defunctus anno cxiiccxviii. (f) *Iaco-*
bus Cajetanus de Stephanesis, Cardinalis, *libris IV.* qui
pas-

(a) L. Iacob p. 264. Sed forte id factum in *Elogiis Gentis Castilionæ*,
ex qua hic oriundus Papa. (b) Lugd. ed. 1624. (c) Placent. ed.
1622. (d) Neap. 1640. (e) Exstat apud Surium *Tom. 3. Sanctor.*
ad 19. Maji & seorsim impressa Paris, 1539.

passim mss. exstant. (a) Hanc a Cajetano scriptam
Cœlestini vitam prosecutus est Italice *Paulus Regius*, P. Regius.
Neapolitanus, S. Theol. D. (b) *Jacobus Alitiensis*, A- And. Du-Val.
pulus, Monachus Ord. Cœlestinorum : (c) *Andreas*
Du-Valius, Gallus, Sorbonæ Decanus & Prof. Regius,
(d) qui anno cīcīcxxxviii. ix. Septembris Parisiis vi- Steph. Bine-
ta excessit : *Stephanus Binetus*, Divionensis Burgun- rus.
dus, Soc. Ies. Theol. Provincialis Lugdunensis, ac Regi
a Confessionibus, (e) qui anno cīcīcxxxix. vivere de- Ben. Cononus,
fiit : *Benedictus Gononus*, Burgensis Sebusianus, Mo-
nachus Cœlestinus Lugdunensis. (f)

§. XLVIII. BONIFACII VIII. Vitam scripsere BONIF. VIII.
Paulus Morigia, Mediolanensis, Ord. Iesuatorum : P. Morigia.
Constantinus Cajetanus, (g) & *Iobannes Rubeus*. (h) Const. Cajeta-
Acta inter Bonifacium VIII. ejusque aliquot successores, Ioh. Rubeus.
& Philippum Pulchrum, Francorum Regem, aliquoties
sunt edita. (i) *Ægydii Columna*, Romani, ex Priore Æg. Columna,
Generali Augustinianorum Archiepiscopi Bituricen-
sis & Cardinalis designati, *Quæstio in utramque par-*
tem, pro & contra Pontificiam, potestatem seu literam,
sive Bullam Bonifacii Papæ ad Philippum Pulchrum Fran-
corum

(a) Vid. L. Iacob. p. 343. (b) Neapoli ed. 1581. L. Iacob. p. 414. (c)
Idem p. 342. (d) Legitur Gallice in Petri Ribadeneiræ *Flore*
Sanctorum, Paris. & Lugd. ed. (e) In libro *de Vitis Principali-*
um Fundatorum Ordinum Ecclesiæ, Antwerp. 1634. & Paris 1636.
edito. (f) In *Vitis Patrum Occidentis*, Lugduni editis. (g)
Vita Bonif. VIII. cum Apologia pro ejusdem Bonifacii ingressu
ad Pontificatum legitimo, prudenti regimine, & gloriosa morte :
apud L. Iacob. in *Bibl. Pont.* l. 2. p. 293. (h) Romæ 1651. (i)
Primum 1613. post auctiora 1641. Sed editis locupletiora 1641.
Sed editis locupletiora asservantur in *Bibl. Card. a Balneo* : re-
de L. Iacob. B. *Pont.* lib. 1. p. 33.

corum Regem scriptam, exstat Tomo II. Monarchia S. Rom. Imperii Melch. Goldasti.

SEC. XIV.

BENED. XI.
Nic. Maurus.

§. XLIX. BENEDICTI XI. *Vitam* Italice scripsit Nicolaus Maurus, Tarvisinus, Legum D. Res quoque ejus gestas consignavit *Gregorius Luzianus*, Tarvisinus, Ord. Prædicat. (a)

CLEM. V.
Bernh. Guido.

§. L. Vitam CLEMENTIS V. descripsit *Bernhardus Guidonis*, quam publicavit *Franciscus Bosquetus*.

IOHANNIS
XXII.
Iac. Fontanus.

§. LI. IOHANNIS XXII. *Vitam* ex variis auctoribus collegit *Iacobus Fontanus*, Brugenſis, Ic. & Iudex appellationum populi Rhodiensis. (b)

BENED. XII.
M. Ant. Alegre.

§. LII. BENEDICTI XII. *Elogium* habetur in *Marci Antonii Alegre de Cafanate, Paradiso Carmelitici Decoris*.

VRBANI V.
Fr. de Romanus.

§. LIII. VRBANI V. *Vitam* composuit *Franciscus de Romanus*, Avenionensis, Theol. D. Protonotarius Apostolicus, ac Cardinalis Richelii Eleemosynarius. (c)

Ant. Ruffius.

Legitur etiam *Elogium* ejus in *Antonii Ruffii Consiliarii Regii præfecturæ Massiliensis, Historia Massiliensis, Gallice scripta*. (d)

GREG. XI.
Anonymus.

§. LIV. GREGORII XI. *Vitam* ab Anonymo scriptam, ex Bibliotheca Fuxensi edidit *Franciscus Bosquetus*.

VRBANI VI.
Ang. Acciajolus.

§. LV. De VRBANI VI. Electione, *Apologeticum librum* composuit *Angelus Acciajolus*, civis & Episcopus.

(a) Lud. Iacob. l. 2. p. 327. (b) Quæ Paris. cum aliis ejus scriptis edita. Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 409. (c) L. Iacob. p. 314. (d) An. 1642. ed.

piscopus Florentinus, deinde Presbyter Cardinalis titulo Laurentii in Damaso, post Episcopus Ostiensis & Veliternus, Collegii Card. Decanus, & Rom. Eccl. Cancellarius, anno cccccvii. demortuus. (a) Ejusdem Pontificis *Vitam* scripsit Petrus Boninsegnius. (b) De Schismate inter Urbanum VI. & Clementem VII. scripsit Theodoricus Niemius. (c)

P. Boninsegnius.
Theod. Niemius.

§. LVI. BONIFACII IX. *Vitam* Italice composuit Franciscus Maria Vialardus, Italus. (d)

BONIF. IX.
Fr. M. Vialardus.

SEC. XV.

§. LVII. INNOCENTII VII. *Elogium* habetur in Caroli Sigonii *Episcopis Bononiensibus*.

INNOC. VII.
Car. Sigonius.

§. LVIII. ALEXANDRI V. *Vitam* scripsit Iobannes Baptista a Glano, Leodiensis, Augustinianus. Ejusdem *Elogium* exstat in Bossii & Ripamontii, *Historia Archiep. Mediolanensium*.

ALEX. V.
Io. B. a Glano.

§. LIX. IOHANNIS XXIII. *Vitam* a Theoderico Niemio satis diligenter scriptam, primus publicavit Henricus Meibomius senior, cujus Nepos Henricus, in *Tomam I. Rerum Germanicarum* retulit, additis aliquot elegantibus observationibus.

IOHANNIS
XXIII.
Th. a Niem.

§. LX. MARTINI V. *Vitam* edidit Felix Contelorus. (e) Vide etiam Baptistam Fulgosum *lib. VIII. Rerum memorabilium*.

MARTINI V.
F. Contelorus.

§. LXI. EVGENII IV. *Vitam* scripsit Iohannes le Jeune, Cardinalis. De ejus & Felicis V. successoris Controversiis agitur in libro, qui inscribitur: *Ame-
deus*

EVGEN. IV.
Ioh. le Jeune.

(a) Vid. Lud. Iacob. l. 2. p. 253. (b) Idem p. 417. (c) Vide supra can. X §. 8 p. 83. ac confer Vhartonam in *Append. ad Cabt Hist. Lit. p. 60.* (d) Venet. 1613. (e) Romæ 1641.

deus Pacificus, sive de Eugenii IV. & Amedei Sabaudie Ducis Felicis V. Papæ nuncupati controversus. (a) De morte Eugenii *Orationem* composuit *Æneas Sylvius*.

Æn. Sylvius.
NICOLAI V.
Nic. Philel-
phus.

§. LXII. NICOLAI V. Historiam libris II. complexus est *Nicolaus Philelphus*, Talentinus. (b) Ladislai Regis Vngariæ *Oratio in laudem Nicolai V.* exstat in *Alberti de Byb*, IC. Germani, & Canonici Basileensis, *Margarita Poetarum*. (c)

CALIXTI III
Æn. Sylvius.

§. LXIII. Ad CALIXTVM III. potissimum spectat *Æneæ Sylvi* liber, de *Nicolai X. obitu*, & *Callisti III. creatione*. (d) *Orationem funebrem* Calixto scripsit *Iobannes Antonius Campanus*, Italus, Episcopus Aretinus, Interamnensis & Aprutinus. (e)

PII II.
Anonymus.
Ioh. Gobelinq.

§. LXIV. PII II. antea dicti *Æneæ Sylvi*, Vita ab *Anonymo* scripta legitur ante editionem *Operum* *Æn. Sylvi* Basileæ editorum an. MDLXXV. *Iobannis Gobelini*, Vicarii Bononiensis *Vita Pii II.* exstat ante ejus *Commentaria rerum memorabilium Pii II.* Quamvis nonnulli hæc *Commentaria* ipsi Pio tribuant. (f) Præterea Vitam ejus consignavit *Iobannes Antonius Campanus*. Atque idem *Orationem* habuit Senis in exequiis ejus. (g)

I. Ant. Cam-
panus.

PAVL. IV.

§. LXV. Ad PAVLVM II. Reip. suæ nomine *O-*
ratio-

(a) Taurini 1624 ed. (b) Lud. Iac. l. 2. p. 405. (c) Ed. 1495. Lud. Iacob p. 381. (d) Hunc, sed ms. aliquoties citat Lud. Iacob. Vid. *Bibl. Pont.* l. 1. p. 38. & 189. (e) Idem p. 351. (f) Romæ ed. 1584. recus. Francof. 1614. (g) Quæ inter *Opera* Campani edita Romæ 1495. Vide porro de Pio II. Iacobum Phil. Bergomatem in *Supplem. lib. 15. ad an. 1454.* Ioh. Iacobum Boissardum in *Elogiis*, Vossium de *Hist. Lat.* l. 3. c. 7. p. 591. & de *Scienc. Mathem.* cap. 68. p. 413. VVhartonium in *Append. ad Cave Hist. Liter.* p. 95. Freherum in *Theatro* pag. 2.

rationem habuit *Bernardus Iustinianus*, Venetus Legatus. (a) B. Iustinianus.

§. LXVI. Ejusdem *Iustiniani Oratio*, nomine Venetorum Romæ ad SIXTVM IV. habita aliquoties prodiit. (b) SIXTI IV. Bern. Iustinianus.

§. LXVII. *De laudibus INNOCENTII VIII. Epistolam* ad Petrum Vrbinatem Episcopum scripsit *Angelus Politianus*. Ejusdem *Elogium* composuit *Vbertus Folieta*, Genuensis. INNOC. VIII. Ang. Politianus.

Nec minus *Hector Fliscus*, Nobilis Genuensis, ac ejusdem Reip. Orator, *de laudibus* hujus Papæ *Orationem* habuit. Vb. Folieta. Hector Fliscus.

Orationem ad eundem Innocentium, a *Iobanne Camerario Dalburgio*, Wormaciensi Episcopo, nomine Bavariæ Ducis habitam, composuit *Rudolphus Agricola*. (c) Rud. Agricola

ad eundem, *Orationem*, Ferrariensium Ducis nomine, habuit *Titus Vespasianus Stroza*. (d) Te. V. Stroza

belli Innocentii, urbeque a Calabrum Duce obsessa, libros tres concinnavit *Camillus Portinus*, Italus. In Camillus Portinus.

funere Innocentii VIII. in frequenti confessu Cardinalium, & aliorum Prælatorum, Romæ *Orationem* habuit *Leonellus*, Episcopus Concordiensis. (e) Leonellus.

§. LXVIII. ALEXANDRI VI. *Diarium* scripsit *Iohannes Burchardus*, ceremonialium Papalium Magister. (f) Ioh. Burchardus.

Iacobi Spinola Oratio ad hunc Pontificem Iac. Spinola.

Ttt t

Genu-

(a) Habetur in *Orat. doctorum virorum* Hanov. ed. 1631. n. 1. (b) Venet. 1495. cum aliis ejus *Orationibus* ac iterum anno 1559. & Hanov. 1613. in *Orat. clarorum hominum*. (c) Exstat in *Orat. doctorum*. (d) In eod. Opere. (e) Patav. ed. 1559. Paris 1577. & in *Orationibus* Hanov. 1613. editis. (f) Lud. Iacob. l. 1. p. 14. ubi tanquam editum citat, sed lib. 2. p. 356. ut ms.

Iason Mainus.
Gentilis.
Ang. Politia-
nus.
Nic. Tygring.
Hadr. Castel-
lensis.

Gentuenfium nomine habita, exstat in *Orationibus clarorum hominum*: ut & alia *Iasonis Maini*, Ic. Mediolanensis Principis; item *Gentilis*, Episcopi Aretini, Florentinorum; ut & *Angeli Politiani*, Senensium; ac *Nicolai Tygrini*, Lucensium nomine, dicta. *Hadrianus Castellensis*, Cornetanus Italus, Presb. Card. S. Chrysogoni, *Orationem de fœdere inter Alexandrum VI. & Regem Hisp.* habuit.

SEC. XVI.

IVLII II.
Car. Sigonius.
Vb. Foliet.
Had. Castel-
lensis.

Coel. Calca-
gninus.

§. LXIX. *Elogium IVLII II.* habetur in *Caroli Sigonii Episcopis Bononiensibus*. Ejusdem *Elogium* tenuit *Vbertus Foliet*: *Hadriani Castellensis Cardinalis Itinerarium Iulii II.* carmine conscriptum exstat *Tomo II. Vitarum Rom. Pontificum Alphonsi Craconii*. *Coelii Calcagnini Apologia pro Alphonso I. Duce Ferraria III. ad Iulium II.* exstat in *Orationibus Doctorum Virorum*. De ejus morte habetur *Dialogus*, quem in *Indice Romano* prohibitum, monet *Ludovicus Iacob* in *Bibl. Pontificia*. (a)

LEONIS X.
P. Iovius.

I. Cam. Zaccagnius.

Coel. Calca-
gninus.

Pomp. Vgonius.

§. LXX. LEONIS X. *Vitam* scripsit *Paulus Jovius*, a *Ludovico Dominico* Italice versam. De laudibus hujus Pontificis, *Orationes II.* scripsit *Iobannes Camillus Zaccagnius*, Romanus. (b) *Pro Alphonso I. Duce Ferraria*, ad hunc Pontificem *Orationem* habuit *Caelius Calcagninus*. (c) Quam in funere anniversario Leonis X. Romani Gymnasii fundatoris, *Orationem* anno MDLXXXVII. habuit *Pompejus Vgonius*, Romanus sequenti anno Romæ edita est.

§. LXXI.

(a) Lib. 2. p. 297. (b) Romæ 1622. (c) Quæ est in *Orat. doct. Virorum*,

§. LXXI. HADRIANI VI. *Vitam* itidem scripsit **HADRIANI VI.**
Paulus Iovius, a Lud. Dominico etiam Italice versam. **P. Iovius.**
 Ejusdem *Vitam*. (a) consignavit *Gerardus Moringus*, **Ger. Moringus.**
 Bommelanus Gelder, Theol. Lovaniensis, Lector
 primum ad S. Gertrudem Lovanii, deinde Canoni-
 cus, Pastor, Lectorque ad S. Trudonem, in dioecesi
 Leodicensi, qui an. c1516. ix. Octobr. Trudono-
 poli obiit. (b) *Orationem hortatoriam vehementem*
 ad hunc Papam, ut acceleraret iter Romam, scripsit
Cyprianus Benetus, Aragonius, Theol. Dominicanus, **Cypr. Benetus.**
Itinerarium ejus ex *Hispania Romam*, confecit *Blasius*
Ortizius, Canonicus Toletanus, & Hadriano VI. a **Blas. Ortizius.**
 domesticis. (c) *De Adventu* ejus ad *Vrbem*, librum
 scripsit *Conradus Vecerius*. Hieronymi Nigri Episto- **Conr. Vecerius.**
 la de *Virtutibus Hadriani*, ad M. Antonium Michae- **Hier. Niger.**
 lium, exstat parte I. *Literarum Principum*. Pro *Ora-*
toribus Faventinis ad hunc Pontificem *Orationem* ha-
 buit *Cælius Calcagninus*. (d) *Elogium* Hadriano **C. Calcagninus.**
 scripsit *Aubertus Mireus*, inter *Elogia illustrium Belgii* **Aub. Mireus.**
Scriptorum. (e) Exstat etiam ejus *Elogium* in *Iob. Ia-* **I. I. Boissardus.**
cobo Boissardo. In funere hujus Pontificis, Romæ in
 Cardinalium consessu, an. c1522. *Orationem* ha-
 buit laudatus *Conradus Vecerius*, qui inter clientes hu-
 jus Papæ totis xv. annis vixit. (f)

§. LXXII. De CLEMENTIS VII. *Electione*, Epistola **CLEMEN-**
Hieronymi Nigri habetur parte I. *Literarum Principum*. **TIS VII.**
Hier. Niger.

Tttt 2

De

(a) Lovan. 1536. ed. (b) Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 281. f. Ludovicus
 Jacob. in *Bibl. Pontif.* l. 2. p. 322. (d) Toleti ed. 1548. (d) Quæ
 est in *Orat. doct. viror.* (e) Antwerp. ed. 1609. (f) Val. Andreas
 in *Bibl. Belg.* p. 141.

- Bapt. Pizacarus.** De eadem *electione Orationem* edidit *Baptista Pizacarus*. (a) Vitam ejus scripsit *Hieronymus Maripetrus*, Venetus, Ord. Minorum. (b) *Orationem super* hujus Pontificis in *Galliam adventu*, in lucem dedit *Ant. Saxanus* (du Saix) Sabaudus, Beneficiarius S. Antonii Burgensis apud Sebusianos, Abbas Cheseriaci, diocesis Genevensis in Beugesio, ac Caroli Ducis Sabaudia Praeceptor, & Eleemosynarius. (c) *Orationem*, in funere Clementis VII. habuit *Laurentius Granus*, Episcopus Signius.
- Laur. Granus.** §. LXXIII. De *Adventu PAVLI III. Perusium, & pompa, qua exceptus est*, scripsit *Marius Podianus*, Italus. (d) *Pro Hercule II. Ferraria Duce IV. ad Paulum III. Orationem* habuit *Caelius Calcagninus*. (e) In funere ejus *Orationem* dixit *Romulus Amuseus*.
- PAVLI III. Marius Podianus.** §. LXXIV. De *Creatione IVLII III. librum* scripsit *Antonius Franciscus Rainerius*, Mediolanensis. (f) *Elogia Iulii III. & Cardinalium ab eo creatorum*, emisit *Ianus Vitalis*, Panormitanus Sículus. (g) Nominis Ducis Florentini ad hunc Pontificem *Orationem* habuit *Petrus Victorius*. (h) Anonymi Itali liber, de *Commissionibus & facultatibus a Iulio III. Papa datis M. Paulo Odescalco*, in *Indice Romano* prohibetur. (i)
- Coel. Calcagninus.** §. LXXV. *Laudationem MARCELLI II.* composuit *Franciscus Rogerius*, Italus. (k)
- R. Amuseus.** §. LXXVI.
- IVLII III. Ant. Franc. Rainerius.**
- Ianus Vitalis.**
- P. Victorius.**
- Anonymus.**
- MARCELLI II. Franc. Rogerius.**

(a) L. Iacob. p. 275. (b) Idem p. 338. (c) Lugd. 1534. Lud. Iacob. p. 266. (d) Idem p. 395. (e) Quae exstat in *Oratt.* Hanov. ed. 1613. (f) Romae ed. 1550. (g) Ibid. 1553. (h) Habetur in *Orat.* Hanov. editis. (i) Lud. Iacob. p. 258. (k) Idem p. 314.

§. LXXVI. *De Vita & obitu* PAVLI IV. aliquot Scriptores conjunctim editi sunt Coloniae anno MDLXXII. & in his *Cynus Campanus*, Italus, *Antonius Caracciolus*, Neapolitanus, Clericus Regularis: *Antonius Carafa*, Neapolitanus, primum Diaconus, post Presbyter Cardinalis, ac Bibliothecarius: *Iobannes Franciscus Firmanus*, Italus: *Iobannes Paulus Flavius*, Albetanus: *Pyrrhus Ligorius*, Neapolitanus: *Hieronymus Magius*. Præterea *Vitam* Pauli IV. scripsit *Iobannes Baptista Castaldus*, Neapolitanus, Clericus Regularis. (a) Exstat & Elogium hujus Papæ in *Stephani Bineti* libro *de Vitis Principalium Fundatorum Ordinum Ecclesie*.

PAVLI IV.
C. Campanus.
Ant. Caracciolus.
Aut. Carafa.
Ioh. Fr. Firmanus.
Ioh. P. Flavius.
Pyrrhus Ligorius.
Hier. Magius.
Io. Bapt. Castaldus.
Steph. Binetus

§. LXXVII. *De laudibus* PII IV. Orationem scripsit *Alexander Leonardi*, Italus. (b) Orationem ad hunc Pontificem, cum *Gymnasium Soc. Ies. Romæ* indiseret, habuit *Petrus Iobannes Perpinianus*, Valentinus Hispanus, Soc. Ies. Theologus. (c) Antonii Borbonii, Navaræorum Regis nomine, Orationem ad hunc Pontificem habuit *Marcus Antonius Muretus*. (d)

PII IV.
Alex. Leonardi.
P. Ioh. Perpinianus.

§. LXXVIII. PII V. *Vitam* composuerunt *Hieronymus Catena* (e) & *Hieronymus Manfredus*, Ferrariensis, (f) Libros V. *de Vita & rebus gestis* hujus Pontificis emisit *Iob. Antonius Gabutius*, Novariensis Lombardus, Presbyter Congregat. Clericor. Regular. S. Pauli. (g) Porro in ejusdem Pontificis *Vita* elabora-

M. Ant. Muretus.
PII V.
H. Catena.
H. Manfredus.
I. Ant. Gabutius.

Tttt 3

vit

(a) Romæ 1615. (b) Quæ Italice & Lat. prodiit Patavii 1565. (c) Exstat inter ejus *Orationes* num. 9. (d) Exstat. in *Mureti*, & *O-rat. Doctor. Vir.* Hanov. ed. (e) Casenæ an. 1586. (f) Romæ 1587. (g) Ibid. 1605.

Arch. Carac- *Vit Archangelus Caraccia* de Ripalta, Montis-Ferratus
cia. Italus, Ord. Præd. Theol. D. ac Prof. (a) Idem pu-
blicavit *Brevem Narrationem Gestorum Pii V. ex proces-
sibus canonizationis extractam.* (b) An autem præ-
grande, quod *de Gestis Pii V.* opus parabat Romæ anno
cicpccxxxii. ejus in *Apibus Urbanis* (c) meminit Leo
M. Ant. Mu- Allatius, lucem viderit, dicere nequeo. Mureti *Ora-
retus, tiones* ad Pium V. pro Carolo IX. Francorum, & Sigis-
mundo, Poloniæ Regibus habitæ, anno cicpccxvi. &
sequenti, aliquoties sunt editæ. (d) Idem etiam *Oratio-
nem* habuit Romæ in funere hujus Pontificis anno cic-
pccxxii. v. Idus Martii. (e) In ejusdem funere Patavii
Ant. Riccobo- Orationem dixit *Antonius Riccobonus*, Rhodiginus,
nus, IC. & Humanit. in Acad. Patav. Prof. (f) *Orationem
de translatione corporis Pii V. in sacellum Sixtinum,*
Ant. Buccapa- scripsit *Antonius Buccapadulus.*
dulus.
GREGOR. §. LXXIX. *De Electione GREGORII XIII. O-
XIII. rationem* ad populum Ravennatem habuit *Hierony-
Hier. Rubeus, mus Rubeus*, Nobilis Ravennas, Medicus & Histori-
cus. (g) *Elogium de Gregorio XIII. Collegii Rom. Soc. I.*
Franc. Benci9. *fundatore*, conscripsit *Franciscus Bencius*, ab Aquapen-
dente Italus, Soc. Ies. Theol. qui Romæ obiit anno
cicpccxciv. *Historiam Pontificatus Gregorii XIII.* elabo-
ravit *Ignatius Bomplanus*, Anconitanus Italus, Soc. I.
Ignat. Bom- Rhetor. ut & Ling. Hebrææ Prof. Romanus, anno
planus, cicpccclxxiv. i. Januarii demortuus. Græce eandem
Neop. Rhodi- consignavit *Neophytus Rhodinus*, Cyprius, monachus
nus, Ord.

(a) Papiæ 1615. (b) Romæ 1629. (c) pag. 52. (d) In *Oratt.* Mureti, &
in *Dictor. Viror.* Hanov. (e) Romæ ed. (f) Patav. ed. 1572.
(g) Casenæ ed. 1572.

Ord. S. Basilii. (a) *Vitam imaginem* hujus Pontificis *Anonymus* quidam delineavit. (b) *Solarium Gregorianum*, seu de Beneficiis, quibus Gregorius XIII. Solis in-
star orbem illustravit, composuit *Leo Sanctius*, Senen-
 sis Tuscus, Soc. Ies. Theologus. (c) *Orationem de lau-*
dibus hujus Pontificis vulgavit *Cesar Laurentius*, Ro-
 manus, Soc. Ies. Græcæ L. in patria Prof. qui anno
 MDCCXXI. XXIII. Junii vita excessit, *Acta Consistorii*
Regum Iaponiorum legatis Romæ anno MDCLXXXV.
 XXIII. Martii publice exhibiti, separatim prodierunt.
 (d) Sub *Leonbardi* etiam *Warmundi* nomine in lu-
 cem exiit *Admonitio in Anathematismum*, quo *Grego-*
rius XIII. Gebbardum Truchsessium, Archiepisc. Colo-
niensem, Electorem Imperii damnavit. (e) Exstat quoque
Oratio, quam *Baptista Guarinus*, senior, Alphonsi
 Atestini Ferrariæ Ducis Orator, hujus nomine ad
 Gregorium Papam habuit. *Orationes funebres* hu-
 jus Pontificis habuerunt *Stephanus Tuccius*, Siculus,
 & *Horatius Tursellinus*, Romanus, Soc. Jesu. (f) De
translatione Pii V. quam solenni sanctoq. pietatis officio
Sixtus V. celebravit, librum emisit *Petrus Galestinus*, Me-
 diolanensis, Th. D. ac. Prototonotarius Apostolicus. (g)
 §. LXXX. De SIXTI V. vi. Idus Ianuar.
 anno MDCLXXXVIII. creatione scriptum edidit *Io-*
bannes Antonius Perottus, Tarentinus (h) *Panegy-*
ricum

Anonymus,

Leo Sanctius,

Cæsar Lau-
rentius,Leonh. VVar-
mundus,Bapt. Guar-
inus,Steph. Tuccius,
Hor. Turselli-
nus.

P. Galestinus,

SIXTI V.
I. Ant. Perot-
tus,

(a) Lud. Iacob, p. 401. Leo Allatius in *Apibus Urbis* p. 198. (b) Venet. excus. 1572. (c) Viterbii 1618. (d) Patav. 1585. (e) Lugd. Bat. 1583. (f) Tuccii Oratio in Vaticano ad Collegium Cardinal. habita ed. Patav. 1585. Romæ 1588. Duaci 1591. (g) Romæ ed. (h) Lud. Iacob p. 352.

- Fr. Svarefius. *vicum* Sixto V. dixit *Franciscus Svarefius*, Avenionensis, Ictus, Iosephi Mariæ, Episcopi Vasionensis pater. (a) *De Obelisco a Sixto Roma in foro Vaticano erecto*
- Ang. Bargæus. *scripsit* Angelus Bargæus, Italus. (b) *De Dedicatione huius Obelisci, & benedictione item Crucis, quam in ejus fastigio collocavit Papa*, Orationem emisit *Petrus Galefinus*. (c) *De Stationibus a Sixto V. Romæ institutis*, Orationem Romæ in Ecclesia S. Sabinæ Patrum Dominicanorum, habuit *Franciscus Panigarola*, Mediolanensis, Ord. Minor. Episc. Astensis. In funere Sixti Orationem habuit *Baldus Cataneus*, Italus, & aliam *Lelius Peregrinus*, Romanus, Theologus, Philos. in Gymnas. Rom. Prof. De anniversaria Sixti V. Coronationis celebritate, scripsit *Iob. Bapt. Stella*, Romanus, Ictus & Poeta, qui obiit anno cidiocxxii. *Bellum Papale*, seu *Concordiam discordem Sixti V. & Clementis VIII. circa Bibliorum Latinorum Editionem*, vulgavit *Thomas Iamesius*, Vecta Neuportensis, Anglus, Proto Bibliothecarius Oxon. Bodlejanus, deinde Th. D. Subdecanus Wellensis, & Eirenarcha, qui obiit anno cidiocxxix. xv. Augusti.
- VRBANI VII. §. LXXXI. VRBANI VII. *Vitam* ad Iohannem Garfiam Millinum Cardin. & Principem, Pauli V. Vicarium, scripsit *Laurentius Arrigho*, Bononiensis, Ordinis Cruciferorum. (d) *Relationem de morte ejus* (ante coronationem obiit, die xii. ab electione) Italice consignavit *Iohannes Petrus Rubeus* (Rossus) Italus, Soc. Ies. Theol. ac S. Petri in Vaticano Pœnitentiarius
- (a) Romæ 1582. (b) L. Iacob. p. 254. (c) Romæ 1586. (d) Bonon. 1614.

rius, (a) *Orationem funebrem* huic Papæ habuit *Pompejus Vgonius*. (b)

§. LXXXII. GREGORII XV. *Vitam* composuit *GREGORII XV. Lucas VVaddingus*, Waterfordiensis Hibernus, Ord. Minor. Theologus & Historicus, Guardianus S. Isidori de Vrbe, & S. Officii Consultor. *De felici ejus Pontificatu*, ad Rom. Eccles. Cardinales, *Orationem* apud S. Petrum anno ciorxciv. v. Idus Ian. habuit *Vincentius Blasius Garcias*, Valentinus Hispanus. (c)

§. LXXXIII. *Commentariolum de Nuce*, ad INNOCENTIVM IX. *Stemma ejus Gentilitium mystice representante*, elaboravit *Angelus Rocca*. In funere ejus *Oratio* habita est a *Benedicto Iustiniano*, Italo, Soc. Ies. Theologo.

§. LXXXIV. CLEMENTIS VIII. *Vitam* elaboravit *Lucas VVaddingus*. Libros II. *Clementiados*, seu *de Actionibus Clementis VIII.* carmine scripsit *Mutius Sfortia*, Monopolitanus, vel Iustinopolitanus Italus. (d) *Commentarium de Ferraria a Clemente VIII. Apostolica sedi recuperata*, composuit *Angelus Rocca*. Idem etiam publicavit *Itinerarium Societatis sanctissimi Sacramenti Clemente VIII. Pontif. Ferrariam proficiscente*, ejusdemque Pontificis solennem in eam civitatem ingressum, & ibidem res gestas, atque in Urbem Romam reditum, nec non brevissimas civitatum, & oppidorum, per quæ transeundum erat, descriptiones complectens. (e) *Orationem de Ferraria recepta ad*

Uuuu hunc

(a) Romæ 1590. (b) Romæ ed. 1592. (c) Romæ impr. 1541. (d) Romæ 1593, Lud. Iacob. p. 402. (e) Romæ 1599.

Oct. Meninus. hunc Pontificem scripsit Octavius Meninus, IC. Forojulien-
sis, ac Cenetensis Praefectus. (a) Exstat etiam
*Controversia Ferrariensis, sive Responsum Iuris feudale
in causa Sereniss. Dn. Caesaris, Ducis Ferrariae, contra Cle-
mentem VIII. Pontif. Rom.* (b)

SEC. XVII.

LEONIS XI. §. LXXXV. LEONIS XI. *Vitam* itidem scri-
psit Lucas Waddingus. Laudes ejus celebrarunt Fran-
ciscus Bochi-
us, Florentinus, & Julius Caesar Lagalla, Lu-
canus Italus, Comes Palatinus, Protonotarius Apo-
stolicus, Philos. & Med. Prof. Romanus, qui anno
cicicccxxiv. xiv. Febr. obiit. (c)

PAULI V. §. LXXXVI. De Electione PAULI V. *Relatio-*
nem Italice scripsit Antonius Quarengus, Canonicus
Patavinus, Referendarius Pontificius, Pauli V. Gre-
gorii XV. & Urbani VIII. Praelatus domesticus, Col-
legio Cardinal. a secretis, nec non Canonicus Pata-
vinus, qui anno cicicccxxiii. i. Sept. vita functus est.
(d) *Orationem Panegyricam ad perpetuam memoriam
assumptionis Pauli Papae V. ad S. Sedis Apostolicae culmen
& apicem supremumq. Ecclesiae Romanae Pontificatum, ha-*

Fr. de Rosieres. buit Franciscus de Rosieres, Nobilis Patricius Barro-
ducaeus, Archidiaconus Tullensis. (e) *Vitam Pauli V.*
Ab. Bzovius. operose scripsere Abrahamus Bzovius: (f) *Ferdinan-*
Ferd. Carolus. dus Carolus, & Lucas Waddingus: Compendio ean-
Lucas Wad- dingus. dem persecutus est Lelius Guidiccionius. Panegyricum
Lel. Guidic- cionius. *de laudibus ejus composuit* (g) *Henricus Kifelius,*
H. Kifelius. Ant-

(a) Venet. 1598. (b) Francof. 1606. (c) VVirtius in *Diar. Biogr.* (d)
Allatii *Ap. Urb.* p. 44. seqq. (e) Mussiponti 1605. (f) Romae
1626. (g) Ibid. 1613.

Antverpianus, anno ciciolxxxiii. natus, I. V. D. ac licet utroque oculo per catarrhum orbatus, Romæ Eloq. Prof. (a) De ejusdem Papæ laudibus, *Musarum & Gratiarum Panegyris*, Romæ in basilica Antoniana ad Cardinalem Burghesium nepotem anno ciciocxi. habuit *Iustus Rycquius*, Gandavensis, Canonicus D. I. Rycquius. Bavonis, Bonon. Pontificius Prof. Eloqu. qui Bononiæ obiit ciciocxxvii. x. Decembr. *Clavem Apostolicam, sive Demonstrationem Theologicam, qua dilucide ac solide concluditur, divina fide credendum esse, Paulum V. esse summum maximumque Pontificem* (d) fabricavit *Iacobus Brouverus*, Hoochstratanus, Ord. Præd. Conventus Antverpiensis Theol. D. Philos. Duaci Prof. & Studii ibidem Theologici Regens primarius. (c) De ejusdem Pontificis dissidio cum Rep. Veneta, hujusque excommunicatione, superius egimus cap. XIX. §. LIII. (d) quibus addideris *Iob. Baptistæ Fragnani*, Itali scriptum *de justa censura Pauli V. Papæ adversus Venetos*: *Adami Tanneri*, Oenipontani, Soc. Ies. *Defensionem Ecclesiasticæ libertatis contra Venetos*: *Ioh. Cordesii*, Galli, Canonici Lemovicensis, *Tractatum de controversiis Pontificis Pauli V. & Reip. Venetorum*. De *Sacello Exquilino a Paulo V. Romæ extructo*, egit *Andreas Pictorellus*, Bassanensis Italus, Presbyter & Theologus. *Baptista Guarini*, junioris, Nob. Ferrariensis, Oratoris Pontificii, *Oratio, in præstanda Paulo V. P. M. pro civitate Ferrarie obedientia*, Venetiis pro-

Iac. Brouverus.

I. B. Fragnani.

Ad. Tannerus.

And. Pictorellus.
Bapt. Guarinus.

Uuu u 2

diit

(a) Vid. Valerius Andreas in *Bibl. Belg.* pag. 357. (b) Duaci ed. 1621. (c) Val. Andr. in *Bibl. Belg.* p. 404. (d) pag. 470. seqq.

Iust. Rycquius
Lael. Gvidic-
cionius.

GREG. XV.

Fr. M. Turri-
gius.

Ioh. Superan-
tius.

L. VVadding9

Fam. Strada.

Fed. Alberga-
tus.

Iac. Accarifi-
us.

VRBAN. VIII.
Steph. Bub. de
Cancellariis.

And. Bajanus,

diit. (a) *Parentalia* in funere hujus Pontificis habuit paulo ante laudatus *Rycquius*. (b) Exstat etiam *Gvidicionii Brevis Relatio Delationis corporis Pauli V.R.P. e basilica Vaticana S. Petri in illam S. Mariæ majoris*. (c)

§. LXXXVII. *Romam jubilantem pro nova electione & coronatione GREGORII XV. facta in Vaticano IX. & XIV. Febr. anno MDCCXXI. emisit Franciscus Maria Turrigius* : in qua simul mentionem facit omnium Pontificum, qui nomen *Gregorii* habuerunt, quique nati Bononiæ. (d) *Veri, Opt. Maximi S. Rom. Eccl. Pastoris simulacrum, seu de laudibus beatissimi Papæ Gregorii, Fragmentum* exstat *Iohannis Superantii, Presbyteri*. (e) Vitam ejus composuit *Lucas Waddingus*. In funere Gregorii XV. Romæ in basilica Vaticana ad Cardinales Orationem habuit *Famianus Strada*, Soc. Ies. Theol. (f) Bononiæ in funebri commemoratione hujus Pontificis, Orationem dixit MDCCXXIV. IV. Kl. Aug. *Federicus Albergatus*, Italus. In funere anniversario ejusdem Pontificis, Romæ in Ecclesia S. Iohannis Evangelistæ, dum Sodalitas Bononiensis iusta faceret Gregorio XV. an. MDCCXXIX. XVI. Kl. August. Orationem habuit *Iacobus Accarifius*. D. Theol. Bonon. (g)

§. LXXXVIII. *Electionem VRBANI VIII. Heroico Carmine* recensuit *Stephannus Bubalus de Cancellariis*, Romanus, Soc. Iesu. *Elogium in coronatione* ejus composuit *Andreas Bajanus*, Goanus Indus, Sacerdos, Th. Baccal.

(a) An. 1606. (b) Antverp. 1616. (c) Romæ 1623. (d) Ibid. 1621. (e) Ibid. eodem anno. (f) Ibid. 1623. (g) Bonon. ed. 1614.

Baccal. Conimbricensis. (a) *De felici ejus ad Pontificatum assumptione*, Panegyricum scripsit *Theodorus Amydenus*. (b) *Triumphum Urbani VIII. ad Lateranum equitantis* vulgavit *Alexander Raynaldus*. Panegyricum, cui titulus, *Orbis felicitas, seu Pontificatus Urbani VIII.* composuit *Iustus Rycquius*. Heros *Divinitatis*, sive *de Rebus gestis in sacro principatu Urbani VIII.* exstat Panegyricus *Andreæ Turelli* (Thoureau) Divionensis Burgundi, Icti, in Acad. Bonon. L. Græcæ Prof. P. in quo continentur Elogia ipsius Urbani, & Cardinalium ab ipso creatorum. (c) Sic *Andreas Brogiottus* librum edidit, exhibentem *Urbanæ ac illustrium Cardinalium LXV. effigies, insignia, nomina, & cognomina*. (d) *Vitam* hujus Pontificis consignavit quoque *Lucas Waddingus*. Porro Panegyricos ad hunc Papam scripserunt, *Laurentius de Franchis*, Neapolitanus, V. I. D. & Protonotarius Apostolicus: (e) *Baldvinus de Monte Simoncello*, Italus: (f) *Theodorus Amydenus*: (g) *Gregorius Portius*, Anconitanus. (h) *In Decennalia Urbana* Orationem panegyricam habuit *Ferdinandus Carolus*, Parmensis. *Sylvas Urbanianas*, sive *Gesta* hujus Pontificis cecinit *Stephanus Simoninus*, Sequanus. (i) *Abelii Sanmarthani*, Pictavi, in S. Regis Galliæ Consistorio Assessoris, *Carmina de laudibus Urbani VIII.* habentur

Theod. Amydenus.

Alex. Raynaldus.

I. Rycquius.

And. Turellus.

And. Brogiottus.

L. Waddingus.

Laurent. de Franchis.

Bald. de Monte-Simoncello.

Greg. Portius.

Ferd. Carolus.

Steph. Simoninus.

Ab. Sanmarthanus.

Uuu u 3

lib.

(a) Romæ 1623. & in *Collectan.* Aug. Barbosa Vid. Leonis Allatii *Apes Urb.* p. 31. (b) Lugd. 1625. (c) Bonon. 1639. (d) Romæ 1628. (e) Ibid 1623. (f) Mantuæ 1624. (g) Lugd. 1625. (h) Romæ 1632. & auctior 1633. (i) Antverp. 1637.

lib. I. Carminum ejus. (a) *Carmen Panegyricum, Urbani VIII. virtutum & actionum schema continens*, vulgavit *Augustinus Tersagus*, Canonicus Mediolanensis. (b) *Bullas Urbani VIII. de Iesuitissis, de Imaginibus, de Festis*, una cum scholiis publicavit *Iobannes Hoornbeekius*. (c)

INNOCENT X. *§. LXXXIX. Romam triumphantem, seu Inaugurationem INNOCENTII X.* scripsit *Laurentius Banck*, Norcopensis Gothus, Prof. Franequeranus. (d) *De vita ejus* scripsit *Levinus Nicolaus Moltken*, Consiliarius Ducis Slesyvic & Holsatiæ intimus. (e) *Historiam hujus Pontificis*, publica disputatione Wittebergæ proposuit *M. Iob. Georgius Rossteuscher*, Rotenburgo Francus. (f) *Innocentii X. Bullam contra Pacem Germanicam* confutarunt *Hermannus Conringius*, (g) & sub *Amandi Flaviani* nomine, *David Blondellus*. (h) itemque *Iobannes Hoornbeekius*. *De vita & rebus gestis Domine (Donnæ) Olympiæ Maldachinæ*, fratris Papæ uxoris, post viduæ, libellum habemus posthumum Abbatis Gualdi.

ALEX. VII. *§. XC. ALEXANDRI VII. Vitam* scripsit *Sforzia Pallavicinus*. Cum hujus Pontificis *Conclave* e-
didisset *Conringius*, *Vitus Erbermannus* Iesuita *Conringio* se opposuit: cui tamen mascule respondit

Con-

(a) Paris. ed. 1633. (b) Mediol. 1624. (c) Ultraj. 1653. (d) An. 1656. (e) Quæ præmissa *Conclavi*, in quo electus *Alexander VII.* Slesy-
ci 1656. (f) Anno 1674. (g) Cujus secunda editio prodit
1680. (h) Titulus integer hic est *A. F. Pacis Augustæ muni-*
cipis, de Fulmine nuper ex Esquilis vibrato, ad Reges, Ordines,
Principes Populos Christianos Commonitorium. Eleuthero-
poli 1651.

Conringius. (a) Inprimis autem digna lectu est Venereti cujusdam Legati *Relatio de notabili Aula Romana, de moderni Pontificis (Alex. VII.) ejusque Cognatorum & Cardinalium natura, proprietatibus, affectibus, inclinationibus animi, & studio erga precipuas Europae nationes, ex Italica lingua in Latinam versa*, opera Agathi Securi. (b) *Franciscus a S. Augustino Macedus* scripsit *Rosas Alexandrinas*, id est *Electionem Pontificis Alex. VIII. cum Panegyrico, & Poematis omnis generis.* (c)

Herrn. Conringius.

Fr. Macedus.

§. XCI. Elegantem *Relationem de Aula Romana* tempore CLEMENTIS IX. Anonymus quidam emisit, ex Italico Germanice versam.

CLEMENT. IX.
Anonymus.

§. XCII. *De Ceremoniis & Solemnitatibus, quae circa electionem CLEMENTIS X. tam in conclavi, quam extra illud*, anno MDCLXX. xx. Aprilis observata, *Relationem* habemus singularem. (d) Eundem effuse laudavit *Recannati*, Capuccinus. (e)

CLEM. X.

Recannati,
Scriptores de
Conclavibus.

§. XCIII. Denique huc referas *Conclavia Romana*, in quibus de forma modoque, sed & de variis artibus circa electionem Romanorum Pontificum nimis quam aperte agitur. Horum aliqua conjunctim, quaedam separatim prodierunt. Conjunctim scilicet anno MDCLXVII. edita sunt: *Conclave Clementis V. Urbani VI. Nicolai V. Calixti II. Pii II. Pauli II. Sixti IV.*

(a) Huc spectat Conring. *Epist. de Electione Alex. VII. apposta Appendici Examinis Erbermanni*. Helmst. 1657. 4to. & Erbermanni *Alex. VII. Papae Electio & Auctoritas a cavillis Conringii idem vindicata*. Mog. 1627. (b) An. 1663. (c) Romae 1655. (d) Francof. Ital. & Germ. ed. (e) Heideggerus in *Hist. Papatus* p. 526.

IV. Innocentii VIII. Alexandri VI. Pii III. Iulii II. Leonis X. Adriani VI. Clementis VII. Pauli III. Iulii III. Marcelli II. Pauli IV. Pii IV. Pii V. Gregorii XIII. Sixti V. Urbani VII. Gregorii XIV. Innocentii IX. Clementis VIII. Leonis XI. Pauli V. Gregorii XV. Urbani VIII. Innocentii X. Alexandri VII. item Urbani VII. Gregorii XIV. & Clementis VIII. ex Italico in Latinum sermonem fideliter translata (a) Sic Urbani VIII. & Innocentii Conclavia, per Franciscum Henricum Witzendorffium, Patritium Luneburgensem, ex Italico Latine versa, publicavit Conringius: (d) addiditque I. Bullam Gregorii XV. de Conclavi. Romæ datam anno MDCCXXI. II. Iohannis Francisci Lottini *Dissertat. de sacris Cardinalium Comitibus, sive de Conclavi*, III. Anonymi *Dissertationem de Creatione Pontificum*. IV. Excerpta ex Onuphrii Pandvinii *Notis ad Platina Gregorium X. V. Pii IV. & Gregorii XV. Bullas de Conclavi ejusque ceremoniis*. Relationem de Conclavi, in quo electus Gregorius XV. Pontifex, Gallice contexit Franciscus Annibal Dux de Estrées. (c) Conclave, in quo Fabius Chisius, nunc dictus Alexander VII. summus Pontifex creatus est, edidit Levinus Nicolaus Moltken: (d) cui præmisit I. *Vitam Innocentii X. II. de Cardinalium origine, auctoritate, & factionibus*: III. *De Pontificum electione, potentia, provinciis iis subjectis, eorum sedibus, redditibus & regimine*: ac subjunxit II. *Urbani VIII. confirmationem Bullæ Gregorii XV. de electione*.

(a) Francof. 1617. 4to. (b) Helmst. 1651. (c) VVittius in *Diar. Biogr.* an. 1670. (d) Slesvici 1656.

electione Rom. Pontificis. III. Nomina & titulos Cardinalium tunc vicentium. IV. Bullam, quæ die Cœnæ Dominicæ promulgari solet. V. Matthæi Palmerii, Florentini, de Captivitate Pisarum Historiam. Ejusdem Alexandri VII. Pontificis Conclavæ Hermannum Conringium edidisse, jam monuimus. De Conclavi & Conclavistis, librum conscripsit Iulius Lavinus de Iul. Lavinus.

(a) Romæ 1628. *Conclavia Romana resarata* edidit Ioh. Georg. Fueslinus.

CAPVT XXVII.

DE SCRIPTORIBVS, QVI PRO PRIMATV PONTIFICIS ROMANI, ET CONTRA EVNDEM SCRIPSERVNT.

§. I.

PRæterea Historiam Papalem non parum illustrant Scriptores Pontificii, qui Primatum Papæ, ejusdemque potestatem supremam in Ecclesiasticis æque ac secularibus, asserere ac defensare sunt ausi; ac multo magis, qui ex Nostratibus & Reformatis, quin & ex ipsis Pontificiis aliqui, eandem impugnarunt.

§. II. Vtriusque generis scripta secundum seriem Alphabeticam enumerabimus: & primum quidem, qui pro Pontificia potestate scripserunt.

Iohannes Hieronymus Albanus, Bergomensis, Ictus, Protonotarius Apostolicus, Piceni Gubernator, ac R. Eccles. Presbyter Card. titulo S. Iohannis ante Portam Latinam, de auctoritate summi Pontificis. (a)

I. Hier. Albanus.

Xxx x

Pe-

(a) Ita L. Iacob *Bibl. Pontif.* l. 2. p. 366. Alii citant *de Potestate Papæ & Concilii*. Lugd. 1558. Venet. 1584.

- P. Albinianus.** *Petrus Albinianus*, Trotius, Italus, *de Potestate Pontificia.* (a)
- Franc. Agricola.** *Franciscus Agricola*, Lona-Iuliacensis, primum Rodingensis, post Sittardiensis Ecclesiæ Pastor, & Canonicus, Concilique Susterensis Archipresbyter, qui Sittardiae decessit anno cidiocxxi. mense Decembri, (b) *de Primatu D. Petri Apostoli, & Successorum ejus Romanorum Pontificum.* (c)
- Ov. de Amicis.** *Ovidius de Amicis*, Pedemontanus, IC. Canonicus Capuanus, & Protonotarius Apostolicus, *de Primatu in Ecclesia, tam in spiritualibus, quam temporalibus.*
- Mart. Becan.** *Martinus Becanus*, Hilvarenbeca-Brabantinus, Soc. I. Theol. Moguntiae, Würtzburgi, & Viennæ Prof. tum Ferdinando II. Cæsari a Confessionibus, qui Viennæ anno cidiocxxiv. xxiv. Januarii obiit. (d) Scripsit is libros IV. *de Republ. Ecclesiastica*, contra M. Antonium de Dominis: (e) item, *Refutationem Apologiae Jacobi Regis Angliæ, de Primatu Ecclesiæ, & Monitorie præfationis ad Imperatores, Reges, & Principes*: (f) item, *Refutationem Torturæ Torti, in Sacellanum Regis Angliæ, (Lancellorum Andreæ) quod causam Regis sui negligenter egerit*: (g) item, *Duellum cum Guilhelmo Tooker, de Primatu Ecclesiæ Regio*: (h) item *Controversiam Anglicanam, de potestate Regis & Pontificis*: cui tamen libro se opposuit Sorbona Parisiensis. (i)

(a) Venet. an. 1584. (b) Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 211. (c) Colon. 1559 & 1604. (d) Val. Andreas d. l. p. 646. (e) Moguntiae 1610. & Tomo V. *Operum*, Mog. 1620. & Duaci 1641. impres-
sorum. (f) Mog. 1600. & Tomo II. *Operum*. (g) Mog. 1610. & ipso nomine *Lancellotti Andreæ* expresso 1612. (h) Mog. 1612. & Tomo III. *Op.* (i) Hinc scriptum producit se.

Robertus Bellarminus, Cynthiae Cervinae, sororis Rob. Bellar-
Marcelli II. Papae filius, patria Politianus Italus, e Soc. minus.
I. Presbyter, Rom. Eccl. Cardinalis, ac Paulo V. &
Gregorio XV. a secretioribus consiliis, qui anno MD-
CXXI. XVII. Septembris, ætatis LXXIX. mortuus. Scri-
psit hic *Tractatum de potestate Pontificis Romani in Tem-*
poralibus, contra Gulielmum Barclajum. (a) Sed hic
liber juribus Principum summe infensus, primum a Se-
nato Veneto, post in Gallia, decreto Parlamenti Parisi-
ensis censura notatus, & prohibitus est. (b) Idem ta-
men Bellarminus scripsit *Responsionem ad Apologiam*
Iacobi Regis, pro Iuramento Fidelitatis: ut & *Apologi-*
am pro hac Responsione sua. (c)

Zacharia Boverii, Salutiensis Itali, Ord. Capucci- Zach. Boverii,
norum, Philos. & Theol. Prof. an. MDCCXXXVIII. XXXI.
Majidemortui (d) *Parænesis Catholica ad M. Ant. de*
Dominis. (e) Ejusdem *Censura parænetica in M. Anto-*
nii de Dominis libros de Republ. Eccl. (f)

Thomæ Bozii, Eugubini, Presbyteri Congreg. Orat. Th. Bozius,
de Vrbe, de temporali Ecclesia *Monarchia & Jurisdictione*
adversus impios Politicos. (g)

XXX X 2

Abra-

sequens: *Sorbonica laudes Martini Becani Iesuitæ*; hoc est, *Sum-*
ma Actorum Facultatis Theolog. Paris. contra librum inscriptum,
Controversia Angl. recus. 1614. (a) Romæ ed. 1610. Colon. 1611.
(b) Ludov. Servini *Commonefactio & postulationes adversus*
librum Bellarmini, de Potestate Pontificis, in temporalibus cum Ar-
resto Parlamenti, exstat apud Goldastum Tomo III. Monarchia.
Decretum Parisiense etiam affert Georgius Calixtus in Append.
ad Tract. de Conjugio Clericorum. (c) Colon. 1610. (d)
VVittius in Diar. Biogr. (e) Lugd. 1618. (f) Madriti 1621. (g)
Colon. 1602. *Tomus I.* Romæ prodiit 1601.

- Ab. Bzovius. Abrahami Bzovii, Romanus Pontifex, seu de præstantia, officio, auctoritate, virtutibus, felicitate, rebusque præclare gestis summorum Pontificum. (a)
- Th. Cajetanus. Thomas de Vio, patria Cajetanus, Ord. Prædic. Magister Generalis, deinde R. Eccl. Presb. Cardin. tit. S. Sixti, & Legatus, Episcopus Cajetanus, & Archiepisc. Panormitanus, qui Romæ decessit an. MDXXXIV. scripsit *Questiones de potestate summi Pontificis, & Consilii.* (b)
- Th. Campegius. Thoma Campegi, Bononiensis, Episcopi Feltrensis, Tractatus de auctoritate & potestate summi Pontificis. (c)
- M. Ant. Capellus. Marci Antonii Capelli, Franciscani, Disputationes II. De Pontificatu B. Petri, & de successione Episcopi Romani in eundem Pontificatum, contra Anonymos duos, De Papatu Romano, & de Suburbicariis regionibus ac Ecclesiis. (d) Idem scripsit adversus Primatum Ecclesiasticum Regis Angliæ. (e)
- I. M. Caryophilus. Iob. Matthæi Caryophili, Cretensis Archiepiscopi (titularis) Iconiensis, Confutatio Nili Thessalonicensis de Primatu Papæ. (f)
- Al. Carrerius. Alexandri Carrerii, Patavini Ic. liber de Potestate Romani Pontificis adversus impios Politicos, & huius temporis hæreticos. (g) De hoc libro ita Gisbertus Voetius de Temporalipotestate Papæ parte secunda Disputationum Selectarum: (h) Alexander Carrerius, IC. Patavinus in tractatu de Potestate Papæ anno MDCLXXXIX. edito Bellarminum breviter inspecta-

(a) Colon. 1619. (b) In Operibus Cajetani. (c) Exstat. in Tract. Tractatum Vener. ed. (d) Colon. 1621. (e) Bonon. 1610. Colon. 1611. (f) Græce & Lat Paris. 1626, (g) Patav. 1599, Colon. 1601. (h) pag. 793.

sectatur, & probare contendit, Papam, non secus ac CHRISTVM, cujus Vicarius sit, jure divino & directe totius orbis Dominum esse. De eodem Iacobus Philippus Tomasius in Illustrium Virorum Elogiis Tomo I. (a) Multa fecundi ingenii sui monumenta edidit, ac imprimis de potestate summi Pontificis libros duos, qui typis excusi cum a Politicis parum admodum probarentur, a Principibus nihil, obtrectionibus expositi apologias aliquot a Iacobo Gretsero, & Adamo Schardio reportarunt: quibus ille tam celeri, qua erat doctrinae praestantia, calamo satisfecit, licet hoc scriptum in privatis tantum amicorum bibliothecis extet. Ludovicus Iacob in Bibliotheca Pontificia lib. II. (b) monet, quod in Edicto VII. Augusti anno ciciicm. donec corrigatur, prohibitus sit Carrerii liber.

Iohannis de Carthagina, Hispani, Soc. I. Presb. Pro- Ioh. de Carthagena,
pugnaculum Catholicum de jure belli Romani Pontificis adversus Ecclesiae jura violantes.

Nicolai Coeffieau, Cenomanensis Galli, Ord. Prædic. Nic. Coeffieau,
D. Parisiensis, Concionatoris Regii, Episcopi Dardanensis, & Suffraganei, Metensis, deinde nominatione Regia Episcopi Massiliensis, qui Parisiis vita excessit an. ciciicxxiii. xi. April. libri IV. pro Monarchia Ecclesiae Romanae adversus M. Antonium de Dominis. (c)

Leonardi Coquai, Aurelianensis, Ord. Eremit. S. Augustini, D. Parisiensis, & Magnæ Ducis Hetruriæ Theologi, & a Confessionibus, Examen Praefationis Monitoriae Iacobi I. Magnæ Britanniae Regis Apologia sua pro Leonh. Coquai,
Iuramento Fidelitatis. (d)

(a) pag. 364. (b) pag. 245. (c) Romæ 1623. (d) Friburgi Brisg. 1611.

Ioh. Delphius. *Iohannes Delphius*, a natali solo in Belgio ita dictus, Argentorati munere Episcopi suffraganei (sic interpretor, quem Valerius Andreas *Coepiscopum* vocat (a) gavisus, scripsit *de potestate Papæ*. (b)

Hier. Donat9. *Hieronimi Donati*, Patricii Veneti, ejusdemque Reip. Oratoris ad Pontif. Rom. *Apologeticum ad Græcos, de Principatu Romanæ sedis*. (c) Ejusdem *Epistola ad Oliverium Cardinalem, in qua probatur, Romanam Ecclesiam Primatum Ecclesiastica dignitatis obtinere, & Petrum fundamentum esse Ecclesiæ*. (d)

Casimirus Dourmann *Casimirus Dourmann* (sub quo nomine latet *Adrianus Crommius*, Belga Iesuita) edidit vernacula lingua *Controversiam de S. Petri primatu, sive prerogativis sedis Apostolicæ adversus calumnias Iacobi Triglandii, Verbi Calviniani apud Amstelodamenses Ministri, qui libellum de Cathedra S. Petri, & successione Sanctissimorum Romæ Pontificum* evulgaverat. (e) Videatur *Placcius De Pseudonymis* (f) ex *Alegambe Bibliotheca Iesuitica*.

Andreas Du-Val. *Andreas Du-Val*, Gallus, *de suprema Pontificis Romani in Ecclesia potestate*. (g)

Alex. a S. Elpidio. *Alexandri a S. Elpidio*, natione Umbri, ex Priore Generali Augustinianorum, Archiepiscopi Ravennatis a Iohanne XXII. Papa designati, liber *de auctoritate Romani Pontificis*. (h)

Ant. Eringtonus. *Antonii Eringtoni*, Angli, Th. D. *Missionarium, seu Opusculum practicum pro fide propaganda & conservanda*.

(a) in *Bibl. Belg.* pag. 491. (b) Colon. 1580. (c) Romæ 1525. (d) Ibid. eodem an. (e) Antverp. & Amstelod. ed. (f) pag. 186. (g) Paris. 1614. (h) Lugdun. 1498. teste L. Iacob in *Bibl. Pontif.* p. 245.

da, in qua vera CHRISTI Ecclesia per legitimi Pontificis Primatum ostenditur, & Pontificis Romani Primatus agnoscitur. (a)

Andreas Eudæmonis Iobannis Cydonii, Græci Cretensis, Iesuitæ, *Parallelus Torti, ac Tortoris ejus.* (b) Sed hunc librum nihil aliud, nisi *sceleratissimam convitiarum, & impudentissimorum mendaciarum cloacam* esse, Casaubonus in *Epistola ad Frontonem Ducaum* monuit. (c) Idem Eudæmon scripsit *Epistolam ad Amicum Gallum, super Dissertatione Politica Leidbresseri.*

Andr. Eudæmon.

Philippus Faber, Faventinus Italus, Philos. & Theol. Prof. Patavinus, Ord. Minor. Convent. qui anno MDCCCXXVIII. Augusti vita functus, *de Primatu Petri & Pontificis, contra Marcum Antonium de Dominis.* (d)

Phil. Faber.

Pauli Fabuloti *Disp. de Potestate Papæ supra Concilium.* (e)

Paulus Fabulotus.

Francisci Fernandez de Minano, *Basis Pontificiæ Iurisdictionis, & potestatis supremæ.* (f)

Fr. Fernandez.

Iacobi Gretseri, Βασιλικὸν Δῶρον, seu *Commentarius exegeticus in Iacobi Regis M. Britannia prefationem monitoriam; & in ejusdem Apologiam, pro Iuramento Fidelitatis.* (g) Ejusdem *Tonsura Gordoniana, seu Antitortor Bellarminianus bene tonsus, & Iacobo Regi remissus.* (h)

Iacobus Gretserus.

Franciscus Hallerii, D. Sorbonici, qui floruit circa an. MDCCXL. *Defensio Ecclesiastica Hierarchie.* (i)

Fr. Hallerius.

Gerar.

(a) Romæ 1673. (b) Colon. 1611. (c) pag. 159. (d) VVittius in *Diar. Biogr.* Mirum hujus libri non meminisse Allatum in *Apibus Urb.* pag. 228. (e) Venet. 1613. (f) Madriti 1674. (g) Ingolst. 1610. (h) Ibid. 1611. (i) Paris. 1646.

- Gerh. Iansenius. *Gerardi Iansenii, de Auctoritate Ecclesie, & Romani Pontificis Tractatus decem.* (a)
- Lxl. Iordanus. *Laelius Iordanus, Romanus, Episcopus Acernensis, de majoribus, rerumque capitalium Episcoporum causis ad Pontif. Max. deferendis, ac de Romana sedis Origine, atque auctoritate.* (b)
- Cosmas Magallianus. *Cosma Magalliani, Bracarensis Lusitani, Soc. I. Stud. Rhetor. Prælectoris, Præfecti, & S. Script. Interpr. Conimbric. qui obiit an. cidiocxxiv. ix. Octobr. Operis Hierarchici, sive de Ecclesiastico Principatu libri III.* (c)
- Lud. Maimburg. *Ludovici Maimburgii Tract. Historicus de Institutione & prerogativis Ecclesie Romanæ, ejusque Episcoporum.* (d) Contra quem scripsit Iac. Boileau Doctor Sorbonicus.
- Cels. Mansini. *Celsi Mansini, Ravennatis, ex Canonico Regulari Lateranensi Episcopi Alexani in Apulia, de Potestate Romani Pontificis & Principum, liber.* (e)
- Leonh. Marii. *Leonbardi Marii, Goesa-Zelandi, Theol. D. & Prof. Colon. Hierarchie Ecclesiasticæ Catholicæ Assertio: qua B. Petri & Romanæ Sedis Primatus adversus M. Antonii de Dominis heresim & schismata defenditur.* (f)
- Isid. Mosconius. *Isidorus Mosconius, Perusinus IC. Archiepiscopatus Bonon. Vicarius Generalis, de Majestate militantis Ecclesie.* (g)
- Balth. Nardus. *Balthasaris Nardi, Aretini Itali, Assertio supremæ potestatis Rom. Pontificis adversus primam partem M. Antonii de Dominis.* (h)

(a) Colon. 1576. (b) Venet. 1572. & 1584. & in *Tract. Tractat. tomo 13. part. 2.* (c) Alegambe in *Bibl. Ies.* (d) An. 1685. Videantur *Acta Erudit. Lips.* an. 1685. m. Majo pag. 216. (e) Romæ 1596. (f) Colon. 1619. (g) Venet. 1602. (h) Antwerp. 1619.

Ludovicus Oriani, Italus, de Potestate S. Pontificis. (a) Lud. Oriani.
Nicolai Maria Pallavicini, Soc. Ies. Defensio Pontifi- Nic. M. Pallavicini.
catus Romani Romanaeque Ecclesiae: qua demonstran-
tur suprematus, infallibilitas, sanctitas, aliaeque dotes
sublimes Apostolici Principatus, refutantur haereses mo-
derne universae, detegitur impietas schismatum Orienta-
lis atque Anglicani, erroris denique indirecte convincun-
tur omnes sectae Religioni Catholica contrariae. (b)

Petrus a Palude, Burgundus, filius Girardi Varem- Petrus Paludanus.
bonii, Toparchae in Bressia, ex Ord. Praedicatorum, D.
Theol. Patriarcha Hierosolymitanus, qui anno ci-
ccccxlii. obiit. Scripsit is Tractatum de causa imme-
diata Ecclesiastica potestatis, in sex partes distinctum:
quarum I. agit de potestate S. Petri: II. de potestate A-
postolorum: III. de potestate Discipulorum: IV. de po-
testate Papae: V. de potestate Episcoporum: VI. de po-
testate Curatorum. (c)

Orzupbrii Pandinii de Primatu Petri & Apostolica se- On. Pandini.
dis potestate libri III. (d)

Ludovici a Patrono, Boroxensis, Archidiaconi Ma- Lud. a Patrono.
dritenfis, de Rom. Pontificis auctoritate. (e)

Alexandri Pesantii, Romani, de Immunitate Eccle- Al. Pesantius.
siae. Yyyy

(a) Venet. 1534. (b) Romae 1687. Tomis III. Vide Aet. Lips. Suppl. sect. 4. p. 182. seq. ubi Excerpta sic finiunt: Cum ergo praesens Author tantum non ubiuis elegantiae ac eloquentiae magis, quam augeat historicam studiosus fuerit, cordatioribus forsitan lectoribus aequale videbitur Pallavicinum Enervatum, ac Amesio, Bellarminum Enervatum, in Christiani orbis scenam producere. (c) Paris. 1506. Vid. Labbeus Tom. II. ad. Bellarmin. p. 211. & VVhartonus in App. ad Cave Hist. literar. p. 29. (d) Verona 1589. (e) Antwerp, 1614.

- astica, & Potestate Romani Pontifici liber, Paulo V. inscriptus. (a)*
- Alb. Pighius. *Alberti Pighii, Campensis Transilalani, ad S. Iohannem Præpositi Vltrajecti, anno cixcxlvi. demortui, Affectio Ecclesiastica Hierarchie. (b)*
- Ant. Polus. *Antonii Poli, Veneti Lucidarium Potestatis Papalis. (c)*
- Regin. Polus. *Reginaldi Poli, Angli Richardo nati, ex regia materno genere prosapia oriundi, Archiep. Cantuariensis, Primitis Angliæ, & Concilii Regii Præsidis, Rom. Eccl. Diaconi Card. titulo SS. Nerei & Achillei, deinde Presb. Cardinalis ac Legati; sed ab Henrico VIII. Angliæ Rege, constituta in caput ejus magna pecunia, ad supplicium quæsit, qui anno cixcxlvi. decessit, (d) Liber de Summo Pontifice CHRISTI Vicario in terris, ejusque officio ac potestate, per modum Dialogi compositus. (e)*
- Gebh. Razenriedt. *Gebhardi Razenriedii, Razenriedensis Svevi, Soc. I. Rhetor. & Humanit. Lectoris, Collegiorum Eistadiensis & Augustani Rectoris, Claræ Eugeniæ Austriæ & Mantuæ Duci a sacris confessionibus, an. cixccliv. Aug. extincti, Vindicia pro Pontificio in Ecclesiâ potestate.*
- I. Roa Avila. *Iob. Roa Avila, Hispanus, Ord. Canon. Regul. S. Augustini Prior Caberi, de Potestate, Ecclesiæ & concursu potestatis Principum. (f)*

(a) Romæ ed. (b) Colon. 1574. (c) Venet. 1576. End. Iacob. p. 264. in Ind. Romano hunc librum prohibitum scribit. (d) Vid. Anton. Mariam Gratianum de Casibus Virorum illustrium. (e) Lovan. 1569. (f) V. Leon. Allat. Apes. Urb. p. 165.

Angeli Rocca Commentarius de summi Pontificis potestate spirituali ac temporali. (a) Ang. Rocca.

Raymundi Ruffi, Galli, IC. Summi Pontificis, Cardinalium, Episcoporum, totiusque Ordinis Sacri defensio, adversus Carolum Molinæum, IC. Parisiensem. (b) Raym. Ruffus.

Antonii Santarelli, e Soc. Ies. Presb. Tractatus de heresi, schismate apostasia, sollicitatione Summi Pontificis; & de potestate Summi Pontificis in his delictis puniendis. (c)

Nicolaus Sanderus, Anglus, de visibili Ecclesia Monarchia: (d) Ejusdem, Sedes Apostolica, seu de militantis Ecclesie Romane potestate, Romanorumque Pontificum Primatu & auctoritate. (e) Nic. Sanders.

Adolphi Schulckenii, Geldri, Theol. D. & Prof. Colon. ac Metropolitanæ Ecclesiæ Canonici, & Vicarii Generalis, Apologia pro Rob. Bellarmino, R. Eccl. Card. adversus librum falso inscriptum, Apologia Card. Bellarmini pro Iure Principum, auctore Rogero Widdringtono, Cathol. Anglo. (f) Ad. Schulckenius.

Casp. Sciopii, Epistola de Antichristo, Petri primatu, adoratione summi Pontificis, splendore Ecclesiasticorum, & Papæ potestate in secularibus. (g) Casp. Sciopius.

Iosephi Stevani liber de Potestate coactiva, quam Romanus Pontifex exercet in negotia secularia. (h) Ios. Stevanus.

Iacobi Tberamo, Canonici Aprutini, deinde Averfani Theologi, Monarchialis, sive de Romani Pontificis Monarchia, liber. Y yyy 2 Mat- Iac. e Thera- mo.

(a) Vide L. Iacob pag. 256. (b) Paris. 1553. Rom. 1625. (c) Vid de hoc libro Heideggerum in Hist. Papatus, periodo 7. s. 238. p. 364. (d) Ant. 1578. Paris. 1580. (e) Venet. 1603. (f) Colon. 1612. (g) Ingolst. 1605. (h) Romæ.

Matth. Tortus.

Matthaei Torti, Theologi Papiensis, Responsio ad librum inscriptum, *Triplici Nodo triplex Cuneus*. (a) Hujus libri auctorem esse Cardinalem Bellarminum, certum est. De eodem ita Casaubonus Append. Ep. cvi. *Vidimus hic nuper librum a Torto quodam scriptum, adversus libellum gravissimum & summae pietatis de triplici nodo. --- Nunc omnes boni responsum ex eadem officina expectant.*

Aug. Triumphus.

Augustini Triumphi, Anconitani, Augustiniani, D. Sorbonici, qui Neapoli obiit an. cccccxxviii. *Summa de Potestate Ecclesiastica*. (b)

Alex. Turrianus.

Alexandri Turriani, Cremensis Itali, ex Canonico Regulari Lateranensi Episcopi Sithiensis, *Hierarchie Ecclesiasticae libri X*. (c)

Fr. Turrianus.

Francisci Turriani, Legionensis Hispani, qui anno cccclxvi. xxv. Decembris, decessit, *de Summi Pontificis supra Concilium auctoritate libri tres*. (d) Ejusdem *de Ecclesia & Romano Pontifice adversus cavillationes Antonii Sadeelis libri tres*. (e)

P. Tyræus.

Petri Tyrai, Novesienfis, Soc. I. Theologi, qui vita excessit an. cccclci. iiii. Decembris, *liber de Potestate Ecclesiastica*. (f)

Herm. VVesselingus.

Hermannus Wesselingus, *De Jure Superioritatis Romani Pontificis*. (g)

Ed. VVestonius.

Eduardi Westoni, Angli, Prof. Duaceni, *Sacramentum Juris Pontificii contra Widdringbtorum*.

§. III. Sequuntur nunc qui contra Potestatem illam

(a) Colon 1608. (b) Augusta 1473. Roma 1584. (c) Vener. 1604. (d) Florent. 1559. (e) Colon. 1580. Ingolst. 1581. (f) Mogunt. 1586. (g) Colon. 1662.

Iam Pontificiam, atque affectatum Primatum calamum
strinxerunt. Iam *Simon Schar dius*, celebris ille Ictus,
& Dicafterii Spirensis Assessor, collegit *Syntagma Tra-*
ctatum de Imperiali Iurisdictione, Auctoritate, & pra-
eminentia ac potestate Ecclesiastica, deque juribus Re-
gni & Imperii: quod anno cidoLXVI. Basileæ editum, ac
Maximiliano II. Rom. Imp. inscriptum, Argentorati
an. cidoXCIX. & -xviii. recusum est. In quo opere etsi ali-
qui sunt Scriptores, quorum passim jam in Historia
Cæsarum, Romanorumque Pontificum meminimus,
placet hic tamen singulos ordine enumerare. Sunt
igitur *sub Henrico IV. Imp. I. De Unitate Ecclesia conser-*
vanda, & schismate quod fuit inter Henricum IV. Imp.
Rom. & Gregorium VII. Pont. M. cujusdam ejus tempo-
ris Theologi liber: quem quidam Venericum Vercel-
lensem esse existimant, alii Walthramum Naumbur-
gensem: anno cidoXCH. (a) *Sub Henrico V. Imp. II. E-*
pistola Leodiensium adversus Paschalem II Papam: an.
cidoCVII. III. Walthrami, Episcopi Naumburgensis *Tracta-*
tus de Investitura Episcoporum per Imperatorem fa-
cienda: an. cidoCIX. *Sub Ludovico IV. Imp. IV. Dispu-*
tatio inter Clericum & Militem, super potestate Praela-
tis Ecclesia atque Principibus terrarum commissa: in-
certo auctore, temporibus Bonifacii VIII. scripta: an.
cidoCCXCIX. *Catalogus testium veritatis* tribuit *Wilhel-*
mo Occam circa an. cidoCCCXXIV. (b) V. Dantis Alig-
herii, Florentini, *Monarchia*, scripta temporibus Ludo-

Sim. Schar-
dius.

Y yyy 3 vic

(a) Vide supra pag. 627. (b) Hujus Occami scripta, quotquot inveniri
potuerunt, in Gallia aliquando fuisse exusta, scribit Gesnerus
in *Bibliotb.* pag. 291. b.

Vici Bavari, an. cccccxx. (Ipse obiit Ravennæ in exilio an. C. cccccxxi) VI. *Chronica* Mag. Iordanis : *qualiter Rom. Imperium translatum fuit in Germanos*. (Ponitur statim post Dantem, quia simul impressus.) VII. *Fratris Joannis de Parisiis, D. Theol. Ord. fratrum Predic. de potestate Regia & Papali*, an. cccccxxii. (Alibi nominatur *Ioannes de Poliaco*, Concionator & M. Parisiensis.) VIII. *Marsilii Patavini Tractatus de Translatione Imperii, tempore Ludovici Bavari editus*; an. cccccxxiv. (a) IX. *Radulphi de Columna Tractatus de Translatione Imperii, eod. anno* (b) (Alii *Pandulphum*, alii *Landulphum* nominat.) X. *Lupoldi de Babenberg, Tractatus de Iuribus Regni & Imperii Rom.* an. cccccxl. XI. *Ejusdem Lupoldi libellus, de Zelo Catholice fidei veterum Principum Germanorum. Paulo ante Concilium Constantiense* : XII. *Francisci de Zabarellis, Card. Florentini, de Schismatibus autoritate Imp. tollendis* : an. cccccvi. XIII. *Privilegia & Iura Imperii, circa Investituras Episcopatum & Abbatiarum, restituta a Papis Impp. Romanis : & simul varie historie ad eorum illustrationem utiles, per Theodoricum a Niem. Tempore Concilii Basileensis*. XIV. *Nicolaï de Cusa, Decani S. Florini Confluentie, postea Cardinalis. tit. S. Petri ad Vincula, de Concordantia Catholica libri tres, oblatis Concilio Basileensi* : anno cccccxl. Sub *Friderico III. Imp.* XV. *Æneæ Sylvii libellus de ortu & autoritate Imperii Romani, ad Fridericum III. Imp.* anno cccccxlv. XVI. *Laurentii Vallengis, Patrii Romani, de falso credita & eumentita Constanti-*

(a) Vide supra pag. 619. (b) Vide Ibid.

stantini donatione Declamatio. (a) Sub Maximiliano I. Imp. XVII. *De Imperii a Græcis a Germanos translatione Opusculum Michaelis Cocchini, Tubingensis:* (b) an. cīcīdvi. Sub Maximiliano II. Imp. XVIII. *De Principum quibus Electio Imperatoris in Germania commendata est, origine seu institutione, liber Simonis Schardii:* an. cīcīdLxv.

Deinde Francofurti anno cīcīdxxii. prodierunt *Varia, tam Facultatis Theologicae & Curiae Parisiensis, quam aliorum Theologorum & Ictorum Opuscula, Decreta & Censura:* item *Commonefactiones & Postulata Regiorum in Gallia cognitorum, quibus primum fidei Iesuitica caput, de Romani Pontificis potestate super omnes Reges & Principes, eorumque subditos, Regna & Principatus, evertitur, & de legitima insuper Iudicium secularium potestate in personas Ecclesiasticas agitur.*

Porro Melchior Goldastus, Haiminsfeldius, complures ejusmodi Scriptores collegit in Opere, quod de *Monarchia S. Rom. Imperii* inscripsit, quo in habentur *Tractatus de Iurisdictione Imperiali, seu Regia, & Pontificia, seu Sacerdotali; deque potestate Imperatoris ac Papa, cum distinctione utriusque Regiminis, Politici & Ecclesiastici: ex singulari mandato aut permissu Imperatorum Romanorum & Græcorum, nec non Regum Germaniae, Galliae, Italiae, Hungariae, Angliae, Bobemiae, &c. a Catholicis Doctoribus conscripti atque editi; & nunc iterum ex tenebris producti, recensiti, ac oppositi*

Mel. Goldastus.

(a) Vide Nos supra pag. 611. (b) Vide p. 619.

positi Tractatibus eorum, qui utramque Potestatem in
 spiritualibus & temporalibus aut adulatorie, aut im-
 perite confundunt. Tomi hujus operis tres sunt:
 quorum I. Hanoviae an. cixcxcii. alter & tertius
 Francofurti anno cixcxciii. & xiv. prodierunt.
 Sed anno cixcxcxi. Francofurti apud Emmelium re-
 cusi, ordine immutato: sic ut tertius, volumen I.
 primus, II. secundus, tertium absolveret. Nos pri-
 mam editionem secuti, tomorum singulorum Scri-
 ptores enumerabimus. Primi igitur sunt: I. Ago-
 bardi, Archiep. Lugdun. *Epistola de Monarchia Im-
 perii Francici, & divisione Regnorum, Italia, Gallie,
 Germania &c. inter haeredes Ludovici Pii Imp. sub reco-
 gnitione unius Monarchae.* Anno cixccccxxiii. II. Hinc-
 mari, Archiep. Rhemensis, *Admonitio de Potestate
 Regia & Pontificia, & de utriusque Regiminis admini-
 stratione* an. ixccccxxxiv. III. Eutropii, Presb. Lon-
 gobardi, *Tractatus de iuribus ac Privilegiis Impera-
 torum in Imperio Rom.* an. ixcccc. IV. Petri Cassiodori,
 Equitis Angli, *Epistola de Tyrannide Pontificis Roma-
 ni in jura Regni & Ecclesiae Anglicanae:* (a) an. cixcccl.
 V. M. Gvilhelmi Okami, Monachi Franciscani, &
 Prof. Parisiensis, *Disputatio super potestate Pralatis
 Ecclesiae, atque Principibus terrarum commissa:* anno
 cixcccev. VI. M. Henrici Chachemii, Monachi Fran-
 ciscani & Cancellarii Imperialis in Aula Ludovici
 IV. Imp. *Informatio de Nullitate processuum Papae Io-
 bannis XXII. contra Ludovicum Imp.* (b) anno
 cixccccxxviii.

(a) Vide supra p. 401. (b) Vide p. 634.

CIOCCCXXVIII. VII. M. Gvilhelmi Okami, *Tractatus de Iurisdictione Imperatoris in causis matrimonialibus* an. CIOCCCLII. VIII. Anonymi Auctoris, *Tractatus de statibus Ecclesie, contra primatum & superioritatem Pa-
pe:* an. CIOCCCL. IX. Nili, Archiepiscopi Thessaloni-
censis, *de Primatu Papæ Romani, libri II.* an. CIOCCCLX.
X. Rudolphi Prællæi, Consilarii Regii, *Tractatus de potestate Pontificali & Imperiali, seu Regia, ad Caro-
lum V. Regem Gallie:* an. CIOCCCLXX. Gallice. XI. Phi-
lothei Achillini, Consilarii Regii, *Somnium Viridarii, de Iurisdictione Regia & Sacerdotali:* an. CIOCCCLXXI.
XII. Parisiensis, Oxoniensis, Pragensis, & Romanæ
Academiæ Epistola, *de Auctoritate Imperatoris in
schismate Paparum tollendo, ad Urbanum Papam, &
Wenceslaum Imp.* an. CIOCCCLXXX. XIII. M. Ioh. Hussi,
Rectoris Pragensis, *Determinatio de Civili dominio
Clericorum, quem de Ablatione temporalium a Clericis,
inscripsit:* an. CIOCCCCX. XIV. Anonymi cujusdam Græ-
ci *Disceptatio cum Cardinalibus Romanis, de Primatu
Papæ.* XV. Barlaami Monachi, *de Primatu Papæ libri
II.* an. CIOCCCCXL. XVI. Iohan. Charlerii Gersonensis,
Cancellarii Parisiensis *Opusculum de Excommunicationis
valore.* XVII. Ejusdem *Resolutio circa materiam
excommunicationum & irregularitatum.* XVIII. An-
tonii Roselli, Ic. & Consil. Cæsarei, *Monarchia.* XIX.
Gregorii Heimburgii, Ic. & Consilarii Austriaci,
*Admonitio, de injustis usurpationibus Paparum Rom. ad
Imp. Reges, & Principes Christianos.* XX. M. Wesseli
Groningensis, *Tractatus de Dignitate & Potestate Eccle-
sia.*

*fiastica: an. CIÖCCCLXXVI. XXI. Ejusdem, Propositio-
nes de Potestate Papa & Ecclesia. XXII. Ejusdem Re-
sponsio de Potestate Papa & materia indulgentiarum
XXIII. M. Iacobi Almaini, D. Theologi Parisiensis,
Expositio de suprema Potestate Ecclesiastica, & Laica:
an. CIÖCXI. (a) XXIV. Beati Rhenani, Selestadiensis,
Præfatio in Marsili Defensorum Pacis, pro Ludovico IV.
Imp. adversus iniquas usurpationes Ecclesiasticorum:
an. CIÖCXXII. XXV. Georgii Wicelii, Theol. D. Ad-
hortatiuncula ad Archiepiscopum Moguntinum, ut vo-
cetur Concilium: an. CIÖCXXXII. XXVI. Stephani, E-
piscopi Wintoniensis, Oratio de Vera Obedientia: an.
CIÖCXXXVI. XXVII. Ioh. Bekinsau, Angli, de supre-
mo & absoluto juris Imperio liber unus: an. CIÖCXLVI.
XXVIII. Claudii Goustanti, IC. & Prætoris Senensis,
Tractatus de Potestate Regia in Ecclesia: an. CIÖCLXI.
XXIX. I. C. G. (is est Isaacus Casaubonus, Genevensis) de
Libertate Ecclesiastica, liber singularis, ad viros Politi-
cos, qui de controversia inter Paulum V. Pontificem Max.
& Remp. Venetam edoceri cupiunt: an. CIÖCCVII. (b)
XXX. Narratio verissima eorum, quæ contigerunt in
Disputatione publice proposita Parisiis de absoluta Papa
Potestate: an. CIÖCCXI. (c) Se-*

(a) Exstat & apud Gersonem Tomo I. & seorsim. Paris. 1526. De ipso
Almaino vide Bellarmin. de Scriptor. Eccles. & ad eum Labbe-
um Tomo I. p. 488. V. Vhartonum in Append. ad Cave Hist. lit.
p. 133. (b) Neque tamen hic Casauboni peregregius liber in-
teger est: sed cum capite demum XI. finire debuisset, id fit
cap. III. In fine hæc legas: Cætera desiderantur, per Papam
Paulum V. effecta ut Regio mandato inhiberentur. V. Casaub.
Ep. 492. ad I. Scal. Scriptum est incomparabile, summaque cum
cura confectum. (c) In exemplari, quod possidet Exc. Collega
No-

Secundi Tomi hæc habet: I. B. Ambrosii, Episc. Mediol. *Epistola de Potestate Imperiali & Episcopali.* II. B. Hieronymi, Stridon. Presb. Rom. *Epistola ad Evagrium, de differentia Presbyteri & Diaconi.* III. Ejusdem *Tractatus de Correctione, vita, & conservatione Episcopi, & Clericorum.* IV. B. Gregorii M. Papæ Romani, *Epistola de Obedientia erga Imperatorem, & de nomine Universalis Papæ, in Ecclesia Catholica non usurpando.* V. B. Agobardi, Archiep. Lugd. *Tractatus de Comparatione utriusque Regiminis Ecclesiastici & Politici.* VI. B. Petri Damiani, Card. Rom. *Tractatus de Correctione Episcopi & Papæ.* VII. Ejusdem *Disceptatio synodalis inter Imperii Rom. Advocatum, & Ecclesia Romana Defensorem, de Electione Pontificis Romani.* VIII. B. Bernhardi, Abbatis Claravallensis, *Epistola de Juribus Imperii & Sacerdotii.* IX. Ejusdem, *de Consideratione ad Eugenium III. Papam libri V.* X. Innocentii III. Papæ Romani, *Epistola Decretalis pro Iure Regis, & Regni Francorum.* XI. Radulphi Columnæ, Canonici Carnotensis, *Tractatus de Translatione Imperii.* XII. Ægidii Romani, Archiepiscopi Bituricensis, *Questio in utramque partem, pro & contra Pontificiam potestatem.* XIII. Ioannis, Parisiensis Dominicanus, D. Theol. *Tractatus de Potestate Regia & Papali.* XIV. Marsilii Menandrini Patavini, *Tractatus de Translatione Imperii.* XV. Ejusdem *Defensor*

Zzz z 2

Pacis

Noster D. Schubartus, ad marginem nonnemo adscripsit: *Hunc libellum rogabar a Iacobo Bongarsio transferre de Gallico in Latinum anno c1512xxi.* Forte igitur hæc ab ipsius sunt Goldasti manu.

Pacis, de Potestate Imperiali & Papali. (a) XVI. Gvilh. Ockami, Franciscani, D. famosissimi, *Octo questionum Decisiones super potestate summi Pontificis.* XVII. Ejusdem *Dialogus de Potestate Imperiali, & Papali.* XVIII. Ejusdem *Compendium errorum Iobannis Pape XXII. De utili dominio rerum Ecclesiasticarum.* XIX. Iodoci Badii Ascensii, *Summaria seu Epitomata cxxiv. Capitulorum Operis xc. Dierum M. Gvilhelmi Ockam.* XX. Gvilhelmi Ockami *Opus xc. Dierum, de utili dominio rerum Ecclesiasticarum.* XXI. Michaelis Cæsenatis, Magistri Generalis Ord. Minorum, *Tractatus tres contra errores Ioannis Pape, super utili dominio Ecclesiasticorum.* XXII. Petri Cugnerii, Consiliarii Regii, & Petri Bertrandi, Archiepiscopi Senonensis, *Actio coram Rege habita de Iurisdictione Ecclesiastica & Politica.* XXIII. Marsilii Menandrini Patavini, *Tractatus de Iurisdictione Imperatoris in causis matrimonialibus.* XXIV. Richardi, Archiepiscopi Armachani, *Defensio Curatorum, contra eos, qui se dicunt Privilegiatos.* XXV. Rogerii Chonnoe, Ord. Minorum, *Defensio Religionis Mendicantium contra Armachanum,* XXVI.

(a) Hoc opus prodiit Basil. 1522. Francof. 1612. cura & studio Danielis Patterfonii, Dantiscani. & 1623. De eo ita VVhartonus in *Append. ad Cæse Hist. lit.* pag. 16. In hoc opere Imperatorem Pontifici adeo non subesse, ut Pontifex Imperatori non solum in temporalibus, sed etiam in spiritualibus quoad externam Ecclesiæ disciplinam moderandam subjici debeat, acute & erudite probat; aulæ Romanæ fastum, ambitionem & luxuriam luculenter depingit, Pontifici Romano ne minimam quidem supra reliquos Episcopos potestatis aut præminentia prærogativam jure divino competere, fuisse demonstrat. Obiit Marsilius apud Montemaltum, medio Sept. an. 1328.

XXVI. Francisci Petrarchæ, Canonici Senensis, *Epistola, de Iuribus Imperii Romani adversus Papam.*
 XXVII. M. Iordani Argentinensis Augustiniani, *Chronica de Translatione Imperii.* XXVIII. Theodorici Niemi, Episc. Cameracensis, *Excerpta de potestate Imperiali & Papali.* XXIX. Ioannis Card. & Episcopi Leodiensis *Epist. de Obedientia, quatenus Papa sit præstanda.* XXX. Ioannis Carlerii Gersonis, Cancellarii Parisiensis, *Tractatus de Potestate Ecclesiastica, & de Origine Iuris.* XXXI. Ejusdem *Concordia, quod plenitudo potestatis Ecclesiastica sit in summo Pontifice, & in Ecclesia, quamvis non omnino simpliciter.* XXXII. Ejusdem *Sermo de Viagio Regis Romanorum, ad Anti-Papas.* XXXIII. Ejusdem *Tractatus de auferibilitate Papæ ab Ecclesia.* XXXIV. Ejusdem *Sententia de modo habendi se tempore schismatis.* XXXV. Theophoricujusdam *Tractatus, Qualis fuerit status Ecclesiæ in V. & N. Testamento, & primitivis temporibus.* XXXVI. Anonymi Auctoris *Tractatus de Vnitate Ecclesiastica.* XXXVII. Ejusdem Gersonis *Tractatus de statibus Ecclesiasticis.* XXXVIII. Ejusdem *Tractatus de modo vivendi omnium fidelium.* XXXIX. Ejusdem *Epistola Pacis, sive Sermo de Tribulationibus, ex defectuoso Ecclesiasticorum regimine adhuc Ecclesiæ proventuris.* XL. Ejusdem *Tractatus de Schismate.* XLI. Ejusdem (ut putatur) *alius Tractatus de Schismate.* XLII. Ejusdem *Quædam edita tempore schismatis Ecclesiæ de Concilio Generali unius obedientiæ.* XLIII. *Decretum Concilii Constantiensis super futuris Conciliis celebrandis, &*
 Zzzz 3 pro-

provisiōe adversus futura schismata. XLIV. Ejusdem
Gerſonis Sermo de Pace, coram Papa Benedicō. XLV. E-
jusdem Considerationes de Pace predicate coram Papa
Benedicō in Vrbe Tarasconensi. XLVI. Ejusd. *Sermo co-*
ram Papa Alexandro. XLVII. Ejusd. *Sermo coram Papa*
Benedicō habitus Massilia. XLVIII. Ejusd. *Propositio*
facta coram Anglicis, Parisiis euntibus ad Concilium Pi-
sanum. XLIX. Ejusdem *Trilogus in materia schisma-*
tis. L. *Christianissimi Regis Franciæ Caroli VI. E-*
pistola justificativa subtractionem factarum a Pseudo-
Papa Petro de Luna, non obstante obedientia suo prade-
cessori, & sibi quandoque preſtita. LI. Ejusdem Ger-
ſonis Disceptatio Mendicitatis & Proprietatis, sive de
utili dominio Bonorum Ecclesiasticorum. LII. E-
jusdem Sermo factus in Concilio Constantiensi post fu-
gam Ioannis Papæ. LIII. Ejusdem *Tractatus, Quo-*
modo, & an liceat in causis fidei a Papa appellare, seu
eius judicium declinare. LIV. Ejusdem *Tractatus con-*
tra Papam super potestate & auctoritate Ecclesiæ. LV.
Ejusdem Excerpta de Articulis contra Papam in pro-
cessu productis. LVI. *Decreta S. Facult. Theol. Pa-*
riſienſis de potestate Ecclesiastica, & Primatu Rom. Pon-
tificis. LVII. *Pauli Decretor, D. Angli Aureum Specu-*
lum super plenitudine potestatis Papalis. LVIII. *Æ-*
neæ Sylvii Piccolominei, postea Papæ Pii II. Tract.
de ortu & auctoritate Roman. Imperii. LIX. *Iaco-*
bi de Paradyſo, Carthusienſis, Collectum de auctoritate
Ecclesiæ, & ejus reformatione. LX. *Sigismundi Archi-*
ducis Austriæ Processus contra Papam Pium II. LXI.
Gregorii de Heimburg, Consiliarii Austriaci, Scholia
in

in Breve Papa Pii super Excommunicatione. LXII. *Ejusdem Appellatio ab Excommunicatione.* LXIII. *Theodori Lælii, Episcopi Feltrensis, Replica pro Papa & Sede Romana.* LXIV. *Ejusdem Heimburgii Apologia contra Episcopum Feltrensem, pro Iure Principum.* LXV. *Ejusdem Invektiva in Nicolaum Cusanum Cardin. Papalis plenitudinis defensorem.* LXVI. *Iohannis Francisci Pici, S. Rom. Imperii Comitis Mirandulæ, Apologia pro Savonarola, contra Excommunicationem Papalem.* LXVII. *S. Concilii Turonensis Decreta contra plenitudinem Papalis potestatis in temporalibus.* LXVIII. *S. Concilii Pisani Apologia pro Ecclesiæ Catholicæ auctoritate contra edicta Papalia.* LXIX. *Ejusdem Epistola ad Imperatorem pro auctoritate Ecclesiæ & Concilii generalis.* LXX. *Philippi Decii, Consilarii Regii, Consilium pro auctoritate Concilii generalis supra Papam.* LXXI. *Ejusdem Sermo super eadem materia, pro justificatione Concilii Pisani contra Papam Iulium congregati.*

Denique Tomo III. ista habentur: I. *Vlrichi Veleni Minhoniensis, Tractatus quo asseritur, Petrum Apostolum nunquam Romæ fuisse, adversus prætensum Primatum in Rom. Ecclesiâ.* II. *Francisci Gvicciardini, Patritii Florentini Discursus de Origine potestatis secularis in Rom. Eccl.* III. *Innominati Auctoris Angli Opus eximium, de vera differentia Regiæ potestatis, & Ecclesiasticæ, & quæ sit ipsa veritas, ac virtus utriusque.* IV. *Caroli Molinæ, Ic. Tractatus de origine, progressu, & præstantia Monarchiæ Regniq[ue] Francorum.* V. *Quæ-*

stio

stio in Thomam Watsonum, Episcopum Lencolniensem, aliosque nonnullos Anglos, super articulis quibusdam de Bulla Papali, quæ contra Reginam Elizabetham recens exierat. VI. Francisci Hotomanni Ic. *Fulmen Brutum Papæ Sixti V. adversus Henricum Franciæ & Navarra Regem.* VII. Iudicium cujusdam boni Sorbonistæ, non addicti Ligæ, super Monitorio Papæ contra Regem Christianiss. VIII. Innominati Auctoris *Pium Consilium super Papæ Monitorialibus Bullis, & Excommunicationis ac Interdicti in Gallia Regem, Ecclesiam & Regnum minis.* (a) IX. Ludovici Servini Ic. *Vindicia secundum Libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, & Regii Status Gallo-Francorum.* (b) X. Iacobi Leschasseri, Icti, & Advocati Regii, *Tractatus de Libertate antiqua & Canonica Ecclesiæ Gallicanæ.* (c) XI. Leonardi Donati, Ducis Venetiarum *Edictum contra Bullam injustam Pauli V. Papæ Romani.* (d) XII. Pauli Veneti, Monachi Servitæ, *Considerationes Censurarum Pauli V. Papæ contra Remp. Venetam.* XIII. Antonii Quirini, Patritii Senatoris Veneti, *Relatio rationum Reip. Venetæ difficultatibus Pauli V. oppositarum.* XIV. Theologorum Venetorum *Tractatus de Interdicto Pauli V. Papæ contra Remp. Venetam.* XV. Marcii Antonii Peregrini, Ic. Patavini *Responsum pro Decretis Reip. Venetæ.* XVI. Marci Antonii Othelii, Ic. Patavini, *Responsum pro Decretis Reip. Venetæ.* XVII. Joachimi Scaini, Ic. Patavini *Responsum pro Decretis Reip. Venetæ.* XVIII. *Respons. D. Theol. super Censuris, seu*
Ex-

(a) Vide supra p. 425. (b) Vide p. 421. (c) Ibid. (d) Horum & plurimum seqq. scriptorum jam meminimus p. 470. seq.

Excommunicatione Pauli V. Papæ contra Remp. Venetam, pro nullitate dictarum Censurarum, seu Excommunicationum. XIX. Ioannis Marfilii, Theol. Neapolitani, *Votum pro Republ. Veneta, oppositum Voto Card. Baronii.* XX. Innominati Auctoris *Sermo Apologeticus pro Reip. Veneta vetustissima & incorrupta, & a maioribus summa virtute summisque laboribus parta ac constituta libertate.* XXI. Octavii Menini, IC. & Præfecti Cenetensis, *Oratio de immensa Curie Romanæ potentia moderanda.* XXII. Ejusdem *Oda in Adulatores Papæ Romani.* XXIII. Alexandri Lyscæ, IC. Veronensis, *Epistola, de Romanæ Curie rapacitate, perfidia, & tyrannide, contra Card. Baronium.* XXIV. Iohannis Simonis Surdi, *vel verius, Ioannis Baptistæ Leonis, Consiliarii apud Ducem Vrbinensem Discursus super potestate Ecclesiastica, & Rom. Curie Monarchia.* XXV. Gallo Franci ad Philanetum *Epistola, pro libertate Status & Reip. Venetorum.* XXVI. Nicolai Crassi, IC. Veneti, *Antiparanesis ad Card. Baronium pro Rep. Veneta.* (a) XXVII. Parisii, sive Iacobi Leschasseri, IC. Parisiensis (ut putatur) *Consultatio, de Controversia inter Sanctitatem Pauli V. Papæ, & Remp. Venetam.* XXVIII. Hieron. Vendrameni, Sacerdotis Theologi, *Disquisitiones Controversiarum inter Paulum V. Papam & Remp. Venetam vergentium.* XXIX. Ioannis Marfilii, Presb. Neapol. *Exceptio contra citationem per Edictum Cardinalium Rom. in causa Veneta.* XXX. Pauli Veneti, Monachi Servitæ, *Exceptio contra citationem*

Aaa aa

per

(a) Vide supra pag. 472.

per Edictum Card. Rom. in causa Veneta. XXXI. Fulgentii Manfredi, Monachi Franciscani, *Exceptio contra citationem per Edictum Card. Rom. in causa Veneta.* XXXII. Venturæ Vicentini, Philos. ac Icti Veneti, *Consilium super controversia vertente inter Paulum V. Papam, ac Remp. Venetam, occasione nonnullorum Statutorum, ac cujusdam Censuræ.* XXXIII. Annibalis Crancii Philos. & Capitanei Dalmatæ, *Sententia super Quæstione, An injurias a Paulo V. Papa Venetæ Reip. illatas liceat bello & armis propulsare.* XXXIV. *Quæstio bipartita in Georgium Blacvellum, Angliæ Archipresbyterum: cujus actio prior jusjurandum de fidelitate præstitum, altera ejusdem juramenti assertionem contra Card. Bellarmini literas continet.* XXXV. Ascanii Columnæ, Card. Rom. *judicium de iis, quæ Cardinalis Baronius de Monarchia Sicilia scripsit: (a)* XXXVI. Philippi, Hispan. Regis Catholici, *Edictum contra tractatum Card. Baronii de Monarchia Sicilia. (b)* XXXVII. Guilielmi Barclaji, IC. Pontomossani, & Consiliarii Lotharingici, *Tractatus de Potestate Papæ, An & quatenus in Principes seculares jus & imperium habeat. (c)* XXXVIII. Rogerii Widringtoni, Catholici Angli, *Apologia Card. Bellarmini pro Iure Principum.* XXXIX. Lud. Servini, Icti, & Advocati Regii, & Cognitorum Regionum, *Commonefactio & Postulationes adversus librum Bellarmini de Potestate Summi Pontificis in temporalibus: cum Arresto Parlamenti. (d)* XL. Benigni Milleloti, Consil. Regii, *Tractatus de De-*
fecto

(a) Vide p. 298. (b) Ibid. (c) Editus est etiam Paris. 1621. (d) V. p. 715.

*lieto communi, & casu privilegiato: vel de legitima
Iudicium secularium potestate in personas Ecclesiasticas.
XLI. Emundi Richerii, D. & Syndici Sorbonici, liber
de Ecclesiastica & politica potestate. XLII. Ioannis
Bedæ de la Gormandiere, Advocati Paris. Tractatus de
Iure Regum, contra Bellarminum & alios Iesuitas. XLIII.
Innominati Auctoris Commentatio ad Bellarmini li-
brum de potestate Papa. XLIV. Ioannis Barclaji, IC.
Pietas, sive publica pro Regibus ac Principibus, & priva-
ta, pro Guil. Barclajo Parente Vindicia adversus Bellar-
minum.*

Sequentur nunc ordine alphabetico scriptores alii.

*Roberti Abbot, Episcopi Sarisburiensis an. c1515-1577. xi. Martii de mortui, Exercitationes de suprema
potestate regia, contra Bellarminum & Svaresium. (a)*

Rob. Abbot.

*Georgii Ackworth, Prolegomenon libri II. de visibi-
li Romana Anarchia contra Nicolai Sanderi Monar-
chiam. (b)*

G. Ackworth.

*Lancellotti Andrews, Episcopi primum Cicestren-
sis, deinde Eliensis, ac tandem Wintoniensis, Respon-
sio ad Apologiam Bellarmini, quam edidit contra præ-
fationem Monitoriam Iacobi Regis Anglia. (c) Atque
idem Auctor est Tortura Torti, sive Responsionis ad
Torti (Bellarmini) librum, editum contra Apologiam
Regis Anglia pro Iuramento Fidelitatis. (d) Huic cum re-
sponderet Martinus Becanus, Refutatione Tortura Torti
postea editus fuit Elenchus Refutationis Tortura Tor-
ti, pro Reverendiss. in CHRISTO Patre, Dn. Episcopo*

L. Andrews.

Aaaa 2

Eli-

(a) Londini 1619. (b) Ibid. 1573. (c) Ibid. 1610. (d) Ibid. 1609. Vide
Placcium de Anonymis detectis cap. 2. p. 32.

Eliense, adversus Martinum Becanum, auctore Richardo Thomsonio, Cantabrigiensi: (a) item Roberti Burbilli Glocestriensis Angli, Theol. Baccal. anno MDCLXIII. Octobris demortui, Responsio pro Tortura Torti, ad P. Martinum Becanum. (b) Ejusdem habemus librum de Potestate Regia & Usurpatione Papali, pro Tortura Torti, contra Parallelum Torti ac Tortoris Andreae Eudemon Iohannis. (c)

Hen. Arnisaeg. Henninges Arnisaeus de potestate temporali Pontificis in Principes. (d)

Anonymus. Auctor Examinationis succinctae Assertionis Leonardi Marii, in qua Pontificis Romani usurpatum in Ecclesia dominatum, totamque Synagoga Romanae hierarchiam, sub vocabulo Primatus, adversus Marcum Antonium de Dominis defendendam suscepit. (e)

Al. Anonym9. Auctor Commentationis ad Card. Bellarmini librum de temporali potestate Papae. (f)

Al. Anonym9. Auctor libri, cui titulus, Mastix Iesuitarum, seu Demonstratio efficax, doctrinam Romanam esse conjurationum & seditionum fautricem, ejusdem fautores non esse ferendos in Regno Angliae aliisque provinciis Reformatis. (g)

Al. Anonym9. Auctor Considerationum ad Tractatum Historicum P. Maimburgii de Institutione & Prærogativis Ecclesiae Romanae ejusque Episcoporum. (h)

Th. Banosius. Theophilus Banosius, de Politia Civitatis Dei, & Hierar-

(a) Lond. 1611. (b) Ibid. 1613. Ita Catal. Bibl. Bodl. p. 117. Placcius laudat edit. an. 1611. (c) Oxon. 1613. (d) Francof. ad Od. 1612. (e) Londin. 1618. (f) Francof. 1612. (g) Oppenh. 1614. (h) Colon. 1686. Vide *Acta Erud. Lips. Suppl. Sect. 1. p. 30 seq.*

rarchia Romana. (a) Ejusdem Censura in Excommunicationem Sixti V. contra Henricum Borbonium, Gallia & Navarra Regem. (b)

Guilielmi Barclaji, Aberdona Scoti, Ducis Lotharingiae Consiliarii, supplicum libellorum magistri, & Prof. Acad. Mussipontanae, qui Andegavi obiit an. c1510cxi. *De Regno & Regali potestate, adversus Buchananum, Brutum, Boucherium, & reliquos Monarchomachos, libri VI. (c)*

Guil. Barclajus.

Antonii Betancor, I. V. D. *Anti Diana, sive Admonitio Apologetica ad R. P. Antoninum Dianam circa suum Tractatum de Potestate exauctorandi Reges, decimae partis suarum Resolutionum nuper additum. (d)*

Ant. Betancor.

David Blondellus de Primatu Ecclesiae, Gallice. Quod opus dignissimum esset, qui Latine verteretur.

Dav. Blondellus.

Iohan. Buckerigii (Buckeridge) Wiltoniensis Angli, Theol. Prof. Oxoniensis, Regi Iacobo a sacris, post Collegii D. Iohannis Baptistae Praesidis, inde Episcopi Rossensis, ac demum Eliensis, qui anno c1510cxxx. Maji vivere desiit, (e) *de potestate Papae in rebus temporalibus sive in Regibus deponendis usurpata, pro Guilielmo Barclajo contra Bellarminum. (f)* De hoc libro ita Franciscus Godvvinus, in *Comment. de Praesulibus Angliae*: Librum certe nuper is perscripsit de potestate Papae in temporalibus, quem si vidisset Fieberus antecessor ejus, in dogmatis tam palam falsi defensio.

Ioh. Buckerigius.

(a) Francof. 1592. (b) Ibid. (c) Paris. 1600. & Gallice 1606. & in *Gold. V. supra p. 73.* (d) 1653. (e) Vide Antonium a VVood in *Hist. & Antiq. Univ. Oxoniensis lib. 2. p. 307.* (f) Londin. 1614.

fensione vitam nunquam abjecisset. Neque enim inter doctos quenquam reperiri posse credo tam parum oculatum, ut hoc Buckerigii nostri opus cum perlegerit, a nobis stare veritatem statim non perspiciat. Iobannem itaque Roffensem habemus, quem Iobanni Roffensi opponamus, Fishero Buckerigium, cuius argumentis (si quid ego video) ne a mille quidem Fisheris unquam respondebitur.

Georg. Calixtus.

Georgii Calixti, Theologi Helmstadiensis, de Visibili Ecclesiastica Monarchia contra Pontificios Exercitationes II. (a) Ejusdem Disp. de Primatu Rom. Pontificis. (b)

Is. Casaubon.

Isaaci Casauboni, Epistola ad Iacobum Perronium. Ejusdem Responsio ad Epistolam Card. Perronii. Ejusdem Responsio ad II. Epistolam Card. Perronii. Ejusdem Epistola ad Frontonem Ducaum, de Apologia, Iesuitarum nomine Parisiis edita. (c)

W. Cave.

Wilbelmi Cave, Theol. D. & Capellani Regii Anglicani, Dissertatio de Regimine Veteris Ecclesiae: Anglicae. (d) Summam docti hujus libri exhibent celeberrimi Lipsienses in Actis anni MDCLXXXV. (e)

D. Chamier.

Danielis Chamieri, Disp. Scholastica & Theologica de Oecumenico Pontifice. (f)

M. Ant. de Dominis.

Marcus Antonius de Dominis, Italus, Episcopus primum Segiensis, dein Archiepiscopus Spalatensis, Primas Dalmatiae & Croatiae, post a Pontificiis ad Re-

(a) Helmst. 1643. (b) Ibid. 1650. (c) Londin. 1611. In hanc ad Ducaum Epist. Strictura lib. prodromum scripsit Eryc. Puteanus Lov. 1611. ed. (d) Lond. 1683. (e) m. Martio p. 117. l. (f) Genev. 1601.

formatos in Angliam transiens, ibidem Decanus Windelsorienſis factus eſt: ſed Hiſpanici legati pollicitationibus inſcatus, Bruxellas primum, poſt Romam contendit, ubi anno crioꝝxxv. in arce S. Angeli vitam finivit, corpore in Campo Floræ xxi. Decemb. exuſto. (a) Inſigne, ſumme eruditum, ac elaboratum ſcripſit Opus *de Republica Eccleſiaſtica*, in decem libros diſtinctum, cujuſ tamen duo poſteriores libri deſiderantur. (b) In hiſ *verum & proprium Eccleſiæ regimen, quale a CHRISTO fuit inſtitutum, ab Apoſtoliſ Apoſtolicis-que viriſ uſurpatum, a ſanctiſ Patribuſ traditum, a Conciliis Catholicis inculcatum, & ab univerſali CHRISTI Eccleſia per plura incorrupta ſecula uſu receptum, ex ipſo ſacrarum Scripturarum fonte, Patrumque & Conciliorum ac Scriptorum Orthodoxorum monumentiſ fuſe explicatur.* Hiſ libriſ ſequentes ſenarii præfixi ſunt:

*Scriptura, Patres, Concilia nolunt cogi,
Et ipſa geſtit evolare Veritas.*

Sum

- (a) Vid. Niciuſ *Pinacoth. III.* p. 78. 79. Doubletius ad Voſſium *epiſt.* 60. p. 40. Voetiuſ parte III *Diſſp. Select.* p. 781. Calixtuſ in *Ep.ſt. dedicat. ad Auguſtum Ducem Br L. præmiſſam Caſſandri Dialogo de Communione ſub utraque ſpecie.* (b) Londin. 1617. 1620. Heidelb. 1618. Hanov. 1622. ed. Quanti hoc opus æſtimaverit, Boineburgiuſ, ante ſuum ad Pontificioſ tranſitum, indicio ſunt ſequentia ad Pruſchenckiuſ ſcripta an 1649. 13. Dec. *tam lego M. Antonii de Dominis Rempubl. Eccleſiaſticam. At vero quante ſi librum nominuſ! quam carum Calixto! Meretur namque & famam, & amorem Eruditi cujuſlibet.* Ac iterum 1650. 9. Decembr. Baronium optime emendat M. noſter Antoniuſ de Dominis, immortalis opere pro Rep Eccleſiaſtica; quo erroribuſ Papæ ſ utrumque cruſ felicitate admirabili confregit: quicquid contra mugientur ſiſe Manderuſ, ſiſe Cæſciuſ, ſiſe denique Leonarduſ Marini.

*Sum Christianus, Catholicus, Præsul, Pugil,
Episcopatum, Ecclesiam, CHRISTVM, Fidem
Mea penna, vita, lingua, morsque ipsa asserent.
Nec plus obire valeo, nec fas est minus.*

Ch. Dreierus. *Christiani Dreieri, Theologi Regiomontani, Dispp.
de Primatu Petri, de successore Pontificis in locum Petri,
de Primatu Rom. Pontificis, de Potestate Pontificis tem-
porali, habentur in ejus Opere Controversiarum cum
Pontificis præcipuarum. (a)*

Stat. Fabricii. *Statii Fabricii, Theol. Helmstad. qui anno MDCLX.
XXIX. Maji decessit, Disp. Theologica de fide Pontificis
Romani in Ecclesia CHRISTI Principatu. (b)*

Matth. Flacii. *Matthie Flacii, Historia Certaminum inter Romanos
Episcopos, & sextam Carthaginensem Synodum Africa-
nasque Ecclesias, de Primatu seu Potestate Papa, bona
fide ex authenticis monumentis collecta. (c)*

Hen. Gebhardus. *Henricus Gebhardus, de Iurisdictione Ecclesiastica. (d)*

M. Grat. Gertichius. *Martini Gratiani Gertichii Poloni, Protestatio, seu
Assertio Theologica contra Primatum Ecclesie Romane.*

P. Gonzalez. *Petri Gonzalez de Salcedo, Hispani, Opus de Lege
Politica.*

Iac. Grossius. *Iacobi Grossii, Brandenburgensis, Pastoris primum
ac Superint. Soltquellensis, post ad S. Catharinæ Pa-
storis Hamburgensis, qui vitam finivit an. MDCLII.
xiv. Sept. Antiprimatus contra Papam.*

Rich. Harris. *Richardi Harris, Angli, Concordia Anglicana de
Primatu Ecclesie Regio, adversus Becanum. (e)*

Iacobi

(a) Disp. 9. --- 16. (b) Helmst. 1640. (c) Basileæ 1565. Adjecta est *Catal.
Testium Veritatis* Francof. ed. 1566. (d) Ienæ 1616. (e) Lond.
1612. & Anglice ib. 1614.

Iacobi Heerbrandi, Genga Norici, primo Diaconi Tubing. post Theol. D. March. Badensis Conc. Aulici, inde Theol. Prof. & Cancellarii Academiae Tubing. *Disp. de Primatu Pontificis. (a)* Ejusdem *de auctoritate Cathedra Romanae. (b)*

Iac. Heerbrandus.

Leonhardi Hutteri, Vlmensis, Theologi Wittenbergensis, an. cidiocxvi. xxvii. Sept. demortui, *Ilias malorum Regni Pontificii, sive de injustissimo Pontificis Romani in Ecclesia Dominatu. (c)*

Leonh. Hutterus.

Iacobi, Magni Britanniae Regis, *Triplici Nodo triplex Cuneus, sive Apologia pro Iuramento Fidelitatis, opposita duobus Brevibus Pauli V. Rom. Pontificis, & Bellarmini Cardinalis literis ad Blackwellum, Archiepresbyterum. Ejusdem, Monitoria Praefatio, ad Rudolphum II. Caesarem, aliosque Christiani Orbis Monarchas, ac Reges, item Liberos Principes, Resp. atque Ordines. Ejusdem, Catalogus Mendaciorum Torii, una cum brevi eorundem Confutatione. Ejusdem, pro Iure Regio, quod potestas Regum summa sit, Deoque uni obnoxia, contra Card. Perronii Orationem habitam Lutetiae in Consequu trium Ordinum an. cidiocxv. viii. Kl. Februarii. Quae quidem singula separatim primo prodierunt, post in Opera Regis, a Iacobo Montacutio Londini cidiocxix. edita, relata sunt.*

Iacobus M. Brit. Rex.

Henrici Iffelburgii, SS. Theol. D. atque apud Bremenses CHRISTI servi, *de Iure Protestantium Orthodoxorum contra Pontificem Rom. ejusque Concilia, Imperium, atque anathemata. (d)*

Henr. Iffelburg.

Danielis Lipstorpil, Lubecensis, *Formatio & Exclusio*

Dan. Lipstorp.

Bbb bb

sio

(a) Tubing. 1575. (b) Ibid. 1582. (c) V Vitteb. 1609. (d) Bremæ 1616.

sio infrunita Monarchia Papalis, publicata simul mala Baronis fide & vindicatis ab eajuribus Cesareis, & summarum potestatum circa sacra, ex ipsa veneranda Antiquitate Ecclesiastica per partes ostensa, & explicata duabus constans partibus. (a)

M. Lutherus.

Martini Lutheri, Resolutiones Theses XIII. de potestate Pontificis. (b) Ejusdem libellus de Potestate seculari. (c)

M. A. Marcellus.

Marci Antonii Marcelli, Patritii & Senatoris Venerati de Jure seculari Rom. Pontificum liber: cui adjectus ingenuus & liber discursus, contra elationem & potestatem temporalem Papa, pro defensione Regis Christianissimi, & immunitate Ecclesie Gallicane. (d)

Balth. Meisnerus.

Balth. Meisneri, Theol. Witteb. Disp. de eumentia Rom. Pontificis in spiritualibus; & alia, de fictitia Rom. Pontificis in temporalibus potestate.

P. Molinaus.

Petri Molinai, Philos. Prof. Lugd. Batav. de Monarchia temporalis Pontificis Rom. liber, quo Imperatorum, Regum, & Principum jura adversus usurpationes Papa defenduntur. (e) Ejusdem Vindicatio libri Jacobi Regis Britannie contra Bollarminum & Cuffetellum. (f)

Lud. Molinaus.

*Ludovici Molinai, Petri filii, Historici & Medici Anglicani, Paranesis ad edificatores Imperii in Imperio; in qua defenduntur jura Magistratus contra Mosen Amyraldum. (g) Idem etiam Auctor habetur libri, sic inscripti: *Inguulum Cause Pontificie, seu nova, unica,**

(a) Ienæ 1656. (b) Tom. I. Ien. p. 311. (c) Germanice, Tomo II. Altenburg. Vide Seckendorffii Hist. Luth. l. 1. sect. 52. pag. 211. (d) Francof. 1627. (e) Genev. & Lond. 1614. (f) Ibid. (g) Lond. 1656.

compendiaria, & una propemodum periodo comprehen-
sa ratio, per quam totus doctrinarum Romanensium
complexus, de quibus lis est inter Protestantes & Ponti-
ficios, & una Pape ejusque Imperium funditus ever-
tuntur. (a)

Thoma Mortoni, Episcopi Lichfeldiensis & Coven-
tensis in Anglia, *Causa Regia, seu de auctoritate & di-
gnitate Principum Christianorum, adversus Bellarmini
librum de Officio Principis Christiani.* (b) Idem Tracta-
tum scripsit lingua vernacula: *Magna impostura presen-
tis Ecclesie Romanae, detecta in uno hoc articulo: Credo
sanctam, Catholicam, & Apostolicam Romanam Eccle-
siam, matrem & magistram, seu Dominam omnium alia-
rum Ecclesiarum, sine qua nulla est salus.* Eundem Mor-
tonum, Gisbertus Voetius, Auctorem putat libri Angli-
ce scripti, annoque cixxcv. editi, eodemq; anno in lin-
guam Belgicam traducti, cui titulus: *Plane Detectio Ro-
mana Doctrinae in materia conspirationis & rebellionis.*

Henr. Mulleri, Theol. Rostoch. tum temporis Acad.
Rectoris, *Causa Augustorum, sive Caesarum, Regum at-
que Principum, contra Pontificem Romanum, ejusq; pa-
rasitos, Bellarminum Bzovium, & alios, defensa.* (c)

Davidis Parai, *Quaestiones Theologicae controversae,
de jure Regum & Principum contra Papam Romanum,
illum Antichristum, pro Iacobo M. Britanniae Rege, ad-
versus Bellarminum, Becanum, & id genus alias Pontifi-
cios Parasitastros.* (d)

Bbb bb 2

Gabr.

(a) Iuxta exemplar Lond. an. 1671, recus. Vid. Placcius *de Anonymis
detectis* cap. 2. pag. 21. (b) Lond. 1620. (c) Rostoch. 1666,
(d) Ambergae 1612.

- Gabr. Powel. *Gabr. Povel*, *Considerationes libelli supplicis Papi-
starum*, quo a Rege (Iacobo) petebant libertatem suæ
religionis. (a)
- Io. Raynold9. *Iob. Raynoldi*, Angli, Præsidis Collegii Corporis
CHRISTI Oxoniæ, *Summa Colloquii inter eum, & Io-
bannem Hartum, de Fide & Capite Ecclesiæ*. (b)
- Abr. Rambur- *Abrabami Ramburtii*, Theologi Reformati Seda-
tius, *Disp. de Regimine universæ Ecclesiæ militantis :*
item, *de Monarchia Petri in totam Ecclesiæ derivata :*
item, *de fictitia Petri monarchia in successores, sive in
Pontifices Romanos transmissa*. (c)
- Em. Richeri9. *Emundus Richerius*, D. Sorbonicus, qui an. c13-
1000. obiit, *de Ecclesiastica & Politica potestate*. (d)
- And. Rivetus. *Andrea Riveti*, Iesuita Vapulans, seu *Castigatio in
Sylvestri Petrasanctæ Notas in Epistolam Petri Molinai
ad Balzacum*. (e)
- Guil. Rivetus. *Guilielmi Riveti*, *Libertatis Ecclesiastica Defensio, sive
adversus potestatem & auctoritatem supremam, quam
Rom. Pontifex sibi in Ecclesiæ universalem arrogat*. (f)
- Fr. Salgado. *Francisci Salgado*, Hispani, grandis liber, cui titu-
lum fecit : *De Supplicatione ad Sanctissimum*. (g)
- Cl. Salmasius. *Claudii Salmasii de Primatu Papæ pars I. cum Appa-
ratu*. (h) *Accessere Nili, Thessalonicensis* (i) & *Bar-
laami, Monachi* (k) *de eodem Primatu Tractatus*.
Huic

(a) Anglice, 1604. (b) Lond. 1610. Vide Kempii *Bibl. Anglic. Theo-
log* p. 379. (c) Habentur Tomo II. *Disp. Sedanensium*. p. 573.
645 713 (d) Francof. 1613. 1623 V. supra p. 737. (e) Lugd. Bat. 1635.
(f) Genev. 1675. (g) Vide Conringii *Animadv. in Bullam Innoc.
X. p. 172*. (h) Lugd. Bat. 1645. (i) Nili libellus a Flacio versus,
jam Francof. 1555. editus. (k) Hunc librum ex versione *Iob. Luidi
di Oxon.* 1592. publicatum, Salmasius Græce & Latine ad-
ditis

Huic libro Salmasii *Iohannes Dartes*, Antecessor & Prof. Regius, Senior ac Decanus Facult. Iurid. Iuris Canon. in Acad. Paris. P. libros tres opposuit *de Ordinibus & Dignitatibus Ecclesiasticis*: (a) sed quos responsione singulari indignos censuit Salmasius. Cum enim quæreretur ex eo, an huic libro responsurus esset, dixit: *Nescio an ille liber responsione dignus, cum præter veteres dudum refutatos & retusas cantilenas nihil novi, minus solidi quidquam afferat; cum tamen videri velit caput causa ipsum petere.*

Iob. Georgius Sigvartius, Theol. Tubing. an. c. 1615. natus, an. c. 1619. vita defunctus, de *Regimine Ecclesiastico*, in quo *prisca & Apostolica Ecclesiam gubernandi ratio adstruitur, Papalis vero Primatus & Monarchia ex immotis Scripturarum fundamentis, & antiquis historiæ monumentis destruitur.* (b)

Friderici Spanhemii Dissert. de Primatu Papa, ex Concilii Nicæni canone VI. (c) Fr. Spanhemius.

Wilhelmi Struher, Vindiciæ Sacrae auctoritatis Principum, contra Pontificum anti-Christianam usurpationem. (d) Vilh. Struher.

Matthæi Sutlivii, de injusta Pontif. Rom. in Ecclesia dominatione. (e) Matth. Sutlivius.

Guil. Tooker Duellum cum Becano, contra ejus Refutationem Apologiæ Jacobi Regis Angliæ. (f) Guil. Tooker.

Bbb bb 3

Nico-

ditis doctissimis Notis, quas paucis horis, & puer vix quatuordecim annorum conscripsit. Hanov. 1608. edidit: sed senex iterato vulgavit. Vid. Anton. Clementius in *Vita Salmasii*, ejus *Epistolis*, Lugd. Bat. 1656. editis præmissa. (a) Paris. 1648. (b) Tubingæ. (c) Exstat in *Triade Dissert. Historico-Theol.* Heidelb. ed. 1664. (d) Edenburgi 1626. Anglice. (e) Hanov. 1605. (f) ibid. 1611.

Nic. Vedelius, *Nicolaus Vedelius, de Cathedra Petri, seu de Episcopatu Antiocheno & Romano S. Apostoli Petri, adversus Baronium & Bellarminum, pro libertate Regum, Principum, & popularum Christianorum.* (a)

Gisb. Voetius, *Gisberti Voetii, Inventarium Controversiarum de tempore potestate Papae.* (b)

Rog. VVid-dringtonus, *Rogeri Widdringtoni, Angli, Disp. Theologica de Iuramento Fidelitatis contra Bellarminum. Accesit Praefatio & Responsio Apologetica* (c) *Ejusdem Apologia Card. Bellarmini pro Iure Principum adversus suas ipsius rationes pro auctoritate Papali, Principes seculares in ordine ad bonum spirituale deponendi.* (d)

(a) Genev. 1624. Franek. 1640. (b) Tomo 2. Dispp. Selectar. p. 791. pag. 799. hæc legas : *Omnibus illis auctoritate prævalet Decretum & libellus Cardinalium, Archiepiscoporum & Episcoporum Gallie anno 1625. quibus Regis sui potestatem & honorem vindicabant contra duos libellos : tit. Amonitio ad Regem Christianissimum, & Mystera Politica.* (c) Albinopoli, & Bahl. 1614. Ex hoc Rogero VVid-dringtono, Lud. Iacob in Bibl. Pontif. 1. 2. p. 240. cudit Reg. VVeidbrechtenum. (d) Cosmopoli 1612.

CAPVT XXVIII.

INDICVLVS SCRIPTORVM VARIORVM CONTRA PONTIFICES ROMANOS, CVM APPENDICE DE SCRIPTORIBVS, QUI DE QVÆSTIONE EGERVNT, VBI VERA ECCLESIA FVERIT ANTE LYTHERVM.

§. I.

DEnique per saturam hic commendabimus varia scripta, quæ dum in Pontificias fraudes, imposturas,

ras, tyrannidem, idololatriam, ac ejusmodi alia in in-
quirunt, itemque Papam verum esse Antichristum o-
stendunt, simul Historiæ Romanorum Pontificum non
mediocre lumen affundunt. Scio quidem Hagæ Co-
mitis anno ciciicii. *Catalogum* prodiisse *Precipuum*
Theologorum, eorumque librorum, qui Papam Roma-
num oppugnarunt: sed is nondum ad conspectum
meum pervenit: sicuti nec *Monita Politica variorum*
auctorum de moderanda Romana Curia potentia. (a)

§. II. *Roberti Abbot, Episcopi Sarisburiensis, An-* Rob. Abbot.
tichristi Demonstratio, contra fabulas Pontificias, &
ineptam Bellarmini de Antichristo disputationem. (b)
Ejusdem Speculum subtilitatum & imposturarum Pa-
paliū. (c) Item, *Verus & antiquus Romano-Catbo-*
licus. (d)

Francisci Albani, Anatomia Papa. (e) Fr. Albanus.

Wilbelmi Alabastri, Sudovulgiensis. S. Theol. D. Anonymus.
Commentar. de Bestia Apocalyptica. (f)

Anonymi, Memorabilia Pontificum aliquot Romano- Al. Anonymus.
rum cum Ethnicorum Principum gestis comparata. (g)

Anonymus, de Repugnantia Doctrina CHRISTI ac Anon. alius.
Rom. Pontificis: in qua demonstratur per antithesin,
Pontificum doctrinam & vitam non tantum SS. CHRI-
STI Evangelio non consentaneam, sed extra Dei ver-
bum ab hominibus traditam atque confictam esse. Quem
librum e Gallico Latine vertit Iohannes Avere, Rubea-
quensis.

Petri

(a) Francof 1699. (b) Lond. 1608. (c) Ibid. 1594. (d) Ibid. 1611. (e)

Germanice edit. (f) Delphis 1621. (g) 1576.

- P. Afilius. *Petri Afili, Icti, Tyrannis Antichristi, sive de Romanorum Pontificum tyrannide, & decretorum eorundem vanitate, ac inutilitate, Commentarius.* (a)
- Balth. Balduinus. *Balthasaris Balduini, Papa & Papatus gladio suo jugulatus.* (b)
- Frid. Balduinus. *Friderici Balduini, Diatribe Theologica de Antichristo, in qua Papicolarum fabula de Antichristo, ex immotis Scripturarum divinarum oraculis, & subsequuto infallibili temporum eventu refutantur.* (c) *Ejusdem Disp. de Antichristo, Syntagmati, & Epistola Casp. Sciopii opposita.* (d) *Ejusdem Apostasia Ecclesia Romanae Papisticae.* (e)
- Laur. Banck. *Laurentius Banck, de Tyrannide Papae in Reges & Principes Christianos.* (f) *Ejusdem, Taxa Cancellariae Romanae.* (g)
- Barth. Battus. *Bartbolomaei Batti, Pastoris & Theologi Gryphisvaldensis, qui anno ciciocxxxix. obiit, Disp. de Antichristo.* (h)
- Matth. Berneggerus. *Matthiae Berneggeri Oratio, quod de Bonifacio VIII. Papa dictum, intrasse ut vulpem, regnasse ut leonem, &c. id aequè vere de universo Papali regno dici posse.* (i)
- M. Beumler9. *Marci Beumleri, Kirburgo-Tigurini, Ecclesiastæ primum Alceæ in Palatinatu, post Tiguri Archidiaconi, tandem Gr. L. & Theol. Prof. an. ciciocxi. demortui, Antichristus Romanus: hoc est, Vindicatio Disp. Georgii Sohni, contra Iohannis Aquapontani (Bridgvvater) sacerdotis Papistici, cavillationes & sophismata.* (k)

Abas-

(a) Francof 1594. (b) V Vitteb. 1620. (c) Ibid. 1607. & 1615. (d) Ibid. 1615. (e) Ibid. 1620. (f) Franek. 1649. (g) Ibid. 1651. (h) Gryphisvald. 1618. (i) Argentor. 1617. (k) Herbornæ 1590. & 1599. Hujus Bridgvvateri liber contra Sohnum, quod Pontifex Romanus non sit Antichristus, Treviris prodiit. 1589.

Ahasveri Plumen, Revelatio totius Babylonis Romanae. (a) Ahasv. Blame.

Thomæ Brightmanni Demonstratio, Antichristum Pontificiorum & Iesuitarum fictitium & eumentitium monstrum esse: adversus Rob. Bellarminum. (b) T. Brightmanus.

Casparis Erasmi Brochmandi, Theologi Hafniensis, ac Episcopi Sialandiæ, qui anno cicioclii. xiii. Aprilis decessit, de Pontifice Romano libri V. (c) Casp. Erasmi Brochmandus.

Iob. Georgii Brunneri, Oratio de causis corrupti Papatus, & in specie nullitate & vanitate Petrini Episcopatus, contra modernos Papicolas, inprimis Bellarmini Phylagias. (d) I. G. Brunnerus.

Georgii Calixti, Theologi Helmstadiensis, Orationes III. de Pontifice Romano. G. Calixtus.

Iacobi Capelli, Sedis Romanæ Potestas, Sanctitas, Fides, ex genuinis Antiquitatis Ecclesiasticæ monumentis demonstrata. (e) Iac. Capellus.

Arnoldus Cheffraus, de Antichristo, & defectione Rom. Ecclesiæ. (f) Arn. Cheffraus.

Iob. Cluveri, Dissertatio, Romam Pontificiam esse Hierosolymam Apostaticam. (g) Ioh. Cluverus.

Matthæi de Cracovia, Tractatus de Squaloribus Rom. Curie. (h) Matth. de Cracovia.

Danielis Crameri, Antiquarius de profana sanctitate Paparum & Cardinalium. Dan. Cramerus.

Ccc cc

Lam-

(a) Geræ 1607. (b) Ambergæ 1610. (c) Hafn. 1628. (d) Tubingæ 1615. (e) Heidelb. 1619. (f) V Vitteb. 1582. (g) Rostoch. 1627. (h) Basil. 1551. & cum aliis scriptis Lond. 1690.

- Lamb. Danae.** *Lamberti Danaei, Avenionensis, ex Ord. Minorum Minacho (a) Theologi Reformati, Tractatus de Antichristo, in quo Antichristiani regni locus, tempus, forma, ministri fulcimenta, progressio, interitus, & exitium ex verbo Dei describitur, explicatis simul aliquot difficultatibus & obscuris locis Danielis & Apocalypsis. Additis quoque ad finem scriptis quibusdam vetustissimorum Episcoporum, monachorum, & aliorum contra ejusdem tyrannidem. (b)*
- Ioh. Dieckmannus.** *Ioh. Dieckmanni, Dissertationes Historicae II. de Vocis Papae statibus. (c)*
- Ioh. Dolingius.** *Ioh. Dolingii, Ecclesiae Bergensis in Rugia Pastoris, & Synodi Praepositi, Antichristus, Τυφθυέγων, hoc est, de finali Antichristi interitu libri IV. (d)*
- Georg. Downam.** *Georgii Downami, Angli, (Downmannum Germanum Lutheranum perperam vocat Ludovicus Iacob in Bibliotheca Pontificia (e)) Papa Antichristus, sive Diatriba de Antichristo : cujus duae partes, prior κατασκευή, qua orthodoxa Regis Jacobi de Antichristo sententia demonstratur : Posterior ἀνασκευή, qua Leonardi Lessii XVI. Demonstrationes, Monitoriae Regis praefationi oppositae, refutantur. (f)*
- Th. Draxus.** *Thomas Draxus (sub quo nomine latet Andreas Willetus Warvvicensis an. ciciocxvi. mortuus) de Antichristo. (g)*
- M. Dresserius.** *Matth. Dresseri liber de Pontificum insidiis per Germaniam. (h)*

Sigis-

(a) Lud. Iacob in Bibl. Pontif. l. 2. pag. 476. (b) Genev. 1576. (c) VVitteb. 1671. (d) Rostoch. 1632. (e) pag. 461. (f) Lond. 1600. (g) Francof. 619. (h) Citatur a VVolffio in Lett. min. cent. 10. p. 923.

Sigismundi Evenii, Tyrannidis Pontificie secularis Demonstratio apologetica, Adamo Contzen Iesuitæ opposita. (a) Sigism. Evenius.

Ius ab Impp. olim in approbandis confirmandisq. Pontificibus Rom. usurpatum, & vice versa, de assumpta Pontificum Romanorum temporum successu in ipsos Cæsares & Impp. nimia illorum indulgentia confirmationis & reprobationis auctoritate. Adjecta simul Ludovici IV. Imp. Constitutio, in qua Pontificii istius juris arrogantia gravissime definitur. Cui accessit accuratissima tractatio D. Ioh. Garfenii, Mindensis, de Pontificia electi Imperatoris Romani coronatione. (b) Ioh. Garfenig.

Salomonis Gesneri, Boleslavia Silesii, primum Gymnasi Stetinenensis Directoris, post Th. D. Prof. ac Pastoris Wittebergensis an. cıııııııı. vii. Febr. extincti, (c) Labyrinthus Papisticus, hoc est, Disputatio de Papatu se ipsum confutante. (d) Sal. Gesnerus.

Francisci Gomari, Bruga Flandri, primum Ecclesie Reformatae Francofurtensis ad Moenum Ministri, deinde Theologi Lugdunensis Batavi, tum Pastoris Middelburgensis in Zelandia, ac demum Prof. Groningensis, qui an. cıııııııı. xi. Ian. obiit, Disputatio de Antichristo. Fr. Gomarus.

Conradi Graferi, Franci, Ecclesiastæ, nec non Hebr. L. & Histor. Prof. Thoruniensis an. cıııııııı. demortui, Historia Antichristi magni. (e) Conr. Grafer.

Alberti Graveri, Mesecovia-Marchici, initio Rectoris Alb. Graverus

CCCC 2

(a) Hallæ 1620. (b) Rostoch. 1630. (c) Vid. Nicolai Hunnii Oratio de vita & obitu Sal. Gesneri VVittebergæ ed 1605. (d) VVitteb. 1604. (e) Lugd. Bat. 1608.

ctoris Islebiensis, inde Decani Mansfeldensis, tum Theol. Prof. Ienensis, ac demum Superintendentis Generalis Vinariensis, qui anno c1616cxvii. xxx. Nov. ex hac vita excessit, *Disp. Romanum Pontificem esse Antichristum*, habetur Tomo I. *Disp. Anti-Iesuiticarum*. (a)

Ios. Hallus.

Iosephi Halli, Leicestrensis, Angli, primum Rhetor. in Academia Cantabrig. Profess. deinde Ecclesiastæ Halstedensis, post Waltheniamensis, hinc Episcopi Exoniensis, ac demum Norvvicensis, qui vitam finivit anno c1616clvi. *Roma irreconciliabilis*, seu *Demonstratio, Papam, sedemque Romanam omnibus Rebus publ. Christianis præcidisse viam ad veram tutamque pacem obtinendam*. (b)

Iacob. Hailbrunnerus.

Iacobi Hailbrunneri, Eberdinga - Wurtembergici, Ecclesiastæ primum in Austria, deinde Concionatoris Aulici Bipontini, post Theol. D. & Superint. Starckenburgensis, mox Superint. Generalis Ambergensis, porro Concionatoris Aulici Neoburgensis, demum Consil. Ecclesiast. & Superint. General. Wurtembergici, & Abbatis Bebenhusani, anno c1616cxviii. demortui, *Papatus Acatbolicus*. (c)

Henr. Hammondus.

Henrici Hammondi, Surriensis Angli, Ecclesiæ de Penhurst Rectoris, post Theol. D. & Phys. Prof. Oxoniensis, tum Archidiaconi Cicestrensis, ad hæc Sacellani Londinensis, Regi a sacris, & Academiae Oratoris, qui an. c1616clx. xxv. Aprilis vita defunctus, *Dissertat. de Antichristo*, Dissertationibus *de Iuribus Episcopatus* præmissa. (d)

Iaco-

(a) Ienæ ed. 1614. (b) Anglice & Lat. Londini 1612. (c) Lavingæ 1614. (d) Londini 1651.

Iacobi Heerbrandi, Dispp. de Anticristo, contra Mich. Hagerum (a) *Ejusdem Apologia duarum Dispp. de Anticristo, & refutatio Responsionis Michaelis Hageri ad posteriorem de Anticristo Disputationem.* (b) *Ejusdem Dissert. de multiplici & horrenda Pontificiorum Doctorum idololatria.* (c)

Iac. Heebrandus.

Iob. Henrici Heideggeri, Theologi Tigurini, anno MDCCXXXIII. nati, Historia Papatus novissima, Historia Lutheranismi & Calvinismi fabro (Lud. Maimburgio) *reposita. Qua Ecclesiae Romanae septem periodis distincta origo & progressus ad nostra usque tempora pertexitur. Accedit Francisci Guicciardini Historia Papatus, ex autographo Florentino restituta.* (d) *Ejusdem Mysterium Babylonis magna.* (e)

I. Henr. Heideggerus.

Ioh. Hopfneri, Theol. Lips. Speculum Caeccitatis Papisticae, circa doctrinam de Adventu Anticristi, politum a Becano in Manuali Controversiarum lib. I. cap. VI. (f)

Ioh. Hopfnerus.

Nicolai Hunnii, Marburgensis, Ecclesiae primum Eulenburgensis in Misnia Pastoris & Superint. mox Theol. D. & Prof. VVittebergensis, ac denique per viginti annos Superintendentis Lubecensis, qui anno MDCCXLIII. XII. Aprilis vitam finivit: Innocentia Lutheranorum in puncto injuriarum ex asserto Pontificis Romani Anti-Christianismo, in Rom. Imperatorem ac Status Catholicos redundantium, nec non violatae Pacificationis religiosa contra Iesuitarum delationes ante-

Nic. Hunnius,

Ccc cc 3 bac

(a) Tubingæ 1582. (b) Ibid. 1583. (c) Ibid. 1573. (d) Amstelod. 1684. Prodiit primum sub persona Nicandri a Hobenegg. Vide *Acta Erudit. Lips.* 1684 m. Febr. p. 57. seqq. (e) Amstelod. 1687. (f) Constat, *Dispp.* 7. Lipsiæ 1629. --- 1634. editis.

hac per necessariam depulsionem asserta, (a) nunc vero adversus Compositionem Pacis Dillingensium, & Adami Tanneri Iesuitæ, Antichristum proscriptum immotis fundamentis stabilita & defensa. (b) Ejusdem Apostasia Ecclesiæ Romanæ. (c) Ejusdem. Pellis Ovina Ecclesiæ Romanæ detracta. (d)

Iacobus Rex. *Iacobi Regis M. Britannia, Commentatio de Antichristo in Apocal. cap. XX. (e)*

VV.C. Kriegsmannus. *Wilhelmi Christophori Kriegsmanni, Dissertationes, de attrito per Papas Imperio, deque Pontificatu ab Imp. Cesare Ecclesiæ Reique publ. causa capefendo. (f)*

Sib. Lubbertus. *Sibrandi Lubberti, Theol. D. & Prof. Franequerani, qui rebus humanis valedixit an. MDCCXXV. XI. Ian. de Papa Romano libri X. Scholastice & Theologice collati cum Disp. Rob. Bellarmini. (f) Ejusdem, de Papa Romano Replicatio, ad defensionem tertiæ controversiæ Bellarmini, scriptam a Gretsero. (g)*

David Majerus. *Davidis Majeri, Transenna Theologica & Historica, de Papatu Romano per Ethnicismum imprægnato, fermentatoque: porro de Papistarum Deo, qui est revera Papa Romanus. (h)*

Phil. Marxii. *Philippi Marxii, Domini de Aldegonde, Nobilis Belgæ Alvearium Ecclesiæ Romanæ, Hollandice primum post*

(a) Hanc necessariam depulsionem VVitteb. 1630. edidit VVilh. Lyserus D. (b) VVitteb. 1631. (c) Ibid. 1637. (d) Lubec. 1632. (e) Lond. 1608. & in Operibus a Montacurio ed. (f) Franeck. 1594. (g) Arnheimii 1610. (h) Francof. 1634.

post Germanice editum. (a) Huic aliud *Alvearium* opposuit Iohannes David, Iesuita Belga, de quo vide Alegambe in *Bibliotheca Iesuitica*, & Valerium Andream in *Bibliotheca Belgica*.

Iob. Friderici Mayeri, Commentatio de Pontificis Romani electione. (b) I. F. Mayerus.

Samuelis Maresii, Concordia discors, & Antichristus Revelatus: id est, Hugonis Grotii *Apologia pro Papa & Papismo*, quam prae textu concordia inter Christianos sancienda exhibet illius *Appendix ad interpretationem locorum N. Test. de Antichristo*, modeste refutata duobus libris. (c) Sam. Maresius.

Petri Molinai, Novitas Papismi, Gallice: Germanice versa a Martino Stutzingio. (d) Huic scripto *Laurentius Forerus*, Iesuita opposuit *Defensionem Catholicae Ecclesiae*: ut & *Antiquitatem Papatus*. Pet. Molinæ.

Iohannes Meisnerus, Theologus Wittebergensis, qui anno MDCLXXXI. decessit, de *Antichristo Occidentali magno*. (e) Idem, de *Iure Pontificis circa electionem Imp. Romani*. Ioh. Meisnerus.

An

(a) Melch. Adami in *Vita Marnixii* inter *Idios Germ.* Editum hoc scriptum an. 1571. quo tempore crudelissime in viscera Belgica saeviebat Albanus: estque varietate historiarum, & acumine sententiarum refertissimum; jociis facetisque in Papistarum theatralibus nugis & fabulis mire conditum: adeo ut lectoribus, istorum temporum praecipue, singularem attulerit voluptatem & occasionem multis praeberit de religione Christiana serio cogitandi. Et hic liber, ut populari applausu exceptus, sic non sine fructu plurimorum lectus, plus rei Belgica illa tempestate in religionis negotio profuit, quam eruditi aliquot Commentarii. (b) Lips. 1670. Hamburgi. 1690. (c) Amstelod. 1642. (d) Vesal. 1631. Cliviae. 1662. (e) V. Vitteb. 1662.

A. Mergiletus. *Andrea Mergileti, Franci, Theol. & Poetæ, Papa Homo peccati, filius perditionis, & Dei adversarius, adeoque Antichristus, demonstratus e Bibliorum S. Script. singulis capitibus. (a)*

Ph. Mornæus. *Philippi Mornæi, Plessiaci Domini, Mystrium Iniquitatis, sive Historia Papatus, quibus gradibus ad id fastigii enisus sit, quamque acriter omni tempore ubique a piis intercessum. Asseruntur etiam jura Imp. Regum, & Principum Christianorum adversus Bellarminum & Baronium Cardinales. (b) Huic libro Anti-Mornæum opposuit Leonhardus Coqueus, (c) itemque Alexipharmacum Regium, Caspar Sciopius. (d) Nec minus contra eundem scripsere Iacobus Gretserus (e) & Nicolaus Coeffteau. Quamquam huic satisfecit Andreas Rivetus in Notis & Considerationibus super ejus Responsionem ad librum Mornæi. (f)*

Nep. Romanus. *Nepotismus Romanus: id est, Historia de Ratione Status Pontificum Romanorum: quemadmodum quilibet sue familie homines ad summos honores evehere, largis redditibus ditare, & primariis officiis Status sui præficere soleat, quidque inde vel commodi, vel incommodi emergat. (g)*

Gab. Povelius. *Gabrielis Povelii, Dispp. Theologica & Scholastica de Antichristo, & Ecclesia. (h)*

Iob.

(a) Lips. 1607. (b) Salmurii 1611. sed locupletior, & ab ipso Auctore recognita Genève 1612. ac alibi. (c) Paris. 1613. Mediol. 1616. Col. 1617. (d) Mogunt. 1612. (e) Ingolst. 1614. (f) Paris. 1615. Gallice Salmur. 1620. (g) Stutgard. 1669. (h) Lond. 1605. Vide Kempii Bibl. Angl. Theol. p. 374.

Iob. Rainoldus, Anglus, de Romana Ecclesie idololatria. (a) Ioh. Rainoldus.

Hermanni Rennecheri, Descriptio Romani Pontificis Antichristi, & vera ejus declaratio. (b) H. Rennecherus.

Balthasaris Rhavv, Gryphisvaldensis, primum in Acad. patria Log. & Metaph. Prof. post Pastoris Mariani, ac Consist. Assessoris, demum Eccl. Stralsundensis ad D. Nicolai Past. & Superint. qui an. c1616 obijt, Papatus Conciliis Apostol. & antiquis denudat9. (c) Balth. Rhavv.

Simonis Schardii, Advocatis Iuris, quod in approbandis Pontificibus Imperatores habuerunt, cum brevi Commemoratione, quomodo vice versa Imp. Majestatis confirmatio a Pontificibus introducta & usurpata sit. (d) S. Schardius.

Idem etiam scripsit de perfidia Paparum erga Imperatores. Idem Testimonia ex XXX. maxima auctoritatis Scriptoribus collegit, qui Romam Babylonem, ejusque Episcopum Antichristum certo statuerunt. (e)

Michaelis Siricii, Lubecensis, S. Theol. D. Prof. & Pastoris Giessensis, tum Concion. Aulici Gustrovien- sis, tandem Superintendentis, Consistorii Ducalis Assessoris, & Prof. Rostochiensis, qui an. c1616 xxiv. Aug. de vita decessit, Idolum Papale, ex ipsa Papatus praxi, & antiquis monumentis per aliquot capita solide demonstratum. (f) Mich. Siricius.

Iohannes Melch. Steinbergii, Theol. D. & in Acad. Franecq. Prof. anno c1616 demortui, Anatome Papismi, foeditatem & novitatem ejusdem renudans, & refutans. I. M. Steinbergius.

Ddd dd Theo-

(a) Oxon. 1596. (b) Herbornæ 1589. (c) Gryphisvv. 1634. (d) Argentor. 1608. (e) Apud V Volsum *Lect. mem. cent. 16. p. 839. seqq.* (f) Giesse 1670.

Theod.
Thummius.

*Theodori Thummii, Theol. Tubing. an. ciciicxxx.
xxii. Octobris vita defuncti, Papa Antichristus magnus,
hoc est, Solida & perspicua Demonstratio, Pontificem
Romanum post tempora Gregorii Magni esse Anticri-
stum istum magnum, a Spiritu S. libris Prophetarum &
Apostolorum descriptum. (a) Quam non multo post
excepit Continuatio hujus Demonstrationis. At cum
Caspar Lechnerus, Hallensis, Soc. I. Confutationem
de Papa Antichristo scriberet, Thummius emisit Apo-
calypticum characterem Antichristi contra Lechnerum:
(b) item, Apologiam contra injustas criminationes
Laur. Foreri & Casp. Lechneri, de Crimine laesa S. Cæs.
Maj. (c) ac porro, Iustam & necessariam Defensionem
de Papa Antichristo libris II. contra Lechnerum. (c)*

Dan. Tilenus.

*Dan. Tileni, Speculum Antichristi. (e) Ejusdem, &
Brigtmanni Antichristus, sive Papam Romanum revera
esse illum magnum Antichristum. (f)*

F. Turretinus.

*Francisci Turretini, de necessaria secessione nostra ab
Ecclesia Romana, & impossibili cum ea Syncretismo. (g)*

I. Valckenier.

*Iob. Valckenier, Colonienſis, Theol. D. & in Gym-
nasio Hardervvicenſi, ac Franeq. & Lugduno Bat. A-
cad. Prof. qui an. ciciicclxx. viii. Decemb. vitæ curſum
implevit, Roma Paganizans.*

Gisb. Voetii.

*Gisberti Voetii, Desperata Causa Papatus, contra
Janſenium, Professoreſſem Lovaniensem. (h) Cumque Li-
bertus Fromondus Crisin desperata causa Papatus con-
tra Voetium scripsisset, (i) Martinus Schoockius Despe-
ratif-*

(a) Tubing. 1624. (b) Ibid. 1625. (c) Ibid. 1626. (d) Ib 1627. (e) Her-
bornæ 1605. (f) Amberg. 1610. (g) Genev 1687. Videantur
Acta Erud. Lips. d. an. m. Aug. (h) Amstel. 1635. (i) Antverp.
1636. Lovan. 1665.

ratissimam Causam Papatus, adversus Fromondum, pro Voetio edidit. Atque idem porro Schookius Fromondi Epistolæ, quam, *Sycophantam* inscripserat, respondit *Auctario ad desperatissimam causam Papat9.* (a)

Ioachimi Vrsini, Speculum Iesuiticum Pontificum Romanorum erga Imperatores Germanicos perfidiam, insolentiam, & tyrannidem representans. Ioach, Vrsinus

Michael Wendlandus, de Pace & Cura Religionis, jurisdictione Imperatorum in Pontifices, & libertate Conscientiarum. M. VVendlandus.

Guilielmi Whitakeri, Thesis proposita & defensa Cantabrigiæ anno MDCLXXXII. Pontifex Romanus est ille Antichristus, quem futurum Scriptura predixit. Ejusdem Prælectiones in Controversiam de Romano Pontifice, adversus Pontificios, inprimis Rob. Bellarminum. (b) Guil, VVhitakerus.

Iob. Whitgift, D. & Prof. Cantabrigiensis, ac Decani Lincolnienlis, Defensio Papam esse Antichristum. (c) I. VVhitgift.

Iob. Wigandi, Synopsis Antichristi Romani, spiritu oris CHRISTI revelati. (d) I. VVigandus.

Georgius Zeemannus, Hornbaco-Bipontinus SS. Theol. D. hujusque primum in Gymnasio Lavingano Prof. deinde Ecclesiæ Campidonensis Pastor, ac tandem Superintendens Stralsundensis, qui vitam finivit an. MDCCXXXVIII. v. Sept. Papismus Acatolicus: item de Antichristo: sed Germanice. G. Zeemannus.

§. III. Adhæc Scriptores Nostri Reformatique, qui *de Ecclesia* sunt commentati, varia plerum-

Ddd dd 2

que

(a) Vltraj. 1645. (b) Hanov. 1608. (c) Londini. (d) Ien. 1560. Vrsel-
lis 1567.

que, ac interdum singularia de Pontificia, ejusque capite Pontifice Romano attulerunt: quos tamen hic enumerare non institui. At vero coronidis loco, nonnullos adducam Scriptores, qui de Quæstione illa, *Vbi Ecclesia vera ante Lutherum fuerit*, dedita egerunt opera. Sunt nimirum sequentes: *Georgius Major*, Theologus Wittebergensis, in *Commonefactione Historica, de Statu ejus temporis, quod Evangelii lucem præcessit*. (a) *Iacobus Heerbrandus*, Theologus Tubingensis, de *perpetuo Ecclesiæ visibilis cætu*: item: *Vbi vera Dei Ecclesia sub regno Pontificio fuerit*. *Balthasar Meisnerus*, Theologus Wittembergensis, in *Responsione Quæstionis ad Iesuitam, Vbi vera Ecclesia fuerit ante tempora Lutherana Reformationis*. *Caspar Waserus*, Tigurinus, primum Gr. L. post & Theol. Prof. sed & Ecclesiastes in patria, qui an. ccccxcxv. ix Sept. obiit, in *Affertione, Deum omnibus seculis excitasse pios homines, qui veritati Evangelii coram mundo fidum testimonium præbuerint, comprobata illustri Waldensium exemplo*. *Ioh. Iacobus Huldricus*, Theologus Tigurinus, in *Oratione de Ecclesiæ Electorum Dei intermedium præteritorum seculorum papatum ὑπὸ ἀγγέλων*. (b) *Henricus Hopfnerus*, in *Analysi Historico Theologica Quæstionis, Vbi Ecclesia Evangelica fuerit ante Lutherum*. (c) *Fridericus Balduinus*, SS. Theol. D. Pastor & Superint. Wittebergensis, in *Disp. de vera CHRISTI Ecclesia ante tempora D. Lutheri, durante Papatu*. *Ioh. Iacobus Beckius*, Winsbergensis, Ecclesiæ Stutgardien-
ensis

(a) V. Vitteb. 1567. (b) Tiguri 1617. (c) Lipf. 1629. & in *Dispp. ab Rep-
polto editis*, num. 14.

ensis Collegiatae Diaconus, in *Lutheranismo ante Lutherum*: in quo duas pertractat Quaestiones: *Vbi Evangelica Ecclesia ante Lutherum fuerit: &, An Majores nostri in Papatu etiam fuerint salvati.* (a) Elias Ebingerus, in *Deductione Quaestionis Historico-Theologicae, Vbi Ecclesia Christiana fuerit ante Lutherum*: (b) Gisbertus Voetius de *vi veritatis in ipso Papatu erumpentis, pro assertione fundamentalis Christianismi de salute per solam Dei misericordiam in CHRISTO.* (c) Iacobus Vsserius, in *Historica Explicatione de Successione Ecclesiarum Christianarum in partibus Occidentis a temporibus Apostolorum ad nostra usque tempora.* (d) Augusti Pfeifferi, nunc Superint. Lubecensis, *Lutheranismus ante Lutherum.* (e)

El. Ebingerus.

Gisb. Voetius.

Iac. Vsserius.

Aug. Pfeifferus.

§. IV. Huc etiam omnino referendus est Matthiae Flacii *Catalogus Testium Veritatis*, qui primum absque editoris nomine prodiit. Sed proditeum, tum procurator editionis Lugdunensis anno MDLXXVII. in praefatione, tum Melchior Adami in *Vita Flacii* scribens, *Contexuit Iobannes Abbas Trubemius Catalogum Auctorum. Hunc quum vidisset Flacius, temperare sibi non potuit, quin dissimulata persona & habitu, aliquot in Germania monasteriorum Bibliothecas perlustraret, quos commode posset, Historicos clancula auferret, atque isto adminiculo librum, qui Catalogus Testium Veritatis indigitatur, conscriberet.* Ad haec Frid. Vlricus Calixtus, in *Commendatione novae editionis O-*

De Flacii
Catalogo Te-
stium Verita-
tis.

Dddd 3 perum

(a) Germanice, 1643. & Francof. 1658. (b) German. Vlmae 1649. (c) Parte II. Dissp. Selectar. (d) Londin. 1658. (e) Germ. 1683.

perum Origenis: (a) Quod si ita est, an satis honesta & licita etiam fuerint ista adminicula, an clandestina ablatio Historicorum invito Domino, palliari queat, vel a pia bonæ intentionis fraude, vel aliunde petita excusatione, equidem non ausim determinare. At vero excusavit Flacium in Polyhistore suo celeberrimus Morhofius c. p. IV. scribens: Minus reprehendendi videntur, qui publico bono interdum compilarunt Bibliothecas, ab invidis celatas, & ad usum denegatas. Fecit hoc Matthias Flacius Illyricus, qui, teste Melchiore Adami in ejus Vita, dissimulata persona & habitu in Germania monasteriorum Bibliothecas perlustravit, quos commode potuit, Historicos clam abstulit, atque isto adminiculo librum, qui Catalogus testium veritatis inscribitur, confecit. Quid? quod cum integros auferre non posset libros, phyliras tamen suo usui inservientes exciderit; sic etiam, ut fraude relecta, Culter Flacianus fere in proverbium abierit. Auxit postea hunc Catalogum Simon Goulartius, Minister Genevensis: ac demum Job. Conradus Dieterichius: cujus editio (b) Goulartianæ palmam præripit.

De VVolfii
Lectiōibus
Memorabil.

§. V. Huc etiam spectant Iobannis Wolsii, Tabernæmontani, Icti, & Consilarii Palatini anno MDCCCXXVII. nati, *Lectiōum Memorabilium & reconditarum Centenarii XVI.* in quibus habet Lector, Doctorum Ecclesiæ, Vatum, Politicorum, Philosophorum, Historicorum, aliorumque sapientum & eruditum pia, grævia, mira, arcana, & stupenda, jucunda simul &

(a) Helmst. ed. 1685. (b) Francof. 1672.

& utilia, dicta, scripta, atque facta; vaticinia item,
 vota, omina, mysteria, hieroglyphica, miracula, visiones,
 antiquitates, monumenta, testimonia, exempla virtu-
 tum, vitiorum, abusuum; typos insuper, picturas, atque
 imagines: sed & ipsius cœli ac natura horrenda signa,
 ostenta, monstra, atque portenta. His interjuncti sunt
 quoque omnes sacri prophanique ordines: ex quibus
 omnibus cum præteriti status in Ecclesia, Republica, &
 communi vita, consideratio; tum impendentium even-
 tuum, ac indies magis magisque ingravescentium ma-
 lorum præfagitio, sed & multorum abstrusorum hæte-
 nus desideratorum revelatio ob oculos perspicue ponitur.
 Lavingæ c1010c. Iam in Epistola dedicatoria, ad Barni-
 mum, & Philippum Iulium, Pomeraniæ Duces, scri-
 pta, fatetur Auctor, quod diligenter primum ex S. li-
 teris, deinde Sanctis Patribus, aliisque Historicis, quos
 undiquaque comparare & reperire potuerit, de verita-
 te doctrinæ Evangelicæ disquirere cœperit: ad quam
 rem non parum ipsi commodaverint peregrinationes,
 frequentes illustrium ac celebriorum terra locorum vi-
 sitationes & legationes. Nam sicubi in curiis & aulis
 Imperatoris, & Regum Gallia, Navarra, Anglia, & Po-
 lonia, ut & Principum passim; & Conventibus Imperii,
 ob expedienda negotia, sæpe per menses aliquot commo-
 randum fuerit, ne inane periret tempus, interea omni-
 genas Imperatoris, Regum, Monasteriorum, Collegiorum,
 Universitatum, Civitatum, & doctorum virorum bi-
 bliothecas perlustrasse. Et multos, quos habere non
 potuerit, non sine sumtibus ex longinquo & molesto iti-
 nere

mere missis literis comparare non destitisse, solumque & unum, ac sine adminiculo cujusquam hominis perlegisse, & ex eis hoc opus congeisse. Gustu igitur dulcedinis ex veritate percepto, tandem ad inquirendum altius veritatem, & rimandum, relictis omnibus pene negotiis politicis & aulicis, unice se huic dedicasse, & solícite statum Ecclesie antiquae & hodiernae, non absque magnis laboribus & sumtibus indagasse. Quibus dum sedulo incumberet, & tot tantasque querimonias & detestationes omnifariorum abusuum, tam in Rep. quam praecipue in Ecclesia, Patrum & aliorum gravissimorum authorum pene infinitorum offenderet, coepisse memoria causa colligere, & coacervare hujusmodi testimonia & auctoritates, soli sibi, ut instar solatii, speculi, normae & indicis essent in hac causa. Cum vero postmodum inter viros principes ac doctos, & Ecclesiasticos ac Politicos, sermo fieret de hisce rebus, & explicaret nonnunquam, quae hujus vel alterius authoris esset mens & sententia, ita ut ex ipso intelligerent, non exiguam copiam ex variis scriptoribus se domi consignatam habere; nonnulli etiam ipsi vidissent promptuarium hujusmodi lectionum; hunc quasi thesaurum apud unum hominem delitescere, nolentes, sed urgentes diu multumque, & tandem importune nonnihil, ipsum hac etiam aliis editione publica communicare vellet, dicentes: Dubium non esse, quin, si multi, qui in Papatu vivunt, cognitum & exploratum haberent, quid esset veritas, & quod nonnulla mera essent hominum figmenta, totque vitiis & abusibus pleraque referta; multaque
vel

vel quæstus causa, vel dominandi libidine excogitata,
 serio ipsimet miseram suam sortem essent deploraturi,
 si docerentur, qua esset incedendum, ne a veritate fidei
 aberrantes, se ipsos salute defraudarent. Et bujus sane
 fatale rei experimentum cum in propriis viderit adibus,
 motum eo, non potuisse non publice saluti & utilitati in-
 servire. Illo enim ipso tempore habuisse amanuensem, ju-
 venem ingeniosum, ex schola Fuldensium, nomine Marti-
 num: illum abundasse præceptis & institutis doctrina
 Pontificia, sepe acerrime in contrariam religioni sua in-
 ductum, additis etiam blasphemis, dixisse, Se non optare
 sibi coelum, in quo Lutherus esset. Verum cum descri-
 bendo magis magisque animadvertit, quod Papatus &
 religio Ecclesie Romana plane ab Apostolorum semita de-
 clinasset; quid item Lutherus docuisset; tandem conce-
 dere in aliam sententiam, blasphemiarum suarum pud-
 re, rectius sentire, modestius loqui de illa, & frequentare
 sacras conciones, & legere ipsam Scripturam cœpisse. Et
 cum aliquanto post tempore dysenteria, qua ubique fere
 in homines tunc grassata, & ipse corripere tur, & a se re-
 petitum iri animam certo persentisceret, humiliter se ad
 Deum converterisse, ac ardentem orasse, velit se propter me-
 ritum Filii IESU CHRISTI recipere, & ignoscere propi-
 tie, quod tam diu deceptus fuisset; meliora enim se nesci-
 disse: morti autem viciniorum, ministrum Ecclesie ad se
 accersivisse, & edita sua confessione sacram ac illius ma-
 nu accepisse cœnam, addendo: jam porro nihil magis in
 votis se habere, quam ut videre semel adhuc suos Paren-
 tes Miltenburgi habitantes posset, & eos admonere, insti-
 tuere, ac docere rectiorem salutis æternæ viam; & sic de-

mun optimè composito ad Deum animò in merito unius
IESV CHRISTI pie & placide obdormivisse. Ex hoc &
aliis quemlibet augurari posse, multos rectius sensuros
esse, si meliora & rectiora docerentur: præsertim cum
nec centesimo cuique suppetat copia librorum, vel tan-
tum temporis, aut a gerendarum, sive publicarum, sive
domesticarum rerum cura otium, & occasionem emendi,
acquirendi, perlegendi, & expiscandi tot tantosque au-
thores. Motum ergo amicorum precibus, & inserviendi
veritati religionis studio, ad lineam & regulariorem se-
riem revocasse lectionum harum faraginem, ex tribus
fere millibus auctorum congestam, & ad prælum ador-
nasse. Quæ cum ita se habeant, videt utique lector, quod
multa bona, & salutaria ex hac opere expectare, atque
adeo ad illud pervolutandam & cum cura legendum
gravissimas causas habeat. Interea non diffitendum,
complures in eo esse naevos (id quod ipse non negat.
Auctor summe ingenuus) ac in primis in ipsis nomini-
bus ac ætate Scriptorum veterum hallucinationes de-
prehendi: quas tamen in nova Lipsiensi editione anni
MDCLXXII. facile Vir quidam eruditus emendare po-
tuisset. Indicem in hoc opus confecit M. Iohannes Iaco-
bus Linsius, cognomine Hagendorn, Ecclesiæ in Lauffen
ad Nicrum Diaconus, M. Ludovici Münsteri, Ecclesia-
stæ Heilbronnensis Senioris gener: qui Index separatim
Lavingæ est impressus an. MDCEVIII. ex quo simul appa-
ret, eo anno jam non modo ipsum Wolfium (a) sed & Je-
remiam Imlinum, civem Heilbronnensem, generum
& præcipuum hæredem Wolfii vita excessisse.

CA-
(a) Konigius in Bibl. scribit V Wolfium 1600. obiisse.

CAPVT XXIX.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIÆ CARDINALIVM ROMANORVM.

§. I.

Proximi a Pontifice sunt Ecclesiæ Romanæ Cardinales, ex mediocri sorte in tantum denique sublato fastigium, ut Regibus fere se pares, Electoribus S. Rom. Imperii superiores venditare non dubitent. Horum notitiam historicam ex *Ludovici Jacobi* a S. Carolo, Cabilonensis Burgundi, Carmelitæ, *Bibliotheca Cardinalitia*, potissimum sumendam dicerem, modo liquido constaret, eandem typis esse editam. Licet enim ex Philippi Labbei *Bibliotheca Bibliothecarum* apparet, jam anno MDCLXXII. ad prelum fuisse paratam; quia tamen neque in Bibliothecis publicis privatisque, nec in Bibliopoliis hactenus reperire potui, parum abest, quin existinem, diligentissimum Auctorem ante ejus publicationem de vita decessisse. Interea autem *Henricus Ludovicus Castaneus*, Rupipozæus, origine Pictus, gente Nobilis, sed Tibure prope Romanam natus, Episcopus Pictaviensis, *Nomenclatorem S. R. Ecclesiæ Cardinalium* edidit, qui ab anno CHRISTI MD. quippiam commentati sunt: sive ab eo tempore, quo Pontificis electione ad eos tantum ob Romani Cleri multitudinem revocata, maximus ille honor, qualem videmus, haberi coeptus est: cum Pontificum & Cardinalium epitaphiis supra ducenta. (a) Deinde *Franciscus Ma-*

Eee ee 2

ria

(a) Primum avaropius Teloix 1614. Alph. Ciaconii libro *de Pontificum Gestis* insertus: deinde posterioribus curis cum Auctoris nomine Pictavis 1616. editus.

Fr. M. Turri-
gius. *via Turrigius*, Romanus, Canonicus S. Nicolai in Car-
cere Tulliano, *de eminentissimis S. Rom. Ecclesie Car-*
dinalibus Scriptoribus, singularem librum evulgavit. (a)

§. II. Reliquos Scriptores ita dispecsemus, ut pri-
mum, qui *de Cardinalium origine, dignitate, potestate,*
titulis, prerogativis, vestitu, aliisque talibus; deinde
plerorumque, vel plurium vitas; demum qui *de uno*
aliquo Cardinali scripserint, recensuerimus.

§. III. Ad primam itaque classem referendi sunt:

M. Garatus. *Martinus Garatus*, Laudensis, Ictus, qui an. ccccc-
XLIV. claruit: quique inter plures alios, librum *de Cardi-*
nalibus conscripsit. (b) *Andreas Barbatia*, Messanen-

And. Barba-
tia. sis, Sículus, Ictus, qui eadem ætate floruit, ac *de Cardi-*
nalium præstantia cum additionibus *Iob. de Gradibus*
commentatus est. (c) Idem etiam Barbatia scripsit
de Cardinali Legato a latere. De eodem argumen-

Cl. M. Bajar-
dus. to habemus librum *Claudii Martini Bajardi*, V. I. D.
qui & aliud Opus *de Cardinalatus origine & officio*, in

Hier. Mansre-
dus. lucem edidit. *Hieronymus Mansfredus*, Nobilis Fer-
rariensis, Ictus, cujus exstat *de Romana Ecclesie Cardi-*
nalibus Tractatus. (d) *Gundisalvus de Villadiego*,

G. de Villadie-
go. Hispanus, S. Palatii Apostolici Causarum Auditor,
qui *de origine & potestate Rom. Eccl. Cardinalium*, li-
brum emisit. (e) *Caspar Ferdinandus*, Toletanus

C. Ferdinan-
dus. Hispanus, Soc. I. Theologus, an. cccccLXXV. mortuus,
de statu & officio S. Rom. Eccl. Cardinalium libros. III.

Hier. Platus. composuit. (f) *Hieronymus Platus*, Mediolanensis Soc.
I. Sacerdos cujus exstat liber *de Cardinalis dignitate &*
officio

(a) Romæ 1641. (b) In *Tract. Tractat.* Vener. ed. 1584. (c) In *Tr. Tr.* (d)
Bonon. 1564. & in *Tr. Tract.* (e) In eod. *Tr. Tr.* (f) Vid. A-
legambe *Bibl. les.*

officio, ad Flaminium Platum, Cardinalem fratrem.
Iohannes Hieronymus Albanus, Bergomas, Ictus, an- I. H. Albanus.
 no c1010iv. natus an. c1010xci. demortuus, qui de
Cardinalatus dignitate tractatum confecit. (a) *Onu-* On. Panvini9.
pbrius Panvinius, Veronensis, de *Episcopatibus titulis,*
& Diaconis Cardinalium. (b) *De titulo Cardinalium*
 etiam scripsit *Franciscus Panigarola*, Mediolanensis, Franc. Pani-
 Ordinis Minorum Episc. Astensis, *Antonius Scappus*, garola.
 vulgavit *Responsa prudentum divini humanique juris* Ant. Scappus.
de Birreto rubeo dando Cardinalibus, una cum ipsius
Responso. (c) Huc porro spectant, *Caroli Catharii* Car. Cathari9.
Vrbevetani, Decani Advocatorum sacrorum, & Ar-
 chivi molis Hadriani Praefecti, *Notitia Cardinalatus,*
seu de origine ejus, dignitate, praeminentia & privile-
giis. (d) *Iacobi Cochellii*, I. V. Lic. *Notitia Cardinalatus,* Iac. Cochelli9.
sive de Cardinalium origine, dignitate, & Romanae aulae
Officialibus. (e) *Iohannes Freinsbemi*, de *Imperii Rom.* Ioh. Freinshe-
Electorum, & Ecclesiae Rom. Cardinalium praecedentia, mius.
Diatriba V. in quibus, rectiusne Cardinalibus Electo-
 res, an Cardinales Electoribus praeferrantur, ostensu-
 rus, originem, jura, dignitates utrorumque commemo-
 rat. Ultima, quae Electoribus praecedentiam adjudica-
 tura fuerant, non absolvit Auctor. (f) *Francisci Cardina-* Fr. Albitius,
lis Albitii, de jurisdictione, *quam habent Cardinales in*
Ecclesiis suorum titularum Disceptatio. (g) *Francisci* Franc. Maria
Mariae, Episcopi Portuensis, Cardinalis *Brancatii*, de Brancatius.
optione sex Episcopatum Rom. Eccl. Cardinalium Di-
sceptatio. (h) *Iosephi Mariae Svaresii*, Episcopi Va- Ios. Maria
 Eee ee 3 fio- Svaresius.

(a) in Tr. Tr. (b) Paris 1609. (c) Romae 1592. (d) Ibid. 1652. (e) Ibid.
 1653. (f) Argent. 1663. (g) Romae 1668. edit. 2. (h) Viterb. 1668.

tionensis, *Dissert. de crocea veste Rom. Eccl. Cardinalium in Conclavi*: quæ cum aliis ejus Dissertationibus prodiit. (a) *Iohannis Francisci Buddei*, Schediasma Historicum de Origine Cardinalitæ Dignitatis. (b)

I. F. Buddeus.

§. IV. Qui in Vitis & rebus gestis Cardinalium fuere occupati, vel seriem Chronologicam; vel provincias, unde oriundi; vel sacrum cui, se antea manciparunt, ordinem; vel familiam; vel celebritatem singularem; aut denique munus eorum, respexerunt.

Fel. Contelorius.

§. V. Ex prima classe occurrit *Felix Contelorius*, qui scripsit *Elenchum Cardinalium ab anno cccccxciv. ad annum cccccccxxx.* (c) Ejusdem *Elenchum* alterum, a Martino V. usque ad sua tempora laudat Ludovicus Jacob in *Bibliotheca*. (d) Item, *Ludovicus Auberius*, IC. Parisinus: cujus habemus *Historiam Cardinalium a tempore Leonis IX.* hoc est, ab anno cipl. ad nostram fere ætatem, V. Tomis, Parisiis editis; quorum I. anno cldccxlii. reliqui quatuor ab anno sequenti xliii. prodierunt. Vt & *Lucas Waddingus*, de *Cardinalibus a Clemente VIII. Leone XI. Paulo V. Gregorio XV. & Urbano VIII. creatis*. Nec minus liber ex Gallico Germanice versus, qui inscribitur, *Wagschale der Cardinäle*: item alius, cui titulus: *Der Cardinals-Hut/oder Bericht von den Cardinälen / ihren Ursprung/ Auffnehmung/ und ighigen Zustand.* (e) De *Augustino Oldoino*, jam tum diximus in *Historia Potificia*. (f)

Ludov. Auberius.

Luc. Waddingus.

§. VI. Ad

(a) Romæ 1675. (b) Ienæ 1693. Vide *Acta Erudit. Lips. d. an. p. 305.* (c) Romæ 1641. ex Bibliotheca Barberina ed. (d) lib. 2. 305. (e) An. 1667. (f) cap. 25. §. 18. pag. 665.

§. VI. Ad alteram classem pertinent Balthasar Bal. Porrerus, Porrerus, *de Cardinalibus Hispania* : Franciscus du Fr. du Chesne, Chesne, Henricus Albi, & Petrus Frizon, (a) *de Gallica-* Henr. Albi, *nis* : Franciscus Godvvin, *de iis, qui vel fuerunt Angli,* Petr. Frizon, *vel fuisse ab Historicis perhibentur.* Fr. Godvvin. *De Cardinalibus Germanis* egis Bernhardus a Mallincrot, Decanus Mo- B. a Maline- nasteriensis, in *de Archicancellariis & Cancellariis Im-* totus. *perii.*

§. VII. Ad tertiam referendus est Ferdinandus Ferd. Vghellus, qui scripsit *Cardinalium Elogia, qui ex Ordine Cisterciensi floruerunt.* (b)

§. VIII. In quarta classe collocamus jamjam Idem. laudati Ferdinandi Vghelli, Columnensis, *Familia nobilissima R. Eccl. Cardinalium ad vivum expressas imagines, & summatim exornatas elogiis.* (c)

§. IX. In quinta classe locum habent Philippus Phil. Gallæus, Gallæus, Harlemensis, qui edidit *Elogia & Effigies XII. Cardinalium pietate, doctrina, rebusque gestis maxime illustrium* : (d) & Antonius Sanderus, qui scripsit *Elogia Ant. Sanderus. Cardinalium sanctitate, doctrina, armis illustrium.* (e) *Cardinalium exercitibus praefectorum defensionem suscepit Andreas Victorellus* : qui & *Exemplorum Car-* And. Victorellus. *dinalium virtutes exprimentium librum* ; item, *Vitas seu Elogia nonnullorum Cardinalium R. Ecclesia publicavit.*

§. X. Denique de Cardinalibus Vaticanæ Bi- Ioh. Ciampinus. bliothecariis egit Iohannes Ciampinus in *Examine libri Pont-*

(a) In *Gallia Purpurata* Paris. 1638. edita. Vide supra p. 668. (b) Florent. 1624. (c) Romæ 1650. (d) An. 1598. (e) Lovan. 1626.

Pontificalis, seu Vitarum Romanorum Pontificum, quae sub nomine Anastasii Bibliothecarii circumferuntur. (a)

S. XI. Qui de uno aliquo Cardinalium scripserunt, & ad meam venerunt cognitionem, hi sunt:

I. B. Agucchius. *Iob. Baptista Agucchius*, Patritius Bononiensis, ex Protonotario Apostolico Amasia Archiepiscopus, & Pontificis ad Venetos Legatus, qui vitam composuit *Hieronimi* Cardinalis AGVCCHII. (b)

Nic. Fitzerbetus. *Nicolaus Fitzerbetus*, de ALANI Card. vita. (c)

Fr. Poggius. *Franciscus Poggius*, Florentinus, qui *Orationem funebrem*, scripsit de vita Nicolai ALBERGATI, Bononiensis, Ord. Carthus. quem anno cccccxv. natum, Marlinus V. P. an. cccccxxvi. Cardinalem creavit, an. cccccxliii. Senis demortuus. (d) De eodem ad Gabrielem Palaeottum, Card. & Episcopum Bononiensem, scripsit *Carolus Sigonius*. (e)

Nic. Oranius. *Nicolaus Oranius*, Leodius, Ord. Minor. de Observantia, Theol. Prof. & Ecclesiastes Conventuum Leodicensis, Namurcensis, atque alibi Guardianus, & per Provinciam Flandriae secundo Definitor: (f) qui *Orationem moralem & Historicam* de ALBERTO Card. Episcopo Leodiensi & Martyre composuit. (g)

Paul. Iovius. *Paulus Iovius*, in *Elogiis Virorum doctorum* etiam Hieronymum ALEANDRVM, Card. deprædicavit.

I. Gen. Sepulveda. *Iob. Genesius Sepulveda*, Cordubensis Hispanus, qui

(a) Romæ 1688. Vide supra p. 653. f. (b) VVittius in *Dir. Biogr.* (c) Romæ 1608. (d) Prodiit in Poggii *Operibus* Argent. 1571. & 1513. & in *Scriptoribus de Vita Card. Albergati*, quos Georgius Garneseltius edidit Colon. 1618. (e) Habetur in *Scriptoribus* a Garneseltio editis. (f) Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 685. (g) Idem ibid.

edidit *res gestas* Ægidii ALBORNOTII, Hispani Cardinalis; qui totam fere Italiam oppressam tyrannica servitute, in libertatem asseruit, Ecclesiæque restituit, & Pontificem exulantem Romam deduxit. (a)

Camillus ASTALLIVS, Romanus, primum S. Consistorii Advocatus, mox Camera Apostolicæ Clericus, demum Episcopus Catanensis in Sicilia, R. Eccl. Cardinalis, & in Pamphiliam familiam cooptatus, Innocentii X. P. Nepos, dictusque *Camillus Pamphilius*: quod agnomen locumque, irato post Pontifice, deposuit, annoque cicioclxiii. vitam finivit. Scripsit hic *Narrationem vitæ suæ*. (b)

Laudationem funebrem Iohannis Francisci a BALNEO, Tit. Alexii, Cardinalis, Academia Lovaniensis Protectoris, publicavit *Libertus Fromondus*, Lovaniensis Philosophus & Theologus. (c)

Panerides Apes, in laudem Francisci BARBERINI Cardinalis, emisit *Iohannes Giattinus*, Italus, Soc. Ies. Rhet. in Collegio patrio, Græcæ L. in Romano, sicut & Matthes. Phil. & Theol. Prof. qui anno cicioclxii. xix. Novembr. decessit. (d)

Roberti BELLARMINI, Cardinalis, Vitam composuit Italice (e) *Iacobus Fuligatus*, Romanus, Soc. I. Concionator variis in urbibus, Præses Congregationis B. Virginis Assumptæ, qui vitæ huic ereptus xii. Nov. anno cicioclxiii. quæ Latine reddita per *Sylvestrum Petra-Sanctam*. (f) Eandem scripsit *Didacus Ramirez*,

ffff

(a) Bonon 1521. & Basil. (b) V. Victius in *Diar. Biogr.* (c) Antverp. 1641. (d) V. Alegambe *Bibl. Ies.* (e) Romæ 1624. Leod. 1626. ed. (f) Antverp. 1633.

Cam. Astallig.

Lib. Fromondus.

Io. Giattinus.

Iac. Fuligatus.

Did. Ramirez.

Tarq. Gallu-
tius,

Ed. Coffinus.

Ioh. Casa.

L. Don. d' At-
tichy,

B. Rogatus.

Scriptores vi-
tae CAR.
BORROMÆI

mirez, Toletanus, Soc. I. Humaniorum Lector, Col-
legiorum Almonozilensis & Oropefani Rector, anno
cicidcxlvi. viii. Aprilis demortuus. In funere hu-
jus Cardinalis *Orationem* habuit *Tarquinius Gallutius*,
Sabinus, Soc. Ies. (a) De ejusdem morte scripsit *Edu-
ardus Coffinus*, Exoniensis Anglus, Soc. Ies. qui anno
cicidcxxvi. xvii. Aprilis de vita abiit.

Petri BEMBI Cardinalis Vitam habemus a *Iobanne
Casa*, Episcopo Beneventano, scriptam.

De vita & rebus gestis Petri BERVILLI, Cardinalis,
singulariter scripsit *Ludovicus Donius d' Attichy*, No-
bilis Florentinus, ex Ord. Minorum, Episcopus pri-
mum Regiensis, deinde Augustodunensis. Atque
idem ille etiam *Flores Historie Collegii Cardinalium*
publicavit. (b)

In funere Cardinalis BONCOMPAGNI, Oratio-
nem habuit *Bartolomeus Rogatus*, Stabienfis Italus,
Soc. Ies. Collegii in patria Rector.

Caroli BORROMÆI, Cardinalis, & Archiepiscopi
Mediolanensis, anno cicidlxxxiv. demortui, ac anno
cicidccx. in Sanctorum catalogum relati, *Vitam &
miracula* plures scripsere; ac nominatim *Augustinus
Valerius*, (c) *Iobannes Franciscus*, Nuncius Apostoli-
cus, & Episcopus Vercellensis, (d) *Antonius Possevinus*,
& *Franciscus Penia*: (e) qui, una cum vita ejus ex diplo-
mate Pontificio depromta, conjunctim prodierunt. (f)

Lau-

(a) Romæ 1621. Colon. 1622. (b) Paris. 1660. (c) Veronæ 1604. (d)
Colon. 1587. (e) Peniam ex Italico Latine vertit *Ernestus
Gholinus Virrhins* Colon. 1611. (f) Antwerp. 1623.

Laudantur etiam *Carolus a Basilica Petri*, & *Caro-
lus Basgapus*, Mediolanensis, (a) *Vitæ Borromæana*
Scriptores. Habemus insuper *Caroli Tornielli*, Oratio-
nem *in laudem Borromæi*, & *Andrea Blanci*, Genuen-
sis, Soc. Ies. Rhetor. & Philos. Prof. ac Concionatoris
Orationem de singulari Sapientia Caroli Borromæi.
Mortuum eleganti Oratione laudavit *Franciscus Pani-
garola*, Astensis Episcopus.

*Narrationem de vita & morte Federici BORRO-
MÆI*, Cardinalis & Archiepiscopi Mediolanensis, abs-
que suo nomine in lucem dedit *Octavius Lanzavecchia*, Octav. Lant-
Italus, e Soc. Ies. (b) zavecchia,

Antonium CARAFFAM an. cixxcxi. mortuum, cer-
tatim laudarunt *Thomas Bozius*, Eugubinus, & *Cesar* Th. Bozius.
Baronius: & luculenta Oratione *Franciscus Bencius*, C. Baronius.

Iosephus Gratianus, Avenensis, *de laudibus mili-* Fr. Bencius.
taribus Dominici Card. CAPRANICENSIS, Oratio- Ios. Gratianus.
nem habuit. (c)

In Exequiis Cardinalis CLESELII, Episcopi Vien-
nensis, *Orationes* habuere, *Laurentius Sengen-
Labaco-Carniolus*, e Soc. Ies. Poet. Rhetor. Philos. & schmidt, Laur. Sengen-
Theol. Prof. Viennæ & Græcii, an. cixxcxvi. demor- schmidt.
tuus: & *Scipio Sgambatus*, Neapolitanus, Italus, Soc. Scip. Sgambatus.
Ies. Theol. Prof. & Concionator Viennæ, qui anno
cixxcxi. v. Febr. decessit.

In funere *Scipionis COBELLVTII*, Card. Tit. S. Ang. Gallutius.
Sufannæ, Orationem habuit (d) *Angelus Gallutius*,
Fffff 2 Mace-

(a) Chilinus in *Theatro Viror. Illustr.* (b) Mediol. 1632, (c) Anno
1630. (d) Romæ ed. 1626,

Maceratensis Italus, Soc. Ies. in Collegio Romano xxiv. annis Prof. qui octogenario major vitæ huic valedixit xxviii. Febr. anno cicioclxiv.

Vitam *Pompeji* COLVMNÆ, Cardinalis, scripsit

P. Iovius,

Paulus Iovius.

De vita *Iohannis Francisci* COMMENDONI, libros

Ant. M. Gra-
titanus.

IV. vulgavit *Antonius Maria Gratianus*, ex Sepulcro-
Burgensi, civitate dioeceseos Florentinæ, oriundus, Epi-
scopus Amerinus, Sixto V. ab Epistolis Latinis. (a)

Ioh. Casa.

Casparis CONTARENI Vitam descripsit *Iob. Casa*;

in qua, ut & Bembi Vita, præter singularem linguæ Lati-
næ nitorem, multa ad rem literariam & civilem perti-
nentia haberi, in eruditissimo Polybistore monuit Da-
niel Georgius Morhofius. (b) Videantur etiam P. Iovii

P. Iovius.

Elogia doctorum Virorum.

Hier. Niger.

Hieronymi Nigri Oratio, in funere *Francisci* COR-
NELII habita, exstat in *Orationibus clarorum homi-
num.* (c)

Alexandrum FARNESIVM Cardinalem, anno

cicioclxix. mortuum luculenta Oratione laudavit

P. Magnus.

Petrus Magnus. Exstant & *Francisci Bencii*, & *Iulii Ni-*

Fr. Bencius.

gronii Orationes de eo funebres.

I. Nigronius,

Stanislai HOSII, Cardinalis, Vitam conscripsit

Stanisl. Resci9

Stanislaus Rescius.

De *Francisci IOYEVSII*, Card. Vita, insigne volu-

Lud. Auberi.

men scripsit *Ludovicus Auberius.* (d)

Panegyricum de laudibus *Ludovici*, Cardinalis

LV.

(a) Paris. 1669. (b) lib. i. c. 19. pag. 227. (c) Patav. ed. 1559. (d) Pa-
ris. 1654.

LVDOVISH, emisit *Henricus Chiffelius*, Antverpianus, Prof. Romanus. (a) Henr. Chiffelius.

In funere Cardinalis MILLINI, *Orationem* habuit, ediditque *Antonius Marinarius*, Carmelita Gryptalien-
sis, Theol. Lector. (b) Ant. Marina-
rius.

In *Alexandri Peretti* Cardinalis MONTALTI fune-
re, *Orationes* habuere, *Placidus Philingerius*, Neapoli-
tanus, Junior, Clericus Regularis, & *Franciscus Brivius*,
Soc. I. Mediolanensis (c) Exstat item *Laelii Guidiccioni*
Funus Cardinalis Montalti. Plac. Philin-
gerius,
Fr. Brivius.
Lael. Guidic-
cionius.

Theatrum temporaneum aternitati Cæsaris MON-
TII, Cardinalis & Archiepiscopi Mediolanensis, fa-
crum, erexit *Octavius Boldonius*, Mediolanensis. (d) Oct. Boldoni9

Marci MVSURI, Cretensis, Elogium habetur in *Elo-
giis doctorum virorum* Pauli Jovii. Paul. Iovius.

Bernardinus Tomitanus, scripsit *Clonicum*, sive *de
Reginaldi POLI* Cardinalis laudibus. (e) De eodem
legendi Auctor *Heroologia Anglicana*, & *Iohannes Im-
perialis*, *Museo Historico*. Bern. Tomi-
tanus.
I. Imperialis.

De Vita & Gestis Cardinalis Gallicani, *Armandi
RICHELII*, tres tomos congeffit *Ludovicus Auberi* (f) Lud. Auberi9.
R. du Ferrom.
Ejusdem Cardinalis Vitam nobis dedit *Remigius du
Ferron*. (g)

Vitam *Iacobi SADOLETI*, *Viri inter Cardinales ob
eruditionem, moderationem, & pietatem laudatissimi*,
(h) elucubravit *Antonius Florebellus*. (i) Ant. Florebel-
lus,

Fff ff 3

Bern-

(a) Romæ 1628. (b) Ibid. ed. (c) Ibid. 1623. (d) Mediol. 1636. in fol.

(e) Venet. 1556. (f) Paris. 1660. (g) Aurel. 1636. (h) Quod

elogium ei tribuit Seckendorffius *Hist. Lutheranismi* lib. 3. p. 324.

(i) Colon. 1590.

Auctus Flo-
rentinus.

Bernardi VBERTI, Cardinalis, Vitam consignavit *Auctus Florentinus*, Vallis Vmbrosæ monachus, qui vixit sub Lothario II. Imp. anno cxcxlvii. (a)

Iacobi de VITRIACO, Episcopi Acconensis, postea-
que Ecclesiæ Rom. Cardinalis, & Episcopi Tusculani,
ac Papæ in Imperio, Galliis, & Terra S. Legati, seculo
XII. florentis, Vitam composuit *Andreas Hojus*, Bru-
gensis, Græcæ L. Eloq. ac Historiarum in Academia
Duacena Professor. (b)

Thoma VOLSÆI, Angli Vita, habetur in *Heroolo-
gia Anglicana*.

De Vita *Francisci ZABARELIÆ*, Patavini, Epi-
scopi Florentini, quem Iohannes XXIII. Papa anno
cixcccxix. Cardinalem Tit. SS. Cosmæ & Damiani
creavit; mors tempore schismatis sub Martino V. P.
in Constantiensi Concilio anno cixcccxvii. xxvi. O-
ctobris exstinxit, Orationem funebrem scripsit *Iohan-
nes Franciscus Poggius*, Florentinus. (c)

(a) Vid. Vossius de *Hist. Lat. l. 2. c. 49. p. 497.* (b) *Historia Orientali* Iac.
de Vitriaco Duaci 1597. ed. præfixa. (c) Habetur in *Operi-
bus Poggii*.

CAPVT XXX.

DE SCRIPTORIBVS HÆRESIO- LOGIÆ VNIVERSALIS.

§. I.

DIu in Historia Pontificia ac Cardinalitia fuimus
occupati; verum nunc ad novum nos accingi-
mus

mus laborem, nempe enarrationem scriptorum illorum, qui de Hæresibus & Hæreticis in universum literarum monumentis quædam consignarunt: quos mox excipient illi, qui in singulari Hæresium historia elaborarunt.

§. II. In illis igitur primo nobis occurrit I- IRENÆVS, RENÆVS, gente Asianus, Smyrna, ut videtur, oriundus, Polycarpi, Smyrnenſium Episcopi, discipulus: (a) cum quo sub Aniceto Episcopo Romam venisse, indeque in Gallias profectum, Lugduni domicilium fixisse, ejusque Ecclesiæ Presbyterum egisse, probabile est. Circa an. CLXVII. incalſcente in Gallia persecutione, Pothino Lugdunensium Antistiti martyrium passo successit, *πρεσβύτερος* ætate pariter ac officio, annumque (b) agens septuagesimum: quippe qui Nerva imperante anno CHRISTI xcvii. natus fuisset. In unione Ecclesiarum refarcienda strenue elaboravit, præsertim in componenda de tempore celebrandi Paschatis controversia: eoque nomine Victorem Episcopum Romanum, Ecclesiis Asiaticis anathema parantem, coacta Episcoporum Gallicanorum Synodo, per literas humaniter admonuit, renitentem acrius objurgavit. Anno CHRISTI (ut Dodvrellus putat) CLXXIX. ætatis Irenæi xcii. Commodi Imp. x. sub Victore habita est *Disputatio de Paschate*, cui ipse superstes fuit, vita paulo post defunctus. Quod vero Irenæus pro Martyre habeatur, utpote qui

(a) Hieron. in *Ezech.* l. 2 c. 3. Theodoret. *Dial.* i. c. 17. (b) Henr. Dodvrellus in *Dissertat. ad Irenæum*.

De libro Ire-
næi contra
Hæreses.

qui capite truncato sub Severo Imp. obierit, id se-
quiorum potius seculorum commentum censendum
erit: cum antiquiores id taceant, ac non nisi Hie-
ronymus eum *Martyrem* vocet: in cuius tamen
Commentaria in Esaiam cap. LXIV. forte vox *Martyris*
in textum irrepsit. (a) Si Theophilo Raynaudo in *In-
diculo Sanctorum Lugdunensium* (b) habenda fides,
caput Irenæi anno ciciolxii. ab Hugonottis pilæ in
modum per vicos & plateas protrusum, & ceteræ re-
liquiæ pessime tractatæ sunt. Scripsit Irenæus *ad-
versus Hæreses*, sive, ut apud Eusebium & Photium
Græca inscriptio habet, ἐλέγχος καὶ ἀνατροπὴ τῆς ψευ-
δωνύμου γνώσεως (*Refutationis & Eversionis false sci-
entia*) *libros V.* in quibus de omnibus ad sua usque tem-
pora Hæresiarchis, deque execrandis eorum dogma-
tibus, & actis agit; impias eorum objectiones refel-
lit; quæstiones motas solvit; veritatemque adversus
omnia ipsorum tela animose propugnat. Præcipue
huc spectat liber I. in quo Valentini & Valentiniano-
rum deliriis recensitis, postea altius exorsus, Hære-
ticorum historiam a Simone inde Mago ad sua usque
tempora perducit. Græce hi libri sunt conscripti:
id quod fragmenta apud Eusebium, Epiphanium,
Damascenum, Oecumenium, aliosque ostendunt: ut
mirum sit, Erasmus primum in alia omnia abiisse.
Nunc tamen nonnisi Latina superat versio. Etsi e-
nim Græcum exemplar aliqui in Bibliotheca Veneta
se se vidisse testati sunt, post factam tamen inquisitio-
nem

(a) VVilh, Cave in *Hist. Liter. Script. Eccl. pag. 30. b.* (b) p. 305. f.

nem locus vacuus repertus est. Et si in Vaticana Græcus fuisset codex (quod teste Gallasio quidam affirmarunt) pridem vel Holstenius, vel Allatius, Græcæ literaturæ impense dediti, id indicassent. Sed & spes, ab Demetrio Archipresbytero, Matth. Dressero, de exemplo Græco facta, decollavit. (a) Sæpius editus est Irenæus: (b) & primo quidem, cura *Erasmii Roterodami*, post & *Iob. Iacobi Grynæi*: item *Nicolai Gallasii*, S. Theol. Prof. & *Iobannis Fevardentii*: qui & Irenæum annotationibus suis illustrarunt. Priora libri I. capita *Iacobus Billius*, & *Fronto Ducaus* scholiis suis explicuerunt. Sed & *Henricus Dodovellus*, in Oxoniensi Academia Historiarum Prælector Cambdenianus, elegantes & eruditas ad Irenæum scripsit *Dissertationes*. Quæ *Matthias Lannojus*, Senator Antverpiensis, in Irenæum molitus, nondum prodisse credo. (c) Ceterum Fevardentium in Com-

De Edit.
Irenæi.

Ggg gg

men-

- (a) Dresserus in *Epist. ad Mart. Crusium* scripta an. 1590. quæ habetur in illius *Gymnasmatibus Græcæ L. lib. 3. an. 1592.* excusis pag. 277. *Promisit mihi nuper Demetrius quidam Archipresbyter, quem & tu vidisti, se exemplum Irenæi Græcum intra menses sex esse missurum. Ego vicissim duplum ei pretium pollicitus sum, si promissum faciat.* (b) Per *Erasmum* Basileæ 1526. 1528. 1534. 1545. 1548. 1554. 1560. ibidem cura *Grynæi*, una cum variis lectionibus 1571. Parisiis 1528. 1545. 1563. 1567. Genevæ 1570. cum annot. Gallasii per Fevardentium Paris. 1575. 1577. Colon. Agr. 1595. Paris. 1630 & denique 1639. cum Notis Frontonis Ducæi, & Comment. Fevardentii. Quædam Irenæi ex lib. 3. cap. II. hætenus non nisi Latine visa e cod. quodam ms. Bibl. Medicæ, repræsentat *Alex. Morus* *Notis ad N. T.* sub initium ad vocem *Εὐαγγέλιον*. (c) *Drusius Miscellan. Sacrar. lect. cent. 1. cap. 44.* *Matthias Lannojus* Senator & *Patritius Antverpiensis* in manibus habet *B. Irenæum*, quem, ut spero, emendatiorem ipsius opera redditum aliquando (utinam brevi) habebimus.

mentariis ad causam Pontificiam stabiliendam omnia
oborto collo trahere solere, Wilhelmus Cave monuit.

(a) Paulo acerbius Rivetus in *Critico Sacro lib. II. cap. VI.* Iuniores, qui in opera Irenaei incident, monitos volo, ut caveant ab illis editionibus, quas impudentissimus ille monachus Fedardentius, homo projecta audacia, & nullius fidei, fæde in multis corrumpit, & annotationibus impiis & mandacibus conspurcavit.

TERTVLLI-
ANVS.

§. III. Exeunte secundo, ac ineunte tertio se-
culo, floruit Q. SEPTIMIUS FLORENS TERTVLLI-
ANVS, Carthagine, patre Centurione Proconsula-
ri natus, literis humanioribus, ac in primis Iuris Ro-
mani scientia, præclare imbutus, moribus tamen, ut
ipse fatetur (b) perditissimis, donec circa annum
CLXXXVI. religionem Christianam amplecteretur.
Presbyter Ecclesiæ Carthaginensis factus, anno circi-
ter CXCII. fidem Christianam, ac disciplinam Ecclesia-
sticam ingenti zelo tutatus est. Vixit in conjugio,
atque uxorem serio hortatus est, ut quanta posset
continentia post illius excessum renuntiaret nuptiis.
(c) Circa mediam (Christianismi) ætatem (d) ad
Montani dogma prolabitur, invidia & contumeliis
Clericorum Romanæ Ecclesiæ provocatus. Quo
de digna lectu est Wilhelmi Cave conjectura, ex i-
psius *Vitis Patrum* (e) in *Historia Literaria* (f) repeti-
ta. Obiit decrepita jam ætate, &, ut conjiciunt ali-
qui,

(a) In *Hist. Lit.* (b) *De Spectaculis* c. 19. *De Resurrect.* c. 59. *de Pœnit.* c. 4. 12. (c) *lib. 1. ad Uxorem.* (d) Hieron. *de Script. Eccl.* c. 53. (e) Tomo I. in Tertulliano n. 9. (f) pag. 41. Confer Eliæ Du Pin *Bibl. Eccles. Auctox. Tom. 1. p. 137.*

qui, circa annum cccx. Is autem hoc loco nobis memoratur ob librum *de Prescriptionibus Hæreticorum*: De Præscript. Hæreticorum, quamvis postrema hujus libri capita, quibus xxv. Hæreses enumerantur, alium habere videntur auctorem. Licet enim Dodvvellus Dissert. singulari *de Successione Pontificum*, probare contendat, catalogum illum Hæreticorum, vel ipsi Tertulliano, vel coævo saltem auctori,tribuendum esse; validis tamen aliquot rationibus Vir Clarissimus, *Thomas Ittigius*, contrarium evicit. (a) Quamobrem etiam *Christianus Lupus*, Iprensis, Ord. Eremit. Theolog. in Lovan. Acad. D. & Prof. cum an. cccclxxv. Tertulliani librum *De Prescriptionibus*, scholiis ac Notis suis illustratum Bruxellis ederet, postrema illa capita omisit: quorum auctorem nec ipsum Tertullianum esse, nec scriptorem ei coævum, prolixè probavit scriptor anonymus Dissertationis *de Vita & scriptis Tertulliani*, quem Petrum Allixium esse, Wilhel. Cave asseruit. (b)

§. IV. Seculo IV. claruit *PHILASTRIVS*, vel potius *PHILASTER*, qui Presbyter factus, teste (modo genuinus sit) Gaudentio, (c) Pauli Apostoli sedulus imitator, totum fere orbis Romani ambitum circumiit, ut Gentiles & Hæreticos erroribus liberatos ad veram CHRISTI notitiam perduceret: id quod etiam in ipsa Roma cum fructu fecisse dicitur. Dein Brixien-
sis Episcopus electus, Auxentio Mediolanensem Duci in Catholicos grassanti fortiter restitit,

PHILASTEL-
VS.

Ggg gg 2

invi-

(a) In præf. ad Lector. Dissert. *de Hæresiarchis I. & II. sec. §. 2. pag. 3.*

(b) In *Hist. Liter.* p. 42. a. (c) In *Encomio Philastrii* apud Surium 18. Julii,

Iudicia de
Philastrio.

invictus fidei Nicænæ defensor. Ambrosio ad sedem
Mediolanensem evecto perquam familiaris fuit : a-
pud quem Mediolani eum se vidisse, testatur Augu-
stinus. (a) Sunt qui anno ccclxxxvii. decessisse vo-
lunt. Qui ejus ætatem ad annum ccccxxx. referunt,
decepti sunt mendoso codice Philastrii *cap. CX.* ubi nu-
merum ccclxxx. reponendum, jam pridem docti
viri observarunt. (b) Liber ejus *de Hæresibus*, quo xxii.
recenset ante natum CHRISTVM, & cxx. post ejus
nativitatem, singulari quidem cum diligentia, ac Ca-
tholicæ veritatis fervore, scriptus est; nec tamen sem-
per cum judicio recto, dum Hæresibus sæpe accenset
ea dogmata, quæ id nequaquam meruere. Vnde
Bellarminus de *Scriptoribus Ecclesiasticis* : *Illud est ob-
servandum, multa a Philastrio inter hæreses numerari,
quæ vere hæreses non sunt : proinde cum prudentia le-
gendus est.* Et Iohannes Dallæus, de *Vsu Patrum lib.*
II. cap. I. *Philastrius Brixienſis Episcopus, quæ ipse non
probat, ea in hæreseon censum, veluti a publica Chri-
stianorum omnium fide aliena retulit, adeo fallaci &
futili interdum judicio, ut quæ ille jugulat, Ecclesiam
quoque damnasse, ab omni veri specie abhorreat.* Ac
Fridericus Vlricus Calixtus, in *Dissertatione de nova
Origenis editione* : *Vsque adeo liberaliter & abun-
danter admetitus ille est Hæreses, ut plures eum fecisse,
quam in Ecclesia invenisse, haut injuria de eo dixeris.*
Et post pauca : *Ecce, quam non recens, sed inveteratum
sit vitium, hæreseos crimen immerentibus impingere.* Item

(a) Sub initium *lib. de Hæres.* (b) Quos adducit Ittigius *d.l. p. 4.*

Item Elias du Pin, in *Bibliotheca Ecclesiasticorum Aucto-
rum*: (a) Philastrius *comminiscitur multas Hareses, quæ
nusquam exstiterunt, & aliquando Haresium Catalo-
go adscribit sententias, quæ veritati congruæ, vel saltem
problematica sunt. Non ergo mirum est, si Haresium
Catalogum adeo numerosum compangat: eas insuper
multiplicavit, eandem haresin sæpius memorando. Phi-
lastrii libellus tum separatim, tum cum aliis ejusmodi
scriptis conjunctim aliquoties excusus est. (b)*

§. V. Eodem seculo IV. in Ecclesia Græca do-
cuit EPIPHANIVS, apud Bezanducam vicum prope
urbem Eleutheropolin in Palæstina natus, parentibus,
ut videtur, Iudæis. Juvenis adhuc in Ægyptum pro-
fectus, in Gnosticorum insidias, præsertim muliercu-
larum quarundam consortium incidit, a quibus ar-
cana execrandæ illius sectæ percepit. (c) Verum Dei
misericordia, earum illecebras salvus evasit, cumque
Ascetarum Ægyptiorum mores & instituta diligen-
ter fuisse rimatus, anno ætatis xx. in patriam rediit,
& sub Hilarionis, Monachorum Palæstinorum patris,
disciplina aliquamdiu vixit. Postea monasterium
*Vetus, Ad dictum, prope vicum natalem condidit, cui
ipse præfuit. Circa annum ccclxviii. Salaminæ Cy-
pri metropoleos, postea Constantiæ dictæ, electus E-
piscopus, magnam pietatis, probitatis, & doctrinæ
famam consecutus est. Anno ccclxxxii. Romam,*

EPIPHA-
NIVS.
Summa vitæ
ejus.

Ggggg 3

ad

(a) Tomo II. p. 429. (b) Basileæ 1528. cum Idacio Claro: ac ibid. 1539.
ut & Helmstadii, cura Joh. a Fuchte, 1611. cui etiam Supplemen-
tum incerti Auctoris accessit: ac iterum ibidem 1621. ut & 1676.
præterea cum libro Aug. *de Haresibus*, variis in locis, & in *Bi-
blioth. Patrum*. (c) Ipse Epiphanius Har. 16.

ad causam Paulini de sede Antiochena dijudicandam imperialibus literis evocatur, ubi Paula, religiosa Toxotii vidua, illum hospitio benigne excepit. Sub extremam vitam cum implicaretur dissidio, quod Hieronymo & Theophilo Alexandrino, cum Origenistis intercessit, variis laboribus, curis, persecutionibus admodum fuit exercitus; atque exulceratus Iohannis Episcopi Hierosolymitani, quem Epiphanius Origenis errores fovere accusaverat, animus, nullis remediis leniri potuit: donec tandem cognita plenius post plures annos causa, & per Hieronymi ad Pammachium literas publice exposita, ipse pudor Iohannem compescuit. (a) Sed nondum Epiphanio contentionum finis. Theophilus enim Episcopus Alexandrinus, primum Iohanni Hierosolymitano in causa Origeniana favens, post Origenis adversarium professus, ejus libros damnavit, in Synodo an. cccxcix. habita, ac Monachos quosdam Nitrienses Origeni addictos Aegypto expulit, qui Constantino-
polin fugientes, Iohannis Chrysostomi hospitio & favore utebantur. Id vero exacerbavit Theophilum, ut exinde internecino odio Chrysostomum persequeretur. Epiphanius interim Origenis osor, ac ob id Theophilo addictus, ejusque exemplum secutus, coacto an. cccci. Episcoporum Cypriorum Concilio, Origenem ejusque libros damnavit, & Chrysostomum, ut idem faceret, literis monuit. Verum cum Chrysostomus id facere detrectaret, E-
pipha-

(a) Ex recentioribus legendi Cave in *Hist. Lit.* p. 120. & Du Pin in *Biblioth. Temo 3. p. 515.*

Epiphanius, instinctu Theophili Constantinopolis proficiscitur, sed nec cum Chrysostomo congregari, nec ullum cum eo commercium habere voluit, nisi prius Origene damnato, & ejectis Monachis Nitriensibus. Sed cum paucos inveniret in damnando Origene, qui in communione Ecclesiae mortuus erat, sibi consentientes, in Ecclesia Apostolorum coram toto populo Origenis libros, omnesque ejus fautores damnare instituit. Ac perfecisset destinata, nisi seditionis a plebe excitandae metus, per Chrysostomum, misso ad eum Serapione Diacono, ipsi injectus a proposito revocasset. Sic itaque a spe sua dejectus, & ab Eudoxia Augusta minus benigne habitus, Constantinopoli discessit, ac Episcopis, qui ipsum usque ad littus comitati erant, dixisse fertur: *Relinquo vobis Urbem, Palatium, & Theatra.* Etiam hac formula Chrysostomo valedixisse ajunt: *Spero te non moriturum esse Episcopum:* hunc autem sic illi respondisse: *Spero te non perituum esse in patriam.* Annuunt utriusque votis iratum Numen. Nam Chrysostomus brevi post sede depositus, in exilio mortuus est. Epiphanius vero in medio cursu navigationis diem supremum obiit, an. ccccii. vel. iii. extrema quidem senectute, ut pote anno aetatis prope centesimo. Quin si Polybio discipulo, ac comiti itineris credendum, ipsi Epiphanius Constantinopolin relinquens Arcadio Imp. dixit, se annos cxv. menses tres natum esse. Scripsit Epiphanius magnum *Opus de Haeresibus*, cui nomen dedit *πανάγιον* vel *πιστάριον*.

De Epiphaniō
Panario.

τιον, hoc est, *arcam*, seu *capsulam medicam*: cum in eo non solum hæreticorum sententias exponat, verum etiam contra venenatos hæreticorum morsus sua saluberrima remedia suppeditet. (a) Dividitur in tres partes: quarum *prima* continet Hæreses ante CHRISTVM exortas, quas ad XLVI. numerat: *secunda* complectitur Hæreses XXIII. & *tertia*, XI. ut in summa octoginta contineat. Inchoavit illud anno ccclxxiv. rogatu *Acacii & Pauli*, Archimandritarum, quorum Epistola ea de re ad Epiphanium missa, cum hujus *Responsione*, Panario præfixa est. *Opas*, inquit Photius (b) *omnibus ante eum scriptis adversus Hæreses lucubrationibus uberius atque utilius: quippe cui ex Iustini Martyris, Irenæi, Hippolyti, aliorumque veterum scriptis haud parum incrementi accessit: nil enim ab eis excogitatum intactum reliquit Epiphanius, quaque ipse proprio Marte elaborarat, addidit.* Interim idem Photius agnoscit, in his *concentrationibus adversus Hæreses susceptis ut plurimum infirmum esse: id quod ex junioribus Martinus Chemnicius, (c) Wilhelmus Cave, (d) Elias du Pin (e) confirmant.* Et hujus quidem verba ita habent: *Epiphanius lectione & eruditione multa instructus erat, sed acuti & accurato judicio prorsus carebat. Sæpe falsa adhibet ratiocinia ad Hæreticos confutandos. Maxime credulus est, & parum accuratus. Fallitur multis in locis circa facta Historica momentosissima, & temere nimis*

(a) Vide ipsum in *Anacephalasi*, (b) Biblioth. Cod. 122. (c) Orat. de *lectione Patrum*, præmissa *Explicationi Locorum Communium*. (d) in *Hist. Lit.* p. 131. a. (e) in *Biblioth. Eccles. Auct.* T. 3. p. 526.

nimis falsis Commentariis, vel incertis rumoribus si-
dem adhibet. Multo zelo flagrabat, & magna in
factis ejus pietas elucebat, sed prudentia & rerum hu-
manarum usus parum. Credulitatem viri etiam no-
tavit Casaubonus ad Baronium: (a) Vir maximus,
inquit, Epiphanius, sed quem res arguit ipsa, levibus
auditiunculis nescio, unde acceptis facile nimis aliquan-
do fidem habuisse. Scripsit porro Epiphanius *Anacepha-
laosin*, seu *Panarii Epitomen*. Et hanc quidem, non ipsum
Panarium (quod tum nondum vidit (b)) intelle-
xisse videtur Augustinus, in praefatione libri de Here-
sibus ad Quodvultdeum scribens: Noster Epiphanius
Cyprius Episcopus abhinc non longe humanis rebus e-
xemptus de octoginta haeresibus loquens, sex libros etiam
conscripsit, historica narratione commemorans omnia,
nulla disputatione adversus falsitatem pro veritate de-
certans. Breves sane sunt libelli, & si in unum libel-
lum redigantur, nec ipse erit nostris, vel aliorum qui-
busdam libris longitudine comparandus. Quod ad e-
ditiones attinet Epiphanii, non est indignum obser-
vatu, Philippum Melanchthonem Epiphanii *Panarium*
a Iohanne Langio Erfurtenſi impetrasse, deinde ad

De Editione
Epiphanii.

Hhh hh

Ioban-

(a) Exerc. XV. an. 33. num. 13. (b) Ianus Cornarius in Epist. Dedic.
versionis Epiphanii ad Iohannem Fridericum Saxoniae Ele-
ctorem: Revera videtur ipse Augustinus hoc opus *Panarium*
inſcriptum non habuisse, neque vidisse. Et paulo post: His
verbis indicat sane Augustinus, se hoc magnum & bene lon-
gum Epiphanii opus non habuisse: sed, aut singulis libris,
aut librorum tomis praemissa argumenta vidisse, & ipsa vi-
delicet breves libellos appellasse: aut *Anacephalaosin* ejus-
dem Epiphanii saltem habuisse, quae etiam ad finem huius
operi est adjecta. Hoc enim opus nulla parte ab Augustino
aequatur, tantum abest, ut id superarit.

Iohannem Oporinum, utriusque Linguae Professore
 Basileam misisse, quo illius, & *Roberti Cbimerini* o-
 pera Graece ederetur. Et hi quidem ut de Studiosis
 Graeca non assequebantur mererentur, pervaserunt
Cornario, ut post Basilii conversionem a se factam,
 hoc Epiphanii opus aggrederetur: id quod hic lu-
 bens fecit, & intra nonum mensem in Latinam lin-
 guam transtulit, Philippo, ac aliis doctis viris hanc
 operam collaudantibus. Sic igitur anno cicoxliii.
 (non-xxxi. ut est apud Gesnerum, Cave, Dupin: ne-
 que-xxv. ut habet Rivetus: (a)) Latine prodiit Epipha-
 nius Basileae, per Robertum Winterum excusus: at
 anno sequenti etiam Graece, sumptibus Iohannis Her-
 vagii, industria autem *Iohannis Oporini*: cuius dili-
 gentiae doctrinaeque Studiosi debent, quod Opus illud
 nitidum, emendatum, ac bona fide, secundum ar-
 chetypum in lucem venerit: ut ipse testatur in pra-
 fatione ad *D. Erasmus*, Episcopum Argentoratensem.
 Secutae postea sunt editiones Basileenses aliae (b) & Pa-
 risiensis anno cicoxii. cum observationibus quibus-
 dam Billii, & Coloniensis anno cicoxvii. Deni-
 que novam Epiphanii editionem procuravit *Dionysius*
Petavius, Soc. Ies. Theologus, cumque multa in Corna-
 rii interpretatione vitia deprehendisset, novam ipse
 versionem confecit, Parisiis excusam an. cicoxxii.
 cum Graeco textu recognito, & e duobus mss. emen-
 dato. Duobus constat voluminibus: quorum prius
 com-

De Editione
 Petavi.

(a) *Critici S. lib. 3. cap. 28.* (b) Anno 1560. & 1578. Nam quam me-
 morant Cave, & Du Pin anno 1540. nunquam prodisse puto.

complectitur *librum contra Hæreses* ; posterius *Ance-
raturum, Anacephalaosin, & librum de Mensuris, & Pon-
deribus* Petavio interprete, *Physiologum*, libellum de
*XII. Gemmis, & Homilias, cum vetustis Epiphani Ope-
rum versionibus, Epistolam ad Iobannem Hierosolymi-
tanum, Vitam Epiphani a Metaphraste conscriptam,
& Animadversiones Patavii* : quibus integræ *Disserta-
tiones Critica & Chronologica* insertæ sunt ac additæ.
Quæ editio Petaviana, Coloniae (ut habet frontispi-
cium : quamvis ea de re dubitem) cum appendice Pe-
taviana recusa est. Hanc editionem merito laudat
Fridericus Vlricus Calixtus: (a) sed duriter nimis de Pe-
taviano labore censuit Claudius Salmasius, *libro de
Transsubstantiatione*, quæ sub ficto *Simplicii Verini*
nomine emisit: *Vox*, inquit (ὄρεσθαι) *non intellecta,*
maximo illi asino, & nebuloni Lojolita, qui Epiphanium
Notis suis & versione conspurcatum dedit. Petrum
Lansselium quoque, Gravelinganum, e Soc. Iesu, no-
vam Epiphani editionem cum Commentariis fuisse
molitum, ex præfatione *Dispunctionum Notarum Ca-
sauboni in Iustinum Martyrem* patet. *Habeo præfatos, ait,
paratos in Epiphanium commentarios, qui justum volu-
men, si simul juncti fuissent, efficere debuerunt.* Ac ite-
rum: *Ita Epiphanius: cujus novam editionem propediem
curaturus sum.*

§. VI. Etiam B. HIERONYMVM, natione Dal-
matam, patria Stridonensem, anno cccLxxviii.
presbyterii gradu ornatum, qui demum Bethlehemi

HIERONY-
MVS.

Hhh hh 2

in

(a) In Dissert. de nova Origenis editione.

An de Hæresi-
bus scripserit.

in Palæstina consenuit, ac anno ccccxx. ibidem obdormivit, de Hæreticis quædam scripsisse, sequentia Augustini in calce libelli *de Hæresibus* arguunt: *Audivi scripsisse de Hæresibus S. Hieronymum, sed ipsum ejus opusculum nec in nostra bibliotheca invenire potuimus, nec unde possit accipi, scimus. Quod si tu scieris, perveniat illud; Et forsitan habebis aliquod melius quam hoc nostrum: quamvis nec ipsum licet hominem doctissimum omnes hæreses arbitrer indagare potuisse.* Iam Claudius Menardus, Iuliomagi Andium Proprætor, anno cldccxvii. Parisiis emisit *Indiculum de Hæresibus*, quem in cariosis & putridis membranis post aliquot Isidori capita repertum, parum abfuit, quin pro genuino foetu agnosceret. Verum postea ex præfatiuncula, in qua ipse Hieronymus cum *sanctissimi Viri* elogio allegatur, rectiora edoctus, Hieronymianum nomen mentiri censuit: id quod pluribus argumentis comprobavit Vir impense doctus, *Thomas Ittigius*, jam aliquoties nobis laudatus, ac laudandus in posterum sæpius, in eleganti illa *de Hæresiarchis I. & II. seculorum Dissertatione.* (a) Dolendum autem, scriptores aliquot Hæresiologicos ab Hieronymo *de Illustribus Ecclesiæ Doctoribus*, laudatos, periisse. Nam cap. XXXIII. *de Bardeſane* monet, quod *infinita adversum omnes pæne hæreticos scripserit, qui ætate ejus pullulaverant.* Et cap. LXI. quod *Hippolytus*, cujusdam Ecclesiæ Episcopus, *adversum omnes hæreses scripserit.* (b) Item, cap. LXXIV. quod id fecerit *Victorinus*, Pictaviensis Episcopus.

Hæresiolog. Scri-
ptores deper-
diis.

§. VII.

(a) In præfat. ad lect. p. 5. (b) Confer Photii *Biblioth. cod. 121.*

§. VII. Succedat nunc ipse AVGVSTINVS, qui AVGVSTI-
 rogatu *Quodvult dei*, Diaconi Carthaginensis, non NVS.
 diu ante excessum (obiit Augustinus an. ccccxxx.) sin-
 gularem libellum *de Hæresibus* confecit, qui in omni-
 bus editionibus Augustini comparet, (a) prolixis
 alias Commentariis, a *Lamberto Danao* explicatus. (b)
 Addidit hic de suo Hæreses ab orbe condito, usque ad
 constitutum Papismum & Muhammedanismum,
 attextis etiam illis, quæ ab Augustino prætermissæ.
 Hæreses, quas Augustinus recenset, sunt in universum
 Lxxxviii. quarum prima *Simonianorum*, ultima, *Pela-*
gianorum. Augustino Appendicis loco junguntur
Gennadii Massiliensis, seculi V. scriptoris, quatuor hæ- Appendix
 reses, *Prædestiniana*, *Nestoriana*, *Eutychiana*, & *Ti-* Gennadii
motheana. Nam libri octo hujus Gennadii *adversus* Massil.
omnes hæreses perierunt. (c) Quamquam Sirmondus
 nihil amplius Gennadium scripsisse existimat. (d) Le-
 gitur hoc Gennadii *Supplementum* etiam in Pseudo-
 Hieronymi *Indiculo*, quem Menardus edidit.

§. VIII. Eundem ferme ordinem, quem Augusti- Auctor
 nus in recensendis hæresibus, tenuit antiquus, sed in- PRÆDESTI-
 certus auctor, quem primus ex Hincmari Remensis co- NATI.
 dice, sub PRÆDESTINATI nomine, *Iacobus Sirmon-*
us, (e) post cum Censura sua publicavit *Iohannes Aw-*
raus. (f) Sub quo nomine quidam *Antonium Arnal-*
 dum,
 Hhh hh 3

(a) Tomo 6. in nova edit. Paris. Tomo 8. (b) Genevæ ed. 1578. &
 cura *Gebb. Theodori Meieri*, Helmst. recus. 1673. (c) Vid.
Labbeus in Bellarmin. Tom. 1 p. 344. (d) In *Histor. Præ-*
destinat cap. 6. (e) Paris. 1643. (f) Gallice primum edita,
 post mox in Hollandia Latine versa.

dum, alii *Davidem Blondellum*, latere censuerunt. (a) Deinde cum anno MDCLXXVII. Lugdunensis *Patrum Bibliotheca* prodiret, Auctor ille, quamvis Semi-pelagianus *Tomo XXVII.* locum in ea accepit. Novissime *Seraphinus Piccinardus*, ex Ord. Prædicatorum in Acad. Patavina Theologus, Prædestinatum illum prolixis *prolegomenis & appendicibus* locupletatum edidit Patavii an. MDCLXXXVI. Totum Opus libris tribus constat, quorum *primus* xc. Hæreses completitur: *secundo*, exhibet librum sub Augustini nomine confictum; *tertio*, hunc ipsum refutat. De Auctore & ætate hujus Operis pluribus disquirunt Wilhelmus Cave (b) & Noster Ittigus: (c) cujus extrema verba placet repetere: *Multa in hoc Autore de priscis hæreticis leguntur, quæ Irenæo, Philastrio, Epiphano, Augustino, aliisque primitive ecclesiæ Scriptoribus incognita fuerunt: sive ea ex Hygino, Polycrate, Africano & Hesiodo hauserit, ut videri vult, sive ipse ad captandam novitatis gratiam ejusmodi gesta finxerit, qua de re liberum cuilibet judicium permitto. Interim suspectæ istæ narrationes Reformatis, & inter Pontificios Iansenianis, quibus hoc Opus ob Prædestinatorum Hæresin indivisum est, baud incommodam occasionem præbuerunt, ut cum personato Avdreo, & Mangovino (in Vindiciis Prædestinat. & Gratia diff. II.) scriptum hoc omni fide & luce publica indignum censuerint. Contra Jesuitis & Remonstrantibus gratis-*
simum

(a) Vid. Grotius part. 2. Epist. 699. (b) in Hist. Lit. in *Primasio*, p. 291, f. (c) in præfat. de Hæresiarchis s. 7. p. 10.

finum hunc libellum fuisse, Sirmondi (Historia Prædestinati cap. IV.) Grotii (Epist. part. 2. Epist. 673.) aliorumque judicia testantur.

§. IX. Aliquem etiam hic locum obtineat seculi V. VINCEN-
TIVS
Scriptor VINCENTIVS, Gallus, qui Tulli Leucorum natus, patre Epirochio, fratrem habuit *Lupum*, Episcopum Trecaffinum. Primis juventutis annis militiam secutus, post ad Lerinum se conferens, vitam egit monasticam, ad Presbyterii dignitatem mox eVectus, ac a monasterio suo LERINENSIS postea dictus. Decef. LERINEN-
SIS.
fit ante annum ccccl. Theodosio adhuc & Valentiano regnantibus. Scripsit is anno ccccxxxiv. triennio post Synodum Ephesinam, suppresso tamen suo, assumptoque *Peregrini* nomine, *Commonitorium adversus Hæreticos* duplex: & quoniam posterius furto sibi ablatum perdidit, *Recapitulationem* quandam, quæ istius vices suppleret, priori subnexuit. Sic enim nos docuit Gennadius Masiliensis *de Scriptoribus cap. LXIV.* Georgio tamen Calixto (a) suspecta est narratio Gennadii. Etsi enim pleraque posterioris *Commonitorii*, quod multa habuit ad historiam Concilii Ephesini facientia, perierint, tria tamen quæ supersunt capita, summam & primi & secundi Commentarii complexa, non post factam demum jacturam adjecta, sed reliquis interlapsis sola remansisse monet. Prodiit Vincentii Opusculum sæpius, (b) atque etiam cum Commentariis *Iobannis Coste-*

(a) In præfat. ad lectorem Aug. de Doctrina Christ. & Vincentii Lerin. pag. 25. (b) Basil. 1528. & in *Bibliotheca Patrum*, Tomo 7. item Cantabrig. 1687.

Costerii, (a) & *Iobannis Filefaci* : (b) item cum *Notis Bartholomæi Petri*, Lintrensi Brabanti, in Acad. Duacensi Professoris (c) ut & *Iobannis Baluzii* : (d) nec minus cum præfatione, quæ *Introductionis*, vicem haberet, *Georgii Calixti*. (e)

THEODO-
RITVS.

§. X. Eodem seculo V. floruit THEODORITVS, Cyri in Syria Episcopus, fautor primum Nestorii, ac ob id seæ suæ motus, & in exilium pulsus, sed postea inplexus orthodoxiam, restitutus, inque ea c. an. cccclvii. mortuus, eodem cum Iacobo Thavmaturgo, amico integerrimo, qui paulo post obiit, sepulchro conditus. Opus is composuit *Hereticarum Fabularum*, in quatuor libros distinctum, quibus hæreses partim breviter refutat, partim indicat, quinam Ecclesiæ Doctores hanc vel illam hæresin solide ac luculenter confutaverint. Opus hoc seorsim Græce prodijt Romæ, *Ardingelli* Cardinalis studio, an. c. m. xlv. ac postea Latine ab *Gentiano Herveto* versum, & denique in Opera ejus relatum. (f) *De vita & scriptis Theodoriti*, singularibus Dissertationibus egit *Iohannes Garnerius*, Iesuita (g) qui libri IV. caput X. spurium esse censet : quod & (Garnerium procul dubio secutus) facit *Wilhelmus Cave*. (h) At quia caput hoc, non minus quam cetera Theodoriti, agnoscunt *Leontius de Sectis*, Theodorus Abbas, in Argumento

Syno-

- (a) Colon. 1569. 1585. 1613. (b) Paris. 1619. (c) Duaci 1611. (d) cum *Salviano* 1669. (e) Helmst. 1629. & 1655. una cum *Augustino de Doctrina Christiana*. (f) Latine ed. Colon. 1567. 1573. 1617. Paris. 1608. Græce Latine Paris. 1642. studio Iacobi Simendi. (g) Tomo V. Theodoriti Paris. 1684. ed. subjectis. (h) in *Hist. Liter.* pag. 225.

Synodi Ephesinae, & Photius in *Bibliotheca*, *Cod. XLVI.* recte concludit Cl. Ittigius (a) Garnerii suspensionem nullo solido fundamento niti. Novam Græco-Latinam Theodoriti de Hæresibus editionem pollicitus est *Iob. a Fuchte*, Theologus Helmstädiensis. (b) Sed vel curis aliis, vel fato præpeditus, promissa non exsolvit.

§. XI. Extremo seculo VI. nobis occurrit LEONTIVS, seu ortu, sed munere, BYZANTINVS, primum Advocatus, deinde relicto seculo, in cœnobio Lauræ in Palæstina monachus. Vossius *de Historicis Græcis lib. IV. cap. VII.* eundem putat, cum Leontio, Neapoleos in Cyprio insula Episcopo. (c) Illius excerpta de *Sectis Hæreticorum*, decem actionibus distincta, interprete *Iobanne Leunclavio*, una cum aliis opusculis Basileæ anno ciciolxxviii. & in *Auctario Bibliotheca Patrum*, Parisiis anno ciciocxxiv. edita sunt. Spectat autem opera Leontii potissimum ad *Nestorianos*, & *Eutychianos*, sectasque inde natas: ex parte tamen etiam *Manicheorum*, *Sabellianorum*, *Samosatenianorum*, *Arianorum*, *Macedonianorum*, *Apollinaristarum* & *Origenistarum* errores, ibi recensitos & confutatos videas. Apud Henricum Canisium, *Antiquæ Læctionis Tomo IV.* & in *Bibliotheca Patrum*, *Tomo IX.* habentur, sed Latine solummodo, ac Francisci Turriani versione, Leontii *adversus Eutychianos & Nestorianos libri III.* *Adversus fraudes Apollinaristarum libri II.* *Solutiones argumentorum Severi: Dubitationes*

LEONTIVS
BYZANTI-
NVS.

lii ii

nes

(a) In præfat. 6.9. p. 13. (b) In præfat. ad lectorem Philastrii. (c) Confer V Vilh. Cave in *Hist. Literar. S. Eccl.* p. 303.

nes hypothetica & definitiones contra eos, qui negant in CHRISTO duas naturas. Exstat porro in Bibliotheca Cæsarea Viennensi, Leontii liber *de duplici Natura in CHRISTO, contra heresin Monophysitarum, & Disputatio contra Philosophum Arianum*: teste Labbeo. (a)

ISIDORVS
HISPAL.

§. XII. Ineunte seculo VII. ISIDORVS Hispanus claruit, Severiani & Turturæ filius, Leandri fratris in Hispalensi Episcopatu, anno 1095. successor, qui anno 1096. mortis proximus, se in S. Vincentii templum deportari iussit: ubi die III. Aprilis, accepto viatico sacro, placide in CHRISTO obdormivit. In hujus *Originibus*, libri VIII. caput III. *de Heresibus in genere*, caput IV. *De Iudeorum*, & caput V. *De Heresibus Christianorum*, agunt. Qui Catalogus etiam repetitur a Gratiano *parte II. Decreti, causa XXIV. Quest. III.* Opus illud *Originum*, cum ei immortalis esset Auctor, Braulio, Episcopus Cæsaraugustanus, quo rogante susceptum erat, complevit, & in libros digessit. Prodiit illud seorsim aliquoties (b) & cum scholiis Bonaventuræ Vulcanii, una cum Martiano Capella: (c) ut & in *Corpore Grammaticorum Veterum* a Dionysio Gothofredo evulgatorum: (d) ac denique in ipsius Isidori Operibus, seculo superiori, a Margarino de la Bigne (e) & hoc nostro, a Jacobo a Breul, Monacho S. Germania Pratis (f) editis.

§. XIII. Isidoro Hispalensi, Ittigium nostrum secuti

(a) Tom. II. ad Bellarminum pag 24. (b) Venet 1483. Paris. 1509.
(c) Basil. 1577. (d) Geneva 1595. (e) Paris. 1580. (f) Paris. 1602.
& Colon. 1617.

secuti, (a) jungimus ANASTASII *Hodegum*, cuius ANASTASIIVS.
caput IV. in præfatione, & subjuncto indice, hoc titulo
signatur: Εξήγησις καὶ ἐπιτομὴ περὶ τῶν αἰρέσεων τῆς
ἀρχῆς ἕως Νεστορίου καὶ Σευήρου: hoc est: *Brevis Expositio*
omnium qui hæreses introduxerunt, usque ad Nestorium
& Severum. Et si autem plerique hoc scriptum, ab A-
nastasio Sinaita, Antiocheno Episcopo, qui seculo VI.
finiente demortuus, elaboratum esse, asserunt; haut
spernenda tamen videntur argumenta, quibus Iohan-
nes Dallæus, (b) & Edmundus Albertinus (c) *Hodegè*
auctorem, & ab Anastasio Sinaita, & ab altero Anasta-
sio Sinaitæ successore, ac itidem Episcopo Antiocheno
distinguendum, & utroque juniorem, probant. Ana-
stasii *Hodegum* edidit Iacobus Gretserus Ingolsta-
stasii anno c1515cvi. Opusculum hoc nulla diligentia,
nullo ordine conscriptum esse, ipse Anastasius in *Pro-*
æmio agnoscit: ubi veniam a lectoribus petit, ob vari-
as correctiones passim adhibitas, & propter ταυτολογίας
sæpius commissas; cum ægritudinum frequentia non
ferret, ut in iis pro animi sui sententia versaretur.
Tum, quod ad hæreticorum recensum attinet, pleri-
que tantum nominetenus indicantur: quod curiosum
lectorem parum juverit.

§. XIV. Idem fecit SOPHRONIVS, ortu Da- SOPHRO-
mascenus, Sophista primum, deinde Monachus, Io- NIVS,
hanni Eleemosynario familiaris, demum an. 1539.
Patriarcha Hierosolymitanus, qui capta jam a Sara-
cenis

Iii ii 2

(a) Præfat. §. 12. p. 14. (b) *De scriptis Dionysii Areop.* p. 187. (c)
De Eucharistia lib. 3. p. 903 f.

cenis Hierosolyma, anno 1535. vitam finivit. Is vero in *Epistola encyclica*, sive *synodica*, quæ in *actione XI. sexti Concilii generalis*, sive *Constantinopolitani III.* legitur, post prolixam fidei confessionem, Hæreticis anathema dicturus, longam eorundem seriem contexit, nonnullorum hæreses breviter exprimens, reliquos tantum nominatim perstringens.

THEODO-
RVS DE
RHAITHV.

Editiones.

§. XV. Eodem seculo VII. claruit THEODORVS, Presbyter in monasterio Lauræ *Rhaithu* dicto, unde *Theodorus de Rhaithu* solet appellari. Scripsit is *Commentarium de Incarnatione CHRISTI adversus hæreses Manetis, Apollinarii, Theodori Mopsuesteni, Nestorii, Eutychis, Iuliani Halicarnasæi, Severi, & aliorum*. Hunc Latine a se versum, edidit Godefridus Tilmannus, Carthusiæ Paris. Monachus, sub titulo, *Isagoges ad Anastasii Sinaitæ Orationes V. Dogmaticas*. (a) Postea Theodorus Beza Latine vertit, Græceque ac Latine evulgavit. (b) Publicavit dein Græce & Latine Robertus Balforeus, Scotus, Aquitanici apud Burdigalenses Collegii Gymnasiarcha, una cum Gelasii Cyziceni *Historia Concilii Nicæni*. (c) Denique comparet *Tomo I. Auctarii Græco-Latini Bibliotheca Veterum Patrum*, studio Frontonis Ducæi, Soc. Ies. excusi. (d) & *Tomo XI. Morellianæ*, ex nova, nec antea in lucem edita *Francisci Turriani*, Soc. Ies. interpretatione. (e)

§. XVI. Eodem forte seculo etiam floruit TIMO-

(a) Paris 1556 (b) Genevæ 1576. exinde recusus inter Beza Opera Theol. vol. 3. (c) Paris. 1599. (d) Paris. 1624. (e) Confer. Labbeum ad Bellarmin. *Tomo II. p. 400.* & Cave in *Hist. Liter.* p. 324.

ve, (a) quod in Ecclesiarum Ritualia receptus, prout u-
niscujusque consuetudo ferebat immutatus, auctus, aut
diminutus fuerit.

IO. DAMA-
SCENVS.

Summa Vita.

§. XVII. Seculo VIII. πολύγλωσσος scriptor flo-
ruit IOHANNES, a patria Damasco, DAMASCE-
NVS; ab eloquentia, *Chrysorroas*; & ab Arabibus
Mansur, sive *Manseron*, dictus, natus Patre inter cives
suos primario, qui Saracenorum Principi a secretio-
ribus erat consiliis. Domi paternæ a Cosma Hiero-
solymitano, qui a Saracenis prædonibus captus, & Da-
mascum abductus, a Iohannis Patre benigne erat ex-
ceptus, & filio præceptor datus, optime eruditus, præ-
claram sibi doctrinæ & eloquentiæ famam brevi com-
paravit. Ab obitu Patris a Saracenorum Chalifa in
aulam accitus, in intimiori confessu locum paternum
impetravit. Quæ de dextra ejus amputata, ac in-
tercedentibus Divæ Virginis precibus restituta, ex
Iohanne Hierosolymitano, vita Damasceni scriptore
circumferuntur, putidas sapiunt fabulas. A Chalifa
missionem, sed ægre impetrans, & Cosmam instituti
sui ac itineris comitem nactus, divenditis prius, & in-
ter pauperes distributis facultatibus, Hierosolymam
profectus est: ubi Presbyterii dignitate insignitus,
in S. Sabæ monasterium Lauram decessit, ac reliquam
vitæ scribendo potissimum exegit, mortuus circiter
anno 1000. Inter ejus scripta superat liber *de Here-
sibus*, in quo primum LXXX. illas recenset, quas Epi-
phanus in suo *Panario* pertractavit, postea vero *Ne-
storia-*

(a) In Hist. Lit. p. 315. a.

Florianos, Eutychianos, aliosque recentiores subjun-
git. Vnde Wilhelmus Cave hæc postrema tantum
Damasceno deberi censuit, cetera nihil aliud esse af-
firmans, nisi Epiphanii *Anacephalæsin*. (a) Hic Da-
masceni liber a *Joachimo Perionio* Latine redditus, in-
ter reliqua ejus Opera comparet. In recentioribus
Damasceni editionibus, partim Latine tantum, par-
tim Græce & Latine legitur. Quos defectus supple-
vit Iohannes Baptista Cotelerius, qui *Tomo I. Monu-
mentorum Ecclesiæ Græcæ*, inter alia hunc Damasceni
tractatum ex codice regio integrum Græce edidit,
nova Latina versione instruxit, Notasque eruditas
adjecit.

§. XVIII. Ex seculo IX. inter Hæresiologia
scriptores numerandus est RABANVS MAVRVS,
Abbas Fuldensis, ac demum Archiepiscopus Mogun-
tinus: cujus vitæ summam alibi exposuimus. (b) Is
enim non solum in Opere *de Universo cap. IX.* Iudæo-
rum hæreses recenset, sed etiam *lib. II. de Clericorum
Institutione, & Ceremoniis Ecclesiæ cap. LVIII.* Hære-
ticorum, qui & apud Iudæos, & Christianos exorti
sunt, Catalogum exhibet. Qui tamen ab Isidori pau-
lo supra memorato Catalogo, tantum variis quibus-
dam lectionibus differt: etsi Rabanus Isidorum, cui
sua debet, haud nominaverit, sufficere ratus, quod
in præfatione librorum *de Institutione Clericorum*
falsus fuerit, se nonnunquam in hoc Opere aliorum
verba,

RAB. MAV-
RVS.

(a) In Hist. Lit. p. 340. i. (b) In Antiquitatibus Ducatus Thuringiæ
lib. 3. cap. 6. p. 145. seqq.

verba, quam sua usurpare maluisse. (a) Omnia Rabani opera in unum collecta, & in sex tomos distributa, cura *Georgii Colbenerii*, Duacensis Academiae Cancellarii, prodierunt Coloniae cldcccxxvii.

EVTHYM.
ZIGABENVS

§. XIX. Hos longo intervallo sequitur, qui demum seculo XII. claruit, EVTHYMIUS ZYGABENVS. (Anna Comnena in Excerpto apud Allatium *Zygadenum* vocat) Ord. S. Basilii Monachus Græcus, Alexio Comneno Imp. familiaris: cujus habemus *Orthodoxæ fidei dogmaticam Panopliam adversus omnes Hæreses*, ex variis Patrum scriptis contextam, inque duas partes divisam, quarum *prior*, XI. *posterior*, XIII. titulus continet. Ex Patrum scriptis has eclogas collegerant præstantes aliquot Theologi, quibus id demandaverat Alexius Imp. quas postea Euthymius in ordinem redactas, apte & concinne in suas classes digessit. Egregie opus hoc commendat *Anna Comnena*, Alexii Imp. filia, *Alexiados lib. XV.* Quamvis autem non tam hæresium historia, quam earundem refutatio hac *Panoplia* contineatur; ex ipsa tamen confutatione, qualis Hæreticorum ab Euthymio confutatorum error fuerit, haut difficulter cognoscitur. (b) Latine hunc librum interpretatus *Franciscus Zinus*, Veronensis, (c) postea *Patrum Bibliothecis* insertus est. Insigne ἀποσπασμάτων, titulum nempe ultimum, Græce & Latine, ex codice Palatino, cum Notis edidit *Fridericus Sylburgius*, in *Saracenicis*, & exinde *Fronto Ducaus*, in *Auctario suo*, Tomo II.

§. XX.

(a) Videatur Ittigius *præfat.* c. 17. p. 17. (b) Idem §. 18. p. 18. (c) Prodiit Lugd. 1556. Venet. 1575. Paris. 1580.

§. XVII. Eodem seculo XII. in Ecclesia Græca vixit IOHANNES ZONARAS, de cuius *Historia V. niversali cap. VI. §. XIII.* egimus: hic autem nobis laudandus venit, ob *Canonem Acrostichum Deipara Virgini consecratum*, in quo præcipuos Hæreticos, eorumque errores breviter perstringit. Exstat hic *Canon*, sed in fine mutilus, ex interpretatione *Gilberti Genebrardi, Tomo XII. Biblioth. Patrum, Coloniensis, & Tomo XXIII. Lugdunensis editionis.* Græcum igitur textum adjecit, & defectum supplevit Io- han. Baptista Cotelerius, *Tomo III. Monumentorum Ecclesie Græcæ.*

IOH.ZONA-
RAS.

§. XVIII. Porro ad hoc seculum referendus est HONORIVS, Augustodunensis Ecclesie in Burgun- dia Presbyter & Scholasticus, cuius libellus *de Hære- sibus*, Basileæ an. MDXLIV. & cura Iohannis a Fuchte, Helmstadii an. MDLXXII. separatim, & cum aliis ejus opusculis ab Andrea Schotto an. MDLXXVIII. editus, ac in *Bibliothecas Patrum* relatus est.

HONORIVS
AVGVST.

§. XIX. Eodem seculo floruisse creditur, Selde- no tamen dissentiente, qui ducentis amplius annis re- centiorem facit, (a) CONSTANTINVS HARME- NOPVLVS, Nomophylax & Iudex Thessalonicen- sis: cuius de *Opinionibus Hæreticorum* libellum, una cum *Leontio*, Græce & Latine, *Leunclavius*; Latine, cum jamjam dicto *Honorio*, *Iohannes a Fuchte* publi- cavit. Pauci autem sunt Hæretici, quos Harmeno- pulus recensuit, nempe ut alphabetico ordine repe- tamus

CONSTANT.
HARME-
NOPVLVS.

Kkkkk

(a) De Synedriis lib. I. p. 393. f.

tamus, Apollinarista, Ariani, Bogomili, Donatista, Ex-
nomiani, Eutychæi, Fulloniani, Macedoniani, Manichæi
ac Marcionita, Marcelliani, Masaliani, Montani, Nesto-
riani, Novatiani, Origeniani, Pauliani, Photiniani, Sab-
batiani, Sabelliani, Sergiani, Sopbroniani.

GERMANVS
I,

§. XX. Seculo XIII. GERMANVS II. (I. se-
culo VIII. floruit) Anaplo Propontidis oriundus Mo-
nachus, ab anno cccccxii. Patriarcha fuit Constanti-
nopolitanus, ac Niceæ, quo translatus fuerat Patriar-
chatus, quamdiu Constantinopolis a Latinis tenere-
tur, habitavit, anno --xl. depositus, iterumque resti-
tutus, circa annum ccccliv. obiit. *Orationem* ille
habuit *contra Hæreses*, ad Anthimum: ex qua *Fra-*
gmentum quoddam Græce & Latine edidit *Henricus*
Canisius, Ingolstadii ccccciii. quod & in omnibus fere
Bibliothecis Patrum habetur. Idem Parisiis prodiit
anno cccccxxxix. cum hoc elogio: *Fragmentum de*
Sacris Synodis, & quænam hæreses quovis tempore præ-
dicationsi Apostolica successerint.

NICETAS
ACOMINA-
TVS.

§. XXI. Eodem seculo NICETAS ACOMI-
NATVS Choniates, de quo jam supra in Ecclesiæ Græ-
cæ Historicis quadam attulimus (a) *Tbesaurum Or-*
thodoxæ fidei conscripsit, cujus maximam partem
intercidisse, & quinque tantum libros ex reliquorum
naufragio superasse, docet Philippus Labbeus, *Tomo*
II ad Bellarminum de Scriptor. Ecclesiasticis. (b) At
enim *Petrus Morellus*, (c) qui quinque illos libros
Latine

(a) Cap. 6. §. 15. p. 27. f. (b) pag. 109. (c) Delendum ergo sphalma
ex Calixti *Diff. de nova Orig. editione*: ubi legas *P. Mollerus*.

Latine a se redditos aliquoties edidit, (a) in præfationibus indicat se xxvii. ejus *Thesauri* libros habuisse, & queritur, quod ob tempestates a Possiaco conventu obortas, integrum opus edere non potuerit. Et *Wilhelmus* quoque *Cave* in *Historia Literaria Scriptorum Ecclesiasticorum* (b) hos xxvii. libros pulcherri-
me descriptos Græce in *Bibliotheca Bodlejana* vidisse asserit. Fragmentum ex libro XX. de ordine, qui ob-
servatur ab iis, qui e Saracenica superstitione ad Chri-
stianam fidem transeunt, habetur Græce & Latine, ta-
cito Nicetæ nomine, inter Sylburgii *Saracenica*. Ce-
terum e quinque libris qui editi sunt, inprimis huc
spectat *quartus*, qui XLIV. hæreses Anti-Arianas expo-
nit, & *quintus*, quo Arianorum & Eunomianorum de-
liria confutantur.

§. XXII. Seculi XIV. anno xxxv. MATTHÆVS
BLASTARES Jurisperitus Græcus, & Hieromona-
chus (Sacerdos monachus) *Alphabeticum Canonum*
Syntagma compilavit, quo res omnes, quæ in sacris
divinisque canonibus comprehenduntur, elaboravit.
Hujus *caput II.* de Hæreticis agens, non paucas pri-
mitivæ Ecclesiæ Hæreses enarrat. *Syntagma* illud in
Pandectis sacrorum Canonum, cum Notis, Oxonii anno
MDCLXXII. edidit *Gvilielmus Beveregius*.

MATTH.
BLASTA-
RES.

§. XXIII. Ex eodem seculo nobis occurrit GVI-
DO de Terrena, seu Perpiniano, gente Catalaunus, ex
Ruscinonensi Comitatu oriundus, vulgo DE PERPI-
NIANO, & *Doctor Parisiensis* (nam lauream Doctora-
lem

GVIDO DE
PERPINIA-
NO.

(a) Paris. an. 1579. & Notis & indice auctiores Geneva 1592. (b) pag.
488.

lem in Sorbona meruit) dictus: qui anno cccccxviii. Generalis Ordinis Carmelitani, Burdegalis electus, post Episcopus Majoricensis in insulis Balearibus, ac denique Elvensis Episcopus, & Inquisitor fidei Generalis renuntiatus, anno cccccxxx. Avenione decessit, apud Carmelitas sepultus: ubi visitur ejus sepulchrum, sed absque ulla inscriptione. (a) Exstat hujus *Summa de Hæresibus omnibus, & earum confutationibus ad Gaucellinum Cardinalem Albanensem*, aliquoties edita, (b) ac demum opera *Iobannis Geineri*, una cum ejusdem Perpiniani *Concordia Evangelica*: ubi etiam Tritthemii, aliorumque de Gvidone ejusque scriptis judicia videantur. (c) Agit autem *Gvido* primum de Hæresi in genere, deinde de erroribus Iudæorum, Græcorum, Iacobitarum, Georgianorum & Armenorum, postea de Hæresibus ab Augustino & Isidoro commemoratis, ac tandem de sectis, quæ post Augustinum & Isidorum exortæ sunt. (d)

BERNHARD
LVXENB.

GABR. PRA-
TOLVS.

§. XXIV. Porro superiori seculo in Historia Hæreticorum partim pragmatica, partim dogmatica, elaborarunt: ex Pontificiis, BERNHARDVS DE LVXEMBURGO, Ord. Dominicani Theologus, & Conventus Lovaniensis Regens, qui Prior obiit Coloniae an. cicixxxv. mense Octobri. (e) Scripsit is *Catalogum Hæreticarum omnium* alphabeticum, usque ad an. cicixxx. sæpius excusum. (f) GABRIEL PRATEOLVS, Marcoffius, Theologus Parisiensis, qui

(a) Lud. Iacob in *Biblioth. Pontif.* l. 2. p. 328. (b) Paris 1528. & inter opera ejus Colon. 1636. (c) Colon. 1655. (d) Vid. Ittigius §. 21. p. 20. (e) Val. Andr. in *Bibl. Belg.* p. 112. (f) Paris. 1524. Colon. 1527. 1549. & 1631.

qui de Vitis, sectis & dogmatibus *omnium Hæreticorum Elenchum* itidem alphabeticum publicavit. (a) ALPHONSVS A CASTRO, Zamorensis, Ord. Minor. Regularis Observantiæ almæ Provinciæ S. Iacobi, cuius habemus *libros XIV. adversus Hæreses*, in quibus loci communes doctrinæ sacre juxta ordinem alphabeticum digesti ita exponuntur, ut simul quoque hæreses, quæ doctrinæ illi adversæ sunt, recensentur. (b) Ad Luxemburgium & Castrensem Franciscus Fevardentius *Appendicem* in tres libros distinctam adjecit, quibus XL. hæreses ab Alphonso non tactæ afferuntur. CONRADVS BRVNVS, Ictus, qui de *Hæreticis libros sex* emisit. (c) GEORGIVS WICELIVS, qui de *moribus veterum hæreticorum*, quibus cum illi hac ætate affinitatem habeant, libellum composuit. (d) IACOBVS LAINGÆVS, Scottus, qui de *vita, moribus & rebus gestis Hæreticorum sui temporis*, commentatus. (e) GEORGIVS EDERVS, qui *Babyloniam Hæreticorum*, seu *Hæreticarum fabularum Summam*, edidit. (f) Idem etiam fabricavit *Maleum Hæreticorum*, seu de *variis falsorum Dogmatum Notis libros II.* (g) GVILIELMVS LINDANVS, Kkkkk 3 Damasi

ALPHON-
SVS A CA-
STRO.

CONR. BRV-
NVS.
G. WVICE-
LIVS.

IACOBVS
LAINGÆ-
VS.
G. EDERVS.

GVIL. LIN-
DANVS.

(a) Colon. 1543. 1569. 1583. & habetur in *Chronico Chronicorum* Gru-
teri. (b) Colon. 1519. 1543. Paris. 1546. Antwerp. 1565. & ex-
stat inter *Opera* ejus. (c) Moguntia 1549. Venet. 1584. (d)
Anno 1537. editum. Error igitur est Gesneri in *Bibliotheca*
pag. 628. hunc librum, quem Lipsiæ impressum dicit. an. 1537.
Iohanni VVesselio tribuentis. Vnde non mirum, Auctorem
Historia Proff. Groningensium scribere, *sibi nuspiam contigisse*
Videre. (e) Paris 1581. (f) Ingolst. 1581. (g) Ibid. 1580.

Damasi filius, Dordraci an. c. 1535. natus Theol. Prof. primum Dillingensis, post Theol. D. Episcopi Ultrajectini per Bataviam Frisiamque Vicarius, & in fidei violatae reos Quasitor, hinc primus Ruræmundensium Episcopus, denique ad Gandavensem cathedram promotus, vix trimestri spatio supervixit, an. c. 1588. mense Novembri mortuus. (a) E-

didit is *Tabulas anascevaslicas atque analyticas omnium Herefeon sui seculi.* (b) Idem etiam composuit *Dubitantium Dialogum, de origine sectarum sui seculi.*

(c) Huc denique referas IOHANNEM QVINTINVM, Heduum, Iuris D. qui *Hereticorum inter Christianos Catalogum*, qualem Gratianus post Isidorum digessit, in Can. *Quidam autem XXIV. Quest. III.* separatim publicavit. (d)

§. XXV. Ex Nostratibus autem, CASPAR MATTHÆVS, Smalcaldiensis, qui *Hereticorum & sectarum prioris Ecclesie precipuarum de fidei Christiane articulis sententias, ac nomina in tabulas congeffit.* (e)

CONRADVS SCHLVSSSELBVRGIVS, (Labbeus falso vocat *Schlusserbrugium*) Altendorffo Saxo, qui primum Ecclesiastes fuit Regiomontanus, post Rhetor. Prof. Rostochii, inde Antverpii Pastor, tum Gadebuschi in Mecklenburgensi Ducatu, mox Wismaria, porro Ratzburgi Superintendens, ac demum Theol. D. Pastor. Prof. & Superintendens Stralsundensis, qui anno ætatis LXXVII. præsentis vero seculi

(a) Val. Andr. in *Bibl. Belg.* p. 323. f. (b) Colon. 1579. (c) Ibid. 1571. (d) Paris. 1560. (e) Erfurti, 1582.

culi xix. Stralsundi obiit. Edidit is jam superiori se-
culo (a) *Catalogum Hæreticorum*, in plures libros di-
stinctum: qui postea auctior præsentī seculo recus-
sus est. (b) Sunt qui virum interdum modum excessi-
se putant, ac adversariis quædam affinxisse, aut con-
sequentias nexuisse duriores. Vnde Iohannes Hoorn-
beekius, at Theologus Reformatus, ac ob id non sem-
per Nostris adeo æquus, *Summæ Controversiarum lib.*
X. Dicerem consulendum Conradum Schlussemburgium,
Tomo VII. Catalogi Hæreticorum, quo toto Tomo de Ma-
ioristis agit, nisi prolixè nimis ineptientem scriptorem
vererer commendare, qui passim impia & blasphemæ
Majori, pro more suæ disputationis impingit.

§. XXVI. Denique ex præsentī ævo, & primum
quidem e Nostratibus, *Philippus Marbachius*, Argen-
toratensis, primum Græcensis Scholæ in Stiria Re-
ctor, deinde S. Theol. D. hujusque Prof. & Inspector
Domus Sapientiæ Heidelbergensis, tum Clagen-
furtensis Gymnasii in Carinthia Rector, ac tandem
in patria Theol. Prof. & Canonicus Thomanus: an-
ciōiōxi. xxvii. Sept. demortuus: cujus exstat *Oratio*
de origine & causis Hæresewn, earum progressu &
propagationis modo, mediis etiam ad illas extermi-
nandas legitimis, veritatis item divinæ protectione,
& tragico hæreticorum exitu, in Acad. Argentoratensi
habita. (c) *Leonhardus Huttenus*, Theol. Wittebergen-
sis, qui *duas Tabulas Hæresiologicas* in lucem emisit.
Henricus Eckardus, Wetteravo Hassus, S. Theol. D.
primum

Phil. Marba-
chius,

Leonh. Hutte-
rus,

H. Eckardus

(a) Francof. 1597. (b) Ibid. 1621. (c) Argentor. excus. 1603.

Superintendens Wildungo-Waldeccanus, inde Con-
cionator Aulicus Kirchbergensis, tum Pastor Sige-
nensis, porro Theol. Prof. Giessensis, iterum Super-
intendens Francohusanus, ac demum Superinten-
dens Generalis Altenburgensis, qui anno ciciocxxiv.
die xxiv. Februarii anno ætatis xli. obiit. Composuit
is *Architectos Turris Babylonica, hoc est Archisynagogos
Scholæ Hæreticorum, a temporibus Apostolorum ad sua*
Io. VVolder9. *usq; tempora.* (a) Ioh. Wolderus, Pomeranus, cuius ha-
bemus *Hæresiologiæ Synopsin juxta Locorum Commu-
nium seriem compositam.* (b) Ioh. Gisenius, qui *Thomos
II. de Hæresibus* divulgavit. (c) Dan. Cramerus, Theol.
Pomeranus, qui *Arborem Hæreticæ Consanguinitatis* in
medium attulit, hoc est *Hæresiologicam descriptionem,
in qua præcipua Hæreses veterum explicantur & refel-
luntur.* (d) Laurentius Lælius, Pastor Onoldinus,
Laur. Lælius. anno ciciocxxxiv. demortuus: cui debemus *Indi-
cem Hæresium & controversiarum.* (e) Conradus
Conr. Dietericus. Dietericus, Germunda-Hassus, primum Comitibus
Laubaco-Solmensis Concionator Castrensis, deinde
Archidiaconus Marburgensis, porro Philos. Pract.
Prof. & Pædagogii Director Giessensis, demum Theol.
D. & Superintendens Ulmenensis, qui an. ciciocxxxix. ex
hoc vita excessit. Is enim Orationem scripsit *de
mixta Hæreticorum in propagandis suis dogmatibus
prudentia.* (f) Andreas Keslerus, Coburgensis, in
And. Kesler9. Gymnasio primum patrio Log. Prof. deinde Pastor
& Superintendens Eislebensis, tum Theol. D. & An-
tistes

(a) Ienæ 1604. Francof. 1606. (b) VVitteb. 1609 (c) Giessæ 1618. (d)
Atgentor. 1623. (e) Francof. 1614. (f) Marburgi 1608.

tistes Svvinfurtinus, novissime Pastor & Superintendens Generalis Coburgensis: qui anno MDCLXIII. xv. Maji vitam cum morte commutavit. Edidit is *Methodum convertendi Hereticos*. (d) Ioachimus Hildebrandus, Theologus Helmstadiensis: cujus exstat *Disputatio de Heresi in genere*. (b) Aegidius Strauchius, primum Mathem. & Hist. in Acad. patria Wittebergensi Prof. deinde Theol. Prof. Pastor, ac Gymnasii Rector Dantisci, qui an. MDCLXXXII. vivere desiit. Hujus habemus Dissertationem, *de prisca Ecclesia in censendis Hereticis equitate*. (c) Iohannes Conradus Durrius, SS. Theol. & Philos. Moralis Prof. Publ. Altorfinus, qui *de Hereticis Exercitationes Theologicas II.* exhibuit. (d) Ejusdem habemus *Exerc. Theolog. de Schismaticis*. (e) Ioh. Henricus Horbius, jam Pastor Hamburgensis; qui in Acad. Argentoratensi Dissert. Theologicam *de Heresi in genere* proposuit. (f) De ea Praeses D. Balthasar Bebelius in calce praefationis: Reliquimus nos, ut scripserat: sic enim scripserat, ut nihil in ea desideraremus. Potius non minus nostrae Academiae & patriae, quam ipsi gratularemur: Ipsi, quod nondum XXII. annos natus, tantos tamen, Deo benedicente, & industria propria adlaborante, profectus in studiis fecerit, quantos rari in hac quidem aetate: Academiae nostrae, quod labores docentium in discipulo non modo frustra non fuerint, sed egregios tulerint fructus; Patriae denique & Ecclesiae, quod ubi Deus vitam viresque porro dederit, insigne ipsum & utilissimum or-

I. Hildebrandus.
Eg. Strauchius.

I. C. Durrius.

I. H. Horbius.

LL II

ganum

(a) Coburgi 1631. (b) Helmst. 1657. (c) VVitteb. 1663. (d) Aldorf 1662.
(e) Ibid. 1663. (f) Argentor. 1667.

- M. Zeidlerus. *ganum sit habitura* (a) Melchior Zeidlerus, Philosophus ac Theologus Regiomontanus, qui an. c1515CLXXXVI. x. Decembr. decessit: cujus septem Disputationes de
- Tob. Eckhardus. *Definitione Heretici* lectu dignæ sunt. M. Tobias Eckhardus, Fac. Philos. Witteb. Adj. qui ad Coloss. II. com. VIII. de *Fante Haresium* Dissertationem Historico-Philologicam emisit. (b) Et qui, ob accuratam in hoc studiorum genere eruditionem primo loco ponendus erat, THOMAS ITTIGIVS, SS. Theol. Lic. ac Aedis Nicolaitanæ in patria Archidiaconus: utpote qui lectissima Dissertatione de *Heresiarchis ævi Apostolici & Apostolico proximi, seu primi & secundi a CHRISTO nato seculi*, nos beavit. (c) Sicuti autem Wilhelmus Cave, in *Prolegomenis ad Historiam Literariam Scriptorum Ecclesiasticorum sect. VI.* diserte profitetur, *Opus accuratum de Hereticis præcipue antiquis, deque eorum ortu, progressu, affinitate, dogmatibus, duratione, merito adhuc inter desiderata haberi*; ita nemo est, qui ejusmodi Opus rectius, atque accuratius componere possit, quam laudatissimus Noster Ittigius. Atque id ut faciat, & in cœptis pergat strenue, publico etiam nomine Eundem rogamus, & ut Deus Opt. Max. vitam, valetudinem ac ocium benignissime ipsi indulgeat, ex animi sententia vovemus. (d) Denique M. Gottlob Rothius, Crossa-Silesius P. L. C. Equum Trojanum *Heresium in Foro Iliaco Zionis, Academico paritergo* statuit. (e)

§. XXX.

(a) Lips. 1674. (b) V Vitteb. 1691. (c) Lips. 1690. (d) Summam doctissimi hujus libri nobis dederunt Celeberrimi Lipsienses in *Actis Erud.* 1680. m. Jun. p. 304. seqq. (e) Lips. 1693.

§. XXX. Pergo nunc ad Peformatos. Ex his succurrunt Iohannes Pontanus: cujus habemus *Catalogum Hæreticorum veterum, quam recentiorum*, methodo Alphabetica. (a) Hartmannus Springlius, (b) qui librum *de hodiernis Hæresibus & Hæreticis*, promulgavit. (c) Laurentius Ludovici, Leobergensis, cui debemus *Ecclesiam veterem, novam, sive Orationes de veteris Ecclesie certaminibus cum Hæreticis*, ab Abrahamo Sculteto editas. (d) Iob. Henr. Huldricus, Tigurinus, Ecclesiastes primum Genevæ, post Bremæ, tandem in patria ad Spiritum S. an. ciciocxxv. xxviii. Martii demortuus: qui Disp. dedit *de Hæreticis & contumacibus Ecclesiarum turbatoribus*. Henricus Hickmannus, Anglus, qui *de Hæresium origine* scripsit. (e) Gvilielmus Page, Harrovia-Londinensis, Collegii Balliolensis & omnium Animarum Oxoniæ socius, Rector Loccingensis, demum Theol. Profess. anno cicioclxiii. xxiv. Febr. vita functus: cujus exstant *Animadversiones in tractatum Iob. Hales de Hæresi & Schismate*. (f) Ephraim Pagitt, Anglus, cujus *Hæresographia*, lingua vernacula scripta est. (g) Henricus Flockenius, Bremensis, primum in patria ad S. Remberti Pastor, dein Theol. D. & Eccles. Embdanæ Minister, tum Theol. Prof. in Gymnasio Hadervicensi, postremo Theol. in patrio Gymnasio Prof. & V. D. ad S. Stephani Minister, qui anno ciciocxxx. ætatis lxxviii. xxiv. Sept. decessit. Hujus laudatur *Narratio Historica omnium Hæreticorum a tempore CHRISTI*

I. Pontanus.

Hart. Springlius.

Laur. Ludovici.

I. H. Huldricus.

Henr. Hickmannus.

Gvil. Page.

Ephr. Pagitt.

Henr. Flockenius.

Lll ll 2

ad

(a) Franc. 1615. (b) *Springelium* vocat Konigius in *Bibliotheca*. (c) Oppenh. 1613. seqq. 2. part. (d) Heidelb. 1614. (e) An. 1659. Konigius in *Bibl.* (f) V. Virtius in *Diar. Biog.* (g) Londin. ed. 1645. & 1648.

- Abr. Heida-** *ad nostrum seculum.* (a) Abrahamus *Heidanus*, Fran-
ES. co-thalia Palatinus, primum Ecclesiastes Naerdensis
in Frisia, post Leidenſis, tum ibidem Theol. D. Prof.
& demum Senior, qui an. cicioclxviii. ætatis lxxxi.
obiit. Scripsit is *de Origine Erroris libros VII.*
- P. Simonius.** §. XXXI. Ex Pontificiis demum commemoran-
di veniunt, *Petrus Simonius*, Tiletanus Flander, Theol.
Lic. Cortracensium primo Parochus, hinc Ganda-
vensium Archi-Presbyter, demum ab an. cicioclxv.
Iprensium Episcopus, qui an. ciciocv. decessit. (b)
Interejus opera a Ioh. David, Soc. I. publicata, etiam
L. Baronius. liber est *de Hæresios Hæreticorumque natura.* (c) *Iustus*
Baronius, antea *Calvinus* dictus, qui *Prescriptionum*
adversus Hæreticos Tractatus sex edidit. (d) *Henri-*
H. Cuyckius. *cus Cuyckius*, Culenburgensis, primum Theol. apud
Lovanienses Canonicos Regulares ad S. Martinum,
post apud Gertrudanos similiter Regulares Prof. ex-
in S. Theol. D. Archiep. Machliniensis in districtu
Lovaniensi Vicarius, atque Officialis, ac denique E-
piscopus Ruræmondanus, an. ciciocix. demortuus.
Scripsit is Orationem Panegyricam *de Hæreticorum*
Theod. Petre- *ortu atq; interitu.* (e) Theodor. *Petrijus*, Carthusianus
jus. qui *Catalogum* conscribavit *Hæreticorum ab ipso*
CHRISTI ævo, ad sua tempora: (f) quem *nugacissi-*
Flor. Ramun- *mus* vocat Hoornbeekius. (g) *Florimundus Ramun-*
duc. *dus*, sive potius, cujus stylo usus est, *Ludovicus Ricbeo-*
mius, Soc. I. qui *de ortu, progressu & interitu hæreti-*
corum

(a) Amstelod. 1678. (b) Val. Andreas *Bibl. Belg.* p. 761. (c) Antverp.
ed. (d) Mogunt. 1605. Vide supra c. 14. p. 184. (e) Inter Orat.
Panegyri. alias ed. (f) Colon. 1629. (g) *Summa Controvers.*
lib. 4. p. 315.

corum hujus temporis Tomis III. commentatus est. (a) *Henricus Sedulius*, Clivius, Ord. Minorum, cujus *exstat Commentarius de Prescriptionibus Hæreticorum*, (b) *Et Apologeticus adversus Alcoranum Hæreticorum*. (c) *Bonaventura Malvasia*, Bononiensis, itidem Ord. Minorum: qui *Catalogum omnium hæresium* publicavit. (d) *Franciscus le Roy*, Insulanus, qui *Exercitationum Theologicarum adversus Hæreses ævi præsentis Labyrinthum inextricabilem* evulgavit. Dicerem hic etiam aliquid de *Antonii Varillasii Historia Hæresium*, nisi liber tot ac tantis erroribus esset plenus, ut novo Hercule *νοητοφόρον* esset opus, qui illud Augiæ stabulum sibi repurgandumsumeret.

H. Sedulius.

Bon. Malvasia.

Fr. le Roy.

Ant. Varillasius.

§. XXXII. Denique hic aliquot recensebo scriptores, qui tum *de fide Hæreticis servanda*; tum *de Pœnis Hæreticorum*, & *an ultimo supplicio sint afficiendi*, singulari opera scripserunt. Ad primam itaque classem referenda sunt: *Anonymi Apologia pro Christiano Batavo, de fide Hæreticis servanda contra Becanum*. (e) *Danielis Planccii Dissert. de fide hæreticis non servanda, inter ipsum Et Jesuitam per literas habita*. (f) *Roberti Svvvertii Dissert. de Fide Hæreticis servanda*. (g) *Davidis Paræi Oratio inauguralis de fide hæreticis servanda*. (h) *Eliæ Ebingeri, de Quæstione Politica, An fides hæreticis sit servanda, Dissertatio e Theologorum Et Politicorum scriptis con-*

Qui de Fide Hæreticis servanda scripsere.

Anonymus.

Dan. Planccius.

Rob. Svvvertig.

Dav. Paræus.

El. Ebingerus.

LII 3

cinna-

(a) Gallice, Paris. 1605. & 1614. Latine, Colon. 1612. 1614. Rothomagi 1629. 4to. Germanice Monach. 1614. 4to. & cum continuatione 1650. 1655. (b) Antv 1606. (c) Ibid. 1607. (d) Romæ 1661. (e) Londini 1610. (f) Antverp. 1608. (g) Ibid. 1611. (h) Heidelb. 1618.

Iac. Capellus, G. Konigius. *cinnata.* (a) *Iacobi Capelli Note in librum Heriberti Rossvicydi de Fide Hereticis servanda.* (b) Georgii Konigii, Theologi Altdorfini Disp. *Virum Hereticis sit servanda fides.*

De Poenis
Hereticorum
Scriptores
varii,

Er. Roterodamius.

Gerh. Noviomagus.

Iac. Heerbrandus.

And. Dudithius.

Th. Cornbertius.

§. XXXIII. Quod ad alteram classem, primo monendum, medio superiori seculo (c) Magdeburgi editum esse libellum, quo *Variorum scriptorum collectae sunt sententiae, quid sit cum Hereticis agendum.* Porro huc spectant *Desiderii Erasmi Roterodami Annotationes in Leges Caesareas & Pontificias de Hereticis:* quae una cum *Gerhardi Noviomagi Epistolis aliquot de Re Evangelica, & Hereticorum Poenis,* Argentorati sunt recusae. (d) *Ambrosius Pelargus, Ord. Prædic. An fas sit in Anabaptistas, adeoque in Hereticos poena capitis animadvertere.* (e) *Iacobi Heerbrandi Disp. de Hereticis, an ultimo supplicio sint afficiendi.* (f) *Andreas Dudithii, Vngari, primo Episcopi Tiniensis, post Chonadiensis, ac tandem Quinqueecclesiensis, Consilarii Caesarei, & ad Regem Poloniae legati, Budæ anno MDXXXIII. nati, Vratislaviae MDLXXXIX. XV. Febr. (al. XXII.) denati, Epistola de Hereticis non persequendis, & capitali supplicio non afficiendis.* (g) *Theodori Cornbertii, Epitome Processus de occidendis Hereticis, & vi conscientis inferenda, inter Lipsium ea asseverantem, & Cornbertium eadem refringentem.* (h) *Eiusdem Defensio Processus de non occidendis Hereticis ad tria capita libri IV. Politicorum Lipsii, ejusque libri adversus Dia-*

(a) Norimb. 1637. (b) Sedani 1619. (c) An. 1554. (d) In *Opusculis* ejus Colon. ed. 1534. (e) An. 1609. (f) Tubing. 1576. (g) Christlingæ 1584. (h) Goudæ 1597.

Dialogisam Confutatio, (a) Iusti Meieri, Noviomagi, Iust. Meierus. Philos. & I. V. D. huiusque Prof. Argentoratensis, nec non Canonici Thomani, qui anno MDCCXX. VII. August. obiit, *Iuris publici Capitalis, Questio Sintne Protestantes jure Casareo Hæretici, & ultimo supplicio afficiendi: contra sanguinarium* (a) Casp. Sciopii *Classicum*. (b) Theodosii Berenici (Matthiæ Berneggeri) *Tuba Pacis occenta Sciopiani Belli sacri Classico*. Theodori Thummii *Tractatus de Hæreticis non occidendis, sed coercendis*. (c) Friderici Balduini, *Disp. de Hæreticis, & quomodo sint coercendi*. Anonymus *contra libellum Calvinii, quo conatur ostendere, Hæreticos jure gladii coercendos esse*. (d)

M. Berneggerus

Th. Thummiius.

Anonymus.

(a) Ibid. eod. anno. Confer. Val. Andreæ *Bibl. Belg.* p. 827. (b) Argent. 1611. (c) Tubing. 1622. (d) An. 1662. Nimirum male apud nonnullos audiebat Calvinus, ob Servetum an, 1553. Geneva capite plexum.

CAPVT XXXI.

DE SCRIPTORIBVS HÆRESIOLOGIÆ PARTICVLARIS.

Nunc nos accingimus ad enarrationem Hæresium Sectarumque specialem, non quidem omnium & singularum, sed illarum saltim, de quibus Viri docti sive veteres, sive juniores singularibus egerunt scriptis, iisque tam Historicis, quam elencticis. Ordinem hic amplectimur alphabeticum, utpote Studiosæ juventuti præ alia quadam methodo magis commodum. Quia tamen nuda scriptorum recens

fit

sio parum forte aliquos lectorum juvaret, placuit plerarumque illarum hæresium historiam simul tradere compendiariam.

SECTIO I.

ACEPHALI.

Hæretici quidam sic vocati, quod neminem suæ hæresis auctorem agnoscerent : ut est apud Isidorum *Origin. lib. VIII. cap. XV.* & Adonem Viennensem in *Chronico*. Confer Liberatum in *Breviario cap. IX.* Eutychianarum partium fuisse, certum est. De iis vide Notas Iacobi Sirmondi *ad Facundum Hermianensem. De humana CHRISTI natura* ex corpore & anima composita, contra *Acephalos* librum scripsit Iohannes Damascenus : qui Græce & Latine exstat in ejus *Operibus*, & Latine apud Henricum Canisium (a) Superat etiam Iohannis Maxentii Scythæ Monachi & Presbyteri Antiocheni seculo VI. contra *Acephalos* libellus. Nec minus Rustici, Ecclesiæ Romanæ Diaconi *Disputatio adversus Acephalos* in fine mutila, aliquoties edita. (b)

SECTIO II.

ADIAPHORISTÆ.

Superiori seculo post promulgatum librum Interimisticum dici cœperunt, qui ea quoque, quæ revera non erant adiaphora, pro iis habebant, aut alias in

(a) Tomo IV. *Ant. Læb. part. I.* (b) In *Antidoto contra Hæreses* Basil. 1528. Simleri Notis illustrata, cum aliis Patrum scriptis contra Eutychem & Nestorium, Tiguri 1571. & in *Biblioth. PP. Tomo X.*

in adiaphoris olim abrogatis, nunc iterum ex decreto Pontificiorum recipiendis, præ timore periculi nimis erant molles. His inprimis se opposuit Matthias Flacius: *cujus omnia Latina scripta hactenus sparsa contra Adiaphoricas fraudes & errores, conjunctim edita habemus.*

Matth. Flacius.

SECTIO III. A E R I A N I.

Ab *Aerio* quodam sic dicti, qui seculo IV. primum monachus fuit cum Eustathio, Sebastæ postea Episcopo, Arianum dogma secuto: & ab eodem factus Presbyter, ptochodocheo fuit præfectus: cujus cum plenam administrationem, ob Eustathii avaritiam, sibi vendicare non posset, contentiones inde ac acerba enata sunt odia: quæ quæstiones de Presbyterorum & Episcoporum jure, & jurisdictionis utriusque finibus, ac schismati, & ut volunt Philastrius, Augustinus, & alii, hæresi etiam, ansam dederunt: a qua tamen Aerium absolvit Lambertus Danæus in Commentar. ad Augustinum *de Hæresibus cap. LIII.* *Discussionem Hæreseōv Aerii* scripsit Ioachimus Hildebrandus, Theol. Helmstadiensis. (a)

AERIVS.

Ioach. Hildebrandus.

SECTIO IV. A G N O E T Æ.

De iis ita Honorius *de Hæresibus num. LXXXIV.* Agnoitæ, *ab ignorantia dicti.* Hi dicunt, quod *CHRISTI divinitas ignoret futura de die novissimo.* Jam habemus

Mmm mm

Chri-

(a) Helmst. 1656.

Christiani Colbii, Regiomontani, Theol. D. Pastoris & Presbyteri Bartensteinensis, an. MDCLVII. II. Nov. extincti, Agnoetismum, sive veterem, sive recentiorem, qui in Ecclesiis Pontificiis, & quas vocant Reformatis, elevatur, interpolatur, atque defenditur. (a)

SECTIO V.

ANABAPTISTÆ.

De his, ac contra illos, tot habemus Scriptores, ut difficile fuerit secundum seriem Chronologicam eosdem disponere: unde Alphabetico ordine, quotquot ad cognitionem meam venerunt, lubet enarrare. Et primo quidem *Ruardus Acronius*, scripsit contra *Anabaptistas*. (b) *Franciscus Agricola*, Pontificius, edidit *Confutationem Anabaptistarum*, Belgice. (c) *Henricus Ainsworthus*, Anglus, in *Anabaptistas* calamum strinxit. (d) *Iohannes Assverus Ampsingius* Trans-isalanus Belga, initio Pastor Harlemensis, deinde Med. D. & Mauricii Principis Arausionensis Archiater, inde in Svecia Practicus, tum Poliater Wisnariensis, novissime Med. Prof. & Physicus Rostochiensis, simulque Ducis Meklenburgensis Archiater, qui anno MDCLXII. ætatis -LXXXIII. obiit: scripsit contra *Anabaptistas Disputationes tres*. (e) Auctor libri, *Successionis Anabaptisticae seu Babel Anabaptistarum*, Belgice scripti, dignus est, qui latine vertetur

Rur. Acronius.

Fr. Agricola.

Henr. Ainsworthus

J. As. Ampsingius.

Anonymus.

(a) Giesse 1654. (b) Teste Hoornbeekio in *Summa Controv. lib. 5 p. 372*. Scripsit alias hic Acronius *Enarrationes Catecheticas, de Catechismo Ecclesiarum Belgicarum & Palatinatus*, Schiedamæ ed. 1606. (c) Colon. ed. (d) teste Hoornb. d. l. & Kempio in *Bibl. Theol. Angl. cap. 12. p. 395*. (e) Lugd. Bat. 1619.

retur. (a) *Baileus, Baxterus, Blakius, Brinsleus, Angli*, ab Hottingero laudantur inter scriptores Anti-anabaptisticos. (b) *Iacobum du Bois*, Hoornbeekius inter illos numerat, qui contra Anabaptistas scriptis pugnarunt. (c) *Petrus Bontemps*, Pastor Harlemensis, errores Anabaptisticos aliquot libellis Belgicis & Gallicis ostendit: cujusmodi sunt: I. *Anabaptistarum doctrinam esse erroneam*. II. *Defensio Pado Baptismi*. III. *Confirmatio prioris Tractatus a Petro Verkindert refutati*. IV. *Vindicia contra Defensionem Iodoci Henrici, & Gerhardi van Vryburgh*. V. *Everfio Spongiae & Smegmatis Hollandici: ubi singula Anabaptistarum capita Theologica explicantur*. (d) *Iob. Botfaccus*, Hervordia Westphalus, S. Th. D. Gymnasii Dantiscani Rector, Theol. & L. Hebr. Prof. nec non ad ædem S. Trinit. deinde summi Templi Antistes ac Minist. Senior. qui an. cMDCCLXXIV. de vita abiit, publici juris fecit *Anabaptismum reprobatum*. (e) *Gvido de Bres*, Gallice contra Anabaptistas sui temporis insurrexit. (f) *Martinus Bucerus*, scripsit contra Iacobum Cautium. (g) De *Henrici Bullingeri* ad-

Iac. du Bois.
P. Bontemps.
Gv. de Bres.
Mart. Bucero.
Henr. Bullingerus.

Mmmmm 2 ver-

(a) Vide Hoornb. d. 1. p. 340. ubi Auctoris initiales literas affert. V. P.
(b) Bibliothecarii *part. 1. cap. 3. p. 62*. Tres priores etiam citat Kempius d. 1. *Roberti Bailii liber contra Anabaptismum* Londini prodiit 1647. (c) *S. Contrab. d. 1.* (d) Vid. Hottingerus *Bibl. l. 3. c. 2. p. 382*. De variis autem Anabaptistarum contra Bontempsium scriptis, idem agit Hottingerus *lib. 3. c. 5. p. 421*. (e) Lubeca 1661. (f) Titulus libri hic est: *La Racine Source & Fondement des Anabaptistes de nostre temps, avec Refutation de leurs Arguments* 1565. Harlem. 1589. & Amstel. 1608. recusa. Ottius l. c. p. 186. & 204. (g) Hic concionator Evangelicus San Galli a Iohanne Denckio, & Lud. Hetzero fuit seductus. Vid. Hoornb. in *Summo Conf. l. 5. p. 341*.

versus Anabaptistas scriptis, ita Hottingerus in *Bibliothecario*: (a) Bullingerum primis statim Ministeri sui annis Anabaptismum solide & docte confutasse, tum ex Ms. ejus codice, quem ad manus habeo, patet, tum ex libris ejus quatuor, per Leonem Iudæ auctos, sex denique per Simlerum translatos, quorum illi Latine vulgati sunt Tiguri 1535. ibidem Germanice 1561. Latine Simleri, ibid. Quæ editio posterior responsum etiam habet ad Anabaptistarum Apologiam. Placuit hoc Bullingeri scriptum eruditis præ multis aliis lucubrationibus. Et huic sane Bullingero multum debere recentiores Historiæ Anabaptistice scriptores, certum est. Hermannus Buschius, edidit *Disputationem de Pædobaptismo contra Anabaptistas*. (b) Iohannes Calvinus publicavit *Breves Instructiones muniendis fidelibus adversus errores Anabaptistarum*. Georgius Cassander, de *Origine Sectæ Anabaptistice* commentatus est. (c) Iohannes Cloppenburgius, Amstelodamensis, primum Ecclesiastes Heusdanus, mox in patria, tum Brielæ, post Theol. D. ejusdemque in Gymnasio Hardervvicensi, ac denique in Academia Franequerana Prof. qui diem supremum obiit an. MDCLII. xxx. Iulii; scripsit Hardervvici *Gangrenam Theologiæ Anabaptistice* Disputationibus XLVIII. quæ postea Franequæræ recusæ sunt. (d) Thomam Cobbetum, Anglum, Martinus Kempius (e) iis accenset, qui contra Anabaptistas scribere:

(a) Lib. 3. c. 2. p. 381. (b) An. 1572. (c) Colon. 1563. (d) An. 1655. & habentur in *Operibus* ejus Amstelod. 1684. editis. (e) in *Bibl. Angl. Theol.* p. 395.

sere: ut & *Thomam Cottisfordum*, Theologum Anglum, quem anno cixcxl. mortuum scribit. Idem de *Abramo Costero* facit Hoornbeekius. (a) *Iobannes a Daventria*, Fratrum Minorum Regulæ Observantium in provincia Coloniensi Minister, fabricavit *Catapultam fidei adversus Anabaptistas*. (b) *Leopoldus Dieckius*, L. L. D. S. Rom. Imperiali Consistorio ab Advocationibus, & Procurator, publicavit *Iudicium adversus impios Anabaptistarum errores longe omnium pestilentissimos*, ad Christophorum Episc. Aug. (c) *Henricus Ernius*, Theol. Tigurinus, emisit *Admonitionem Germanicam ad Anabaptistas sine causa Schismaticos, ut ad Ecclesiæ gremium redeant*. *Iodocus Etzardi*, Glanea - leveranus, Ecclesiæ S. Michaelis in dicta civitate Minister, Germanicos aliquot libros contra Anabaptistas, & inprimis contra *Iacobum Mebræingium* composuit. (d) D. *Iohannes Fabri* conscripsit *Orthodoxæ Fidei Defensionem*, adversus *D. Balthasarum Pacimontanum*, Anabaptistarum sui seculi primum auctorem. (e) Anno cixcxcviii. xii. Sept. *Iacobus Fabricius*, Senior, Superintendens Ducalis Slesvvicensis in curia Slesvvicensi cum Anabaptistis, ac potissimum cum Iohanne Clausenio Cotten, incola Tonningensi, & aggerum in maritimis Ducalibus Præfecto, de omnibus articulis inter Lutheranos & Anabaptistas controversis, præsentibus

Th. Cottisfordus.
Ab. Costerus, Io. a Daventria.
Leop. Dieckius.
Henr. Ernius.
Ioh. Fabri.
Iac. Fabricius.

Mmm mm 3 aliquot

(a) In *S. Controv.* p. 372. (b) Colon. ed. 1532. De ipso Auctore vid. *Andræ Bibl. Belg.* p. 489 & *Revii Historiam Daventriæ.* p. 250. (c) Hagan. 1530. (d) *Nothwehr der Kinder-Taufe Hamb.* 1636. *Geistl. Bader-Tuch* so entgegen gesetzt ist den neuen Wiedertäuferischen Täuchern. &c. Ibid. 1651. (e) Lips. 1528.

aliquot Iohannis Adolphi Ducis Consiliariis, disputa-
vit, ac doctrinam orthodoxam ita solide adstruxit at-
que vindicavit, ut cuivis Controversiarum Anabapti-
sticarum Scriptoribus palmam reddere possit du-
biam, & proinde Actorum Colloquii istius, quæ a
Notariis Ducalibus diligenter consignata, & Notis
Fabricii marginalibus aucta supersunt, editio serio
sit optanda: iudice eruditissimo Viro, Iohanne Mol-
lero Flensburgensi, in *Isagoge ad Historiam Chersonesi
Cimbricae*. (a) *Hermannus Fauckelius* composuit li-
brum, quem inscripsit *Babylonem Anabaptistarum*.
(b) *Dan. Featleus* (Featly) Anglicus, Scriptoribus Anti-
Anabaptisticis annumeratur a Martino Kempio: per-
inde ac *Carolus Gallus*, ab Hoornbeekio. *Iobannes*
Gastius, Brisacensis, egit *De Anabaptismi exordio, er-
roribus historiis abominandis, Consultationibus adje-
ctis*. (c) *Nicolaus Gerbelius*, Phortzensis, Ictus, de
Anabaptistarum oru & progressu quædam consigna-
vit. (d) *Iobannes Gereus* (Iohn Geree) Anglice scri-
psit *Vindicias Pedobaptismi*. (e) item *Vindicias* ha-
rum *Vindiciarum*. (f) *Caspar Heidanus*, ab Hoorn-
beekio inter eos, qui *contra Anabaptistas* pugnarunt,
laudatur. Exstant & *Petri Hinckelmanni* Anabaptis-
mi *errores varii, succincta brevitate refutati*. (g) *Lam-
bertus Hortensius*, de *Tumultu Anabaptistarum* libel-

Herm. Fauc-
kelius.

Dan. Featleus
Car. Gallus.

Io. Gastius.

Nic. Gerbelius

Io. Gereus.

Caspar Hei-
danus.

Pet. Hinckel-
mannus.

(a) Parte 2. cap. 5. 6. 7. p. 113. (b) Huic opposita est *Confessio de præ-
cipuis fidei Christi capitibus* an. 1650. & *Babel Pedobaptista-
rum* Antonii Iacobi, Medici & Ministri Anabapt. (c) Basileæ
ed. (d) teste Casp. Hedione. apud Ioh. Henr. Majum, in *Vita
Reuchlini* p. 89. (e) Londin. 1646. (f) Ibid. 1647. (g) Rostoch. 1614.

lum vulgavit. (a) *Iob. Iacobus Huldricus*, Theol. Tigurinus, *Disputationes* quasdam Anabapt. erroribus opposuit. Contra eosdem errores *Disputationem* Wittebergæ habuit *Ægidius Hunnius*. (b) *Franciscus* quoque *Lanspergius* cum Anabaptistis decertavit. (c) *Iohannes a Lasco*, tum in genere contra *Anabaptismum* & *Anabaptistas* scripsit, tum in specie adversus *Mennonem Simonis*, de *CHRISTI incarnatione*. (d) Quæ B. noster *Lutherus* contra *Anabaptistas* scripsit, *Illustris* *Seckendorffius* in *Historia Lutheranismi Anti-Maimburgiana* enarravit. *Πρώτον ψεύδος* *Anabaptistarum* singulari ostendit scripto, *Iohannes Maccovius* *Lobse-* *nia-Polonus*, Theol. D. & Prof. *Franequeranus*. *Philippi Melanchthonis* *Iudicium adversus errores Anabaptistarum*, ad *Fridericum Abbatem S. Ægidii Norimbergæ* exstat *Tomo II. Operum*. Item, *Disputatio de Furoribus & Deliriis Anabaptistarum*, *Tomo I.* *Asservatur* etiam *Vinariæ* egregia *Melanchthonis* *Confutatio Germanica*, populariter scripta, qua captivos illos ad agnoscendos errores reducere allaboravit: quæ etiam ut videtur, evulgata illo tempore est, ut pariter errantibus prodesset, aut alios ab errore præmuniret. Additur illi in fine monitum, ne quis scandalum capiat, qui viderit *Anabaptistas* tam audaces esse in suppliciis tolerandis. Tribuit enim id obdurati-
oni diabolicæ, argumento satis valido, quod ad mortem usque repugnent & reclamant verbo Dei: id utique

I. I. Huldricus.

Æg. Hunnius.
Fr. Lanspergius.

Io. a Lasco.

M. Lutherus.

Ioh. Maccovius.

Ph. Melanchthon.

(a) Basil. 1548. (b) An. 1559. (c) Teste Hoornb. in S. C. (d) Hotting. in Biblioth. p. 381.

- Iust. Menius. utique non esse ex Spiritu S. (a) *Iusti Menii* liber
de Anabaptistis, cum præfatione Lutheri prodiit. (b)
- Herm. Moded. *Hermannus Moded*, de *Initiis Sectæ Anabaptistice* quæ-
 Ioh. Mullerus. dam edidit. *Ioh. Müllerus*, Vratislaviensis, Theologus
 Hamburgensis, & Rever. Ministerii Senior: anno
 MDCLXXII. vita functus, librum Germanicum *de*
Anabaptismo in lucem dedit, quo potissimum *Con-*
fessionem Mennonitarum Hornæ excusam refutavit. (c)
- Gerh. Nicolai *Gerardus Nicolai* inter adversarios Anabaptistarum
 Luc. Osiander. apparet apud Hoornbeekium. *Lucas Osiander*, En-
 chiridion *Controversiarum religionis, inter Augustanæ*
Confess. Theologos, & Anabaptistas composuit. (d)
- I. H. Ottius. *Henrici Ottii* Prof. Tigurini, *Annales Anabaptistici*.
 Hoc est, *Historia Universalis de Anabaptistarum ori-*
gine, progressu, factionibus, omne ferunt punctum. (e)
- Petrus Pauli. *Petrus Pauli*, scriptor Anti-Anabaptisticus ab Hoorn-
 Amb. Pelar- beekio citatur. *Ambrosius Pelargus*, Ord. Prædicat.
 gus. *adversus Anabaptistarum errores aliquot librum unum*
 edidit, quo simul traducuntur istiusmodi errorum au-
 tores & patroni: item: in *Eleutherobaptistas*, qui re-
 cens est error: item: *Refutationem Consilii Oecolam-*
padiani, de differendo parvulorum Baptismo, usque in
eam ætatem qua jam lallare incipiant. (f) *Robertus*

(a) Seckend. in *Hist. Luth.* l. 3. sect. 13. §. 42. add. p. 115. b. (b) An.
 1544. Vide Seckend. l. 3. sect. 30. 118. add. 1. §. p. 517. (c)
 Hamb. 1644. & 1669. Historiam Anabapt. in hoc & Glaneî
 libro propositam refutare aggressus est Iac. Mehrningius in
Historia Baptismi vernacula, Tremonia ed. 1647. V. Mol-
 leri *Isag. ad Hist. Cimbr. part. 2. p. 114.* (d) Francof. 1605.
 & alibi. (e) Basil. 1672. (f) Habentur in *Opusc. Colon. ex-*
cusis 1534.

tus Pappius scriptum *de Pedobaptismo* edidit. Bartholomaeus Rulicbius, Pastor Augustanus, *Anabaptis-*
mum Germanice conscripsit. (a) Fridericus Span- Rob. Pappius.
 hemius elegantem composuit *Diatriben Historicam, de* Barth. Ruli-
Origine, progressu & sectis Anabaptistarum. (b) Idem chius.
 etiam emisit *XXX. Disputationes Anabaptisticas.* Io. F. Spanhemius.
 Taffinus, Ecclesiae Gallicanae Harlemi Minister, prae- Io, Taffinus,
 terquam quod *de Pedobaptismo* scripsit, etiam *Bre-*
vem Institutionem de erroribus Anabaptistarum publi-
 cavit. De *Spiritu Anabaptistico* librum Germanicum
 vulgavit Zacharias Theobaldus, junior. (c) Præterea
 Tigurini magistratus nomine quædam prodierunt : Tigur. Magi-
 tum *Acta Anabaptistica*: tum *Narratio Historica, quanta*
baetenus facilitate cum Anabaptistis fuerit actum: de-
 nique *Affertio Veritatis Orthodoxæ contra Schismatico-*
rum novitates. Quarum summam paulo ante obitum
 (verba sunt Hottingeri (d)) complexus est docta
Epistola Venerandus Breitingerus noster, ad Reverend.
tum Ecclesie Amstelodamensis Ministrum D. Hottonum:
 cuius fragmentum *Disputationibus suis Anti-Anaba-*
ptisticis inseruit Celeberrimus D. Spanhemius. Godefridi God. Vdemann-
Vdemanni, Pacem Sionis, contra Babel Pedobaptistarum,
 singulariter commendat Hottingerus. (e) *Adrianus* Ad. Vossenho-
Vossenholius quoque inter scriptores in Anabaptistas lius.
 locum habet. (f) *Frater Bartholomaeus de Vsingen,* Barth. de V-
 Nnnnn Au-
 singen.

(a) An. 1650. Iodocum Edzardum *Apologiam* suam *Pedobaptismi* ex
 hoc libro transcripsisse. Iac. Mehrningius Anabaptista per-
 hibet. Vid. Molleri *Isagoge* d. 1. p. 115. (b) Iuncta est Cloppen-
 burgii *Gangrena Anabapt.* & postea singulariter prodiit (c)
 Vide Theod. Schrevelii *Harlemum* lib. 6. p. 256. (d) In *Biblio-*
thetario p. 381. (e) d. 1. p. 382. (f) Apud. Hoornb.

Augustinianus, elaboravit *Anabaptismum contra Rebaptizantes*. Idem *Confutationem* vulgavit eorum, *qua Lutherus scripsit in Rebaptizantes*. (a) Ioh. Wigan-
 dus, Dogmata & Argumenta Anabaptistarum cum
 Refutationibus conscripsit. (b) Huc denique spe-
 ctant Huld. Zwinglii, Elenchus in Catabaptistarum
 strophas: Liber de Baptismo, Anabaptismo, & par-
 vulorum vel infantium Baptismo. Ejusdem Responsio
 ad libellum Baltasaris Hubmeieri: Item: De veris
 seditionum authoribus. (c) Sed utinam Gerardi Ioh.
 Vossi Opus contra errores Anabaptisticos, quod affe-
 ctum habuit, quodque Baylius apud eum vidit, in
 lucem prodisset: (d) certe tum aliquibus aliis scri-
 ptoribus minori publici incommodo licuisset carere.
 Interea ab anno MDXCIX. Ecclesiae Belgicae censue-
 runt, singulare *Volumen Controversiarum Anabapti-*
sticarum, quo inprimis illorum sententiae exponeren-
 tur, & refellerentur argumenta, conficiendum:
 quod operis primum susceperat Iacobus Arminius:
 Pastor tum Amstelodamensis, & aliquo usque perdu-
 xerat: verum ad Professionem Theologicam Lugdu-
 num vocatus, causatus varia impedimenta, & stu-
 dium positum in erroribus Papismi confutandis, in-
 termissum fuit, atque suffocatum. Quamobrem in Sy-
 nodo Enckhusana, an. CHRISTI MDCCCXIV. Ripperto
 Sixti, & Petro Iacobi Austro-Sylvio injectum, ut
 Menno-

(a) Colon. 1529. Vide Herm. ab Haart *Autographa Lutheri Tom. III.*
 p. 181. Vssingen ille amicus olim. post hostis Lutheri fuit infen-
 sissimus. (b) Lips. ed. 1582. (c) Tomo II. Operum. (d) Vide
 Iac. Lydii ad Vossium *Epist. num. 418. 426. 439.*

Mennonitarum Confessiones, praesertim recentes omnes diligenter conquirerent, controversias enotarent, discuterentque. Deinde solus in hoc opere relictus *Austro-Sylvius*, ab anno c1616xxvi. cui, postquam id aliquoties petiisset, socius laborum, anno c1616xxviii. in Synodo Amstelodamensi adjunctus *Abrahamus a Dooreslaar*: qui tandem an. c1616xxvii. conjunctis operis lingua vernacula ediderunt *Corpus Controversiarum Anabaptistarum*: ubi exactissime, tanquam in tabula, variae Anabaptistarum opiniones, ex propriis ipsorum scriptis (quorum Catalogum in Operis prooemio exhibent, & exemplaria manserunt apud Dooreslarium) excerptae conspiciuntur. Ioannes Hoornbeekius, qui hanc Notitiam debeo, (a) *Opus vocat arduum & prestans, quod multam lucem cognoscendis hisce controversiis, & magnum usum praestat ad facile feliciterque disputandum.* De eodem Hottingerus: (b) *Abrahami Dooreslaar, & Sylvi labor dignissimus meo esset iudicio, qui aliis etiam prodiret linguis. Vel sola praefatio Compendium Historia Anabaptistica, intricataque eorum Theologiae exhibet satis perspicuum.*

Sylvius Colle-
gam accipit
Abraham a Doo-
reslaar

eduntque de-
sideratum
Corpus,

ab Hoornbee-
kio.

& Hottingero
laudatum.

Scriptoribus de Anabaptistis Monasterien-
sibus, superiori seculo mirifice tumultuantibus, sed
tandem compressis & punitis, supra cap. xxi. §. xxxiv.
(c) laudatis addantur: *D. Iobannis Cochlei, xxi. Articuli Anabaptistarum Monasteriensium confutati, adjuncta ostensione originis, ex qua defluerunt.* (d) *Petri*

De Anabapt.
Monasteriens.

Ioh. Cochleus

Nnnnn 2 Pla-

(a) In Summa Controv. p. 373. (b) In Biblioth. p. 382. (c) pag. 537.
(d) Colon. 1543.

P. Plateanus.
Herm. Kerf-
senbrock.

Plateani, Epistola de Anabaptistis, & civitate Monasteriensi. (a) Hermanni Kerffenbrock Belli Monasteriensis contra Anabaptistica monstra gesti brevis atque succincta Descriptio, ad Franciscum Comitem Waldeckanum, Monasteriensem & Osnabrugensem Præsulem, Ecclesiæ Mindensis Administratorem. (b)

SECTIO VI. ANGELICI.

Vnde dictū.

De iis ita Honorius: *Angelici dicti, quia Angelos colunt.* Et diu ante Augustinus de Hæresibus cap. XXXIX. *Angelici in Angelorum cultu inclinati; quos Epiphanius jam omnino defecisse testatur.* Sed audiamus ipsum Epiphanium Hær. LX. *Audita a nobis est Angelicorum hæresis, ac solum ejus nomen accepimus, neque cujusmodi illa demum Hæresis sit, compertum habuimus. Quod eo fortasse contigit, quod cum aliquando prodisset, desuit postea, ac tandem penitus extincta est. Illud vero nomen, quam ob causam obtinuerit, ignoramus. Nam cum Hæretici quidam conditum ab Angelis mundum esse dixerint, utrumnam hæc secta, quod idem asseveraret, eodem sit affecta nomine, certo affirmare non possum. An potius, quod in Angelicum sese ordinem arroganter referrent, atque excellentem quandam vitam rationem instituerent; ne hoc quidem pro comperto affirmo. An postremo a loco quodam eam appellationem sortiti sunt. Quoniam quidem regio quedam est ultra Mesopotamiam, quæ Angelina dicitur. Nominis igitur origines jam Epiphanii ævo admodum incertas fuisse constat: quam-*

quamvis idem quoque nesciverit, quo auctore fuerit progressa. Et forte, quia non in una, sed pluribus hæresibus, impium, de mundo ab Angelis creato, deque eorum cultu, dogma fuit, his omnibus Angelicorum nomen adhæsit, donec vulgatiore, & ut ita dicam distinctiva magis, illud ipsum absorpserint. De his Angelicis Magnus Lipsiensis Academiae Rector cum cura egit, in *Programmate funebri* Annæ Sabinæ, natæ Schutziæ, Christiani Wolfii, Numburgensis, Medicinæ Doctoris & Practici felicissimi, uxoris suavissimæ, superiori anno XXVIII. Septembris demortuæ, ac I. Octobris, sepultæ. Progr. Lips.

SECTIO VII. ANTINOMI.

Ita dicti, qui legi morali, ejusque in Ecclesia Christiana usui variis modis contradicebant. Horum Hoornbeekius in *Summa Controversiarum* (a) tres constituit periodos. Primam, *tempore Patrum in primitiva Ecclesia*; alteram, *tempore Reformationis*; tertiam *hodie, præcipue in Anglia*. De priori Augustinus contra adversarium Legis & Prophetarum lib. I. *Non soli Manichæi Legem Prophetasque condemnant; sed & Marcionistæ, & alii nonnulli, quorum sectæ non ita innotuerunt populis Christianis*. Et hi quidem, ut ex lib. II. apparet, *Novi Testamenti libros suffragari sibi arbitrabantur adversus Propheticas literas, tanquam eas Apostoli CHRISTI sua sententia condemnaverint.*

Antinomorum
tres periodi.

I. tempore Patrum.

(a) Lib. 10, p. 800. seqq.

II Sup. seculo
De Ioh. Agri-
cola.

verint. Contra hos igitur Augustinus dicto opere egregie decertat. Quod ad alterum Antinomorum peripodum, caput ejus fuit *Iohannes Agricola*, a patria *Islebius*; vulgo quod parva esset statura, diminuto Agricola nomine, Mag. *Grüfel* dictus. Is an. cccccxcix. patre (ut videtur) sartore natus, studiis postea Wittebergæ invigilavit, Luthero potissimum & Melanchthone doctoribus: annoque cccpxix. in Colloquio Lipsiensi Lutheri scribam egit: post aliquamdiu Scholæ Islebiensi præfectus, & ad conciones habendas admissus est. Anno xxv. Lutherus, commendatitiis ad Senatum datis, eum Francofurtum ad Moenum misit, ut concionatoribus Evangelii aliquamdiu assisteret: annoque proximo in Comitibus Spirensibus, Iohanni Electori Saxoniae, cum Georgio Spalatino in habendis sacris sermonibus operam navavit. Anno -xxvii. Melanchthonis scriptum, *Visitatorum Instructionem* dictum, sigillare coepit, prætextu usus, quasi in eo Luthero contradiceretur; revera ad ostentandum ingenium, & novandi studio: (a) aut, ut Melanchthone plus sapere videretur. (b) Non multo post librum *Proverbiorum Germanicorum* edidit, in quo cum Vlricum, Ducem Wurtembergicum, contumeliosius tractasset, etiam Philippus Hassiae Landgravius indigne tulit, ac ea de re apud Electorem Saxoniae quæstus est: qui motus compositi videbantur, postquam Agricola literis submisit scriptis

(a) Seckend, *Hist. Luth.* 1, 2, p. 90. b. (b) Idem 1, 2, p. 107.

ptis hanc injuriam apud Vlricum deprecatus, *se contra charitatem fecisse*, professus est. (a) Verum quia Vlricus de eo adhuc queritur an. -xxxvi. ipsi nondum fuisse factum satis, liquet. (b) Anno -xxx. Albertus Comes Mansfeldensis eum secum duxit ad Comitia Augustana. Anno -xxxvi. ab hoc Comite discedendi ex patria veniam petiit, questus, se non satis benigne tractatum, & promissis frustratum esse. Sed Comes *αχαριστία* non modo, verum etiam avaritiam, negligentiam in demando munere, nec non ebriositatem illi exprobravit & quod plura contra ipsos Evangelicos, quam Pontificios disputasset. Dimissus tamen Wittebergam se recepit, ibique legendi & concionandi facultatem, & salarium ab Electore impetravit. Hic dissimulato nomine, *Theses* sparserat, in quibus statuebat *pœnitentiam non ex Decalogo, sed Evangelio docendam, esse: & ex hoc ita converti & justificari homines, ut legis prædicatio neque ad principium, neque ad medium, neque ad finem justificationis proficiat.* Contra has Lutherus, auctorem & nomen dissimulans, V. Disputationes publice habuit anno -xxxviii. eique sexta successit anno -xl. (c) Et fatetur ipse Hoornbeekius. (d) Lutherum in illis *Antinomorum deliria egregie perstrinxisse, & confutasse.* Per has disputationes Islebius, ut Lutherus in Epistola ad D. Casparem Guttelium, Pastorem Islebiensem refert, & Electori Saxonie pluribus exponunt Iustus Jonas, Bugenhagenus,

Dissidium inter Albertum C. Mansf. & Agricola.

Hic VVittebergam se recipit.

& Theses scribit Antinomicas.

Contra quas Lutherus disputat.

(a) Seckend. lib. 2. pag. 135. b. (b) Idem libro 3. pag. 142. a. (c) Quæ habentur Tomo I. VVittenb. Latine; Germanice, Tomo VII. (d) S. Controv. p. 803.

Agricolæ re-
vocatio pri-
ma.

Agricola Lu-
therum apud
Electorem
Sax. accusat,

Tentata com-
positio.

hagius, Amsdorffius & Melanchthon (a) adigi se pas-
sus est, ut revocaret, quæ scripserat formulamque
conciperet palinodia: quæ cum Luthero non place-
ret, a Philippo emendata fuit. Sed dum Agricola in ea
signanda cunctatur, Lutherus vero audiebat, esse Is-
lebiæ, item in Luneburgensi & Ponieraniæ Ducatibus,
qui crassiora docerent, nempe fidem adulterio, aliisque
gravissimis flagitiis non amitti, *Epistolam* illam ad
Guttelium publicavit: in cujus tamen exordio revo-
cationem Agricolæ allegat, eumque serio fecisse spe-
rat: tacendum tamen sibi fuisse negat, cum spargi
audiret, ac si ipse cum Agricola consentiens, Legem
atque Decalogum rejiceret. His irritatus Agricola,
an. c1541. in conventu Smalcaldico, die XXX. Mar-
tii supplices Electori exhibuit, acerrimam Lutheri
accusationem continentes: cui Elector VII. Aprilis
respondit, causæ cognitionem pollicitus, sed & e-
undem ad modestiam cohortatus. Lutherus ad
communicatum secum Islebi scriptum respondit, ac
testimoniis evidentibus evincit, Agricolam dudum
clam factionem & sectam Islebiæ instituisse homi-
num, quos *Minores* vocaverit, & apud illos pessime
traduxerit Wittebergenses: petitque, ut ad proba-
tionem adigatur eorum, quæ Luthero aliisque Witte-
bergensibus objecisset: id si non faceret, ad hono-
rem læsis restituendum, & correctionem pro dato
scandalo, & damno, condemnaretur. Laboratum
postea est jussu Electoris, a Prætoris Saxonie Bernhar-
do a Mila, D. Pontano, & Benedicto Pauli, de ami-
cabili

(a) V. Seckend, 1, 3. p. 307.

cabili inter Lutherum & Agricolam compositione: sed cum nihil proficerent, Elector rescripsit, iudicio experiretur Agricola, & probaret, injurias sibi a Luthero illatas esse: quod hic negabat. Mandavit tamen iudicibus illis delegatis, ut, si Agricola denuo transactionem quareret, operam darent, quo Lutherus quoque ad eum disponeretur. Consulti etiam a Delegatis Theologi Wittebergenfes, judicarunt, Lutherum nihil falso Agricola imputasse, verum omnia ex assertis ejus necessario consequi. Jam Elector etiam Agricolam jussit, fidem Rectori Academiae dare, quod non discessurus sit ante finitam litem: idque fecerat: verum xv. Julii a Praetore veniam abeundi petiit, significans, se in alium locum vocari. Sed ante quam ab Electore is mandatum accepisset, aut Agricola responsum dedisset, hic clam discessit, & ab Ioachimo Electore Brandenburgico receptus est. Et hic quidem xvii. Septembris Melanchthoni scribit, *se vocasse Agricolam, agre autem ferre, quod inter illum & Lutherum lis esset*, significans simul, *Agricolam optime de Luthero & aliis Wittebergensibus loqui, eumque poenitere, quod cum Luthero rixatus sit, agnoscere excessum, & dicere, se id facturum non fuisse, si scivisset, quod nunc audiret, Lutherum non omnia adversus Antinomias scripta sibi, sed aliis in Luneburgicis & Pomerania imputasse; promittere etiam, quod nunquam talia in posterum docere velit, sed Antinomorum errorem ipse refutaturus sit.* Rogat inde Elector Melanchthonem, *ut concordiam procuraret; sibi enim*

Agricola clam
discedit V Vitteberga, ab
Elect. Brand.
receptus.

Agricolæ re-
vocatio se-
cunda.

Electori diffi-
cilem se de-
monstrat A-
gricolæ.

placere hominem, & conciones ejus, & seipsum cum illo esse locutum. Respondit Philippus I. Octobris ex mente Lutheri, & sua, *necessesse esse, ut Agricola, aut literæ cum Luthero prosequeretur aut errorem scripto publico ad Islebienses, quos seduxisset, itemque conditia in Lutherum retractaret.* Agricola igitur posteriorem viam elegit, revocatione Germanice scripta, & Berolini vulgata. (a) In calce scripti rogat omnes Wittebergæ, Islebiæ, & ubicunque versentur, & nominatim Lutherum, *ut sibi propter Deum ignoscant, si tempore erroris sui ipsos læserit; se enim cum iis consentire, & ad finem usq; vitæ puram & sinceram doctrinam de lege Dei servaturum esse, omnesq; Antinomorum errores damnare & rejicere.* Neque tamen hoc scripto, statim, ut speraverat, Luthero de vera conversione sua fidem fecit: id quod ipse Agricola literis xix. Decembris, apud Electorem Saxonie quæritur. Sed non multo post, die xx. Ian. an. xli. eidem Principi exemplum revocationis sua manu signatum misit, significans se cum Luthero conciliatum esse. Implorat etiam gratiam Electoris, veteremque se & fidum ministrum Saxonie cum mansurum esse, asseverat. At hic difficilior fuit, & die xxviii. Febr. per Consiliarios illi responderi iussit, se nondum ei ignovisse, quod contra fidem datam Wittenberga discesserit: mittunt tamen ei liberi com meatu diploma, quod desideraverat. Etiam post quadriennium nondum in pristinam gratiam apud

(a) An. 1540. typis Joh. VVeissii. Vid. Seckend. p. 309, b.

apud Electorem, aut amicitiam Lutheri rediisse, apparet: quod ingenium viri mirabile, & novaturiens perspicerent: cuius effectus post mortem Lutheri, in compositione Edicti Carolini Interimistici anno XLVIII. & in lite inter Theologos Evangelicos de *Adiaphoris*, plus satis apparuit. Produxit vitam ad annos LXXIV. decessitque Berolini anno MDCLXVI. (a) Ut alia nunc taceam, *Collationem de tribus argumentis Antinomiacis* scripsit *Iohannes Wigandus*. (b)

Ioh. V. Wigandus.

Tertia periodus Antinomorum est, ceu antea dicebam, in *Anglia*, quorum præcipui antesignani habiti, *Iohannes Eatonus*, *Tobias Crispus*, *Iohannes Saltmarsle*. Huic se opposuit *Thomas Gatakerus*; & adversus Antinomos in genere, & dedita opera scripsit *Samuel Rhetorfortis*: (Rhutersfurd) quos & alio libro Anglice conscripto refutavit *Antonius Burges*, *Iohannes Bisco*, & alii. (c)

De Antinomis Anglicanis:

contra quos scripserunt Tho. Gatakerus.

Sam. Rhetorfortis.

Ant. Burges
Ioh. Bisco.

SECTIO VIII.

ANTITRINITARII.

Sic omnes illi vocati, qui mysterium SS. Trinitatis quomodocunque impugnarunt. *Notitiam latentis & serpentis Hæreseos Antitrinitariae*, in *Dispp. Selectis* publicavit *Gisbertus Voetius*. (d) Bibliothecam *Antitrinitariorum*, *Christophori Sandii*, pessimi illius Antitrinitarii, opere posthumo evulgavit B. W. (e)

Gisb. Voetius.

SECTIO IX.

ANTHROPOMORPHITÆ.

Ooooo 2

Hi

(a) Seckendorf. p. 310. (b) Ienæ 1570. (c) Hoornb. S.C. p. 812. (d) *part. III. num. 55.* (e) Freistad. 1684.

Hi Deo formam humanam & membra humana tribuerunt: cum is sit Spiritus & incorporeus. *Cyrilli Patriarchæ Alexandrini liber adversus Anthropomorphitas*, Græce & Latine editus ab Bonaventura Vulcanio, & post in novam *Operum* Cyrilli editionem Parisiensem relatus est.

SECTION VIII.
APOLLINARISTÆ.

Hi nomen acceperunt ab *Apollinario* (Augustinus, Honorius, & alii, *Apollinarem* vocant) juniore, patria Laodiceno, Apollinarii senioris, Alexandria oriundi, Grammatici Doctoris Beryti in Phœnicia, deinde Laodiceæ in Syria, post hic Presbyteri, filio: qui Epiphaniï Sophistæ discipulus, primum Ecclesiæ Laodiceæ Lector, tandem Episcopus fuit circa an. cccclxx. Aliquamdiu Catholicus, post in hæresin lapsus dicitur, hac occasione. Commotus in illum Georgius, Laodicenus Episcopus, Arianismo addictus, quod Athanasium summa familiaritate coleret, nec ab ejus congressu abstinere vellet; ipsum a communione exclusit; quin & priora delicta, ob quæ a Theodoro Episcopo Laodiceno una cum patre ejectus fuerat, exprobravit: neque illum sæpenumero licet id petentem, in communionem recipere dignatus est. Ob hanc injuriam Apollinarius peculiarem sibi sectam constituit, quæ per aliquot secula Ecclesiam non leviter turbavit. Hæreseos summa hæc erat: *CHRISTVM humanam naturam de cælo detulisse; eternam & substantiæ ipsius coalitam habuisse quidem animam* (quod tamen primo negaverat) *mentem autem ne-*
qua-

quaquam; sed unigeniti Deitatem mentis locum supplevisse. Denique CHRISTVM mortalem fuisse; in propria divinitate passum; & in tridua illa corporis morte divinitatem quoque ei commortuam fuisse, Patris demum beneficio ex morte revocatam. Ob hæc damnatus est Apollinarius, tum alibi, tum in Synodo Romana, circa an. (ut Valefius in *Annotationibus ad Sozomenum* monuit) cccclxxvii. vel sequenti. Sed Ecclesiæ sententiam insuper habens, in erroribus perseveravit. Obiit imperante Theodosio. Videantur Gregorius Nazianzenus *Epist. ad Nestarium*, ut & quæ ad *Cledonium Presb. Epistola*, sive *Orat. Ll. LII.* ubi Apollinarii dogmata plenissime refellit. Gregorii Nysseni *Opusculum contra Apollinarium*, edidit David Hoeschelius, cum aliis quatuor Nysseni Opusculis. (a) Iohannis Chrysostomi *Epistola ad Casarium Monachum contra Apollinarii heresin*, opera Francisci Turriani edita est. (b) *Leontii Byzantini* librum, in *fraudes Apollinaristarum*, in *Antiqua lectione* publicavit Henricus Canisius. (c) Iacobi Basnage *Epistola de Apollinaris heresi*, & *variis Atbanasio supposititiis operibus*, ac præsertim de *Syntagmate fidei*, exstant cum D. Chrysostomi *Epist. ad Casarium monachum*, juxta exemplar Bigotii. (d)

Gergor. Nyssenus.

Leontius Byzant.

Iac. Basnage.

SECTIO XI. ARIANI.

Horum fax, tuba, & antesignanus fuit *Arius*, gente Lybs, sive, ut Photius ait, ortu Alexandrinus,

Summa vitæ
ARII.

Ooo oo 3 Ammo-

(a) Lugd. Bat. 1593. (b) Vid. *Acta Erud. Lips.* 1683. p. 25. (c) *Tomo IV. parte I.* (d) Roterod. 1686. & *ibid.* 1694.

Ammonii filius, qui forte ex Luciani Antiocheni Schola prodit. Orto Meletiano schismate, Arius primum partes Meletii sequebatur: quo deinde deserto, a Petro Alexandriae Episcopo, Diaconus factus, sed ob turbulentum ingenium gradu motus fuit. A morte Petri, ab ejus successore Achilla veniam precatus, ad Presbyterium promotus, unam ex Ecclesiis Alexandrinis, quæ *Baucalis* dicebatur, curæ suæ commissam; ac forte etiam Scholæ Catecheticae regimen habuit. (a) Cum Alexandrum Achillæ successorem in congressu Clericorum aliquando subtilius disputantem audiret, *quomodo esset Unitas in Trinitate*, Sabellii hæresin ei impingere coepit, & quasi hanc ipse evitaturus, non tantum *Filio Dei distinctam ὑπόστασιν*, sed & *dissimilem, & pro divina, creatam essentiam*, coepit tribuere. *Non semper erat Filius.* (hæc ipsa Arii verba sunt apud Athanasium (b)) *Neque enim erat priusquam fieret: nec ex Patre erat, sed ex non entibus (ἐξ ἄν ὄντων) emerfit: neque Patris substantiam sibi propriam habuit: creatura enim & factura fuit: ideoque nec verus Deus est Christus, sed participatione Deus factus.* Alexander cum Arium neque in illo disputationis conflictu, neque postea ullis monitis revocare ab blasphemio errore posset, coacto deinceps centum Episcoporum concilio, hominem recantare detrectantem, una cum complicibus & sociis, in quibus duo Episcopi, sex Presbyteri, ac totidem Diaconi erant, communione exclusit. Post hanc ex-

com-

(a) Ita Patricius Ararsius in libro *Oceano* dicto, quem Auctor *Synodici* a Pappo editi citat p. 14. (b) Orat. 2. adversus Arianos.

communicatione, hæresin suam passim coepit disseminare: idque secundum Orosium (a) eo tempore factum, quo Crispus & Constantius Cæsares creati sunt: id quod Petavius in annum eccxvii. refert. Et ut invisum redderet Alexandrum, & errores suos pluribus persuaderet, huc illuc datis literis conquestus est de injusta sui depositione, cum primis ad Eusebium Nicomediæ Episcopum. Interea & Alexander, ut accusationem Arii non minus, quam late serpentem hæresin comprimeret, septuaginta Encyclicas literas ad omnes, qui ubique gentium erant, Episcopos dedit, quibus non tantum quid in Concilio Alexandrino actum, commemorat, sed & ne Eusebio Nicomediensi, acta improbanti, credatur, monet. (b) Literis illis subscripserunt alii; alii quorum princeps erat Eusebius, quasi per injuriam ejectus esset Arius ut reciperetur, monuerunt. (c) Nihil his commoto Alexandro, sed fortius resistente, Eusebius Nicomediensis, & ejus fautores, quos inter & alter Eusebius Cæsareæ Episcopus erat, coactis una post alteram Synodis, Arium in integrum restituerunt. Gliscente indies intestina discordia, & per illam jam infidelium ludibriis exposito Christianismo, Constantinus Imp. amandato Alexandriam cum literis Irenicis Hosio, Cordubæ Hispaniæ Episcopo, compositionem frustra tentavit. (d) Itaque majoribus auspiciis opus esse ratus, Synodum Niceæ in Bithynia ex eccxviii. Episcopis congregavit anno

cccxxv.

(a) Habet literarum formulam Socrates lib. i. cap. 3. (b) Socrates d. l. Sozom. l. i. c. 14. (c) Partem literarum Socrates affert, d. l. integras Eusebius lib. 2. de Vita Constantini cap. 67.

cccxxv. in qua postquam satis auditus erat Arius, tandem damnata ejus hæresis, librique ejus combusti, ipse in Illyricum relegatus fuit. Vnde post triennium oblato poenitentiae libello, seque fidem Nicænam amplecti, etiam juramento professus, Imperatoris literis revocatur: cui eoque fucum fecit, ut Alexandro Antistiti Constantinopolitano, illum sine mora in communionem admittere, diserte mandaverit. Quo dum progreditur Arius, factionis suæ satellitibus stipatus, & in forum Constantini jam venissent, ob urgentem alvi necessitatem latrinas petiit: ubi Iudæ instar crepuit medius, ac una cum intestinis projectis, infelicem animam exhalavit. (a) Henricus quidem Valesius. (b) Arium ante aliquot jam annos obiisse, adeoque foedum illud mortis genus, non huic, sed alteri Ario, Hæresiarchæ asseclæ, obtigisse putat. Verum recte monet Wilhelmus Cave, (c) *hec omnia gratis dicta, non nisi levibus duntaxat conjecturis, nullo veterum testimonio diserte nixa.* Sectatores ejus in tres fere sectas & factiones divisierant: quarum una, *Anomeorum*; altera, *Semiarianorum*; tertia, *mediogeneris*. Omnium sententiæ in id conspirabant, *Filium Deo Patri non esse ὁμοούσιον*: sed eo maxime differebant, quod alii *Filium plane dissimilem Deo Patri*, alii *aliquo modo similem esse*, dicerent. *Anomæi* inde dicti, quod Filium Deo Patri per omnia dissimilem statuerent, & referente Epi-pha-

De foeda morte Arij.

De Sectis Arianorum.

Anomæi.

(a) Videatur Athanasii *Epistola ad Serapionem, de morte Arij*: quam integram fere etiam exhibet Theodoritus l. 1. c. 14. Confer. Sozomenum l. 2. c. 30. (b) Annotat. ad Sozom. & Observat. Eccles. l. 2. c. 2. (c) In *Hist. Literaria Scriptor. Eccles.* pag 90. b.

phanio, ducem habuerunt Aetium quendam Diaco-
num, quamquam ab Ario ne latum quidam unguem
recesserunt. *Semiariani* Filium Deo Patri essentia
similem esse concedebant, neque audebant dicere
cum Ario, fuisse tempus, quando non erat: sed ta-
men ex substantia Dei Patris productum esse, disertis
verbis non affirmabant. Horum coryphæus erat
Basilus Ancyranus. Denique *medii generis secta* erat
eorum, qui Filium Deo Patri quidem similem, non
autem essentia; sed vel voluntate, aut ad eum mo-
dum dicebant, quo effigies suo prototypo. Quo-
rum princeps erat *Acacius*. Adeo autem hæ sectæ in-
ter se committebantur, ut coactis unam post alte-
ram Synodis, alia aliam damnaret, & alterius con-
fessionem refingeret. Quin imo & illi, qui ejusdem
sectæ videbantur, plus vice simplici Confessionem
suam mutarunt. Vnde paucis annis undecim ab illis
traditas Confessiones commemorat Athanasius *lib.*
de Synodis. Inprimis autem magna contentio fuit
inter Anomæos & Semiarianos. Basilus Ancyranus
& alii Semi-Ariani ab Imp. Constantio petebant, ut
contra Anomæos Synodum generalem cogeret. Vi-
sum est dividi Episcopos, & Seleuciæ Orientales,
Arimini Occidentales eodem tempore congregari.
In antecessum autem edita est formula fidei, quæ
utrique Synodo exhiberetur: super qua Basilus cum
Vrsacio & Valeute mire disceptavit, quod Filius ambi-
guo sensu, Deo Patri similis diceretur, voluitque
addi non voluntate solum, sed etiam essentia. Vnde

Semiariani.

Horum dux
Basilus Anc.

Medii generis.

princeps Aca-
cius.

Ppp pp

etiam

De Synod.
Ariminenfi
& Seleuciensi.

Constantius
Imp. Ariano-
rum defensor.

De Hosio Cor-
dubensi.

etiam postea Patres Ariminenſes Vrfacium & Valen-
tem cum ſua illa confeſſione damnarunt : ſed ex
Imp. mandato vi detenti partim, partim ab Vrfacio
& Valente eluſi, tandem ſubſcripſerunt. In Seleu-
ciensi Synodo adhuc acrior fuit altercatio inter Se-
miarianos, & Hæreticos tertiæ ſectæ. Horum prin-
ceps Acacius re & mente erat Anomæus: ſed ut ab A-
nomæis, qui jam valde inviſi erant, non minus atque
a Semiarianis ſe ſepararet, τὸ ἀνόμοιον anathemate da-
mnavit, & Filium Deo Patri ſimilem, ſed non eſſen-
tia, dixit. Cujus ſubdolæ Confeſſioni ab omnibus re-
clamatum eſt. Tandem Acacii ſectatores in Conci-
lio Antiocheno redierunt ad Anomæos. Diu duravit
Hæreſis Ariana, inque multas ſe diffudit provincias,
præſertim ex quo Constantius Constantini filius Imp.
impenſe eam defenderet, Athanaſium Orthodoxo-
rum promachum inſenſe perſequeretur, ac Liberium
quoque Episcopum Romanum in Synodo Sirmienſi
adigeret, ut poſt biennii exilium damnationi Atha-
naſii, & formulæ perfidiæ Arianae, in qua τὸ ὁμοούσιον
ſupprimebatur, ſubſcriberet: ceu liquet ex ejus epi-
ſtola ad Orientales Episcopos ſcripta, quam Hilarius
commemorat. (a) Etiam Hoſius Cordubenſis Epi-
ſcopus, jam fere centenarius, qui alias ſtrenue con-
tra Arianos pugnaverat, & ex perſecutione Maximi-
ani ſtigmata, & notas ſuæ conſtantiæ abſtulerat, vi &
plagis adactus, Arianorum formulæ ſubſcripſit.
Quamquam Athanaſius, qui hæc commemorat, ad-
dit,

(a) Videatur etiam Athanaſius in *Epist. ad ſolitariam vitam agentes*,
& Sozomenus lib. 4. c. 15.

dit: ipsum moriturum, tanquam testamento de vi
 sibi illata protestatum, hæresin Arianam conde-
 mnasse, & ne quis eam reciperet, hortatum esse. Iam
 post Constantii obitum Athanasius Alexandriam re-
 cesserat, magno honore exceptus: sed non multo
 post a Iuliano Apostata, Constantii successore, ad
 preces Arianorum Alexandria pellitur: at quasi-
 tus, astuto consilio persequentes se eludit: ut habet
 Theodoretus *lib. III. cap. VIII.* Adhæc Iustina, Va-
 lentiniani conjux, Arianis addictissima, Ambrosium
 Mediolanensem Episcopum persequabatur, ipsum-
 que gradu moveri, & Auxentium Arianum surro-
 gari voluit: sed irrito conatu, resistente toto po-
 pulo, ut narrat Theodoretus. Sed & Valens Imp. ab
 Eudoxio Ariano baptizatus, jurejurando fidem dedit, se
 tam Arianum dogma defensurum, quam orthodoxam
 fidem expugnaturum. Hinc gravi adversus orthodo-
 xos excitata persecutione, alios in exilium egit, alios a-
 liis modis vexavit. Horrendum profecto est, quod
 LXXXI. Ecclesiasticos viros de injuria Arianorum que-
 stos navi imponi, & comburi fecerit. (a) Tandem Va-
 lens Imp. in prælio quodam contra Gothos, quos ipse
 missis ad eos Episcopis hæreticis Arianismo infece-
 rat, sagitta vulneratus, in vicinum tugurium se re-
 cepit, quo ab hostibus incenso, misere conflagravit.
 (b) Seculo V. Ariana pestis, uti alibi, ita præsertim
 in Africa vehementer grassata est: ubi Vandalorum
 Reges, Gensericus, & filius ejus Hunericus, in ortho-
 doxos

Iulianus Ari-
 anis favet.

& Iustina
 Valentiniani
 uxor.

Valens Imp.
 persecutor Or-
 thodoxorum.

Valens miser-
 rime perit.

De persecuti-
 one Orthodo-
 xorum Van-
 dalica.

Ppppp 2

(a) Vide libellum nostrum *de Cruciatibus Martyrum cap. XI.*

Socrat. l. 4. c. 26. Orosius l. 7. c. 33.

Theodericus
Italiae & Tra-
simundus.
Vand. Reges
Ariani.

Langobardo-
rum aliquot
Reges Ariani.

Ariana hære-
sis. VIII.
extincta.

doxos gravissimis tormentis & suppliciis sæviebant: quod fuse commemorat Victor Vitenfis (Vticensem vulgo vocant) *tribus de Persecutione Vandalica libris*. Sub initium seculi VI. hæresi Arianae patrocinati *Theodericus*, Ostro-Gothorum in Italia, ut & *Trasimundus*, Vandalorum Rex. Et hic quidem Episcopos Africanos, & in his Fulgentium Ruspensem, in Sardiniam relegavit. Præcipitante seculo sexto *Autharis*, Rex Langobardorum, ut Arianam hæresin promoveret, Orthodoxorum filios in fide Catholica baptizari prohibuit: ut refert Gregorius Magnus *lib. I. Epist. xvii*. Sub exordium seculi VII. *Ariovaldus*, post ejectum regno Catholicum Regem Adolvaldum, Langobardorum Rex Arianus, in unum atque alterum Catholicum monachum admodum crudelem se exhibuit: & licet Arianus esse non desineret, tandem tamen Orthodoxis æquior esse coepit: ut testatur Jonas, Abbas Hibernus, *in Vita Columbani*. Ariovaldi successor *Rotbaris*, peculiari & severo edicto cavit, ut in omnibus propemodum civitatibus Italiae Longobardicae duo essent Episcopi, quorum unus Catholicae, alter Arianae Ecclesiae præesset: ut refert Paulus Diaconus *de Gestis Langobardorum lib. VI. cap. XLIV*. Dehinc Ariana hæresis duravit usque ad seculum VIII. sub cuius initium extincta expiravit. Sicuti autem religioni Christianae clarissima luce sub Imp. Constantino longe lateque sese diffundenti caliginem rursus inducere per Arium tentavit Princeps tenebrarum; ita eodem fere tempore, quo Confessio sincere religionis in Comitibus Augustanis publicata, toti fere

fere orbi innotuit, *Michael Servetus*, Hispanus blasphema Arian dogmata ex inferis in terras reduxit, eaque editis variis libellis per Galliam disseminavit. Sed quamquam singulari exemplo Genevæ combustus; sectatores tamen accepit plurimos, *Valentinum Gentilem*, Campanum; *Iob. Alciatum*, Mediolanensem; *Georgium Pauli*, Concionatorem Cracoviensem; *Georgium Blandratam*, Medicum; *Adamum Neuserum*, Heidelbergæ Pastorem, Apostatam Turcum; *Franciscum Davidis*, Transylvanum. Qui per Poloniam, Lithuaniam, Prussiam, & Palatinatum impia sua commenta sparserunt. Nostro ævo latius se virus alicubi exeruit, nec dubitavit *Christophorus Sandius* Junior variis scriptis illud disseminare. Ab Semiarianorum facta non multum discrepant *Simon Episcopus*, & *Stephanus Curcellæus*, eorumque in Belgio sectatores; qui Filium non eandem cum Patre, sed similem, vel ejusdem speciei essentiam habere, dicunt: nisi quod ex essentia Dei Patris etiam genitum esse fatentur Filium, quod olim non ausi sunt fateri Semiariani.

Sed ut tandem ad Scriptores de Arianis accedamus, *Athanasius* variis contra eos operibus decertavit, ex quibus etiam multa historica licuerit exculperé. Huc igitur pertinent ejus *Disputationes*, seu *Orationes V. contra Arianos*. Πεντάβιβλον vocat Photius, ac *trophæum adversus omnes, potissimum vero Arianam heresim esse*, dicit Cod. cXL. Ejusdem Athanasii contra Arianos λόγος σύντομος (sermo compen-

Scriptores
Anti-Arian
Athanasius.

diarius, nihil aliud est, quam ἀποσπασμάτιον Orat. I. contra Arianos: item: *Ad Adelphium Episcopum contra Arianos Epistola*: item *Epistola ad Serapionem*, Thmuis in Aegypto Episcopum, adversus eos, qui dicunt *Filium creaturam esse*: in qua compendio refert, quæ fufius contra Arianos disputaverat: porro, *Epistola de Synodi Nicenæ contra Heresin Arianam decretis*: *Epistola de sententia Dionysii Alexandrini adversus Arianos*: Oratio, de Humana Natura suscepta ab unigenito Verbo, contra Arianos: item *Epistola ad Africanos Episcopos, adversus Arianos*: Athanasio succedat *Hilarius*, Pictaviensis Episcopus, cujus huc spectat nobile Opus *de Trinitate*, in duodecim libros distinctum: item, *adversus Arianos & Auxentium liber*; ut & *de Synodis adversus Arianos liber*, ad Galliarum & Britannia Episcopos. Phœbadii Episcopi Galli, *librum contra Arianos*, cum interpretatione Theodori Beza, primus edidit *Henricus Stephanus*, (a) post *Petrus Pitheus* (b) dein *Caspar Barthius*: (c) ac *Bibliotheca Patrum* insertus est. De Sanctissima Trinitate adversus Arianos libri IV. a *Fabio Mario Victorino*, Afro, Rhetore Romano scripti, habentur in *Bibliotheca Patrum*: item *de Generatione Verbi Divini liber, adversus Candidum Arianum*, (d) Ve-

Hilarius,

Phœbadius,

F. Marius Victorinus.

(a) An. 1570. (b) Paris. 1586. (c) Francof. 1623. (d) Huius *Candidi* ad Victorinum *de Generatione divina*, liber cum Victorini *Confutatione* Ziegleri *Commentariis in Genesin* subsumtus est. Basil. 1548. Habetur etiam Fragmentum Epistolæ ejus ad Victorinum una cum Victorini responsione apud Mabillonium *Analec.* Tom. IV.

Verum hic proecta jam aetate Christianismum amplexus, non videtur ubique fidei dogmata satis accurate percepisse, saltem non satis feliciter expressisse. (a) Præterea *Gregorii Nazianzeni Oratio ad Arianos, & de se ipso*, in ejus *Operibus* comparet. Aliam *Orationem in laudem Martyrum, & adversus Arianos*, Latine primum a *Job. Leunclavio*, & postea *Iacobo Billio*, Græce autem a *Richardo Montacutio* editam, quæque etiam in *Appendice Tomi I.* editionis an. c1616cxxx. habetur; *Nicolaus Faber*, & *Federicus Morellus*, ἀποσπασμάτων potius ex *Oratione* quadam *Chrysostomi* esse arbitrantur. (b) Ex *Ambrosii* scriptis huc referas librum *de Fide*, seu *Consubstantialitate cum Patre*; item, *Orationem ejus in Auxentium*, Episcopum *Arianum, de Basilicis non tradendis Hereticis, aut Gentilibus*. Ejusdem *Disputatio cum Palladio Ariano* apud *Vigilium Tapsensem* habetur. Ex *Hieronymi* autem *Epistola II. ad Damasum, adversus Arianorum hypostasises*: item, *Epistola adversus Arianos de fide sua ad Marcum*. Scripsit etiam *Faustinus*, Schismatis *Luciferiani* Presbyter, *de Trinitate*, sive *contra Arianos* librum, septem libris constantem: quem *Sirmondus* cum aliis opusculis primum edidit: (c) deinde in *Bibliotheca Patrum* comparet, ac *Notis* illustratus est in *Anglia*. (d) Præterea *Augustinus* contra Arianos pugnavit libris quindecim *de Trinitate*; libro contra *Sermonem Arianorum*: libris tribus contra *Maximinum, Arianorum*.

Greg. Nazianzenus.

Ambrosius.

Hieronymus.

Faustinus.

Augustinus.

(a) Cave in *Hist. Lit.* p. 128. b. (b) *Ibid.* d. l. p. 141. (c) *Paris.* 1650. (d) *Oxon.* 1678. (e) *Vna cum aliis contra Hæreses Opusculis Basil.* ed. 1518. & in *Bibl. P. P.*

rum Episcopum. De incomprehensibili Dei Natura, ad-
Chrysostom9. *versus Anomæos* sex Homilias scripsit Iobannes Chryso-
stomus. Atque hi sunt scriptores seculi IV. Ex seculo V.
Vigilius Tap- occurrit, *Vigilius*, gente Afer, Tapsensis in provin-
sensis, cia Byzacena Episcopus, qui sævientibus in Catholicos
Vandalis Arianis patriam suam deseruisse, ac Con-
stantinopolin concessisse, videtur. Et in hujus qui-
dem Operibus, a Francisco Chiffetio collectis (a)
comparent: *Altercatio sub nomine Athanasii adver-*
sus Arium: sive Dialogi II. in Concilio Nicæno, in-
ter Athanasium & Arium habiti, Probo iudice: Dia-
logi, sive Altercationes III. ab Athanasio contra Ari-
um, Sabellium, & Photinum, coram Probo iudice ha-
bitæ: de Trinitate, sive de Vnitate, Trinitate Deita-
tis contra Marivadum Arianum libri XII. Liber de
Vnitate Trinitatis ad Optatum, sive Dialogus inter
S. Augustinum, & Felicianum Arianum, a Vigilio
confectus: De Trinitate adversus Varimadum, seu
Marivadum, sectæ Arianae Diaconum, & Hunerico
Regi admodum gratiosum libri III. sub Idacii Clari
nomine a Vigilio olim evulgati, & sub ejusdem no-
mine sæpius impressi: Liber contra Arianum Episco-
pum: Solutiones Objectionum Arianorum: quas pri-
mo Dialogo sub nomine Athanasii contra Arianos a
Vigilio, ante quam secundam istorum Dialogorum
editionem moliretur, adjectas esse conjicit Chiffe-
tius. In Bibliotheca autem Patrum Tomo VIII. habe-
tur Altercatio, sive Dialogus S. Augustini cum Pasce-
tio

(a) Divione ed. 1664.

*tio Ariano, coram iudice Laurentio, a Vigilio conficta: quæ a Patribus Benedictinis, novissimæ Operum S. Augustini editionis curatoribus, Epistolarum ejus Appendici subnexa. Eodem seculo floruit Cerealis, gente Afer, Episcopus Castulensis: cujus Libellus Concertationis de Fide SS. Trinitatis contra Maximianum, Ammonitarum Episcopum Arianum, exstat in Heresiologia Basileensi, & in Biblioth. PP. Tomo VIII. (a) Porro Alcimus Ecdicius Avitus, Episcopus Vienne-
*Collationem suam aliorumque adversus Arianos, a Luca Dacherio Spicilegii Tomo V. editam. Ex seculo VI. supersunt Fulgentii Afri, Ruspensis Episcopi, adversus Arianos liber: ad decem eorum mira barbarie & obscuritate deformes objectiones totidem responsiones continentes: item, Contra Fastidiosum Arianum Sermone ad Victorem liber: cui præmittitur Fastidiosus sermo, & Victoris Epistola ad Fulgentium, refutationem Fastidiosum enixe petens. Franciscus quidem Chiffletius, ejusdem pro fide Catholica adversus Pintam Arianum librum edidit: (b) verum Fulgentii non esse, satis arguit, crassa, quæ inibi deprehenditur, Græcæ Linguae ignorantia. (c) Auctoris incerti, sed antiqui, Breviarium fidei adversus Arianos Hereticos, in quo trium divinarum personarum equalitas plurimis Scripturæ S. locis & argumentis liquido comprobatur; in Opusculis Dogmaticis Veterum quinque scriptorum, publicavit Iac. Sirmondus. (d)**

Cerealis.

Alcimus Avitus.

Fulgentius Rusp.

Qqq qq

At-

- (a) Alias editiones vide in Thomæ Hyde *Catal. Bibl. Oxon. Bodl.* p. 153. Divione 1649. (c) Cave in *Hist. Lit.* p. 273. (d) Paris, 1630.

Atque hi fere sunt scriptores antiquiores, ad Historiam & oppugnationem Arianam spectantes. Ex recentioribus laudandi veniunt, *Samuelis Langen*, Theol. Lipsiensis *Heresis Arian*. (a) Iohannis Meisneri, Theologi Wittebergensis, Disp. Theolog. *de Origine & progressu Arianismi*. (b) Iohannis Friderici Kœnigs, Theologi Gryphisvaldensis & Rostochiensis, *Historia Arianismi*. (c) Philippi Ludovici Hannekenii, Theologi Giessensis, nunc Wittebergensis, *Epitome Historie Arianae, in qua vita, mores, & mors Ariani traditur*. (d) Balthasaris Bebelii *de Mediis Arianismi*. (e) Iohannis Adami Osiandri, Theol. Tubingensis, *Arianismi antiqui & novi breves lineae*. (f)

SECTIO XII.

ARMINIANI ET REMONSTRANTES.

Arminiani Patrum nostrorum memoria nomen acceperunt ab *Arminio*, Lugdunensi in Batavis Theologo. Hic vernaculo nomine *Iacobus Hermann* dictus, anno ciciolx. *Oudevvatera* (g) ad Isalam in Hollandia in lucem editus, patre orbus, a *Theodoro Æmilio*, & ab hujus obitu, *Rudolpho Snelio*, in schola Ultrajectina, bonis litteris imbutus, anno -Lxxv. Marburgum in Hassiam concessit. Sed novam in Batavis Academiam Lugduni erectam esse, edoctus, in eam se conferens, ad Philosophiam & Theologiam ingenium applicuit, in intima ejus adyta

Summa Vita
IACOBI AR-
MINII.

(a) Lips. 1643. (b) VVitteb. 1653. edit. tert. 1680. (c) Gryphisvv. 1654. (d) Giessæ 1660. (e) Argent. 1669. (f) Tubing. 1688. (g) Hinc *Peteraquinas* solet dici.

ta se penetrans. Anno .LXXXII. a Senatu Amstelodamensi, Genevam, uberioris profectus ergo, missus, cum ibidem *Theodorum Bezam* aliquamdiu audivisset, Basileam migravit: ubi Facultas Theologica, ob præclaram eruditionem, Doctoris titulum sumptu publico liberaliter ipsi obtulit: quem tamen modestere cusavit. Genevam inde reversus, aliquo tempore ibi exacto, motus fama *Iacobi Zabarelle*, Philosophi Patavini, Italiam adiit, qua septem mensibus perlustrata, Genevam repetiit. Anno .LXXXVIII. a Mæcenatibus suis Amstelodanum revocatus, ibidem per quindecim annos sacro ministerio functus, eidemque interea colligendi *Corporis Controversiarum Anabaptistarum* cura fuit credita. Anno MDCCIII. a Curatoribus Academiae, Lugdunum vocatus, ac ægre dimissus, Professoris ibi Theologici munus, voce, scriptis, ac vita inculpata, obiit. Hic cum *Ægidii Hunnii*, aliorumque Lutheranorum Theologorum scripta frequentius legeret, ac perpenderet, sive, ut Petrus Bertius in *Orat. de vita & obitu Arminii*, Disputationibus ejus præfixa, refert, Bezam in doctrina de Prædestinatione adversus Ecclesiæ Delphensis Pastores defendere conaretur, sententiæ, quam oppugnabat, victus pondere, in doctrina *de Prædestinatione* a ceteris Reformatis dissentire, suamque sententiam, cum aliis scriptis, tum *Examine modesto libelli Gvilielmi Perkinsii de Prædestinatione, & Amica Collatione cum D. Francisco Junio*, confirmare cœpit. Quæ res magnam ei apud ceteros sectæ suæ Theologos invidiam creavit, sic ut in-

primis a *Francisco Gomaro* Collega, Supralapsariorum tenebris involuto, acerbe exagitaretur. Enimvero is non modo in ipsa Academia cum Arminio Collega congressus, sed etiam an. c1615viii. in summo Hollandiæ Ordinum confessu, primo solus, post sociatis hinc inde quatuor Pastoribus, absque tamen sperato successu, cum Arminio disputavit: donec hic, excusatione infirmæ valetudinis vsus, postremum colloquium abrumperet, domumque reversus, anno c1616cix. xix. Octobris supremum diem obiret. (a)

DeConr. Vor-
stius.

In Arminii quidem locum designatus erat *Conradus Vorstius*, Coloniensis, anno c1616Lxix. natus, Professor Gynnasii Steinfurtenensis: sed cum tempori se prodidisset, præsertim in libro *de Deo*, in quo monstrosa dogmata & SS. Trinitati adversa spargere cœperat, deque iis & Ecclesiæ quædam Reformata, & ipse Rex Magnæ Britanniæ *Iacobus*, Belgii Ordines monendos existimassent, (b) nunquam huic muneri, ad quod vocatus erat, & cuius occupandi causa jam Lugdunum, cum familia venerat, ad motus fuit. Vnde eum postea Sociniani, ad capeffendam apud ipsos Theologiæ professionem invitarunt. Obiit Tonningæ in Holstia anno c1616cxx. (c) Interim dum Studiosorum in Academia Lugdunensi divortium, quorum alii *Arminiani*, alii *Gomaristæ* dicebantur, incrementa sumeret,

(a) Encomia Arminio ab Heinio, Martinio, & Buxtorffio tributa, vide in *præfat. Epp. Theologicarum Arminii*. (b) Exstat ipsius Regis super causa Vorstii *Declaratio*. Scripta Anti-Vorstiana recenset Hottingerus *Bibliothecarii lib. 3 cap. 2. pag. 384*. (c) Sandius in *Biblioth. Antitrinitariorum* p. 98.

meret, ac Arminii doctrinæ passim in civitatibus Pro-
ceres quidam accederent: non desierunt Ecclesiæ
Ministri in Synodis suis particularibus & provinciali-
bus urgere, ut, qui discesserant a recepta Calvini, Bezae,
aliorumque veterum ex Reformatis Doctorum sen-
tentia, ad eandem reducerentur. Quod autem voto
suo exciderent, dissentientes, ac absoluti illius Repro-
bationis decreti impugnatores, Nationalis Synodi
decreto, opprimendos putabant: præsertim cum ad-
versariis Socinianismi hæresin imputarent. Verum
Arminiani apertam Socinianismi accusationem
ferendam minime putabant (num ex animo tum So-
cinianorum errores fuerint execrati; an præ metu
id fecerint, ne jure provinciis foederatis excluderen-
tur, meum non est definire) ac Ordinibus supplicem
libellum offerebant: cui cum *Remonstrantie* nomen
imposuissent, ab eodem postea **REMONSTRANTES**
fuerunt appellati: perinde ac *Contra-Remonstrantes*,
qui alio libro *Contra-Remonstrantia* dicto, *Remonstran-*
tiam impugnabant. Quo ipso paulatim *Arminianorum*
ac *Gomaristarum* nomenclatura oblitterata fuit. Et iste
quidem *Remonstrantie* libellus, Hollandiæ ac Westfrisiæ
Ordinibus ab Arminianis anno c1610. oblatus fuit:
qui in *Collatione Hagienfi* anni c1611. & in *Wilhelmi*
Baudartii Polemographia Auraco-Belgica exstant. A
quo diversa est iterata *Remonstrantia* anno c1617.
Ordinibus exhibita: in qua diserte protestantur, se
non nisi quoad quinque articulos, videlicet, de *absolu-*
to prædestinationis decreto; De *Redemptione CHRI-*
STI particulari: de *serbo hominis arbitrio*; de *irre-*

REMON-
STRANTI-
VM
nomen unde.

*festibili Gratia Dei operatione in Conversione; nec non, de perseverantia vere fidelium, fideiq; in amissibilitate, a ceteris Reformatis dissentire. Oblatis his libellis, cum a mutuis calumniis nequaquam abstineretur futuri id aperti schismatis erat præludium; in tantum quidem, ut, licet ab eo tempore, non minus ac antea, per Colloquia, publico privatoque nomine instituta, tum & per Conventus Classium Synodales, rupturam illam Contra-Remonstrantes resarcire cogitarent, oleum tamen atque operam perdiderint. Nimirum Remonstrantes in eo persistebant, tolerari mutuas illas dissensiones tamdiu deberi, donec per liberam Nationalem Synodum, in qua ante omnia *Catechesis, & Confessio Belgicarum Ecclesiarum* corrigenda, componendarum vel tollendarum litium remedium ostenderetur. Contra-Remonstrantes vero tantum aberat, ut in ullam *Catechesin*, atque *Confessionis* emendationem consentire vellent, ut omnes potius, qui in ministerio viverent publico, nec jam tum juramento publicæ doctrinæ professionem confirmassent, nunc necessitate id exigente, ad illud præstandum adigendos censerent. Perspicientes igitur foederati Belgii Ordines Generales, Synodos Provinciales huic vulneri mederi amplius non posse; quin & timentes, ne, ceu in *prefatione Actorum Synodi Dor-dracena* profitentur, Nationalem Synodum, quam Contra-Remonstrantes impense urgebant, differrent longius, *Ecclesia contra Ecclesiam aliam, civitas una contra alteram, provincia contra provinciam insur-**

REMON-
STRANTES
M
Remonstrantes

gat, sicque intestinum bellum florentissimum Belgi-
um consumeret; Synodum tandem Nationalem Kl.
Novembris an. ciciocxviii. Dordraci inchoandam in-
dixerunt: in qua non modo de absoluto decreto
dogma stabilitum ac confirmatum, verum etiam
dissentientes Remonstrantes loco moti, Politici
autem quidam Remonstrantismo faventes, sed sub
prætextibus etiam aliis, partim plexi capite (id pru-
dentissimo tum temporis mortalium, & Reip. fœde-
rati Belgii propemodum Statori, Oldenbarneveldio,
obtiguit:) partim in carcerem Lovesteinianum, ex
quo mire evasit Hugo Grotius, abducti fuere. Tum
etiam *Simon Episcopus*, qui in locum Francisci Go-
mari Lugdunum accitus erat, exauctoratus fuit: qui
tamen postea, supra Prædestinationis negotium, Soci-
niana dogmata passim ita suis admiscuit, ut & Re-
monstrantium fecerit, & sectæ affricarit, quam du-
cebat. Patet id ex *Confessione*, quam laxam nimis
& ambiguum cudit, ut & *Apologia* illius, *Remonstran-
tium* omnium nomine edita: quod vehementer im-
probat Hoornbeckius. (a) Et huic quidem si fidem
adhibemus, *turbidi, paradoxo, & mordacis ingenii*
vir erat Episcopus, ad ferendas augendasque con-
sentiones, non ad componendas factus, & cui quale
quale caput, certe non adfuit animus Theologi. Cete-
rum placet hic summam Vitæ Episcopii a Curcellæo
scriptæ, ejusque Operibus Amstelodami an. cicioclxii.
duobus Tomis editis præfixæ, repetere. Natus est
Amste-

De Synodo
Dordracena.

(a) In *Summa Controvers.* l. 8. p. 577.

Vita
SIM. EPI-
SCOPI.
Obitus
Anno 1639

Amstelodami anno MDLXXXIII. patre *Egberto Remberti Episcopo*, matre *Gernuide Iobannis*, qui in mediocri sorte decem procreaverunt liberos, sed, excepto nostro, & *Iohanne*, præmaturo fato decedentes. Simon autem, cum non obscura felicitis ingenii, & vivacis memoriæ indicia daret, studiis consecratus fuit, subsidium ultro offerente *Cornelio Benninga*, viro consulari. Missus itaque sub disciplinam *Petri Vekemanni*, Rectoris Scholæ, tantos brevi in literatura Latina ac Græca progressus fecit, ut a Senatu Amstelodamensi in numerum alumnorum recipere-
tur. Anno MDLXC. Lugdunum in Collegium illustrium Hollandiæ West-Frisiæque Ordinum, cui tum præerat *Iohannes Kuchlinus*, antea Ecclesiastes Amstelodamensis, missus, anno MDLXII. patrem, nec multo post matrem amisit. Anno MDLXVI. Magisterii titulo a *Rudolpho Snellio*, Matheseos Prof. ornatus fuit. Exin totum se Theologiæ dedidit, præceptoribus *Francisco Gomaro*, *Luca Trelcatio*, & *Iacobo Arminio*: quorum lectiones sedulo frequentavit, & in Disputationibus atque Concionibus exercitatoriis, quas *Propositiones* vulgo vocabant, summe se industrium exhibuit. At cum deinde, præcipue post Trelcatii obitum (is anno MDLXVII. XII. Sept. obiit) dissidium illud *de Predestinatione* inter reliquos duos Theologos in nervum tandem erumperet, & Episcopus Arminio adhereret, id in causa fuit, ut Pastores adversarii obstarent Episcopo, quo minus Amstelodami Sparta potiretur Ecclesiastica. Anno MDLXCIX.

c1616ix. quo Arminius concessit fatis, Episcopus
 Franequeram se contulit, fama potissimum *Iohannis*
Drusii motus: sed ibi quoque cum in Disputationibus
 fervidior esset, *Sibrandi Lubberti* odium in se conci-
 tavit. Anno c1616cx. in patriam reversus, a Senatu
 Roterodamensi ad pastorale sacrum munus in Bleys-
 vvico pago vocatur: atque Colloquio inter senos
 Pastores Remonstrantes, ac totidem Contra-Remon-
 strantes in confessu Hollandiæ & Westfrisiæ Ordinum
 an. c1616cx1. Hagæ-Comitis instituto adhibitus est.
 Anno c1616cxii. in locum *Francisci Gomari*, qui spon-
 te stationem deseruerat, vocatur: in quo munere
 cum D. *Johanne Polyandro*, Collega, diversum licet
 ab ipso in controversia Prædestinationis sentiente, a-
 mice conversatus est. Hoc tempore cum aliquando
 in patriam se contulisset, ut testem baptismi Gertrui-
 dæ, fratris *Johannis* filiæ ageret, & Caspar Heidanus
 Minister Ecclesiæ insolita quadam quæstione in ipso
 actu ipsum exercere vellet, nec responso suo ei satis-
 faceret; exprobrationem Ministri *Iuvenem* eum per
 contemtum vocantis, æquo tulit animo: sed templo
 digressus, parum abfuit, quin a plebe pugnis contun-
 deretur, lapidibusque impeteretur. Quin & haud
 multo post faber ferrarius ipsum prætereuntem con-
 spicatus, arrepto vecte ignito, quem supra incudem
 formabat, *Arminianum & Ecclesiæ turbatorem* voci-
 tans, quasi mactaturus insequabatur. Tandem an.
 c1616cxviii. ad Synodum Dordracenam ab Hollan-
 diæ Ordinibus vocatus, una cum aliis Remonstran-
 tibus

tibus comparuit, ac quæ in Actis habetur, *Orationem* recitavit, collationem cum adversariis exoptans. At cum se, non ad conferendum, sed ad judicandum convenisse, Contra-Remonstrantes, Præsidis sui ore dicerent, hi præmissa protestatione, quod Synodum, utpote maximam partem ex hostibus constantem, qui se jam ante damnassent, pro legitimo controversiarum iudice non possent agnoscere, ad sententiam suam proponendam ac defendendam se accingebant. Veruntamen Synodo exclusi, varia scripta, quorum potissima pars Episcopo debetur, concinnant, quæ una cum *Actis Synodalibus* aliquanto post lucem viderunt. Tandem pronuntiata est sententia Synodica, qua Remonstrantes, tanquam corruptæ religionis rei damnantur, & muneribus exauetorantur, aliis Pastoribus in locum eorum suffectis, quamvis plerisque Ecclesiis invitis & reclamantibus. Nec mora, per apparitores Ordinum, in curribus ad id paratis, extra foederati Belgii limites abducti sunt, postquam per octo menses Dordraci fuerant detenti. Episcopus ergo & plerique focii in vicinam Brabantiam se conferunt, & Antverpiæ, durantibus inter Hispanos & foederatos Belgas induciis, domicilium eligunt: ubi Episcopus cum *Petro Waddingo* Iesuita, *Disputationes*, & *Antidotum adversus Synodi Dordracensæ Canones* ac insuper *Confessionem fidei*, Remonstrantium nomine conscripsit. Redintegrato bello, cum Episcopo in Brabantia secure amplius vivere non liceret, in Galliam migravit, & modo Rothomagi, modo

modo Parisiis habitavit, variaque scripta emisit. Ibi etiam cum *Stephano Curcellao*, ac *Edmundo Merce-*
ro, eximio Mathematico, fidam amicitiam iniit.
 Tandem Episcopus, Galliae penitus cognoscenda
 cupidus, Lutetia Lugdunum abiit, inde Massiliam,
 Nemausum, Montempeffulanum, Rupellas, Picta-
 vos, Andegaviam, Salmurium, Turonas, Caesarodu-
 num, Aureliam: unde Lutetiam & Rothomagum
 repetiit. Jam quod persecutionum æstum contra
 Remonstrantes in patria nonnihil deferbuisse, audi-
 visset, relicta Gallia, Roterodamum se contulit, ubi
 Ecclesiae Remonstrantium satis numerosæ opera
 navavit, ac *Apologiam Confessionis Remonstrantium*,
Responsionem ad Specimen Professorum Lugdunensium,
Vedelium Rhapsodum; aliaque composuit: uxorem
 quoque ibidem duxit *Mariam Pessieriam*, Henrici
 Nicelii, Concionatoris Roterodamensis viduam:
 cum qua ad annum cidiocxli. concorditer, sed sine
 prole vixit. Anno cidiocxxxiv. Amstelodamum
 vocatur, ut *Remonstrantium Seminario præesset*, &
juvenes, qui in spem Ecclesiae aluntur (sic loquitur Cur-
 cellæus) *institueret*: ubi inter alia *Verum Theologum*
Remonstrantem elaboravit. Anno xxxix. cum ob
 negotia quædam Roterodamum ire compelleretur,
 in gravissimum morbum incidit, qui aliquot eum
 menses lecto affixum tenuit. Restitutus pristinae
 valetudini, reversus Amstelodamum, docendo scri-
 bendoque occupatus, anno -xlii. in morbum le-
 thalem eundem, quo conjux obierat, incidit, ischu-

riam scilicet, eamque tam pertinacem, ut undecim dierum spatio ne guttulam urinæ reddere potuerit. Vnde cum ultra duos menses decubisset, ac aliquot ante supremum diem hebdomadis, visum amisisset, iv. Aprilis fuit demortuus.

Vita
STEPH.
CURCEL-
LÆI.

Iam quia *Stephanus Curcellaus*, fidus sectator & successor fuit Episcopii, hujus quoque vitam, potissimum ex funebri Oratione, ab *Arnoldo Pælenburgio*, successore, Operibus ejus Amstelodami anno c1625. cura Philippi a Limborch editis, præmissam, contrahemus. Natus est Genevæ anno c1596. ii. Maji, patre *Firmino*, Ambianensi, cujus frater, in patria Advocatus, magna eloquii gloria effloruit: matre *Abigail*, Michaelis Coxii Parisini, Ecclesiæ Genevensis Pastoris, filia. Pater tempore lanienæ Parisiensis, Lugduni in cella quadam ab homine Pontificio per tres dies ac noctes occultatus, tandem evasit incolumis. Stephanus vero cum vix, aut nondum natus, patrem amisisset, mox proximo consanguineo, *Carolo Perotto*, Pastori Parisiensi in disciplinam atque educationem fuit traditus. Ephebis excedens, Lyceum Genevense ingressus est, inque eo Philologos & Philosophos audivit præstantissimos. Cumque tum temporis *Renatus Cartesius* inclaruisset, ejus philosophandi rationem in multis comprobavit, eoque plurimum se illi insinuavit. Verum quod Theologico studio inprimis se vellet addicere, in legendis Calvinii scriptis erat assiduus, ac porro Theodori Bezæ utebatur institutione, qui & privatim literis Græcis ipsum im-

imbuebat. Postea profectus in Helvetiam, Gymnasium Tigurinum, & Academiam Basileensem, invisit: indeque peragrata bona parte Germaniæ, Heidelbergam devenit, ubi summo Icto, *Dionysio Gotthofredo* usus est familiariter. Statuerat tum Curcellæus, Medicinæ jam etiam, & Iurisprudentiæ non ignarus, in Belgium profectionem suscipere: verum nuncio de Arminii morte accepto, quem potissimum adire constituerat, in patriam se recepit, nec diu post, anno nimirum cxciv. Fontisbellaquæ Ecclesiastico muneri admotus est. Anno - xxi. ad Ecclesiam Ambianensem in Picardia promotus est, ubi decretis Synodi Dordracenæ in Alesiana Gallicana firmatis una cum *Davide Blondello*, tum Pastore Houdanensi, ac pluribus aliis se opposuit, sic ut juramenti, ad quam erant adstringendi, formula rumperetur: proximo tamen anno in alia provinciali Synodo novum instrumentum confectum fuit, quo omnes in Canonum Dordracenorum fidem recipiendam compellebantur, absque juramento tamen. Curcellæus igitur cum diu id facere detrectasset, denique tamen consanguineorum, aliorumque interpellatorum crebris admonitionibus, victus, sub certæ conditionis temperamento consensit, (a) ac mox Ecclesiæ in pago *Helmauru* præfectus, & Samueli Maresio prælatus fuit. Non diu post ad Ecclesiam urbicam Vitriacensem, totius Campaniæ celeberrimam evocatus,

Rrrrr 3

in

(a) Honestam Palinodiam vocat Maresius in præfat. *Apologetice Curcellæanae*, juncta *Papissæ Restituta* p. 243.

in hac statione per decennium perseveravit, ad annum nempe cixcxxxiv. (a) Nam eo tempore conscientiae stimulis (uti voluit) quod in Canones synodi Dordracenae consensisset, adductus, in Belgium aufugit, (b) ubi Amstelodami prae lo typographico aliquandiu infervit, potissimum Hugonis Grotii rogatu, cujus *Annotationes in quatuor Evangelistas* a mendis repurgavit. Vertit & Mathematica nonnulla; descriptiones etiam Geographicas, quas *Caspar Barlaeus* nonnullas confecerat in Opere magno *Blaeuano*, prosecutus est, atque pertexuit. Sed cum Episcopus obiisset, Remonstrantium Ecclesiae unanimi suffragio, in ejus locum suffectus est. Quo in munere multa scripsit, ediditque, ac inter alia *Novum Testamentum*: cujus tamen variantes lectiones ad sectae suae sensum multimodis pertrahere studuit. Cum etiam nova de Praedestinatione controversia inter *Mosem Amyraldum*, & *Petrum Molineum* coorta esset, scripto Gallice edito, arbitrum se interposuit, ac porro suam & Arminii sententiam *de Jure Dei in creaturas*, contra Amyraldum defendit. Sub extremum vitae evulgavit Tractatum *de Esu sanguinis*, quo multis rationibus probare annititur, Christianis, ut olim, ita nunc quoque ab omni esu sanguinis abstinendum esse. Tanta cum temperantia fuisse, ajunt,

(a) Quae interea temporis cum Curcellaeo acta, exponit Maresius, d. pag. & seqq. (a) Commendat hanc in rem Maresius Epistolam Molinae ad Spanhemium, praefixam opusculo suo Gallico Lugd. Bat. excuso an. 1648. sub hoc titulo: *Ecclaircisement des Controverses Salmeriennes*. Vide porro Maresium pag. 582.

ajunt, ut nunquam genio liberalius indulgisse, visum, auditumve sit. Anno-XLVIII. ex ulcere vesicæ adeo laboravit periculose, ut Medici certam mortem præ-nunciarent: quam tamen salvus evasit ac incolu-mis. Tandem cum septuagesimum ætatis annum jam esset supergressus, in pristinum incidit morbum, qui anno MDCLVII. ipso Ascensionis CHRISTI festo die eum sustulit. Corpore post obitum a Medicis resecto (quod ut fieret, non abnuerat) compertum fuit, vesicæ paulum quiddam superesse, ejusque loco hærescere ingentem calculum, qui digitorum attra-ctu facile atteri posset, & confringi. Duas habuit u-xores, *Iobannem de Beaulieu, le Blanc*, matronam no-bilem, ex qua suscepit *Gedconem*, in nobili Douzarum toparchia Nordvici Ecclesiæ Remonstrantium Pastro-rem, & *Mariam* filiam. Hac jam in Galliis amissa, alte-ram sibi sociavit *Susannam Fleurigiam*, Vasciacensem: quæ quatuor ante mariti mortem annis, nulla relicta sobole, vita excessit.

Iam ut ad Scriptores in causa Arminiana & Re-monstrantium pergamus, monendum ante omnia, fuisse inter Nostrates Theologos, qui Arminii do-ctrinam (modo in ea perstitissent Sectatores, nec tot Sociniana admiscuissent) in articulis de electione, re-probatione, & quæ bis annexa, quantum ex scriptis Arminii detur colligere, cum orthodoxa Lutheranorum & pure Evangelica doctrina si non in omnibus circum-stantiis, saltem in fundamento, & causa primaria, ma-ximam partem convenire: id quod Iobannes Donne-

Arminiani
Nostratibus
quadamtenus
consenserunt.

rus, in præfatione *Considerationis nonnullarum Quaestionum e Synodo Dordracensi de promptarum*, docuit. Quam inique vero & contra liberæ Synodi leges, quatenus ab ipsis Reformatis feruntur, actum cum Remonstrantibus fuerit, jam ab aliis est ostensum, & nos, si vixerimus, alibi forte commonstrabimus.

Qui contra
Armin. & Re-
monstr. scri-
psere.
Fr. Gomarus.

Deinde contra Arminianos & Remonstrantes, & de illis scripserunt, partim Reformati, partim Nostrates. Et ex Reformatis primus forte fuit *Franciscus ille Gomarus*, Theologus Lugdunensis, ac denique Groningensis, qui (quod & jam supra monitum : (a)) anno ciciocxli. xi. Ian. mortem cum vita commutavit, (b) utpote cujus habemus *Exhortationem Belgicam ; Specimen Doctrina Arminiana ; Considerationem in Concionem funebrem Bertii*. Sequuntur *Iacobus Triglandius*, cujus *Virtus Dei* (sic habet titulus) exstat, *contra Poppium* : *Guilielmus Amesius*, Theologus Franequeranus, qui *ad Collationem Hagensem* quædam edidit. Ejusdem habemus *Coronidem*, qua *argumenta Pastorum Hollandie adversus Remonstrantium V. articulos ab horum exceptionibus vindicantur* : (c) item : *Antisynodalia scripta*, vel *Animadversiones in dogmatica illa, quæ Remonstrantes in Synodo Dordracena exhibuerunt, & postea divulgant*. (d) Habemus etiam *Petri Molinaei Anatomem Arminianismi*. (e) Et in hanc cum Ioh. Arnoldus Corvinus, Lugduno-Batavus, ex patriæ

Iac. Triglan-
dius.
Gv. Amesius.

P. Molinaeus

(a) pag. 755. (b) Vid Voss, Epist. 405. ad Lud. Crocium, ubi & hæc legas : *In eo maxima virtutes : quas tamen aliquantum deprecia-
bat zelo, & animi impotentia.* (c) Lugd. Bat. 1618. (d) Franeq. 1629. Amstel. 1633. 1646. (e) Lugd. Bat. 1619.

patriæ civitatis Ecclesiæ, I. V. D. & in Gymnasio Am-
stelod. Prof. P. *Censuram* scripsisset (a) *Anton. Walaus*,
ad eandem respondit. (b) Sic Theologiæ Proff. in A-
cad. Lugdunensi, *Specimen Calumniarum atque hetero-
doxarum opinionum ex Remonstrantium Apologia ex-
cerptarum, instar Prodromi ad præmonendos omnes ve-
ros Christianos, cum Appendice, ad Lectorem Christia-
num* in lucem emisit. (c) Eorundem exstat *Ap-
pendix altera, seu Responsio* S. Theol. Proff. in Acad.
Lugdunensi, *ad Prodromum, adversus ipsorum Speci-
men a Remonstrantibus emissum: qua Remonstrantium
calumnia & dogmata heterodoxa ad ulteriorem cautio-
nem lectori exponuntur.* (d) Nicolai *Vedelii*, S. Theol.
D. & Prof. in Illustri schola Daventriensi, *de Arcanis
Arminianismi libri II. seu Questio, Quenam sit Reli-
gio & Fides Theologorum Remonstrantium, decisa ex
Confessione Fidei & Apologia ipsorum.* (e) Huic *Ste-
phanus Curcellæus*, ἀνὸνύμως tamen, opposuit *Vede-
lium Rhapsodum, sive Vindicias Doctrinæ Remonstran-
tium a criminationibus & calumniis* Nic. Vedelii,
*quas Rhapsodiarum in morem congeffit, & inscripsit
Arcana Arminianismi.* (f) Sed respondit Vedelius
*Arcanorum Arminianismi parte III. sive Arcanis No-
vis Anti-Trinitariorum Hereticorum, qui se Remon-
strantium nomine involvunt, & Orthodoxam Doctri-
nam de Trinitate simulant: que ipsi prodiderunt in
Responsio, quod Tractatui primo de Arcanis Arminia-*

Theologi Lu-
gdunenses.

Nic. Vedelius.

Cui se oppo-
suit Curcel-
læus.

Sed respon-
sum a Vedelio.

SSSS

nismi

(a) Francof. ed. 1622. (b) Lugd. Bat. 1625. (c) Ibid. 1630. (d) Ibid.
1632. (e) Ibid. 1632. (f) Hardervici ex offic. Typographo-
rum Remonstr. 1633.

- nismi opposuerunt, cui Titulum fecerunt, Vedelius Rhapsodus, sive Vindiciæ: (a) item, *Parte IV. continente Descriptionem I. Partis, sive Examine Vindiciarum, quas Antitrinitarii Heretici ---- illi Parti opposuerunt.* (b) Ioh. Maccovii περὶ τὸν ψεῦδος, sive *Ostensio primi falsi Arminianorum.* Ejusdem *Praelectiones pro Perkinsio contra Arminium.* Nicolai Bodecheri, Soci-
 I. Maccovius. Nic. Bodeche-
 rus, Iac. Triglan-
 dius.
 niano *Remonstrantismus.* (c) Iacobi Triglandii, Viana ad Leccam Hollandi, ex Pontificio Reformati, primum Scholæ Vianensis Rectoris & Ecclesiastæ, post Amstelodamensis per xxiv. annos Pastoris, denique Theol. D. & Prof. in Acad. Lugduno-Batava, *Dispp. Theologica in Confessionem Remonstrantium:* item, *Antapologia, sive Examen & Refutatio totius Apologie Remonstrantium.* Abrahami Heidani, Theologi Lugd. Batavi, *Examen Catechismi Remonstrantium.* Leonhardi Ryffenii, Theol. D. *Synopsis impura Theologia Remonstrantium, ipsorum verbis tum expressa, tum saepe refutata: cum Responso ad Epistolam Arnoldi Poelenburgii.* (d)
 Ab. Heidanus. Leonh. Ryffenius.
 Ex Nostratibus huc spectant Abrahami Calovii, Theol. Wittebergensis, *Consideratio Arminianismi.* (e) Ioh. Ernesti Gerhardi, Theologi Nostratis optime meriti, *Synopsis Arminianismi, sive Sententia Remonstrantium circa aliquot fidei Christianæ articulos.* (f)
 Ab. Calovius. I. Ernest. Gerhardus.
 Bal. Bebelius. Christ. Franckius.
 Balthasar Bebelius, de *Remonstrantium Scepticismo.* Christophori Franckii, Norimbergensis, Theologi Holsa-

(a) Lugd. Bat. 1634. (b) Ibid. eod. an. (c) Ibid. 1622. (d) Ultraj. 1661. (e) V Vitteb. 1655, 1657, 1671. (f) Ienæ 1656.

Holsato-Kiloniensis, *Specimen Controversiarum, quæ Ecclesia Lutherana cum Remonstrantibus intercedunt*: (a) ac ab eodem *Universa Remonstrantium Theologia, & Systematis* simul ejusdem, quod Philippus a Limborch, (de quo mox dicemus) edidit, accuratum Examen expectamus. (b) Ioh. Olearii, Theologi Lipsiensis pietissimi, *Synopsis Errorum Arminianorum*. (c) Ceterum magna pars Historiæ Arminiano-Remonstrantiæ petenda est ex *Epistolis Præstantium & Eruditorum* inter Remonstrantes Virorum Ecclesiasticis: quarum primam editionem *Christ. Hartsoekerus*, Coetus eorum Fridericopolitani in Holsatia, & Roterodamensis, ad annum usque emortualem MDCLXXXIII. Ecclesiastes, & *Philippus a Limborch*, Amstelodamensis, illorum Ecclesiæ adhucdum Antistes, an. MDCLX. Amstelodami Latino, & biennio post ibidem, Belgico idiomate, ex Episcopii, Vorstii, Barlæi, suisque scriptis publicarunt. Posteriores, Epistolarum plusquam CCC. auctario superbientem, & sex in universum illarum Centurias cum dimidia exhibentem, soli Limburgio debemus: qui typis eam Amstelodamensibus anno MDCLXXXIV. vulgavit.

Ioh. Olearius.

De Epp. Remonstrantium,

(a) Kilonii 1618. (b) Vide Molleri *Isagogen ad Hist. Chers. Cimbricæ* part. II, cap. 5. p. 119. (c) Lipsi. 1686.

SECTIO XIII.

ARNALDISTÆ.

Nova non ita pridem secta inter Pontificios emerfit, bicipitem visibilem Ecclesiam nobis sistens

SSSS 2

in

Ant. Arnal-
dus

duo Ecclesie
Romane ca-
pita statuit.

Adversarii
ejus.

Quibus ipse
respondit.

Innoc. X. P.
non intellexit
controver-
siam : damna-
vit tamen.

in Petro ac Paulo Apostolis. Hujus Auctor fuit AN-
TONIVS ARNALDVS, Theologus Gallus, qui pri-
mo edidit librum Gallicanum, sic inscriptum *De l'au-
thorité de S. Pierre & de S. Paul, qui reside dans le Pa-
pe Successeur de ces deux Apostres. (De auctoritate S. Pe-
tri & S. Pauli, quæ in Pontifice residet, successore duorum
horum Apostolorum)* Verum ei mox se opposuerunt
ex ordine Iesuitico, Isaacus Habertus, & Petrus de S. Io-
seph : quorum alter, de *Cathedra seu Primatu singu-
lari S. Petri in Ecclesia Catholica Apostolica & Romana*
libros II. (a) alter autem librum, cui titulus : *L'Advo-
cat de saint Pierre, de l'autorité de saint Pierre, &
de S. Paul (Advocatus S. Petri, de auctoritate S. Petri, &
S. Pauli)* ediderunt. (b) Contra Arnaldus sententiam
suam magis firmavit, libro, quem vocavit : *La gran-
dieur, de l'Eglise Rom. établie sur l'autorité de S. Pier-
re & de S. Paul. (Magnitudo Ecclesie Romana stabilita
super auctoritatem S. Petri & S. Pauli.)* Partes ejus
sunt IV. I. complectitur *prolegomena contra dictos Ie-
suitas* : II. argumentum promit *pro equalitate Petri
& Pauli, ex ipsis Papis* : III. *Concilia, & Patrum Gra-
corum Latincrumque testimonia* producit : IV. *varias
rationes, dubia & explicationes* addit. Etsi autem In-
nocentius X. cum ei offerretur scriptum, nauseabun-
dus abjecit, addens : *Io non so Theologo (Theologus non
sum)* post examen tamen aliis demandatum, & requi-
sitam sententiam, Bullam emisit, in qua Hæreticos
proclamat, *qui sine subordinatione & subiectione S.*
Pauli,

(a) Paris. ed. 1645. (b) Ibid. eod. an.

Pauli, ad S. Petrum, in potestate suprema, susciperent dictos Arnaldi libros. Quamvis verò supra duos illos, tertius accesserit Arnaldi adversarius Iesuita, *Erhardus Billius*, Theol. Prof. in Collegio Cænenſi; item, *Antonius Vatie* in *Notis ad Augustini librum* de corruptione & Gratia: item *Animadversionibus in Arnaldum*, ac porro *Rodericus ab Arriaga*, Lucronienſis Hispanus, Academiae Pragenſis Cancellarius: non tamen Arnaldo fautores & Patroni defuere. Ipse autem Arnaldus, cum in Gallia sua amplius non satis eſſet ab injuriis & persecutione tutus, in Belgium se recepit: ubi quam pridem habuerat, eruditissimi nominis famam pluribus aliis scriptis, imprimis contra Iesuitas propagavit. Ceterum *Arnaldismum*, sive *Typum Doctrinae*, quam Antonius Arnaldus, Theolog. Gallus proposuit in libro, cui titulus: *La grandeur de l'Eglise Romaine*, sub præsidio *Iob. Adami Osiandri*, SS. Theol. D. & P. P. Tubing. examini publico subjecit *M. Leonbardus Rumpius*, Ulmenſis, SS. Th. Stud. (a)

Alii Arnaldi
adversarii,

(a) Tubinga 1670.

SECTIO XIV.

ATHEI.

O utinam eſſent nulli! Sed sicuti feracissima seges eſt eorum, qui vita, factisque, Deum, vindicem scelerum, negant, ita quoque prohi dolor! & superiori, & nostro seculo, reperti sunt complures, qui verbis etiam & scriptis Deitatem impugnarunt. De una Lutetia scribit Marinus Mersennus, Ord. Minimorum S. Francisci de Paula, *Commentar. in Genesin*,

Athei in Gal-
lia longe plu-
rimi.

SSSS 3

quod

- quod anno cixcxxxiii. Atheorum societas ibi in L. millia excreverit, & in unica saepe domo duodecim reperti, qui hanc impietatem fuerint profesfi. Iam de illis hiltoricas æque ac apologeticas complures habemus scriptiones: ex quibus ad meam notitiam pervenere sequentes; *Guillemi de Affonville*, Atheomastix. (a) *Alexandri Capelli*, Theologi Salmuriensis, *Atbeismus convictus*: Gallice. *Martini Fotherby* (Fotherby) Angli, *Atbeomastix*. (b) *Gisberti Voetii* Disputatio de *Atbeismo*. (c) *Theophili Grossgebaueri*, Ecclesiastæ Rostochiensis ad S. Iacobum, Viri summe pii, *Antidotum adversus Pestem bodiernorum Atbeorum: qui certitudinem, & divinam S. Scripturae auctoritatem, ac animarum nostrarum immortalitatem in dubium vocare volunt*: Germanice. *Ludovici Fabricii*, Theologi Heidelbergensis *Dispp. contra Atbeos*. (d) *Theophili Spizelii*, Ecclesiastæ Augustani, *Scrutinium Atbeismi Historico - Ætiologicum*. (e) Ejusdem *Epistola de Atbeismi radice*, ad Henricum Meibomium. (f) Ejusdem *Epistola, de Atbeismo eradicando*, ad Antonium Reiserum. (g) *Antonii Reiseri*, de origine, progressu, & incremento *Antiatheismi*, seu *Atbeismi*, *Epistolaris Dissertatio*, ad Theophilum Spizelium. (h) *Cbilianus Rudrauf*, Philosophus & Theologus Gieffensis, de *Atbeismo*. *Sebastiani Niemanni*, Lubecensis, Theologi primum Nostratis, post Generalis Superintendentis in Ducali Holsatia, qui an. cixcclxxxiv. vi. Martii in
- Guil. de Affonville.
Al. Capellus.
M. Fotherby.
Gisb. Voetius,
Theoph.
Grossgebauer.
Th. Spizelius.
Ant. Reiserus.
Seb. Niemann-
aus.
- (a) Antwerp. 1599. (b) Londini 1622. (c) Parte I. *Dispp. Selectar.* a pag. -115, 228. (d) Rostoch. 1661. (e) Augusta 1663. (f) Ibid. 1666. (g) Ibid. 1669. (h) Ibid. eod. anno.

vivis esse desiit, sive ejus Respondentis, M. Christophori Ioachimi Iani, Hannoverani, *Disp. de Atheis, eorumque sectis variis, quomodo illi rationibus firmissimis refutari, & ad vera religionis, Christiana scilicet, agnitionem adduci & possint, & debeant.* (a) Caroli Wolseley, Baroneti Angli, *Irrationabilitas Atheismi*: Anglice. (b) Adami Osiandri *Exercitat. de Notitia Dei contra Atheos.* Iohannis Mülleri *Atheismus devictus*, Germanice. (c) Christophori Franckii, *Atheus convictus*. (d) Tobiaë Wagneri, Theologi Tubingensis, *Examen Elencticum Atheismi Speculativi* (e) Valentini Greisingii, Corona-Transylvani, Electoral. Saxon. Alumni, *Exercitationes Academicae II. de Atheismo*, Renato des Cartes, & Matthiaë Knutzen *opposita*. (f) Quod autem ad hunc Knutsenium attinet, is Oldesvorta-Eiderstadiensis, ex Theol. Studio, in Atheismi degeneravit patronum, istumque in schedis aliquot inficetis, ac blasphemis in Salana Nostra ac Altdorfina an. MDCLXXIII. & -LXXIV. sparsis, ac se Novæ Conscientiariorum, nihil, nisi quæd ratio ac conscientia dictitet, credentium, sectæ, auctorem falso profiteri, non erubuit. Atque idem ille nebulo innumeros per omnem Europam homines, & in hoc oppido septingentos cives atque Studiosos falsissime sibi jactabat adstipulari. Qui rumor mendax, quem malevoli, & flori Academico invidentes, mirifice auxerunt, ne sequiori etiam apud bonos de hac Academia suspicio-

Car. VVolseley.

Ad. Osiander.
Ioh. Müllerus.
Chr. Franckig.

Tob. VVagnerus.
Val. Greising.

De Matthiaë Knutsen

Conscientiariorum plaste

(a) Ienæ 1668. (b) Londini 1669. Vide Kempii *Bibliotb. Angl. Theolog.* (c) Hamburgi 1672. Vide Molleri *Isagogen in Hist. Cimbr. part. II. p. 167.* (d) Kiloni 1672. (e) Tubing. 1677. (f) VVitteb. 1677.

ab Ioh. Musæo
refutato.

ni ansam præberet, *Iohannes Musæus*, Theologus, deliria Knutsiana anno MDCLXXIV. peculiari scripto vernaculo solide confutavit, chartasque scurræ athei impias eidem præmisit. Secundæ, quæ proximo anno prodiit, editioni, Vindiciæ S. Codicis contra Empæctam hunc accuratæ accesserunt. (a)

Qui de Veritate Religionis Christianæ scripsere.

I. Lud. Vives.
Th. Bibliander.

Pet. Ramus.
Ph. Mornæus.
Eilh. Lubinus.

H. Grotius.

G. Calixtus.
Ioh. Micrælius.

El. Taddelius.

I. Henichius.
Iord. Edenius.

Denique heic, tanquam loco non incommodo, monendum, quod plerique illi, qui *de Veritate Religionis Christianæ* commentati, etiam contra Atheos disputaverint. In illis sunt *Ioh. Ludovicus Vives*, Hispanus doctissimus prudentissimusque: (b) *Theodorus Bibliander*, an. MDLXIV. natus an. MDLXIV. denatus. (c) *Petrus Ramus*, Veromanduu, in laniena Parisiensi sublatus. (d) *Philippus Mornæus*, Plessiaci Dominus. (e) *Eilhardus Lubinus*, Prof. Rostochiensis. (f) *Hugo Grotius*: cujus liber etiam in Arabicam linguam ab Eduardo Pocockio translatus est. (g) *Georgius Calixtus*, Theol. Helmstadiensis. (h) *Iohannes Micrælius*, Philos. & Theologus Pomeranus. (i) *Elias Taddelius*, Rostochiensis, primum in patria Theol. Prof. & Ecclesiastes, post Pastor Ecclesiæ Lutheranæ Amstelodamensis, qui anno MDCLX. obiit. (k) *Ioh. Henichius*, Theologus Rhintelensis. (l) *Iordanus Edenius*, Theologus Vpsaliensis. (m) *Ioachim*

(a) Vide Mollerii *Isagog. in Histor. Cimbricam* part. II. c.6. p. 166. (b) Basil. 1544. Lugd. 1551. (c) Scripsit is *Christianismum sempiternum, verum, certum, in quo solo homines possunt salvari*. (d) Francof. 1594. (e) Lugd. B. 1587. & alibi. (f) Rostoch. 1602. (g) Vide Hottingeri *Histor. Orient.* p. 228. & *Hist. Eccl. Sec. 8.* p. 515. & Pocockii *Epist. ad Vossium* n. 336. p. 251. a. (h) Helmst. 1633. (i) in *Ethnophronio*; (k) Rostochii ed. (l) Rhintelii 1667. (m) Vpsal. 1664.

mus *Stegmannus*, Junior, Ecclesiastes in Polonia, post
Clausenburgi in Transylvania.

Quod reliquum est, silentio prætermittere nequeo,
haut ita pridem novum, eundemque pestilentissimum
libellum atheisticum, in quo colluvies omnium peri-
culosarum hypothesium, in unum quasi systema re-
ducta continetur, ex orco in lucem emeruisse. Hic
cum uni Collegarum meorum, Viro pietatis, probi-
tatis, ac doctrinæ rarioris, submissus esset, ut cum cura
legeret, ac pro re nata refelleret; adeo exhorruit
inens viri pientissima, ut apud me tum ex morbo de-
cumbentem de infracta blasphemi hominis insania
gravissime quereretur, ac nihil magis optaret, quam
ut flagitiosissimi illius scripti memoria æternum de-
leteretur. *Nam quod si maxime refutaretur accurate,*
addebat, apud ipsum hominem, jam, uti apparet, per
malitiosam animi obfirmationem reprobo sensui datum,
ac divina principia omnia negantem, Scripturamque
sacram modis indignissimis tractantem, necquicquam
proficiet ejusmodi refutatio: imo valde timendum
est, ne apud alios notitia saltem diabolicorum dogma-
tum, pessimos in animo relinquat aculeos. Atque ob
id ipse etiam sancte celavi, quod exemplum *Concordiæ*
Rationis & Fidei Ienam devenerit. Interea quoni-
am heri (hæc scribo xvii. Januarii anni ineuntis
c1789cxciv.) per novellas hebdomadarias, quid cum
hoc scripto ejusque auctore actum Berolini, quidque
agendum porro, innotuit; vel Collegæ laudatissimi,
vel meam taciturnitatem nihil amplius profuturam

Querela de
novo libro A-
theistico.

Elogium
ELECTORIS
BRANDEN-
BURG.

publico censui. Ceterum acerbissimis deplorandum lacrumis, quod hæc ætas nostra tam ferax sit ejusmodi infelicissimorum foetuum: cujus rei causæ etsi cuique anti-Christianum nostrum Christianissimum practicum paulo intimius introspicienti ignota esse nequeunt; id tamen impense miror, turpilocupidorum quorundam typographorum ac bibliopolarum licentiam summe temerariam majori rigore non coerceri. Quæ cum ita se habeant, Potentissimi ELECTORIS BRANDENBURGICI religiosa cura eo magis est deprædicanda, quod nisi respuerit, quisquis est, blasphemus homuncio, toti orbi sit demonstraturus Heros incomparabilis, quam sollicitam dare velit operam, ne quid universa religio Christiana, ne quid Scriptura Sacra, per has ferales chartas aliquid detrimenti capiat. Atque hoc peregrinum exemplum, ut alii Magnates ac Rerump. Præsides sequantur masculæ, ex animi sententia opto, voveo, precor: sed & intimis suspiriis anhele, velit ipse Deus tam horribilibus creaturarum suarum machinationibus obsistere, ne in tot tantisque scandalis, etiam parvulus Electorum coetus vacillet ac deficiat, sed potius majora semper atque solidiora fidei ac charitatis incrementa sentiat.

SECTIO XV. BASILIDES.

De ætate Basilidis.

Hic, si non ipsa Apostolorum ætate, certe paulo post, Egyptum hæresi sua infecit. Clemens Alexandri-

andrinus *lib. VII. Stromatum* cum sub Hadriano Imp. res Ecclesiæ turbasse tradit. Sed recte observavit Ittigius Noster (a) eo tempore jam satis adultam fuisse hæresin : cum Hieronymo teste (b) Basilides sub Hadriano vixerit. Prolixius hoc argumentum de ætate Basilidis tractavit Iohannes Pearsonius in *Vindictis Epistolarum Ignatianarum* : (c) cui tamen Matthæus Larroquanus, *Observationibus in Vindictas Ignatianas* (d) varia opposuit. Docuit Basilides, ab ingenito Patre progeneratam Mentem ; a Mente, Verbum ; ab hoc Prudentiam ; ab ista Sapientiam, ac Potentiam ; ab his Virtutes principes & Angelos ; ab illis secundum Cælum, iterumque alios Angelos, & sic deinceps ; donec per continuas Angelorum propagines cccclxv. cœli, quorum nomen *Abraxas*, seu *Abrasax* in se continet, formati fuerint : ut Irenæus *lib. I. adversus hæreses* cap. XXIII. testatur. Sub *Abraxa* autem portentoso nomine, summum illum Deum coluit, a quo, tanquam supremo principio, cetera omnia deduxit. (e) Iam complures supersunt gemmæ, hac *Abrasax*, inscriptione insignitæ, quæ Basilidianis hæreticis amuleti vice fuere contra morbos, & malos dæmones. De his Basilidianis gemmis singularem Disquisitionem scripsit Iohannes Macarius, Grevelinga-Flander, Aeriensis apud Artesios Canonicus, vir in excutiendis Bibliothecis scrutandisque veterum monumentis, assiduus,

De Gemmis
Basilidianis
scripsit.
Ioh. Macarius,

Ttttt 2

Ac-

(a) *de Hæresiarchis* sect. 2. c. 2. p. 99. (b) *Catal. Scriptor.* c. 21. (c) part. 2. c. 7. (d) p. 253. seqq. (e) *Tertullian. de Præscript. adversus hæreses* c. 46. & Hieron. in *Catal. d. l.* item in *Comm. ad Amosum* cap. 3.

Ioh. Chiffletio.

Agrippa Ca-
stor.

Aeria mortuus xxv. Augusti an. CHRISTI cxcxcvi. (a)
Neque tamen ipse eam in lucem dedit (nam qua erat
modestia nimia, bonis & doctis invisa, nihil unquam
suorum publicavit) sed id ab obitu ejus factum a *Io-
hanne Chiffletio*, Ioh. Iacobi filio, Icto Vesontino, qui
aliam ipse *Disquisitionem* adjunxit, quæ inscribitur:
*Abraxas Proteus, seu Gemma Basilidiana multiformis
portentosa varietas*: in qua cxx. gemmas Basilidianas
exhibet, & commentario illustrat: in cujus fronti-
spicio etiam Baronii, Scaligeri, Salmasii, Gassendi, alio-
rumque *de Deo Basilidis* judicia affert. Cujus rei non
meminisssem, nisi ipsi Basilidis historiae per hæc scri-
pta haut vulgare lumen affunderetur. Atque utinam
superesset *Agrippæ Castoris* adversus *Basilidianos* Opus,
ab Eusebio aliquoties commendatum.

(a) Val. Andreas in *Bibl. Belg.* p. 529.

SECTIO XVI.

BERENGARIANISMVS.

De
BERENGA-
RIO, & ejus
Doctrina.

Adversarii
Ejus.
Lanfrancus.

Ita solet appellari illorum error, qui veritatem
corporis & sanguinis Dominici in S. Coena pernegant.
Fuit autem *Berengarius*, natione Gallus, patria Tu-
ronensis, Archidiaconus Andegavensis: qui incla-
ruit anno cxcxxv. quo sententiam suam de Eucha-
ristia, quod etiam post consecrationem non sit verum
corpus & sanguis Domini, sed eorum figura, spargere
coepit. Opposuit se primum Berengario *Lanfrancus*,
Papiensis Italus, qui postquam in Beccensi Norman-
niæ cœnobio, monachus factus, deinceps in Guilielmi
Ducis

Ducis aulam adscitus, inde Monasterii sui Prior; ac paulo post Abbas, atque tandem a Duce suo, jam Angliæ Rege, Archiepiscopus Cantuariensis renuntiatus, post fortunam variam anno cīōLxxviii. iv. Iunii, obiit. Deinde id fecit *Gvitmundus*, primum Ordinis Benedictini in cœnobio S. Leufredi apud Normannos monachus, deinde Averfanus in Italia Archiepiscopus, & ut quidam volunt, Cardinalis, qui anno cīōLxxx. vivere desiit. Accedebat *Adelmannus*, Fulberti Carnutensis discipulus, & Berengarii commilito, ex Scholastico Leodicensi, Brixienfis Episcopus, qui circa annum cīōLxi. decessit, scripta *Epistola* ad Berengarium *de Veritate Corporis & Sanguinis CHRISTI in Eucharistia*: quæ cura Iohannis Vlimmerii, cum aliis ejusdem argumenti opusculis, Lovanii prodit, & in *Bibliothecis Patrum* exstat. Scripsit quidem & aliam, teste Sigeberto Gemblacensi *de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. cliii.* Epistolam, ad *Paulum*, Metensem Primicerium, qua ipsum pariter ac Berengarium a sententia sua revocare conatus est: sed illa videtur interiisse. At cum Berengarius perstaret in sententia, varia contra illum habitæ sunt Synodi. Et primo quidem anno cīōL. Leo ix. Papa lecta ejus ad Lanfrancum Epistola, hominem in Synodo Romana damnavit, & Ecclesiæ communione privavit; teste Lanfranco, qui ipse Synodo interfuit. Idem eodem anno factum est in Vercellensi Synodo: quo Berengarius vocatus, capiti suo metuens, comparere noluit, sed duos ablegavit Clericos, nomine suo acturos: qui ta-

Gvitmundus.

Adelmannus.

Synodi contra
Berengarium
habitæ
Romana.

Vercellensis.

Berengarius
Parisiis da-
mnatus.

Durandus
Troarnensis.

Synodus Flo-
rentina.
Turonensis.

An Bereng. Sy-
nodo Rom.
adfuerit.

Berengarii
pertinacia in
alia Synodo
Rom.

men in ipso actionis limite deficientes capti sunt. Eodem circiter tempore Brione in Normannia, coram Guilhelmo Duce; Parisiis etiam, absens licet, coram Henrico Rege damnatus est: ut nos docet *Durandus*, Monachus Fiscannensis in Normannia, ac postea Abbas Coenobii Troarnensis, in *Tractatu de Corpore & Sanguine Domini contra Berengarium*: quem primus in lucem dedit Dacherius, in *Appendice ad Lanfranci Opera*. Anno cxcv. habitum est adversus ipsum Florentiae Concilium, eodemque anno Victor II. Pontifex Romanus Turonis in Gallia Synodum indixit, misso illuc Hildebrando sacellano, ac permessa Berengario potestate, dogma suum proponendi, ac defendendi. Sed quod id non auderet facere, confessus coram omnibus communem Ecclesiae fidem, juravit se ab illa hora ita crediturum, sicut in Romano Concilio ipsum jurasse erat superius deprebensum. Ipsa haec sunt Lanfranci verba: ex quibus fere colligas, Berengarium antea in Romana Synodo comparuisse: quod tamen negant viri docti. (a) Neque tamen postea errorem abiecit, sed apud suos magis disseminavit. Inq. anno cxcix. in Synodo Romana, in qua cxiii. Episcopi comparuerunt, coram Nicolao II. Papa mascule pro sententia sua disputavit, sic ut, referente Leone Ostiensi in *Chronico Cassinensi lib. III.* Albericus Diaconus Cassinensis ad Synodum evocaretur: & cum post multas disputationes neuter cederet, Albericus, acceptis u-

(a) Vid. Henr. Mullerus in *Berengarianismo* §. 28. pag. 16.

nus hebdomada induciis, librum adversus Berengarium edidit. Exin Berengarius minis territus, Iohannis Scoti Erigenæ librum, ex cuius lectione per-
 versum dogma hauserat, combussit, & revocationis formula, ab Humberto Episcopo Cardinali sibi præscripta, quæque apud *Lanfrancum*, & *Algerum* (de quo postea dicemus) sed & inter Decreta a Gratiano compilata comparet sed instabilis, errorem abjuravit. Verum mox ad pristina relapsus, scripsit invectivam adversus illam, quam in Synodo legerat, probaverat, iuramento firmaverat, Confessionem, conversus in Humbertum, qui eam scripserat, & in Ecclesiam Romanam, cuius auctoritate id fecisset, consensisse se scriptitans, *Ecclesia sancta Romana revera non sanctam Ecclesiam expertum esse, sed Ecclesiam malignantium, non Apostolicam, sed Ecclesiam Satanae*. Quod inaudiens Lanfrancus, sparso veneno paravit antidotum, scribens librum illum *de Corpore & Sanguine Domini*, contra Berengarium: qui in *Bibliothecis Patrum, & Operibus* Lanfranci a Luca Dacherio editis (a) comparet. Eandem Ecclesiæ Romanæ operam præstitit Guillelmus antea laudatus, *libris III. de Veritate Corporis & Sanguinis Domini in Eucharistia*: qui itidem in *Bibliothecis Patrum* habentur. Nec minus etiam *libros III. de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini* adversus Berengarium composuit *Algerus*, primum Ecclesiæ S. Bartholomæi Leodicensis Diaconus & Scholasticus; dein ad Ecclesiam S. Lamberti translatus

Berengarii
revocatioScriptores
contra Berengarium.
Lanfrancus,

Guillelmus.

Algerus,

latus, postremum in Coenobio Cluniacensi sub Petro
 Mauritio Abbate vitam monasticam amplexus est.
 Habentur & illi in *Bibliotheca Patrum*. Ceterum
 anno cclxii. Mauritius Archiepiscopus Rothoma-
 gensis Synodum habuit, in qua Berengarium ejus-
 que sectatores condemnavit, ac fidei confessionem
 dogmati Berengariano oppositam condidit: cujus
 Synodi Acta Iohanni Mabillonio debemus *Analecto-
 rum Tomo II.* Anno cclxxxv. indicta est alia adversus
 Berengarium Synodus Pictavis, praeside Girando
 Pontificio: ut ex Chronico Maxentiano notat lau-
 datus Mabillonius. Anno cclxxxviii. in festo Omni-
 um Sanctorum Concilium Romae congregavit Gre-
 gorius VII. in quo Berengarius brevem fidei Con-
 fessionem edidit, quam loco laudato in lucem pro-
 tulit Mabillonius. Anno sequenti in Quadragesima
 nova Romae Synodus congregata, qua in nova Be-
 rengario formula proposita, quae apud Biniū & Ba-
 ronium exstat. Initium ejus tale: *Ego Berengarius cor-
 de credo, & ore confiteor, panem & vinum, quae ponun-
 tur in altari, per mysterium sacrae orationis, & verbano-
 stri Redemptoris substantialiter converti in veram &
 propriam ac vivificam carnem & sanguinem Domini
 nostri.* Coactum id fecisse, valde est verosimile. Nam
 ad priorem sententiam rediisse, ex Lanfranco, aliis-
 que coaevis Scriptoribus patet. Imo Mabillonius
 ipsius Berengarii Tractatum ms. se legisse fatetur,
 in quo tertiam istam fidei professionem penitus re-
 scindit, plurimisque argumentis convellit, subditque
 extre-

Synodus Ro-
thomagensis.

Pictavienasis.

Nova Bereng.
revocatio:

sed itidem
inconstans.

quemadmodum ad subscribendum inductus sit, nimirum metu mortis sibi certo imminentis, quoque sensu eam asseruerit. Berengarium quidem posthac ad sanam mentem rediisse, fideique Catholicae ad extremum usque spiritum adhæsisse, non uno argumento probare contendit Mabillonius. *An rem us-*

que quaque confecerit, judicent alii, inquit Wilhelmus Cave in *Berengario*: (a) quem per hanc tractationem, præcipue quod ad notitiam in hac causa Synodicam nos secutos, profiteamur. Berengarius autem Roma discedens, Turonas venit, & in S. Cosmæ insulam civitati suburbanam secessit, assumpto habitu monastico. Obiit eo loci die vi. Januarii anno cixlxxxviii.

Epitaphium ei scripsit Hildebertus, Cenomanensis tunc Diaconus, post Episcopus, ipsius Berengarii discipulus, in quo mire eum laudat ab humilitate, liberalitate in egenos, modestia, castitate, zelo, abstinentia: quod Guilielmus Malmesburiensis *de Gestis Regum Angliæ lib. III.* nobis servavit, addens tamen: Hildebertum in *bis versibus laudis excessisse modum*. Subjicit demum: *Berengarius ipso Epiphaniarum die moriens, gemituque producto recordatus, quod miseros quosdam adolescentes primo ætatis flore secta sua inferret. Hodie, inquit, in die apparitionis suæ apparebit mihi Dominus meus IESVS CHRISTVS propter pœnitentiam, ut spero, ad gloriam, vel propter alios, ut timeo, ad pœnam.* Ceterum Berengarianismi *Ve-*

teris Novique Historiam exhibuit Henricus Müllerus, Uuuuu Theol.

De morte &
Epitaphio Be-
rengarii,

H. Mulleri Be-
rengariani-
smus,

(a) *Histor. Liter.* pag. 420. (b) Rostoch. ed. 1674.

Theol. D. & Prof. Ord. Collegii Theol. Senior, & Ecclesiæ Rostoch. Superintendens, qui xiii. Septembris anno cicioclxiv. animam cœlestem cœlo reddidit.

SECTIO XVII.

BERO.

BERO.
Valentini se-
ctator.
De Hippolyti
scriptis Itti-
gii iudicium.

Beronem quendam, Valentini hæresi infectum fuisse, ante quam, ea deserta, ad pejora dogmata prola-beretur, testis est *Hippolytus*, Portuensis Episcopus, in *Sermone de Theologia, & Incarnatione contra Beronem & Helicem hæreticos*. Thomas tamen Ittigius (a) ve-risimiliorem ait sibi videri eorum sententiam, qui fragmenta quæ ex hoc *Sermone* supersunt, quæque Latine apud Henricum Canisium *Tomo V. Læctionis Antiquæ*, ex interpretatione Francisci Turriani, Græ-ce vero & Latine in *Anastasio Bibliothecarii Collecta-neis* a Iacobo Sirmondo editis, habentur, non esse *Hippolyti Portuensis*, sed scriptoris longe junioris: etsi haud nesciat, Georgium Bullum, in *Defensione Fi-dei Nicenæ, contra Sandium, & Auctorem Irenici Ireni-corum*, hunc Hippolyti foetum, tanquam genuinum defendere.

(a) De Hæresiarchis sect. 2. c. 7. §. 10. pag. 133.

SECTIO XVIII.

BOGOMILI.

De Bogomil.
nomine.

Horum nomen ab Euthymio Zygabeno in *Pa-nopolia tit. XXXIII.* ex Bulgarorum lingua hunc in modum deducitur: Bog, *Bulgarorum lingua* Deum signi-

*significat. Milui vero, Miserere, ut Bogomilus apud eos
fit, Qui Dei misericordiam implorat. Cui consentit
Constantinus Harmenopulus, libro de Sectis, num. XIX.
Significat Bogomilus, inquit, juxta Mysorum linguam,
qui Dei misericordiam implorat. Vbi Leunclavius In-
terpres in margine notat, Mysos hic idem esse, quod Bul-
garos; ac Bogomilus compositum esse ex Bog, quod Deum,
& Mile, quod propitium, lingua Heneta significet. Quæ
lingua Heneta, Vinidorum seu Wendorum est, ac Sla-
vonica alias dicta, Polonicam, Bohemicam, & affines
complectitur, ac late hodie per confinia Vngariæ pa-
tet: licet alias Bulgaria inter Mæsiam superiorem & in-
feriorem, ad ripam Istri, soleat collocari, atque metro-
polin Sopbiam habeat. Nomen autem hoc Bogomilis
videtur impositum, quod in precibus, consue-
ta quadam formula (qualis hodie Moscovitarum
Gospodi pomilui : Domine miserere mei) frequentius
uterentur. Origo hujus sectæ a Massalianis, sive Mes-
salianis, qui alias Ευχιστα Græcis, seu Eucheta, Latine
Orantes : de quibus Epiphanius agit Heresi LXXX.
Augustinus De Hæresibus cap. LVI. & Harmenopulus
d. l. Auctor sectæ, vel saltem præco, ac doctor præ-
cipuus erat Basilus quidam, quem Anna Comnena
in laudato Excerpto, Monachum ; Euthymius, Medi-
cum ; Zonaras vero Medicum & monachum, simul
vocant : & Anna Comnena sic describit, quod habitu
monachus, facie macilentus, mento glaber, seu barba
tenui, statura procerus, ad impietatem pertractandam
callidissimus fuerit. Hic, teste Zonara, cum annis*

De Lingua
Heneta.

De ortu Bo-
gomilorum.

De Basilio
auctore hæ-
resis.

Diplatius Ba-
filium prodit.

Qui ab Imp.
Alexio in au-
lam vocatus,
primum
splendide tra-
ctatur

donec effuti-
ret nefanda.

xv. erroris illius pernicioſa dogmata didiciſſet, & LII. docuiſſet, totum fere orbem hac peſte implevit, cum & XII. diſcipulos, quos *Apoſtolos*, vocabat, haberet, ac mulierculas quoque, tanquam diſcipulos, corruptiſſimis moribus ſecum duceret. Imperator autem Alexius, ſicuti filia ejus Anna refert, accepto de Bogomilis rumore, in hæreſin inquirere cœpit, ac eorum nonnullis in aulam abductis, Baſilium illum magiſtrum & ſectæ eſſe principem intellexit: præcipue ex Diplatio: qui cum interrogatus confiteri nollet, tormentis ſubjectus, denique Baſilium, tum, quos ille creaverat, Apoſtolos, indicavit. Tandem ipſe Baſilius comparuit, atque ab Imperatore ejusque fratre Iſaacio Sebaſtocratore honorifice exceptus, convictui fuit adhibitus. Simulabant nimirum Imperator, ejusque frater, quaſi illius diſcipuli fieri vellent, ac dicta ejus omnia, tanquam divina oracula, extollebant. Veterator vero ille primo tergiverſari, alias ex aliis moras neſtere, demum quotidiani convictus familiaritate captus, eructare virus. Quæ autem ab ipſo, nemine niſi Imperatore & fratre ejus præſente, dicebantur: notario poſt velum latente, ac reſponſa excipiente calamo. Vbi ſatis dixiſſe viſus, ſcena ſublata, Senatores convocati, militares ordines accurrerunt & Seniorum Eccleſiæ collegium adfuit. Ibi Patriarcha tum Conſtantinopolitanus, Nicolaus Grammaticus, dogmata ejus percurrit, Baſilio non negante dicta, ſed deſenſionem parante, ea pervicacia, ut ad verbera, ignem, & mille mortes ſe

se videretur offerre. Multis interim, eorum quoque qui antea illius pestis participes fuerant, impietatem ipsi exprobrantibus, & supplicium ignis minantibus, mansit nihilominus immobilis, etiam postquam carceri mancipatus, & saepius ab Imperatore accersitus, atque exoratus, ut impietatem ejuraret. Auditi simul & visi a quodam Parasceviota custodia illius destinato, nocturni splendente luna lapidum jactus in cella, cui inclusus, non sine quadam pavimenti per terræ motum concussione. Tandem damnatus, & in theatro equestri combustus est. Errores ejus Anna Comnena paucis perstringit, pudore impedita, ne reliqua proferret, ad Euthymium Zygadenum lectorem remittens. Et hic quidem, qui Alexii Imp. jussu, cum ipso contulit Basilio, & in *Panoplia* dogmatum monstra detexit, eadem ex hoc libro contracta afferemus. I. *Rejecerunt omnes Mosaicos, ceterosque Vet. Test. libros, Psalterio Davidis, ac Prophetis majoribus & minoribus exceptis, quos septem ordinibus habebant dispositos.* II. *Etsi se in Patrem, Filium, ac Spiritum S. credere, sinxerunt; tamen quia Patri tres appellationes, ac humanam formam tribuebant, quique ex binis cerebri panniculis binos emittat radios, alterum Filii, alterum Spiritus S. monstruosum Deum corporeum efformarunt.* III. *Filium & Spiritum S. ex quo provenerint, in Patrem rursus resolveri, ipsumque qui anno abhinc quinquies millesimo quingentesimo tertio & trigesimo trium fuerit personarum, rursus unius factum personæ dixerunt, in-*

Basilii supplicium.

Horrenda ejus dogmata.

corpoream quidem, sed humana forma praditum. IV. Negarunt Filium & Spiritum S. usque ad quinquies millesimum & D. annum exstitisse, eoque principium extrinsecus suscepisse, ut essent & nominarentur. V. Patrem Filium; hunc Spiritum S. & istum, Iudam proditorem, & ceteros Apostolos genuisse, blaterarunt. VI. Etiam Satanam, ipsum quoque Dei Patris Filium, & Satanael dictum, Filio Verbo natu maiorem prestantioremque, utpote primogenitum, & fratres esse, affirmarunt. Sed Satanael domus procuratorem, & secundas post Patrem partes obtinentem, eademque stola & habitu indutum, ad dextram ejus consedis in solio; quo honore dementatum, defectionem molitum, arreptaque occasione ministras tentasse potestates, ut se sequerentur, & in Patrem insurgerent. VII. Sis Satanael sublimibus dejectum, cum aquis non posset insidere, quod terra esset indivisibilis & incomposita, ipse vero divinam adhuc formam haberet, & creandi potestatem, Angelos socios convocasse, & ad imitationem Dei creatoris cœli & terra, firmamentum, & alia fecisse. VIII. Sed cum homines acerbo Demonum dominatu premerentur, ac crudeliter perderentur, paucos ex parte Patris exstitisse, & in Angelorum ordinem receptos, eos nimirum, qui in Genealogiis Evangelii Matthæi & Lucæ recenseantur. Tandem Patrem se decipi atque injuria affici animadvertisse, quod maiore hominum numero privaretur, commiseratum animæ, quam ipse insufflasset, ad ejus ultionem anno quinquies millesimo quingentesimo ex corde suo Verbum eructasse,

se, id est, Filium & Deum. IX. Porro sinxerunt, Angelos qui ceciderant, cum intellexissent, Satanaelem Patri pollicitum, loca ipsorum ex hominum genere completum iri, filias hominum impudice conspexisse, easque in uxores accepisse, quo semen ipsorum in Caelum reverteretur ad loca Patrum suorum. X. Item, Moysen a Satanaele deceptum, in Aegyptum revertisse, & Iudeos a se delusos, eduxisse portentis & signis, qua virtute Satanaelis effecerit, montem Sinai conscenderit, legem a Satanaele traditam acceperit, perque illam innumera hominum millia perdiderit. XI. Eos solos habuere Sanctos, qui apud Mattheum & Lucam (ut diximus) in Genealogiis commemorantur, ut & sedecim Prophetas, Apostolos & Martyres, qui, ne idola adorarentur, fuerint occisi. Sacerdotes autem & Patres omnes tanquam idololatrias, quoniam imagines adorarent, reprobos existimarunt, & omnes Reges pios e sorte Christianorum rejiciendos putarunt, solos autem imaginum oppugnatores orthodoxos fidelesque vocarunt, inprimis Constantinum Copronymum. XII. Cum ex Basilio quaereretur, Cur sanctos Sacerdotes beatosque Patres rejiceret, quorum reliquias ipsi venerarentur? respondit: Quoniam cum illis sunt daemones, qui eos dum viverent, docuerunt, & ad eorum tumulos assidentes, portenta faciunt sub eorum persona, ut ignaros decipiant, suadeantque, ut impuros tanquam sanctos adorent. XIII. Dixerunt, Daemones a se solis aufugere, singulos vero singulis reliquis hominibus inhabitare, & ad flagitia pellicere, cumque mortui fuerint,

rint, reliquiis insidere, & sepulchris assistere, atque resurrectionem expectare, ut una cum illis puniantur, ac ne in supplicio quidem eos deferere. XIV. Crucem adspersati sunt, quod in ea Servator occiderit. XV. Cum ex Basilio quaereret Euthymius, Cur a Dæmonibus vexati ad crucem accurrant, & vociferentur? respondit: Crucem, ut proprium opus, vehementer amari a Dæmonibus, qui eis inhabitant. Ipsi enim, ait, illam tunc excogitarunt, ut Servatorem e medio tollerent. Aliquando autem eam se fingunt afficere contumelia, & ultro illam fugiunt, ut id homines adspicientes eam magis honorent, tanquam Dæmonum inimicam & expultricem. XVI. Baptismum Orthodoxorum, Iohannis Baptismum; suum autem, CHRISTI affirmarunt. Vnde si quis ad istos confugeret, rebaptizarunt. XVII. S. Eucharistiam contempserunt, Dæmonum qui in templis habitarent, Sacrificium appellantes. XVIII. In sacris omnibus templis habitare Dæmonas, dixerunt, cum ea quis sortitus sit proportionem ordinis & virtutis. XIX. Solam precationem Dominicam probarunt, eaque sola usi, septies interdium, quinquies nocte. XX. Asserebat etiam Basilius, hanc Domini vocem suis in Evangelis scriptam esse: Dæmonia colite, non ut vobis prosint, sed ne absint. XXI. Item hanc: Omni ratione salutem vestram consulite: hoc est; omni arte & dolo simulantes fidem eorum, qui vos opprimunt, servate vos a periculis & morte, quæ vobis ab illis imminet. XXII. Aiebant, suos, omnes, in quibus S. Spiritus habitet, Deiparos (θεοτόκας) &

Et esse, Et nominari; cum ipsi quoque Dei verbum concipiant, Et in utero gerant, atque pariant, dum alios docent. XXIII. Dixerunt denique, se non in somnis solum, sed etiam revera cernere Patrem, tanquam senem profunda barba preditum; Filium tanquam juvenem pubescentem; Spiritum S. imberbem adolescentem. Alia his subjungit Euthymius, quæ ad Bogomilorum vivendi rationem, ritus & instituta spectant: nempe, I. quod sub veste monastica lupum abscondant. II. Secunda, quarta & sexta singularum hebdomadarum die jejunent, usque ad horam nonam: ad convivium autem vocati vorent & bibant, tanquam Elephantas. III. Quod initiandos simpliciter doceant, & bona illis præcepta instillent, ut paullatim pellectos ad interitum trahant. IV. Quos ex Scriptura S. retineant libros mirifice pervertant, & ad suas opiniones inflectant. V. Quod Synagogam suam appellent *Betlebem*: In se enim CHRISTVM nasci, seu Verbum Dei, quo fidei veritas prædicetur. Insuper ut pateret, verum esse, quod de perversa Scripturas interpretandi ratione Euthymius annotaverat, in sequentibus ex solo Matthæo ejusque novem prioribus capitibus illustre dat specimen: sed ex quibus, ne in Bogomilorum longum excreseat hæc tractatio, nihil repetam. Id reliquæ. solum suffecerit monere, cum supplicio Basilii Bogomilorum sectam non fuisse penitus extinctam, cum superessent scripta ejusdam *Constantini Chrysomala*, De Constant. Chrysomala scriptis, quæ ad indicium a monachis monasterii S. Nicolai factum, post auctoris obitum ex latebris producta:

sic ut præter istud, quod monachi illi ab Euthymio, monacho Gerocomii acceperant, duo alia, a Petro monacho S. Athenogenis monasterii præside, & Georgio Præsule, cognomento Pamphilo, petita fuerint exemplaria. Quæ cum sub Iohanne Comneno, Alexii successore, in Synodo a Leone Styppiota, Patriarcha Constantinopolitano coacta, cum essent examinata, patuit continere dictis Enthusiastarum & Bogomilorum absurdiora : quorum varia recensentur in sententia synodali, quam Allatius *de perpetuo Consensu lib. II. cap. XI.* in lucem protulit: quæ non solum in eadem Synodo damnata, & scripta illa habere, aut legere, sub anathematis poena interdictum, sed & qui eadem penes se habuerant, *Petrus* ille, & *Georgius Pamphilus*, illa ipsa quæ antea probaverant, improbare, veniam cum lacrumis petere, imo perpetuo anathemati & hæc commentaria, & eorum auctorem, & ita sentientes omnes, subicere coacti : Petrus quoque ille gradu dejectus, & in aliud monasterium missus. Atque ita secta illa Bogomilorum tandem disiecta fuit. Constantini tamen istius scripta Basilii dictis meliora esse, & in multis sensum commodum admittere, & similia videri illis, quæ *Quietistarum* sectæ hodie tribuuntur, docti viri observarunt. *Germani II.* Archiepiscopi Constantinopolitani *Oratio in exaltationem veneranda Crucis, & adversus Bogomilos*, Græce & Latine exstat apud Iacobum Gretserum *de Cruce, Tomo II.* Singularem etiam de *Bogomilis* habemus *Disquisitionem Historico-Theologicam D. Samuelis*

manuelis Andree, Prof. Theol. Marburgensis celeberrimi:
Marburgi anno ciciicLXXXVIII. publice propositam: cui
in hac commentatiuncula, non parum me debere, li-
bens meritoque profiteor.

SECTIO XIX.

BOHMISTÆ.

Ita plerumque solent nuncupari, qui sutores
illum Gorlicensem, *Iacobum Böhmiū*, ejusque scri-
pta nimium æstimant, extollunt, commendant, &
tantum non a S. Spiritus afflatu profecta contendunt.
Quorum hominum o utinam non nimis ferax esset
ætas nostra, eoque fanaticis atque enthusiasticis opi-
nionibus ac scriptionibus latissima aperiretur porta!
Ceterum *Böhmius* ille anno ciciicLXXV. Alten-Seiden-
burgi, pago duobus circiter Gorlicio, montana versus
dissito milliaribus, parentibus natus agrestibus, Iaco-
bo & Vrsula; & ipse ruralibus negotiis, pascendoque
pecori admotus, ætatis anno decimo literas, ut legere
ac scribere aliquantum posset, atque inde opificium
futorium, addidicit. Quo tempore ferunt ignotum
hominem ipsi prædixisse, fore ut in magnum & ad-
mirabilem virum evaserit, sic tamen ut variis perse-
cutionibus, aliisque ærumnis simul fuerit obnoxius.
Quæ si vera sunt, hominem talia frequentius medi-
tatem, ad majora, suumque captum supergressa exsti-
mulasse, opinor. Anno ciciicXCIV. impetrato ma-
gisterio calceario, uxorem duxit. Anno ciciic. ec-
stasi spiritali per septiduum se abreptum fuisse, ad

Summa vitæ
IAC. BOH,
MII

Aurora, liber
Böhmi.

divina & cœlestia contemplanda, fruendaque, dixit : & post iterum anno c170cx. cum jam binos filios aleret : nec multo post librum conscripsit, cui titulum fecit *Aurora* : quem a nemine recte intelligi, nec ab auctore quidem, certo sibi persuasit Iohannes Hoornbeekius : (a) *non, quod tam sublimia doceat, sed quum hoc non agat, tamen tam sublimia loquatur : Astrologica, Philosophica, Theologica, mixturam omnium faciat prodigiosam.* Quare Magistratus Gorlicensis illum coram se accusatum, citatumque, iussit a scribendo, idiota quum esset, abstinere, ac ipsum librum studuit suppressere. (b) Ex quo tempore per septennium quievit : sed tum demum quasi ex veterno excitus, stimulatus etiam amicorum monitis, calamum iterum arripuit, ac quinquennii curriculo plusquam viginti libellos consarcinavit, in quibus principem locum obtinet, *Mysterium magnum, sive Expositio Geneseos, de Revelatione Verbi divini per tria divina essentia principia, ac de origine mundi, & creatione : in quo Regnum Naturæ & Gratiæ miris modis explicare contendit.* Sunt qui scribant, Böhmiū paulo ante obitum Dresdam vocatum, ac coram Hoco, Meisnero, Balduino, & Lysero (Gerhardum Nostrum quidam adiungunt) Theologis, de suis scriptis examinatum, ita se gessisse, ut optima cum gratia ab Electore fuerit dimissus. Verum *Abrabamus Calovius*, cum hac de causa ad Dresdense Protosynedrium scriberet, responsum

(a) *Summa Controv.* l. 6. p. 456. (b) Hoornb.d.l. Anton. VVeckius *Historia Dresdensis parte 4. tit. 1. p. 318.*

sum accepit, *Secretarium cum jussu Praesidis acta dis-*
quisiverit, nihil tamen reperire potuisse. (a) Dignissi-
 ma utique hæc res esset, in quam tum Gorlicii, tum
 alibi, inquireretur sollicitius. Nec dubium, quin, si
 res ita, ut ferunt Böhmiæ, gesta, ipse Böhmius de eo
 in literis ad amicos (nam magnum ei cum multis
 commercium intercessisse literarium ajunt) (b) fui-
 set gloriatus. Interim integrum vitæ, externorum-
 que scelerum fuisse purum, non negaverim, nec fa-
 cile etiam illorum opinioni accesserim : qui Diaboli-
 cas in ejus libris inspirationes haberi, affirmant :
 quamvis Hermeticis, Platonis, Paracelsicis, Enthu-
 siasticis & fanaticis pluribus scatere existimem. Et
 sane cum ante paucos annos ab amico Collega, miri-
 fica Dominicæ Orationis dilaceratio mihi ostende-
 retur, tum ipsius Auctoris, tum sectatorum impense
 me cœpit misereri. Scio quidem a nonnullis re-
 sponderi, non esse omnia Böhmi, sed multa ei ab aliis
 scriptoribus fuisse supposita. Quod si ita est, cur non
 conveniunt Böhmiæ in discernendis genuinis &
 supposititiis ? ut tandem aliquando Ecclesiæ nostræ
 liceat plenum de Theologia Böhmiæ ferre judi-
 cium. Ceterum Böhmius anno *MDCCXXIV. XVIII.* De morte
 Novembris Gorlicii placide fuit demortuus, inque Böhmi.
 cœmeterio honeste sepultus. (c) Scripta ejus in Hol-
 landia aliquoties Belgice & Germanice fuerunt im-
 pressa, ac ab amasus avide coempta, & non raro in-
 cautis

(a) Vide Calovii præfationem *Anti-Böhmi*. (b) VVeckius d. l. p.
 319. (c) Eodem d. l.

cautis obtrusa: quamvis multos etiam novitatis cupiditas ad ea legenda commoverit: in quibus si quid hæsit veneni, nemo mirabitur, cum licet tot orthodoxa nostratum scripta, & in his Arndii (apage, qui & hæc inter heterodoxa referunt!) Gerhardi, Henrici Mülleri, Ioh. Philippi Speneri, habeant ascetica, malint tamen Bohmiana nocturna versare manu, versare diurna. Inter asceclas Bohmianos non postremus fuit *Abrahamus a Franckenberg*, Nobilis Silesius: qui interdum se *Amadaum a Friedleben* nominavit: cujus *Nosce Te ipsum: Liber Epistolaris, Via veterum Sapientum; De Imitatione CHRISTI; Trias Mystica; Oculus Sydereus; Mystrium Iniquitatis; Raphael; Fundamentum Sapientie; Theomantia; Parva Schola domestica; De loco Animæ; De statu hodierni Christianismi;* aliaque scripta magnam partem fanatica, circumferuntur. Fervide etiam Bohmisticam causam agere cœpit *Quirinus Kuhlmannus*, (a) homo non indoctus, & πολυμαθὴς studiosus, ac ob id etiam a B. Mohrhoffio in *Polybistore* æstimatus. Vixit is ante complures annos in hac Academia: sed quamvis aliqua Poetica ab eo dono acceperim, non memini tamen unquam hominem vidisse. Exin se recepit in Belgium, variaque fanatica molitus est, ac scripsit, in quibus non ultimum locum habet liber: cui titulus: *Der Neue begeisterte Böhme*. Ut autem Constantinopolin proficisci, ac ibidem linguam Arabicam addiscere, itemque Bohmiana in eam conversa Imperato-

De Abrah. a
Franckenberg

De Quirino
Kuhlmanno,

(a) Hic Bohmum non dubitat vocare *Angelum illum cum æterno Evangelio per cælum volantem.*

ratori Turcico offerre voluerit ; (a) tunc tamen, qui scribant aliam ipsum induisse mentem, ac Bohmiana deseruisse. (b) At enim Ehre-Gott Danieli Colbergio in *Christianismo Platonico-Hermetico* (c) vix id videtur verosimile, eo quod nuper Riga Livoniae fuerit perscriptum, circa Dantiscum multos ipsum seduxisse, sed parum abfuisse, quin ob bigamiam, aliaque crimina vivicomburio tolleretur. Verum quod hic effugit, in Moscovia eidem obtigit : si vera est, quam non ita pridem legi, narratio. De scriptoribus Anti-Bohmianis non est, quem commendem ante annum praesentis seculi XLIII. quo *David Gilbertus*, Ultrajectinus *Admonitionem adversus scripta Bohmiana* edidit : cui cum *Theodorus Tscheschius* Nobilis Silesius, *Defensionem Böhmianam* opponeret, Gilbertus anno-XLIV. *Apologia Admonitionis* respondit. Tscheschiana illa homo Pontificius, *Gerhardus Antagnoßus* (sive id verum, sive, quod opinor, fictitium fuerit nomen) recudi fecit, cum *Refutatione*, quam inscripsit : *Ne sutor ultra crepidam* : in qua demonstrat, Bohmum Manichæorum & Gnosticorum phantasmatis adstipulari. Porro *Iohannes Mullerus* tractatum edidit Germanicum cui titulus : *Fanaticus Atheus, ex Archi-Enthusiasta Iacobi Böhmii scriptis* : (d) in cuius praefatione provocat ad

Scriptores Anti-Bohmiani,
Dav. Gilbertus.

(a) Hæc cum scripsissem, accepi ab amico pervenisse Constantinopolin, expetiisse, ac obtinuisse ad Imp. aditum : sed a loquela, sive Arabica, sive Turcica, quam mirabiliter sibi obventuram crediderat, destitutum, multis plagis fuisse affectum. (b) Erasmus Francisci im *Gegenstral der Morgenröthe*, p. 722. (c) cap. 8, pag. 325. (d) *Fanatischer Atheist aus des Erz Enthusiasten Jacob Böhmens Schriften*.

ad aliud plenius a pluribus congestum opus : quod nescio an jam venerit in lucem. Egit etiam *Tobias Wagnerus*, Theologus Tubingensis, de scriptis *Iacobi Böhmii*, Teutonici dicti *Philosophi* : (a) & *Abramus Calovius*, Theologus Wittebergensis, *Anti Böhmium* scribere coepit. (b) Nec inelegans liber est ob varia ac erudita scripta clarissimi viri, *Erasmi Francisci*, cui vocabulum imposuit : *Gegenstraal der Morgenröthe* : (c) ut taceam, quæ nuperrime tam pro Böhmio, quam adversus eum, complures scriptiones in lucem venerunt : quasque alibi recensere animus est.

(a) Tubing. 1679. (b) V Vitteb. 1682. (c) Norimb. ann. 1684.

SECTIO XX.

CAPERNAITÆ.

Sic merito appellantur, qui cum Capernaitis Iohannis VI. 53. Carnem CHRISTI, *carnem nudi hominis*, crasso atque physico modo manducandam putant; a qua hæresi Evangelica nostra Ecclesia longissime abest, docens, Carnem CHRISTI esse Deificatam, (sic enim B. Gerhardus alique Nostratium Theologorum loquuntur) manducandam quidem ore corporis, sed modo supernaturali. De *Capernaismo* singularem Dissertationem scripsit *Iohannes Meisnerus*, Theologus Wittebergensis.

SECTIO XXI.

CARTESIANI.

Sic solent plerumque appellari, qui *Renato des Cartes*, ejusque Philosophiæ ita adherent, ut etiam simul in S. Theologiam peccent. Fuit autem *Renatus* hic

hic, gente Gallus, provincia Arvernus, genere Nobilis, Perroni Dominus, natus Hagæ Turonum anno cidiexcvi. Holmiæ vero in Svecia, quo Christiana Regina, eum, perinde ac alios magni nominis viros, vocaverat, anno cidioccl. denatus. Vitam ejus legas in calce *Observationum* Petri Borelli, Medici Regii Castrensis, ab hoc ipso, scriptam. Etiam *Iobannes Tepelius*, vitam Cartesii consignavit singulari libello: (a) quo primum agit de ipso Cartesio, & qua occasione ad Philosophiam sese applicuerit; dein de scriptis Cartesii; post de principiis Philosophiæ Cartesianæ; hinc de ejusdem adjunctis; porro de oppugnantibus & propugnatoribus, ac deniq; de judiciis virorum doctorum super ea. Hoc ipso etiam an. -xciii. Parisiis prodiit *Vita Cartesii*, continens historiam Philosophiæ ejus, aliorumque operum ab ipso editorum; præterea quicquid ei per totam vitam memoratu dignum obtigit, in compendio exhibens. Auctor (ut ex dedicationis subscriptione patet) est Adrianus *Bailletus*; Bibliothecæ Lamonianæ præfectus. Vir alioqui ingenii magni, & sublimis erat Cartesius, quique inprimis novarum doctrinarum studio, totius orbis literarii oculos in se convertit, parte illius, summe ipsum admirante, & æstimante; at altera parte, principia ejus Philosophica damnante, putanteque, ad Atheismum ea viam sternere. Id quod sane existimavit Gisbertus Voetius, in *Disp. de Atheismo*: quamquam hoc ægre admodum tulerint *Manes Cartesiani ab ipsomet defensi*: sive, *Renati des Cartes Querela Apologetica ad Senatum Ultrajectinum*.

Vitæ Cartesii
Scriptores.

P. Borellus.

L. Tepelius.

A. Bailletus.

Judicia de
Cartesio.

Yyy yy

Cum

(a) Norimb. 1673.

Cum enim inter Ignatianos educatus (verba sunt A-
dami Osiandri: (a)) Mercurium Lojolicum profunde
imbiberit, & latenter sua philosophemata per Belgium
diffeminavit, haftenusque unanimes etiam armarit in
prælia fratres, subiit quorundam mentes dubitatio, num
ingenue, an per insidias philosopharetur iste ἰδιωτὴς;
num evigilata sua dirigeret in scientiarum reparatio-
nem, an Theologia ejusque principiorum destructionem?
imo aperte quidam, novam methodum examinando, il-
lam cum Julio Casare Vanino, Atheorum apice, compara-
re ausi, & potius calcem ac lateres ad Atheismi muros
erigendos, quam subvertendos subministrasse, opinati
sunt. Confer Spizelii *Scrutinium Atheismi*: (b) a quo
Cartesium ex- tamen dissentit Antonius Reiserus in *Dissertatione Epi-
cusat Reiserus. stolari de Antiatheismo*: (c) ubi non pauca affert singu-
laria, & in his quoque Monumentum ei Holmiæ po-
defendit Henr. situm. Præterea Cartesii defensionem singulari epi-
Morus. stola apologetica suscepit Henricus Morus, Cantabri-
giensis, SS. Th. D. quæ editioni II. Enchiridii Ethici ad-
jecta est. (d) Interim qui pro receptis sanioris Philoso-
phiæ, & ad S. Scripturæ ductum conformatæ princi-
piis, Cartesiana obtrudere volunt juventuti, non adeo
pie ac provide mihi videntur agere: sicut alicubi a
turpi omnia miscendi prurigine parum absint. De
abusu Philosophiæ Cartesiana, scripsit Samuel Maresius:
Accusant Sam. Maresius. (a) itemque *Vindicias Dissertationis de abusu Philos.*
Car-

(a) In Tract. de Deo in lumine Natura representato §. 22. (b) §. 26.
p. 115. seqv. (c) pag 329. seqq. (d) Lond. 1669. (e) Groning.
1670. D. Val Alberti in *Cartesianismo* §. 22. scribit, Maresium
per conciliationem cum Voetio passum fuisse imminui saltem, non
solli suam in Cartesium propensionem.

*Cartesiana, adversus Petrum ab Andlo, Batabum: Gann-
grenam Novitatum Cartesianarum, Petrus van Ma-
stricht, Theologus Duisburgensis, edidit. (a) De Carte-
sianis, & Cartesianismo, Iohannes Christophorus Stur-
mius, de Cartesianismo & Coccejanismo, Belgio hodie
molesto, sibi suspecto, Valentinus, Alberti, Log. & Me-
taph. Prof. Ord. SS. Theol. Extraord. Collegii B. Virgi-
nis tum temporis Praepositus, & Acad. Lipsiensis De-
cemvir, egerunt: (c) Collegium Considerationum in
Dogmata Theologica Cartesianorum, Ioh. Adamus Osi-
ander publicavit. (d)*

Pet. v. Ma-
stricht.

I. C. Sturmius

Val. Alberti

I. A. Osiander,

(a) Amstel. 1674. (b) Altdorf 1677. (c) Lips. 1678. (d) Stutgardia 1684.

SECTIO XXII. CERINTHIANI.

Quia S. Iohannes Apostolus, ab Episcopis Asiae
rogatus, Evangelium suum contra Cerinthum inprimis,
& Ebionitas conscripsit, teste Hieronymo; (a)
placet etiam de hoc Hæresiarcha nonnulla afferre.
Hic an *Merintbus* etiam appellatus fuerit, definire
non audet Epiphanius: (b) quamvis *Cerintbianos* quo-
que *Merintbianos* vocatos fuisse, fateatur. Sic Augu-
stinus (c) & Damascenus (d) non definiunt, idemne *Me-
rintbus* cum *Cerintbo*, an alius fuerit; etsi *Cerintbia-
ni* a Cerintho, *Merintbiani* a Merintho nomen acce-
perint. Cerinthus autem ortu, ut videtur, Iudæus,
teste Theodoreto (e) in Ægypto diu versatus, & in
Philosophicis eruditus, fidem demum Christianam
amplexus est; ita tamen ut Iudaicæ religionis zelum

CERINTHVS

an & Merin-
thus dictus.

ortu Iudæus

& zelans ad-
versus Genti-
les.

Yyy y 2

reti-

a) in Catal. Script. c. 9. & in prolegom. ad Matthæum. b) Hær. 68.
c) de Hæres. c. 8. d) Hær. 28. e) Hæret. Fab. l. 2.

An occasio-
nem dederit
Concil. Hiero-
solum. Act. 15.

An Coloss. II.
18. Cerinthus
fignetur.

Hæretica ejus
dogmata.

retineret, & Gentiles in Ecclesiam admitti, ægre fer-
ret. Eundem Hæresiarcham, tumultu Hierosolymis
excitato, Apostolis congregandi Concilii, & peculia-
ris decreti, quod Actor. XV. consignatum, promul-
gandi necessitatem imposuisse, Philastrius memorat:
(a) additque Epiphanius, Cerinthum quoque certa-
minum, quæ Actor XI. & XXI. contra Petrum & Pau-
lum ex Iudaismi zelo nata, Lucas retulit, auctorem fuis-
se, ejusque assecclas a Paulo in altera ad Corinthios
epistola (b) *Pseudapostolos & dolosos operarios* vocari.
Porro cum Paulus in Epistola ad Colossenses II. 18.
ab iis cavendum monet, qui ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρη-
σκαίᾳ τῶν ἀγγέλων, *in ea qua non viderunt, gradum infe-
runt*; ad Cerinthianos Apostolum spectasse, Io-
bannes Garnerius in *Auctario* Operum Theodoretii
susplicatur: quam ejus sententiam pluribus exponit,
ac partim confutat Eruditissimus Ittigius. (c) Postea
Cerinthus ab Ecclesia secedens, Hæresin in Asia pro-
pagavit, ac sectam sibi cognominem instituit. Et
primo quidem Divinitatem CHRISTI impugnavit:
dum eum *a Iosepho natum, justitia tantum & pruden-
tia ceteros homines antecelluisse*; deinde præterea IE-
SVM a CHRISTO divellens, docuit, *post IESV bapti-
smum descendisse in eum CHRISTVM ab ea principali-
tate, qua est super omnia, figura columbae, & tum annun-
ciasse incognitum Patrem, & virtutes perfecisse, in fine
autem a volasse iterum CHRISTVM a IESV, & IESVM
passum esse, & resurrexisse, CHRISTVM autem impas-
sibile*

(a) de Hæres. c. 36. (b) cap. XI. v. 13. (c) *De Hæresiarchis* sec. I. cap.
5. pag. 52. 53.

sibilem perseverasse existentem spiritalem: ut est apud Irenæum lib. I. cap. XXV. Philastrius tamen, Epiphanius, & Augustinus, Cerinthum docuisse scribunt, CHRISTVM quidem passum & crucifixum, nondum autem a mortuis excitatum: sed id demum futurum, cum omnes mortui resurrexerint. Adhæc, non solum Angelicas revelationes jactitavit, verum mundum quoque ab Angelica quadam potestate conditum finxit, ipsumque Iudæorum Deum, Angelum fuisse, qui etiam Legem eis dederit. Porro post resurrectionem CHRISTI, regnum per mille annos in terris continuandum, ejusque cives Hierosolymis degentes in omni carnalium voluptatum genere victuros, somniavit: teste Cajo, apud Eusebium lib. III. cap. XXVIII. Præterea Epiphanius se a majoribus traditum accepisse, refert, nonnullos Cerinthianorum citra baptismum vivis excessisse, eorumque nomine alios baptismum suscepisse, ne, cum resurgerent, neglecti baptismi poenas darent: abusi Pauli verbis I. Cor. XV. 29. Si mortui non resurgunt, quid ergo pro iis baptizamur? Tanto autem S. Iohannes odio habuit Cerinthum, ut balneum Ephesi ingressurus, cum Cerinthum intro esse audiret, pedem e vestigio retulerit, comites suos sic allocutus: Fugiamus, ne balneum corruat, in quo Cerintus est veritatis hostis: ut ex Polycarpi ore nonnulli audiverunt, a quibus id cognovit Irenæus, ut ipse testatur lib. III. cap. III. Ex Irenæo, Eusebius, Timotheus Presbyter, aliique acceperunt. Addit Hieronymus Dialogo adversus Luciferianos, balneum illico corruens, subita ruina Cerinthum

S. Iohannes
balneum, in
quo Cerintus
ingredi no-
luit.

An balneum
id corruerit.

thum oppressisse. Sed memoria fefellit Hieronymum, qua lapsus etiam Epiphanius, cum Ebioni illud tribuit, quod Irenæus & Eusebius de Cerintho retulerunt: nisi forte Baronii conjectura placuerit, Ebionem & Cerinthum simul lavisse. Interim sententiam illam Hieronymi multi juniorum postea amplexi sunt: in quibus & Prateolus, in *Elencho Hæresium* locum habet. Imo Stigelius, Poeta quondam hujus Academiae celeberrimus, non dubitavit ruinam balnei his versibus exprimere:

*Impia Cerintbus Sancto convicia CHRISTO
Deum facit, & stulta garrulitate furit,
Concidit, & rapido blasphemum contudit ictu,
Collapse subito facta ruina domus.*

Ad multos annos vitam suam produxerit oportet Cerinthus, si adhuc Pii I. ætate, qui circa medium seculi II. floruit, multos a fide avertit. Id enim Pius Iusto Vienneusi significavit, in priori, quam ad ipsum scripsit, epistola: quam tamen supposititiam esse, certum est: & jam pridem id monuit David Blondellus. (a)

(a) in *Pseud-Isidoro & Turriano Vapulante.*

SECTIO XXIII.

CHILIASTÆ.

Varia Chilias-
tarum nomi-
na.

Hi & a Philastrio *Chilionetite*; ab Augustino *Milliarii*; ab Isidoro Hispalensi, *Milliaste*; a Rabano Mauro, (modo lectio sit genuina) *Milliasti*; a Gratiano *Millenarii*, dicuntur: fueruntque illi, qui visibile CHRISTI regnum ante diem novissimum, & universalem mortuorum resurrectionem, in his terris mille annis dura-

duraturum, crediderunt. Damascenus libro de *Hæresibus*, etiam *Pepuzianos* dictos esse asserit, a *Pepuza* oppido, Galatiam & Phrygiam a Cappadocia dividente, quam desertam, alteram *Hierosolymam* dixerunt, quasi divinitus destinatum futuro regno in terris gloriose auspizando. Probe autem distinguendum inter *Chiliaſtas*: quorum alii carnale ac corporale illud regnum; alii vero, utut visibile, spirituale tamen, certe ab omni carnali voluptate alienum, affirmarunt. Et hoc quidem posterius multi peregregii, religiosissimi que, tam Græcæ, quam Latine Ecclesiæ Doctores antiqui, vaticinio S. Iohannis Apocalyptico *cap. XX.* aliquoties repetito, moti, asseruerunt. Quia tamen *Papias*, Hierapolitanus Episcopus, primus huius opinionis auctor est, non dubitavit eum Bernhardus Luzenburgius in *Catalogum Hæreticorum* referre: quem tamen Baronius Cardinalis *Martyrologio* suo inseruit. Bene autem Hieronymus, utut Chiliaſmo infensissimus, in *Commentar. ad cap. XIX. Ieremie*: Quæ licet non sequamur, damnare tamen non possumus, quia multi Ecclesiasticorum Virorum, & Martyrum, ista dixerunt, & unusquisque in suo sensu abundet, & Domini cuncta iudicio reſerventur. Et Augustinus lib. *XX. de Civ. Dei cap. VII.* opinionem Chiliaſtarum utcunque censuit esse tolerabilem, si aliqua delitia spirituales in illo Sabbatho affuturæ Sanctis per Domini præsentiam credantur. Vnde Vir optimus doctissimusque, Iohannes Mollerus in *Isagoge ad Historiam Chersonesi Cimbrica parte II. cap. VI.* scribit: Hæreo, an ii, quos

Distinguendi
Chiliaſtæ.

De Papiæ Hie-
rapolitano.

Moderatio
Hieronymi.

& Augustini.

Ioh. Mollerii
iudicium.

quos ἀπὸ πῆλω discedere Conscientia, licet erronea, prohibet, ob dissensum hunc, Fidei fundamenta non convellentem, Communione Ecclesiae sint excludendi. Quod enim in istos vibratur anathema, Sanctissimos etiam feriet primitivae Ecclesiae seculis prioribus Doctores, Papiam, Iustinum, Irenaeum, Melitonem, Tertullianum, Lactantium, Victorinum Pictaviensem, Apollinarium Seniore, Sulpitium Severum, Ambrosium, Hilarionem, & alios horum coetaneos. Omnes enim hos erroris Chiliasici fuisse patronos, & Hieronymus jam olim monuit, & verbis plerorumque αὐτολεξεί adductis, Georgius Calixtus, de Iudicio Extremo, & Adamus Tribbechovius, in Historia Chiliasini, jam pridem demonstrarunt. Sed post pauca addit: --- Non trabenda autem haec sunt ad Chiliasmi crassioris, carnales in Regno illo Millenario voluptates expectantis, patronos, quorum hactenus inter Nostrates neminem observavi. Hos enim, ceu lutulentos Epicuri de grege porcos merito detestamur, & e foetu Christianorum, ad Iudeos ac Muhammedanos illis ὁμοψήφως jubemus faceffere. Ceterum crassi illius & carnalis Chiliasmi auctor forte primus fuit Cerintbus, (Ebionem quoque Chiliasmo fuisse addictum, patet ex Hieronymo in *Esaiæ* cap. LXVI.) recte ob id a veteribus scriptoribus Hæresiologicis notatus, & damnatus. (a) Nisi dixeris, Cerinthum hæc ex Iudæorum scriptis hausisse apocryphis, ac pervulgatis traditionibus: utpote quos terrenum Messiae regnum jam olim expectasse,

Cerintbus forsitan primus crassi Chiliasmi auctor.

(a) Vid. Eusebii Hist. Eccl. Philastrius, Epiphanius, Augustinus, & alii de Hæresibus.

etasse, & adhuc dum præstolari, in propatulo est. O-
 piniones Iudaicas de duratione Regni, & diuturnitate De Chiliasmo
 vitæ Messiae, cui bis mille annos alii, alii 15. quidam Iudaico
 cccclxv. tribuunt, refert Iohannes Henricus Hottin-
 gerus *Dissertat. de abusu Patrum*, e Bereschith Rabba,
 & Gemara Sanhedrin, sententiarumque divortia sub
 tribus capitibus hoc modo concludit: *Quidam For-*
tunatas sibi Insulas, omnium rerum corporalium affluen-
tiam, licentiam & libidinem Messiae tempore fingeant:
alii spirituales delicias, studium Legis, liberationem a
peccato, urbis & templi Hierosolymitani readificatio-
nem, imperium quietum temporibus Messiae. Tertii mix-
tum aliquod regnum ex utroque expectabant. Con-
 fer Iohannis Buxtorffii *Synagogam Iudaicam cap.*
XXXVI. Iohannem Ligtfootium in *Horis Hebraico-*
Talmudicis in cap. XII. Iohannis, & Iohannem Coc-
 cejum *Notis ad Gemaram cod. Talmudici Sanhedrim*
cap. XI. Similiter & Iudæi, de adventu Messiae, in con-
 iunctione Saturni & Iovis, in sidere piscium, multa fa-
 bulantur, interque eos Rabbi Abarbanel *Commenta-*
riis in Danielem: quem Dissertatione peculiari per-
 strinxit B. Noster *Frischmuthius*. (a) Quas non exci-
 tavit inanis spei imaginationes illa conjunctio omni-
 um Planetarum in Sagittario facta 1. (xi.) Decembris,
 anno c1612clxii. ut id propter *Petrus Serrarius* scri-
 pserit *Dissertationem de fatali & admiranda illa omni-*
um Planetarum in uno eodemque signo Sagittarii ignee
triplicitatis ultimo Conjunctionis die 1. & xi. Decembris?

Zzzzz

Certe

(a) Ann. 1677.

Ant. Montezinius
a Spizelio examinatus.
De Chiliasmo Apollinarii
Sec. IV.

De Chiliasmo Anabaptistico,

Henr. Nicolai.

Certe Menasse BenIsrael non potuit spes suas continere, conceptas ex relatione *Aaronis Levi*, alias dicti *Antonii Montezinii*; unde vulgavit peculiarem scripturam, cum elogio, *Spes Israelis*: quam Theophilus Spizelius examinavit in *Elevatione Revelationis Monteciniensis*. (a) Seculo IV. tempore Damasi Papæ, Chiliascticus hic error, in Apollinario, sive Apollinari, damnatus fuit: ex quo per plura secula conticuit. Sed superiori eundem revocarunt aliqui Anabaptistarum, crassum illud CHRISTI Regnum cum impiorum excidio conjunctum, somniantes: uti patet ex *Augustana Confessione artic. XVII.* & Chytræi *Commentariis in Apocal. cap. XX.* Sic diserte Philippus in *Disp. de furoribus & deliriis Anabaptistarum*: (b) Anabaptistæ affirmant, oportere ante novissimum diem in terris regnum CHRISTI tale existere, in quo pii dominantur, & omnes Reges impios opprimant & deleant. Quamobrem tempore obsidionis Monasteriensis, Anabaptistæ librum promulgarunt, sic inscriptum: *Restitutio totius mundi*: quo hanc restitutionem futurum seculum antecessuram, docebant, ut impiis omnibus oppressis, justitia velut domicilium ac sedes adornetur. (c) Et ut taceam Melchiorem Hoffmannum, Iohannem Stifelium, Ezechielem Meth, pluresque alios ex superiori nostroque ævo fanaticos; comparuit demum *Henricus Nicolai*, qui Monasterii Westphalorum natus, Amstelodami diu se continuit, novamque societatem

(a) Basileæ 1661. (b) Tomo I. V Vitteberg. Lat. (c) Ex hoc libro quædam repetit B. Gerhardus de *Consummat. Seculi* c. 7. §. 5. pag. 454.

tatem, *Familiam Charitatis* instituit, quam in Angliam secum asportavit. Hic in scriptis, *Evangelium Regni*; *Terra Pacis*; *Exhortatione*; *Correctione*; omnem resurrectionem pernegavit, & coelum in terra fixit: crassissimo errore, & plusquam Chilistico. Primum illud librum refutavit *Iohannes Knewstubb*, Anglus: itemque *Theodorus Cornbertius*, amicus ejus primus, post antagonista factus, calamum adversus ipsum strinxit. *Fratres* quoque *Rosae Crucis*, a Chilistis non fuisse alienos, in *Continuatione Inquisitionis in Confessionem Fratrum de Rosa Cruce*, ostendit *Andreas Libavius*. Neque *Quackerorum* colluviem, certe non paucos ex iis Chilisticum illum errorem imbibisse, aliisque propinasse, ex scriptis eorum patet. *Iohannem* quoque *de Labadie*, ejusque socios *Petrum Tyon*, & *de Lugnon* in eodem luto hæsisse, apparet: ac certum est, priorem, integrum *de Regno CHRISTI novo*, librum vulgasse. Atque hi quidem, alique plures, uti terrenum CHRISTI regnum, ac plerique etiam voluptuarium, inque eo impiorum excidium, somniarunt; ita neque inter Pontificios, nec Reformatos, nec Socinianos & Arminianos, nec denique Nostrates de fuere, qui meliorem ante excidium mundi Ecclesiae statum fore, eundemque vel per mille annos, vel per longissimum tempus aliud, mille istis annis apocalypticis respondens, duraturum, affirmarunt, variis tamen ob id censuris, ac aliqui etiam periculis obnoxii. Et ex Pontificiis quidem *Iohannes* Episcopus Chemenis in *Onere Ecclesiae* dogmati millenario non

a Knewstubb
& Cornbertio
refutatus,

Fratrum Rosae
Crucis,

Quackerorum.

Labadistarum,

De Chilismo
PONTIFICIORUM.
Auctoris Onere
Ecclesiae.

Vbert. de Ca-
 sali. parum se addictum ostendit : (a) qui citat etiam *V-*
bertinum de Casali, Ord. Minorum Professum, Scri-
 ptorem *de septem statibus Ecclesie Apocalyptica*, cujus
septimus status coincidat cum regno millenario : item
 Ioach. Abbas. *Ioachimum* Abbatem Florentis coenobii, Ord. S. Bene-
 dicti, suo tempore verissimum Prophetam. (b) Dein
 Alph. Conra-
 dus *Alphonsus Conradus*, Mantuanus, in Commentario A-
 pocalypstico anno *cicidcxxxiv.* edito, & *Mattheus Cotte-*
 Matth. Cotte-
 rius, in *Expositione Apocalypseos continua apodictica*,
 idem dogma probant, & confirmare nituntur. Ex
 REFORMA-
 TORVM. Reformatis probant hanc sententiam, *Caelius Secundus*
 Io. Piscator. *Curio*, duobus libris *de amplitudine beati Regni* : *Iohan-*
nes Piscator, Observation. in *Apocalyps. cap. XX.* *Iohan-*
 L.H. Bisterfel-
 dius, *Henricus Bisterfeldius*, in *Mysterio Pietatis contra*
Crellium, de uno Deo Patre lib. I. sect. I. cap. VIII. *Iohan-*
 Ioh. Alstedius, *Alstedius*, libro *de mille annis Apocalypticis* : (c)
 Seb. Franck. quem *Sebastianus Franck* Germanice versum edidit :
 & in *Chronologia* : ubi ab anno C. *cicidcxxxiii.* usque ad
cicidcxciv. protasin facit ad M. annos Apocalyplicos :
 Iac. Brocardg. *Iacobus Brocardus* in *mystica & prophetica interpre-*
 P. Launæus, *tatione Geneseos* : (d) *Petrus Launæus*, alias *Jonas Buivus*
Perivus, fictitio nomine dictus, *Commentario in Da-*
nielem & Apocalypsin : qui Tractatum etiam pecu-
 liarem

(a) Vide B. Gerhardum *de Consumm. Sec. cap. VII. §. 14.* (b) De hoc
Ioachimo Abbate, sec. exeuntis XII. scriptore, legendi Sixtus
 Senensis in *Biblioth. Corn. a Lapide prefat. in Esaiam*, &
Comm. in Apocal. Ludovicus ab Alcazar *ad Apocal. not. 22.*
n. 3. Gerhardus *Confess. Cathol. Tom. I. cap. III.* Labbeus *ad*
Bellarmin. Tom. I. Carolus Visch in *Biblioth. Cisterc.* Cave
 in *Hist. Literar. pag. 487.* (c) Francof. ed. 1630. (d) Lugd,
 ed. 1593.

liarem *de Regno mille annorum* contra Mosis Amyral-
di instantias editum, *Replicatione* vindicare labora-
vit: *Thomas Brighmannus*, *Commentario in Apoca-*
lypsin: (a) *Petrus Crugotius* *Notis ad Apocalypsin*. Th. Brigh-
Patricius Forbesius a Corse, Baro in Oneil, in *Commentario Apocalyp-
tico*, quem svasu Molinæi, Ti- P. Crugotius.
leni, Capelli, & Gomari edidit filius, Iohannes For- Patr. Forbesi9.
besius: (b) & in *Hypomnematē* *Commentario ad-*
juncto: *Andreas Rallius*, Ecclesiastes Occitanus, in And. Rallius.
Halcyoniis Ecclesiarum Evangelicarum, sive, *de Regno*
CHRISTI glorioso in terris: ubi aperitur mysterium
Regni mille annorum: (c) in quo & consentientes lau-
dat *Polierum* Bernatem, in libro *Proceribus Helvetiæ* Polierus.
consecrato, & typis expresso Genevæ anno cicioclii.
Gallice: *Iobannem Dobucium*, in libello suo, *χρονον-
ύτως* qui inscribitur, a Stella nova anno ciciociv. & I. Dobucius.
magna conjunctione Planetarum excitatum, ad ea-
dem de felicitate Ecclesiæ promissa danda: *Petrum Ser-* P. Serrurierus.
rurierum, Pastorem, & Auctorem Gallici libri, *Affertio*
Regni mille annorum dicti, contra Amyraldum: *Osiām*
Darvieronem, *Davidem Derodonem*, & alios. Huc spe-
ctant etiam *Henricus Morus*, S. Theol. D. Cantabrig. li-
bro *de magna Visionum Apocalypticarum utilitate*: (d) Henr. Morus.
Iosephus Medus, Theologus Cantabrigiensis, in *Clave* Ios. Medus.
Apocalypica, & *Fragmentis Sacris*, *Trigæ Dissertatio-*
num Ecclesiasticarum annexis. (e) Sic Auctor Tractatus
Germanici, *Cbiliaismus Sanctus*, sub larva Waremun-

Zzzzz 3

di

(a) Francof. ed. 1625. (b) Amstelod. 1646. (c) Genev. 1659. (d)
In *Operibus* primam Anglice, deinde Londini ed. 1675. (e)
Londin. 1652.

- Seidenbecherus, di Freiburgeri latens (a) (hujus Auctor creditur *Seidenbecherus*, Pastor in Ducatu Coburgensi, ob contumaciam in dogmate Chiliastico munere exutus) ait
- Nath. Homefius, *Nathanaelem Homefium*, S. Theol. D. Anglice librum grandem *de mille annis* auctoritate publica edidisse:
- Ioh. Coccejus, *Ioh. Coccejus*, Theol. Prof. Lugd. quem ob id accusat *Antonius Hulsius*, S. Theol. D. & Prof. Lugd. Collegii ibidem Regens, in *Specimine Theologiae Hypoethicae*, vulgo Coccejanae dictae: *Petrus Serrarius*, jam antea citatus, in *Affertione de Regno mille annorum, & prosperitate Ecclesiae CHRISTI in terra*, Gallice, contra Mosen Amyraldum. (b) Inter Socinianos & Arminianos, primum ipse Faustus Socinus, in *Miscellaneis* fatetur de suis sociis (utut nullo pacto sibi probetur spes de futuro ejusmodi regno) quod statuant, *istud regnum CHRISTI corporale futurum esse in terra, & quidem in ipsa Iudea, super Iudaicum populum Hierosolymis, postquam Dei nutu & providentia urbs illa in ea provincia eodem loco ubi antea erat, instaurata fuerit.*
- St. Curcellaeus, *Stephanus Curcellaeus* in *Institutionibus Religionis Christianae*. Iohannes Erasmi, in libro contra P. Thyraeum Iesuitam, *de Antichristo*. Anno cidiiclvii. Amstelodami prodiit *Tractatus de Regno Ecclesiae glorioso per CHRISTVM in terris erigendo*, e Belgico jam ante edito, ab Auctore, nonnullis mutatis, in Latinum sermonem conversus. Cui etiam addita sunt ejusdem Auctoris *Annotata in librum Apocalypseos S. Iohannis*: item, *Tractatus de Qualitate Regni CHRISTI*, sive, *An*

CHM

(a) Amstelod. ed. 1660. & 1673. (b) Amstelod. 1657.

cum spirituali ejus natura terrena dominationes conveniant? ex Belgico Latine versus. Huic potissimum Auctori celeberrimus Theologus Nostras, *Iobannes Guilielmus Baierus*, Norimbergensis, Dissertationem *Historico-Theologicam* anno cicioclxviii. opposuit, *De Regno Ecclesie Glorioso per CHRISTVM in his terris erigendo*, respondente M. Melchiore Ludolpho Sattlero, Hannoverano. In hac cap. I. §. XXVII. legas, *nomen ejus se hactenus non comperisse: quisquis tamen sit, nostrum certe non esse; neque Augustana Confessionis, aut ullius Ecclesie Symbolorum auctoritatem admittere.* Ceterum paulo ante laudatus Rallius, hunc Tractatum censet esse *Danielis Brenii*, Sociniani, cui & ipsi *Annotata in Apocalypsin* tribuantur. Atque idem sentit *Elias Vejelius*, Disput. *de errore Apostolorum circa Regnum CHRISTI.* Quæ, ne quid celem, ex eruditissima Meelfuhreri *Dissertatione Historico-Theologica de Chiliasmo Veterum & Recentiorum* (a) addidici. In Christophori Sandii *Bibliotheca Anti-Trinitariorum*, de *Daniele Brenio*, legas, quod patria Harlemono-Batavus, Episcopii discipulus, an. ciciocxciv. natus, an. hujus seculi Lxiv. obierit, laudaturque ibidem inter complura scripta alia, liber de *Spirituali triumphante Regno CHRISTI*, Belgice & Latine editus. Et ut ad Nostros veniam, Ioh. Fevardentius quidem, in II. Petri cap. III. & Iodocus Coccius in *Thesauro*, Lutherum velut consentientem Chiliastris laudant, aliquid e Colloquiis Convivalibus afferentes: verum

a I. G. Baierus
refutatus.

Auctor
est Daniel
Brenius Socinus.

De Chiliasmo
LUTHERANORVM
An ipse Lutherus eum
foverit.

ut

(a) cap. 4. pag. 29. & c. 7. pag. 70.

Cancellarius
Gebhardus.

ut taceam, librum illum, nec visum, lectum, aut probatum a Luthero; verba illa non tam de Chiliafmo confirmando, quam de interitu mundi agunt, ut & de vita æterna parabolis humanis comparata. (a) Aliter se res habet cum Henrico Gebhardo, alias *Wesener* dicto, Dominorum Ruthenorum Cancellario, qui sub *M. Gottlieb Heilandi* persona latens, *Verosimilia Historico-Propbetica de rebus in novissimo die eventuris*, cum *Appendice Verosimilium*; item, *Coronidem Expositionis Historico-literalis præcipuorum Oraculorum Propbetico-rum die de novissimo*, & plura scripta alia edidit: (b) in quibus causam Chiliafmarum aperte strenueque egit. Verum respondit ei, politissimæ doctrinæ *I. Crus, Caspar Facius*, Consiliarius Saxo-Altenburgicus, in suis *Admonitionis*. Et licet aliqua *Depulsio Epistolica Wesneriana* sic secuta, procul omni tamen dubio *Faciana* illa scriptio palmam obtinuit. Sed & postea *Gebhardina* scripta B. Nolter *Gerhardus* singulari studio examinavit: cuius μελετήματα demum luci dedit Filius, *Iob. Ernestus Gerhardus*, optime non minus de Academia, quam universa Ecclesia nostra, meritus. Titulus ita habet: *Tractatus Theologicus, in quo præcipua Chiliafmi fundamenta solide destruuntur, pariterque de Gog & Magog, item de universali Iudeorum conversione uberius differitur*. (c) Præterea Chiliafsmum ex Nostratibus defenderunt *Paulus Egardus*, Parochus Nordorpiensis in Holsatia: quem incomparabilem studii pietatis, & vere Christianismi praxeos ἐγγοδιώκτην vocat

P. Egardus.

(a) Confer. B. Gerhardum de Consumm. Sec. cap. 7. §. 16. (b) Geræ 1623. seq. (c) Ienæ 1667.

cat Cl. Ioh. Mollerus, jam aliquoties nobis laudatus. (a)

Item *Hermannus Iungius*, Stormarsus, Ecclesiae

Herm. Iungius

Monckendamentis in Belgio Pastor Lutheranus: ne

Frid. Breckeling.

de *Friderico Breckelingio* (quem forte plurimi inter

Henric. Ammersbach.

nostra memoria *M. Henricus Ammersbachius*, ad D. Petri

De ejus ad-
versariis.

& Pauli Halberstadii Pastor, Chiliasmum propugna-

vit, in *Consideratione praesentis & futuri temporis*, Ger-

manice scripta: cui tamen non modo Ministerium

Halberstadenfe, ab Helmstadiensium, Rhintelensium

ac Marburgensium Responsis sublevatum, se oppo-

suit: sed & idem scriptis singularibus fecere, *Georgius*

Conradus Diefeldius, Ecclesiae Cathedralis Northusa-

nae Pastor: (b) & *Balthasar Rebbahn*, Pastor Reichen-

bacensis, in *Retecto Ammersbachio*: ut mirum sit B.

Calovium, utrumque pro complicibus Ammersba-

chii venditare: (c) quod & ab Colbergio observatum

memini. (d) Interim orthodoxus quidam Ecclesiae

nostrae Theologus, ac vere pius, cum Ammersbachio

mitius agendum censens, Diefeldianas iras retulit:

quae tamen cum hujus obitu quieverunt. Denique

causam Chiliaisticam ante paucos annos propugnare

coepit *Iob. Wilhelmus Petersen*, Lubecensis, SS. Theol.

L. W. Peter-
sen.

D. ac primum Postulati Episcopi Lubecensis, Ducisque

Holsatiae Concionator Aulicus, & Antistes Euthinen-

sis, post dulcissimae patriae meae Luneburgensis Super-

Aaa aaa

inten-

(a) In *Isagoge ad Hist. Cimbr.* p. 170. (b) In der wolgemeinten schriftl. Einladung zu kurzen schriftl. Gespräch wegen etlicher streitigen Lehrpuncten an. M. Henr. Ammersbach. North. 1678. Et in *Mille annorum fabula.* (c) in *Anti Böhmi* p. 131. (d) im Platonisch-Hermetischen Christenthum part. 2. cap. 13. p. 577.

intendens, non modo vir doctissimus, sed (ceui equidem existimo) etiam pientissimus, religiosissimusque: cujus tamen fata, ob hanc, & aliam *de Visionibus*, controversiam, acerbiora, etiam in vulgus nota sunt. *Avonóμως* eidem jam anno - LXXXIV. patrocিনatus est *Laurentius Frisius*, Parochia Bredbroensis in dioecesi Ripensi Pastor *Ἐβραϊστικῶς*, eodem anno vita defunctus in *Conjecturis de residuis mundi temporibus*. (a)

De. Scriptor.
Anti-Chilia-
sticis,

Dionysius A-
lexandri.

Sed tempus est ut ad recensum Scriptorum Anti-chiliasiticorum accedamus: in quibus etsi non paucos jam commemoravimus, plures tamen supersunt. Primus autem qui in Chiliaasticam opinionem insurrexit, *Dionysius*, Presbyter primum, dein Episcopus *Alexandrinus* erat, ex cujus libris II. *de Promissionibus*, ad Nepotem, in Aegypto Episcopum, plura affert Eusebius *lib. VII. Hist. Eccl. cap. XXIV. XXV.* Elegantem hunc Dionysii librum vocat Hieronymus *lib. XVIII. in Esaiam*, ejusque summam oratorie depingit. Superiori seculo qui contra Anabaptistas scripserunt, in his quoque scriptis plerumque crassum illum Chiliaasimum oppugnarunt. (b)

Dan. Cramery

I. G. Seldius,
Christ. Scho-
tanus.

huc pertinent *Daniel Cramerus*, in *Exegemate de Regno CHRISTI*. *M. Iob. Georgii Seldii*, *Chiliaasimus Elenchomenos* (c) *Christiani Schotani*, *Diatribae de Errore Chilia-*

(a) *Ummaßgebliche Wuthmassungen/ was nach dem geoffenbahrten Worte Gottes in der noch hinterstehigen Zeit der Welt vor dem Jüngsten Tage geschehen werde.* Amsterdam 1684.
(b) Huc referas Urbani Regii *Disp. de Restitutione Regni Israelitici contra omnes omnium seculorum Chiliaastas*, in primis tamen *Monasterienses* quæ ex Sereniss. Ducis Rudolphi Augusti Biblioth. recusa Brunsv. 1691. (c) Hamb. 1661.

Cbiliastarum, & mille annis Apocalypticis. (a) Gisberti Voetii Dispp. de Regno millenario ad Apocal. XX. (b) Samuelis Maresii *Cbiliarum Enervatum*, P. Serrario potissimum oppositum. Cum enim hic Chiliarum aliquot libellis, inprimis *Dissertatione de Planetarum Coniunctione*, antea laudata, propugnasset, Maresius anno-LXII. *Dissertatione* opposita, eum refutavit: & cum Serrarius *Dissertationem Apologeticam* edidisset, *Vindicias* prioris suae *Dissertationis* emisit, & has una cum dicto titulo, *Cbiliarum Enervati*, edidit Groningæ anno-LXIV. Iob. Henr. Vrsini, *Indicem Apocalypticum cum Cbiliarum Historia & Refutatione*, Germanice. Adami Tribbechovii, *Historiar. P. Kiloniensis, Historiam Cbiliarum*. (c) Sebastiani Schmidii, Theologi Argentoratensis, *Dissertationem Historico Theologicam de Cbiliarum Apocalypico hominum superstitionum ac fanaticorum commento, textui Apocalypico cap. XX. contrario.* (d) Iohannis Henrici Heideggeri *Diff. de Cbiliarum*. (e) Georgii Henrici Häberlin, SS. Theol. D. ejusdemque nec non Hebr. L. Prof. P. Duc. Stip. Theol. Superintendentis Tubingensis, *Diff. Theologicam de Cbiliarum Hodierno, Fidei Christianæ Ruina, & Infidelitatis Iudaicæ Firmamento, e novissimis Scriptis Gallicis L' Accomplissement des Propheties, & Lettres des Rabbin des deux Synagogues, strictim delineato.* (f) D. Ioh. Guilielmi Baieri, *Disp. de Regno Christianorum spirituali.* (g) Viti Christophori Gebhardi, *Disquisitionem de Cbiliarum ex Apocalypsi.* (h) Augusti Pfeifferi, SS. Theol. D. & Su-

Gish. Voetius.

Sam. Maresius

Ad. Tribbechovius.

G. Henr. Häberlin.

I. G. Baierus.

Aaa aaa 2

per-

(a) Franek. 1661. (b) parte II. Dispp. Select. n. 78. 79. 80. p. 1248. seqq.

(c) Kilon. 1667. (d) Argent. 1674. (e) in Dissert. Select.

num. 23. (f) Tubingæ 1688. (g) Ienæ 1691. (h) Eodem anno.

perint. Lubecensis, *Anti-Chiliasmum* : Germanice.
(a) Iohannis Wandalini, Filii, S. Theol. D. & P.P.
in Regia Academ. Hafn. *Chiliasmi Veteris & Novi Or-
thodoxam Considerationem, cum praefatione de Novis
Revelationibus*. (b) D. Friderici Vlrici Calixti, Disp. de
Chiliasmo antiquo & novo. (c)

(a) Lubecæ 1691. (b) Hafn. 1692. (c) Helmst. 1693.

SECTIO XXIV.

CIRCVMCELLIONES.

Vnde dicti.

In Catholicos
sævierunt.

Hi ex Donatistis in Africa ita dicti, quod maxi-
me in agris discursantes, *circum cellas* vagarentur ru-
sticanas : in quibus primum soli habitabant, postea
cum mulieribus : atque illinc in alios suæ sectæ adver-
sos irruebant. (a) Dicebantur & *Circelliones* ; itemque
Agonistici : ut est apud Optatum Milevitanum *lib. III.*
& Augustinum in *Psalms. CXXXII.* Pessimum autem
erat hoc hominum genus, nefanda quæque flagitia
specioso heroicæ virtutis titulo velans. Facinora
illa graphice describit laudatus Optatus, & Augu-
stinus in Epistolis : in quibus etiam reperias, quod in
*Clericorum Orthodoxorum oculos calcem & acetum mi-
serunt ; Restitutum Catholicum Presbyterum occide-
runt, ac Innocentio Presbytero oculum effoderunt, & di-
gitum præciderunt : alium autem Presbyterum im-
maniter casum, & in gurgite cænoso volutatum, burda
(amictus erat juncus) vestitum, in pompa proterve
circumduxerunt : nec in viros tantum, sed & in mor-
tuos, sævierunt ; basilicas causas di aperuerunt ; alta-
ria everterunt, calices fregerunt, conflarunt, & vendi-
derunt ;*

(a) Vide Augustinum in *Psalms. 132.* & *lib. 1. contra Gaudentium, &
lib. 3. contra Cresconium Grammaticum.*

derunt ; S. Eucharistiam canibus objecerunt. Qualis furor non modo legibus Constantini Magni, Constantis, Iuliani, Theodosii Magni, Honorii & Arcadii, sed & militari manu repressus fuit. Vnde Augustinus in Psalm. X. Imperatorum Constitutiones frustra obicitis Catholicis, cum in vestris castris privati fustes ignesque sic sevant. Non dubitarunt tamen Circumcelliones sociennos suos ita occisos, in Martyres referre, iisdem aras erigere, ac per eorum nomina jurare. (a) Neque vero in alios tantum, sed & in sese seviebant, ac per mortes varias, inprimis autem præcipitia, se ipsos usura lucis privabant, Iudam traditorem pessime imitantes : id quod Philastrii, & Honorii, sed & pluribus Augustini testimoniis, in Harmonia Historie Passionis IESU CHRISTI, jam ante hoc decennium probavi : (b) quibus nunc addo, Augustinum Epist. L. ad Bonifacium ; LXI. ad Dulcitium ; & CLXII. Serm. VI. de Verbis Domini secundum Mattheum ; in Iohan. cap. I. Tract. VI. & cap. III. Tract. XI. De his Circumcellionibus Dissertationem Historicam scripsit M. Svante Gustavus Dietz, Ronneburga Livonus, SS. Theol. Stud. (c)

Legibus & armis repressi.

Fuere autem
XII.

De iis scripsit
Sv. Gust. Dietz

(a) Vide Optatum lib. 3. (b) part. 2. cap. 7. §. 187. pag. 500. f. (c) Lips. 1690.

SECTIO XXV. COCCEIANISMVS.

Ita solet a nonnullis appellari nimium studium pro dictis scriptisque Iobannis Cocceji, Theologi Lugduno-Batavi. Is Bremæ anno MDCLXXX. Iulii natus, Cocchii nomen, in Cocceji mutans, primum Gymnasii

De
IOH. COC-
CEIO.

Aaa aaa 3

patrii,

Cocceji ad-
versarii Ant.
Hulsius.
Ir. Philale-
thius, &
S. Maresius.

patrii, post Franequerae S. Linguae & Theologiae, de-
mum hujus etiam Lugduni Batavorum Professor an.
CICIDCLXIX. mense Novembri obiit. Nobile is no-
men inter Theologos Reformatos meritis scri-
ptis variis, quibus S. Scripturae libros interpretatus
est. Et ex Nostratibus quidem B. Calovius, Virum
laudandum censet, *quod pleraque oracula V. T. non
cum Calvino suo Christianis eripiat, aut ambigua red-
dat; sed dextre de CHRISTO explicet.* Quia tamen
hypotheses quasdam statuit ad intellectum S. Scri-
pturae universum facientes, quae nec ceteris placerent
Reformatis, *Antonius Hulsius*, Linguae S. & Theolog.
Prof. Lugdunensis. *Theologiam Hypotheticam*, duabus
partibus constantem edidit. (a) Sic *Irenaeus Philale-
thius*, personatus scriptor, LXXIV. errores Coccejanis
imputavit. Imo Samuel Maresius, *Christophoro Wit-
tichio*, Silesio, Prof. Lugdunensi, Cocceji sectatori
cccliii. errores objecit. Quamvis Academiae Lu-
gdunensis Curatores in *Decreto* suo, quod adversus
Coccejanos & Cartesianos tulerunt, in hac biga, tan-
tum viginti errores annotarunt. Latum id anno
CICIDCLXXVI. xvi. Ianuarii: ac paulo post (v. die Maji)
Abraham Heidanus, Lugdunensium Professorum Se-
nior, cathedra Academica exclusus est. Factum hoc,
aliis defendentibus, quibusdam improbantibus, ac
impugnantibus: eo quod rem tantam non conveni-
re existimarent Academiae Curatoribus, & civitatis
Lugdunensis Consulibus; verum Ordinibus Provin-
ciali-

(a) Lugdun. Batav. 1675.

cialibus : cum his tantum inspectio in Professores,
non ea adscripta jurisdictio. Et *Heidano* quidem
(uti seipsum describit in *Considerationibus*, Belgice, &
Latine editis) anno præsentis seculi LXXVIII. fluxit
annus ætatis LXXIX. Ex iis LIII. in Ecclesiarum Ministe-
rio exegit, *Narda* quidem quinque, paucis demptis
mensibus, inque Ecclesia Leydensi XLIV. quorum postre-
mis XXVIII. Academicam Professionem cum Ministerio
conjunctam sustinuit. Post omnes suos quondam, cum
in Ecclesia, tum Academia Collegas, est illorum in utra-
que, & uno aut altero exceptis, per omnem Hollandiam
senior. Ceterum de Cocceji erroribus, per compen-
dium egit, Theologus ac Philosophus Lipsiensis cele-
berrimus, ac de me olim optime meritus, D. Valen- Val. Alberti.
tinus Alberti, in *Cartesianismo* & *Coccejanismo*, jam
ante laudato.

SECTIO XXVI. COLLYRIDIANI.

De his ita Epiphanius in *Antidicomarianitis*,
Hæresi LXXVIII. ex versione Cornarii : Narrant, quod
quædam mulieres illic in Arabia a partibus Thraces banc
vanitatem indexerunt, ut in nomen Semper virginis
collyridem quandam sacrificent, & simul congregen- Unde didi.
tur : & in nomen Semper-virginis ultra modum quid
tentent aggredi, neptario ac blasphemio negotio : &
in nomen ipsius sacra celebrent per mulieres : quod
totum impium est ac neptarium, alienum a prædicatio-
ne S. Spiritus : ut sit totum Diabolicum opus, & Spiritus
immundus

immundi doctrina. Impletur enim & in his hoc: De-
ficient quidam a sana doctrina, attendentes fabulis &
doctrinis demoniorum. Repetiit autem Epipha-
nus hæc, & plura, quæ præcedunt, ac sequuntur, de
cultu Mariæ indebito, ex Epistola a se ad Arabes scri-
pta: ad quam porro provocat singulari contra Collyri-
dianos Mariæ offerentes, tractatione, Hæresi LXXIX.
In ista & hæc legas: Hæc hæresis rursus in Arabia &
Thrace, & superioribus Scythiæ partibus emicuit. ----
Quædam mulieres currum quendam, sive sellam qua-
dratam ornantes, expasso super ipsum linteo, in die qua-
dam illustri anni, per aliquot dies panem proponunt,
& offerunt in nomen Mariæ. Omnes autem pane par-
ticipant: velut in Epistola in Arabiam a me scripta ex
parte differuimus. Ceterum Collyrida (si Iohanni de
Ianua, Monacho Dominicano, in Lexico, Catholici no-
men habente, fidem adhibemus) panis fuit tenuis &
subcinericius: vel modicus & triangulus coctus, &
frictus deterfus. Vfus hac voce Vulgatus Biblio-
rum Interpres Levit. VII. 22. Offerent panes absque
fermento conspersos oleo ---- & collyridas olei admistio-
ne consper/as. Vbi B. Lutherus reddidit: Geröstete
Semmelkuchen. Idem Interpres Vulgatus Lev. VIII. 25.
Tolles collyridam conspersam oleo: quod laudatus Lu-
therus expressit, einen Kuchen geöletes Brodts. Sic
II. Samuelis VI. 19. Et David partitus est universa mul-
titudini Israel, tam viro, quam mulieri singulis collyri-
dam panis: einen Brodtkuchen / ut habet Lutherus,
Memini & Nuper Collyridam apud Ambrosium lege-
re;

Collyrida
quid.

re ; sed ita ut visus sit ex Veteri Interprete S. Scripturæ vocem mutuassee. Vide *Glossarium* Fresnianum in *Collyrida*, ubi etiam laudat Eadmeri, Hugonis Parisiensis, & Alexandri Poetæ, loca : quæ non exscribo. De *Collyridianis* singularem Dissertationem scripsit *Samuel Schelvvigius*, SS. Theolog. D. Athenæi Dantiscani Rector, & ad ædem SS. Trinitatis Pastor : quæ tamen ad conspectum nostrum nondum pervenit.

SECTIO XXVII.

DAVID-GEORGIANI.

Hi in Saxonia inferiori, ac Belgio, *David-Ioriste* solent appellari : ii nempe, qui pestilentissimas hæreses *Davidis Georgii* non dubitant approbare, & hominem maleficum, non pro Sancto, sed ipso Messia, pro quo se venditavit, habere. Hæreseos hujus coryphæus *David Georgius*, Delphis in Hollandia, parentibus infimæ sortis natus, vitri pictoriam artem (*Glaszmahlerey*) primum exercuit, post partibus Anabaptistarum se adjungens, propter concordiam aliquam inter illos, sua potissimum opera initam, in oppido Westphaliæ *Bockholt*, Doctor haberi, & propriam, sed nefandam, partim doctrinæ, partim ratione vitæ, sectam erigere tentavit : ubi se *Davidem secundum Spiritum esse, verumque Messiam, CHRISTO esse perfectiorem ; Polygamiam licitam ; peccati sensum, infernos, demones, nihil esse*, docuit : uti hæc per

Summa vitæ
DA:GEORGI

Dogmata nefanda.

Dav. Georg.
Basileam con-
cedit.

Historiam Im-
postoris qui
scripserint,
Academia
Basil.

Nic. Blesdikig
gener David.
Georgii.

Iac. Revins.

compendium enarrat Iohannes Hoornbeekius in *Summa Controversiarum lib. VI.* Patria extorris, ob edicta & persecutionem Anabaptistarum, aliorumque religioni Pontificiae adversantium, Basileam se contulit anno MDXLIV. & aliquot annos se illic clam, mutato nomine in *Iohannem Bruck*, vel etiam ab agro & domo, quam emerat, *Iohannem Brimingen*, magnaeque modestiae specie, tenuit: discipulos interim in Belgio multos, variis promissis, librisque prodigiosis fovens: solis Helvetiis & Basileensibus insciis: apud quos non mediocri fama vitae honestae, opumque agebat: usque dum Basileae mortuus anno MDLII. & honorifice sepultus, detecta tandem summa ejus improbitate, & imposturis, jussu Senatus, per carnificem, triennio fere ex quo decesserat, effossus, & publice una cum libris, quos varios lingua Belgica scripserat, suisque crebro submiserat, & effigie in ejus aedibus reperta, concrematus fuit an. MDLIX. xxv. Augusti. *Historiam de Vita, Doctrina, & quid post mortem ejus cum cadavere, libris, ac familia actum sit*, edidit Academia Basileensis: (a) quae & in Germanicam ac Belgicam linguas conversa est: eamque accurate persequitur Illustris Thuanus *lib. XXII.* & Nicolaus Meinardus Blesdikius, Davidis gener, in *Historia Soceri*, a quo se circumventum agnovit, & meliora postea sapuit, una cum aliis Davidis generis & filiis: cujus Blesdikii partem *Historia Davidica* aliquam, debemus *D. Iacobo Revio*, Daventriae editam anno

(a) VVitteb. ed. 1559. & habetur *Tomo III.* Schardii, Germanice etiam prodit Basil. 1596.

anno CIOICXLII. (a) Deinde *Vbbo Emmius*, cum Re- Vbbo Emmius
 ctor adhuc esset scholæ Groninganae, libellum ver-
 naculum *de Spiritu David-Ioristico* in lucem dedit,
 quo in scenam hominis late pandit, atque explicuit. De D. Georgii
 Interim is *Apologiam* scripsit sermone vernaculo, ad Apologia,
 Annam Comitem Oldenburgicam, anno CIOICXL.
 qua omnia fere negat objecta sibi probra, & perversa
 dogmata. Ceterum hæc hæresis medio superiori
 seculo etiam Holsatiam, Eiderstadiam, & Dithmar-
 siam inficere cœpit: sicut docent Hæresiarchæ illius
 Epistolæ an. CIOICL. & -LII. ad suos in his provinciis
 discipulos exarata. Quæ autem hoc seculo, Iohan-
 nis Adolphi, & Friderici IV. Slesvvici ac Holsatiæ Du-
 cum auspiciis, adversus David-Ioristas, ab Eiderstadiæ
 Præsidibus, ac Præpositis Ecclesiasticis, & hos inter
 præcipue M. *Iobanne Moldenitio*, Tonningensi, Ec- Ioh. Moldenitio,
 clesiæ patriæ Parocho, & Præposito ad annum usque
 emortualem CIOICLIII. gesta, in prolegomenis *Ope-*
ris, quod gener hujus, atque Collega, *Fridericus*
Iessenius iis opposuit, & de quo mox dicemus, item- Frid. Iessenius,
 que ab Antonio Heimreichio in *Historia Ecclesiastica*
Slesvvicensi, lib. IV. cap. IV. enarrantur. Vir Cl. Iohan-
 nes Mollerus (cui hanc notitiam rerum David-Iori-
 sticarum in Cimbria acceptum fero) ineditam vidit
 illorum *de Baptismo, Eucharistia, aliisque Fidei capi-*
tibus Confessionem vernaculam, phrasibus ambiguas De scriptis
 & æquivocis Lectori imponentem; *Apologiam* item quibusdam
D. Ioristicis,

Bbbbbb 2

Com-

(a) Titulus est: *Historia Vita, Doctrinae, ac rerum gestarum Davidis*
Georgii hæresiarchæ, conscripta ab ipsius genere Nicolao
Bledikio.

a Moldenitio
confutatis

&
Frid. Iessenio.

Iac. Stolter-
foth.

Historia Dav.
Georgii

Commissariis Ducalibus exhibitam, qua in suam innocentiam, & cur doctrinam David-Ioristicam abjurare nequeant, pluribus deducunt. Sed utramque, gemino iudicio, itidem inedito, confutavit laudatus *Moldenitius*, Eiderstadiensis: cujus etiam superest Germanicum *Compendium Doctrinae Archibaresiarchae, Davidis Georgii, ex propriis ejus scriptis contractum*. Prolixiori opere Germanico (a) Davidis Georgii haeresin detexit pariter, atque profligavit laudatus itidem Moldenitii gener, *Friedericus Iessenius*, Husensis, S. Theol. D. Ecclesiae Tonningensis ab anno c1515 ad annum - L. Diaconus, Kiloniensis autem ad annum c1515CLXXVII. quo paulo ante excessum Viri, ex itinere Danico redux, eum conveni, & ab ipso librum hunc dono accepi, Antistes. Subjecit illi *Historiam Vitae*, atque Scriptorum Davidis Georgii, ex Basileensium Relatione, Emmio, Blesdikio, aliisque collectam, quam Soceri sui Analectis maximam partem deberi, in *Praefatione* fatetur. Conferri cum illa potest *M. Iacobi Stolterfothii*, Pastoris Lubecensis gravissimi, doctissimi, atque eloquentissimi, quem adolescens scholam Lubecensem frequentans, aliquoties perorantem non sine admiratione audi- vi, Historia Germanica de *Davide Georgio, blasphemio Archibaresiarchae*, ex Thuano, Iobo Fincelio, Henrico Adamo Petri, Iohanne Wigando, & Luca Osiandro, congesta: quae Lubecae lucem vidit anno c1515CXXXV. Quanti Davidem fecerit *Anna Odena Hoyer*.

(a) Imder aufgedeckten Larve Dav. Georgii, Kilonii ed. 1670.

Hoyeria, Poetria Cimbriae haud incelebris, stirpe in Eiderstadia haud ignobili nata, post annum cccc-
xviii. in loco solitario Sueciae extincta, sequentes ejus
rhythmi docent, a Mollero (a) allati:

Davidem G.
magnificat
Anna Ovvena
Hoyeria,

Dit hest juw gesecht/
De truw Gottes Knecht/
Den gy verdömen:
Sijn Lijf is verbrandt/
Sijn Seel in Gades Hand
Ick darf em nicht ndmen.

Sensus hic est: *Id vobis dixit fidelis ille Dei servus, quem
vos condemnatis; cujus corpus crematum, anima au-
tem in Dei manibus agit: quemque nominare non audeo.*

SECTIO XXVIII. DONATISTÆ.

Hi & *Donatiani* sunt vocati, a DONATO Afro,
post Majorinum, factionis Donatisticae *Cartbagenen-
si Episcopo*. Quamvis enim alter *Donatus*, Africa-
nus itidem Numida, Episcopus de Casis Nigris, pri-
mus schismatis dux ac auctor fuit; ab illo tamen,
utpote magis illustri, denominari maluerunt Schis-
matici. De hujus vocis declinatione & analogia, in-
cidit Augustino cum *Cresconio Grammatico* quaestio:
ut ipse scribit *lib. II.* contra eum *cap. II.* Carthagine
quidem primum *Pars Majorini* vocabantur, quod

Summa vitae
DONATE
Hæretici.
Donati duo.

Pars Majori-
ni.

Bbb bbb 3

a Co-

(a) *Parte 2. Isagoges p. 143.*

Macariani.

Campates
Montenses.

Occasio Schi-
smatis Donat.

a Comitibus *Macarii* nomine, qui Carthagine *Cæcilia-*
ni tempore præfuit, *Macarianos* appellabant: postea
tamen obtinuit, ut *Donatistæ* passim nominarentur.
Romæ vero *Campates* dicebantur, teste Hieronymo
in Epist. contra Luciferianos & Montenses: a monte for-
san, in quo clanculum conveniebant: quod nominis
apud Optatum *lib. II.* & Augustinum *lib. II. contra Pe-*
tilianum cap. CVIII. & *de Hæresibus cap. LXIX.* repe-
rias. Optatus quidem aliam nominis affert rationem:
Si speluncam quandam, inquit, foris a civitate gra-
dibus sepsissent, ubi ipso tempore conventiculum habere
potuissent: unde Montenses appellati sunt. Occasio
schismatis hæc fuit. Cum ad Carthaginensem Epi-
scopatum Donatus adspiraret, eaque spe, electo, præ-
latoque sibi *Cæciliano*, excidisset, eundem perfidiæ,
atque abjurati nominis fideique Christianæ, accusa-
vit, quod in persecutione sub Maximiano & Diocle-
tiano Impp. sacros codices hostibus fidei & idolola-
tris comburendos tradidisset. De quo ipso, ab eodem
Donato, omnes alii Episcopi, qui *Cæcilianum* ordi-
nant, accusati sunt: sed omnes falso, ut causæ even-
tus, ter apud diversos iudices actæ, docuit: *Cæciliano*
etiam ab ipso Constantino Magno Imp. audito & ab-
soluto. Interim Donatus nec *Cæcilianum* pro Epi-
scopo, nec ejus coetum pro vera Dei Ecclesia voluit
agnoscere, quæ perfidis & traditoribus sacrorum co-
dicum hominibus constaret, neque satis pura & im-
maculata ipsius iudicio esset: cum tamen totus pro-
pemodum Donatistarum coetus scateret vulneribus,
&

& sanie, non tantum erroris impurissimi, sed etiam vitæ improbæ sceleratæque : uti sæpe docet Augustinus, & ex *Circumcellionum* historia notum. Collegit igitur privatim Ecclesiam homo ambitiosus, altare contra altare erexit, schismaque faciens, Carthagine cœtum suum solum esse *sanctam illam Ecclesiam quam crederemus*, contendit, adeo etiam ut Catholicos ad se accedentes rebaptizaret, suis autem permetteret, ut per se, tanquam Deum, initio jurarent. Quod etsi parum æstimatum, & facile a plerisque refutatum, Concilioque Carthagine collecto damnatum ; pervicacia tamen ac indomita Donatistarum audacia defensum est, in nervum jam erumpente hæresi, corruptisque S. Scripturæ locis pluribus. Cum tempore etiam multos fautores ac promotores accepit hæresis Donati, inprimis opulentam illam mulierem Carthaginensem Lucillam, (a) quæ suis opibus eorum Episcopos, & cœtus, laute sublevavit. Igitur non amplius se mœnibus Carthaginis continuit venenum, sed ita totam Africam, ac extremam quoque Numidiam pervasit & infecit, ut multæ provinciæ atque urbes hac peste corriperentur penitus, ac contabescerent. Quin & Donatistæ in alias transmari- nas regiones trajecerunt, easque labefactarunt : sic ut Imperatorum legibus ac in iisdem definitis pœnis difficulter coercerentur. Diu enim perstitit hæc hæresis, quippe quæ etiam Tiberii II. ætate superavit, & Gregorius Magnus de ævi sui Episcopis & Magistratibus

Donatistarum
capitalis er-
ror.

De Lucilla.

(a) De hac pluribus Optatus Milev.

Donatist. hæ-
resis resusci-
tata.

Schismata
Donatistarum

De Scriptis
Donati.

De Optato
Milevitano.

tibus queritur, quod magna eorum culpa & negligencia fieret, ut hic tam gravis error & pestilens, tamen in Ecclesia latius serperet, & diutius obtineret. Postea tamen jugulata est hæresis, atque conquievit, nisi Anabaptistæ, & demum Labadistæ, ab inferis superiori, & nostro seculo, revocassent. Sed ut inter Anabaptistas, sectæ, etiam ob res leviculas, plures, ita olim quoque inter Donatistas facta sunt schismata, & ab iis se diversi cœtibus alii atque alii separarunt: quorum tamen separationem cetera grandis multitudo non sensit: quæ verba sunt Augustini de Hæresibus Ecclesiasticis. Ipse Donatus pulsus est Carthagine, anno ccclvi. si tempus recte signat Hieronymus: reclamante Baronio, & contendente, Donatistas Episcopos a Constante relegatos, & nonnisi per Iulianum restitutos esse. Scripsit Donatus, teste Hieronymo, de Scripturis Ecclesiasticis cap. xciii. multa ad hæresin suam pertinentia opuscula, & in his librum de Spiritu Sancto, in quò dogmati Ariano consentanea docuit, quod & Augustinus de Hæresibus cap. lxix. affirmat. De Colloquiis cum Donatistis, ut & Synodis adversus illos, habitis, alibi dispiciemus. Contra Parmenianum, sectæ Donatisticæ apud Carthaginem Episcopum, de Schismate, libros vii. scripsit Optatus, gente Afer, urbis Milevitane in Numidia Episcopus, acerrimus Donatistarum impugnator, qui circa annum ccclxviii. tempore Damasi Episcopi Romani, clauit, ac sub Imperio Valentiniani obiit. In hoc Opere totius schismatis originem & progressum aperit, schisma-

schismaticorum mores tumidos, protervos & truculentos depingit, fraudes & mendacia refellit, & Ecclesiæ Catholicæ causam, adversus effrontes eorum calumnias, non minori modestiæ & mansuetudinis, quam doctrinæ & acuminis laude, tuetur. (a) An autem liber VII. ipsius sit Optati, non immerito dubitant Eruditi, præsertim quia ab superioribus non modo styli elegantia superatur; sed & contraria nonnunquam dogmata affert. Quid? quod Hieronymus non nisi *sex libros* ab Optato scriptos memorat. Quamobrem Elias du Pin (b) cujusdam Afri opus esse censet, qui paulo post Optatum vivens, hæc adjicienda existimavit, quæ postea Optato sint adscripta. Quod ad editiones Optati, primum Moguntia typis est excusus anno cccclxix. sed admodum mendose. Postea doctissimus Ictus, *Franciscus Balduinus* eum edidit Parisiis anno cccclxiii. ex Ms. recognitum, quem Spenſæus cum ipso communicaverat, multisque locis emendaverat. Præmisit amplam præfationem adversus Calvinum, Principibus judicium rerum ad religionem pertinentium permittentem: quam præfationem omisit in editione Parisiensi anni -Lxix. in qua & *Victor Vticensis* (sit tum adhuc vocabatur, quem postea *Vitensem* dicendum apparuit) habetur. Sed & *Annotationes* adjecit oppido doctas, & Donatistarum Historiam non parum illustrantes: quamvis, Du Pinio iudice, *propter prolixitatem magis*

Cccccc pro

De VII. libro
Optati.

Editiones O-
ptati
Moguntina.

Fr. Balduini
prima.

secunda.

(a) VVilh. Cave in *Hist. Literar.* p. 132. (b) in *Biblioth. Eccl. Aug.*
Tomo II. pag. 187.

pro commentario, quam Notis haberi mereantur. VI-
timam hanc Editionem Balduinianam expressit *Com-*
meliniana, anni ciciōxcix. At enim anno ciciōcxiii.
Lugdunensis. Lugduni Batavorum prodierunt Optati libri (ut titu-
lus habet) *multo quam antebac emendatiores, & E-*
mendationum ac Notarum libello illustriores. Harum
quis sit *Notarum* Auctor, ambigo. Nam licet in fine
legas: *Et sic expliciunt Notæ Barthiana in lib. VII. Opta-*
ti; sub initium tamen in iis laudatur ipse *Barthius*, ac
eruditus & felicitis ingenii adolescens, vocatur. Ex Barthii
autem *Adversariis* multa sumpta esse, deprehendi. Anno
Albaspinaei. ciciōcxxx. *Gabriel Albaspineus*, Parisiis excudi curavit
Optatum cum parvis Notis, & longioribus Observa-
tionibus, quas adjecit Balduini *Annotationibus*, & No-
tis quibusdam Auctoris anonymi. Eodem anno -xxx.
Mer. Casauboni. *Mericus Casaubonus*, Isaaci filius, Londini textum O-
ptati edidit, cum *Notis Criticis*, sane quam doctissimis,
& ex quibus summum judicium relucet. Denique *Phi-*
lippus Priorius, novam editionem hujus Auctoris
procuravit Parisiis anno ciciōclxxix. cui adjectæ
sunt præfationes Balduini, Notæ Albaspinaei, Casau-
boni, Barthii, & Anonymi: præmissis aliis quibus-
dam a Du Pinio parum æstimatis. Posthæc *Com-*
mentarium Balduini, & Albaspinaei *Observationes* ad-
didit, cum nonnullis aliis, ad Optati causæque Do-
natisticæ illustrationem pertinentibus. Tot & editio-
nes & Commentaria (repeto verba Du-Pinii) auctorem
illum emendatissimum & explanatissimum effecisse de-
buisse. Non tamen sic se res habet: textus enim
ad hoc

Du Pinii judi-
cium de edd.
Optati.

adhuc est corruptissimus, multique loci illustrari & re-
stitui debent. Balduini Notæ multam lucem afferunt
Historiæ; sed multis tamen locis hallucinatus est, ut o-
stendit Valesius in erudita sua Dissertatione de Schis-
mate Donatistarum. Notæ & observationes Albaspi-
nai nonnulla Disciplina capita explanant, sed non sem-
per accurate sunt. Casauboni Notæ omnium optime
sunt ad textus intelligentiam: Bartbii vero & cetera-
rum non plurimi faciendæ sunt. Eruditissimus Rigal-
tius, editis Tertulliano, Minutio, & S. Cypriano, Opta-
tum edere statuerat. Et conjicere licet, eum, cum esset
Critices peritissimus, & in Antiquitate Africana &
mss. codicum cognitione versatissimus, multa magni
momenti menda abstersurum, multisque in locis tex-
tum Optati restitutum fuisse. Verum ante quam o-
pus illud aggredieretur, e vivis excessit. Id onus in
me forte suscipiam, & in lucem edam textum Optati
recognitum e plurimis mss. codicibus, qui emendatiores
sunt eo qui huc usque in lucem prodiit. Ultima In-
terpretis forte sic emendanda: qui emendatiores sunt
iis, ex quibus huc usque in lucem prodiit. Post O-
ptatum, magnus Ecclesiæ Africanæ Doctor, & Præ-
sul Augustinus, non pauca adversus Donatistas edidit:
nempe I. *Contra partem Donati Psalmum*. II. *Contra*
Epistolam Parmeniani Donatistarum Episcopi libros III.
III. *Contra literas Petiliani Donatistæ libros III.* IV.
Contra Cresconium Grammaticum libros IV. V. *Contra*
Epistolas Gaudentii Donatistarum Episcopi libros III.
VI. *De Baptismo contra Donatistas libros VII.* VII. *De*

Speranda no-
va ipsius Du-
Pinii editio.

Augustini
scripta contra
Donatistas.

*unico Baptismo contra Petilianum librum. VIII. Bre-
viculum Collationum cum Donatistis. IX. Contra Dona-
tistas post Collationem librum. X. De Gestis cum Emeri-
to, Donatistarum Episcopo, Sermonem. XI. De Gestis
cum eodem Emerito librum. XII. Contra Fulgentium
Donatistam librum. Quamvis, an ultimus hic sit Au-
gustini, multi dubitent. Scriptores incerti foetum
putat Vossius, in *Historia Pelagiana*: atque idem sen-
tiunt *Lovanienses* Operum Augustini editores, ac
censores. Contra perierunt sequentes Augustini in
Donatistas libri: I. *Contra Epistolam Donati Haeretici.*
II. *Contra Anonymum Donatistam.* III. *De Maximia-
nistis contra Donatistas.* (a) IV. *Ad Primianum Com-
monitorium.* V. *De traditione in Persecutionibus, &
falso Baptismate, contra Donatistas libri III.* VI. *De Ba-
ptismo contra eosdem liber.* VII. *Ad Mercatorem Epi-
scopum contra eosdem.* Ex recentioribus, de *Schisma-
te Donatistarum*, Henricus Valesius *Dissertationem* scri-
psit, jam ante a Du-Pinio laudatam: quæ exstat in
calce *Annotationum ad Eusebium*. Exercitationem
præliminarem *de Donatismo*, Matæologiae suæ Laba-
dianæ, Germanice scriptæ, præfixit, *Christianus Nifa-
nius.* (b)*

Ejusdem de-
perdita.

H. Valesius.

Christ. Nifa-
nius.

(a) Horum schisma sæpe repetit Augustinus, maxime *lib. 3. contra
Cresconium cap. 27. 28.* & tangit in *de Hæresibus.* (b) Min-
dæ 1673.

SECTIO XXIX. EBIONITÆ.

An ullus fue-
rit Ebion.

Ab *Ebione* hæresiarcha id vocabuli fluxit: quem
tamen ejus nominis nunquam exstitisse, Socinus, O-
storo-

storodus, Curcellæus, Iurieuſius & Richardus Simonius (a) non dubitarunt affirmare: provocantes ad Origenem, qui *lib. II. contra Celſum* refert, Ebionitas per contemptum, *Ebionæos*, ſeu *pauperes*, dictos fuiſſe, qui IESVM pro CHRISTO receperunt. Lambertus Danaus quoque *Commentariis* in Auguſtinum *de Hæreſibus* cap. X. (b) Ebionitarum ſectam *ab Eusebio non de nomine auctoris cujusquam appellatam*, exiſtimat, *ſed de ratione profeſſionis ac vitæ: quod bi hæretici inſtar mendicantium qui dicuntur, Monachorum, & Cynicorum Philoſophorum perpetuam paupertatem & inopiam ſequerentur & voverent.* Verum hæc ex Eusebio non exſculperis. Quamvis enim is *lib. III. cap. XXVII.* videatur reſpicere ad originem Hebræam vocis *עניים*, quæ *pauperem, & afflictum* ſignificat; non tamen hoc facit ex Danaei ſenſu: ſed ob id is ita dictos cenſet, *quod humiliter admodum & abjecte* (*πτωχῶς καὶ ταπεινῶς*) *de CHRISTO ſentirent.* Et in fine capitis inquit: *Cujus rei cauſa Ebionæorum cognomen ſortiti ſunt, quo intelligentiæ illorum inopia ſatis indicatur. Sic enim mendici apud Hebræos vocantur.* Neque tamen eo proceſſit Danaus, ut Ebionem tolleret ex orbe: id quod Sociniani, paucique alii voluerunt facere; utut Eusebii mentem non ſatis videatur aſſecutus. Sed de exiſtentia Ebionis, cum pluribus diſſeruerit Cl. Ittigius, non eſt, qui in hoc argumento diutius occupemur. Atque idem ille Vir *πολυμαθὲς αἰ* observavit, falli *Danielem Huetium*,

L. Danaus notatur.

Huetius ab Ittigio notatus.

Cccccc 3

quan-

(a) Vide Ittigium *Diff. I. de Hæreſiarchis* cap. 6. pag. 60. (b) pag. 87. ed. Helmſt.

Homuncio-
nita,

Summa Vitæ
EBIONIS.

Vbi coeperit
Ebionitarum
hæresis.

quando *in Notis ad Originem*, partem Ebionitarum, *Majores* a Nicephoro dici sentiat : utpote quem errorem ex Latina versione Nicephori hauserit. Præterea laudatus Ittigius, contra Victoris Gisellini *Notis ad Prudentium*, demonstrat, nequaquam solos Ebionitas, *Homuncionitarum* nomen, sed hoc ipsum plures hæreticos Divinitatem CHRISTI impugnantes accepisse. Sed ut ad Ebionem ipsum accedamus, *Samaritanus* fuit gente : quam tamen cum odiosam ubivis esse nosset, pro Iudæo haberi voluit. Vixit sub Domitiano, & cum in terris adhuc ageret S. Iohannes Apostolus : qui potissimum propter hunc & Cerinthum, Evangelicam historiam conscripsit, quo CHRISTVM verum Deum, æternumque Dei Patris λόγος esse, infallibilibus argumentis demonstravit. *Marius Mercator*, scriptor Augustino coævus, in *Appendice ad contradictionem XII. anathematismi Nestoriani*, Philosophum eum vocat *Stoicum* : quod unde hauserit, nescio. Virus suum sparsit Ebion, ante Nicolaitas, uti docet Irenæus *lib. I. cap. XXIII.* quamquam Tertullianus eum Cerinthi discipulum facit. Coepit hæc hæresis primum, ut ait Epiphanius, circa *Pellam*, urbem Syriæ, in vico *Cocbaba*, quæ latius postea propagata est, & Basanitida regionem : deinde vicinam Nabatæam, & Arabiam celerime pervasit, ex qua in Asiam minorem, ac denique Romam ipsam penetravit. Perstitit autem in Armenia diutius : ut iterum Epiphanius affirmat. Hi Hæretici statim se in varias partes ac divortia fecerunt,

runt, mutato tamen priori nomine, sed *Sampsceorum*,
 ac *Elcesitarum* (*Elxeus* Pseudo-Propheta inter Ebio-
 nitas fuit) assumpto: sive potius in Ebionitis sese so-
 ciarunt: ut apparet ex Epiphanio, quem Augusti-
 nus sequitur. Duos tantum Ebionitarum hæreticos
 errores refert Augustinus: nempe, quod *CHRI-*
STVM tantummodo hominem dixerint: &, quod cir-
 cumcisionem, & cetera legis ceremonialis mandata ob-
 servari voluerint. At Epiphanius pene infinitos
 affert: in quibus etiam sunt sequentes: *Adamum*
eundem fuisse cum CHRISTO. Non aliud Evangelium,
 quam *Matthæi*, recipiendum. Ab animatis & carnibus,
 & ab omni edulio ex carnibus abstinendum. S. Paulum
 iracundia permodum, quod desiderata puella non po-
 tiretur, contra Iudeos scripsisse. Non alios Prophetas,
 ac Moysen, Aaronem, & Iosuum recipiendos. S. etiam
 Cœnam perverterunt, adbibentes panem azymum &
 solam aquam. Iuxta Origenem libri V. contra Celsum
 duo fuerunt Ebionitarum genera, quorum unum *IE-*
SVM ex Virgine, virtute Spiritus Sancti; alterum ve-
 ro, ex *Iosephi & Mariæ concubitu*, more reliquorum ho-
 minum procreatum, asseruit: utrumque tamen *CHRI-*
STI Divinitatem negasse, Eusebius lib. III. Hist. Eccles.
 cap. XXVII. testatur. Ad Iudaicas, imo plus quam
 Iudaicas Ebionitarum superstitiones pertinet, quod
 Irenæo teste lib. I. cap. XXV. *Hierosolymam adorarunt*:
 item, quod juxta Eusebium d. I. & Theodoretum lib.
 II. Heret. Fabularum cap. I. non minus *Sabbatum cum*
Iudeis, quam Dominicam cum Christianis celebrarunt:
 quod

Elxeus, Elce-
sitar,

Errores Ebio-
nitarum.

De Ebione &
Ebionitis
scripsit Mich.
Siricius.

quod juxta Damascenum, continuo se aqua abluerunt. Patripassianorum errorem iis quoque tribuit Optatus Milevitanus *lib. IV.* quod tamen improbable videtur Ittigio. (a) De *Ebione, & Ebionitis antiquis & recentioribus* Ἀρχαία Historico-Theologicum scripsit Michael Siricius, Giesensis tunc temporis Theologus. (b)

(a) pag. 68. (b) Giesæ 1668. & locupletius anno 1678.

SECTIO XXX.

ENTHUSIASTÆ.

Quinam En-
thusiasta.

Commune id quidem fere nomen est Fanaticorum : quamquam vi vocis, eis inprimis videatur convenire, qui raptus singulares animæ, sive sentiuntur, sive etiam revera sentiunt, non tamen a Sancto Spiritu, sed a cacodæmone, aut ab impulsu quodam naturæ ad eosdem dispositæ profectos : Quo etiam referri solent, qui revelationes divinas vel angelicas crepant : quod olim *Montanistæ*, aliique, superiori ac nostro seculo *Anabaptistæ* potissimum fecerunt. Et notum est, quomodo Tomas ille Münzer *Gideonis romphæa* (a) superbiens, seditiosam quam ducebat, rusticanarum copiarum multitudinem paverit, flexerit, ac tandem in præceps dederit. De Enthusiastis singulariter scripsisse *Philippum Marxium*, auctor est Hoornbeekius. (b) An *Historia antiquorum novorumque Enthusiastarum*, in qua *Martinus Schoockius* defudavit, & cujus Auctor *Historie Professorum Groningensium* meminit, lucem viderit publi-

(a) Ita enim solebat literis subscribere : Thomas Münzer mit dem Schwerd Gedeons. (b) *Summe Controv. lib. 6. pag. 382.*

blicam, non habeo dicere. Citat tamen eam, tanquam editam, Cl. Wittius in *Diario Biographico*. (a) Digna alias lectu est *Balthasaris Bebelii*, de *Entbusiasmo* Dissertatio. (b) Huc etiam pertinet Rever. Ministerii Tripolitani (Lubecensis, Hamburgensis & Luneburgensis) liber contra Enthusiastas, calamo Nicolai Hunnii compositus: (c) Item, Ejusdem Apologia, a Iohanne Mullero, Antistite Hamb. Nicolao *Tettingio opposita*. (d) Nuperrime etiam celeberrimus Theologus Nostras, Ioh. Guilielmus Baierus, lectissimum Programma publicavit, de *Entbusiasmi prima origine & Incrementorum causis ac remediis*. (e)

(a) Ad an. 1666. (b) Argent. 1683. (c) Ausführl. Bericht von der neuen Propheten Religion, Lehr/und Glauben. Lübeck 1643.

(d) Nothwendige Berthädigung des ausführ. Berichts von den N. Pr. wider Nic. Tettings Verantwortung. Hamb. 1636.

(e) 14. Ian. 1694.

SECTIO XXXI.

EVNOMIANI.

Nomen iis dedit *Eunomius*, gente Cappadox (a) Summa Vitæ
Dacora, territorii Cæsariensis vico in agro Argæno, EVNOMIL.
a monte Argæo (hic extra Cappadociam est ad Euphratem prope Mazacam, sive Cæsaream, ut habet Plinius *Hist. Nat. lib. VI. cap. III.*) nominato, oriundus: parentibus quidem, qui majorum Magni Basilii liberti fuerant. Ipse Aetii, ad quem se Antiochia contulit, quondam discipulus & notarius (ut Suidas narrat) a quo hæresin suam hausit; rerum eruditione & fama

Dddddd

ma

(a) Philostorgius lib. 6. c. 3.

ma magistrum, cui postea morienti Constantinopoli
adstitit, oculosque & os clausit, (a) multimodis su-
peravit, Dialectica inprimis arte excellens. (b) Ab
Eudoxio, tum Andiocheno Episcopo, Diaconus factus,
(c) mox legatus a suis Constantinopolin mittitur, a
Basilianis in itinere captus, Midajum Phrygiae relega-
tur, qui exin concessit in Armeniam. (d) Anno cccclx.
ab Eudoxio, & Mari, Chalcedonis Episcopis, Cyzice-
nus Episcopus ordinatur: (e) inde paulo post a ci-
vibus pulsus. Sub Iuliano & Ioviano, Constantino-
poli egit: Valente imperante in hortum Chalcedo-
nensem secessit: donec delatus apud Imperatorem,
quod Procopium tyrannum in agro suo occultasset,
(f) exul in Mauritaniam missus est. (g) Sed dum apud
Mursam Illyrici in itinere consisteret, ab Imperato-
re revocatur. (h) Theodosius Magnus, cui *ἐκ θεσπ
τῆς πίστεως*, five *Fidei libellum*, adhuc dum superstitem
(i) anno cccclxxxiii. obtulerat, ipsum ex Chalce-
done abreptum, Halmynidem, locum Moesiae ad Da-
nubium situm relegari iussit. (k) Vnde a Barbaris
fugatus, Caesaream Cappadociae abductus est. At
civibus invisus, quod adversus Basilium eorum Epi-
scopum libros conscripserat, apud Dacorum vicu-
lum natalem in agris suis degere permissus est, (l)
ubi

(a) Philost. l. 9. c. 6. (b) Vnde Dialecticus ab Honorio *de Heres.* vo-
catur. Vide Philostorgium l. 8. c. 13. (c) Philost. l. 5. c. 5. (d)
Idem l. 4. c. 6. (e) Idem l. 5. c. 3. (f) Idem l. 9. c. 5. (g) Id.
l. 9. c. 8. (h) Id. d. l. (i) Hunc primus ex cod. Florentino
in lucem protraxit, additaque versione edidit *Henricus Vale-
sius*, Annotat. ad Socratem l. 5. c. 10. (k) Philost. l. 10. c. 10.
(l) Idem d. l.

ubi grandævus moritur circa annum cccxciv. Corpus ejus Tyana transferendum, & illic a Monachis servandum, curavit Eutropius Patricius, ne a discipulis ejus Constantinopolin translatus, commune cum magistro sepulchrum sortiretur: quin & ejusdem libros publicis edictis aboleri jussit. (a) Summis Eunomium laudibus evehit Philostorgius, ipse secta Eunomianus, (b) cujus integra pene *Historia Ecclesiastica* haud aliud quem Eunomii encomium censeridebet. (c) Styli ejus censor est Photius, (d) Philostorgii abbreviator, quem non exscribo. Qui Philostorgium primus edidit, ac *Dissertationes* in ejus *Historiam* ampliores scripsit, Jacobus Gothofredus, Ictus, multam quoque lucem *Historiæ Eunomianæ* affudit. Augustino teste dissimilem per omnia Patri asseruit Filium, & Filio Spiritum S. additque porro: Fertur etiam usque adeo fuisse bonis moribus inimicus, ut asseveraret, quod nihil cuiquam obesset quorumlibet perpetratio, ac perseverantia peccatorum, si bujus, quæ ab illo docebatur, fidei particeps esset. Quæ extrema Honorius Augustodunensis de *Hæresibus*, sic expresit: Dicunt nullum imputari peccatum in fide manentium. Harmenopulus (f) Eunomianos, minas futuri supplicii, & Gehenna, non ad veritatem, sed ad metum prolatas statuisse, affirmat. Eos etiam, qui se ipsorum partibus adjungebant, demissos in caput, una inersione rebaptizasse,

De morte Eunomii.

Philostorgius Eunomii præco.

Eunomianorum errores.

Dddddd 2 idem

(a) Philost. lib. II. c. 5. (b) Quomodo Carterius, Philostorgii pater, Eulampiam conjugem, & hæc, patrem, fratres aliosque propinquos Eunomianos fecerit, narrat Philostorgius l. 9. c. 6. (c) Cave in *Hist. Lit.* p. 129. *Biblioth.* (d) *Cod.* 138. (e) De *Hæres.* c. 54. (f) De *Hæres.* c. 13.

Eunomii Apo-
logeticus.

in Anglia ms.
supereft :
cujus partem
edidit VVilh.
Cave.

jam olim re-
futavit Bafi-
lius M.

De Bafilii E-
pift. 168.

idem fcriptor afferit. (a) Scripsit Eunomius inter alia *Apologeticum*, in quo adverfus SS. Trinitatis dogma, præcipue æternam & confubstantialem Domini nostri Deitatem, argute disputat Hæresiarcha. Integrum hoc opusculum Græce exstat apud *Thomam Thenison*, Anglum, D. Theologum. *Prologum* & *Epilogum*, una cum subjecta Eunomii *Confessione*, ex Codice Thenisoniano descriptum, & a Whartono Latine versum, *Historia suæ Literaria Scriptorum Ecclesiasticorum* inseruit *Wilhelmus Cave*. Huic autem *Apologetica* oppositi sunt *Basilii Magni* quinque egregii, ut Hieronymus vocat, (b) *libri*, qui tamen numerum non indicat. Nam duo posteriores, tum ob nonnullam styli dissimilitudinem, tum quod in antiquissimis mss. desint, ab aliquibus in dubium vocantur. Sed Elias Du-Pin, (c) eos quidem *siéciores, scholamq; magis redolere* putat : quod tamen ne quis miretur, addit : *In prioribus præcipua Eunomii ratiocinia evertit ; in posterioribus vera bisce duobus, totus est in refutandis hujus Hæretici circa multa Scripturæ loca subterfugiis & argutiis, quemadmodum in II. libro præmiserat. Quapropter, (subjicit) non est, quod rejiciantur V. libri tanquam supposititii.* Ad hoc argumentum quoque pertinet *Epistola Basilii clxviii.* in qua Hæreticum illum, qui se omnia capere jactabat, irridet, multas ipsi circa res naturales movens quæstiones, quæ nullomodo solvi poterant. Eunomius

(a) Confer. Philost. l. 10. c. 4. (b) *De Script. Eccl.* c. 116. (c) *In Bibl. Eccl. Auc. T. 2. p. 314.*

mius quidem *Defensionem Apologie sua* adversus Basilium *libris III.* complexus, eidem elaborandæ multas annorum Olympiadas, ædiculæ inclusus, insumpsit: vivo tamen Basilio suppressit, post mortem ejus demum editam. Hujus libri pariter ac *Apologie* fragmenta, passim apud Epiphanium, Basilium & Gregorium Nyssenum reperias. *Gregorium Nyssenum*, inquam, Basilii Magni fratrem natu minorem, qui fratre jam demortuo, XIII. libros (quidam tantum XII. numerant: sed V. bifariam sectus est:) contra Eunomium scripsit: in quibus pleraque confutat, quæ is in *Apologetico* suo attulerat, ut Basilio responderet. Initio libri I. Basilii personam, agendique modum a calumniis Eunomii vindicat: dein hujus hæretici, ipsiusque magistri Aetii vitam describit: post impia ejus dogmata confutat, & loca Scripturæ, quibus ad palliandos errores suos fuerat abusus, vindicat. Impensè hoc Opus in *Bibliotheca* sua, laudat Photius. Primus hujus operis liber diu desideratus a Gregorio editus in *Appendice Operum Nysseni*, Parisiis anno MDCCXVII. Etiam *Gregorii Episcopi Nazianzeni Orationes V. de Theologia*, magnam partem contra Eunomium habitæ, scriptæque sunt, ac in *tertia* quidem adstruit æqualitatem trium Personarum, & Divinitatem Filii, & plerisque Eunomii Sophismatibus respondet: quem laborem *quarta Oratione* continuat.

Eunomii Defensio Apologie sue.

Greg. Nyssenus scripsit contra Eunomium.

Summa hujus scripti.

Gregorii Nazianzeni. Orat. contra Eunomium.

SECTIO XXXII.

EUTYCHIANI.

Hi, qui & *Eutychita*, & *Eutychianista* dicti (quamvis

Dddddd 3

Theo-

De EVTT-
CHE.

De hæreticis
ejus doctrinis

Eutyches ad
Synodum
Cpol. vocatur.

Theodoretus *l. II. Hæret. Fab.* ab Eutychianis distinguat Eutychitas) ab *Eutychæ* Presbytero & Archimandrita Constantinopolitano, quem Abbatem postea vocarunt, exorti sunt. Hic primum in Concilio Ephesino strenue contra Nestorium decertans, non vulgarem sibi famam peperit: post tamen, jam senex, in contrariam prolapsus hæresin, *unicam in CHRISTO tantum Naturam*, statuit: sic ut ante Divinæ Humanæque Naturarum Unionem, duas quidem in CHRISTO Naturas fuisse concederet; post factam autem Unionem, non nisi unam Naturam admitteret. Vnde & CHRISTI carnem nostræ consubstantialem negabat, ex Maria quidem reliquis hominibus consubstantialem fassus, carnem autem ex ea nostræ naturæ consubstantialem suscepisse pernegans. Et hæc pestilentissima dogmata in symbolum quoddam redacta, per monasteria divulgavit, ut ab omnibus Monachis subscriberentur, exigens. Quo nomine ab Eusebio Dorylæensi (Dorylæum, urbs Phrygiæ Pacatianæ) Episcopo clanculum admonitus, cum resipiscere nollet, ab eodem hæreseos apud Flavianum Episcopum Constantinopolitanum accusatus est. Quamobrem Flavianus anno ccccxlviii. Synodum provincialem Constantinopolin convocat, ac Eutychen tertia vice eo citat. Sed ille monasterio se includere, morbum simulare: mox tamen ex latibulis se proripere, Imperatorem Theodosium II. adire, militare satellitum flagitare. Eo stipatus Synodum ingreditur, ad-

versa-

versarios Orthodoxos armorum strepitu vel dispul-
 surum, vel accusationem sibi intentatam discussu-
 rum, ratus. Verum res aliter, ac sperabat, cecidit.
 Nam cum fidem Catholicam, ac duas in CHRISTO
 Naturas, sæpius a Flaviano monitus, confiteri nollet,
 ab munere sacerdotali, communione Ecclesiæ, ac pri-
 matu monasterii submovetur. Sed quid faceret ho-
 mo pervicax? Acta Concilii fraude inimicorum de-
 pravata queritur, & Chrysaphii cubiculariorum prin-
 cipis, sibi addicti, auctoritate abusus, ut coacta nova
 Synodo, & adhibitis in confessu Aulicis quibusdam,
 causa iterum examinaretur, per Imperatorium de-
 cretum obtinet. At vero relectis prioris Synodi a-
 ctis, ac controversia utrinque disceptata, Eutyches
 denuo damnatur. Neque sic tamen homini hæreti-
 co quies: verum Dioscurum Alexandrinum Episco-
 pum, pii Cyrilli impium successorem, in partes tra-
 hens, ut ad causam suam cognoscendam generalior
 Synodus, anno proximo, præside Dioscuro, haben-
 da, ab Imperatore indiceretur, Chrysaphio interce-
 dente, impetrat. Eo profectus, ac fidei in Concilio
 Nicæno firmatæ assentiri, præ se ferens, pessimis Dio-
 scuri artibus, ac inaudita in Episcopos tyrannide, in
 integrum restitutus est: Flaviano contra ac Eusebio
 depositis: quorum alter calcibus a Dioscuro protri-
 tus, ac inde faucibus triduo post excessit vita. At-
 que hæc est famosa illa *predatoria* (ληστερικὴ) Synodus
 Orthodoxis summe infesta, de qua alibi forsan plu-
 ribus dicemus. Ceterum Theodosio demortuo, a-

quam armis
 Impp. turbare
 nititur:

incautum ta-
 men.

Nova Synodus
 præsentibus
 Aulicis contra
 Eutychem
 habetur:
 in qua dam-
 natur denuo.

Postea tamen
 restituitur.

De Synodo.

lia

De Concilio
Chalcedo-
nensi

in quo Euty-
ches anathe-
matizatus.

Scripta contra
Eutychen
Eusebii Dory-
laensis.

Athanasii.

Ischyronis.
Theodori.
Sophronii.

lia Synodo a Marciano Imp. anno ccccli. Chalce-
done collecta, causa Eutychis per sexcentos & triginta
Episcopos rite dijudicata, ac confessio illa in Ephesino
conciliabulo oblata, relecta, nec Nicæno symbolo con-
sona, reperta est. Nam verba illa, *Qui descendit, &
incarnatus est de Spiritu Sancto*, reperta sunt præter-
missa. Quapropter postquam Eutychis blasphe-
miæ innumeris testimoniis confirmatæ, unanimi o-
mnium voce anathemate percussus est. Quid ei ex-
inde contigerit, non satis liquet : nisi quod Leo I. Epi-
scopus Romanus cognomento Magnus, binis episto-
lis a Marciano & Pulcheria Augusta enixe petierit, ut
e monasterio Constantinopolitano, ubi cum periculo
fidelium agebat, depulsus, in exilium mitteretur.
Quo vero successu id fecerit Leo, non constat. *Euse-
bii illius Dorylaensis libellus accusationis adversus Eu-
tychen*, quem Synodo Constantinopolitanæ obtulit,
habetur *Tomo IV. Conciliorum* : perinde ac *libellus ad-
versus Dioscurum*, in Synodo Chalcedonensi exhibi-
tus. Nec minus ibi comparet *Athanasii*, Alexandri-
ni Presbyteri, a Dioscuro crudeliter tractati, *Libellus
adversus hunc Dioscurum*, Patribus Synodi Chalcedo-
nensis oblatus : quo mala, quæ ab hoc homine pas-
sus, luculenter describit : item *Ischyronis*, ut & *Theo-
dori*, Ecclesiæ Alexandrinæ Diaconorum, ac tandem
Sophronii, hominis Laici ejusdem argumenti libelli.
Exstat etiam Leonis Papæ, in *Miscellaneis S. Patrum*,
cum Gregorio Thaumaturgo, ab Gerardo Vossio,
Borch-

Borchlonio editis, (a) itemque ad calcem *Operum Leonis*, studio Theophili Raynaudi editorum (b) *Tractatus contra Eutychis heresin*, habitus in basilica S. Anastasia. Porro habemus *Leontii Byzantii* adversus *Eutychianos & Nestorianos libros III.* tum apud Canisium *Antiquæ Lect. Tomo IV.* tum in *Bibliotheca Patrum, Tomo IX.* item *Petri Chrysologi*, Episcopi Ravennatensis, anno ccccxxxiii. electi, & ante annum ccccli. defuncti, *Epistolam ad Eutychem Archimandritam*, qua eum ad fidem Catholicam reducere laborabat, itidem a Gerhardo Vossio, in *calce Gregorii Thaumaturgi* productam. Ex recentioribus loachimus Meisterus, Gorlicensis, anno cidixxxii. natus, an. - lxxxvii. denatus, Vir Græcæ literaturæ summe peritus, *Orationem emilit de Eutyches & ejus erroris sectatoribus.* (c) Pleniorrem autem Eutychis & Eutychianorum historiam nobis dedit, *Matthias Zimmermannus*, Superintendens demum Misnensis, ante hoc triennium vita defunctus, qui sub *Theodori Althufii*, latens nomine, *ortum, progressum, propagationem, errorum enarrationem & refutationem, cum consecratio, Lutberanos non esse Eutychianos*, exhibuit. (d) Denique Eutychianisimum nostræ Ecclesiæ ab adversariis impactum, singulari *Dissertatione* amolitus est, magnus Wittembergensis Theologus, *Abrahamus Calovius.* (e)

Leontii Byz.

P. Chrysologi,

Ioh. Meisteri.

M. Zimmermanni.

(a) Mogunt. 1604. (b) Lugd. 1623. & 1633. (c) Gorlicii 1583.
(d) Lips. 1659. (e) V Vitteb. 1680.

SECTIO XXXIII.

FELICIANA HÆRESIS.

Ita a compluribus mediæ ævi scriptoribus (a) vocatur illud dogma *Feliciſ Vrgelitani*, ac *Elipandi Toletani*, Episcoporum Hispanorum, quo *CHRISTVM secundum Humanam Naturam Filium Dei Patris adoptivum* asserebant, tum antea aliquoties, tum anno 1000. in Caroli M. Concilio Francofurtensi damnatum. Quod autem hoc dogma, Patrum nostrorum memoria, insignis, ac summe doctus Ecclesiæ nostræ Theologus publicis scriptis excusaret, magnæ ob id aliorum Theologorum invidiæ, ac vehementi contradictioni fuit obnoxius. De Feliciana hæresi pluribus egit, Iohannes *Conradus Dorscheus*, tum Argentoratensis Theologus, in *Collatione ad Concilium Francofurtense*, alibi laudanda pluribus. Quid de eadem scripserit, *Iohannes Tobias Major*, Theologus Ienensis summe ingeniosus, nondum me vidisse, memini.

De Feliciana
hæresi scripsit.
I. C. Dorscheus

I. Tob. Major.

(a) Ab variis Auctoribus *Annalium Francorum*, & *Vitæ Caroli M. Scriptoribus*, item ab Hermanno Contracto, Lamberto Schafnab. Mariano Scoto, Sigeberto Gemblacensi, Conrado Ursbergensi, aliisque.

SECTIO XXXIV.

FLACIANI.

Superiori seculo ita vulgo vocabantur, qui *Mattbie Flacii*, Illyrici, assertionem, *Peccatum ipsam esse hominis substantiam*, probare vellent, ac defendere.

Quo.

Quomodo autem Flacius ad id pervenerit erroris, paucis perstringam. Victorinus Strigelius, novæ hujus Academiae Ienensis Professor, Philippi incautionibus, uti videtur, locutionibus seductus, Voluntati hominis in Conversione, συνέγεια^ν quandam, quantumvis languidam, e naturalibus adhuc residuis viribus, tribuebat. Huic inprimis se opposuerunt Flacius, & D. Simon Musæus, Theologus tum Nostras. Cum autem malum in herba commode non posset suppressi, utraque pars Vinariam vocata, annoque ciciolx. præsentibus Saxoniae Ducibus, aliisque Viris nobilibus, & eruditis, ut & ex Salana Studiosis, Colloquium inter Flacium & Strigelium, institutum fuit: in quo per fervorem disputationis, eo prolapsus est Flacius, ut *peccatum Originis, accidens esse negans, ipsam hominis substantiam esse*, assereret: quæ propositio cum pertinacius deinde ab ipso defenderetur, ac novo schismati in nostris Ecclesiis ansam daret, damnata ejus sententia, Flacius professoria dignitate exuebatur, ac denique exul Francofurti decedebat. (a) Exstant *Acta Disputationis illius Vinariensis*, ab Musæo, jam Ecclesiæ Bremensis Superintendente, edita: de quorum tamen editione valde conquestus est Strigelius. Horum compendium, in præfatione novæ *Clavis S. Scripturæ* Flacii editionis anno ciciæclxxiv, celeberrimus Academiae hujus Theologus, Iohannes Musæus, recensuit. Inter sectatores Flacii præcipuus erat *Cyriacus ille Spangenbergius*, Theologus a-

Eee eee 2 lior

(a) Vide supra cap. 13. p. 244.

Scripta de Flacianismo.

loquin cordatus, & Historicus summe diligens; qui geminum cum Flacio fatum expertus, imo fere durius, si scriptorum ejus etiam innocentissimorum (de Historicis loquor) direptionem cogitamus: in quibus quantum Germania, ac inprimis Thuringia nostra, jacturam passa sit, ne deplorari quidem, nedum dici scribere potest satis. Ceterum Flacii, & sociorum in hac causa scriptorum indicem, si vixerimus, atque convaluerimus, in *Historia recentiori Thuringica* afferemus. De Flacianismo superiori seculo *Iobannes Wigandus*; hoc nostro, *Iobannes Ernestus Gerbardus*, (a) scripsere. Habemus etiam *Gerbarði Titii*, Theologi Helmstadiensis, Disp. Theologicam *de Errore Flacii circa Peccatum Originis*, respondente *M. Henrico Alto*. (b)

(a) Ienæ 1658. (b) Helmst. 1661.

SECTIO XXXV. PETRVS FVLLO.

P. FVLLIO-
NIS
Summa Vita.

Hic arte (unde & nomen accepit) *Fullo*, cœnobii Acæmetensis monachus, ob Eutychnianismi studium, inde pulsus, mox S. Bassæ apud Chalcedonem Presbyter, anno cccclxxi. Zenonis favore subnixus, magnas Antiochiæ turbas dedit, ac Theopaschitarum sectæ se adjungens, *Deum crucifixum esse*, docuit, addita solenni *Trisagii* formulæ, hac clausula: *Qui crucifixus es pro nobis*. Tumultuum pertæsus Martyrius, Episcopus Antiochenus, anno cccclxxii. sedi suæ renunciavit: quam Petrus mox tyrannice invasit. Hoc vero, edicto Leonis Imp. ejecto, & in Oa-
sum

sim relegato, Iulianus substituitur. Anno - LXXVI. a Basilisco sedi Antiochenæ restituitur, Iuliano moerore animi confecto. Anno sequenti, ab Iohanne Episcopo Apameæ, iterum deturbatur, & a Synodo clandestina damnatur. Anno - LXXVIII. a legitimo Episcoporum Orientalium Concilio Antiochiæ; ab Acacio, Constantinopoli; a Simplicio, Romæ, damnatur, a Zenone etiam Pityunta (ad Euxinum mare, in finibus Colchidis) deportari iussus. An. - LXXXIV. ab Imperatore, Acacio id curante, sedi suæ restituitur, eodem licet tempore, a Felice, Simplicii successore, Romæ damnatus: eamque usque ad annum cccc-LXXXVI. quo vitam cum morte communicavit, tenuit.

Tomo IV. Conciliorum variæ exstant ad Petrum hunc Fullonem *Epistole*, hæreticam ejus sententiam, ac clausulam *Trisagio* additam, damnantes: nempe, una *Acacii*, Episcopi Constantinopolitani: duæ, *Feliciis*, Episcopi Romani; item *Quintiani*, Asculani; *Antheonis*, Arsinoes; *Fausti*, Apolloniadis; *Pampbili*, Abydorum; *Asclepiada*, Trallium; *Iustini*, urbis cujusdam in Sicilia, Episcoporum, singulorum una. Henricus quidem Valesius, Epistolas illas ad Fullonem in dubium vocare, ac pro supposititiis habere ausus est: sed earum γνησιότητα pluribus defendit Wilhelmus Cave, in *Historia Literaria Scriptorum Ecclesiasticorum*. (a)

Epistolæ ad Fullonem.

(a) pag. 262.

GNOSTICI.

Vnde dicti.

An designen-
tur a S. Paulo,

Sic antiquissimi quidam Hæretici, ab excellenti, quam sibi in mysteriis divinis arrogabant, γνώσει, cognitione, ac scientia, appellari voluerunt. Vnde Augustinus *de Hæresibus cap. VI.* Gnostici propter excellentiam scientie sic se appellatos esse, vel appellari debuisse, gloriantur. Quia tamen falso in sua γνώσει gloria- bantur, Epiphanius eleganter κατὰ γνώσιν, hoc est, condemnabiles appellat. (a) Antiquissimos dixi Hæreticos. Feralem enim horum hominum hæresin jam tum Apostolorum ævo caput cœpisse exserere, ex I. ad Tim. VI. v. 20. videtur elucescere: ubi S. Paulus in- qui: *O Timothee, depositum custodi, devitans pro- fanas novitates, & oppositiones illius falso nominate scientie: (ὡς ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως) quam quidam profitentes, circa fidem aberraverunt.* Lo- quitur enim Apostolus de certis hominibus, qui fal- sam illam scientiam magnificis promissis jactantes, fide salvifica exciderint. In hunc Pauli locum ita commentatur Theodoritus: (b) *Qui a Simone pro- cesserunt, appellati sunt γνωστικοί, quasi dicas, cognitione aut scientia præditi. Quæ enim Scriptura divina ta- cuit, ea Deum sibi dicit revelasse. Sunt autem plena omnia impietate ac libidine. Iure ergo eam vocavit fal- so cognominatam scientiam, ut quæ ignorationis ba- beat*

(a) Initio hæres. 26. Sic Paulinus Epist. 24. ad Amandum Episc. Burdigalensem, *Gnosticum, falsa scientia nomine glorian- tem, nobis sistit.* (b) Operum Tom. 3.

beat caliginem, non autem lucem divina cognitionis.
 Ex his Hæreticis videntur nominatim perstringi *Hymeneus* ac *Philetus* II. ad *Timoth.* II. 17. Itaque *Theodoretus* præfatione *lib. II. Hæret. Fabularum*, cum hunc locum post alios protulisset, subjungit: *Hæc quidem aperte indicant, quod eis (Apostolis) adhuc prædicantibus exorti sunt multi execrandarum hæreseos auctores.*
 Eam vero *Simonis Magi*, ac sectatorum ejus fuisse, non modo auctoritas *Irænei lib. I. cap. XX.* & *Theodoriti* svadet; verum illud etiam, quod *Epiphanius Hæresi XXI.* alique produnt, *Simonem* impurissimam *mythagogiam* suam, *γνώσις* nomine, venditasse. *Irenæus* autem etsi *Simonianos* *Gnosticorum* nomen usurpasse, diserte non affirmat; a *Simonianis* tamen *falsi nominis scientiam*, initia sua accepisse, scribit *lib. I. cap. XX.* A *Simone* per *Carpocratem*, *Menandrum*, *Saturninum*, *Basilidem*, & *Valentinum*, propagata est illa *γνώσις*, ad eos usque hæreticos, qui dissimulatis suis progenitoribus, maluerunt, ab eximia illa rerum divinarum intelligentia, nomen sibi arrogare *Gnosticorum*. Certe *Epiphanius*, ex *Carpocratis* & *Marcellinæ* disciplina, *Gnosticos* exortos esse, tradit *Hæres. XXVII.* Et *Eusebius Hist. Eccles. lib. IV. cap. VII.* ex *Irenæo*, *Carpocratem* sectæ *Gnosticorum* conditorem fuisse, refert. Contra *Clemens Alexandrinus lib. III. Stromatum*, non tam ab ipso *Carpocrate*, quam *Prodicō*, qui *Carpocratis* filio, & paternæ impietatis hæredi, & amplificatori, *Epiphani*, successit, *Gnosticorum* originem derivat. A *Menandro*, *Simonis* discipulo

Simon Magus
Gnosticorum
 princeps.

De aliis *Gno-*
sticis.

Gno-

An Nicolaus
Gnosticorum
parens.

An Gnostici
Aniceti tem-
pore invalue-
rint.

S. Pauli ætate
Gnosticorum
nomen vix
notum :
utut affirmet
Grotius.

Chrysostomus
dubitanter as-
serit.

Gnosticos initia sua traxisse, Irenæus docet *lib. III. cap. IV.* E Menandri schola prodierunt *Saturninus & Basilides* : quorum alter, ab Irenæo *lib. II. cap. LVI.* & Epiphanio, laudato loco, alter ab Hieronymo *de Scrip-
toribus Eccles. cap. XXI.* inter Gnosticorum majores re-
feruntur. Quid? quod *Nicolaum*, Gnosticorum paren-
tem faciunt, Philastrius *Her. XXXIII.* & Theophylactus
ad I. Timoth. cap. VI. Quæ ut invicem concilies, mul-
to (ni fallor) labore fuerit opus. At enim si pro
confesso acceperis, quod tradit Epiphanius *Heresi
XXI.* Gnosticos primum invaluisse temporibus Ani-
ceti, Episcopi Romani (is circa annum CLXVII. ca-
thedram illam impetrasse dicitur) facile patet, eos, qui
ψευδώνυμον illam *γνώσιν* S. Pauli, directe interpretantur
de Gnosticis, (nisi Gnosticorum nomine cum Theo-
doreto intelligant, quicquid Simonianæ factionis A-
postolum viventem attigit) refelli ratione tempo-
rum. Magna tamen cum fiducia, & re & nomine ma-
gnus ille Grotius, ad hæc S. Pauli : *Vides hic, quam ve-
tus nomen Gnosticorum, quod isti Philosophi Christianis
cætibus sese admiscentes sibi indebant.* Chrysostomus
quidem in eandem sententiam inclinat *Homilia XVIII.
in I. ad Timotheum*, ad verba τῆς ψευδώνυμης γνώσεως
inter alia sic commentans : *Aut fortasse hoc ait (ἢ τά-
χα ἴστο φησὶ) quia tunc seipsos quidam appellabant Gno-
sticos, ut qui aliis amplius quiddam scirent.* Attamen
ejus τάχα (fortassis) conjecturam tantum melliflui
Doctoris fuisse, ostendit. Similis modestia Ioachi-
mi Camerarii, ad hunc locum scribentis : *Certam
etiam*

etiam sectam notari hoc loco ab Apostolo suspicor τῶν Γνω- & Ioach. Ca-
 σικῶν καλεσμένων, qui de Nicolaitis pullulasse perbi- merarius.
 bentur, ostentantes singularem occultarum rerum co-
 gnitionem. Majori cum apparatu de Gnosticis Pau- Henr. Ham-
 lum interpretatur, *Henricus Hammondus*, Presbyter mondus pro
 & Theologus Anglicanus, *Dissertatione proœmiali I.* Gnosticis in S.
Dissertationibus IV. de Iuribus Episcopatus præmissa, Paulo decer-
cap. IX. seqq. qui insuper plura alia Novi Testamenti rat.
 commata a Gnosticorum dictis factisque lucem plu-
 rimam acceptura esse, profitetur. Verum scenæ suæ
 inservit Hammondus, dum id agit, ut ipsum illum Antichristum
 famosum Antichristum in Simone & Gnosticorum inter illos
 colluvie reperiendum esse, lectori persuadeat: in quærens,
 quo quantopere a vero aberret, limatissimæ vir
 doctrinæ, *Iacobus Thomasius*, in eleganti *Schediasma-
 te Historico*, quo occasione definitionis vetustæ, qua
 Philosophia dicitur γνῶσις τῶν ὄντων, etiam in Hære-
 sin Gnosticorum sollicitius inquirat: (a) ac tandem
 dicta sua his obsignat verbis: *Ipse, nulla temporum
 distinctione, quicquid uspiam est de Gnosticis prodi-
 tum, ad Apostolicum ævum per vim trahit.* Id quod
 ipse, cum ante hoc decennium Hammondiana illa
 curatius pervestigare, satis superque deprehendi.
 Non mirum itaque, Hammondum, Vsserio, aliisque
 doctis ludibrium debuisse, qui illo accedente, se vereri
 significabant, ne ipsis frequenti & importuna Gnosti-
 corum memoria aures obtunderet: ut refert Ste-
 phanus Le Moyne in *Notis ad Varia Sacra.* Quam-
 obrem

FFFF

2. Ioh. 1. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

1. Ioh. 1. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

De Borborianis.

Varia Gnosticatorum nomina.

obrem, quia S. Paulus non γνωστῶς commemorat, sed γνωστῶν, sequitur, fuisse tum hæreticos, qui falso ejusmodi γνωστῶν jactarent; non autem, fuisse, qui nomen quasi proprium inde sumpserint: quod demum seculo II. factum est. Quam falso autem Gnostici de sua γνώσι fuerint gloriati, doctrina eorum perversissima, ac vita impurissima demonstrat. Vnde Augustinus d. l. *Propter excellentiam scientia sic se appellatos esse, vel appellari debuisse, gloriantur: cum sint superioribus omnibus (a se allatis Hæreticis) vaniores, atque turpiores. Denique cum ab aliis atque aliis per diversas terrarum partes aliter atque aliter nuncupentur, nonnulli eos etiam Borboritas vocant, quasi cœnosos, propter nimiam turpitudinem, quam in suis mysteriis exercere dicuntur.* Borboritarum, sive Borborianorum hæresin, apud Tertullianum, Epiphanium, Philastrium, Theodoritum, & alios invenias: fictamen, ut aliqui a Gnosticis distinguant, nonnulli cum iisdem confundant: quod & Eusebium facere, dicit Danaus. De Borborianis, ita inter alia Philastrius Har. LXXIII. *Hi in cœnum euntes, & inde obliti de cœno facies & membra sua deformantes, eadem re cunctis velut culpandam Dei creaturam demonstrantes: cum illa vorago culparum, & vitiorum pernitiōsa damnatio ex hominum voluntate, non legis divine promissione descenderit.* Ceterum Gnostici etiam sequentibus nominibus alibi atque alibi fuere insignes. Nimirum dicebantur *Barbeliota, Coddiani, Epiphanis, Lepitici, Naasiani, Pbemionita, Pbibionita, Stratiotici,* Secun-

Secundiani, Socratite, Zacchai: prout inprimis ex Epiphanio patet, tum in ipsa *Gnosticorum*, tum *Nico-laitarum* Hæresi. Quæ magnam lucem capiunt ex iis, quæ de variis Gnosticorum nominibus eruditissime disseruit Cl. Ittigius. (a) Sed ut ad dogmata Gno-
sticorum, seu verius, deliria, accedam, generatim de
iis Augustinus: *Tradunt dogmata fabulosissimis plena
figmentis. Et mox: De Deo rerumque natura fabu-
losa, & a sanitate veritatis aliena multa contexunt.*
Quod igitur ad hæreticas Gnosticorum de Deo fabu-
las attinet, Simonem Magum secuti, primo *duos in-
ter se pugnantes Deos statuerunt, Bonum, & Malum.*
De quo iterum Augustinus: *Dicuntur quoque bonum
Deum, & malum Deum in suis habere dogmatibus.* Ex
his unum, Veteris; alterum, Novi Testamenti præsi-
dem fecerunt: utrumque in novas potestates ac prin-
cipatus, barbaris omnes nominibus insignitos parti-
entes. Atque hinc Christianus Lupus in scholiis ad
Tertullianum *de Præscriptionibus cap. XIII.* putat, Ec-
clesias Africanas, Rhodanenses, & Orientales, ad ver-
ba primi articuli in Symbolo Apostolico; *Credo in
Deum*, particulam *Vnum* addidisse, ut Gnosticorum
de duplici Deo fabula elideretur. Quam in rem plu-
ra vide apud jamjam laudatum Ittigium. Præterea
Irenæo teste lib. IV. cap. XIV. *ignotum quendam Deum*
jactitabant. Deinde *tam Divinitatem quam Huma-
nitatem CHRISTI impugnarunt*: ut commonstrat Epi-
phanus. De origine etiam animæ perperam do-

Perversa eo-
rum dogmata.

Ffffff 2

cen-

(a) De Hæresiarchis sec. II. cap. 9. §. 10. seqq.

centēs, eandem ex divina substantia deduxerunt. Sic enim Augustinus : *Animarum substantiam Dei dicunt esse naturam.* Id quod ex Philosophia Platonica haustum est. Huc referas, quod Gnosticorum semina in Platonis scriptis relucere, observavit Tertullianus *libro de Anima cap. XVIII.* Sed & *duas in hominibus fidelibus animas constituerunt : unam sanctam, ex hac Dei substantia, quam CHRISTVS Patris imperium minuens eo ignorante solus sit habiturus : alteram adventitiam, quæ ex Dei insufflatione insit homini, uti ceteris animalibus, quam solam Pater sit habiturus.* Ita Irenæus *lib. I. cap. XXXIV.* ac confer Augustini librum *de duabus animabus cap. XII.* Putarunt quoque eas animas, quæ in hominibus peccant, esse nobis cum brutis, imo & arboribus ac fruticibus communes. Epiphanius : *Ajunt eandem animam esse & in animalibus, & in feris, & in piscibus, & serpentibus, ac hominibus insitam esse ; itemque in oleribus, & arboribus ac fructibus.* Itaque rursus eas in alia corpora etiam, brutorum Pythagorica *μετεμψυχώσει*, migrare & mitti ; sanctas contra, quæ sunt in hominibus, non peccare, nec iterum in alia mitti corpora asseruerunt. Et ex hac credita a Gnosticis quarundam animarum humanarum cum brutis convenientia, natam esse reor eorundem opinionem, *de ratione brutorum* : quam Gnosticis quoque tribuit Philastrius. Adhæc corporum resurrectionem, & iudicium novissimum, negarunt. Epiphanius : *Asserunt carnes perire, & non resurgere.* Idem : *Iudicium futurum*

non

non putant, neque resurrectionem confitentur. Sacra quoque Scriptura in parvo apud eos fuit pretio. Licet enim V. & N. Testamento uterentur; quam primum tamen quædam suis deliriis adversa reperirent, hoc a Spiritu mundano profectum; contra quæ quoquo modo ad cupiditates suas possent pertrahere, ex Spiritu veritatis processisse, affirmabant. Quod Epiphanius aliquot exemplis declarat. Idem eos de *Abrahamo, Mose & Elia blasphemia protulisse*, item, *Legem Domini & Prophetas abnegasse*, scribit. Suos autem libros, quamvis perversissimos, spurcissimosque, summe æstimarunt. Non paucos horum fuisse, clarum est ex Epiphanio: qui & ex iis *Revelationes Adami; Interrogationes Mariae majores, & minores*: item, *Noriam; Stirpem Mariae*; Evangelium *Eve, & Philippi*; & aliud *Evangelium Perfectionis*, citat, & ex singulis aliqua affert. Pestilentissimum insuper doctrinarum Gnosticarum genus erat, *Indifferentissimus ille moralis*: dum nihil honestum ac turpe ex se ac natura sua, sed ex opinione hominum tradebant. De Carpocrate & sociis, Irenæus l. I. c. xxiv. *Sola humana opinione negotia mala & bona dicunt*. Ac iterum: *Reliqua vero indifferentia cum sint, secundum opinionem hominum quedam quidem bona, quedam autem mala vocari, cum nihil natura malum sit*. Sic Epiphanius: *Afferunt, quod quæcunque apud homines mala esse putantur, ea mala non sint, sed natura bona*: Nihil est enim natura malum; verum hominibus putantur mala. Idem: *Quin & rursus dicunt: Dignis hæc re-*

De libris Gnosticorum sacris.

De eorum Indifferentissimo morali.

*cenfere dignamur, quo faciant ea, quæ videntur efle
mala, non funt autem natura mala.* Quo in præluſit
iſtis peſſimus ille Simon : de quo Irenæus lib. I. cap.
XX. *Nec enim efle (dixit) naturaliter operationes ju-
ſtas, ſed ex accidentia.* Ex hac vero doctrina non potuit
non ſequi vita licentioſa, & vitiis flagitiis que maxime
coinquinata. De Gnoſticis ſane quæ circumferun-
tur, adeo ſpurca ſunt & foeda, ut ea ſilentio prætere-
re, ſatius efle duxerit Theodoritus : quem vide præfatio-
ne lib. II. *Hereticarum Fab.* Totam quidam ſcenam
libidinum, aliorumque ſclerum, aperuit Epipha-
nius ; tam timide tamen, atque circumſpecte, ut ali-
quoties dubitet, an id facere auſit, nec ne. Verba Epi-
phanii, ne longior ſim, non exſcribo. Quæ cum ita
ſint, neque pudor meus ſinit, nec lectorum, quos mihi
polliceor, modestia, ut ſingula ſpurcitiarum Gnoſtica-
rum revelem. Nihil enim eſt, quod nudi totum cor-
pus precarentur ; quod jejunium omne damnantes,
corpora curarent unguentis, blancis, epulis, comes-
ſationibus ; eo ſane proceſſit miſerorum brutalis foe-
ditas, ut ſemen virile vorarent, menſtrua biberent,
& alia talia incredibilis obſcœnitatis designarent. Huc
acceſſit abominanda immanitas, quam ſic deſcribit
Epiphanius. *Si pregnans facta fuerit mulier, quid
gravius ac horribilius designent tales, audi.* Detra-
ctum enim foetum quocunque tandem tempore id ag-
greſſi fuerint, accipiunt, & in mortario quodam piſtil-
lo tundunt, & ammixto melle ac pipere, & aliis qui-
busdam

Gnoſticorum
ſpurcitis,

*busdam aromatis ac unguentis ad avertendam nau-
seam. Sic congregati omnes porcorum ac canum bo-
rum sodales, participes fiunt contusi pueri, atque sic
humanae carnis esu peracto, preces fundunt ad Deum.
Confer quæ ex Clemente Alexandrino, Philastrio, &
Augustino, hanc in rem affert Theologus optimus,
Christianus Kortholtius, De Calumniis Paganorum in
Veteres Christianos cap. xviii. §. iii. Non itaque mi-
rum, hos aliosque Hæreticos occasionem dedisse Gen-
tilibus, ut veris Christianis infensi essent, ac inprimis
Thyesteas epulas, & Oedipodeos incestus iisdem
objicerent. Atque hinc factum est, inquit Eusebius lib.
IV. c. VII. ut absurda quadam & impia de nobis opinio
apud infideles tunc temporis spargeretur, quasi nefa-
rio concubitu cum sororibus & matribus misceri, & ex-
secrandis dapibus vesci soleremus, Plura veterum in
hanc rem laudat Kortholtius, juniorum autem Thoma-
sius. (a) Huic tamen opinioni contradicere coepit De-
fiderius Heraldus, in *Notis ad Minucium Felicem*, exi-
stimans scilicet, omnia illa, quæ de Gnosticis & Quin-
tilianis Epiphanius, alique nonnulli hoc in genere tra-
diderunt, esse commentitia, & in odium sectarum il-
larum, ab hominibus perverse religiosis, qui Dei opus
mendaciis provehi posse existimarent, conficta. Ac
parum abest, quin idem sentiat Vir quidam eruditis-
simus, ac pientissimus, argumentorum copia & expo-
sitione Heraldum vincens. At enim licet Epipha-
nii credulitas non plane nobis sit ignota, (b) quia ta-
men*

(a) pag. 33. (b) Vide supra pag. 792. seq.

men non modo libros Gnosticorum a selectos citat ; sed etiam viros fide dignos , & insuper ipsos talium patratores , in quos inciderit , & per lubricam ætatem ab earum mulierculis ad societatem scelerum invitatus , ex ore suo facinora narrantium *αὐτοπροσώπως* hæc audiverit ; nolim equidem de eo dubitare : præsertim si perpendo mecum , quomodo Cacodæmon mentes veritatem divinam fastidientes soleat fascinare , & ad horrenda quævis propellere. Id quod tam Gentilium , quam magicarum rerum vetus ac recens historia prodit. Ad Paganos quidem quod attinet , quamvis moratiores , potissimum in scriptis suis , his , quæ Gnosticis imputantur , sceleribus fuerint infensi ; vulgus tamen , imo & Principes sibi indulgentes , & docti quandoque , quam cooperti fuerint incredibilibus flagitiis , notius est , quam ut multis exponi mereatur. Tum vero multa Gentilium sacra & mysteria plurimis obscœnis dictis factisque fuisse plena , in propatulo est : ac fortean constaret magis , si eruditissimi cujusdam Viri , meique quondam Præceptoris , de *Sacris* ejusmodi *Obscœnis* , libellus a me visus , in lucem prodisset : quem , ne pias probasque mentes offenderet , impiis autem majorem peccandi ansam daret , tum sponte sua , tum ex alius magni Viri consilio , suppressit. Quæ vel propterea hic afferro , quia certum est , tum ipsum Simonem Magum , tum propaginem ejus infelicissimam , Gnosticorum sodalium , ex doctrinis sacrisque Gentilium pleraque sua deliria hausisse. De Gnosticis Epiphanius : *Ex opi-*

Liber ineditus
de Sacris ob-
scœnis.

Simon M. &
Gnostici deli-
ria sua ex do-
ctrinis Genti-
lium perversis
hauserunt.

188-22. (5) *Antiqua* *lib. 22. cap. 188.* *more*

nione Græce superstitionis fabulosas nugas, ac imaginationem apud ipsos Græcos transmutantes sic mendacium veritati implicant. Ac iterum: Ex Græcis fabulis omnes sectæ collectum sibi ipsis errorem proposuerunt, ita ut ad aliam sententiam deteriore transmutarint. Huc accedunt, ceu dixi, artes magicæ, quibus, periinde ac principibus illorum Simon, fuere editissimi. Quam in rem Irenæus lib. I. c. XXIV. & Eusebius lib. IV. cap. VII. legendi sunt. Propter hoc etiam magiæ studium, Zoroastris, sive genuini, sive, quod malim, supposititii, malefici tamen, libri, Gnosticis erant in pretio. Nam ex Porphyrio, quem etiam hanc in rem laudat Baronius (c) constat, Gnosticos Romæ vulgasse libros quosdam, quos Zoroastris Revelationes appellarint. Si qui Prodicti hæresin sequebantur (Gnosticos fuisse, patet) Clemente Alexandrino teste, lib. I. Stromatum, arcanos Zoroastris libros se possidere, gloriabantur. Duravit Gnosticorum hæresis multis seculis, tum in Asia, tum maxime in Ægypto; ex quo Valentinianorum primum, post Manichæorum, dein Priscillianistarum Lernæ nata sunt, atque disseminata, variisque se nominibus, & sæpe de industria mutatis insinuarunt, ne execrabili Gnosticorum nomine noti, statim ab Ecclesia exploderentur. In Hispania non modo exeunte seculo IV. instaurata fuit, sed late etiam pullulavit hæresis: ceu fusius a libi ἐὰν θεῶ ἐθέλη (b) docebimus. De Origine Gnosticorum, peculiarem epistolam ad Latinum Latinium Gggggg scri-

De magicis
Gnosticorum
artibus.

& studio in
Zoroastris li-
bris.

Quamdiu
Gnostici du-
rarint.

De Gnosticis
scripser.

(a) Tom. II. ad an. 120. n. 36. (b) ad Sulpicium Severum.

C. P. de Leon. scripsit *Consalvus Poncius de Leon* : quæ exstat inter Epistolas Latinæ. (a) De tota Gnosticorum Theologia, doctissime differere, *Iobannem Crojum*, in *Specimine Conjecturarum ad loca quadam Origenis*, notavit Wilhelmus Cave. (b) Prodiit illud anno ciciocxxxii. Scripsit adversus Gnosticos tractatum, *Plotinus*, Philosophus Platoniceus, inter cujus Opera, ille *Enneadis II. librum IX.* constituit : ac plura de istis Gnosticis, eorumque erroribus a Plotino refutatis, attulit *Marsilius Ficinus*, in sua ad illum Plotini librum *Commentario*. Habemus etiam Tertulliani *Scorpiacum adversus Gnosticos*, in ejus Operibus, ac separatim etiam editum.

(a) Tom. I. parte II. p. 344. (b) In Hist. Liter. pag. 42.

SECTIO XXXVII.

GODESCALCVS.

Summa Vitæ
GOTT-
SCALCI

Sive *Gottschalcus*, vel *Gotteschalcus*, in Belgica secunda (uti videtur) natus, in Monasterio Sveviæ Augiæ divitis (*Reichenau*) sub Tatone Abbate, bonis literis institutus, adeo in iisdem cum tempore excelluit, ut *Fulgentii* inde nomen traxisse dicatur. Postea ex monacho ordinis Benedictini Orbacensi, vacante per Ebbonis depositionem cathedra Remensi, a Ricboldo Chorepiscopo, Presbyterii gradum accepit : ægre id ferente Rothado, Episcopo Sveffionensi, in cujus diœcesi monasterium Orbacensi situm erat. Anno 1000cxlvi. adversus regulam monasticam, cœnobio egrediens, Italiam, Dalmatiam, Pannoniam peragravit, ac aliquamdiu Romæ se continuit. An-

no sequenti in patriam redeuntem, Eberhardus, Comes in Gallia Cisalpina, comiter excepit, apud quem aliquamdiu mansit: ac, quæ diu sub pectore presserat, dogmata, apertius protulit. Et primo quidem, *de modo videndi Deum in futura vita*, quæstiones non necessarias movere cœpit: frustra ob id a Lupo Servato, Ferrariensi, admonitus. Mox verbis S. Scripturæ, & B. Augustini male intellectis, & *de Prædestinatione; & absolute Reprobationis decreto; de Gratia Divina*, aliisque huc spectantibus, nimis curiose disputavit. Hæ disputationes gravibus controversiis locum fecerunt, tota fere Ecclesia Gallicana in duas partes scissa: hinc, Remigio Lugdunensi, Prudentio Trecaffino, Ratramno Corbejensi, aliisque, Gottschalcum defendentibus; illinc Hincmaro Remensi, Amalario Lugdunensi, Rabano Mauro Moguntino, & Iohanne Scoto, acerrime oppugnantibus. Ut autem constet, quænam de gemina Prædestinatione, aliisque ei annexis capitulis hominis fuerit doctrina, propriis ipsius verbis, prout Hincmarus *libro de Prædestinatione cap. V.* conservavit (nam integrum Gottscalci scriptum per temporum injuriam periit) repetemus; *Ego Godescalcus credo, & confiteor, & testificor, ex Deo Patre, per Deum Filium, in Deo Spiritu Sancto, & affirmo, atque approbo coram Deo & Sanctis ejus, quod gemina est Prædestinatio: sive Electorum ad requiem, sive Reprobatorum ad mortem: quia sicut Deus incommutabilis ante mundi constitutionem omnes Electos suos incommutabiliter, per gratuitam gratiam suam prædestinavit ad vitam æternam;*

Gottschalci
defensores.

Ejusdem hæ-
reses.

Gottscalci
Confessio.

Ex vi. bro. 7
Augustini
iniquitas

ternam; similiter omnino omnes Reprobos, qui in die
 iudicii damnabuntur propter mala ipsorum merita, i-
 dem ipse incommutabilis Deus, per justum iudicium su-
 um incommutabiliter predestinavit ad mortem merito
 sempiternam. Item: Rursus illos omnes impios &
 peccatores, pro quibus idem Filius Dei nec corpus assum-
 psit, nec orationem, ne dico, sanguinem, fudit, neque
 pro illis ullo modo crucifixus fuit. Item: Proinde quod
 fidelissime credo, fidentissime loquor, & certissime pa-
 riter ac fructuosissime confiteor, atque veracissime
 profiteor, quod Deus noster omnipotens omnium
 creaturarum conditor & factor Electorum tantum-
 modo cunctorum gratuitus esse reparator dignatus
 est, & refector, nullius autem Reproborum perpetuali-
 ter esse voluit Salvator, nullius Redemptor, & nullius
 Coronator. Ac iterum: Omnes, quos vult Deus sal-
 vos fieri, sine dubitatione salvantur, nec possunt sal-
 vari, nisi quos vult Deus salvos fieri; nec est quis-
 quam, quem Deus salvari velit, & non salvetur: quia
 Deus noster quacunque voluit, fecit. Ipsi omnes i-
 taque salvi fiunt, quos omnes vult salvos fieri; & non
 salvantur, quos non vult Deus salvari. Latius hæc
 postea non uno libro, non una edita confessione (a)
 explicavit. Ceterum anno 1555. circa Kl. O-
 ctobris habita est sub Ludovico Germaniæ Rege, Mo-
 guntia Synodus, cui præter Rabanum Maurum, Ar-
 chiepiscopum Moguntinum, & Haimonem, Episco-
 pum

Gottf. in Sy-
 nodo Mogunt.
 damnatur.

(a) Confessionem Gottsfaldi Monachi damnati, ex ms. cod. Corbe-
 jensi. in Bibliotheca S. Germani de Pratis, & aliam ejus Con-
 fessionem prolixiorē, edidit Maugvvinus in *Vindiciis Præ-*
dest. & Gratiæ Tomo II. pag. 79.

pum Halberstadensem, plurimi Germaniæ Gallia-
que Episcopi, Abbates, Monachique interfuerunt,
iisdemque Gottscalcus libellum suæ sententiæ obtulit.
Sed ab his damnatus, & ad Hincmarum Remensem
Archiepiscopum suum, cum Synodicis literis, remis-
sus est, præstito (ut nonnulli volunt) prius juramento,
se posthac in regnum Ludovici non rediturum. An-
no 1366XLVIII. occasione placiti Regii, habitus est a-
pud Carisiacum complurium Episcoporum conven-
tus: in quo examinata causa Gottscalci, decreverunt,
ipsum sacerdotali gradu esse deponendum, & apud
Altivillarensis Cœnobii monachos ergastulo in-
cludendum, denique juxta ordinis sui regulam,
durissimis verberibus castigandum: quod & e-
ousque factum, donec librum, quem contra Raba-
num scripserat, propriis manibus flammis tradiderat.
De qua severiori sententia graviter quæritur Remi-
gius, Lugdunensis Episcopus, apud Hincmarum: *Illud*
prorsus, inquit, omnes non solum dolent, sed etiam hor-
rent, quia inaudito irreligiositatis & crudelitatis exem-
plo tamdiu ille miserabilis flagris & cadibus trucidatus
est, donec, sicuti narraverunt nobis, qui præsentibus ade-
rant, accenso coram se igni libellum, in quo sententias Scri-
pturarum, sive Sanctorum Patrum sibi collegerat, quas
in Concilio offerret, coactus est jam pene moriens suis
manibus in flammam projicere, atque incendio concre-
mare. ----- Maxime cum illi sensus, qui ipso contine-
bantur libello, excepto uno, quod extremum ponitur,
non essent sui, sed Ecclesiastici: nec ignibus damnandi,

In placito Ca-
risiaci decer-
nitur capti-
vatio Gott-
scalci.

Qui cogitur
librum con-
tra Rabanum
comburare.
De quibus
queritur Re-
migijs,

sed pia & pacifica fuerint inquisitione tractandi. Sed & illa ejusdem hominis miserandi tam longa, & inhumana in ergastulum per tot annos damnatio, aliqua, ut credimus, compassionis benignitate & consolatione fuerat temperanda, vel etiam removenda, ut frater, pro quo CHRISTVS mortuus est, per caritatem, & Spiritum mansuetudinis potius lucraretur, quam abundantiori tristitia absorberetur. Anno MCCCLIII. Hincmarus Conventiculum habuit Carisiaci: in quo Capitula quatuor, quasi anno XLVIII. in Synodo Carisiaca constituta, contra Gottscalcum & fautores ejus protulit: quæ tamen, detecta fraude, in aliis Synodis improbata fuere. Nimirum anno MCCCLV. jussu Imp. Lotharii, coacta est Synodus Valentina, præsentibus Archiepiscopis Remigio Lugdunensi, Egilmaro Viennensi, Rodlando Arelatensi, in qua etsi quædam Gottscalci dogmata improbarentur; aliqua tamen, ac inprimis de particularitate meriti CHRISTI defensa, sed & Iohannis Erigenæ Scoti scripta, tanquam inepta, indocta, ac impia, rejecta sunt. Valde autem falluntur Cesar Baronius, & Severinus Binius, quando hanc Synodum congregatam putant, ad condemnandos Prædestinatianos: cum satis constet eam Gottscalci patrocinium magis, quam adversariorum suscepisse. Rejecta autem ibi sunt IV. illa Hincmarî Capitula. Id quod iterum factum in Synodo Lingonensi apud Saponarias, anno LIX. (a) ut & in Tullensi: quorum capitula Hincmaro confutanda a Carolo Calvo tradita sunt. Sed Hincmarus id fa-

De Hincmarî
Conventiculo
Carisiacensi.

De Synodo
Valentina.

(a) Vide Mangvvinum d. l. pag. 235.

facere distulit, eo quod Remigius, colloquio, aut generali Concilio melius, quam scriptis eristicis, componi posse controversiam, putaret. Gliscente autem indies animorum dissensu, Rex Carolus anno 1000. capita Valentinae Synodi iterum Hincmaro dedit, ut ad ea quamprimum responderet. Qui libro integro id fecit, eumque ad Regem misit, una cum literis, quibus de injuria, sibi & sententiae suae a Valentina Synodo facta, queritur, ac singulos penitus ejusce Concilii canones expendit. (a) Quamvis autem Hincmarus omnem moveret lapidem, ut ad saniores mentes Gottscalco revocaret, nihil tamen promovit. Quippe in sententia sua vindicanda immotus perstitit: & quo speciosius innocentiam suam ostentaret, pro perversa seculi consuetudine, ad *Judicium Dei* provocavit, nempe quod ferventis aquae, olei picisque dolia sigillatim esset introiturus, suosque adversarios ad idem examen subeundum provocavit. (b) Obiit circa annum 1000. postquam 21. annis carceris angustias fuisset expertus. Scripsere & pro Gottscalco non pauci illo aëvo: perinde ac contra illum factum est a pluribus. Et primo quidem causae scriptisque Gottscalci, favit *Remigius*, Sacri Palatii Lotharii Imp. Magister, seu Capellae Regiae Praefes, ac favore Domini, post Arnulphi mortem, Archiepiscopus Lugdunensis: id quod patet ex ejus *libro de tribus Episcoporum Epistolis*, seu *Responsis Eccle-*

Pro Gottscalco scripsere.
Remigius Lugd.

(a) *Acta hujus Concilii* exstant apud Mangvvinum *Tomo II.* pag. 291. seq. Confer Vossium *Hist. Pelag.* l. 7. pag. 82. (b) De *Judicio Dei* singularem Dissertationem scripsit *Job. Ch. Soph. Beermannus*, Theol. & Historicus Francofurtensis celeberrimus.

*Ecclesia Lugdunensis nomine facta, adversus Hincma-
ri, Rabani, & Anonymi Episcopi Epistolas: item: ex e-
jusdem libri Appendice, seu Absolutione cujusdam Qua-
stionis, de generali per Adam damnatione omnium, &
speciali per CHRISTVM ex eadem ereptione: item:
ex libello, de tenenda immobiliter Scriptura S. veritate,
& sanctorum Orthodoxorum Patrum auctoritate fide-
liter sectanda. Quæ Opuscula habentur in Bibliothe-
ca Patrum, & apud Gilbertum Maugvvinum, in Vin-
diciis Predestinationis & Gratia. (a) In librum de tri-
bus Epistolis Notas scripsit Andreas DuVallius, D. Sor-
bonicus, & Regius in Academia Parisiensi Professor:
quæ item apud Maugvvinum comparent. (b) Deinde
Gottscalcus fautorem habuit Prudentem, sive Pruden-
tium, gente Hispanum, Trekarum in Gallia Episco-
pum: unde non modo se subtraxit, cum Hincmarus
ipsum de statu & compressione Gottscalci consuleret,
Hincmaro ob id conquerente apud Flodoardum lib.
III. cap. XX. sed & Tractatum scripsit de Predestinatio-
ne, contra Iohannem Scotum Erigenam, ad Wenilonem
Archiepiscopum Senonensem, qui XIX. Capitula ex
Scoti libro excerpta ad ipsum transmiserat: item
Tractoriam Epistolam adversus IV. Capitula Conventus
Carisiacensis: quam per Vicarium misit ad ordina-
tionem Aenæ Parisiensis, cum ipse adesse non posset:
ut & Collectaneum de tribus Epistolis ad Hincmarum.
Tractatum illum, & Tractoriam, Maugvvinus (c) Col-
lectaneum, Ludovicus Cellotius (d) edidit, cum Prefa-
tio-*

Prudentius
Trecassinus.

(a) Tomo II. p. 61. 148. 178. (b) d. I. pag. 165. seqq. (c) Tomo II.
p. 8. 191. seqq. 176. (d) ad calcem Hist. Gottscalci.

tionem, seu *Epistolam* ei præfixam publicasset Maug-
vvinus. (a) Habentur & Prudentii Opuscula in *Bi-
bliotheca Patrum*. Nec minus huc spectant *Ratramni*, Ratramnus
Corbejenfis.
Corbejenfis Monachi Ord. S. Benedicti, de *Prædesti-
natione Dei libri II. ad Regem Carolum Calvum*, apud
Maugvvinum. (b) Præterea *Florus*, Magister, & Dia- Florus Magi-
ster.
conus Ecclesiæ Lugdunensis, nomine totius Ecclesiæ
suæ, *librum* composuit de *Prædestinatione, adversus Io-
hannis Scoti, Erigenæ, erroneas definitiones*: quem
cum *Duvallii Notis*, & *Flori Sermone* de eadem mate-
ria vulgavit Maugvvinus: (c) & in *Bibliotheca* quoque
Patrum reperitur. Atque hi fere sunt potiores ex
iis qui supersunt, Gottscalci fautoribus. Sequuntur Oppugnato-
res Gottscalci.
nunc ofores ejus ac oppugnatores: quos inter pri-
mas merito obtinet *Hincmarus*, nobili apud Gallos Hincmarus.
loco natus, inque Cœnobio S. Dionysii prope Pari-
sios educatus, post Remensis electus Archiepiscopus,
exeunte anno 1000. in villa Sparnaco mortuus,
ac in S. Remigii monasterio sepultus. Hujus qui-
dem *Opus primum, adversus Gottscalcum, reliquosque
Prædestinatianos*, in tres libros distinctum, periit, su-
perstite tantum Epistola ei præfixa: ad Carolum Re-
gem (non *Magnum*: quod sphalma typographicum
credo in *Cave Historia Literaria* (d)) sed superat
posterior *de Prædestinatione Dei, & Libero Arbitrio
Dissertatio, contra Gottscalcum & ceteros Prædestina-
tianos*, anno 1000. scripta: item: *Contra Gottscal-
cum Collectio ex SS. Scripturis, & Orthodoxis dictis, de*

Hhh hhh

una,

(a) Tomo II. pag. 5. (b) Tomo II. p. 27. (c) Tomo II. p. 575. (d)
pag. 378. a.

una, & non trina Deitate sancta & inseparabilis Trinitatis unitate, anno LVII. facta. Quæ in Operum Hincmari editione Parisiensi anno MDCCXLV. a Iacobo Sirmondo procurata comparet. Succedat *Rabanus Maurus*, Archiepiscopus Moguntinus, alibi a nobis laudatus: (a) *cujus de Predestinatione Dei, contra Gottscalcum videlicet, ad Hincmarum Remensem, Notingum Veronensem, & Eberardum Comitem*, Iacobus Sirmondus edidit. (b) *Fragmenta ex tribus his Epistolis* publicavit Maugvvinus. (c) Sequatur *Amulo*, sive *Amulus*, aut *Amularius*, primum Diaconus, post Archiepiscopus Lugdunensis, Agobardi successor, anno MDCCXLI. electus. Hujus ad Gottscalcum *Epistolam*, qua erroneas ejus opiniones diligenter refellit, eundemque ob perverfos mores, atque obstinatam animi pervicaciam, objurgat, primum a Sirmondo editam, post ab aliis, ac in his a Maugvino, in *Collectione Scriptorum IX. seculi*, qui in sectiones distinctam, Notisque suis illustratam exhibet *Dissertat. Histor. cap. XXIII.* Exstant ejusdem Amulonis *Responsio ad interrogationem cujusdam de Prescientia vel Predestinatione divina, & de Libero Arbitrio*: item *de Gratia & Prescientia Dei, deque Predestinatione & Libero Arbitrio, de spe item ac fiducia salutis, & de sententia S. Augustini*: nec non, *Sententia Augustini ex libris ejus de prefatis rebus sumpta, & in unam seriem distinctis Capitulis ordinata*: quæ itidem Sirmondo debemus. Edidit postea *Amulonis Opera, cum Notis*, Stephanus Baluzius, ad calcem *Agobardi*:

(a) In Antiq. Ducatus Thuring. & supra cap. 32. pag. 807. (b) Paris. 1647. (c) Tomo II. pag. 3.

bardi: exinde translata sunt in novissimam editionem *Bibliotheca Patrum*. *Iohannes, Erigena, & Scotus* Ioh. Scotus, dictus: quem quidam Anglum, aliqui Scotum, nonnulli Hibernum gente, faciunt. Is patria relicta, in Galliam transiens, Carolo Calvo fuit in deliciis, & ut Matthæus Westmonasteriensis loquitur, (a) *individuus comes & mensæ, & cubiculi*. A morte hujus Caroli, anno MCCCLXXVII. in Angliam reversus, Oxonia aliquamdiu docuit: sed, nata inter Academicos discordia, Malmesburium secessit, in cœnobio illudum literarium aperiens: ubi tamen anno LXXXIII. sive, ut alii volunt, - LXXXVI. a discipulis gravitatem viri, morumque duritiem, sed & diversam ejus in de S. Eucharistia doctrinam, male ferentibus, stylis & graphiis confossus interiit: attestantibus Matthæo Westmonasteriensi, & Guilielmo Malmesburiensi *lib. II. de Gestis Regum Anglorum cap. II.* quod perperam aliqui ad Iohannem Duns Scotum, factionis suæ inter Scholasticos principem, trahere voluerunt. Fuit autem Noster Scotus inter illos, qui Gottscalco ejusque doctrinæ se opposuerunt. Ejus liber *de Prædestinatione Dei*, contra Gottscalcum, a Maugvvino fuit editus. (b) Ex eodem *XIX. Capitulorum Summula*, quæ Lotharii Imp. jussu olim collectæ, ad Carolum fratrem per Ebbonem, Gratianopolitanum Episcopum missæ, in Palatio Vermeriensi anno MCCCLIII. traditæ, & a Prudentio Trecassino & Floro Lugdunensi, postea refutatæ sunt; habentur in Vsserii *Historia Godescalci* Hhh hhh 2 cap.

(a) in *Floribus Historiar.* ad an. 883. 885. (b) Tomo II. p. 103.

Scriptor. Hist. cap. XIX. (a) Nimirum *Iacobus Vsserius*, Archiepiscopus Armachanus, anno ciciocxxxi. *Historiam Gottescalci* singulariter exposuit, eandemque Gerharδο Iohanni Vossio inscripsit: (b) qui initio anni sequentis lectissima Epistola gratias egit Præfuli, nec tamen dissimulans, quod nequaquam Gottscalco consentiat. (c) Quin Kl. Februarii ad Guilielmum Laudum, Episcopum tunc temporis Londinensem scribens, in hæc erumpit verba: *Reverendissimus Vsserius talem Gottescalci defensionem suscepit, qualem non ausus fuit Remigius ipse, vel Ecclesia Lugdunensis.* (d) Exin *Gilbertus Maugwinus*, Regi Galliarum a Consiliis, & in suprema Monetarum Curia Præses, *Vindiciis Prædestinationis & Gratiæ*, duobus Tomis Parisiis editis anno cicioccl. præmisit I. harum *Vindiciarum*, seu *Gottescalcianæ Controversiæ Historicæ & Chronicæ Synopsis*: II. *Historicæ & Chronicæ Dissertationem ipsam*, constantem *Præfatione*, quæ habet occasionem, rationem, propositum, una cum ejusdem reticendæ vel publicandæ causis, *Capitibus L. & Epilogo*: III. *Vindiciarum Dissertationem alteram*, seu *accuratam Historiæ Prædestinationis R. P. Jacobi Sirmondi Confutationem*: quæ constat præfatione & Capitibus XII. Præterea *Ludovicus Cellotius*, Parisinus, e Soc. Iesu, operose scripsit *Historiam Gottescalci Prædestinationis*, Parisiis publicatam ciciocclv. Quibus denique addideris *Pauli Roberi*, Theologi, Pastoris & Superint. Witteberg. Dispu-

(a) Confer Vossium *Hist. Pelag. lib. 7. pag. 785.* (b) Dublini primum ed. post Hanov. reculs. 1662. (c) Vide Epp. Vossianas pag. 205. seqq. (d) In iisdem Epp. pag. 209.

Disputationem Theologicam, de Godeschalci erroribus olim damnatis, Deum non velle omnes homines salvos fieri, nec CHRISTVM pro omnibus sanguinem fuisse: Resp. pro Licentia, M. Zacharia Laur. Klingio, Illustr. Regnorum Sveciæ Cancellarii Pastore. (a)

(a) VVitteb. 1646.

SECTIO XXXVIII.

HUBERIANISMVS.

Ita plerumque appellari solet erroneum dogma, de omnium hominum tam fidelium, quam infidelium ad vitam eternam Electione: quod Samuel Huberus, exeunte seculo superiori, in Ecclesiam Evangelicam invehere conatus est. Scripsit Huberianæ hujus controversiæ historiam sic satis luculenter Lucas Osiander, Epitomes *Historia Eccles. centur. XVI. lib. IV. cap. XLV.* ex quo contractam cum benevolo lectore communicabimus. Samuel Huberus, Burgsdorfio-Helvetius, (Bernatem vocant Osiander alique) Pastor in pago Bernæ vicino factus, legerat *Acta Colloquii Mompelgardensis*, anno MDCLXXXVI. inter D. Iacobum Andreæ, & Theodorum Bezam, habiti, cumque in iis reperisset duras admodum, ac impias Bezæ assertiones, & ut ita loquar, vere Gottscalcianas, non modo ab iis abhorrere cœpit, sed etiam Bernensem Magistratum monere, qui sedulo caveret, ne doctrina tam profana in diœcesi Bernensi spargeretur. Senatus Bernensis tantam rem non contemnendam ratus, convocavit Musculum, Grynæum, Iezlerum, Theologos dispu-

Summa Histo-
riæ Huberia-
næ.

taturos, eosque cum Hubero commisit. Quod autem hic Bezæ propositiones strenue oppugnaret; Theologi vero acriter defendere niterentur, cum Huberus de sua sententia non recederet, ex decreto Senatus, exauctoratus, atque exulare iussus est. Qui mox in Wurtembergicum Ducatum sese contulit, ibique Proto-Synedrio Stutgardiano, quid secum actum Bernæ, exposuit, piam ac orthodoxam fidei suæ Confessionem edens. Vnde volente Duce, in Ministerium Ecclesiasticum receptus est in pago *Derendingen*, Tubingensi Academia tam vicino, ut quotidie, si vellet, lectiones Theologicas audire, in vera religione proficere; sed simul etiam observari posset, quæ constantiæ documenta esset daturus. Itaque brevi temporis spatio, præcipuis se Theologis Academicis, ac Stutgardianis, insinuavit: quibus tamen postea malam retulit gratiam. Iam cum plena ei fides haberetur, in lucem edidit, ac publice Tubingæ defendit Disputationem, ex pluribus Thesis Anti-Calvinianis constantem: quæ a Theologis aliisque doctis viris æstimata, ac approbata fuit. Etsi enim in ea semina quædam sparserat, de universali omnium hominum electione, atque prædestinatione; quia tamen ea sic interpretabatur, quod nihil aliud vellet, quam quod S. Paulus (a) scripsit: *Deum velle omnes homines salvari, & ad agnitionem veritatis pervenire*: & S. Petrus (b) *Deum non velle, ut quisquam pereat, sed ut omnes ad pœnitentiam convertantur*. Qua

Hube-

(a) 1. Tim. 3. v. 4. (b) 2. Epist. 3. v. 9.

Huberi explicatione boni omnes fuere contenti, nequaquam suspicantes, anguem in herba latere, ac hominem aliquid moliri Symbolico Concordiæ libro adversum. At vero is suum de Prædestinatione illa universali errorem clanculum primum cum Pastore quodam sibi familiari communicare; Theologos Tubingenses, quasi in articulo Prædestinationis, cum Calvino, ejusque sectatoribus conspirent, sugillare: sed cum de eo appellaretur, pleraque negare, certe ita explicare, ut Theologis satisfaceret. Quin imo cum ad Professionem Theologicam in Academia Wittembergensi obeundam, vocatus esset, Bibliothecæ Tubingensi donavit aliquot opuscula sua affabre compacta, quibus manu sua inscripsit: quod cum Theologis Wurtembergicis per omnia, & in cunctis religionis articulis consentiat. Nominatenus etiam comprobavit D. Stephani Gerlachii Disputationem, in qua *particularis Prædestinatio, & ad solos Electos spectans*, perspicue asseritur. Itaque amice a Theologis, ac reliquis Professoribus dimissus, recta in Saxoniam contendit. Vbi Wittembergam venit, erroneam doctrinam *de universali Prædestinatione* paulatim, occultius tamen, Studiosis, qui ejus alacritatem in confutandis Pontificiis ac Reformatis mirabantur, instillare non intermisit. Cumque nihilominus gradum Doctoris Theologiæ expeteret, ac Facultas Theologica de ejus orthodoxia addubitare inciperet, candidè ipsum admonuit, quæ de sparso dogmate heterodoxo circumferebantur, nequaquam dissimulans, si

S. Scri-

Long

S. Scripturæ & Formulæ Concordiæ adversa sentiret, & doceret, nunquam ipsi honores Theologicos collatum iri. In his angustiis, ne existimationis jacturam faceret, ad pristinas rediit artes: quædam negando; aliqua commode interpretando; denique sanctissime protestatus est, ac juramento confirmavit, se per omnem vitam nihil docturum, quod cum Libro Concordiæ non conveniret. Ceterum impetratis honoribus, Huberus factus securior, non modo scriptis privatis inter studiosos sparsis, verum etiam Epistolis ad externos missis, conceptam semel sententiam propagare studuit. Quamobrem Wittembergenses, & Theologi Tubingenses, privatas illas scriptiunculas conquirunt, atque non unum jam, sed plures errores in iisdem deprehendunt: nempe, *Quod Deus ab aeterno omnes homines in CHRISTO ad fidem elegerit, ac ordinavit, ante omnem fidem, & citra ullum ejus respectum. Merum figmentum esse, quod Deus hunc magis diligat, qui credit, quam alterum, qui minime credit: omnes homines ita a Deo per CHRISTVM electos esse, ut actu sint in gratia Dei, in numero dilectorum, electorum, justificatorum, Sanctificatorum, filiorum & hæredum Dei: e quo numero tamen maxima pars hominum per incredulitatem se iterum excludat, & nomina ista amittat. Omnes promissiones Evangelii simpliciter universales esse, ex Deo: nec aliquas ad solos credentes a Deo restrictas esse. Quod in Baptismo etiam hypocrite, (puta Iudæi adulti, simulantes fidem, & mentientes Christianismum) regenerentur.*

Quod

Quod ex parte Dei una tantum sit remissio peccatorum; qua ex aequo omnibus hominibus, propter CHRISTVM, a Deo sint remissa peccata, sive credant, sive minus. Iustificationem esse universalem, qua omnes homines sint ex aequo a Deo, propter meritum CHRISTI, iustificati, adoptati in filios & haeredes Dei, sanctificati, salvati, glorificati & haec omnia absque respectu fidei: & similia portenta ab his dependentia. Admonitus autem Huberus per Theologos Wittembergenses, coram, & per Wurtembergenses, literis amicis & gravibus, ut erroribus renunciaret, ac linguam stylumque contineret. Datis etiam literis ad Wittembergenses Theologos, Wurtembergici solenni ritu protestabantur, se nullatenus consentire erroneis Huberi dogmatibus. Falso enim in Saxonia, & apud alios, in literis suis jactaverat consensum Theologorum Wurtembergensium. Postquam vero Huberus ex ordine Professorio Wittembergæ exclusus, vagatus est per inferiorem Saxoniam, undique disquirens Theologos absurdorum dogmatum suorum approbatores. Et sane aliquo in loco Theologis verborum praestigiis imposuit, & commoda interpretatione bonos, sed non satis circumspectos viros decipit, ut dogma ejus de universali Electione non damnarent. Cum autem & alibi eodem modo fucum facere vellet cordatis viris, hi versutiam ejus animadvertentes, mox hominem a se ablegarunt, aliosque literis admonuerunt, ut ab Hubero illo, vafro & versipelli, sollicitè sibi caverent. Inde in superiorem Sa-

Saxoniam rediens Huberus, per amicos suos Politicos
 in eo elaboravit, ut Professioni Wittembergensi re-
 stitueretur. Responsum autem est ab Administra-
 tore Electoratus Saxonici, Friderico Wilhelmo, qui
 tunc in Comitibus Ratisbonensibus agebat, ut cum
 Theologis Wurtembergicis, quorum aliqui tum ade-
 rant Ratisbonæ, de quo dogmate conferret, eisque
 consentiret; sin, in Saxoniam non reverteretur.
 Theologi autem illi Wurtembergici erant: *Eberhardus Bidenbachius*, D. Abbas Bebenhusanus; *Christo-
 phorus Binderus*, Abbas Adelbergerensis: *Lucas Osiander*, D. (is ipse, cui hanc notitiam debemus) & *M.
 Felix Bidenbachius*, uterque Concionator Aulicus.
 Quibus (ita volente laudato Administratore) adjun-
 ctus erat D. *Jacobus Heilbrunnerus*, Philippi Ludovici
 Palatini Concionator aulicus. Disputatum est cum
 Hubero per aliquot dies ex Scriptura S. Libroque
 Concordiæ, ejusque dogma *de universali Electione &
 Prædestinatione* solide refutatum est. Opiniones e-
 nim reliquas (quod in *CHRISTO omnes homines sint
 adoptati, justificati, sanctificati, glorificati, heredes re-
 gni cælestis*) non amplius urgebat. Post longam ta-
 men disputationem nihil est effectum, ac Huberus
 antiquum obtinens, suæ sententiæ inhæsit: cum-
 que semel sub vesperam significasset Theologis, se
 crastini ad ulteriorem collationem rediturum; non
 stetit promissis, sed summo mane Ratisbona clam di-
 fecit. Elapsis aliquot hebdomadis profectus est
 Tubingam, & per supplices a Duce Wurtembergico
 peti-

petiit, ut sibi liceret cum Theologis Tubingensibus de suo dogmate conferre. Impetrata licentia, iterum disputatum est cum ipso: sed gemino cum successu, hoc est, frustraneo. Quod igitur Huberus se prorsus pervicacem & incorrigibilem demonstraret, jussus est a Principe excedere Ducatu, ne (quod jam facere coeperat) falsiloquio suo plures inficeret. Post illa Spiram cum familia se contulit: inde aliquot libellos in Theologos sibi adversantes, admodum acerbos & virulentos emittens: in quibus eos per calumniam Calvinismi accusavit. Intercedente aliquo tempore Spira discessit: ubi autem locorum exin vagatus, de eo certi nihil affirmare potuit Osiander, praesertim cum inter vertentem annum nihil in lucem emisserit. *Acta Huberiana* (ad quae denique provocat Osiander) Tubingae anno cixcxcvii, sunt impressa: quibus etiam scripta Huberi & Theologorum ipsi adversantium verbotenus inserta sunt. Praeterea ex scriptis Anti-Huberianis mihi innotuerunt: *Aegidii Hunnii, Polycarpi Lyseri, & Samuelis Gesneri* *Controversiae inter Theologos Wittenbergenses de Praedestinatione & Electione: Explicatio cum Refutatione argumentorum, quae Samuel Huber pro assertione sua opinionis hactenus protulit*: (a) *Aegidii Hunnii, Theses, Huberianismo oppositae*: (b) *Stephani Gerlachii, Disputationes tres Huberianismo oppositae*: (c) *D. Matthiae Hoe, Expedita Responsio ad appellationem & provocationem D. Samuelis Huber*: *Addita est delineatio Articuli de Praedest.*

Pl. Nicolai.

Pol. Lyseri.

Acta Huberiana

Contra Huberum scripsere

Steph. Gerlach.

(a) Francof. 1594. (b) VVitteb. 1597. (c) Tubingae 1600.

- Ph. Nicolai. *destinatione*: (a) Philippi Nicolai, *Responsum ad Huberi Confessionem de Universali Electione*: Polycarpi Lyseri, *Extorta Relatio de Controversia Huberiana*: (b) Ejusdem *Testimonium de doctrina & Vita Samuelis Huberi*: (c) utrumque Germanice.
- Pol, Lyserus. (a) Lips. 1605. (b) Ibid. 1611. (c) Francof. 1616.

SECTIO XXXIX.

IANSENISTÆ.

Summa Vitæ
CORN. IAN-
SENI.

Hoc nomen impingi cœpit omnibus illis, qui dogmata & causam *Cornelii Iansenii*, Episcopi Iprensis calculo suo comprobarunt: quæ quidem per Belgium non modo, & Galliam, sed per universum fere regnum Pontificium innumeras dederunt turbas, nondum in præsentem diem funditus compositas. CORNELIVS autem ille IANSENIUS, Leerdami anno MDCLXXXV. die festo SS. Simonis & Iudæ, honestis parentibus natus, ab extrema usque pueritia memoriæ atque ingenii singularis specimina exhibuit. Nam Ultrajecti condiscipulos longe post se relinquens intervallo, eorum ipse velut dux ac præceptor, ad summa quæque properabat. Missus inde Lovanium ad Gymnasium Falconis, Philosophicis studiis tam gnaviter incubuit, ut biennio exacto, anno MDCCIV. ceteris commilitibus ingenii palmam locique prærogativam facile præripuerit, linguamque Græcam sine præceptore, magno tamen & valde difficili labore, addidicerit. Majori deinde felicitate Theologiæ nomen dedit, hæsitque lateri *Iacobi Iansenii*,

nii, cognati sui, viri pii, ac singulariter docti, quem ut parentem observabat, & apud quem prope filii loco erat, in Collegium Adriani VI. Pont. cujus ille moderator erat, receptus. Hinc cum ex pertinaci diligentia tabis periculum esset, Medicis svadentibus, ut solum Lovaniense ad tempus mutaret, visendæ Galliæ cupido ipsum incessit, & in Parisiensi, aliisque Galliæ Academiis, annos ipsos duodecim versatus, multorum oculos ac ora in se convertit, exasciatam ejus atque accuratam doctrinam, itemque singulare in legendo atque explicando Augustino studium, mirantium. Lovanium postliminio reversus, & novo S. Pulcheriæ Collegio præfectus, fundos aliosque proventus, accepta a Provisoribus pecunia, emit, ædificia partim construxit, partim reparavit, totumque Collegium antea informe, in splendidam formam ita convertit, ut pro novo fundatore haberi potuerit. Postea tamen cura rei familiaris, & regimine juventutis, multum ipsi ad studia temporis necessarii deperire animadvertens, relicto Collegio, sibi & studiis, & potissimum meditationi doctrinarum Augustini per complures annos vixit. Supremis in Theologia honoribus ornatus anno ciciocxvii. itemque Professor Ordinarius, S. P. Q. Lovaniensis suffragiis, de nominatus, brevi tempore eam de se opinionem apud Academicos omnes excitavit, ut dignus fuerit judicatus, qui nomine ejusdem Academiæ bis legatus in Hispaniam mitteretur: ubi tum apud Regem, tum in Salmanticensi ac Vallisoletana Academiis, commissa fideliter ac feliciter ex-

pediuit. Anno cixcxxx. ad sacrarum literarum
professionem auspiciis Regiis promotus, indeque
quinto anno post, eodem, quo natus erat, die, in Epi-
scopum Iprensem delectus, ac vertente anno, simili-
ter eodem die consecratus fuit, annum tunc ætatis
agens LI. Verum vix anno cum dimidio in ea digni-
tate exacto, cum novi Palatii Episcopalis mo-
lem auspiciatus, ac multa per Dioecesin in melius re-
formare cœpisset, morbo epidemio de vita decedit
anno cixcxxxviii. die vi. Maji. Vir fuit, iudice Va-
lerio Andrea, *in Bibliotheca Belgica ut de ceteris ejus
virtutibus, de pietate & religione in Deum, de vite mo-
destia, morumque disciplina nihil dicatur, vel maxime
prudentia conspicuus, quippe qui hoc unum in primis
cavebat, ne ageret, vel loqueretur quidpiam, quod aut
reprehensum, aut revocatum optaret: Certabat in illo
fecundissimo scientiæ omnifaræ pectore ingenium
cum judicio, labor cum industria constantiaque,
ut qui nullum sibi labi aut perire tempus pateretur, quo
non aut legeret, aut notaret, aut disceret aliquid: ut
summum quinas, aut quaternas, sæpe etiam pauciores
horas somno indulgere solitus. Unum fere e SS. Pa-
tribus vite sue ducem studiorumque magistrum dele-
gerat S. Augustinum: cujus opera omnia fere decies,
libros vero de Gratia Divina & Libero Arbitrio, plus-
quam tricies a capite ad calcem, decerptis, & in adver-
saria per classes distributis, quæ in rem videbantur,
evolverat: attestante hoc de eo, Liberto Formondo,
S. Theol. D. & Iansenii in cathedra Lovaniensi successore*

re (quem fere unicum Lovanii in interioris admissionis amicis habuit) dum prefatur ad Crisin suam, quam reposuit Causæ Desperatæ (Papatus) Gisberti Voetii, pro eodem Iansenio, & in Synopsi Vitæ, quam Augustino Ianseniano premisit.

Iam hic ipse Iansenianus Augustinus est, qui tot tantosque fluctus excitavit. De hoc autem, & scriptis reliquis, in Testamento suo, vix media ante mortem hora, sequentia verba dictavit. Ego Cornelius, Dei & Apostolicæ Sedis gratia, Episcopus Iprensis, de mea libera voluntate, do & dono omnia mea scripta, ad explicationem S. Augustini spectantia, Capellano meo, Reginaldo Lamao, partim, quia magno labore ea scripsit, vel dictavit, partim, quia sine Originali Copia corrigi non potest. Hac tamen mente hanc donationem facio, ut cum doctissimis Viris, Magnifico Domino Liberto Fomondo, & Reverendo Domino Henrico Caleno, Canonico Mechliniensi conferat, & disponat de editione quam fidelissime: sentio enim aliquid difficulter mutari posse. Si tamen Romana Sedes aliquid mutari velit, sum obediens Filius, & illius Ecclesie, in qua semper vixi, usque ad hunc lectum mortis obediens sum. Ita mea postrema voluntas est. Actum sexta Maji MDCCXXXVIII. Horum igitur hæredis, & Inspectorum cura, anno MDCCXL. Augustinus Iansenii primum prodiit Lovanii, S. Cæs. Maj. & Regis Hispaniarum Privilegiis stipatus, ac ab Archiepiscopo Philippensium, qui Papæ Vicarium in Belgio profitebatur, sex Sorbonæ; quatuordecim, Lovaniensis, Bononiensis, & Duacenæ Facultatum Do-

De
AVGVSTI-
NO Iansenio.

ctori-

ctoribus ; aliquot Abbatibus, Decanis, multisque Professoribus probatus, dictoque anno Parisiis recusatus est. Sic *Opus* (de eo Doctor Sorbonicus, Le Feron loquitur) *absolutissimum de Gratia ex mente B. Augustini a Reverendissimo Domino Cornelio Iansenio, Iprensi Episcopo conscriptum legi & probavi.* Sapit enim in omnibus Orthodoxiam Ecclesie Catholicae, Apostolicae, & Romanae, & ad ejus solatium subsidiumque docte omnino & opportune componitur in laudem gloriae & gratiae Servatoris nostri IESU CHRISTI : nec immerito lucubrations hujusmodi novi Augustini nomine indignantur. Et Beauhornois, Doctor itidem Sorbonicus : Incertam de prostrato errore Pelagiano victoriam fere jam reddiderat quorundam incauta sentiendi & scribendi libido, nisi Illustrissimus & Reverendissimus Episcopus Iprensis, D. D. Cornelius Iansenius singulari Dei providentia exstisset, qui piis multorum desideriis satisfaciens, antiquae saniorisque doctrinae placita reponeret in Augustino suo : quo quidem in libro, quod in Ecclesiae fide, & quotidianis precibus, profundissimoque omnium Theologorum Magistro latebat, aperuit, thesaurosque gratiae & charitatis absconditos fidelium intelligentiae tam luculenter patefecit, ut ausim dicere, vix aliquem a B. Augustini temporibus exstisse, qui naturae stantis vires, lapsae vulnera, & gratiae per IESUM CHRISTVM liberatricis naturam, efficaciam, necessitatem, penitus viderit, eruditiusque explicarit. Quamobrem cum hoc magnum opus fundatissimam in Scripturis doctrinam contineat, nihilque alienum doceat a mente Catho-

lice Ecclesia, Apostolica & Romana, dignum profecto est, quod ab omnibus quam studiosissime legatur; ut homines propria infirmitatis conscii humiliantur sub potenti Dei manu, & ingenta vulnera agnoscentes, ad Medium recurrant, quo Christianos se re & verbis profiteantur. Et Archiepiscopus Mechliniensis, Belgii Primas, in scripto inferius allegando: Cornelius Iansenius pro ingenio, quo valebat, profundo admodum, & perspicaci complurium annorum spatio, omne studium, omnemque operam adhibuit, ut genuinam ejus in hac materia mentem, veramque sententiam erueret, tam intellectu difficilem, quam ab humana ratiocinatione, Etbnicaque Philosophia principiis longissime distat. Quod cum viginti annorum spatio (nempe quo Ecclesia, ductore Augustino, Pelagianos oppugnavit) prestitisset, seque mentem ipsius affecuturum arbitraretur, existimavit, nihil Theologo dignius, nihil Deo, ipsique Sedi Apostolica gratius, & Ecclesiae utilius, se facturum, quam si eam orbi Christiano exponeret, edito ad hoc libro, quem propterea appellavit Augustinum. Et paulo post ipsum vocat Doctorem celeberrimum, & nulli ex ordine eo postponendum: quemque constabat fuisse quondam Academiae Lovaniensis lumen, & ornamentum; atque Universitates Hispanicas in sui admirationem, tum vite & morum integritate, tum eruditionis excellentia rapuisse. Jam in ampliorem Augustino suo usum, succinctum Compendium, seu Commentarium, addidit Iansenius: cujus titulus est: Erroris Massiliensium, & opinionis quorundam Recen-

De Compen-
dio AVGV-
STINI
Ianseniani.

Kkk kkk

tiorum

ἰορὺν παρὰλληλον, ὃ Statera. Per Recentiores autem quin Iesuitas, Liberi Arbitrii adversus Gratiam defensores, ac speciatim *Ludovicum Molinam, Leonbardum Lessium, Gabrielem Vasquezium*, & similes scriptores intellexerit, nullum est dubium: quibus etiam complures errores Pelagianos imputat: non contentus semel de illis monuisse, quin potius eadem saepius inculcans, ne opinari quis posset, excidisse Auctori tales adversus communem Iesuitarum opinionem conceptas sententias. Imo non multum remissior est adversus Iesuitas hac in causa Iansenii zelus, quem adversus Pelagianos Augustini, qui *neglecta fidei & salutis doctrina* passim adversarios suos accusat. Neque tamen negandum, modum interdum excessisse Iansenium, & in veterum Prædestinatianorum, & qui cum ipsis faciebat, Gottscalci, castra concessisse. Interim quod a communi Pontificiorum sententia nimium recessisse videretur, posthumum ejus foetum, simul ac in lucem prodiit, multi, Iesuitæ inprimis, vehementer abominati sunt: aliis atque aliis in mortuum leonem insurgentibus. Inprimis luci dederunt librum *Tbesum*, in quibus Iansenium, ut *impostorem Calvinii spiritu repletum*, ac aliis prope infinitis, horrendisque contumeliis traduxerunt. Contra has *Tbeses* pro Iansenii defensione mox quædam prodierunt, & rursus contra hæc alia. Ac Romæ interea nihil intactum nihilque intentatum reliquerunt Iesuitæ, ut liber Iansenianus a Pontifice proscriberetur atque damnaretur. Atque id fecit demum

Errores Iansenii

Scripta in Iansenium

& pro eo

nam Urbanus VIII. die I. Augusti an. c151xli. hoc ob-
tentu usus, quod adversus decreta Pauli V. & sua, pro-
hibentia, *ne quis tractatus in materia de Auxiliis Di-*
vinae Gratiae, absque Sedis Apostolicae licentia edatur, Au-
gustinus cum graviscandato fuisset editus. At vero
illam proscriptionem multi subreptitiam dixerunt:
eo quod decreta, quæ violata esse assererentur, hujus
libri editione non tantum non fuerint recepta, sed
nec ulla adfuerit recipiendi obligatio. Nam exstant
innumeri de hoc argumento tractatus, absque ulla
Sedis Pontificiæ permissione postea in lucem emissi,
in Hispania, Gallia, Germania & Belgio: nec audi-
tum, vel libros, vel auctores, censuram aut reprehen-
sionem tulisse: quamvis nonnulli Cardinalibus, Ne-
potibus, ac Nunciis, quos vocant, Apostolicis, imo
ipsi Pontifici, fuerint inscripti. Tum perpetuæ fuit
in Belgio consuetudinis, & ab omni ævo recepti mo-
ris quod Pontificiæ Constitutiones, vim legis in Bel-
gio prius non habeant, quam ibidem fuerint pro-
mulgatæ: adeoque ut Belgas obstringant, non sufficiat
Romæ facta promulgatio. Et ea quidem consuetu-
do in tantum radices egit, ut legibus Belgicis (quas
Rex Hispaniæ ejusque antecessores in sua inaugura-
tione se servaturos jurarunt) accenseatur. Quæ
cum *Iobannes Iansenius*, Furnensis Canonicus, Cor-
nelii Episcopi fratris filius, ad impetrandam promul-
gationis bullæ Urbani suspensionem, donec Pontifex
plenius edoceretur, Regi exposuisset, placuit omni-
bus Belgii Episcopis literis ad eos datis mandare, ut
in sua quisque diœcesi inquireret, *An revera Iansenii*

Urbanus VIII.
damnat Ian-
senii AVGV-
STINVM.

Bullæ Ponti-
ficiæ se oppo-
nunt Belgæ.

ad vetera pri-
vilegia pro-
vocantes.

Archiepiscopi
Mechliniensis
Audium pro
Iansenio.

liber scandalum peperisset. Quod quidem Archiepiscopus Mechliniensis magno cum studio & fide præstitit, auditis omnibus, qui de rei veritate potissimum videbantur instructi, & ad ferendum in hoc negotio iudicium maxime idonei: ac inter alios Superioribus & celeberrimis omnium Ordinum in sua dioecesi Theologis, exceptis Iesuitis, & Lovaniensibus, quibus utrisque audiendis curam Rex Academiae Rectori commiserat. Et vero deprehendit Archiepiscopus, vere occasione libri Ianseniani non levia exorta esse scandala; sed quæ jure ipsi libro imputari nequeant, verum adversariorum audaciæ ac impotenti iræ, qua eum aggressi Iesuitæ adversarii; ac præcipue antedictarum *Thesium* nimia acerbitati atque insolentiæ. Idem Archiepiscopus deprehendit, eorum, qui librum attente pervolverunt, hanc esse sententiam, quod liber scandalosus esse aut videri non possit, nisi doctrina S. Augustini, tot Pontificibus, Conciliis, Sanctisque Patribus probata, scandalosa simul esse judicetur: utpote cum nihil præter ipsissima D. Augustini sensa contineat, & propositiones, quæ plus ceteris agitantur, & impetuntur, propriis ipsius S. Doctoris verbis efferantur. Denique tantum abesse, ut hujus libri lectores scandalum aliquod ex eo acceperint, ut etiam qui inter illos graviores sunt, & primi nominis, Deo gratias egerint, in ea se tempora incidisse, quibus contigit, præcipuos fidei Catholicæ articulos, & solidissima Christianæ humilitatis, pietatis, & amoris divini principia a S. Augustino

gustino olim tradita, primævo suo splendori restitui. Iesuitæ interim, & tres Lovaniensis Academiae Theolog. Facult. Doctores (quos mirum fane visum fuit cum illis conspirasse in hac causa : qua, prostrato Iansenio, conabantur erigere Molinam ab ipsa Facultate, gravi censura proscriptum) Romam præter omnem veri speciem scripserunt ; *Constitutiones Pii V. & Gregorii XIII. Lovanii conculcari, & Propositiones in iis condemnatas palam restitui, eo quod à Iansenio renovata & asserta conspicerentur : jamque nisi tempestive obviam iretur, præ foribus esse schisma toti Ecclesie perniciosum.* Ex hinc graviore nota liber Iansenii ab Urbano VIII. proscribitur anno MDCLXII. pridie Nonas Martii, formata nimirum Bulla, causisque priori Censura expressis, ac his insuper additis : *in Augustino Iansenii contineri, & cum gravi scandalo, Sedisque Apostolicæ contemptu ac in Ecclesie perniciem renovari, & defendi multas Propositiones, jam dictis Pii V. & Gregorii XIII. Constitutionibus damnatas.* Propositiones autem sunt sequentes : I. *Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus & conantibus secundum præsentem, quas habent, vires, sunt impossibilia ; deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiant.* II. *Interiori Gratia, in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.* III. *Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.* IV. *Semi-Pelagiani admittebant prævenientis Gratia interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium*

Nova Augustini Ians. damnatio.

fidei: Et in hoc erant heretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. V. Semi-Pelagianum est dicere; CHRISTVM pro omnibus hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Finiebat in bulla in hæc verba: Mandamus igitur omnibus CHRISTI fidelibus utriusque sexus, ne de dictis propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant, quam in hac presenti nostra declaratione Et definitione continetur, sub censuris Et pœnis contra hereticos Et eorum fautores in jure expressis. Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, nec non heretica pravitatis Inquisitoribus, ut contradictores Et rebelles quoscunque, per censuras Et pœnas prædictas, ceteraque jura Et facti remedia opportuna, invocato Et ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii secularis omnino coerceant, Et compeſcant. Quod autem Lovaniensis Academia putaret, Pontificem fuisse circumventum, binos ad Eum Doctores, unum Theologiæ, alterum Iuris, Iohannem Sinnichium, & Cornelium Papium, ablegavit, an vera esset Bulla, inquisituros, & si genuina deprehenderetur, causas subreptionis exposituros. Paucis, postquam Romam appulerant, diebus dictus Barberinus Cardinalis (qui tunc illic omnia agebat, & poterat) Abbatem S. Anastasiæ, Pontificium in Belgio Ministrum, adversariorum Iansenii magnum fautorem, de illorum adventu certiores per literas reddidit, indicavitque, verendum non esse, ne quidquam in hoc negotio

Lovan. Academia Romam legatos mittit,

imma-

immutaretur. In primo nihilominus ad Pontificem accessu, hic diserte affirmavit : *Non aliud se mandasse, quam ut denuo confirmaretur Bulla Pii V. a Gregorio XIII. ante firmata, sed & diserte cavisse, ne quis in dicta Bulla expresso nomine sugillaretur.* De cuius rei veritate eo ambigendum minus, cum id ipsum iidem Legati Romæ adhuc agendes *Memoriali* libello *Informatorio*, Cardinalibus Commissariis, cum Relatione ad eundem Pontificem, exhibito, expressis verbis inseruerint. Nec enim credibile est, ausuros fuisse istiusmodi viros, scripto, quod Pontifici porrigebant, asserere, tanti momenti ab eo dicta, si dicta non fuissent, & ea quidem fiducia, ut hoc præterea adderent : *Mirum ergo videri, unde in dictam Bullam irrepserit nomen Iansenii.* Sed licet ea Pontificis declaratio bonam futuri successus spem faceret, procedente tamen actione, nihil aliud, quam constantissime illinc nequidquam in eo negotio imminuendi voluntatis, quam Cardinalis Barberinus, Abbati S. Anastasiæ tam aperte significaverat, perpetua experimenta senserunt. Aperte enim testabatur legatorum alter (altero Romæ demortuo) quidquid apud Barberinum Cardinalem fecerint, quidquid urserint, nunquam tamen obtinere potuisse, ut liber Iansenii legitime examinaretur, cumque scriptis Augustini conferretur : unde tamen præcipue pendeat Iansenii defensio, ut qui nihil aliud intenderit, quam explicare, & fidelissime proferre Augustini sensa ; nequaquam vero de eorum veritate aut falsitate quidquam statuere ; uti pluribus locis
palam

palam sit testificatus. Verum nec illud obtineri potuit, ut Bullam falsis extortam fuisse suggestionibus, argumentis in eam rem paratis ostendere liceret. Id saltem concessum est, ut remedium aliquod exposcerent adversus eos, qui occasione dictæ Bullæ, D. Augustini auctoritatem in contemptum adducebant. Valde præterea suspectum fuit, quod idem Legatus affirmavit, Assessorem S. Officii, Albicium, Bullæ compilatorem (gravissimi haut dubie criminis reum, si quid in ea a mente Pontificis alienum expresisset) omnibus consultationibus ea de re habitis interfuisse. Quarum hic demum fuit exitus, quod etsi Legati (ut nihil committerent, in quo offendi Card. Barberinus posset, nec ab eo datam sibi potestatem excederent) nihil aliud postulassent, quam ut obrectatores B. Augustini compescerentur; a morte tamen Pontificis (is obiit anno MDCLXIV. XXIX. Iulii,) Decretum iis traditum fuit, tam longe a precibus suis alienum, quam his, quæ Card. Barberinus, Abbati S. Anastasiæ scripserat, consentaneum. Disertis enim verbis in eo refertur, & statuitur: *porrectum fuisse a Legatis supplicem libellum pro dictæ Bullæ veritate, & intentione Sæ Sanctitatis circa illam indaganda: at ut huic petitioni satisfaceret, Pontificem mandasse, ut ejus exemplum illis traderetur exacte cum autographo collocatum, ac simul significaretur, eam S. Sanctitati mentem esse, ut præcise Bulla observaretur, disputationibus, difficultatibus, ac querelis hac occasione exortis, vel exorturis perpetuum silentium imponendo.* Innocentio X. ad

ad Pontificatum evecto, Legatus superstes rursus apud eum institit, ut Iansenii liber debito examini subiceretur, & cum S. Augustini scriptis conferretur. Paratissimum enim se exhibuit, clarissimis argumentis ostendere, (quod & ante vivo Urbano in Confessu Cardinalium aliorumque hujus causæ cognitorum fecerat) controversiam, quæ nunc inter Iansenium, ejusque adversarios agitur, nihil omnino ab ea differre, quæ fuit olim inter S. Augustinum & Pelagianos, nullisque Iansenium hæcenus impugnari argumentis, quam quibus Pelagiani & Semipelagiani impugnarunt Augustinum: ea quidem conditione, ut si vel in uno articulo eum convinci, vel deficere contingeret, suis ipse manibus Iansenii librum ultricibus flammis in Campo Floræ esset traditurus. At nihil iterum obtinuit: non minus tamen honorifice a novo Pontifice habitus, ac dimissus fuit, submisso postquam Roma excesserat, scriptiuncula (*Gratium* vocant Pontificii) quo quid de eo censeret Pontifex, quantoque illum affectu prosequeretur, pro fidelitate, observantia & sinceritate erga S. Sedem exhibitis, manifeste ostendit. Præterea aliquoties laudato Abbati S. Anastasiæ, Nuncio illi Pontificio, aliud Decretum fuit redditum, de nemine ad ullum beneficium Ecclesiasticum admittendo, qui conceptis verbis Iansenii Augustinum non ejurarat, sequenti nimirum formula: *Ego N. N. profiteor me obedientem S. Rom. Ecclesie, sanctissimo nostro Domino Innocentio P. M. ejusque successoribus, atque ideo me acceptaturum, prout de facto accepto*

debita submissione Constitutionem felicitis recordationis Urbani VIII. editam anno XIX. sui Pontificatus, incarnationis Domini MDCCXLII. prid. Non. Martii - - - in qua prohibetur liber C. Iansenii, cui titulus Augustinus, quam Constitutionem ego integre accepto, & cum ea in omnibus sentio ac consentio, at promitto, me quantum in me fuerit, curaturum, ut praefatam Constitutionem omnes & singuli acceptent, & cum eadem in omnibus sentiant & consentiant: ita spondeo, & voveo, juro ego idem N. N. Sic me Deus adjuvet, & haec sancta Dei Evangelia.

Adversarii novo hoc decreto suffulti, omnia sibi adversus Iansenium licere, quasi jam omnino prostratum, existimarunt, adeoque ipsi S. Augustino perulantius insultare coeperunt. Ac trium quidem, quae antea memoravi, Doctorum Lovaniensium unus, e publica cathedra jam ante, non sine gravi multorum audientium offensa, pronunciarat, plures propositiones, quas Augustini esse fatebatur, iisdem, quibus ille has asseruerat terminis, damnatas esse: *Ecclesiam a D. Augustini Pedagogia liberari debere: D. Augustinum Doctorem fuisse, qualis ipse sit: Augustinum argumentis & objectionibus Iuliani Pelagianorum coryphaei, non fecisse satis: Ejusdem Theologiam de translatione Peccati Originalis esse rusticanam.* Utque deinde ostenderet, haec omnia non leviter, ac incogitanter a se asserta, composuit, suisque discipulis dictavit tractatum singularem, *de D. Augustini auctoritate:* ea fini, ut, quam tanto Patri auctoritatem Iansenius non ex ingenio

genio suo, sed Pontificum, Conciliorum, Sanctorum-
que Patrum testimoniis atque elogiis asseruerat, hanc
ille eriperet, vel saltem imminueret. Alter vero
cum paratam in Iansenium haberet *Declamationem*,
quam ne proferret, mandato regio vetabatur; se
quidem huic mandato pariturum; sed quæ in Ian-
senium composuerat, in Calvinum conversurum,
palam edixit. Nec deinde quidquam protulit, quam
plurimum e Calvino haustarum farraginem, inter-
mixta non raro verissima ipsius Augustini doctrina,
ipsissimis ejus verbis. Quidam Antverpiæ Iesuitæ
Bullæ promulgationem diutius protrahi ægre ferens,
eam ipse pro concione ad populum proclamare ausus
est: more quidem adeo insolenti, totque congestis
in Iansenium & sectatores conviciis, ut totum audi-
torium gravissime conturbaretur. Quod videri non
potuit, ignorantibus & improbantibus Superioribus
evenisse: cum ille pluribus sermonibus, *rem plane
novam se paratam habere, populo exponendam* edi-
xerit, omnesque ad hanc audiendam studiose invita-
verit: neque tamen id propter increpitus fuerit, aut
castigatus. Quin potius eadem convicia diversis
postea homiliis repetiit, hisque graviora adjecit, per-
spicuis denique verbis asserere ausus, *nullam se Supe-
riorum offensam metuere, quorum utique voluntatem
exequeretur*. Ac alius deinde Iesuita eadem in civi-
tate, eodemque pulpito, ad infringendam in materia
de Gratia Dei S. Augustini auctoritatem, multas illius
Sancti Viri in alia materia propositiones recitavit:

quas falsas esse pronuntiavit, ac Catholicae doctrinae adversas.

De Gallicanis
ob Iansenium
motibus.

Dum hæc in Belgio Hispanico aguntur, Iansenius quoque in Galliis a Iesuitis eo liberius & audacius coepit proscindi, quod libri illius, qui MARS GALLICVS dictus, auctor haberetur: (a) quo cum ad asserenda Hispanicae Monarchiae jura, ac præcellentiam & armorum justitiam nihil solidius, ita rebus Gallicanis magis exitiosum judicabatur. Neque neglexerunt Iesuitæ (ut publicum adversus Iansenii memoriam ejusque sectatores concitarent odium) scriptis omnibus, quæ in hac materia evulgant, summo studio id ipsum inculcare: idque nulla Bullæ Pontificiæ reverentia, quæ non minus severe adversus Iansenium, quam pro eo, scribi vetuit. Et ut constet, quam aperte huic Bullæ illuserint, eam una cum *Thesibus* (quas supra tetigi) eadem cum Iansenii libro prohibitione expresse comprehensis, Parisiis excudi curarunt: dum interea in Belgio, ac præcipue Concionator ille Antverpiensis, publicis declamationibus infelices armorum Hispanicorum successus Bullarum Pontificiarum contentui adscribe-
ret. Præterea quam religiose Bullam observaverint, testabatur falso *Antonii Richardi* nomine aliquoties

(a) Iansenium hujus libri auctorem facit Henr. Valesius in *Orat. de Dion. Petavio*. Et in Epist. quadam ex Italico in Latinum versa hæc legas: *In Flandriam reversus Iansenius, scripsit in Hispanicorum favorem eruditissimum libellum, cui titulus, Mars Gallicus, ejusque respectu post factus est Episcopus civitatis Iprensis*. Liber hic in varias linguas, & Germanicam quoque versus est.

quoties excussus liber, cujus auctorem fuisse Belgam Iesuitam, multi suspicati sunt. Hoc sane in tanta eorum copia, quæ adversus Iansenium edita sunt, nihil unquam prodiit acerbius, ac Iansenius Præsul foedius, quam B. noster Lutherus, aut Calvinus discerpitur. Pudendi ut plurimum latrocinii ac plagii accusatur: quasi, quæ primum Calvinus in Augustino deprehendisset, ipse sua industria ex Augustini scriptis eruta profiteretur. Sed & postremæ editioni accessit ad Principem Condaum, præcipuum in Gallia Iesuitarum isto tempore Protectorem ac Mæcenatem, epistola, vilissimis & abjectissimis adulationibus referta, qua diserte expresserunt: *Iansenium Ecclesie doctrinam convellere molientem, dum Francorum Reges, propugnaculum, Columnam, Scutum, & esse & a Romanis Pontificibus appellari non ignoraret; propugnaculum illud exscindere, columnam evertere, scutum percurrere conatum esse, ac experiri voluisse in Gallica Majestate, quid in Apostolicam posset, & Ecclesie oppugnationem ex primogeniti filiis auspicari: verum ut duplici ingenii sui foetu, Marte nimirum Gallico, & Augustino suo providerit, ut etiam post fata utramque oppugnaret; sic gemina prole effecisse Condaum, ut cum hunc Superi repeterent, ejus neutra patrocinium desideret. Divisisse Iansenium se ipsum in libros, tanquam in liberos, & primogenitum quidem Gallie hostem esse voluisse: alterum Catholica veritatis inimicum; Condaum vero virtutes suas partiri in filios, & majorem natu Gallie scutum; minorem vero Ecclesie co-*

lumnæ designasse ; hosque ea Parentis vota sic implere , ut iis publica vox ea ipsa nomina jam imposuerit , qua Iansenius Operibus suis falso inscripserat : Ludovicum totius Europæ iudicio , Martem Gallicum ; Armandum (octodecim annorum adolescentem) Gallicani Cleri suffragio Augustinum haberi. Nec eo minus tamen hic liber cum hac ipsa Epistola Lovanii publice venum expositus , & ab ordinario quidem Iesuitarum bibliopola. Hæc tamen & alia hujusmodi nequaquam prohibere potuerunt , quo minus Iansenii liber ferventi zelo , summaque alacritate defenderetur in Gallia , majori Episcoporum ac Theologorum parte , imo & Politicis quibusdam viris gratissimus probatissimusque , tanquam fidelissimus mentis D. Augustini interpretes fuit visus. Sic Sacræ virgines Lutetiæ , quæ monasterium Portus Regalis incolebant , extremum censuratum rigorem pati , quam formulis subscribere voluerunt. (a) Dum exeunte Febr. an. ciciicliiii. Sorbona Parisiensis ad Cyclopici cujusdam monachi librum contra Iansenitas scriptum censendum , congregata fuit , eo ipso literas regio sigillo munitas , ac pro Iesuitis , ac reliquis factionis Anti-Ianseniticæ sociis , a Patre Polino , qui Regi ab ordinariis confessionibus , exaratas , accepit , quibus publicatione hujus censuræ interdicebatur. Interea tamen Archiepiscopus Parisinus his Iesuiticis occurrit technis , ac ante a Rege geminum mandatum acciperet , in omnibus urbis partibus edictum affigi

(a) Vide Acta Lips. an. 1683. m. Nov. p. 477.

figi curavit, quo legere monachi hujus librum, imprimere, vendere, sub excommunicationis poena prohibuit. (a) Sed quid hoc, ad id, quod ex Sorbona sexaginta Doctores ejecti, qui noluerint damnare propositionem, quæ in Chrysostomo, Augustino, aliisque Patribus reperitur: *quod nempe S. Petrus in tentationis sue momento non habuerit gratiam sufficientem ad eam vincendam?* Etiam nomina eorum ex tabulis Collegii erasa, & preces post mortem denegatae sint, etsi pecuniam pro solitis expiationibus numerassent. Id speciatim accidit Episcopo Vinctensi, & Catalaunensi, P. le Noir, Sezensis, sive Sagianæ in Neustria Ecclesiæ Theologus, Iansenismi inculpatus, absque cognitione causæ, literis Regiis sub sigillo, sive secreto minori, expeditis, in exilium pulsus, & Bastiliæ, claustro illi Parisiensi inclusus fuit, damnatusque postea, ut funem collo circa positum, manu cereum gerens, & indusio amictus, ad templum cathedrale sisteretur: uti etiam factum est: ubi cum loco revocationis, preces recitasset, in aliud castellum ductus fuit, ad mortem usque eo detinendus. Cluniacensis Abbatiae Ord. Bened. monachi, cum veteri more Abbatem elegissent, hic regio mandato cum aliis primoribus monasterii in exilium ejectus est, & reditus monasterii fisco vindicati, donec Cardinalis Bullionæus a Rege nominatus iis potiretur. (b) Et ut alios nunc taceam, *Gilbertus ille Maugouvinus*, Regi a Con-

(a) Ioh. Henr. Ottius in dedicat. *Orat. de Causa Iansenitica.* (b)

Vid. Francisci Pictonis Tract. *de Afflict. Eccles. Gallicanae*, in Actis Erud. Lips. 1689. m. Majo p. 268, seqq.

Consiliis, & in suprema Monetarum Curia Præses, in præfatione *Vindiciarum Prædestinationis & Gratia*, non dubitavit scribere: *Cum a decennio Cornelii Iansenii, Iprensis Episcopi Augustinus in publicum prodiit, in quo non modo S. Augustini doctrina apprime enucleata traditur, sed & solennes Molinae, & sociorum opiniones cum Massiliensium erroribus notis LXXX. παραλλήλως, & quasi in statera appenduntur, a Patribus societatis & fautoribus undique conclamatum, nihil in librum illum, & eos qui similia sapiunt, ab illis intentatum relictum, ipsa S. Augustini doctrina miserrime habita, ejus auctoritas a pluribus illorum abjurata: ut cuilibet obvium.* Neque Academiam Parisiensem, neque Episcoporum aliorumque Prælatorum totius Gallicani Cleri nomine ibidem habita Congregatio adduci potuit, ut dictam Bullam reciperent, Principe Condæo, Cancellarioque Franciæ, pari affectu Iesuitarum causæ faventibus, ac deinde Cardinale Grimaldi, ejusque in munere Nuntii Pontificii successore, & ad horum omnium preces, ipsa Regina, nequicquam urgentibus. Quin imo Regina, postquam laudato Nuntio literas dederat, prædictæ Academiæ simul cum Pontificio Brevi tradendas (quibus Bullam hanc sine mora recipi severe jubebatur) de gravissimis quæ inde nascerentur periculis & incommodis monita, eas confestim revocavit, & ab instituto deinceps destitit. Ceterum an Bulla illa Pontificis Anti-Ianseniana in Belgio sit recipienda ac promulganda, nec ne, consultus ab Hispaniæ Rege, Mechliniensis Archie-

chiepiscopus, Belgii Primas summopere id dissuasit, gravibus rationibus, ex quibus potiores placet repetere. Et primo quidem putat, hæreticos (Nos potissimum punit, ac Reformatos) bullæ promulgatione ac receptione in ea opinione, qua pro se Augustini sententiam stare credunt, pertinacius obfirmatum iri, eamque bullam sic accepturos, ut nulum potentius telum ad infringendam S. Sedis totiusque Ecclesiæ infallibilitatem subministrari existimaverint: jamque apud Hollandos hoc solum respectu conversum esse Iansenii librum, typisque mandandum, ubi primum constiterit, Bullam ubique esse receptam. Deinde non mediocriter verendum, ne Catholicis quoque infirmioribus persuadeatur, hæreticorum doctrinam, auctoritate S. Augustini subnixam, illique hoc argumento seducantur, præsertim ubi intellexerint inter tot Patres, qui Augustinum sunt amplexi, S. Bernhardum adeo tenaciter ei adhæsisse, ut aperte profiteretur, *se cum illo sapere, aut errare.* (a) Neque minus subesse periculum, ne Bulla, quæ pacis & tranquillitatis in Ecclesia asservandæ studio emissæ, effectus plane contrarios producat, eaque inde schismata revera oriantur, quæ Pontifici persuadere nonnulli voluerint oritura, nisi liber Iansenii supprimere-
 tur. Nam si ejus adversarii nullo alio, quam hac Bulla, innixi fundamento, a concitandis tot turbis, libroque Iansenii tam proterve insultando compesci
 Mmmmmmm ne

(a) Bernh. Epist. 77. ad Hugonem de S. Victore.

nequeant ; omnino existimat, longe difficilius contineri posse eos, qui librum probent, tot utique Pontificum & Conciliorum auctoritate (ut certo sibi persuasum habeant) munitos. Et si ea Bullæ esset sententia, quam asserunt adversarii Iansenii, omnium maxime verendum putat, ne tandem revocetur, & pari, atque olim, animorum motu, agitetur antiqua illa controversia, *An in causa Fidei a Pontifice ad futurum Concilium provocare non liceat.* Ac interea pene certum se habere scribit, quicquid urgeatur Bullæ executio, eam minime observandam, adeoque ab illius promulgatione nihil aliud expectandum, quam ut Pontificia Regiaque auctoritas in discrimen adducatur. Qui enim librum Iansenii probant, (hos vero aliis & numero & auctoritate longe superiores esse, in sua saltem diœcesi, ait) eam nullam esse, & invalidam, prorsus non dubitare : certoque credere, & intrepide asserere, fraude, importunitate, falsisque suggestionibus extortam, iisdem plane actibus sustentari, ac præcipue potentia Albicii, a quo contra mentem Pontificiam compositam esse existiment. Nec credibile esse, Sanctitatem suam induci se passuram, ad proscribendum eum librum, in quo perspectum haberet, nihil aliud contineri, quam doctrinam toties Antecessoribus suis approbatam, quamque eorum unus haud pridem diserte sit professus, Ecclesiam quasi hæreditario suam fecisse, omniumque controversiarum in ea materia, quam liber ille tractaret, definiendarum regulam ac normam esse voluisset. In

his, quæ sunt facti, Pontificem haut dubie (prout ceteri omnes) decipi posse, & circumveniri. An vero quasdam propositiones a Pio V. & Gregorio XIII. damnatas, in contemptum sedis Apostolicæ; & Ecclesiæ perniciem renovet, & defendat Iansenius, facti quæstionem esse, & quidem ejusmodi, ut veritas sensu percipi queat. Inspicienda tantum loca, quibus jam dictæ propositiones tractantur, ac ipso adspectu palam futurum, tantum abesse earum aliquam in Apostolicæ Sedis contemptum, & Ecclesiæ perniciem renovari, & defendi, ut potius eas omnes jure damnatas, vel proscriptas fuisse, Iansenius diserte asserat. Verum quamvis hæc & plura alia legati Lovanienses Romæ exposuerint, cum tamen ad probationem toties oblatam nunquam fuerint admissi, neque impetrare potuerint, ut liber Iansenii debite examinaretur, & cum scriptis Augustini conferretur, eos legitime auditos fuisse, ac negotium hoc, prout jus & ratio exigit, discussum, neutiquam posse videri. Has igitur rationes, aliasque ex præmissis facile decidendas, adeo graves sibi visas scribit, ut omnino crediderit, non solum licuisse, verum etiam obstrictum se fuisse, a promulgatione dictæ Bullæ. Cum non uno juris loco statuatur, sitque receptissima tum Theologorum, tum Ictorum omnium sententia: *mandata Pontificum Principumque exsequenda non esse, si verisimile sit, pravis ea suggestionibus fuisse obtenta, vel eorum executio sine scandalo, manifesta injustitia, aut alio gravi Reip. incommodo, fieri*

nequeat. Idque locum habere intelligi, etiam post secundam jussionem; quin imo tantisper, donec suam Sanctitatem de ejusmodi incommodis, iisve, quæ falso suggesta prætenduntur, plene edoctam fuisse constiterit. Neque deesse, qui Bullas Pontificias etiam in materia fidei & doctrinæ, licite suspendi posse, existiment. Ita sane expresse docere *Iobannem Driedonem*, Lovaniensem Doctorem, & moribus, & sacrae Theologiæ Professione insignem, teste Covarruvia in *Præctis Questionibus*. In spem igitur certam induci, non ægre laturum Regem Hispaniæ, quod huc usque Bullæ promulgationem sustinuerit: quin imo interposituram esse Regiam autoritatem suam apud Sedem Apostolicam, ut causa, quam nulla gravior, atque inquisitione dignior incidere potest, juste ac legitime cum omni integritate, & æquanimi- tate discutatur; utpote in qua vertatur honor & existimatio summi in Ecclesia Doctoris Augustini, occasione dictæ Bullæ, majori quam ante hac unquam temeritate impetitam; idque in ea materia, in qua ipse tot Pontificum, Conciliorum, ac SS. Patrum testimonio, acceptas a Deo ingenii ac doctrinæ dotes potissimum exeruerit, deque infestissimis Ecclesiæ hostibus triumphaverit. Agi præterea de nomine & fama doctissimi pariter ac sanctissimi Episcopi, qui (cum hæreticorum acerrimus semper fuerit hostis ac debellator strenuus) tum publice tum privatim hæreseos aspergatur labe, unde magnum haut dubie dictæ Bullæ promulgatione,

ne, incredulorum hominum animi scandalum accepturi sint. Agi quoque de exstimatione tot illustrium Prælatorum, ac celeberrimorum ubique Theologorum, qui luculentissimis approbationibus, testimoniis & elogiis librum Iansenii dignum censuerint; quosque proinde difficile fuerit eandem hæreseos notam vel suspicionem omnino effugere. Agi porro de innumeris spectatæ probitatis & doctrinæ, cujuslibet Ordinis Religiosis, intempestiva & periculosa coactione adigendis, ut eum e manibus eripi sibi patiantur librum, in quo certo existiment, vera se principia divini amoris, & Christianæ humilitatis, ex purissimis S. Scripturarum fontibus a D. Augustino hausta percepisse. Agi postremo de ipsius Sedis Apostolicæ Ecclesiæque Catholicæ auctoritate & infallibilitate, majoribus, quam unquam antea, animis viribusque ab Hæreticis impugnanda: cum eam promulgari, ac ubique recipi viderint Bullam, qua tot præclarissimi Catholicissimi-que Theologi persuasum omnino habent, gravissime lædi, ac tam acerba Iansenii proscriptione non posse non involvi doctrinam S. Augustini, a quamplurimis olim Pontificibus, Conciliis, S. Patribus, & tota Ecclesia probatam & receptam. Et in his quidem finit memorabile illud scriptum, cui titulus: *Rationes, ob quas Illustrissimus Dominus Archiepiscopus Mechliniensis, Belgii Primas, a promulgatione Bullæ qua proscribitur Liber, cui titulus Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Augustinus, abstinuit, ex mandata*

Regio allegata ac Catholica Majestati exhibita. Et hæc quidem scriptio ex Gallico in Latinum versa, tum alibi, tum Helmstadii, cura Herm. Conringii recusa est anno MDCCXLIX. Nec minus etiam Pontifici ab Iansenii fautoribus exhibitus liber *Planctus Veritatis Augustiniana in Belgio patientis* inscriptus: quo enixe rogitarunt, ut prius quam in Iansenium subscribere cogantur, de fide disceptetur, nec tum demum de re cognoscatur, cum de persona judicium constiterit, annexis tribus libellis, quorum primus *fidei*; alter, *justitia*; tertius *charitatis* inscripti. Ac porro digna lectu est *Iohannis Gratiani*, Presbyteri *Querela*, & *Appellatio ad futurum Concilium*, nomine B. Augustini instituta. At vero cum Rex Hispanus rebus suis nonnihil afflictis Pontificium favorem magnopere putaret expedire, eoque cum damno etiam juris sui in promulgationem Bullæ Pontificiæ consensisset, nihilominus tamen Mechliniensis Præsulis, aliorumque in Belgio auctoritas ita invaluit, ut *cognita Regis voluntate*, *Belgæ ad promulgationem quidem Urbanianæ Bullæ sed veteri ritu, salvo majorum more, & secundum regionis privilegia procederent*, *emisso insuper edicto Regis, quo turbantibus publicam tranquillitatem tam Clericis, quam laicis condigna pœna irrogantur.* Quam rem tam ægre tulerunt Curia Romanæ Proceres, ut protestatione typis emissâ, auctoritatem Regiam sigillare, inde Pontificio Brevi tempestatem in Archiducem convertere non contenti, ipsum Belgii Primatem, & Senioremem ejus Coepiscopum, quod non satis

acce-

accepta Romanis auribus admiscuissent Bullæ, Romanam in jus vocare, atque ad causam dicendam, se veris, & antehac inauditis mandatis urgere non dubitaverint. Nec tamen Curiam Romanam doctrinæ Iansenianæ negotium adeo momordit, quam quod Bulla Urbaniana per singulas dioeceses, & nonnisi addito Regio placito promulgata esset: cum illa credi vellet, publicationem novarum Constitutionum Romæ si fieret in acie Campi Floræ, hanc solum sufficere obligandis mortalibus. Is Curia insolens conatus occasionem dedit conscribendis duobus longe doctissimis Opusculis, quorum alteri titulus: *Defensio Belgarum contra evocationes, & peregrina judicia*: alteri, *Ius Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem*: ac utriusque evulgationem debemus industriæ personati Numæ Sedulii. Etsi autem supra tam favores, quam odia adversus Iansenianum Augustinum Gallicanos tetigimus, addi tamen meretur, quod postquam Bulla Pontificia in Gallias fuit missa, a Iulio Mazarinio Cardinali, electo Archiepiscopo Metensi, multisque aliis Archiepiscopis & Episcopis, obviis quasi ulnis fuerit recepta. Præter enim dictum Cardinalem, Epistolæ ad Innocentium X. Papam hoc nomine missæ subscripserunt, *Victor*, Turonensis; *De Grignam*, Arelatensis; *Henricus*, Burdegalensis; *G. Daubuffon*, Ebrodunensis; *Franciscus*, Rothomagensis; *Petrus de Marca*, Tolosanus nominatus, Archiepiscopi: *Leberon*, Valentinenensis & Diensis; *Ægidius*, Ebroicensis; *Antbymius Dionysius*,

sius, Dolensis; *Petrus*, Montisalbanensis; *Antonius*, Grassensis & Venciensis; *P. de Broc*, Antisiodorensis; *Robertus*, Dolensis; *Henricus*, Redonensis; *Iacobus*, Tolonensis; *Felix*, Catalaunensis; *Dionysius*, Briocensis; *Henricus*, Aniciensis; *Ferdinandus*, Macloviensis; *Claudius*, Constantiensis; *Iacobus*, S. Flori; *Iacynthus*, Arausiensis; *Harduinus*, Ruthenensis; *Philibertus Emanuel*, Ceno-
manensis; *Franciscus*, Glandevenensis, Ambianensis nominatus; *Gabriel*, Abrincensis; *Iohannes*, Oloronensis, Abbas *de Servient*, Carcastonensis nominatus; Abbas *Tubeuf*, S. Pontii Tomeriarum nominatus, Episcopi. Ipsam Epistolam *Specimini Iansenismi* inseruit Iohannes Adamus Osiander. Cum insuper Episcopi Gallicani nullo lato de V. propositionibus Iansenio adscriptis iudicio a Sede Rom. iudicium poposcissent; ipsi Antistites hoc factum suum excusant anno MDCLX. eo quod tunc temporis Synodus aut *Conventus Generalis Cleri Gallicani* haberi non potuisset, ac idcirco necesse fuisset, ad ejusmodi iudicium recurrere. Non multo post libertas Cleri Gallicani attentabatur in causa quatuor Episcoporum, qui accusabantur, ut minus obsequentes constitutioni Innocentii X. & Alexandri VII. citra V. propositiones in Iansenii causa nullolato de quinque propositionibus Iansenio adscriptis iudicio, aque Sede Rom. iudicium poposcerunt, Verum ipsi Antistites factum hoc suum anno MDCLX. excusant, eo quod tunc temporis Synodus aut *Conventus Generalis Cleri*

Cleri Gallicani, haberi non potuisset, & id circo necesse fuisset ad ejusmodi judicium recurrere. Deinde vero iterum a Romanis attentata est libertas Episcoporum in causa quatuor Episcoporum, qui accusabantur, ut minus obsequentes Constitutioni Innocentii X. & Alex. VII. circa V. propositiones emissæ. Tunc enim Rex Gallia petiit ab Alexandro, ut XII. Episcopos in Gallia nominaret, qui de IV. Episcopis, omni appellatione remota, judicarent. Responsum est a Romanis, mentem Pontificii fuisse, ut unum nominaret, vel ut executorem tantum judicii Romæ lati, in gratiam tamen Reges Christianissimi tres ab eo nominatos, sed qui ut meri executores agerent. Hanc responsionem indigne tulit Rex, cui deinceps Pontifex in speciem voluit satisfacere novem Episcopis delegatis, qui denuntiarent IV. Episcopis, ut infra duos menses formulam in Iansenium sine addito subscribendam proponerent, aut scirent se Ecclesiarum suarum ingressu interdicendos, & Episcopali auctoritate privandos. His insuper addidit, nullam adversus istos recusationem licitam fore, permitteque ei, qui inter Commissarios senior esset, ut in eorum locum, qui nollent parere, alios surrogaret. Adversus istud Iudicium, quo manifeste Episcoporum jura & libertas Ecclesiæ Gallicanæ violabantur, non modo reclamarunt IV. Episcopi, qui encyclicam eo de re Epistolam ad alios Episcopos miserunt; sed & multi alii communem causam hanc cernentes, Alex. VII. factum indigne tulerunt, & post ad Clementem IX.

litteras miserunt : in quibus inter alia his utuntur
 verbis : *Absit, ut eis fides adhibeatur, qui minus caute
 disseminant, Sanctitatem vestram novo & inusitato mo-
 do in eos acturam.* Remota est hac suspicio ab Episcopis
 Gallicanis, quibus solenne est non nisi canonice judica-
 ri, & a Summis Pontificibus semper benignius excipi.
 Idem deinde in Epistola ad Regem disertius men-
 tem suam aperiunt, & protestantur, Episcopos in
 prima instantia non posse ab aliis judicari, quam a
 XII. Episcopis, non electis, sed e propriis Provinciis
 assumptis, Præsidente Metropolitano : qui numerus E-
 piscoporum si non reperiatur in provincia Episcopi,
 cujus agitur causa, advocandos esse vicinos. His ex-
 postulationibus Rex motus, egit cum Clemente
 IX. ut iudicio omisso ad Episcopos accusatos, a quibus
 litteras innocentiae suae testes acceperat, amice scri-
 beret. Sed quis finis foret, si omnes motus Ianse-
 niticos vellem recensere ? Quamobrem hic finio,
 & paucis adhuc moneo, *Iobannem Henricum Ottium,*
Tigurinum anno ciciocliii. Orationem de Causa Ian-
senitica una cum scholiis & indice principuorum libro-
rum Ianseniticorum Tiguri vulgasse. Et ille quidem
 Index ex *Manuali Catholicorum* desumptus, & in *Libros*
Pietatis, ac Doctrinales, divisus, in hæc finit verba :
Qui reliquos libros, ceteraque opuscula habere voluerit,
sibi eorundem Catalogum nuper typis excusum compa-
ret. Verum rectius fecisset Ottius, si addidisset, quis
 Catalogi hujus auctor, aut, ubi fuisset impressus. Ex
 utraque classe placet aliquos repetere. Et ex priori,
 Cardi-

*Cardinalis Berullii Opera: P. Condranii Vitam: item
Ejusdem Epistolas: Abbatis a S. Cygirano Epistolas: E-
jusdem familiarem Theologiam: item, Cor Novum: Pro
eodem Apologiam quadripartitam. Ex posteriori au-
tem: Reflexiones in Decretum Rom. Inquisitionis: In
idem Annotationes: S. Augustini discipulorum Defen-
sionem adversus Concionem P. Bernace: Iansenatarum
Responsionem ad Sermonem Brisacerii, quem Blasius ha-
buit xxix. Martii anno ciciicli. Considerationes in
Epistolam Episcopi Vabrincensis: Difficultates super
Bulla Urbani VIII. Veritates Academicas cum Apologiis
pro Academia Parisiensi: Planctum Veritatis Augusti-
niana: Libellum supplicem Nepotis Iansenii. Præterea
aliquoties laudat Apologiam I. pro Iansenio, contra tres
sermones Haberti, Paris. anno ciciicxlii. & xliii. ha-
bitos, editam anno xlii. Adhæc Philippus Labbeus
πολύγλωσσος ille Iesuita, edidit Bibliothecam Anti-Ian-
senianam, sive, Catalogum (ut ipse vult) piorum eru-
ditorumque Scriptorum, qui Cornelii Iansenii Iprensis,
& Iansenianorum hæreses, errores, ineptiasque oppu-
gnarunt, cum præludiis Historia, & cribratione farra-
ginis Iansenistica, sive Catalogo librorum aliquot edito-
rum a Iansenianis. (a) Quod scriptum ab Auctore in
Bibliotheca Bibliothecarum (b) citatum, si in manus
venisset meas, majorem forte lucem præcedenti tracta-
tioni affudisset.*

(a) Paris, 1654. (b) pag. 211.

ICONOLATRÆ. ICONOCLASTÆ, ICONOMACHI.

Sicut cultus Imaginum (unde *Iconolatrarum* nomen) innumeris malis portam aperuit ; ita quoque magna earundem fuga atque abominatio , in fracturas intempestivas atque seditiosas erumpens , (ex quo *Iconoclastarum & Iconomachorum* denominatio) innumeros in Ecclesia excitavit motus. Iam mihi non est animus , Historiam Imaginum Ecclesiasticam tradere (hoc enim esset vel noctuas Athenas deferre , vel Iliada post Homerum scribere) interim , ne lector , cui hactenus non quidem historica notitia fecimus satis , quadantenus tamen prodesse studuimus , qualemcunque nostram desideret industriam , ecce epitomam quandam *Historiæ* , ut ita loquar *Imaginarie* afferre decrevimus. Ante omnia autem certum esse reor , atque indubitatum , per quatuor priora a nato CHRISTO secula tantum abfuisse a Christianis , ut Imagines venerarentur , atque colerent , ut ne habendas quidem censerent : præcipua ratione usis , quod Gentiles imagines suas , religioso cultu afficerent. Vnde Clemens Alexandrinus lib. VI. *Stromatum* : *Nobis nullum est simulacrum in mundo : quoniam in rebus genitis nihil potest Dei referre imaginem.* Et in *Parænetico* : *Nobis aperte vetitum est artem fallacem exercere. Scriptum enim est : Non facies cuiusvis rei similitudinem.* Item : *Nobis non est imago sensibilis , de materia sensili , sed , qua percipitur*

*tur intelligentia. Deus enim qui solus verus est Deus, intellectu percipitur, non sensu, Sic Origenes lib. VII. contra Celsum: Nos Deum & unigenitum ejus Filium agnoscimus, & Sanctos etiam: sed dicimus, fieri non posse, ut Deum quis norit, & simulacris, ut supplicet, Nec solum statuis supplicare vesanum est; sed vel hoc ipsum dissimulare. Nos vero simulachra non veneramur, ne vel in eam incidamus opinionem, qua imagines istas aliquos esse Deos putemus. Et, ut rem in summam contrahamus, ex universa Historia Ecclesiastica veteri constat, usque fere ad B. Hieronymi ætatem, in templis nullam fuisse Imaginem, nec pictam, nec fusam, nec sculptam, nec textam, ac ne ipsius CHRISTI quidem. Et ne Constantini quidem Magni tempore, qui tamen multis pretiosis anathematis & donariis, ex auro, argento, & gemmis templa fecis exornari, imagines in templa recepisse legitur. Scio quidem hic opponi Imagines Salvatoris nostri I. Edessenam, Abgaro Regi ab ipso IESV missam. II. Veronicæ sudario, III. CHRISTI sepulchrali sindoni; ac IV. itidem sudario capitis, prodigiose impressas. Verum & jam pridem a doctissimis viris est ostensum, demonstratumque, omnia hæc & singula in fabulis cubare, certe maxime dubia & incerta esse. Interim Iohannes Floyrus, Cantabrigiensis *Syntagma* edidit *de Imaginibus non manu factis, deque aliis a S. Luca pictis.* Et Ioh. Giachetus *Iconologiam de Imagine CHRISTI ad Regem Abgarum missa*, Romæ MDCCXXVIII. Ceterum Edessena illa imago CHRI-*

De Imagina-
toris CHRI-
STI.

Ioh. Floyrus.

Ioh. Giachetus.

STI quam maxime occupavit animus, eo quod Euse-
bii ad chartas Edessenorum publicas Syriace pro-
vocat, aperteque confitetur, ex iis omnia verbote-
nus translata, duas præsertim, quas ne vocula muta-
ta præmiserat Epistolas, uti ex Archivis, habebantur.
Vnde Wilhelmus Cave initio *Historie Literariæ Scri-
ptorum Ecclesiasticorum* omnem movet lapidem, ut
Edessenis hisce chartis fidem certissimam conciliet.
Qua de re ferram contentioni cum eo reciprocare
nolim, cum præsertim in universum hoc *de Imagi-
nibus CHRISTI* argumentum doctissime inquisive-
rit (a) Vir πολυμαθὴς αἰ, magnusque amicus noster
Iobannes Reiskius, Scholæ Wolffenbüttelanae Rector
summe meritis. Fac autem (quod nondum plane
evictum) has atque alias Imagines recte se habere;
non tamen, quod inde Pontificii volunt exsculpere,
sequitur, religiosa veneratione fuisse affectas: quæ
iconolatria diu post cœpit, cumque jam perversa do-
gmata Pontificia alia in nervum erumperent, etiam
hoc caput suum exseruit. Seculo iv. inclinante,
quintoque inchoante, temporibus Gregorii Episcopi
Nysseni, & Paulini Nolani, cœpit usus Imaginum in
templis Christianorum frequentari, non tamen nisi
historicus ad instructionem, vel rerum memoriam
conservandam, vel *politicus* ad ornatum, & μνημειωτικός,
quo

(a) Primum Dispp. Ienæ in cathedra Philosophica an. habitis, 1671.
1672. post cum hoc titulo *Exercitationes Historicae de Imagi-
nibus CHRISTI, quotquot vulgo circumferuntur, revisæ,
interpolata figuris æneis, & multis accessionibus aucta. Ienæ
1685. editis,*

quo Gentiles imaginibus & simulacris assuetos facilius ad Christianum fidem inducerent : quo tamen ipso, fateor, rationem antea allatam de abominatione imaginum paganarum visi sunt infringere.

Sed post illa gravissima contentio, imo potius acerbissima dimicatio pro cultu imaginum, verum & contra eum, ac ipsas denique imagines ita inter se Ecclesiam Occidentalem ac Orientalem commisit, ut post tot horrenda mala flebile schisma exoriretur. Dum enim Philippicus Imp. circa an. 1023. illorum Patrum imagines qui VI. Concilio Oecumenico Constantinopoli habito adfuerant, ex magna S. Sophiae Ecclesia removit, eo ipso livorem adversus hoc Concilium haud obscure prodidit : siquidem vulgo pro Monotheleta haberetur. Philippico, tertio regiminis anno in convivio oppresso & excæcato, Arthemius, eoque in monasterium detruso, Theodosius Adramyttenus successit : sed qui per Leonem Isaurum cognomento Conona in monachum tonsus, imperio exutus est. Hic Leo non modo cultum ac venerationem imaginum summe improbat, sed & eo deveniebat, ut imaginum usum sub gravissimis poenis tolleretur, ac verum ageret iconomachum. Id bilem concitavit in nasum Gregorio III. Pontificis, ut non dubitaret Leonem Imperatorem ac Dominum suum excommunicare : inque Synodo Romana anno 1024. definivit, imagines magna veneratione in templis colendas. Id quod Romanis Pontificibus opportunitatem dedit excutiendi jugum Orienta-

Leo Icono-
machus.

Constant. Co-
pronimus.

Synodus Rom.
iconomachica

Concil. Nic. II

entalis Imperii : *fecitque recedere totam Italiam a potestate Leonis haresiarchæ ob depositionem imaginum* : quæ verba sunt Martini Poloni. Leo his extremum exacerbatus, omnes illos, qui in causa Imaginum cum Romanis faciebant, duriter tractabat, multis in exilium pulsus, aliquibus etiam occisis : donec illud in imagines odium cum vita deponeret anno 1000. Verum Patris vestigiis gnaviter insistebat Constantinus, cui fœdum hostes cognomen, aut convitium potius, in *Copronymo* dedere. Et vero hunc Imperatorem Latini Historici fere omnes & singuli tam diris incessunt convitiis, ut nihil supra : cum tamen si non omnia, pleraque tamen ex odio iconomachia ejus nata, atque adeo multa conficta crediderim. Quamquam si Zonara credimus, non tam iconomachiam urserit, quam Synodo an. 1000. cultum imaginum prohibuerit. Iam huic Synodo Stephanus III. Romanam opposuit : cujus *Acta* disperiisse, queritur Baronius ad annum 1000. Durabat hæc digladiatio ad tempora Irenes, Leonis IV. viduæ tutorio Filii nomine imperantis. Hæc, ut Occidentalium novos aucuparetur favores, anno 1000. Synodum Constantinopoli habuit Imaginibus amicissimam sed quæ ab adversariis, quorum innumeri in Oriente erant, per seditionem turbaretur ac tolleretur. Verum cum anno proximo Niceæ novam indixisset Synodum, tam callide omnia disposuit, ut nemo ei auderet ob-
sistere. Atque hoc illud est Concilium Nicænum II. de quo tantopere triumphare solent Pontificii, a no-
bis

bis tamen & Reformatis, tam solide refutati, ut mirum sit crambem toties coctam, toties tamen recoqui. Acta hujus Concilii Tomo XVIII. & XIX. Parisiensis splendidæ editionis comparent. Ex illo tempore non itum, sed præcipitanter ac festinanter in venerationem ac cultum Imaginum, ut in idololatriam tot artibus, fraudibus & imposturis incrustatam erumperet, nec in præsentī desinat Ecclesia Romana hæc palliare, atque defendere, imo adversarios eo quoque nomine persequi. Ceterum uti jure meritoque *Iconolatriam* illam damnamus, atque rejicimus; ita non possumus non damnare Anabaptisticum illum in abjiciendis, confringendis, incendendisque imaginibus furorem: qui superiori nostroque seculo quam maxime quidem in Belgio, sed & in Germania passim ita se exeruit, ut nisi a magistratibus severe fuisset coercitus, *πανολετρίαν* alicubi inducere potuisset. Quorum motuum Historiam nescio an aliquis separato volumine exposuerit: & facile crediderim, multa adhuc in tabulariis sanctioribus recondita, docti cujusdam ac prudentis scriptoris sollicitam expectare operam. Quod reliquum est, hic quasi per saturam enumerabo Scriptores partem hanc Historiæ variis libris illustrantes explicantes, ac partim denique confutantes. Ex his primo loco succurrit *Melchior Goldastus*, Haimensfeldius, supra sæpius a nobis laudatus, ac commendatus. Hic enim Francofurti anno c1608. edidit, *Imperialia Decreta de Cultu Imaginum in u-*

Anabaptistarum contra Imagines furor improbat.

Scriptores varii de Imaginibus.

M. Goldastus.

Ooo ooo

troque

*troque Imperio, tam Orientis, quam Occidentis promul-
gata, ac Notis illustrata. Quia vero scriptum hoc non
est ubivis obvium, Summam Decretorum afferam.*
I. Theodosii II. & Valentiniani IH. Impp. Constitutio de
Imaginis Crucis non ponenda huius anno ccccxxviii.
II. Philippici Bardana Imp. Edictum de tollendis Ima-
ginibus: anno dcccxiii. III. Synodus Nacoliensis super
edicto Gizidi, Arabum Principis, de tollendis Imaginibus:
anno dcccxxvi. IV. Leonis III. Isauri Imp. Edictum
de Imaginibus tollendis: eodem anno. V. Constanti-
ni VI. Caballini Imp. Edictum de tollendis Imaginibus:
anno dcccxli. VI. Synodus Constantinopolitana VII.
Oecumenica, adversus Cultum Imaginum, celebrata ab
eodem Imperatore, & Leone filio: anno dccccliv. VII.
Synodus Gentiliacensis, celebrata a Pipino Rege, de
Sanctissima Trinitate, & Cultu Imaginum: anno
dcccclxvi. VIII. Christophori, & Nicephori, Cesarum,
Edictum, de non adorandis Imaginibus: anno dcccclxxv.
IX. Leonis IV. Imp. Sanctio de non adorandis Imaginibus:
anno dcccclxxx. X. Synodus Francofordiensis contra
Heresin Felicianam, & Cultum Imaginum celebrata a
Carolo Magno Imp. anno dcccxciv. (a) XI. Caroli Ma-
gni Imp. Capitulare de non adorandis Imaginibus an-
no dcccxciv. XII. Nicephori I. Genicis, & Stauratii
Imperatorum Edictum, de non adorandis Imaginibus:
anno dcccxcix. XIII. Michaelis I. Curopalata, & Theo-
phylacti Imperatorum Edictum, de Manichaeis, & Ser-
giotis, & Cultu Imaginum: anno dcccxi. XIV. Leo-
nis

(a) Anachronismus aliquot annorum in Caroli M. Imperio.

mis V. Armeni Imp. Edictum de abrogandis Imaginibus :
 anno 1000CXIV. XV. Michaelis II. Balbi edictum, de Pa-
 ce Religionis, & non persequendis Iconolatris : anno
 1000CXI. XVI. Ejusdem & Theophili Impp. Epistola
 ad Ludovicum Pium Imp. Rom. de non adorandis Ima-
 ginibus : anno 1000CXIV. XVII. Synodus Parisiensis
 habita a Ludovico Pio, & Lotbario Imperatoribus de cul-
 tu Imaginum : anno 1000CXV. XIX. Michaelis II.
 Balbi & Theophili Impp. Edictum, de non adorandis Ima-
 ginibus & sanctorum reliquiis : anno 1000CXIX. XIX.
 Theophili Imp. Edictum de inquirendis & puniendis Ico-
 nolatris : an. 1000CXX. XX. Ejusdem Imp. Edictum,
 de non adorandis neque pingendis Imaginibus : anno
 1000CXXII. XXI. Ludovici I. Pii Imp. Rom. Excerptum
 de cultu Imaginum, ex Claudii Taurinensis Episcopi
 Apologetico. XXII. Barda Curopalata Cesaris, & Sy-
 nodi Constantinopolitane Decretum de erigendis, sed
 non adorandis imaginibus : anno 1000CLXI. XXIII. Mi-
 chaelis III. Porphyrogeniti Imp. Constitutio de non ado-
 randis Imaginibus : anno 1000CLXVI. Porro Orientali-
 um Epistolam Synodicam ad Theophilum Imp. de cultu
 Sanctorum Imaginum : Nicephori Patriarchae Constan-
 tinopolitani Dissertationem cum Leone Armeno de Cul-
 tu sanctorum Imaginum edidit Franciscus Combefis.
 (a) Ioh. Damasceni Oratio Demonstrativa, de sacris Ima-
 ginibus, ad Christianos omnes, adversus Imp. Constan-
 tinum Caballinum, ac Hereticos universos, exstat in
 Auctario Græco-Latino Bibliothecæ Patrum a Com-
 befi-

Aliquot de I-
 maginibus
 scripta con-
 versa a Com-
 beffio edita.

Ioh. Damasceni
 mus.

Ionas Aureli-
anensis.

Mos. Amyral-
dus.

Fr. Balduinus.

Ren. Benedi-
ctus.

B. Cellarius.

I. C. Dann-
hauerus.

Ioh. Dallæi.
Christ. Dreie-
rus.

Iac. Gretserus.

Rob. Guettin.

Ioh. Henrich.

Erh. Lauter-
bachius.

I. Macarius.

Ph. Marbach.

Ioh. Molanus.

besilio publicato. Iona Aurelianiensis *libri tres*, ad-
versus libellum Clandii Taurinensis Episcopi, pro Defen-
sione sanctarum Imaginum, signi sacratissime Crucis, ac
Peregrinationum ad loca sancta, habentur in *Heresio-
logia*, *Orthodoxographis*, *Bibliothecis Patrum*, & seor-
sim editi Colonia, Antverpiæ, ac alibi. Reliquos
scriptores juxta seriem alphabeticam enumerabimus.
Moses Amyraldus, *parte III. Dispp. Salmuriensium*.
Fridericus Balduinus, Theolog. Nostras, Germanice.
Renatus Benedictus, Gallice, sed & in Belgicum idio-
ma translatus. (a) Balbasar Cellarius, Theol. Helm-
stad. in *Examine Controversiarum Aug. Confessionis*
cum Pontificiis Disp. XV. Ioh. Conr. Danbaueri Icono-
thetes Christianus adiaphorus, *sequester inter idolo-
plaster Tridentinum, & Iconoclasten Mabumetico-Pu-
ritanum*. (b) Iohannes Dallæi de *Imaginibus libri IV.*
magna cum cura elaborati. (c) Christianus Dreierus,
Theologus Regiomontanus, in *Controversiis cum*
Pontificiis precipuis: Disp. XXX. seqq. Iacobus Gretserus
de *Imaginibus non manufactis*. (d) Robertus Guettin,
(e) Iohannes Hennichius, Theologus Rhinteliensis. (f)
Erhardus Lauterbachius (g) Iohannes Macarius de *Pi-
cturis & Sculpturis sacris antiquioribus, præsertim quæ*
Romæ reperiuntur: cui titulus *Hagioglypta*. Philippi
Marbachii *Assertio de Cruce & Vsu Imaginum contra*
Costerum. (h) Iohannes Molanus de *Picturis & Ima-
gini-*

(a) 1567. (b) Argent. 1665. (c) Lugd. Bat. 1642. & post aliquoties
recusi. (d) Paris. 1627. (e) VVittius *Diar. Biogr. an. 1620.*
13. Ian. (f) Singulari Dissertat. Rhintelii impressa. (g)
Lips. 1660. (h) Argent. 1603.

ginibus sacris, liber unus. (a) item: *de Sanctarum Imaginum, & Picturarum usu & abusu.* (b) Petrus Molinaus P. Molinæus. Tomo I. *Disp. Sedanensium* (c) Gabriel Paleotus, Cardinalis *de imaginibus sacris & profanis libri V.* (d) Petri Picherelli *Dissertatio de Imaginibus, habita ad Fa-* Gab. Palæotus. *num Germani, coram Regina Matre anno MDCLXII.* ha- Pet. Picherellus. betur in ejus *Opusculis Theologicis.* (e) Iohannis a Porta Ioh. a Porta. *Massa Iconoclastarum, sive, de vero usu sacrarum I-* Massa. *maginum.* (f) Nicolaus Sanderus (g) Carolus Scribanus Nic. Sanderus. *de Imaginum Cultu. Fridericus Schenck, a Tautenburg,* Frid. Schenck. ultimus Episcopus Ultrajectinus *de vetustissimo Sacra-* I. Schröderus. *rum imaginum usu in Ecclesia Catholica.* (h) Ioh. Schröderi, Theol. & Ecclesiasticæ Norimb. *Ἀπόδειξις Theo-* log. gemina, *de Imaginibus ad habendum, sed non ad colendum Christiano populo concessis.* (i) Friderici Frid. Spanhemii *Historia Imaginum Restituta, præcipue ad-* Spanhemius. *versus Gallos Scriptores nuperos, Lud. Mainburg, & Nat. Alexandrum.* (k) Theodori Thummii Scultetus Theod. Thummus. *Iconoclastes: hoc est, Demonstratio, in qua contra Abrahamum Scultetum, imaginum factura earumque usus in templis historicus ex verbo Dei, & pia antiquitate tractatur.* (l) Gisberti Voetii *Questio Status inficialis* Gisb. Voetius. *de adoratione Imaginum, exstat Tomo III. Dispp. Selectarum num. LIX.* Caspar Waserus *de Imaginibus.* Vitus Wolfrum *de Imaginibus eorumque abusu & usu.* (m)

(a) Lovan. 1570. (b) Lugd. 1619. Lovan. 1594. Antwerp. 1617. (c) pag. 262. - 292. (d) Ingolst. 1594. (e) Lugd. Batav. 1629. (f) Antv. 1591. (g) Lovan. 1569. (h) Antv. 1567. (i) Schvvinf. 1606. (k) Lugd. Bat. 1686. Confer Acta Lips. an. 1687. p. 668. (l) Tubing. 1621. (m) Lips. 1607.

SECTIO XLI.

LABADISTÆ.

Summa Vitæ
IOH. DE LA
BADIE.

Nova plane hæc est hæresis, nostra memoria nata, sed, & ceu spero, si nondum extincta plane, non multum tamen ab occasu remota. Auctor ejus est *Iobannes de la Badie*, Gallus Gasco, patre natus viro militari. XVII. ætatis anno Iesuitico Ordini nomen dedit, eorumque informatione per duodecim usus est. Verum cum cœlestes revelationes & colloquia cum Sanctis temere creparet, Superioris sodalitate eum excludere voluerunt: ac ob id literas Romam deferendas ei crediderunt. Hic cum fraudem olfaceret, declinavit illud iter, ac tandem multis precibus impetravit, ut aliorsum se reciperet. In patria amico familiarius exposuit desiderium de deferendo Ordine, novumque Evangelium prædicando. Re detecta, ad tribunal (Parlamentum) Burdegalense citatus, Genevam aufugit, ac mox Parisios, ubi socium nactus est Ex Iesuitam Abillanium. Hic Episcopo cuidam innotuit, qui eum claustrorum sequioris sexus in spectorem constituit: sed in quo munere tam levitate sermonis & morum, quam heterodoxis dogmatibus naturam ad res novas pronam ostendit: unde poënis debitis destinatus, Montem Regalem (a) & ad Episcopum Tolosanum se recipit, qui eum publico Ecclesiastico muneri præfecit. Præterea denuo inspectione vicinorum monasteriorum mactus, cum

&

(a) Mont-Royal.

& doctrina, & vitæ innocentia suis se debuisset probare, in Adamitarum ac Libertinorum insaniam devolutum ferunt, sic ut monialibus auctorem velint fuisse, abjectis vestibibus (quod & ipsum factitasse, ajunt) sermones suos audire. Anno cixxccl. quam prompte se Carmelitis insinuavit, tam facile hi erronea ejus dogmata, præcipue Chiliastica, deprehenderunt, ut fuga salutem sibi necessum haberet consulere. Quod igitur nulla amplius inter Pontificios pro eo securitas, relicta hac religione, Montalbani publice Reformatam professus, post biennium Ministrum Ecclesiæ agere cœpit, idque in quinquennium. Quia tamen cum Collegis parum concordaret, ac præter Chiliastica, alia etiam spargeret heterodoxa, ad tribunal regium citatur. Hic autem Arausionem se recipere, ac pristinum virus evomere. Mirum igitur qui anno cixxcclx. Genevam in Ministerium Ecclesiasticum vocaretur: ubi tamen rariori eloquentia ac dicendi *εὐεργεσία* itemque magna vitæ moderatione, insignem nominis famam collegit, nisi quod nonnulli orationes ejus paulo acerbiores haut visi sint perferre. Vidit, audivit, sed & semel tum temporis cum eo locutus est *Spenerus Noster*, ejusque zelum non potuit non probare. (a) Anno cixxcclxvi. Middelburgi in Zelandia Ecclesiastes constituitur, non sine voto suo, verum parvo auditorum fructu, quorum animos Novatianorum, Donatistarum, aliorum veterum novorumque hæreticorum erroribus occupa-

(a) Vide Speneri *Epistolam ad aliquos Theologos de Collegiis Præparatis* Germ. editam.

cupabat. Sapicule interim Amstelodamum, Ultra-
jectum, Lugdunum, Harlemum, Roterodamum ex-
currebat, ubique vel sectam suam instituens, vel mo-
dis omnibus augens. Ob id ad Synodum vocatus,
comparere noluit, diserte professus, mori se malle,
quam Reformatæ Religionis Confessionem subscribere.
Igitur ab officio remotus, indignus etiam habebatur,
qui ad S. Eucharistiam admitteretur. Ceterum insuper
habitis decretis, conventicula instituit Middelburgi
in quibus, quam diu parturiverat, bonorum commu-
nionem multis svasit, persvasitque: ut tandem & hic
solum vertere, ac Amstelodamum abire compellere-
tur. Hic autem mirifice ad eum confluit populus
novitatis cupidus, invehit in Professores ac Prædi-
catores, aliaque talia avide excipiens, ac passim disse-
minans. Hinc iterum ad Synodum vocatus, anno
MDCLXX. Bremam evasit, ac non multo post Her-
vordiam in Westphalia, ubi sub tutela Elisabethæ Pala-
tinæ Abbatissæ cum manipulo sectæ aliquot annos de-
git securius, ac inter alia emisit *Declarationem purioris
doctrinæ ac sanæ fidei*. Iohannis de Labadie, Petri d'Y-
von, Petri de Lignon, *Pastorum*, Henrici & Petri Slute-
rorum, *Prædicatorum*, cum multis aliis *Hervordie con-
gregatis, non modo in doctrina, sed & in vita novam Re-
formatam Ecclesiam constituendi*. Quæ Declaratio an-
no proximo cum titulo *Veritas sui Vindex*, recusa. Ve-
rum Rev. Ministerio & Ampliss. Senatu evigilantibus,
res tandem ad S. Cæs. Maj. defertur: unde Abbatissa
hominem dimittere iussa est. Sic abiit cum sociennis

Alte-

Altenaviam ; ubi per aliquot annos nidulificatus, non suos modo in erroribus confirmavit, sed & novos plures decepit, donec anno cicioclxiv. vitam cum morte commutaret. Miraculo res visa fuit propior, quod ab eo se decipi passa sit. Vindex Veritas sui recusa est, foeminini sexus dictis & doctrinis prope infinitis instructa : quippe quæ etiam gaudium suum celare non potens Ευκλῆγίαν edidit in lucem, seu *Melioris partis electionem, Tractatum brevem vitæ ejus declarationem exhibens* : quasi nunc demum portionem delegisset optimam contestata : Quod scriptum tamen Iohannes Gabriel Drechslerus docte ac solide confutavit. Dogmata Labadistarum multa quidem sunt ac varia, quam maxime tamen eminet inter illa veterum Donatistarum hæresis, qui tam ab universa Ecclesia Christiana, quam particularibus, in quibus degebant, se separantes, suam solam, puram & immaculatam perhibebant : in quo tamen toto errabant cœlo : sicuti supra in *Historia Donatismi* ostensum. Ceterum in tempore Labadismo se opposuerunt D. Iohannes Hundius, Electoralis Brandenburg-Clivensis Concionator Aulicus (a) D. Adrianus Pauli, Prof. & Minister Ecclesiæ Hammonæ in Comitatu Marckano : (b) & sex Scoti Pastores in *Hollandia exules* : quibus tamen Labadistæ in dicta *Veritatis sui Vindice* respondere conati sunt. (c) Porro

Ppp ppp

con-

- (a) Titulus libri hic est : *Gutachten von der Declarations-Schrift. Ioh. de la Badie.* (b) *Im Schriftmäßigen Bedencken von der Declaration Ioh. de la Badie* (c) Integer libri Titulus hic est : *Veritas sui Vindex, seu solennis fidei declaratio Ioh. de la Badie, Petri*

contra sectam & principem ejus calamum strinxere, D. *Andreas Essenius*, Prof. & Ecclesiastes Ultrajectinus: *Antonius de la Marque*, de *Causis* quae ipsum permoverunt *Iohannis de la Badie* societatem deserendi: Hollandice scriptum; *Christianus Nifanius*, Dithmarfus, Superintendens Bilefeldianus & Consil. Ecclesiasticus Ravensbergensis: cujus habemus *Mataologiam Labadianam* (a) jam supra etiam laudatam, D. *Abrahamus Calovius*, de *Labadismo Disputationem* habuit; ac porro D. *Ioh. Fridericus Maierus*, *Mataologiam Labadianam* qua potiora religionis capita elencho notatam (b) emisit, in qua inter alia *Syllabus variorum librorum Iob. de la Badie, & Sociennorum* exstat.

Petri Tvon, Petri du Lignon, Pastorum, & suo & integra Ecclesia, cui ministrant, quamque secundum Deum dirigunt, nomine jam ante edita nunc vero aucta, asserta atque confirmata, atque ab objectionibus D. Hundii, D. Pauli, & sex Scotorum Concinatorum in Hollandia exulum plene sufficienterque vindicata, Prafixa Protestatione Iob. de la Badie, multo quam ante auctiore. (a) Titulus integer hic est: *Mataologia Labadiana*, das ist: *Wiederholtes und vermehrtes Bedencken/ was nach Anweisung der Heil. Göttl. Schrift und Gottseeligen Antiquität/ wie auch der gemeinen Evangelisch/ Lutherischen/ Reformirten und Römisch Catholischen Lehre/ von der Religion, Lehr und Leben Iohannis de Labadie, Petri Tvon, Petri du Lignon, Henrici und Petri Schlüter/ neben unterschiedlich/ andern in der Graffschafft Ravensberg bißhero/ nunmehr aber in Altena Königl. Drenemärckischen Gebiets/ Versamleten/ umb daselbst dem Fürgeben nach/ nicht nur allein in der Lehr/ sondern auch im Leben und Wandel wahre Reformirte Kirchen zu machen/ zuhalten sey?* Cum Exercitatione praëliminari de Donatismo, & auctario. Mindæ 1673. (b) VVitteb. 1685.

SECTIO XLII.

MACEDONIANI.

Hi nomen acceperunt a MACEDONIO, qui
secu-

seculo iv. plumariam factitans artem erroneis suis
dogmatibus Divinitatem S. Spiritus impugnantibus,
coepit inclarescere. Postea quam vero Arianis ac-
cedens partibus, defuncto Eusebio Emiseno, atque
Paulo, jussu Constantii Imp. Ecclesia simul & urbe
pulso, per Philippum Imp. praefectum, Episcopus
Constantinopolitanus est constitutus: quæ res mi-
ros apud Orthodoxos dolores contraheret, sicut etiam
plebs promiscua ipsi resisteret: ac milites plebem
violenter aggredierentur, & tria hominum millia ac
centum & quinquaginta tristissimo exemplo occum-
berent. Quod tamen insuper habuit Macedonius
& quasi ad se pertineret minime; officium suum ad-
ministrans. Imperator cum cognovisset, absque E-
jus praesentia atque suffragio, Macedonium solenni
Ordinationis rite Ecclesiae suae esse praefectum ma-
gnamque causam populi diffidiis caedibusque prae-
buisse, graviter ipsi succensuit. At enim cum Macedo-
nius Ecclesiam Constantinopolitanam occupasset,
multum sibi tribuit auctoritatis ut Tyrannum potius,
quam Episcopum agere videretur. Et fovit hanc
impietatem prohi dolor! Constantius Imp. ac impune
ipsi permisit omnia, quaecunque animo colliberent.
Factum inde, ut aedificiis sacris violentas inferrent
manus, eaque nefarie devastarent. Atque hæc omnia
Imperatoris studio ac consultu peragebantur, legem
insuper promulgavit, ac militarem cohortem urbi-
bus immisit, ut Macedonium audirent, ejusque do-
ctrinam sectarentur. Crebris accusationibus ac

horrendis minis excipiebantur omnes, qui Paulo adhærebant, nec Macedonio cupiebant placere, summaque vi ad cultum & communionem adigebantur. Pellebantur exilio, alii domibus, alii multabantur exilio, alii vitæ periculo expositi plagis affecti, tormentorum vim experti sunt: uti hæc latius describunt Socrates *l. II. c. XXVII.* Sozomenus *lib. IV. c. II.* Vnde vero perquam videtur esse simile, quod Paulo, quem sede sua ejecerat, Cucusi laqueum injici curaverit, eumque vita privarit, uti patet ex Sozomeno *lib. IV. c. II.* Ea tamen erat hominis indoles, ut gloriam quovis sibi compararet modo, dignitatemque Episcopalem vita factisque exornaret. Quapropter Eleusium Cyzici ordinavit Episcopum, ac Nicomediæ Marathonium, qui Diaconus primum sub Macedonio fuerat: sed qui geminis artibus dein se Macedonianos ostenderunt. Ipse vero Macedonius in demortuorum corpora sævire incipiens, ac Constantini Magni reliquias ex Apostolorum templo in aliud quoddam, ubi Acacii Martyris corpus conditum, transferret. Quod institutum multorum invidiam ipsi concitavit, magnamque Ecclesiæ plagam intulit. *Tanta enim hominum cedes facta est* (quæ verba sunt Henr. Valesii) *ut Ecclesiæ illius atrium sanguine compleretur. Puteus quoque, qui erat in atrio, cruore redundaret, & sanguis in conjunctam porticum efflueret usque ad ipsam plateam.* Episcopatus igitur ipsi ademptus erat, pristinamque Cæsaris gratiam amisit. Quæ res tam misere affecit hominem, ut non nisi de
novis

novis rebus perdius ac perniox cogitaret. Misit ergo ad Socios epistolam, rogavitque Sophronium & Eleusium, ut datæ fidei promissique memores eandem tenerent doctrinam, semperque defenderent, quæ Antiochiæ primum tradita, ac Seleuciæ demum confirmata. Quæ res cecidit quoque ex animi sententia, ac brevi eo est deducta, ut multi hominum adjungerentur Macedonio, ejusque placita approbarent, ut apertius deinde Macedonianorum nomen invalesceret. Ceterum uti Arianis primum videretur favere, ita mox in Semi-Arianorum castra se recepit, hoc tamen novum procudens dogma, quod Deitatem S. Spiritus impugnaret, creaturam eum esse, ac famulum seu ministrum Dei blasphemo ore effutiret. Hinc Eleusium atque Eustathium multosque alios permovit, ut hanc sententiam impigre defenderent. Quid? quod magnam ad se traxerit partem populi quæ Constantinopolin, Thraciam, Bithyniam, Hellespontum, finitimasque provincias incolebant. Inter hos præcipuus dux erat Maratho-
nius quidam, qui postquam multas in bello sibi comparaverat divitias, pauperum conventus cura studioque suo sublevavit. Postea demum Eustathii consilio factus monachus, sedulo opibus juxta ac industria allaboravit, ut doctrinæ hujus ratio omnibus constaret. Quod igitur tantopere cresceret Macedonia-
norum numerus Concilia variis in locis instituta sunt. Quibus ut interessent omnes, qui apud Seleuciam cum illis egerant, solenni publicoque jusserunt

Marathonius
inter Macedo-
nianos potens,

Concilia pro
Macedonianis
habita.

Macedoniani
ad Liberium
Papam se con-
vertunt.

Ab iisdem Li-
bellus ad Io-
vianum Imp.
missus.

Alex. Synodus
contra Mace-
donianos.

item Constan-
tinopolit. Oe-
cum. II.

edicto. Damnarunt vero in iisdem Acacianos, qui
libere ab iis dissentiebant, fidemque suam, neglectis
Ariminensis Concilii statutis, Antiochiæ primum
expositam, ac Seleuciæ demum recitatam corrobo-
rarunt. Idem quoque Lampfaci fecerunt, quæ in
sinu Hellespontis sita, ubi convenientes fortiter con-
tra Ariminensem fidem ejusque doctores pugnarunt.
Synadae pariter, quæ Phrygiæ Pacatianæ urbs est, flo-
ruisse eos memoratur, Arcadio primum, ac Theodo-
sio haud incognitos. Interim Liberium Papam
nonnulli compellare volentes, ejusque auxilium im-
plorarunt, addito simul fidei libello, ac professione,
quam Eustathius decenter ipsi obtulit, eoque causam
suam sic satis gratam reddidit. Ejusmodi quoque li-
bellum ad Imp. Iovianum misere, multis erroribus
incrustatum. Et in oppugnanda quidem S. Spiritus
Divinitate summe diligentes erant atque studiosi, &
quo sententiæ suæ quærerent patrociniū, scelestas
manus sacratissimo Evangelii Iohannis, initio intule-
runt. Vnde Alexandriae primum Episcopi conve-
nerunt, ubi mascule contra Macedonianos decerta-
tum est. Idem factum ab Illyricensibus, ut & Dama-
so Papa Romano. Quæ demum infecuta est Syno-
dus Constantinopolitana, Oecumenicarum II. cujus
Patres, auctoritate Theodosii Magni, Deitatem Spi-
ritus S. in Symbolo Nicæno olim propositam defen-
derunt iterum, ac contra Macedonianos confirma-
runt. Tandem cum per longum temporis spatium,
ac post obitum quoque Macedonii viguisset hæc do-
ctrina,

Cirina, neglecta fuit cum tempore hæc secta donec
 denique plane exspiravit, & nonnisi cum Socini-
 smo revivisceret. Iam contra Macedonium secta-
 toresque ejus scripsit Athanasius, Alex. Eccl. Presb. &
 primum quidem *Epistolam* ad Serapionem Thmuis
 in Ægypto Episcopum, *adversus eos, qui dicunt Spi-*
ritum S. esse creaturam: (a) Ad Serapionem *Epistola*
II. de Spiritu S. quæ monente Cave (b) *nonnisi com-*
pendium exhibent Epistola ad eundem posterioris, supra
memorata. Habentur & Tomo II. *duo Dialogi, in*
quibus Orthodoxus cum Macedonianis Colloquium in-
stituit. Porro Basilii Magni, ad Amphilo-
 chium de Spiritu S. liber exstat, exquisita doctrina confectus:
 ut mirum sit, Erasmus ei abjudicare foetum illum.
 Verum *Erasum ejusque in hac opinione sequaces pla-*
nissime falli; omnesque ad unum veteris Ecclesie Do-
ctores, Græcos pariter & Latinos hac in re consentire,
 Isaacus Casaubonus in *Exercit. Anti-Baronianis* mo-
 nuit (c) Ipse etiam Amphilo-
 chius *librum de Spiritu S.* scripsit, quod Deus, & quod adorandus, quodque o-
 mnipotens sit: quem librum se legisse testatur Hie-
 ronymus (d) *Librum* ejus (Amphilochii) *contra A-*
drianum & Eunomium & Macedonium, haberi in *Bi-*
bliotheca Parisiensi Regia fidem nobis fecit Philip-
 pus Labbeus, in *Bibliotheca Nova MSS.* Recentiores
 alios, & in his *Georgium Henricum Götzen,* qui breviter
 qui-

Contra Ma-
 ced. scr. Atha-
 nasius.

Basilii M. de
 Spiritu S.
 liber.

Amphilochius.

(a) Riverus tamen in *Critico Sacro* inter scripta manifesto supposi-
 tia refert. (b) in *Hist. Lit.* p. 107. (c) *Exercit.* 16. c. 43. &
 confer c. 33. (d) *de Scriptoribus* cap. 133.

quidem, sed in plerisque satis accurate de Macedonianis egit, sic ut non dubitaverim, cum propter summam valetudinem plures hoc tempore consulere non possem, Amici veteris vestigia sequi, quæ alibi forte, si vixero, enumerabo.

SECTIO XLIII.

MANICHÆI.

A MANE nomen quin acceperint nullum quidem est dubium. At vero an ipsa hæresis cum Mane primum cœperit; an vero eodem multo sit antiquior, inter doctos disceptatio coorta est. Epiphanius hæresi XLV. primum hæresiarcham facit Scythianum quendam, e Saracenis oriundum in Palestinæ finibus, & in Arabia educatum: ac porro refert quod cum Græcorum lingua ac literarum studiis institutus, summam inanissimarum hujus mundi disciplinarum scientiam adeptus sit: itemque divitiis e mercatura quam usque in Indiam exercebat, abundaverit, præ deliciis in otio degens, ac luxu nimio: ac mox duo finxit summa principia Manichæorum doctrinæ palmarium caput: nimirum duo ista principia inter se diversa atque adversa, eademque æterna & coæterna, hoc est, semper fuisse composuit, duasque naturas atque substantias, boni scilicet & mali opinatus est: ex quo longo Syrmate innumera alia hete-

heterodoxa & blasphema sequebantur, si Epiphanio credimus, viventibus adhuc Apostolis, & ante excidium urbis sanctæ hæc accidisse; refert enim Scythianum deliciis impulsus, ac vehementiori luxu fractum Hierosolimam sub Apostolorum tempora profectum esse, ut illic sermonem cum iis conferret, qui ea prædicarent, quæ ad unius principatum, resq; a Deo conditas pertinerent; quin & ab illis, qui ex legis a Deo Mosi traditæ ac propheticæ disciplinæ præscripto, vitam instituebant, victum discessisse. Cæterum magicis artibus deditus mirum ejus specimen editurus cum domum conscenderet, præceps de fastigio factus impurissimam efflavit animam: quæ tamen paululum variata apud Socratem legas *Lib. I. c. 22.* Mirum autem qui factum, quod Theodoritus hæreticarum fabularum *Lib. I. bar. ult.* Svidas in Lexico, sub voce *Manes*, Manichæum cum Scythiano eundem fuisse asseruerint, sic enim Theodoritus: *Manes erat quidem Persa genere, ut ajunt, longo autem tempore servitutis jugum pertulit. Dum autem servus esset appellabatur Scythianus.* Sed fallitur Theodoritus nam si Scythianus a Scythia dictus est, ille e Persia oriundus esse non potuit. Deinde Manes seculo. III. sub Aureliano Imperatore & Felice Episcopo Romano innotescere cœpit, Apostolis jam dudum ad coelestia evocatis, & Hierosolyma eversa. Alius ergo ab eo fuit, qui cum Apostolis collocutus est. Ceterum præcipuus sectæ hujus discipulus Terebinthus a Socrate, Terbinthos ab Epiphanio & Τερβινθος dictus.

Scythianus an
cum Apostolis
conversatus
fuerit?

Terebinthu
Socrate

Hic postquam Scythiani cadaver sepelivisset, cum omnibus Scythiani thesauris, quos ut hæres ab intestato ad se rapuerat, in Persiam aufugit, & ut eo melius lateret, viduam Præceptoris sui, quas is e lupanari meretriciam antea exercentem, duxerat, mutato domine, pro Terebintho, Buddam se vocavit. Atque non segnior Præceptore suo in oppugnanda orthodoxia fuit. Huic enim a Socrate, Suida & aliis compositio quatuor librorum attribuitur; Mysteriorum 2. Evangelium 3. Thesaurus 4. Capita. Etsi Epiphanius ab ipso Scythiano hæc primum fabricata, a Terebintho autem expolita esse commemorat. Sed nec is impune peccavit. Fidem enim impietati suæ per miraculum facturum, domus fastigium exemplo Scythiani conscendens ab angelo dejectus cecidit. Atque ita communem cum Protohæresiarcha Simone vitæ exitum Manichæorum alter habuit. Sed ne sic quidem impiæ hæreseos deleta est memoria, quin potius quod semel per Terebinthum in Persia sparserat virus Satanæ, conservare non tantum, sed & ampliare omni studio allaboravit, nimirum in subsidium missus novus apostolus, quem Manem & Manichæum vulgo vocant, Socrates *Cubricum* prius dictum refert: quod & facit Epiphanius. *Cubrici* autem vox denotabat ventrem seu ventriculum innanem aut dolium vel poculum inane. Ut vero primum *Cubricus* vocatus fuerit impostor, ejus tamen nominis memoria deleta est. A quo Manes appellari consuevit: de cujus vocis derivatione & significatione diversi-

Manes

Cur
ita dictus?

versi-

versimode judicant, Eusebius nomen errori damo-
niaco respondens habuisse putat. Nec aliter Augu-
stinus *heresi XLVI.* ait: *In Grecia discipuli ejus vitan-
tes nomen insania, quasi doctiores & eo ipso mendacio-
res, geminata enim litera Mannicheum, quasi Manna
fundentem, pro Manicheo i.e. insano, appellaverunt.*
Postquam autem pecunia & libris Terebinthi, vel,
ipsius Scythiani, locuples factus est, e pulvere dome-
stico impie emergere conatus, jam Christum, jam
Spiritus Sanctum, jam Apostolum se esse mentitus
est. Hinc certos Apostolos numero XII. sibi delegit,
addito XIII. principe reliquorum XII. magistrorum
ex electis collectorum, nam magnum erat discrimen
inter discipulos Manichæi, ex quibus, qui Electi vo-
cabantur, ad intima illorum mysteria fuere admissi.
Tres etiam discipulos suos in varias regiones ablega-
vit, *Hermeneam*, in Ægyptum, *Addam*, in superiorem
regionem, *Thomam* in Iudæam. Vnde tam late re-
psit gangræna hæc, ut Iudæis etiam undique dispersis
innotuerit. Neque contentus Manes ore sperfisse
impia dogmata, animum quoque adscribendum ad-
jecit, fecitque librum *de Fide XXII.* in partes distri-
butum, secundum literas alphabeti Syriaci, præterea
scripsit librum, cui titulus: *Manichæi mysteria* & ali-
um cujus nomen *Thesaurus*, item de *Astrologia*. Nam
& astronomicæ scientiæ se peritissimum jactitabat,
eoque illicitas artes, quas exercebat, magno studio
palliabat. Sed postquam Manes supplicium, quod
Qqq qqq 2 eidem

discipuli

ejus
Electi

scripta.

eidem Rex Persiæ interminatus erat, evitaturus, in
castellum Arabionis, prope Persidis & Mesopotamiæ
confinia situm, secesserat, ad Marcellum illustrem
virum, Caschare, quod Mesopotamiæ oppidum erat,
habitantem, literas dedit, atque in eisdem duplicis
nominis mentionem faciens Marcellus peregrinum
hospitem ad se invitavit. Adventat itaque Manes,
dogmata sua fusius exposuit & probavit Archelao ur-
bis Cascharæ Episcopo: Sed in publica collatione er-
rorum convictus, fuga sibi consuluit, Diodoridem
secedens, & ibidem Tryphoni Presbytero se oppo-
nens denuo adventante Archelao confutatus est.
Sed tempus est ut de Manetis interitu quædam affe-
ramus. Præerat Manetis tempore Persico Regno
Schabur, quem nostri *Saporem* vocant: Hujus filius
in periculosum morbum incidit, cui, ut restitueretur
sanitas, omnem pater opem adhibuit: cumque diffi-
deret Medicis suis, Manichæum accersivit, de cujus
in curandis periculosis morbis miraculosa facultate
fama ubivis spargebatur. Accessit præstigiator &
curam regiæ sobolis in se suscipit: in simul ne lau-
dem si restitueretur ægrotus, cum sociis partiri opus
haberet, auctor est, ut reliqui archiatri prorsus ab hac
cura removeantur. Ita factum ut inter incantatio-
nes Manichæi Regis filius occubuerit, ac incredibile
sui desiderium omnibus reliquerit, Impostori vero
mortem conciverit. Exacerbatus enim Schabur ho-
minem in vincula conjicit, ex quibus magna pecunia-
rum vi, assiduisque precibus exorato commentariensi
fugam

mors.

fugam tandem arripit, ac in Mesopotamiæ & Persiæ
confinia discedit, ibidemque cum Marcello, Arche-
lao & Tryphone colloquia sua instituit, & convictus
a singulis, desperabundus hinc inde oberravit, usque
dum a Regis Persiæ ad id missis satellitibus compre-
hensus, ad tribunal reductus & tandem ignominiosam
mortem expertus sit. Nam calamo cutem ei detraxe-
runt, quam utris in modum infartis paleis ante por-
tam civitatis appenderunt & Epiphanii temporibus
adhuc in Perside servarunt. Extincto Manichæo
non protenus ejus impia dogmata desierunt, sed im-
postorem etiam post mortem venerati sunt, quos in
vita sua deceperat. Refert enim Victor Vitenfis Per-
secutionis Africanæ LII. Manichæos ob reverentiam
Præceptoris sui solitos fuisse gestare hoc scriptum in
femoris cute : MANICHÆVS DISCIPVLVS CHRI-
STI IESV, & Augustinus in Elencho Epistolæ Mani-
chæi, quam fundamentum vocavit, testatur Mani-
chæos diem, quo Manes occisus est, quinque gradi-
bus instructo tribunali, & pretiosis linteis adornato,
ac in promptu posito & objecto adorantibus, magnis
honoribus prosecutos esse. Iam ante de electis in-
ter Manichæos diximus : alteri auditores dice-
bantur : Erantque illi quibus arcana impietatis Ma-
nichææ plene perspecta & revelata erant. Et id si
quidem auditores ante electos genua figunt, ut eis
manus supplicibus imponatur, non a solis Episcopis
vel Presbyteris, aut Diaconis, sed a quibuslibet ele-
ctis. Horum electorum officium inter alia erat,

post mortem
a suis honora-
tus.

alterum genus
discipulorum
auditores

purgare, quæ ab aliis offerrebantur, & ad esum aptiora reddere. Nimirum imitari voluisse videntur V. T. sacerdotes, qui cibis delegendis & distinguendis etiam occupati erant.

Qui contra
Manichæos
scripserunt.

Contra Manichæos scripsit *Heliodorus Presbyter Lib. de natura rerum exordialium*, in quo unicum esse mundi ac rerum omnium conditorem, unicum rerum principium, nec quicquam DEO coævum quod malum crearet, dari demonstravit. Porro Titus, Bostorum civitatis in Phœnicia Episcopus, *Libros III.* scripsit contra Manichæos: quorum Hieronymus meminit, & quos Henricus Canisius in lectione antiqua Tomo V. primus publicavit, exinde Bibliotheca Patrum Tomo IV. insertos. Fragmentum ex libro I. repræsentat Phocius in Bibliotheca Codice CCXXXIII. Præter Titum Epiphanius hæresi LXVI. p. 638. c. etiam citantur *Archelaus Episcopus, Georgius Laodicensis, Eusebius Emissenus, Eusebius Cesariensis Serapion Tbmensis, Athanasius, Apollinaris Laodicensis.* Archelei illius Episcopi Mesopotamiæ *disputationem adversus Manichæum una cum integra ad Diodorum (Tryphonem vocat Epiphanius) epistola* ex MS. Cod. Monasterii Bobiensis qui nunc est Mediolani in Biblioth. Ambrosiana, edidit Henricus Valesius, & observationum libris tribus in Socratem & Sozomenum subjunxit pag. m. 197. seqq. Græcum vero fragmentum habetur apud Epiphanium loc. cit. Huc quoque referendi *Zacharias Mitilensis Episcopus & Heraclianus Calchedonensis, de quo Photius in Bibl. c. 85.* Porro

Porro *Fabius Marius, Victorinus, Afer*, professione Rhetor, ad Iustinum Manichæum contra duo principia Manichæorum librum scripsit. (a) *Basilus Magnus* contra Manichæos Syllogismus decem scripsit. Præterea *Didymus* genere Alexandrinus, instituto Monachus, Scholæ Catechesion Alexandrinæ præfectus Hieronymi & Rufini Præceptor, scripsit *librum adversus Manichæos*, quem Latine a Turriano conversum vulgavit Henr. Canisius *antiqua lectione Tomo V. Græce & Latine Combefisius in Auctario anno MDCLXXII.* Sic Augustinus *de moribus Ecclesiæ Catholicae & Manichæorum libros duos; Tres libros de libero arbitrio quos peperit disputatio cum amicis de origine mali: item de Genesi contra Manichæos libros duos scripsit: librum de vera religione adversus eosdem: librum de utilitate credendi ad Honoratum: item: contra epistolam Manichæi, quam vocant, Fundamenti librum edidit. Item: De duabus animabus contra Manichæos, librum; contra Fortunatum Manichæorum Presbyterum librum. Item: contra Adimantum Manichæi discipulum librum. Item: contra Faustum Manichæum libros triginta tres. Item: de Actis cum Fælice Manichæo libros duos. Item: contra Secundinum Manichæum librum. Item: de natura boni contra Manichæos librum: Duos libros contra adversarium legis & Prophetarum, qui contra Manichæos æque ac Marcionitas pugnant.* Porro Evodius Afer, Vzalensis in Africa Episcopus scripsisse perhibetur librum

(a) a Iac. Sirmondo editus inter opuscula dogmatica veterum scriptorum Paris, 1630.

librum *de fide sive de Unitate Trinitatis contra Manichæos* : qui habetur inter opera S. Augustini Tomo VI. Ex seculo quoque nono nota est Petri Siculi *Historia de Manichæorum ortu progressu & occasu*. (a) Iohann. Wigandus de Manichæismo renovato. (b) Hottingerus in *Histor. Ecclesiast. cap. III. Sect. V. p. 149*. scribit se reperisse inter Arabas librum Muhammedis Ben-Isaac *de secta Manichæorum*, cujus contenta ibidem breviter recenset. Denique Manichæismi recensioem Historicam summa cum cura scripsit Ægidius Strauchius, Theologus Wittebergensis : cujus fidem in plerisque fuimus secuti. (c)

(a) ex MS. cod. Bibl. Vatic. græce cum lat. vers. edita per Matth. Raderum, S. I. Ingolst. 1604. (b) Ienæ 1587. (c) VVittebergæ 1661.

SECTIO XLIV.

MARCIONITÆ.

Summa vitæ
Marcionis

Hi nomen acceperunt a MARCIONE, genere Pontico, cognomine Nauclero, (a) qui parente natus Episcopo, viro cum primis religioso ac veritatis amore flagrantissimo, initio vitæ castitatem prætulit & tantum fidei catholicæ ardorem ostendit, ut & pecuniam suam ecclesiæ inferret. (b) Cum vero virginem constuprasset, ab ipso Patre ecclesia pulsus, poenitentiam postea ab eo precibus nullis obtinuit. Qua re permotus, ut popularium suorum probra ac ludibria effugeret, clam Romam se contulit, non Ro-

(a) VV. Cave *Hist. Lat.* p. 34. Ittig. *Diff. de hæresiarch.* sect. 2. cap. 7. pag. 131. (b) Tertullian. lib. 4. adv. Marcum. cap. 4.

Romanum Pontificem appellans, (a) sed admissio-
nem in communionem & principem locum spe-
rans. Neutrum cum obtinisset, extimulatus invidia,
ad Cerdonis hæresin confugere in animum induxit.
Romæ dum erat, forte ei occurrit Polycarpus, cui
cum Marcion dixat : ἐπιγνώσκε ἡμᾶς : agnosce nos
respondis Polycarpus : ἐπιγνώσκω τὸν πρωτότοκον τῆς
Σατανᾶ agnosco te primogenitum Satanae. (b) Quo ipso
Natalis concludit, Marcionem dogmata sua sub An-
tonini Pii imperio Romæ disseminasse. (c) Cœpisse
autem sub Adriano, vult Petavius in animadversio-
nibus ad hæresin XLVI. (d) scil. aliis in locis. Nam
hæresis hæc, referente Epiphanio, (e) non modo Ro-
mæ & in Italia reperta, sed & Ægyptum ac Palæsti-
nam, nec non Arabiam, ac Syriam, Cyprum, ac
Thebaidem, imo etiam Persidem, aliasque regiones
longe est lateque pervagata. Tandem Marcionem, si
Tertulliano (f) credimus, errorum pœnituit; sed
dum in ecclesiam recipiendus erat, ea lege, ut
quos perditioni tradidisset, ecclesiæ restitueret,
morte præventus est. Capita hæreseos fuerant sqq. *duo*
dariprincipia, (g) *duos Deos, alterum bonum, à quo ni-*
Rrr rrr bil

Capita hæreseos

(a) ut recte Natal. Alex. *H. E. sec. 2. part. 1. diff. 2. art. 3. p. 162. sqq. contra Bellarminum.* (b) Irenæus *adv. hæres. lib. 3. c. 3.* Euseb. *H. E. l. 4. c. 14. p. 128. a.* (c) *l. c. diff. 2. art. 1. pag. 150. sqq.* Ittig. *l. c.* (d) p. 83. Antonius quoque Pagi *in critica ad annales Barronii A. C. 144. n. III. p. 44.* (e) *hæres. 42. p. m. 302.* (f) *de præscript. c. 30.* (g) Epiphanius tria, Theodoretus quatuor ei tribuit; sed moris est ut sectatorum commenta ad sectarum principes referantur. conf. Timotheum Presb. Cl. *de receptione hæreticorum ex edit. Cotelærii pag. 378. seq.* Cotelærii, *in not. ad Damasceni hæres. 42. p. 771.* Ittig. *l. c. p. 141 sqq.*

*Nil sit eorum quæ in mundo sunt, conditum; alterum
malum, huius mundi aspectabilis creatorem; duos esse
Christos, quorum alius Tiberii tempore revelatus in sa-
lutem omnium gentium, alius adhuc venturus in resti-
tutionem Judaici status: Christum non fuisse vere
hominem, sed phantasticum corpus habuisse, nec vere
natum nec vere passum: eundem descendisse ad in-
feros, ut & Caino & Cora & c. nationibus omnibus, qui-
bus Judæorum Deus fuerat ignotus, salutem afferret;
Abelum vero, Enochum, Noemum, aliosque pios illic
relictos: conjugium non esse eligendum: resurrectio-
nem esse animarum non corporum: baptismum esse re-
petendum, non semel sed tertio, si quis post usurpatum
priorem peccaverit: animas ab aliis in alia corpora mi-
grare: legem & prophetas esse à malo Deo: mulieres
posse ordinarie baptizare: sabbato jejunandum esse,
ne Dei Judæorum ritibus uti viderentur. Scriptis
quoque errores suos propagare voluit, inter quæ e-
minet opus ex contrarietatum oppositionibus *Antitbe-
ses* cognominatum & ad separationem legis & Evan-
gelii coactum. (a) Epiphanius testis est, eum quidem
alia à se elucubrata volumina erroris sui studiosis
obtrusisse, sed duos libros duntaxat pro canonicis ha-
buisse, *Evangelium scil. & Apostolicum*. (b) Illud qui-
dem Evangelium Lucæ stylo ipso referre videbatur: ut
autem ab eo mutilatum est, initio, medio, ac fine de-
curtatis, corroso à tineis undique vestimento simili-
mum erat: (c) Atque ob id Marcionem à Tertulliano*

Scripta:
Marcionis

(a) Tertullian. *adv. Marcion.* 4, 10 (b) *l. c.* p. 309. d. & p. 309. d. (c)
Epiphani. *l. c.* p. 311. d.

tum Pontico mure comparatum legimus. (a) *Ap-
postolicum* ex epistolis Pauli decem, ad Galatas, dua-
bus ad Corinthios, Romanos, priori & posteriori ad
Thessalonicenses, Ephesios, Colossenses, ad Philemo-
nem, ad Philippenes, nec iis tamen integris sed mi-
lere depravatis est confarcinatum. Vnicam ad Phi-
lemionem excipit Tertullianus (b): *Soli huic epistola
brevitas sua profuit, ut falsarias manus Marcionis eva-
deret.* Discipulos habuit *Lucanum seu Lucianum*,
ante illius sectatorem, post ab eodem divulgum, (c)
& nonnulla addentem, quæ Marcioni in mentem non
venerant; (a) *Apellem*, à quo Apelliani, quique sibi pri-
vatam scholam quærens, hinc & adversus Magi-
strum suum & adversus veritatem ipsam se armasse
videbatur: (e) *Syerum, Potitum, Basiliscum* (f), *Pre-
ponem, Pitbonem & Blastum* (g). Diutissime autem
hoc malum in ecclesia fuisse grassatum, videre est
tum ex Constantini M. salutari institutione, quàm
nominatim ad Marcionitas direxit, (h) tum ex Arcadii
zelo adversus eosdem, Episcopo Cypri Imperialium
legum auxilium offerentis. (i) Alios Imperatores
nunc tacemus quibus cura summa fuit, quam citissi-
me hæresin hanc restringere, ut etiam ob id Epipha-
nius hæresi XLII. fateatur inquisitionem dogmatum
difficilem sibi fuisse. Multi etiam tum græci tum la-
tini

Rrr rrr 2

(a) *ab d. Marc. I. 1.* (b) *ad d. Marc. 5. 21.* (c) *Epiph. her. 43. pag. 378.* (d) *Damascen. her. 43.* (e) *Epiph. her. 44. pag. 380.*
(f) *ap. Euseb. 5. 13. p. 177.* (g) *Theodoret. her. fab 1. 25.*
(h) *Euseb. Vit. Const. 3. 64. p. m. 520.* (i) *Theodoret. H. E. 5. 31. pag. 237.*

Oppugnato-
res Marcionis.

tini Marcioni Marcionitisque mascule restiterunt scriptis suis. Illos inter primo loco ponimus *Iustinum Martyrem*, qui apologia II. pro Christianis, postquam Marcionis dogma capitale recensuisset, id ipsum testatur. *Est nobis liber contra haereses & sectas omnes compositus, quem si legere volueritis, dabimus.* (a) & de eo praeterea ex *Irenaeo* (b) & *Eusebio* (c) nobis constat; de hinc ipsum *Irenaeum* libro tertio & quarto ferme toto adversus haereses: *Dionysium Corinthium in epistola ad Nicmedienses*, referente *Eusebio*: (d) *Tertullianum* libris V. adversus *Marcionem*, licet brevius ejusdem argumenti opus longe ante delineaverit, quod a quodam furtim surreptum majoris operis aggrediendi ansam dedit. Extat quidem inter *Tertulliani* opera *poema contra Marcionem* totidem libris constans, quod tamen sententias *Tertulliani* hypothesebus plane contrarias continet. (e) His jungimus *Clementem Alex.* diversis in locis, (f) *Theophilum Antiochenum*, qui librum haudquaquam spernendum, iudice *Eusebio*, (g) contra *Marcionem* elaboravit, sed hodie inter deperditos relatum; *Rhodonem*, *Tatiani* discipulum in *libro contra Marcionem*, ex quo fragmenta quaedam exhibet *Eusebius* (h) *Philippum Gortynensem* & *Modestum* (i), nec non *Bardeसानem Syrum* adversus eundem patria lingua dialogos (quos quidem

(a) pag 70. (b) *adv. har.* 4.14. p. m.330. (c) *H. E.* 4, 11. pag. 125. b. ubi tamen vide *Valesium* in notis ad h. l. p. 65. adde 4, 17. p. 141. a. (d) *H. E.* 4, 23. p. 144. a. (e) Vide du Pin *Nouvel. biblioth.* T. 1. p. 92. & 109. (f) praecipue *Strom.* lib 3. pag. 434. seq. & c. (g) *H. E.* 4. 24. p. 146. b. (h) *H. E.* 5, 13. pag. 177. sq. (i) *Euseb.* l. c. 4, 25. p. 146. c.

quidem discipuli in græcum transtulerunt) conscribentem: (a) *Hippolytum*: (b) *Cyrrillum Hierosolymitanum in Catechesi sexta*; *Epiphanium*, qui hæres. XLII. (c) disputationem quandam inseruit, adversus hæreticum istum ante elaboratam, quam opus ipsum contra hæreses susciperet. In ea hoc agit Epiphanius, ut ex libris, quos Marcion pro canonicis comprobavit, selectiora nonnulla, illius ad refutationem pertinentia, decerperet, & ad finem singula notaret, in quibus istas Salvatoris aut Apostoli sententias contra se videtur stultissime retinuisse. Hoc quoque refertur *Sabbatius* in libro *de fide adversus Marcionem &c.* (d) *Prudentius in Hamartigenia*. Ex his aliisque scriptoribus *Natalis Alex. H.E. sec. II. Part. II.* adversus hæresin Marcionis defendit Dei unitatem, rejectis simul argumentis Marcioni in speciem faventibus, & nuptiarum bonitatem, sanctitatemque matrimonii contra eundem vindicat. (e)

(a) *Id. l.c. 4. 30. p. 151. b.c.* (b) *Id. l.c. 6. 22. p. 224. a.* (c) *p. 311. sqq.*
(d) *Gennad. de S. E. cap. 25.* (e) *in Panoplia adversus hæreses secundi seculi Diff. XIV, art. 1. & 2, pag. 270. sqq. & p. 308. sqq.*

SECTIO XLV. MARCITÆ.

Latinis ita dicti, qui Epiphanio (a) & Græcis nomine MARCOSORVM veniunt, à Marco descendentes. Diversus est hic ab altero Marco, qui primus hæresin Priscillianistarum in Hispanias intulit,

à Marco

Rrrrr 3

refe-

(a) *har. 34. p. 232. sqq.*

homine mago

huius errores

referente Sulpitio Severo. (a) Prodiit Sec. II. ex schola *Valentini*, magicarum artium peritissimus, per quas & viros multos & non paucas foeminas seduxit, ob id praecursor Antichristi, vocabulo tunc temporis in refutatione haereticorum usitato, ab *Irenaeo* (b) appellatus. Nam pocula vino temperata, eucharistiam simulans, purpurea rubraque ut apparerent, effecit, & ex illis minoribus in capacius aliquod transfudit, quo ipso factum, ut repente majus illud poculum repleretur, & sese liquor superfunderet. Hinc credebatur habere daemone *πάρεδρον*. Philtra etiam & amatorias illecebras a Marco quibusdam mulieribus oblata, non tamen omnibus, ipsae ad ecclesiam reversae persaepe factae sunt. Praeter haec & similia facta Augustinus lib. de haeresibus cap. XIV. quatuor saltem errores ei tribuit, longe plures autem Irenaeus libro primo toto, nimirum *non dari resurrectionem carnis, Christum non vere sed putative passum, duo ex adverso sibi esse principia, cultorem omnium vocari nomine quatuor literis conflato, quae crescunt usque ad tricenarium, singula membra veritatis an hominis literis alphabeti subjici, Iesu nomen bis omnibus excellentius esse, baptismum fieri debere in nomine ignoti Patris & veritatis matris omnium & ejus qui descendit in Iesum*. Numerorum mysteria tradis, ogdoadis, decadis, dodecadis & tricenarii ex scripturae locis probare voluerunt Marconi, simul ob-

(a) H. S. lib. 2. cap. 60. Itig. haer. sect. 2. cap. 4. p. 119. sq. (b) adv. par. 1. §.

obtrudentes apocrypharum scripturarum, quas ipsi
commenti sunt, infinitam multitudinem, & Christo
tum facta quæ ficta, tum verba nunquam ab eo prola-
ta tum verborum diversum sensum ei affingentes. (a)
Contra Marcum quidam θεῖος πρεσβύτερος καὶ κήρυξ τῆς
ἀληθείας *divinus senex ac praeo veritatis* senarios scri-
psit, quos, vid. ap. Irenæum (b) & Epiphanium (c). Quod
autem *Clemens* Episcopus Romanus, fixis & integris
adsertionibus illum confutans & coram omni plebe
in ecclesia detegens, æterna damnatione puniverit,
ut habet *autor Prædestinati*, (d) id vix cum successione
Pontificum Romanorum genuina convenire poterit.
Irenæus autem *lib. 1. advers. hæres. à cap. VIII. ad cap.*
XVIII. accuratam istius erroris inquisitionem insti-
tuit, omnemque dogmatis commentitii seriem or-
dinemque proposuit. Quamobrem etiam *Epipha-*
nus loc. cit. quæ ab illo (e) magno studio sunt ela-
borata, cuncta prout in ejus opere continentur, ad
verbum exscripsit, cum facile ex iis, quæ a sancto Viro
ad illius refellendam improbitatem prodita sunt, e-
verti profligarique possint. Paucis, non dubitat I-
renæus, quin vanissimas illas de æonum generatione
ineptias magnopere quis derideat. Deplorandos
nihilominus esse eos, qui tam sacrosanctam religio-
nem, vereque inexplicabilis potentiae magnitudi-
nem, tantam denique Numinis providentiam, *per*
illud

Oppugnato-
res Marcii

(a) cuncta hæc observabis ap. Irenæum & Epiphanium *loc. cit.* Conf.
Euseb. *H. E.* 4, 11. (b) *adv. hæres.* 1, 11. (c) *l. c.* p. 245. sq.
adde le Moyne variis sacris Tom. 2. p. 648. sq. (d) *hæres.* 1, 1.
p. 16. (e) p. 233. & 257.

illud suum Alpha, Beta, ceterosque numeros tam frigide
violenterque traducant.

SECTIO XLVI.

MELCHISEDECIANI.

a Theodoro

Errores de
Melchisedech

Nomen acceperunt ab erroribus, quos de Melchisedeco foverunt. A *Theodotianis* illos esse ortos censet Epiphanius, sed calamo admodum titubante. (a) Tertullianus vero, cui hoc fere peculiare est, *Theodotum* quidem sectæ hujus authorem constituit, (b) non tamen priorem, quo Epiphanius videtur inclinare, sed alterum istius discipulum, a Theodoreto argentarii nomine insignitum. (c) Hic alteram introduxit sectam & ipsum hominem Christum tantum, modo dixit ex Spiritu S., ex virgine Maria conceptum pariter & natum, sed hunc inferiorem esse quam Melchisedech, eo quod dictum sit de Christo: (TV ES SACERDOS IN ÆTERNVM SECVNDVM ORDINEM MELCHISEDECH) Nam illum Melchisedech præcipue gratiæ cælestem esse virtutem: eo quod Christus agit pro hominibus, deprecator & advocatus ipsorum factus, Melchisedech facere pro cælestibus angelis atque virtutibus. Nam esse illum usque adeo Christo meliorem, ut apator sit, ametor sit, agenealogitus sit, cujus neque initium neque finis comprehensus sit, aut comprehendi posset. Sic Tertullianus loco citato vel potius autor catalogi here-

(a) *har. LV. p. 468. B.* Qui Melchisedecianos appellari sese volunt, ac nisi fallor à Theodotianis avulsi sunt. (b) *de præscript advers. hæret. cap. 53. p. m. 244.* (c) *hæret. fab. lib. 2. cap. 6.*

hæreticorum libro de præscriptione hæreticorum appendicis vice subnexi. Theodoretus autem vult, quod *Melchisedech* potentiam quandam & divinam & maximam existimaverint, ad ejus autem imaginem Christum esse formatum. Augustinus (a) Damascenus (b) & Philastrius (c) nullum illis alium errorem tribuunt, nisi quod Melchisedech, sacerdotem Dei excelsi, non hominem fuisse, sed virtutem Dei esse arbitrati fuerint. In nomine quoque ejusdem, tanquam apud Deum internuntii, oblationes suas celebrant, eo quod justitiæ sit princeps, & ad id ipsum à Deo in cœlo constitutus; utpote spiritualis ac Dei filius. Quæ & similia ex Psalmo & epistola ad Hebræos affirmare conabantur. Præterea commentitios quosdam libros ac confictos habebant, quibus sibi met ipsis illudebant, teste Epiphanio hæc. LV. (d) ubi ex ipsis Scripturæ verbis istorum errorem convicit, variorum de Melchisedeci parentibus, & urbe adducens sententias, nec non Hieracis, Melchisedecum Spiritum S. esse statuentis. Quamdiu perstiterit hæc secta, non annotasse scriptores monet Danæus, (e) & hinc statim concidisse verisimile esse, partim orthodoxorum disputationibus, partim robustiore Samosatensianorum & Arianorum, qui illorum fuerint successores, fraude & nomine notiore. Timotheus vero Presb. CP. supra laudatus suo adhuc tempore sub *Atbinganorum* nomine fuisse memorat: (f) habitasse circa

quamdiu
duraverit hæc
secta?

Athingani

SSSSSS

Phry-

(a) *de hæres. cap. 34.* (b) *hæc. 55.* (c) *hæc. 52.* (d) *p. 468. sqq.* (e) *in not. ad Augustinum de hæc. 34. p. 179.* (f) *l. c. de receptione hæc. p. 392.*

supra dicti?

Phrygiam : nec Hebræos fuisse nec ethnicos : sabba-
tum quidem servasse, carnem vero non circumcidis-
se : non sivilisse se tangi à quoquam homine, sed licet
quis dederit eis panem, vel aquam vel aliquid aliud,
non sustinuisse è manibus accipere, verum rogasse
eos, qui tradiderunt, ut allata humi deponerent : Hac
ergo ratione Athingani vocantur, quod refugiant
quenquam attingere. Natalis l. c. *Sec. II. Part. II.*
(a) adversus Theodotum & Melchisedechianos probat,
Melchisedechum non fuisse coelestem virtutem sed
verum hominem, dictis Scripturæ S. & testimoniis
Patrum ; fundamentis quoque illorum respondet
& tandem commendat *Dissertationem Christophori
Schlegelii de persona Melchisedechi* ad calcem Tomi X.
criticorum sacrorum. (b)

(a) *diff. 19. p. 626. sqq.* (b) *p. 634.*

SECTIO XLVII. MELETIANI.

Meleto

occasio schi-

smatis

ut ab

Meletiani quibusdam dicti à Meleto Thebaidis
in Ægypto Episcopo, qui à Petro Alexandria Episco-
po, tum ob alias causas depositus est, tum præser-
tim eo, quod persecutionis tempore fidem inficia-
tus, sacrificasset. Quo facto, multos accepit sectato-
res & ab Ecclesia fecit secessionem, sibi privatim alios
episcopos, aliosque ad colligendum coetum suum lo-
cos eligens. (a) Epiphanius hæc. XLVIII. rem longe

ali-

(a) Socrat. *H. E.* 1, 6. p. 14. Sozom. *H. E.* 1, 24. p. 438. Theodoret. *H. E.*
1, 9. p. 29. Athanasius *apol.* 2.

aliter narrat. Scilicet Meletius cum Petro Episcopo ob Christi nomen ab Alexandria præfectis in custodiam & vincula fuit datus. Cumque nonnulli martyrium feliciter subiissent : alii vero eodem excidissent & nefariam Idolorum superstitionem admisissent, adeo ut vi ac necessitate sacrificarent, iidem post lapsum & sacrificia ad confessores & martyres accesserunt, ut pœnitentia misericordiam obtinerent. Hinc non minima inter martyres commotio ac dissensio est exorta : negantibus aliis, eos, qui semel lapsi essent, ac Christum abnegassent ; nec fortitudinem ac constantiam retinuissent aut certamen obissent, recipiendos ad pœnitentiam esse : ne forte reliqui ob celerrime impetratam ab iis indulgentiam minore pœnarum metu, abripi se paterentur, ac Deum negarent, execrandisque se gentilium sacris polluerent. Iidem volebant, ut secundum persecutionem, post justum aliquod temporis spatium, pace constituta, pœnitentiæ illis locus indulgeretur ; siquidem vere illam ex animo susciperent, atque ejus fructus exhiberent : nec ita tamen, ut è clericis unusquisque pristinum in ordinem restitueretur, sed ut post aliquod tempus ad Ecclesiam, ac communionem admissus in reliqua populi multitudine, non inter reliquos censeretur. Ex eorum numero erat Meletius, Peleus & alii complures. Contra Petrus utpote benignus ac misericors & velut communis omnium parens, his illos verbis obsecrabat : Admittamus illos, quandoquidem peccati eos pœnitet, ac

Epiphanius re-
censetur

poenitentiam illis constituamus, ut ad ecclesiam affi-
deant, neque aut ipsos, aut clericos aversemur (his
autem verbis usum esse constans fama est) ne & pudore
& dilatione illa temporis, qui semel præ imbecilli-
tate & ignavia à Diabolo concussi & labefacti sunt,
penitus desciscant, nec remedium ullum adhibeant.
Hac occasione, cum à se invicem diversa sentirent,
schisma conflatum est. Etenim Petrus medio in
carcere pallium, quod ladicium dicitur, veli instar ap-
pendens, proclamari à Diacono jussit: Qui me-
cum sentiunt, huc ad me veniant, qui Meletii opi-
nioni favent, ad Meletium. Quod cum ita factum es-
set, diviso in partes populo, Episcoporum, Mona-
chorum & Presbyterorum ac reliquorum ordinum
major numerus sese ad Meletium adjunxit: pauci
quidem Episcoporum & aliorum Petrum secuti sunt.
Quo ex tempore preces & sacrificia, cæterasque o-
mnes ceremonias separati à se invicem obierunt.
Meletius quoque tam in carcere, quam in itinere,
clericos, episcopos, presbyteros & Diaconos instituit,
ac privatas Ecclesias fundavit, cum interim nec hi
cum illis, nec illi cum his commune aliquid haberent.
Diversisque nominibus suam quisque ecclesiam in-
struebat. Nam Petri successores, Catholicæ eccle-
siæ titulum usurpabant: Meletiani ecclesiæ mar-
tyrum. Atque sic quidem Epiphanius, (a) qui fal-
sa veris permixta habet. Ipse enim fatetur schisma
saltim fecisse Meletium, ad catholicam autem eccle-
siam

Epiphanius
falsa veris
admiscet

nam sinceramque fidem nihilominus adhæsisse, neque ullo tempore à sancta & catholica religione descivisse. In quo passu consentientes habet *Augustinum* (a) *Theodoretum* (b) *Damascenum* (c) & *Timotheum Presb. Cl.* (d) & alios. Interim lubentes concedimus Meletianos factos fuisse ex schismaticis hæreticos & coaluisse cum Arianis. Præterquam enim, quod noluerint orare cum conversis, id est, eis qui in persecutione ceciderunt, cum Arianorum hæresin ab iis, qui tunc imperabant, confirmari viderent, ad illam declinarunt. (e) Hinc si ap. Socratem (f) Meletium leges αἰρεσιάρχον, melius cum Valesio sectæ alterius autorem, non vero ipsum hæreticum, dices. Theodreti (g) quidem tempore dixerunt, se esse ab hoc morbo liberatos, sed sine ullo metu degere, nec velle ab ullis regi & cum ecclesiis conjungi recusare. Ea ratione, tanquam liberi & sui juris, illa quoque ridicula excogitarunt: interdum corpus aqua mundare, cum plausu nimirum, & quadam saltatione hymnos concinere, & multa tintinabula funi appensa movere & alia his similia. In origine autem schismatis fallitur Epiphanius, & veriora habent Socrates & reliqui, prout apparet, si conferamus Athanasium in apol. II. qui schismatis hujus originem

S f f f f f 3 vidit.

veriora habet
Socrates

(a) *har.* 48. ubi quidem legitur: *Melitiani a Melitio nuncupati* --- *vel schisma fecerunt.* Sed Cotelerius *Tomo I. monumentorum Græc. Eccl. ad pag. 297.* notavit, particulam illam *vel* expungendam esse ex textu Augustini, p. 780. (b) *har. fab.* 4, 10. (c) *har.* 68. (d) *de recept. hæret.* ap. Coteler. *Tom. III. l. c. p. 396. b. & 421. c.* (e) *Epiph. har.* 66. p. 721. (f) *H. E. l. 9. p. 29. d.* (g) *har. fab. l. c.*

Meletius à Synodo Nicæna notatus.

Meletiano-
rum hostis A-
thanasius

Meletius An-
tiochenus di-
versus ab illo.

sed ad notandum
Socratus

vidit. Alia ut nunc taceam, in quibus Epiphanius falsis monumentis & ab aliquo forte Meletiano acceptis videtur esse deceptus, quod etiam ostendit Natalis peculiari dissertatione (a) Meletius tamen compressus fuit a Synodo Nicæna, cui ob temerarium ac præceps hominis ingenium placuit decernere, ne potestas auctoritasque ulla tribuatur homini, qui easdem turbas excitare potest. Hinc passi quidem fuerunt Episcopatus dignitatem eum retinere, sed potestate agendi quidquam pro Episcopo penitus adempta. (b) Alexander quoque Episcopus postulavit ab eo breviarium, eorum Episcoporum, quos in Ægypto habere se dicebat, quod etiam tradidit Meletius, ne alius pro alio supponi postmodum posset. (c) Cum Meletianis ipsis autem Athanasius perpetuo bellum gessit, teste apologia secunda, & (d) Theodoret, (e) dum illos ad communionem urgebat. (f) Id unum adhuc addo, Meletium hunc diversum esse a Meletio Antiocheno, de quo Natalis monstrat, quod neque hæreticus neque schismaticus fuerit. (g)

(a) *Sec. IV. part. 2. diff. 8 p. 73 sqq.* (b) *Socrat. H. E. 1, 9 p. 29. sq.* (c) *Athanas. apol. 2.* (d) *quam du Pin nouvell. bibl. T. 2. p. m. 46. maximopere commendat.* (e) *her. fab. l. c.* (f) *Epiphanius l. c. p. 722. sqq.* (g) *Sec. 2. part. 3. diff. 33. p. 58. sqq.*

SECTIO XLVIII.

MELITONII.

à Melitone

An à MELITONE Sardensium Episcopo, Eusebio (a) & Hieronymo (b) tantopere laudato, etiam dicti,

(a) *H. E. 4, 26. p. 146. sqq. & 5, 24. p. 191. d.* (b) *In catal. S. E. c. 24. & 46.*

dicti, diu dubitatum fuit. Danæus certe in notis ad cap. LXXVI. Augustini de hæresibus, id concedere non vult. Dn. Ittigius vero rem tam perspicue deduxit, ut non amplius tanta sub iudice lis esse possit. (a) Augustinus quidem loc. cit. nulla facta mentione nominis scribit, aliam hæresin dicere *corpus, non animam esse imaginem Dei*. In indice tamen huic operi præfixo, sive ex glossemate sive ex veteri codice, *Melitonii* appellantur. Cum hac hæresi autem Melitonem aliquid commune habuisse & Deo corporei quid tribuisse, ex eo colligi potest, quod librum scripserit *περὶ θεῶν ἐνσωμάτων* de Deo corporali vel corporeo, quem ex variis scripturæ locis probare voluit. Postea autem fieri potuit, ut hæretici (qualia exempla passim historia ecclesiastica suppeditat) errorem illum foventes e.g. Anthropomorphitæ seu Audæi, forte ad Melitonis auctoritatem provocaverint, & inde a Melitone nominati fuerint. Certiores nos redderet ipsum Melitonis scriptum, nisi injuria temporum periisset. Licet Tertullianus, per corpus Dei naturam vel substantiam intelligens, sententiæ illius meliorem quærat sensum. A Melitone quoque dictos videri MELITANOS chiliasmum urgentes, idem laudatus Ittigius docet. Cum enim Melito in Apocalypsin Johannis, qua Chiliastræ crebro abutuntur, commentarium scripserit, non improbabile, ipsum cum aliis quibusdam hujus seculi Patribus Chiliasmum asseruisse.

SE

(a) Dissert. de hæresiarch. sect. 2. cap. II. pag. 194 sqq.

MENANDRIANI.

a
Menandro

dogmata

Menandrianistæ dicti Hegesippo apud Eusebium. (a) Autorem habuere MENANDRUM Samaritanum ex vico Caparattæa oriundum, Simonis discipulum. (b) Hic similiter magus fuit, eadem dicens, quæ Simon ipse : quidquid se Simon dixerat, hoc se Menander esse dicebat, imo pluribus adhuc & absurdioribus figmentis exuberavit. *Nam se ipsum quidem servatorem esse asserebat, in hominum salutem ex ævis quibusdam invisibilibus ab alto destinatum. Neminem vero aiebat ipsos mundi conditores angelos posse superare, nisi qui prius magica disciplina à se institutus, & baptismo, quem ipse tradebat, initiatus fuisset. Quem baptismum quicumque suscipere meruissent, eos perpetuam in hoc seculo immortalitatem adepturos affirmabat : non amplius morti obnoxios, sed hic in ævum permansuros, juvenes semper atque immortales futuros.* (c) Antiochiæ præcipuè multos arte magica seduxit ; & tempore Justin. M. (e) nonnulli fuere adhuc reliqui, qui eadem cum illo profitebantur. Diu non duravit hæc hæresis, sed ut autor subversus, sic magna ex parte ejus hæresis fuit extincta per sequentes

(a) H. E. 4. 22. p. 142. d. (b) Justin. M. apol. 2. p. 69. d. Theodoretus autem *her. fab.* 1, 2. ex Chabraivico profectum scribit. (c) auctor appendicis ad Tertull. *prescript.* c. 46. (d) Justin. M. l. c. p. 70. a. Iren. adv. hæ. 1. 21. Tertull. *de resurrect. carn.* c. 5. Euseb. H. E. 3. 26. p. 98. Epiph. *her.* 22. p. 60. sq. Augustin. d. *her.* cap. 2. Theodoret. l. c. Damascen. *her.* 32. p. 285. Timoth. *de recept. her.* p. 386. ex edit. Coteler. (e) loc. cit.

tes Saturnini & Basilidis, quod Epiphanius loc. cit. exemplo viperarum se ipsas devorantium illustrat. Menandrianos hos tempore priores esse Nicolaitis probat Danaeus calculo meliorum authorum. (a) Illis se opposuere multi, quos inter est *Linus Episcopus*, ut habet autor Prædestinati; (b) *Justinus M.* autem *Irenæus* & *Origenes*, adversus illos scripserunt, referente Theodoretō loc. cit. Scripsit quoque Tertullianus integrum cap. L. de anima contra Menandrum.

(a) in not. ad Augustin. de her. 2. p. 49. (b) her. 2. p. m. 29.

SECTIO L. MESSALIANI.

Sive MASSALIANI, quæ vox orantes significat. Nam צלה est orare, preces fundere. Vnde מַצְלִיין οἱ εὐχόμενοι. Jos. Scaliger elenchi cap. XXVIII. Massalianos *Essæos* appellatos esse putat, & ab iis Messalianorum hæresin propagatam. Nam Esseni *ἱκέται*, apud Philonem & Eusebium nominantur. At מַצְלִיין sunt *ἱκέται*. Conjecturam adstruunt pleraque Messalianorum instituta cum Essenis communia, ut præter assiduitatem orandi, prosevcharum usus & in eas statim conventus; tum ἀντίφωνα & ὠδαί &c. Igitur partim Judæos illos fuisse statuit, partim negat. Sed hæc, referente Petavio in *animadversionibus ad LXXX. Her. Epiphani*, à Serrario in Minervali confutata sunt (a) Si Epiphanium sequi malumus, duplex Messalianorum genus erit distinguendum. Nam alii erant an-

Ttt ttt

tiqui-

quando fue-
runt

an Psalliani
dicti

dogmata

tiquiores, merique gentiles. Alii ab istis propa-
gati christianum nomen usurpabant. Vtriusque ge-
neris ætatem determinare, dependet ex interpun-
ctione loci Epiphani, quam vid. ap. Petavium loco
citato. Neque repugnabit, tempora Constantii,
Valentiniani & Valentis Impp. illis tribuere. An
Psalliani quoque dicti fuerint, disquirunt authores.
Danaeus negat, (a) Cotelarius autem de eo adhuc dubi-
tari posse putat. (b) Dogmata eorum fuere varia: Di-
xerunt enim, *baptismum nihil juvare eos, qui ad eum
accedunt, cum instar novacula auferat priora peccata,
peccati autem radicem non excindat: perpetuam autem
orationem & peccati radicem radicitus evellere & ma-
lum Daemonem, qui ab initio sorte datus est, ab anima
expellere; unumquemque hominem, cum nascatur, pro-
xime sequi Daemonem, ad improbas & sceleratas actio-
nes incitantem; eum autem nec baptismum neque ali-
quid aliud posse ab anima exigere, præterquam solam
orationem, egredi vero inhabitantem per urinam &
sputorum excrementa: Ita decepti homines mise-
ri nullum opus aggrediebantur: se ipsos vocabant
spirituales, & orationi vacantes maximam diem partem
dormiebant. Revelationes de rebus futuris predican-
tes, mendaciorum fuere convicti. Factabant præter-
ea se videre patrem & filium & Spiritum Sanctum
corporeis oculis, & Spiritus S. adventum sensu percipere.
Ad negandum erant parati, & si urgerentur, protinus
anathematizabant eos, qui horum aliquid dixerunt.*
Hujus

(a) notis ad Augustin. har. 57. p. 281. (b) l. c. Tom. I. p. 783. sq.

Hujus sectæ viri & mulieres promiscue dormiebant in spatiofissimis locis æstivo tempore, *quia se quicquam in terra possidere negabant.* Hæc & alia leges ap. Epiphanium, (a) Augustinum, (b) Theodoretum, (c) Damascenum, (d) Timotheum, (e) authorem *Prædestinati* &c. (f) Ob quæ etiam appellati *εὐχῆται* *precatores*; *enthusiastæ*, vini dæmonis cujusdam in animum suum admittentes, eamque Spiritus S. præsentiam arbitantes; *Adelpbiani* ab Adelphio, principe quodam hujus sectæ de quo statim; *Sataniani*, quia Satanam venerantur; *Εὐφημίται*, quod *εὐφημίας* in Dei laudem cantitent: *χορευταί*, quia repente saltant, & super Dæmones se saltasse jactant, & digitis sagittantium speciem præferentes, in Dæmones se jaculari affirmant. *Cauchitæ*, qui in testamento S. Ephræm Evchitis adjunguntur. (g) Præcipui in hac hæresi fuere seqq. *Adelpbius*, homo Edessenus, neque Monachorum, neque sacerdotum in ordinem lectus, sed plebejus & privatus, senex capularis, ex quo Flavianus Episcopus Antiochenus simulatione quadam propriam nefandorum dogmatum confessionem expressit. *Sabas & Enstatius & Dadaës cum Herma & Symeone* & aliis pluribus, (h) qui se ab ecclesiastica quidem communione neutiquam separaverunt: nec

aliæ hujus sectæ adpellationes.

Affectus

Ttt ttt 2

pro

- (a) *loc. cit.* (b) *bar. 57.* (c) *H. E. 4, 11. p. 163 & bar. fab. 4, 15. & 16.* (d) *l. c. bar. 80.* prolixè capita impiæ doctrinæ ex ipsorum libro desumpta adducit p. 302. *sqq.* (e) *l. c. p. 400. sqq.* novendecim errorum capita adducit. (f) *lib. 1. bar. 57.* ubi Cotelerius l. c. monet pro *non psallunt, jugiter orant*, legendum esse, *nam psallunt, jugiter orant.* (g) de his vide Coteler. *l. c. p. 785.* (h) Theodoret. *ll. cc.*

Adelphii Ad-
sceticon.

Oppugnato-
res Letoius

Amphilo-
chius.

in
Synodo Sydæ

Flavianus in
Synodo An-
tiochiæ.

prodesse quicquam, nec nocere dicentes divinam
escam, de qua Christus ait: *Qui manducat carnem &c.*
Adelphius dicitur edidisse librum *Adsceticon*, quem
Synodus Ephesina, utpote ab hæreticis compo-
situm & illa hæresi pollutum anathemate percussit.
His hæreticis omnibus viribus restiterunt, *Letoius*
ecclesiæ Meletinensis episcopus, qui multa monaste-
ria, vel potius speluncas latronum, erroris istius
labem hausisse cernens, ea incendit, lupos ab ovili
procul abegit, & *epistolas adversus eos* scripsit:
Amphilochius, Iconii Episcopus, non duntaxat gre-
gem sibi commissam ea labe liberavit, sed etiam ju-
dice Theodoreto, omnium optimus hæresin exactius
confodit, eorum voces suis monumentis inferens,
quæ eorum dogmatis differentiam (mallet Cotelarius
l. c. *labem*) aperte declarant. Congregavit idem
Synodum Sydæ, anno cccclxxxiii. eique præfuit præ-
sentibus XXV. Episcopis. Condemnationem illo-
rum fuisse decretam, nulli dubitamus, cum *Atticus*
Constantinopolitanus ap. Amphilochium *litteris* id
urxisse videatur. Certiores tamen essemus, si *Syno-
dica epistola* ab Episcopo ad Flavianum Antioche-
num missa & rerum gestarum rationem reddens, ad-
huc extaret. *Flavianus* autem accepta Synodica &
ipse *Antiochiæ* adversus illos indixit *Synodum*. In hac
Adelphius cum suis asseclis fuit damnatus, & abnega-
tionem hæreseos simulans, frustra ut à Synodo susci-
peretur, petiit Scriptæ quoque sunt *litteræ Synodicae* de
Adelphii & sociorum condemnatione ad Osroenos, &
Ar-

Armeniae Episcopus. Porro *synodum Constantino-* Sifinnius &
poli contra eosdem congregarunt *Sifinnius & Theodo-* Theodorus in
tus, eaque de re *communem epistolam* ad *Berinnia-* Constantino-
num & Amphiloebium, scripsere. Edidit & *Arche-* politana.
laus Caesareae Cappadociae Episcopus XXIV. *anathema-* Archelaus
tismos capitum ipsorum, & *Heraclides* Nyssenum E- Heraclides
duas epistolas adversus illos composuit. Inse-
quenti tempore *Gerontius* presbyter & praefectus Mo- Gerontius
nachorum in Glitide scribit ad Alypium, Episcopum
Caesareae Cappadociae, querelas varias *adversus Lam-*
petium, (hinc *Lampetiani*) qui primus ex dicta haeresi
furripuit sacerdotii dignitatem, profanus licet esset
atque impostor. (a) Videntur etiam Patres *Con-* Concil.
cilii Africano-Caribaginis V. can. XLIV. & LIII. Carthag. V.
condidisse contra Massalianos, non licere religiosis
operari putantes, imo comam & barbam esse alen-
dam sine tonsura; Hos facete perstringit Augustinus:
(b) an ita vacandum est, *ut nec tonsores operentur?*
An quia evangelicas volucres imitari se dicunt, quasi-
depilari timent, ne volare non possint? Tandem in
Concilio Ephesino III. legitur decretum de Messalianis. Concil. Ephe-
Postquam enim Valerianus & Amphiloebius ad syn- finum III.
odum rem detulerunt, una cum epistola synodica
sub Sifinnio composita, haec fuit probata, & Messalia-
ni, si renuerint anathematizare & fuerint presbyteri
vel diaconi, a gradu & communione remoti, laici
vero anathematizati.

(a) de his omnibus vid. Photium *Bibl. cod. 52.* (b) *de opere mona-*
chorum c. 31.

MONOTHELETÆ.

à dogmata

Jacobitæ
dicti,

Maronitæ

occafio erro-
ris.

Atque MONERGITÆ à primariis dogmati-
bus de *una voluntate unaque operatione* nomen obti-
nuerunt. Salutantur etiam *Jacobitæ* (a) quod no-
men agnoscunt hodie qui Alexandrinam religionem
profitentur ipsique *Æthiopes* se vocitant Jacobitas.
Et hos suspicatur DN. Ludolff in commentario ad
Historiam Æthiopicam esse Monothetas & Moner-
gitas. (b) Sed an sectarii isti nostratium mentem
recte assequantur, vel quomodo suam exponant, non
compertum habet. Ipsi fortassis Æthiopes ex hoc
mysterio se parum extricant, ut colligit ex epistola Æ-
thiopica Anonymi, qui parum explicate de una vo-
luntate & una operatione differit. (c) *Maronitæ* olim
usque ad annum 1182. docuere, *duas in Christo naturas
esse, unam voluntatem, unum opus & unam personam*:
hinc Monothetæ hoc nomine interdum appellati.
Revera Monothetæ fuerunt propago Eutichiani
erroris, etsi verbis contra hunc duas in Christo esse
naturas asseruerunt. Occasionem errori dedit
colloquium *Heracii* Imp. cum Athanasio quodam

Jaco-

(a) De schismate Jacobitarum & Melchitarum vid. Hottinger. *Hist. Orient. lib. 2. cap. 2. p. 228. sqq.* (b) *pag. 460.* (c) *in parte IV. epistolæ p. 499. sq. ap. DN. Ludolff.* (d) duo colloquia fuisse putat Natalis *l. c. sec. VII. cap. 2. art. 1. §. 2. p. 27.* alterum in Armenia cum *Paulo Severiano* hæretico, cujus meminit Sergius in epistola ad Honorium, quæ habetur actione XIII. sextæ Synodi: alterum cum *Athanasio*, quem Theophanes in Chronico commemorat. Forbesius autem loco infra citando Paulum & Athanasium pro eodem habet.

Jacobitarum Patriarchia, quem alii Anastasium vocant. Hunc Imp. rogavit, ut concilium Calcedonense, de duabus Christi naturis acciperet, pollicitus, si in officio fuisset, se illum Patriarcham Antiochiæ creaturum. Athanasius conditione accepta dixit: libenter se in ejus autoritate futurum, ut duas in Christo naturas assereret. Verum illud astute de Imp. quærere institit, num ut duæ naturæ, sic duæ item voluntates, atque actiones inessent. Heraclius quæstionis novitate permotus, ut responsum, cujus ipse incertus erat, eliceret, rem ad *Sergium* Patriarcham Constantinopolitanum & *Cyrum* Episcopum Phasidis retulit, & cum constans ab utroque responsum accepisset, unam in Christo voluntatem & unam in eo operationem hærere, imprudens eorum opinionem suscepit. Ex quibus apparet *Sergium* & *Cyrum* fuisse primos hujus hæreseos assertores. Nisi dicere velis *Theodorum* Episcopum Pharanitanum fuisse priorem, cum quo *Sergius Mennæ* Antecessoris sui sermonem acclamatorium, quem tamen legati Romani pro ficto habuere, communicavit. Et *Cyrus* quidem post Alexandria Synodum instituit specie unionis Acephalorum cum ecclesia & novem edidit capitula, quorum septimo asseruit: *eiusdem unum Christum & Filium operari Deo decibilia & humana, una Dei virili operatione, secundum S. Dionysium* cujus textum tamen interpolavit. Missa capitula ad *Sergium*, ab hoc fuere laudata, sed cum videret *Sophronium* in *epistola synodica* monotheletas anathemate percussisse, con-

primi asser-
tores

Cyrus

Sergius

con-

Honorius

Heraclii *ἐκθεσις*

σ 16.

Pyrrhus

consultius esse monuit, si in posterum abstinerent vocabulo unius aut duarum operationum; ab illo, ne rursus in ecclesiam invehi videatur Eutychianismus, ab hoc vero, tum quod à nullo probabilium Patrum sit editum, tum etiam quia consequens ei sit prædicare duas voluntates, contrarietates adversus se invicem habentes. Eadem Sergius scripsit ad *Honorium R. P.*, qui in literis responsoriis istum laudavit, quod satis provide circumspecteque scripsisset & novitatem abstulisset vocabuli, ex quo simplicibus scandalum oriri posset, cum ipse interea unam fateatur Domini voluntatem. (a) Hæc Sergii consilia juvit Heraclius, eadem edicto promulgans, quod creavit *ἐκθεσις* cuius seq. fuit titulus: *Expositio orthodoxæ fidei, facta à magno Principe Heraclio, propter emergentem ab aliquibus altercationem pro requisitione altercationis, in omnibus consonans sanctis & universalibus quinque conciliis, quam cum multa satisfactione & gratia exceperunt Patriarchicis sedibus præfules, & gratanter ei consenserunt, utpote pacem sanctis Dei ecclesiis inferenti.* (b) Pyrrhus Chrysopolitanus antea Monachus & Presbyter, postea successor Sergii, hanc *ἐκθεσις* coacto conciliabulo approbavit & confirmavit. Cum autem suspectus fuisset de nece Constantini, Heraclii Imp. filii, fuga sibi consuluit in

(a) Baronius quidem & Sirmondus Honorium excusare volunt, sed uterque à Spanhemio *Introd. ad Hist. p. 616. sq.* notatur. (b) *ἐκθεσις* hanc habes in actis Synodi Lateranensis, sub Martino I. An. DCXLIX. eaque præce primum prodit Tom. VI. Concil. edit. Labbeanae col. 196.

in Africam, quam quoque hac hæresi inficere conabatur, ut ei obstitisset Abbas Maximus. Interea Pyrrho suffectus fuit *Paulus*, se orthodoxum simulans & ἐκθεσιῶν non rescindens. Imo cum a Theodoro Papa urgeretur, ut professionem fidei pro more ederet, tandem unam Christi voluntatem asserere non dubitavit. Sed ne novi exorirentur motus, auctor fuit Constanti, quemadmodum Sergius Heraclio, ut edictum promulgaret, quo silentium indiceretur unius vel duarum Christi voluntatum, & chartas Monothelismo faventes, præ foribus ecclesiæ magnis affixas, dilacerari præciperet. Prodiit *edictum* illud nomine *Typi*, quod ignorans Vasquesius, (a) discipulum Pauli fuisse Typum existimavit, prout notatur à Natali. (b) In eo Imp. exposuit recentis controversiæ statum & dissensionum originem, addito medio extinguendæ dissensionis, silentio sc., utrique parti indicendo. Paulus successorem habuit *Petrum* ejusdem sectæ hominem, qui *synodicam* obscuris & dubiis locutionibus involutam ad Eugenium P. R. eam tamen rejicientem, direxit. Huc quoque referendus erit *Macarius* Patriarcha Antiochenus, hæreseos fautor cum discipulis *Stephano* & *Polychronio*, novo Simone Mago; *Harmasius* piacularis homo, à quo *Harmasita*. (c) Hi, & quotquot alii fuere, diu non permansere in eadem sententia, sed mutarunt

Paulus

Constantis
Typus

Petrus

Macarius

Harmasius

Uluuuu

non

(a) *Comment. in Ill. P. S. Thomæ disp. 73. cap. 1.* (b) *l. c. pag. 36.*

(c) quem huc refert additamentum MS. regii 2336. à Cotelerio *l. c. T. 1. p. 790.* adductum, sed, ut putat, per vim à quodam intrusum in epistolam Sophronii.

Doctrina illo-
rum,

non phrasas tantum, sed ipsam etiam doctrinam; de qua mutabilitate saepe conquesti fuerunt orthodoxi. Communior autem illorum doctrina fuit, *unam in Christo voluntatem esse, unamque voluntatis operationem.* (a) Et licet plerumque adversus *voluntates contrarias* disputasse viderentur, tamen ne *similes* quidem admittebant, persuasi ex unitate *ὑποστάσεως* unam quoque voluntatem esse colligendam. Si autem perventum fuerat ad quaestionem: an Divina voluntas illa sit, an humana, an composita, an neutra? tanta iterum inter illos inconstantia fuit, ut vel mentem suam explicare nollent, vel quatuor illis modis à se invicem variarent. Quo ipso etiam factum, ut in hac materia idem esse dixerint, *θέλημα καὶ βέλησιν, καὶ βελήν, καὶ προαίρεσιν, καὶ γνώμην, ἐξουσίαν τε, καὶ δόξαν καὶ Φρόνημα* & solis nominibus differre, contra receptam apud authores significationem. Neque Christi tantum voluntatem unam esse affirmarunt, sed etiam Dei & sanctorum aliquando unam futuram esse voluntatem voluerunt, confundentes voluntatem cum re volita. Sic adserta unitate voluntatis, *unam* quoque statuebant *operationem*, eamque iterum vel *unam secundum exuperantiam*, vel *unam divinitatis & humanitatis operationem*, vel *compositam Christi operationem*, quem *Θεανδρικὴν* seu Dei virilem *ἐνέργειαν* appellare consueverunt. Cuncta haec tum depravatis Scripturae S. testimoniis, tum ex ratiociniis quilibuscunque, tum male coherente Patrum consensu, &

(a) Damascen, *hær. 99. edit. Coteler. p. 37.*

& stolido miracula perpetrandi conatu firmare & ornare tentabant. (a) Statim autem viri orthodoxi ore & calamo huic hominum generi obviam ivere. Nil nunc dicam de *Joanne Eleemosynario* Alexandrino Patriarcha, qui epistolam Sergii, a Georgio cognomento Arsa Paulianista, auctoritates de una operatione petentis, ab Arsa manu abstulit. *Sophranius* profecto primo monachus Alexandrinus, postea Patriarcha Hierosolymitanus, durissimum Monotheletarum flagellum fuit. Hic non tantum in oriente validissime contradixit, contestans eos & admonens, ut à propria hæresi quiescerent, & ad rectam Patrum fidem remearent: verum etiam *in duobus libris sexcenta dedit testimonia patrum*, ad evictionem impietatis eorum & veritatis ostensionem, ut *Stephanus* Dorensis Episcopus in Concilio Lateranensi, Secretario II. de eo inquit. Duo hi libri forsan erunt, *duæ illæ epistolæ synodicae* ex Concilio Hierosolymitano ad Honorium & Sergium aliasque missæ. (b) Romæ *Joannes IV.* coacta synodo *Εκθεσις* ab Imper. missam proponit & examinatum cum Episcopis damnat. (c) Nec segniore fuere Joannis successores, *Theodorus*, anathematis sententiæ in Pyrrhum subscribens calamo in calice tincto, sanguine Domini loco atramenti usus novo exemplo: *Martinus I.* & Heraclii *Εκθεσις* & Constantis Typum & reliquos

oppugnatores

Joannes Eleemosynarius

Sophranius

Joannes IV.

Theodorus

Martinus I.

Uuuuuu 2

Mo-

(a) Dogmata hæc observari possunt ap. *Maximum* in scriptis statum citandis. (b) Sic eas distinguit du Pin *bibl. nouvell. Tom. 6. p. 16. sqq.* prioris mentionem fieri ap. Photium *bibl. eod. 231.* posteriorem autem legi *Act. XI. Concilii VI.* putans. (c) ubi tamen Natalis *l. c. §. 3. p. 41.* notandum putat, Joannem IV. damnasse tantum dogma, non personas.

Episcopi Afri-
cæ MaximusScripta Maxi-
mieditiones illo-
rum

Combesii

Monothelismi fautores damnans in synodo Roma-
na. Idem fecere Episcopi Africæ, quibus *Maximus*
& voce & exemplo author fuit, ut contra Monothe-
letas strenue decertarent. Habita enim cum Pyr-
rho disputatione, hominem erroris convicit, & post-
ea Romam contendit, Martinum ad concilium La-
teranense impulsurus; licet Constans Imp. se-
quenti tempore male eum multaverit. Scripta
Maximi huc facientia sunt sqq. *Epistola ad Marinum ex*
tractatu de operationibus & voluntatibus cap. 50. & 51:
ad Nicandrum Episcopum de duabus in Christo operatio-
nibus: Tomus dogmaticus adversus Heraclii Ectbesin: li-
ber de duabus unius Christi voluntatibus: Tomus dogma-
ticus ad Marinum Presbyterum, non posse dici, unam
in Christo voluntatem, & de duplici Christi voluntate
SS. Patrum, de duabus Christi operationibus, definitio-
nes: acta disputationis de duabus Christi voluntatibus
cum Pyrro in Africa habita, quas humiliore stylo
conscriptas esse, & nec dialecticæ leges, nedum ser-
monis sinceritatem satis servare notavit Photius
Cod. CXCIV. quod tamen notariorum inscitia referri
potest. Primus hanc disputationem græce extulit,
adjuncta Turriani versione, Baronius in *appendice*
Tom. VIII. Ann. Eccl. & exinde habetur gr. lat. Concil.
Tom. V. (a) Omnia hæc & alia Maximi opera par-
tim prius edita, partim de novo ex variis bibliothecis
tunc primum eruta, cleri Gallicani mandato, collegit,
latina versione, notis scholiisque illustrata græc. &
lat. II. Vol. in lucem emisit Fr. Combesii, (b) qui
etiam

etiam editioni suæ *vitam & certamen Maximi*, à græco quodam conscriptum, *acta collationis cum Principibus in Secretario, Disputationem cum Theodosio Casarea Bithyniæ Episcopo &c.* adjecit. Tandem an. 156LXXX. habitum fuit contra illos *Concilium Oecumenicum VI. seu Constantinopolitanum III.* In ejus *Actione XVII. & XVIII.* communi consensu definita orthodoxa fides, ex symbolis Nicænis & Constantinopolitano, & probatæ quinque priores synodi œcumenicæ in omnibus : damnata hæresis Monotheletarum, & duæ in Christo voluntates assertæ pro numero naturarum : Honorius una cum reliquis Monotheletis, Sergio, Pyrrho, Paulo, Petro, Cyro Alex., Macario Antiocheno &c. anathematizatus, fatentibus id ipsum cordatioribus Pontificiis. (a) Huc referri debet *Io. Damasceni liber de duabus Christi voluntatibus & actionibus reliquisque naturalibus proprietatibus & opus ἀνένδοτον de divinitate & œconomia DN. J. C. contra execrandas Iacobitarum superstitiones.* Ex sæculo ix. habemus *Anastasi Bibliothecarii collectanea de iis, quæ spectant ad historiam Monotheletarum*, seu farraginem variorum opusculorum ab Anastasio partim conscriptam, partim latine versam, partim aliunde insertam, & sunt : *Anastasi Bibliothecarii Epistola II. Ioannis IV. Papæ apologia pro Honorio Papa. S. Maximi Epistola V. Theodori Papæ epistola III. Martini Papæ epistola IV. Commemoratio eorum, quæ S. Martinus passus est Constantin-*

Concilium
Constantino-
politanum III.

Damascenus

Anastasi col-
lectanea

(a) Cabassut, *notit. conciliorum cap. 72. pag. 476.* eum ab omni culpa immunem esse non censer. Nat. l. c. diss. 2. conclus. 1. p. 302. sqq. fatetur contra Baronium, eum fuisse damnatum : conclus. 2. p. 320. sqq. iuste damnatum ut fautorem Monotheletarum : addit tamen concl. 3. p. 346. tam vere illum excusari, quam pie,

Constantinopoli: Relatio motionis factæ in S. Maximum coram Principibus in Secretario: Anastasii Monachi epistola ad monachos Caralitanos. Relatio disputationis inter S. Maximum & Theodosium Cesareensem; Anastasii Apocrisiarii epistola ad Theodosium Gangrensem: Hypomnesticon de gestis SS. Maximi, utriusque Anastasii Martini &c. Collectanea hæc à Jac. Sirmondo edita (a), in bibliotheca PP. Tom. XII. apparent. (b) Ultimo Io. Forbesius. commendandus venit Io. Forbesius, qui in describenda hac hæresi integrum lib. V. Instruct. Theol. Hist. XXXI. capp. constantem insumit (c) seqq. fere in eo exhibens: ortum hereseos Monothetarum, & occasionem synodorum contra eam: synodicam confessionem & determinationem Concilii Lateranensis Romani: confessionem Concilii Agathonis R. P. sententiam synodicam VI. synodi œcumenice: de auctoritate synodi illius, quæ quini sexta dicitur, & hujus primo canone. Sergii & Honorii consensum de una voluntate & contra duas operationes Christi Sophronii doctrinam orthodoxam, quæ à Sergio & Honorio rejecta est: Honorium cum aliis ob eandem heresin anathematizatum: argumenta seu inanes cavillationes, quibus, contra clarissimam rei gesta historiam, utuntur Pontificii quidam: refutationem horum argumentorum, vindicias epistolarum Leonis & Constantini: consensum Pontificum & synodorum in damnatione Honorii: de equitate sententiae, à Patribus contra Honorium late: refutationem argumentorum contra equitatem hujus sententiae.

(a) Paris. 1620. (b) pag. 831. (c) pag. 222. seqq.

tia, & Pontificiorum strophas, qui Honorium ajunt
errasse occulte, ut privatam personam: non autem publi-
ce, ut Papam Romanum. Dissertatione historico theo-
logica descripsit hæresin Monotheletarum *Aegidius*
Strauchius D. (b)

Aegidius
Strauchius.

(a) *VVitteb. 1665.*

SECTIO LII. MONTANISTÆ.

Quibus MONTANVS natione Phryx, fidelium à Montano
numero recens adscriptus, (a) nomen & originem
dedit. Circa quem tamen, quod jam semel iterum-
que monuimus, observandum putamus, plura ei tri-
bui, quæ rectius Montanistis, qui sub variis nomini-
bus innotuerunt, debentur. Nunc enim salutantur
Phryges, & *Phrygæstæ*, *Catapbryges* & *Catapbryga-
stæ* à Phrygiæ regione; *Pepuziani* à vico Pepuza,
quem Hierusalem dixerunt; nunc *Tasodrugitæ*, quasi *pa-
xillonaſones*, ab eo, quod inter orandum digitum ma-
nus, qui dicitur index, in nares rectum immitterent,
tanquam palum quendam, ut in precibus suis severio-
res attentioresque viderentur (b) *Spirituales*, quod
Spiritus S. dona se habere profitebantur, & orthodo-
xos vocabant *ψυχικὰς animales*. Horum omnium
& plurium Montanus communiter apud authores
habetur dux & author circa annum 172. Is ambitione
& dominandi cupiditate videri voluit plenus Spiritu
S. & dono futura prædicendi. Duas alias muliercu-
las

variae hære-
seos hujus ad-
pellationes

(a) Euseb. *H. E.* 5, 16. p. 180. 4. (b) Epiphan. *har.* 48 p. 416. conf. o-
mnino Dn. Irtig. *I. c. sect.* 2. *cap.* 14 p. 254. 599.

Montani pro-
phetissæ

Mors

Dogmata

las *Priscillam & Maximillam*, similiter importuna & aliena loquentes, sibi adsociavit. Postquam autem multos variis suis promissis fefellissent, neque tamen Apostolorum monita audire voluissent, ex ecclesia ejecti fuerunt. Vana vocamus illorum vaticinia, quia, licet bella & tumultus imminere prædixerint, nec particulare bellum aut universale in terris fuit, sed Christianis, præcipua quadam Dei misericordia, pax stabilis & firma permansit. De genere mortis Montani & Maximillæ *Asterius Urbanus* apud Eusebium (a) fama se accepisse scribit, quod ambo sibi gulam fregerint laqueo, id tamen certò non cognovisse. Dogmata horum fuere, quod Montanus se ipsum *Paracletum* vocaverit (b) & asseclæ ejus pro tali eum habuerint. De *SS. Trinitate* autem recte senserunt, teste Epiphanio, & Theodoro, prout pluribus *tota dissertatione* ostendit *Natalis*. (c) Cataphryges & Pepuziani sacramenta perhibebantur habere funesta. Nam de infantis anniculi sanguine, quem de toto ejus corpore minutis punctiõnum vulneribus extorquent, quasi Eucharistiam suam conficere perhibentur, miscentes eum farinae, panemque inde facientes: qui puer si mortuus fuerit, habetur apud eos pro martyre: sin autem vixerit, pro magno sacerdote. (d) Verum ipsi hoc non fatentur & *accusationem illam calumniam vocant*. In disciplina rigidiores se præ-

(a) *H. E.* 5, 16. p. 181. c. (b) licet Tertullianus Montanum, à paracleto distinguat. (c) *sec. 2. part. 1. Dissert. 3. p. 168. sqq.* adde Ittig. *l. c.* p. 220. (d) Augustin. *bar.* 26. (e) Theodoret. *bar. fab.* 3, 2. Prætestinat. *bar.* 26.

præbuere Montanistæ & iis, qui post susceptum baptismum moechi comperti fuissent, vel in alia gravia peccata incidissent, pacem ecclesiis & communionem penitus denegaverunt, in quo fuere antecessores Novatianorum: (a) secundas nuptias pro fornicationibus habebant: jejunia frequentiora & sicciora voluerunt, tres in anno facientes quadragesimas; (b) quibus jungi posset insolitus orandi ritus, de quo supra: nunquam in persecutione fugiendum esse neque eam redimendam, sed Martyrium expectandum: episcopis tertium locum in suis conventibus assignabant, foeminas quoque ad episcopatum & presbyteratum evehentes: peregrinam quandam methodum commenti, juxta illam Pascha celebrabant. (b) Quædam ex his dogmatibus *ab ipso Montano fuisse consignata* non dubitamus, cum Epiphanius fragmenta, licet paucissima, in citata hæresi exhibeat. *Priscilla & Maximilla scripta* libros Propheticos appellavit, & Montanistæ in majore honore illa habuerunt, quam divinum Evangelium. (c) *Asseclas* Montani leguntur fuisse *Theodotus*, (d) *Themison*, (e) *Alexander*, (f) *Alcibiades*, *Miltiades*, (g) *Proclus* (h) & *Æschines*. A duobus posterioribus Cata-

cunsillum
edidit

Scripta Mon-
tanistarum

Asseclæ

Xxx xxx phryges
(a) Ittig. l. c. p. 221. (b) Ittig. l. c. p. 227. seqq. ubi p. 236. ostendit, Pontificios non posse declinare harmoniam doctrinæ suæ de jejuniiis cum horum hominum doctrinâ, quod facere voluit Natalis Alex. l. c. Diff. IV. p. 331. (c) Sozom. 7, 28. p. 733. b. (d) Theodoret. l. c. (e) Euseb. H. E. 5, 16. (f) Ib. l. c. 5, 18. (g) Ibid. (h) Euseb. 5, 3. qui tamen Miltiades ab alio distinguendus, cujus mentio apud Euseb. 5, 17. (h) Theodoret. l. c. Patroclus, & Valisio in notis Euseb. p. 123. alius a Proculo, sed argumentis non cogentibus.

phryges dicti fuerunt vel *secundum Proculum*, vel *secundum Aescbinem*. Tum hi tum illi communem habuere blasphemiam, in *Apostolis* quidem *Spiritum S.* fuisse, non vero *paracletum*, & binc plura in *Montano* dixisse, quam *Christum* in *Evangelio* protulisse, imo etiam *meliora* & *majora*. Diversi autem inter se erant, quod illi, qui *Kata Aescbinem*, dixerint, *Christum ipsum esse filium & patrem*, referente autore appendicis ad *Tertullianum* de *præscriptionibus*, (a) Forſan inter *afſeclas Montani* referendus erit ipſe *Pontifex Romanus*, agnoſcens *prophetias Montani*, *Prisca* & *Maximilla*, ut habet *Tertullianus* *adverſus Praxeam*. (b) Omnes tamen illius ſectatores eruditione ſuperavit *Tertullianus*, quem *Cyprianus* *Magiſtrum* appellare ſolitus eſt. *Georgius* quidem *Ambianenſis Capucinus*, qui tribus voluminibus *Tertullianum Redivivum* edidit, *Montaniſtam* eum fuiſſe negat, ſed poſt alios *Natalis* (c) deſuſo ſecundum ſingula capita talem eſſe oſtendit. Quid vero moverit eum, ut ad *Montaniſtarum* caſtra tranſiret, non una videtur fuiſſe cauſa. Fruſtra nonnulli obtendunt *epiſcopatus repulſam*. Verius alii dicunt, eum ſeverioris ingenii virum *Montaniſtas* ſeveriorem diſciplinam ſervare putantem, illorum partes elegiſſe, accedente præſertim *faſtu cleri Romani*, qui eum durioribus verbis paſſim excipiebat, occasione libri de *corona militis*. (d) In hoc lapſu etſi multa ſcripſerit, (e) præcipue tamen huc ſpe-

Tertullianus
Montaniſta

(a) e. 52. (b) c. 1. 9f. Ittig. l. c. p. 253. (c) l. c. diſſ. 9. part. 1. p. 464. ſqq.
(d) Natal. l. c. p. 481. Cave Hiſt. Lit. p. 57. du Pin T. 1. c. p. 90.
(e) Cave l. c. p. 58.

inspectare videntur, *sex libri de ecclasiis & septimus contra Apollonium forte & Soterem*, qui sunt deperditi, & alii adhuc extantes, *de pudicitia; de fuga in persecutione; de jejuniis adversus Psychicos*, vel orthodoxos; *de monogamia; & de exhortatione castitatis*. Atque sic totus mutatus ab illo, dum ante lapsum adhuc conscripserat *librum de baptismo adversus Quintillam*, a qua Quintilliani. An aliud quid contra Montanum ipsum scripserit, non æque probari potest, sed verisimile fit, tum ex illis B. Augustini verbis l. c. *ad Kataphrygas transit, quos ante destruxit*; tum maxime ex Nicephoro, (a) qui tradit illum plura adversus Montani dogma conscripsisse, postea vero in illius delapsum errorem, plures rursus libros pro illo composuisse. Diu duravit hæc hæresis, & licet aliæ a Constantino M. coercitæ fuerint, hæc quidem in reliquis provinciis imperii Romani eadem perpessa fuit, excepta Phrygia & vicinis aliquot provinciis: in quibus jam inde ab initio & ab ipsis Montani temporibus, multitudo abundavit, etiam scribente Sotomeno. (b) Verum non defuere Montano oppugnatores, quos inter memorantur, CL. *Apollinaris Hierapolitanus* (c) Episcopus, vir laude dignus, & qui præter rerum divinarum cognitionem erat quoque externa disciplina præditus in *libro adversus heresin Cataphrygum* vel in literis super condemnatione Montani; *Asterius Urbanus* (d) tribus libris, quos

Scripta Tertulliani Montani

notus

Oppugnatores Apollinaris

Asterius Urbanus

XXXXX 2

Aber-

(a) l. 4, c. 34. (b) H. E. 2, 32. p. 494. a. (c) Euseb. H. E. 5, 16. p. 179. a. 5, 19. p. 187. a. Theodoret. l. c. (d) Euseb. l. c. p. 182. a. Valesius, in notis p. 98. a. Ittig. l. c. pag. 240. sq.

Miltiades

Apollonius

Serapion

Ecclesia Galli-
cana

Abercio Marcello nuncupavit; *Miltiades in peculiari opere* adversus Montani hæresin, quo docuit, *non decere prophetam loqui in ecstasi*; (a) *Apollonius* peculiare adversus eos volumen condidit, tum falsas prophetias, quæ ab illis circumferuntur, verbatim expendens, tum vitam moresque eorum, qui hæresis illius auctores fuerunt, discutiens; (b) *Serapion* in epistola ad Caricum & Ponticum, ecclesiasticos viros, exarata. In ea leguntur subscriptiones variorum Episcoporum. Quorum unus subscribit in hunc modum: *Aurelius Cyrenius martyr* opto vos bene valere. Alter autem hoc modo: *Ælius Publius Iulius Develtii Colonia Thracia Episcopus*: Testor Deum qui in coelis est, quod *beatus Sotas*, qui est Anchiali, demonium Priscillæ ejicere voluit, sed hypocritæ nequaquam permiserunt. Sed & aliorum complurium episcoporum, idem cum illis sententiam, subscriptiones, propriis ipsorum manibus appositæ, in illa epistola leguntur. (c) *Ecclesia* quoque *Gallicana*, cum Cataphrygum causa dissensio orta esset, *privatum de his judicium suum*, religiosum in primis & cum recta fide consentiens, epistolæ Martyrum Lugdunensium & Asiæ & Phrygiæ ecclesias scriptæ, subjunxit. (d) Imo ipsi fideles, qui in Asia erant, sæpius & pluribus in locis ejus rei causa convenerunt, novamque illam doctrinam examinarunt, & prophanam atque impiam judicarunt, ipsos hæreticos ad ecclesia & fidelium

(a) Euseb. 5, 17. p. 183. b. (b) Ibid. l. c. 5, 18. p. 184. b. (c) Euseb. 5, 19. p. 186. sq. 6, 12, p. 213. b. (d) Euseb. 5, 3. p. 168. a & b.

lium communione expellentes. (a) Porro scripsit
contra Cataphrygas librum Soter Papa, teste autore de
 hæresibus, (b) sub prædestinati nomine editum. Huic
 respondisse dicitur Tertullianus, asserens falsa esse
 de sanguine infantis, Trinitatem in unitate Deitatis,
 poenitentiam lapsis, mysteriis eisdem unum pascha
 cum aliis. Hoc solum discrepamus, inquit, quod se-
 cundas nuptias non recipimus & prophetiam Monta-
 ni de futuro iudicio non recusamus. Et *Cajus* sive Cai-
 nus (c) celebrem cum Proclo disputationem habuit,
 quam postea in *Dialogi* formam redactam scripto
 consignavit. Quosdam Montani errores pulchre re-
 futavit *Hieronymus epistola ad Hedibiam* quæst. IX. &
latius epistola LIV. ad Marcellam adversus Montanum.
 Conferatur tandem *Ægid. Strauchii de Montano di-*
scursus historico Theologicus, in quo sub finem monet,
 in iudicio ferendo de Tertulliano æquo censori re-
 spiciendum esse ad certas regulas. (d)

Soter Papa

Cajus

Hieronymus

Ægid. Strauchius.

(a) Euseb. 5. 16. pag. 181. in Græcia etiam concilia contra Monta-
 nistas habita conjicit Baronius *Tom. 2. Annal. ad ann. 173. m.*
19. ex Tertulliani adversus Psych. cap. 13. (b) *bar. 16. § 86.*
 (c) Theodoret. 1. c. (d) Gedani 1680. 4.

SECTIO LIII. NEPOTIANI.

A NEPOTE Ægypti Episcopo dicti. Hic cum
 ob fidem tum ob diligentiam & studium scriptu-
 rarum, postremo ob Psalmorum cantus multipli-
 ces ab omnibus magni habitus; sed promissiones san-
 ctis hominibus factas in divinis voluminibus Iudaï-

à Nepote

dogma

scriptum

refutavit Dio-
nysius Ale-
xandrinus.

co sensu (a) exhibendas docebat & mille annorum spa-
tium corporalibus refertum deliciis in hac terra fore af-
firmabat. Cumque ex Ioannis Revelatione opinio-
nem suam stabilire se posse existimaret, librum quem
de hac quaestione composuerat, ἑλεγχὸν ἀλληγοριστῶν
confutationem Allegoristarum inscripsit. Adeo hac
opinio in praefectura Arsinoitica increbuit, ut schis-
mata & integrarum ecclesiarum defectiones fierent.
Hunc ergo Dionysius Alexandrinus, licet jam demor-
tuum, in scriptis tamen adhuc viventem libris duobus
περὶ ἐπαγγελιῶν de promissionibus acriter impugnavit.
Et in priore quidem libro suam ipsius sententiam de
hac quaestione proponit. In secundo autem libro de
Ioannis revelatione disputat. Sed de his libris vix
quid quam superest, praeter fragmentum illud amplum
fatis de S. Ioannis Apocalypsi ap. Euseb. lib. VII. c. XV.
& aliud de Cerintho lib. III. c. XXVIII. Nec scripto
duntaxat illis obviam ivit, sed convocatis presbyteris
ac Doctoribus, praesentibus item fratribus, qui adesse
voluerant, hortatus est illos, ut illa doctrina palam in
concione examinaretur. Conventus huius pro-
gressum & eventum, Coracii sc. huius doctrinae au-
ctoris, & signiferi palinodiam habet Eusebius loco
citato. (b)

(a) Vide supra in Chiliastris sect. 22. p. 911 seqq. (b) H.E. 7, 24. p. 272.

SECTIO LIV.

NESTORIANI

à Nestorio

Horum caput fuit NESTORIVS, Monachus pri-
mo

mo in monasterio S. Euprepii, deinde ecclesiae Antio-
 chenaë, presbyter, & tandem mortuo Sisinnio Con-
 stantinopolis Episcopo, volente ita Imp. Theodosio
 juniore, ad Episcopatum promotus fuit. Quum na-
 turæ beneficio expedita esset lingua, creditus est eru-
 ditione pollere, sed revera indoctus erat & priscorum
 interpretum libros evolvere dedignabatur. (a) In
 hæreticos tamen videri voluit sævus, in prima statim
 concione ab Imperatore talia urgens. Arianos enim
 Macedonianos, Novatianos, Quarta decimanos gra-
 viter afflixit; eaque re urbem in discrimen conjecit &
 à populo nomen incendiarii accepit. Pelagianos ta-
 men fovit, ut colligitur ex epistola Cælestini Pontifi-
 cis R. ad ipsum data. Adduxerat autem secum Antio-
 chia presbyterum Anastasium, qui ad populum ver-
 ba in ecclesia faciens (b), ita aliquando lo-
 cutus est: *Nemo Mariam Deiparam vocet. Maria
 enim homo erat. At ex homine Deus nasci non potest.*
 His cum offenderentur plerique, tantum abfuit ut
 Nestorius illum reprehenderet, vel compesceret, ut
 etiam ultro defenderet & ipse pro concione *de incar-
 natione Dominica seu de virgineo partu* similia profer-
 ret. (c) Præcipue autem in his peccavit, quod *Ma-
 riam* negaverit esse Θεοτόκον *Deiparam* bene Χρῖστο-
 τόκον *Christiparam: unionem inter naturas non esse
 personalem* (d) *sed alia quadam habitudine, qua Deus*

oecasio erroris

errores ipsi

(a) Socrat. 7, 32. p. 374. b. (b) Socrat. l. c. p. 373. b. (c) Evagr. 1, 2.
 p. 257. sqq. (d) Spanhemius tum in introductione p. 482.
 tum in summa H. E. p. 227. monet ab initio quadam Nestorio
 fuisse afflicta, quasi v. g. aut duas in Christo naturas, aut unionem
 utriusque in uno Christo diserte sustulisset.

admonetur a
Cyrillo & Ce-
lestino

a Synodo E-
phesi damna-
tur

Multa scripsit

quæ habet
Marcus Mer-
cator

in homine velut in templo habitaret, unde Christum hominem esse Θεοφόνον, ex quo sequebatur dualitas personarum: Sententiam ecclesie catholica naturas confundere, Apollinarismum inducere &c. Eum cum Samosateno asseruisse Christum hominem tantum esse, negat Socrates; (a) licet extet parte prima Ephesini Concilii, cap. XIII. quædam scheda a Clericis Constantinopoli sparsa, qua Samosateni & Nestorii, consensus ostenditur. Admonitus literis a Cyrillo aliquoties amice, a Celestino, ex synodo Romæ coacta, paulo vehementius, obtemperare noluit, ad alios Episcopos, ipsum quoque Imperatorem scribens, illorum animos occupaturus. Theodosius autem, quem literæ supplices monachorum Constantinopolitanorum urgebant, anno ccccxxxi. Synodum Ephesi indixit, quo cum ab initio Nestorius statim advolasset, tandem ter à Synodo in iudicium vocatus, adesse noluit. Examinata nihilominus fuit illius sententia, quam postea excepit damnatio, ab ipso qq. Imp. confirmata. Nestorius nunc in hanc nunc in illam relegatus urbem, tandem vel terræ allisus, vel lingua vermibus erosa interiit. (b) Infinitos tractatus diversorum argumentorum eum composuisse fidem facit Gennadius (c); quorum tamen pars maxima vel temporis injuria vel igne, Impp. mandato, consumpta est. Quosdam servavit Marius Mercator, ut epistolam Nestorii ad Cælestium Pelagianum à Mario latine versam: sermones seu tractatus IV. Nestorii contra hæresin Pelagii seu Cæle-

(a) 7. 32. p. 374. a. b. (b) Evagr. 1, 7. p. 265. c. (c) de scriptorib. c. 52.

Cœlestini, latine versos : Nestorii sermones XIII. de incarnatione D. N. J. C. latine versos : epistolas II. Nestorii latine versas : excerpta LXXXV, ex Nestorii scriptis à Cyrillo collecta & à Mario versa : Nestorii anathematismos XII. totidem Cyrillianis oppositos ab eodem latine versos. Plurimas sub Chrysostomi, Amphiloerii, Asterii, Basilii Seleuciensis atque aliorum, nominibus divulgatas *homilias* Nestorio deberi suspicatur Garnerius, ac nominatim binas de resurrectione & ascensione Christi, quas sub Athanasii nomine gr. lat. edidit Fr. Combefisius. (a) Fautorem olim habuit Io. Antiochenum, qui in caute solummodo eum locutum, vera interim sensisse credebat, atque hinc Cyrillo Contrarius, sed postea tamen eidem conciliatus. Inter sectatores fuere : *Andreas* Samosatensium Episcopus, qui Jo. Antiocheni mandato *Cyrilli capitula edito scripto* oppugnavit, cum eodem tamen ad exemplum Ioannis pacem iniit, licet capitula illius nunquam probaverit. *Fragmentum secundi contra Cyrilli anathematismos libri* exhibet Anastasius in *Ὁμνῶν*, (b) quamplurima vero *fragmenta primi invenies* ap. Cyrilli Apologeticum pro XII. anathematismis, adversus Orientalium objectiones seu *Andreas* librum quem synodus orientalium probaverat. *Theodoretus*, Cyri Episcopus, medius inter Nestorium & Cyrillum, sive precibus Nestorii sive mandato Ioannis, scripsit *reprehensionem XII. anathematismo-*

Fautores

Io. Antiochenus.

Andreas Samosatensis.

Theodoretus.

Yyy yyy

11112

(a) distinctius hæc enarrat Cave *hist. lit.* p. 324. *sqq.* du Pin *l. c.* Tom. 3. *part. 2. p. 62. seqq.* (b) *cap. 22.*

rum seu capitulum Cyrilli, una cum præmissa ad Jo. Antiochenum epistola: *Pentalogium sive libros V. de incarnatione verbi, adversus Cyrillum & Patres concilii Ephesini*, quorum fragmenta inter Marii Mercatoris opera habentur, integrum enim opus est deperditum. In libro IV. *hæreticarum fabularum cap. XII.* quidem *de Nestorio* inscribitur, sed ab aliquo Theodoretis nominis amante assutum circa tempus synodi quintæ. (a) Similiter *liber contra Nestorium ad Sporacium* spurius est, & maxima ex parte idem cum cap. XI. lib. IV. hæ. fab. Post varia tandem fata Nestorium quoque Theodoretus damnavit. *Theodorus Mopsvestenus*, creditus magister Nestorii, varios libros edidit & in oriente disseminavit, contra quos monachi Armenii primum insurrexere. *Eutberius* Metropolita Tyanensis, Nestorii partes fovit, quia hæreseos falso insinulatum crederet. Is ad Eustathium Parnassi Episcopum direxit *opus in sermones distributum*, quod du Pin pro tractatu dogmatico habet. (b) Passim in eo leguntur phrasæ Nestorianæ. *Ibas* Edessenus Episcopus, Nestoriani nominis & dogmatis cultor, scripsit *epistolam ad Marin Persam*, in qua multis in Cyrillum Alex. invecus laudato Theodoro Mopsvesteno: cujus epistolæ fragmentum insertum est Act. X. Concil. Chalced. I. in quo tamen Ibas absolutus ab hæresi Nestorii, & post mortem iterum damnatus a patribus Concilii quinti. Inter eos qui Nestorianam hæresin impugnaverunt,

Theodorus
Mopsvestenus

Eutberius

Ibas

(a) Cave *hiss. lit. pag. 317.* (b) *l. c. p. 69.* habentur illi sermones inter opera Athanasii Tomo II.

runt non ultimus fuit *Proclus*, Constantinopolitanus Episcopus. Is præsente Nestorio, ejus errores confutavit *homilia in Deiparam*, in festo annunciationis habita. Idem dedit *epistolam ad Armenos de fide*, qua Nestorii & Theodor. Mopsvesteni errores damnavit, intacto tamen Theodori nomine, ne Armenos, quibus cara erat illius memoria, nimis offenderet. (c) Scripsit etiam *epistolam ad lo. Antiochenum de Theodoro & Iba*. Major tamen adhuc fervore fuit *Cyrillus* Alexandrinus Episcopus. Hic monachis Ægyptiis instruendis egregiam *epistolam* scribit, quæ perlata Constantinopolin bilem movit Nestorio. Ad hunc tamen ipsum nihilominus *scripsit* Cyrillus, eumque amice admonnit. Addidit deinde *alteram epistolam*, quæ cum mysterium incarnationis & unionis præclare explicet, lecta in Ephesino concilio, Patribus placuit & laudata fuit. Tandem synodo Ægyptiorum Alexandria coacta *tertiam suo synodique nomine* Nestorio scribit *epistolam*, qua mysterium unionis fuse & accurate exponit, & quomodo errores, quos disseminaverat Nestorius, corrigi & damnari oportet, præscribit. Epistolam hanc Dionysio Exiguo interprete e vetustissimis exemplaribus MSS. edidit Christoph. Justellus una cum codice canonum ecclesiasticorum Dionysii Exigui. Subjiciuntur epistolis *duodecim anathematismi* sive *capitula*, quorum primo *anathema* dicitur ei, qui *Immanuel verum Deum, ejusque matrem Deiparam negaverit. 2. qui verbum*

Oppugnatores
Proclus

Cyrillus

per epistolas

& anathematismos

(a) hæc epistola sæpius prodiit. vid. Cave I, 2. p. 334.

bum carni secundum hypostasim unicum & unum seu u-
 nam cum sua carne personam esse negaverit. 3. qui unio-
 nem duntaxat per communicationem dignitatis vel au-
 thoritatis vel potestatis factam fuisse dixerit. 4. qui
 scriptura de Christo locutiones duabus distinctis personis,
 alias videlicet divine alias humane attribuerit. 5. qui
 Christum non Deum, sed hominem Deiferum dixerit.
 6. qui λόγον Christi Deum dixerit. 7. Qui Chri-
 stum hominem virtute divina verbi, tanquam alterius
 personae, actum dixerit. 8. Qui hominem assumptum cum
 λόγῳ adsumente, tanquam duos, & non potius Im-
 manuelem, utpote unum, una adoratione adoraverit
 9. Qui Christum virtute non sua sibiue propria, sed
 ab alio accepta, miraculose operatum fuisse affirmave-
 rit. 10. Qui Christum merum hominem nostrum Pon-
 tificem esse, & pro semet ipso etiam sacrificium obtulisse
 dixerit. 11. Qui Christi carnem vivificam & ipsius
 verbi propriam esse negaverit. 12. Qui verbum se-
 cundum carnem passum, crucifixum & mortuum esse ne-
 gaverit. His data occasione subjunxit explanatio-
 nem XII. capitum; apologeticum pro XII. capitibus ad-
 versus orientales episcopos, apologiam pro iisdem ad-
 versus Theodoretum; apologeticum ad Theodosium
 Imp.; libros quinque contradictionum adversus Nesto-
 rium, quos ante concilium Ephesinum conscri-
 psit. Libros etiam tres scripsit adversus Diodori &
 Theodori excerpta à Proclo C. P. collecta, quorum pri-
 mo, quæ Diodorum, secundo & tertio quæ Theo-
 dorium spectarent, confutavit; tacito tamen utrius-
 que

que nomine (a) Fragmenta saltem extant in actis Synodi V. Collat. V. Commonitorium Cyrilli de Nestorio primus in lucem extulit Steph. Baluzius; idem edidit gr. lat. in nova collect. Conciliorum. Cyrillum excipit *Marius Mercator* fidei catholicae adversus Pelagianos & Nestorianos fortissimus vindex, qui *contradictiones adversus anathematismos Nestorii* composuit, nec non *epistolam de discrimine inter haeresin Nestorii & Dogmata Pauli Samosatani, Ebionis, Photini & Marcelli*; in varios quoque Nestorii sermones latine a se versos *Prefationes* habet ad rei ecclesiasticae scientiam utilissimas, una cum variis opusculis, causam Nestorianam spectantibus, quae omnia duabus partibus edidit Parisiis, anno MDCLXXIII. fol. *Jo. Garnerius* S. J. prolixis & eruditis commentariis, *Gabriel Gerberonius* Benedictinus sub *Rigberii* nomine notas in *Marii Mercatoris acta* scripsit Bruxellis MDCLXXIII. 12. (c) Vtramque editionem esse imperfectam iudicat du Pin; Garnerianam quidem non tam esse editionem Marii Merc., quam prolixum commentarium in historiam Pelagianorum, & Nestorianorum; Gerberonianam autem exiguum saltem partem operum Marii continere; in neutra manuscripta accurate fuisse collata. Hos defectus supplevit *Steph. Baluzius* in nova editione Parisiensi MDCLXXXIV. 8. & ipsum textum cum duobus mss. collatum brevibus notis, ubi res exegerat, illustravit. *Io. Cassianus*, in Semipelagianis nomen notissimum, primo Diaconus Constantinopolitanus dein Presbyteri dignitatem Romae

Marius Mercator.

hujus editiones.

Io. Cassianus,

Yyy yyy 3

acce-

(a) p. 377. (b) l. c. Tom. 3. part. 2. pag. m. 57.

Theodotus

Isaac

Capreolus

Tiro Prosper

Samuel

Faust. Rejenfis

accepit. Ab eo scripti sunt hortante Leone, tunc Diacono Romanæ ecclesiæ, *VII. libri de Christi incarnatione adversus Nestorium*, quos majoris ponderis esse putavit quam alterius, utpote a discipulo Chrysostomi profectos. (a) *Theodotus*, Ancyranus Episcopus, in concilio Ephesino *duas* habuit *homilias in Christi natalem* in quibus probat, recte dici, Deum esse natum a virgine; & in die S. Joannis Evangelistæ *homiliam contra Nestorium*. Ejus etiam est *Expositio symboli Niceni* seu *Nestorii confutatio* parum a Cardinale Barberino editi Romæ MDCLXIX. 8vo. deinde a Combefisio inter alia Paris. CXCCLXXV. 12. Patres secundæ Synodi Nicenæ Theodotum *sex contra Nestorium libros* ad Lausum edidisse affirmant. Multa etiam conscripsit *Isaac* Presbyter Antiochenus, Syro sermone *adversus Nestorianos & Eutychianos* (b) ex quibus hodie nihil superest. *Capreoli* Carthaginensis Episcopi *libellum seu epistolam*, ad Vitalem & Constantinum Hispanos, *de una Christi, veri Dei & hominis, persona, contra recens damnatam hæresin Nestorii*, Jac. Sirmondus inter opuscula veterum edidit. (c) *Tiro Prosper* Aquitanus erexit *Epitaphium Nestorianæ & Pelagianæ hæreses*, in quo utriusque hæresis affinitas describitur. *Samuel* Ecclesiæ Edessenæ Presbyter, *multa adversus hæreticos Nestorianos præsertim, Eutychianos ac Timotheanos*, Syro sermone scripsit, quæ interierunt, (d) *Faustus Rejenfis contra Nestorii errorem libellum seu epi-*

(a) du Pin l. c. p. 22. sqq. horum librorum contenta exhibet. (b) Genad. de script. c. 66. (c) Paris. 1630. 8vo. (d) l. c. cap. 82.

epistolam ad Gratum Diaconum scripsit, a Petro Pithœo cum veterum aliquot Theologorum scriptis editum Paris. c1010LXXXVI. *Vigilius Afer* adversus Nestorium & Eutychem libros V. pro defensione Synodi Chalcedonensis, qui aliquoties sub Vigili Tridientini nomine prodierunt, edidit. *Gelasius* Papa in libro *contra Eutychem & Nestorium de duabus in Christo naturis*. (a) In quinque olim libros divisum videtur istud Gelasii Opus, totidem enim memorat liber Pontificalis. *Μονόθεῖστος* tamen vocat Photius. Extat iste liber cum aliis veterum scriptis in Collectione Tigurina Patrum de duabus naturis & una persona in Christo, Tiguri c1010LXXI. fol. *Severinus Boetius*, Patricius ille Romanus, reliquit *adversus Eutychem & Nestorium de duabus naturis & una persona Christi librum ad Ioannem Romana Ecclesie Diaconum*. *Leontius Byzantinus* adversus Eutychianos & Nestorianos libros tres edidit, in quorum primo refutat fictiones contrarias Nestorii & Eutychis esse circa divinam & humanam naturam Christi, in tertio exhibet artes quibus suo tempore usi fuerant Nestoriani in errore explicando regendoque. *Ioannes Maxentius*, Presbyter Antiochenus, in *Capitulis seu Anathematismis XII. contra Nestorianos, & libris II. dialogorum contra Nestorianos ad Theophilum*. *Liberatus* Ecclesie Carthagenensis Archidiaconus Controversiarum Nestorianæ & Eutychianæ historiam sub titulo *Breviarii* contexuit, qua

Vigilius Afer

Gelasius Papa

Severinus
Boethius

Leontius By-
zantinus

Io. Maxentius

Liberatus

(a) esse hunc librum Gelasii Papæ, non Gelasii Cyziceni, probavit du Pin l. c. T. 3. part. 2. p. 369. sqq. vid. omnino Lud. Jacob. in Bibl. Pontificia p. 76. sq.

- qua res L. fere annos gestas ad hanc controversiam præcipue spectantes, & quæ vix aliunde haberi queant, complexus est. Extat illud cum notis & dissertationibus Garneri Paris. c1616CLXXIX, 8vo. *Theodorus* Presbyter in monasterio Lauræ Raithu dicto, scribit *commentarium de incarnatione Christi adversus hæreses Manetis, Apollinaris, Theodori Mops. Nestorii, Eutychis & aliorum*, à Godofrid. Tilemanno & Beza latine versum. (a) *Ioannes Damascenus* in libro contra Nestorianos quem interprete Franc. Turriano Henr. Canisius latine edidit ex Antiq. Lect. Tom. IV. & in *Argumentis contra Nestorianos cum questionibus & responsionibus de fide*, à Joh. Wegelino gr. lat. cum notis evulgavit. (b) Ex recentioribus de Nestorio & hæresi Nestoriana scripsere *Petrus Prætorius* in *historia illorum certaminum, quibus Satanas mysterium incarnationis filii Dei Nestorio atque Eutycbe ducibus furenter impugnavit, brevissimam recitationem complectente*. (c) *Io. Schroderus* in *tractatu de Nestorianismo & Eutychianismo* contra Josephum Grabium cum præfat. *Ægidii Hunni*. (d) *Wolffg. Franzius* in *oratione de initiis & progressu certaminum Nestorianorum & Eutychianorum in articulo de persona Christi*. *Georgius Calixtus* in *exercitatione de hæresi Nestoriana eique opposito Concilio Ephesino, œcumenico III*. (e) *Christianus Kortholt* in *exercitatione ac Nestorianismo*, quam sub D. Casp. Mauritio, Theologo Rostochiensis & demum Ham-

(a) Cave l. c. p. 460. (b) August. Vindel. 1611. 80. (c) Dantisc. 1583. (d) V Vitteb. 1594. Giesse 1612. (e) Helmstad. 1640. (f) Rostoch. 1662.

Hamburgensi pro consequendis in Theologia sum-
mis honoribus habuit, (a) *Io. Simon Francus* in *III. Francus*
Dispp. de Nestorianismo. (b) *Io. Christian Letschius* in *Lettschius*
Dissertatione Nestorianismi historiam complectente. (c)
(a) Rostoch. 1662. (b) V Vitteb. 1670. (c) V Vitteb. 1688.

SECTIO LV. NICOLAITÆ.

Vetustissima est Nicolaitarum hæresis, utpote
cujus jam fit mentio in Joannis Apocalypsi. (a) Pro-
babile autem est coepisse illam circa initium imperii
Domitiani, paulo ante D. Joannis in Patmo in-
sula exilium. Hujus hæreseos auctorem esse *Nico-*
laum quendam, nullum videtur dubium. An vero
is sit Nicolaus ille Antiochenus, unus ex septem pri-
mis Diaconis (b) a scriptoribus disquiritur. Eundem
illum esse affirmant, *Autor postremorum capitum libri*
Tertulliani de præscript. hæ. (c) *Irenæus* (d) *Epipha-*
nus, (e) *Hilarius* (f) *Hieronymus*, (g) *Augustinus*, (h)
Philastrius, (i) *Damasceus* (k) *Timotheus Presbyter*
C. P. (l) *Autor Prædestinat.* (m) Diversum vero fu-
isse ab illo, Stephanus Gobarus *apud Photium in biblio-*
theca (n) assertum vult ab *Ignatio in epistola ad*
Trullianos, quod tamen in sincerioribus Ignatii edi-
tioni-

auctor
Nicolaus an
Antiochenus?

(a) cap. 2. vers. 15. (b) Act. 6, 5. (c) c. 46. (d) adv. hæ. 1, 27. (e) hæ.
25. p. 76. (f) can. 25. in Matthaum. (g) epist. l. ad Heliodorum
c. 8. epist. 48. ad Sabinianum c. 3. epist. ad Ctesiphontem adver-
sus Pelagian. c. 2. Dialogo adversus Lucifer. c. 8. (h) de hæ.
cap. 5. (i) de hæ. c. 33. (k) hæ. 25. (l) in libello de hæretico-
rum receptione p. 381. (m) hæ. 4. p. 11. (n) cod. 232.

occafio hare-
seos fecundum
Epiphanium

Clementem
Alex.

tionibus Iac. Vsserii & H. Vossii non apparet; (a) *Clemente Alexandrino*, (b) & qui ex hoc sua habent, *Eusebio* (c) & *Theodoreto*. (d) Pro hac sententiarum varietate mirum non est occasionem hareseos diverse modo ab autoribus narrari. Scilicet secundum Epiphanium Nicolaus uxorem habuit formosam, ab ejus consuetudine ex religione quadam abstinens, cum voto satisfacere non posset, erubescens se cupidine victum, propudiosam sparsit haresin, de venere quotidie exercenda, si quis vitam æternam consequi velit; ac porro etiam zelotypiæ crimen fugiens uxore prostituta de promiscuo concubitu dogma invexit. Clementis tamen Alexandrinus, postquam l. c. enarrasset, quomodo Nicolaus zelotypiæ exprobrationem ab Apostolis factam in contrarium vertens, uxorem in medium adduxerit, permittens cui vellet eam nubere ac carne abutendum, hoc est, eam per abstinenciam exercendam & perdomandam dicens; hoc male ejus sectatores accepisse monet. Imo ut magis excuset Nicolaum, addit: *Ego audio Nicolaum quidem nulla unquam alia, quam ea quæ ei nupserat, uxore usum esse, & ex illius liberis filias quidem consenuisse virgines, filium autem permansisse incorruptum. Quæ cum ita se habeant vitii erat depulsio atque expurgatio in medium Apostolorum circumactio uxoris, cujus dicebatur laborare zelotypia, & continentia a voluptatibus, quæ magno studio parantur, docebat illud uti carne, hoc est*

exerc-

(a) Ittig. l. c. sect. 1. cap. 9. pag. 88. sq. (b) Strom. lib. 2. pag. 301. lib. 3. pag. 318. (c) H. E. 3. 29 p. 101. (d) her. fab. 3. 1.

exercere carnem. Sed ut DN. Ittigius Epiphaniū relationem cum Gomaro (a) superstitionis plenam esse merito ex ratione illorum temporum iudicat, (b) sic Clementis quoque sententiam ex conditione viri illius improbabilem habet. Hinc Nicolaitæ auctorem quidem Nicolaum habebant, cuius memoria tamen unice latet in obscuro, & cum idem forte acciderit antiquis Patribus, in primum quemvis Nicolaum inciderunt. Nicolaitis autem dogmata sequentia tribuuntur. *Promiscuos mulierum amplexus & alia obscena docuere: idolotrytorum esum indifferentem existimant: fabulas ineptissimas de mundo venditabant, & barbara quidem nomina principum commenti: Prunicum (c) fictitiam mulierem & Cauaucauch unum ex praefatis principibus impense celebrant: quidam ex iis agebant, initio tenebras ac voraginem fuisse & aquam, a spiritu dein secretas: verum tenebras contra spiritum commotas sursum excurre & cum eo congressas fuisse & ex hoc consortio produsse varia.* Hos secundum autorem Prædestinati l. c. damnavit Io. Apostolus, & iussit ut quicumque cum eis vel sermonem colloqui miscuissent, ex hoc ipso communione privarentur. Adversus eos scripsit, referente Theodoreto l. c. *Clemens Alexandrinus & Irenæus & Origenes & Hippolytus Episcopus &*

dogmata

oppugnatores
Io. Apostolus.Clemens &
alii

Zzzzzz 2

Mar-

(a) in corollario ad 2. Apocal. cap. part. 2. oper. p. 512. (b) l. c. p. 91. sq. (c) l. c. p. 90. sq. (d) Ea vox secundum Epiphanium l. c. p. 78. c. nihil aliud quam voluptatum excogitatas illecebras indicat. Nicetas 2. libro I. Thesauri pro muliere habet, conf. Petav. in animadv. ad Epiph. pag. 43. sq.

E. R. Roth.

Nic. Dasseovius

Th. Taylor

Martyr forsan in libro *contra Marcionem & adversus omnes hereses*, quæ erant numero XXXII. teste Photio (a), & a Gelasio sub titulo *memoria hereseon* citato. Singularem *de Nicolaitis dissertationem* scripsit & Jenæ sub præsidio D. Sebast. Niemannii anno MDCLXVIII. habuit *Eberhardus Rudolphus Rothius*, cujus altera editio priori auctior Jenæ prodiit MDCLXXIX; annoque MDCLXXXI. Gryphisvaldiæ *de pristina heresi Nicolaitarum* sub præsidio Augustini Balthasaris, pro licentia disputavit *M. Nicolaus Dasseovius*, Hamburgensis. De eorundem Nicolaitarum doctrina librum scripsisse dicitur *Thomas Taylor*, Anglus. Huc quoque referantur *commentatores Apocalypseos*, numero plures.

(a) *cod.* 121.

SECTIO LVI.

NOETIANI.

à Noeto

dogma

Quorum autor fuit NOETVS, Ephesius, ut Epiphonio (a) vel Smyrneus ut Theodoreto (b) placet. *Anoëtus*, hoc est insipiens, si vim ingenii ac facultatem spectemus, potius dicendus erat. (c) Is eundem esse Patrem Filium & Spiritum S. uniusque persone statuit, & hunc ipsum passum ac natum existimavit, illis scripturæ testimoniis fretus, quæ unum esse Deum affirmant. Sed & arrogantia elatus sese *Mosen, fratrem vero suum Aaronem esse dixit.* (d) Huic opinioni constan-

(a) *her.* 57. p. 479. d. (f) *her. fab.* 3, 3. (c) *Epiph. l. c. p.* 481. d. (d) *Damasc. her.* 57. *Philast. her.* 53. *Honor. her.* 58.

stanter adhæreret, ipse cum discipulis ab ecclesia pul-
sus. Mortuus paulo post cum fratre suo; neque ta-
men aut ille pari ac Moses olim, aut ejus frater ea-
dem, qua Aaron, honorificentia sepulti sunt: tanquam
enim desertores abjecti sunt, nec ab ullo catholico-
rum sepulturæ mandati. Hæresin illam primum ante Noetum
alii peperisse *Epigonum* vult Theodoretus l. c. *Cleomenem*
autem acceptam confirmasse. Ex quo apparet quam
verus sit Epiphanius, (cui tamen debemus errorum
Noetianorum refutationem l. c.) ante Noëtum ne-
minem talem hæresin invexisse putans; hinc seq.
in modum scripsit: (a) *qui ea dicere ac docere ausus*
est, quæ nec propheta, nec Apostoli nec Ecclesia ab initio
tenuit, ac ne cogitavit quidem. Imo jam ante cele-
bre nomen fuit PRAXEAS, de quo, etsi Irenæus, Praxeas
Eusebius & Epiphanius nihil habent, tamen autor
appendicis ad Tertulliani præscript. (b) seqq. tradit.
Praxeas quidam hæresin introduxit, quam Victorinus
corroborare curavit: hic Deum patrem omnipotentem
Iesum Christum esse dicit; hunc crucifixum passum-
que contendit; mortuum præterea se ipsum sibi
sedere ad dextram suam, cum profana & sacrilega
temeritate proponit. Inquisitionem de Victorino, quis
ille sit, Pamelius lectoris diligentia relinquit. Iste pri-
mus ex Asia hoc genus perversitatis intulit Romanæ
humo (c) & quidem ut aliquibus videtur, sub Victo-
re Pontifice Romano. (d) Eundem errorem illi tri-
buunt

(a) l. c. p. 479. d. (b) cap. 53. (c) Tertullian, *adv. Praxeam* cap. 1. (d)
vid. Ittig. l. c. cap. 16. p. 266, sq.

Praxeani
Patripassiani
Monarchiani

Contra Praxe-
am Tertullia-
nus

contra Noe-
tum
Hippolytus M.

Sabelliani

bunt *Optatus Milevitanus* (a) & *Marius Mercator*,
(b) qui eum voce *ὑποτάτος* & primum usum asserit. Af-
fecta illius tum ab autore *Praxeani* tum generali no-
mine *Patripassiani*, quia Patrem crucifixit, (c) tum *Mo-
narchiani* quia per Monarchiam Dei trinitatem per-
sonarum excludere contenderunt, fuere appellati. (d)
De hac Monarchia ironice scribit Tertullianus, quod
illam fortassis a Valentino didicerint. (e) Valentino
certe Athanasius in oratione de salutari adventu Do-
mini tribuit, quod totam Trinitatem passam docue-
rit. *Contra Praxeam*, librum scripsit post lapsum
Tertullianus, cui titulum adjecit Pamelius *de Trini-
tate*, quod si quis alius veterum hic exactissime tra-
ctet auctor, *de Trinitate personarum Patris, Filii &
Spiritus S. in divinitate, nec non de processione Spiri-
tus S. ex Patre & filio*. In quibusdam locis videtur
quidem terminis & phrasibus, quarum adplicatio seqq.
seculis plane alia fuit, quod tamen illi cum aliis con-
donandum, dum scripsere, antequam termini ad cer-
tum sensum fuere restricti (f). Vt autem ad Noetum
redeamus *Hippolytus Martyr homiliam de Deo uno &
de mysterio incarnationis contra heresin Noeti* scripsit,
quam latine edidit Gerhardus Vossius Theologus Pon-
tificius in *Miscellaneis SS. Patrum Gregorio Thau-
maturgo a se edito subiectam*. Ab eodem Noeto
defluxisse dicuntur *SABELLIANI*. Nam & di-
scipulum ejus quidam perhibent fuisse *Sabellium*
Afrum

(a) lib. 1. adv. Parmenianum p. 10. & lib. 5. p. 128. (b) Tom. II. Op. p.
128. (c) Tertul. 1. c. cap. 1. (d) Idem 1. c. cap. 3. & 10. (e) 1. c.
cap. 27. (f) du Pin T. 1. bibl. nouell. p. 98 & 109.

Afrum, qui apud Ptolemaidem urbem Pentapoleos
 dogma impium proposuit. (a) Illorum hæc opinio
 erat: *Eundem esse Patrem, & Filium, & Spiritum S.,*
ut ad eandem hypostasim tres appellationes conveniant.
Perinde atque in uno homine corpus & anima & spi-
ritus inest, & in sole illustrandi vis & calefaciendi & or-
bicularis figura. (b) Hunc a. errorem omnem ejusque
 firmamentum ex apocryphis quibusdam hauserunt,
 præsertim *ab Ægyptiorum Evangelio*, in quo pleraque
 sunt hujus generis, quæ ex persona Salvatoris clam
 atque occulte velut mysteria, proponuntur. Epi-
 phanius & Damascenus volunt Sabellium eadem
 cum Noetianis asseruisse, paucis quibusdam exce-
 ptis, nimirum Patrem non esse passum. Sed aliud e-
 docemur ex Athanasii libro de synodis. *Tales sunt, qui*
apud Romanos quidem Patripassiani, apud nos Sabel-
liani nominantur. Accedit Augustinus, qui hæc.
 XLI. Epiphanium propterea notat, quod duas hære-
 ses computaverit, cum tamen non sint plures sectæ,
 sed unius sectæ plura nomina ex iis hominibus,
 qui in ea maxime innotuerunt. Et quomodo potest
 intelligi, eos Patrem passum fuisse non dicere,
 cum dicant eundem ipsum esse Patrem & Filium &
 Spiritum S. ? Adversus Sabellium scripsit (c) *Diony-*
sus Alexandrinus in epistola ad Ammonem Berenicen-
sem Constantinopolim; alia ejusdem argumenti ad
Telesphorum: ad Euphratorem alia & iterum alia ad
Eumonem & Euporum. (d) In his epistolis cum de
 Chri-

dogma

unde hause-
runt?

idem cum
Noetianis sen-
tiunt

contra Sabelli-
um Dionysius
Alex.

(a) Euseb. H. E. 7, 6. pag. 252. d. m. Theodoret. *hær. fab* 2, 9. (b) Epiph.
hær. 62. p. 13. b. (c) *ibid.* p. 514. a. (d) Theodoret. 4, 6. Hie-
 ron. de S. E. cap. 69.

Christi divinitate non recte sensisse videretur, quidam Episcopi Pentapolitani Romam profecti, coram Dionysio Romano Episcopo eum accusarunt. Quos cum Dionysius Romanus collecta eam in rem synodo audivisset, scripsit ad Dionysium Alexandrinum, ut fidem suam atque sententiam super ea re distinctius promeret. Quare Dionysius Alexandrinus *quatuor libros adversus Sabellium*, composuit, quos gentili suo Dionysio Romano nuncupavit. (b) Sunt illi libri totidem epistolis comprehensi & ἐλέγχος καὶ ἀπολογία *refutationis adversariorum ac defensionis suæ* titulo inscripti. In his crimen sibi afflictum diluit & Sabellii hæresin acrius adhuc, cautius tamen oppugnavit. *Fragmenta horum librorum* habentur apud Athanasium *in libro de sententia Dionysii Alexandrini* & *in libro de synodo Ariumini*, & apud Basilium *in lib. de Spiritu S. ad Amphilochoium cap. ult.* fragmentum extat ex epistola II. Et ex his ipsis fragmentis Natalis ostendit Dionysium Alexandrinum neutiquam Arianis favisse, aut Arii præformasse errorem. (c) Porro disputavit *Athanasius* adversus hanc hæresin *in oratione contra gregales Sabellii*: *Basilius* in *homil. 27. contra Sabellianos & Arium & Anomeas* & in *epistola LXIV.* data ad Doctores Ecclesiæ Neocæsariensis. Ab *Eusebio* cognomento *Pamphili* contra *Marcellum* (Sabellianismi in conciliabulo Epistoli anno cccxxxvi. habito damnatum) *lib. II.* ipsius Synodi, ut ipse *lib. 2.* in fine testatur, jussu conscripti; nec non *lib.*

Athanasius
Basilius

Eusebius
Pamphili

(a) Euseb. H. E. 7, 16 p. 277. a. (b) Euseb. l. c. (c) l. c. Sec. III. pars. 2. diff. 19. p. 120. sqq.

lib. III. de Theologia ecclesiastica, in quibus idem argumentum adversus Marcellum latius pertractat (a). Extant quoque ejusdem *Eusebii duo alii libri de fide adversus Sabellium*, quos inter XIV. opuscula Eusebii primum in lucem edidit *Iac. Sirmondus S. I.* Quinque hi libri cum versione & notis Rich. Montacutii Episcopi Cicestriensis libris de præparat. Evang. edit. Paris. MDCCXXVIII. subjuncti sunt. Socrates quidem trium tantum librorum mentionem facit, ut ita dubium sit an duos priores viderit. Contenta illorum librorum exhibet du Pin. Scripsit etiam *Audentius* adversus Sabellianos *in libro*, quem *de fide adversus omnes hæreticos* inscribit. (d) Illis etiam occurrisse scribit Auctor Prædestinati (e) *Dositheum* Episcopum Seleuciæ, (cujus mentio fit ap. Socratem (f)) docentem, eum totam Trinitatem negare, dum se æstimat unitatem defendere.

Audentius

Dositheus

(a) l. c. *Sec. III. part. 2. diff. 19 p. 120. sqq.* (b) *H. E. 2, 20. p. 103. a.*
(c) l. c. *Tom. 2. p. 6. sqq.* (d) *Gennad. de script. cap. 14.* (e) *har. 14.* (f) *H. E. 7, 36. p. 381. b.*

SECTIO LVII. NOVATIANI.

A quonam dicti fuerint, inter se non conveniunt auctores. A NOVATO, Afro, eos nomen hoc traxisse scribit Augustinus. (a) Sed alii a NOVATIANO, Romano Episcopali tandem dignitate claro, volunt esse denominatos: Et licet ita *Novatianani* rectius appellandi fuissent, quam *Novatiani*; hanc tamen vocem,

à Novato
& Novatiano

Aaa aaa a tan-

(a) *har. 38.*

Cathari

Occasio hære-
seos in ecclesia
Africana

tanquam aurium voluptati magis morigeram, præ illa placuisse putat Gerh. Ioh. Vossius (a) Unde & Cypriano (b) ad Jubajanum *Novatianenses* audiunt. Quidam interim mediam sententiam invenisse videntur, asserentes, & a *Novato* & *Novatiano* hos esse nuncupatos, ab isto quidem κατὰ τέχνην, ab hoc vero κατὰ διάνοιαν, sive a nomine Novati & a persona Novatiani, hanc enim a Græcis non paucis præcipue Eusebio, (c) Epiphanio (d) & Theodoreto (e) per errorem Novati nomine fuisse designatam, quam tamen distinguunt Cyprianus passim in epistolis & Pacianus in epistola ad Sympronianum. Alias quoque *Catharorum* titulum istos sibi arrogasse legimus, quod vita & doctrina se reliquis somniarent puriores (f) Dicti etiam *Quartadecimani*, item *Meletiani*. Erat autem Novatus Presbyter Carthaginensis cuius mores depinxit Cyprianus (g) & Pacianus, (h) sicuti Novatiani Cornelius in ep. ad Fabium Antiochenum (i) Occasio conflata ab istis hæreseos erat sequens: Cum, grassante Decii in Christianos persecutione, multi horum a fide defecissent, qui, ubi æstus persecutionis deferbuerat, in Ecclesiæ communionem recipi, peterent; quæstio orta fuit: An tales lapsi indiscriminatum essent recipiendi? num vero illis prius poenitentia rigor subeundus? Cyprianus posterius affirmabat, contra Felicissimus a Novato, idem cum eo sentiente, ad

(a) *disp. 18. de Bapt. §. 3.* (b) *ep. 73.* (c) *H. E. 6, 43. p. 241. seqq. & cap. 45. pag. 247.* (e) *har. 59. p. 493.* (f) *har. fab. 3, 5.* (g) *Euseb. l. c. p. 242. a.* Theodoret. *l. c.* (h) *epist. 52. p. m. 96 sq.* (i) *epistola 3. ad Sympr.* (k) *Euseb. l. c. p. 242. sq.*

ad Diaconatum evectus, lapsos, modo libellum intercessionis a confessoribus attulerint, absque satisfactione recipiendos esse contendebat acriter. Atque ita allectis ad sese pluribus lapsorum, in montem cum iis tandem concesserunt. Turbata hac ratione a Felicissimo & Novato Ecclesia Carthaginensi Novatus Romam se recepit. Incidens ibidem in Novatianum, adversus Cornelium, quod in Episcopatu ipsi praelatus in Romana esset, odio flagrantem, impulit istum, qui de lapsis Cornelio moveret controversiam, negaturus scilicet, his veniam dandam esse; quod tamen contra Cyprianum in Africa tam vehementer cum aliis propugnaverat antea. Expertus est hac in re Novatianum admodum facilem. Hic ex fraude & dolis totus compositus, tres simplicioris ingenii Episcopos, ex Italia ad se callide accersitos, liberaliter excepit, vinoque obrutus, ut se Episcopum renunciarent, adegit, ad dignitatem talem stabiliendam astu non minori postea usus. Confitentes quippe & sacramentum petentes, non dimisit prius voti sui compotes, quam polliciti essent jurato, se ad Cornelium nunquam reversuros. (a) Fuit igitur hæreseos & schismatis vera causa, vera causa si Novatum respicias, odium & æmulatio cum Cypriano, obtentus vero rigor Cypriani erga lapsos. In Novatiano autem causa erat cupiditas Episcopalis loci, obtentus vero venia lapsis concessa a Cornelio, præcipue Trophimo. (b) Misit etiam Novatianus plures Novatiani e- pistolæ literas ad diversas ecclesias, Cornelium ejusque ordina-

Aaa aaa a 2 tio-

(a) vid. Cornelium in epistola ap. Euseb. 6, 43. p. 245. b. & c. (b) Cyprian. ep. 55. p. m. 101.

alia illius scri-
pta

errores

tionem in illis laceffens. (a) Imo, referente Socrate, (b) ad omnes ubique ecclesias scripsit, ne eos, qui dæmoni-
bus immolaverant, ac sacra mysteria admitterent, sed
ut hortarentur quidem eos ad pœnitentiam, indul-
gentiam autem criminum relinquerent Deo, penes
quem jus arbitriumque est crimina remittendi. Præter
has ante schisma scripsit nomine Cleri Romani *episto-
lam ad Cyprianum*; post schisma vero *librum de Trini-
tate: epistolam de cibis Judaicis*, ut probabiliter eru-
diti colligunt: *de Pascha: de Sabbato; de Sacerdote;
de oratione; de animalibus mundis & immundis quæ-
stiunculas; de instantia; de Attalo, de circumcisione*: (c)
Errores autem, quos propugnarunt, sequentes com-
memorantur, *quod lapsi in persecutione etiam pœniten-
tes, veniam delictorum ab ecclesia non possint impetrare:
id quod postea Novatianus extendit ad quævis gravia
delicta & tandem generatim ad qualibet post baptismum
commissa peccata; in quo tamen ultimo Novatiani a
Magistro recesserunt: quod Pascha cum Judæis azyma fa-
cientibus celebrandum sit: licet postea regulam à diâ Pho-
gov promulgarint*: (d) *quod nuptiæ secundæ non sint susci-
piendæ: quod Ecclesia, a qua recesserant, non sit vera
Ecclesia, & hinc inde venientes, rebaptizandi sint.*
Præter has opiniones erroneas fuerunt aliæ, ex mente
nonnullorum falso iis imputatæ; (i) quod confusio-
nem SS. Trinitatis docuerint, uti narrat Epiphan. (f)
cujus verbis σφάλμα quoddam inesse putat Baro-
nius *ad An. 254.* Petrus vero *in Catal. heret. p. 155. &*
Horn-

(a) Cypr. ep. 44. 52. (b) H. E. 4, 28. p. 245. b. (c) Conf. Cave H. L. pag. 92. (d) Socrat. 5, 21. p. 281. d. (e) har. 65.

Hornbeck *tom. 2. Socin. conf. in proleg. p. 51.* de hoc articulo illos recte sensisse demonstrant. (2) Quod juxta Dionysium Alexandrinum statuerint (a) *clementissimum Dominum nostrum J. C. quasi implacabilem.* Cum tamen tum ex epistola synodica Novatiani jam citata, tum ex confessione Acesii Novatiani coram Constantino appareat, non ab omni spe remissionis & poenitentiae illos voluisse lapsos exclusos, sed saltem a poenitentia & satisfactione publica sive externa jureque redeundi in communionem Ecclesiae: apud DEVM autem, qui habeat potestatem condonandi peccata, cui vult, istos condonationem peccatorum expectare posse, adeoque ad poenitentiam cohortandos esse. (b) Equidem asseclas in propalandis suis dogmatibus nacti fuerunt plures: inter quos eminent. *Marcianus* Socrati (c) vir religiosus simul ac disertus, qui ecclesiae Novatianorum presbyter factus, grammaticae artis praecepta tradebat Anastasiae & Carosae Velentis filiabus, postea Episcopus Constantinopolitanus. (d) *Marcianus alter Arelatensis* Novatiano se conjungenti teste Cypriano: (e) *Maximus Presbiter, Urbanus, Sidonius & Macarius:* (f) *Augendus Diaconus & Mattheus quidam & Longinus* (g) *Acesius* (h) *& Agelius* (i) Novatianorum Episcopi, hujusque Lector *Sisinnius:* (k) *Sabbatius* qui schisma fecit inter
Aaa aaa a 3 Nova-

assecla

Marcianus

Marcianus
alter & plu-
res alii

(a) ap. Euseb. H. E. 7.8. p. 254. b. (b) Socr. H. E. 1.10. p. 39. a. Sozom. 1, 21. p. 437. a. (c) l. c. 4.9. p. 218. a. & b. (d) Socr. l. c. 5, 21. p. 286. d. (e) epist. 68. p. m. 176. (f) Id. cap. 51. 53. sq. p. 98 sq. (g) Id. ep. 45. p. 85. & alibi. (h) Socrat. 1, 10. p. 38. (i) Id. 2, 38. p. 142. b. (k) Id. 5, 10. p. 267. c.

Novatianos & postea illorum Episcopus, (a) a quo
 en Socrates *Sabbatiani*. (b) *Socrates* quoque huc refertur a Ba-
 ronio (c) Natali Alex. (d) & aliis, de quo tamen P.
 Halloix (e) & Valesius (f) demonstrant, eum No-
 vatianis quidem favisse, non autem fuisse Novatia-
 num. Imprimis autem apud Phryges & Paphlagonas
 canon illorum de lapsis non recipiendis obtinuit.
 Habuerunt quoque Romæ, Constantinopoli in Helle-
 sponto ecclesias, quæ tamen in nonnullis diffidebant.
 Diutissime statum suum retinuerunt, quia eadem
 cum universali ecclesia de Christo sentiebant. Contra
 Concilia con- ipsos nihilominus fuere habita concilia quadam, ut
 tra illos *Carthagin.* i. cujus acta postmodum sub Cornelio in
Romano fuere confirmata, ut est apud Cyprianum. (g)
 Fuit & *Antiochia*, Heleno Ciliciæ Tarsensis, Firmiliano
 Cappadociæ & Theoctisto Palæstinæ Episcopis invi-
 tantibus concilium convocatum. (h) Pontifices Ro-
 Pontifices manos quoque habuere contrarios, *Innocentium*
 Roma eos ejicientem & multas Ecclesias adimen-
 tem; *Celestinum* omnes fortunas Novatianis afe-
 rentem. (i) Non minus Constantinus Imp. legem tu-
 lit de ecclesiis & conventibus Novatianorum, Cata-
 phrygum aliorumque; que lege harum sectarum
 Scriptores maxima pars deleta est. (k) Quibus autem datum non
 fuerat, ut illos expellere, calamos tamen stringere in
 Cyprianus eos non cessarunt. Hos inter præcipui fuere, *Cypria-*

nus

(a) Id. 5, 21, p. 281. sq. (b) Sozom 7, 18. p. 731. (c) ad ann. 159. (d)
 Sec. V. cap. 4. art. 18. p. 607. (e) in not. ad vitam Irenæi
 p. 664. (f) de vita & scriptis Socratis. (g) ep. 55. p. 102. sq. (h)
 Euseb. 6, 46. p. 246. d. (i) Soer. 7. 11. (k) Sozom. 2, 30.

nus Carthaginensis, ut ex ejus epistolis liquet, cum pri-
 mis *ad Cornelium & Antonianum*. An autem liber
ad Novatianum, quod spes venia lapsis non sit dene-
 ganda, Cypriano debeatur, dubitavit Erasmus pro-
 pter aliquam styli dissimilitudinem, sed Pamelius
 cum aliis ei vindicat. Du Pin tamen monet in edi-
 tionibus impressis tantum tribui Cypriano, non vero
 in MSSis: (a) *Cornelius* Episcopus Romanus in epi-
 stolis tum *ad Cyprianum* (b) & *ad Fabium* Antio-
 chenum Episcopum. Harum Hieronymus in libro
 de S. E. (c) quatuor numerat. Verum Eusebius
 loco citato (d) tres duntaxat recenset: *primam* ad
 Fabium de Romana Synodo, deque Italiae & Africae
 Episcoporum consensu; *secundam* de decretis sy-
 nodi: *tertiam* de fautoribus Novatiani ad eundem
 Fabium, ex qua insigne exhibet fragmentum Euse-
 bius. Primam & tertiam græco sermone a Corne-
 lio scriptas probat Valesius in notis ad Eusebium. (e)
Dionysius Alexandrinus in *epistola ad Novatianum de* Dion, Alex.
schismate, quæ integra extat apud Eusebium, (f) qui e-
 pistolæ inscriptionem sequentem habet Διονύσιος
 Νοβάτω *Dionysius Novato*, sed ex errore communi Græ-
 corum, queni supra tetigimus. Hieronymus interea pro
 Novato habet Novatianum. (g) *Rheticus* Augusto du-
 nensis Episcopus in *grandi volumine adversus Nova-*
tianum (h) quod tamen nunc non extat. Eusebius E-
 misenus Episcopus in *libro ad Novatianos*. (i) *Pacianus*
 Bar-

(a) Tom. 1. bibl. p. 179. not. nn. (b) in edit. Oxon. 49. & 50. (c) c. 66.
 (d) l. c. 6, 43. (e) pag. 133. (f) l. c. 6, 45. (g) de Scriptor. cap.
 69. (h) Hieron. l. c. c. 82. (i) Id, l. c. cap. 91.

Barcelonensis Episcopus in *epistola III. contra Novatianos* (quam librum contra Novatianos vocat Hieronymus (a)) ad Sympronianum hæreseos illius labe infectum. Adhuc supersunt in bibliotheca PP. (b) *Ambrosius Mediolanensis libris duobus de pœnitentia contra Novatianos*. *Eulogius* Patriarcha Alexandrinus, hæreticorum hostis acerrimus in *libris IV. contra Novatum heresiarcham de administratione ecclesiastica*, quorum excerpta dat Photius. (c) Præter *Epiphanium* supra jam citatum, *Euthymius Zigabenus*, Monachus Græcus, videri potest in *panoplia adversus hereses omnes*. Habemus etiam *Steph. Kenkelii dissertationem historico-Theologicam de heresi Novatiana eique oppositis Conciliis Carthaginensi & Romano*. (d) *B. Petri Musæi* exercitationem *Histor. Theol. de Novatianis*: (e) *Io. Ulrici Mayeri* SS. Theol. L. & ad D. Thomas Pastoris Lipsiensis *Novatianismum*, cui inspersus Basilidianorum, Montanistarum, Apostolicorum, Meletianorum, Messalianorum, Donatistarum, Pontificiorum, Calvinianorum, Socinianorum, Weigelianorum, aliorumque syncretismus (f) Adde etiam *Io. Forbesium* in *Instructionibus historico-Theologicis*, (g) & *Dionys. Petavii* *Diatriben de pœnitentia vetere in ecclesiæ ratione*. (h)

(a) Hieron. l. c. cap. 106. (b) Tom. IV. p. 305. (c) eod. 181. & 208. (d) Argentor. 1651. (e) Helmst. 1665. (f) Lips. 1688. (g) l. 14. cap. 3. p. 711. sqq. (h) animad. ad bar. LIX. p. 225. seqq.

SECTIO LVIII.

ORIGENISTÆ.

Origeniani (licet Epiphanius hoc nomine diversos ab Origenistis, & forte solus inter fide digniores, faciat) seu *Adamantii*, scriptoribus hæresium audiunt sectatores magni illius, in Alexandrina potissimum Ecclesia Doctoris, *Origenis Adamantii* a labore indefesso ita nominati. Hic cum non solum & sacra & profana eruditione, omnes ævi sui Doctores facile superaret, sed & virtutis studio vix parem haberet quenquam, factum, ut quorundam amoris in eum *ὑπερβολή* multorum ipsi conciliaret odium: unde contentiones inter clarissimos viros secutæ sunt acerbissimæ. Imprimis autem vivus adhuc invidiam sensit Demetrii, Alexandr. Episcopi, qui ipsum, prius a se Cathechistæ munere ornatum, postea hostili infectatus est animo, quod videret Origenis, nunc ab Alexandro Hierosol. & Theoctisto Cæs. Episcopis ad presbyterii honores in Clementis locum omnium applausu surrogati, indies crescente gloria, suam apud populum æstimationem minui. Hinc cepit in ipsum crimina spargere, & disseminatis per orbem epistolis, nominis illius gloriam obfuscare. In eo autem nihil reprehensione dignum inveniens, id solum, quod seipsum execuisset, objecit. Scil. Origenes nimis simpliciter capiens illud Salvatoris Matth. XIX. 12. admodum adolescens ferfido quodam zelo vim intulerat corpori, ademtis sibi genituræ stimulis. Id

ab Origene

hujus facti in

vita

intra

Bbbbbb b

factum

post mortem

errores qui O-
rigeni tribu-
untur

factum Demetrius cognoscens admiratus est pri-
mum, collaudata in juvene animi virtute ac robore ;
sed alienatus ab eo pro crimine, quod laudaverat an-
tea, objecit. Ingravescente itaque odio Alexan-
driam reliquit, defensus contra Demetrium epistola
ab Alexandro Hieros. sed postea Alexandriam re-
ductus est. (a) Ejus interim fama, quamdiu vixit per
totum vagata orbem, vires acquisivit eundo. (b) At
ubi fatis concessisset, dubia ipsi facta est diversissimis
de ipso in Ecclesia judiciis : dum alii summis eum ad
coelum eveherent laudibus, alii e contrario ad tartara
usque detruderent, & multa de doctrina ipsius con-
questi hæresin tandem eidem impingerent. Erro-
res autem, quorum accusatus est Origenes, præcipui
sunt seqq. *esse inæqualitatem personarum Trinita-
tis, filium esse Patre inferiore, & Spiritum S. Patre &
Filio : hominum animas ante corpora creatas fuisse :
animam quoque Christi præexistisse ante genera-
tionem ex virgine : Christi passionem Demonibus
ipsis profuturam : futuram aliquando Diaboli salu-
tem & finem imponendum esse demonum hominumque
suppliciiis, felicitatisque futura certum tempus esse : de
resurrectione mortuorum minus recte sensisse : ignem
infernæ*

(a) Quæ omnia prolixè descripta vid. ap. Eusebium *totò libro sexto*
& plures alios, adeo ut du Pin l. c. *Tom. I. p. m. 145.* putes,
non esse alium scriptorem ecclesiasticum, cujus vita exactior
ad nos fuisset perlata. (b) Nisi quod confessionis gloriam
negatione & thurificatione maculasse dicitur, negante id qui-
dem Baronio ad annum 253 num. 120. probantibus autem Petri-
vio in *animadv. ad Epiph. bar. 64. p. 257. seq.* & Natali l. c. *fec.*
6. Part. 2. Diff. XV. p. 8. seqq.

*infernū allegorice tantum intelligendum: astra ani-
malia esse & salutem sperare: potentiam Dei circum-
scriptam: Mundum hunc ex secundaria intentione
creatum: perpetuam dari mundorum propagationem:
de gratia divine auxilio pessime sensisse. Post obi-
tum, Origenis doctrinam primus impugnavit Me-
thodius, Tyri Episcopus, in libro de resurrectione,
cujus fragmenta inveniuntur apud Epiphanium (a)
& Photium (b): nec non in scripto de Pythionissa ad-
versus Origenem, ex quo nihil reliquum est. Hunc ta-
men Socrates (c) palinodiam cecinisse vult in Dialogo,
quem Xenonem inscripsit, quod negat Natalis (d) & Pe-
tavius. (e) Scripsit quidem hoc ipso seculo Pamphy-
lus Casariensis. præsente Eusebio, Apologetici pro Orige-
ne libros V. (f) quibus deinde post Pamphili mortem
Sextum addidit Eusebius. Ex his primus liber Ori-
genis dogmatibus, vel defendendis vel excusandis im-
pendebatur, reliqui circa vitam, mores, eruditionem
Origenis versabantur. Primum Rufinus latino sermo-
ne explicavit, qui hodiernum inter Origenis opera ex-
tat. Ex reliquis pauca excerpta habentur apud Pho-
tium. Scripsit quoque in Origenem, prosphone-
ticam ac panegyricam orationem Gregorius Thaumatur-
gus, quam vertit Iacobus Sirmondus, (g) eun-
demque*

Inter oppo-
gnatores
Methodius

Inter defenso-
res Pamphylus

Gregorius
Thaumaturgus

(a) Har. 64. (b) Cod. 234. (c) H. E. lib. 6. cap. 13. p. 322. a. in quo
capite, cum Methodio quadrigam maledicorum constituisse di-
cit Eustathium, Apollinarium ac postremo Theophilum. (d)
l. c. Diss. XVI. p. 52. (e) in animadv. ad Epiph. har. 64. p. 260.
(f) hos libros non esse Pamphili putat Natalis Alex. l. c. Sec. 3.
cap. 3. art. 12 §. 3. p. 112. & Part. 2. Diss. XVI. p. 47. sq. contra-
rium vide ap. Cave H. L. p. 107. du Pin, l. c. Tom. 1. p. 201. (g)
Teste Labbeo Tom. 1. p. 374.

Eustathius
Didymus

Rufinus

Evagrius

Ioannes Hieros.

demque græce & latine edidit David Hoëschelius. (a) Dum Origeni ita favet Eusebius, *Dissertationem* singularem *de Engastrimytho* adversus Origenem edidit *Eustathius* Antiochenus. Insequenti tempore *Didymus Alexandrinus*, Origenis in cathedra cathechetica successor, captus amore antecessoris hujus libros summo opere commendans, Rufinum, Evagrium Ponticum monachum, Gregor. Naz. aliosque accendit tum ad istos, tum, ut Hieron. eum insinuat, ad errores Origenis disseminandos. *Didymus* autem dedit *commentarios in libros Origenis* πρὸς δεξιὰν, quibus illos recte scriptos esse asseruit. *Rufinus* præter *apologiam pro Origene de depravatione librorum Origenis* & *aliam pro eodem ejusdem argumenti ex ipsius epistolis*, Pamphili quoque librum primum, de quo antea, vertit. *Evagrius* Pontianus Hierosolymis a Melonia nobili foemina exceptus, Origenista factus, & dogmata illius libris editis tuitus est. (b) His se jungebat *Jobannes* Hieros. Episcopus, Origenem acriter defendens, & quavis occasione acerbè perstringens illius adversarios, qui tum præcipue erant *Hieronimus*, *Epiphanius* & *Theophilus*. Extant quamplurimæ ab utraque parte hanc in rem scriptæ epistolæ, ex quibus de tanto dissidio plenius edocemur. (c) *Librum* interea (diu jam deperditum) scripsit *Joannes* *adversus obtrectatores*, in quo ostendit

(a) August. 1603. (b) Hieron. in epistola ad Ctesiphontem adversus Pelagium cap. 2. (c) Scil. epistola Epiphani, quæ inter Hieronymianas est 60. & Epistola 61. Hieronymi ad Pammachium data & lib. 2. Apologia cap. 6.

dit se Origenis ingenium secutum, non fidem. (a) *Lites* has aliquandiu postea sopitas, excitavit rursus suo in Occidentem adventu *Rufinus*, & ob monachos durante persecutione sustentatos in historiis celebrata, *Melonia*: hi spargentes iterum Origenis dogmata, converso etiam in Latium *eius de Principiis libro*, novis motibus ansam præbuere. (b) Hieronymus autem aliam horum librorum interpretationem (c) adornavit & Rufini versionem coarguit & duplici Rufiniana Apologia alias duas reposuit. In Hispanias circa eadem tempora penetravit Origenismus, sed postquam *Paulus Orosius commonitorium seu consultationem ad S. Augustinum de errore Priscillianistarum & Origenistarum* miserat, non intermisit *Augustinus* utramque hæresin libro impugnare. Præterea monasteriis Ægypti præerant viri quatuor *Dioscorus, Ammonius, Eusebius & Eutbimus*, germani fratres, staturaque proceri, & ob id *Fratres Longi* cognominati, qui suam de membris DEI corporeis sententiam Origenis auctoritate defendentes, moverent *Theophilum*, ut non tam *Antropomorphitarum*, quam Origenis condemnationem, nunc vehementius quam unquam urgere inciperet. Siquidem coacta *Alexandrina Synodo*, condemnavit, atque, ut ipse loquitur in Epist. ad Epiphan. Satanæ in interitum impietatis tradidit tum Origenem nominatum, tum

B bbb bbb 3 hære-

Rufini versio
libri de prin-
cipiis

Hieronymi
versio

Adversarii a-
lii Orosius

Augustinus

Fratres longi

Theophilus

Synodus Ale-
xandrina

(a) teste Gennadio *de script. c. 30.* (b) Vide etiam de hac versione Rufini Anastasii P. R. *epistolam Ioannem Hierosolymitanum,* (c) *epistola ad Pammachium data 65.*

Epiphanius

Concilium V.
Constantinop.

hæresin ejus & libros nefarios. Imo scripsit *adversus Origenem unum & grande volumen*, (a) in quo omnia pene ejus dicta & ipsum pariter damnavit. *Synodicam* quoque direxit ad Anastasium & alios, quæ tamen intercidit. *Epiphanius* ab eo incitatus (b) idem egit in Synodo Cypri provinciali a se instituta: non probante tamen illorum decreta Constantinop. Patriarcha. Equidem & *Constantinopoli* habebatur *Concilium*, in quo Epiphanius Chrysostomum ad suas quoque partes trahere laborabat, sed ausu irrito. Quamvis autem publice & privatim Origenes infamaretur, nihilo magis Origenistarum Palæstinorum animi consederunt, cumque in nova præcipue Laura secta ipsorum invalesceret, ab Eustochio Hierosolymorum Episcopo inde extrusi sunt. Impense favebat illis Theodorus Ascidas, Justiniano magna familiaritate conjunctus. Factum illud Eustochii vituperabat palam & in ipsum aulam commovebat. Atque hanc cogen-
dri *V. Concilii Constantinopolitani* causam fuisse sci-
bunt. Sed in hoc, una cum scriptoribus trium capi-
tulum, plurimum calculo Origenes, qui ante trecentos jam annos obdormiverat, cum asseclis anathe-
mate tandem est percussus. (c) Ex quo incoepit qua-
stio

(a) Gennad. d. S. c. 33. (b) *epistola inter Hieronymianas* 67. (c) Evagr. H. E. 437. & 38. p. 411. seqq. Justinianus in epistola ad Synodum, in qua flagitat, Origenem, Origenisque gregales damnent ut Cyrillus Monachus Justiniano coævus in vita Euthymii cap. 105. & in vita Sabæ cap. ult. adde Huerium Origen. lib. 2. cap. 4. p. 225. sq. licet Valefius in notis ad lib. IV. Evagrii pag. III. putet Origenem non in Synodo, sed ante illam fuisse damnatum. Henricum autem de Noris in Dissertatione historica de Syno-

stio ventilari: *an aliquis post mortem sit damnandus vel anathematizandus?* quod negarunt cum Vigilio Papa multæ per occidentem ecclesiæ. Negavit idem *Theotimus* Episcopus Scythiæ. (a) Num vero errorum istorum omnium reus fuerit Origenes? numque propterea recte hæreseos damnetur, non conveniunt auctores. *Bellarminus* de Script. Eccl. *Dionys. Petavius* in Animadv. ad Epiphan. defendunt, quæ contra Origenem in Ecclesia acta sunt, eumque hæreseos damnant. Edidit etiam *Io. Henr. Horbius* (b) *Historiam Origenianam*, in qua ostendit, hæreseos Origenianæ πᾶντων ψευδῶν fuisse animarum πᾶντων πᾶξιν, quam Origenem statuisse, contra Huetium, & quomodo reliqui errores, & novæ aliæ hæreses, Pelagianismus, Eutychianismus, Arrianismus inde propullulaverint, ibidem probare satagit. Contra alii pro Origenis orthodoxia pugnant, & præter veteres istos, *Pamphilum*, *Eusebium*, *Didynum*, *Rufinum*, & alios, proximis temporibus *Iobannes Picus Mirandulanus Comes*, *Gilbert. Genebrardus*, Theologus Parisiensis & dein Aquarum sextiarum Episcopus, & *Iac. Merlinus*, *Victurniensis*, Theologus & Pœnitentiarius Parisiensis, in ea, quam curavit, Origenianorum operum editione, omnes Pontificii, ab hæresi & condemnatione judiciali Origenem integris tractatibus liberarunt, quod *Stephanum Binetum*, libello Gallico, de

Q. an post mortem aliquis sit anathematizandus?

An Origenes omnium errorum reus?

Aff. *Bellarminus*
Petavius
Horbius

Neg. veteres recentiores
Picus
Genebrardus

Merlinus

Synodo V. contra Halloix ostendit, Origenem in ea damnatum fuisse, & hanc damnationem priorem fuisse proscriptione trium capitulorum p. 55. sqq. & de Origenistis p. 70. sqq. (a) *Socr. l. 5. c. 12. p. 319.* (f) *Francof. 1670.*

Halloix

Medii incedunt
Jo. Fechtius

Natalis

de Salute Origenis Parisiis edito, miratum esse in hominibus Catholicis, (quibus addimus *Petr. Halloixium*, S. I. in quatuor Origenianorum vindiciarum libris sub tit. *Origenis defensi*) (a) testatur DN. D. *Jobannes Fechtius*, in Rostoch. Academ. hodie S. Theol. Profess. in disput. quam Anno MDCLXV. sub Præs. D. Johann. Meisneri Wittebergæ habuit *de Origine & Origenianis*: in qua ubi de legitimo Origenis judice egerat, examine etiam errorum sigillatim instituto, cum Vincentio Lerinensi, in hujus de Origene commo- nitorio, mediæ insistentis viæ, Origenem quidem a gravissima hæretici & peremptoriæ condemnationis nota immunem facit, adductis sex rationibus ut tamen tam vitæ quam doctrinæ nævos, quos habuit, non taceat. Et hinc statuit, Origenianorum vel Origenistarum nomen ab Epiphanio primo excogitatum, dein iis, qui ad condemnandum Origenem velut hæreticum adduci non poterant, obtrusum fuisse cum ipsis erroribus, quos tamen nec ipsi foverint, nec Origenem fovisse concesserint: licet nonnulli fuerint reperti, qui tales errores, præexistentiam sc. animarum, revolutionem omnium rerum &c. malitiose amplexi hoc nomen deinde gesserint, & ob pertinaciam suam recte fuerint damnati. *Natalis Alex.* (b) lubens quoque in sententiam fautorum Origenis concedere, si res ex animo & affectu, potius quam (c) veri-

(a) plures defensores citatos vid. ap. Huetium in *Origenianorum lib.* 2. cap. 3. p. 113, 186. & cap. 4. p. 231. sq. (b) *Diff. XVI.* p. 15 seqq. (c) *Diff. XVII.* p. 89. sqq.

veritate penderet. Verum cum hujus major sit habenda ratio, ingenue fatetur, supervacaneum laborem fore, qui in Origenis doctrina, ab omni labe purganda, consumatur; cum obstant Patrum de ipso & ecclesiae judicia & ipsius libri errores illos exhibentes. Idem etiam quaerit (a) *utrum omnes Origenis defensores de suspitione haereseos fuerint periclitati?* & praemissis tribus modis, errorum authores quibus defendi possunt: sc. *cum non auctores duntaxat, sed etiam erroris suscipitur patrocinium: cum error damnatur & ab eo vindicatur auctor: cum damnare quis recusat auctorem, & verbis ita aequivocis & obscuris suam de errore sententiam exponit, illum ut propugnare praesumat, rem omnem resolvit.* Huc quoque omnino referendus *Petrus Daniel Huetius* libro II. toto Origenianorum, in quo Origenianae doctrinae *non dicam apologiam:* (sunt verba illius) *nam neque ausim neque sane velim; sed accuratum & omnibus praedictis liberum ac solutum examen,* exhibet & huic cap. IV. subjicit doctrinae Origenianae fortunam in ecclesia variam. Tandem *Wilb. Cave* in Hist. lit. (b) errores, qui Origeni tribuntur, & nimium allegoriarum amorem, multis nominibus mereri excusationem scribit, si defendi nequaquam possint: *Multa n. i. Origenem adhuc juvenem in schola Platonica praedicta hausisse, quae tam facile excutere non potuit: multa aetatis suae genio, cui allegoriae in deliciis erant: multa nimia festinationi, & animo multa cura distracto: multa praefervido haeretico-*

Ccc ccc c cos

(a) Diss. XVII. p. 89. seqq. (b) pag. 77. seqq.

cos oppugnantis ingenio sunt condonanda. 2. multa ab eo dicta & scripta non dogmatice verum problematice. 3. libros Origenianos, quibus errores præ aliis continentur, non in communem ecclesiam, sed in privatum amicorum usum scriptos, nec a se, sed ab aliis in lucem prolatos: 4. multas, quæ in Origene damnantur, opiniones, nullis neq; ecclesie catholice articulis, neq; apostolicis traditionibus nec conciliorum decretis, eo saltem tempore adversatas fuisse: sed vel questiones fuisse reconditas & non nisi in philosophorum scholis agitatae, aut notiones minus commodas ab ipso recens adinventas. 5. plurima Origenis scripta ab hæreticis fide adulterata fuisse, qui vel opiniones ejus corruperunt, vel suas sub ejus nomine inseruerunt.

SECTIO LIX.

PELAGIANI & SEMIPELAGIANI.

Ipsa hæc nomina infelicem suum produnt auctorem. *Pelagium* scilicet, qui monachus professione, (ex genere eorum, qui religiosam suam in ædibus vitam degebant,) natione vulgo audit *Brito* seu *Britannus*, ad distinctionem *Pelagii Samosatensis* & *Tarenti*. *Balaus* *Anglo Britannum*; sed *Scotum* eum fuisse vult *Gerb. Job. Vossius* (e) adducens Hieron. verba præfat. lib. 3. in Jerem. de eo scribentis: *Habet enim progeniem Scotica gentis de Britannorum vicinia*. Vnde & præfat. lib. 1. in Jerem. eundem *Scotorum* pulchre dixerat

& Pelagio

evangelium

Scoto an Britanno.

(a) Histor. Pelag. lib. 1. c. 3. pag. 4. 6.

xerat pregravatum. Minus recte autem id colligi ex Hieronymo, ostendit Jac. Vsserius, (a) qui *Britannum* eum fuisse mavult. Erat alias vir eruditione insignis, & tum Græce tum Latine peritus; cui Beda suavitatem tribuit eloquentia demulcentis. Augustinus vero ipsum, ex testimonio eorum, qui noverant, sanctum & non parvo profectu Christianum fatetur; quin ante Augustinum Chrysostomus casum hujus viri tanquam pii, sancti, & qui magna cum tolerantia vixerit, deplorat. (b) Candidius igitur de Pelagio judicium requirunt quidam eruditi in Oso- rio atque Hieronymo, quorum ille corporis ejus formæ insultare, hic cum Isidoro Pelus. (c) imperitiam & luxuriam ei objectare non dubitavere. Sed illud est, quo nomine inter Catholicos nullo in numero esse meritus est, quod arroganter nimis vitiata ex- tulerit naturam, humani arbitrii deceptor, divinæ gratiæ contemtor, sunt verba Vossii. (d) Nimirum Pe- lagius cum perversam *περὶ ἀπαθείας καὶ ἀναμαρτυρίας* opinionem, e fontibus Origenis juxta Hieron. imbi- bisset, quasi homo eo perfectionis posset in hac vita pervenire, ut affectibus vacuus omni careret peccato, in plures postea delapsus est errores, liberum impri- mis plus justo extollens arbitrium, ea quoque, judice B. Chemnitio in ll. cc., de causa, quod esset disciplinæ amans, & magnam videret Christianorum ignavi- am. Cœperunt vero Pelagius ac asseclæ dogmata sua Vbi cœperit

CCC CCC C 2

spar-

(a) in *Britannic. Ecclesiarum antiquitat. cap. 8. p. 209.* (b) *ep. 4. ad Olympiad. licet Natalis l. c. Sec. V. part. 1. c. 3. art. 2. p. 59. sq.* putet Chrysostomum loqui de alio Pelagio monacho, (c) *lib. 1. epist. 314.* (d) *H. P. 1, 4. p. 279.*

dogmata sua
spargere

Cœlestius

Scripta Pelagii

spargere circa annum seculi v. quartum vel quintum Romæ, nec non in Rhodo & Sicilia erigentes pestilentia cathedram, primum quidem clanculum & dolose agebant rem suam, aperte negantes quæ occulte docuissent, aut pseudonyma scripta edentes, quibus doctrinam suam propagare studebant. Conqueritur ea de re Hieron. ep. ad Ctesiphontem, & provocat Pelagium, qui e latebris suis prodeat. Sua etiam ex postulatione id obtinuit tandem, ut *Cœlestius* ex eo tempore Carthaginæ sententiam suam aperte profiteretur, & propugnare auderet. Erat is *Cœlestius* natione Scotus, Pelagii quidem discipulus, sed magister & totius ductor exercitus, ut de eo Hieron. ep. cit. Augustino vir acerrimi dicitur ingenii. (a) Hic cum *Juliano* Episcopo Campano, præcellentis doctrinæ & facundiæ viro, armigeri facti Pelagii, voce & scriptis pro eo ejusque doctrina pugnarunt. Scripsit autem Pelagius antequam in hæreticorum numero poneretur *libros tres de fide Trinitatis*, quos Gennadius studiosis inprimis ait esse conducibiles, & patet etiam ex libello fidei, eum de Trinitate recte sensisse. Præterea concinnavit ad exemplum Cypriani *librum εὐλογίων sive honestorum sermonum de actuali conversatione, aut librum testimoniorum*: e quo varia capitula eidem postea reperiuntur objecta in Hieronymi dialogis adversus Pelag. *Expositionum libros XIV.* quorum de Pelagio meminit Augustinus, hos ipsos esse, qui commentariis Hieron. in epistolas aliquod Paulinas

(a) lib. 2. contra duas Pelag. epist. 6. 3.

nas subjungi vulgo solent, Vossius (a) facit verisimile. Alii si non Pelagii ipsius, minimum Pelagiani alicujus esse concedunt, quos magno numero idem citat. (b) Sed scriptum, quo maxime innotuit hæresis illius, est *epistola de virginitate ad Demetriadem*, quæ exarata an. ccccxiii. itidem inter Hieronymianas dolo malo locum reperit. Post hanc scripsit *Epistolam ad Viduam*, ex qua nonnulla exagitat Hieronymus: *Librum de natura*, quo quantis potuit viribus exaggeravit illam Salustii sententiam: Falso queritur de natura sua genus humanum: *librum de libero arbitrio: epistolam ad Paulinum: epist. ad Constantium: & libellum fidei ad Innocentium*. Literarum fragmenta in Augustini libro de gratia Christi reperiuntur. Libellus hodieque extat inter Hieron. opera tom. 4., vulgo inscriptus: *Hieronymi explanatio Symboli ad Damasum*. Quam cum Caroli M. ævo Hieronymi creditam fuisse constet ex Francofurt. Concilio, non probabile videtur Vossio loc. cit. in synodo tam numerosa fraudem subuisse nemini, itaque symbolum illud vere ad Hieronymo compositum esse suspicatur, sed Pelagium illud callide ex Hieronymo exscripsisse, tum ut consentire ei videretur, tum, ut, qui illud culparent, non se modo, sed Hieronymum ipsum ita reprehenderent. *Cælestius* nondum *πελαγιανίζων* dicitur Gennadio ad parentes suos in modum libellorum *tres* scripsisse *de monasterio Epistolas, omni DEUM de-*

Cælestii scri-
pta

Cccccc 3

fide-

(a) l. c. l. i. c. 4. n. 3. [b] conf. Gvil. Cave H. L. p. 292. sq. Vsserii & Garnerii sententias adducentem.

Juliani
Scripta

fideranti necessarias, sed postea Pelagii erroribus imbu-
tus pluribus scriptis innotuit. Augustinus (a) de gestis
Palæstinæ citat ex libro ejus postmodum edito ali-
quot *capitula*, & lib. de perfectione justitiæ contra
Cœlestium meminit *definitionum* ejus, (b) nec non lib.
de pec. Or. (c) *Libelli* ad Papam Zosimum. Memine-
runt etiam Patres Concilii Carthag. epistola ad Inno-
centium *libelli*, quo, etsi peccatum Orig. negaret,
tamen confessus sit, per baptismum Christi etiam
parvulorum fieri redemptionem. *Epistolam quoque*,
quæ inter Hieronymianas comparet, de duobus filiis,
frugi & luxurioso, ordientem: *Omniū quidem de Scri-
pturis questionum*: hujus esse Cœlestii ostendit, Vos-
sius. (d) *Julianus*, priusquam Pelagii in se impie-
tatem aperiret, clarus in Doctoribus Ecclesiæ fuit:
postea hæresin ejus defendere nixus, scripsit *adversus*
Augustinum impugnatorem Pelagii libb. IV, & iterum
libb. VIII. secundum Gennadium, (e) qui etiam *Alter-*
cationis librum eidem tribuit, sed fallitur in eo,
ceu ostendit Vossius. (f) Scripsit insuper teste Augu-
stino (g) *Romam ad Zosimum epistolam*, & *aliā*
ad Thessalon. Episcop. nomine 18. Episcoporum, item
de Amore libellum & *commentarios in Cantica*, in quibus
contra promissionum gratiæ propugnatorem, Augu-
stinum, insanivit, uti loquitur Beda comm. in Cant.
ubi

(a) c. 13. 14. & 15. (b) definitiones de impeccantia servavit Marius
Mercator de his vid. dissert. 6. P. Garnerii in Marium Merca-
torem. (c) cap. 2. (d) l. c. cap. 5. p. 13. (e) de S. E. cap. 45.
(f) l. c. cap. 6. p. 26. (g) lib. 1. contra duas epist. Pelagii.

ubi & librum ejus *de bono constantie* memorat. (a) *An-*
nianus, Celedensis Diaconus, Pelagianarum partium
 defensor *epistolas* scripsit ad Orontium Episcopum &
 Evangelum presbyterum, in quibus studium suum
 erga hanc sectam, satis monstravit. Impugnavit e-
 ditis libris *epistolam Hieronymi adversus Pelagianos*
ad Ctesiphontem editam. (b) *Theodorus* Mopsvestensis
 Episcopus errorem Pelagii defendit, ut patet ex fra-
 gmentis librorum, quos contra Augustinum, Hiero-
 nimum & alios veræ sententiæ patronos scripsit. Fra-
 gmenta illa *Garnerius*, cum aliis Marii Mercatoris o-
 peribus edidit, quæ eodem tempore *de Noris* suis de
 Historia Pelagiana commentariis inseruit ex Vatica-
 no codice exscripta. *Leporius* Pelagianorum erroribus
 quidem imbutus fuit, sed a S. Augustino in Africa ad
 Catholicam fidem conversus, scripsit *libellum emen-*
dationis seu *satisfactionis ad Episcopos Gallie*, quem
 nonnulli Augustino tribuere volunt. (c) Huc quoque
 referunt Vossius, Vsserius aliique *Io. Antiochenum* &
 Orientales ei adhærentes, qui tamen defenduntur a
 Norisio. (d) Tacemus denique *Senecam* Pelagianum
 non modo totius eruditionis alienum, sed ipsius quoque
 intelligentiæ communis prorsus extraneum, ut Gela-
 sius loquitur. Plene vero Pelagianis se opposuerunt
 ex Patribus *Hieronymus*, qui consultus a Ctesi-
 phonte super quæstione, sub cujus & aliarum plurium
 velamine Pelagius Romæ, Coelestius in Sicilia, suam
 doctrinam disseminare tentabant: *utrum nempe*

Anniani
scripta

Theodori
Mopsvestensis

Leporii

Oppugnatores
Hieronymus

(a) Vid. Noris. H. P. 1, 18. (b) l. c. cap. 19. p. 118. sqq. (c) Cave H. L.
 p. 310. (d) H. P. 2, 9.

Orosius

peccatorum radicem ita quisquam valeat evellere, ut reliquia ejus nulla supersint? iis respondit *litteris, quae* etiamnum ad eum scriptae leguntur. In his disputat adversus librum Pelagii *de natura & librum Titulorum*: item adversus librum Coelestii, cujus fit mentio in gestis Palæstinæ. Idem *tres adversus Pelagium libros* affabre edolavit, sub fictis tamen nominibus, se quidem Atticum, adversarium autem Critobulum appellans. Deinde in *præfationibus quatuor* ad libros comment. in Hieremiam, Pelagianos etiam infectatur quanquam eorum parcat nomini. Huc etiam refertur *Orosii apologeticus contra Pelagium, de arbitrii libertate*, si non ex toto, tamen ex parte. (a) Sed præ ceteris indefessum *Augustini* studium extitit in tuenda gratia adversus Pelagianos, qui primum ad Marcellinum *de peccatorum meritis & remiss. peccat. libros tres* exaravit, nulla tamen Pelagii mentione facta, quod adhuc inter catholicos lateret, & Augustinus eum sic facilius corrigi posse speraret. (b) Eodem tempore Honorato, ab Augustino solutionem quinque questionum petenti, respondit, (c) sextam addens questionem, *de gratia Novi Testamenti*, contra Pelagianos errores. Cum autem in prioribus libris hominem absque peccato ope divina in hac vita vivere posse docuerat, utut ejus rei desit exemplum, mirum id videbatur Marcellino: quare *librum consignavit de spiritu & littera*, quo acriter disputat adversus gratiæ inimicos conf. *lib.*

[a] Voss. H. P. 1, 17. pag. 65. (b) Vid. eundem lib. 2. Retract. c. 33. (c) ep. 120.

Anno xiii. seculi v. Carthagine (a) ab Aurelio rogatus, in Basilica majori *adversus Pelagianos sermonem* habuit, qui inter ipsius *de verbis Apostoli sermones* XIV. numeratur. Postea ab Hilario laico de quaestionum, a Pelagianis Syraculis in medium productarum, momento quaesitus *litteris*, quae inter Augustini *numero* LXXXVIII. ei respondit in sequenti luculenta illa *epistola* LXXXIX. *Caelestii definitiones* confutavit edito libro *de perfectione justitiae*. Anno ccccxv. Timasius & Jacobus, opera Augustini conversi, Pelagii librum ad Augustinum miserunt, cui respondit edito *libro de Natura & Gratia*. Anno ccccxvi. *epistolam* num. CCLII. dedit *ad Jo. Hierosolymitanum*, quae ipsum monuit, ne sibi a Pelagio illudi sineret, rogavitque ut gesta Diospolitanæ Synodi transmitteret in Africam; & eodem anno *epistola* XCVI. *ad Hilarium Episcopum*, qua Pelagianos errores ipsi exposuit. Anno ccccxvii. *sermonem secundum de verbis Apostoli* habuit, damnata jam ab Innocentio hæresi. Porro concinnavit librum *de gestis Palaestinis*, uti ipse cum vocat (b), vulgo autem inscribitur, *de gestis Pelagii*, quo Diospolitanæ Synodi acta recenset. Huc referenda est ejusdem *Epistola ad Julianam* Demetriadis Virginis matrem, num. CXLIII. *Epistola ad Dardanum de presentia Dei* anno ccccxviii. *epistola ad Paulinum* num. CVI. & *duæ ad Sextum Presbyterum*, nec non *epistola ad Optatum de origine animæ*. Duos *adversus Pelagium* libros composuit, *unum de*

Ddd ddd d
gra.

(a) lib. 2. *Retract.* c. 37. (b) lib. 2. *de Pecc. Orig.*

gratia DEI, alterum *de Peccato Originali*. Tandem postquam Julianus Pelagii & Cœlestii nunc condemnatorum defensionem suscepisset, duabus epistolis Zosimum clerumque Rom. exagitans, noster quoque respondit *libris IV*. Bonifacio inscriptis. Rursus cum in Valerii Comitis manus venisset liber sive Juliani sive alius, quo doceretur, catholicos, asserendo peccatum originis, damnare nuptias, atque ex opere DEI facere opus diaboli: scripsit ad Valerium librum *de nuptiis & concupiscentia*, cui libros alios quatuor opposuit Julianus. Ex his ad se missa excerpta refutans Augustinus *altero ad Valer. Com. libro*, postea ipsis Juliani libris, ubi eos acceperat, respondit *sex aliis libris*. Cumque octo novos iterum Julianus adversus hos misisset, responsionem ad illos quoque parans, divinus ille senex in obsidione civitatis, Hipponensis labori suo egregio immoritur, anno ccccxxx. Ex qua cygnea illius cantione duo tantum superstites libri an. ciciocxvii. *Claudii Menardi* beneficio in lucem prodierunt. Neque vero solis cum Pelagianis negotium fuit Augustino, sed tum in tuenda gratia omnis est, quidam *apud Adrumetum Africa* civitatem *monachi* in contrarium errorem prolapsi, sic omnia gratia tribuerunt, ut librum tollerent arbitrium. Quare duos is commentarios, unum *de gratia de libero arbitrio*, alterum *de correptione & gratia* scripsit, ad Valentium & monachos Adrumetinos: ad quos etiam *duæ ejus extant epistolæ*, nempe *XLVI. & XLVII*, Tandem contra ipsos *Commo-*

contra monachos Adrumetinos

nitorum Theodosio Imp. obtulit *Marius Mercator* & li-
brum scripsit *subnotationem in postremos Juliani libros*.
Præter dictos Ecclesiæ Doctores, qui calamum strin-
xerunt adversus Pelagianos, seorsim quoque memo-
rari merentur *Romani Episcopi*, tanquam quorum ju-
dicia, nomine cleri Romani facta, a veteribus non ra-
ro Synodis particularibus æquiparantur. *Innocen-*
tius in iis primus, cujus tempore etiam ista xorta est,
triplices adversus Pelagium literas scripsit. I. *ad Pa-*
tres Concilii Carthag. II. *ad eos, qui Concilio Milevitano*
interfuerunt. III. *ad Aurelium, Alypium, Augustinum*
&c. quos tamen tanto Præsule Erasmus judicat indi-
gnas. Successit *Zosimus*, ex cujus ad Africanos Patres
missis, & a Baronio primum divulgatis literis (quas
genuinas esse ostendit Vossius) (a) apparet, ipsum
Pelagio & Cœlestio primum fuisse faventio-
rem, tandem tamen, cum tuendi Cœlestii rationem nullam
videret, una eum cum Africanis Patribus condem-
nasse, & ejus rei universi orbis episcopos *per epistolam*
fecisse certio-rem. (b) *Zosimum* secutus est *Bonifacius*,
hunc *Cœlestinus*, cujus variae extant in Conciliorum
Tomis epistolæ. De *Xysto III.* hujus successore licet,
teste Augustino (c) fama jactarit, inimicis Chri-
stianæ gratiæ eum favere: tamen primus ana-
thema eis in populo frequentissime pronuncia-
vit, & *literis* Apostolicæ sedis de illorum damnatio-
ne

Marius Mer-
catorRomani Epi-
scopi

Innocentius

Zosimus

Bonifacius

Cœlestinus
Xystus

(a) *H. P.* 1, 28. (b) e qua *excerpta* quædam legere est apud August.
ep. 157. ad Optatum nec non apud Cœlestinum ep. ad Gallos
c. 8, & 9. ut & Prosperum adv. Collat. c. 10. (c) ep. 104. seq.

ne ad Africam missis, *breves literas addidit*, rigorem
adversus eorum errorem indicantes. Postea item
prolixiori scripto edidit pulchram *defensionem adver-*
sus inimicos gratie. Versus etiam nonnullos, quos *ad-*
versus Pelagianos pro P. O. inscribi jusserat octangularem
in lapide Basilicæ Constantinianæ, exhibet ex Baronio
Leo M. Vossius. (a) *Leonis M.* erga Pelagianos operam prædicat
Photius (b) qui & Leonem, ait, *scripsisse de Pelagia-*
nis conversis, quomodo debeant recipi. Memorabilis est
hac de re ejus *epist. ad Nicetam Aquilejensem*, quamvis
alias non pauca in scriptis ejus contra Pelagianos le-
gantur. Eadem mens, idem studium fuit *Gelasio*, u-
ti ex ejus *epistolis variis*, imprimis *ad Honorium Dal-*
matiae Episc. & ad Picenni Episcopos, nec non ex de-
creto illius in concilio cum LXX. Episcopis facto,
Hormisda constat. Etiam *Hormisda* epistola extat ad Possesso-
rem. Episc. Afrum, a quo de Fausti libro consultus e-
rat. Itidem *Felix IV.* condemnavit errores Pelagianor-
um: quod & fecit Clerus Rom. tempore *Joannis*, da-
tis ad Scotorum gentem literis, quarum fragmentum
apud Bedam extat. (c) Reliquos ut & nonnullos Con-
stantinopolitanos ac Alexandrinos Episcopos nunc
ut taceamus. Transimus potius ad *Concilia.* Pri-
mum in hac causa habitum fuit *Carthagine anno*
ccccxii. Ejus non nisi fragmentum extat apud Augu-
stinum (d) *Ann. ccccxv.* congregata *Synodus Hieroso-*
lymitana a Joanne Hierosolymitano, quam dubiam
non-

Leo M.

Gelasius

Hormisda

Felix IV.

Concilia.
CarthaginenseHierosolymi-
num(a) *l. c. p. 29.* (b) *Cod. 54.* (c) *lib. 2. H. A. c. 19.* (d) *de P. O. c. 2. Sqq.*

nonnulli facere volunt. (a) Eodem anno *Diaspoli* Diospolitana-
in Palestina collecta est Synodus XIV. Episcoporum, num
ubi cum ficto pectore Pelagius dogmata gratiæ
inimica damnasset, ab iisdem absolutus est. (b)
Istis temporibus *Orosius* Presbyter in Palæstina age-
bat; is vere proximo in Africam rediens nuntiat
ibidem Episcopis, ut Pelagius verborum involu-
cris Palæstinos Patres decepisset. Isti igitur iterum
Carthagine congregati per Aurelium an. ccccxvi. Carthagenen-
in Pelagio damnant, quam in Cœlestio jam debellave- se
rant hæresin. Eadem occasione eodemque anno,
licet post Carthaginense, coactum fuit *concilium Mi-*
levitanum, Milevi, Numidiæ civitate. Postea *sub Zo-* Milevitanum
simo particularis cujusdam *in Africa* habiti *Concilii* Africana duo
meminit Augustinus epistola ad Valentin. & fra-
tres, ex quo literæ ad Papam missæ sunt in Cœle-
stina causa. (c) Secutum est alterum plenarium ac
generale illud, καὶ ἐξοχὴν *Synodus Africana* dictum,
sub Aurelio Carthagensi Episcopo. Ejus habemus
octo Canones, optimo ordine digestos quibus, quæ
Milevitano, & Carthaginensibus fuerant decreta, re-
censita sunt & approbata, & plenius quidem ac ma-
jori cum auctoritate: unde nec Carthaginensis pri-
mæ aut secundæ nec Milevitanae synodi canones
leguntur in codice canonum Ecclesiæ Africanæ; quod
hujus tertiæ canonibus continentur. Pelagiani dam-
na-

(a) vid. Noris H. P. i. c. 7. p. 45 sqq. (b) Vid. Augustin. lib. 2. Retract.
e. 47. & ep. 107. ad Vitalem Carthaginensem. (c) quarum
argumentum cognosces ex Augustini lib. 2. ad Bonif. c. 3.

Ephesinum

Arelatense
Lugdunense
Romanum

Sardinienſe

Arauficanum

Valentinia-
num
Impp. decre-
tum

nati hactenus etiam Imperatorum legibus, ut haberent, ubi latere possent, in Britanniam, natale Pelagii solum, profugerant. Missi igitur ex Britannis nonnulli ad *Gallicanos Episcopos*, horum auxilium expeturi: qui etiam collecta *an. ccccxxix. numerosa synodo*, ablegarunt eo Germanum Antissiodorensem, & Lupum Trecentensem episcopum (a) *An. ccccxxi. cum Pelagiani Nestorium damnare recusarent*, illumque juvarent potius, Patres ea occasione usi *in Ephesino Concilio generali*, Pelagii asseclas una cum Nestorio damnarunt. Eapropter & *Prosper* unum utriusque *hereseos* scripsit *epitaphium*, quod carmini *πρὸς ἀχαιῶν* præmittitur. Nonum in hac causa Concilium fuit *Arelatense*, quod secutum est *Lugdunense*, de quorum tempore disputat Vossius (b) *In Romano an. ccccxciv. cum Gelasio congregati LXX. Episcopi*, Augustini & Prosperi scripta commendarunt, Fausti & Cassiani improbatis. Habuerunt & circa *An. dxx. exulantes Africani Patres in Sardinia concilium*: quorum *epistola Synodica cum tribus Fulgentii de prædestinatione libris*, Jacobi Simondi beneficio, in lucem revocata est. (c) *In Arausicani ii. concilii* tempus sollicite inquirentem vide Vossium, (d) quem & de *Valentiniano* in Gallis *an. dccciv. coacto conf. (e) Geminum* denique *Impp. Honorii & Theodosii adversus Pelagianos extat decretum*, quorum alterum Baronijs exhibet ad *An. ccccxviii. alterum ad annum sequentem*. Post quæ edicta alij quidam episcopatu dejecti, ut Julianus, de quo

(a) Bedn. *H. A.* 1, c. 17. (b) *l. c.* 1, 50. (c) *Paris. an. 1612.* (d) *l. c.* 1, 53. (e) *cap. sqq.*

quo vid. Prosper in Chron.; alii autem seu legum veritate territi, seu fidei luce convicti in viam redierunt: velut Turbantius Episcopus (a) Errores vero ob quos Pelagius cum suis damnatus, varii erant ac satis crassi. Attinebant autem in genere, vel doctrinam de ortu nostri conditione & peccato originali, vel de vita hominis spirituali, vel de prædestinatione. Quarum partium qualibet singulares comprehendit quaestiones. Et quidem circa peccatum originis negabant I. peccatum Adami imputari posteritati, restringentes Apostoli Rom. V, 12. verba ad imitationis exemplum. II. nullum esse originalem naturae defectum, sed unumquemque in ea creari perfectione, in qua Adam erat ante lapsum, nisi quod aetate gignamur rationis usu nondum instructa. III. propter peccatum primorum parentum mortem in genus humanum redundasse, sed Adamum etiamsi non peccasset, moriturum fuisse. IV. infantes per baptismum accipere remissionem peccati originalis, vel de potestate tenebrarum in regnum Dei transferri. Et hinc Catholicos accusabant, quod naturam corruptam asserentes, propter protoplastorum lapsum hominem Dei opus esse negarent, nuptias damnarent, per baptismum crimina non auferri, sed radi nec plenam peccatorum remissionem impetrari docerent, & DEVM, ita iniquitatis arguerent, tandemque desperationem gignerent: cum naturam mutare in neminis sit potestate. Ratione vitae spiritualis, disputatum fuit. (v) de gratia necessitate, ubi Pelagius non idem semper

Errores

circa P. O.

circa vitam
spiritualem

(a) teste August. libr. 1. contra Iuliani respons. 2.

persensisse visus est: omnia primitus naturæ tribuens; postea stylum, non animum mutans, nominare coepit gratiam DEI, per eam autem voluntatem rationalem intelligens, porro cum naturali supernaturalem sed externam conjunxit, quam in doctrina legis collocabat; mox tertiam addidit, qua peccata ignoscuntur: non æque omnibus tamen necessariam, cum non omnes delinquerent, aut saltem absque delicto vitam transigere possent, quamvis & delinquentes naturæ viribus poenitentiam agere posse affirmaret. Tandem tribus illis quartam sociavit, gratiam scil. Christi, in sola tamen doctrina & exemplo eam constituens. Posthæc fateri coepit interiorem Spiritus S. gratiam, quam tamen vel in sola intellectus illuminatione collocabat: vel si ad voluntatem quoque extenderet, eam tamen utilem dicebat non item necessariam ad diligendum DEVM, implendam legem, & superandas tentationes: hos enim actus hominem etiam naturæ viribus exercere posse contendebat; sed gratiam Christi solum præstare, ut possit facilius: unde & meriti Christi necessitatem infrangebatur. Et quamvis Julianus aliquam gratiam agnosceret necessariam: attamen in hoc uterque convenit, quod natura opera sint priora gratia, perque illa hanc promereamur. Equidem gratiam naturalem, quam vocabat, itemque remissionem peccatorum agnoscebat gratuitam: non æque spiritualem, qua adjuvamus in operibus bonis. (2) *de imperfectione hominis in hac vita.* hic primum asserebant Pelagiani

ni sanctos sine peccato vivere hanc vitam : quod qui negarent, injurios esse in ipsos sanctos & baptismi efficaciam : & id, ut obtinerent, negabant peccata ignorantiae esse peccata. In certamine autem sententiam suam non de esse sed de posse exponebant, & quidem de posse per gratiam DEI, per hanc posse nos Legem facile implere : (3) *de juramento Christianorum & salute divitum* docebant, jurare in N. T. esse prohibitum : & divitibus baptizatis, nisi omnibus renuncient, nihil prodesse, quæ bona fecerint, cum non possint ingredi regnum coelorum. Tandem *quoad Prædestinationem*, Pelagii sententia erat, bonum usum virium ex creatione insitarum esse prædestinationis causam : licet plerique Pelagianorum faterentur Apostolos gratiam Apostolatus non fuisse commeritos : in ceteris vero dicebant gratiam pro meritis uniformiter administrari.

Hos errores inter & catholicorum sententiam medii incedere voluerunt hinc dicti *Semi Pelagiani*, & a regione locoque *Massilienses & Galli*. Scilicet in doctrina de Peccato originis fuere Catholici ; Sed in doctrina de gratia errorem Pelagii ex parte retinuerunt. Fatebantur enim gratiam prævenientem : sed eam duntaxat, quæ præveniat opera bona : non item quæ præveniat initium fidei & bonæ voluntatis, per quæ DEum ab homine præveniri credebant, quamvis non semper. Deinde, ut gratiam secundum merita conferri negarent, revera tamen

Semi-pelagiani

Eeeee e

omne

Fautores &
Defensores
huius hærese-
os.

Io. Cassianus.

omne meritum non excludebant, cum gratiam naturalium conatum mercedem facerent. Præterea ad gratiam Spiritus S. conservandam non alio nos indigere statuebant, quam quod vel natura haberemus: vel una cum gratia semel essemus consecuti. Denique docebant, propter affectum quendam credulitatis & initia aliqua bonæ voluntatis, quæ a nobis essent, hominem ad gratiam prædestinari: non quasi hoc initia tantilla mereantur, sed quia tanta sit DEI Φιλανθρωπία. ut propterea hominem gratia regenerationis dignetur. Et hæc non de universis se loqui, sed de quibusdam tantum, ad emolliendam sententiam suam subinde affirmabant. Semi Pelagianorum errorem de gratia *Augustinus*, ante Episcopatum eoque tempore quo Pelagii hæresis nondum eruperat, ipse fovit, (a) sed in retractationibus emendatum. Nec liber ab eo fuit *Vitalis* Carthaginensis, teste eodem Augustino. (b) Verum enim vero, si præcipuum huius hæreseos defensorem quæramus, erit ille *Joannes Cassianus*, Jo. Chrysostomi olim discipulus & Diaconus, postea Massiliensis presbyter. Hic præter *XII. libr. de institutis* cœnobiorum, & octo principalium vitiorum remediis, *nec non de Incarnatione* adversus Nestorium, *Collationes decem* Patrum in Scythica eremo commorantium libris xxiv. complexus est. In quarum collat. xiii. abbatis Chæremonis sententiam de gratia & libero arbi-

(a) ut de se fatetur lib. de prædestinatione sanctorum c. 3. (b) epist. 107. ad Vitalem.

arbitrio proponens, cum eam non refellisset, suam fecisse creditus est. Hoc collationum opus ab erroribus purgare aggressum fuisse *Victorem Martyritanum*, indicat *Cassiodorus*. (a) Qui & ipse apud Adonem ad Annum CCCXXV. forte quod ipsum Victoris codicem non acceperit, eidem manum medicam admovisse legitur, sed iudice Vossio (b) iis tantum in locis, quos verbi omissione aut alia levi immutatione sanari posse videbat; ceteros vero reliquisse intactos, sive quod commodam interpretandi rationem non perspiceret, sive ne alieno in opere nimium sibi juris sumere videretur. Interim ex Prosperi adversus Cassianum libro, in quo quicquid tanquam erroneum in Cassiano exagitat Prosper, hoc αὐτολεξῆς hodiernum in Cassiano invenimus, certo cognosci putat Vossius, (c) Germanum Cassianum adhuc nos habere, certumque esse, Cassianum hodieque esse Cassianum, h. e. vel olim etiam undecunque Catholicum fuisse, vel nunc quidem esse. Putat enim Cassiano non fuisse propositum novum dogma invehere in ecclesiam, eo quod illis quæ in Cassiano a Prospero damnantur, plane gemina legere sit apud præceptorem ejus Chrysostomum & Isidorum Pelusiotam, quæ tamen catholicum admittant sensum. (d) Hæc an ita se habeant, nunc non disquirimus. Id tamen certum esse videtur, ex Cassiani collationibus Lirinensium monachorum

Ecc eee e 2

quos-

(a) *Instit. div. c. 29.* (b) l. c. p. 33. (c) l. c. p. 34. (d) l. c. p. 36.

quosdam Semi-pelagianos errores hausisse. Ho-
 rum propugnator fuit *Faustus*, Maximi in abba-
 tia Lirinensi primum, ac post in Episcopatu *Rejensi*,
 successor: vir elegantis & acris ingenii. Is cum
 strenue se gessisset in refellendo prædestinatorum
 errore, visus est idoneus, qui Synodi Lugdunensis
 contra ipsos habitæ sententiam scripto consignaret.
 Scripsit hinc *duos de gratia & libero arbitrio libros*,
 sed limites mandati in eo excedens, sic prædestinatos
 refutavit, ut in contrarium errorem lapsus non ob-
 scure Semipelagianam defenderit opinionem. Ab
 his partibus etiam steterunt *Hilarius Arelatensis Epi-*
scopus, quam dignitatem ei Natalis contra Baroni-
 um vindicat: (a) *Vincentius Lirinensis* commo-
 nitorii autor: (b) *Severus Sulpitius*, si Baronio, cui
 Natalis (c) contradicit, fides habenda esset: *Genna-*
dus Massilienses, ceu testatur ejus liber de viris
illustribus: Honoratus Massiliensium Episcopus, de quo
 tamen aliter Norisio, (d) aliter Natali videtur. (e) Etsi
 autem ab initio Massilienses a quibusdam catholico-
 rum nomen acceperint, cognitis tamen illorum er-
 roribus & Augustinus & Romani Episcopi & quæ-
 dam Synodi, scripta atque decreta illis opposuerunt.
 Ab obitu Augustini bonam catholicorum causam
 tuebatur, *Prosper*, Episcopus, ut volunt nonnulli,
 Regii in Italia. Cum enim adversus ea, quæ in Pe-
 lagianos scripserat Augustinus, a Galliis decem ca-
 pitu-

(a) H. E. *Sec. 5. part. 1. cap. 3 art. 7. §. 6. p. 228.* (b) H. de Noris
 H. P. 2, 15. seq. p. 276. seqq. Nat. l. c. §. 7. p. 234. seqq. (c)
 l. c. §. 8. p. 244. seq. (d) l. c. (e) l. c. §. 10. p. 256. seqq.

pitula, sedecim a Vincentio, & a Camillo ac Theodoro, Presbytero Genuensi decem dubia objicerentur: omnibus istis Prosper respondit. Imprimis vero nobilis est illius *adversus Collatorem* (sic a Collationum libris Cassianum appellat) opera. Liber etiam *ad Demetriadem*, qui inter Ambrosianas epistolas extimum locum occupat, ejusdem est: ut & elegans illud *carmen περὶ ἀχαρίστων* (ita Pelagianos & Semipelagianos vocat, tanquam erga divinam gratiam ingratos) quod alii Pelagiani hominis carmini, de Providentia, instar antidoti subjungi solet. Sedulus etiam fuit *Hilarius Arelatensis* in reprimendis Massiliensium ausibus nec dubitat Vossius (a) affirmare, quod vel hujus, vel Prosperi Aurelianensis sit illud *de vocatione gentium Opus*, quod inter Ambrosiana legitur. *Fulgentius*, Ruspensis Ecclesiae Episcopus *Petrus Diaconus* & *Johannes Maxentius* σύγχρονοι Faustum sibi oppugnandum sumserunt. Ille quidem, teste Isidoro, (b) scripsit inter alia *de Gratia DEI* & *libero arbitrio*: & *libros responsionum VII.* in quibus Fausti duobus libris contra gratiam subdole compositis respondens, obnititur ejus profundam destruere calliditatem. Perierunt quidem 7. isti libri temporum injuria, attamen sententiam Fulgentianam de hoc argumento cognoscere licet ex *altero illo de gratia* & *Incarnatione Christi, sive de gratia* & *libero arbitrio ad Petrum Diaconum libro*, quem

Hilarius.

Vulgentius.

Eeeee 3 nomi-

(a) l. c. lib. 1. c. 20. p. 72. licet de hoc Hilario, quis ille fuerit, res plane obscura videatur. conf. Cave H. L. p. m. 226. (b) de viris Illustr. c. 14.

P. Diaconus.

Maxentius.

Beda.

Anselmus.

&
alii

nomine aliorum quatuordecim Africae Episcoporum composuit & cujus loca quaedam leguntur in Concil. Hispalensi. Iste vero, *P. Diaconus*, prior jam ad Fulgentium *eiusdem argumenti librum* scripserat, nomine duorum Iohannum, Leontii atque aliorum, quibuscum in fidei causa Romam missus erat. Hic denique, *Maxentius* adversus Faustum ad Hormisdam Papam misit *epistolam*, quam cum aliis Maxentii opusculis primus in lucem reduxit Jo. Cochlaeus. *Cesarii Arelatensis, Aviti Viennensis Episc. & Iohannis Antiocheni Presbyteri aliorum scripta* de hac materia interciderunt. Nondum tamen erroris huius radix ita erat evulsa, quin subinde repullularet; hinc in ea extirpanda seculis quintum sequentibus laborasse dicuntur Balæo (a) *David Meneviensis, Daniel Ardonius, Hildelphonsus* Archiep. Toletanus, quem ultimum *de imbecillitate humana, de cognitione baptismi &c.* scripsisse auctor est Trithemius. Anno DCCX. *Beda* Presbyter eruditam atque uberem *in Cantica praefationem* edidit, *de gratia Christi adversus Julianum* inscriptam. Scripserunt porro, circa an. MC, *Anselmus* Cantuariensis Archiepiscopus *de Concordia gratia & libero arbitrio*; An. xx. ejusd. seculi *Dubricius Gainus* Vagensis contra Pelagianos librum; decennio post *Bernardus* Abb. Claravall. *de gratia & lib. arbitrio librum*. An. MCCXX. *Honorius Augustodunensis dialogum*, cui titulus: *Inevitabile, sive de Praedestinatione & lib. arbitrio*; quem in lucem

(a) cent. i. cap. 55, & 59.

cem prodire iussit An. MDLII. *Georg. Cassander*,
 luculenta de Pelagianis & Semipelagianis præfatio-
 ne ornatum & hinc inde emendatum: (a) Item
 MCCCXXX. Pelagianismo inter Scholasticos præ-
 cipue regnante, adversus Pelagium insurrexit *Thomas*
Bradwardinus, in libro cui titulus erat: *summa docto-*
ris profundi, quæ postea jussu Georgii Abbot Archiepi-
 scopi Cantuariensis an. MDCXIX. in Anglia edita; ut
 taceamus *Guil. Ockam*, *Rob. Holcot*, & plures a Vossio (b)
 adductos, qui de Prædestinatione scripserunt. Hoc no-
 stro seculo de Pelagianis & Semipelagianis scripsere se-
 quentes: *Joannes Latius* libris duobus *commentariorum*
ex veterum Patrum scriptis de Pelagianis & semipelagia-
nis. (c) In iis, ut ipse in epist. dedicatoria indicat, pri-
 mum historice quædam dixit de hæreseos Pelagianæ
 autoribus, progressu & reliquiis usque ad tempora
 Joannis Papæ. Deinde fragmenta quædam e libris
 Pelagii & discipulorum in unum congescit: post o-
 piniones ipsorum hæreticas cum orthodoxis anti-
 thesibus in communi posuit: singula quoque ca-
 pita cum suis argumentis & responsionibus Patrum
 digessit: & tandem de Semipelagianis eodem pene
 ordine egit. *Gerardus Jo. Vossius* (cujus autorita-
 tem præcipue hic secuti fuimus) libris *septem histo-*
ria de controversiis, quas Pelagius ejusque reliquiæ mo-
verunt. (d) In quorum primo præcipue docet, qui
 Pela-

Historiæ Pela-
 gianæ scri-
 ptores.
 Io. Latius,

G. I. Vossius.

(a) Voss. l. c. i. 26. p. 78. (b) l. c. p. 80. (c) Hardervici anno 1617.

(c) Secunda editio, ultra quartam partem ad Autoris apogra-
 phum sparsim locupletata, prodiit *Amstelodami* 1655.

Jo. Forbesius

Jac. Usserius

H. De Noris

Br. Neusser

Pelagiani & Semipelagiani dogmatis primi ac præcipui vel autores fuerint vel fautores: qui catholici doctores eorum erroribus privato nomine iverint obviam: qui Romanorum episcoporum cum Urbis clero, doctrinis horum sint adversati: quæ concilia eam damnarint: qui imperatores leges contra eam tulerint. Jo. Forsebius toto libro VIII. Instructionum Theol., qui capite XXVIII. contra Vossium ex professo probat, Augustini sententiam non ab eo fuisse excogitatam, sed esse doctrinam perpetuam ecclesiæ catholicæ. (a) Jac. Usserius, Archiepiscopus Armachanus, totius Hiberniæ Primas *Britannicarum Ecclesiarum Antiquitatibus* inseruit *pestifera adversus Dei gratiam a Pelagio Britanno in ecclesiam inducta hæreseos historiam*. (b) Dionys. Petavius quoque librum *de Pelagianis & Semi-Pelagianis* scripsit. (c) P. M. Henricus de Noris Veronensis, Augustinianus S. Theol. Professor & S. R. universalis Inquisitionis Qualificator, edidit *Historiam Pelagianam & dissertationem de synodo Oecumenica, in qua Origens ac Theodori Mopsuesteni Pelagiani erroris auctorum justa damnatio exponitur, additis vindictis Augustinianis, pro libris a S. Doctore contra Pelagianos ac Semipelagianos scriptis*. (d) Hic ut subinde Usserium & Vossium perstringit quibus tamen multa debet, sic majora & duriora expertus est a F. Brunone Neusser ordinis FF. Minor. Recollect. sacre Theologiæ

(a) p. 435. sqq. (b) Dublinii 1649. cap. 8 sqq. p. 207. seqq. (c) Tom. 3. de dogm. Theol. (d) Patavii 1673. fol.

giæ Lectore Jubilato, Provinciæ Colonienſis Cuſto-
de Cuſtodum. Hic conſcripſit (a) *Prodromum Ve-*
litarem, in quo S. Aurel. Auguſtinus Hipponenſis, San-
ctiſſimi Galliarum Episcopi, Eminentiſſimi Cardinales
Baronius & Bellarminus & centeni ſocietatis ſcripto-
res vindicantur a calumniis, conviciis, impoſturis,
quibus ſcatet opus tripartitum Henrici de Noris in hi-
ſtoriam Pelagianam, de Quinta ſynodo Oecumenica
& Vindicias Auguſtinianas. Adjecta eſt in calce ad-
verſus eundem Heinricum de Noris *Commentatio Po-*
lemica R. A. P. Franciſci Macedonis pro Vincentio Leri- Fr. Macedo-
nenſi. Ille quid in parte dogmatica, hiſtorica, &
morali contra Noriſium ſuſceperit, ipſa Neuſſeri
præfatio ad Henr. de Noris brevibus Te L. B. do-
cebit. Scilicet bene judicavit Spanhemius, (b) va-
rios eſſe in Pontificiis, qui de Pelagianis ſcripſerunt, ſed
diverſis ſtudiis & affectibus, prout vel doctrina Au-
guſtini favent, cum Jansenio Tpreſi, vel Moliniſta-
rum bypotheſi deſerviunt, cum Auguſtino (ſi Deo pla-
cet) concilianda.

a) Moguntia: 1676. fol. b) in Epitome Iſagog. ad Hiſt. Eccleſ. ſec.
5. p. m. 225.

SECTIO LX. PHOTINIANI.

Photinianiſta veteres illi, ſeculo IV. innotue- a Photino.
re, a Photino, (Patribus *Scotinus* rectius nominaba-
tur,) ottum habuere. Is ingenii viribus & naturali
quadam facundia ad perſuadendum aptiſſima pol-
lens

dogmata

damnata in
diversis Syno-
dis.

lens plurimum, magno omnium consensu ad Episcopatum Sirmiensem evectus fuit. Ab initio clam Sabellii & Pauli Samosatani dogmata, a magistro suo Marcello Ancyrano (a) accepta, menteolvebat, postea vero non dubitavit hæresin suam palam exponere; (b) *Nimirum filium Dei nudum ac simplicem esse hominem: non fuisse ante secula, sed ex eo tempore Christum ac filium Dei illum esse cepisse, ex quo carnem nostram assumpsit ex virgine.* (c) Hinc Homuncionista Virgilio Tapsensi dictus & ejus asseclæ Homuncioniste. Theodoretus addit, (d) Photinum dixisse unam esse operationem patris & filii & Spiritus S. aliisque nominibus Sabellii sensum prædicasse. Damnatus est primo ab Eusebianis *Antiochie* an. CCCXLIV. cujus *Synodi* prolixam fidei expositionem cum adjuncta Marcelli atque Photini damnatione exhibet Socrates. (e) Dein in *Synodo Sardicensi*, anno CCCXLVII. licet Marcellus susceptus videatur, ipse tamen rejectus fuit, probante rem, ex loco Epiphani (f) & Severi, *Larrogano* in dissertatione statim citanda. An. CCCXLVIII. *Synodus Mediolanensis* per Catholicos Episcopos eum damnavit, teste *Hilario* Pictaviensi Episcopo in fragmentis (g) & epistola Synodali Episcoporum, qui ex parte catholica interfuerunt Concilio Ariminensi. Præterea habita est *Synodus Sirmiensis* anno CCCL. quæ iterum a Catholicis adversus Photinum coacta. Hæc

(a) contra hujus librum Eusebius Pamphili disputans, confutavit eum tribus voluminibus Socr. *H. E.* 2, 20. p. 103. a. (b) Socr. *l. c.* 2. 18. p. 96. d. (c) *l. c.* cap. 19. p. 99. a. *Timoth. de recept. hæres.* p. m. 384. d) *bar. fab.* 2, 12. e) *l. c.* cap. 19 p. 97. sqq. f) *bar.* 71. g) p. 22.

Hæc tamen diversa est ab ea, (a) quæ anno seq. contra Photinum eundem celebrata est ab Arianis. In priori Photinus propter factionem populi amoveri non potuit, in posteriore vero ab Arianis Constantii in urbe morantis autoritate omnino dejectus est. Primum Sirmienſe occidentales Episcopi celebrarunt; postremo orientales soli propemodum interfuere. Ultima ergo damnatio facta iterum est Sirmii anno CCCLI. non ab occidentalibus catholicis, verum a solis propemodum orientalibus, iisque Arianis seu Semiarianis. Synodum hanc descripsit Socrates (b) una cum fidei formulis Sirmii expositis. Præsentes Episcopi etiam post depositionem ei persuadere conabantur, ut dogma suum damnaret. Ast ille eos ad disputationem provocavit. Constituto ad eam rem die ex sententia Imperatoris Basilius Ancyranæ tum Ecclesiæ præsul, in certamen descendit cum Photino. Certatum est utrinque maxima contentione verborum atque rationum, victus tamen Photinus & condemnatus est. Qui postmodum in exilio vitam agens, *librum græco & latino sermone* scripsit, quippe qui ne latine quidem esset ignarus. Scripsit porro *adversus omnes hæreses*, suum ipsius dogma tantummodo proponens. (c) Contra Photinum scripserunt *Diodorus Cilicum* Episcopus teste Theodoro to loc. cit. & *Audentius*, qui

Ffff fff 2

Scripta Pho-
tini,

Oppugnato-
res.

b) conf. præter Larroquanium, Natalem Alex. l. c. Sec. IV part. 3. diff. 30. art. 1. p. 1. seqq. b) H. E. 2. 29. seq. p. 121. seqq. c) Socr. l. c. p. 126. b.

Scriptores
de Photino.

secundum Gennadum (a) *adversus Manichaeos, Sabel-
lianos, & Arianos*, maxime vero contra Photinianos,
librum, hodie, tamen non extantem de fide adversus o-
mnes haereticos edidit, in quo ostendit Filium Patri
coeternum fuisse, nec tunc demum existere coepis-
se, cum de B. Maria virgine conceptus & natus est.
Singularem dissertationem nobis dedit Dionysius Pe-
tavius de Photino haeretico, cujus veluti summam ac
compendium describit Cbifletius in notis suis ad Vir-
gilium Tapsitanum. (b) Multi autem modis errasse Pe-
tavium vult Matth. Larroquanus in dissertatione prima
de Photino Haeretico ejusque multiplici damnatione. (c)

(a) def. E. cap. 14. b) p. 121. c) Geneva 1670.

SECTIO LXX. PRÆDESTINATIANI.

a dogmate
ita dicti.

illorum na-
tales.

in monaste-
rio Adrume-
tino.

Vel, ut ab aliis vocantur, *Prædestinati*, nomen tra-
xerunt a præcipuo, quod defenderunt, dogmate er-
roneo ac improbo. Horum natales Ludov. Cel-
lotius (a) ad Apostolorum refert tempora, indu-
ctus verbis Pauli *Rom. IX. 19.* sed cum Apostolus hæc
non afferat, quasi suo tempore fuerint revera, qui
ista statuerint, sed saltim tanquam objectionem,
quam ad priora sua quis potuisset formare: hinc
alii certius ostendunt, quinto demum seculo hæresin
hanc ortam fuisse, & quidem in quodam Monaste-
rio *Adrumeti*, urbis Africanæ. Hujus quippe *Monachi*
occasione epistolæ CVII. Augustini, ab eo ad Sixtum

P. R.

(a) histor. Godeschalci l. 1. c. 1. p. 90.

P.R. scriptæ, Pelagianæ hæreseos evitaturi charybdim in contrarii erroris scyllam impegere nimis periculose; dum nonnulli ex iis sic gratiam DEI prædicare coeperunt, ut negarent hominis liberum arbitrium. (a) Missi igitur duo, *Cresconius & Felix*, qui ab Augustino genuinum Epistolæ illius sensum peterent: quos remisit *Augustinus* non solum uberiore declaratione, sed & *libro de gratia & libero arbitrio*, a se in hanc finem composito, instructos. Postea *Valentinus* præfectus monasterii Augustino respondens literas ad eum perferendas curavit per *Florum* monachum, qui erroris & inde secularum contentionum dicebatur auctor. Ex hoc ubi Augustinus intellexisset, fuisse & alium, qui diceret, neminem corripiendum, qui DEI præcepta non facit, sed pro illo, ut faciat, tantummodo orandum; alium is *de correptione & gratia* adornavit tractatum. (b) Ex quo satis apparet, fuisse utique inter Adrumetinos monachos, qui gratiæ necessitanti sic omnia tribuerint, ut humanæ voluntatis libertatem iverint sublatum. Licet vero illis Prædestinatarum nomen non fuerit impositum, quin eos ab Augustino monitos resipuisse nonnullis videatur verosimile; annon tamen error iste in Gallia minimum longius serpserit suosque habuerit propugnatores, qui sub Augustini nomine dogmata impia defendentes sectam conflarint, inde hoc nomine in Ecclesia jam olim notam & ab orthodoxis impugnatam? de eo acriter nostro seculo inter erudi-

in Gallia,

F fff fff 3 tos

(a) Augustin. ep. 46. ad Valentin, Adrumetini cœnob. præf. & c. 1. lib. de grat. & lib. arb. (b) Augustinus lib. 2. Retract. 6. ult.

an unquam
fuerint Præ-
destinatiani?
diversimode
sentiunt au-
tores.

Affirmat
Iac. Sirmon-
dus.

tos disputatum fuit & adhuc disputatur. Sunt enim, qui contendunt, nullos unquam Prædestinatianos hæreticos in vetere Ecclesia extitisse, sed esse hoc ignominia nomen a Semipelagianis excogitatum, quo orthodoxos sibi contrarios oneraverint, conciliaturi eorum doctrinae invidiam. Primus ita sensisse deprehenditur *Jac. Usserius* (a) quem magno agmine secuti *Jo. Forbesius* (b) *Jo. Henr. Hottingerus* (c) *Guil. Tuvissus* (d) *Sam. Maresius* (e) & plerique alii Calvinianorum: quibuscum e Pontificiis idem sentiunt *Corn. Jansenius* (f) *Gilbert. Mauguin.* (g) *Jo. Cabassutius* (h) & *Contensonus* (i) *Henr. de Norris.* (k) Contradicunt vero istis non modo Protestantes unanimiter, sed & Pontificii ante motam controversiam hanc omnes & adhuc plerique, (l) præ ceteris *Jacobus Sirmondus* in *Historia Prædestinatiana* Parisiis M DC XLVII. edita: quam post mortem ejus contra Mauguinum defendit *Ludov. Cellotius* in *historia Godeschalci*, quæ ibidem M DCLV. prodiit; quibus adhuc jungendum putamus *Natalem.* (m) Præterquam autem, quod
Hinc-

(a) *cap. 2. histor. Godeschalci.* (b) in *Instruct. Hist. Theol. VIII, 29.* (c) *H. E. part. 1. c. 9 sect. 5. p. 668.* (d) in respons. ad Corvini defens. Armin. contra Tilen. *digress. 4.* (e) in com. ad Catechism. (f) *tom. 1. lib. 8. c. 23. Augustini.* (g) in bipartiti sui Oper. Parisiis 1650. editi tom. 2. (h) in not. Concil. c. 59. p. 365. seqq. (i) de theologia mentis & cordis *lib. 8.* (k) in *Hist. Pelag. lib. 2. c. 15. p. 278. seqq. & p. 288. seqq.* qui negat ex rudioribus aliquos fuisse. l) *Petav. tom. 4. dogm. Theol. lib. 13. c. 6. 7. 13.* m) licet n. 1. c. sec. 5. part. 2. diss. 5. p. 157. seqq. neget monachos Aduemetinos fuisse prædestinarios, & hæresin hanc emerxisse in Galliis Coelestino I. Pontifice, concludit tamen p. 176. *seqq.* non fuisse imaginariam, quamvis plurimos non habuerit sectatores.

Hincmarus expresse testetur, (a) hæresin istam primum in Africa, postea apud Gallos excitatam, per *Prosperum* & *Hilarium* innotuisse *Augustino*, refutatam ab eodem *duobus libris*, altero de *Boni perseverantia*, de *Prædestinatione Sanctorum* altero. Hæreticorum talium existentiam probant insuper primo ex auctore *ἁγίου*, *cujus opus Sirmondus* e tenebris protractum in lucem edidit Parisiis anno MDCXLIII. *Prædestinati* titulo insignitum. Vixit is e *Sirmondi* conjectura sec. V, & primus contra *Prædestinianos* strinxit calamum, ex diuturna eorum consuetudine falsarum, quas fovebant, opinionum exacte gnarus. Distributum est totum opus in tres libros: quorum primus catalogum exhibet. 90. hæresium, & in his ultimo loco *Prædestinariani*; secundus a *Prædestinato* quodam sub *Augustini* nomine est confictus, *cujus examen & confutationem* tertius complectitur. *Ἐγκλήματα* in Scriptorem hunc a *Mauguino* conjecta pleraque dispulit *Cellotius*. (b) Præter hunc, ut ostendant dictam hæresin non jesse commentitiam, testes laudant *Prosperum* quendam in *Chronico*, primum a *Pithæo* MDLXXXVIII dein a *du Chesne* & *Labbæo* publicato: *Gennadium Massiliensem* in appendice libri de hæresi; *Arnobium Junio*rem comm. in Ps.

Autor *ἁγίου*
μοῦ.

& alii

[a] de prædestinat. cap. i. tom. i. Op. p. 5. epist. ad Nicol. Papam tom. 2. p. 263. b) lib. 2. c. 5.

Concilia

Capita erro-
rum.

PL. CVIII. *Sigeb. Gemblacensem* in Chron. ad A. cccxv. Quibus jungunt *Concilia*, quæ eandem hæresin damnarunt: ut sunt *Arelatensis Synodus*, & quæ hanc mox subsecuta est, *Lugdunensis*. Quarum quidem acta hodie non superant, bona tamen *epistolarum, triga*, quæ ad cohibendos errores Prædestinatianos Synodos illas testantur coactas, & apud Sirmondum (a) ac Baronium (b) leguntur: in prima *Faustus Regiensis* Episc. Lucidium Presbyterum quendam hortatur, ut repudium isti hæresi remittat: in altera, ad conventum XXX. Episcoporum scripta, Lucidius erroribus suis renunciat: tertia a Fausto Leontio Arelatensi Archiep. missa, est præfatio librorum Fausti de gratia & libero arbitrio. Porro & *Arausicanum* II. anno DXXIX. tempore Felicis IV. celebratum Prædestinatianam hæresin anathemate pereussit Can. XXV. Capita vero errorum, ob quos damnabantur, præcipua erant hæc: *absoluta hominum, quomodocumq; se gesserint, quorundam ad vitam, & aliorum ad mortem æternam prædestinatio: (c) divina ad bonum & malum morale determinatio: (d) meriti Christi particularitas: (e) particularis gratie efficacie vocatio: (f) denegatio perseverantia in bono & ad apostasiam impulsio: (g) baptismatis inefficacia: (h)* Ad quos stabiliendos abusi sunt potissi-

a) tom. 1. Concil. Gall. p. 143. b) tom. 6. Ann. ad An. 490. n. 17. seqq. e) vid. Hincmar. *lib. de Prædest. c. 15.* Prædestinatus in *præfat. p. 2.* d) Prædestinatus *lib. 1. hæ. 90.* Genned. in *append. de hæres.* e) Idem *l. c. & lib. 2. p. 100.* conf. Palinodiam epist. Luc. 81. f) Gennadius *l. c. Prædestinatus lib. 2. p. 98.* g) Gennadius & Hincmarus II, cc. h) Prædestin *lib. 1. hæ. 90, lib. 3. p. 302.*

tissimum locis Rom. IIX, 30. IX, 13, 18. Joh. VI, 44. Jer. X, 23. Post Arausicanam Synodum, ubi per tria secula hæresis hæc sopita jacuisset, eandem, sec. IX. excitavit iterum *Godeschalcus*, de quo supra sectione XXXVI. actum fuit, ubi tota hujus historiæ series legi potest. Ceterum præter autores supra citatos evolvi etiam meretur B. Georgii Greenii ante hac Professoris Historiarum Wittebergensis & post Concionatoris aulici Electoralis Sax. *disputatio historica de heresi veterum Prædestinatorum* (a) cui pleraque debemus, nec non M. Eliæ Reheboldi Torg. Misenici *dissertatio de natura & gratia Mosis Amyraldo cum primis opposita, cui præmissa est diæronæsis de veteri Prædestinatorum heresi.* (b)

Gerog. Greenius.

Elias Rehebold.

(a) VVitteb. 1678. (b) Gissa. 1651.

SECTIO LXII.

PRISCILLIANISTÆ.

A *Priscilliano* ita dicti. Hic teste *Sulpitio Severo* (a) familia erat nobilis; prædives opibus, acer, inquis, facundus, multa lectione eruditus, differendi ac disputandi promptissimus. Felix profecto, si non pravo studio corrupisset optimum ingenium; prorsus multa in eo animi & corporis bona cerneret vigilare multum, famem ac sitim ferre poterat, habendi minime cupidus, utendi parcissimus. Sed idem vanissimus, & plus justo inflatior profanarum rerum scientia, quin & magicas

Priscilliano.

Gggg ggg

artes

(a) Hist. Sacr. lib. 2 cap. 46 p. m. 161.

artes ab adolescentia eum exercuisse creditum est. Is ubi ab Agape quadam non ignobili muliere & rhetore Helpidio, auditoribus Marci Memphis orti, institutus in infami illa Gnosticorum hæresi, multos nobilium pluresque auctoritate persuadendi & arte blandiendi allicuit in societatem. Adhuc mulieres novarum rerum cupidae, fluxa fide & ad omnia curioso ingenio, catervatim ad eum confluebant. Quippe humilitatis speciem ore & habitu pratendens honorem sui & reverentiam cunctis injecerat. Jamque paulatim perfidia istius tabes, pleraque Hispaniæ pervaserat: quin & nonnulli episcoporum depravati inter ipsos *Instantius & Salvianus*, Priscillianum non solum consensione, sed sub quadam etiam conjuratione susceperant. Præter hos discipuli ejus fuisse feruntur *Matronianus, Tiberianus, Dictinius, Felicissimus, Armenius, Julianus, Eutbrotia*. (a) Capita errorum Augustinus seqq. adducit: *Præter Gnosticorum & Manichæorum dogmata, aliarumque hæresium sordes, propter occultandas turpitudines suas habebant in suis dogmatibus & hæc verba: Jura perjura, secretum prodere noli. Animas dicebant ejusdem nature atque substantia, cujus est Deus & in descensu in terras multa fuisse passas: homines fatalibus astris colligari: carnes esse immundas escas: conjugium esse damnandum, tanquam opus malignorum angelorum: Christum esse eundem* do-

discipuli

dogmata

(a) Hieron. cat. S. E. c. 121. p. m. 137. Sulpit. Sev. l. 6. p. 51. p. m. 169. pro Matroniano egit Latronianum.

volebant non solum Filium, sed etiam Patrem & Spiritum S. (a) De his erroribus forsitan scripsit multa illa opuscula, ex quibus ad Hieronimum (b) aliqua pervenerunt. *Codicum quoque apocryphorum,* qui Priscilliani adulterina sunt emendatione corrupti, meminit Leo; (c) qui etiam *de Dicticini tractatibus* scribit, quod secundum Priscilliani dogma eos inscripserit. (d) Adversarios Priscillianus habuit *Adyginum* episcopum Cordubensem, *Idatium* emeritæ ætatis sacerdotem & *Ithacium* Sossubenensem episcopum. Sed Idatius sine modo, & ultra quam oportuit, Instantium sociosque ejus lacescens, facem quandam nascendi incendio subdidit: ut exasperaverit malos potius, quam compresserit. (e) Ithacius autem & Idacius, ut vult Sulpitius (f) parum sanis consiliis, seculares judices adeunt, ut eorum decretis atque executionibus hæretici urbibus pellerentur. *Damasus* urbis ea tempestate episcopus, apud quem se purgare cupiebant Instantius, Salvianus & Priscillianus, ne in conspectum quidem suum admisit. Regressi Mediolanum, æque adversantem sibi *Ambrosium* reppererunt. (g) Contra eodem apud *Cæsaraugustam* Synodus fuit congregata, anno CCCXXX. in qua absentes fuere damnati. Hanc excipit *Burdegalensis*, anno CCCXXXV. in qua Priscillianus ad Principem provocavit; *Tol-*

Scripta Priscillianistarum.

Adversarii

Synodi variæ

G g g g g g g 2 leta

(a) conf. de his capitibus Augustin. *de her. cap. 70.* Leonem *ep. 93.*
 (b) de S. E. l. c. (c) l. c. cap. 15. (d) l. c. cap. 16. (e)
 Sulpit. l. c. cap. 46. p. 162. (f) l. c. cap. 47. p. 164. & cap.
 50. p. 167. seq. (g) Sulpit. l. c. cap. 48. p. 165.

letana I. & II. anno CCCC. in qua Dictinius damnatus an absolutus fuerit, disquirunt auctores : (a) *Bracarenfis II.* anno DLXIX. Obviam autem itum huic sectæ non duntaxat factis & decretis, sed etiam scriptis. Quo referri debet Augustini *liber contra Priscillianistas & Origenistas ad Orosium* & ejusdem *caput LXX. de hæresibus* : Orosii *Commonitorium sive consultatio ad S. Augustinum de errore Priscillianistarum & Origenistarum* quæ inter opera Augustini extat & ejus libro adversus Priscillianistas præfigi solet : Leonis Papæ ad Turribium episcopum *epistola inter decretales XCIII.* in sedecim capita divisa, in qua singulos eorum errores rejicit. Scripsit præterea Idacius *Apologeticum*, qui dudum periit, in quo execranda Priscilliani dogmata, maleficas artes & detestandas libidines detexit.

(a) vid. Nat. l. c. *sec. 4. cap. 3. art. 17. p. 66. seqq.* du Pin. l. c. *Tom. 2. p. m. 242.*

SECTIO LXIII.

QUARTADECIMANI.

Vel *Quarti-Quarto decimani*, *Quarto decumanni*, *Quatuordecimani* ita dicti sunt, quod quarta decima luna mensis Martii Pascha cum Judæis celebrandum judicarent, hinc græce etiam *Tessares kadecatite* (a) appellati aut *Tesseradecatite* juxta *Honorium Augustodun.* (b) ; licet Quar-

(a) Sazon. *H. E. VII, 18. p. 732. seq.* (b) *lib. de har. p. 8.*

Quartadecimanorum nomen etiam aliis sectis, hac in parte iis consentientibus tributum reperiatur. vid. superius de Novatianis. Consistebat autem illorum error præcipuus (nam & alios ipsis imputatos legimus apud Theodoretum (a) in eo, quod festum Paschatos non die Dominica, sed *decima quarta luna Martii*, quamcunque etiam in feriam inciderit, necessario idque ex traditione Apostolica celebrandum judicarent, ac pertinaciter tuerentur. (b) Hi quando & unde ceperint, nondum conveniunt omnes. Epiphanius ex Phrygum & Quintillianorum seu Priscillianorum sectis inter se commixtis novam hanc hæresin putat esse conflata (c) alii ex Novatianis originem eorum derivant, sed falso: quod his Quartadecimani extiterint priores. (c) Verissima sententia est eorum, qui sub Victore Romano Episc., imperante Severo, nata esse potissimum de Paschate dissidia, asserunt. Licet enim jam ante ea tempora diversa Ecclesiarum in celebrando isto festo obtinuerit consuetudo, ea tamen diversitas non ita in contentionem venerat, ut quis ob eam hæreticus habitus fuerit. Scilicet uti Christus & Apostoli, docente Socrate (e) festos dies arbitrio æquitatque eorum, qui beneficia illis diebus acceperant, colendos reliquerant: ita non solum

quando cœperunt.

diu viguit in ecclesia dissidium hoc.

Ggggggg 3 Chri-

(a) hæ. fab. lib. 3. cap. 5. (b) vid. Petavius *animadv. in Epiph. hæ. 50. p. 85. seq.* ubi duas alias hujus vocis adducens notiones, hanc veram & germanam esse ostendit. (c) *adv. hæret. 50. p. 419. seqq.* (d) conf. Danæus *ad August. de hæ. c. 29.* (e) *lib. 5. c. 22. p. 282. seqq.*

ex more Apo-
stolorum

quem Pontifi-
ces tollere co-
nati sunt,

christiani singuli, prout libitum fuit; salutaris passionis memoriam ex quadam consuetudine celebrarunt; sed ipsi etiam Apostoli diverso tempore Pascha celebrasse traduntur; Johannes quidem & Philippus in Orientis partibus id in coenae dominicae memoriam, more Judaeorum XIV. luna fecerunt, ceu Polycarpum vidisse Irenaeus affirmat epistola ad Victorem apud Eusebium. (a) Petrum vero & Paulum in diem dominicum proximum post plenilunium, in resurrectionis dominicae memoriam, paschatis celebrationem rejecisse ex epistola Theophili Caesar. apud Bedam (b) probare sustinet Hospinianus. (c) Illorum igitur morem Ecclesia Orientalis, horum Occidentalis primis sequebatur temporibus, citra ullius haereseos crimen; ut hinc spuria sint, quae Can. VIII. Apostolorum, epistola Ignatii ad Philippeneses & in Clementis constitutionibus, de hac re habentur. Sed Pius Rom. Episcop. circa medium secul. II. florens, primus ausus est lege sancire, ut Pascha die Dominica celebraretur ab omnibus; permotus ad hoc decretum, uti refert Durandus, (d) *Herma* cujusdam visionis, cui Angelus apparuerit in pastoralis habitu, ei que praeceperit, ut pascha die dominico post lunam XIV. observaretur. Sed Orientalium Ecclesiarum Doctores non passi sunt a recepta consuetudine se dimoveri. Hinc post Pii obitum *Anacleto* antecesso-

(a) 5, 24. (b) *lib. de rat. temp. c. 48.* (c) *de Orig. fest. p. 70.*
(d) *in ration. 1, 86.*

cessoris sui decretum urgente, Polycarpum ob id Romam contendisse memorat ex Irenæo Eusebius & *Anicetum* convenisse super ista controversia, utrumque vero in sua perstitisse opinione; unionis tamen Ecclesiasticæ vinculo minime propterea rupto. (a) Acrius postea rem egit successor Aniceti *Soter* donec sub finem sec. II. *Victor* Romæ in Synodo de novo decreverit, non licere Judaice luna XIV. celebrare pascha, sed in sola *τῇ μεγάλῃ καὶ ζωοδοτικῇ κυριακῇ* magna & vitæ donatrice Dominica. Quod decretum cum ab aliis Episcopis diversis in Synodis intellexisset approbatum. (b) Asianis etiam Ecclesiis, ut eundem morem in celebrando paschate observarent, superbe nimis imperare cepit, quemadmodum ex literis ejus ad Theophilum Cæsar. Palæst. apud Gratianum (c) constat. Ast hi in Synodo, a *Polycrate* Episcopo Ephes. coacta, se ad Victoris imperium nolle a more suo consueto recedere, statuerunt unanimiter: documentum ejus exhibent *fragmenta epistolæ Polycratis ad Victorem* apud Eusebium (d) & Hieronymum. (e) Hac re Victor vehementer offensus contra Asiaticos Episcopos, tanquam heterodoxos, excommunicationis sententiam vel tulit, (f) vel minimum pronunciare conatus est.

Quem

(a) 5, 24. p. 193. c. Hieron. de S. E. c. 17. (b) Euseb. 5, 23. p. 190. (c) de consecr. dist. 3. can. 22. (d) 5, 24. p. 191. seqq. (e) catal. Vir. Ill. c. 45. (f) dissentiunt enim auctores; huic sententiæ subscribunt Baron. tom. 2. Annal. ad an. 198. Halloix ad vitam Irenæi. p. 668. Cabassutius in Notit. Eccles. p. 52. Schelstrat. Antiq. illustr. part. 2. diff. 1. c. 3. p. 165. nixi testimoniis Euseb. 5, 24. Socratis H. E. 5, 22. p. 284. Epiphaniæ bares. 70. p. 82r.

per Nicænum
concilium res
determinata

& alia concilia.

(a) Quem tamen intempestivum ejus zelum non paucis displicuisse, confirmant, quæ apud Eusebium l. c. leguntur. Ipseque Victor Irenæo salutaria suadenti tandem obsecutus, a suo fervore nonnihil remisit, ut lis ista hæctenus in Ecclesia veluti sepulta posset videri usque ad Constantini M. tempora, (b) quibus cum & hoc & Ariano dissidio Ecclesia iterum concuti vellet, in *Nicæno Concilio* perpetuo decreto constitutum fuit, ut in omnibus omnium terrarum Ecclesiis celebraretur festivitas Paschæ die dominico: uti videre est in epist. Imperatoris ad Ecclesias de iis, quæ in Concilio isto gesta sunt, (c) in qua etiam rationes hujus decreti adducuntur. Perstistisse nihilominus postea contra illud nonnullos in sua sententia ostendunt *Concilia* subsequentibus temporibus habita, quæ talem Quartadecimanorum opinionem denuo damnant, uti factum in Conc. *Antiochæno* Can. I. *Laodicensi* can. VII. & XXXVII. item in *Carthaginensi* III, V, & VI. *Braccarensi* II. *Arelatensi* I. & *Toletano* IV. & testatur *Philastrius* (d) suo tempore adhuc multos fuisse hujus consuetudinis asseclas in Galatia, Syria, Phrygia & Hierosolymis; ut adeo quo præcise tempore hæresis hæc exspiraverit prorsus incertum sit. Quamvis etiam,

an

(a) Ita volunt Valesius in not. ad Euseb. lib. 5. c. 24. p. 105. Alexander Sec. 2. part. 1. diff. 5. art. 5. p. 362 374. provocantes ad Firmilianum epist. ad Cyprian. Euseb. l. c. Hieron. de S. E. e. 46. Photium cod. 120. (b) conf. Euseb. in vit. Const. 3. 5. p. 485. Socr. 1. 8. p. 18. (c) apud Euseb. l. c. c. 17-19. Theodor. H. E. lib. 1. c. 10. p. 34. Socr. l. 9. p. 296. (d) in catal. hæres. cap. 86. p. 39.

an jure Quartadecimani in numerum hæreticorum fuerint relati, disputent scriptores. Conferenda erit *dissertatio historica de Quartadecimanis*, quam G. H. Goezius, præside Jo. Schmidio SS. Theol. Lic. & Eloquentiæ Professore publico Lipsiensi ventilavit. (a)

(a) Lipsiæ anno 1685.

SECTIO LXIV.

QUIETISTÆ.

Sive *Hesychastæ*, nomen indepti ἀπὸ τῆς ἡσυχίας, a quiete animi, quam inter orandum se percipere affirmabant, dum ad certum corporis habitum conformati, ineffabili quadam voluptate perfunderentur, lucemque intuerentur mirabilem. (a)

unde ita dicti?

Cujus commentum Patronus insignis, fuit *Simeon*, monasterii ad montem Atho (ubi, ut & Thessalonica Hesychastas vixisse auctor est Cantacuzenus (b)) præfectus, magni a suis æstimatus & *novus* propterea *Theologus* dictus: cujus promachus postea extitit *Gregorius Palamas*, Thessalonicensis tandem Episcopus. Innotuere autem isti in Ecclesia Græca homines currente sec. XIV, publice a *Barlaamo* hæreseos postulati. Hic gente Calaber, Ord. S. Basilii monachus doctus & astutus circa annum MCCCXXX, desertum Romanorum Ecclesia, in Græciam veniens Thessalonica in monachorum ibidem mores ac institu-

Simeon eorum patronus

& Gregor. Palamas

quorum adversarius Barlaamo

Hhhh hhh ta

(a) Demetrius Cydonius *lib. contra Palamam* p. 408. Gretserus in *annot. ad Cantacuz. hist.* p. 926. (b) *lib. 2. hist. c. 39.*

cur Messaliani dicti?

Umbilicani

ta inquisivit curiosius. Imprimis a quodam Hesy-
chastarum, qui reliquis sectæ suæ apertior, dogma-
ta eorum ac disciplinam penitus expiscatus, ea post-
modum acriter cepit impugnare, variorum ipsos
reos agens errorum, & Messalianos, *ὁμολογῶντες*,
germanorumque Ecclesiæ dogmatum vocans ever-
fores. (a) Creduntur vero *Messalianis* affines
fuisse, quod horum instar, ab omni operatione
quiescentes solis orationibus intenti essent: quod
ἐν θυσιασμῷ & lumen Spiritus S. peculiare jactarent:
quod SS. Trinitatem oculis se intueri dicerent; quam-
vis alios crassos ac foedos errores cum iis non habue-
rint communes. *Umbilicanos* porro contem-
tim appellavit a singulari corporis situ, quo pre-
ces fudisse feruntur, & cujus ritus *Simeon*, Xerocer-
ti monasterii abbas auctor perhibetur in opere,
quod *de Sobrietate & attentione* scripsit. Nimirum
ipsi, demisso ad pectus capite, spirituque cohibito,
irretorto umbilicum intuebantur oculo, donec, ut
putabant, intus in visceribus locum cordis, animæ-
que reperirent facultates: quibus inventis, se lu-
mine repletos divinam quandam lucem videre, &
ardorem Spiritus Sancti conceptum per nares effla-
re sibi videbantur. (b) Cumque Palamas istam su-
am & *τῶν ἡσυχαστῶν* sententiam contra Barlaamum
propugnans, ad lumen illud in monte Thabor pro-
vocaret, quo Salvator noster coruscans se discipulis
suis

(a) Cantacuz. l. c. (b) vid. Petavius *Theol. dogm. lib. 1. c. 12.* Leo
Allatius *de Eccl. Or. & Occ. conf. lib. 2. c. 17.*

suis adhuc imperfectis exhibuerit conspiciendum,
 vocans illud *Φῶς τῆς Θεῆς ἀκρίστον καὶ αἰδιον*; Barlaa-
 mus misso priori de *ἡσυχία* dogmate, Quietistas
 novæ hæreseos, αἰθερίας scil. seu *divinitatis duplica-*
te accusavit Cpli apud Patriarcham Johannem.
 Quare Imperator, Andronicus Junior, ad lites has
 componendas *Synodum* convocavit in ædibus So-
 phia Byzantii, (a) in qua Palamas Barlaami libel-
 lum accusationis refutavit, producto etiam mona-
 chorum ad montem Atho libello, quo eorum sen-
 tentia declarabatur. Quam Barlaamus forte re-
 pellere diffusus, suasu magni domestici Imperato-
 ris cum Palama rediit in gratiam. Mox tamen
 defuncto Imperatore, mente mutata claudicasse
 clamavit iudicium illud, & hinc in Italiam regres-
 sus, Episcopusque Hieracis factus, discipulum reli-
 quit *Gregorium Acindynum*, monachum. Is novas
 turbas molitus, in alia a Patriarcha coacta *Synodo*, cum
 Barlaami asseclis ab orthodoxorum Græcorum com-
 munionem fuit exclusus. (b) Cumque ne sic qui-
 dem Hesychastas heterodoxias arguere, & tamen
 in Synodo a Cantacuzeno, (qui imperium tunc no-
 mine tutorio administrabat) Callisto Patriarcha
 aliisque Episcopis collecta, recusarent comparere:
 tandem post mortem Acindyni in *quarta Synodo*
 ab Imperatore in palatio in Bachernis, quæ dicun-
 tur, habita, Ephesi & Gani Episcopi, Acindyano-

Synodi in hac
 re habita.

H h h h h h h 2 rum

(a) quam nonam a Græcis œcumenicam numerati notat Petav, l. 6.
 (b) Cantacuz, l. 6. cap. 40.

Fautores
Barlaami.

Fautores Pa-
lamae.

Medii.

Rechenber-
gius.

rum antesignani cum suo Barlaamo & Acindyno da-
mnati sunt, in carcerem etiam, qui nondum vole-
bant quiescere, conjectis. (a) Diversa autem, pro
diverso in utramque partem affectu, de hac con-
troversia fuerunt scriptorum judicia. Quidam
stantes a partibus Barlaami & sociorum, hos inju-
ste damnatos esse contendunt, Palamitas contra vere
in DEUM fuisse injurios ac blasphemos: uti sunt
Manuel Caleca, monachus Ord. Prædic. in libro
περὶ ὁσίας καὶ ἐνεργείας quem Franc. Combefisius cum
interpretatione edidit: *Johannes Cyparissotus* in
sermonibus *παλαμινῶν παραβάσεων*, quos idem ex
Bibl. Regia publicavit: & ex recentioribus *Gretse-
rus*. (b) ac *Leo Allatius*: (c) qui hinc fidem Can-
tacuzeni sustinent facere sublestam. E contrario
alii, inprimis *Philothheus* Patriarcha CPTanus Pala-
mitarum sententiam de lumine Thaborico defen-
dunt, cujus *duas orationes contra Acindynum* Syno-
do oblatas e cod. MSto biblioth. Augustanæ addu-
cit Gretserus; (d) plures vide apud Combefisium. (e)
Nonnulli vero medium tenentes, utrinque pec-
catum esse affirmant, nec Hesychastas a superstitione
Messalianorum aliisque erroribus, nec Barlaa-
mum a nimio *Φιλονηκίας* studio liberos pronunci-
antes: ita Celeberr. *Rechenbergius* in *Schediasmate
historico de Hesychastis seu Quietistis Græcis*, (e) cui
hæc debemus, cumque eo monemus, innotuisse
etiam

(a) Cantac. cap. 23, & Petav. l. c. (b) in annot. ad Cantacuz. lib.
2. c. 40. (c) l. c. (d) l. c. (e) Bibl. Græcor. Patr. auctuario
noviss. part. 2. (d) Lipsiæ 1693.

etiam nostra ætate iterum Quietistarum nomen in Italia auctore *D. Michaele de Molinos*, Sacerdote, Romæ MDCLXXXVII. ad carceres perpetuos damnato, de cuius sectæ placitis uti tractatus plures in lucem editi, ita de illius incunabulis consuli meretur *Burnetti historia*.

Quietistæ huius ætatis,

SECTIO LXV.

SAMOSATENIANI SIVE PAULIANI.

Paulus gente *Samosatenus*, officio Antiochenus, his nomen dedit. Pauper erat ille ab initio, sed malis postea artibus immensas divitias sibi comparavit. (a) Tanto surgebat fastu & arrogantia ut Ducenarius quam Episcopus vocari maluerit; Tribunal & supremum thronum sibi ipse construxit, & secretum, perinde ac seculares magistratus, ita appellatum habuit. Adhæc femur manu percutere & tribunal pedibus pulsare solitus. Eos qui non laudarent, increpabat & contumeliis afficiebat. Alios Doctores jam vita functos petulanter in concione lacerabat, de se autem ipse magnifice loquebatur. Quin etiam Psalmos in honorem Christi cani solitos abolevit. Mulieres autem magno Paschæ die in media ecclesia psalmos quosdam canere ad sui ipsius laudem instituit. Subintroductas mulieres tam ipsius quam presbyterorum ejus ac diaconorum ne memorare quidem volunt Antiocheni

a Paulo Samosateno.

Hhhh hhh 3

Pa-

(a) Euseb, *H. E.* 7, 30. p. 280, 6.

errores ejus

scripta

affecle

oppugnatores
in Synodo An-
tiochena II.

Patres. (a) Cum ita se totum ad fastum convertisset, putabat se illam ad quam adspirabat, fortunam, non posse assequi, si tantum usitatam in ecclesia doctrinam profiteretur; coepit ergo contra ὑποτύπωσιν sanæ & receptæ doctrinæ aliquid comminisci. Accessit & illud, ut Theodoret (b) videtur, quod Zenobiam, quæ eadem cum Judæis sentiebat, demereri voluerit. Erant autem sequentia (c) quibus in veram impingebat fidem, statuendo *unam tantum esse divinitatis personam: Christum esse merum hominem: nullam esse unionem personalem Ἰσὺ λόγῳ & Christi hominis: in nomine Patris & Filii & Spiritus S. non esse baptizandum.* Circumferuntur etiam sub ejus nomine *Questiones X.* Dionysio Alexandrino propositæ una cum Dionysii *Responsionibus*; quæ tametsi suspectæ quibusdam sint fidei, quo minus tamen Pauli credantur, nil certi obest. (d) Multos habuit affectas, qui *Pauliani, Paulistæ & Paulinianistæ & παυλιανιστῆς* dicebantur. Ex his si qui ad catholicam Ecclesiam confugiebant, jubebantur rebaptizari. (e) Non tamen defuere, qui masculine huic hominum generi obviam irent, præcipue *in Synodo Antiochena secunda*, non tertia ut Sandius vult.

(a) Euseb. l. c. p. 281. c. (b) *her. fab. lib. 2. cap. 8.* (c) Epiphani. *her. 65. p. 607. seqq.* Athanas. *de Synod. Arim. & Seleuc. p. m 708.* Augustin. *de her. cap. 44.* Io. Damascen. *de hær. cap. 65. p. 296. seq.* Timoth. Presb. CP. l. c. p. 384. (d) Cave. l. c. p. 98. (e) vid. *Nomocanon ex edit. Coteler. Tom. 1. monument Gr. E. p. 122.* Timotheus Presb. CP. *de differentia eorum, qui accedunt ad sanctissimam nostram fidem* l. c. p. 421.

vult. (a) *Dionysius Alexandrinus* quidem ob senectutem & infirmitatem corporis adventum suum distulit, ceterum quid ipse de hac quaestione sentiret, *per epistolas* indicavit. At reliqui ecclesiarum pastores undique excitati, tanquam adversus gregis Domini vastatorem, simul omnes Antiochiam convenerunt. (b) Inter eos maxime eminebant *Firmilianus* Caesareae Cappadocum Episcopus, concilii praeses: *Gregorius M.* & *Atbenodorus* fratres, ecclesiarum apud Pontum Episcopi: *Helenus* quoque Tarfi & *Nicomachus* Iconii antistites. Sed & *Hymeneus*, qui ecclesiam Hierosolymitanam regebat, & *Theoctecnus* qui Caesariensem illi finitimam administrabat. *Maximus* praeterea qui Bostrensem Ecclesiam gubernavit & sexcenti alii. (c) Tot etsi adfuerint, omnes tamen a Paulo fuere delusi, dum promissit, se sententiam mutaturum, (d) quam alta mente reposituerat. Fama enim statim nuntiaverat, Paulum ad priorem rediisse mentem. Convocata ergo *postrema Synodus Antiochia* innumerabilium fere Episcoporum. (e) Inter istos praecipuus erat *Malchion* vir disertissimus, quippe qui adversus Paulum suscepta disputatione, excipientibus cuncta notariis, (quae quidem disputatio Eusebii tempore adhuc extabat) (f) occultos hominis sensus fraudes-

Dionysius A.
lex.

Firmilianus
Gregorius M.
& alii

in postrema
Synodo Mal-
chion

(a) in Nucleo Hist. Eccl. lib. 1. p. 122. edit. secund. (b) Euseb. l. c. cap. 27. p. 277. d. (c) Idem l. c. cap. 28. p. 278. a. (d) Idem l. c. cap. 30. p. 280. a. (e) Idem l. c. cap. 29. p. 278. d. (f) Idem l. c. p. 279. a. imo saeculo IX. adhuc extabat, ut colligere est ex Haymone H. E. lib. 7. cap. 10.

desque detegere solus omnium valuit. Ante hunc congressum inter initia confessus *Patres epistolam ad Paulum* scripserunt, in qua fidem suam de Christo ipsi significant, & utrum eadem cum ipsis sentiat sci- scitantur. Et hanc Baronius minus recte priori Syno- do tribuit (a) & longe pejus facit Sandius, qui illam pro Arriana habet. (b) Tandem in Synodo Paulus da- mnatus, fides orthodoxa asserta & literæ Synodales quaquaversum missæ, (c) successorque Pauli *Domnus* constitutus fuit. Scripsit Io. Guilielmus Bajerus SS. Theol. D. ejusdemque in Salana nostra hætenus Pro- fessor publicus, nunc vero in nova Academia Friderici- ana, quæ Hallæ Saxonum surgit, primus Pro-Rector, Professor primarius & Consiliarius Ecclesiasticus, *dis- sertationem historico-Theologicam de Paulo Samosateno Socinianorum Patriarcha, ejusque hæresi, examine & condemnatione.* (d) Extat enim *Facti Samosatenia- ni Dei oppugnatio ac æterna Christi generationis veraque Deitatis defensio* authore Emanuele a Vega S. J. Theo- logiæ Doctore, (e) sed directæ est magis contra Socini- anos Pauli infaustam progeniem.

Io. G. Bajer.

(a) Valef. not. ad Euseb. p. 157. (b) l. c. p. 124. (c) Euseb. l. cap. 30. p. 279. seqq. (d) Jenæ anno 1680. (e) Viennæ Austriæ anno 1590.

SECTIO LXVI. SATURNINIANI.

a Saturnino.

Nomen habent a *Saturnino* quodam, quem ta-
men

men Epiphanius (a) & Theodoretus (b) *Saturnilum* semper vocant, unde & *Saturniliani* audiunt Eusebio. (c) Habitavit ille Antiochiæ ad Daphnen in Syria, ac Simonis Magi ac Menandri hæreses confirmavit. (d) Et cum Simone quidem (prout sequens sectio docebit) quæ duo habuit communia; primo ut suis discipulis turpiter vivere concederet, quia sola fide & cognitione, quæ de ipso esset, salvi fierent: secundo, quod mundum ab angelis, non a Deo creatum doceret. In eo tamen a præceptoribus dissensit, quod mundum non ab omnibus, sed tantum a septem angelis conditum affirmabat, idque præter Dei Patris & summæ illius virtutis conscientiam & iussum. Et angelos quidem dixisse inter se: Faciamus hominem ad imaginem nostram. Cum autem ii solum corpus formare potuissent, quod more vermis serpere duntaxat per terram posset, & propter virium imbecillitatem palpitare, summam virtutem misertam in hoc opus tam infirmum immisisse scintillam vitæ, splendorem quendam sc. luminis, quod de cœlo in hominem delapsum erexerit, valentemque effecerit. Porro resurrectionem corporum evertibat, eo quod non fieret corpus salvum, sed scintilla tantum dicti splendoris, in hominem deorsum lapsi cum formaretur ab Angelis: Christum phantasmate, non re ipsa apparuisse, &

Dogmata.

I iii iii

pas-

(a) *bar. 23 p. m. 62.* (b) *bar. fab. 1, 4.* (c) *H. E. 4, 21. p. 142. d.*
(d) *Euseb. l. 6, 4, 7. p. 119. d.*

passum esse in cruce : Alium Judæorum Deum ,
 alium Christi Patrem , christianorumque Deum esse
 Natura homines esse malos : duos enim factos esse ,
 unum natura bonum ; alterum natura & creatione
 malum ; ex bono bonos , ex malo malos ortos . Ma-
 trimonium , & generationem proles e diabolo esse :
 Ab animatis abstinendum : Quosdam e veteribus
 prophetis , quorum scripta V. T. pars sunt , esse a Sata-
 na . (a) Paulum (b) Saturnilianos in epistola ad Timo-
 theum notasse volunt Pontificii quidam , quasi vero
 non & alii , in erroribus similes , subintelligi possent . (c)
 Sed unde autor Prædestinati (d) probabit , eos ab Apo-
 stolo Thoma fuisse anathematizatos ?

an a Paulo
 notati?

(a) Iren. *adv. her.* 1, 22. 30. seq. 2, 56. Epiphan. *l. c.* Euseb. *l. c.* Phi-
 lastr. *her.* 31. Augustin. *de hares. cap.* 3. & Danæus *ad h. l.* (b)
1. Tim. 4, 1. *seqq.* (c) Ittig. *l. c. sect.* 2. *cap.* 1. p. 98. (d) *her.*
 5. p. 12.

SECTIO LXVII.

SIMONIANI.

Hi nomen acceperunt a *Simone* , ex oppido
 quodam Samariæ , quod Gitton appellatur , oriundo ,
 qui ab arte , quam exercebat homo nefarius , *Magus*
 vocatur . (a) Hic , cum Samariæ Philippus e-
 vangeliū prædicaret , credidit inter alios pluri-
 mos , baptismum suscepit atque Philippo adhæ-
 sit . Post vero , dum gratiam conferendi Spiritum
 S. venalem arbitrabatur , graviter increpatus est a Pe-
 tro

a Simone

(a) *Act.* 8, 9.

tro & ad vomitum rediit. Exin docere coepit; De-
um non esse creatorem mundi, sed angelos: se in mon-
te Sina Judæis in persona Patris legem dedisse: se esse
Christum ac tempore Tiberii in Filii persona putative
apparuisse: Christum nec venisse nec a Judæis quic-
quam pertulisse: se in linguis igneis Spiritum S. su-
per apostolos venisse: nullam esse carnis resurrectionem:
morum turpitudinem omnem & promiscuum
mulierum concubitus induxit: idololatriam esse
rem indifferentem statuit. (a) Hæc & alia effecerunt,
ut princeps hæreticorum omni tempore fuerit ha-
bitus. Hinc Irenæus (b) non veretur scribere,
omnes qui quoque modo adulterant veritatem, &
præconium ecclesiæ lædunt, Simonis magi discipulos
& successores esse. Theodoretus (c) vero ex hac radi-
ce ortos *Dositheanos, Cleobanos, Gorthenos, Masbo-
theos, Adrianistas, Eutychistas & Canistas*, hæreses
septem recenset. An ad defendendam hæresin su-
am scripta quoque ediderit, ex autoribus antiquis
non ita patet, nisi quod Eusebius (d) testetur fuis-
se in schola Simonis Magi aliquod *scriptum oracu-
lum*, quod stuporem induxerit. Sanderus (e) au-
tem eum sub nomine Apostolorum quædam falso

errores

princeps hæ-
reticorum
habitus

an quædam
scripserit?

Iiii iii 2

edidis-

(a) Epiphan. *adv. her.* 31. p. 55. seqq. Tertullian. *de præscr.* c. 46. Præ-
destin. lib. 1. hæret. 1. Timoth. de recept. hæret. p. 385 sq. Augustin.
de her. cap. 1. & Danaus ad h. l. plura; distinctius Simonis
dogmata secundum locos Theologicos collegit Siricius lo-
co infra citando, & accurate quoque DN. L. Ittig. l. c. sect. 1.
cap. 2. §. 11 seqq. p. 32. seqq. (b) *adv. her.* 1, 30. (c) *her. fab.*
1, 2. (d) *H. E.* 2, 13. p. m. §. 1. c. (e) *lib.* 7. *de visibil. Monarch.*
p. 227.

an Romæ sta-
tua fuerit ho-
noratus?

edidisse, nixus autoritate *Clementis Romani* (a) pu-
tat. Et si vel maxime Clementis fides nobis su-
specta esse posset, ab *Ireneo* tamen edocemur, Si-
monis discipulos attulisse innumeram apocryphorum
& scripturarum notharum multitudinem, ut stupe-
facerent amentes & ignaros verarum literarum; (b)
& Hieronymus ad Simonis volumina provocat. (c)
Late autem se exeruit Simonis hujus hæresis: ad-
jutus primo magicis ac diabolicis suis portentis, de-
inde Helenæ (Selenen vocant alii) meretricis cir-
cumductione, tertio hypocritica sanctitate ac de-
nique politicorum potentia. Ad magna ejus por-
tenta respicit Lucas, (d) quando gentem Samariæ
magia sua dicitur obstupefecisse; & plura habentur
apud Anastasium Nicænum (e) & Nice-
phorum, ut alios nunc taceam. Tanta hæc fuisse
nonnulli volunt, ut etiam propterea a Claudio Cæ-
sare statua honoratus fuerit, cum latina hac inscri-
ptione SIMONI DEO SANCTO. (g) Sed
bene est, quod dudum observaverint eruditi, sta-
tuam hanc fuisse erectam SEMONI SANCO
DEO FIDIO Sabinorum Numini. (h) Pariter
incer-

(a) lib. 6. *Constit. Apostol.* cap. 16. (b) lib. 1. *adv. her.* c. 17. (c)
Tom. 9. oper. edit. Basil. p. 35. (d) *Actor.* 8, 9, 11. (e) ap.
Baron, *tom. 1. annal. ad ann. C. 68. n. 21.* (f) *H. E.* 2, 27.
(g) *Iren.* 1, 20. *Tertull. apol.* cap. 13. *Eusebius H. E.* 2, 13. *Hal-*
loix ad Iustini martyris vitam in not. p. 382. *seqq.* (h) *Vossius*
de O. & P. Idol. 1, 12. *Petav. ad her. Epiph.* 21, p. 41. *Vales.*
in not. ad Euseb. 2, 13 p. 32. *Spanhem. in quatern. dissert. prim.*
de temere credita Petri in urbem profectio p. 140. *seqq.* *Georg.*
VVoyna in exercitatione historico-philologica de cultu Simo-
nis Magi ap. Romanos contra Baronium. Iena 1663.

incerta sunt, quæ de Petri cum hoc Simone concertatione, Romæ facta, a quibusdam memorantur, etiam stante illa hypothefi, quod Petrus Romam venerit. (a) An vero *Paulus Simonem* per ἀνθρώπου ἀμαρτίας καὶ ἡὸν ἀπωλείας *per hominem peccati & filium perditionis* (b) intellexerit, & *Jacobus* (c) dum Deum neminem ad malum tentare scribit, Simonis errorem perstringere voluerit, disquirunt autores. (d) Unde autem Simon tot falsissimorum dogmatum horrenda fuxerit portenta, præclare ostenderunt, *Jacobus Thomafius in Schediasmate historico*, quo occasione definitionis vetustæ, in qua philosophia dicitur γυνῶσις τῶν ἑντῶν, varia discutuntur ad historiam tum philosophicam tum ecclesiasticam pertinentia. (e) & *Job. Henr. Horbius in Inquisitione de ultima origine hereseos Simonis Magi & philosophia barbarica & Græca sciagraphice instituta*. (f) Integrum etiam librum scripsit *de Simonis Magi, hereticorum omnium patris, pravitatibus antiquis & recentioribus, ad Babylonis & sophistarum in ea confusionem, ad ecclesiarum evangelicarum a viperarum morsu vindicationem*, *Michael Siricius* SS. Theol. Doctor & ejusdem in Academia Gießena olim Professor. (g) Addantur *Christiani Schotani disputatio historico-Theologica, de Simone Mago & heresi Simonianorum*; (a) & *Samuelis Andreae Professoris Theologi Marpurgenfis disquisitio historica de Simone Mago*. (i)

Scriptores de
hac hzresi
Iac. Thomafius.

Io. Henr.
Horbius.

Mich. Siricius
Christ. Schotanus.
Sam. Andreae.

(a) Vales. l. c. p. 33. (b) 2. Theff. 2, 1. (c) ep. 1, 13. (d) Dn. Ittig. l. c. p. 29. seqq. (e) Lips. 1665. (f) Lips. 1669. (g) Gießæ 1664. (h) Franckera 1662. (i) Marburg. 1680.

TATIANI.

a Tatiano

errores
ejus

scripta

Ita dicti a Tatiano, qui philosophus insignis, lectione librorum sacrorum ad fidem conversus, discipulus fuit Justinii Martyris, post cujus tamen martyrium scientia sua elatus, doctoris nomen sibi arrogans in hæresin lapsus est. *Æones enim indivisibiles commentus est perinde ut Valentinus: nuptias autem corruptiones & fornicationes similiter ut Marcion & Saturninus: Adamum a Deo esse damnatum asseruit, veritatem vero humane nature in Christo negavit. Vini usum adversabatur & hinc in sacris mysteriis meram aquam adbibendam docuit.* (a) Maximum librorum numerum ab eo relictum esse vult Eusebius, (b) imo infinita volumina eum scripsisse Hieronymus tradit. (c) Ex quibus præcipue multorum testimonio laudatur insignis ille *adversus gentiles liber*: in quo repetitis prioris ævi temporibus Mosen & ceteros Prophetas omnibus, qui apud Græcos celeberrimi extiterint, vetustiores fuisse convincit. (d) Prodiit non una vice cum Justinii Martyris operibus, & in ultima Francofurti Lipsienque editione (e) *cum commentariolo B. Christiani Kortbolli SS. Theol. D. & in Academia Kilonien-*
si Pro-

(a) Iren. l. c. 1. 13. & ex eo Euseb. H. E. 4, 29. p. 150. Clem. Alex. Strom. lib. 3. p. 465. e. Epiphani. har. 46. p. 390. seqq. Augustin. de har. cap. 25. Philastr. har. 48. Autor Prædestinati har. 25. (b) l. c. p. 151. a. (c) cat. S. E. cap. 29. (d) Euseb. l. c. Clem. Alex. Strom. 1. p. 320. b. Hieronym. l. c. (e) anno 1686.

si. Professoris primarii. Porro *catenam* & *collectio-*
nem nescio quam Evangeliorum contexuit, quam *δια* ^{catena evan-}
τασάγων, hoc est, *Evangelium ex quatuor evangelis* ^{geliorum,}
compositum nominavit: quod opus tempore Eusebii
a quibusdam etiamnum habebatur. (a) Amputa-
re autem erant genealogiæ, & alia, quæcunque o-
stendunt Dominum natum esse ex David secundum
carmen. *Eo usi sunt*, scribit Theodoretus, (b) *non*
ii soli qui sunt illius sectæ, sed ii etiam, qui dogmata
apostolica sequuntur, compositionis fraudem non cogno-
scentes, sed simplicius eo tanquam compendio utentes.
Ego quoque inveni plus quam ducentos hujusmodi li-
bro, qui in honore habebantur in nostris ecclesiis;
Quos cum omnes simul coegissem, deposui & loco eo-
rum reposui quatuor evangelistarum evangelia. Epi-
phanus hoc opus a quibusdam dicit vocari evange-
lium secundum Hebræos. (c) Sed vel Epiphanium vel
illos, qui ita sentiebant, falsi ostendit Valesius. (d)
A Victore Capuano *δια πέντε* dicta fuisse scribitur,
quam tamen lectionem per *δια πάντων* corrigenda
esse existimat. DN. Ittigius. (e) Qui & ob-
servavit rationes Valesii, quæ opus Tatiani hodie
extare cum harmonia evangeliorum Ammonii Ale-
xandrini in tomo VII. bibliothecæ Patrum negant,
non omnes esse satis validas. Præterea ausus etiam
fuit, *dicta Pauli Apostoli elegantioribus verbis expri-*
mere, utpote qui compositionem verborum illius
corri-

(a) Euseb. l. c. p. 150. d. (b) hæ. fab. 1. 20. (c) l. c. p. 391. d. (d)
in not. ad Euseb. p. 84. (e) l. c. sect. 2, cap. 12. p. 201.

Sectatores e-
jus
Eucratitæ

Hydropara-
statae
Severiani.

corrigere studebat. (a) An his ipsis indicetur, Tatianum paraphrasin epistolarum Paulinarum scripsisse, vel saltem ex arte rhetorica, in qua non parvam sibi gloriam, teste Hieronymo, comparaverat, aliqua immutata voluisse, non liquet. Librum quoque composuit *de perfectione secundum servatorem*, ac quo fragmentum aliquod de matrimonio citat ex refutat Clemens Alexandrinus. (b) Ab eo denique elucubratus est *questionum liber*, in quo cum Tatianus obscuros atque involutos S. Scripturæ locos se expositurum esse promississet, Rhodon, qui in libro, quem Callistioni nuncupavit, Romæ a Tatiano se eruditum esse testatur, *solutiones questionum* Tatiani peculiari opere editurum se professus fuit. (c) Ab hoc Tatiano ortum habuerunt *Eucratitæ*, latine *Continentes*, qui continentiam sive abstinentiam præ se ferebant ab *animatis*, *vino* & *conjugio*, tanquam a rebus malis. (d) Ad hæc inter primarias scripturas habebant *Andree ac Joannis acta*, *nec non Thomæ* & apocryphos alios. E veteri Testamento, quæ libuerit, eligebant. Iidem appellati fuere *Hydroparastatæ* propter aquæ oblationem. (e) Huic hæresi robur ac vires addidit *Severus* quidam, id quod in causa fuit, ut illius sectæ homines ex ipsius vocabulo *Severiani* dicerentur. Hi legem quidem & Prophetas cum Evangeliiis ad-

mitte-

(a) Euseb. l. c. p. 151. a. (b) Strom. lib. 3. p. 460. (c) Euseb. l. c. 5. p. 178. b. (d) Iren. l. c. 1, 30. Epiphan. har. 47, p. 399. seqq. Augustin. l. c. (e) Theodoret. l. c. Timoth. Presb. de recept. har. p. 379.

mittebant, sed proprio quodam sensu sacras scripturas exponebant. Paulum autem Apostolum maledictis impetentes, epistolas ejus repudiabant, ac ne Apostolorum quidem Actus suscipiebant. (a) Adversus eos scripsit *Musanus*, veritatis patronus, & *Clemens Stromateus* & *Apollinaris*, qui sacrae civitatis in Phrygia fuit Episcopus & *Origines*. (b) Et *Musanus* quidem, teste Eusebio, (c) elegantissimum composuit *librum ad quosdam fratres, qui ad Encraticarum haeresin desciverunt*. *Euphranon* vero Episcopus Rhodius multos convertit, in errore autem perseverantes perpetua sanctione a communione privavit. (d)

Oppugnato-
res.

(a) Euseb. l. c. 4, 29. p. 150. d. Epiphan. *har.* 45 p. 388. *seqq.* (b) Theodoret l. c. (c) l. c. 4, 28. p. 149. d. (d) Author. *Prædest. har.* 24.

SECTIO LXIX.

VALENTINIANI.

Nomen suum debent *Valentino*, qui Phrebo- a Valentino.
ne maritima Ægypti urbe, ad Pelusium Nili ostium natus, Alexandriae græcis literis imbutus, Platonius & Pythagoricus potius evasit quam Christianus. Sub Hygino Episcopo Romano venit Romam, increvit sub Pio, prorogavit tempus usque ad Anicetum. (a) Verum ad Cyprum progressus, velut naufragium subierat corpore, ita à fide Christiana defecit. Quod enim ingenio valeret ac

K kkk kkk elo-

(a) Iren l. c. 3, 4. Adde etiam Dn. Ittig. l. c. *sect.* 2. *cap.* 5. §. 1. p. 121. ubi de ætate hujus hæreseos agit.

Scripta Val-
lentini.

dogmata

eloquio, dum Episcopatum sperat, eique alium ex martyrii prerogativa praelatum indignatur, de ecclesiae authentica regula (loquor cum Tertulliano) (a) abruptit, ad expugnandam conversus veritatem. Scripsit quaedam veluti *epistolas & humilias*, ex quibus excerpta nonnulla habemus apud Clementem Alexandrinum. (b) Legis & Prophetarum quaedam probavit, quaedam improbavit, id est, omnia improbavit, dum quaedam reprobavit. *Evangelium* etiam habuit suum, praeter haec nostra. (c) Psalmorum Valentini (d) & Sophiae (e) etiam mentionem facit Tertullianus. Id autem praecipue egerunt Valentiniani, ut divinam Christi nativitatem ac naturam labefactarent ac everterent. Quamquam enim prorsus non negarunt divinam Christi naturam, & ex Patre nativitatem; ita tamen fabulis, figmentis ac nugis intricarunt, ut plane ridiculam efficerent. Et primo quidem triginta Aeonas tanquam Deos confinxere, qui nascentes & nubentes sint & generantes: quae somnia ex Hesiodi Theogonia traducta & Pythagoricorum numerorum nominibus distincta sunt. Nam *πλήρωμα* quoddam ex

(a) *adv. Valent.* c. 4. (b) *Strom.* lib. 2. p. 275. & 299. lib. 3. p. 329. lib. 4. p. 371. lib. 6. p. 462. quaedam etiam produxit Epiphanius ex libro Valentinianorum *har.* 31. (c) Tertull. *praescript. adv. har.* cap. 49. Pamelius in not. ad Tertull. librum *adv. Valentinianos* p. 322. putat illo loco alludi ad librum de infantia Salvatoris, quo contineri scribit Sixtus Senensis *Bibl. S.* lib. 2. Valentinorum & Gnosticorum figmenta. (d) *lib. de carne Christi* cap. 19. & 20. (e) *adv. Valentin.* cap. 2. ut vult Pamelius.

ex triginta Æonibus fecit Valentinus, in quo prima octoas, ex qua cæteri Æones nati sunt, fuit per quatuor *συνυγίας* sive copulationes. (a) Ad sui delirii confirmationem adduxere ea Scripturæ loca, ubi *vox plenitudo seculi & numerus duodecim* legitur: quibus tamen apertissime & insulsissime abusi. Præterea negarunt Valentiniani Christum verum corpus humanum habuisse sed cœleste & spirituale, & per Mariam, tanquam fistulam pertransisse. Porro diabolum de tricesimo Æone procreatum dixere, non primum adeo angelum factum: Malitiam inesse rebus a prima eorum origine & creatione nativam: Animam solam servari, corpus autem hominis non item. (b) Fuit autem hæc hæresis eo ceteris pestilentior, quod majori quadam ratione & subtiliori investigatione niti videbatur, haberetque multa cum scriptis Poetarum & Deorum genealogiis, quæ ab Ethnicis laudabantur, convenientia, tanquam illi veritatem tantum obscurassent, quam unus hic impostor Valentinus perspicue vidisse atque commode attigisse videretur. Itaque & placuit facile & statim recepta est & propagata latissimè. Asceclas & discipulos Valentinus habuit *Asceclæ*, *Ptolomeum*, *Secundum*, *Heracleona*, *Marcum*, *Colarbasum*, *Bassum*, *Florinum*, *Blastum*, *Beronem* & *alios*. Qui omnes cum Valentino paria sentiunt, sed

Kkkk kkk 2

novi-

(a) Delineationem horum Æonum in schemate vid. ap. Pamelium p. 315. ad *Tertullianum*. (b) præter citatos autores vid. Epiphan. *her.* 31. Philastr. *de her.* c. 38. Theodoret *her. fab.* 1, 7. Augustin. *her.* 11. Timoth. Presb. *l. c.* p. 380. Honor. August. *her.* 26.

Oppugnato-
res.

novitate quadam pronunciationis volunt videri alia sentire. (a) Fuerunt & a Valentini discipulis *scripti commentarii*, quos allegat & refutare se dicit *Irenæus* in præfatione libri primi. Imo constat libro primo & secundo, imo & subinde etiam posterioribus tribus diligentissime confutari omnes Valentini doctrinas, quarum fuit curiosissimus explorator. Præter illum instructissimis voluminibus hanc hæresin prodiderunt & retuderunt. *Iustinus Philosophus & Martyr* sine dubio in libro contra omnes hæreses, cujus supra jam fecimus mentionem; & *Miltiades* Ecclesiarum sophista sensu non probroso, nec non *Proculus*. (b) Quibus tandem jungendus *Tertullianus* qui integrum *librum adversus Valentinianos* scripsit. In hoc, iudice Pamelio in argumento libri, differens congressionem, solam profiteatur errorum, seu potius fabularum, cum risu narrationem, expugnatione transfunctoria contentus, sibi cubi indignitas meruerit suggillari; utpote cum multa sint sic digna revinci, ne gravitate adorentur. Tota tamen Tertulliani narratio ex Irenæo desumpta est, admixta tantum jocis & morsibus, quibus arguti isti nugatores dignissimi sunt.

(b) Tertull. *de præscript. adv. hæres. cap. 49 seqq.* Ittig. *l. c. cap. 6. p. 127. seqq.* (b) Tertullian. *lib. adv. Valentinian. cap. 5.*

*

*

*

Atque sic tandem L. B. habes, quæ B. Sagittarius tecum communicare voluit. Maluisssem quidem

dem, ut vel in hæresiologia communi substitisset, vel in speciali hæreticorum recensione, si tractationem species, brevior, si numerum, prolixior fuisset. Sed B. Viri voluntas, pro lege mihi habenda erat. Faciam tamen, ut introductionis hujus Tomus alter, si L. B. ita visum fuerit, defectum suppleat. Licet lubens fatear, solum Max. Rev. DN. Ittigium, debitis requisitis sufficienter instructum, huic labori parem esse. Quapropter publico nomine eum compello, ut materiam, quam cum cura coepit, commodo rei literariæ ad finem perducatur. Omnes autem, quibus hoc scriptum evolvere placuerit, ea qua par est humanitate rogo, ut vel omissa vel minus curate posita mecum communicent candidè, in sequenti libro cum DEO & die emendanda.

INDEX

I N D E X

SCRIPTORUM PLURIUMQVE ERUDITORUM,

Quorum
mentio fit in Introductione.

H. Hereticum; V. B. Vitam Brevem; V. I. Vitam Integram;
P. Paginam denotat.

A.

<p>A Barbanel pag. 913
Abbas <i>de Farina</i> p. 16
Abbas <i>Schöbarzheimensis</i> p. 64
Abbas <i>Tuenusensis</i> p. 1017
Abbo <i>Floriacensis</i> p. 654 sqq. V. I.
Abbot <i>Georgius</i> p. 474. 1143
Abbot <i>Robertus</i> p. 739. 751
Abdias <i>Babylonius</i> p. 5
Abelinus <i>Philippus</i> p. 214
Acacius <i>Heret.</i> p. 849
Accarifius <i>Jacobus</i> p. 708
Acciajulus <i>Angelus</i> p. 694. V. B.
Acciajulus <i>Donatus</i> p. 617
Achenbachius <i>Heinricus Valentinus</i> p. 192
Achillinus <i>Philoteus</i> p. 729
Achvvorthius <i>Georgius</i> p. 739
Acosta <i>Emanuel</i> p. 445
Acosta <i>Josephus</i> p. 449</p> | <p>Acronius <i>Ruardus</i> p. 826
Acta <i>Apostolorum</i> p. 2.
Acta <i>Synodi Dordraceni</i> p. 862
Acta <i>Erudit. Lips.</i> p. 209. 235. 308. 343. 355. seqq. 365. 375. seqq. 382. 393. sqq. 400. sqq. 410. 414. 420. sqq. 429. sqq. 431. 434. 437. sq 440. sqq. 460. 470. 475. 478. 501. 518. 534. 536. 540. 556. 567. sq. 574. 580. 596. 599. 602. 606. 609. 633. 654. 721. 740. 742. 752. 757. 762. 818. 845. 1029.
Acta <i>Pauli & Thecla</i> p. 5
Adami <i>Melchior</i> p. 95. 98. 103. sq. 108. 118. sq. 122. 129. sq. 134. 136. 148. 325. 327. 409. 484. 594. sq. 759. 765.
Adamus <i>Bremensis</i> p. 66. 488. 502.
Adelboldus p. 623. V. B.
Adelmannus p. 185
Adelphius <i>H.</i> p. 1068.</p> | <p>Ado <i>Viennensis</i> p. 45. V. B. 824
Adolphus <i>Johannes</i> p. 630
Ægidius <i>Ebroicensis</i> p. 1015
Ægidius <i>Monachus</i> p. 501
Ægidius <i>Nicolaus</i> p. 681
Ægidius <i>Petrus</i> p. 639. 643
Ælnothus p. 419
Æmilius <i>Theodorus</i> p. 165. 858
Aerius <i>Monachus</i> p. 825. H.
Aetius p. 849. H.
Afer <i>Virgilius</i> p. 1095
Agathius p. 615
Agobardus <i>Episc.</i> p. 728. 731
Agricola <i>Franciscus</i> pag. 670. seq. 714. 826
Agricola <i>Johannes</i> p. 415. 838. seq. V. I.
Agricola <i>Rudolphus</i> p. 637. 697
Agrippa <i>Heinricus Cornelius</i> pag. 644. 681
Agrius <i>Conradus</i> p. 249
Agu-</p> |
|--|--|---|

I N D E X.

<p>Aguchius <i>Hieronymus</i> p. 776
 Aguchius <i>Job. Baptista</i> p. 776
 Aimoinus p. 488. 553. 655
 Ainsvorthus <i>Heinricus</i> p. 826
 Alanus <i>Magister</i> p. 476
 Albanus <i>Franciscus</i> p. 751
 Albanus <i>Job. Hieronymus</i> pag. 713. 773
 Albaspinus <i>Gabriel</i> p. 938. fqq.
 Albergatus <i>Federicus</i> p. 708
 Albergatus <i>Nicolaus</i> p. 776
 Alberti <i>Valentinus</i> p. 906. seq. 927
 Albertinus <i>Edmundus</i> p. 803
 Albertus <i>Argentiniensis</i> p. 78
 Albertus <i>Leander</i> p. 87
 Albertus <i>Stadensis</i> p. 65. V. B. 616
 Albi <i>Henricus</i> p. 288. 775
 Albinianus <i>Petrus</i> p. 714
 Albinus <i>Petrus</i> p. 125
 Albirius <i>Franciscus</i> p. 773. 1010
 Alcaceva <i>Petrus</i> p. 446
 ab Alcazar <i>Ludov.</i> p. 916
 Alciatus <i>Johannes</i> p. 853. H.
 Alcuinus <i>Flaccus</i> p. 676
 Aldinus <i>Thomas</i> p. 227
 Alegambe <i>Petrus</i> p. 156. 300. 361. 388. 399. 404. 407. 416. fqq. 419. 445. fqq. 454. 458. 460. 463. 467. 473. 539. 543. 566. 720. 777.
 Alegre <i>M. Antonius</i> p. 672. fqq.
 Alemannus <i>Ebelingus</i> p. 248. V. B.
 Alemannus <i>Nicolaus</i> p. 614. {253
 Alexander <i>ab Alexandro</i> p. 98
 Alexander <i>Alexandr. Episc.</i> p. 846
 Alexander <i>Natalis</i> p. 297. 364. fqq. 1029. 1049. 1053. 1058. 1062. 1070. 1073. 1075. 1077. 1080. fqq. 1110. 1114. fqq. 1120. 1140. 1147. 1156. 1160.
 Alexander <i>Poeta</i> p. 929
 Alfordus <i>Michael</i> p. 399
 Algerus p. 887. V. B.
 Aligherius <i>Dantes</i> p. 725</p> | <p>Alitienfis <i>Jacobus</i> p. 693
 Allatius <i>Leo</i> p. 21. 29. 383. 392. 433. 441. 452. 537. 683. fqq. 702. 709. 719. 722. 785. 808. 898. 1162. 1164.
 ab Alliaco <i>Petrus</i> p. 692
 Allixius <i>Petrus</i> p. 460. 787
 Almainus <i>Jacobus</i> p. 730
 Almeida <i>Aloysius</i> p. 446
 Almeyda <i>Emanuel</i> p. 389. fqq.
 ab Almelovent <i>Theodorus Janso-</i>
 <i>nius</i> p. 604
 Alstedius <i>Johannes</i> p. 916
 Alstedius <i>Job. Henricus</i> p. 174
 ab Altaemps <i>Job. Angelus</i> p. 672
 Alteserras <i>Antonius Dadinus</i> p. 653
 Althusius <i>Theodorus</i> p. 953
 Altingius <i>Eberhardus</i> p. 161
 Altingus <i>Henricus</i> p. 176. V. I. 345. 459
 Altingus <i>Jacobus</i> p. 179. V. B.
 Altingus <i>Mensus</i> p. 179. V. B.
 Altus <i>Georgius</i> p. 90
 Altus <i>Henricus</i> p. 956
 Alvarus <i>Johannes</i> p. 410
 Alvarez <i>Alphonsus</i> p. 663
 Alvarecius <i>Franciscus</i> p. 385. fqq.
 Alvvedus <i>Rex</i> p. 398
 Amalarius <i>Lugdunensis</i> p. 971
 Amama <i>Sixtus</i> p. 221.
 Amatus p. 672.
 Ambrosius p. 61. 731. 851. 855. 928. 1112. 1155
 Ambsdorfius <i>Nicolaus</i> p. 248. 840
 Amersbachius <i>Henricus</i> p. 921
 Amelius <i>Gvilielmus</i> p. 221. 400. 872
 de Amici <i>Ovidius</i> p. 714
 de Amico <i>Antonius</i> p. 521
 Ammonius <i>Alexandrinus</i> p. 1165
 Amphiloehius p. 1039. 1068
 Ampfingius <i>Job. Asseverus</i> p. 826. V. B.
 Amulus p. 978
 Amuseus <i>Romulus</i> p. 700</p> | <p>Amydenos <i>Theodorus</i> p. 709
 Amyraldus <i>Moses</i> pag. 225. 870. 917. fqq. 1078
 Anastasius <i>Bibliothecar.</i> p. 19. 42. V. B. 651. fqq. 676. 776. 803. 890. 1077.
 Anastasius <i>Sinaita</i> p. 803
 Ancillonius <i>Carolus</i> p. 430
 Ancyranus <i>Basilus</i> p. 849. H.
 Ancyranus <i>Marcellus</i> p. 1146
 ab Andlo <i>Petrus</i> p. 907
 Andrea <i>Jacobus</i> p. 981
 Andrea <i>Samuel</i> p. 898. 1173
 Andreas <i>Ratisbonensis</i> p. 552
 Andreas <i>Valerius</i> p. 103. 115. 128. fqq. 162. fqq. 180. 183. 359. 362. 391. 404. 406. fqq. 416. 419. 445. 458. 460. 484. 487. 495. 501. fqq. 510. 521. 523. 525. fqq. 530. 545. 548. fqq. 553. 557. 569. 571. 574. fqq. 594. 596. 613. 617. 623. 639. 644. 646. 648. 663. 669. 671. 673. 675. 690. 694. 699. 707. 714. 718. 759. 776. 814. 820. 823. 829. 884. 990.
 Andreus <i>Lancelotus</i> p. 714. 739
 de Angelis <i>Paulus</i> p. 542
 Angelocrator <i>Daniel</i> p. 170
 Angelus <i>Christophorus</i> pag. 434. V. B.
 Anna Comnena p. 24. 808
 Annianus <i>Diaconus Celedens</i> pag. 1127
 Annibal duc d' Estrées <i>Franciscus</i> p. 712
 Anonymi <i>Varii</i> p. 16. 57. 86. 154. 231. 343. 419. 421. 427. fqq. 434. 436. 438. 450. 470. 477. 487. 489. 493. 504. fqq. 507. 515. 526. 531. 533. 536. 538. 540. fqq. 550. fqq. 562. 564. fqq. 567. fqq. 575. 581. fqq. 588. 617. 621. 624. 626. 636. 639. 644. 648. 651. 682. fqq. 685. fqq. 694. 696. 700. 763. 711. fqq. 716.</p> |
|---|---|--|

I N D E X.

- sq. 716. 717. 729. sq. 733. 735. sq. 739. 751. 760. 782. 787. 820. 823. 826. 837. 857. 917. 944. 968. 993. 1151.
- Anselmus *Abb. Gemblac.* p. 57
- Anselmus *Arch. Cantuariens.* p. 1142.
- Anselmus *Canonicus* p. 501
- Anselmus *Mantuanus* p. 689.
- Anselmus *Remensis* p. 687
- Anselmus *Johannes* p. 533
- Anthymius *Dionysius* p. 1015
- Antoninus *Archiepisc.* p. 680
- Antoninus *Florentinus* p. 67. V. B. 683
- Antoninus *Philosoph. Imp.* p. 607
- Antoninus *Grassensis* p. 1016
- Antonius *Olomucensis* p. 475. sq.
- Antonius *Petrus* p. 471
- Antonius *de Quintana duennas* p. 542
- Apollinaris *Hierapol. Ep.* p. 1083
- Apollinarius *Junior* p. 844. V. B.
- Apollonius *Guilielmus* p. 400. 1084
- Apostolius *Michael* p. 637
- Aquæ-Pontanus *Johannes* p. 752
- Aquaviva *Claudius* p. 446
- Aquinas *Thomas* p. 484. 687. 690
- Ararsius *Patricius* p. 846
- Archelaus *Episc. Cæsariæ Cappad.* p. 1069
- Arcudius *Petrus* p. 435. 441
- Arcularius *Daniel* p. 2
- Ardingellus *Cardinalis* p. 800
- Argentus *Joannes* p. 460
- Arinchus *Paulus* p. 543
- Arius p. 845. sqq. VI. *Hæres.*
- Arminius *Jacobus* p. 834. 858. sqq. 864
- Arnaldus *Antonius* p. 767. H. 876
- Arndius *Johannes* p. 902
- Arnifæus *Henninges* p. 620. 740
- Arnkielius *Trogillus* p. 445. 469
- Arnobius *Junior* p. 1151
- Arnoldus *Abbas* p. 504
- Arnoldus *Christophorus* p. 173. 205. 275. 441.
- Arnoldus *Jacobus* p. 220
- Arnoldus *Johannes* p. 220
- Arnoldus *Joh. Gerardus* p. 601
- Arnoldus *Lubecensis* p. 66
- Arnoldus *Vilhelmus* p. 220
- Arnovius *Daniel* p. 1142
- ab Arriaga *Rodericus* p. 877. V. B.
- Arrhigo *Laurentius* p. 704
- Arthurus *Galfridus* p. 679
- Arthurus *Laurentius* p. 671
- Arthus p. 165
- Arthusius *Gothardus* p. 117
- Artopæus *Joh. Daniel* p. 631. 686
- Arumæus *Dominicus* p. 143. 620. 634.
- Arzbergerus *Joh. Fridericus* pag. 622.
- Ascensius *Jodocus Badius* p. 482. 549. 732.
- Atilus *Petrus* p. 752
- Aslacus *Conradus* p. 418. V. B.
- de Asonvillo *Guilielmus* p. 878
- Astallius *Camillus* p. 777
- Athanasius p. 437. 846. sqq. 856. 952. 1039. 1058. 1061. sq. 1103. 1166.
- d' Attichii *Ludov. Donius* p. 778
- Avantius *Jacobus Maritus* p. 360. V. B.
- Auberius *Antonius* p. 774. 780. sq.
- Aubignæus p. 114
- Auctor Auctorem Huberianorum p. 987
- Auctores Conciliorum p. 957
- Auctor diarii Europæi p. 215
- Auctor Theatri Europæi p. 214. sq.
- Auctor Irenici Irenicorum p. 890
- Auctor Prædestinati p. 797. 1067. 1097. 1099. 1170. 1177.
- Audentius p. 1105. 1147
- Avene *Johannes* p. 751
- Aventinus p. 54. 69. 165. 624. sq. 627. 682.
- Augerius *Amalricus* p. 680
- Augustinus p. 788. 794. sqq. 800. 825. 833. 836. 855. sq. 877. 891. 907. 909. sqq. 914. 924. sq. 933. sqq. 941. 943. 958. 962. sqq. 966. 971. 993. 1043. 1045. 1047. 1054. 1057. 1061. 1064. 1067. 1080. 1083. 1089. 1097. 1103. 1105. 1119. 1123. 1126. 1128. sqq. 1133. 1138. 1149. 1154. 1156. 1166. 1170. 1179.
- Augustinus Lib. Baro de Mayerberg. p. 457
- Avianus p. 220
- ab Avila *Ludovicus* p. 645
- Avitus *Alcimus Ecdicius* p. 857
- Aurelius *Ludov.* p. 308
- Aufonius p. 605
- Austro-Sylvius *Petrus Jacob* pag. 834.
- Authæus *Philippus Ludov.* p. 209. 340.
- Avvæus *Johannes* p. 797.

B.

- Baazius *Joannes* p. 469. V. B.
- de Babenberg *Lupoldus* p. 726
- Baccius *Jacobus* p. 283
- Bachmannus *Conradus* p. 143
- Bachovius *Thomas* p. 258
- Badehornius *Leonhard.* p. 141
- de la Badie *Johannes* p. 915. 1030. V. I. 1032.
- Bajanus *Andr.* p. 708
- Bajardus *Claudius Martinus* pag. 772

Bajerus

I N D E X.

- Bajerus *Joh. Guilielmus* pag. 919.
 923. 945. 1168.
 Bailius *Robertus* p. 827
 Baillettus *Adrianus* p. 905
 Balæus *Joh.* p. 661
 Balbinus *Bernardus* p. 454
 Balbinus *Bohuslaus* p. 414. sq. 512.
 635
 Balde *Jacobus* p. 640
 Baldericus 484. V. B. 494
 Balduinus *Balthasar* p. 732
 Balduinus *Franciscus* p. 605. 610.
 615. 937. sq.
 Balduinus *Fridericus* p. 752. 764.
 823. 1038
 Balduinus *Gotlieb* p. 618
 Balduinus de Monde Simon Col-
 lo p. 709
 Balforeus *Robertus* p. 804
 Ballus *Hieronymus* p. 642
 Balsamon *Theodorus* p. 612. 805
 Balthasar *Augustinus* p. 1000
 Baluzius *Joh.* p. 800
 Baluzius *Stephanus* p. 421. 491.
 678. 691. 1093
 Banckius *Laurentius* p. 710. 752
 Bangertus *Henricus* p. 504. 624.
 627
 Banofius *Theophilus* p. 740
 Baratti *Jacobus* p. 389
 Barbarus *Hermolaus* p. 641
 Barbaria *Andreas* p. 572
 Barbosa *Augustinus* p. 691
 Barclajus *Guilielmus* p. 738. 741.
 V. B.
 Barclajus *Joh.* p. 739
 Bardefanes *Syrius* p. 796. 1052
 Bardius p. 631
 Bardii *Hieronymus* p. 102
 Bargæus *Angelus* p. 704
 Barlaeus *Caspar* p. 183. 195. 820
 Barlandus *Hadrianus* p. 102. V. I.
 524
 Barlaumus Monachus p. 729. 748.
 1161
 Barlow *Guilielmus* p. 401
 Barnabeus *Hieronymus* p. 284
 Barns *Robertus* p. 661. V. I.
 Baronius *Caspar* p. 5. 49. 53. 279.
 283. sqq. V. I. 456. 471. sq. 610.
 612. 625. 664. 675. 802. 804. 810.
 888. 911. 936. 969. 974. 1072.
 1076. 1108. 1110. 1114. 1131. 1134.
 1159.
 Baronius *Justus* p. 284. 820
 Barræus *Laurentius* p. 46
 Barralis *Vincentius* p. 503
 de Barres *Anatolius* p. 645
 Barthius *Caspar* p. 52. 61. 600. 602.
 637. 744. 854. 938. sq.
 Bartholinus *Richardus* p. 639
 Bartolus *Daniel* p. 400
 Bartolus *Petrus Sanctus* p. 607
 Barzæus *Caspar* p. 539. 450
 Baselius *Jacobus* p. 412
 Baselius *Nicolaus* p. 94
 Basgapus *Carolus* p. 779
 Basilides p. 882. H.
 Basilides *Johannes* p. 852
 Basnagius *Henricus* p. 418. 845
 Battus *Bartholom.* p. 187. 752
 Bavarus *Conradus* p. 337
 Bavarus *Hieronymus* p. 337
 Baudartius *Vilhelmus* p. 861
 Bauer *Johannes* p. 529
 Baxterus *Richardus* p. 827
 Baylius *Robertus* p. 827
 Bearillus *Antonius* p. 486
 Beauhornois Doctor Sorbon pag.
 992
 Bebelius *Balthasar* pag. 335. 340.
 V. B. 528. 611. 817. 858. 874. 945.
 Bebelius *Henricus* p. 89. 93. 586.
 638
 Bebius *Philippus* p. 149
 Becanus *Martinus* p. 714. V. B. 729
 Beccmannus *Johannes* p. 220. 239
 Bechmannus *Joh. Volckmar* p. 634
 Becillus *Caspar* p. 665. 673
 Beckius *Jacobus* p. 764
 Becmannus *Bartholomæus* p. 618
 Becmannus *Joh. Christophorus* p.
 975
 Beda Presbyter p. 1142
 Beda Venerabilis p. 45. 398. 527.
 1126. 1158
 Beda de la Gormandiere *Johan-*
nes p. 739
 Bedrotus *Jacobus* p. 600
 Bejerlingius *Laurentius* p. 132. 162.
 V. I. 165
 Bejerus *Adrianus* p. 146. 241. 247.
 de Beka *Johannes* p. 525. 623
 Bekinsau *Johannes* p. 730
 Belcarius *Franciscus* p. 624
 Belezkius *Vveiwoda* p. 222
 Belga *Ioh. Gualtherius* p. 164
 Bellarminus *Robertus* p. 5. 37. 471.
 sq. 550. 606. 619. 644. 650. sq.
 715. V. B. 724. 738. sq. 751. 782.
 810. 1119
 Bellojus *Petrus* p. 682
 Bellorius *Ioh. Petrus* p. 607. sq.
 Bellotus *Constantinus* p. 675
 Belvedere *Theodorus* p. 477
 Bembus *Matthæus* p. 410. V. B.
 Bembus *Petrus* p. 93
 Bencius *Franciscus* pag. 304. 702.
 779. sq.
 Benedictus *Renatus* p. 1028
 Benetus *Cyprianus* p. 641. 699
 Benno Cardinalis p. 687
 Benzoni p. 535
 Berardus *Iohannes* p. 553
 Berchetus *Tufanus* p. 425
 Berengarius p. 884. V. B. Hæ.
 Bergius p. 220
 Bergomas *Iacob Philippus* p. 44.
 V. B. 696

I N D E X

- Bermudis Johannes** p. 387
Bernace p. 1019
Bernavus Paulus p. 345
Berneggerus Matthaeus p. 88. 112.
 150. 200. 535. 604. 686. 752. 823.
Bernhardi Abraham p. 218
Bernhardus Abbas Clarae Vall. pag.
 1142
Bernhardus Abbas Fontis Calidi
 p. 475. sq. 672. 730
Beroaltus Hieronymus p. 660
Bertelius Johannes p. 95. V. B.
Bertharius Presbyter p. 524
Bertholdus Constantiensis p. 51. V.
 B. 497
Bertius Petrus p. 859. 872
Bertramus Petrus p. 732
Berullius Cardinalis p. 1019
Beslius Johannes p. 512
Besoldus Christophorus p. 173. V. I.
 575. 664.
Besselius Fridericus p. 617
Betanior Antonius p. 741
Beveregius Guilielmus p. 811
Beverovicus Johannes p. 223
à Beughem Cornelius p. 541
Beumillerus Marcus p. 752
Beumüllerus Nicolaus p. 249
Beurerus Joh. Jacobus p. 140. V. B.
 435
à Beust Joachimus p. 142. 609
Bentherus Michael p. 108. 118
Beza Theodorus p. 39. 161. 804. 854.
 859. 868. 981. 1096
Bixus Johannes p. 595
Bibliander Theodorus p. 671. 880
Bibliotheca Patrum p. 1046
Bidenbachius Felix p. 986
Bigitius p. 845
de la Bigne Margaritus p. 46. 802.
 805
Billejovius p. 415
Billius Erhardus p. 877
Billius Jacobus p. 11. 785. 794. 855
Binderus Christophorus p. 986
Binetus Stephanus p. 566. 693. 701.
 1119
Binius Severinus p. 888. 974
Biragus Franciscus Mediobarbus
 p. 596
Birckerodius Janus p. 203
à Bircken Sigismundus p. 589
Bisciola Joh. Gabriel p. 307
Bisco Johannes p. 843
Bisterfeldius Joh. Henricus p. 916
Bitschius Caspar p. 126. 612
Bivarius Franciscus p. 44
Bizarius p. 165
Blacvellus Georgius p. 738. 745
Blakius p. 827
Blancardus Nicolaus p. 437
Blancus Andr. p. 779
Blandonius Arias p. 446
Blandrata Gregorius p. 853
Blaseus Vincentius p. 410
Blastar Matthaeus p. 612. 811
Blech Gregorius p. 233. V. B.
Bleda Jacobus p. 445
Blesdikius Nicolaus Meinardus p.
 930. 932
Blondellus David p. 74. 90. 119.
 315. 318. 541. 676. 678. 684. sqq.
 710. 741. 798. 869. 910
Blondus Flavius p. 88. V. B.
Blume Abasverus p. 753
Boccacius Johannes p. 680
Bocchius Franciscus p. 705
Bockenbergius Petrus Cornelisso-
nus p. 495. V. B. 525
Bodecherus Nicolaus p. 874
Bodinus Johannes p. 24. 104
Bodon Henricus p. 558
Boecklerus Henricus p. 93. 95. 98.
 155. sq. 169. 195. 188. 199. V. I. 214.
 333. 633. 636. 677
Boecklerus Johannes p. 199
Boehmius Jacobus p. 899. sq. V. L.
Boethius Hector p. 165. 482
Boethius Severinus p. 1095
Bohemus Eusebius p. 328. V. B.
Boineburgius p. 174. 189
du Bois Gerhardus p. 420
du Bois Jacobus p. 827
Boissardus Joh. Jacobus p. 188. 696.
 699
Boldoinus Octavius p. 781
Bolduanus p. 117. 125. 133. 144
Bollandus Jacobus p. 22.
Bollandus Johannes p. 446
Bomplanus Ignatius p. 702
Bonafascia Stephanus p. 668
Bonfinius p. 165
Bongarsius Jacobus p. 155
Bonifacius Balthasar p. 614
Bonifacius Pont. Rom. p. 1131
Boninsegni Petrus p. 695
Bonizo Episc. p. 653
Bonnus Hermannus p. 99
Bontemps Petrus 827
Borchonius p. 953
Bordinus Joh. Franciscus p. 664
Borellus Petrus p. 905
Bornmeister Simon p. 589. V. B.
Boromæus Carolus p. 506. 543. 778
à Bosco Johannes p. 655
Bosius Antonius p. 543
Bosius Ioh. Andr. p. 17. sqq. 24. 64.
 184. 202. 210. 230. 300. 363. 454.
 601. 604
Bosquetus Francisc. p. 419. V. B.
 668. 687. 694
Boslius Donatus pag. 90. 506. 691.
 695
Boterus p. 165
Botsaccus Johannes p. 827. V. B.
Borvidus Johannes p. 457
Boucherius 771
Boverius Zacharias p. 715
Bovius Zefrielus Thomas p. 474
 Box-

I N D E X.

- Boxhornius *M. Zverius* p. 182. V.
I. 195. 474. 477. 502. 602. 605.
685
Bozius *Thomas* p. 715. 779
Bradwardinus *Thomas* p. 1147
Bratio *Nicolaus* p. 535
Brancatius *Franciscus Maria* p. 773
Brandis de Schas *Lucas* p. 86
Brandus *Joh. Antonius* p. 664
Braschelius *Adolphus* p. 181
Braulio *Episc.* p. 802
Braunius *Daniel* p. 198
Breckelinus *Frider.* p. 421
Bredenbachius *Tilemanus* p. 410
Breitingerus *Joh. Jacobus* p. 544.
833
Bremius *Martinus* p. 325
Bremius *Daniel* p. 919
de Bres p. 827
Breverus *Johannes* p. 541
Brevinus *Guilielmus* p. 542. 680
à Breul *Jacobus* p. 533. 652. 802
Brewerus *Henricus* p. 181
Briccius *Franciscus* p. 781
Brietius *Philippus* p. 196. V.B.
Brightmannus *Thomas* p. 753. 917
Brii *Ægidius* p. 514
Brinheus p. 827
Brisacensis p. 1019
de Broc p. 1016
Brocardus *Jacob* p. 916
Brochmandus *Caspar Erasmus* p.
753
Broelmannus *Stephanus* p. 65
Brogiottus *Andreas* p. 709
Bronchorstius *Joh.* p. 45
Broschaertus *Villebrotus* p. 419
Brotufius *Ernestus* p. 507
Browerius *Christophorus* pag. 49.
496. 500. 522
Browerus *Jacobus* p. 707
Brucrus *Henricus* p. 160
Bruckius *Johannes* p. 930
Brulius *Joachimus* p. 460
Brunfelliuss *Otto* p. 3.
Brunnerus *Joh. Georgius* p. 671. 753
Brunnius *Augustinus* p. 588
Bruno *Abbas Cassinens.* p. 687
Bruno *Monachus* p. 628
Brunus *Conradus* p. 283
Bruschius *Caspar* p. 482. 485. 493.
sq. 508. sq. 519. 524. 527. 557.
559
Bruscus *Bernardus* p. 606
Brutus p. 741
Brezenekius *Johannes* p. 572
Bubalus de Cancellariis *Stepha-*
nus p. 708
Buccapadulus *Antonius* p. 702
Buccius *Michael* p. 284
Bucelinus *Gabriel* p. 219. V.B. 463.
492
Bucerus *Martinus* p. 827
Buchananus p. 741
Buchelius *Arnoldus* p. 525
Buchenhagius p. 839
Bucherius *Ægidius* p. 411. 501. 622
Buchingerus *Martinus* p. 682
Buchnerus *Augustus* p. 247. 603
Bucholzerus *Abraham* p. 122. sq.
V. I. 165. 345
Buckerigius *Johannes* p. 741. V. B.
Buchischiuss *Gotsfridus Ferdinan-*
dus 467
Budæus *Guilielmus* p. 84. 1499
Buddæus *Joh. Franciscus* p. 633. 744
Bulengerus *Jul. Cesar* p. 133. 166.
sq. V. I. 312. sq. 445. 531. 544
Bullialdus *Ismael* p. 35. 451
Bullingerus *Henricus* p. 827
Bullus *Georgius* p. 890
Buntingius *Henricus* p. 137. V. B.
165
Buno *Johannes* p. 175. 232. V. I.
Burckardus *Johannes* p. 697
Burckhardus *Monachus* p. 497
Burgersdicius p. 222
Borges *Antonius* 843
Burgundus *Nicolaus* p. 633
Burhillus *Robertus* p. 740
Burnettus *Guilielmus* p. 400. V. B.
427. 429. 662. 1165
Busæus *Johannes* p. 611. 653. sq.
Buschius *Hermannus* p. 828
Buschius *Johannes* p. 535
Bussæus *Jacobus* p. 446
Busseretus *Francisc.* p. 958. V. B.
Bustierus *Francisc.* p. 213. V. B.
Buxtorfius *Gerlachius* p. 034
Buxtorfius *Johannes* p. 860. 913
de Byb *Albertus* p. 696
Bzovius *Abraham* p. 69. 319. 664.
682. 706. 716

C.

C Abassutius *Johannes* p. 1077.
1150. 1159
Cabrera *Franciscus* p. 665
Cæcilianus *Episc.* p. 934. V. B.
Cælestinus *Abbas* p. 513
Cænalis *Robertus* p. 496
Cæsarius *Johannes* p. 105
Cæsenas *Michael* p. 732
Cajetanus *Constantius* p. 542. 675.
690. sq.
Cajetanus *Jacobus* p. 692
Cajetanus *Octavius* p. 466. V. B.
Cajetanus *Thomas de Bio* p. 3. V. B.
p. 716
Cainus p. 1085
Calaber *Barlaam* p. 682
Calcagninus *Celius* p. 698. sq.
Caldenbachius *Christianus* p. 589
Caleca *Manuel* p. 1164
Calenus *Henricus* p. 991
Calixtus *Fridericus Ulricus* p. 331.
765. 788. 795. 924
Calix-

I N D E X

- Calixtus *Georgius* p. 309 331. 625.
748. sq. 753. 799. 800. 810. 880.
912. 1096.
- Calvinus *Abraham* p. 435. 874. 900.
sq. 904. 921. 926. 953. 1034.
- Calvinus *Iohannes* p. 3. 828. 1005.
- Calvifius *Sethus* p. 151. V. I. p. 165.
342.
- Cambdenus *Guilielmus* p. 275
- Camerarius *Cencius* p. 691
- Camerarius *David* p. 466
- Camerarius *Ioachim* p. 92. 242.
113. 645. 060
- Camerarius *Iohannes* p. 697
- Camillus p. 471
- Campanus *Cynus* p. 701
- Campanus *Ioannes Antonius* pag.
637. 696,
- Campogius *Thomas* p. 716
- Campus *Petrus Maria* p. 540. 692
- Camuzathius *Nicolaus* p. 474. 522.
545. 550
- Canifius *Henricus* p. 9. 49. 51. 77.
sq. 491. 515. 550. 575. 617. 623.
sq. 630. 651. 674. 689. 801. 810.
824. 845. 890. 953. 1046.
- Canifius *Petrus* p. 283. 663. 674
- Cantacutius p. 1161. sqq.
- Canus *Melchior* p. 5. 74. 606
- Capella *Martianus* p. 802
- Capelle *Rudolphus* p. 686
- Capellus *Alexander* p. 879
- Capellus *Ludovicus* p. 3. 344. 355.
917
- Capellus M. *Antonius* p. 396. 471.
716
- Capitolinus *Iulius* p. 579
- Cappetus *Iacobus* p. 312. sq. 344.
V. B. 753. 822
- Capponus *Ioh. Baptista* p. 603
- Capreolus Ep. *Carthagenf.* pag.
1094
- Caraccia *Archangelus* p. 702
- Caracciolus *Antonius* p. 537. 701
- Carafa *Antonius* p. 289. 701
- Carafa *Carolus* p. 432
- Caranza *Barthol.* p. 682
- Carcerinus *Nicolaus* p. 326
- Cardanus *Hieronymus* p. 602
- Cardevacques *Ferdinandus* p. 521
- Cariophylus *Iohann Mattheus* p.
716
- Cario *Iohannes* p. 96. sqq. V. I. p.
156
- Carnovius *Stanislaus* p. 306
- Carolus *Ferdinandus* p. 542. 706.
709
- Carolus IV. *Imperator* p. 634
- Carolus V. *Imper.* p. 642
- à S. Carolo *Ludovicus Jacob* p. 650
- Carolus à S. Paulo p. 481
- Carolus à Basilica Petri p. 779
- Carolus VI. *Rex Gall.* p. 734
- Carpzovius *Augustus* p. 73
Benedictus p. 634
Ioh. Benedictus p. 4
- Carrerius *Alexander* p. 716
- Carriere *Franciscus* p. 665
- Carfulanus *Martinus* p. 656
- des Cartes *Renatus* p. 8. 68. 879.
904. sq. V. B.
- de Carthagera *Ioannes* p. 472. 717
- Cartharius *Carolus* p. 773
- Casa *Ioannes* p. 778. 780
- de Cafali *Libertinus* p. 916
- Cassander *Georg* p. 828. 1143
- Casaubonus *Emericus* p. 224. 938. sq.
- Casaubonus *Isaacus* p. 39. 277. 287.
292. sq. 309. sq. 604. 626. 724.
730. 742. 793. 1039.
- Casseliu *Iohannes* p. 328
- Cassianus *Iohan.* p. 1039. 1138
- Cassiodorus *Magnus Aurelius* p.
13. V. B.
- Cassiodorus *Petrus* p. 401. 728.
1139
- Cassius *Dio* p. 578
- Castaldus *Ioh. Baptista* p. 701
- Castaneus *Henricus Ludovicus* p.
771
- Castellus *Raphael* p. 612
- Castor *Agrippa* p. 884
- à Castro *Alphonsus* p. 682. 813
- à Castro *Ludovicus* p. 412
- Cataneus *Baldus* p. 704
- Cataneus *Eugenius* p. 506
- Catena *Hieronymus* p. 701
- Cavacius *Jacobus* p. 570
- de Cavalleriis *Ioh. Baptista* p. 595
- Cavazzonius *Franciscus* p. 668
- Cave *Guilielmus* p. 623. 625. 652.
655. 666. 685. 696. 732. 742. 786.
790. sqq. 800. sqq. 811. 818. 848.
857. 889. 916. 937. 947. sq. 957.
970. 977. 1022. 1039. 1048. 1082.
1090. 1115. 1121. 1125
- Cavitellus p. 165
- Causinus *Nicolaus* p. 463. V. B.
- Ceccanus *Annibal* p. 671
- Cedrenus *Georgius* p. 18. 22
- Cellarius *Balthasar* p. 1028
- Cellarius *Christophorus* p. 234. V.
B. 581
- Cellotius *Ludovicus* p. 976. 980.
1148. 1150
- Celtes *Conradus* p. 622
- Cerealis *Episc.* p. 857
- Cerinthus p. 607. V. B. Hæret.
- Cerqueira *Ludovicus* p. 448. V. B.
- Chachemius *Henricus* p. 644. 729
- Chæricus *Bartholomæus* p. 609
- Chæricus *Jacobus* p. 620
- Chalcedonius *Petrus Georg.* p. 93
- Chamieur *Daniel* p. 742
- Chapeavillius *Iohannes* p. 501. sq.
V. B.
- Charlerius *Iohannes* p. 729
- Cheffraus *Arnoldus* p. 753
- Chefneus *Matthias* p. 363

Chem-

I N D E X.

Chemnitius *Martinus* p. 792. 1123
 Chenu *Johannes* p. 496
 du Chesne *Andreas* p. 40. 50. 58.
 424. 458. 474. 491. 507. 552. 553.
 557. 565. 569. sq. 584. 617. 620.
 sqq. 648. 666. 672.
 du Chesne *Franciscus* p. 775
 du Chesne *Johannes* p. 571
 Chiffelius *Henricus* p. 781
 Chifletius *Claudius* p. 603
Franciscus p. 856
Henricus Thomas p. 589.
 603
Johannes p. 684. 884
Joh. Jacobus p. 541. 564.
 672
Petrus Franciscus p. 554. 610
 Chimerinus *Robertus* p. 794
 Chioccarellus *Bartholomaeus* pag.
 509
 Chonnoa *Rogerus* p. 732
 Choquetius *Hiacynthus* p. 412
 Christophorus *Johannes* p. 8
 Chrysologus *Petrus* p. 953
 Chrysomalus *Constantinus* p. 897
 Chrysostomus *Johannes* p. 2. 790.
 845. 855. sq. 960. 1123.
 Chytræus *David* p. 114. 130. 134.
 sqq. V. I. 160. 165. 435. 440. 453.
 464. 517. 646. sqq. 914.
Nathan p. 89
 Ciaconius *Alphonsus* p. 605. sq. 665.
 668. 771
 Ciampinus *Johannes* p. 653. V. B.
 p. 775
 Cicarellus *Antonius* p. 660
 Cicelerus *David* p. 249
 Cinnamus *Johannes* p. 25. V. B.
 Cironius *Innocentius* p. 691
 Cisnerus *Nicolaus* p. 82. 126. 623.
 631. sq.
 Clajus *Johannes* p. 274
 Clarius *Johannes* p. 361

Monachus p. 570
 Clarus *Idacius* p. 856
 Claudius *Constantiens.* p. 1016
Johannes p. 429
 Claveus p. 225
 Cledonius *Presbyter* p. 845
 Clemens *Alexandrinus* p. 6. 883.
 959. 967. 969. 1020. 1052. 1098.
 sq. 1176. 1178
Antonius p. 749
Claudius p. 191. 682
 VII. Pont. Rom. p. 643.
 1055. 1174
 Clerus *Michael* p. 168
 Cloberus *Basilius* p. 218
 Cloppenburgius *Johannes* p. 828.
 V. B. 833
 Clotzius *Sigfridus* p. 434
 Cluverus *Johannes* p. 167. sq. V. I.
 341. 753
Michael p. 168
 Cobbetus *Thomas* p. 828
 Coccejus *Johannes* p. 913. 918. 925.
 V. B.
 Coccinius *Michael* p. 619. 638. 727.
 Coccius *Iodocus* p. 683. 959
 Cocheilius *Jacobus* p. 773
 Cochlaus *Johannes* p. 115. sq. 415.
 669. 835. 1145
 Cocus *Thomas* p. 221.
 Codinus *Georgius* p. 30. 521
 Coeffreau *Nicolaus* p. 717. VB. 760
 Cœlestius p. 1124. sq. H.
 Cœlestinus V. Pont. Rom. p. 692.
 1131
 Coffinus *Eduardus* p. 778
 Cogelius *Fridericus* p. 504
 Cointius *Carolus* p. 420
 Colbergius *Ehre Gott Daniel*
 p. 903. 921
 Colbius *Christianus* p. 826
Georgius p. 512
Zacharias p. 177

Coldingius *Ianus* p. 431
 Colerius *Ieremias* p. 218
 Collatius *Petrus Apollonius* p. 604
 Collegium *Bruntrutatum* p. 486
 Collenutius *Pandolphus* pag. 165.
 638
 Collinius p. 222
 Colomesius *Paulus* p. 490
 Columbus *Johannes* p. 518. 523
 Colvenerius *Georgius* p. 485. 541.
 808
 Colvius *Andreas* p. 298
 Columna *Aegidius* p. 693
Ascanius p. 298. 728
 de Columna *Rudolphus* p. 619. 656.
 727. 731
 Combefilius *Franciscus* p. 19. 537.
 805. 1027. 1076. 1089. 1164
 Comenius *Ioh. Amosus* p. 413
 Comelinus p. 938
 Cominaeus *Philippus* p. 112
 Conæus *Georgius* p. 466
 Concilium *Carthaginense* V. p.
 1069. 1132
Pisanum p. 735
Turonense p. 735
 Conckius *Christophorus* pag. 443.
 498
 P. Condranius p. 1019
 Conradus *Alphonsus* p. 916
 Congnardus p. 985
 Conradus *Episcopus Trajectinus*
 p. 508. 627
 Conradus *à Liechtenau* ; al. *Ur-*
spergensis p. 63. 66. 616. 631. 954
 Conringius *Hermannus* p. 50. 53.
 64. 67. sq. 77. 105. 137. 209. 210.
 298. 633. 710. sqq. 748. 1014
 Constantinus *Porphyrogenneta* p.
 20. sq. V. B.
 Constantius *Georgius* p. 568
 Contelorius *Felix* p. 630. 695. 774.
 631

I N D E X.

<p>Contius p. 20
 Contzen <i>Adamus</i> p. 389. 755
 Cooke <i>Alexander</i> p. 685
 Copus <i>Alanus</i> p. 283. 358. 682
 <i>Martinus</i> p. 248. 253
 Coqueus <i>Leonhardus</i> p. 717. 760
 Coquilius <i>Vidus</i> p. 900
 Cordeſius <i>Johannes</i> p. 707
 Corius <i>Bernardinus</i> p. 585
 Cornarius <i>Iohannes</i> p. 793. ſq. 927
 Cornelius <i>Ep. Rem.</i> p. 1106. ſq.
 Cornhertius <i>Theodorus</i> p. 822. 915
 Corſali <i>Andreas</i> p. 390
 Cortefius <i>Ferdinandus</i> p. 448
 <i>Georgius</i> p. 670
 Corvinus <i>Andreas</i> p. 245. 347. 337
 <i>Antonius</i> p. 537
 <i>Ioh. Arnoldus</i> p. 872
 Coſin <i>Richardus</i> p. 401
 Coſnier <i>Michael</i> p. 494
 à Coſta <i>Hieronymus</i> p. 426
 à Coſten <i>Matthæus</i> p. 461
 Coſterius <i>Iohannes</i> p. 799
 Coſterus <i>Abraham</i> p. 829
 Cotelerius <i>Ioh. Baptiſta</i> p. 805. 807.
 809. 1061. 1066. 1073
 Cotiſfortus <i>Thomas</i> p. 829
 Cotten <i>Ioh. Clauſenius</i> p. 829
 Cottenſonius p. 1150
 Cotterius <i>Matthias</i> p. 916
 Cottonus <i>Clemens</i> p. 402
 <i>Robertus</i> p. 219
 Covarruvias p. 1012
 Coulon <i>Ludovicus</i> p. 149
 Coupletius <i>Philippus</i> p. 418
 Couſtordus <i>Claudius</i> p. 475. ſq.
 Coxius <i>Michael</i> p. 868
 Cracanthorpius <i>Richardus</i> p. 401
 de Cracovia <i>Matthæus</i> p. 753
 Cramerus <i>Daniel</i> p. 461. V. B. 186.
 753. 816. 922
 Crancius <i>Annihal</i> p. 738
 Craſſus <i>Nicolaus</i> p. 472. 737</p> | <p>Crato è Craſtheim <i>Ioh.</i> p. 648
 Creighthon <i>Robertus</i> p. 659
 Crellius p. 221. 916
 Crispinus <i>Milo</i> p. 486
 Crispus <i>Tobias</i> p. 843
 Critopulus <i>Metrophanes</i> p. 436
 Crocius <i>Ludovicus</i> p. 872
 Crojus <i>Carolus</i> p. 597
 Crojus <i>Johannes</i> p. 970
 de la Croix <i>Guilielmus</i> p. 489
 Crombachius <i>Herman.</i> p. 492. 531
 Cromerus p. 165
 Crompton <i>Thomas</i> p. 401
 Crucius <i>Iohannes</i> p. 413
 Crugotius <i>Petrus</i> p. 917
 Crummedyckius <i>Albertus</i> p. 504
 Cruſenius <i>Nicolaus</i> p. 549
 Cruſius <i>Iacobus Andreas</i> p. 634
 <i>Martinus</i> p. 436. 630. 785
 Cugnerius <i>Petrus</i> p. 732
 Cujacius <i>Iacobus</i> p. 616
 Cunæus p. 223
 Canradus <i>Iohannes</i> p. 218
 Curæus p. 165
 Curcellæus <i>Gedeon</i> p. 871
 Curcellæus <i>Stephanus</i> p. 684. 853.
 863. 867. ſq. 873. 918. 941
 Curio <i>Cælius Secundus</i> p. 916
 Curtius <i>Cornelius</i> p. 516. 548
 <i>Ioh. Iacobus</i> p. 649
 de Cuſa <i>Nicolaus</i> p. 226
 Cuſanus <i>Auguſtinus</i> p. 290
 Cuſpinianus <i>Ioh.</i> p. 61. 74. 165. 586.
 628. 631. 638. 652
 Cuſtos <i>Dominicus</i> p. 530
 Cuſtemius <i>Petrus</i> p. 464
 Cuyckius <i>Henricus</i> p. 820. V. B.
 Cydonius <i>Demetrius</i> p. 1161
 Cygnæus <i>Ioh.</i> p. 485
 Cypariſotus <i>Iohannes</i> p. 1164
 Cypræus <i>Bartholomæus</i> p. 488
 <i>Ioh. Adam</i> p. 468. 519. V. B.
 <i>Paulus</i> p. 519. V. B.</p> | <p>Cyprianus p. 6. 1106. ſq.
 Cyprius <i>Philippus</i> p. 437
 Cyrillus <i>Alexandrinus</i> p. 613. 844.
 1011. ſq.
 <i>Hierofolymitanus</i> p. 1053</p> <p style="text-align: center;">D.</p> <p>D Acherius <i>Lucas</i> pag. 57. 481.
 486. 501. 507. 514. 518. 523.
 ſq. 549. ſq. 564. 569. 572. ſq.
 857. 886
 Dadraus <i>Iohann.</i> p. 8. 513
 Dallæus <i>Iohann.</i> p. 348. 788. 803.
 1028.
 Damalevicius <i>Stephanus</i> pag. 498.
 524. 526.
 Damascenus <i>Iohannes</i> p. 673. 784.
 806. V. B. 824. 907. 944. 1027.
 1049. ſq. 1057. 1061. 1064.
 1067. 1074. 1077. 1096. ſq. 1100.
 1103. 1166
 <i>Nicolaus</i> p. 600. V. B.
 Damasus p. 651. V. B. 1155
 Damianus <i>Petrus</i> p. 731
 Damæus <i>Lambertus</i> p. 39. 161. 754.
 797. 825. 941. 962. 1056. 1063.
 1065. ſq. 1157. 1170. ſq.
 Danhauerus <i>Conradus</i> p. 335
 <i>Ioh. Conradus</i> p. 335. V. B.
 391. 441. 458. 1028
 Darles <i>Iohannes</i> p. 315. 749
 Dartiſius <i>Iohannes</i> p. 430
 Darvierus <i>Oſias</i> p. 917
 à Daſſel <i>Harde wigus</i> p. 585
 Daſſovius <i>Nicolaus</i> p. 1100
 Danbuſſon p. 1015
 à Daventria <i>Iohannes</i> p. 829
 David <i>Franciſcus</i> p. 853. H.
 <i>Iohannes</i> p. 759. 820
 <i>Menevienſis</i> p. 1142
 Decius <i>Philippus</i> p. 745
 Deckerus <i>Conradus</i> p. 685
 Dedeliu</p> |
|---|---|---|

I N D E X.

- Bedelius** p. 223
de Deis Ioh. p. 506
Delphius Iohannes p. 718
Delrio Iohannes p. 362
Demetrius Archypresbyter p. 785
Demochares Antonius p. 489. 514
Dempsterus Thomas p. 45. 465. sq.
Dennisius Petrus p. 155
Denckion Johannes p. 827
Derodon David p. 917
Desselius Valerius Andr. pag. 103.
 108
Dexter Flavius Lucius p. 43
Diana Antonius p. 741
Dicticinius p. 1155
Didymus Monachus p. 1047. 1116
Dieckius Leopoldus p. 829
Dieckmannus Iohannes p. 754
Diefenbachius Martinus p. 584. 633
 à Dieft **Henricus** p. 350
Dietericus Conradus p. 194. 546.
 816. V. B.
 Georgius p. 634
 Iohannes p. 194
 Ioh. Conradus p. 194. V. I.
 p. 589. 665. 686. 766
Diez Suante Gustavus p. 925
Dilfeldius Georg. Conradus p. 921
Dilherrus Michael p. 195
Dillichus Wilhelmus p. 488
Dinnerus Andreas p. 509
 Conradus p. 509
Diodorus Cilicum Episcopus p. 1174
Dionysius Alexandrinus pag. 922.
 1086. 1103. 1111. 1163
 Areopagita p. 423. 803
 Briocensis p. 1010
 Corinthius p. 1052
 Sanctus p. 556
de Diogelo Odo p. 554
Ditmarus Mersburgensis p. 583.
 V. B.
Debucius Iohannes p. 917
- Dodechinus** p. 55. V. B. 626
Dodsworth Rogerus p. 402
Dodwellus Henricus p. 783. 785.
 787
Dolingius Johannes p. 754
Dolionus Joh. Nicolaus p. 682
Domenec Antonius p. 416
Dominicanus Albertus p. 681
de Dominis M. Antonius pag. 298.
 714. sq. 719. 742. sq. V. B.
Donatus Afer pag. 933. sqq. V. I.
 Hæret.
 Hieronymus p. 718
 Leonhardus p. 470. 736
Donnerus Iohannes p. 193. 872
 à Dooreslau **Abraham** p. 839
Dornavius Caspar p. 140. 218
Dorpius Henricus p. 537
Dorscheus Ioh. Georg. p. 193. 954
Dositheus Episc. Seleucens. p. 1109
Doubletius Iacobus p. 55
Dourmannus Casimirus p. 718
Downamus Georgius p. 754
Douza Theodorus p. 29
Draudius Georgius p. 117. 144. 279
 325
Draxus Thomas p. 754
Drebellius Cornelius p. 221
Drechslerus Ioh. Gabriel pag. 203.
 V. B. 1033
Dreierus Christianus p. 744
Dreierus Christophorus p. 1028
Drelincurtius p. 225. 348
Dresserus Matthæus p. 81. 146. V. I.
 391. 619. 754. 785
Driedon Iohannes p. 1002
Drusius Ioh. p. 10. 785. 865
Dubravius Ioh. p. 510
Ducas p. 34. V. B.
Ducæus Fronto p. 40. 313. 674. 742.
 785. 804. 808
Dudithius Andreas p. 822. V. B.
Dugdale Guilielmus p. 401
- Duglossus Ioh.** p. 493. 512
Duncanus p. 225
Duns Iohannes p. 979
Duppa Brianus p. 465
Duræus Ioh. p. 347
Durandus p. 886. 1158
Durellus Ioh. p. 401
Durerus Albertus p. 640
Durrius Ioh. Conrad p. 817
 Ioh. Fridericus p. 609
de Dûsburg Petrus p. 462
- ## E.
- E Admerus** p. 929
Eatonus Ioh. p. 643
Eberhardus Altahensis p. 77
 Christianus p. 641
 Salisburg. Ep. p. 628
Ebertus Iac. p. 345
Ebion Hæret. p. 912. V. B. p. 942
Ebrardus p. 475. sq.
 ab Ecclesia **Franc. August.** p. 512
Echellenfis Abraham p. 454. sq.
Eckardus Henricus p. 815. V. B.
Eckardus Iunior p. 494. 674
Eckbertus p. 475
Eckhardus Tobias p. 818
Eckstormius Henricus p. 526
Eczardus Iodocus p. 833
Edenius Iordanus p. 880
Ederus Georgius p. 645. 813
Egardus Paulus p. 920
Egehardus p. 500
Egesippus p. 604
Eggelingius Ioh. Henricus p. 558.
 602
Egnatius Ioh. Baptista p. 93. 241.
 506. V. B. 586
Egilmarus Ep. p. 974
Eginhartus p. 618
Ehingerus Elias p. 329. V. I. 765.
 821

I N D E X.

- Eichelius *Johannes* p. 614. 654
 Eilardus *Christophorus* p. 186
 Einhorn *Paulus* p. 418
 Eifengreinus *Guilielmus* p. 283. 358
 519
 Elipandus *Toletanus* p. 954
 Elmacinus *Georgius* p. 397
 à S. Elpidio *Alex.* p. 718
 Elsius *Philippus* p. 94
 Elxeus *Pseudo-Propheta* p. 942
 Emanuel *Philibertus* p. 1016
 Emmerlingus *Michael* p. 451
 Emmius *Uubbo* p. 160. V. I. p. 176.
 930. 932
 l' Empereur p. 195. 223
 Emserus *Hieronymus* p. 657
 Engelbrechtius *Arnoldus* p. 620
 Engelhusius *Theodoricus* pag. 84.
 V. B.
 Ens *Caspar* p. 117
 Epiphanius *Scholasticus* p. 13. 784.
 sqq. V. I. p. 806. 836. 891. 907.
 909. 912. 927. 942. sq. 949. 958.
 sqq. 963. sq. 1040. 1049. sqq.
 1064. 1067. 1079. 1097. 1101. 1103.
 sq. 1106. 1112. sqq. 1146. 1157. sq.
 1166. 1169. sqq. 1175. sq. 1179
Sophista p. 844
 Episcopus *Simon H.* p. 853. 863. sq.
 V. I.
 Erasmi *Johannes* p. 918
 Erasmus *Roterodamus* p. 602. 641.
 784. 822
 Erbermannus *Vitus* pag. 156. 710.
 711
 Erdmannus *Erdwinus* p. 511
 Erdtmannus *Christianus* p. 538
 Erigenas *Joannes* p. 887
 Eringthonus *Antonius* p. 718
 Ernengardus p. 475. sq.
 Ernestus *Comes in Mansfeld* pag.
 622
 Ernius *Henricus* p. 829
 Ernstius *Henricus* p. 26. 66. 191.
 V. I.
 Erpenius *Thomas* p. 397
 Erythraeus *Janus Nicius* p. 149. 283.
 297. 299. 319. 322. 435. 465. 506.
 543 553. 743.
 Essenius *Andr.* p. 1034
 Estius *Guilielmus* p. 362
 Etterlinus *Joh.* p. 546
 Etzardus *Jodocus* p. 809
 Evagrius *Scholasticus* p. 14. 1088.
 1116. 1118
 Evander *Paulus* p. 163
 Evangelistæ IV. p. 1
 Eudæmon *Andreas* p. 719
 Evenius *Sigismundus* p. 755
 Eugubinus *Augustinus Steuchus*
 p. 612
 Eulogius *Patriarcha Alexandr.* p.
 1112.
 Evnomius *Har.* p. 945
 Evodius *Afer* p. 1047
 Eusebius *Dorylaensis* p. 952
Emisenus Episc. p. 1111
 Eusebius p. 6. V. B. 8. 267. 602.
 605. 609. sq. 784. 847. 909. 912.
 922. 940. sqq. 959. 962. 967. 969
 1022. 1043. 1052. 1062. sqq. 1079.
 sqq. 1083. sqq. 1098. 1103. 1104.
 sqq. 1114. 1157. sqq. 1166. 1169.
 sqq. 1176
 Eusthatius *Antioch.* p. 1116
 Eutherus *Har.* p. 1090
 Eutropius *Presbyter* p. 728
 Eutropius *Sophista* p. 580. 605
 Eutythes *Presbyter* Hæret. p. 950.
 sqq. V. I.
 Eutythius *Alexandr.* p. 396. V. B.
 Exnerus *Balthasar* p. 318
 F.
 de **F** Abaria *Conradus* p. 497
 Faber *Basilus* p. 241. 245
 Faber *Dionysius* p. 692
 Faber *Johannes* p. 453 sq. 639. 670.
 V. B.
 Faber *Nicolaus* p. 855
 Faber *Philippus* p. 719
 Fabri *Johannes* p. 829
 Fabricius *Eberhardus* p. 496
Franciscus p. 11
Georgius 76. 81. 213. V. B.
 237. 247
Henricus p. 128
Jacobus Senior p. 829
Jacobus p. 213. 247
Johannes p. 829
Joachim p. 188
Ludovicus p. 876
Johannes Cogn. Cesar.
 p. 72. 544.
Statius p. 744
 Fabrotus *Carolus Annibal* p. 17. 22.
 sq. 28. 42. 613. 676
 Fabulotus *Paulus* p. 719
 Facius *Caspar* p. 920
 Falckenburgius p. 221
 Falletus *Hieronymus* p. 645
 Fasti *Siculi* p. 16
 Fastidiosus p. 857
 Fauchetus *Claudius* p. 618
 Fauckelius *Hermannus* p. 830
 Faustinus p. 855
 Faustus *Rejensis* p. 1094. 1140. 1151.
 de la Faye p. 608
 Featleus *Daniel* p. 830
 Fechtius *Joh.* p. 1120
 Felicianus *Joh. Bernardus* p. 2.
 Felix IV. *Pont. R.* p. 1132
Catalaunensis p. 1016
Urgelitanus p. 954
 Fellerus *Joachimus* p. 198. 230.
 Fend-

I N D E X.

- Fendrius Tobias p. 89.
 Ferdinandus Caspar p. 772
 Furstenbergius p. 511
 Machoviensis p. 1015
 Fernandes Consalvus p. 446
 Iohannes p. 446
 Franciscus p. 719
 le Feron Doctor Sorbonicus p. 992
 Ferrerius Iohannes p. 482
 Joh. Stephanus p. 524
 du Ferron Remigius p. 781
 Ferronus Arnoldus p. 641
 Fevardentius Job. p. 785. 919
 Franciscus p. 785. 813
 Fhelavius Georgius p. 434. 199.
 Ficinus Marsilius p. 970
 Ficklerus Job. Baptista p. 442
 Filefacus Job. p. 421. 800.
 Fincelius Jobus p. 932
 Finckius Simon p. 84
 Firmannus Job Franciscus p. 701
 Firmilianus, Ep. Capp. p. 1167
 Fischerus Job. p. 670
 Fisen Bartholomaeus p. 502
 Fitzerbetus Nicol. p. 402 736
 Flaccus Matthias p. 112. 241. V. I.
 251. 358. 619. 688. 744. 765. 825.
 954. 955.
 Flavianus Amandus p. 710
 Flavius Job. Paulus p. 710
 Flayderus Fridericus Hermannus
 p. 165
 Flemmingus Richardus p. 957
 Flinsbachius Cunmannus p. 324
 V. I.
 Fliscus Hector p. 697
 Flockenius Henricus p. 819. V. B.
 Flodoardus p. 776.
 Florebellus Antonius p. 781
 Florentinus Auctus p. 782
 Floyrus Iohannes p. 1021
 Folieta Libertus p. 697 sq.
 Fontanus Jacobus p. 694
 Forbesius Guilielmus p. 402
 Iohannes pag. 917. 1078.
 1112. 1144. 1250.
 Patricius p. 917
 Forerus Laurentius p. 759. 762
 Forestus Jacobus Philippus p. 680
 Forsterus Joachim p. 142
 Förterus David p. 281
 Fotherby Martinus p. 878
 Foxus Ioh. p. 402
 Fragnanus Ioh. Baptista p. 707
 de Franchis Laurentius p. 709
 Francisci Erasmus p. 903. 904
 Franciscus Castilionensis p. 87
 Franciscus I. Rex Galliae p. 642
 Franciscus Glandæus p. 1016
 Ioh. p. 778
 Tolensis p. 549
 Franck Sebastianus p. 916
 Franckenberg Abraham p. 902
 Franckenbergerus Andr. p. 97. 101
 Franckius Christophorus pap. 874
 879
 Francus Jacobus p. 593
 Simon p. 1097
 Franzius Job. Joachim p. 617. sq.
 Wolfgang p. 220. 1096
 Fraxineus Ioannes p. 247
 Frechtus Martinus p. 582. 624
 Freculphus p. 45.
 Freherus Marquardus p. 57. 64. 77
 78. 411. 507. 516. 519. 550. 551. 557.
 565. 566. 569. 572. 582. 611. 612.
 617. sq. 619. 621. 627. 628. 629.
 634. 635. 636. 638. 642. 645. 677
 Freherus Paulus p. 104. 145. 148.
 149. 151. 158. 171. 179. 196. 332.
 352. 362. 385. 399. 409. 616. 696
 Freiburgerus VVaremundus p. 918
 Freinsheimius Ioh. p. 773.
 Freitagius p. 218
 Freckingius Philippus p. 186.
 de Fresne Carolus pag. 18. 24. 53.
 574. 599. 615. 929.
 Fridericus III. Imp. p. 635
 a Friedleben Amadeus p. 902
 Frise Laurentius p. 527
 Frisius Ioh. Iacobus p. 208.
 Frischmann Ioh. p. 605
 Frischmuth Ioh. p. 913.
 Fritschius Abasverus p. 216. 634
 Frizonius Petrus p. 668. 775
 Frodoardus Presbyter p. 540
 Frois Aloysius p. 446. 199.
 Fromundus Libertus p. 762. 777.
 990
 Frundspergius Caspar p. 644
 Frundspergius Georgius p. 644
 a Fuchte Iohannes p. 789. 801. 809
 Fuggerus Andr. p. 252
 Fuggerus Marcus p. 305
 Fulcuinus p. 503
 Fulgentius p. 471. 857. 1141
 Fuligatus Iacobus p. 777
 Fullonius Ioh. Erardus p. 503
 Fulvius Andr. p. 591
 Funccius Christianus p. 449
 Ioh. p. 119. V. I.
 de Furnes Iocofinus p. 490
 C.
 Gabius Ioh. Baptista p. 22
 Gabriel Abrincensis p. 1026
 Gabutius Ioh. Antonius p. 701
 Gagus Balthasar p. 446
 Gainus Dubricius p. 1142
 Galefinus Petrus p. 41. 606. 703. sq.
 Galfredus p. 398
 Gallæus Philippus p. 775
 Gallanus Clemens p. 409
 Gallasius Nicolaus p. 785
 Gallicanus Vulcatius p. 578
 Gallonius Anton. p. 283. 675
 Gallus

I N D E X

- Gallus Carolus** p. 830
Joh. Baptista p. 156
Nicolaus p. 243. 248
Robertus p. 680
Gallutius Angelus p. 779. V. B.
Tarquinius p. 778
Galopinus p. 564
Gambsius Sebastianus p. 632
Gandavv Heinricus p. 74
Gans Rabbi David p. 682
Garatus Martinus p. 772
Garbicius Mathias p. 241
Garcias Vincius Blasius p. 705
Gardinerus Samuel p. 381
Gariellus Petrus p. 507
Garnefeltius Georgius p. 779
Garnerius Don p. 800. sq. 908. 1089
 1093. 1096. 1126
Garfenius Ioh. p. 755
Garthius Helvicius p. 442. V. B.
Gartius de Loaisa p. 45
Gassarus Achilles Pyrminius p. 121
 V. I. 253. 277. 641.
Gassendus Petrus p. 583
Gassius Ioannes p. 830
Gatadegus Guilielmus p. 656
Gatakerus Thomas p. 607. 843
de Gattinaria Mercurius Albonen-
sis p. 643
Gaudentius Paganinus p. 613. 616.
 787
Gaulterius Jacobus p. 360. V. B.
Gazæus Aegydius p. 411. V. B. 484
Gebhardus Henricus p. 744. 920
Salisburg. p. 689
Vitus Christophorus p. 923
Gebvveilerus Hieronymus p. 641
Geinerus Ioh. p. 812
Gelasius Papa p. 1094. 1127. 1132
Geldenhaufius Gerardus p. 524
Gelenius Aegidius p. 492
Gellius Aulus p. 205
Genebrardus Gilbertus p. 133. V. I.
 p. 165. 682. 802. 1119
Geneppus Caspar p. 115.
Gennadius Massiliensis p. 12. 797.
 1053. 1088. 1105. 1117. 1126. 1140. 1151
Gentilis Scipio p. 155
Valentinus p. 698. 853
Georgius Ambianens. 1082
Antonius p. 671
Logotheta p. 28. V. I.
Syncellus p. 17. V. B. 20
David, Haret. p. 970. sq.
 V. I.
Gerbelius Nicolaus p. 586. 830
Gerberonius Gabriel p. 1093
Gereus Ioh. p. 830
Gerhardus Hieronymus p. 135
Ioh. p. 3. 195. 904. 914.
 916. 920.
Ioh. Ernestus P. p. 3. 383.
 410. 452. 457. 874. 920.
 956.
Ioh. Ernestus F. p. 428
Steterburgens. p. 521
Gerlachius Stephanus p. 983. 987
Gerlichius Martinus Gratianus
 pag. 461. 744
Germanus II. Archiep. Constant.
 p. 810. V. B. 898
Germannus Michael p. 522
Germonius Anastasius p. 543
Gerochus Lambertus p. 689
Gerson Ioh. p. 730. 733. sq. 471
Gervasius Dorobernens. p. 484
Gesnerus Salomon p. 604. 725. 755
Samuel p. 987. 813
Gesselius Tiniannus p. 346. 685
Gevartius Caspar p. 597. seqq.
Gevvoldus Christophorus p. 278
 514. 372
Giachetus Johannes p. 1021
Giattinus Ioh. p. 777. V. B.
Gibbon Richardus p. 402
Gifanius Obertus p. 615
Gilbertus David p. 903
Gilinus Camillus p. 640. 506. 779
Gillius Petrus p. 475. 477
Giselinus Victor p. 10. 942
Gisenius Ioh. p. 816
Gladstonus Ioh. p. 219
Glaneus p. 832
a Glano Ioh. p. 660. 695
Glareanus Henricus p. 638
Glaferus Philipp Fridericus p. 140
Glaferus Philippus p. 140. V. B.
Glogaviensis Nicolaus Ludovicus
 pag. 345
Glycas Michael p. 26
Goar Jacobus p. 17. 18. sqq. 26. 438
 532
Gobarus Stephanus p. 1097
Gobelinus Ioh. p. 88. 696
Goblerus Justinus p. 116. V. B. 640
Godelevæus Guilielmus p. 655
Godelmannus Ioh. Georg. p. 646
de Godenliis Antonius Bembellona
 pag. 608
Godignus Nicolaus p. 388
Godojus Ioh. p. 645
Godvvin Franciscus p. 402. 483. 741
 775
Morianus p. 402
a Goes Damianus p. 384
Gœricus Barthol. p. 609
Gœzius Georg. Henricus p. 1139
 1161
Goldastus Melchior p. 64. 82. sq.
 95. 298. 421. 456. 472. 497. 559.
 619. 625. sqq. 634. sq. 640. 688. sq.
 694. 715. 727. 1025
Goliuss Iacobus d. 223. 348
Goltsteinius p. 136
Goltzius Hubertus p. 16. 594. sq.
 V. I. 600. sq.
Gomarus Franciscus p. 221. 755.
 860. 864. sq. 872. 917.
 Gome-

I N D E X.

<p>Gomezus Petrus p. 446
 Gononius Benedictus p. 693
 Gonzaga Paulus p. 658
 Gonzalez Sebastianus p. 449
 <i>de Salcedo Petrus</i> p. 744
 Gordonus Jacobus p. 175
 Gothofredus Colonienfis p. 65
 Gotofredus Dionysius p. 582. V. B.
 869
 Gotofredus Hildebrandus p. 526
 V. B.
 Gotofredus Iacobus p. 14. 947
 Gotofridus Ioh Ludob. p. 214
 Gotofridus Viterbienfis p. 61. V. B.
 639
 Gottschalcus H. p. 970, sq. V. I.
 a Gouda Ioh. p. 543
 Goulartius Simon p. 766
 Goustanus Claudius p. 730
 Goutoulas Iacobus p. 191 V. B.
 Grabe Martinus Sylvester p. 217
 V. B.
 de Gradibus Ioh. p. 772
 Gramondus p. 157. 298
 Le Grand Ioachim pag. 400
 Grandamicus Iacobus pag.
 363
 Granus Laurentius pag. 700
 Nicolaus p. 329
 Graferus Conrad pag. 210. 755
 Gratus Orsibinus pag. 611. 625.
 688
 Gratianus Ioh. p. 1014.
 Antonius Maria p. 722.
 780. 910.
 Iosephus p. 779.
 Gravverus Albertus pag. 755. V. B.
 Greenius Georgius pag. 413. 1153
 Gregorius M. Pontif. Rom. p. 701
 852, 1167
 Nazianzenus pag. 613.
 845</p> | <p>Nyffenus pag. 845. 949.
 1312. 855. 909
 Thabmaturgus pag. 490.
 952. 953. 1115
 Turonensis p. 412
 Greifingius Valentinus pag.
 879
 Grenii Antonius p. 420
 Greferus Daniel p. 356
 Gretserus Iacobus pag. 34. 63.
 278
 de Grignam p. 1015
 Grim Egbertus p. 685
 476. 482. 498. 532. 623. 683.
 989. 717. 898. 949. 1028. 1161
 1164
 Grolierus Caesar p. 644
 Grosgebauer Theophilus pag.
 878
 Grossenbrot Sigismundus pag.
 519
 Grossius Henningus p. 620
 Iacobus p. 744
 Grotius Hugo p. 348. 380. 759. 798.
 867. 870. 880. 960.
 Grunovius p. 494
 Gruterus Iannus p. 163. V. I. 359. 361.
 484. 486. 492. 496. 498. 507. 510
 515. 522. 587. 661. 813
 Gruterus Isaacus p. 603
 Grynaeus Ioh. Iacob p. 8. 785
 Simon p. 241. 981
 Gryphiander Ioh. p. 62. V. B. 150.
 621
 Guagninus Alexander p. 403. sq.
 Gualdus Abbas p. 710
 Galeacius p. 649
 Gualla Ioh. p. 539
 Gualtherus Balthasar p. 610
 Gvarinus Baptista p. 703. 707
 Gvazzus Marcus p. 682
 Gveinzus Christianus p. 180. V. B.
 534</p> | <p>Guesnay Ioh. Baptista p. 537. V. B.
 Guettin Robertus p. 1028
 de Grevara Ioh. Beltramus p. 298
 472
 Gvibertus Abbas p. 501
 Gvicciardinus Franciscus p. 641.
 735. 753
 Gvichenonus Samuel p. 487
 Gvidiccionius Lattus p. 706. 708.
 781
 Gvido de Perpiniano p. 811. V. I.
 Gvidon Bernardus p. 501. 521. 567.
 656 680. 687. 694
 Gvilielmus Abbas p. 551
 Biblioth Rom. p. 652
 Malmesburiensis p. 453.
 979
 Gvillimannus Franciscus p. 484
 Gvinetus Franciscus p. 615
 Guitmundus p. 885. 887. V. B.
 Gudius Marquardus p. 6. 206
 Gundlingius VVolffgang p. 442.
 Guntherus Monachus p. 60. 629
 Guntonus Simon p. 540
 Guthberletus Henricus p. 169. V. I.
 Guttelius Caspar p. 839
 Gyraldus p. 484</p> |
|--|--|--|

H.

- ab **H**aart Hermannus p. 521. 630
 639. 834
 Haberkornius Petrus p. 439
 Habertus Isaac p. 439. 876. 1019
 Haddonus Gualtherus p. 407
 Hadrianus Castellensis p. 698
 Haberling Georg. Henricus p. 923
 Haffenrefferus Matthias p. 380
 Hailbrunnerus Iacob p. 756. V. B.
 986
 Haimo Episcop. Halberstad. p. 972.
 Halerius Franciscus p. 719
 Halesius Ambrosius p. 218

Mmm mmm m z

Haller.

I N D E X.

- Hallervordius Martinus** p. 9. 44.
 p. 55. 90. 202. 284. 455. 523. 526.
 593. 655. 669
Hallerus p. 252.
Halloixius Petrus p. 297. 420. 1110.
 1120. 1159. 1172.
Hallus Iosephus p. 756. V. B.
Hamelius Ioh. Baptista p. 558.
Hammondus Henricus p. 756.
 V. B. 961.
Hanckius Martinus p. 17. 20. sq.
 pag. 33. sq. 38. V. B. 89. 123. 125.
 162. 167. 183. 195. 358. 552. 585. sq.
 591. sq. 602. 907. 609. 612. sq.
 659. sq.
Hannekenius Philipp. Lud. p. 858.
Hantschmannus Ioh. p. 648.
Hap. Caspar p. 619.
Harduinus Rbutenensis p. 1016.
Harjulfus p. 554.
Harmenopolus Constantinus p.
 809. 891. 947.
Harpsfeldius Nicolaus p. 352. 402.
 682.
Harris Richardus p. 744.
Hartknochius Christoph. p. 119.
 246. 380. 382. 461. sq. 463. 494.
 512. 516. 522.
Hartmannus Christoph. p. 495.
Hartnaccius Daniel p. 175. 184. 332.
Hartsoekerus Christoph. p. 875.
Haventinus Arnoldus p. 487.
Haymon. p. 41. V. I. 1163.
Haynovius Michael p. 612.
Heda VVilhelmus p. 525. 623.
Hedericus Bernhard. p. 521.
Hedio Caspar p. 65. 830.
Heerbrandus Iacobus p. 667. 745.
 757. 764. 522.
Christoph. p. 2.
Heefius Nicolaus p. 556.
Heidanus Abrah. p. 810. 874. 926.
 sq. V. B.
Heidenreich Tobias p. 337. 536.
Heidmannus Christoph. p. 165. V. B.
Heideggerus Ioh. Henr. p. 292. 297.
 p. 352. 354. 357. 711. 723. 923.
Heiderus Valentinus p. 350.
Heiland Gottlieb p. 920.
Heimburgius Gregorius p. 729.
 734. sq.
Heimreichius Antonius p. 931.
Heinricus VIII. Angliae Rex p. 639.
Bundgalensis p. 1015.
Monachus p. 483.
Rhedonensis p. 1016.
Rebdorfiensis p. 78.
Heinsius Daniel p. 157. 182. 195. 223.
 602.
Heinzelius Ioh. Baptista p. 252. 271.
Hekelius Ioh. Frid. p. 611.
Held Iohannes p. 539.
Heldelinus Caspar p. 344.
Helduaderus Nicol. p. 520.
Heliodorus Presbyter p. 1046.
Hellerus Ioachim p. 385.
Helvicus Christophorus p. 157. sq.
Helmoldus Bosoviensis p. 66. 504.
 624.
 V. 342. 648.
Helvvigius Georg. p. 508. 566.
Hemelarius Iohannes p. 596. V. B.
Henelius Nicolaus p. 88. 526.
Henichius Ioh. p. 338. 880. 1028.
Henisius p. 860.
Hennenbergerus p. 494.
Henrici Iodocus p. 827.
Henschenius Gothofredus p. 19. 22.
 521. 652.
Herembertus Monachus p. 679.
Heresbachius Conradus p. 537.
Herigerus Abbas p. 501.
Herimannus Abbas p. 573.
Heringius Ioh. Ernestus p. 620.
Hermannus Contractus p. 50. V. I.
 p. 66. 254.
Hermannus Comes Nuernarius p.
 616. 642.
Hermannus Hammelannus p. 244.
 445. 463. 511.
Herodianus p. 579.
Heroldus Basil. Ioh. p. 57. 62. 646. sq.
Herrandus Stephanus p. 689.
Hertfelderus Bernhardus p. 529.
Hervetus Gentianus p. 800.
Hervvarius Ioh. p. 624.
Hervvarthus ab Hohenburg Ioh.
Georg. p. 28. 320. 633.
Herzius Michael p. 461. 523. 550.
 648.
Hesenthalerus Magnus p. 589.
Hesselius Petrus p. 534.
Hessius Ioh. Dominicus p. 514.
Hessius Simon p. 670.
Hesterberg Ioachim p. 475.
Hetzerus Ludovicus p. 827.
Heurnius Iustus p. 221. 449.
Heuterus p. 165.
Heydanus Adam p. 647.
Heydanus Nicolaus p. 647.
Hickmannus Henricus p. 859.
Hide Thomas p. 857.
Hidfeldius Ambrosius p. 249.
Hieronymus p. 8. 605. 786. 790. 795.
 V. I. 855. 907. sq. 932. 934. 960.
 1085. 1097. 1107. 1111. 1116. sq.
 1123. sq. 1128. 1172. sq.
Hieronymus à S. Maria p. 500.
Presbyter p. 731.
De la Higveras Hieronym. p. 48.
 544.
Hilarius p. 789. 850. 854. 1097.
Arelatenfis p. 1140. sq.
Henricus p. 436.
Pictaviensis p. 1145.
Hildebertus Diaconus p. 889.
Hildebrandus Fridericus p. 209.
 V. B.
Himmelius Iohannes p. 195. 612.
 Hin-

I N D E X.

- Hinckelmannus Petrus** p. 830
Hinckmarus Archiepiscopus 728
 1105
Hinckmarus Remensis p. 971, 973
 sq. 977 V. B.
Hippolitus Martyr p. 6, 890, 1053,
 1099, 1102
Hopfnerus Erasmus Sabinus 422
Hoë Matthias p. 565
Hœlius Guilielmus p. 234
Hœschelius David p. 24, 845, 1116
Hofmannus Iacobus p. 543
 Ieremias p. 630
 Iohannes p. 236
 Ioh. Henricus p. 71
 Martinus p. 485
 Melchior p. 914
Ab Hohenegg Nicander p. 757
Hojus Andr. p. 675, 782
Holcot Robertus p. 1142
Holsteinus Lucas p. 205, 227, 297,
 392, 666, 785
Holthuterus Thomas p. 245, 247
Homelius Nathanael p. 918
Hommius Festus p. 413
Honoratus Episc. Mass. p. 1140
Honorius Augustodunensis p. 12,
 809, 825, 836, 1100, 1142, 1156, 1179
Honorius Barthol. p. 549, 646
 II. Papa p. 691
Hopfnerus Henr. p. 464, 764
Hoppenrodus Andr. p. 558
Horbius Ioh. Henr. p. 817, 1119, 1173
Hormisda Pont. Rom. p. 1132
Hornbeckius Ioh. p. 277, 288, 293,
 298, 308, 313, 403, 449, sq. 710,
 815, 826, sq. 830, sq. 835, 837, 863,
 900, 930, 944, 1108
Hornejus Conradus p. 328, V. I.
Hornejus Johannes p. 332, 436
Hornius Georg. p. 10, 111, 197, sq.
 V. I. 354, 403
Hortensius Lambertus p. 525, 645,
 830
Hortlederius Fridericus p. 13, 117,
 sq. V. B. 21, 628, 645
Horzovinus Samuel Martin. p. 415
Hospinianus p. 1148
Hottingerus Ioh. Henr. p. 343 V.
 433, 437, 438, 441, 443, seq 459,
 476, 497, 533, 543, 546, 612, 828,
 831, 835, 860, 880, 913, 1048, 1070,
 1150
Hottomannus Francisc. p. 424, 587,
 616, 637
Hottonus p. 833
Hovæus p. 219
Houckius Carolus p. 163
Hovedenus Rogerius p. 399
Hovius Matthias p. 163
Hoyeria Anna Obvena p. 933
Huberus Ioh. p. 529 V. B.
 Samuel p. 981 V. I.
 Ulricus p. 236
Hubnerus Bartholom. p. 259
Huetius Daniel p. 941
 Petrus Daniel p. 1118, sq.
Hugo Floriacensis p. 53
 Gallus p. 690
Hugo Parisiensis p. 929
 de S. Victore p. 1009
Huitfeldius Haraldus p. 494
Huldricus Ioh. Henr. p. 350, 544,
 819
Huldricus Ioh. Iacobus p. 439, 544,
 764, 831
Hülsemannus p. 337
Hulsius Antonius p. 818, 926
 Conradus p. 622
 Guilielmus p. 666
 Levinus p. 596
Humphredus Laurentius p. 303
D. Hundius Iohannes p. 1033
 VVigulaus p. 278, 496,
 511, 513, sq.
Hungerus VVolf. p. 516, 586
Hunichius p. 186
Hunniades Ioh. p. 221
Hunnius Aegidius 670, 631, 859, 987
Hunnius Nicolaus p. 755, 757, 945
 V. B.
Husliius Ioh. p. 416, 729
Huttenus Georg. Ludovicus p. 257.
Huttenus Vlyricus p. 611, 622, sq.
Hutterus Leonhardus p. 745, 815
Huttichius Ioh. p. 591
Huyffenius p. 225
Hybernicus p. 222
Hyde Thomas p. 360, 407, 505
Hygeden Ranulphus p. 680
Hypericus Ioh. p. 218
Hyperius p. 544

I.

Jacobus Anglia Rex p. 714, 715,
 719, 714, 758
Jacobus Antonius p. 830
Jacobus Doccomensis p. 128
Jacobus S. Flori p. 1016
Jacobus Ludovicus p. 542, 631, 656,
 662, 665, 670, 683, 687, 691, sq. 694
 696, 698, 699, 703, 704, 717, 718,
 sq. 750, 754, 771, 774, 812, 1095
Jacobus Tolensis p. 908
Jacynthus Arausensis p. 1016
Jagerus VVolfgang p. 384
Jamesius Thomas p. 704. V. B.
Janfenius Cornelius p. 988. V. I. sq.
 1150
 Gerhard. p. 720, 762
 Jacob p. 989
 Johannes p. 995
Janus Christoph. Joach. p. 879
Japonius Paulus p. 446
Jarricus Petrus p. 450
Ibas Har. p. 1000

I N D E X.

- Idatius p. 1154. 1156
 de Ieraucourt *Ananias* p. 425
Jeremias Frideric. p. 931. 932. V. B.
Jessenius a Jessen Joh. p. 646
Jesuita Rhetores p. 483
 de Jeune *Joh.* p. 695
Jezlerus p. 981
Imperialis Johannes p. 781
Inchoverus Melchior p. 472. V. B.
 537
Inghiramus p. 537
Ingulfus p. 555. V. B.
Innocent. I. Pap. Rom. p. 1131.
 III. *Pap. Rom.* p. 731
 X. *Pont.* p. 876
Ioachim Abb. Flor. p. 916
Ioanetus Franc p. 663
Ioh. de S. Albino p. 573
Fani S. Andr. ArchiEpisc. p. 466
Andr. Eudamon. p. 312. V. B.
Antacuzenus 32. 33. V. B.
Biclaris. p. 9
Chemens Episc. p. 681. 915
Diac. p. 672. 674. 1099. 1175. 1179
Hagelstad p. 499
Hierof. Ep. p. 1116
Paris. p. 680. 726. 731
de Poliac p. 726
 XXI. *Pont. Rom.* p. 633
Archiep. Prag. p. 635
Scylitza p. 21. V. B.
Iohannicius Clemens p. 498
Jonas Aurelianensis p. 1028
Abbas Hibern. p. 852
Iustus p. 2. 839
Iongelinus Caspar p. 548. 669
Ionitonus Ioh. p. 217. V. I.
M. Iordanus Argentinens. p. 733
Iordanus Bernhard. p. 471
Lalius p. 720
Mag. p. 726
de S. Joseph. Petrus p. 876
Jovius Paulus 103. V. I. 165. 387. 454
 698. 699. 776. 780. 781
Irenæus 783 sq. V. I. 833. 909. 964.
 sq. 969. 1049. 1052. sq. 1065.
 1097. sq. 1157. 1170. sq. 1180
Irenæus Philaleth. p. 466. 926 942.
 943. 959. 960. 963
Irenes Ducena Imperatrix p. 564.
Irenicus Franc. p. 681
Isaac Presbyt. Antioch. p. 1094
Ischyrio Diaconus p. 951
Isidorus Hispalens. p. 44. V. B. 802.
 807. 824. 910. 1141
Isselburg. Heinr. p. 745
ab Isselt Michael p. 127. V. B. 492.
Itacius p. 9
Ittigius Thomas p. 650. V. B. 787.
 788. 796. 798. 801. 802. 808.
 812. 818. 883. 890. 908. 941. 942
 963. 1048. 1099. 1170. seq.
 1174. sq.
Iudæ Leo p. 828
Iudex Matth. p. 245. 746. V. I. 253
Ivellus Ioh. p. 403. 404
Iulianus Flav. Claud. p. 580
Har. Pelag. add. p. 1126.
Iungius Hermannus p. 921.
Joachim. p. 206
Iunius Francisc. p. 345. 632. 619. 859
Hadrianus p. 525
Patricius p. 224
Ivo Episc. Carnotens. p. 627
Iuretus Franc. p. 627.
Iurieuus p. 941
Iustellus Christ. p. 1091
Iustinianus Bernhard p. 697
Bened. p. 705
Iustinus Martyr. p. 1052. 1064.
 1100. 1180
 K.
K *Ayfer Stephanus* p. 21
Keddius Jadocus p. 610
Kempius Martinus pag. 402. 408.
 410. 465. 460 748. 760. 826.
 828 830. 876
Kempius Stephanus p. 534
 de *Kempis Thomas* p. 549
Kenckelius Stephanus p. 1112
Kersfenbroc Hermannus p. 511. 836.
Keslerus Andr. p. 816
Ioh. pag. 497
Keuchenius Robertus p. 606
Kifelius Henricus p. 706
Kihlmannus p. 186
Kippingius Henricus p. 204. V. B.
 328
Kircherus Athanasius p. 384. 417
 483
Kitschius Henricus p. 230
Kleinsorgius Gerhardus p. 478
Klingius Zach. Laurentius p. 981
Knevstüb Iohannes p. 915
Knoxus Iohannes p. 465
Knutzen Matthias p. 879
Koeberus Ioh. Fridericus p. 498.
 601. 604. 608
Koenigius Georg. p. 456. 466. 595.
 644. 770. 819. 822
Matthias p. 134. 202. 241.
 306. 360. 363
Koenius Ioh. Fried. p. 858
Kohlius p. 186
Kojalovicz Albertus p. 461. V. B.
Kormart. Christophorus p. 610
Kornigus Gattus p. 531
Kortholcius Christianus p. 169. 184.
 317. 605. 606. 608. 967. 1096.
 1174
Krackevvizi p. 187
Krakanthorpius Richardus p. 615
Kramerus Luderus p. 457
Kranzius Albertus p. 66. 82. 165.
 488. 500. 504. 505. 507. 508. 511. 513
 516. 517. 521. 224. 586. 661. 681
 Krebfi-

I N D E X.

Krebsius *Ioh. Fridericus* p. 319. V. B.
620
Kriegsmann *Vilhelm. Christoph*
p. 758
Kromayerus *Hieronymus* pag. 335.
V. I.
Johannes p. 338
Krugerus *Laurentius* p. 185. V. B.
Kuchlinus *Ioh.* p. 864
Kuhlmannus *Quirinus* p. 902. V. B.
Kulpis *Ioh. Georg.* p. 552. 617. 621.
686
Kunadus *Andreas* p. 610
Kyriander *Vilhelmus* p. 522

L.

de **L**abadie *Ioh.* p. 915
Labbeus *Philippus* p. 16. 26.
sq. 37. 40. 46. 48. 94. 202. V. B.
399. 409. 465. 483. 487. 495. 503
512. 535. 540. sq. 556. sq. 567.
sq. 572. 574. sq. 592. sq. 601. 604.
651. 684. 686. 721. 771. 797. 802.
804. 810. 916. 1019. 1039. 1115.
Laelius *Laurentius* p. 816
Theodorus p. 735.
Latus *Ioh.* p. 230. 413
Jul. Pomponius p. 585
Lagalla *Julius Caesar* p. 706
de Lalain *Arnoldus* p. 637
Laingau *Jacobus* p. 813
Lamaus *Reginaldus* p. 991
Lambecius *Petrus* p. 42. 47. 52.
63. 205. V. I. 620. 653. sqq.
Lambertus *Schafnaburg* pag. 52.
V. B. 954
Lamormaini *Guilielmus* p. 649
Lampadius *Ioh.* p. 112. 144. V. B.
Lampridius *Aelius* p. 579
Landspergius *Franciscus* p. 831
Landus *Constantius* pag. 593.
V. B.

Lanfrancus *M. Antonius* p. 542
884. sqq. V. B.
Langen *Samuel* p. 858
Langermannus *Ioh. Laurentius* p.
415
Langus *Ioh.* p. 40
Langius *Paulus* p. 509
Joh. p. 793
Lannojus *Matthias* p. 785
a Lapide *Cornelius* p. 916
Lappius *Gisbertus* p. 525
Larroquanus p. 427. 883. 1146. 1148
a Lasca *Ioh.* p. 831
Lassilius *Ioh.* p. 413. 453
Latus *Ioan.* p. 1143
Latomus *Barthol.* p. 105. 641
Latomus *Iacobus* p. 671
Latomus *Iohan.* p. 55. 523. 555
Lavaterus p. 544
Laudus *Guilielmus* p. 980
Launæus *Petrus* p. 916
Launojus *Ioh.* p. 292. 422. 559. 573.
sq. 684. 686
Lauretus *Matthæus* p. 542. 675
Laurembergius *Petrus* p. 175. V. I.
195
Laurentius *Cesar* p. 703
Ioh. p. 513
Monachus p. 524
Valens. p. 726
Lauterbachius *Conradus* p. 116
Eberhardus p. 1028
Erhardus p. 336
Lauterbachius *Ioh.* p. 647
Lavorinus *Julius* p. 713
Layritzius *Ioh. Georg.* p. 341
Laziardus *Ioh.* p. 90. 681
Lazius *Wolfgang* p. 524. 646.
Leberon *Valentinus* p. 1015
Lechnerus *Caspar* p. 762
Lehmannus *Christoph.* p. 519. 616.
623
Ioh. p. 520. 686

Leidrefferus p. 719
Lellus *Aloysius* p. 509.
Lenschnerus *Martinus* p. 187
Leaslerus *Ioh.* p. 192
Lentulus *Cyrillus* p. 601
Leo *Ioh. Baptista* p. 737
Leo Magnus *Papa* p. 952. 1132. 1156.
Ostiensis p. 581. 886
X. Papa p. 640
Leodius *Hubertus Thomas* p. 616.
de Leon *Antonius* p. 890
de Leon *Consalvus Pontius* p. 970
Leonardi *Alexander* p. 301
Leonellus p. 697
Leonhardus *Sebastian.* p. 257
Leontius *Byzantius* p. 800. 809.
845. 933. 2095
de Leon *Antonius* p. 890
Lepotius p. 1127
Lerbecius *Hermannus* p. 507
Leschasser *Iacobus* p. 421. 739. sq.
Lessius *Leonhardus* p. 754. 994
Leti *Gregorius* p. 364
Letojus *Meletin.* Ep. p. 1068
Lettschius *Ioh. Christoph.* p. 1097
Levi *Aaron* p. 914
Leuchterus *Henricus* p. 442
Leuclavius *Ioh.* p. 27. 409. 581. 801
809. 855. 891.
Leunculus *Caspar* p. 249
Leydeckerus *Melchior* p. 355. 396.
de Leydis *Ioh. Gerbrandus* p. 525
a Leyhen *Ioh.* p. 647
de Lezana *Ioh. Baptista* p. 530
Leznerus *Ioh.* p. 493. 565. 618. 621.
Libavius *Andr.* p. 915
Liberatus *Archidiac. Carthagi-*
nens. p. 824. 1095
Libigius *Adamus* p. 218
Liebhardus *Ludovicus* p. 486. 1631
Liechsternius *Fridericus* p. 467
Lignon *Petrus* p. 1032
Ligorius *Pyrrhus* p. 701

I N D E X.

- Ligtfoorius *Ioh.* p. 4, 913
 Liginus *Guntherus* p. 629
 Limæus *Rodericus* p. 385
 Ili s *Georgius* p. 663
 a L mborch *Philippus* p. 868, 875
 Lima *Marcus* p. 545, V. B.
 Limnæus p. 298
 Linckerus *Conrad. Theodorus*
 pag. 190
 Lindanus *Gvilielmus* p. 813, V. I.
 Lindebergius *Petrus* p. 133, V. I.
 Lindenbornius *Ioh.* 494, 550
 Lindenbrogius *Erpoldus* p. 488
 618
 Lindnerus *Ioh.* p. 113
 Lindvodijs *Gvilielmus* p. 490
 Lingelshemius *Georgius Michael*
 p. 155
 Linsius *Ioh. Iacobus* p. 370, V. B.
 Lintrensis *Barth. Petrus* p. 3
 Linturius *Ioh.* p. 85
 Linus p. 5
 Lipsius *Iustus* p. 32, 105, 155, 163,
 361, 534, 551
 Lipstorpheus *Daniel* p. 745
 Liutprandus *Diaconus* p. 654
 Loydius *Vilhelmus* p. 403
 Lobbechius *Jacobus* p. 502
 Lœberus *Christoph. Henricus* p.
 511, 241
 Lolæus p. 187
 Lollardus p. 473
 Lombardus *Eugenius* p. 427
 Lomejerus p. 53
 Longinus *Vicentius* p. 638
 Longobardus *Nicolaus* p. 416
 Loppin *Jacobus* p. 564
 Lorinus *Ioh.* p. 3
 Lossius *Lucas* p. 2
 Lotichius *Petrus* p. 164, 559
 Lottinus *Ioh. Francisc.* p. 712
 Loveau *Ioh.* p. 592
 Lovius *Christophorus* p. 400
 Louvvijs *Petrus* p. 412
 Lubbertus *Sibrandus* p. 161, 176,
 358, 865
 Lubienkius *Stanislaus* p. 460, 512
 Lubinus *Eilhardus* p. 880
 Lucaris *Cyrellus* p. 437, V. B.
 Lucas *Tudensis* p. 476, sq. 45
 Lucena *Ioh.* p. 449, V. B.
 Lucentus *Julius* p. 501
 Lucianus *Antiochenus* p. 846
 Lucidus *Ioh.* p. 102, 681
 Lucius *Ioh.* p. 516
 Ludovicus p. 270
 Luders *Dietricus* p. 391
 Ludolphus *Iobus* p. 344, 384, 599,
 392, 1070
 Ludovici *Laurentius* p. 341, 819
 Ludovicus *IV. Imp.* p. 634
 de Lugnon p. 915
 Luidus *Ioh.* q. 748
 Luitprandus p. 47, V. B. 544, sq.
 Lundorpius *Michael Caspar* p. 116
 Lupus *Christianus* p. 787, 963
 Luthardus *Christophorus* p. 530
 Lutherus *Martinus* p. 242, 416
 746, 831, 838, sq. 928, 1005
 Lutkens *Georgius* p. 604
 de Luxemburg *Bernh.* p. 812, 911
 Luzvinus *Gregorius* p. 694
 Lydius *Balthasar* p. 474
 Iacob p. 834
 Ioh. 419
 Ioh. Martinus p. 662
 Lysca *Alexander* p. 357
 Lyserus *Polycarpus* p. 601, 987, 988
- ## M.
- Maan *Ioh.* p. 523
 Mabillonius *Ioh.* p. 491, 495
 594, 506, 514, 529, 531, 551, 573,
 636, 684, 688, 854.
 Macarius *Ioh.* p. 883, V. B. 1028
 Maccovius *Ioh.* p. 831, 874
 Macedo *Franc.* p. 364, 461, 711, 1145
 Macedon H. V. B. 1035
 Machaud. *Ioh. Baptist.* p. 156
 Macrobius p. 206
 Macrus *Nicod.* p. 472
 Maderus *Joach. Joann.* p. 41, 541
 71, 488, 561, 564, 369, 583
 Maderus *Theophilus* p. 109, V. B.
 Maffejus *Ioh. Petr.* p. 388, 445
 Magallianus *Cosma* p. 720
 Magdovellus p. 221
 Magendeus *Andr.* p. 381
 Magirus *Tobias* p. 220
 Magius *Hier.* p. 701
 Magnus *Ioh.* p. 384, 520, 526
 Olaus p. 510, 526
 Petrus p. 780
 Majerus *David* p. 758
 Ioh. Frid. p. 645, 759, 1034
 Ioh. Baptist. p. 515
 Maillardus *Claudius* p. 534
 Maimburgius *Ludob.* p. 720, 740,
 757, 1029
 Major *Iohannes* p. 681
 Ioh. Tobias p. 3, 954
 Tobias p. 764
 Majus *Ioh. Henr.* p. 830
 Mallincrotius *Bernh.* p. 296, 409,
 473, 775
 Malmesburiensis *Gvilielm.* p. 889.
 Malvesia *Bonaventura* p. 821
 Manes H. p. 1040, 1042
 Jannotius p. 636
 Manfredus *Fulgentius* p. 738
 Hieron. p. 701, 772
 Mangoinus *Gilbertus* p. 972, 974.
 seq. 980, 1007
 Manlius *Jacobus* p. 492, 639, 647
 Mannus *Augustinus* p. 360
 Manovius p. 221
 Mansinus *Celsus* p. 720
 Mantelius p. 391

I N D E X.

- Mantuanus *Baptista* p. 681
 Marbachius *Ioh.* p. 326
 Philipp. p. 815. V.B. 1028.
 Marca *Petrus* p. 421. 505. 1015
 Marcellinus *Comes Illyrician.* p. 9. 1168
 Marcellus *M. Anton.* p. 746
 Marcion *Her.* p. 1048
 Marconville *Ioh.* p. 681
 Marcus *Har.* p. 1053
 Ion. Baptista p. 554
 Maxim. p. 44
 Mareschall, *Matth.* p. 557
 Maresius *Samuel* p. 179. 475. 546.
 676. 678. 685. 723. 959. 869. sq.
 906. 926
 Maria *Franciscus* p. 450
 Mariana *Ioh.* p. 476
 Marianellus *Felix* p. 535
 Marianus *Scotus* p. 54. V.I.
 Marietta *Ioh.* p. 476
 Marinatus *Anton.* p. 781
 de Marinis *Hieronym.* p. 308
 Maripetrus *Hieronimus* p. 700
 Marius *Mercat.* p. 942
 Leonh. p. 720
 Marlottus *Guilielm.* p. 513. 541
 Marnixius *Philippus* p. 758. 944
 de la Marque *Ant.* p. 1034
 Marrier *Martinus* p. 491. 568
 Marsnamus *Ioh.* p. 555
 Marficanus *Leo* p. 553
 Marfilius *Ioan.* p. 431. 737
 Marfilius *Patabinus* p. 726
 Cornel. p. 324
 Martinius *Jacob* p. 220
 Matthias p. 176. 221. 471
 Petrus p. 456
 Martinus *Andreas* p. 135
 Masca *Pandulph* p. 655. 690
 Maschovius p. 187
 Masonus *Franc.* p. 403
 Masonus *Papir.* p. 496. 666. 682.
- Massæus *Christ.* p. 681
 Masselinus *Marcus* p. 574
 Massenius *Jacob* p. 522. 649
 Massonius p. 165
 Van Mastrich *Petrus* p. 907
 Matenesius *Ioh. Frid.* p. 531. 649
 Matthæus *Anton.* p. 223. 557
 Caspar p. 814
 Vestmonasteriensis p. 979
 de S. Matthia *Emanuel* p. 533
 Matthiæ *Christianus* pag. 184. sq.
 V. B.
 Matthiæ *Magn.* p. 613.
 Mathievius p. 165
 Mathoud, *Hugo* p. 518
 Matrus *Petrus* p. 683
 Mauchterus *Matth.* p. 207
 Mauden *David* p. 552
 Maugvin *Gilbert.* p. 1150
 Mauritius *Caspar.* p. 1096
 Ericus p. 64
 Maurocenus *Thomas* p. 298
 Maurus *Hartman.* p. 642
 Nicolaus p. 694
 Rabanus p. 817. 910. 971.
 978
 Maxentius *Ioh.* p. 824. 888. 1095.
 1141
 Maximus *Ep.* p. 1076
 Mayer *Ioh. Vriens* p. 1112
 Maynus *Iason.* p. 638. 698
 Medus *Iosephus* p. 222. 917
 Mehlfuhrerus p. 919
 Megerlinus *Petrus* p. 236. 686
 Megiferus *Hieron.* p. 596. 666
 Mehrningius *Iacobus* p. 829. 832. 833
 Meibomius *Henric.* Junior p. 53.
 81. sq. 137. 190. 208. 487. 565. sq.
 574. 583. sq. 591. 623. 625. 635. 690.
 695. 878
 Meibomius *Henr.* Sen. p. 80. sq. 98.
 110. 487. 493. 506. sq. 513. 521.
 572. 574. 583. 623. 631. 695
 N nnn nnn
- Mejerus *Gebhard. Theodorus* p. 166
 282. 329. 331. 797
 Henricus p. 72
 Iustus p. 823. V.B.
 Leonhard. p. 543
 Meifartus *Matthias* p. 648
 Meisnerus *Balthas.* p. 746. 764
 Ioh. p. 606. 759. 764. 858.
 904. 1120
 Meisterus *Ioachim* p. 953
 Melanchthon *Philipp.* p. 53. 64. 92.
 97. 242. 517. 641. 793. 831. 836.
 sq. 914
 Melart *Laurentius* p. 502
 Meletius *Schismaticus* p. 346
 a Mellen *Iacobus* p. 505
 Melvinus p. 219
 Memmolius *Decius* p. 542
 Menandrinus *Marsilius* p. 731
 Menardus *Claudius* p. 796. 1130
 Menasse *Ben-Israel* p. 914
 Mencilius p. 224
 Menckenius *Otto* p. 109
 Mencius *Balthas.* p. 588
 Mendezius *Alphons.* p. 930
 Mendlinus *Joh.* p. 135
 Meninus *Octab.* p. 706. 737
 Menius *Eusebius* p. 102
 Iustus p. 2. 832
 Mercator *Gerhard.* p. 129. V. I.
 Marius p. 1088. 1093. 1102.
 1131
 Mercerus *Edmund.* p. 867
 Mercierus *Hieron.* p. 10
 Merckelius *Henr.* p. 259. 274
 Mergellius *Ioh.* p. 497
 Mergiletus *Andr.* p. 768
 Merlinus *Jacob. Victurniensis* p.
 1119
 Mermannus *Arnoldus* p. 359
 Mersæus *Petrus* p. 492. 498. 502.
 507. sq. 522
 Mersennus *Marinus* p. 348. 877.
 Mes-

I N D E X.

Meshovius Arnold p. 492
Messala Valer. Corbin. p. 600
Messenius Job. 520.
Messerschmied Georg. p. 186
Messinghamus Thom. p. 444
Mestrezatius p. 348
Meteranus p. 165
Meth Ezechiel p. 914
Methodius Tyri Ep. p. 1115
Metius p. 221
Metochita Theod. p. 26. 584
Meuricius Martinus p. 507
Meursius Job. p. 17. 21. 195. 419.
 584. 8 5
Meyerus p. 165
Mexias Petrus p. 681
Michovius p. 165
Micraëlius Job. p. 185. V. I. 332.
 461. 489. 880
Millelotus Benignus p. 738
Milleterius p. 205
Millerus Germanus p. 423
Miltiades p. 1084
Minghinus Iacob p. 513
Minorita Martin. p. 680
Minucius Felix p. 6. 967
Miræus Aubertus p. 44. 57. 296. sq.
 359. 361. V. I. 412. 481. 563
 648. 682. 699
Miræus Job. p. 163. 551
Mirandulanus Comes, Job. Picus
 p. 1119
Mislenta Calesinus p. 463
Mocket Richard. p. 804
Moded Herman. p. 832
Modestus p. 1052
Molanus Job. 160. 412. 1028
Moldenitius Job. p. 931. sq.
Molanus Gerhard. Volterus p. 338
Molina Guilielm. p. 645
Molina Ludov. p. 494
Molinaus Carolus p. 723. 735
 Dominicus p. 622

Ludov. p. 466. 746
Petrus p. 746. 759. 870.
 917. 1029
de Molinet Claudius p. 666
de Molinos Michael p. 1165
Mollerus Ioachimus p. 517. V. B.
 Job. 175. 206. 208. 419.
 445. 460. 468. sq. 488. 504.
 513. 516. 520. 534. 536.
 571. 830.
Moltken Levinus Nicolaus p. 710
 712.
Monachus Nussiens d. 56
du Moni Dominicus p. 934
du Monin Egidius p. 458
Montacutius Richardus p. 167.
 274. 278. 312. 314. 745. 755.
 855. 1105
Montanus Benedictus Arias p. 3
Montezinius Antonius p. 614
de Montfauton Bernhard. p. 564
Montignius Nicolaus p. 573
Montius Joh. Baptista p. 446
Mopsvestinus Theod. 1090. 1127
Morellus Federicus p. 855
 Guilielmus p. 46. 225.
 Petrus p. 810
Morena Acerbus p. 619
 Otto p. 629.
Moretus Balthasar p. 595
Morhofius Daniel Georg. p. 459.
 766. 902
Morigia Petrus p. 693
Moringus Gerbard. p. 699. V. B.
Morinus Johan. p. 451. 472. 673.
Morlandus Samuel p. 475
Mornaëus Philippus p. 225. 76.
 380.
a Mornieu Caspar p. 420
Morquius Augustus p. 510
Morsius Ioachimus p. 300
Mortonus p. 747.
Morus Alexander p. 8. 785

Morus Henricus p. 464. 9. 6. 917.
Moscheroschius Ernest. Bagist 215
Moscheroschius Job. Mich. p. 484
Moschus Francisc. p. 510
Moseonius Isidorus p. 720
Motzius Iacobus p. 636
le Moyne p. 961. 1055
Muelemannus Adrianus p. 556
Muhamed Ben-Isaac p. 1. 48
Muldracus Anton. p. 567
Mulerius Nicolaus p. 162
Mulingus Job. Adolph. p. 484
Mullerus Fridericus p. 601
 Henricus p. 747. 886. 902.
 Hieronymus p. 168.
 Iohan. p. 832. 879. 903.
 Job. Georg. p. 452.
 Philipp. Soc. Jes. p. 206
 Samuel p. 465
Munsterus Sebastianus p. 631
Muntzmeisterus p. 71
de la Mure Job. Baptista p. 505
Murerus Henricus p. 443
Muretus M. Anton. p. 701
Musæus Iohannes p. 955
 Simon p. 955
 Petrus p. 1112.
Musanus p. 1177
Musculus P. Volfgang p. 7. 481
Musius Cornelius p. 673
Mussatus Albertus p. 632
Mutius Hubaldus p. 95. V. B.
Myconius Osvaldus p. 544
Mylæus ab Ethenbach Nicolaus
 634
Mylius Georgius p. 530
Mylius Martinus p. 345

N.

Nannius Petrus p. 131
Narius Balthasar p. 720
Natalis Comes p. 593. 684
Nau Michael p. 439

Nuncio

I N D E X.

Naclerus *Ioh.* p. 91. 165. 681.
 Naudæus *Gabriel* p. 550. 676. 687
 Nausea *Fridericus* p. 671
 Neander *Mich.* p. 130. V.I. 247
 Neofanius *Melchior* p. 499. 504.
 Nerius *Philippus* p. 283
 Nesselius *Daniel* p. 208
 Martinus p. 342
 Nestorius *Hæret.* p. 1086. sq.
 Netterus p. 195
 Neuburgius *Johannes* p. 105
 Nevizanus *Job.* p. 681.
 Neumannus *Ioh. Georg.* p. 68
 Neumeier *Georg. Vilhelm* p. 105
 Neuserus *Adam* p. 853
 Bruno p. 1144
 Nicasius *Claudius* p. 606
 Nicelius *Henricus* p. 867
 Nicephorus *Bryannius* p. 23. V.I.
 Callisti Fil. p. 38. V. B.
 Constantinopolit. pag. 19.
 19. 20. V. B. pag. 610.
 1081. 1172
 Gregoras p. 32. 33. V. I.
 Nicetas *Acominatus* p. 2. 27. V. I.
 p. 810.
 Nicolai *Gerhardus* p. 832
 Henricus p. 914
 Laurentius p. 418. V. B.
 Philippus p. 988
 Nicolaus *Siebergensis Abbas* p.
 629
 Nikon p. 805
 Niedbruckius *Caspar* p. 251. 255.
 a Niem *Theodoricus* p. 81. 680.
 695. 726. 733
 Niemannus *Sebastian* p. 878. V. B.
 1100
 Nienhofius p. 450
 Nifanius *Christianus* p. 940. 1034
 Niger *Bernhardus* p. 249
 Hieronymus p. 699. 780
 Nigrinus *Antonius* p. 692

Georgius p. 143. V. I.
 Nigronius *Julius* p. 143. V. I.
 Nihufins *Bartholdus* p. 433-441.
 683.
 Nithardus p. 621. V. B.
 Nitschius *Fridericus* p. 323. 364.
 41. 417. 514. 523. 535. 558. sq.
 Nogarolus *Hieronymus* p. 838
 P. e Noip p. 1007
 Nolanus *Paulinus* p. 1022
 Nonnius *Ludovicus* p. 601
 Noris *Franciscus Henricus* p. 600
 Norisius *Henricus* pag. 296. 1127
 1111. 1140. 1144. 1150
 Northofius *Leboldus* p. 491
 Notingus *Venonens.* p. 978
 Novatus *Hæret.* p. 1105
 Novarinus *Aloysius* p. 3.
 Noviomagus *Gerhardus* p. 822
 Johannes p. 682
 de Nuce *Angelus* p. 554
 Numannus *Philippus* p. 551
 Nummus *Melchior* p. 446

O.

O Brechtus *Ulricus* p. 201. 605.
 Occamus *Guilielmus* p. 633.
 680. 725. 728. 729. 732. 1143.
 Occo *Adolphus* p. 595.
 Oderbornius *Paulus* p. 454
 Odeschaleus *M. Paulus* p. 700
 Oecumenius p. 2. 784
 Ohrnhialmius p. 469
 Oldecopius *Magnus Petrus* p. 529
 Olduinus *Augustinus* p. 665. 774
 Bernhardinus p. 150
 Olearius *Adamus* p. 457
 Gotfrid. p. 187.
 Johan p. 437. 875.
 Job. Christoph. p. 608
 Job. Gotfried 58. 68. 409.
 64. 65

de Olmitz *Augustinus* p. 476
 Omeis p. 185.
 Opmeers *Petrus* p. 131. V. B. 165
 691
 Oporinus *Johannes* p. 794
 ab Oppenbusch *Michael* p. 458
 Optatus *Milevitanus* p. 924. 925
 934. 936. V. B. 937. 944. 1002
 Oranus *Johannes* p. 447
 Nicolaus p. 776. V. B.
 Orianus *Ludovicus* p. 721
 Origenes p. 6. 79. 941. 943.
 1021. 1065. 1099. 1128. 1177.
 Orlandinus *Cæsar* p. 518
 Orosius p. 10. V. B. p. 605. 847. 851.
 1117. 1156.
 Ortizius *Blasius* p. 699
 Osiander *Adamus* p. 879. 906.
 Andreas p. 243
 Joh. Adam p. 428. 858.
 877. 907. 1016.
 Lucas p. 280. V. I. p. 832.
 932. 981. 986.
 Osius *Felix* p. 629. 632
 Oforius p. 1123.
 Ofstorodus p. 941
 Otbertus p. 626.
 Othelius *Marcus Anton.* p. 736
 Ottius *Joh. Henricus* p. 318. 347.
 670. 832. 1007. 1018.
 Otto *Daniel* p. 626
 Otto *Frisingensis* p. 53. sq. V. I. 395
 608. 679
 Otto *Monachus ad S. Blasium*
 p. 61

P.

P Achymeris *Georg.* p. 30. V. I.
 Pacianus *Barcelon.* p. 1112
 Pacimontanus *Balthas.* p. 329
 Pacius *Julius* p. 226
 Paanius *Sophista* p. 580
 Page *Vilhelmus* p. 819

I N D E X.

- Pagi Antonius* p. 279. 1049
Pagitt Ephraim p. 819
Palæologus Andronicus p. 437
Palæotus Gabriel pag. 487. 776. 1029
Palamus Gregorius p. 1161
Palatius Joham. p. 590
Palavicinus Nicolaus Maria pag. 721
Palavicinus Storcia p. 710
Palmerius Matthæus p. 19 V. B. *Matthias* p. 90
Paludanus Ioh. p. 103
a Palude Petrus p. 721
Pamelius p. 117
Pamphilus Georg. p. 898. *Petrus* p. 898.
Panigarole Franciscus p. 306. 704. 773. 779
Panormita Anton. p. 636
Pantaleon Henricus p. 104. 108. 116
Panvinus Onuphrius p. 77. 120. V. I. 130. 165. 358. 524. 542. 568. 659. 663. 682. 686. 689. 712. 721
Papebrochius Daniell p. 19. 500. 652. 666
Papias Hieropolitan. p. 911
Papius Cornel. p. 998
Pappus Ioh. p. 325. sq. V. I. 846
de Paradiso Jacob. p. 734
Pareus David p. 3. 345. 439. 746
Parckerus Matthæus p. 405. 490
Pareus Daniel p. 405. 490
Parisiensis Facultas Theolog. 734
Parsons Robertus p. 405
Paschalis III. Pont. Rom. p. 627
Pasius Franciscus p. 446
Pasor Matthias p. 347
Passarus Felix p. 570
Pasterus Iohan. Baptista p. 535
Pastorius Joachimus p. 613
Patavinus Marsil. p. 619. 633
Patina Gabrelis Carola, Caroli Fi-
lia, p. 608
Ratinus Carolus p. 591. sq. 602. sq.
Patricius Augustinus p. 636
Simon p. 540
Patroccius Bartholom. p. 498
a Patrono Ludovicus p. 721
Patterfonius Daniel p. 732
Pauli Adrianus p. 1033
Paulini Christianus Franc. p. 566
Paulus Bernxietens p. 689
Decretor, D. Angl. p. 734.
F. Paulus p. 471
Georg. p. 853
Hieron. p. 486
Metens. p. 885
Petrus p. 832
Samosatenus p. 1165. sq.
Silentiarius p. 615
Pays Petrus p. 910
Pearsonius Ioh. p. 883
de Pedraza Francisc. *Permudez.*
p. 523. 663
Peizerus David p. 536
Pelagius Britannus H. p. 1122
Pelargus Ambros. p. 822. 832.
Christian. p. 2. 3. V. B. 220. 345. 440
Pelleterius Laurent. p. 551
Penia Franciscus p. 878
Penottus Gabriel p. 44
Peregrinus Camillus p. 490. 666.
Marcus Anton. p. 736
Pererius Benedictus p. 3. 296
Perezius Antonius p. 3.
Franciscus p. 446
Perionius Joachimus p. 807
Perkinsius Guilielmus p. 859
Perottus Carolus p. 868.
Ioh. Anton. p. 703
Perpinianus Petrus Ioh. p. 701
Perinus Egidius p. 615
Peronius Jacob. Card. p. 297. 742. 747.
Perfius Ascanius p. 472
Persona Gobelinus p. 79. V. I. 511.
Pertuchius Justin. p. 571
Perusinus Ludob. Aurel. p. 150
Pesantius Alexand. p. 721
Petavius Dionysius p. 20. 181. V. B. 794. 847. 1004. 1049. 1065. 1112. 1114. 1119. 1144. 1157. 1162. 1172.
Petavius Paulus p. 518
Peterfen Job. Gbil. p. 921
Petitius Ludovicus p. 683
Petitius Jacob p. 514.
Samuel p. 224
Petræus p. 1108
Petra-Mellarius Job. Anton. 660
Petrarcha Franciscus p. 585. 680. 733
Petra-Sancta Sylvester p. 692. 777.
Petereus Petrus p. 456
Theodorus p. 687. 820
Petreus Henricus p. 509
Petri Henricus Adam p. 932
Petri Suffridus p. 73. 165. 525. 682.
Petrus Montis Albanens. p. 800. 1016.
Petrus Blesensis p. 555
Caroli VI. Francia Regis Ca-
pellanus p. 652
Fullo H. p. 956 V. I.
Venerabilis p. 675. V. B.
Peucerus Caspar p. 92. 97. 345
Peutingerus Conrad. p. 64. 629
Pezelius Christoph. p. 144. V. B.
Pfeifferus Augustus p. 765. 923.
Pfelsius Franciscus p. 257
Pfinzing Melchior p. 638
Phasianus Henr. p. 196
Philadelphus Hieron. p. 466
Philastrius p. 787. V. I. 825. 909. 960. 962. 967. 1057. 1097. 1100. 1180. 1179

I N D E X.

- Philelphus Nicol. p. 669.
 Philingerius Placidus p. 781.
 Philippus Episcop. p. 482.
 Gordinens. p. 1052.
 Hispan. Rex p. 7, 8.
 Philo Indeus p. 602.
 Philostorgius p. 13. 946
 Philotheus, Patriarcha Constantinopolit. p. 1164.
 Phœbadius p. 854.
 Photinus Har. p. 1145.
 Photius p. 13. 17. 292. 796, 801, 845.
 853, 947, 949. 1046, 1069, 1075.
 1115, 1132.
 Phranza Georg. p. 535. sq. V. I.
 Phrygio Paul Constant. p. 118. V. I.
 Phryllenius Ioh. p. 105.
 Piafecius Iacob. p. 230. V. I.
 Paulus p. 231.
 Piblaus Patric. p. 225.
 Picardus Ioh. p. 481.
 Picerna Barthol. p. 611.
 Piccinardus Seraphim. p. 798.
 Piccolominæus Aeneas p. 637.
 Piccolus Albert. p. 466.
 Picherellus Petrus p. 1029.
 Pictavinus Hugo p. 574.
 Picton Francisc. p. 427. 1000.
 Picus Ioh. Francisc. p. 735.
 Pighius Albert. p. 722.
 Stephanus p. 16.
 Pignorius Laurentius p. 602.
 de Pillichdorf, Petrus p. 475. sq.
 Pimenda Nicol. p. 449.
 du Pin Elias p. 786, 789, 790. 794.
 937. sq. 948, 1052, 1062, 1075.
 1082, 1093. 1111. 1114. sq. 1156.
 Pincius Ianus Pirrhus p. 523, 663.
 Pinsonius Francisc. p. 427.
 Pirckheimerus Bilibald. p. 640.
 Piscator Ioh. p. 176, 916.
 Pistor Modestinus p. 141.
 Pistorius Ioh. p. 47, 51, 62, 77, 492,
 509. 529. 623, 627.
 Pithceus Petrus p. 9. 50, 242, 421,
 541, 582, 620. 655, 854.
 Pitiscus Barthol. p. 345, 480, V. B.
 Ioh. p. 350, 483.
 Pius Ioh. Michael p. 549.
 Pizacarus Baptista p. 700.
 Placcius Vincentius p. 65, 359, 403,
 424, 609.
 Placentius Ioh. p. 502.
 Planccius Daniel p. 824.
 Plantavicinus Ioh. p. 593.
 Plateanus Petrus p. 836.
 Platina Bapt. Sachus p. 657.
 Plato p. 58, 680.
 Platus Hieron. p. 772.
 Plinius p. 605, 945.
 Plocius Ioh. p. 202.
 Plotinus p. 970.
 Plutarchus Cheronens. p. 578.
 Pocockius Eduard. p. 348, 397, 880.
 Podianus Marcus p. 709.
 Poelenburg Arnoldus p. 868, 874.
 Poggius Francisc. p. 776.
 de Pois Anton. p. 603.
 Polanus Amandus p. 345.
 Iacobus p. 116.
 de Polda Ionas p. 535.
 Polenius Matthias p. 218.
 Polentanus Xicco p. 585.
 de Polheim Vichard p. 52.
 Poliander Ioh. p. 223, 865.
 Polidorus Gregorius p. 668.
 Polierus p. 917.
 Polinus Soc. Ies. p. 106.
 Politianus Angelus p. 697.
 Pollio Trebellius p. 579.
 Polonus Martin. p. 68. V. B. 679,
 685, 1024.
 Polus Anton. p. 722.
 Polus Reginaldus p. 440. 722.
 Pomerajus Francisc. p. 513.
 Pona Francisc. p. 589.
 Pontacus Arnold. p. 133.
 Pontanus Georg. Berthold. p. 414.
 Pontanus Iacobus p. 17, 34, 37, 165.
 Pontanus Ioh. p. 8. 681, 819.
 Ioh. Isaac p. 223.
 Poppius p. 872.
 Porphyrius p. 969.
 Porrerus Balthas. p. 775.
 à Porta-Massa Ioh. 1029.
 Porterus Francisc. p. 444.
 Portius Camillus p. 679.
 Portius Gregor. p. 709.
 Portnerus Albert. p. 451.
 Portus Francisc. p. 124, 161.
 Posselius Ioh. p. 133.
 Possevinus Anton. p. 2, 440, 451,
 454, 466, 778, 800.
 Possinus Petrus p. 24, 31.
 Potichius Ioh. p. 647.
 Porterus Christoph. p. 470.
 Povelius Gabriel p. 760.
 Pouget Anton. p. 564.
 Povveli Gabriel p. 748.
 de Prado Laur. Ramirez p. 48.
 Prallæus Rudolph. p. 729.
 Prætorius Joachim p. 186.
 Petrus p. 1096.
 Stephanus p. 98.
 Prateolus Gabriel p. 812, 910.
 Pricæus Iohannes p. 4.
 Prideaux Iohannes p. 313.
 Prinz Daniel p. 456.
 Prior Iohannes p. 564.
 Priorius Philippus p. 938.
 Priscillianus H. p. 1153 sq.
 Prochorus p. 5. V. B.
 Proclus Ep. Constantinopol. pag.
 1891, 1180.
 Procopius Casariens. p. 614.
 Procurator Gbrielmus p. 557.
 Prosper Tyro Aquitanus p. 9. 899,
 1094, 1134, 1139.

I N D E X.

- Episc. Regii in Italia* p. 1140
Prudentius Trecassinus p. 942. 971
 976. 679. 1053
Pruschenkius Zacharias p. 174.
 189. 210
Pseudo-maximus p. 494
Prothomæus Lucensis p. 76
Puccinellus Placidus p. 506
Puppius Robertus p. 833
Puteanus Claudius p. 471
Puteanus Ericius p. 224. 296. 551.
 sq. 742
Putschius Elias p. 110
Pymius Job. p. 122
Pyrhus Rochus p. 518
- Q.**
- Q** *Varengus Antonius* p. 706.
 V. B.
Qvatremaius Robertus p. 559.
Qvercetanus Andr. p. 491
Qvintinus Job. p. 814
Qvirinus Antonius p. 470. 736
Qvirinus Thadeus p. 637
Qvod-vult-Deus Diaconus p. 797
- R.**
- R** *Adensis Vilhelmus* p. 249
Raderus Matthæus V. I. p. 16
 60. 410. 448. 613
Radevicus Canonicus Frisingæ p.
 60. 629
Radulphus Abbas p. 573
Glaber p. 49. V. B.
Flubiæ. p. 679
Raimutius Florimundus p. 683.
 820
Rainerius Francisc. p. 700
Raiffius Arnoldus p. 411. 487
Rallius Andreas p. 917. 919
Ramassius p. 635
de Rambaldi Benckenutus pag.
 584
- Ramburtius Abrah.* p. 748
Ramirez Didacus p. 777. V. B.
Ramus Petrus p. 880
Ramusius Job. Baptista p. 385. sq.
Ranchinus Francisc. p. 225
Rango Conradus Tiburtius pag.
 615
Ranzonierus Jacobus p. 170. 460
Ranzovius Henricus pag. p. 66
Rasponus Cesar p. 542
Rätel Henricus p. 588
Ratherius p. 401
Ratramnus Corbeiensis p. 991. 977.
Razenriedt Gebhard. p. 722. V. B.
Rausinus Stephanus p. 503
Rauvvolfius Leonhardus p. 452
Raynaldus Alexand. p. 684. 687.
 709
Joh. p. 348. 761
Odoricus p. 323
Raynaudus Theophylus p. 190. 358.
 536. 684. 784. 953
Rebhan Balthasar p. 921
Rebuffus Petrus p. 481
Recannari Capucinus p. 311
Rechburgerus Francisc. p. 51
Rechenbergius Adam p. 415. 521.
 536. 613. 1162
Redeckenius Iohann. p. 328
Redinus Augustinus p. 319
Regenvolfcius Adrianus p. 467
Regius Paulus p. 693
Urbanus p. 923
Reheboldus Elias p. 1153
Reiberus Iustus p. 508. 582. 616. sq.
 620. sq. 633
Reisenbergius Iustus p. 413
Reineccius Reinerus p. 66. 102. 110.
 564. 570. 583. 617. 625
Reinerius Sacchonus p. 475
Reinesius Thomas p. 17. 201
Reiferus Antonius p. 493. 878.
 906
Reiskius Job. p. 610. 1022
- Reisnerus Adam* p. 644
Remigius Lugdunens. Archiepisc.
pus p. 971. 973. 975
Remlingius Nicol. Christoph. pag.
 623
Remus Georgius p. 630
Rennecherus Hermannus p. 761
Rescius Stanislaus p. 780
Resendius Ludovicus Andreas p.
 533
Resenius Petrus p. 191
Resenius Petrus p. 132
Retelius Henricus p. 218
Rettenbacherus Simon p. 555
Reuchlinus p. 830
Revius Iacobus p. 466. 667. 829.
 930
Reusnerus Elias p. 150. VI. 165.
Nicolaus p. 141. V. I.
Reuterus Adam p. 405
Qui, inus p. 623
Rhavv Balthasar p. 761. V. B.
Rhenanus Beatus p. 730
Rhericus Augustodun. Episcop. p.
 1111
Rhetorfortis Samuel p. 843
Rhegino p. 46. V. B.
Rhodes Alexander p. 447
Rhodiginus Ludovicus Calius p.
 681
Rhodinus Neophytos p. 702
Rhodus Job. p. 473
Rhodo p. 1052
Ribadeneira Petrus p. 308. 388.
 406. 454. 545. 693
Ribottus Augustinus p. 363
Riccus Matthæus p. 416
Riccobonus Anton. p. 702
Richardus Antonius p. 1004
Richardus Archiepisc. Arnach.
 p. 732
Richelius Cardinal. p. 694
Richeomus Ludovicus p. 683. 820.
 Riche-

I N D E X.

- Richerius Emundus** p. 510. 739. 748
Monachus p. 572
Ricobaldus Gerbasius p. 656
Rigaltius p. 939
Rimandus Raimundus p. 540
Rioche Ioh. p. 360
Riolanus p. 225
Ripamontius Ioseph p. 537. 691. 695
Risthonus Eduardus p. 406
Ritscheliuss Georgius p. 405
Rittershusius Conradus p. 605. 629
Rivadellus Ioh. p. 688
Riverus Gbilielmus p. 748
Rivetius Andreas p. 222. 224. 315.
 678. 760. 786. 1039
Rivius Thomas p. 614
de Rivo Ratulphus p. 501
de Roa Martinus p. 533. V. B.
de Roa-Avila Ioh. p. 722
Robertus, Claudius p. 469
Dolensis p. 1016
Iohannes p. 405. V. B. 502
Monachus p. 550
Abbas de Monte p. 13
de Thorigneio p. 57
Roberus Paulus p. 980
Rodlandus, Episcopus, p. 974
Roestius Petrus p. 135. 150
de Roffiaco Elias p. 501
Rogatus Bartholomaeus p. 778
Rogorius Francisc. p. 700
Rogorius Ludovicus p. 619
Rohita Ioh. p. 553
Rolevinck de Laer VVerner. p. 85.
 V. B. 680
Rolliardus Sebastianus p. 531
Romanėjus Vidus Coquillius pag.
 421. V. B.
de Romanii Francisc. p. 694
Romanus Aegidius p. 731
Romerius p. 47
Rorencus Marcus Aurelius p. 477
Rosacranz Oligerus p. 152
Roseffius Gregor. p. 447
Rosellus Anton. p. 729
de Rosemund p. 429
de Rosiere Franciscus p. 165. 706.
 V. B.
à Rossow Helena, alias Rosvitha,
 p. 622
Rossus Ioh. p. 526
Rostangus p. 672
Rosteuscherus Ioh. Georg. p. 710
Rosvveidus Heubertus p. 312. 313.
 550. 575. 822
de Rotenhan Sebast. p. 47
Rothmalerus Ioh. p. 3
Rota Martinus p. 594
Rothius Eberhardus Christoph. p.
 1100
Rothius Gottlob p. 818
Rottendorffius Bernardus p. 57
Rouverius Petrus p. 8. 572
de Roy Aegidius p. 525
Le Roy Francisc. p. 821
Le Roy Jacobus p. 601
Rubenius Albertus p. 597. 601
Rubeus Hieron. p. 702
Ioh. p. 693
Ioh. Petrus p. 704
Ruchius Ioh. Gbilielm. p. 641
Rudolphus Abbas p. 523
Rudrauf Chilianus p. 878
Ruffus Raimundus p. 723
Rufinus p. 7. V. B. 1116
Rufus Ioh. p. 656
Sextus p. 580
Rulff Ioh. p. 500
Rulich. Barthol. p. 833
Rumelinus Martinus p. 634
Rumpus Leonbard. p. 877
Rumpius Henricus p. 175
Rungius David p. 468. V. B.
Rupertus Adamus p. 173. 397
Ruperti Fridericus p. 199
Rupius Michael p. 558
Rusticus Diaconus p. 824
Ryckant Paulus p. 440
Ryquius Justus p. 707. sq.
Ryssenius Leonh. p. 874

S.

Sabbatius p. 103
Sabellicus Marc. Anton. p. 927
 V. B. 681
Sabinus Georg. p. 462. 641
Saccus Sigfridus p. 260
Sadoletus Jacobus p. 591
Sagax Landulphus p. 581
Sagittarius Caspar p. 10. 169. 423.
 470. 485. 488. 499. 504. 505.
 509. 535. 851
Ioh. Christfrid. p. 609. 618.
Salgado Franciscus p. 748
Salmasius Claudius p. 18. 205. 223.
 617. 679. 748. sq.
Saltmarsle Johannes p. 843
Salvius Ioh. Adleras p. 196
Salvianus p. 800
Salzhaberus Georg. p. 330
Sambucus p. 603
Samsonius Hermannus p. 49
Samuel, Presbyter Edess. p. 1094
Sanctius Caspar p. 3
Sanchez Rodericus p. 981
Sanctius Leo p. 703
Sanctorius Paulus Emilius p. 553.
 671. V. B.
Sanderus Nicolaus p. 406. V. B.
 682. 713. 739. 1029. 1171
Sandius Christoph. (Parens) p. 379
 V. I.
Sandius Christoph. (Filius) p. 378.
 V. I. 489. 495. 499. 508. 545. 553.
 V. B. 690. 843. 853. 860. 890. 1166
de Sandoval Prudentius p. 345.
 V. B.
San-Julianus Petrus p. 573

I N D E X.

- Sanmarthanus Abelius* p. 709
Sanmarthanus Ludovicus p. 497
Scabola p. 407
Saracenus Ioh. p. 453
Petrus Thomas p. 673
Sarazanius Martinus Milesius pag. 674
Sarcerius Erasmus p. 2.
Sarpius Paulus p. 298
Sarravius Claudius p. 205, 676
Satler Melchior Ludolph p. 919
Savaro Job p. 491, 531
Saubertus Ioh. p. 539
Savilius Henricus p. 399. 483, 555, 603
Sauromannus Georgius p. 639
de la Saufay Carolus p. 485
Saussagius Andreas p. 422
Saxanus Antonius p. 700. V. B.
Scainus Joachimus p. 736.
Scalichius Petrus p. 463
Scaliger Josephus p. 6. sq. 18, 152, 171, 611, 1065
Scandeliu David p. 218
Scappus Antonius p. 773
Scarga Petrus p. 309. V. B. 453
Schabbelius p. 193
Schadæus Oſias p. 118, 528
Schævius Henricus p. 188
Schall Ioh. Adam p. 417
Schallerus Iacobus p. 607
Schalleſius Samuel p. 100
Schalreuterus Paulus p. 260
Schaperus Francisc. p. 110
Schardius Adamus p. 317
Schardius Simon p. 54, 83, 125, sq. V. I. 502, 586, 612, 642, 644. sq. 725, 727, 761, 934
Scharlachius p. 220
Schäten Nicolaus p. 478. 511
Schedelius Hartmannus p. 90, 681
Schefferus Ioh. p. 451, 457
Zacharias p. 609
Scheldonius p. 555, 581, 586
a Schelstrate Emanuel p. 395. sq. V. B. p. 667. 1159
Schelvigius Samuel p. 929.
Schenckelius Lambertus Thomas p. 613
Schenckius Frider. p. 1029
Schererus Georg. p. 683
Schilter Ioh. p. 431
Schinckophius Conradus p. 258
Schlegel Christoph. p. 1056
Schleuserus Arnold. p. 618
Schluffelburgius Conrad. p. 814 V. I. 246
Schmidius Ioh. p. 193, 194, 199
Ioh. Andr. p. 611
Iulius p. 507
Sebastianus p. 923
Tobias p. 328
Schneiderus Ioh. p. 142
Schnellius Rudolph. p. 858, 864
Schnevveillius Ambros. p. 218
Schobingerus Barthol. p. 559
Schœnius p. 218
Schoiskius Ioh. p. 199
Scholarius Gennadius p. 455
Schoockius Martinus p. 74. 412 422, 546, 665, 762. 944
Scohrus Henricus 663
Schotanus Christian. p. 10. 221, 1173
Christoph. p. 922
Schottus Andr. p. 16, 45. 359. 384. 445. sq. 533. 556. 598 600. 809
Schraderus Christoph. p. 204. V. B. 329. 332
Laurentius p. 89
Petrus p. 149
Schradius Ludovicus p. 53
Schram David p. 330
Schrevelius Theodorus p. 413. 525. 833
Schroderus Ioh. p. 1029. 1096
Schroderus Andr. p. 585
Schubartus Georgius p. 234. 628. 731
Schulckenius Adolobus p. 723
Schulenburg. Iacobus p. 256
Schultingius Conradus p. 309
Schultz Petrus p. 601
Schuppius Ioh. Balthaf. p. 159
SchurtzHeiſch Conrad Samuel p. 110. 610. 614. 635.
Schurtzius p. 494
Sciopius Caspar p. 114. 447. 723. 752. 760. 823
Scipio M. Anton. p. 400
Scipmannus Iacobus p. 74
Scoglius Ioh. Horatius p. 364
Scorus Iohannes p. 971
Iohannes Erigena p. 974 976. sq. 979. V. B.
Marianus p. 679. 954
Ranuccius, Comes, p. 443
Scriptores Rerum Anglicarum p. 567. 675
Scriverius Petrus p. 514. 557
Scultetus Abraham p. 177. 315. 344 sq. V. B.
Secerius p. 53
Seckendorſius Vit. Lud. p. 115. 128. 136. 156. 247. 333. 431. 469. 477. 479. 510. 537. sq. 546. 662. 746. 781. 811. sq. 838. sq.
Sedulius Henricus p. 821. 545. V. B. Nama p. 1015.
Seehufius p. 177
Seidenbecherus p. 918
Seldenus Ioh. p. 44. 55. 224. 348. 396. 494. 809
Seldius Ioh. Georg. p. 922
Seldus Sigismundus p. 101. 249. sq.
Selneceerus Nicolaus p. 2. 327
Semedus Albanus p. 416
Seneca L. Ann. p. 602
Senenſis Ioh. Petrus Iacobus Villandus p. 308

Sengen-

I N D E X.

- Sengenſchmied *Laurentius* p. 779 V. B.
- Seanertus p. 220
- Sepulveda *Job. Geneſius* p. 776
- Seraglius *Silvius* d. 535
- Serapion d. 1084
- Serarius *Nicolaus* p. 55. 284. 296 508. V. B. 683
- Serarius *Petrus* p. 913. 918. 922
- Serranus *Attilius* p. 542
- Serrarius p. 1065
- Serres *Ioh.* p. 619
- Serrurierus *Petrus* p. 917
- Servatus *Lupus* p. 971
- Servetus *Michael*, H. p. 853
- Servinus *Ludovicus* p. 715. 736. 738
- Severanus *Ioh.* p. 543
- Severtius *Jacobus* p. 425. 505
- Severus *Gabriel* p. 438. V. B.
- Seypelius *Job. Jacob* p. 635
- Seyffellus *Claudius* p. 475
- Sfondratus *Caeſtinius* 427. ſq.
- Sfortia *Matius* p. 705
- Sgambatus *Scipio* p. 779
- Siberus *Adamus* p. 247
- Siculus *Petrus* p. 1048
- Sidemannus *Martinus* p. 124
- Sigebertus *Gemblacenſis* p. 17. 56. V. B. 627. 674. 679. 682. 885. 1152. 954
- Sigfridus *Misnenſis* p. 76
- Sigismundus *Archidux Austriae* p. 734
- Sigismundus *Lib. Baro in Herberstein* p. 453
- Sigonius *Carolus* p. 10. 124. V. I. 165. 487. 695. 698. 776
- Sigvvarthus *Ioh. Georg.* p. 749
- Silidus *Petrus* p. 463
- Sillingardus *Caspar* p. 509
- Simeon *Dunelmensis* p. 495
- Simlerus p. 824
- Simon *Magus* p. 959
- Simon *Philippus* p. 519
- Simon *P. Richardus* p. 434. 440 941
- Simonota *Bonifacius* p. 656
- Simonius *Petrus* p. 820. V. B.
- Simonius *Stephanus* p. 709
- Sinnichius *Iohannes* p. 998
- Sionita *Gabriel* p. 348. 452
- Siricius *Michael* p. 457. 762. V. B. 944. 1171. 1173
- Sirmondus *Iacobus* Sen. p. 205. 481 658. 687. 748. ſq. 797. 800. 8241 857. 890. 978. 980. 1072. 1115. 1150
- Sixti *Rupertus* p. 834
- Sixtus *Senenſis* p. 5. 916. 1178
- Slangendorf *Ioh. Olavus* p. 418
- Sleidanus *Ioh.* p. 105. ſq. V. I. 645.
- Sluperius *Iacobus* p. 644
- Slufius *Renatus Franciscus* p. 206
- Sluterus *Heinricus* p. 1032
- Slutterus *Petrus* p. 1092
- Severinus *Gualterus* pag. 333. 340. 346. 354. 361
- Smetonius *Thomas* d. 465
- Smith *Thomas* p. 448. 473
- Smitheus *Richardus* p. 406
- Snoja *Reinerus* p. 525
- Sobius *Iacobus* d. 105. 642
- Socinus *Faustus* pag. 918. 940
- Socolovius *Stanislaus* p. 441
- Socrates p. 11. V. B. 267. 610. 851. 940. 1036. 1041. 1058. 1069. 1081 1087. ſq. 1105. 1146. ſq. 1157. ſq.
- Söffingius *Iustus* p. 342
- Sohnius *Georg.* p. 752
- Soldus *Organzinus* p. 447
- Solierius *Franciscus* p. 448
- Solimannus *Iulius* p. 413 2. 1074
- Sophronius p. 803. V. B. 95
- Stotelius *Ludovic.* p. 446
- Soter, *Papa* p. 1085
- a Sato *Dominicus* p. 682
- Soupherus *Gerbasius* p. 484
- Sozomenus *Hermias* p. 11. 267. 245. 848. 850. 1036. 1058. 1083
- Spalatimus *Georg.* p. 537. 838
- Spangenbergius *Cyriacus* p. 244 256. 955
- Spanheimius *Fridericus* p. 236 347. 355. 459. 652. 670. 678. 682. ſ. 686. 749. 833. 870. 1029. 1072. 1087. 1145. 1172
- Spanheimius *Ezech.* p. 580. 598
- Spartianus *Aelius* p. 579
- Speidelius *Ioh. Iacob* p. 173
- Spenerus *Phil. Iac.* p. 902. 1033.
- Spigelius *Iacobus* p. 60. 93. 629. 659
- Spinola *Iacobus* p. 697
- Spizelius *Theophilus* p. 151. 156. 158 185. 331. 335. 338. 446. 878. 906. 914
- Spondanns *Heinric.* p. 149. 207. 322
- Spotavvodus *Ioh.* p. 219. 465
- Sprécherus *Fortunatus* p. 463
- Springlius *Hartmannus* p. 819
- Squarcificus *Hieron.* p. 585
- Stabius *Johan.* p. 640
- Staden *Joh.* p. 615
- Staleaus *Ioh.* p. 683.
- Stangefolius *Hermannus* p. 476
- Stangius *Thomas* p. 130
- Staphylus p. 252
- Stapleten *Thomas* p. 3
- Staravolfcius *Simon* p. 69. 442. 463. 493. 498. 500
- Stegmannus *Joachimus* p. 831
- Steinbergius *Ioh. Mich.* p. 762
- Steinerus *Andreas* p. 331.
- Stella *Ioh.* p. 585. 663. 681
- Ioh. Baptista* p. 704
- Stellaris *Prosper* p. 548. V. B.
- Stengelius *Carolus* p. 485. 563
- Sten-

I N D E X.

- Stenius *Simon* p. 645
 Stephanus *Stephanus* p. 52. 195
 Stephanus *Comes Bellocass.* p. 643
 Stephanus *Dorens.* Ep p. 1075
 Stephanus *Episc. Vinton.* p. 730.
 Stephanus *Henricus* p. 854
 Stero *Henricus* p. 77. 550
 van der Sterre *Ioh. Chrysostomus*
 644. 690
 Stevanus *Joseph.* p. 723
 Steuberus *Ioh.* p. 159. V. B.
 Stevechius *Guilielmus* p. 18
 Steyrnagelius *Petrus Paulus* pag.
 193
 Stablius *Daniel* p. 195
 Stifelius *Ioh.* p. 914
 Stigelius *Ioh.* p. 256. 910
 Stillingfleetius *Eduardus* p. 406
 Stintius *Iacobus* p. 628
 a Stöcken *Gerhardus* p. 157
 Stöffelius p. 246
 Stolterfothius *Iacobus* p. 932
 Strabo *VValafridus* p. 620
 Strackius *Theodorus* p. 537
 Strada *Famianus* p. 708
Iacobus p. 121
 de Strada *Octavius* p. 597
 Stratemannus *VWilhelmus* pag.
 232
 Strauchius *Aegidius* p. 110. 475. 817.
 V. B. 1048. 1079. 1085
 Stresio *Caspar* p. 4
 Strigelius *Victorinus* p. 243. 955
 Stromateus *Clemens* p. 1167
 Stroza *Titus Vespasianus* p. 697
 Strutherus *VWilhelmus* p. 749
 Struvius *Bernhardus Gottbelf*
 p. 593. sq. 597. 601. 607. 609
 Stubnerus *Ioh.* p. 342
 Stubs *Thomas* p. 494
 Stuckius *Guilielmus* p. 544. 618
 Sturcius *Christoph.* p. 136. 587.
 V. B.
 Sturmius a Sturmeck *Iacob* p. 113
 Sturmius *Iohannes* p. 274
 Sturmius *Ioh. Christoph.* p. 907
 Stutzingerus *Martinus* p. 759
 Svagetus *Ioh.* p. 493
 Svaningius *Ioh. Janus* p. 202. V. B.
 Svarelius *Franciscus* p. 704. 739
Joseph. Maria p. 773
 Svenckfeldius *Caspar* p. 243
 Sveertius *Robertus* p. 821
 Svetonius p. 578
 Svevus p. 220
 Svicerus *Thomas* p. 352.
 Svidas p. 945. 1041
 Sulpitius *Severus* p. 4. V. B. p. 422
 969. 1054. 1140. 1146. 1155
 Sulzbergerus *Ioh. Rupertus* p. 186
 Summerus *Hermannus* p. 199
 Superantius *Ioh.* p. 708
 Surdus *Ioh. Simon* p. 737
 Surius *Laurentius* p. 87. 92. 115.
 127. V. I. 623. 674. 692. 787
 Sutlivius *Matthaeus* p. 749
 Svabe *Ioh.* p. 458
 Svværtius *Franciscus* p. 163. 180
 362. 525. 557. 598
 Sylburgius *Fridericus* p. 16. 19.
 581. 585. 808. 811
 a Sylva *Duartes* p. 446
 Syrlettus, *Cardinalis*, p. 506
 Syrus p. 348
 Szegedinus *Stephanus* p. 663
- ## T.
- Tacitus *C. Cornelius* p. 578
 Taddelius *Elias*, p. 880
 Taffinus *Johannes*, p. 833
 Tagena *Patavius*, p. 630
 Tamnitzius *Johannes*, p. 218
 Tangelius *Pangolphus*, p. 258
 Tankius p. 193
 Tannerus *Adamus* p. 707. 758
 Tassonus *Alexander*, p. 297
 Tatianus p. 1174.
 Tavellius *Jacobus*, p. 518
 Taurulius *Francisc. Maria* p. 306.
 Taylor *Thomas* p. 1100
 Tegnagelius *Sebastianus*, p. 689
 Tellezius *Balthasar*, p. 384. sq. 389
 Tempesta *Dominicus*, p. 664.
 Teneurius *Jacob Alexander* p. 541
 Tepelius *Ioh.* p. 905
 Tersagus *Augustinus*, p. 710
 Tertullianus p. 786, sq. 882. 942.
 962. sq. 1048. sq. 1063. sq. 1101.
 sq. 1172. 1178. 1180
 Teringius *Nicolaus*, p. 945
 Tenlfus *Monachus*, p. 564
 Teutleben *Ioh. Ernestus*, p. 254
 Textor *Ioh. Radvissus*, p. 681
 Thavmaturgus *Jacobus*, p. 800
 Theganus p. 620
 Thenison *Thomas*, p. 948.
 Teobaldus *Zacharias*, Senior,
 p. 413
Zacharias, junior, p. 415.
 Theodoretus p. 121, 267, 851, 907,
 943, 950, 962, 966. 1056. 1058,
 1061, 1064. sq. 1084. sq. 1089.
 1101, 1157, 1160, 1166, 1169. 1175,
 1179
 Theodoritus p. 840, 850, 958. sq.
 966. 1041
 Theodorus, *Abbas*, p. 800
 Theodorus, *Anagnostes*, p. 14
 Theodorus, *Diaconus*, p. 952
Henricus, p. 130, 514
De Raitha p. 804, 1096
 Theodotus *Ancyranus Episc.* p.
 1094
 Theophanes. p. 18
 Theophilactus p. 2. 960
 Theophilus *Alexander*, p. 790
 Theophilus *Antiochenus*, p. 1052
 Theo-

I N D E X

Theophorus, p. 733 Theorianus, p. 409 e Thiermo Jacobus, p. 723 Therebyathus, p. 1041. H. Thevartius, p. 215 Tholdius Christianus, p. 192 Thomas Elias, p. 217 Hieronymus, p. 127 Hubertus, p. 502 Spalatensis, p. 516 Thomastus Jacob Philipp, p. 296 360. 585. 717 Thomastus Jacobus, p. 202, 359. 363, 536. 930. 932. 1173 Thomsonius Richardus, p. 240 Thomsonus Georgius, p. 465 Thuanus Jacobus Augustus, pag. 104. 108. 114. 122. 128. sq. 133. 153, V. B. 165. 298. 300. 442. 642. 630, 92 Thuldenus Christophorus Adol- phus, p. 1031 Thulemarius Henricus Guntherus, p. 612, 619 Thummius Theodorus, p. 762 823, 1092 Thylius, p. 223 Tigurinus Magistratus, p. 833 Tilemannus, p. 104. 115 Tilenus Daniel, p. 762 Tilmannus Gotsfredus, p. 408. 1096 Timotheus, Presbyter Constanti- nop. p. 805. 1057. 1061, 1064. 1067. 1097. 1166. 1176 Tiraquellus Andr. p. 98, 681 Titius Gerhardus, p. 916 Titius Joh. Petrus, p. 154, 156, 218, 345 Tietelmannus Francisc. pag. 96. 390 Titus Episcop. Bostrov. p. 1046 Toinardus Nicol. p. 603, 606. 608	Tollius Cornelius, p. 25 Tolosanus Job. Maria, p. 102 Tomeus Johannes, p. 673 Tomingius Jacobus, p. 141 Tomitanus Bernardus, p. 781 Toocker Gbilielmus, p. 749 Torniellus Carolus, p. 779 Tortus Matthaeus, p. 724 Tossanus Paulus, p. 177. 345 Trajanus, p. 605 Treiberus Henricus Ernestus, p. 335 Treitzsauerwein ab Ehrentreitz, Marcus, p. 638 Treicatus Lucas, p. 864 Tretterus Thomas, p. 512, 523. 505 Tribechovius Adamus, p. 169, 313, 316, V. B. 601. 912, 923 Trigantius Nicolaus, p. 416, 448, 450 Triglandus Jacobus, p. 718. 872, 874. V. B. Trithemius Joh. p. 90. 142. 165. 475. 565. 572. 581. 640. 681, 765 Triumphus Augustinus, p. 3, 724 Tscheschius Theodorus, p. 903 Tuccius Stephanus, p. 703 Turellus Andreas, p. 709 Turnovius Joh. p. 218 Turonensis Gregorius, p. 46 Turpinus, p. 47 Turrensis Cosmus, p. 446 Turratinus Franciscus, p. 762 Turrinus Alexander, p. 724 Turrianus Franciscus, p. 335. 801. 804. sq. 845. 1096 Turrigius Franciscus Maria, 1096 p. 543. 708. 772 Tvvinus Brianus, p. 55. 724 Tvvisden Rogerius, p. 489. 495 Tvvisius Gbilielmus, p. 698 Tygrinus Nicolaus, p. 698	Typotius Jacobus, p. 516. sq. Tyreus Petrus, p. 724 Tyrius Dorotheus, p. 5 Tyrius Jacobus, p. 465 Tyrius Wilhelmus, p. 397 V. Vacillasius Antonius, p. 400. 821 Vadianus Joachimus, p. 559 Vagides Henricus, p. 6. 11 Vaillantius Joh. p. 598 Vajus Michael, p. 135 Valdesius Iacobus, p. 569 de Valentia Martinus, p. 449 Valentinus, p. 1177. H Valerianus Ioh. Pierius, p. 681 Valerius Augustinus, p. 506, 524, 778 Valesius Hadrianus, p. 9. 14. 55. sq. 61 Valerius Henricus, p. 8, 18, 422, 581, 604. 843. 929 940. 946. 953 1004. 1036. 1157. 1172 1175 DN. de la Valette, p. 475 Valignanus Alexand. p. 446. sq. Valkenier Ioh. p. 762 du Vall Andreas, p. 9. 718. 976 du Vall Ioh. Baptista, p. 593 du Vall Petrus, p. 693 Valla Laurentius, p. 6. 11 Vasconellus Antonius, p. 446 Vasquetius Gabriel, p. 914 Vassevicius Christoph. p. 588. 648 Vastorius Iohannes, p. 469 Vatier Antonius, p. 877 Vldemannus Gotsfredus, p. 833. Vecarius Conrad, p. 632. 699 Vechnerus Daniel, p. 218 Vechnerus Matthaeus, p. 225 Vedelius Nicolaus, p. 222. 850. 773

I N D E X.

- a Vega Emanuel* p. 1159.
Vejelius Elias, p. 431, 441, 919.
Vekemannus Petrus p. 864.
Velenus Ulricus p. 669. 735.
Velius Caspar Rrsinus p. 564. 647.
Vellejus Andreas Seherinus pag. 488.
Vellejus Hubertus p. 91.
Velferus Marcus p. 49. 155. 295. 488. 678.
Veltbekius Biancratinus p. 248.
Venator Baltasar p. 164.
Venatus Paulus p. 471. sq. 736. sq.
Vendramenus Hieronymus p. 737.
Venericus Vercellensis p. 627. 725.
Verbraeken Theodorus p. 571.
de Verdale Arnoldus p. 505.
Vergerius p. 535.
Vergilius Polyderus p. 642.
Verhelus p. 221.
Verinus Simplicius 795.
Verkindert Petrus p. 827.
Vernuleus Nicolaus p. 180. V. I. 203. 411.
Verratus Ioh. Maria p. 671.
Vetterus Conradus p. 542.
Ugnettus Ferdinandus p. 500. 665. 669. 775.
Ugolinus Bartholomaeus p. 471.
Ugolinus Verrinus p. 87.
Ugonius Pompejus p. 698. 705.
Vialardus Francisc. Maria p. 695.
Vicentinus Ventura p. 738.
Victor Martyritanus p. 1139.
Victor III Pontifex Rom. p. 553.
Victor Sextus Aurelius p. 579. 605.
Victor Thronensis p. 9. 1015.
Victor Vicensis, seu Vticensis p. 8. 52. 1045.
Victorellus Andreas p. 665. 707. 775.
Victorius Petrus p. 648. 709.
Victorinus Episc. 796. 854.
Victorinus Fabius Maria, p. 854. 1047.
Vicus Aeneas, p. 592. V. B.
Vigilius Taposensis, pag. 855. sq. 1146.
Vignierius Nicolaus p. 472.
Vilela Caspar p. 446.
de Villadiego Gundisalvus p. 772.
Villagagnonius Nicolaus p. 644.
Villalpandus Bernhardus, Cardil. lo, p. 573.
Villanus Nicolaus, p. 632.
Vicentius Bellovacensis p. 34. V. B.
Vincetius Larinensis p. 399. 1140.
Vindingius Erasmus p. 418.
Vim Bodinus Michael Job. pag. 345.
Viperanus Job. Antonius p. 645.
Vischius Carolus p. 549. 916.
Vitalis Carthaginensis p. 1139.
Vitalis Ordericus p. 42. 458.
Vitalius Janus p. 700.
Vives Job. Ludovicus p. 880.
Ulenbergius Caspar p. 128.
Ulfeldius Iacobus p. 456.
Ulimerius Ioh. p. 885.
Ulmannus David p. 237.
Ulæus Fortunatus p. 630.
Voerthufius Ioh. p. 646. sq.
Voetius Gisbertus p. 298, 438. 466. 540. 546. 606. 612. 620. 716. 746. 750. 762. 765. 843. 915. 923. 991. 1020.
Voetius Paulus p. 606.
Vogelius Ioh. p. 442.
Volateranus, Raphael p. 68. 525. 659.
Vollius Jacobus p. 186.
Vopiscus Flavius p. 579.
a Vorburg Ioh. Philippus p. 189. V. B.
Vorstius, Adolphus, p. 221. 223.
Vorstius Iohannes p. 20.
Vorstius Conradus p. 860. V. B.
Vossenholius Adrianus, p. 833.
Vossius Gerhardus, Theol. Pontif. p. 982. sq. 1102.
Gerhardus Ioh. p. 26. 44. 60. 69. 79. 88. 90. 92. 94. 12. 105. 119. 129. 133. 137. 17. 159. 162. 170. sq. 176. 182. 195. 221. 360. 362. 382. 398. sq. 433. 481. sq. 490. 495. 506. 526. 553. sq. 574. 581. sq. 600. 64. sq. 616. sq. 620. sq. 632. 651. 654. sq. 680. 696. 782. 801. 834. 872. 94. 975. 980. 1106. 1122. 1143.
Isaacus p. 25.
Urbanus Asseus p. 1083.
Urbanus Episc. p. 250.
Urreta Ludovicus, p. 387.
Ursinus David p. 117.
Ioh. p. 192.
Ioh. Henricus p. 192. sq. V. I. 431. 923.
Ioh. Marcus, p. 192. V. B.
de Ury, Fridericus, p. 413.
Van Lirburgh Gerhardus, p. 827.
Ufingius, p. 834.
Ufferius Iacobus p. 348. 407. V. B. 444. 686. 765. 961. 979. 1123. 1144.
de Uffingen Bartholomaeus p. 833.
Utenbogardus Ioh. p. 438.
Utenhohus Job. p. 407.
Utzius Antonius, p. 239.

W.

Waddingus Lucas p. 445. 705. sq. 774.
Waddingus Petrus p. 866.
Wagen-

I N D E X.

- V**Vagenfeil *Ioh. Christoph.* p. 201
 214. 590. 631. 682
VVagnerus *Marcus, Frimariensis,*
 p. 66. 248. sq. 618
VVagnerus, *Tobias,* p. 209. 379.
 904
VValaus *Anton.* p. 373
VValpurgenfis *Christoph.* p. 414
VValtherus *Anton. Heimrichus*
 p. 468
VValtherus *Daniel* p. 603
VValtramus *Naumburgensis* pag.
 626. sq. 725
VVandalinus *Ioh.* p. 924
VVardus *Iacobus* p. 222. 49. 500.
 527. 662. 754
VVarmundus *Leonhardus* p. 550.
 612. 641. 703
VVaserus *Henricus,* p. 656. sq. 695
 sq. 721. 730. 732. 948
VVaserus *Caspar* p. 764. V. B.
 1029
VVasserbergius *Richardus* p. 664
VVatfonus *Thomas* p. 736
VVeberus *Jeremias* p. 536. V. B.
VVeckius *Antonius* p. 584. 900.
 sq.
VVedderburius p. 219
VVedelius *Georg. VVolfg.* p. 607
VVegelinus *Ioh.* p. 896
VVegelinus *Tobias* p. 668
VVeienmajerus *Elias* p. 630
aVVeihel *Eberhardus* p. 914
VVeiffius *Christianus* p. 216. 618
VVellerus *Iacobus* p. 349
VVellingus *Conradus* p. 77. 550.
VVellingus *Ulricus* p. 77. 556
VVendelinus, p. 220
VVendlandus *Michael* p. 763
VVengerfcius *Andreas* p. 413. 467
VVenilo *Archiepisc. Senon.* 976
VVesenbecius *Petrus* p. 474
VVesselingus *Hermannus* p. 724
VVesselinus *Joh.* p. 813
VVesselus *Groningensis* p. 729
VVessonius *Eduardus* p. 724
VVexionius *Ionas Magn.* p. 181.
 V. B.
van VVeyen *Iohannes* p. 459
VVhelous *Abraham.* 348
VVhitakerus *Guilielmus* p. 403.
 763
VVhitgift *Ioh.* p. 763
VVibertus *Tullensis* p. 687
VViccius *Thomas* p. 586
VVicelius *Georg.* p. 664. 730. 813
VVichmannus *Augustus* p. 571.
 V. B.
VVidringthonus *Rogorius,* p. 724
 738. 750
VVidechindus *Corbejenfis* p. 564.
 624
VVidekindus *Nobil. Advoc.* p. 567
VVidmanstetterus *Ioh. Albertus,*
 p. 516
VVigandus *Iohannes* p. 245. sq. V.
 I. 253. 834. 932. 956
VVildtius *Ioh. Vlricus* p. 391
VVillionus *Ioh.* p. 221
VVillofonus *Edmundus* p. 221
VVilthemius *Alexander,* p. 503
VVimphelingius *Iacobus* p. 484
 V. B. 585
VVinfridus *Paulus* p. 581. V. B.
VVinckelmannus *Ioh. Iustus* p. 160
 V. B. 238. 590
VVinningitadius *Joh.* p. 499
VVinsheimius *Erhardus* p. 227.
 242. 531
VVippo, *Presbyter,* p. 623
VVirthius *Ernestus Cholinus* p. 778
VVirthius *Georg.* p. 541
VVirzius *Johannes* p. 544
VVitrekindus *Hermannus* p. 587
 V. B. 685
VVittenius *Joh.* p. 161
VVitterda *Melchior* p. 258
VVittichindus *Monachus* p. 493.
 527. 582. sq. 622
VVittichius *Christoph.* p. 626
VVittius *Henninges* p. 134. 144.
 146. 150. sq. 156. 163. sq. 168
 173. 176. 183. 189. 191. 196
 198. 202. 208. 3. 4. 328. 338
 sq. 360. 382. 416. 419. 464.
 sq. 506. 529. sq. 533. 599.
 545. 555. sq. 573. 612. 664.
 672. 685. 7. 6. 712. 776. sq.
 819. 945. 1028.
VVitzendorffius *Franciscus Henric-*
cus p. 772
VVolderus *Iohannes* p. 816
VVolfius *Antonius* p. 113
Hieronymus p. 26. 28. 32. 35.
 754. 761
VVolfius *Iohannes* p. 656. 754.
 761. 766
Joh. Jacob. p. 347
Reinhardus p. 346
Thomas p. 586
VVolfsumus *Vitus* p. 539. 1029
VVolfeley *Carolus* p. 879
VVonna *Georgius* p. 1172
a VWood *Antonius* p. 470. 483.
 686. 741
VVartingtonus *Thomas* p. 407.
 V. B.
P VVind p. 489
VVurmferus *Bernardus* p. 643
VVurtembergenses *Theologi* 441

L.

XAverius *Franciscus* p. 446.
 449. sq.
Xiphinius Iohannes p. 578
Xylander Georgius, p. 98
Xylander Guilielmus p. 22. 109.
Xystus III. Pontif. Rom. p. 1131.

I N D E X.

Y.
Y Von Petrus p. 915. 1032

Z
Z Abarella Iacobus p. 859.
de Zabarellis Franciscus pag. 726

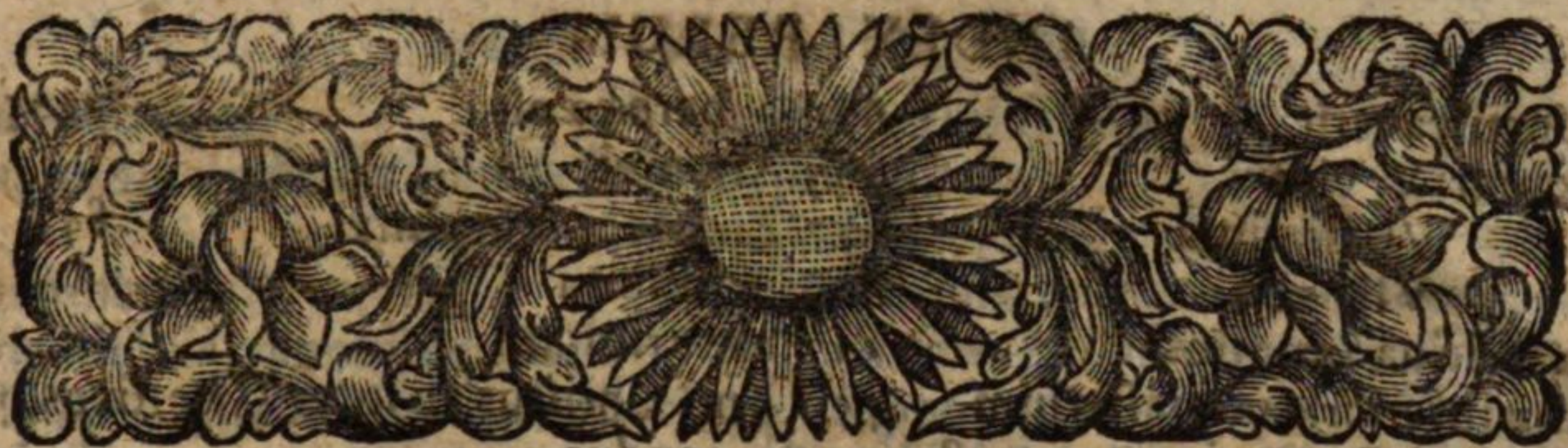
Zaccagnius Iob. Camillus p. 698
Zachut Abraham p. 510
Zaderus Iohannes, p. 510
Zalanskius Gallus p. 415
Zantanus Antonius p. 593
Zafius Georg. p. 252

Zeremannus Georg p. 763. 1113
Zeidlerus Melchior p. 379. 818
Zeilerus Martinus p. 115. 638
Zenocarus Guilielmus p. 165. 645
Zentgrafe Iob. Ioachim. p. 632
Zenus Iacobus p. 656
Zepperus Guilielmus p. 176
Zgnielezcus Gregorius p. 218
Zialovvski Eustratius Iohannis p. 442
Zieglerus Iacobus, p. 475. sq. 1054
Zierixius Amandus p. 96. V. 1. 391
Zimmermannus Matthias p. 401. 422. 953

Zinus Francisc. p. 808
Ziriczaus Amandus p. 681
Zollmannus Iob. Ludovicus p. 724
891. 174. 628
Zanaras Iohann. p. 25. V. B. 809
891. 1024
Zoroaster p. 969
Zosimus p. 131. 581
Zouchius Richardus p. 404
Zullichius Michael p. 489
Zvickerus Daniel p. 686
Zvyinglius Haldricus p. 834
Zygabenus Euthymius p. 808. 890
H. 1112
Zyllesius Nicolaus p. 568
Zyppaus Henricus p. 675. V. B.

Index

Index Rerum & Verborum.

A.	
A Bbarum historiae unde pe- rendae 478 sq.	Afflighemense monasterium 549
Abdia Babylonii scripta sup- posititia. 5	Africanae veteris ecclesiae historia 395 sq.
Aberdonenses Episcopi 482	Aginnenses 473
אברון quid 941	Agnoetae 829 sq.
Abraxas 883	S. Agneris monasterium 549
Acaciani qui 1038	Agonistici 924
Acephali 824. unde dicti ibid.	Aguochii Cardinalis vita 776
Acta Apostolorum ubi desinant. 4.	Aichstedenium Episcoporum historia 482
quid complectantur. 1. sq. quis scri- ptis illustravit ibid.	Alanus Cardinalis 776
Acta Pauli & Theclae 5	Albergati laus ibid.
Adamantii qui 1113	Albertus Cardinalis oratione funebri celebratus ibid.
Adelphiani 1067	Albertum Austriacum panegyrica ora- tione laudat Dornavius 632
Adiaphoristae 824. sq.	Albingenses 473
Adrumeti monasterium 1148	Albingensium Episcoporum Chronica 482
Aegyptiacae ecclesiae scriptores 383	Albornotii Cardinalis res gestae 777
Aeriani 825	Aleander a quo praedicetur 776
Aetius Diaconus 849	Alexandrini Patriarchae 483
Aethiops in aula Gothana Abbas Gre- gorius 391	Alexandrinae eccles. origines 396
Aethiopum ecclesiam quis tradat 384	Alexander Papa an Friderici III. collum con-

INDEX RERUM

conculcaverit	691	bere cœpit	205. sq.
Alexandri V. vita	695	Anomai	848
VI. diarium	697	Anthropomorphitæ	843. 117
VII. vita	710	Antinomi	837
Alexandrina Synodus	1117	Antitrinitarii	843
Altahæ inferioris monasterium	550	Anti Christus an inter Gnosticos qua-	
Altissiodori S. Mariani monasterium	550	rendus	961
Anabaptistæ	826. seq.	Antiquitates ecclesiarum Anglicarum	406. sq.
eorum scriptores	ibid. sq.	Anti Sanderus Anonymi cujusdam	406
contra imagines tumultuantur	1025	Antonini (Marci) vita	607
Andeccense cœnobium	550. 563.	Antoninus Pius	606
Andegavense monasterium	ibid.	Antoniniani Nummi	607
Andrensis monasterii Chronicon	551	Antwerpienses præsules	483
Andronicus Comnenus quando ex-		Apollinaristæ	844
tinctus	27	Apollinarius	ibid.
Andronicus Junior Cantacuzenum		Archiepiscoporum historia	478. sq.
imperii collegam petit	33	Arelatensis ecclesia	529
Angelici	836. sq.	Argentoratenses Episcopi	484. 528
Anglorum conversio à Paganismo	402	Ariani	845
Anglorum Pontifices	483	Arianismum defendit Sandius	382
Anhaltinarum ecclesiarum reforma-		Arius quis	ibid.
tio	408	Aristenses Episcopi	484
Anhaltinorum principum historia	609	Aristotelicam philosophiam quis pri-	
Anhaussen in Schwaben	559	mus in Germaniam introduxerit	59
Aniceti Papæ vita	672	Armenam ecclesiam quis descripserit	409
Anna Comnena quæ	24		
ejus scripta	ibid.	Armenos ab erroribus revocaturus	
Annales Baronii	182. sq.	mittitur Theorianus 409. quæ ab eo	
Annales ecclesiastici Britannorum,		gesta	ibid.
Saxonum & Anglorum à nato Chri-		Arminianorum secta	858. 918.
sto usque ad 1189. Alfondi	400.	Arminius cum nostratibus quadante-	
	402	nus consentit	871. sq.
Anno decimo octavo Lambecius scri-		Arnaldistæ	875. sq.
		Arnol-	

ET VERBORUM

Arnoldistæ qui	473	Barberini laudes	777
Arragonum ecclesias quis descripserit	410	Barbeliotæ	962
Aschaffenburg	53	Barcinonensium Episcopi	486
Aspricollensis cœnobii beneficia	551	Barensum Præfulum enumeratio ibid.	
Astulius Cardinalis vitæ suæ historiam scripsit	777	Baronius rejicit quosdam scriptores supposititios	5
Astrum inextinctum Scioppii	447	Baruthini Superintendentes	ib.
Asyli jura regi Gallia Romæ adempta	428	Basileensium Episcoporum series	486
Athei	877	Basilii Bagomilorum parentis supplicium	893
Atheus Berolinensis	881. sq.	Basilidis errores & dogmata	882. sq.
Atrebatenses Episcopi	484	Basilidianæ gemmæ	883
Avenionis descriptio	529	Basilidis (Joh.) vita	454
Augusti imperatoris historiam quis tradat	600	Basilii Magni Principis Moscoviæ ad Clementem VII. Pontif. liber	454
Augustanorum Episcoporum catalogus	485	Bavariæ sanctos describit Raderus	410
Augustanum Chronicum ecclesiasticum	529	Beccenses Abbates	486
Augustinus Jansenii 991. sq. in compendium redactus 993. de Augustini auctoritate liber	1002	Begardi qui	474
Aulæ regiae monasterium.	551	Belgarum jus circa bullas Pontificis	1015
Aureliacensis Abbatia	ibid.	Belgæ se defendunt contra peregrina judicia	1015
Aurelianensium Episcoporum historia	485	Belgici Episcopi	487
Aurora Böhmiæ	900	Belgii historiam ecclesiasticam qui elaboraverint	415
B.		Belgium Romanum ecclesiasticum & civile Bucherii	ibid
à B Alneo Cardinalis laudatio funebris	777	Bellarmini vita à quo descripta	777
Bambergenses Episcopos quis descripserit	485	Bellefortii historia	552
Bangs in Franken	560	Bellicenses Episcopi	487
		Bembi Cardinalis vita	778
		Benedicti XI. & XII. vita	694
		Bernatium historia ecclesiastica	489
		Berengarianismus	884. sq.
		Ppp Pppp	Bero-

INDEX RERUM

Beronianismus	890	C.	
Berullires gesta	778	C Adumense monasterium	553
Bestiam apocalyptiam quis exposue-		C æsar Augustana ecclesia	530
rit	751	Cajetanus Cardinalis quis	3
Bidenbachius & Binderus disputant		Caji Caligulae vita	602
cum Hubero	986	Caji Papæ acta	673
Bituricensium Episcop. index	487	Calixti II. vita	692
Blaubeuern	560	III. res	696
Bog quid Bulgarorum lingua significet		Camminenses Episcopi	489
	890. sq.	Cantuariensium Archiepiscopi	489
Bogomilianismus	891	Canuti vitam quis scripserit	419
Bohemicae ecclesiae adumbrationem		Capernaitæ	904
cui debeamus	413	Capranicensis Cardinalis	779
Bojariæ monasteria	551. sq.	Caput ecclesiae visibile ex sententia	
Boncampagnus Cardin. oratione fu-		Pontificiorum	290. sq.
nebri celebratus	778	Caput & reliquiae Irenæi quomodo ab	
Bonifacii IX. elogium	895	Hugonottis tractata	784
Bononienses Episcopos quis describat		Caracallæ nummus	608
	487	Caraffæ Cardinalis vita	779
Borboritæ s. Borboriani	962	Carbonense monasterium	553
Borromæi Cardinalis miracula	778	Cardinalium scriptores recensentur	
Bremenses Archiepiscopi	487		771. sq.
Bremense Chronicon	488	Cardinalium origo	772. sq.
Bremenensis urbis Historia	ibid.	Cardinales an electoribus præferendi	
Britannia illustrata Alfondi	400		773
Britanniæ conversio ad Christianam		Carolus simplex quando natus	46. 58
religionem	402	Caroli Magni præceptor quis	41
Brunsvicensium Superintendentium e-		Caroli IV. historia	634
logia	489	V. genealogia & res	641
Bulla pontificia contra Jansenium	998	Carolus Borbonius capit Romam	644
cui Belgæ se opponunt	ibid.	Cartesiana philos. notatur	906
Bulgarie metropolis	891	Cartesiani	904. sq.
Burdegalenium Episcoporum histo-		Cartesius pro Atheo	906
ria	489	Carthaginensis ecclesia	531
		Casau.	

ET VERBORUM

Casauriense monasterium	553	ubi repertum	ibid.
Cassinenses Abbates	489	Buntingii	137
Cassinense monasterium	553	Eusebii	8
Casseliensium Episcopi	489	Dusburgi	462
Catalauniæ sanctos quis monumentis		Freculphi	45
consignarit	416	Hermanni	50. sq.
Cataphryges	1079	Lamberti Schaffnaburgensis	53
Cataphrygastæ	ibid.	Luithprandi	50. sq.
Cathari	474. 1106	Mariani	54
Cauchitæ	1067	Chronographi Latini qui	43
Catuzenorum familia qualis	33	universales	138
mutat nomen Catuzenus	34	Chronologia Gemlacensis notatur	56
ejus scripta	ibid.	Chyemensium Episcopi	491
Cedrenus quis	22	Ciceronis vita	11
Cenomanensium Episcoporum acta	489	Cinnamus scripsit quosdam impera-	
Centalense monasterium	554	tores	25
Centuriæ Magdeburgenses	240. sq.	Circumcelliones	924
Ceremonias ecclesiæ Anglicæ quis		Cistertiensis ordinis per Aragoniam	
scripserit	405	fundatio	410
Cerinthiana dogmata	908	Clarevallense Chronicon	554
Cerinthiani 907. vocati etiam Merin-		Clarmontii monasteria & ecclesiæ	531
thiani	ibid.	antiquitates	491
Chalcocondylas (Laonicus)	37	Claudii mortem sugillat Seneca	602
de hoc scriptore iudicium	ibid.	Clausenius Colteri	819
Christieis Danhaueri	335	Clemens I. Papa	672
Chiliasmus Nepotianorum	1086	Clementem IV. & V. quis descripserit	694. 692
Chiliastæ	910	Clementis VII. electio	699. sq.
Chinensium ecclesiarum historia	416	II. X. vita	705
Christum de cælo detulisse humanam		IX. & X. electio	711
naturam Apollinaristæ docent	844	Cluniacense monasterium	554
Christum pro omnibus mortuum esse		Cleselii Cardinal. vita	779
negavit Jansenius	998	Cobellutii funus oratione celebratum	
Chronicon Adonis	45. sq.		ibid.
Alexandrinum quis contexuerit	16.		Coc.

INDEX RERUM

Coccejanismus	925	Congregatio oratorii	183. sq.
Coddiani	962	Conradi II. Salici vita	623
Cœlestini III. IV. & V. vita	ibid.	Consentia	555
Colmariense Chronicon	554	Constantienses Episcopi	492
Coloniæ Agrippinæ histor. sacr.	531	Constantia sacra & profana	ib.
Colonienses Archiepiscopi	491	Constantinopolitana ecclesia descripta	531
Coloniæ Agrippinæ magnitudo	492	Constantinopolitanæ origines	532
Collyrida quid 927. Collyridiani	927	Constantinopolis quando expugnata	35
Columnæ Cardinalis vita	780	Constantini M. vita	7.609
Commentarius ad historiam Æthiopi-		Constantinus Porphyrogenneta quan-	
cam Ludolfi	394	do imperio præesse cœperit 20. ejus	
Commodi numismata	608	mors 21. quæ scripserit	22
Comnenorum res quis descripserit 25		Constantini nummus	611
Compendium historiæ ecclesiasticæ	333	donatio	612
Gothanum	1133	laudes	ibid.
Concilium Africanum	1134	Constantinus Copronymus injuste	
Arelatense	ibid.	traducitur & quare	1024
Arausicanum	952	Constantius Imperator defendit Aria-	
Chalcedonense	1069. 1132. sq.	nos	850
Carthaginense	1077	Contareni gesta quis tradat	780
Constantinopolitanum	1133	Contraremonstrantes unde	861
Diospolitanum	1134	Controversiarum inter Protestantes &	
Ephesinum	954	Pontificios capita	293
Francofurtense	908	Copticam ecclesiam quis descripserit	383
Hierosolymitanum	1160	Corbejenses Abbates	493
Laodicenum	1134	Cordubensis Ecclesia	532
Lugdunense	981	Cornelii Papæ hymnus	673
Mompelgardense	1132	Cornelius Cardinal. celebratus	780
Milevitanum	1024. 1160	Cracovienses Episcopi	493
Nicænum	1134	Cremifanense monasterium	555
Romanum	ibid.	Croilandense monasterium	ibid.
Sardinienſe	ibid.		Cul.
Valentinianum	711		
Conclavia Romana			

ET VERBORVM.

Culmenſes Præſules	494	Dolenſium Pontificum geſta	494
Cultus imaginum prohibitus	1024	Domitiani nummus Iſiacus	605
Cultus imaginum dura peperit Theo- phani	18	Donatiſtæ	933
Curcellæus (Steph.) Semi-Arianus	853	Dortracena ſynodus quando	171, 863
Curlandiæ hiſtoria eccleſiaſtica	418	Donenſe monaſterium,	556.
Curienſes Epiſcopos quis deſcripſerit	494.	E.	
D.		E Bion ullus an fuerit	940
		Ebionitæ	ibid.
Damaſii Papæ vita	673	Eberhardſklauſen	560
Daniæ eccleſiaſtica annotata	418	Eccleſiaſtica hiſtoriæ capita	577
Archiepiſcopi & epiſcopi	494	Eccleſia Africana ſub primatu Cartha- ginenſi Emanuelis à Schelſtrate	396
Dantiſcanæ eccleſiæ ſcriptor	533	Eccleſia ubi fuerit ante Lutherum	764
Daventrienſium Epiſcoporum hiſtoria	494	Eclogam Chronographiæ quis ediderit	17
David Georgiani	929 ſq.	Ecſtaſis Bohmii	900
David-Georgii pro Meſſia ſe venditat	929	Egmondoni monaſterii chronicon	556
Diarium Europæum notatum	215	Egmondanorum Antitiſtitum catalogus	495.
Dinia	533	Einfidelenſes Abbates	495
Dinienſis eccleſiæ notitia	533	Zum Einfideln	560
Diocletiani Hiſtoria	608 ſq.	Electionem ad vitam æternam univer- ſalem ſtatuit Huberus	981
Dio Caſſius quando ſcripſerit	578	Eleemoſynarum mater quæ ita dicta	217
Dionyſii monaſterium juxta Pariſios	556	Elchingen	563
Dionyſius Papa	673	Elceſiæ	943
Dionyſius Areopagita Gallorum Apo- ſtolus	423	Elwangenſe monaſterium	557. 560
Dioſpolitana ſynodus	1129	Emeritanorum Epiſcoporum geſta	495
Diſputatio Wildii de eccleſia Æthiopi- ca	391	Enenkelius Baro quando mortuus	330
Diſſertatio de Appellationibus eccle- ſiæ Africanæ ad Romanam ſedem	396	Enthuſiaſtæ	944. 1067
Divionenſe chronicon	556	Epiſcopatus jura quis ſcripſerit	401
Dolenſe Cœnobium	556	Epiſcopius (Simon) Semi-Arianus	853
		Epiſcoporum hiſtorias quis tradat	478
		Epistolæ Græcæ ad Olearium miſſæ	437
		Ppppppp 3	Epter

INDEX RERVM

Epternacenses Abbates	495	tuebant Arianī	248
Ethimūster	560	Fontanellense monasterium	557
Epiphaniū	962	Foro-Julienſis eccleſia	533
Effæi	1065	Francorum annales eccleſiaſtici	420
Euchetæ	891. 1067	Fratres longi quinam ſint	1117
Euchariftia Montaniſtarum ſanguinea	1080	Fratres roſeæ crucis chiliaſtis proximi	919
Eugenii III. Papæ obitum quis deſcribat	690	Fratricelli	474
Eugenii IV. vita	695	Frauen. Murach	560
Eunomiani	945	Frauen. Winſter	ibid.
Euphemitæ	1067	Friderici I. laus	628
Eutychiani	949	II. vita	631. ſq.
Evangeliftarum ſcripta pertinent ad		III. geſta	635.
hiſtoriam Eccleſiaſticam	1	Friderici ducis Brunſvicenſis & Lune-	
Exercitationes Caſauboni in Baronium	311	burgenſ. in Imperatorem electio	635
F.		Friſiæ Apoſtolos primos quis expoſu-	
Abroti (Caroli) gloſſarium Græco-		erit	419
Barbarum laudatur	17, 28	Friſingenſis de Presbytero Johanne	
Fœminæ Montaniſtarum ad presbyte-		ſententia	395
ratum evectæ	1081	Friſingenſes Epifcopi	495. ſq.
Familia charitatis	915	Fuldentiſ Abbatia	496
Farva	424	Fulloniana hæreſis	956
Farvenſes Abbates	495	G.	
Farvenſe monaſterium	557	Albæ principatum quis deſcribat	603
Felicianæ hæreſis	954	Gallicana hiſtoria eccleſiaſtica	419. ſq.
Ferdinandi I. hiſtoria	646	Galliæ Epifcopi	496
II. coronatio	649	S. Gallenſium Abbatum hiſtoria	497
Flaciani	954	Gallici propter Janſenium motus	1004
Flacianus culter	773	Gallicana Eccleſia in cauſa Montani-	
Flandriæ comitum geſta	563 ſeq.	ſtarum	1084
Flavianicenſe cœnobium	557	Galli hæretici	1137
Filium Deo patri non eſſe	61080101	Gallia Prædeſtinatianis infeſta	1149
ſta.		Gandefiani cœnobii conſtructio	557
		Gan	

ET VERBORUM

Gandersheim	ibid.	XI. vita	694
Gazari	474	XIII. electio	702
Gelasii II. Pontificis vita	690	XV. vita	705. 708.
Gemlacense monasterium	558	Guntheri Schwarzburgici gesta	634
Gemlacensis (Sigebertus) quando vi-		Gurezell	560
xerit	13	H.	
Genfericus persequitur orthodoxos	851	H Abessiniam ecclesiam quis de-	
Gerani Superintendentes	498	scripserit 384. eorum res & hi-	
Gerenroda	558	storia	387
Germanarum ecclesiarum libertatem		Hadriani IV. vita	690
scriptis qui defendant	430. sq.	VI. gesta	699
Germaniae Archiepiscopatus & Episco-		Hæresiologia scriptores 782. sq. 823. sq.	
patus	498	Hæresiologia scriptores deperditi	796
S. Germani monasterium	558	Hæreticis an sit servanda fides	811
Germaniae veteris monasteria	559	Hæretici an ultimo supplicio afficiendi	ibid.
S. Gisleni monasterium	563. sq.	Hagelstadiensium ecclesiarum status	499. 564.
Gladbach	564	Hainanum monasterium	565
Glaronæ acta	533	Halberstadiensium historia & episcopi	499
Gnernenfes Archiepiscopi	498	Hallenfis ecclesiæ historia	534
Gnostici unde dicti 958. an Paulo cum		Hallenfis virgo	ibid.
Gnosticis res fuerit ibid. eorum prin-		Hamburgensis ecclesia	534
ceps	929	Hamburgensium primus pastor Lu-	ibid.
Godeschalcus eiusque doctrina	970	theranus	ibid.
Goensium superstitio	533	Hamelensis ecclesiæ chronicon	ibid.
Gozeccense monasterium	564	Harmasitæ	1073
Granatenfis ecclesia	534	Hassicarum ecclesiarum historia	442
Gratia-plenæ monasterium	564	Haymo Episcopus Halberstadiensis	
Gratiæ interiori resisti posse negavit		unde oriundus	41
Jansenius	967	Heilbrunnerus disputat cum Hubero	986
Græcæ ecclesiæ historia	433. sq.	Heilsbrunn	560
Gregorii I. vita	674		Hel-
Gregorii VII. vita	687		
IX. elogium	691		
X. vita	692		

INDEX RERVM

Helvetiæ status ecclesiasticus	443	Æthiopica	398
Hemmenrodense monasterium	565	Hohenwerth	561
Heneta lingua	891	Hojensis & Diepholtensis ecclesia	445
Henricus Auceps oratione repræsen-	622	Holsatiæ ecclesiarum status	445
tatus	623	Hollandiæ Comites à quo descripti	525
Henrici II. vita	624	Homunciniosæ	1146
III. & IV. res gestæ	632	Honorii IV. vita	691
VII. historia	631	Honorius Reggius quis	403
Henricus IV. an à Pontifice pedibus sit	560	Huberianismus	981
conculcatus	17	Huberi fraudes	984. sq.
Heppach	1161	Hugonotti indigne tractant caput &	784
Heraclii temporibus qui scriptores ec-	1162	reliquias Irenæi	565. sq.
clesiastici floruerint	444	Huiesburgense monasterium	415
Hesychastæ	500	Hussitica Historia	415
Hesychastæ 1161. Messalianis affines	411	Hustus combustus non convictus ibid.	416.
Hibernicarum ecclesiarum conditio	500	Hussi Epistolæ.	J.
Hiberniæ præfules	411	Jacobitæ	1076
Hierogazophylacium Belgicum Raissii	500	Jansenianus Augustinus	991
Hierosolymitani Patriarchæ	943	Janseniani libri à Pontifice damnantur	993
Hierosolyma ab Ebionitis adorata	565	Jansenistæ 988. multas per Belgiam	ibid. sq.
Hildesheimense monasterium	500	dant turbas	445
Hildesienfes Episcopi	628	Japoniæ status in causa religionis	446
Hildebrandi Papæ Anti-Christianum	560	in Japoniam qui missi	446
imperium	565	Jaurinum à Christianis recuperatum	151
Himmelsfron	444	quando	25
Hirsgauense monasterium	500	Iconium oppugnatum à Comneno	102
Hispaniæ Historia ecclesiastica	39, ex	Iconolatæ	ibid.
Episcopi	ibid.	Iconoclastæ	150
Historia ecclesiastica Nicephori	ibid.	Idolum Lauredanum Berneggeri	535
Bibliotheca Budensi extracta	9	Jenense templum Academiae descri-	1004
male audit Bezæ & aliis	32	ptum	Illyri-
Historia sacra Sulpitii		Jesuitarum pugna contra Jansenium	
Constantinopolitana			

ET VERBORVM.

Illyricus cur Flacius dicatur	241	Itinerarium Chinenſe Nienhofii	450
Imagines olim multæ in templis	1010	Franciſci Alvarezii	385. ſq.
Imaginum cultus multa mala peperit		Juliani Apoſtaſia	613
ibid. quando earum uſus cœperit	1022	Julianus Arianis favet	850
de imaginibus qui	1029	Julii II. elogium	698
Imperatorum Romanorum ſcriptores	476	III. honores	700
Imperatorum vitæ	601	Jurare in novo teſtamento prohibitum	
Imperium in orientale & occidentale		eſſe ſtatuerunt Pelagiani	1137
quando dividi cœperit	577	Juſtiniani Imperatoris hiſtoria	614. ſq.
Indorum ſacra quis referat	384. 448.	Juſtinæ Patavinæ monaſterium	570
Innocentii III. geſta	691	K.	
VII. elogium	695	Kempten	560
VIII. laudes	997	Reyſerſheim	ibid.
IX. ſtemma gentilitium	705	Krems-Münſter	555
Innocentii X. inauguratio	710	Rühlbach	561
Jonſtoniana memoria	217	L.	
Johannes Chryſoſtomus notatus	2	L. Abadiſtæ 915. unde dicti	1030
Johannes VII. Pontifex an ſcœmina fu-		L. Lætiensẽ monaſterium	566
erit	676	Laniena Pariſienſis etiam Petrum Ra-	
Johannis XXII. vita	694	mum ſuſtulit	880
XXIII. geſta	695	Lapponum Religio	450. ſq.
Johannes Magnus exul Dantiſci	384	Latini ſcriptores eccleſiaſtici veteres	40
Joſephiftæ qui	473	Laudanenſium Epiſcoporum geſta	501
Joſephus rex Auguſtæ coronatus	649	Lauretana hiſtoria	535
Jovianus Imperator	613	Lazarus & Magdalena, Maximinus &	
Jovis & Saturni conjunctio in piſcibus	913	Martha in Galliam delati	412
quid ſignificet	562	Lazius notatus	5
Jörgenthal	562	Legatio magni Indorum Imperatoris	
Joyeuſii Cardinalis vita	780	Presbyteri Johannis ad Regem Luſi-	
Iſchuria obiit Epiſcopius	868	taniæ	384
Islandiæ præſules	500	Lemovicenſium Epiſcoporum Catalo-	
Italicorum Epiſcopatuum notitia	ibid.	gus	501
		Lemovicenſe Cœnobium	567
		Leodicenſes Epiſcopi	ibid.
		Leo-	

INDEX RERVM

Leonini qui	473	Lugdunensium Archiepiscoporum hi-	
Leonis I. Pontificis vita	674	storia	504. sq. 536
III. laudes	676	Luddovisi Cardinalis vita	781
IX. vita	687	Luovicus IV. defensus	633
X. descriptio	698	Lusitaniae ecclesiae status	451
XI. gesta	706	Lutheri acta cum Agricola	841
Leopoldi gesta	949	Lutetiani Athei	879. sq.
Lerina	503		M.
Lerinenfis monasterii Sancti & Abbates	503	Macariani	934
Levitici	962	Macedoniani	1034. unde ibid.
Linus quis	5	quando orti	ibid.
Lingua Heneta	891	Magalonenses Episcopi	505
Lini Papae elogium	672	Magnus domesticus quale officium	33
Lipfia Evangelica	535	Magdeburgensis Archiepiscopatus hi-	
Lipsius quando discesserit Jena	146	storia	505
Lirinenfes monachi Semi-Pelagiani	140	Magorini	933
Liturgia Anglorum	403. 404	Mag. Gricel	838
Lobienfium Abbates	503	Mailrosense monasterium	567
Lollardi qui	473	Manes unde dictus	1042. sq.
Longipontis monasterium	567	Manichaei 1040. honorant post mortem	
Londovienses Episcopi	503	praeceptorem suum	1048
Lotharii I. laudes	621	Mansfeldici Comitatus ecclesia	451
II. vita	628	Marcelli Papae vita	673. 700
Lothen	567	Marcianus Novati affecla	1109
Lubecenfium ecclesia 536. antiquitates		Marcion increpatur à Policarpo	1049
& Episcopi	503. 504	Marcionistae	1048
Lucas scripsit acta Apostolorum	2	Marcitae	1053
Lucas Lossius & de eo iudicium	2	Marganenses Annales	567
Lucenses Episcopi 504. ecclesia	536	Mariae de Meritona monasterium	568
Lucii II. Papae vita	690	Marienthalensium Abbatum enarra-	
Lucilla promovet studia Donatistarum	935	tio	505
		Maronitae 1070. quae eorum doctrina	
		ibid. ecclesia	451
		Martini V. vita	695
			Mars

ET VERBORVM.

Mars Gallicus	1004	Millini Cardinalis laus	781
Marfilienſes qui	1137	Mindensium Episcopi	507
Martini de Campis monasterium	568	Miederow	59
Martini Muſiacenſis cœnobium	ibid.	Ministri eccleſiæ Ratisbonenſis dimittuntur	537
Martyrologium eccleſiæ Anglicanæ	401	Moguntinorum Archiepiſcoporum annales	508
Gallicanæ	425	Monachi Lirinenses Semipelagiani	1140
Marſilia gentilis & Chriſtiana	537	Monachus in acie	51
Mater eleemoſynarum	217	Monarchiam Pontificiam ſtabilire conatur Baronius	292
Matthiæ Coronatio	648	Monasterii hiſtoria eccleſiaſtica	537
Mauritii geſta quis conſignaverit	17	Monasteriorum hiſtoriam quis tradat	546
Maur-Münſter	560	Monasticus Anglicanus Gvilielm, Dudgele	401
Maximini Abbatia	568	Monotheletæ	1070
Maximiliani I. hiſtoria	637. ſq.	Montaltii funus celebre	781
II. vita	947	Montaniſtæ 1079. unde	ibid.
Mechlinenſis Archiepiſcopus Janſenii ſtudioſus	996	Montani Prophetiſſæ	1080
Mediolanenſis Episcopi 509. eccleſiæ	537	Montanus ſe paracletum jactat	ibid.
Medicus ex Theologo	826	Montis Regalis eccleſiæ ſtatus	509
Meerow	599	Montii laudes	781
Melchisedeciani 1056. unde	ibid.	Montenses	934
Meletiani 1058. cum Arianis faciunt	1061. 1106	S. Mons	563. 568
Melitonii 1062. chiliaſmo favent	1063	Montis ſereni Chronicon	568
Mellificium hiſtoricum Pezelii laudatur	144	Morigniacenſe monaſterium	569
Menandriani	1064. ſq.	Mortis præſagium Altingii	179
Merſeburgienſium Antitiſtum hiſtoria	507	Moscovitica eccleſia 452. pertinet ad Græcam	ibid.
Meffaliani 1065. diſtinguuntur in duo genera	ibid.	Mofomenſe cœnobium	569
Metenſes Præſules	507	Münſter-Schwarzach	509
Michelsfeld	560	Münſter zu Straßburg	528
	Q99 999 9 2	Münchs-Roth	561
		Mun-	

INDEX RERVM

Mundum ab Angelis creatum esse do-	cent Saturniniani	1169	Novaliacense monasterium	570
Munzerus notatus	944	Novatianus Episcopus Rom.	1108	
Mutinenfium Episcopi	509	Novatiani 1105. eorum errores	1108	
Murense monasterium	569	Novatus ibid. quis ei se opposuerit	1112	
Musuri elogium	781	Novi Testamenti editio Curcellæana	870	
	N.	notatur	870	
N. Aasian	962	Numburgensium Episcoporum histo-	509	
Namurcensis comitatus ecclesiæ	458	Nummaria rei cultores qui historiam	591	
Natales. sanctorum in Belgio Johann.	412	Cæsarum ex Nummis illustrarunt	591	
Molani	412	Nuptiæ secundæ à Montanistis prohi-	1108.	
Neapolitanorum Episcoporum catalo-	509	bitæ 1681. an turpes	1108.	
gus	537	O.		
Monumenta	1085	O. Bfidio Gothana	256	
Nepotiani	760	O. Oecumenii Catena Actorum	2	
Nepotismus Pontificum notatus	602	S. Oders	561	
Neronis laudes	ibid.	Ogniacense monasterium	510	
Neroniani nummi	1086. sq.	Olomucenses Episcopi	510	
Nestoriani	696	Optati Millevitani scripta	938. sq.	
Nicolai V. Papæ Historia	1097. ejus au-	Oratio in morte Altingi	179	
Nicolaitarum hæresis	1097. occasio 1098. dogmata 1099	Boxhorni	183	
Niedernaltich	563	Flacii	244	
Noetianorum auctor	1100	Horneii	329	
dogmata	ibid.	Oratio Dresseri de statu religionis &	391	
Nonnenboschii monasterium virgi-	569	ecclesiæ sub Pretioso Johanne	1113	
num	538	Origenistæ	1113	
Nordlingensis ecclesiæ renovatio	563	Origenes quis ibid. seipsum exsecat	1114. sq.	
Noresheim	538	ibid. ejus errores	1114. sq.	
Norinberga in Romano Catholica reli-	458	Origines Cœnobiorum Benedictino-	412	
gione	215	rum in Belgio	701	
Normannica historia Eccl.	539	Orlamundani Superintendentes	539	
Novellani lectio commendata	10. sq.	Ormundinæ res descriptæ	10. sq.	
		Orosius quid in historia ecclesiastica	10. sq.	
		scripserit & cuius fvasu.	10. sq.	
		Ofian-		

ET VERBORUM

Osiander disputat cum Hubero	986	Pelagius quis	ibid.
Osnabrugenses Episcopi	601	Pelargi patria	3
Othonis nummi	603	Pentalogium adversus Cyrillum & Pa-	
Otto æreus	603. sq.	tres Concilii Ephesini	1090
Ottonum vitæ	622	Pepuziani	1079
Ottenbeuren.	561	Persecutio ecclesiæ Bohemicæ	413
	P.	Peruviana ecclesia	416
P aderbornenses Episcopi	601	Petavi editio Epiphaniæ notatur	795
Palatinæ ad Rhenum ecclesiæ, ea-		Petragoricenses Episcopi	572
rumque historia	459	Petri & Pauli peregrinationes in Actis	
Panarium Epiphaniæ	791. sq.	Apostolorum describuntur	2
Papa an sit Anti-Christus	750	Petroburgensis ecclesiæ historia	539
Papiæ sanctuarium	539	Peterhausen	562
Paragvayæ ecclesiæ status	459	Peterberg	568
Pascha diverso tempore celebratum	1158	Petri Vivi Senonensis monasterium	570
Paschalis II. historia	690	Petri vitam quis scripserit	671
Passavienses Episcopi	601	Petrus an fuerit Romæ	669
Patriarcharum historia	473. sq.	Phemionitæ	962
Patriciani	1102	Philippi Arabis vita	608
Paulus II. Papa	696. sq.	Phibionitæ	962
Paulus III. acta	700	Philostorgii Patria 13. ejus libri non	
IV. vita & obitus	701	comparent nisi in compendio	ibid.
V. vita & electio	706	Photinianorum hæresis	145
Paulianii	1165	Photinus quis ibid. ejus errores	1146.
Pauli Samosatani fastus & arrogantia	ibid.	damnatur	1147
Pauperes de Lugduno	473	Phryges	1079
Paxillones	1979	Phrygastæ	ibid.
Pedemontanæ regionis Præsules	572	Piccardi	474
Pedemontanæ regionis ecclesiæ	460	Piccard quid significet	ibid.
Peganum Chronicon	570	Pictavienses Episcopi	512
Pelagianorum secta 111. errores 1135.		Bii II. Papæ gesta	696
quis Pelagianos oppugnaverit 1132. sq.		IV. laudes	701
		V. vita	ibid.
		Placentinæ ecclesiæ historia	549
			Plo-

INDEX RERUM

Florentes Episcopi	512	Posoniensis ecclesia à Pontificiis adem-	
Plutarchus quando scripserit	578	pta Evangelicis	540
Pœna talionis in Valente Imperatore	851	Postulanum cœnobium	571
Poli Cardinalis laudes	781	Pragenfes Archiepiscopi	512
Poloniz & Lithuaniz status ecclesiasti-		Prædestinatiani 1148. unde dicti ibid.	
cus	460	quando orti ibid. an unquam fue-	
Pomeraniz historia ecclesiastica	460	rint, disputatur	1151
Pomesanenses Episcopi	512	Præfagium quod mortem Hottingeri	
Pontifices Seculi I.	672	anteceffit	351
II.	ibid.	Praxeani qui	1102
III.	ibid.	Precandi ritus Quietistarum	1162
IV.	673	Prezenfe Cœnobium virgineum	571
V.	674	Primatus Pontificis Romani defenfo-	
VI.	ibid.	res & oppugnatores	713
VIII.	676	Principia summa Manichæorum	1040
IX.	ibid.	Priscillianistæ	1153
X.	686	Priscillianus quis	ibid.
XI.	687	Prochorus quis, & quæ sub ejus nomi-	
XII.	690	ne scripta	4
XIII.	691	Prussicæ ecclesiæ conditio	461
XIV.	694	Prussico-regiomontani Presbyteri	512
XV.	695	Puritanismus Anglicanus Amesii	400
XVI.	698	Q	
XVI.	706		
Pontificis Romanæ tyrannis exposita à		Uadragesimæ Montanistarum	1081
Cassiodoro	401	Quakeri Chiliasmii imitatores	915
Pontificum fraudes quis detexerit	750.	Quartadecimani	1106. 1156
Pontificum Catalogus	517	Quietistæ	1161. 898
Pontifices Anglorum	483	Quintilliani	1083
Porphyrogenneta quis	21	Quodvult Deus Diaconus Carthagi-	
Portense monasterium	571	nensis	797
Posnanienses Episcopi	512	R.	
		R	
		Aceburgenses Episcopi	513
		Radstedenfe monasterium	571
		Ratio	

ET VERBORVM

Ratio disciplinæ ordinisq[ue] ecclesiæ		Rotomagensium Archiepiscopi	513
stici in unitate fratrum Bohemorum	413	Rudolphum Habsburgicum quis de-	632. 648
Ratisbonenses Episcopi	513	scripserit	453
Ratisponensis Ecclesia	540	Russorum historiæ	453
Ravennatenenses Episcopi	513	S.	
Reformati in Galia multa ob religio-		S Abellianorum historia	1102. sq.
nem patiuntur	425. 429. sq.	Sagiensium Episcopi	514
Reformatio ecclesiæ Anglicanæ	406	Said ibn Batrik quis	397
Regalia inter Regem Galliar[um] & Pontifi-		Sadoteti Cardinalis encomium	782
ces controversa	426. sq.	Salisburgensium Archiepiscopatus	514
Reichersbergense monasterium	571. sq.		sq.
Reichenau cœnobium	50. 560	Salonitani atque Spalatenenses Pontifi-	516
Reinesii iudicium de Chronico Ale-		ces	562
xandrino	17	Salmensis Weiler	516
Relationes historicae Moscheroschii	215	Sambiensis Episcopi	1165
laudantur	215	Samofateniani	943
Reliquiæ sacræ in Belgio Raissii	412	Samsei	410. sq.
Remensis ecclesiæ chronicon	513. Ar.	Sancti Bavarie	397
chiepiscopi	ibid.	Saracenica historia Elmacini	1168. sq.
Remonstrantes 858. sq. unde dicti	861	Saturniniani	463
Reomaum	861	Saxonicarum ecclesiarum reformatio	464
Richelii vita & gesta	781	Saxonia Evangelica & Catholica Hopff-	626
Riddageshusanorum Abbates	513	neri	516. sq.
Rigensis ecclesiæ reformatio	541	Saxonicum bellum	8
Ripensis Episcopi	513	Saxonie inferioris Archiepiscopi & e-	543
Ritus ecclesiæ Anglicanæ de jure E-		piscopi	12. hi-
piscopatus, de secta Presbyteriana		Scaligeri iudicium de Rufino 7. thesau-	393
Joh. Durelli 401. Armenorum ritus	410	rust temporum laudatur	465
scripsit Bembus	542	Schaffhusanæ ecclesiæ reformatio	467
Romanæ ecclesiæ septem	406	Sciagraphia historiarum Cedreni 12. hi-	
Romano Catholici in Hybernia arma		storiæ Æthiopica Ludolfi	
capiunt pro religione	587. 644	Scoticarum Ecclesiarum historia	
Roma capta		Sclavonicarum ecclesiarum status	
		Schlesia	

INDEX RERUM

Schlesische Fürsten-Krone	ibid.	XVI.	ibid.
Scheuren	563	XVII.	587. sq
Scriptores supposititiae historiae eccle-		Script. Pontificum Sec. IV.	651
fiaisticae 4. à quibus rejecti	5. sq.	IX.	652
Scriptores, qui certarum urbium ec-		X.	654
clesias descripserunt	527. sqq.	XI.	655
Scriptores ecclesiastici seculorum pri-		XII.	ibid.
orum pauci ad nos pervenerunt 4 sq		XIII.	656
Scriptores ecclesiastici Latini veteres		XV.	ibid.
qui	41	XVI.	663
Scriptores ecclesiastici Seculi		XVII.	664
I. II. III.	4	Scriptores historiae eccles. universalis	
IV.	6. sq.	ex Lutheranis 323. sq. ex Reforma-	
V.	13	tis 343. ex Pontificiis	357
VI.	14. sq.	Secundiani	963
VII.	44	Seditio in Thuringia per Nicolaum	
VIII.	45	Storkium	260
IX.	45	Selebiense monasterium	572
X.	46	Semiariani	848
XI.	49	Semipelagiani	1121. 1137
XII.	56	Seneca an fuerit Christianus	608
XIII.	63. sq.	Senæ urbis, ejusque Episcoporum, de-	
XIV.	75. sq.	scriptio	518
XV.	ibid. sq.	Senonense cœnobium	572
XVI.	91. sq.	Septem principales ecclesiae Romanæ	
Scriptores Cæsar, Secul. II.	578		542
III.	ibid. sq.	Sepulchrum Scaligeri	225
IV.	579	Servetus (Mich.) Arii dogma spargit	
VIII.	581		853
IX.	582	Siculorum Episcopatum notitia	518
X.	ibid. sq.	Sigismundi vita	635
XI.	583	Simoniani	1160
XIV.	584	Simon an Romæ statua fuerit honora-	
XV.	585. sq.	tus	1162

Sinen.

ET VERBORUM

Sinenſium eccleſiarum hiftoria	416	Superintendentium hiftoria	478. ſq.
Siſtaricenſes Epifcopi	518	Sylvæducenſis refutatio pugnae catho- licis oblata à Calvinianis	543
Sixti IV. vita	697	Sylveſtri I. Papæ hiftoria	673
V. electio	703. ſq.	II. vita	686
Slevicenſis eccleſiæ origines	468	Symbolum Maximiliani	648
Slevicenſes Epifcopi	519	Synodus Antiochena	1168
Societas Jeſu in Anglia	400	Arelatenſis	1152
Socinianorum errores	918	Arauficana	ibid.
Socrates Scholaſticus quis II. in do- gmatibus non ſatis accuratus	ibid.	Brucarenſis	1156
Socratitæ	963	Burdegalenſis	1155
Sorbonici Doctores ſexaginta ejeſti & quare	1007	Cæſar Auguſtana	ibid.
Sozomeni ſcripta I. vita ibid. fides du- bia	112	Conſtantinopolitana	950
Spanheimenſe monaſterium	572. ſq.	Dordracena	863
Speronitæ qui	473	Ephesine	799
Spirenſium Epifcoporum deſcriptio	519	Laodicens	1160
Spirituales dicuntur Montaniſtæ	1079	Lugdunenſis	1152
Stederburgenſe monaſterium	572	Manſchiertenſis	409
Stephani X. Papæ vita	686	Mediolanenſis	1146
Stiriæ eccleſiæ perſecutio	469	Moguntina	972
Stratitici	962	Nicæa	847. 1160.
Sveciæ hiftoria eccleſiaſtica	469	in cauſa Quietiſtarum	1163
Pontifices	520. ſq.	Rothmagenſis	888
Sverinenſes Epifcopi	521	Sardienſis	1146
Sveſſionenſe monaſterium	573	Seleucienſis	850
Svetonius quo ſeculo vixerit	578	Smirnenſis	1146
Sulpitius Belgicus	412	Sydenſis	1068
Sulpitius Severus quis 9. ejus hiftoria ſacra ibid. non eſt compendium hi- ſtoriæ eccleſiaſticæ	10	Tharſenſis	409
Superatenſe Cœnobium	573	Thevenſis	ibid.
Rrrrrrr		Toletana	1155. ſq.
		Valentina	974
		contra Berengarium	885
		Synopſis hiftoriæ Cedreni	22
		hiftoriæ univerſalis Glaſeri	140
		Beure-	

INDEX RERUM

Syracusanum Archiepiscopatus	225	Beureri ib.	Toleti historia ecclesiastica	544
T.			Tornacense monasterium	593
Tacitus quando scripserit	578		Tornacenses Præsules	521
Tarantasia ecclesiæ acta	543		Tornasianum cœnobium	ibid.
Tasodrugitæ	1079		Traiani Imperatoris historia	605
Tatiani	1164		anima ejus an ex inferno in cœlum	
Tegernsee	563		adscenderit	606
Telesphori Papæ elogium	672		Trajectensis ad Mosam virgo diva	545
Temperantia Curcellæi	871		Trajectini Episcopi	521
Templa cædibus profanantur & à Ma-			Trecenses Episcopi	ibid.
cedonianis violantur	1035		Trevirensium historia	522
Tertullianus an Montanista	1082		Tricassinæ diœceseos antiquitates	545
Tessaractecatitæ	1156		Tridentini Pontifices	523
Theatrum Europæum	215		Trithemii error notatur	41
Thesaurus temporum Scaligeri lauda-			Trudonense monasterium 573. ejus	
tur	8		Abbates	523
Theodoriti patria 12. officium & scripta			Tubus opticus, cujus ope noctu lite-	
ibid.			ras ad mille passus legere licuit	222
Theodori Anagnostæ libri an genuini			Tudenses antiquitates	545
	14		Tungrenses Episcopi	502
Theodora Palæologina	33		Turonensis Archiepiscopatus	523
Theodosiorum encomium	613		V.	
Theophanis scripta	18		Valciodorensē monasterium	573
Theophylactus quando scripserit 2. 17			Valens Imperator persequitur or-	
theuerd anck	638		thodoxos	851
Thierhaupten	563		Valentiniani	1167. b. sq.
Tholosani Hæretici	474		Valentiniani II. vita	613
Tholosanorum Comitum & Episcopo-			Valentinorum & Vivarensium Episco-	
rum historia	521		pi	523. 545
Thuringorum gentilismum quis de-			Valtelinæ cædis historia	474
scribat	470		Vandalica persecutio	851. sq.
Tiberi historias quis tradat	601		Varmenses Præsules	523
Tigurinæ ecclesiæ gesta	543		Uberti Cardinalis vita	782
			Veneti excommunicantur 471. eorum	
			contro-	

ET VERBORVM

controversia cum Paulo V. Pontifice		de relinquit Lambecius	208
	470	Uxor Nicolai Hæretici prostituta	1098
Vercellensis Episcopi	523	W.	
Verdensium Episcoporum notitia	524	Waldenses unde dicantur	473
Vespasianorum historia	604	Waldensium ecclesia	460, 474. sqq.
Viconiense monasterium	573	Walckenredenses Abbates	526
Victor III. Papa an veneno sit extinctus	689	Waldsassen	560
	524	Walpfe	574
Viennenses Episcopi	574	Wasserschöpfen	561
Vincentii Chronicon	574	Wauerleienſe cœnobium	575
Vindocinense monasterium	ibid.	Weingarten	562
Virdunense cœnobium	574. ejus Epi-	Weissenau in Nordgote	559
scopi	524	Wenceslai exauctoratio	635
Virgo Hallensis	534. Mosatrajectinen-	Westphaliæ chronicon ecclesiasticum	478
sis	545		
Viridis vallis monasterium	574	Wiccorum Episcopi	526
Vitæ Ciceronianæ scriptores	11	Windberg	575
Vitriaci elogium	782	Windesheim	ibid.
Vizeliacense monasterium	574	Wiremuthensium & Girwicensium Ab-	
Uladislavienses Episcopi	524	batum vitæ	527
Ulmenſis reformatio	545	Wormacenses Præsules	527
Ultrajectinenses Pontifices	524. sq.	Wurtembergica monasteria	575
Canonici	546	Wurzburgenses Episcopi	527
Umbilicani	1162	Wurzburgensia Cœnobia,	579
Volsæi Cardinalis vita	782	X.	
Voluntatem Christi unam statuerant		Xiphlinus (Joh.) quando scripserit	578.
Monotheletæ	1072	Z.	
Upsalienses Archiepiscopi & sacerdotes	526	Zabarella laudes quis descripserit	782
Uratislavienses Episcopi	526	Zachai	963
Urbani V. & VI. vita	694	775 quid	1065
VII. gesta	704	Zonara libri epitomati	26
VIII. electio	708	Zwiefaltern.	562
Vulcatius Gallicanus	579	Rrrrrr 2	IN-
Uxorem altera post nuptias hebdoma-			

I N D E X

CAPITVM ET SECTIONVM

<i>Cap. I. De Actis Apostolicis & in ea Commentariis.</i>	1
<i>II. De Historiæ ecclesiasticæ I. II. & III. Seculi, potissimum tamen supposititiis Scriptoribus</i>	4
<i>III. De Seculi IV. Scriptoribus historiæ eccles. præcipue de Eusebio</i>	6
<i>IV. De Socrate, Sozomeno, Theodoret, & ex illis contexta histo- ria tripartita</i>	11
<i>V. De Philostorgio, Theodoro Anagnoste & Evagrio</i>	13
<i>VI. De præcipuis Scriptoribus, qui Seculo VII. & sequentibus hi- storias ecclesiæ orientalis scriptis suis inseruere</i>	15
<i>VII. De Nicephoro Callisti singulari historiæ eccles. scriptore Græco</i>	38
<i>VIII. De antiquis historiæ eccles. Scriptoribus Latinis Haymone, Anastasio Bibliothecario & Olderico vitali</i>	40
<i>IX. De Chronographis Latinis à Seculo V. usque ad XIV. qui varia ad Historiam ecclesiasticam pertinentia attulerunt</i>	43
<i>X. De Chronographis Latinis qui ad historiam eccles. faciunt ex XIV. & XV. Seculis</i>	75
<i>XI. De præcipuis Chronographis & historiæ universalis Scriptoribus Seculi superioris</i>	91
<i>XII. De Chronographis & Historia universalis Scriptoribus præsentis Seculi</i>	138

Cap. XIV.

ET SECTIONVM

Cap. XIII.	<i>De Centuriis Magdeburgensibus earumque Collectoribus</i>	240
XIV.	<i>De Caesaris Baronii, Cardinalis Romani Annalibus Centuris Magdeburgensibus oppositis</i>	282
XV.	<i>De Scriptoribus universalis Historiae ecclesiasticae ex Lutheranis</i>	323
XVI.	<i>De Scriptoribus universalis Historiae ecclesiasticae ex Reformatis</i>	343
XVII.	<i>De Scriptoribus universalis Historiae ecclesiasticae ex Pontificiis</i>	357
XVIII.	<i>De Christophoro Sandio Ariano eiusque nucleo Historiae eccle- siasticae</i>	378
XIX.	<i>De Scriptoribus Historiae ecclesiasticae particularis in singulari- bus regnis, Rebuspublicis, Provinciis &c.</i>	382
XX.	<i>De Scriptoribus, qui Historiam Patriarcharum, Archiepisco- porum, Episcoporum, Abbatum, Superintendentium con- signarunt</i>	478
XXI.	<i>De Scriptoribus, qui certarum urbium Historiam ecclesiasti- cam consignarunt</i>	527
XXII.	<i>De Scriptoribus, qui monasteriorum Historiam, aut chro- nica monastica condiderunt</i>	546
XXIII.	<i>De Scriptoribus, qui singulis fere seculis Imperatorum Ro- manorum, ac porro Regum Germaniae historiam consi- gnarunt, quique eandem ex nummismatibus illustrarunt</i>	576
XXIV.	<i>De Scriptoribus, qui in particulari Imperatorum Roman. ac Regum Germaniae Historia fuere occupati</i>	599
XXV.	<i>De Scriptoribus Historiae Pontificum Romanorum universa- lis</i>	650
XXVI.	<i>De Scriptoribus Historiae Pontificiae particularis</i>	667

INDEX CAPITVM

Cap.	XXVII. De Scriptoribus, qui pro Primatu Pontificis Romani, & contra eundem scripserunt	713
	XXVIII. Indiculus Scriptorum variorum contra Pontifices Roman. cum Appendice de Scriptoribus, qui de questione egerunt: ubi vera ecclesia fuerit ante Lutherum?	751
	XXIX. De Scriptoribus Historie Cardinalium Roman.	771
	XXX. De Scriptoribus Heresiologia universalis	782
	XXXI. De Scriptoribus Heresiologia Particularis	823

Sectio	I. Acephali	824
	II. Adiaphorista	ibid.
	III. Aeriani	825
	IV. Agnoeta	ibid.
	V. Anabaptista	826
	VI. Angelici	836
	VII. Antinomi	837
	VIII. Antitrinitarii	843
	IX. Anthropomorphita	ibid.
	X. Apollinarista	844
	XI. Ariani	854
	XII. Arminiani & Remonstrantes.	858
	XIII. Arnaldista	875
	XIV. Atbei	877
	XV. Basilides	882
	XVI. Berengarianismus	884
	XVII. Bero	890
	XVIII. Bogomili	ibid.
	XIX. Bobmista	899
	XX. Capernaite	904

Sectio

ET SECTIONVM.

<i>Seçtio</i>	XXI.	Cartesiani	<i>ibid.</i>
	XXII.	Cerintbiani	97
	XXIII.	Cbiliaſte	910
	XXIV.	Circumcelliones	924
	XXV.	Coccejanismus	925
	XXVI.	Collyridiani	927
	XXVII.	David. Georgiani	929
	XXVIII.	Donatiſte	933
	XXIX.	Ebionite	940
	XXX.	Entbuſiaſte	944
	XXXI.	Eunomiani	945
	XXXII.	Eutychiani	949
	XXXIII.	Felicianæ Hæreſis	954
	XXXIV.	Flaciani	<i>ibid.</i>
	XXXV.	Petrus Fullo	956
	XXXVI.	Gnoſtici	958
	XXXVII.	Godeſcalcus	970
	XXXVIII.	Huberianismus	981
	XXXIX.	Janſeniſte	988
	XL.	Iconolatre, Iconoclaſte, Iconomachi	1020
	XLI.	Labadiſte	1030
	XLII.	Macedoniani	1034
	XLIII.	Manichei	1040
	XLIV.	Marcionite	1048
	XLV.	Marcite	1053
	XLVI.	Melchisedeciani	1056
	XLVII.	Meletiani	1058
	XLVIII.	Melitonii	1062
	XLIX.	Menandriani	1064
	L.	Meſſaliani	1064

Seçtio

INDEX CAPITVM ET SECTIONVM.

<i>Seçtio</i>	LI.	<i>Monothelæ</i>	1070
	LII.	<i>Montanistæ</i>	1079
	LIII.	<i>Nepotiani</i>	1085
	LIV.	<i>Nestoriani</i>	1086
	LV.	<i>Nicolaitæ</i>	1097
	LVI.	<i>Noetiani</i>	1100
	LVII.	<i>Novatiani</i>	1105
	LVIII.	<i>Origeniani</i>	1113
	LIX.	<i>Pelagiani</i>	1122
	LX.	<i>Photiniani</i>	1145
	LXI.	<i>Prædestinatiani.</i>	1148
	LXII.	<i>Priscillianistæ</i>	1153
	LXIII.	<i>Quartadecimant</i>	1156
	LXIV.	<i>Quietistæ</i>	1161
	LXV.	<i>Samosateniani</i>	1165
	LXVI.	<i>Saturniniani.</i>	1168
	LXVII.	<i>Simoniani.</i>	1170
	LXVIII.	<i>Tatiani.</i>	1174
	LXIX.	<i>Valentiniani.</i>	1177

